

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ DOKTORA PROGRAMI**

DOKTORA TEZİ

**ŞEYHÎ'NİN HUSREV Ü ŞİRÎN'İ
(İNCELEME-METİN-ÇEVİRİ-
DİZİN/SÖZLÜK)**

**FUNDA ŞAN
11725302**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. ZÜHAL ÖLMEZ**

**İSTANBUL
2017**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI**

DOKTORA TEZİ

**ŞEYHÎ'NİN HUSREV Ü ŞİRÎN'İ
(İNCELEME-METİN-ÇEVİRİ-
DİZİN/SÖZLÜK)**

**FUNDA ŞAN
11725302**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. ZÜHAL ÖLMEZ**

**İSTANBUL
2017**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

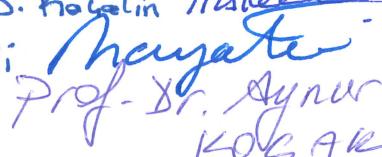

ŞEYHÎ'NİN HUSREV Ü ŞİRÎNİ
(İNCELEME-METİN-ÇEVİRİ-
DİZİN/SÖZLÜK)

FUNDA ŞAN
11725302

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 11.01.2018

Tezin Savunulduğu Tarih: 29.12.2017

Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Zühre Ölmez	
Jüri Üyeleri	: Prof. Dr. Mehmet Ölmez	
	Prof. Dr. Mustafa S. Kocaeli	
	Prof. Dr. Hayati Beveli	
	Prof. Dr. Aynur Kocak	

İSTANBUL
ARALIK 2017

ÖZ

ŞEYHÎ'NİN HUSREV Ü ŞÎRÎN'İ (İNCELEME-METİN-ÇEVİRİ-DİZİN/SÖZLÜK)

Funda Şan
Aralık, 2017

Bu tez çalışmasında 15. yüzyılda Şeyhî (ö.1425'den sonra) tarafından yazılan *Husrev ü Şîrîn* mesnevisi ele alınmıştır. Nizamî-yi Gencevî'nin (1141-1209) 1177-1181 yılları arasında yazdığı aynı adlı eserinden çevrilerek Türkçeye kazandırılan eser, birebir çeviri bir eser olmaktan ziyade bir uyarlama niteliğindedir. Eser, Anadolu'daki ilk Türkçe olan Eski Anadolu Türkçesiyle kaleme alınmıştır. Eski Anadolu Türkçesinin son dönemlerinde, Arapça ve Farsça sözcük ve ibarelerin dilde epeyce kullanıldığı bir dönemde yazılan eser, döneminin dil karakteristiğini iyi yansıtmaya açısından hayli mühim bir eserdir. Eser hakkında genel bilginin yanı sıra eseri dil özellikleri açısından incelediğimiz çalışmamız altı ana bölümden oluşmaktadır: *Giriş* kısmında eserin yazar(lar)ının hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiş, eserin yazılış tarihi, kendisinden önce yazılmış *Husrev ü Şîrîn*'ler kısaca tanıtılmış, yurt içinde ve yurt dışında bulunan yüzün üzerinde nüshası ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu nüshalar arasında bizim esas aldığımız nüsha hakkında da ayrıntılı bilgi verilmiştir. Hemen ardından çalışmada izlenen yöntem alt başlığı altında çalışmada takip ettiğimiz yol anlatılmıştır. İkinci bölümde *Dil İncelemesi* başlığı altında metnin dil özellikleri ortaya konmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümü 6956 beyitten oluşan eserin yazı çevirimini yaptığımız *Metin* bölümüdür. Bu bölümde nüsha üzerinde yapılan düzeltmeler dipnotlar şeklinde verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümü metnin günümüz Türkçesine aktarıldığı *Çeviri* bölümüdür. Çeviri yaparken beyitte anlatılmak istenen ifade, yapılan telmihler mümkün olduğunca dipnotlarla kaynak göstermek suretiyle açıklanmıştır. Çalışmanın son ana bölümü metnin tüm söz dağarcığını ortaya koyan *Dizin/Sözlük* kısmıdır. Alfabetik olarak sözcükleri sıraladığımız bu bölümde her sözcüğün karşısına anlamı ve hangi beyitte ya da beyitlerde geçtiği yazılmıştır. Türkçe dışındaki sözcüklerin yanına geldiği dil belirtilmiştir. *Sonuç* kısmında ise bu çalışma sonunda ortaya çıkan bulgularımız ve görüşlerimiz özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Husrev ü Şîrîn, Şeyhî, Eski Anadolu Türkçesi, mesnevi, Ferhad u Şîrîn

ABSTRACT

SHEYHI'S HUSREV U SHIRIN (LANGUAGE ANALYSING-TEXT-TRANSLATION-INDEX/DICTIONARY)

Funda Şan
December, 2017

In this dissertation, the masnavi of *Husrev u Shirin* written by Sheyhi (who died after 1425) in 15th century was studied. This text is a translation from a Persian version written with the same name in 1177-1181 by Nizami. We can say that Sheyhi's text is actually more than a translation, it is a kind of adaptation, written with the first written language in Anatolia which is called Old Anatolian Turkish. Because the text is written in the last period of this era, it has many Arabic-Persian words and phrases. Because all of these reasons, it plays an important role when reflecting on language characteristics of the period. Our work has six main parts containing general information about the text and its language structure. In the part of *Giriş (Introduction)*, we tried to give information about the writers' life and works, the writing date of the text and also to express the other *Husrev u Shirin* before, as well as mentioning all the handwritten copies, of which there are more than one hundred in Turkey and outside the country. Then the method of this study is explained in detail. In the second part of our study, the part of *Dil İncelemesi (Language Analysing)*, we tried to define the language characteristics of the text. The third part of the work is the part of *Metin (Text)*. In this part, we made a phonetic transcription of the whole text which has 6956 couplets. The fourth part of the work which is a translation of the text to the modern Turkish is the part of *Çeviri (Translation)*. While we made the translation, we tried to give detailed information with footnotes when possible, in order to reveal the deep meaning in the couplets. The last main part of our study is the *Dizin/Sözlük (Index/Dictionary)* part, for which we show all vocabulary. In this part, we show the order of whole words alphabetically and give the meaning of each word with the number of couplets used. Except for Turkish words, we included next to the words definitions of the root or origin. In the part of *Sonuç (Conclusion)*, we summarised our views and results.

Key Words: Husrev u Shirin, Sheyhi, Old Anatolian Turkish, masnavi, Ferhad u Shirin

ÖN SÖZ

Şeyhî'nin *Husrev ü Şîrîn* mesnevisi, çağının dil özelliklerini ve sözcük dağarcığını yansıtmaya, kullanılan mazmunların derinliği ve yedi bin beyti bulan hacmiyle Eski Anadolu Türkçesi döneminin mühim eserlerinden biridir. Bu ehemmiyet, eserin yurt içinde ve dışında en çok nüshası olan eserler arasında olmasından da anlaşılabilir. Eser, hem kendi döneminin hem de sonraki dönemlerin çok okunan eserlerinden olacak ki her yüzyılda bir nüshası yazılmış, hatta günümüzde de hâlâ Husrev ile Şîrîn üzerine kitaplar yazılmaktadır.

Beş yıldır üzerinde çalıştığımız bu tez, uzun bir araştırma ve değerlendirme neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu uzun yolda doktora tezi bursu kapsamında maddi açıdan destek sunan Türk Dil Kurumuna teşekkürü bir borç bilirim.

Başta tez danışmanım Prof. Dr. Zühal Ölmez olmak üzere, görüş, öneri ve düzeltmeleriyle destek veren tez komitesi üyeleri Prof. Dr. Mehmet Ölmez ve Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın'e minnettarlığımı ifade etmek isterim.

İstanbul; Aralık, 2017

Funda Şan

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Şeyhî ve Eserleri.....	3
1.2. Cemâlî.....	5
1.3. Husrev ü Şîrîn.....	7
1.4. Nüshalar.....	9
1.4.1. Yurt Dışı Nüshaları.....	9
1.4.2. Yurt İçi Nüshaları.....	41
2. DİL İNCELEMESİ	57
2.1. Yazım Özellikleri.....	57
2.2. Ses Bilgisi (Fonetik).....	62
2.2.1. Ünlüler (Vokaller).....	62
2.2.1.1. Ünlü uyumu.....	62
2.2.1.1.1. Önlük-Artlık Uyumu.....	62
2.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu.....	62
2.2.1.2. Ünlü düşmesi.....	66
2.2.1.3. Ünlü türemesi.....	66
2.2.1.4. Birleşme.....	66
2.2.1.5. Ünlü değişimleri.....	67
2.2.2. Ünsüzler (konsonantlar).....	67
2.2.2.1. Düşme.....	67
2.2.2.2. Ünsüz değişimleri.....	67
2.3. Biçim Bilgisi (Morfoloji).....	69
2.3.1. İsimler.....	69

2.3.1.1. Çokluk eki	69
2.3.1.2. Hâl (durum) ekleri.....	69
2.3.1.2.1. Yalın hâl	69
2.3.1.2.2. İlgi hâli	69
2.3.1.2.3. Belirtme (yükleme) hâli	69
2.3.1.2.4. Yönelme hâli	70
2.3.1.2.5. Bulunma hâli	70
2.3.1.2.6. Ayrılma hâli	70
2.3.1.2.7. Eşitlik hâli	71
2.3.1.2.8. Araç (Vasıta) durumu.....	71
2.3.1.2.9. Benzetme durumu	71
2.3.1.3. İyelik ekleri	72
2.3.1.4. İkilemeler	73
2.3.2. Sıfatlar (Önadlar)	73
2.3.2.1. Niteleme sıfatları.....	74
2.3.2.2. Belirtme sıfatları.....	74
2.3.2.2.1. İşaret sıfatları.....	74
2.3.2.2.2. Sayı sıfatları	74
2.3.2.2.3. Sıfat yapan +ki	74
2.3.2.2.4. Soru sıfatları	75
2.3.2.2.5. Karşılaştırma sıfatı	75
2.3.3. Zamirler (Adıllar).....	75
2.3.3.1. Kişi zamirleri.....	75
2.3.3.2. İşaret zamirleri	76
2.3.3.3. Dönüşlülük zamirleri.....	76
2.3.3.4. Aitlik zamiri	77
2.3.4. Zarflar (Belirteçler)	77
2.3.4.1. Yer ve yön zarfları	78
2.3.4.2. Zaman zarfları	78
2.3.4.3. Durum zarfları.....	78
2.3.4.4. Miktar (azlık-çokluk) zarfları.....	79
2.3.4.5. Soru zarfları.....	79

2.3.5. Edatlar	79
2.3.6. Bağlaçlar	80
2.3.7. Ünlemler.....	80
2.3.8. Sözcük Yapımı	81
2.3.8.1. İsimden isim yapan ekler	81
2.3.8.2. Fiilden isim yapan ekler	82
2.3.8.3. İsimden fiil yapan ekler.....	82
2.3.8.4. Fiilden fiil yapan ekler	83
2.3.8.4.1. Oldurganlık	83
2.3.8.4.2. Ettirgenlik.....	83
-ur-: tad-ur- (4843).	83
2.3.8.4.3. İşteşlik	84
2.3.8.4.4. Dönüştürme	84
2.3.8.4.5. Edilgenlik	84
2.3.9. Eylem (Fiil)	85
2.3.9.1. Kipler	85
2.3.9.1.1. Basit kipler	85
2.3.9.1.2. Tasarlama kipleri.....	86
2.3.9.1.3. Birleşik kipler.....	88
2.3.9.2. Birleşik fiiller	89
2.3.9.2.1. İsim + yardımcı fiil	89
2.3.9.2.2. İsim + fiil.....	89
2.3.9.2.3. Tasviri fiiller.....	91
2.3.9.2.4. Kalıp ifadeler.....	91
2.3.9.3. Şahıs ekleri.....	91
2.3.9.3.1. İyelik menşeli şahıs ekleri.....	91
2.3.9.3.2. Zamir menşeli şahıs ekleri	92
2.3.9.4. Soru eki	92
2.3.9.5. Ek-fiil (Ek-eylem)	92
2.3.9.5.1. Geniş zaman kipi (Bildirme ekleri).....	92
2.3.9.5.2. Geçmiş zaman kipi.....	93
2.3.9.5.3. Şart kipi	93

2.3.9.6. Ortaçlar (Sıfat-fiiller)	94
2.3.9.7. Ulaçlar (Zarf-fiiller)	94
2.3.9.8. İsim-fiiller	95
3. METİN	96
4. ÇEVİRİ	554
5. DİZİN/SÖZLÜK	870
6. SONUÇ	1264
KAYNAKLAR	1269
ÖZ GEÇMİŞ	1279

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Yuvarlaklaşma.....73

Tablo 2: Düzleşme.....75

KISALTMALAR

A.	: Arapça
Age	: adı geçen eser
Agm	: adı geçen makale
bk.	: Bakınız
c.	: Cilt
Çin.	: Çince
DS:	: Derleme Sözlüğü
ET.	: Eski Türkçe
Erm.	: Ermenice
F.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
hük.	: Hükümdarlık süresi
Hz.	: Hazreti
İbr.	: İbranice
krş.	: karşılaştırınız
Lat.	: Latince
mec.	: mecaz anlam
ML:	: Mirkatu'l-lüga
Moğ.	: Moğolca
MÖ.	: Milattan önce
MS.	: Milattan sonra
ö.	: Ölüm tarihi
S	: Sayı
s.	: sayfa
Sans.	: Sanskritçe
Soğd.	: Soğdça
T.	: Türkçe
tk.	: Teklik
Toh.	: Toharca
TüS:	: Türkçe Sözlük
TS	: Tarama Sözlüğü
Yun.	: Yunanca

1. GİRİŞ

Şeyhî'nin *Husrev ü Şîrîn*'i 15. yy.da Eski Anadolu Türkçesiyle kaleme alınmış manzum bir mesnevidir. Eser üzerine ilk incelemeyi 1963 yılında Faruk Kadri Timurtaş yapmıştır. Eser, Timurtaş'ın doktora tezi olup Şeyhî'nin *Husrev ü Şîrîn* adlı eserinin İstanbul'da bulunan sekiz nüshasını ele almıştır, dipnotlarda zaman zaman nüsha farkları gösterilmiştir. Söz konusu çalışma metnin transkripsiyonunu, dil incelemesini, yazar ve eser hakkında bilgiyi, eserin genel olarak özetini, sadece bazı Türkçe sözcüklerin sözlüğünü ve o günün şartlarında bulunabilen nüshaların listesini (50 nüsha) içermektedir. Aradan geçen elli beş senelik süre içerisinde sadece konu üzerine özellikle eski edebiyat alanında makaleler yazılmış ancak hiç kimse eseri bütün olarak yeniden ele almamıştır.

15. yy.da yazılmış, Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde çokça okutulan Eski Anadolu Türkçesi sahası için bu kadar önemli olan bir eserin günümüzdeki teknolojik imkânlarla ve yıllar içinde geliştirilen okuma biçimleriyle yeniden değerlendirilmesinin elzem olduğu kanaatiyle bu doktora tez çalışmasına başladık. Ve geldiğimiz noktada kalkıştığımız işin ne kadar zorlu ama bir o kadar da gerekli olduğunu gördük.

Elinizdeki çalışma öncelikle bugüne kadar yazılmış bütün katalogların taranması, www.yazmalar.gov.tr sitesinde yer alan yazmaların incelenmesi, yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerle yazışmalar ve bizzat yerinde inceleme neticesinde elde edilen 130 nüshanın listesini ve mümkün olduğunca tavsifi bilgilerini içermektedir. Nüsha tespiti sırasında sıkça başvurduğumuz yazmalar kurumunun yurt içindeki nüshalar üzerine sürekli güncelleme yaptığını ve yanlış bilgileri düzelttiğini gözlemlemekteyiz. Ancak özellikle yurt dışındaki nüshalar hususunda pek çok nüshaya ait bilginin hatalı girilmiş ya da hiç kaydedilmemiş/tespit edilmemiş olduğunu fark ettik. Çalışmamız sonucunda nüshalar hakkındaki bu tür eksik ve yanlış bilgiler de düzeltilmiştir.

Metin bölümünde ise Paris 322 numaralı nüsha esas alınıp transkripsiyonu yapılmıştır. Nüsha Timurtaş'ın çalışmasıyla dipnotlardaki edisyon kritikler de

incelenmek suretiyle baştan sona gözden geçirilmiştir. Farklılıkların olduğu ve doğruluğundan şüphe ettiğimiz noktalarda nüsha özellikle British Library’de bulunan iki nüsha Add. 7906 (BL) ve Or. 7207 (B) olmak üzere, Michigan nüshası (M) ve Atatürk Kitaplığında bulunan en eski nüsha Mc_Yz_K0253 (At) ve birkaç yerde de yine Atatürk Kitaplığında bulunan Mc_Yz_K0003 (A) nüshasıyla dipnot vermek suretiyle karşılaştırılmıştır. Atatürk Kitaplığında bulunan en eski nüsha (At) hariç diğer dört nüsha harekeli nüshalardır. (At) nüshası ise en eski nüsha olması sebebiyle sözcük farklarında çokça işimize yaramış, ayrıca çok kritik noktalarda hareke vermesi bakımından da çalışmamıza yardımcı olmuştur. Bütün bu karşılaştırmalar neticesinde daha sağlam ve doğru okunmuş bir metin ortaya koymuş olduğumuzu ümit etmekteyiz.

Metnin çevirisi daha önceki Timurtaş’ın çalışmasında yer alan konu özetinden oldukça farklıdır. Çalışmamızda bütün beyitler tek tek çevrilmiş, açıklamaya gerek duyulan telmihler, kıssa ve hikâyeler, ayet ve hadisler mümkün olduğunca dipnotta verilmek suretiyle kaynak verilerek açıklanmıştır. Çeviri, aynı zamanda metnin sağlamasını yapması açısından önemlidir. Çeviri sayesinde metinde yanlış okuduğumuz yerler ortaya çıkmış ve düzeltilmiştir. Çeviride her ne kadar birebir çeviri yapmış, hatta çoğu eski deyimler çeviride korunarak yanına parantez içinde günümüzdeki manası verilmiş olsa da zaman zaman mana bozukluğunu ortadan kaldırmak için bazı beyitler birebir çeviri yerine anlam esas alınarak çevrilmiştir. Çeviride amacımız edebi bir çeviri yapmaktan ziyade, beytin anlaşılmasını sağlamaktır.

Timurtaş’ın çalışmasında sadece bazı Türkçe sözcükler üzerine oluşturulan sözlük kısmı çalışmamızda genişletilerek bütün sözcüklerin beyit numaralarıyla yer aldığı geniş bir dizin/sözlük şeklinde hazırlanmıştır. Metindeki Arapça ve Farsça sözcüklerin kökeni hemen yanına parantez içinde verilmiş, sözcüklerin Farsça şekilleri için Steingass’ın Farsça-İngilizce sözlüğü esas alınmıştır.

Elinizdeki çalışmanın 15 yy.da yazılmış bir eserin 16. yy.da yazılmış istinsahı olması dolayısıyla çalışmanın metin kısmında zaman zaman geçiş Türkçesi dil özelliklerinin karşınıza çıkabileceğini, bunların ilk bakışta yanlış okumalar olduğunu

düşündürebileceğini hatırlatmak isteriz. Ancak nüshanın Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş döneminde yazıldığı, bazı eklerde uyumların yavaş yavaş başladığı, bu sebeple de metinde yanlış okumaktan ziyade bu okuma biçiminin bilinçli olarak tercih edildiğini başlangıçta vurgulamak ister, çalışmanın bu not göz önünde bulundurularak okunmasını istirham ederiz.

1.1. Şeyhî ve Eserleri

Asıl adı Yusuf Sinaneddin veya Yusuf Sinan olan Şeyhî, Germiyanoglu Beyliği'nin merkezi olan Kütahya'da dünyaya gelmiştir. Şeyhî'nin doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmemekle birlikte 14. asrın sonu ile 15. asrın başlarında yaşadığı tahmin edilmektedir. Osmanlı padişahlarından I. Murad (hük.1360-1389) zamanında doğan şair, Yıldırım Bayezid (hük.1389-1403), Süleyman Çelebi (hük.1402-1411), Çelebi Sultan Mehmed (hük.1413-1421) ve II. Murad (hük.1421-1451) devirlerine şahit olmuştur.¹

Şeyhî, tahsilini ilerletmek için gençlik yıllarında bir süre İran'da bulunarak tıp, tasavvuf, felsefe gibi pek çok alanda dersler almış, kendini yetiştirmiştir. Latifi, tezkiresinde Şeyhî'yi dönemin Sokrates'i (Antik Yunan filozofu, MÖ.469-MÖ.399) olarak nitelendirmiştir.² Şeyhî, İran'dan dönüşü sırasında Ankara'ya uğramış, orada Hacı Bayram Veli'ye (1352-1429) intisâb etmiştir. Şeyhî mahlasını ise bundan sonra kazanmıştır. Kaynaklarda Şeyhî'nin şeyhlik yaptığına dair kesin bir ifade yoktur. Kaynaklarda Bursa'da mutasavvıf şair Seyyid Nesimi (ö.1417) ile karşılaştığı belirtilen Şeyhî'nin eserlerinde tasavvufi unsurları kullanılmakla birlikte ana konuyu tasavvuf oluşturmaz. Onun Şeyhî mahlası daha çok Hacı Bayram Veli tarikatına girmesiyle ilgili olabilir.³

¹ Şeyhî'nin hayatı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Faruk K[adri] Timurtaş, *Şeyhî Hayatı ve Eserleri, Eserlerinden Seçmeler*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1968, s. 53-71.

² Faruk K[adri] Timurtaş, *Şeyhî'nin Husrev ü Şirin'i İnceleme-Metin*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1963, s. XIX.

³ Halit Biltekin, "Şeyhî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.39, Ankara, 2010. s. 81.

Önceleri Germiyan beyi II. Yakup Bey'e (*hük.*1387-1429) bağlı olmakla beraber, daha sonra Osmanlı sultanlarından Çelebi Mehmed ve oğlu II. Murad döneminde de sarayda bulunmuştur. Çelebi Mehmed, Karaman seferi sırasında rahatsızlanmış, etrafındaki doktorlar hastalığına çare bulamamışlardır. Bunun üzerine tıpta Hekim Sinan, şairlikte ise Şeyhî olarak ün kazanmış, Germiyan beyi Yakup Bey'in müzahibi olan Şeyhî çağrılır. Şeyhî'nin Çelebi Mehmet'i iyileştirmesi sonucunda, padişah Şeyhî'yi özel tabibi olarak saraya almak istemiştir. Böylece Şeyhî Osmanlı Devleti'nin ilk "reis-i etibbâ"sı (baştabip) olmuş, şairin Osmanlı Devleti ile münasebeti de bu şekilde başlamıştır.⁴

Şeyhî'nin ölüm tarihi kesin olmamakla birlikte, *Husrev ü Şîrin*'i yazarken vefat etmiş olması ve eseri II. Murad'ın (*hük.*1446-1451) emri üzerine yazdığını bilmemiz dolayısıyla, şairin II. Murad (*hük.*1446-1451) devrinde öldüğü açıktır. Şeyhî'nin son yıllarını nerede ve nasıl geçirdiği konusunda da kesin bilgi yoktur. Ölünceye kadar Osmanlı Sarayı'nda (Edirne) II. Murad'ın yanında mı kaldığı, yoksa yeniden Germiyan'a mı döndüğü konusunda yazılı bir belge yoktur. Bugün mezarı Kütahya'nın Dumlupınar ilçesinde bulunmaktadır. Buradan yola çıkarak Şeyhî'nin bir süre Osmanlı Sarayı'nda kaldıktan sonra memleketine döndüğü ve orada vefat ettiği söylenebilir. Şair hakkında çalışmaları bulunan Faruk Kadri Timurtaş (1925-1983), kendisinden önce yazılan kaynaklarda Şeyhî'nin H. 832 (1429) yılında ölen Yakup Bey'e mersiye yazdığı bilgisinden yola çıkarak Şeyhî'nin 834 (1431) yılında ölmüş olabileceği üzerinde durur.⁵ Ondaki sonraki çalışmalarda da bu tarih kabul görmüştür.⁶

Germiyan Beyliği'nin önemli şairlerinden biri olan Ahmedî'nin (1334-1413) yanında yetiştiği bilinen Şeyhî, aruzu iyi kullanan şairler arasında sayılmıştır.⁷ Şeyhî'nin kullandığı dil incelendiğinde, Şeyhî'nin din, tasavvuf, tarih, musiki, astroloji, astronomi gibi pek çok alan üzerinde derin bilgisi olduğu, kullandığı terim

⁴ agm, s. 81.

⁵ Timurtaş, age, s. XXIX.

⁶ Biltekin, agm, s. 81.

⁷ agm, s. 81.

ve sözcüklerle kendisini göstermektedir. Şairin *Husrev ü Şîrîn* dışındaki eserleri şunlardır:

Divan⁸: On beş kaside, dört terciibend, iki terkihibend, bir mesnevi ve iki yüz iki gazelden oluşur. Gazel ve kasidelerinde Selmân-ı Sâvecî (ö.1376) ve Hâfız-ı Şîrâzî'nin (ö.1389) tesirleri görülmektedir. Ahmedî ve Ahmedî Daî'den (ö.1421) sonra Anadolu'da yazılan en eski divanlar arasında yer alır. Son araştırmalara göre on iki nüshası tespit edilmiştir.⁹

Harnâme¹⁰: Edebiyatımızda hiciv hikâyelerinin en iyilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Harnâme, sözcük anlamı olarak “eşek kitabı” demektir. Mesnevi tarzında yazılan eser, 126 beyitten oluşur. Şair, eserini Edirne'de Çelebi Mehmed'e sunmuştur. Yukarıda bahsettiğimiz üzere Çelebi Mehmed kendisini tedavi eden Şeyhî'ye Tokuzlu köyünü (Kütahya) bağışlamıştır. Şeyhî köye giderken yolda muhtemelen tımarın eski sahipleri tarafından soyulur ve dövülür. Bu olay, hikâyede öküzün boynuzuna özenen eşeğin sonunda kuyruğundan ve kulaklarından olması şeklinde kinaye ile anlatılmaktadır. Şeyhî, eserini İranlı mutasavvıf Emir Hüseyinî'nin *Zâdu'l-musâfirîn*¹¹ adlı eserinde bulunan küçük bir eşek hikâyesinden esinlenerek yazmıştır.¹²

1.2. Cemâlî

Kaynaklarda Şeyhî'nin yeğeni olarak geçmektedir. Uzun yıllar Şeyhoğlu Mustafa ile aynı kişi olduğu düşünülmüş, ancak farklı zamanlarda eser vermiş olmaları sebebiyle bu iki kişinin farklı şahsiyetler olduğu anlaşılmıştır.¹³

⁸ Eseri ilk kez Millet Kütüphanesi Ali Emîrî nüshasını kullanan Ali Nihad Tarlan (1898-1978) sözlük ve nüsha farklarıyla birlikte tıpkıbasım olarak neşretmiştir.

⁹ Biltekin, agm, s. 81.

¹⁰ Eser üzerine Timurtaş'ın bir çalışması mevcuttur. Faruk K[adri] Timurtaş, *Şeyhî'nin Harnamesi*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1971.

¹¹ Yazar ve eseri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. K[aliq] A[hmed] Nizami, “Hüseyinî Sâdât el-Gürî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.19, 1999, s.24.

¹² Mustafa Özkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, genişletilmiş 3. baskı [İlk baskı: 1995]. İstanbul, 2009, s. 314, 315.

¹³ Günay Kut, “Cemâlî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 7, İstanbul, 1993, s.316.

Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*'i yazdığı sırada, Husrev ile Bozorgümid arasındaki felsefik konuşmayı yazarken eserini tamamlayamadan vefat etmiştir. Eser, daha sonra Cemâlî tarafından tamamlanmıştır. Cemâlî'nin yazdığı bu zeyl (ekleme) pek uzun olmamakla birlikte iki ana bölümden oluşmaktadır: Şeyhî'nin vefâtı ile kendisinin kitabı tamamladığını anlattığı bölüm ve Sultan II. Murad'a övgünün olduğu bölüm. Cemâlî'nin eklediği bu iki bölüm, bazı nüshalarda yer almasına karşın bazılarında hiç yazılmamıştır. Cemâlî'nin ilavesinin bulunduğu nüshalarda Cemâlî'nin ismi Bayezid bin Mustafa ya da Bayezid bin Mustafa el-Akşehrî olarak geçmektedir.¹⁴

Doğum tarihi bilinmeyen Cemâlî'nin, yukarıdaki ifadede yola çıkarak Akşehirli, babasının adının ise Mustafa olduğu çıkarılmaktadır. Cemâlî, *Husrev ü Şîrîn*'i yazdığı sırada muhtemelen çok gençtir ve bu sebeple de henüz Cemâlî mahlasını kullanmamaktadır.¹⁵ Cemâlî'nin bilinen eserleri şunlardır:

Divan: Cemâlî *Miftahu'l-Ferec* adlı eserinin mukaddimesinde bir divanının olduğundan bahsetse¹⁶ de divanın nerede olduğu uzun yıllar bilinmemiştir. Son çalışmalarda ise üzerinde II. Bayezid'in mührünü taşıyan bir nüsha bulunmuştur.¹⁷

Hümâ vü Hümâyun (Gülşen-i Uşşak): II. Murad adına H. 850 (1446) yılında yazılmıştır. Hüma ile Hümâyun arasındaki aşkı konu edinen mesnevi 4800 beyit civarındadır. Eserin bilinen tek nüshası H.959 (1552) Nasuh bin Ali tarafından istinsah edilen İstanbul Üniversite kütüphanesinde bulunan nüshadır (TY. Nr. 5680).¹⁸

Miftahu'l-ferec: H. 860 (1450) yılında yazılan eser Fatih Sultan Mehmet adına mesnevi tarzda yazılmıştır. Tasavvufî ve ahlakî mahiyetteki eserin, İstanbul Üniversite Kütüphanesi (TY. Nr. 2331), Üsküdar Selimağa Kütüphanesi (Kemankeş Derlemi; nr. 447) ve Berlin Eyalet Kütüphanesi (Pertsch, s. 378, nr. 371) bilinen üç nüshası vardır.¹⁹

¹⁴ bk. Vat. Turco 101; Or. 7207.

¹⁵ Timurtaş, "Fâtih Devri Şâirlerinden Cemâlî ve Eserleri", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 9, s.193.

¹⁶ agm, s.194.

¹⁷ Kut, agm, s.317.

¹⁸ Timurtaş, agm, s.195.

¹⁹ agm, s.196.

Er-risâletu'l-acibe fi's-sanâyi ve'l-bedâyi: *Miftahu'l-Ferec* eserinin mukaddimesinde bahsedilen eserlerden biridir. Tek nüshası Cambridge Üniversitesi İslam yazmaları arasındadır. Şairin adı burada Cemâlî el-Fakih olarak geçmektedir.²⁰

Risâle: Bu eserinden de Miftahu'l Ferec adlı eserinde bahsetmiştir. Bazı sözlerden övgü anlaşılacağı yerde aslında bunların yergi olduğu, bazılarında bunun tersi olduğu, bol sanatlı bir eserdir.²¹

Ölüm tarihi kesin olmamakla birlikte Osmanlı padişahlarından II. Bayezid (*hük.* 1481-1512) devrinin sonlarına doğru öldüğü tahmin edilmektedir.²²

1.3. Husrev ü Şîrîn

Husrev ü Şîrîn, Sâsânî hükümdarı II. Husrev (Husrev-i Perviz/ *hük.* 596-628) ile Ermenli Şîrîn arasında geçen aşk macerasını konu edinen bir hikâyedir. Fars edebiyatında hikâye ilk olarak Firdevsî (940-1020) tarafından *Şehnâme*'de bir bölüm olarak işlenmiş²³, Nizâmî-yi Gencevî (1141-1209) de 12. yüzyılda (1177-1180) hikayeyi genişleterek müstakil bir mesnevi olarak yeniden kaleme almıştır. Türk edebiyatında *Husrev ü Şîrîn* hikâyesi her dönemde ilgisini korumuş, farklı şairler tarafından genellikle Nizâmî'nin mesnevisi temel alınarak Türkçeye çevrilmiştir. Bu çevirilerin en makbûlü 15. yüzyıl şairi Şeyhî'nin çevirisidir. *Husrev ü Şîrîn* ilk kez Kutb tarafından 1341/1342 yılında Harezmi Türkçesine çevrilmiştir.²⁴ Eserin Anadolu Türkçesindeki ilk çevirisi ise Fahri'nin 1367 yılında yazdığı aynı adlı eseridir.²⁵ Fahri'nin eseri bulunana kadar Şeyhî'nin eseri uzun yıllar Anadolu Türkçesiyle yazılmış ilk *Husrev ü Şîrîn* olarak bilinmiştir. Şeyhî'nin telif-tercüme niteliğindeki

²⁰ Kut, agm, s.317; Timurtaş, agm, s.196.

²¹ agm, s.317.

²² agm, s.316.

²³ Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Zuhal Kültürel, Latif Beyreli, *Şerîfi, Şehnâme Çevirisi*, I-IV, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.

²⁴ Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Necmettin Hacıeminoğlu, *Kutb'un Husrev ü Şîrîn'i ve Dil Hususiyetleri*, İstanbul, 1968.

²⁵ Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Barbara Flemming, *Türkische Handschriften*, Teil I, Franz Steiner Verlag GMBH, Wiesbaden, 1968.

mesnevisi Anadolu Türkçesiyle yazılmış *Husrev ü Şîrîn*'lerin ilki olmasa da en çok bilinenidir.

Nizami'nin aynı adlı eserinden çevrilen ve Husrev'in Şîrîn'e olan büyük aşkı konu edinen eser, Türk Edebiyatının mihenk taşlarından birini oluşturmaktadır. Şeyhî, eserini tamamlayamadan vefât etmiştir. Eser, daha sonra Şeyhî'nin yeğeni Cemâlî tarafından tamamlanmıştır. Cemâlî'nin yazdığı bu zeyl pek uzun olmamakla birlikte iki ana bölümden oluşmaktadır: Şeyhî'nin vefâtı ile kendisinin kitabı tamamladığını anlattığı bölüm ve Sultan Murad'a övgünün olduğu bölüm. Şeyhî'nin *Husrev ü Şîrîn*'i edebiyatımızda çok sevilmiş ve pek çok kez istinsah edilmiştir. Eserin yurt içi ve yurt dışında toplam yüzün üzerinde nüshası bulunmaktadır.

Husrev ü Şîrîn tıpkı Nizâmî'nin eseri gibi aruzun Hezec bahrinin *mefâîlün mefâîlün feûlün* vezniyle yazılmıştır. Mesneviler genel olarak giriş, konunun anlatıldığı bölüm ve bitiş olmak üzere üç ana bölümden oluşur. Allah'a hamd, peygambere övgü ve dua gibi kısımların yer aldığı giriş kısmının ardından genellikle matla'-ı dâstan ya da âgâz-ı dâstan başlıklarıyla başlanan bölüm esas konunun anlatıldığı bölümdür. Yazar, hikâyeyi anlattıktan sonra genellikle "hatime" başlığıyla başlanan ve Allah'a hamd ve dua, padişaha övgü, şairin eseriyle ve şairliğiyle övünmesi gibi konulardan oluşan bitiş bölümünü yazar.²⁶ Şeyhî'nin *Husrev ü Şîrîn* adlı eseri de genel mesnevi tarzına uygun olarak yazılmıştır. Sadece yukarıda da belirttiğimiz gibi Şeyhî mesnevinin bitiş bölümünü yazamamış, bu bölüm yani padişaha övgü ile şair ve esere övgü kısmı yeğeni Cemâlî tarafından tamamlanmıştır. *Husrev ü Şîrîn* mesnevisinin bölümleri beyit aralıklarıyla birlikte şu şekildedir:

1. Giriş Bölümü: Besmele (1-34), Tevhid (35-324), Münâcât (325-422), Na't (423-548), Sebeb-i Te'lif (549-615), Padişaha Övgü (616-769)

2. Konunun Anlatıldığı Bölüm: Matla'-ı Dâsitân (770-6850)

²⁶ İsmail Ünver, "Mesnevi", *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan şiiri)*, s. 415-416-417, Ankara, 1986, s. 430-448.

3. Bitiş Bölümü: Şeyhî'nin ölümü ve kitabın Bayezid bin Mustafa tarafından tamamlanması (6851-6910), sultan II. Murad'a dua ve övgü (6911-6956)

1.4. Nüshalar

Şeyhî'nin *Husrev ü Şîrîn*'i, nüsha sayısı bakımından en çok nüshaya sahip eserler arasında ilk sıralara girebilecek niteliktedir. Nüsha araştırmamız kapsamında bazı kütüphanelere bizzat gidilerek nüshalar yerinde görülmüş ve incelenmiştir. Elde edilen bilgilerle katalog bilgileri karşılaştırılmış, katalogdaki eksik ya da yanlış bilgiler düzeltilmiştir. Şu zamana kadar Arapça, Farsça, Fransızca, İtalyanca, Latince, Rusça ve daha pek çok dil ile yazılmış kataloglar incelenmiş ve yazarlarının nüsha hakkındaki notları çalışmamıza eklenmiştir. Sonuç olarak aşağıda isimleri geçen kütüphanelerde Şeyhî'nin *Hüsrev ü Şîrîn*'ine ait nüshalar tespit edilmiştir:

1.4.1. Yurt Dışı Nüshaları

A. Staatsbibliothek zu Berlin, Almanya

a. Pertsch Kataloğu nr. 368. [Diez A. 4° 7.]

Kitabın son sayfasında istinsah tarihi, 24 Safer 1024 Perşembe günü (25 Mart 1615) olarak verilmiştir; ancak kapakta kitabın ismiyle birlikte 1033 tarihli kapağa sonradan yapııştırılmış bir kâğıt bulunmaktadır. 187 yaprak, 19 satırdır, nestâlik yazıyla yazılmıştır.²⁷ Harekesiz bir metindir. 200x150 mm ölçülerindedir. Cemâlî'nin ilavesi vardır. Müstensih, Muhammed bin Eyyüb Aga'dır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

b. Pertsch Kataloğu nr. 369. [Wetzstein II, 206]

Yazmanın başında remel kalıbıyla yazılmış bir beyit bulunmaktadır. Bu beyte göre sözcüklere numaralar verilmiştir, bir ebced hesabı yapılarak 1166

²⁷ Wilhelm Pertsch, *Verzeichniss der türkischen Handschriften der königlichen Bibliothek zu Berlin*, A.Asher&Co., 1889, s. 365.

(1752/1753) tarihi elde edilmiştir. Ancak bunun istinsah tarihiyle ilgili olduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.²⁸

geldi bāb-ı Şâma bir hācib dēdi tarīh 'ini

sen hele 'Abbas Efendi eyledüñ haccı Şām işi

110 40 133 145 65 11 341 320

“Bir kapıcı Şam kapısına geldi, tarihini anlattı; Abbas Efendi sen de haccı Şam işi yaptın”

Bu rakamlara *hācib* sözcüğü (karşılığına 1 verilmiş) de eklenerek 1166 sayısı elde edilmiştir.

Nüshanın son sayfasında bir damga bulunmaktadır. Damganın içinde Muhammed ve altında 141 tarihi yazılmıştır. Nüsha, 198 yaprak, 15 satırdan oluşur, nestâlik yazıyla yazılmıştır, harekesizdir. 170x110 mm ölçülerindedir.²⁹ Nüsha, baştan ve sondan eksiktir. Paris'teki Turc 322 numaralı nüsha ile karşılaştırdığımızda söz konusu nüshanın ilk beyti Turc 322'de 32b'nin 3. satırında yer alır.

İlk beyit: (Hezec kalıbında)

gehī Musīyıla seyr eyle Tūri

gehī Dāvūdlā zikr et Zebūri

“Bazen Hz. Musa ile Tur Dağı'nı seyret, bazen de Hz. Davud ile Zebur'u zikret.”

Nüsha sondan da eksiktir. Hikâye bir sonuca bağlanmamıştır. Cemâlî'nin ilavesi yoktur. Yine Paris'teki Turc 322 numaralı nüshayla karşılaştırdığımızda son beytin Paris'teki nüshada (nüsha 279 yapraktır) 263b'nin 2. satırına tekabül eder.

Son satır: (Hezec kalıbında)

pes ola 'ālem-i ef'āle nāzır

²⁸ age, s. 365.

²⁹ age, s. 366.

göre her fi'lden fa'âl hâzır

“Sonra iş âlemine baksın, her yapılan işten pek gayretliyi (Allah'ı) görsün”.

Nüsha koyu kahve deri ciltle kaplanmıştır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

c. Pertsch Kataloğu nr. 370. [Wetzstein II, 207]

910 yılı Zilhicce ayının sonunda istinsah edilmiştir (Mayıs/Haziran 1505). 170 yaprak, 17 satırdır. 180x125 mm ölçülerindedir. Kötü bir nestâlik ya da tâlik yazıyla yazılmıştır, harekesiz bir metindir.³⁰ Müstensih, Ali bin Abdullah'tır. Bir kısmı su damgalı kâğıtla kaplanmış siyah deri cilt ile kaplanmıştır. Cemâli'nin ilavesi mevcuttur. Nüsha, baş kısmından eksiktir. Bu nüshanın ilk beyti Paris'teki Turc 322 nüshasında 42b'nin 3. satırına denk düşmektedir. Diğer bir ifadeyle, nüsha baş kısmından yaklaşık kırk yaprak eksiktir.

İlk beyit: (Hezec kalıbında)

şanavber boyı semen-ber hūyı nesrîn

şekerden tadı şîrîn adı Şîrîn³¹

“Boyu çam fıstığı ağacıdır, yasemin gibi beyaz ve hoş kokulu göğse sahiptir, tabiatı yaban gülüdür, tadı şekerden tatlıdır, adı Şîrîn'dir.” Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

d. Flemming Kataloğu nr: 423. [Hs. or. oct. 918] [Marburg Derlemi]

962 yılının Rebiyülahir ayı bir Perşembe günü (Şubat/Mart 1555) istinsahı tamamlanmıştır. 83 yaprak, 20 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır. İlk iki sayfası

³⁰ age, s. 367.

³¹ Bu beyit katalogda (Pertsch 1889, s.367) yanlış okunacak şekilde yazılmıştır. Berlin Stadt Bibliothek'te tarafımızca incelenen nüshada gerçekten de bazı sözcüklerin yanlış okunacak şekilde yazıldığı görülmüştür. Beyit, Timurtaş'ın çalışması (Timurtaş 1963, 1046. beyit) ve Paris Turc 322 nüshası (Paris Turc, 42b/3) temel alınarak düzeltilerek yazılmıştır.

harekeli, geri kalan kısım harekesiz olarak yazılmıştır. 200x140 mm ölçülerindedir.³² 81a'dan başlayan zeyl bölümünde Şeyhî'nin ölümü ve tamamlayan kişinin Musâ bin Nüreddin³³ (?) olduğuna dair bir başlık bulunmaktadır. Açık sarı su damgalı, aharlı kâğıt kullanılmıştır. Diğerlerinden farklı olarak *Münâcat* başlığı verilmiştir. Cemâlî'nin ilavesi mevcuttur. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

e. Götz Kataloğu (Teil 2) nr. 531 [Ms. or. oct. 960] [Marburg Derlemi]

Oldukça ufak bir boyutta âdetâ bir cep kitapçığı niteliğinde olan bu nüsha, Ramazan ayının ortasında 897 yılında bir Salı günü (Haziran/ Temmuz 1492) tamamlanmıştır. 162 yaprak, 15 satırdır, çok temiz, okunaklı bir nesih yazıyla yazılmıştır, harekelidir. 130x90 mm ölçülerindedir.³⁴ Müstensih, Şah Mahmud Nişâburî'dir. Bu isim nüshanın başında geçmektedir. Aynı sayfada *şâhib ü mâlik Hasan 'Alî Efendizâde Ahmed Ramazân 15* diye bir not daha bulunmaktadır. Bu, müstensih konusunda kafamızı karıştırmaktadır. Ancak, nüshanın sonunda müstensihe ait *şâhib ü mâlik Maḥmūd* diye bir imza (aynı yazı karakterinde ve mesnevinin ketebe kaydından hemen sonra yer alır) bulunmaktadır. Bu durumda müstensihin Şah Mahmud Nişâburî olduğu, diğer ismin nüshaya sonradan eklendiği ve sadece kitabın sahibi olduğu söylenebilir. Başlıkları altın renklidir. Nüshada Cemâlî'nin ilavesi mevcuttur. Koyu kahverengi, altın rengi çift çizgiyle kenarlandırılmış deri cilde sahiptir. Sert, kahverengimsi bir kâğıt kullanılmıştır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

f. Götz Kataloğu (Teil 2) nr. 532 [Ms. or. oct. 1619] [Marburg Derlemi]

1027 yılında Rebiyülahir ayında bir Çarşamba günü (Mart/Nisan 1618) istinsahı tamamlanmıştır. 212 yaprak, 17 satırdır, temiz, okunaklı bir nesih yazıyla

³² Barbara Flemming, *Türkische Handschriften*, Teil I, Franz Steiner Verlag GMBH, Wiesbaden, 1968, s.325.

³³ Cemâlî'nin ilavesi bulunan ve tarafımızca görülen bütün nüshalarda söz konusu başlık ya sadece *Şeyhî'nin vefatı hakkında* ya da *Şeyhî'nin vefâtı ve tamamlayan Bayezid bin Mustafa* ve benzeri şekildedir. İlk defa bu nüshada Cemâlî için farklı bir isim kullanılmıştır.

³⁴ Manfred Götz., *Verzeichnis der orientalischen Handschriften in Deutschland, türkische Handschriften*, BAND XIII, Teil 2, Franz Steiner Verlag GmbH, Wiesbaden, 1968, s. 379.

yazılmıştır, kısmen harekelidir. 170x120 mm ölçülerindedir.³⁵ Cemâlî'nin ilavesi vardır. Başlıklar kırmızıdır. Siyah, deri cilt ve sert kâğıt kullanılmıştır. Kapağın üzeri gömme baskı işlemelidir. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

g. Götz Kataloğu (Teil 2) nr. 533 [Ms. or. oct. 1972] [Marburg Derlemi]

Nüsha, 909 yılının Şevval ayının sonunda bir Çarşamba günü öğle vaktinde (Mart/Nisan 1504), Konstantiniyye'de (İstanbul) Halil Paşa'nın kalesinde tamamlanmıştır. 243b'de istinsah tarihi ve yeri bilgisinin altında *Ahmed* ismi bulunmaktadır. Ahmed ismi istinsah kaydının hemen altında yer aldığı için müstensihin ismi olarak düşünülebilir. Nüsha, 243 yaprak, 15 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır, tamamı harekesizdir. 175x125 mm ölçülerindedir.³⁶ Cemâlî'nin ilavesi bulunur. Nüsha kısmen zarar görmüş durumdadır. Kahverengi, deri cilt ve kahverengi-beyaz, üzerinde biraz lekeler bulunan bir kâğıt kullanılmıştır. İlk üç sayfanın kenarlarında mavi, beyaz ve pembe tonlarda çiçek buketi çizilmiştir. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

h. Götz Kataloğu (Teil 2) nr. 534 [Ms. or. oct. 1915] [Marburg Derlemi]

İstinsah tarihi bilinmemektedir. 183 yaprak, 16 satırdır, çok temiz, açık bir nesih yazıyla yazılmıştır. Çok az yerde, sadece bazı sözcüklerin ya da harflerin üzerine hareke konulmuştur. 240x165 mm ölçülerindedir.³⁷ Nüsha, diğerlerinden farklı olarak 3 sütun şeklinde yazılmıştır. Nitekim ebat olarak da diğerlerinden daha büyüktür. 1a'da *Divân Şehriyâr Hazretleri* başlığı bulunmaktadır. Nüsha, Cemâlî'nin ilavesi ile oluşturulmuştur. Nüşhada 180b ve 181a arasında konu bütünlüğü yoktur. *Der Vefât-ı Şeyhî* başlığını bu nüshada bulamayız. Paris'teki Turc 322 ile karşılaştırdığımızda Turc 322'deki 271a'nın 4. satırından 274a'nın 9. satırına kadar olan kısmın bu nüshada eksik olduğunu görmekteyiz. Nitekim bu iki sayfa arası sonradan bir ip yardımıyla birbirine tutturulmuştur. Konu başlıkları kırmızıdır. Sarı-kahverengimsi bir kâğıt kullanılmıştır.

³⁵ age, s. 379.

³⁶ age, s. 380.

³⁷ age, s. 380.

Diğer nüshalardan farklı olarak bir sayfada üç sütun olacak şekilde yazılmıştır. Nüshanın kahverengi deri cildi vardır. Kapağın üzeri siyah boya kullanılarak yapılmış su baskıdır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

1. Götz Kataloğu (Teil 2) nr. 535 [Ms. or. oct. 2111] [Marburg Derlemi]

H. 906 (1500/1501) yılında istinsah edilmiştir. 280 yaprak, 13 satırdır, güzel bir tâlik yazıyla yazılmıştır, tamamı harekesizdir. 170x120 mm ölçülerindedir.³⁸ 280a'da *muḥarrir*, *Dervîş Muştafâ* notu bulunmaktadır. Dervîş Mustafa'nın, namıdiğer Mustafa bin Bâyezid yani Cemâlî olduğu düşünülebilir. 275b'deki başlıkta Cemâlî, *Bâyezid bin Muştafâ Şeyḫ Aḫmed Tercümânî Akşehrî* olarak geçmektedir. Müstensih, *Rehâ bin Basrî*'dir. 1b, 2a, 2b ve 280a sayfaları başka bir elle yazılmıştır. Bu kısımların nüshaya sonradan eklendiği açıktır. Nitekim nüshanın genelinde kalın, kahverengimsi kâğıt kullanılmışken, bu dört sayfa açık sarı renktedir. Siyah deri cilt kullanılmıştır. Sayfa kenarlarını yer yer kurt yemiştir. Başlıklar kırmızıdır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

B. Universitäts-und Forschungsbibliothek Erfurt/Forschungsbibliothek Gotha, Almanya

a. Pertsch Kataloğu (Teil II) nr. 199 [pt. 220/Seetzen: Nr. 105]

Nüshada istinsah tarihi ve müstensih bilgisi bulunmamaktadır. 233 yaprak, 15 satırdır, zarif, okunaklı bir nesih yazıyla yazılmıştır.³⁹ Sadece ilk 9 yaprak harekelidir. Cemâlî'nin ilavesi bulunmaktadır.

230a: *An der vefât-ı Mevlânâ Şeyḫî rahmetullah ve Bâyezid bin Muştafâ zeyl-i kitâb.*

“Mevlana Şeyhî'nin (r.a) vefatı ve Bayezid bin Mustafa'nın kitaba zeyli hakkında”

³⁸ age, s. 380.

³⁹ Wilhelm Pertsch, *Die orientalischen Handschriften der Herzoglichen Bibliothek zu Gotha, Zweiter Teil: Die türkischen Handschriften*, Druck Der Kais. Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1864, s. 175.

Görüldüğü üzere Cemâlî bu nüshada Bayezid bin Mustafa olarak anılmaktadır. Cildin üzeri ebru ile süslenmiştir. Sayfalar ve aralıklar altın çerçeve içinde yazılmıştır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

b. Pertsch Kataloğu (Teil II) nr. 200 [pt. 126/Seetzen: Nr. 78]

H. 1098 yılının Zilhicce ayında (Ekim/Kasım 1687) yaz mevsiminde bir Cuma günü istinsah edilmiştir. 208 yaprak, 13 satırdır, nestâlik yazıyla yazılmıştır, tamamı harekelidir.⁴⁰ Birinci yaprak başka bir el tarafından nesih yazı ile yazılmıştır. Bu yaprağın nüshaya sonradan eklendiği söylenebilir. Cemâlî'nin ilavesi yoktur. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

c. Pertsch Kataloğu (Teil II) nr. 201 [pt. 154/Seetzen: Nr. 50]

İstinsah tarihi ve müstensih bilgisine rastlanmamıştır. 227 yaprak, 15 satırdır, güzel bir nesih yazıyla yazılmıştır, tamamı harekelidir. Yıpranmış, ince, basit bir kâğıt üzerine yazılmıştır. Cemâlî'nin ilavesi bulunur. Ancak yaklaşık bir yapraklık kısmı eksiktir.⁴¹

Eserin sonu: (Hezec kalıbında)

anunçündür şovuk bu dâr-ı hûn-h'âr

tağıdur her kaçan germ olsa bāzār

“Bu kan içici ev bu yüzden soğuktur; ne zaman sıcak olsa pazarı dağıtır.”

Bu nüshadaki son beyit Paris Turc. 322 nüshasında 6909. beyittir. Bu durumda nüshada Cemâlî'nin Şeyhî'nin ölümünden bahsettiği ve kendi ismini zikrettiği bölüm mevcut olup Sultan Murad'a övgü sunduğu bölüm bulunmamaktadır. Bu sebeple nüshanın sondan eksik olduğu söylenebilir. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

⁴⁰ age, s. 175.

⁴¹ age, s. 176.

d. Pertsch Kataloğu (Teil II), nr. 202 [pt. 116/Seetzen: Nr. 177]

H. 1115 (1703/1704) yılında istinsah edilmiştir, 230 yaprak, 15 satırdır, özensiz bir nestâlik yazıyla yazılmıştır. Büyük oranda harekelidir. 1-4 ve 228-230 yaprakları arası en az iki farklı el tarafından kaleme alınmıştır. 148-179 yaprakları arasından birkaç hasarlı yaprak onarılmıştır.⁴² Çerçeve içinde yazılmıştır. Yer yer yazılar silinmiş durumdadır, bu da okumayı güçleştirmektedir. Mikrofilm ile incelediğimiz nüshanın ince kâğıt üzerine yazıldığını tahmin etmekteyiz, çünkü yazı izleri arka sayfaya yansımaktadır. Bu da iki yüzdeki yazıların birbirine karışmasına sebep olmuştur. Cemâlî'nin ilavesi bulunmamaktadır. Bu nüshanın son beyti, Paris Turc. 322 nüshasında 6839. beyittir.

Eserin sonu: (Hezec kalıbında)

Ĥudādan cehl ü nefsinüñ ĥicābı

ēdiser cānına qahr u 'azābı

“Allah’ı bilmeme ve onun yolundan sapmanın utancı, onun canına türlü türlü azap edecektir.”

Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

C. München Bibliothek, Almanya

a. Cod. turc. 176 [134 Quatr]

H. 923 (1517/1518) yılında istinsah edilmiştir. 271 yaprak, 13 satırdır, güzel bir nestâlik yazıyla yazılmıştır. 165x93 mm ölçülerindedir. Başlıklar altın renklidir.⁴³

b. Cod. turc. 177 [Cod. or. Prunneri 280]

H. 9. yy'da (14. yy) istinsah edilmiştir. 231 yaprak, 15 satırdır, güzel bir nesih yazıyla yazılmıştır, iyi biçimde harekelendirilmiştir, 240x131 mm ölçülerindedir. İlk 12 sayfa sonradan eklenmiştir ve harekesizdir.⁴⁴

⁴² age, s. 175.

⁴³ Joseph Aumer, *Verzeichniss der orientalischen Handschriften der K. Hof. und Staats Bibliothek in München, n Deutschland, türkische Handschriften*, Otto Harrossowitz, Wiesbaden, 1970.

⁴⁴ age, s.48.

**D. Sächsische Landesbibliothek -Staats- und Universitätsbibliothek
Dresden Bibliothek, Almanya**

Msc. Dresd. Ea. 49:

H. 1002 yılının Şaban ayında (Nisan/Mayıs1594) istinsah edilmiştir. 15 satır, 239 yapraktır, tâlik yazı kullanılmıştır, genel olarak harekesiz bir metindir, sadece bazı sözcüklerde harekeler görülmektedir. 1a'da *sâhib 'Ömer* diye not düşülmüştür. Cemâlî'nin ilavesi vardır. Koyu kahverengi deri cilt kullanılmıştır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

E. Princeton University Library, Amerika Birleşik Devletleri

a. Garrett nr. 1439Y

Barkod numarası 32101037711122'dir. 206 yaprak, 17 satırdır, harekelidir, nesih yazıyla yazılmıştır. Nüsha ölçüleri, 252x172 mm'dir. Koyu, cilalı, koyu krem hamur kâğıt kullanılmıştır. Kapak kırmızı deri ile kaplanmıştır. "1a"da *Taha-zâde Seyyid Mustafa* adı geçmektedir ve 1232 (1816-1817) tarihi bulunur.⁴⁵

b. Garrett nr. 1933Y

Barkod numarası 32101037711148'dir. 911 yılı Şevval ayında (Şubat/Mart 1506) istinsah edilmiştir. Müstensih, Aḥmet ibn Abdullah'tır. 203 yaprak, 17 satırdan oluşur, nesih yazıyla yazılmıştır, harekelidir. Nüsha, 284x208 mm ile çerçevelenmiştir. Cilalı, su damgalı kâğıt kullanılmıştır. Kahverengi deri ile ciltlenmiştir.⁴⁶

F. Michigan University Library, Amerika Birleşik Devletleri

H. 892 Ramazan ayının 4'ünde (24 Ağustos 1487) istinsahı tamamlanmıştır. 199 yaprak, 15 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır, bazı yerlerde nestâlik kullanılmıştır, harekelidir. Başı sonu tam bir nüshadır, ancak yer yer eksik beyitler ve bölümler vardır. Nüşanın önceki sahibi II. Abdülhamid (1842-1918) olup onun katkısıyla

⁴⁵ <http://searchit.princeton.edu>

⁴⁶ <http://searchit.princeton.edu>

kütüphaneye verilmiştir.⁴⁷ Yetenekli bir el tarafından yazıldığı düşünülmektedir. Deri ciltlidir.

Nüshaya çevrimiçi <<https://mirlyn.lib.umich.edu>> adresinden ulaşılabilir.

G. Österreichischen Nationalbibliothek, Avusturya

a. Flügel Kataloğu I (s.617) nr. 651:

H. 880 yılının Rebiülsani ayının başında (Ağustos 1475) Saray ovasında (Saraybosna) istinsah edilmiştir. 279 yapraktır, tâlik yazıyla yazılmıştır, 13 satırdır, 610/40x40 mm ölçülerindedir. Müstensih, *Yūsuf bin Aḥmed*'tir. Her sayfada iki sütun olacak şekilde yazılmıştır. Sayfalar açık sarıdır. Başlıklar altın sarısı renkte ve büyük yazılmıştır. Nüsha Allah'ın birliği ile başlamakta, sırasıyla Münâcât (15a), Na't (19b), sebeb-i telif bölümü (24a), II. Murad'a övgü (26a), şiirin başlangıcı (37b). Nüsha çok eski bir nüshadır. Su lekeliştir.⁴⁸

b. Balić Kataloğu 2849 [Mixt. 742]

186 yapraktır, ancak 186b yaprağı sayfa 432 olarak gösterilmiştir. Dolayısıyla nüshanın 216 yaprak olması beklenir. 19 satırdır, nestâlik yazı kullanılmıştır, 170x110 mm ölçülerindedir. Eksik bir nüshadır. Restore edilmiştir. İki sütun şeklinde yazılmıştır. Koyu kırmızı Avrupa tarzı karton cilt ile kaplanmıştır. Kenarlarında süslemeler bulunmaktadır. Beyaz, parlak kâğıt kullanılmıştır. Başlıklar kırmızıdır.⁴⁹

⁴⁷ <https://mirlyn.lib.umich.edu>

⁴⁸ Gustav Flügel, *Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek zu Wien*, K. K. Hof- und Staatsdruckerei, Band I-III, Wien, 1865, s. 617.

⁴⁹ Smail Balić, *Katalog türkischen Handschriften der österreichischen National Bibliothek, Neuerwerbungen 1864-1994, mit einem Anhang: bosnaische Aljamiado-Handschriften*, 5. Band, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Dizi XII, S.13, Ankara 2006., s. 321-322.

**H. Kaiserlich Königlische Akademie für Orientalische Sprachen
(Orientalische Akademie) (Avusturya)**

Nr. 211.

İstinsah kaydı ve müstensih bilgisi bulunmamasına rağmen, nüshanın 15. yy.a ait olabileceği tahmin edilmektedir. 248 yapraktır. Cemâlî'nin ilavesi bulunmaktadır. Metin bütünüyle altın renkli yazılmıştır. Kitabın başında ve sonunda süslemeler bulunmaktadır. Ayrıca 10. şiirde tahrip olmuş bir resim bulunmaktadır. Nüsha sırasıyla şu bölümlerden oluşmaktadır. 1. Şavur'un ilk kez Husrev'in resmini göstermesi, 2. Şîrîn'in bir aslanı öldürmesi, 3. Şavur'un Şîrîn'i istemesi, 4. Avda buluşmaları, 5. Husrev ile Şîrîn'in karşılıklı top oynamaları, 6. Husrev'in bir aslanı yumruğuyla öldürmesi, 7. Şîrîn'in Husrev'e azarlayıcı bir cevap vermesi, 8. Şîrîn'in Ferhad'ı görmek için Bisutun Dağı'na gitmesi, 9. Husrev'in Şîrîn ile görüşmesi, 10. Husrev ile Şîrîn'e ilaveler.⁵⁰

I. Ghazi Husrev-Bey Library, Bosna Hersek

a. Nr. 9160

İstinsah tarihi ve müstensih bilgisi yoktur. Ancak nüshanın ilk sayfasındaki bilgiye göre, nüsha 1669 yılında Hasan adlı birine aittir. Mühürde Abdi Hasan ismi bulunmaktadır. 1a'da da Arapça olarak “Hacı Hasan bin Resul olarak ben bu kitabı aldım” cümlesi not düşülmüştür. Bu sebeple nüshanın, 1669 yılından önce yazıldığı söylenebilir. 232 yaprak, 15 satırdır, nestâlik yazıyla yazılıştır, ufak harfli, yazmaya alışık bir el tarafından yazıldığı söylenebilir. 213x132 mm ölçülerindedir. Nüsha sondan eksiktir. Son beyit, Paris Turc. 322 nüshasında 6775. beyittir.

Eserin sonu: (Hezec kalıbı)

mü'eddîb kıl toğan bigi mu'allem

ki olur âdemile yâr ü hem-dem

“Doğan gibi eğit; böylece eğitimi insanla dost ve arkadaş olur.”

⁵⁰ Albrecht Krafft, *Arabischen, persischen und türkischen Handschriften der K[aiserlich]. K[önigliche] orientalischen Akademie zu Wien*, Wien, 1842, s. 70.

Kaliteli, suya dayanıklı siyah mürekkep kullanılmıştır. Başlıklar kırmızıdır. İnce, parlak, beyaz bir kâğıdı vardır. Metin kırmızı çerçeve içindedir. Bazı kâğıtlar nemden zarar görmüştür ve kapaktan ayrı durmaktadır. Deri cilttir, arka kapak kayıptır. Ön kapakta çiçekli bir rozet vardır.

Yazmada bir de Oglavak köyünde (Bosna Hersek), Fojnica kasabasında yaşamış Mehmed Efendi ve eşinin mirasıyla ilgili iki defter vardır. Defterleri çıkaran ve mühürle onaylayan kişi kadı olarak Travnik ve Tešanj'da çalışmış Muḥammed Şādık'tır.⁵¹

b. Nr. 9161

İstinsah tarihi ve müstensih bilgisi kayıtlı değildir. Kağıt, hat ve mürekkebe göre XV. yy sonu veya 16. yy başı gibi yazılmış olmalıdır. 23 yaprak, 15 satırdır, nestâlik yazıyla yazılmıştır, ufak harfli, yazmaya alışık bir el tarafından yazılmıştır, 170x125 mm ölçülerindedir. Baştan ve sondan eksik bir nüshadır.

Eserin başı: (muzârî kalıbında)

ḥaydar ki 'ilm ü hikmet-ile vâriş etdi ḥaḳ

maḥbûb-ı evliyâydi maḥşûş-ı lâ-fetâ⁵²

“Hakk’ın senin ilmin ve hikmetine vâris ettiği Haydar (arslan Hz. Ali), evliyaların sevileni, “*lâ-fetâ* (ondan başka yiğit yoktur)” özelliğine sahiptir.”

Eserin sonu: (remel kalıbında)

dédi bir âdemem 'âlemde seyyâḥ

seyâḥatden bugün bulmuşam iflâḥ

“Âlemde seyahat eden bir insanım, seyahatten bugün uslanmışım.”

⁵¹ Haso Popora, *Catalogue of The Arabic Turkish, Persian & Bosnian Manuscripts in the Ghazi Husrev-Bey Library*, Volume XVI, London-Sarajevo, 2008, s. 434-435.

⁵² Katalogdaki (Popora 2008, s. 435) Arap harfleriyle gösterilen beyitte noktalama işaretleri çok yanlış kullanılmış beytin yanlış okunmasına sebep olmaktadır. Beyit, Paris Turc. 322 nüshası esas alınarak düzeltilmiştir.

Neme dayanıklı, kaliteli, siyah mürekkep kullanılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıt, doğu tarzı orta incelikte ve düzdür, üzerinde su mührü bulunmaz. Kâğıtlar nem ve böceklerden zarar görmüş, düzensizdir. Metinler kırmızı çerçeve içinde yazılmıştır. Kapak yoktur.⁵³

c. Nr. 2885

210 yaprak, 13 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır, harekelidir, 150x210 mm ölçülerindedir.⁵⁴

d. Nr. 2886

H. 977 (1569/1570) yılında istinsah edilmiştir. 209 yaprak, 13 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır, 150x210 mm ölçülerindedir. Cemâlî'nin ilavesi vardır.⁵⁵

e. Nr. 2887

169 yaprak, 17 satırdır, tâlik yazıyla yazılmıştır, 103x160 mm ölçülerindedir. Cemâlî'nin ilavesi vardır.⁵⁶

İ. Orijentalni Institut u Sarajevu, Bosna Hersek

Nr. 65

201 yaprak, 17 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır, harekelidir, 255x165 mm ölçülerindedir.⁵⁷

J. Paris Bibliothèque National de France, Fransa

a. Turc-322

Çalışmamıza esas olan nüshadır. İlerleyen bölümlerde çalıştığımız nüsha başlığı altında ayrıntılı olarak işlendiğinden bu kısma bir şey yazılmamıştır.

⁵³ Haso Popora, age, s. 435.

⁵⁴ Fehim Nametak, *Katalog Arapskih Turskih, Perzijskih i Bosanskih Rukopisa, Gazi Husrev-Begova Biblioteka u Sarajevu*, Sevezak četvrti, London-Sarajevo, 1998, s. 212.

⁵⁵ ⁵⁵ age, s. 212-213.

⁵⁶ ⁵⁶ age, s. 213-214.

⁵⁷ Salih Trako, Leyla Gazić, *Katalog Rukopisa Orijentalnog Instituta –Lijepa Knjizevnost*, Sarajevo, 1997, s. 58.

b. Turc-323

16. yy'ın sonunda istinsah edilmiştir, 243 yaprak, 15 satırdır, nestâlik yazı kullanılmıştır, 180x105 mm ölçülerine sahiptir. Türk tarzı kahverengi deri, altın yaldızlı, gömme baskılı cilt ile ciltlenmiştir.⁵⁸ Nüsha, Mustafa Çelebi'nin hazinedar kâatibi Ali Efendizade tarafından hediye edilmiştir. Cemâlî'nin ilavesi vardır. 239b'de Şeyhî'nin vefatı ile ilgili bölüm başlamaktadır. 241b'de Sultan Murad'a övgü başlar. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

Nüshaya internet ortamında çevrimiçi <<http://gallica.bnf.fr>> adresinden ulaşılabilir.

c. Turc-324

H. 919 senesi Rebiyülevvel ayında (Mayıs/Haziran 1513) istinsah edilmiştir. 240 yaprak, 15 satırdır, harekelidir, nesih kullanılmıştır. 225x145 mm ölçülerindedir. Cemâlî'nin ilavesi yoktur. Kahverengi-sarı, dana derisi cilt ile kaplanmıştır. Kenarlarında altın rengi gömme baskılı işlemler vardır.⁵⁹ “Kef” harfinin üzerinde zaman zaman “g” okunacağını belirtmek için üç nokta konmuştur. Nüshanın son sayfasında müstensih bu eseri karşısında bin sikke verildiğinin notu düşülmüştür. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

d. Turc-325

995 senesinin Şaban ayında (Temmuz/Ağustos 1587) istinsah edilmiştir, 216 yaprak, 15 satırdır, nesih yazı kullanılmıştır. Başları harekeli, ilerleyen kısımlarda hiç hareke kullanılmamıştır. 215x155 mm ölçülerindedir.⁶⁰ Cemâlî'nin ilavesi yoktur. İstinsah ve müstensih bilgisi bulunmamaktadır. Kahverengi-sarı, dana derisi cilt ile kaplanmıştır. Kenarlarında altın rengi gömme baskılı işlemler vardır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

⁵⁸ E[dgard] Blochet, *Catalogue des Manuscrits Turcs de la Bibliothèque Nationale*, Tome I-II, Paris, 1932, p. 138-139.

⁵⁹ age, p. 139.

⁶⁰ age, p. 139.

e. Turc-326

239 yaprak, 15 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır, harekelidir. 205x140 mm ölçülerindedir. Türk tarzı, kahverengi deri cilt ile ciltlenmiş, aynı renkte gömme baskı işlemelidir.⁶¹ 1a'daki bilgiye göre Abdüllatif Çavuş ibn Ahmed Çavuş 1017 (1608/1609) yılında nüshanın sahibidir. Demek ki nüsha bu tarihten önce yazılmıştır. Cemâlî'nin ilavesi bulunur. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

f. Turc-328

H. 984 yılının ikinci Cuması (26 Ağustos 1576) istinsahı tamamlanmıştır. 246 yaprak, 15 satırdır, rik'a yazı kullanılmıştır,⁶² harekesizdir. Müstensih: *Muhammed bin Penbe* (?) adıyla kayda geçmiştir. 205x150 mm ölçülerindedir. *Bayezid bin Muştafâ Ahmed el-Tercümânî el-Akşehrî* tarafından tamamlanmıştır. (nüsha: 243a). Yumuşak, kahverengi deri cilt ile kaplanmıştır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

Nüshaya internet ortamında çevrimiçi <<http://gallica.bnf.fr>> adresinden ulaşılabilir.

g. Turc-329

229 yapraktır, nesih yazıyla yazılmıştır, 15 satırdır, kısmen harekelidir. 200x145 mm ölçülerindedir.⁶³ Cemâlî'nin ilavesi yoktur. Türk tarzı, kahverengi deri, gömme baskılı cilt ile kaplanmıştır. 1a'da kitabın sahibi *Muhammed Hâcî 'Abidî* olarak gösterilmiştir. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

h. Turc-330

16. yy'ın ikinci yarısında istinsah edilmiştir, 222 yaprak, 15 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır, kısmen harekelidir. 200x140 mm ölçülerindedir.⁶⁴ Cemâlî'nin

⁶¹ age, p. 139.

⁶² E[dgard] Blochet, *Catalogue des Manuscrits Turcs de la Bibliothèque Nationale*, Tome I-II, Paris, 1932, p. 140.

⁶³ age, p. 140.

⁶⁴ age, p. 140.

ilavesi bulunmaz. 1a'da *bu kitāb Mustafānundur* ibaresi bulunmaktadır. Türk tarzı kabartmalı koyu kahverengi deri, gömme baskılı cilt ile kaplanmıştır. Kitabın sonunda (220b) Şeyhî'ye dua istemiştir. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

i. Turc-363

Nüşanın istinsahı, H. 901 yılının Rebiyülahir ayında (Aralık 1495/Ocak 1496) Priştine'de yaşayan *Nureddin Hamzâ*⁶⁵ tarafından tamamlanmıştır. 181 yaprak, 18 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır, harekesizdir. 170x110 mm ölçülerindedir.⁶⁶ Cemâlî'nin ilavesi yoktur. Türk tarzı, kabartmalı, kahverengi deri cilt ile kaplanmıştır. Nüsha, *Ahmed bin Emîn* tarafından H. 1028 (1619) yılında Cemaziyelahir ayının başında Osmanlı Sarayında gözden geçirilerek kayıt altına alınmıştır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

i. Supplement Turc- 353

226 yaprak, 15 satırdır, nestâlik yazı ile yazılmıştır, harekesizdir. 210x125 mm ölçülerindedir. Cemâlî'nin ilavesi bulunur. Türk tarzı, siyah maroken, yaldızlı, gömme baskılı cilt ile kaplanmıştır.⁶⁷ 1a'daki bilgiye göre kitabın sahibi *Seyyid Osman*'dir. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

j. Supplement Turc-373⁶⁸

İstinsah tarihi: 17.yy'ın ikinci yarısıdır, 73 yaprak, 21 satırdır, nestâlik yazı ile yazılmıştır, harekesizdir, 215x135 mm ölçülerindedir. Türk tarzı, kabartmalı ve altın yaldızlı kırmızı deri cilt ile kaplanmıştır.⁶⁹ Bu kitapta *Husrev ü Şîrîn* bölümü 11a'da başlar ve 15a'da son bulur. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

⁶⁵ Bu isim Blochet tarafından *Ḳourd bin Ḥamzā* olarak okunmuştur. Ancak nüsha yeniden gözden geçirildiğinde “dîn” kelimesinin başındaki “lâm-ı ta'rif”in unutulmuş olduğunu düşündüğümüzden *Nureddin* olarak okunmasının daha doğru olacağı kanaatindeyiz. bk. age, s. 154.

⁶⁶ age, p. 154.

⁶⁷ age, p. 322.

⁶⁸ Vatikan Kataloğunda bu nüsha yanlışlıkla Supplement turc-375 olarak verilmiştir. Bk. Ettore Rossi, *Elenco Dei Manoscritti Turchi della Biblioteca Vaticana*, Città del Vaticano, 1953, s. 85.

⁶⁹ Blochet, age, p. 331.

Nüshaya internet ortamında çevrimiçi <<http://gallica.bnf.fr>> adresinden ulaşılabilir.

k. Supplement Turc-523

H. 1125 (1713/1714) yılında istinsah edilmiştir, 103 yaprak, 17 satırdır, rik'a yazısıyla yazılmıştır, harekesizdir, 195x130 mm ölçülerindedir. Türk tarzı, kabartmalı, kahverengi deri ile kaplanmıştır.⁷⁰ Kitabın başında Selim-nâme bulunur. *Husrev ü Şîrîn* 83b'den başlamaktadır. Cemâlî'nin ilavesi yoktur. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

l. Supplement turc-614

H. 909 Zilhicce ayının sonunda bir Pazartesi günü istinsahı tamamlanmıştır (Haziran 1504), 213 yapraktır, nesih yazıyla yazılmıştır, harekelidir, 15 satırdır. 200x150 mm ölçülerindedir.⁷¹ Çok okunaklı bir nüshadır. Müstensihi, Nâbî(?) bin İlyâs'tır. Cemâlî'nin ilavesi vardır. Batı tarzı, su damgalı, parşömen cilt kullanılmıştır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

m. Supplement turc-616

İstinsah tarihi yoktur. 15 satırdır, nesih kullanılmıştır, harekelidir. 180x125 mm ölçülerindedir. Türk tarzı karton cilt ile kaplanmıştır.⁷² Baştan ve sondan eksik bir nüshadır. Kitap birkaç eserin birleşiminden oluşmuştur. Her eserin yazısı birbirinden farklıdır. Kitabın başında Farsça bir önsöz bulunmaktadır. 2b'de Nizami'nin Mahzenü'l-Esrar adlı eseri bulunmaktadır. *Husrev ü Şîrîn*'den sadece küçük bir bölüm alınmıştır. 39a'da *Meķālime gör min Husrev ü Şîrîn* başlığı bulunmaktadır. Ancak ondan önceki sayfada 38a'da *Husrev*'in ismi geçmektedir. Nitekim Blochet de katalogunda bu kitaptaki *Husrev ü Şîrîn* kısmının 38a'dan başladığını söylemiştir.⁷³

38a'daki ilk iki beyit: (Hezec kalıbında)

⁷⁰ age, p. 383.

⁷¹ age, p. 12.

⁷² age, p.13.

⁷³ age, s. 13.

bulup dünyā-yı düşmenden merāmı

biri birine içdi dost kāmī

“Düşman dünyadan isteğini alınca (bu kez) yâr arzusuyla birbirlerinin şerefine içtiler.”

niyāz éderdi Husrev éy gece dur

hezārān gündüzün rahtın oda ur

“Husrev, “ey gece, dur” diye haykırırdı, binlerce gündüzün eşyasını ateşe ver!”

Husrev ü Şîrîn bu kitapta 49b'de *Meşgûl şirle Ferhād....* başlığıyla son bulmaktadır. 50a'da *Vefat Fatımatu'z-Zehrā razıyallāhu ‘anha* başlığıyla Hz. Fatıma'nın vefatı anlatılmaktadır. Bu kısım ile *Husrev ü Şîrîn* kısmının yazısı aynı özelliktedir. Cemâlî'nin ilavesi yer almamaktadır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

K. Leiden Bibliothek, Hollanda⁷⁴

a. Cod. Or. 982⁷⁵

203 yaprak, 15 satırdır, nestâlik kullanılmıştır, kısmen harekelidir. 170x130 mm ölçülerindedir. Görüntü olarak çok eskidir. Eksik bir nüshadır. İstinsah tarihi belli değildir. Cemâlî'nin ilavesi bulunmaktadır. Bu nüshada 1b ve 23a yaprakları arasında bir giriş yazısı vardır. 18a ve 20a yaprakları arasında da bir önsöz, 20a-33a yapraklarında Sultan II. Murad'a dua bölümü bulunmaktadır. Nüsha, Cemâlî tarafından yazılan Şeyhî'nin ölümü ve Sultan Murad'a dua bölümleri (202a-203b yaprakları) ile bitmektedir. Müstensih bilgisi mevcut değildir. İlk yaprak orijinal

⁷⁴ Vatikan Kataloğunda, Leiden Kütüphanesi'nde Nr. 704 ile kayıtlı Şeyhî'ye ait bir Husrev ü Şîrîn nüshasından bahsedilmiştir. Ancak incelenen kataloglarda bu numarada kayıtlı bir Husrev ü Şîrîn'e rastlanmamıştır. Bk. Rossi, age, s. 85.

⁷⁵ Aynı nüsha daha eski tarihli bir kütüphane kataloğunda da yer almaktadır. Bk. R[einhart] P[ieter], A[nne] Dozy, *Catalogues Codicum Orientalium Bibliotheca Academiae Lugduno Batavae*, vol. II, Brill, 1851.

nüshaya ait değildir. Nüsha, Timurtaş'ın çalışmasıyla karşılaştırıldığında 34 beyitin (1/13-2/49 arası) eksik olduğu gözlenmektedir. Son on beyit eksiktir. Sayfa kenarlarında farklı eller ile yazılmış düzeltmeler ve eklemeler bulunmaktadır.⁷⁶ 1a'da *Mevlâna Şeyhî* ifadesi bulunur. Onun dışında yine aynı sayfada; *şâhib ve mâlik İbn-i Şûfî Mehmed bin el-Haneflî (?)* ve *'Alî Şâkûl bin Na'lbend* notu bulunmaktadır. 18a'da *Seyyid Mehmed Dervîş'e* ait beş adet damga bulunmaktadır. Siyah, deri ciltle kaplanmıştır. Açık kahverengi, yıpranmış bir kâğıdı vardır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

b. Cod. Or. 12,382

Nüsha, H. 964 senesinin Cemaziyelevvel ayının 17'si Cuma günü (18 Mart 1557) Ankara'da ikinci vakti tamamlanmıştır. 220 yaprak, 15 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır, 200x125 mm ölçülerindedir. Müstensih, *Ahmed bin 'Alî*'dir. Cemâlî'nin ilavesi yoktur. Nüsha bir giriş yazısıyla başlamış (1b-24a), yazarın önsözü ile devam etmiş (19b-21b), Sulan II. Murad'a dua ve övgü (21b-24a) ile devam etmektedir.⁷⁷ Batı tarzı kahverengi deri cilt kullanılmıştır. Kapaktan bir önceki sayfada belirtildiği üzere 1884 yılında ciltlenmiştir. Başlıklar (23a'ya kadar başlık kullanılmıştır, metnin geri kalan kısmında başlık yerleri boş bırakılmıştır) ve kenarlıklar kırmızıdır. 1b ve 2a'da kenarlıklar mavi, kırmızı ve siyah renklerde desenlerle çizilmiştir. Ana başlık siyah, mavi, yeşil, kırmızı ve kahverengi renklerde geometrik desenlerle, çiçek motifleriyle sülüs biçiminde yazılmıştır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

c. Cod. Or. 14,560

İstinsah tarihi ve müstensih bilgisi yoktur. 117 yaprak, 17 satırdır, tâlik yazı kullanılmıştır, 207x139 mm ölçülerindedir. Tamamı harekesizdir. Eksik bir nüshadır. Timurtaş'ın çalışmasıyla karşılaştırıldığında şu kısımların nüshada bulunduğu görülmektedir: 1a-b (180/4811-182/4842), 2a-21b (192/5121-219/5800), 22a-35b

⁷⁶ Jan Schmidt, *Catalogue of Turkish Manuscript in the Library of Leiden University and other Collections in the Netherlands*, volume I [17th-18th century], Legatum Warnerianum in Leiden University Library, Leiden, 2006, s.370.

⁷⁷ age, s.152.

(140/3788-159/4258), 36a-39b (162/4326-167/4458), 40a-59b (51/1387-76/2078), 60a-b (221/5866-222/5899), 61a-b (230/6098-231/6132), 62a-69b (182/4843-192/5120), 70a-76b (101/2771-110/3014), 77a (112/3047-128/3445), 89a-89b (167/4459-180/4810), 99a-109b (128/3446-140/3787), 110a-113b (76/2079-81/2218), 114a-117b (83/2288-88/2426).⁷⁸ Cildi yoktur. Açık bej rengi kâğıt kullanılmıştır. Başlıklar kırmızıdır. Nüsha genel itibariyle yıpranmış ve üzerinde yer yer lekeler mevcuttur. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

L. London British Museum, İngiltere

a. Add. 7906⁷⁹

15. yy.'da⁸⁰ yazılan eser, 261 yaprak, 13 satırdır, güzel açık bir nesih yazıyla yazılmıştır, tamamı harekelidir. 228x152mm ölçülerine sahiptir.⁸¹ Kırmızı karton kapakla ciltlenmiştir. Başlıklar ve cetvelleri kırmızıdır, ara başlıklar ise maviyle yazılmıştır. Sadece 1b ve 2a sayfaları altın yaldızlı çerçevesi ve süslemelidir. Diğer tam olan nüshalarla karşılaştırıldığında bu nüshanın son üç beytinin eksik olduğu görülmektedir. Ayrıca aralarda da eksik beyitler vardır.

Son beyit: (Hezec kalıbında)

nêçe kim kıla keyvân hayra âheng

nêçe kim ura Zühre çengine çeng

“Satürn hayra ne kadar çok şarkı söyler, Venüs çengleri ne kadar çok birbirine vurur.”

⁷⁸ Jan Schmidt, *Catalogue of Turkish Manuscript in the Library of Leiden University and other Collections in the Netherlands*, volume III [1970-2003], Legatum Warnerianum in Leiden University Library, Leiden, 2006, s. 457-458.

⁷⁹ www.yazmalar.gov.tr adresinde bu nüshanın arşiv numarası Or. 7906 olarak geçmektedir. Ancak Rieu'nun kataloğunda Add. 7906 olarak geçtiği için biz de Rieu'nun kataloğuna göre yazmayı uygun bulduk. Bk. Charles Rieu, *Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum*, British Museum, London, 1888, s.165.

⁸⁰ Nüshada *ketebe* kaydı yoktur. Nitekim Rieu da kitabının önsözünde bu ve bunu takip eden nüshayı tarihi belli olmayan nüshalar arasına almıştır, ancak nüsha hakkında bilgi verirken açık olarak 15. yy'a ait olduğunu belirtmiştir. bk., Rieu, age, s. XI ve 166.

⁸¹ age, p. 165-166.

Son sayfadaki tablonun altına, sonradan yazıldığı belli olan bir yazıyla *nêçe kim rûşen ola ger cemâli* yazılmıştır. Muhtemelen başka bir nüshayı gören biri metnin devamının olduğunu belirtmek istemiş olabilir. Ayrıca aynı yazı karakteriyle ara ara sayfalara numaralar verilmiştir. Bu numaralar başka bir nüshanın satır numaraları olmalıdır. Belli ki biri bu nüshayı başka bir nüsha ile karşılaştırmıştır. Bu yazıya göre son sayfaya 86a numarası verilmiş. Numaralama sisteminden anlaşıldığı kadarıyla karşılaştırılan nüsha 10 satırlık bir nüshadır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

b. Or. 2708

15. yy.'da⁸² yazılmış, 90 yaprak, 21 satırdır, çok düzgün ve temiz bir nesih yazıyla yazılmıştır, tamamı harekesizdir. 279x178 mm ölçülerine sahiptir.⁸³ Serlevha ve cetvelleri yaldızlıdır. Nüsha, bordo karton bir kutu-kapak içinde muhafaza edilmektedir. Kendi kapağı ise kahverengi-taba arası karton cilttir. Kapağın iç kısmı mavi boyalıdır, üstünde altın rengi çiçek deseni bulunur. Başlıklar altın yaldızlı, kırmızı ve bazen mavi renktedir. Metnin yazıldığı çerçevenin dışında bir çerçeve daha bulunmaktadır. Bu dış çerçevenin içinde yine Eski Anadolu Türkçesi özellikleri taşıyan bir yazı daha bulunmaktadır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla bu yanda yazılmış yazılar da metnin devamıdır. a ve b sayfaları doldurulduktan sonra tekrar a'ya dönülerek bu kez dış çerçevelere beyitler yanlamasına sırasıyla yazılmıştır.

Nüsha eksik bir nüsha olmasına rağmen Cemâlî'nin ilavesini içermektedir. 35, 42, 47 ve 50. yapraklar başka bir el ile daha sonra yazılmıştır. 82. ve 84. yapraklarından sonraki birer yaprak eksiktir. 10, 17 (Şirin'in elinde içinde Husrev'in resminin olduğu bir çerçeve tuttuğu resim), 19 (Husrev'in Şirin'i derede gördüğü resim), 31 (savaş resmi), 37 (savaş resmi), 39 (sazlı sözlü bir meclis resmi), 51, 57 (Husrev'in Ferhad'ı huzuruna getirdiği resim ve Şirin'in süslü otağın önünde Husrev'in de otağ içinde çizildiği resim), 62 (Ferhat'ın Şirin'in bindiği atı kaldırdığı resim), 64 (Ferhad'ın dağdan düşerken kocakarıyla resmedildiği resim) ve 74, 78.

⁸² bk. 19. dipnot.

⁸³ Rieu, age, p.166.

(Husrev ve Şirin'in otağ içinde çizildiği resim) yapraklarda minyatürler bulunmaktadır.⁸⁴ Bunların dışında da sayfa kenarlarında da üçgen içinde Mehinbanu, Şâvur, kartal, kuş gibi çeşitli resimler çizilmiştir. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

c. Or. 3294⁸⁵

Receb ayının ortasında H. 890 (Temmuz 1485) yılında yazılmıştır, 190 yaprak, 17 satırdır, nesih ile yazılmıştır, tamamı harekelidir, çerçeve kullanılmamıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 228x152 mm ölçülerine sahiptir. Karton koyu kahverengi cilt kullanılmıştır. Metin aynı kütüphanedeki önceki istinsahlarından daha tamdır. Dolayısıyla Cemâlî'nin ilavesi bulunur. Özellikle Husrev'in bilge Bozorgümid ile muhabbeti on dokuz sayfa civarındadır (177b ve 186b arası, bu bölüm Add. 7906'da on üç sayfadan az, Or. 2708'de sekiz sayfadır).⁸⁶

Metnin son sayfasında tam olan nüshalarda bulunan beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır: (Hezec kalıbında)

be-ḥatm-ı enbiyā vü ḥatm-ı tenzīl

ki kıl ḥatmümde şerrüm ḥayra tebdīl

“Enbiyaların sonuncusuna ve inenlerin sonuncusuna (Hz. Muhammed’e) ki sonumda şerrimi hayra döndür.”

Metin 190a’da son bulmaktadır. 190b’de ise metinle ilgisi olmayan, Doğu Türkçesi özellikleri barındıran mensur bir yazı bulunmaktadır. Bu yazı sayfanın kendisine yazılmamış, sonradan üzerine yapıştırılmıştır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

⁸⁴ Rieu, age, p.166.

⁸⁵ Aynı nüsha daha önce yayınlanmış bir katalogta da geçmektedir. Rieu, kataloğunda sadece diğer kataloga gönderme yapmış, konuyla ilgili başka bir bilgi vermemiştir. Nüsha, İngiltere’ye söz konusu kütüphaneden getirilmiş olabilir. Bk. R. Merlin, *Bibliothek de M. Le Baron Silvestre de Sacy*, vol. iii, Paris, 1842, s. 59, nr: 347.

⁸⁶ Rieu, age, p.166.

d. Add. 19.451

Ramazan ayının sonunda, bir Perşembe günü öğle vakti, H. 855 (21 Ekim Perşembe 1451) yılında yazılmıştır, 93 yaprak, 17 satırdır, küçük nestâlik yazıyla yazılmıştır, yer yer harekelidir (14. yaprağa kadar harekeli, sonrası harekesiz), 178x101 mm ölçülerine sahiptir. Bordo karton kapaklıdır. Cetvelleri kırmızıdır. Başlık satırları boş bırakılmıştır. Nüshanın giriş kısmında 13 sayfalık Farsça bir yazı vardır. *Husrev ü Şirin* nüshada 9b'den başlamaktadır. Başlık olarak *Husrev u Şîrîn-i Şeyhî* yazılmıştır. Onun altında da *Vakfiyât-ı Süleymân Bâbâ* ibaresi bulunmaktadır. Müstensih, Muhammed bin Hacı Pîr Aḥmed'dir. Metinde Cemâlî'nin ilavesi bulunmaktadır. Nitekim nüsha diğer tam olan nüshaların son beytiyle aynı şekilde bitmektedir. Ancak nüshada ara ara eksiklikler vardır. 3 farklı yerde eksiklik olduğu söylenebilir: 9-10. yapraklar arası (Husrev ile Şîrîn'in av alanında karşılaştığı bölüm, Add. 7906'da 104a-106a arası), 11-32. yapraklar arası (Husrev'in inzivaya çekilmiş olan bilgeyi ziyareti (Add. 7906'da 113b-104b arası), 33-93. yapraklar arası (Şîrîn'in öldüğüne dair yalan haberin Ferhad'a gittiği bölüm)⁸⁷.

Metnin ilk beyti Turc 322 nüshasında 2632. beyittir: (Hezec kalıbında)

vücûdı ditredi vü geldi vecde

düşüb dildâra karşı kıldı secde

“Vücudu titredi ve kendinden geçti, eğilip sevgilinin karşısında secde etti.”

Metin 93b'de bitmiştir. 94a ve 94b'de bazı Türkçe şiirler bulunmaktadır. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

e. Or. 7207

Nüsha, H. 919 yılının Şevval ayında (Kasım/Aralık 1513) tamamlanmıştır. Koyu kahverengi karton cilt kullanılmıştır. Küçük boyutludur. Çok temiz, okunaklı bir nesih yazıyla yazılmıştır. 13 satırdır. Tamamı harekelidir. Nüsha, başı sonu tam bir nüshadır, ancak aralarda eksik beyitler vardır. Başlıklar kırmızı mürekkeple

⁸⁷ age, s. 167.

yazılmıştır. 257 yapraktır. Cemâlî'nin ilavesi bulunur. Cemâlî ismi burada *Bāyezid bin Muştafâ bin Şeyh Ahmed et-tercümanî el-Akşehrî* olarak geçmektedir.

Nüsha, E[lia]s J[ohn] Gibb'in ölümünden sonra 1909 yılında diğer kitaplarıyla birlikte kütüphaneye bağışlanmıştır. Diğer bir deyişle bu tarih Rieu'nun kataloğunu hazırladığı (1888) tarihten sonrasına tekabül eder. Bu sebeple nüsha bilgisi Rieu'nun kataloğunda yer almamaktadır. Nüsha, kütüphanede el yazısıyla yazılarak hazırlanmış, yayımlanmamış bir katalogta geçmektedir. Bu katalogun hiçbir kopyası bulunmadığı için, katalog sadece kütüphanede görülebilir. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

M. Biblioteca Vaticana, İtalya

a. Vat. Turco 101

İstinsah tarihi belli değildir. 210 yaprak, 17 satırdır, okunaklı bir nesih yazıyla yazılmıştır. Tamamı harekesizdir. 205x118 mm ölçülerindedir.⁸⁸ Cemâlî'nin ilavesi bulunmaktadır. Başı sonu tam bir nüshadır. Deri cilt kullanılmıştır. Cilt üzerinde süslemeler bulunmaktadır. Cilt daha sonra kütüphane tarafından bordo renkte meşin olduğunu tahmin ettiğimiz bir malzemeyle yeniden kaplanmıştır. 1a'da *Husrev ü Şîrîn-i Şeyhî* ibaresi bulunmaktadır. Metin ise 2b'den başlamaktadır. Ana başlık yazılmamıştır. Cetveller kırmızıdır. Başlıklar bazen kırmızı bazen de siyah mürekkeple yazılmıştır. Cemâlî'nin eklediği bölüm *Ander vefât-ı mü'ellif-i kitâb u tamâm kerdn-i kitâb h'âce Bāyezîd bin Muştafâ* başlığıyla verilmiştir. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

b. Vat. Turco 290

1. yaprakta belirtildiği üzere nüsha, *Derviş Meḥmed* tarafından H. 1265 (1848/1849) yılında istinsah edilmiştir. 236 yaprak, 15 satırdır, çok okunaklı bir nesih yazıyla yazılmıştır, harekelidir. 200x135 mm ölçülerindedir. Şemseli ve miklepli kahverengi deri cilt kullanılmıştır.⁸⁹ Nüşanın Arap harfli numaralandırması karışmış

⁸⁸ Rossi, age, p. 85.

⁸⁹ age, p. 246.

olduğu için, nüsha bugün kullandığımız rakamlarla yeniden numaralandırılmıştır. Ana başlık *kitāb-ı Husrev u Şîrîn* altın yaldızlıdır. 29. sayfada (Husrev ve Bozorümid'in resmedildiği) minyatür bulunmaktadır. İlk dört sayfada çerçeveler altın yaldızlıdır. 4b sayfasından ise cetveller ve başlıklar kırmızıdır. 80b sayfasında bir boşluk bulunmaktadır. 235'de *Husrev ü Şîrîn* bitmiştir. Nüshada Cemâlî'nin ilavesi bulunur ancak yine de sondan eksik bir nüshadır. Nüshanın son beyti Paris Turc. 322 nüshasında 6940. beyittir. Nüsha, tarafımızca kütüphanede bizzat görülüp incelenmiştir.

Son beyti: (Hezec kalıbında)

ne dil ki étmez senâsı şî'rin ezber

tolu gencise dahtı hâk ber-ser

“Onu öven şiiri ezberlemeyen her dil, hazineyle dolu olsa bile toprak baş üzerindedir (toprak olur).”

235b de sonradan başka bir kalemle yazıldığı anlaşılan *şâhib ü māl Hasan bin Muḥammed* ibaresiyle bir mühür bulunmaktadır. 236b'de *Vaşlî* tarafından yazılmış bir gazel bulunmaktadır.

c. Borg. Ar. 260

Nüsha, Arapça bir mecmua içinde bulunduğu için şu ana kadar fark edilmemiş olduğundan nüsha hakkında hiçbir yerde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Nüshanın varlığından kütüphaneye yazışmalarımız sonucunda tesadüfen haberdar olunmuştur. Kütüphanede bizzat yerinde incelediğimiz nüshanın özellikleri şöyledir:

Nüshanın içinde bulunduğu mecmua Arap sayı sistemiyle numaralandırılmış, daha sonra ise günümüzde kullanılan sayı sistemiyle yeniden numaralandırılmıştır. Buna göre *Husrev ü Şîrîn* eseri mecmuanın içinde günümüz sayı sistemiyle 124a ile 223b yaprakları arasındadır. Nüsha, 20 satır, harekesiz, bozuk bir nestâlik yazıyla yazılmıştır. Ana başlık kırmızı mürekkeple *kitāb-ı Husrev ü Şîrîn* yazılmıştır. Diğer başlıklar da kırmızıdır. Cetvel kullanılmamıştır. Kırmızı deri cilt ile

kaplanmıştır. Nüsha baş kısmından tam, sondan ise eksiktir. Son beyti Paris Turc. 322 nüshasında 5574. beyittir.

Son beyit: (Hezec kalıbında)

çü Husrev gördi ol nūr-ı behiştî

fērişte bigi nūr oldı siriştî

“Husrev o cennet nurunu görünce, yaratılışı melek gibi nur oldu.”

N. Bibliothecae Regiae Universitatis Upsaliensis, İsveç

a. Nr. 185

H. 905 yılının Rebiyülahir ayında (Kasım/Aralık 1499) istinsah edilmiştir. 250 yaprak, 15 satırdır, kaliteli bir nesih yazıyla yazılmıştır, harekelidir. Müstensih, Hālîl bin ‘Abdullah Edirnevî’dir. Başlıklar yazılmamıştır. Farklı renklerde doğu tarzı kâğıt üzerine yazılmıştır. Doğu tarzı deri ciltle kaplanmıştır. Cilt kısmen onarılmıştır.⁹⁰

b. Nr. 186

913 yılının Zilkade ayının başlarında (Mart/Nisan 1508) istinsah edilmiştir. 259 yaprak, 15 satırdır, tâlik yazıyla yazılmıştır. Farklı renklerde doğu tarzı kâğıt üzerine yazılmıştır. Başlıklar kırmızıdır. Doğu tarzı deri ciltle kaplanmıştır. İyi durumdadır.⁹¹

c. Nr. 187

260 yaprak, 13 satırdır, iyi okunaklı bir nesih yazıyla yazılmıştır, harekelidir. Sayfa kenarlarına altın renkli süslemeler yapılmıştır. Başlıklar altın, kırmızı ve beyaz renklerindedir. Farklı renklerde doğu tarzı kâğıt kullanılmıştır. İyi durumda olan doğu tarzı deri cildi vardır.⁹²

⁹⁰ C[arl] J[Johan] Tornberg, *Codices Arabici, Persici et Turcici Bibliothecae Regiae Universitatis Upsaliensis*, Impensis Regiae Universitatis Upsaliensis, 1849, p. 114.

⁹¹ age, p. 114.

⁹² age, p. 114-115.

O. Magyar Tudományas Akadémia, Macaristan

a. TÖRÖK F. 22

233 yaprak, 15 satırdır, çift sütun şeklinde nesih yazıyla yazılmıştır. Harekelidir. 300x190 mm ölçülerindedir. Cemâlî'nin ilavesi bulunur. Deri cilt ile kaplanmıştır. İyi ve bakımlı durumdadır. Aharlı kâğıt kullanılmıştır, bölüm başlıkları kırmızıdır. Kapağı renkli, çiçekli, süslü ve yıldızlıdır.⁹³

b. TÖRÖK O. 22

236 yaprak, 15 satırdır, çift sütun şeklinde, talik yazıyla yazılmıştır. 209x149 mm ölçülerindedir. Cemâlî'nin ilavesi bulunur. Miklepli, göme şemseli deri ciltle kaplanmıştır. Fizîkî olarak hırpalanmıştır. Filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Yazmada müstensih adı ve istinsah tarihi kayıtlı değildir.⁹⁴

c. TÖRÖK O. 139

H. 940 (1533/1534) yılında istinsah edilmiştir. 203 yaprak, 15 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır. 190x119 mm ölçülerindedir. Müsensih, Ahmed bin Ali'dir. Cemâlî'nin ilavesi bulunur. Ancak eser baş kısmından eksiktir. Diğer nüshalarla karşılaştırıldığında *kaside der tevhid* başlığı altındaki bölümün ortalarından başladığı görülür.

Eserin başı: (Remel kalıbında)

bî-niyâzısañ ne var lutfuñ havâsı cezbesi

gösterür cân murğında dünyâ⁹⁵ gülistan-ı kafes

“Eğer yakarış içinde değilsen, (Allah’ın) lütfunun coşkunluğu can kuşu için dünya kafesten gül bahçesi gibidir.”

⁹³ İsmail Parlatır, Georg Hazai, Barbara Kellner, *Catalogue of the Turkish Manuscripts in the Library of the Hungarian Academy of Sciences*, TUBA- Hungarian Academy of Sciences, 2007, p. 130-131.

⁹⁴ age, p. 132.

⁹⁵ Katalogda (Parlatır, Hazai, Kellner 2007, s. 108) *dünya* kelimesi ise yanlışlıkla ya da yanlış okunarak kataloğa sırasıyla “dal”, “y”, “nun” ve “y” harfleriyle aktarılmıştır. Bu hata, Paris Turc. 322 nüshası esas alınarak düzeltilmiştir.

Deri cilttir, cildi dağılmıştır, bütün sayfalar kalın yıldızlı çerçevelidir. Minyatürlüdür (6a, 14a, 49a 66a, 132b, 156b). Filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Siyah mürekkep kullanılmıştır, başlıklar ise kırmızıdır. Nüsha cildin iç yüzündeki *Ferhād ile Şīrīn* ibaresinden kaynaklanan yanlışlık ile Akademi Kütüphanesi kayıtlarına *Ferhād ile Şīrīn* olarak geçmiştir.⁹⁶

d. TÖRÖK O. 191

H. 930 (1523/1524) yılında istinsah edilmiştir. 236 yaprak, 15 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır. 172x127 mm ölçülerindedir. Müstensih, Ahmed bin Ali'dir. Cemâlî'nin ilavesi bulunur. Tam ve düzgün bir nüshadır. Şemsesi gömmeli deri cilt ile kaplanmıştır, iyi durumdadır, filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlığı süslü, yaldızlı ve mavidir. Bütün sayfalar kırmızı çift çerçevelidir.⁹⁷

e. TÖRÖK O. 167

H. 899 yılının Cemaziyelahir ayında (Mart/Nisan 1494) istinsah edilmiştir. 255 yaprak, 15 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır. 173x119 mm ölçülerindedir. Yazma baş kısmından eksiktir. Diğer nüshalarla karşılaştırdığımızda *Kaside der Tevhid* başlığının olduğu bölümün ortalarından başlamaktadır. Yani yaklaşık sekiz yapraklık bir kısım eksiktir.

Eserin başı: (Remel kalıbında)

şeş cihetden sen münezzehsin velî senden tolu

'arşı vü ferşi vü fevķ u taht u sağ u şol pīş ü peser

“Sen, altı yönden münezzehsin, ama (aynı zamanda) o yönler seninle doludur: gök ve yer, üst ve alt, sağ ve sol, ön ve arka.”

⁹⁶ Parlatir, Hazai, Kellner, age, s. 108.

⁹⁷ age, p. 133.

Ayrıca nüshanın ilk 44 yaprağı farklı bir yazı ile kaleme alınmış ve farklı bir kâğıda yazılmıştır. Esas yazma 45. yapraktan itibaren başlamaktadır. Eser sondan da eksiktir.

Eserin sonu: (Remel kalıbında)

her nefes nîk rahmeti haķ⁹⁸ aña

kim yazanı Fâtihâ birle aña

“Ona her nefes iyi rahmet haktır, böylece yazanı Fatiha ile ansın.”

Karton ciltlidir. İyi durumdadır. Filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Siyah mürekkeple yazılmıştır, bölüm başlıkları ise kırmızıdır.

f. TÖRÖK O. 207

198 yaprak, 17 satırdır, çift sütun şeklinde, nestâlik yazıyla yazılmıştır. 173x130 mm ölçülerindedir. Nüsha sondan yaklaşık 18 yaprak eksiktir.

Eserin sonu: (Hezec kalıbında)

ne âdem kim urdı raķş-ı gülgün

nişâr eylerleridi dürr-i meknün

“Gülgün atına binen her insan, çok değerli inci saçardı.”

Ebrulu karton cilt ile kaplanmıştır, sırtı deridir, mikleplidir, iyi durumdadır. Filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Siyah mürekkeple yazılmıştır, bölüm başlıkları ise kırmızıdır.⁹⁹

g. TÖRÖK O. 362

13 yaprak, 17 satırdır, çift sütun şeklinde, tâlik yazıyla yazılmıştır. 255x170 mm ölçülerindedir. Takip sözcüğü tutmadığı için risalenin yaprakları yer yer karışmış

⁹⁸ Katalogda *haķ* okunacak şekilde verilmiştir. Kelime yanlış yazıldığı düşünülerek düzeltilmiştir. age, s. 134.

⁹⁹ age, p. 134.

durumdadır.¹⁰⁰ Bu nüsha esas metinden seçme örnekleri içermektedir. Baş kısmı esas metin ile aynı olan bu nüsha *Kaside-i Tevhîd* ile devam etmektedir.

Eserin sonu: (Hezec kalıbında)

birez kim sâkin oldı ıztırâbı

vêür hâtif hıtabına cevâbı

“İztırabı biraz geçince söyleyen dinleyenlere cevap verir.”

Sırtı meşin, ebrulu karton cilt ile kaplanmıştır. Yeni bir cilttir, iyi durumdadır. Aharlı kâğıt kullanılmıştır. Siyah mürekkeple yazılmıştır.¹⁰¹

h. TÖRÖK O. 48

10 yaprak, 15 satırdır, çift sütun şeklinde, tâlik yazıyla yazılmıştır, 213x140 mm ölçülerindedir. Baştan ve sondan büyük bir kısmı eksiktir. Bu nüsha esas itibariyle orijinal hikâyeden birkaç bölüm içermektedir. Bu yönüyle seçme metin özelliği taşır.

Eserin başı: (Hezec kalıbında)

bu ortada mülâzim şâha dâyim

dil ü cân anda ten kullukda¹⁰² kâyim

“Orada şaha daima yürekten bağlıydı, gönül ve can onda kulluktan dolayı diridir.”

Eserin sonu: (Muzârî kalıbında)

bir şemme hâk-i pây kokuşına kânı ‘am

yêl gibi geç[m]eseydi nesîm-i şimâl-i dost¹⁰³

¹⁰⁰ age, s. 110.

¹⁰¹ age, p. 135.

¹⁰² Katalogda (Parlatır, Hazai, Kellner 2007, s. 137) kelime *kullukında* okunacak şekilde yazılmıştır; ancak kelime vezni bozduğu için ve diğer nüshalar da göz önünde bulundurularak düzeltilmiştir.

¹⁰³ Katalogda (Parlatır, Hazai, Kellner 2007, s. 111) bu beytin 2. dize Arap harfleriyle *yêl gibi geçe seydi nesîm-i şimâl-i dost* okunacak şekilde yazılmış, mim harfi gösterilmemiştir. Beyit Timurtaş’ın çalışmasıyla (1963, 2018. beyit) karşılaştırıldığında iki ayrı kelime olarak yazılan “geçe seydi”nin “geçmeseydi” şeklinde olması gerektiği görülmektedir.

“Bir miktar kokusundan bir parça toprağa razıyım, dostun kuzey rüzgârı yel gibi geçmişti.”

Sırtı meşin bez cilt kullanılmıştır, iyi durumda yeni bir cilttir. Filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Siyah mürekkeple yazılmıştır, başlıklar ise kırmızıdır.¹⁰⁴

1. TÖRÖK O. 51

66 yaprak, 15 satırdır, tâlik yazıyla yazılmıştır, 213x143 mm ölçülerindedir. Bu nüsha baştan ve sondan eksiktir. Yazma *Mesnevi* bölümü ile başlamakta, *matla-yı dāstān* bölümü ile devam etmektedir.

Eserin başı: (Hezec kalıbında)

*tamām edince muṭrib nevbetini*¹⁰⁵

şehüh ṭāḳ etmişdi ṭāḳātını

“Çalgıcı şarkılarını çalıp bitirince şahın takatini bitirmişti.”

Eserin sonu: (Hezec kalıbında)

aḥp şāhını āh etdikçe gāhī

kılur āheng ol āha taḥt dergāhı

“Her an şahı hatırlayıp āh dedikçe, taht dergahı o āh için nağme okurdu.”

Ciltsiz, dağınık durumda, bir zarf içinde korunmaktadır. Filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Siyah mürekkeple yazılmıştır, başlıklar ise kırmızıdır.¹⁰⁶

Ö. Dâru’l-Kutub wa’l-wasâiki’l-Kavmiyya, Mısır

a. Nr: 49

H. 886 (1481/1482) yılında istinsah edilmiştir. 230 yaprak, 15 satırdır, 165x44 mm ölçülerindedir.

¹⁰⁴ Parlatır, Hazai, Kellner, age, p. 165.

¹⁰⁵ Katalogda (Parlatır, Hazai, Kellner 2007, s. 111) bu kelime Arap harfleriyle “neviyyetini” okunacak şekilde “b” yerine “y” ile yazılmıştır. Kelime Timurtaş’ın çalışmasıyla (1963, 2019. beyit) karşılaştırıldığında kelimenin “neviyyet” değil “nevet” olduğu görülmektedir.

¹⁰⁶ Parlatır, Hazai, Kellner, age, p. 136-137.

b. Talat 81

217 yaprak, 15 satırdır, tâlik yazıyla yazılmıştır. 232x145 mm ölçülerindedir.

c. Talat 213

225 yaprak, 15 satırdır, tâlik yazıyla yazılmıştır. 170x100 mm ölçülerindedir.

d. Talat 57

472 yaprak, 15 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır. 220x155 mm ölçülerindedir.

P. Opisanie Tyurkskikh Rukopisey Instituta Vostokovedeniya, Rusya

Dmitrieva Kataloğu Nr. 101 [B 287 (295)]

16. yy'da istinsah edilmiştir. 245 yaprak, 15 satırdır, nesih yazıyla yazılmıştır, 200x130 mm ölçülerindedir. Doğu tarzı kâğıt üzerine siyah mürekkep ve yer yer altın rengi ile yazılmıştır. Metin çerçevesi ve harekelidir. Güzel bir nesih yazıyla yazılmıştır. 1b ve 2a yapraklarında satır aralarında süslemeler bulunmaktadır. Kapak deri ve baskılıdır. Kapağın bir yüzü eksiktir.¹⁰⁷

¹⁰⁷ L[iudmila] V[asilevna] DMİTRIEVA, *Opisanie türkskih rukopisey Instituta Vostokovedeniya*, Akademia Nauk SSSP, Moskva, III, 1980, p. 37. [Дмитриева, Л.В., *Opisanie tyurkskikh rukopisey instituta vostoковедения*, Академия наук СССР, Москва, 1980.]

1.4.2. Yurt İçi Nüshaları

A. Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları Muallim Cevdet Yazmaları

a. MC Yz K 0082

İstinsah tarihi bilinmemektedir. 189 yaprak, 19 satırdır. Harekesiz bir nüshadır. Tâlik yazıyla yazılmıştır. 230x150 mm ölçülerindedir.¹⁰⁸ Sondan eksiktir. Başlıklar ve cetveller kırmızıdır.

Nüshaya internet ortamında çevrimiçi <www.ataturkkitapligi.gov.tr> adresinden ulaşılabilir.

b. MC Yz K 0003

H. 1175 (1762) yılında istinsah edilmiştir. 249 yaprak, 11 satırdır. Okunaklı bir nesih yazıyla yazılmıştır, tamamı harekelidir. 245x155 mm ölçülerindedir. Başlıklar yaldızlıdır. Minyatürlü bir nüshadır (56b, 57a, 57b, 58a, 59a, 60a, 76a, 77a).¹⁰⁹ Nüsha, başı ve sonu tam olmasına karşın eksik bölümleri epeyce fazladır.

Nüshaya internet ortamında çevrimiçi <www.ataturkkitapligi.gov.tr> adresinden ulaşılabilir.

c. MC Yz K 0253

H. 887 Sefer ayının on dördünde (4 Nisan 1482) Pazar günü Serâyî olarak bilinen Muhammed bin Resul tarafından Bursa'da istinsah edilmiştir. 236 yaprak, 15 satırdır. Harekesiz, güzel bir tâlik yazıyla yazılmıştır. Başlıklar ve cetveller yaldızlıdır. 195x125 mm ölçülerindedir. Miklepli, kırmızı meşin bir cilt içindedir.¹¹⁰ Yer yer bazı yapraklar kopmuştur.

Nüshaya internet ortamında çevrimiçi <www.ataturkkitapligi.gov.tr> adresinden ulaşılabilir.

¹⁰⁸ Nail Bayraktar, *Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları Alfabetik Kataloğu*, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, İstanbul, 1998, s.109.

¹⁰⁹ age, s.109.

¹¹⁰ age, s.109.

B. Bayezid Devlet Kütüphanesi, Nr. 5530

İstinsah yılı belli değildir. Mehmed bin Mahmud tarafından istinsah edilmiştir. 219 yapaktır. Harekesiz bir nüshadır.

C. Sadberk Hanım Müzesi Kütüphanesi Hüseyin Kocabaş Derlemi (İstanbul)

a. S.H.M.H.K. Yaz. 332

Husrev u Şîrîn'den bir parçadır. İstinsah tarihi belli değildir. Sadece 4 yapaktır. üç sütunlu 31 satırdan oluşur. Tâlik yazıyla yazılmıştır. 210x150 mm ölçülerindedir.¹¹¹

b. S.H.M.H.K. Yaz. 333

Husrev u Şîrîn'den bir parçadır. H. 906 (1500) yılında istinsah edilmiştir. 263 yapaktır. 2 sütunlu 13 satırdan oluşur. Tâlik yazıyla yazılmıştır. 120x80 mm ölçülerindedir. Baştan eksik bir nüshadır. Bazı sayfa kenarlarında çıkmalar, tashih kayıtları vardır.¹¹²

D. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

a. T.Y. 1985

H. 997 (1589) yılının Şaban ayında Muhammed bin Mahmud El-Konevî tarafından istinsah edilmiştir. 212 yaprak, çift sütunlu 17 satırdır. Harekesizdir. 225x142 mm ölçülerindedir. Minyatürdür. Minyatürlerdeki insan figürleri silinmiştir. Başlıklar kırmızıdır. 1b ve 2a yaprakları müzehhebdir. Başlık mihrabiyeli ve müzehhebdir. Cevtelleri yaldızlıdır. Aharlı, su yolu filigranlı kağıt kullanılmıştır. Vişne çürüğü renginde, zencirekli, meşin cilt ile kaplanmıştır.¹¹³

¹¹¹ İsmail Bakar, *Sadberk Hanım Müzesi Kütüphanesi Hüseyin Kocabaş Yazmaları Kataloğu*, Vehbi Koç Vakfı, İstanbul, 2001, s. 196.

¹¹² age, s. 196.

¹¹³ www.katalog.istanbul.edu.tr

b. T.Y. 3822

H. 964 (1556) yılında Abdullahu'l-Kadir tarafından istinsah edilmiştir. 191 yaprak, 17 satırdır. Harekeli, güzel bir nesih yazıyla yazılmıştır. 177x123 mm ölçülerindedir. Bazı yaprakları kopmuştur. Sayfalar ciltlenirken karışmıştır. Başlıklar kırmızıdır, son kısımlardaki başlıklar ise yazılmamıştır. 6b'ye kadar kırmızı cetvel içinde yazılmış, daha sonra cetvel kullanılmamıştır. Aharlı kağıt kullanılmıştır. Sırtı hahverengi meşin bir cilt içerisinde, kapakları kağıt kaplı ve mikleplidir.¹¹⁴

c. T.Y. 3054

H. 948 yılının Receb ayının 23'ünde (12 Kasım 1541) Abdullah bin İsa tarafından istinsahı tamamlanmıştır. 228 yaprak (226a'da metin biter), 15 satırdır. Harekeli, oldukça güzel bir nesih kırmasıyla yazılmıştır. 200x145 mm ölçülerindedir. Aharlı kağıt kullanılmıştır. Kırmızı cetvellidir. Başlık yazıları yoktur. Sırtı kahverengi meşin, üzeri ebrulu kırmızı bir deri cilt içindedir. Hikâyenin son kısmı eksiktir. Metin Husrev ile Şirin'in evlenmesiyle son bulur.¹¹⁵

d. T.Y. 3082

H. 933 (1526) yılında istinsah edilmiştir. 226 yaprak, 15 satırdır. Harekeli güzel bir nesih yazıyla yazılmıştır. 184x132 mm ölçülerindedir. Başlıklar yaldızlıdır. Cetvelleri siyah ve yaldızlıdır. Aharlı kağıt kullanılmıştır. Su yolu filigranlıdır. Önü ve arkası vişne çürüğü renginde, sırtı kahverengi meşin cilt ile kaplıdır. Eserin 1b yaprağı noksandır. Sonradan yazılmıştır.¹¹⁶

e. T.Y. 3089

238 yaprak, 2 sütunlu 15 satırdır. 168x113 mm ölçülerindedir. 1a, 238a, 238b, 239b, 240a yapraklarında beyitler vardır. Başlıklar yaldızlıdır. Anabaşlık mihrabiyesi ve yaldızlıdır. Cetveller 1b, 2a, 2b, 3a ve 3b yapraklarında mavi, siyah ve

¹¹⁴ www.katalog.istanbul.edu.tr

¹¹⁵ www.katalog.istanbul.edu.tr

¹¹⁶ www.katalog.istanbul.edu.tr

yaldızlı, diğer yapraklarda ise siyah ve yaldızlıdır. Aharlı kağıt kullanılmıştır. Önü ve arkası lacivert bez, sırtı siyah meşin ile kaplanmıştır.¹¹⁷

f. T.Y. 3091

İstinsah tarihi bilinmemektedir. 240 yaprak, 15 satırdır. Harekesiz bir nüshadır. 158x110 mm ölçülerindedir. Bazı yapraklar kopmuştur. Eser cildinden ayrılmıştır. Başlıklar yaldızla yazılmıştır. Ana başlık mihrabiyeli ve tezhiblidir. Cetveller siyah ve yaldızlıdır. Aharlı kağıt kullanılmıştır. Şemseli, salbekli, zencerekli, kahverengi meşin ile kaplanmıştır.¹¹⁸

E. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplığı

Nr. EFKND2945-442

1519 yılında istinsah edilmiştir. 241 yaprak, 21 satırdır. Başlık, *Kaside-yi Husrev ü Şîrîn*'dir.¹¹⁹

F. Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi

a. Nr. KHK1194

Hicri 956 (1548) yılında istinsah edilmiştir. 241 yaprak, 13 satırdır. 210x155 mm ölçülerindedir. Harekeli, nesih tarzında yazılmıştır. Üst cilt kapağı sırttan ayrıktır. Şemseli, siyah deri cilt kullanılmıştır. Cetvelleri siyah, bölüm başlıkları kırmızıdır. 1a'da Receb bin Hasan Gazi, Receb El-Kari ile İbn-i Şükrzade Muhammed El-Kari'ye ait temellük kaydı ve mührü vardır.¹²⁰

b. Nr. 1044

H. 931 (1524) yılında istinsah edilmiştir. 2+132 yaprak, 25 satırdır. 203x135 mm ölçülerindedir. Tâlik yazıyla yazılmıştır. Lale ve el filigranlıdır. Şemseli, zencerekli, miklepli, siyah meşin cilt ile kaplanmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple

¹¹⁷ www.katalog.istanbul.edu.tr

¹¹⁸ www.katalog.istanbul.edu.tr

¹¹⁹ www.katalog.istanbul.edu.tr

¹²⁰ <http://ktp.isam.org.tr/>

yazılmıştır. Nüsha sonunda Fikrâkî'nin Sultan Süleyman'a manzum bir medhiyesi bulunur. Hacı Hasan Huzuri tarafından vakfedilmiştir.

G. Koyunoğlu Müzesi ve Kütüphanesi (Konya)

Nr. 10591

İstinsah tarihi belli değildir. 195 yaprak, 15 satırdır. 175x240 mm ölçülerindedir. Nesih yazıyla yazılmıştır.¹²¹

H. Mevlana Müzesi Kütüphanesi (Konya)

Nr. 2313

İstinsah tarihi belli değildir. 191 yaprak, 15 satırdır. Harekeli, tâlik yazıyla yazılmıştır. 168x120 mm ölçülerindedir. Arkası ve yanları tamir görmüş, koyu kahverengi, miklepli, şemseli cilt ile kaplanmıştır.¹²²

I. Milli Kütüphane (Ankara)

a. 06 Mil Yz A 9575

İstinsah tarihi belli değildir. Çift sütun şeklinde 15 satırdır, 149 yapaktır, harekeli, nesih yazıyla yazılmıştır. 207x147 mm ölçülerindedir. Suyolu filigranlı kağıt kullanılmıştır. Sırtı kahverengi meşin¹²³, kapakları ebru kağıt ile kaplı cilt ile kaplanmıştır. Başlıklar ve cetveller kırmızıdır.¹²⁴

b. 06 Mil Yz A 8472

1153 (1740) yılında istinsah edilmiştir. 169 yaprak 19 satırdır. 176x130 mm ölçülerindedir. Nestalik ile yazılmıştır. Üç filigranlı kağıt kullanılmıştır. Miklepli, zencirekli¹²⁵ koyu bordo meşin ciltlidir.¹²⁶

Nüshaya çevrimiçi <<http://yazmalar.gov.tr>> adresinden ulaşılabilir.

¹²¹ Mehmet Eminoğlu, Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu, Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya, 1997, s. 40.

¹²² www.yazmalar.gov.tr

¹²³ meşin: Koyun vb. hayvanların derilerinin en kalitesiz tabaklanmış türü.

¹²⁴ www.yazmalar.gov.tr

¹²⁵ zencirek: Sayfa kenarlarına yapılan iç içe geçmiş halkalar şeklindeki süsleme motifi.

¹²⁶ www.yazmalar.gov.tr

c. 06 Mil Yz A 1274

İstinsah tarihi belli değildir. 236 yaprak, çift sütunlu 15 satırdır. Harekeli nesih yazıyla yazılmıştır. 190x115 mm ölçülerindedir. Kupa filigranlı kağıt kullanılmıştır. Başlıkları müzehhep zemin üzerine lacivert renkle karışıktır. İlk iki sayfanın cetvelleri yaldızlıdır. Sırtı ve kenarları bordo meşinle kaplıdır. Tamir görmüştür. Cildi salbek şemseli, zencirekli kahverengi meşin cilttir. Başlıklar ve cetveller kırmızıdır.¹²⁷

Nüshaya çevrimiçi <<http://yazmalar.gov.tr>> adresinden ulaşılabilir.

d. 06 Mil Yz FB 154

İstinsah tarihi belli değildir. 217 yaprak, 15 satırdır. Harekeli nesih yazıyla yazılmıştır. 170x123 mm ölçülerindedir. Esmer cilalı Avrupa tarzı kağıt kullanılmıştır. Sırtı siyah meşin, üstü siyah kaplama cilt ile kaplanmıştır. Başlıklar ve cetveller kırmızıdır. Eserin başı ve sonu eksiktir.¹²⁸

Nüshaya çevrimiçi <<http://yazmalar.gov.tr>> adresinden ulaşılabilir.

e. 06 Mil Yz FB 336

949 yılında (1542) yılında Hatib Mustafa tarafından istinsah edilmiştir. 238 yaprak, 15 satırdır. Harekeli, nesih yazıyla yazılmıştır. 150x100 mm ölçülerindedir. Çapa filigranlı kağıt kullanılmıştır. Sırtı ve kenarları meşin, üzeri ebru kağıt kaplı, miklepli mukavva cilt ile kaplanmıştır. Başlıklar ve cetveller kırmızı ve mavidir.¹²⁹

Nüshaya çevrimiçi <<http://yazmalar.gov.tr>> adresinden ulaşılabilir.

f. 06 Mil Yz A 61

İstinsah tarihi belli değildir. 199 yaprak, 17 satırdır. Harekelidir. Tâlik yazıyla yazılmıştır. açık kahverengi-sarı üzerinde çiçekler olan cilt kullanılmıştır. Başlıklar kırmızıdır. Cetvel kullanılmamıştır.¹³⁰

¹²⁷ www.yazmalar.gov.tr

¹²⁸ www.yazmalar.gov.tr

¹²⁹ www.yazmalar.gov.tr

¹³⁰ www.yazmalar.gov.tr

Nüshaya çevrimiçi <<http://yazmalar.gov.tr>> adresinden ulaşılabilir.

İ. Hacı Selimağa Kütüphanesi

a. Nr. 906

H. 903 (1498) Halil bin Abdullah Edirnevî tarafından tarihinde istinsah edilmiştir. 237 yaprak, 15 satırdır. Harekesiz, tâlik yazıyla yazılmıştır. 167x113 mm ölçüsündedir. Aharlı kağıt kullanılmıştır. Başlıklar kırmızıdır. Cetveller ise altın yaldızlıdır. 1b'de bir tezhib bulunmaktadır. 40a, 61a, 161a sayfalarında minyatür vardır. ilki biraz, diğer ikisi oldukça bozulmuştur. İç tarafı ebrulu, kahverengi, şemseli, şirazeli meşin cilt ile kaplanmıştır.¹³¹

b. Kemankeş Derlemi, Nr. 530

İstinsah tarihi belli değildir. 118 yaprak, 15 satırdır. Harekesiz tâlik yazıyla yazılmıştır. 170x107 mm ölçülerindedir. Aharlı kağıt kullanılmıştır. Cetveller kırmızıdır. Sırtı ve kapakları farklı tonlarda kahverengi meşin, ön kapak yaldızlı ve şemseli, arka kapak soğuk damga şemseli, şirazeli, miklepli cilttir. Başta vakıf kaydı ve mührü bulunur.¹³²

c. Hüdâyî Derlemi, Nr. 1324

H. 993 (1585) yılında istinsah edilmiştir. 238 yaprak, 15 satırdır. Harekesiz nesihle yazılmıştır. 215x130 mm ölçülerindedir. Aharlı kağıt kullanılmıştır. Başlıklar kırmızı, cetveller mavidir. Ciltsizdir. Oldukça yıpranmıştır.¹³³

¹³¹ Zehra Öztürk, Hacı Selim Ağa Kütüphanesi Türkçe Mesnevi Yazmaları Kataloğu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul, 1995, s. 11-12.

¹³² age, s.12.

¹³³ age, s. 12.

**J. Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi (Sermet Çifter Kütüphanesi)
(İstanbul)**

a. 96

İstinsah tarihi belli değildir. 138 yaprak, 22 satırdır. Nestalik ile yazılmıştır. 195x120 mm ölçülerindedir. Aharlı kâğıt kullanılmıştır. Kahverengi meşin, şemseli cilt ile kaplanmıştır. Nüshanın sonu eksiktir.¹³⁴

b. 507

16.yy'da istinsah edilmiştir. 34 yaprak, 15 satırdır. Harekeli nesih yazıyla yazılmıştır. 140x95 mm ölçülerindedir. Sırtı kahverengi meşin, mukavva cilt içindedir. Baştan, sondan ve aralardan oldukça eksik bir nüshadır.¹³⁵

K. Süleymaniye Kütüphanesi

a. Esad Efendi Derlemi, Nr. 2571

197 yapraktır. Harekeli bir nüshadır.

b. Zühdü Bey Derlemi, Nr. 235

191 yapraktır. Kısmen harekelidir.

c. Ali Nihat Tarlan Derlemi Nr. 48

475 yaprak, 13 satır, nesih yazıyla yazılmıştır. Filigranlı samanî kağıda yazılmıştır. 198x136 mm ölçülerindedir. Sözbaşları kırmızıdır. Vişne rengi, meşin, şemseli, zencirekli bir cildi vardır. Cemâli'nin ilavesi bulunur. Süleyman ve Hasan bin Emir adına 1153 (1740-1741) tarihli mülkiyet kayıtları ile 1260 (1844) tarihli satın alma kaydı baştaki yaprakta yazılıdır.¹³⁶

d. Erzincan Derlemi, Nr. 129

248 yapraktır.

¹³⁴ Yücel Dağlı, E[min] Nedret İŞLİ, *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2001, s. 52.

¹³⁵ *age*, s. 53.

¹³⁶ *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Mustafa Âşir Efendi Koleksiyonu*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1981, s. 106.

e. Hamidiye Derlemi, Nr. 550

Mecmuanın 187.-230. yaprakları arasındadır. Harekelidir. Bu nüsha Timurtaş'ın kitabında bahsettiği Murad Molla Efendi Kütüphanesi Hamidiye Derlemi içinde yer alan nüsha olmalıdır.¹³⁷

f. Yahya Efendi Derlemi, Nr. 1590

236 yapaktır. Harekelidir. Bu nüsha Timurtaş'ın kitabında bahsettiği Râgıp Paşa Kütüphanesi Tevfik Yahya Efendi Derleminde nr. 290 ile belirtilen nüshayla aynı nüsha olmalıdır.¹³⁸ Eser, Süleymaniye Kütüphanesine aktarımı sırasında katalog numarası değiştirilmiş olmalıdır.

L. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (İstanbul)

a. Hazine Kitaphı, H. 683

H. 932 (1526) yılında Neşati tarafından istinsah edilmiştir. 239 yaprak, 15 satırdır. Tâlik yazıyla yazılmıştır. 255x145 mm ölçülerindedir. Aharlı ince kağıt kullanılmıştır. Başlıklar müzehhep, cetveller yaldızlı ve mavidir. İran üslubunda 16 minyatür resim bulunur. Miklep, şemse ve köşelikli kahverengi deri cilt ile kaplanmıştır.¹³⁹

b. Yeniler Kitaphı, Y. 119

H. 990 (1582) yılında Mehmed bin Ali tarafından istinsah edilmiştir. 200 yaprak, 17 satırdır. Dîvânî kırması yazı stiliyle yazılmıştır. 195x127 mm ölçülerindedir. Aharlı kağıt kullanılmıştır. Başlıklar müzehhep, cetveller kırmızıdır. Kahverengi, ebrulu deri cilt ile kaplanmıştır.¹⁴⁰

¹³⁷ bk. Faruk K[adri] Timurtaş, *Şeyhî'nin Husrev ü Şîrin'i İnceleme-Metin*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1963, s. 66.

¹³⁸ age, s. 66.

¹³⁹, Fethi Edhem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu II*, Topkapı Sarayı Müzesi, İstanbul, 1961, s.94.

¹⁴⁰ age, s.94.

c. Hazine Kitaplığı, H. 1073

16. yy'da istinsah edilmiş olmalıdır. 185 yaprak, 15 satırdır. Tâlik yazıyla yazılmıştır. 175x110 mm ölçülerindedir. Aharlı kalın kağıt kullanılmıştır. Başlıklar kırmızı, miklep ve şemseli kahverengi deri ile kaplanmıştır. Cilt sonradan tamir görmüştür. Baş tarafından epeyce, sondan da bir yaprak eksiktir.¹⁴¹

M. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi (Ankara)

a. Yz. A 10

İstinsah tarihi belli değildir. 154 yaprak, 15 satırdır. Harekeli, nesih yazıyla yazılmıştır. 163x120 mm ölçülerindedir. Baştan ve sondan eksiktir. Kenarlarında ekleme ve düzeltmeler vardır. Çıpa filigranlı, yıldız filigranlı kağıt kullanılmıştır. Başlıklar ve cetveller kırmızı mürekkeplidir. Sırtı siyah meşin, koyu mavi kaplı mukavva bir cilt içerisindedir.¹⁴²

b. Yz. A 31

İstinsah tarihi belli değildir. 471 yaprak, çift sütunlu 15 satır, harekeli bir metindir. Nesih yazıyla yazılmıştır. Son kısımdan eksiktir. 170x112 mm ölçülerindedir. Abadi¹⁴³ kağıt türü kullanılmıştır. Başlıklar ve cetveller mavi mürekkeplidir. Sırtı yeşil bez, miklepli, kapakları ebru kağıt kaplı mukavva bir cilt içerisindedir.¹⁴⁴

İnternette www.yazmalar.gov.tr'de belirlediğimiz bu nüshalar dışında Timurtaş'ın bahsettiği ve bu internet adresinde yer almayan nüshalar ise şunlardır:

N. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi (İstanbul)

a. T.Y. 466

İstinsah tarihi bilinmemektedir. 279 yaprak, 13 satırdır. Harekeli, kötü bir nesih kırmasıyla yazılmıştır. 210x153 mm ölçülerindedir. Başlıklar ve cetveller

¹⁴¹ age s.94.

¹⁴² www.yazmalar.gov.tr

¹⁴³ Abadi: İpekten yapılmış, açık saman renginde bir kağıt türü.

¹⁴⁴ www.yazmalar.gov.tr

kırmızıdır. Açık kahverengi meşin üzerine ebrulu, miklepli ciltle kaplanmıştır. ¹⁴⁵

b. T.Y. 861

Son varak kopuk olduğu için İstinsah tarihi bilinmemektedir. 235 yaprak, 15 satırdır. Harekeli, tâli kırmasıyla yazılmıştır. 174x99 mm ölçülerindedir. Başlıklar yeşille yazılmıştır. Cetveller ise mavidir. Abadi kağıt kullanılmıştır. Miklepli, koyu kahverengi üstü açık kahverengi kağıdı meşin bir cilt içindedir. ¹⁴⁶

c. T.Y. 260

İstinsah tarihi belli değildir. 190 yaprak, 17 satırdır. Güzel bir tâlik yazıyla yazılmıştır. 238x132 mm ölçülerindedir. Az cilalı kağıt kullanılmıştır. Üstü yaldızlı, vişne rengi deri cilt ile kaplanmıştır. Cetvelleri kırmızı başlıkları yaldızlıdır. ¹⁴⁷

d. T.Y. 869

Harekesiz bir nüshadır. ¹⁴⁸

e. T.Y. 878

Harekesiz bir nüshadır. ¹⁴⁹

f. T.Y. 3099

Harekesiz bir nüshadır. ¹⁵⁰

O. Özel İsmail Hikmet Ertaylan'ın Kütüphanesi

H. 945 yılında (1538) Mehmed bin Halil tarafından istinsah edilmiştir. 241 yaprak, 15 satırdır. Harekeli, güzel bir nesihle yazılmıştır. 220x130 mm ölçülerindedir. Az cilalı kağıt kullanılmıştır. Başlıklar ve cetveller kırmızıdır. İlk kapağı kopuktur, üstü kabartma dallı ve şemseli kahverengi meşin cilt içindedir. 241b'de yıpranmış bir minyatür bulunur. ¹⁵¹

¹⁴⁵ Timurtaş, age, s. 62.

¹⁴⁶ age, s. 62.

¹⁴⁷ age, s. 63.

¹⁴⁸ age, s. 66.

¹⁴⁹ age, s. 66.

¹⁵⁰ age, s. 66.

¹⁵¹ age, s. 61.

Ö. Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Yazmaları

a. Nr. 1173

Harekeli bir nüshadır.¹⁵²

b. Nr. 1174

H. 1140 (1728) yılında istinsah edilmiştir. Harekesizdir.¹⁵³

c. Nr. 1175

H. 987 (1579) yılında istinsah edilmiştir. Harekelidir.¹⁵⁴

d. Nr.1176

Harekeli bir nüshadır.¹⁵⁵

1.5. Nüsha (Turc.322) Hakkında

Teze başlarken eserin hangi nüshasının çalışılacağı hususunda yurt içindeki bir nüshadansa yurt dışındaki bir nüsha tercih edildi. Bu seçimde, yurt içi nüshaları üzerine mevcut bir çalışmanın bulunması temel rol oynamıştır. Yurt dışındaki nüshalar arasında yaptığımız seçimde ise nüshanın temiz ve okunabilir olması, yaprak sayısı bakımından diğerlerinden fazla olması, dolayısıyla eksik kısımların bulunmaması, hikâyenin sonunda Cemâlî tarafından yazılan zeylin bulunması gibi hususlar dikkate alınmıştır. Bu kıstaslar sonucunda, Paris Millî Kütüphanesi'nde (Bibliothèque National de France) "Turc 322" numarayla kayıtlı nüshanın çalışılmaya en uygun nüsha olduğu belirlendi. Ayrıca nüsha çevrimiçi erişime açık olması bakımından çalışmamızla karşılaştırma yapmak isteyen okuyucular için şüphesiz bir kolaylık sağlayacaktır.

Ananiasz Zajączkowski, 1963 yılında Turc 322'yi Leh dilinde yazdığı yirmi sayfalık bir önsözle birlikte tıpkıbasım olarak yayınlamıştır.¹⁵⁶ Zajączkowski

¹⁵² age, s. 66.

¹⁵³ age, s. 66.

¹⁵⁴ age, s. 66.

¹⁵⁵ age, s. 66.

¹⁵⁶ Ananiasz Zajączkowski, *Poemat Iranski Husrev-u-Sirin w wersji ocmanko-tureckiej Šeyhi: (Paris Bibliothèque National de France, A. F. Turc. 322)*, Pantstw. Wydaw. Naukowe, Warszawa, 1963.

önsözünde, Fransa Millî Kütüphanesi'nde (Paris Bibliothèque National de France) bulunan Şeyhî'ye ait bütün *Husrev ü Şîrîn*'leri incelediğinden ve basılmaya en layık nüshanın bu olduğundan bahsetmektedir. Nitekim yaptığımız nüsha araştırmaları kapsamında adı geçen kütüphanede bulunan nüshaları bizzat görmüş ve BnF Turc 322'nin hem yazı kalitesi bakımından hem de yaprak sayısı bakımından diğerlerinden daha tam ve temiz olduğunu tespit etmiştik. Ayrıca Zajączkowski, tıpkıbasımını yayınladığı Turc 322'nin dil özelliklerine ya da içeriğine dair herhangi bir bilgi vermemiş, sadece Şeyhî ve eseri hakkında genel bilgiler vermekle yetinmiştir. Bu durumda bu nüshayı incelemenin herhangi bir sakıncası bulunmamaktadır. Ayrıca Zajączkowski'nin de belirttiği gibi nüshanın, diğer nüshalar arasında çalışmaya en uygun nüsha olduğu âşikârdır.

6956 beyit olan nüshanın tavsifi bilgileri şu şekildedir:

H. 929 yılının Şevval ayının sonlarında (Şevval'in 21'inden 29'una kadar olan günlerde 02-10 Eylül 1523) istinsah edilmiştir. 279 yaprak, 13 satırdır, harekelidir, nesih yazıyla yazılmıştır. *Bāyezid ibn Mustafā Aḥmed el-Tercümānī el-Akṣehrī* (Cemâlî) tarafından tamamlanmıştır. 210x150 mm. Dana derisi kahverengi cilt ile kaplanmıştır. Nüshaya internet ortamında çevrimiçi <<http://gallica.bnf.fr>> adresinden ulaşılabilir.

Müstensih, nüshayı oluştururken birden fazla nüshaya bakmış olmalı ki farklı nüshadaki sözcükler satır altına yazılmak suretiyle diğerinin üstü çizilmeden gösterilmiştir.

Nüshanın sayfa numaraları bugün kullanılan sayı sistemiyle sonradan yazılmıştır. Bu yazım sırasında 137a ve 137b sayfalarının yeri karışmıştır. Gerek anlam bütünlüğü gerekse diğer nüshalar dikkate alınarak bu sayfalar 146a'nın hemen önüne eklenmiştir. Bu yanlışlık müstensihin numaralandırmasından değil, kütüphanede yapılan numaralandırma sırasında oluşmuş olmalıdır.

1.6. Çalışmada İzlenen Yöntem

Bu tez çalışmasında Şeyhî tarafından 15. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış mesnevi türündeki eser temel alınarak metnin transkripsiyonu, günümüz Türkçesine çevrimi, dil özellikleri ve dizin şeklinde hazırlanmış sözlüğü yapılmıştır.

Giriş bölümünde eser, yazar, nüshalar hakkında pek çok kaynaktan elde ettiğimiz bilgiler özetlenerek genel bilgi verilmiştir. Nüshalar kısmında çalışmaya esas olan nüshanın yanı sıra diğer nüshalar hakkında da yaptığımız geniş araştırma sonucunda elde ettiğimiz bulgular sunulmuştur.

Transkripsiyon yaptığımız *Metin* bölümünde Türkiye’de yaygın olarak kullanılan klasik transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır. Metinde unutulduğunu düşündüğümüz harf ya da sözcükler diğer nüshalara bakılarak köşeli parantez içerisinde verilmiştir. Nüsha Timurtaş’ın çalışmasıyla dipnotlardaki edisyon kritikler de incelenmek suretiyle baştan sona gözden geçirilmiştir. Farklılıkların olduğu ve doğruluğundan şüphe ettiğimiz noktalarda nüsha özellikle British Library’de bulunan iki nüsha Add. 7906 (BL) ve Or. 7207 (B) olmak üzere, Michigan nüshası (M) ve Atatürk Kitaplığında bulunan en eski nüsha Mc_Yz_K0253 (At) ve birkaç yerde de yine Atatürk Kitaplığında bulunan Mc_Yz_K0003 (A) nüshasıyla dipnot vermek suretiyle karşılaştırılmıştır. Atatürk Kitaplığında bulunan en eski nüsha (At) hariç diğer dört nüsha harekeli nüshalardır. (At) nüshası ise en eski nüsha olması sebebiyle sözcük farklarında çokça işimize yaramış, ayrıca çok kritik noktalarda hareke vermesi bakımından da çalışmamıza yardımcı olmuştur.

Çalışmanın *Çeviri* bölümünde mümkün olduğunca metne sadık kalmaya çalışılarak birebir çeviri yapılmaya çalışılmıştır, bunun mümkün olmadığı beyitlerde en yakın anlam verilmeye çalışılmıştır. Metinde geçen ayetler, hadisler, Arapça ibareler, kıssalara yapılan göndermeler gibi pek çok açıklanması gereken mevzu, metni daha iyi anlayabilmek adına dipnotta kaynak göstermek suretiyle açıklanmıştır. Metinde bugün kullanılmayan pek çok deyim bulunmaktadır. Bu deyimler çeviri yaparken genellikle korunmuş, ancak hemen yanına parantez içinde anlamı

yazılmıştır. Çeviri, edebi bir çeviri olmaktan ziyade beyitlerin anlaşılmasına yöneliktir.

Dil İncelemesi bölümünde Eski Anadolu Türkçesiyle yazılan bu eserin imla özelliklerinin yanı sıra ses bilgisi ve biçim bilgisi de metinden örnekler vermek suretiyle incelenmiştir. Nüshanın 16. yüzyılda yazılması ve bir geçiş dönemi nüshası olması hasebiyle metninde Eski Anadolu Türkçesine aykırı olan özellikler, istisnalar özellikle belirtilmiştir.

Metnin bütün sözcüklerinin geçtiği beyit numaralarıyla ortaya koyduğumuz **Dizin/Sözlük** bölümünde ise sözcükler alfabetik sırayla dizilmiştir. Çok fazla örneği olması nedeniyle sadece “ve” anlamındaki u/ü bağlaçları dizine koyulmamıştır. Her sözcüğün karşısına metinde geçen anlamları yazılmış, kökeni Türkçe olmayan sözcüklerin geldiği dil hemen yanına parantez içinde yazılmıştır. Birleşik kelimelerde sözcüğün yapısına göre dili yazılmış, hemen yanına da onu oluşturan her iki sözcüğün de kökeni yazılmıştır. Arapça ve Farsça sözcüklerin Türkçede kullanılan biçimlerinden farklı olması durumunda yanına Arapça ve Farsça şekilleri yazılmıştır. Bu yazımlarda Arapça sözcükler için H. Wehr, Farsça sözcükler için ise Steingass’ın Farsça-İngilizce sözcüğü esas alınmıştır. Dizinde Ana Türkçedeki uzun ünlülü sözcükler de parantez içinde * işaretiyle gösterilmiştir. Aynı sözcüğün metinde iki farklı yazımı olması durumunda az kullanılan yazımı, çok kullanılan yazımın alt maddesinde geçtiği beyit numaralarıyla birlikte verilmiştir. Birbirine yakın anlamları olan ya da birlikte düşünülmesi gereken sözcükler “krş.” ya da “bk.” ifadesiyle diğer sözcüğe gönderme yapmak suretiyle belirtilmiştir. ben, beni, sen, seni gibi zamirlerin hal eki almış biçimleri ile bin, bin beş yüz gibi sayı isimleri kullanıcıya kolaylık sağlaması açısından farklı madde başlarında verilmiştir.

Sonuç bölümünde çalışma boyunca aldığımız notlar, tespitler, istisnai durumlardan bahsedilerek çalışma özetlenmiştir.

Kaynaklar kısmında ise yararlandığımız eserler ve yazılar yazar soyadına göre alfabetik olarak sıralanmış, yayım yılı olarak kullandığımız nüsha esas alınmakla birlikte parantez içinde eserin ilk olarak hangi yılda basıldığı bilgisi ayrıca verilmiştir.

2. DİL İNCELEMESİ

2.1. Yazım Özellikleri

Nüsha, 16 yy'da yazılmış olmanın da etkisiyle imla açısından Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş özelliklerini barındırmaktadır. Eski Anadolu Türkçesine ait yuvarlaklaşmaların uyuma bağlı olarak düzleştiği ya da bu dönemin bir özelliği olarak her zaman düz ünlüyle kullanılan bazı eklerin de yuvarlak biçimde harekeleniği görülmektedir. Metinde dikkati çeken belli başlı yazım özellikleri şunlardır:

- “Peltek z” /d/ ile yazılması beklenen bazı Farsça sözcükler bazen /d/ ile dönüşümlü olarak yazılmıştır: *dīdār* (92) ~ *dīdār* (1216) “yüz, çehre”, *Hudā* (177) ~ *Hudā* “Allah” (1594), *Hudāyā* (3) - *Hudāyā* (27) “ey Allah’ım”, *māde* (2794) ~ *māde* (3291) “dişi”, *şād* (2209) ~ *şād* (2384) “mutluluk”, *yāhod* (2297) ~ *yāhod* (2312) “ya da”.

- Farsça *ferhunde* “kutlu, uğurlu” sözcüğü düzenli olarak *furhande* okunacak şekilde harekelenmiştir. Metnin kurulumunda sözcük Farsçada bilinen biçimiyle *ferhunde* olarak düzeltilmiştir: (797, 799, 2101, 5049).

- Farsça izafelerde ilk sözcüğü ünsüz ile biten tamlamalarda izafe “kesre” ile yapılır. Ancak metinde zaman zaman izafenin “ye” harfi ile yapıldığı görülmektedir. Bu da izafenin Türkçeleştiğini göstermektedir: *tās-ı sema* (طاسي سما) “gök kubbe” (51), *hon-ı felek* (خوني فلك) “felek sofrası” (53).

- Farsçada özellikle ilk hecesi “kesre” (i) ile yazılan pek çok Farsça sözcük, metinde “üstün” (a, e) ile harekelenmiştir. Bu sözcüklerin Farsça telaffuzda /i/ olarak değil, /e/ sesine yakın (kapalı e) bir telaffuzla söylendiği bilinmektedir. Bu durumda müstensihin Farsçaya hâkim olduğu ve sözcükleri Farsça söylenişine uygun şekilde yazmayı tercih ettiği söylenebilir: *berūn* “dış” (17, 5163), *çenār* (<çınar) (6491), *edbār* (*idbār*) “talihsizlik” (2528, 4615), *gel* (<*gil*) “kil, balçık” (3480), *gerizān* (<*girizān*) “kaçma” 2446, *penhān* (<*pinhan*) “gizli” (4385, 6092, 6425), *halvet-neşin* “yakın dost” (5607), *herāsān* (<*hirāsān*) “korkak” (4280), *negāh* (<*nigāh*) “bakış”

(6062), *negehdār* (<*nigehdār*) “gözcü” (4445), *negīn* “yüzük şeklinde mühür” (6200), *penhān* “gizli” (5174), *serišk* (<*sirišk*) “gözyaşı” (4857), *sipehr* “gökyüzü” (5884, 6647, 6679, 6893). Bazı Arapça sözcükler de yine Farsça söyleyişe uygun olarak yazılmıştır: *celā* (<*cila*) “cila” (4299), *eskān* (< *iskān*) (252), *Ḥazr* (<*Hızr*) “Hızır” (1464, 1740, 3104, 3193, 6107). Bu durum Farsça birleşik sözcüklerde de karşımıza çıkmaktadır. Farsça birleşik yapılar bazen araya “kesre” ilave edilerek yazılmıştır: *ārāmīgāh* (< *ārāmgāh*) “türbe” (1211), *bādībān* “yelken” (<*bādbān*) (6314), *barķivār* (<*barķvār*) “şimşek gibi” (480), *derdimend* (< *derdmend*) “dertli” (4439), *destūburd* (<*destburd*) (4533), *feryādires* (< *feryāadres*) “feryat edenin imdadına yetişen” (100, 1636), *ḥarivār* (<*ḥarvār*) “eşek gibi” (882), *ḥurşidisīmā* (<*ḥurşīd-sīmā*) “güneş yüzlü” (1757), *ḥurşīdītal’at* (<*ḥurşīd-tal’at*) “güneş yüzlü” (3566), *kūhipeyker* (<*kūh-peyker*) “dağ yüzlü” (1550, 3652), *la’lileb* (<*la’l-leb*) “lal dudaklı” (3202), *māhiçehre* (< *māh-çehre*) “ay yüzlü” (846), *māhipeyker* (<*māh-peyker*) “ay yüzlü” (691), *mihribāz* (<*mihr-bāz*) “aşk oyunu” (5825), *pāsubānlık* (<*pāsbānlık*) “bekçilik” (3275), *payibeste* (<*pay-beste*) “ayağı bağlı” (4068), *rūzu-baht* (<*rūz-bahta*) “bahtlı gün” (3340), *seritāc* (< *ser-tāc*) “taç” (2606), *şubḥidem* (<*şubḥ-dem*) (5341), *ümīzīvār* (<*ümīzvār*) “ümitli” (2139, 4431).

- Bugün Türkçede özellikle ilk hecesindeki ünlünün (bazen orta hece) /e/ ile yazıldığı bazı Arapça ve Farsça sözcükler metinde /i/ okunacak şekilde kesre ile harekelenmiştir. Bu tür sözcüklerin “kapalı e” (è) ile okunması tercih edilmiştir.: *dēr-āgūş* “kucağın içinde” (2972) *elḥān* “nağmeler” (4114), *gēbr* “mecûsi, ateşe tapan” (906), *pür-ceraḥat* “yara dolu” (2259), *revzēn* “pencere” (6133), *semā’* (577) ~ *sēmā’* (880) “duyma, işitme”, *sēpīd* “beyaz” (2980).

- Ayrıca, “fil” sözcüğü Farsça’da kullanılan şekliyle *pīl* şeklinde yazılmıştır (6377).

- “ve” bağlacı bazen /vav/ kullanmak yerine ilk sözcüğün son harfi ötre ile harekelenmek suretiyle yazılmıştır: *maṭlūb u ṭālib* (مطلبُ طالب) “istenilen ve istenen”.

- Türkçe sözcüklerde sözcük başındaki /a/ (elif harfi) medli yazılmıştır: *al-* (آلور) (1159), *aş* (آش) (1556), *ad* (آد) (4442), *al* (آل) “kırmızı”. Ancak bunun

yanında med kullanmadan yazılan sözcükler de vardır: *arı* (اري) “safi duru” (4933), *av* (او) (2598). Bazen de aynı sözcüğün bazı yerlerde medli, bazı yerlerde medsiz yazıldığı görülür: *aç-* (اچ) (2618, 2979)- *aç-* (اچ) (2814, 2858).

- Bazı yerlerde /è/ (kapalı e) ile yazılması gereken sözcükler aynı anda hem üstün hem de kesre ile *bèlek* (2721), *gètdi* (5050) gibi, bazen de de /y/ ile yazılıp üstün ile harekelenmiştir: *yèdi* (1311).

Metinde genellikle ses uyumuna dikkat edilmiştir. Son hece, ünlüyle başlayan bir sözcük olduğunda uyuma girer: *aḥsend ü sâbâş* (<*aḥsent ü sâbâş*) “aferin ve bravo” (1072), *dirild aduḥ* (<*dirilt aduḥ*) (551), *éd âḥir* (<*èt âḥir*) (339), *kösüld ayaḡuḥ* (<*kösült ayaḡuḥ*) “ayaḡını uzat” (4071). *oyuncaḡ olmadı* (<*oyuncaḡ olmadı*) (229), *yurd-ı cān* (<*yurt-ı cān*) (1943) gibi.

- “beni” sözcüğünün ilk hece ünlüsü sesi bazen hareke (üstün) bazen de elif ile yazılmıştır: *beni* (بني) (1460), *beni* (باني) (3694, 4455, 5668). Bazen de /è/ ile yazılmıştır: *bèni* (بيني) (3821, 4446, 6145). *seni* sözcüğü de bazen üstün bazen de kesre ile harekelenmiştir: *seni* (996 ~ *sèni* (1473, 5641). Bazen de elif ile yazılmıştır: *seni* (ساني) (5668, 5705). İmla birliği sağlamak adına bu sözcüklerin transkripsiyonu *beni* ve *seni* şeklinde yapılmıştır.

- Arapça ve Farsça sözcüklerde /y/ ile yazılması beklenen uzun /ī/ sesi, özellikle ek aldığı zaman bazen kesre ile yazılmıştır: *kürsiden* (4252), *hürilerdür* (1059), *naşrāniler* (3521), *reyḥānidür* (1985), *rūḥāniler* (2548), *rabbāniler*, (2548), *Sāmāniler* (1693), *Sāsāniler* (1963), *tāzıya* “tazıya” (1744).

- Eski Anadolu Türkçesinde bazı ekler düzlük-yuvarlaklık uyumuna bağlı kalmaksızın her zaman düz ünlüdür. Ancak metinde düz ünlülü kullanılması gereken bazı ekler uyuma girerek yuvarlak yazılmıştır. Nüşanın 16. yüzyılda yazılmış olması göz önünde bulundurularak ekin yavaş yavaş uyuma girmeye başladığı söylenebilir. Örneğin Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde her zaman düz ünlülü kullanılan 3. teklik şahıs iyelik eki, metinde yuvarlak ünlülü sözcüklere eklendiğinde yer yer yuvarlak yazılmıştır: *boynunu* (<*boynını*) (6486), *cānunu* (<*cānını*) (1902), *dostunu* (<*dostını*) (5181), *gönlünü* (<*gönlünü*) (5202), *gününi* (<*gününi*) (3992),

mağşūdunı (<*mağşūdını*) (3864), *özünü* (<*özünü*) (5965), *özünden* (<*özünden*) (6640), *rūhuna* (<*rūhına*) (1400), *sözünü* (<*sözünü*) (4282), *şükürünü* (<*şükürünü*) (3840), *tohumunu* (<*tohumunu*) (2687), (onun) *vücūdunsuz* (<*vücūdunsuz*) “ onun vücudu olmadan” (5298), *yükün* (<*yükünü*) (5283), *yüzünü* (<*yüzünü*) (1491, 4332, 4936, 6405).

- Eski Anadolu Türkçesi döneminde düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırılık bazen de tam tersi yönde gelişim gösterir. Bazı ekler uyuma dikkat edilmeksizin hep yuvarlak ünlüdür. Ancak metinde 2. teklik şahıs gibi bazı eklerin uyuma girmeye başladığı, düz ünlülü sözcüklere eklendiğinde uyuma girerek düzleştiği gözlemlenir: (senin) *hikmetiye* (< *hikmetiye*) (537), *kılıcı* (<*kılıcı*) (5018) *sırrıya* (<*sırrıya*) (502). Bu değişim 3. şahıs bildirme ekinde de görülmektedir: *gedadır* (<*gedādur*) (4934); *öñindedir* (<*öñindedür*) (4530). Geniş zaman eki /-ur/ da bir örnekte düzleşmiştir: *buyurur* (*buyurur*) (5535). 1. şahıs iyelik eki de iki örnekte düzleşmiştir: *barmağım* (<*barmağım*) (5567), *elim* (<*elim*) “ülkem” (2406), *nāyım* (<*nāyım*) “neyim” (5083). Ayrıca aynı durum her zaman yuvarlak ünlü ile kullanılan ilgi hâl ekinde de görülmektedir: *atanın* (<*atanın*) (2184).

- Eski Anadolu Türkçesinde genel olarak önlük-artlık uyumunun olduğu söylenir. Ancak metinde ön sıradan sözcüklere art sıradan ekler getirilerek bu kuralın yer yer bozulduğu görülmektedir: *étduğından* “ettiğinden”(744), *serkeşlik* “inatçılık” (2076), *şehinşehlik* (3437) vb.

- 3. teklik şahıs zamiri “ol”un ilgi hâl eki ile birleşmesinden oluşan *anuy* sözcüğü bu nüshada hiç de azımsanmayacak bir ölçüde zaman zaman *anın* biçiminde yazılmıştır: *anuy* (156) ~ *anın* (233, 463, 561)

- “ne” sözcüğünün yazımında da imla birliğinden söz edilemez. Sözcüğün ünlüsü bazen “güzel h” ile bazen de “elif” ile yazılmıştır: *ne* (نه) (5361), *ne* (نا) (5361).

- “elif-i maksure” ile yazılması gereken bazı sözcükler “elif” ile yazılmıştır: *Mūsā* (موسى < موسا) (2038), *dünyā* (دنيى < دنيا) (348).

- Metinde “kaf” ile yazılması beklenen *ķamu* sözcüğü bir örnekte “kef” ile yazıldığı saptanmıştır: *kamu* (5463)

- Bir örnekte 2.teklik şahıs eki “sad” ile yazılmıştır: *şan-a-şın* (1673).

- /s/ ile söylenen bazı Türkçe sözcüklerin imlasında farklı yazılışlar görülmektedir: *şag* (73) ~ *sağ* (1868), *şakın* (314) ~ *sakın* (743), *şakla-* (1525) / *sakla-* (18), *su* ~ *şu* (1760).

- Bir örnekte bir tamlama yapısı hem tamlama kesresi hem de bağlama “vav”ı koyularak iki farklı şekilde okunacak biçimde yazılmıştır: *zıll u hüümā* ~ *zıll-ı hüümā* (1813).

- Farsça *bostān* sözcüğü bir örnekte “vav” yerine “ötre” ile harekelenmiştir: (بوسٲان < بُسٲان).

- Yönelme hâl eki bir örnekte üstün ile sağlanmışır: *kāfūr+a* (4905).

- “eşek” sözcüğü bir örnekte “kaf” ile yazılmışır: *eşegun* (eşek+uñ) (4989).

- Şart bildiren “ise”, birleşik fiil yaptığı durumlarda ünlü ile biten sözcüğe “y” kaynaştırma ünsüzünü almadan yazılmışır: *oldısa* “olduysa” (486), *şaldısa* “saldıysa” (485), *dédısey* “dediysen” (1447), *érdısey* “erdiyse” (954), *étdısey* “ettiyse” (6076).

- Aynı durum ekleşmiş “ile” sözcüğünde de görülür: *elile* “eliyle” (2256), *gözile* “gözüyle” (671), *hayāsıla* “hayasıyla” (627), *korhula* “korkuyla” (4508), *şafāsıla* “safasıyla” (627), *şivele* “işveyle” (1367).

- “imek” ek fiilinin birleşik zaman oluşturduğu durumlarda da “y” kaynaştırma harfi yazılmamıştır: *aldığıdı* “aldığıydı” (1235), *korhulıdı* “korkuluydu” (5961).

- Bazı örneklerde ise “y” kaynaştırma harfi “sükun” koyularak özellikle belirtilmiştir: *andaydı* “onda idi” (2539), *déyeydüm* “deseydim” (1025), *kimdeyse* “kimde ise” (3888), *lañfeyle* “latife ile” (6451), *neydi* “ne idi” (2564), *terāneyle* “şarkıyla” (6254), *tolaydı* “dolsaydı” (6031), *viraneyle* “virane ile” (4325), *yorılaydı* “yorulsaydı” (4786), *yüceydi* “yüce idi” (3649).

- Aslında kapalı e ile olduğu bilinen sözcükler bazı sözcükler metnimizde bazen “kesre” ya da “y” bazen de “açık e” ile yazılmışır: *bêş* (566) ~ *beş* (1834), *gêç* (2469) ~ *geç* (3890), *sez-* (2563) ~ *sêz-* (687). İmla birliğini sağlamak adına ve bu

sözcüklerin eski Türkçeden beri “kapalı e”li olduğunun bilinmesi dolayısıyla bu tür sözcüklerin transkripsiyonu /è/ ile yapılmıştır.

- Eski Anadolu Türkçesinde genel olarak söz başı “d”leşme görülür. Ancak metinde bazı sözcüklerin zaman zaman Eski Türkçedeki gibi “t” ile yazıldığı görülür: *tağ* “dağ” (1605), *tal* “ağaç dalı” (6491), *toğ-* “doğmak” (628), *toğru* “doğru” (1388), *toğuz* “dokuz” (649), *tuman* “duman” (2336).

- Eski Anadolu Türkçesi döneminde son harfi yuvarlak ünlülü olan bazı Türkçe sözcükler kendisinden önce gelen sesin düz olmasından etkilenerek düzleşmiştir: *sağılar* “ağıtlar” (3871). Ancak ek alırken aynı düzleşme olmamıştır: *ağılu* (<*ağulu*) “zehirli” (2337), *ayrılık* (<*ayruluk*) (3877)

2.2. Ses Bilgisi (Fonetik)

2.2.1. Ünlüler (Vokaller)

2.2.1.1. Ünlü uyumu

2.2.1.1.1. Önlük-Artlık Uyumu

Eski Anadolu Türkçesi Arap alfabesiyle yazılan bir dil olduğu için ve Arap alfabesinde bulunan üç harf ile (elif, vav, y) ön ve art harfleri ayırmak mümkün olmadığı için Eski Anadolu Türkçesi döneminde önlük-artlık uyumu olduğu kabul edilip transkripsiyon yaparken sözcükler önlük-artlık uyumuna uydurularak okunur. Sözcük, ek aldığı da çoğunlukla ön ise ön sıradan ekler, art ise art sıradan eklerle birleştirilir. Ancak metnimizde bazı sözcükler ek aldığı önlük-artlık uyumunun bozulduğu görülmektedir: *anlayürek* “anlayarak” (4426), *eşegün* “eşek” (4989), *eyledüginca* “ettiğince” (5204), *étduğundan* “ettiğinden” (744), *kalınlığı* “geline verilen para veya mal” (279), *toğdugini* “dolduğunu” (4105), *vèrduğı* “verdiği” (410), *zülfümdağı* “zülfümdeki” (5699).

2.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Eski Anadolu Türkçesi döneminde genel olarak düzlük-yuvarlaklık uyumundan bahsedilmez. Dönem, gerek eklerde gerekse sözcük köklerinde sebepli ya

da sebepsiz yuvarlaklaşmaların görüldüğü bir dönemdir. Bu da düzlük-yuvarlaklık uyumu kuralına aykırı örneklerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir: *altun* “altın” (1535), *ayru* “ayrı” (1534), *bu denlü* “bu denli” (281), *delü* “deli” (1724), *kamu* “hepsi” (4415), *kapu* “kapı” (5306), *karu* “kocakarı” (6450), *tapu* “huzur, kat” (393).

Eski Anadolu Türkçesinde sözcük kökünün düz ya da yuvarlak ünlülü olmasına bakılmaksızın daima yuvarlak ünlülü olan ekler de şunlardır: ¹⁵⁷

Tablo 1: Yuvarlaklaşma

Gramatikal adlandırma	Ekler
İlgi eki	+(n)Uñ +üm (1. teklik ve çokluk kişi zamiriyle)
Yön eki	+ArU
İyelik ekleri	+(U)m (1. teklik kişi) +(U)ñ (2. teklik kişi) +(U)mUz (1. çokluk kişi) +(U)ñUz (2. çokluk kişi)
Addan ad yapan ekler	+IU (olumlu sıfat) +sUz (olumsuz sıfat) +cUK +cUGAz +sUK
Kişi ekleri	+Uz (1. çokluk kişi) +vUz (1. çokluk kişi)
Bildirme ekleri	+dUr; durur +Uz (1. çokluk kişi) +vUz (1. çokluk kişi)
Fiilden ad yapan ekler	-(U)K -dUK

¹⁵⁷ Bu ekler ve metinde geçen örnekleri kendi başlıklarında ayrıntılı olarak verildiği için burada sadece isimleri ve ekin kendisi verilmiştir.

	-U -Un
Fiilden fiil yapan ekler	-dUr- (ettirgenlik) -Ur- (ettirgenlik)
Geniş zaman eki	-Ur
Görülen geçmiş zaman ekleri	-dUm (1. teklik kişi) -dUη (2. teklik kişi) -dUK(1. çokluk kişi) -dUηUz (2. çokluk kişi)
Buyruk ekleri	-sUn (3. teklik kişi) -(U)η (2. çokluk kişi) -(U)ηUz (2. çokluk kişi) -sUn (3. çokluk kişi)
Gönüllülük (voluntatif) eki	-AyUm (-AyIn yanında) (1. teklik kişi) -AlUm (1. çokluk kişi)
Zarf-fiil (ulaç) ekleri	-(y)U -(y)Ub -(y)Up -(y)UbAn (seyrek olarak -(y)IbAn'lı) -(y)UbAnI -(y)UbAnIn -dUKçA

Aziz MERHAN, Funda ŞAN, *Eski Anadolu Türkçesi Notlar ve Metinler*, BilgeSu Yayınları, Ankara, 2016. s. 25, 26.

Bunun dışında Eski Anadolu Türkçesinde bazı ekler de daima düz ünlülü kullanılmaktadır. Bu durumda da söz konusu ek yuvarlak ünlülü sözcüklere geldiğinde yine düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı bir durum oluşturmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde daima düz ünlülü olan ekler şunlardır:¹⁵⁸

¹⁵⁸ Bu ekler ve metinde geçen örnekleri kendi başlıklarında ayrıntılı olarak verildiği için burada sadece isimleri ve ekin kendisi verilmiştir.

Tablo 2: Düzleşme

Gramatikal adlandırma	Ekler
Belirtme (yükleme) eki	+I
Ayrılma eki	+dIn (az örnekte)
İyelik ekleri	+I +sI
Addan ad yapan ekler	+cI +(I)ncI
Kişi ekleri	+sIn (2. teklik) +sIz (2. çokluk)
Bildirme ekleri	+sIn (2. teklik kişi) +sIz (2. çokluk kişi)
Soru eki	+mI
Fiilden ad yapan ekler	+(y)IcI
Fiilden fiil yapan ekler	-(I)ş- (işteşlik) (genellikle) -(I)l- (edilgenlik) (genellikle) -(I)n- (dönüşlülük) (genellikle)
Gelecek zaman eki	-(y)IsAr
Görülen geçmiş zaman eki	-dI (3. teklik kişi) -dIIAr (3. çokluk kişi)
Öğrenilen geçmiş zaman eki	-mİş
Buyruk ekleri	-GI (2. teklik kişi)
Zarf-fiil (ulaç) ekleri	-(y)IncA -IcAK -(I)cAGAz

Aziz MERHAN, Funda ŞAN, *Eski Anadolu Türkçesi Notlar ve Metinler*, BilgeSu Yayınları, Ankara, 2016. s. 26-27.

2.2.1.2. Ünlü düşmesi

Türkçede bazı sözcükler ek aldığı anda vurgusuz orta hece düşmektedir. Metindeki örneklerinden bazıları şunlardır: *ağzı* (< *ağız*) (992), *bağrum* (< *bagır*) (3094), *beşzi* (< *beşiz*) (2945), *boyunı* (< *boyun*) (1252), *bögrin* (< *bögür*) (2154), *çeyni* (< *çeyin*) (4147), *degşür-* (< *degüşür-*) (5063), *egninde* (< *egin*) “sırtında” (1138), *egri* (< *egir-*) (1393), *eydür-* (< *eyit-*) (1451), *eylük* (< *eyülük*) (1694), *göñli* (< *göñül*) (1317), *göynükli* (< *göyün+ük+li*) “yanan” (5336), *gürbın* (< *gürub*) “yok oluş” (4861), *karında* (< *karın*) (4007), *oğlı* (< *oğul+ı*) (893), *sıngun* (< *sınuğ+ın*) (3751), *üzre* (< *üzere*) (1184).

Üç sözcükte ise baştaki ünlü düşmüştür: *ılan* “yılan” (2356), *sıtma* (< *ıssıtma*) (2215), *yuğu* (< ET. *udıku*) (5319).

2.2.1.3. Ünlü türemesi

Metinde Türkçe sözcüklerde tek bir örneğine rastlanmıştır: *azacuk* (842)

Arapça sözcükler aslına uygun olarak araya ünlü türemesi gelmeyecek şekilde yazılmıştır; *aql* (112), *ilm* (89), *ömr* (4396), *tavr* (6111) vb. Farsça sözcüklerde ise bazen bir ünlü türemesi görülebilmektedir. *çārupā* (< *çārpā*) “dört ayaklı (hayvanlar)” (1002), *dāsītān* (< *dāstān*) (2562), *derdimend* (< *derdmend*) (4439), *destigīr* (< *destgīr*) (5513).

2.2.1.4. Birleşme

Türkçede ünlü ile biten bir sözcük, ünlü ile başlayan bir sözcükle arka arkaya geldiğinde iki sözcüğün ünlüsü birleşerek tek bir sözcüğe dönüşmektedir. Metindeki örneklerinden bazıları şunlardır: *böyle* (< *bu eyle*) (226), *buğur* (< *bu* “işaret sıfatı + *oğur* “yön, yol”) “bundan sonra, bu defa, şimdi”, *neçün* (< *ne için*) “niçin” (1055), *n'eydügin* (< *ne eydügin*) “ne diyeceğini” (6378), *n'olduğ* (< *ne olduğ*) “ne oldun” (5229), *neyle* (< *ne ile*) (297), *neyle-* (< *ne eyle-*) (2496), *şol* (< *şu ol*) (89). *şöyle* (< *şu eyle*) (43).

2.2.1.5. Ünlü değişmeleri

Metinde ünlü değişimleri sadece Türkçe sözcüklerde değil, Farsça ve Arapça sözcüklerde de görölmektedir.

a < ı: *Hızır* <*Hızır* “Hızır” (1464, 2846, 3104)

ı < a: *ısrâ* (<*aşra*) “öte, karşı taraf, ileri” (1236), *yıvın*-(<*yavın*-) “kaybolmak” (1261).

2.2.2. Ünsüzler (konsonantlar)

2.2.2.1. Düşme

Eski Türkçede sözcük sonunda bulunan ya da ek sonu ve ek başındaki /g, ğ/ sesi Eski Anadolu Türkçesinde düşmüştür. Metindeki örneklerinden bazıları şunlardır: *açalı* (<açğalı) “açtığından beri” (3005), *çeri* (<çerig) “asker” (216), *ıssı* (< ısığ) “sıcak” (1611), *kamu* (<kamuğ) “hepsi” (40), *kapu* (< kapığ) (1842), *katı* (<katığ) “765” *kayır*- (< kayğır-) “tasalanmak, boşvermek”, *kılınca* (<kılğınca) (2966), *gören* (<kör-gen) (804), *kulak* (<kulğak) (219), *şaru* (<şarığ) (874), *suvar*- (<suvğar-) “sulamak” (1535), *ulu* (<uluğ) (604).

Eski Türkçede sözcük başında bulunan /y/ sesi bazı sözcüklerde düşer. Metindeki örnekleri şunlardır: *ılan* (<yılan) (2356), *ılduz* (<yılduz) (5315), *ır*- (yır-) “uzaklaşmak” (2156), *ırak* (<yırak) “uzak” (81), *incü* (<yinçü) (574).

Bunun dışında bazı sözcüklerde sözcük ortasındaki /n/ ve /l/ sesleri Eski Anadolu Türkçesine giriş evresinde düşmüştür: *kardaş* (<karındaş) “kardeş” (740), *getür*- (keltür-) (118), *otur*- (<oltur-) (865).

2.2.2.2. Ünsüz değişmeleri

Eski Türkçedeki kimi ünsüzler Eski Anadolu Türkçesine geçerken değişime uğrarlar. Ancak metinde bazı sözcüklerin bu değişime uğramayarak Eski Türkçedeki şekliyle kullanıldığını bazen de aynı sözcüğün iki farklı şekilde yazıldığını görmekteyiz. Bu durumun metindeki bazı örnekleri şunlardır:

v<b: *var* (<*bar*) (6566), *var-* (<*bar-*) (282), *vér* (<*bér-*) (59), *vèribi-* (<*bèribi-*) “göndermek” (2378).

d~t: *duy-* (4692) ~ *tuy-* (4264), *dañ* (6685) ~ *tañ* “tan vakti” (2837), *ošta* (4701) ~ *oşda* (4354) “işte”.

g < k: *geç* (260), *gel-* (282), *gendü* (153), *gerek* (343), *giçi* “küçük” (923), *giçik* (4844), *gir-* (879), *gişi* (751), *gönül* (979), *gör-* (932), *güç* (860).

v<ğ: *sovuk* (<*soguk*) (1127)

g: /v/ ye dönmesi beklenen sözcüklerde /g/ sesi korunmuştur: *dög-* “dövmek” (1822), *ög-* “övmek” (1073), *sög-* “sövmek” (1822).

h<k: *ahtar-* (2530), *koğu* “koku” (1414), *uyhu* “uyku” (951), *yahşu* “iyi” (1863).

k~h: *arğun* (1758) ~ *arhun* (5518) “yavaş, aheste”, *çok* (1156) ~ *çoğ* “çok” (970), *ırağ* (282) ~ *irah* (4493) “uzak”, *koğ-* (5609) ~ *koğ-* (924), *ok* (796) ~ *oh* “ok” (509), *oğu-* (323) ~ *ohı-* “okumak” (781), *toprağ* (54) ~ *toprah* (4640), *yok* (291) ~ *yoh* (748).

m~n: *emdi* (5062) ~ *endi* (4954) “şimdi”.

ş < ç: *nêşe* (< *nêçe*) “niçin” (4421, 5337).

y < z: *söyle-* (<*sözle-*) (1469)

Ayrıca, Türkçede iki ünlü arasında kalan sert ünsüzler yumuşarlar. Metindeki bazı örnekleri şunlardır: *ķabarlar* (<*ķap-ar-lar*) (2978), *acuy* (<*aç+uy*) “aç olanın” (767), *ağaca* (<*ağaç+a*) (1975), *ēderseñ* (< *ēt- er-se-ñ*) (380), *yurd-ı cān* (<*yurt-ı cān*) (1943), *açıklığıla* (<*açıklık+ıla*) (2692), *acığub* (<*acığub*) (6497).

2.3. Biçim Bilgisi (Morfoloji)

2.3.1. İsimler

2.3.1.1. Çokluk eki

Metinde çokluk eki önlük-artlık uyumuna bağlı olarak +lAr ekidir: *şular* “şunlar” (264), *şübheler* (132), *tağlar* “dağlar” (268), *zehreler* “ödler” (78).

Arapça çokluk eki olan “āt” eki metinde de Arapça sözcüklerde yer yer kullanılmıştır: *zulumāt* “karanlıklar” (6107), *ālāt* “aletler, eşyalar” (6385), *hāyvanāt* “hayvanlar, canlılar” (6392).

2.3.1.2. Hâl (durum) ekleri

2.3.1.2.1. Yalın hâl

Yalın hâl, çekim eki almamış kök veya gövdelerdir: *güneş* (113), *göñül* (215), *oyuncağ* (229), *yaprağ* (255), *yeg* (235) vb.

2.3.1.2.2. İlgî hâli

Metinde ilgi hâl eki +(n)Uñ / ø şeklindedir: *bular+uñ yüzi* “bunların yüzü” (5219), *cihān+uñ cānı* “cihanın canı” (5225), *şubh+uñ şafāsı* “subhun safası” (5374); *ruhu+nuñ ferri* “[onun] ruhunun ferri “yanağının parlaklığı” (5264); *atı+nuñ ayağı* “(onun) atının ayağı” (4785); *derdi+nüñ dermanı* “(onun) derdinin dermanı” (5037) vb.

Özellikle 3. şahıs iyelik eki almış sözcüklerde bazen ilgi hâl ekinin düştüğü görülmektedir: *ağlı+ ø yağın* “aklının yağını” (6255), *şaçı+ ø kılı* “saçının kılı” (1024), *nakş+ ø içini* “nakşın içini” (1032), *hüsni+ ø bāğı* “güzelliğinin bahçesi” (1039) vb.

2.3.1.2.3. Belirtme (yükleme) hâli

Metinde belirtme hâl eki olarak +I / +n / ø ekleri kullanılmaktadır. Belirtme hâli, her zaman düz ünlülü kullanılan, uyuma girmeyen eklerdendir: *şekker+i* (4843), *şīrīn+i* (1851), *meydanın+ı* (1060), *ef‘ālī+(n)ı* (1094)

3. teklik şahıs iyelik eki almış sözcüklerde belirtme eki bazen “n”dir: *şaçı kılı+n belinden edemez fark* “saçının kılını belinden ayırt edemez” (1024), *bezer nakkâş-ı çîni nakş içi+(n)i* “çini nakkaşı nakşın içini süsler” (1032), *éderken hüsni bâği+(n)ı temâşâ* “güzelliğinin bahçesini seyrederken” (1039)

Metinde 3. teklik şahıs almış sözcüklerde belirtme eki olarak aynı sözcük için bazen “i” bazen “n”nin kullanıldığı görülür: *gözi+(n)i* (1120) / *gözi+n* (24), *sözi+(n)i* (1120) / *sözi+n* (600).

1. teklik şahıs iyelik eki almış sözcüklerde bazen belirtme eki kullanmadan da belirtme anlamı verilmiştir: *derûnum fikrüh ile rüşen eyle/ berûnum zikrüh ile gülşen eyle* (17) “İçimi, fikrin ile aydınlat; dışımı zikrin ile gül bahçesi yap!”

2.3.1.2.4. Yönelme hâli

Metinde yönelme eki +A ekidir. Metinde çok fazla örneği vardır. Bazıları şunlardır: *biri+(n)e* (1050), *nüş+a* (1057), *sür’ati+(n)e* (1064), *şohtı+(n)a* (1067)

2.3.1.2.5. Bulunma hâli

Metinde bulunma eki +dA ekidir. Ekin ünlüsü önlük-artlık uyumuna bağlı olarak değişme gösterirken, /d/ ünsüzü her zaman ötümlü olarak kullanılmaktadır. Metinde çok fazla örneği vardır. Bazıları şunlardır: *Hotan+da*, (1035), *şu+da* (1887); *gendü+de* (1900), *için+de* (1894), *yér+de* (1889) vb.

2.3.1.2.6. Ayrılma hâli

Metinde ayrılma eki +dAn ekidir. Bu ekin ünlüsü de önlük-artlık uyumuna bağlı olarak değişme gösterirken, /d/ ünsüzü her zaman ötümlü olarak kullanılmaktadır. Metinde çok fazla örneği vardır. Bazıları şunlardır: *ayağ+dan* (1081), *odin+dan* (1087); *efsane+den* (1078), *Şîrîn+den* (1070) vb.

Bunun dışında ayrılma hâli için kullanılan +dIn eki sadece kalıplaşmış iki ifade de karşımıza çıkmaktadır: *öñ+din* (494), *yaña+dın* “yandan” (4369).

2.3.1.2.7. Eşitlik hâli

Eski Anadolu Türkçesinde ayrılma eki +CA ekidir. Ek, düzlük-yuvarlaklık ve önlük-artlık uyumuna uyar. Metindeki bazı örnekleri şunlardır: *bun+ca* (2187); *böbür+ce* “böbür gibi” (1552), *erişdügin+ce* (2668); *kuş+ça* (4253); *söz+çe* (5689), *dilek+çe* “dilediğin şekilde” (3434).

Ek, bazı sözcüklerde benzetme edatı ile kullanıldığında sözcüğün ünlüsünün etkisiyle +cu, +cI biçimlerini almıştır. Bu örnekler “benzetme durumu” başlığında verilmiştir.

2.3.1.2.8. Araç (Vasıta) durumu

Metinde araç hâl eki +n ekidir. Metindeki bazı örnekleri şunlardır: *kış+(i)n* “kış vakti” (5755), *misk+(i)n* “misk ile” (26), *yay+(i)n* “yaz vakti” (1006).

2.3.1.2.9. Benzetme durumu

Eski Anadolu Türkçesinde yaygın olarak kullanılan diğer bir ek de benzetme eki olan +lAyın ekidir. Eski Türkçede +lAyU olarak görülen ve bazı Türk dillerinde +lAy biçiminde hâlâ yaşayan ek Türkiye Türkçesinde de “geceleyin, sabahleyin” gibi bazı zaman bildiren sözcüklere eklenmek suretiyle kullanılmaya devam etmektedir.¹⁵⁹ Sözcüğe “gibi” anlamı katan sözcüğün metindeki örnekleri şunlardır: *baykuş+layın* “baykuş gibi” (5866), *oğ+layın* “ok gibi” (509); *kerkes+leyin* “akbaba gibi” (4819).

Ek, zamirlerle birlikte kullanıldığında eşitlik ekinin arkasına eklenmiştir: *benci+leyin* “benim gibi” (4447), *senci+leyin* “senin gibi” (1869), *ancı+layın* (1869), *buncu+layın* “bunun gibi” (3510, 3576).

Ek, sayılara geldiği zaman ise “kez” anlamı katar: *eki+leyin* “iki kez” (2265).

¹⁵⁹ Ekin gelişimi ve örnekleri hususunda ayrıntılı bilgi için bk. Aziz Merhan, “Türk Lehçelerindeki +lay/+ley, +layın/+leyin Ekleri Hakkında”, *Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, Bilkent Üniversitesi, Ankara, 2006.

2.3.1.3. İyelik ekleri

1. teklik şahıs iyelik eki +(U)m

Uyuma girmeyerek her zaman yuvarlak ünlülü kullanılan eklerdendir. Metindeki bazı örnekleri şunlardır: *hırş+um* “hırsım” (371), *mağşad+um* “maksadım” (367), *merkeb+üm* “merkebin” (8), *mizāc+um* “mizacım” (399), *suç+um* “suçum” (923), *yol+um* “yolum” (8); *bél+üm* “belim” (18), *dil+üm* “dilim (gönlüm)” (18), *göz+üm* “gözüm” (9), *yüz+üm* “yüzüm” (391); *ata+m* “babam” (1451).

Ek, iki örnekte önündeki ünlünün etkisiyle düz kullanılmıştır: *barmağ+ım* (<*barmağum*) (5567), *él+im* (<*élüm*) “ülkem” (2406).

1. çokluk şahıs iyelik eki +(U)mUz

Uyuma girmeyerek her zaman yuvarlak ünlülü kullanılan eklerdendir. Metindeki bazı örnekleri şunlardır: *kaýd+umuz* “kaydımız (endişemiz)” (2427), *mağşūd+umuz* “maksadımız” (2516), *murād+umuz* “muradımız” (1096), *ok+umuz* “okumuz” (3910), *suç+umuz* “suçumuz” (5198); *göz+ümüz* “gözümüz” (4), *menzil+ümüz* “menzilimiz” (2961), *yér+ümüz* “yerimiz” (1897), *yüz+ümüz* “yüzümüz” (3911); *adū+muz* “düşmanımız” (2234); *şoḥbet-ḥane+müz* “sohbet evimiz” (5708).

2. teklik şahıs iyelik eki +(U)ḡ

Uyuma girmeyerek her zaman yuvarlak ünlülü kullanılan eklerdendir. Metindeki bazı örnekleri şunlardır: *cemal+uḡ* “cemalin (güzel yüzün)” (4159), *cūd+uḡ* “cömertliğin” (4045), *ḥātır+uḡ* “hatırım (zihninin)” (4145), *yol+uḡ* “yolun” (2179); *dem+üḡ* “demin (nefesinin)” (2199), *dil+üḡ* “dilinin” (2467), *ömr+üḡ* “ömrünün” (2188), *yüz+üḡ* “yüzünün” (2467); *ḥazīne+ḡ* “hazinenin” (2526), *turre+ḡ* “alınına düşen saçının” (2999).

2. çokluk şahıs iyelik eki +(U)ñUz

Uyuma girmeyerek her zaman yuvarlak ünlülü kullanılan eklerdendir. Metindeki bazı örnekleri şunlardır: *kul+uñuz* “sizin kulunuz” (5198); *ömr+üñüz* “ömrünüz” (2178); *kamu+ñuz* “hepiniz” (1739), *kapu+ñuz* “kapınız” (5588).

3. teklik şahıs iyelik eki +(s)I

Bu ek, Eski Anadolu Türkçesinde uyuma girmeyerek her zaman düz ünlülü kullanılmaktadır. Ancak metinde bu ekin bazı yerlerde yuvarlak ünlülü kullanıldığını görmekteyiz. Bu durum, nüshanın 16. yy’da yazılmış olması ve ekin bu devirde uyuma girerek yuvarlaklaşmaya başladığıyla açıklanabilir. Metindeki bazı örnekleri şunlardır: *berg uc+ı* “yaprağın ucu” (290); *eşkālun bir+i* “sorunlardan biri” (286); *kerem derya+sı* (336); *eki+si* (317).

Yuvarlak ünlülü örneklerden bazıları şunlardır: *cān+u+ni* (1902), *dost-u+ni* (5181), *mağşūd+u+ni* (3864); *göñl+ü+ni* (5202), *söz+ü+ni* (4262), *öz+ü+ni* (5965), *vücūdunsuz* (<*vücūdınsuz*) “onun vücudu olmadan” (5298), *yüz+ü+ni* (1491).

2.3.1.4. İkilemeler

Metinde anlamı güçlendirmek için aynı sözcüğün tekrarıyla oluşturulmuş ikilemelerin bazı örnekleri şunlardır: *aça aça* (5264), *acı tatlu* “acı tatlı” (982), *añul añul* “yavaş yavaş” (3893), *añu yañu* “hatırlayıp dert yanmak” (5446), *arğun arğun* “yavaş yavaş” (1758), *cev cev* “tane tane” (5301), *eyü yatlu* “iyi kötü” (982), *pāre pāre* “parça parça” (2572), *şaça şaça* (5264), *yara yara* (590)

2.3.2. Sıfatlar (Önadlar)

İsimlerden önce kullanılarak onları niteleyen veya belirten sözcük grubudur.¹⁶⁰ Türkçede sıfatlar niteleme sıfatları ve belirtme sıfatları olmak üzere iki ana grupta incelenir.

¹⁶⁰ Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi, Şekil Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. baskı, Ankara, 2009. [İlk baskı: 2003]. s.334.

2.3.2.1. Niteleme sıfatları

Bir sözcüğün önüne eklenerek onları renk, şekil, boyut, mesafe, tat, yetenek, türlü dış ve iç özellikleri vs. açısından niteleyen sözcüklerdir.¹⁶¹ Metindeki niteleme sıfatlarından bazıları şunlardır: *ğara ğeçe* (5327), *ğarağı dñn* “karanlık gece” (5327), *siyeh mār* “siyah yılan” (5327); *ayruğ nesne* “başka şeyler” (5379), *bed nāmlik* “kötü şöhret” (5436), *ğanlı yağ* “kanlı gözyağı” (5394), *revān merkeb* “hareket hâlinde olan binek” (5329).

2.3.2.2. Belirtme sıfatları

Sözcüklerin önüne eklenerek onları sayı, miktar ya da işaret açısından vurgulayan sözcüklerdir.¹⁶²

2.3.2.2.1. İşaret sıfatları

Eski Anadolu Türkçesinde işaret sıfatı olarak “bu”, “şu”, “o” ve “şol” sözcükleri kullanılmaktadır. Metindeki örneklerinden bazıları şunlardır: *bu zıkr* (5442), *şu değlü* “şu denli, şu kadar” (361), *ol ğurre* “o parlaklık” (5402), *şol cān* “şu can” (89).

2.3.2.2.2. Sayı sıfatları

Metindeki örneklerinden bazıları şunlardır: *bēs altı menzil* (1747), *biğ perdedar* “bin kapıcı” (5294), *biğ yıl* (5381), *üç mertebe* (125); *beşer ğarf* (4612, 5824).

2.3.2.2.3. Sıfat yapan +ki

Metindeki örneklerinden bazıları örnekleri şunlardır: *başuğdaki ğil* “başındaki kil” (2165), *yoldaki iş* (3892), *dünki cünbiğ* (908), *öğindeki ğacer* (1933).

¹⁶¹ Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi, Şekil Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. baskı, Ankara, 2009. [İlk baskı: 2003]. s.361.

¹⁶² Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi, Şekil Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. baskı, Ankara, 2009. [İlk baskı: 2003]. s.385.

Ek, bugün art sıradan ünlülerle kullanılırken de aynı biçimde kullanılmasına karşın metnimizde birkaç örnekte art sıradan ünlülerle, sonu ünlüyle biten bir sözcük veya eke eklendiğinde ötümlüleşerek +ğı biçimini almıştır. Metindeki örnekleri şunlardır: *āvāzındağı elhān* “sesindeki nağmeler” (414), *cāndağı havf* “candaki korku” (5399), *ırakdağı* bir hayvān “uzaktaki bir hayvan” (81), *zevk ābına kanandağı neşv ü nümā* “zevk suyuna doyandaki büyüme ve gelişme” (5392), *balık karnındağı hoş ālem* “balık karnındaki hoş âlem” (411), *zūlfümdağı kıllar* “zūlfümdeki kıllar” (5699).

2.3.2.2.4. Soru sıfatları

Önüne geldiği sözcükleri soru yoluyla belirten sıfatlardır. Metinde “ne” ve “kankı” olmak üzere iki çeşit soru sıfatı kullanılmıştır. Örnekleri şunlardır: *kankı hūy* “hangi huy” (5632), *ne ālet* “hangi alet” (254).

2.3.2.2.5. Karşılaştırma sıfatı

Eski Anadolu Türkçesinde karşımıza çıkan bugün kullanımdan düşmüş bir ek olan “+rah/+rAK” pekiştirme amaçlı kullanılarak sözcüğe “daha” anlamı katan ektir. Metindeki bazı örnekleri şunlardır: *katı+rah* “daha katı”; *yaņa+rak* “daha ötede” (1926); *yēg+rek* “daha iyi” (6009).

2.3.3. Zamirler (Adıllar)

İsimlerin yerini tutan, kişileri veya nesnelere temsil ya da işaret yoluyla karşılayan sözcük türüdür.¹⁶³

2.3.3.1. Kişi zamirleri

Eski Anadolu Türkçesinde kişi zamirleri yaygın olarak “ben, sen, ol (ek aldığı anda), biz, siz, anlar”dır. Bu sözcükler metinde özellikle ek aldıklarında farklı imlalarla yazılmıştır. Metindeki örneklerinden bazıları şunlardır: *ben* (5836), *bēni*

¹⁶³ Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi, Şekil Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. baskı, Ankara, 2009. [İlk baskı: 2003]. s.399.

(3821, 5044), *bënüm* (356); *sen* (5823), *sëni* (1473), *sënden* (2716), *sënüñ* (5226); *ol* (739), *anı* (1072), *anuñ* (854), *andan* (955); *biz* (327), *siz* (2671), *anlar* (720).

“ol” zamiri metinde üç örnekte “o” şeklinde yazılmıştır. Çok fazla örneği olmadığı için bunun bir ünsüz düşmesinden ziyade yazım yanlışı olduğu düşünülerek transkripsiyonda “o[l]” şeklinde yazılmıştır: *o[l]* (1305, 6353, 6807). Ancak nüshanın 16. yüzyılda yazıldığı düşünüldüğünde /l/ harfinin düşmeye başlayıp zamirin bu dönemden itibaren bugünkü kullanılan şekliyle “o” şekline dönüştüğü de düşünülebilir. Sözcüğün bugün kullanılan çokluk şekli “onlar” sözcüğü de metinde bir örnekte “olar” şeklinde görülmektedir. Bu durumda “o” zamirine “+lar” ekinin eklenmesi suretiyle oluştuğu düşünüldüğünde bu dönemde artık “o” zamirinin kullanıldığını desteklemektedir: *olar* “onlar” (6399).

2.3.3.2. İşaret zamirleri

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan işaret zamirleri bugün olduğu gibi kişi zamirleriyle benzer sözcüklerdir. Metinde kullanılan işaret zamirleri ve bazı örnekleri şunlardır: *bu* (6807), *şu* (373), *ol* (6936); *bunlar* (630), *bular* “bunlar” (257), *şular* “şunlar” (112), *anlar* (720).

Yukarıda “kişi zamirleri” başlığında değindiğimiz üzere 3. şahıs kişi zamiri “ol” sözcüğü birkaç örnekte “o” şekline dönmüştür. Bu durum, yine tek örnekte işaret zamirinde de ortaya çıkmıştır. *olar* “onlar” (3301).

2.3.3.3. Dönüştülük zamirleri

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan dönüştülük zamiri “gendü” ve “öz”dür. Bugün olduğu gibi iyelik ekleriyle çekime girer. Metindeki bazı örnekleri şunlardır: *gendü* “kendi” (3586), *gendüzi* “kendisi” (3763), *gendüzüñ* “sen kendin” (5044); *özinden* “kendisinden” (1376), *özüm* “kendim” (2647), *özüñ* “sen kendin” (662).

2.3.3.4. Aitlik zamiri

Eski Anadolu Türkçesinde aitlik zamiri bugün oluğu gibi +ki'dir. Metinde iki örneği vardır: *dünkilerden* (901), *öñdinkilerden* (901).

2.3.3.5. Soru zamirleri

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan soru zamirleri bugün kullanılan soru zamirleri gibi “kim” ve “ne”dir. Metinde kullanılan soru zamirleri ve bazı örnekleri şunlardır: *ķankısı* “hangisi” (2224), *kim* (184), *kime* (5840), *kimüñ* (274), *kimde* (500), *kimdür* (620), *ne* (4008), *neye* (1622), *neyi* (6776), *nedür* (277), *neye* (2987).

2.3.3.6. Bağlama zamiri

Eski Anadolu Türkçesinde “ki” ve “kim” olmak üzere iki türlü bağlama zamiri kullanılmaktadır. Metinde bolca örnekleri bulunur:

şular kim hüküm ederler hāşa āma (5598)

ne zehrem var ki dēyem zīr ü bālā (5641)

2.3.3.7. Belirsizlik zamirleri

Metinde kullanılan belirsizlik zamirleri ve bazı örnekleri şunlardır: *ķamu* “hepsi” (37), *ķamusı* “hepsi” (1140), *kimi* (6820), *kimse* (120), *kimesne* (64), *kimsene* (4636), *kimisi* (2755), *kimseye* (382).

2.3.4. Zarflar (Belirteçler)

Fillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözcüklerden önce kullanılarak onları yer-yön, zaman, nicelik-nitelik, azlık-çokluk, durum veya soru bakımından belirten sözcüklerdir.¹⁶⁴

¹⁶⁴ Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi, Şekil Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. baskı, Ankara, 2009. [İlk baskı: 2003]. s.451.

2.3.4.1. Yer ve yön zarfları

Metinde kullanılan bazı yer-yön zarfları ve örnekleri şunlardır: *aḡarı* “öte, ileriye doğru” (3330), *aşa* “aşağı” (3948), *aşağa* (1066), *berü* (1089), *bu yaḡa* “bu tarafta”(2901), *gêrü* (1769), *ırak* (1926), *ıṣra* “öte, karşı taraf, ileri” (1236), *ilerü* (944), *şola şağa* (896), *yokaru* (1847),

2.3.4.2. Zaman zarfları

Metinde kullanılan bazı zaman zarfları ve örnekleri şunlardır: *aḡşam* (4558), *āḡir* “sonra” (37), *bahār* “ilkbaharda” (1009), *bir ay* (2820), *bir dem* “bir an” (3333), *bir gün* (3903), *bu dem* “o an, o anda” (3429), *bugün* (4044), *bu gece* (3195), *dembedem* “anbean” (4098), *demādem* “zaman zaman” (2652), *diger gün* (3713), *dün ü gün* “gece gündüz” (2331), *dāyimā* “daima” (1248), *dāyim* “daima” (885), *evvel* “önce” (37), *evvelde* “ilk önce” (571), *evvelden* “en başından” (3368), *eṡ öḡdin* “en önce” (1831), *ēmdi* “şimdi” (224), *gāhī* “bazen” (2172), *geh* “bazen” (2131), *geh geh* “zaman zaman” (2572), *geh gāh* “zaman zaman” (5347), *gehī* “bazen” (2131), *gündüz* (3712), *gāh u bī-gāh* “vakitli vakitsiz” (1603), *gece* “gece” (1505), *geceye dek* “geceye kadar” (3069), *güz ü kışda* “güzün ve kışın” (3920), *hemīşe* “her zaman” (1115), *henüz* “şimdi”, *her bār* “her vakit” (4902), *her dem* “her zaman” (3101), *her gün* (2021), *her gāh* “her an” (3965), *her laḡza* “her an” (4840), *her ne vaktın* “her ne zaman” (4020), *ḡāliyā* “şimdi” (1841), *ḡazān vakti* “sonbaharda” (63), *ol geh* “o an, o zaman” (3739), *öḡ* “önce” (439), *seḡer* “seher vakti” (3989), *şabāḡ* (2833), *şoḡ* (821), *şubḡ-dem* “sabah vakti” (1242), *şubḡ u şām* “sabah akşam” (2331), *şubḡidem* “sabah vakti” (3245), *şimdi* (2055), *şu anda* (1415), *şām* (3677), *yarın* (1142).

2.3.4.3. Durum zarfları

Metinde kullanılan bazı durum zarfları ve örnekleri şunlardır: *āsān* “kolay” (571), *düşvār* “zor” (4281), *ehven* “kolay” (41), *eyü* “iyi” (909), *firāvān* “bol miktarda” (3147), *ḡoş* “hoş, iyi” (4054), *katı* “zor, müşkül” (3358), *müşkil* “müşkül” (4211), *ol*

resme “o kadar, o şekilde” (3585), *sehl* “kolay” (1073), *serd* “zor” (4163), *yavuz* “kötü” (909), *yæg* (555), *yègrek* “daha iyi” (2055).

2.3.4.4. Miktar (azlık-çokluk) zarfları

Metinde kullanılan bazı miktar zarfları ve örnekleri şunlardır: *az* (1634), *birez* “biraz” (870), *çoh* “çok” (970), *çok* (2284), *gey* “çok” (2363), *kem* “az” (132), *nèçe* “nice, pek çok” (3051), *ögüş* “çok” (2387), *işen* “çok” (3337), *bir nefes* “bir an, birazcık” (5229), *bir şemme* “birazcık” (6714), *haylî* “epey” (5252), *nāgāh* “ansızın” (144), *ékileyin* “iki kez” (2660), *téz* (1200), *delim* “çok” (982).

2.3.4.5. Soru zarfları

Metinde kullanılan bazı soru zarfları ve örnekleri şunlardır: *ķanda* “nereye, nerede” (354), *ne* (333), *ne deñlü* “ne denli” (2874), *nèçe* (5697), *nèçeme* “niçin” (6150), *nèçün* “niçin” (5146), *neden* (1347), *nèşe* “niçin” (1339, 4493, 5337), *ne içün* (1787), *n’içün* (1299), *nère* “nereye” (1802), *nètesi* (5063), *nèyiçün* (2186), *ne yere* “nereye” (5468), *ne yèrde* “nerede” (608), *ķankı yèrde* “nerede” (1141), *ķanı* “hani” (1452), *nète* “nasıl” (4112).

2.3.5. Edatlar

Tek başına kullanıldıklarında anlamı olmayan, isim veya isim soylu sözcük gruplarından sonra gelerek onları cümledeki diğer sözcük ve sözcük gruplarıyla ilişkilendiren sözcük türüdür.¹⁶⁵ Metinde kullanılan edatlardan bazıları şunlardır: *-dAn dañı* (2740), *nèçe-(y)e dek* (3304), *-e degin* (3989), *gibi* (1605) ~ *bigi* (2726), *teg* (2149), *luñun ile* (380, 385), *tokla* “tok ile” (3939), *içine* (1542), *içinde* (1756), *ķesret birle* “kesret ile” (176), *Rūmıla bile* “Anadoluyla beraber” (2231), *tevārīh içre* “tarih içinde” (2243), *ayağ üzre* “ayak üzerinde” (1184), *andan berü* (1990), *şol-ķadar* (2884), *şimden gèrü* “bundan sonra” (3908), *pes andan* “ondan sonra” (4255), *toğru*

¹⁶⁵ Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi, Şekil Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. baskı, Ankara, 2009. [İlk baskı: 2003]. s.1052.

sözden özge “doğru sözden başka” (1388), *andan ötrü* (237), *andan ötürü* (4171), *üstine* (485),

Bunların dışında bugün kullanılmayan “-elden beri” ya da sadece “-elden” eki de son çekim edatı fonksiyonuyla şu örneklerde karşımıza çıkmaktadır: *erişelden* “eriştiğinden beri” (6711), *görelden beri* (1381), *şalaldan* “saldığından beri” (4417), *toğaldan* “doğduğundan beri” (628), *vérelden beri* (917),

Metinde kullanılan Arapça ve Farsça son çekim edatları ise şunlardır: *güher-veş* (6116), *ķamer-vār* “ay gibi” (6464), *Zühre-āyīn* “Venüs gibi” (2936), *beyza mişāl* “yumurta gibi” (212), *su mānendi* “su gibi” (3622).

2.3.6. Bağlaçlar

Sözcükleri, sözcük gruplarını ya da cümleleri şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve bağlandıkları sözler ile türlü anlam ilişkileri kuran türdür.¹⁶⁶ Metinde kullanılan bazı bağlaçlar şunlardır: *bārī* (4156), *ķü ger* (3261), *ķün* (339), *ķünki* (519), *ķünkim* (805), *bu da urmuş* “bu da vurmuş” (789), *gēçemez gölgesi dahı öñine* (1067) ~ *gērü bir kuli bāğa tağı* girmiş, *ger* (3054), *eger* (724), *egerçi* (3129), *eyle ki* (43), *eyle kim* (2136), *gerçi* (582), *hemānā* “sanki” (1553), *illā* (38), *ķaçan kim* “ne zaman ki” (3140), *ki* (42), *kim* (44), *līk* (2239), *līkin* (1405), *nēte ki* (673), *nēte kim* (1564), *meger* “ancak, yalnız” (2573), *şanki* (2297), *şan-kim* (2304), *şöyle ki* (43), *şöyle-kim* (1376), *Nīl ü Ceyhūn* (387) ~ *Şafā vü Merve* (420), *vegernī* (330), *velī* (4230), *velīkin* (110), *yā* (666), *yāhūd* (265), *zīrā* (111).

2.3.7. Ünlemler

Acıma, korku, endişe, sevinç, şaşkınlık, üzüntü gibi pek çok duyguyu etkili biçimde anlatmaya yarayan, seslenme, çağırma, cevap verme, onaylama, ret gibi ifadeler için kullanılan, doğadaki sesleri taklit yoluyla oluşturulan türdür.¹⁶⁷ Metinde

¹⁶⁶ Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi, Şekil Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. baskı, Ankara, 2009. [İlk baskı: 2003]. s.1091.

¹⁶⁷ Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi, Şekil Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. baskı, Ankara, 2009. [İlk baskı: 2003]. s.1139.

kullanılan bazı ünlemler şunlardır: *abo* (2336), *āh* (6063), *aḥsend ü s̄abāş* “aferin, bravo” (1072), *dirīg* “ne yazık” (4633), *dirīgā* “ne yazık” (6083), *ēy mihmān-ı şīrīn* “ey tatlı misafir” (1865), *heyhāt* “ne yazık” (2205), *hey hey* (2336), *yā Rab* (4713), *ḥusrevā* “ey padişah” (2426), *Ḥuzāyā* “Ey Allah” (6204), *zēhī* “ne hoş” (2311),

2.3.8. Sözcük Yapımı

2.3.8.1. İsimden isim yapan ekler

Metindeki isimden isim yapma ekleri ve örnekleri şunlardır:

+**CI**: *sağı+cı* “ağıtçı, ağıt yakan” (3722), *yağma+cı* (2186), *yol+cı* (5840); *dilen-ci* (6515); *oķçı* (2027), *elçi* (4424). Nüshada bu ekin uyuma bağlı kalmaksızın bir örnekte çift-dudaksıl “m”nin etkisiyle yuvarlaklaştığı görülmektedir: *şefa‘at+cü+m* “şefaata edenim” (6088).

+ **caķ/+çek**: *yalın+caķ* “çıplakça” (5453); *gök+çek* “iyice” (5140).

+**dAş**: *ķarın+daş* (1012), *ķar[in]+daş* (4854), *yol+daş* (2258); *beņ+deş* (2889), *göñüldeş* (1197).

+**IXK**: *acı+lıķ* (4065), *merdane+lıķ* “yiğitlik” (3120), *meşgöl+lıķ* (5146); *bir+lik* (3162), *merdüm+lik* “göz bebeği olma” (3874); *başlu+luk* (5188), *hoş+luk* (3921), *bilüsüz+lük* “bilgisizlik” (2627), *eylük* (<eyü+lük) (3501) vb.

+**IU**: *at+lu* (4400), *baş+lu* (4868), *ķapu+lu* (4868); *bilme+lü* “bilinmiş” (286), *devletlü* (2700), *giz+lü* (608), *yük+lü* (3715) vb.

+**sUZ**: *āķır+suz* “sonsuz” (3549), *ma‘nā+suz* (1284), *vüçudun+suz* (5298); *ben+süz* (6168), *cihet+süz* (447), *direk+süz* (48).

+**egü**: Metnimizde tek bir örnekte geçmektedir: *bir+egü* “birisi” (2462).

+**ş**: *yē+miş* (1007), *yok+uş* (2136).

2.3.8.2. Fiilden isim yapan ekler

-(X)K: *bele-k* “kundak” (2389); *dile-k* (362), *döşe+k* (6510); *buda-k* (925), *sovu-k* (1127); *yit-(i)k* (603), *aç-uk* (4), *kon-(u)k* (3465); *çöz-(ü)k* “çözölmüş” (1485), *göy(ü)n-(ü)k+lü* (1280), *söy(ü)n-(ü)k+lü* (1280).

-AK: *sanc-ağ* (<sanç-) (876), *tır+ağ* “durak” (1009); *dérnek* (<terin-ek) “topluluk” (3592).

-GU: *yar-ğü* (5227); *sev-gü* (5453).

-ğün/-ğün: *ar-ğün* “yorgun” (1139), *ur-ğün* “vurgun” (2269); *diz-ğün* (1556).

-(X)n: *düg-(ü)n* (<ET. *tüg-* “bağlamak”) (2184), *sağ-(i)n* “sağma işi” (4257); *ek-(i)n* (891).

-U: *aşıl-u* (1126), *ay(i)r-u* (688), *korğ-u* (340); *bil-ü* “bilgi” (2247), *öl-ü* (3735), *sev-ü* “sevgi” (4603), *bil-ü* “bilgi” (6851).

-(y)İcİ: *dur-ıcı* “kalıcı” (2235), *koğula-y-ıcı* (3346), *var-ıcı* (5062), *yaz-ıcı* (4944), *çeyne-y-ıcı* (3595).

-(X)m: *öl-(ü)m* (3675), *bağ-(i)m* (1186), *şad-(i)m* (1186).

-(İ)ş: *al-(i)ş* (2861), *én-(i)ş* “iniş” (2136), *şag-(i)ş* “sayı” (4870); *bil-(i)ş* “tanıdık, bilinen” (554), *gel-(i)ş* (2272), *göl-(i)ş* (2272).

-(İ)nÇ: *kağı-nç* (2401), *sev-inç* (5448).

-(u)z: *boğ-(u)z* “boğaz” (3928)

2.3.8.3. İsimden fiil yapan ekler

+A-: *oyna-* (<*oyun+a-*) (5061), *uğra-* (<*uğur+a-*) (1614); *beğ(i)z+e-* (1146), *ditre-* (<*titir+e-*) “titremek” (895).

+İ-: *eksi+l-* (4231), *yüce+l-* (2004).

+(A)r-: *gög+er-* “yeşillenmek” (5480), *kara+r-* (3094), *kız+ar-* (3137)

+Ar-(ET<gar): *baş+ar-* (1089), *suv+ar-* (1535).

+r-: *delü+r-* (4268).

+dA-: *al+da-* “aldatmak” (242); *in[i]-de-* “inlemek” (1839).

+IK-: *bir+ik-* (1492), *tar+ık-* “darlanmak” (1879)

+IA-: *kap+la-* (6198), *göz+le-* (1891), *gez+le-* “ok atmak” (3061), *şığış+la-* “saymak” (4870)

+IAn-: *ağır+lan-* “ağırlaşmak” (4784), *at-lan-* “ata binmek” (2663), *bīzār+lan-* “usanmak” (3334), *ğuşsa+lan-* “tasalanmak” (2384), *hasta+lan-* (1895); *er+len-* “erkeklik taslamak” (3423), *ög+len-* “akıllanmak” (1139)

+sa-: *şu+şa-* (2261).

2.3.8.4. Fiilden fiil yapan ekler

2.3.8.4.1. Oldurganlık

-Ar-: *çık-ar-dum* (6177), *kaytar-* (<kayıt-ar-) “geri dönmek” (2336), *kop-ar-* (639); *gèder-* (<gèt-er-) (969).

-Ur-: *art-ur-* (722), *sız-ur-* (1087), *uç-ur-* (6880); *ér-ür-* (110), *bit-ür-* (2619), *deg-ür-* (5088), *èlt-ür-* “ulaştırmak” (999), *kal-dur-* (4693); bir örnekte düz ünlülü kullanılmıştır: *kaç-(i)r-* (5022), *kay-ır-* “endişe etmek” (1123).

-gür-: *ér-gür-* (20, 5387).

-t-: *aķ-(i)t-* (387), *beñze-t-di* (2945), *çatla-t-* (3179), *döri-t-* “yaratmak” (48), *yaş-(i)t-* “yaşlandırmak” (5965).

-dUr-: *kur-dur-* (5475), *şol-dur-* (3875), *tol-dur-* (299), *yaraş-dur-* (2479).

-ık-: *kay-(i)ķ-* “yüz çevirmek” (1797).

-z-: *düt-(ü)z-* “tütsü yakmak” (2848, 3144).

2.3.8.4.2. Ettirgenlik

-ur-: *şad-ur-* (4843).

-dur-: *aç-dur-* (2232), *al-dur-* (335), *ban-dur-* (3849), *kes-dür-* (5745), *ét-dür-* (2944).

-t-: *bağla-t-* (5490), *bésle-t-* (5243), *egir-t-* “etrafını sarmak” (2271),

2.3.8.4.3. İşteşlik

-ş-: *bula-ş-* (2805), *şan-(i)ş-* “birlikte düşünmek, mülahaza etmek” (1448), *şığ-(i)ş-* (394); *ér-(i)ş-* (5713), *vér-(i)ş-* (5727), *yél-(i)ş-* “birlikte koşturmak” (4467).

2.3.8.4.4. Dönüşlülük

Eski Anadolu Türkçesi döneminde dönüşlülük eki bugün olduğu gibi çoğunlukla “-n-”, bazen de “-l-”dir. Ek, dönem metinlerinde genellikle düz ünlüyle kullanılır. Ancak zaman zaman ekin yardımcı ünlüsünün aynı sözcük de hem düz hem de yuvarlak ünlüyle görülebilir.

-n-: *alda-n-* (321), *bağ-(i)n-* (5839), *boğ-(i)n-* “kendini boğmak” (4176), *gör-(ü)n-* (1286), *ko-n-* (5535), *şakla-n-* (4071), *yeñile-n-* (4151).

-l-: *onlar yay-(i)l-ub arayalar* (1585), *er boğ-(u)l-* (5928), *māđiyā yığ-(i)l-* “toplanmak, bir araya gelmek” (1152).

2.3.8.4.5. Edilgenlik

Eski Anadolu Türkçesi döneminde edilgenlik eki bugün olduğu gibi çoğunlukla “-l-”, bazen de “-n-”dir. Ek, dönem metinlerinde genellikle düz ünlüyle kullanılır. Ancak zaman zaman edilgenlik ekinin yardımcı ünlüsünün aynı sözcük için bile olsa uyuma girerek yuvarlaklaştığı görülür.

-l-: *rāz aç-(i)l-* (5675), *vasfı yaz-(i)l-* (5798); *tāk-ı Kısra boz(u)l-* (478).

-n-: *kemer bağla-n* (211), *dergāh beze-n-* (1952), *şābāş de-n-sin* (5045), *idrāk ol-(i)n-a* (4863).

2.3.9. Eylem (Fiil)

2.3.9.1. Kipler

2.3.9.1.1. Basit kipler

2.3.9.1.1.1. Geniş zaman

-**Ar**: *dut-ar* (4442), *öp-er* (5548)

-**Ur**: *al-ur* (6185), *vér-ür* (4444). Bir örnekte düz ünlülü kullanılmıştır: *buyur-ır* (5535)

-**r**: *ko-r* “koyar, bırakır” (6181)

-**mAz**: geniş zamanın olumsuz şeklidir; *kal-maz* (6185), *eyle-mez* (6184).

2.3.9.1.1.2. Şimdiki zaman

Metnimizde şimdiki zaman için özel bir ek yoktur. Şimdiki zaman anlamı, geniş zaman ekiyle karşılanmıştır.

2.3.9.1.1.3. Gelecek zaman

-**IsAr**: Eski Anadolu Türkçesine özgü bir ek olup kesinlik bildirir: *al-ısar* “alacak” (4621), *bağ-ısar* “bakacak” (1912), *bul-ısar* “bulacak” (963), *kaç-ısar* “kaçacak” (6575); *éd-ıser* “edecek” (4851), *gel-ıser* “gelecek” (5943), *öp-ıser* “öpecek” (5553).

-**A**: İstek kipi olan bu ek bazen gelecek zaman anlamı taşımaktadır; *kıl-a-mı* “kılacak mı?” (4442), *gel-e* “gelecek” (6623)

Bunların dışında ayrıca “-ası” eki de bir örnekte gelecek zaman fonksiyonunda kullanılmıştır: *bağ-ası* “bakacak” (4845).

2.3.9.1.1.4. Belirli geçmiş zaman

Eski Anadolu Türkçesinde belirli geçmiş zaman eki şahısların çekimine göre düz ya da yuvarlak ünlülü olabilmektedir. Metindeki bazı örneklerle aşağıda gösterilmiştir.

1.teklik şahıs –dUm: *ur-dum* (5757), *gör-düm* (997).

2.teklik şahıs –dUη: *ur-duη* (5586), *ét-düη* (5584).

3.teklik şahıs eki –dI: *ol-dı* (5479), *vér-di* (5592).

1.çokluk şahıs –dUK: *bul-duκ* (3216), *yé-dük* (5728).

2.çokluk şahıs –dUηUz: *κoy-duηuz* (3466), *dé-diηüz* (5601)

3.çokluk şahıs –dIIAr: *aç-dılar* (6340), *düz-diler* (6023).

2.3.9.1.1.5. Belirsiz geçmiş zaman

-mİş: Belirsiz geçmiş zaman eki olarak bugün de kullanılan ek, metnimizde Eski Anadolu Türkçesi döneminin diğer metinleri gibi düz ünlülü kullanılmıştır. 2. şahıs teklik ve çokluk biçimlerine rastlanmayan metnimizde diğer şahıslar aşağıdaki gibidir:

1. teklik şahıs –mİşAm: *bul-mışam* (1346), *vér-mişem* (5357)

2. teklik şahıs –mİşİη: Metinde örneğe rastlanmamıştır.

3. teklik şahıs –mİş: *otur-mış* (4039), *öl-miş* (4086)

1. çokluk şahıs –mİşUz: *dut-mışuz* (5733), *gel-mişüz* (5532)

2. çokluk şahıs –mİşInIz: Metinde örneğe rastlanmamıştır.

3. çokluk şahıs –mİşIAr: *κıl-mışlar* (4038), *gör-mişler* (2114)

-UbdUr: Bu döneme özgü diğer geçmiş zaman eki de bugün Türkiye Türkçesinde kullanımdan düşmüş olan naklî geçmiş zaman eki -UbdUr ekidir. Bu ek de eklendiği sözcüğe -mİş anlamı vermektedir: *al-ubdur* (701), *bul-ubdur* (135), *vér-übdür* (2167), *geç-übdür* (2715).

2.3.9.1.2. Tasarlama kipleri

2.3.9.1.2.1. Emir (buyruk) kipi

2. teklik şahıs -GII / ø : *κo-gil!* “bırak” (5541), *bil-gil!* “bil” (2466); *vér!* (4098), *yét-ür!* “ulaştır” (2898)

3. teklik şahıs -sIn: *ol-sun* (5638), *vér-sün* (6913)

2. çokluk şahıs -(U)ñ/-(i)ñüz: *yap-uñ* (1899), bekleñ “bekleyin” (1750), deprenmeñ “kıvılamayın” (1750); *dê-ñüz* (4268), *ed-iñüz* (1907).

3. çokluk şahıs -sUnlAr: *bil-sünler* (1560)

2.3.9.1.2.2. Gönüllülük (voluntatif) kipi

Gönüllülük eki sadece 1. şahıslarda görülmektedir. Metindeki bazı örnekleri şunlardır:

1. teklik şahıs -AyIn/-AyIm: *kılayın* “kılalım” (5130), *yalvar-ayın* “yalvarayım” (544); *ver-eyin* “vereyim” (1841), *düş-eyim* (5071).

1. çokluk şahıs -AlUm: *yak-alum* “yakalım” (3185), *ur-alum* “vuralım” (1723); *gel-elüm* “gelelim” (141), *dök-elüm* “dökelim” (2828).

2.3.9.1.2.3. İstek kipi

1.teklik şahıs -Am: *aç-am* “açayım” (6196), *sür-em* “süreyim” (5156);

2.teklik şahıs -AsIn: *yat-asın* (4847), *erür-esin* “ulaştırırım” (1868)

3.teklik şahıs -A: *ağla-(y)a* (6199), *gel-e* (6439).

1.çokluk şahıs -AvÜz: *kal-avuz* “kalalım” (5730), *geç-evüz* “geçelim” (6183)

2.çokluk şahıs -AsIz: *añ-asız* (1493), *tur-asız* (3670); *düz-esiz* (1741), *gör-esiz* (5247).

3. çokluk şahıs -AlAr: *ol-alar* “olsunlar” (2233), *eyle-(y)eler* “yapsınlar” (3711)

2.3.9.1.2.4. Şart kipi

Metindeki örneklerinden bazıları şunlardır:

1. şahıs -sAm: *yaz-sam* (110), *êt-sem* (4124)

2. şahıs -sAñ: *um-sañ* (4141), *iste-señ* (4281)

3. şahıs ø: *ur-sa* (5196), *gör-se* (282)

3. çokluk şahıs -sAlAr: *at-salar* (2757)

2.3.9.1.2.5. Gereklilik kipi

Metinde gereklilik anlamı “gerek” sözcüğüyle yapılmıştır. Bugün olduğu gibi ayrı bir ek bulunmamaktadır: *yël bigi bir şubh ‘azm-ı kūy-ı yār étsem gerek / ol hevâyıla dimāğum müşkibār étsem gerek* “Bir sabah rüzgarı gibi sevgilinin köyüne yönelmem gerek, o hevesle zihnimi misk kokusuyla doldurmalıyım.” (4124)

2.3.9.1.3. Birleşik kipler

2.3.9.1.3.1. Birleşik kipin hikâyesi

Geniş zamanın hikâyesi: *şakın-ur-dum* “sakınırdım” (5667), *vër-ür-düm* “verirdim” (6194), *anla-r-ı-dum* (5362) *eyle-r-i-düm* “yapardım” (6008), *um-ar-dum* “umardım” (3391), *gül-er-düm* “gülerdim” (5666), *ol-ur-ı-dı* “olurdu” (4565), *getür-ür i-di* “getirirdi” (4556); **geniş zamanın hikâyesinin olumsuzu:** *yè-mez-i-düm* “yemezdim” (1819).

İstek kipinin hikâyesi: *ol-a-(y)ı-dı* “olsaydı” (4216), *getür-e-(y)-i-di* “getürseydi” (3459)

Şart kipinin hikâyesi: *sal-sa-(y)-ı-dı* “salsaydı” (506)

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi: *kal-mış-ı-dum* “kalmıştım” (3393), *eriş-miş-i-di* “ulaşmıştı” (3725).

2.3.9.1.3.2. Birleşik kipin rivâyeti

Öğrenilen geçmiş zamanın rivayeti: *ol-mış i-miş* (2383), *kıl-mış-ı-mış* (4448)

2.3.9.1.3.3. Birleşik kipin şartı

Görülen geçmiş zamanın şartı: *yalvar-dı-sa* (5902), *dè-düm-se* (6074)

Geniş zamanın şartı: *ol-ur-sa* (4938), *gel-ür-se* (6182), *tol-ar-sa* (5299), *iç-er-se* (5438), *oku-r-sam* (700), *gözle-r-i-sem* (11); geniş zamanın olumsuzunun şartı *koy-maz-san* (6208), *üzül-mez-se* (4438), *urmaz-t-sa* (643), *êt-mez-i-se* (688)

2.3.9.2. Birleşik fiiller

2.3.9.2.1. İsim + yardımcı fiil

İsim soylu sözcüklere “êt-, eyle-, kıl-, ol- “yardımcı fiillerinin eklenerek oluşturulan birleşik fiillerdir. Metindeki örnekleri şunlardır:

êt-: *adem êt-* “yok etmek” (6073); *adl êt-* “adaletli davranmak” (380, 746); *âferîn êt-* “aferin demek, takdir etmek” (1120, 2262); *âferîn bād êt-* “aferin olsun demek, takdir etmek” (1337); *âferîniş êt-* “yaratmak” (3787); *dilrîş êt-* “gönlü yaralamak” (5183); *dilpezîr êt-* “makbul yapmak” (504); *fiğân êt-* “haykırmak, ızdırapla bağırarak” (2915); *gâret êt-* “talan etmek” 3984; *güzâr êt-* “geçmek” (6547); *hakîr êt-* “değersizleştirmek” (4983); *hâliş êt-* “saflaştırmak, katkısız hâle getirmek” (200); *iğâta êt-* “tamamen kavramak” (111).

eyle-: *ferâmûş eyle-* “unutmak” (4311); *gamz eyle-* “işaret etmek” (5117); *germ eyle-* “ısıtmak” (551); *halâş eyle-* “kurtarmak” (15)

kıl-: *adl kıl-* “adaletli davranmak” (734, 736, 6318); *çîne kıl-* “yem yapmak” (2193); *fâş kıl-* “meydana çıkarmak, ortaya koymak” (3841); *feyz kıl-* “bağışlamak, ihsan etmek” (6636); *fürce kıl-* “yarmak” (2042); *ğark-âb kıl-* “suya batırmak” (5958); *gazâ kıl-* “savaşmak” 214.

ol-: *ad ol-* “sayılmak” (6755); *âdet ol-* “alışkanlık olmak” (5215); *esîr ol-* “esir olmak” (1726); *fedâ ol-* “feda olmak” (5230); *fikr ol-* “düşünülmek” (1981); *ğâfil ol-* “gaflet içinde bulunmak” (320), *hâk ol-* “toprak olmak” (330, 2359); *halvet ol-* “yalnız başına ya da biriyle baş başa kalmak” (1356).

2.3.9.2.2. İsim + fiil

İsim soylu bir sözcüğe yukarıdaki yardımcı fiillerin haricinde bir fiilin eklenmesiyle oluşturulan birleşik fiillerdir. Metindeki bazı örnekleri şunlardır:

al- *dād al-* adalet bulmak (2830); *bile al-* “beraberinde almak” (3998).

bul-: *felāḥ bul-* selamet bulmak (32489, *ferāġat bul-* vazgeçmek, vazgeçmeden dolayı huzur bulmak (2344), *ġāyet bul-* son bulmak (84); *iflāḥ bul-* selamet bulmak (1346).

çek-: *āfāt çek-* başına bir felaket gelmek, belaya uğramak (5253); *ġarāmet çek-* bedelini ödemek (2078).

çık-: *çavı çık-* şöhret bulmak, tanınmak (6359).

dök-: *ḥān dök-* sofraya kurmak (1697).

dut-: *açuḡ dut-* açık bırakmak 4, 6403; *basa dut-* basılı tutmak (1226); *ḥam dut-* yay biçiminde eğilmek 692.

düş-: *ġavgāya düş-* kavgaya düşmek; kavga etmek (352).

ér-: *āfet ér-* bela ulaşmak (1914); *ġündüz ér-* sabah olmak (2935).

ériş-: *āfet eriş-* bela ulaşmak (6765).

ġeder-: *iḥtilāṭın ġeder-* kafa karışıklığını gidermek (3514).

gör-: *ıvaz gör-* karşılığını görmek (5024).

ġötür-: *ġam ġötür-* üzüntüyü kaldırmak (979).

ġözet-: *furşat ġözet-* fırsat kollamak (2821).

ġal-: *ġamnāk ġal-* üzölmek (246); *ḥāl ġal-* hâl kalmak, gücü kalmak (563), *ḥāmüş ġal-* suskun kalmak (1690).

ġo-: *farġına ġo-* başına geçirmek (6272).

ġoy-: *ġünāḥa ġoy-* günaha sokmak (3125).

tut-: *ḥāb tut-* uyku tutmak (3294); *ḥilāfin dut-* karşı çıkmak (3602).

ur-: *adın ur-* ad koymak, adlandırmak (6353); *deşne ur-* “hançerlemek” (4387).

var- *ġarġa var-* boġulmak, batmak (351).

vêr-: *‘adl vêr-* adalet dağıtmak (3958); *cevāb vêr-* cevaplamak 579; *haber vêr-* haber vermek (1386).

2.3.9.2.3. Tasviri fiiller

Zarf-fiil almış bir fiilin başka bir fiille yan yana gelerek oluşturduğu birleşik yapılarıdır.¹⁶⁸ Metindeki bazı örnekleri şunlardır: *bağa bil-* (yeterlik bildirir) “bakabilmek” (1489); *durı bil-* (yeterlik bildirir) “durabilmek” (1769); *çıka gel-* (süreklilik bildirir) “çıkagelmek” (5499); *düşe tur-* (süreklilik bildirir) “sürekli düşmek” (3892); *ıra gör-* (süreklilik bildirir) “uzaklaştırmak” (2551); *kurtarı vêr-* (tezlik bildirir) “kurtarıvermek” (5388) vb.

2.3.9.2.4. Kalıp ifadeler

Metinde anlamı kuvvetlendirmek için pek çok kalıplaşmış ifade kullanılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: *ayağına yüz sür-* “eğilip selam vermek” (1246), *baş ur-* “eğilip selam vermek” (2900), *geceyi güne kat-* “gece gündüz demeden yapmak” (2267), *gilile āfītābı ört-* “güneşi balçıkla sıvamak” (1371), *çarha gir-* “kendi etrafında dönmek” (2776), *dergāhına ruḥ tut-* “+e doğru gitmek, yönelmek” (2759), *er elin dutma-* “bakire olmak” (1192), *incelikde kıl yar-* “kıl kadar ince olmak” (1391), *semāya hemser ol-* “yüce, hürmetli olmak” (1480), *yol érür-* “rastlamak” (2627), *yüreği kop-* “korkmak” (1226) vb.

2.3.9.3. Şahıs ekleri

2.3.9.3.1. İyelik menşeli şahıs ekleri

Görülen geçmiş zaman eki, emir kipi ve şart ekinden sonra kullanılan eklerdir.

1. teklik şahıs -m: *gör-düm* (997), *gözler-isem* (11).

2. teklik şahıs -ḡ: *gör-düḡ* (528), *er-iseḡ* (194).

3. teklik şahıs eki -ø: *gör-di* (1183), *gör-se* (282).

1. çokluk şahıs -K: *gör-dük* (2444), *bul-duk* (3216).

¹⁶⁸ Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi, Şekil Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. baskı, Ankara, 2009. [İlk baskı: 2003]. s.811.

2. çokluk şahıs –ŋUz/-üñüz/(U)ŋ: *ko-y-duñuz* (3466), *dèdi-ñüz* (5601), *bil-üñüz* (1593), *yap-uñ* (1899), *gelüñ* (2282), *dè-ñ* (1299).

3. çokluk şahıs –lAr: *düz-diler* (6023), *aç-dılar* (6340).

2.3.9.3.2. Zamir menşeli şahıs ekleri

Öğrenilen geçmiş zaman ve geniş zaman için kullanılan eklerdir. Metinde 2. teklik şahıs –sIñ ekinin örneğine rastlanmamıştır. Diğer şahıslarla ilgili örneklerden bazıları şunlardır:

1. teklik şahıs –Am: *bul-mış-am* (1346), *vér-miş-em* (5357).

3. teklik şahıs -ø: *otur-mış* (4039), *öl-miş* (4086).

1. çokluk şahıs –Uz / -vUz: *dut-mışuz* (5733), *gel-mişüz* (5532), *kı-l-avuz* (1278), *gör-evüz* (1590).

2. çokluk şahıs –sIz: *bil-ür-siz* (3337), *gör-ür-siz* (3056), *tır-a-sız* (3670).

3. çokluk şahıs –lAr: *gör-miş-ler* (2114), *kı-l-mış-lar* (4038).

Eski Anadolu Türkçesine özgü olan ve metinde bazı yerlerde karşımıza çıkan diğer bir şahıs eki ise 1. teklik şahıs için kullanılan –vAn ekidir: *bezer-ven* (21), *demez-ven* (356), *èder-ven* (6010), *durur-ven* (6232), *şığınur-ven* (394).

2.3.9.4. Soru eki

Eski Anadolu Türkçesi düzlük yuvarlaklık uyumuna uymayan bir ek (-mI) olup her zaman düz ünlülü kullanılan eklerdendir. Metinde soru eki bazen sözcüğe bitiştilerle bazen de ayrı yazılmıştır: *dostı-mı* (6121), *ère mi* (189), *genci-mi* (6121), *kı-lur mı* (293), *ola-mı* (381), *‘aceb-mi* (469) vb.

2.3.9.5. Ek-fiil (Ek-eylem)

2.3.9.5.1. Geniş zaman kipi (Bildirme ekleri)

İsimlerin şahıs ekleri almasıyla oluşur. Ek, uyuma girmeyen eklerdendir.

1. teklik şahıs +Am / +vAn: *za ‘ıf+em* (7), *harîğ-am* (1108), *ben+ven* (344), *degül+ven* (5066).

Ayrıca bir örnekte “+in” ekine rastlanır: *sīr+in* “tokum” (5060).

2.teklik şahıs +sIn: *nūr-ı-sın* (1516), *püşt-i-sin* (1518).

3. teklik şahıs +dUr / +durur: *yük+dür* (12), *var+dur* (84), *yég+durur* “yeğdir” (5679), *ni ‘met durur* “nimettir” (5774), *tākatüm durur* (4749).

1.çokluk şahıs +Uz: *peşimān-uz* (1276), *perīşān-uz* (1276); *degül-üz* (2832)

2.çokluk şahıs +sIz: *bizüm-siz* “bizimsiniz” (2671), *sultān-sız* “sultansınız” (5707).

2.3.9.5.2. Geçmiş zaman kipi

Eski Türkçedeki “-er-“ fiilinin i- şekline dönüşmesi ve görülen geçmiş zaman veya öğrenilen geçmiş zaman eki almasıyla oluşur. Fiilin bu dönemde ekleşmeye başladığı ve zaman zaman sözcüğe bitişik yazıldığı görülmektedir.

Görülen geçmiş zamanla kurulan örnekler:

1. teklik şahıs: *gül idüñ* (1575), *servidiñ* (1576).

2. teklik şahıs: *Ferīdün idi* (702), *perī idi* (1607), *şīr-efgen-idi* “aslanı yere seren idi” (3119), *şīrīn-idi* (3224), *yoğ+ıdı* (1855), *bāğ+ıdı* (2144).

1. çokluk şahıs: *şākird-idük* (4228), *yérde idük* (4228).

Öğrenilen geçmiş zamanla kurulan örnekler:

3. teklik şahıs: *yég-imiş* (1430), *şeb-reng imiş* (1068), *yurdu-y-ımuş* (1209).

2.3.9.5.3. Şart kipi

İsim soylu sözcüklere “-er-“ fiili ve şart ekinin gelmesiyle oluşur. Metindeki bazı örnekleri şunlardır:

1. teklik şahıs *od ehli isem* (421), *dānā-y-ısam* “haberdar isem” (5106).

2. teklik şahıs *şeh iseñ* (5816), *şīrīn-iseñ* (5816), *kuş-ısañ* (4070).

3. teklik şahıs *içre ise* (1513), *oldı ise* (312), *şu-y-ısa* (294).

2.3.9.6. Ortaçlar (Sıfat-fiiller)

Fiillere eklenerek onları sıfat yapan eklerdir. Metindeki sıfat-fiil ekleri ve bazı örnekleri şunlardır:

-An: *ol-an* (5620), *tap-an* (5611); *ér-en* (1833), *geç-en* (2674), *gör-en* (1552).

-esi: *gel-esi-ni* *géd-esi-ni* “geldiğini gittiğini” (1879), *gey-esi* “giyecek” (1540).

-r: *işle-r* “işleyen” (4870).

-ar: *aķ-ar su* (1192), *uķ-ar kuş* (1135).

-dUK: *aķ-duĝ-ını* (2021), *eyle-dük-lerinde* (957).

-mİş: *az-miş* “yoldan çıkmış, sapkın” (1463), *geç-miş* (2562).

-mAz: *bil-mez-lerün* “bilmeyenlerin” (594).

-AcAK: *ol-acag-uñ* (1448), *şaç-acak* (3387); *géd-ecek* (720), *gel-ecek* (4663).

2.3.9.7. Ulaçlar (Zarf-fiiller)

Fiillere eklenerek onları zarf fonksiyonuna sokan eklerdir. Metindeki zarf fiil ekleri ve bazı örnekleri şunlardır:

-AlI: *aķ-alı* (3005), *ķarış-alı* (4512); *éd-eli* (918), *sür-eli* (920).

-ArAK: *aķ-arak* (5891), *kuķ-arak* (1267); *gez-erek* (1320), *öp-erek* (1267).

-UrAK: *aĝla-y-urak* (1644), *var-urak* (3240); *dér-ş-ürek* “toplayarak” (5891), *gizle-y-ürek* (1478).

-A: *aķ-a aķ-a* (5264), *çal-a* (1949); *gel-e* “gelip” (4279), *vér-e* (2351).

-IcAK: *aķ-ıcaķ* (201), *bul-ıcaķ* (762); *éd-icek* (720), *gel-icek* (2386).

-Inca: *aç-inca* (6352), *at-inca* (881), *öl-ince* (5441); bir örnekte ise yuvarlak ünlülü kullanılmıştır: *dut-unca* (3753).

-Up: *aç-up* (2318), *kıl-up* (944); *gir-üp* (952), *gêdüp* (961).

-U: *ağla-(y)u* (4022), *ağ-u* (5446), *atar-u* (6459), *utan-u* (5132), *eyle-(y)ü* (5117).

-I: *düşetur-ı* (3892), *kızır-ı* “kızarak” (5132), *kurtar-ı* (4605), *şun-ı* “sunup”(3082), *ol-ı* (3822).

-dUKda: *açıl-duğ-da* (2097), *ol-duğ-da* (6557), *geldükde* (3674), *gördükde* (283), *ıssı-n-dükde* “ıstıkça” (2145), *istedük-de* (1208). Bir örnekte ise düz ünlülü kullanılmıştır: *katırğa-dıkda* “ağırlaştıkça” (5951).

-duğça: *aç-duğça* (5265).

-mAdIn: *açıl-madın* “açılmadan” (1914), *toy-madın* “doymadan” (5680), *düş-medin* “düşmeden” (1081), *yeşer-medin* “yeşermeden” (2119).

-mAdAn: Bu dönemde çok yaygın bir ek değildir. Metinde sadece iki örneğine rastlanmıştır: *açıl-madan* (925), *ye-meden* (6530).

-dUKça: *ur-duğça* (4046), *ur-duğça* (2790); *deg-dükçe* (2791), *êt-dükçe* (492).

2.3.9.8. İsim-fiiller

Fiillere eklenerek onları isim soylu sözcükler hâline getiren eklerdir. Metindeki isim-fiil ekleri ve bazı örnekleri şunlardır:

-mAK: *bil-mek-den* (6629), *ér-mek* (6856), *gör-meg-ini* “görmeyi” (4163), *görmek* (6857), *iste-mek-de* (4404), *tağıt-mağ tut-mağ* (6747), *ol-mağ* (6796)

Bazı örneklerde ekin önlük-artlık uyumuna uymadığı görülmektedir. *eriş-mağ* (6709). Bu ek bazı durumlarda da kalıcı isimler yaparlar: *yemek* (1077).

-mA: Çok az örneği vardır: *sür-me* (52), *bat-ma+sı* (3148), *ol-ma+sı* (284).

3. METİN

KİTÂB-I HUSREV Ü ŞİRİN

- [1b] 1 *bi-ḥamdi'l-vāḥīdi'l-aḥadi'l-ḳadīmī*
wa bi-smi'llāhi zī'l-manni'l-'azīmī
- 2 *salāmu'llāhi yā ḥayra'l-anāmī*
'alayka wa 'ala'n-nabiyyi[na]l-kirāmī
- 3 Hüdāyā bize tevḥīkī refīk'et
maḳām-ı ḥaḳḳa taḥḳīkī ṭarīk'et
- 4 aḩuḳ dut ḥikmet ü tevḥīd bābın
gözümüzden götür taḳlīd ḥ'ābın
- 5 yaḳīnuḡ nūrını cāna çırāḡ'et
göñülden zulmet ü Őekki¹⁶⁹ ıraḡ'et
- 6 sivā vü ḡayr vaŐfindan cüḡā ḳıl
muḥīṭ-ı zātuḡ-ıla āŐinā ḳıl
- 7 İlāhī 'āciz ü ḥ'ār u naḥīfem
ḳavī bī-çāre vü süst ü za'īfem
- 8 yolum kühsār u deryā merkebüm leng
yörem aḡyār u a'dā meḥrebüm teng
- 9 gözümde baḥr yoḳ bir ḳatre nesnem
sözümde mihr ü¹⁷⁰ ben kem zerreden kem
- 10 belī her zerrenüḡ var bir vücūdı
ki_ederler¹⁷¹ mihr ü Őevḳ-ıla sücūdı
- [2a] 11 benem ol zerre kim miḳdārı yoḳdur
ne yüzden gözler-isem varı yoḳdur
- 12 vücūdum evvelā boynumda yükdür
ki her bir zerresi ṭaḡdan böyükdür
- 13 çü senden ère bir zerre 'ināyet
ola her ḳatre baḥr-ı bī-nihāyet
- 14 heyülā zulmetinden ehl-i nāsūt¹⁷²
ne Őüretten göre ervāḥ-ı lāḥūt

¹⁶⁹ Yazmada: *zulmet-i Őekki*.

¹⁷⁰ T: *mihr ben kem zerreden kem*.

¹⁷¹ T: *ki ider*.

¹⁷² T: *aŐl-i nāsūt*. A: *ehl-i nāsūt*.

- 15 mücerred kıl bu zulmānī kafesden
ḥalāş eyle hevā ile hevesden
- 16 ki ḳudsīler yüzinden barḳ ura nūr
gözüme keşf ola her sırr-ı mestūr
- 17 derūnum fikrūḡ ile rūşen eyle
berūnum zikrūḡ ile gülşen eyle
- 18 dilümi saklaḡıl sehv ü dalaldan
bélümi aru kıl ḥaşv ü ḥalelden¹⁷³
- 19 demi Dāvūd ile tazelendür
Zebūrın sözüümūḡ āvāzelendür
- 20 faşāḥat vēr şafā-yı Muştafādan
meded ergus¹⁷⁴ revān-ı aşfiyādan
- 21 bu ḥūmı¹⁷⁵ kim bezerven cān içinde
mübārek tāli‘ ét devrān içinde
- 22 ki seyr étdukçe ‘ālem ḥurrem olsun
nedīmi olan ādem ḥoş-dem olsun
- 23 cemālinden cilā bulsun nazarlar
zülālinden şafā tolsun cigerler
- [2b] 24 sevādı cān gözin pür-nūr kılsun
semā‘ı dil yüzün mesrūr kılsun
- 25 ma‘ānī birle cān olsun melevār
maḳāl-ıla¹⁷⁶ revān olsun felevār
- 26 okundukça müferriḡ-nāme dēnsün
ḳalem kim yazdı miskin¹⁷⁷ ḥāme dēnsün
- 27 Ḥudāyā yāduḡ ile oldı bünyād
temāmet¹⁷⁸ aduḡ ile eyle ābād
- 28 çü şīrīn eyledüḡ dillerde ḳālin
şeh-i devrāna şīrīn ét maḳālin¹⁷⁹
- 29 ki bu derd-ile Ferḥād-ı zamāne
ḳıla luḡf-ıla himmet ḥusrevāne

¹⁷³ Yazmada: *hiss ü ḥalel*.

¹⁷⁴ T: *irür*.

¹⁷⁵ T: *ḥūyi*. M: *ḥūni*.

¹⁷⁶ T: *mā‘āl ile*. (Dipnotta Ün nüshası: *maḳāl*); B: *maḳāl-ile*.

¹⁷⁷ T: *müşkin*.

¹⁷⁸ T: *tamāmin*.

¹⁷⁹ T: *cemalin*.

- 30 bu ḥāki mihr iksīri zer ʿetsün
ḳabūlı kimyāsı gevher¹⁸⁰ ʿetsün
- 31 murād ol ki_ola ṣeh bigi mü ʿeyyed
ḳala ad-ıla ʿālemde muḥalled¹⁸¹
- 32 kerem senüñ Kerīmā fetḥ-i bāb ʿet
bu vèrd-i müstetābı müstecāb ʿet
- 33 duʿānuñ eyle düz Şeyḥī niḳāmın
ki Cibrīl-i Emīn eyleye āmīn
- 34 ʿināyet feyzi çün dökdi cevāhir
getür vaḳtıdur ʿy şarrāf-ı māhir

Ender tevḥīd-i Bārī Taʿālā celle celāluhu

- 35 çü bi-smi'llāhdur her gence¹⁸² miftāḥ
fütūḥ ebvābın açar dènze fettāḥ
- [3a] 36 bu fetḥ oldı çü Ḥaḳ tevḥīdine rāḥ
zihī ḥoş fātihā al-ḥamdulillāḥ
- 37 sipās u şükr ü minnet evvel āḥir
aḡa ki oldur ḳamu penhān u zāhir
- 38 ḳamunuñ evveli illā öñi yoḳ
ḳamunuñ¹⁸³ āḥiri līkin¹⁸⁴ soñı yoḳ
- 39 zihī mücid¹⁸⁵ ki yaratdı ḳıdemden
nehār-ı ʿālemi leyl-i ʿademden
- 40 zihī Ḥay kim¹⁸⁶ özindendür ḥayātı
ḳamu fānī vü bāḳī pāk u¹⁸⁷ zātı
- 41 zihī Ḳādir ki aḡa ḥaḳ-ı kevneyn
ola ehven ki aḡa¹⁸⁸ ṭarfatu'l-ʿayn
- 42 ʿAlīm ol resmedür kim her baḡr u berre¹⁸⁹
ki bilür kāyinātı zerre zerre

¹⁸⁰ T: *cevher*.

¹⁸¹ T: *müebbed*. BL: *muḥalled*.

¹⁸² T: *fetḥe*.

¹⁸³ T: *dü kevnüñ*. BL: *ḳamunuñ*.

¹⁸⁴ T: *illā*.

¹⁸⁵ Yazmada: *mevcūd*.

¹⁸⁶ T: *ki*.

¹⁸⁷ T: *u* yok.

¹⁸⁸ T: *saḡa*.

¹⁸⁹ Yazmada: *baḡra berre*.

- 43 Semī‘ eyle ki da‘vāt-ı ḥafıyyāt
katında şöyle ki aşvāt-ı refī‘āt
- 44 başır ol ḥadde kim kem mūr ayagın
gece eyle görür kim gün¹⁹⁰ çırāğın
- 45 mürīd ol kim murādından dū‘ālem
degül bir zerre deñlü bīş ü yā kem
- 46 kelām anuñdurur kim nūn u kāfı
kılıbdur kāyināt emrinde vāfı¹⁹¹
- 47 çü mevcūd eyledi kevneyni cūdı
delīl-i vaḥdet êtdi her vücūdı
- 48 tırıdur ‘arşı vü ferşi direksüz
dörیدür bunca biñ ‘ālem emeksüz
- [3b] 49 yöridür gece gündüz māh u mihri
bürیدür atlas-ı çarḥa sipihri¹⁹²
- 50 geh aşar gūş-ı māha ‘ağd-ı Pervīn
geh urur ḥınk-i çarḥa na‘l-ı zerrīn
- 51 gehī gülgün eder ḥadd-ı¹⁹³ hevāyı
gehī pür-ḥūn eder ḥās-ı semāyı
- 52 geh isfidāc eder aya ziyādan
çeker geh sürme ılduza dūcādan
- 53 günü¹⁹⁴ bir kurş eder ḥon-ı felekde
geh etmek bişürür milk-i melekde¹⁹⁵
- 54 karar dūd u buḥārı¹⁹⁶ ‘ālem eyler
urur toprağa bir dem ādem eyler
- 55 gehī tennūr eder çün aşl-ı tūfān¹⁹⁷
gehī nārı kılur bāğ u gülistān¹⁹⁸
- 56 geh eyler peşe nīşin¹⁹⁹ tīg-ı düşmen
geh atdurur ebābīle felāḥan

¹⁹⁰ Yazmada: göz.

¹⁹¹ T: *kāfī*.

¹⁹² Yazmada: *atlas u çarḥ u sipihri*.

¹⁹³ T: *ḥadd-i*. M: *ḥadd*.

¹⁹⁴ T: *gehī*. (Dipnotta Üt nüshası *güni*) B, BL: *güni*.

¹⁹⁵ T: *mihr-i melekde*. BL: *milk-i melekde*.

¹⁹⁶ Yazmada: *çara düzaḥ buḥārı*.

¹⁹⁷ T: *gehī tennūri kılur aşl-ı tūfān*. M: *gehī tennūri eder aşl-ı tūfān*.

¹⁹⁸ Yazmada: *bāğ-ı gülistan*.

¹⁹⁹ T: *peşse-nīşi*. M: *peşe-nīşin*.

- 57 geh éder ‘ankebūtı perdedār²⁰⁰ ol
geh éder²⁰¹ hūdhūdi cāsūs-ı kār ol
- 58 iti geh hem-ser éder²⁰² merde derdi
geh itden bedter éder şır-i merdi
- 59 gehī dīve vērūr taht-ı Süleymān
kılur geh mūrı merdāne suhandan
- 60 geh éder ‘aşıye su‘bān ‘aşāyı
‘aşāya yutdurur geh ejdehāyı
- 61 geh eyler k̄ubbe-yi mīnā duḡānı
düzer geh gülşen-i mīnū cihānı
- [4a] 62 geh éder lālenüñ tācın muraşşa ‘
gülüñ geh hırkasın kılur muraḡḡa ‘
- 63 bahār anı éder sīmīn dirahşān
ḡazān vaḡtı kılur la‘l-ı direfşān
- 64 kimesne taldurursa ḡana peykān
kılur ol ḡoncadan peykān tulu ḡan
- 65 leb-i la‘l-i şekerden nūş vērđi
dür-i nuḡḡa şadefden ḡuş vērđi
- 66 zeberced şekl bir taldāb kıldı
anı pūr kūze-yi sīmāb kıldı
- 67 bu taldāb içre ḡalkuñ ol²⁰³ ‘acebdür
kimi seylāb²⁰⁴ u kimi teşne-lebdür
- 68 ‘uḡūla ḡudretidür ḡikmet-āmūz
nūfūsa raḡmetidür ma‘şiyetsüz²⁰⁵
- 69 ḡeñişdür adı-y-ıla cümle taldıḡ
tanuḡdur varlıḡına ḡamu varlıḡ
- 70 biri bundan-ki ‘aḡl urur esāsı
ıraḡ andan ki fikr eyler kıyāsı
- 71 ne herḡiz evveline vardur²⁰⁶ efkār
ne kimse āḡirindendür ḡaberdār

²⁰⁰ Yazmada: *perdezār*.

²⁰¹ T: *eyler*.

²⁰² T: *eyler*.

²⁰³ T: *bu*.

²⁰⁴ Satır altında *sīrāb* yazılmıştır. T: *sīrāb*.

²⁰⁵ T: *ma‘şiyet-süz*.

²⁰⁶ T: *irdi*.

	72	buṭūnınuḡ beyānı nūr-ı cāndur zuhūrından nişān milk-i cihāndur
	73	öñ ü şoñ iç ü taş sağ eger şol kamu andan kamu anuḡ kamu ol
	74	münezzeh zātı evşāf-ı beşerden müberrā vaşfi āfāt u ḡaṭardan ²⁰⁷
[4b]	75	ne kılsun dil beyān māhiyyet andan çü bilmez hīç cān keyfiyyet andan
	76	nişānı bī-nişānlık vaşfi bī-çün mekānı lā-mekān u sırrı meknūn
	77	bu ‘ālemden ²⁰⁸ bulur ‘ālem taḡayyur ki ‘ālem hem tehī andan u hem pür
	78	celālinden ki olur zehreler çāk şınupdur ²⁰⁹ dest-i vehm ü pāy-ı idrāk
	79	eger Cibrīl olursa ‘aqla rehber yaḡar dehşetden ol eşikte şehper
	80	v'eger biñ nuṭk bula Rūḡ-ı a‘zam ḡalur ḡayretde ²¹⁰ ol eşikte ²¹¹ ebkem
	81	yaḡınlar eyledür ‘ilminde ḡayrān ki irāḡdaḡı bir ḡayvān u nādān ²¹²
	82	ki zīrā ḡurb u aḡreb bu‘d u eb‘ad aḡa nisbet ‘ibāretdür mücerred
	83	cenābında ²¹³ ki ‘ālem kem gibidür ezelden tā ebed bir dem gibidür
	84	ne vardur ‘ilmi baḡrına nihāyet ne buldı milki berri ḡadd u ḡāyet
	85	ḡamu fānī vü bākī vechidür pes ²¹⁴ zihī varlık ta‘ālā vü taḡaddes
	86	şenāsından kimüñ ḡaddidurur ‘ad

²⁰⁷ Yazmada: *āfāt-ı ḡaṭardan*.

²⁰⁸ T: *‘ālemde*.

²⁰⁹ Beyitin orijinalinde *sebebdür* hemen yanına ise *şınubdur* notu düşülmüştür. Anlama daha uygun düştüḡü için *şınubdur* biçimi tercih edilmiştir. BL: *şınupdur*.

²¹⁰ T: *ḡayretden*.

²¹¹ T: *ḡazretde*.

²¹² T: *ḡayvān-ı nādān*. BL: *ḡayvān u nādān*.

²¹³ T: *cenābından*.

²¹⁴ T: *bes*.

ki lā²¹⁵ uḥṣī ṣanā^{an} dēdi Aḥmed

- 87 yōriyen ma‘ rifet yolın ʔarabnāk
çağırur ḥayretinden mā ‘arafnāk
- [5a] 88 ‘ibadetden dem uran cüstü çālāk
kemāl-ı ‘acz-ıla_eder mā ‘abdnāk
- 89 bilür şol cān kim ol ‘irfān-şıfatdur²¹⁶
ki ‘ilm-i ‘acz²¹⁷ ‘ālī ma‘ rifetdür

Kaşide der tevḥīd-i Bārī Ta‘ālā

- 90 ‘ey kemāl-ı kudretün nefḥında ‘ālem bir nefes
v‘ey celāl-ı izzetün baḥrında dünyā keff-i kes²¹⁸
- 91 saṭvetünün yeline biḡ biḡ Süleymān mūrça
raḥmetinün ḥonına ṭāvūs-ı kudsiler meges
- 92 ṭā‘at-ı kevneyni istignān-ıla bād-ı hevā
cennet-i firdevs dīḍaruḡ-ıla berg-i heves
- 93 Kibriyānuḡ kārubānından ḥaber bilmez ‘uḡül
ērmez andan cān ḡulaḡına meger bāng-ı ceres
- 94 ‘aḡlı şem‘i nece idrāk etsün envār-ı celāl
çün-ki yètmış biḡ ḥicāb ardından olur muḡtebes
- 95 ma‘ rifet yolında ol oldum şananlar müntheḥī
göre ki_ol²¹⁹ menzildedür gètdükde altından feres
- 96 şevḡ²²⁰ yazusunda yandılar zülāl-ı vaşl-içün
teşne diller gözlerinde ḡaldı²²¹ Ceyḡūn u Aras²²²
- 97 şeş cihetdan sen münezzehsin velī senden ṭolu
‘arş u ferş ü fevḡ u taḡt u şaḡ u şol u pīş ü pes
- 98 bī-niyāz-ısaḡ ne var luṭfuḡ hevāsı cezbesi
gösterür cān murḡına dünyā gülistānın ḡafes
- 99 ḡırmanuḡdan ki evliyā vü enbiyādur ḡūşe-çin
ādem o merdane-yi gendüm Ḥalīl‘ullāḡ ‘ades

²¹⁵ Yazmada: ki_ola. BL: ki lā.

²¹⁶ T: ki ‘irfānī şıfatdur. M: kim ‘irfān-şıfatdur.

²¹⁷ Yazmada: ‘ilm ü ‘acz.

²¹⁸ Yazmada: keff ü kes. T: keff ü ḡes.

²¹⁹ T: öḡ. BL: ol.

²²⁰ T: şevḡı.

²²¹ T: gözlerinden kıldı.

²²² Yazmada: Ceyḡūn-ı Aras.

- [5b] 100 mücrim ü ‘āşīlere dergāhuṅ olmışdur penāh
mübtelā vü bī-kese yāduṅdurur feryādıres
- 101 ger ḥarīm-i sırruṅa²²³ maḥrem degüldür hīç dil
fazlasından faẓluṅuṅ maḥrūm ҡalmaz hīç kes
- 102 kime kim sultān-ı dīn dūnyā dūninden yol açā²²⁴
olmaya telbīs-ile İblīs-i nefis aṅa ‘ases
- 103 zıkr-i mecdūṅ olmasa Rūḥu'l-melek²²⁵ olur helāk
fıkr-i ḥamduṅ ҡılmasa nefis-i nefīs urmaz nefes
- 104 kesme Şeyḥī ḥavf-ıla ol baḥr-ı raḥmetden recā
kim olur bir ҡaṭresi biṅ biṅ cihān cürmine bes
- 105 zāt-ı bī-çün bigi çün vaşfi yolıdur bī-kerān
hīç kes bulmadı ol şaḥrāya ḥaddı sözi kes

Ender merātib-i tevḥīd güyed

- 106 gel ey cān²²⁶ maṭlab-ı a ‘lā ararsaṅ
bil ey dil maḳşad-ı aḳşā şorarsaṅ
- 107 ki tevḥīd oldı a ‘lā-yı maḳāmāt
budur aḳşā-yı ḡāyāt-ı kerāmāt
- 108 démiş her ṭāyife ‘aḳl erdügince
başıret nūrı ҡuvvet vērdügince
- 109 anuṅ vaşfinda çok remz ü işārāt
kimi zevḳī kimi ‘ilmī ‘ibārāt
- 110 velīkin ḥaḳḳ-ı tevḥīde ḥaḳīḳat
yol érürmedi aḣḥāb-ı ṭarīḳat
- 111 ki zīrā baḥr kim pāyānı yoḳdur
ihāṭa étmegüṅ imkānı yoḳdur
- [6a] 112 şular kim ‘aḳl u ‘ilmüṅ kāmīlidür
érişdügi bu baḥruṅ sāḥīlidür
- 113 İrem bāḡın ne bilsün berg-i terre
güneş cirmin nece şerḥ éde zerre
- 114 ta ‘ālā şānahu ‘ammā yaḳūlūn
tanazzah zātuhu mimmā yuḣırūn

²²³ T: ḥarīm ü sırruṅa. A: ḥarīm-i sırruṅa.

²²⁴ T: açar.

²²⁵ T: rūḥ-ı melek.

²²⁶ Bu kelime yazmada satır üstünde yazılmıştır.

- 115 ‘aceb bunca²²⁷ ki  derler bey nı
dağı mest r olur  ađđıun ‘ay nı
- 116 ki z r  perde n r dur ziy sı
zuh r ndandırur g yet haf sı
- 117 vel  keşf ehlin n tenb hi²²⁸ geh g h
 der  alibleri menzilden  g h
- 118 iş ret kim olur vicd n-ı zevkı²²⁹
get r r vecd-ile h l²³⁰ ehl-i şevkı
- 119 n te-kim dedi nefy  den muz f t
ki at-tavh du işk ti'l-iz f t
- 120 hem eyd r kimse kim s bit-kademd r
had s-i nefy-ile²³¹ _işb t-ı K demd r
- 121 d miş fark eyleyen hađđı ‘abesden
ki tenz hid r Allahuğ hadesden
- 122  amunuğ haşılı oldur m vecceh
ki muğdişd r hav dişden m nezzeh
- 123 cem li bir  i-ger  okdur ‘ib r t
 amu ol h sne²³²  derler iş r t

Bey n-ı ender tev id-i ‘ilm  ki tağl d  v  istidl li

- [6b] 124 eger- i yokdurur vağdetde kısmet
bey n ol resme kılmış ehl-i hikmet
- 125 ki _olur  n mertebe tev id-i²³³ muğlak
biri ‘ilm   biri ‘ayn u biri hağ
- 126 s zi ‘ilm ehlin n burh n iled r
vel  ‘ayn issin n vicd n iled r
- 127 olur tev id-i hağ mağş ş-ı V cid²³⁴
ne k yil yol bulur ağa ne v hid²³⁵

²²⁷ T: *bu nice*. (Dipnotta  n n shası: bunca ki iderler.). M: *bunca kim*.

²²⁸ Yazmada: *ehline neteyse*.

²²⁹ Yazmada: *vicd n u zevk*.

²³⁰ T: *vecd  h le*. M: *vecd-i h le*.

²³¹ T: *hades nefy ile*.

²³² Yazmada: *hisse*.

²³³ T: *tev ide*. A: *tev id-i muğlak*.

²³⁴ Yazmada: *mağş ş u V cid*. T: *mağş ş-ı v hid*. M: *mağş ş-ı V cid*.

²³⁵ T: *v cid*.

Ender aḡsām-ı tevḡīd-i ‘aynī ki ef‘ālī vü şıfātī

- 128 hem oldur ‘ilminüḡ bir kısmı aḡlī²³⁶
gêrü bir kısmı istidlāl naḡlī²³⁷
- 129 biri naḡlī durur²³⁸ tevḡīd-i ‘āmuḡ
biri taḡḡīkīdür²³⁹ ehl-i kemālünḡ
- 130 velīkin²⁴⁰ bulan ol tevḡīd-i ḡāşı
bulımaz şübhe bendinden ḡalāşı
- 131 çı ger taḡḡīk geldi gêtđi taḡlīd
bu ‘ilm-ile bulunmaz²⁴¹ ‘ilm-i tevḡīd²⁴²
- 132 ta‘alluḡ cism ü ḡisse olsa muḡkem
degüldür nefse şekk ü şübheleler kem
- 133 düriş²⁴³ kim ref‘ ola²⁴⁴ keyf ü eyni
ki tā ḡāşıl ola tevḡīd-i ‘aynī

Beyān-ı an-der tevḡīd-i ‘aynī ki ef‘ālī vü şıfātī

- 134 pes ol tevḡīd-i ‘aynī ki oldı tefrīd
müşābih²⁴⁵ zevḡa ya‘nī ‘ayn-ı tevḡīd
- [7a] 135 eger-çı bir olur maḡlūb u ḡālib
bulupdur sālīk anda üç merātib
- 136 biri ef‘ālī vü biri şıfātī
üçünci mertebe tevḡīd-i zātī

Beyān-ı an-der tevḡīd-i ef‘ālī vü istidlālī

- 137 nedür tevḡīd-i ef‘āl ol-ki ḡālib
göre her işde fi‘lu’llāḡı ḡālib
- 138 ne deḡlü keşret-ile görüp²⁴⁶ ef‘āl
bilā-şübhe bile Allāḡı fa‘‘āl

²³⁶ T: *naḡlī*.

²³⁷ T: *aḡlī*.

²³⁸ T: *taḡlīddür*. A: *naḡlī durur*.

²³⁹ T: *taḡḡīk-i ḡaş*. M: *taḡḡīkīdür*.

²⁴⁰ T: *velī kim*.

²⁴¹ T: *bilinmez*.

²⁴² T: *‘aynī tevḡīd*.

²⁴³ T: *düriş*.

²⁴⁴ T: *idesin*.

²⁴⁵ T: *müşāhid*.

²⁴⁶ T: *görse*.

- 139 komaya ğayra hergiz fā'iliyyet
 meger ancak kabūl-ı²⁴⁷ kabiliyyet
- 140 bu ol sâ'atde²⁴⁸ olur şun'-ı Mevlî
 kula ef'âl-ıla kıla tecellî

Beyân-ı tevḥîd-i şifâtî ve istidlâlî

- 141 gelelüm emdi tevḥîd-i şifâta
 ki ef'âlınden akreb oldu zâta
- 142 budur kim bulan ol tevḥîde²⁴⁹ irşâd
 şifât-ı Hâk²⁵⁰ eder ğayrından ifrâd
- 143 bulur²⁵¹ menfî şifât-ı kâyinâtı
 kılur Allâh²⁵² şâbit her şifâtı
- 144 bu hem ol dem olur kılına Allâh²⁵³
 şifât-ıla tecellî kıla²⁵⁴ nâĝâh

Beyân-ı an-der tevḥîd-i zâtî ki ef'âlî vü şifâtî

- [7b] 145 budur²⁵⁵ tevḥîd-i zât üçüncü faşlı
 ki oldur tâlîbe maşşûduñ aşı²⁵⁶
- 146 budur ki ifrâd edüp zât-ı kadîmi
 'Alîm ü Kâdir ü Hây u muķîmi
- 147 'ale'l-ıtlâk çü²⁵⁷ Hâkkuñ bile zâtı
 göre lâ-şey' zevât-ı muḥdişâtı
- 148 bu tevḥîd anda olur cânda²⁵⁸ maķrûn
 ki zât-ıla tecellî kıla bî-çün
- 149 çün ola tâlîb ol maşşûda²⁵⁹ vâşıl
 kıla kevneyn maşşûdını ḥâşıl

²⁴⁷ T: kabûle.

²⁴⁸ T: sâ'at.

²⁴⁹ T: budur ol kim bulan tevḥîde.

²⁵⁰ T: şifât-ı ḥâkku.

²⁵¹ T: bilür.

²⁵² T: Allâha.

²⁵³ T: olur kim kula Allâh.

²⁵⁴ T: êde.

²⁵⁵ T: nedür.

²⁵⁶ T: maşşûd-ı aşı.

²⁵⁷ çü sonradan satır üzerine yazılmış. T.de yoktur.

²⁵⁸ T: câna.

²⁵⁹ Satır altında tevḥîde yazılmıştır. T: tevḥîde.

- 150 bula zātında eyle vecd ü hālet²⁶⁰
ki gendüdür müdebbir halk ālet
- 151 zevātı vaşfi ef'āli²⁶¹ cihānuḡ
kamu mahv ola envārında anuḡ
- 152 şana ki_ elindedür tedbīr-i eşyā
göre gendüye maḡlūkātı a'zā
- 153 ne şey'e kim erişe şerr²⁶² eger hayr
şana kim gendü 'uzvında eder seyr
- 154 koyup farkı duta²⁶³ cem'iyet-i zāt
bula nefy-i vücūd içinde işbāt
- 155 ḡakīkat ol olur insān-ı kāmīl
k'ola²⁶⁴ her hāle 'ālim halk[a] 'āmil
- 156 anuḡdur 'azl u naşb u her vazīfe
hem oldur kuṡb-ı āfāk u ḡalīfe²⁶⁵
- 157 kalan tevḡīd-i ḡaş²⁶⁶ u bu aḡaşdur
eger ayruḡları ḡātem bu faşdur
- [8a] 158 beşer ḡaddınuḡ ancaḡdur kemāli
bulmaz māverāsına mecāli
- 159 gēder her kime keşf olsa bu tevḡīd²⁶⁷
ḡulūl-ı şübhe vü²⁶⁸ ta'līl ü tesbīd
- 160 şular kim ma'rifetden oldı²⁶⁹ 'āṡıl
ēderler ehl-i ḡisse zemm-ı bāṡıl²⁷⁰
- 161 ki bu tevḡīdüḡ ol kim²⁷¹ māyīlidür
ḡulūl u ittiḡāduḡ kāyīlidür
- 162 zihī cāmīd ki edemez gözgüsīn pāk
ki ēde günden ezher ḡakḡı idrāk
- 163 şu kim ḡakḡ-ıla görmez hīç ḡayrı
ḡulūl etrāfına ola-mı seyri

²⁶⁰ T: *vecd-i ḡālet*. BL: *vecd ü ḡālet*.

²⁶¹ T: *zevāt ü vaşf ü ef'āli*. BL: *zevātı vaşfi ef'āli*.

²⁶² Yazmada sözcükten sonra *ü* bağlacı vardır. Vezin gereḡi kaldırılmıştır.

²⁶³ T: *tola*.

²⁶⁴ T: *k'olur*.

²⁶⁵ Yazmada: *āfāk-ı ḡalīfe*.

²⁶⁶ Yazmada: *tevḡīd ü ḡaş*.

²⁶⁷ T: *tevcih*. B: *tevḡīd*.

²⁶⁸ Yazmada: *şübheyi*. T: *ḡulūl u şübhe*.

²⁶⁹ T: *ola*.

²⁷⁰ T, B, BL, A: *ehl-i ḡakḡa vehm-i bāṡıl*.

²⁷¹ T: *ki*.

164 omayanlar vucud-ı ayra anı
nete²⁷² teşbih ede ol bî-nişanı

Ender tevhid-i rahmānī [vü] haıı nız güyend

165 üçünci mertebe tevhid-i hadur
anı anma ki insāna sebadur
166 ne burhān-ıla olur ol ne vicdān
anu'çün dediler maşuş-ı Ramān
167 beşer haında yokdur ol meşiyet
ki ma' lūm eyleye haı hüviyyet
168 nece fehm eyleye hādīs adīmi
ihāta ede-mi zāyil mutīmi
169 bu 'ilmi anma her āgāh bilür
nedür Allāhı bes Allāh bilür

[8b]

Ender tevhid-i haıı güyed

170 velikin nefsi ferdāniyyeti²⁷³ ha
kemāl-i 'izz ü vadāniyyeti²⁷⁴ ha
171 uhūd eder vucūd izhāri ile
pür eyler 'ālemi envāri ile
172 çü her mevcūd[1] bir haiyyet ile
mümeyyiz kıldı ha māhiyyet ile
173 aa ayrı müşārik olmamıdur
ve illā hod ta'ayyun bulmamıdur
174 bu vadetdür amu şeyü sebīli
ki vadāniyyetü oldur delīli

Ender tevhid-i haıı güyed

175 teferrüd 'ālemü her vāhidīne
delīli vadet²⁷⁵ olur mūcīdīne
176 bu kesret birle ha etmek mübeyyen
gērü her birine vadet mu'ayyen

²⁷² T: neye.

²⁷³ T: ferdāniyyetin.

²⁷⁴ T: vadāniyyetin.

²⁷⁵ T: delīl-i vadet.

- 177 şahādet şüretidür ol Huḍādan
ki vāhiddür şerīki yok sivādan
- 178 velī destür yokdur ḥāşa ‘āma
ḳadem başmağa insān bu maḳāma
- 179 meger sūy-ı ḳıdemden barḳ-ı lāmi‘
şala sırrına ‘abduḡ nūr-ı sātı‘
- 180 velīkin zāyīl olur sür‘at ile
olunmaz derki²⁷⁶ ‘ilm ü ḥikmet ile
- [9a] 181 muḳarreb ger nebī vü ger velīdür
ēren bu barḳa biḡlerde biridür
- 182 buyurmuş şeyḡ-i ‘ārif ḳuṭb-ı ebrār
bu sır vaşında ‘abdu’llāh-ı enşār
- 183 muvaḥḥid kim çağırur vāhid oldur
gèrü tevḥīd içre cāhid oldur

An-der tevḥīd-i ḥaḳīḳī güyed

- 184 vüçüd-ı nefis-ile²⁷⁷ kim dèrse tevḥīd
anı terdīd ēderler ehl-i tecrīd
- 185 bu sırlardan ḳanı bir ḳalb-ı āgāh
ki eyde lā ilāha illā huwa Allah
- 186 ēki şāḡ oldu lā dūnyā vü ‘uḳbā
gēder kim bite illā’llāh Mevlā
- 187 çü lāda nefy ḳılmadıḡ şıfātı
nēce _iṣbāt ēdesin illā-yı²⁷⁸ zātı
- 188 sarāy-ı sırruḡuḡ cārūbıdur lā
şehinşāh ol sarāy içinde illā
- 189 çü pāk étmedüḡ ol cārūb-ıla ev
ēre²⁷⁹ mi taḡta sulṫān nūr-ı pertev²⁸⁰
- 190 boşalmayınca dil kibr ü riyādan
nēte cān ṫola nūr-ı Kibriyādan
- 191 degül Şeyḡī bu söz senüḡ kelāmuḡ
maḳālüḡ bil ki ref‘ ola maḳāmuḡ

²⁷⁶ T: *derk*.

²⁷⁷ T: *vüçüdü nefy*. BL: *vüçüd-ı nefisile*.

²⁷⁸ T: *illā’llāh*. M: *illā-yı*.

²⁷⁹ T: *ata*.

²⁸⁰ T: *nurı pertev*.

- 192 muvāfıķ olmayınca²⁸¹ fı'l-ile ķavl
ne hāşıl nazm u nesre²⁸² ķuvvet ü havl
- [9b] 193 dēmekden işlemege yol uzakdur
bu ķıl ü ķāl dahı bir tızaķdur
- 194 dēmek ētmeye aşşı işlemeksüz
er-iseñ işlemek getir dēmeksüz

Ender tevħīd-i lafz'ullah lā ilāha illallah

- 195 nedür ēki cihānda 'izzet ü cāh
eşer-i lā ilāha illā'llāh
- 196 kime düşse olur sa'īd-i ebed
nazar-ı lā ilāha illā'llāh
- 197 ētdi dūnyā dūnini nūrānī
ķamer-i lā ilāha illā'llāh
- 198 tıoludur 'arş u ferş ü kevn ü mekān
haber-i lā ilāha illā'llāh
- 199 'ālem ü ādemüñ zuhūrı nedür
mazhar-ı lā ilāha illā'llāh
- 200 kimyādur ki ķalbı hāliş ēder
cevher-i lā ilāha illā'llāh
- 201 açıcaķ tayy olur sicill-i vücūd
maħzar-ı lā ilāha illā'llāh
- 202 li-mani'l-mulk huṭbesine urulur
minber-i lā ilāha illā'llāh
- 203 gösterür rūḫa ķurb-ı²⁸³ aw adnā
rehber-i lā ilāha illā'llāh
- 204 şām-ı şirki²⁸⁴ zālām-ı küfri²⁸⁵ sürer
seher-i lā ilāha illā'llāh
- [10a] 205 kıymetinde görür dū 'ālemi hāk
güher-i lā ilāha illā'llāh
- 206 hoş penāh oldı tır-i hādişden
siper-i lā ilāha illā'llāh

²⁸¹ T: olmayıcaķ.

²⁸² Yazmada: nesr ü.

²⁸³ Yazmada: ķurb u.

²⁸⁴ T: şirk ü.

²⁸⁵ Yazmada: zulām-ı küfri.

- 207 baħr-ı ħayrettedür sefine-yi rüħ
lengeri lâ ilāha illā'llāh
- 208 dū cihān bende cāndan olanadur
çāker-i lâ ilāha illā'llāh
- 209 gerden-i çarħ²⁸⁶ [u] püşt-i 'arşı bükür
çenber-i lâ ilāha illā'llāh
- 210 'ālem ağzına vèrdi lezzet-i cān
şekker-i lâ ilāha illā'llāh
- 211 her ki bağlandı oldu tēc-ı cihān
kemer-i lâ ilāha illā'llāh
- 212 bürüdi 'arş u ferş²⁸⁷ beyzā mişāl
şehper-i lâ ilāha illā'llāh
- 213 eyle Şeyhī ki hoş ticāretdür
sefer-i lâ ilāha illā'llāh
- 214 nefis-ile ger gāzā kılursañ çek²⁸⁸
ħançer-i lâ ilāha illā'llāh
- 215 ki göñül fethına vère nuşret
zafer-i lâ ilāha illā'llāh
- 216 cünd-i ħağdur ki sır hevā çerisin
leşker-i lâ ilāha illā'llāh

Kelime-yi çend be-ťarık-i ħikmet der ħadıs-i āferinış

- [10b] 217 gel ey bīnende-yi cūyende-yi ħağ
ne söyler diñle bu gūyende-yi ħağ
- 218 eger-çi ħağkı ħağ söyler ħağķat
degül ħağdan cüdā ehl-i řarıkāt
- 219 dū 'ālem ħağ söze dildür řudağdur
eşitmez bātıl ol-kim ħağ kulağdur
- 220 açılursa sebelden nūr-ı bīniş
görine sırr-ı nağş-ı āferinış
- 221 ki her nesne ki bulmuşdur vücudı
vücudına göre vardur sücudı
- 222 eger şübheñ var-ısa étmekde taşdığ
wa in min şay oğı kim vère tağķik

²⁸⁶ Yazmada: *gerdün-ı çarħ.*

²⁸⁷ Yazmada: *'arş-ı ferş.*

²⁸⁸ Yazmada: *ceng.*

- 223 ki her bir zerre ger bālā vü ger zīr
fa-innī mā ḥalaḳtu bāṭılan dēr
- 224 gel emdi ḥor baḳma her gubāra
ki hem-serdür emīr-i tācidāra
- 225 ḥaḳāyık keşf olan bilür bu ḥālī
ki var nefsinde her nefsüñ kemālī
- 226 dün ü gün bu yēdi çarḥ-ı muṭabbaḳ
güzāfen-mi²⁸⁹ döner böyle mu‘allaḳ
- 227 gece gündüz bu seyyārāt-ı nūrī
dekin-mi eder üstünden ‘ubūrī
- 228 yere hezl-ile mi uruldı bünyād
cihān bāzīçeden mi oldu ābād
- 229 bu ḥalk-ı ādem²⁹⁰ ü tertīb-i ‘ālem
oyuncağ olmadı wallāhu'l-a‘lam
- [11a] 230 ḥor u şehvet dönülürse²⁹¹ bahāya
ola fazl ādem üzre çārpāya
- 231 anuñ‘çün buldı insān ‘aḳl u idrāk
ki nefs āyīnesini eyledi²⁹² pāk
- 232 göre her nesnenüñ māhiyyetini
bula ṭab‘ını vü ḥāşiyetini
- 233 anın ḥayru'l-beşer dērdi İlāhī
gözüme göster eşyāyı kemāhī
- 234 kılan na‘māde vācib şükr [ü] zikri
buyurdu_étmege²⁹³ ālāsında fikri
- 235 ki bir sā‘at tefekkür cān u dille
yēg andan kim ‘ibādet ay u yılla
- 236 anuñ‘çündür behāyim nākes ü ḥas
ki ḥord u ḥ‘āb olupdur himmeti pes
- 237 firişte andan ötrüdür muḳarreb
ki_ışi_‘ilm ü ‘ameldür zikri yā Rab
- 238 beşer kim mażharıdur her şifātuñ
şafī vü zübdesidür kāyinātuñ

²⁸⁹ Yazmada: *güzāfınmı*

²⁹⁰ Yazmada: *ḥalk u ādem.*

²⁹¹ T: *tutulursa.*

²⁹² T: *eyleyüp.*

²⁹³ T *imek.*

	239	olursa ‘aql ‘ilm-ile muvāfıķ olur teŝrîf-i karramnāya lāyık
	240	geçer rif‘ atda ķadrı nuh felekden taķarrubda gūzer kıılır melekden
	241	zihî iķbāl ü ‘izz ü kāmuranî aņa dērler behişt-i cāvidānî
	242	ve ger aldar-ısa dūnyā-yı ğaddār ki ķala gāv ü ħar bigi ‘alaf-ħ‘ār
[11b]	243	behāyimden olur bî-himmet ü kem anuĝ bal hum azaldur ħıl‘atı hem
	244	ķalur renc ü belālarda giriftār cahîm oldur ‘āzāb-ı ħurķat-ı nār ²⁹⁴
	245	ne göz kim bu cihānda bulmadı nūr olisar ol cihānda nūrdan dūr
	246	ne ŝek çün nūr-ıladur nūra idrāk ķalur bî-nūr olan zulmetde ğamnāk
	247	gel emdi zerrece bulduŝsa nūrı anuĝ nūrıla kesb eyle ħuzūrı
	248	tefekkür kııl bu devrānuĝ işini gözet gerdün-ı gerdānuĝ işini ²⁹⁵
	249	ki ħāŝıl kııla saņa bir ²⁹⁶ ŝanāyi ‘ vücūd-ı ŝānı ‘a burhān-ı ķātı ‘
	250	ne ħaķ kim çekdi bu levĥe yed-i ğayb anuĝ maĥlūkıdur bî-ŝekk ü bî-rayb
	251	ne ferş ola k‘anuĝ ²⁹⁷ ferrāŝı yokdur olur-mı ²⁹⁸ naķŝ kim nakķāŝı yokdur
	252	deme erkān eder ħayvān u insān nēte-kim ‘aķl u nefş eflāk u eskān
	253	ķuŝūruŝdan ki vardur ħikmetinde ķılırsın ħaltı-ı ālet ķudretinde
	254	ger ola ālet tekvîne ²⁹⁹ ħavālet

²⁹⁴ T: ‘āzāb ü ħurķat-ı nār.

²⁹⁵ T: gerdün-ı gerdan cünbişini.

²⁹⁶ T: bu.

²⁹⁷ T: ki yoktur.

²⁹⁸ T: mu.

²⁹⁹ T: ālete tekvîn.

ne āletden olur tekvīn-i ālet³⁰⁰

- [12a] 255 eger-çi³⁰¹ od u şu vü yel ü toprak
gehī ma‘den bezerler gāh yaprak
- 256 v'eger-çi³⁰² encüm ü eflāka ‘ādet
olur gāhī nuḥūset geh sa‘ādet
- 257 Ḥakīm ü Qādir³⁰³ etmeyince fermān
bulara kılca yoḡdur fi‘le imkān
- 258 eger bildünse³⁰⁴ taḥkīk u ‘ināyet
refīk oldısa tevfiḳ-i hidāyet
- 259 gözetme sırr-ı tekvīn-i vücūdı
aḡa baḡ kim kimüñdür³⁰⁵ kevn cūdı³⁰⁶
- 260 çü gördün bir bedī‘ü ş-şekl mevcūd
geç andan ki_ola mübdi’ saḡa ma‘būd
- 261 bilindi çün kamu varlık Ḥudādan
arındı cān u dil cehl ü ḡaḡadan
- 262 dēme fikr ederem³⁰⁷ bu köhne deyre
kimesne vāḡıf olmadı bu sırra³⁰⁸
- 263 néce bir bād u ḡāk u āb u āzer
néce bir germ ü serd ü ḡuşk-ıla ter
- 264 şular kim himmetin topraḡa şaldı
yēle vērsün³⁰⁹-ki od u şuda ḡaldı
- 265 vekīl-ḡarcıdurur³¹⁰ şan bād u ḡākün
yāḡod ferrāşıdur Nīl ü maḡākün³¹¹
- 266 alur birinden ü vērür birine
süpürüp ḡāki şu şaḡar³¹² yērine

³⁰⁰ T: *tekvine ālet*. A: *tekvīn-i ālet*.

³⁰¹ T: *v'egerçi*.

³⁰² T: *egerçi*.

³⁰³ T: *ḡākīm-i ḡādir*.

³⁰⁴ T: *bulduḡsa*.

³⁰⁵ T: *anuḡdur*. B: *kimüñdür*.

³⁰⁶ Yazmada: *kevn-i cūdı*.

³⁰⁷ T: *irürem*.

³⁰⁸ T: *seyre*.

³⁰⁹ T: *varsun*.

³¹⁰ T: *vekil-i ḡarcıdur*.

³¹¹ T: *tell ü muḡākün*. A, B, BL: *maḡākün*.

³¹² T: *salar*. A: *şaḡar*.

- 267 gehī yağmur u yēl geh zelzeyle
murūr-ı sēl³¹³ ü seyr-i meş‘aleyle³¹⁴
- 268 güzer kılmaklıg-ıla devr-i eyyām
nēçe tağlar olur vādī ser-encām
- [12b] 269 bu āteş hānenūñ dūd u buḥārı
ağar çün göge birkaç mīl bārı
- 270 pes ēder³¹⁵ merkezine meyl tā ki
tavāf eyler bu devr-i deyre ḥākī³¹⁶
- 271 görürsin bir bulut kıpar şitābān
geçer tağ u dere deşt ü beyābān
- 272 dutar ol-daḥı meyl-i devr-i āḥir
olur gird-i diyār-ı ḥāke dāyir
- 273 baqasın ḥayme bigi kırlu durmuş³¹⁷
ṭnābını³¹⁸ yēr etrāfına urmuş
- 274 kimūñ kim ‘aqlı devr eyler bu ḥaylı³¹⁹
bilür kim dāyireyle buldı meyli
- 275 ne cevher kim ḥafif ola basīt ol
gözedür bellü merkezden muḥīt ol
- 276 felek kim her bisāṭıñdur basītı
cihānuñ ḥıffatındandır muḥītı
- 277 gözedür çün aḥaf u ebsāt evci
bu deryānuñ nedür kim bile mevci
- 278 tefāvüt olmaz aḥa zīr ü bālā
felekden yanıdır elbetde a‘lā
- 279 bu yüzden kim göñül a‘lālıgıdır
kālıñlıgı anuñ bālālıgıdır
- 280 kıo terkīb-i basītı ol mücerred
ki_ola saḥa bisāt-ı çarḥ mesned
- 281 bu deñlüdür felek ḥaddında mefhūm
kalanı vehm ü zanndur³²⁰ ğayr-ı ma‘lūm

³¹³ Yazmada: *murūr u sēl*.

³¹⁴ Yazmada: *seyr-i meş‘ale*.

³¹⁵ T: *eyler*.

³¹⁶ T: *devr-i deyr-i ḥākī*.

³¹⁷ T: *turmuş*.

³¹⁸ Yazmada: *ṭnāb* ve *ṭanāb* iki şekilde de okunacak şekilde yazılmıştır.

³¹⁹ T: *ḥālī*. BL: *ḥaylı*.

³²⁰ Yazmada: *vehm-i zann*.

[13a]	282	gişi görse ırakdan bir kararur mu ‘ayyen bilmeſe gelür yā varur
	283	ne deñlü kim taḥayyül kılsa ezber ḥilāfi bulunur gördükde ekşer
	284	bu bu ‘d-ıla ki evc-i asumāndur muḥiṭ olmaſı ³²¹ fikr aña gümāndur
	285	taḥayyül kıılma ³²² gerdün ſeklini gel ki bu müſkil olunmaz ‘aql-ıla ḥal
	286	ve ger ḥod bilmelü olaydı ol rāz bu eſkālün biri vēreydi āvāz
	287	ne deñlü tēz olursa nūr-ı bīniſ görünmez sırr-ı kevn-i āferīniſ
	288	hem oldur muḳteżā-yı ḥikmetu’llāh ki bu sırdan kimesne olmaya āgāh
	289	bilinse nece düzdügi cihānı olaydı ‘aqla mümkin düzmek anı
	290	eger bir berg ucına ērse nekbet derilse cümle ehl-i ‘ilm ü ḥikmet
	291	nece ki ol Ḳādirün fermānı yoḳdur dürüst eylemegün imkānı ³²³ yoḳdur
	292	eger dērsen ṭabāyi ‘oldı ³²⁴ terkīb ki geldi ſūrete bu nazm u tertīb
	293	bu dördün fi ‘li ile infi ‘ālī kıılır mı bunca biñ biñ dürlü ḥālī
	294	yēl ile ſu-y-ısa aſlı ḥayātun kim ēder ḥüsnini zībā ³²⁵ nebātun
[13b]	295	meded vētür dutalum ³²⁶ dāneye nem kim ēder ſūretin zībā vü ḥurrem
	296	biterse toprağ-ıla dāne-yi bür kim ēder ³²⁷ ḳālībını ḥüſenün pür

³²¹ T: *olmasa*. B: *olması*.

³²² T: *kılsa*.

³²³ T: *fermānı*. B: *imkānı*.

³²⁴ T: *buldı*.

³²⁵ T: *ſekl-i nebātün*.

³²⁶ T: *tutalum*.

³²⁷ T: *eyler*.

- 297 kamuş toprakda kanda buldı Şekker
 şadef balçıkda neyle düzdi gevher
- 298 ne Őerbetdür ki Őāha içürür³²⁸ āb
 pür eyler küze-yi emrūdi cüllāb
- 299 ne cevher oldı aĝaç cirmine³²⁹ kut
 ki_enāruŋ dürcini taldurdu yākūt
- 300 eger Şerh ola aĥvāli nebātuŋ
 kuriya döymeye bergi ĥayātuŋ
- 301 v'eger ola ma'ādin vaşfi taĥrīr
 eriye cān u dil ētmekde taĥrīr
- 302 ko ĥayvān-ıla insān 'ālemini
 ki biŋ dil Şerh ēdemez bir demini
- 303 ĥü süfliyyāt işinde böyle vāhī
 kılınup³³⁰ 'aql u fikr³³¹ ērmez kemāhī
- 304 bula mı 'aql-ı cüzvī ol mecāli
 ki ma'lūm ola 'ulviyyāt ĥāli
- 305 kālursın gendü terkībūŋde 'āciz
 ēremez 'aqluŋ ol aĥvāle hergiz
- 306 bu evde ki_oldı sāl u māh u gerdān
 mu'ayyen bir sebep var ĥāl-ı gerdān
- 307 nedür katuŋda ol taḅ'-ı 'azīzī
 beyān ēt kim budur sözler temizi
- [14a] 308 sebebler vaşfi seyrin Şanma taĥkīk
 müsebbib gözleyendür ehl-i tevfiĥ
- 309 tılsım oldı cihān genc üzre muĥkem
 nedür genc-i ilāhī³³² ism-i a'zam³³³
- 310 gönülden ger bozarsaŋ bu tılsımı
 beŐāret kıl ki bulduŋ a'zam ismi
- 311 dilersenĝ berk olasın bend-i cismūŋ
 budur gey 'uĥdesi ĥod bu tılsımuŋ
- 312 kime fetĥ oldı ise ol ĥazīne
 güher toprakça görünmez gözine

³²⁸ T: içürüp.

³²⁹ Yazmada: cürm.

³³⁰ T: kılınup.

³³¹ Yazmada: 'aql naql.

³³² Yazmada: genc ü ilāhī.

³³³ Yazmada: ism ü a'zam.

- 313 velī bu fetḥ içinde olma bī-bāk
ki_olur gencīnelerde zehr ü tiryāk
- 314 biledür³³⁴ nūş-ı luṭf³³⁵ u nīş-i ḳahrı³³⁶
şakın şerbet dēyü nūş étme zehri
- 315 ne maṭlab buldısa Mūsā vü Hārūn
hem andan oldı māl u³³⁷ genc-i Ḳārūn³³⁸
- 316 velī çün var-ıdı aşla ḥilāfı
buṅa zehr oldı_olara nūş-ı şāfı
- 317 érüp gencīneye İblīs ü Ādem
ékisi daḥı oldı gence hem-dem
- 318 ğaḏab gözledi biri biri raḥmet
birisi buldı la´net biri raḥmet³³⁹
- 319 neyi kim isteye ger ḥayr u ger şer
Çalabdan zannına göre bulur er
- 320 ṭaraldı vaḳt Şeyḥī ğāfil olma
iñen bī-himmet ü bī-ḥāşıl olma
- [14b] 321 ṭolu butdür bu but-ḥāne ḥazer ḳıl
teferrüc eyle aldanma güzer ḳıl
- 322 hevā vü nefş aşnāmın helāk ét
ḥubuşdan³⁴⁰ şahn-ı Beytu'llāhı pāk ét
- 323 ḳo ehline bu dāru'l-ġāfilīni
oḳı_innī lā uḥibbu'l-āfilīni
- 324 nazār ger bunda ḳaldı³⁴¹ yolda ḳalduḅ
ḳadem farkına başduḅ menzil alduḅ

Münācāt

- 325 Ḥudāyā çün-ki düzdüḅ kāyinātı
bize ḳulluġa yazduḅ bir berātı
- 326 olundı gerçi yoḳdur istitā´at
ḳuşūr u ´acz-ıla ol ḥükme itā´at

³³⁴ Yazmada: *belādur*.

³³⁵ Yazmada: *nūş u luṭf*.

³³⁶ Yazmada: *nīş ü ḳahr*.

³³⁷ T: *māl-ı genc-i kārūn*.

³³⁸ Yazmada: *genc ü Ḳārūn*

³³⁹ T: *ni ´met*.

³⁴⁰ T: *habesten*.

³⁴¹ T: *ḳılduḅ*. (Dipnotta Ün nüshası: *ḳaldı*)

- 327 çü biz bu za'f-ıla³⁴² dil-ḥasta vü zār
dilerüz ḥizmet ètmek çār u nāçār
- 328 sen èy ḥalkuñ Ğanī vü destgīri
nète zāyi' koyasın biz faḳīri
- 329 senüñ luṭfuñ kıılır kulları küstāḥ
ki_ederler ārzūlar şāḥ u ber-şāḥ
- 330 v'egernī biz ne şudan pāk olavuz
ki ḥizmet ḳapusunda ḥāk olavuz
- 331 semekden bulına ḳurbet simāka
ne nisbet ḥākdan ol nūr-ı pāka
- 332 èdemez cümle cem' olsa ḥalāyık
buçuk sā'atde tā'at saña lāyık
- [15a] 333 ne kılsun ḳulluğı³⁴³ ger yārīsi yok
ḳuluñ ḳulluğdan artuḳ³⁴⁴ çāresi yok
- 334 eger cürme göre aḥd ola 'āşī
bulımaz kimse ḳahruñdan ḥalāşī
- 335 velīkin sebḳat-i raḥmet ğaḫabdan
ḳamuya lezzet aldurdı talebden
- 336 kerem deryāsı bī-pāyān u mevvāc
nète maḫrūm ola her aç u muḫtāc
- 337 eger kevneyn ṭolarsa 'ibādet
senüñ olmaz ḥazīneñden ziyādet
- 338 ve ger 'āşī olursa cümle 'ālem
degüldür 'izzetüñden³⁴⁵ zerrece kem
- 339 çün evvel bī-sebeb kılduñ 'atāyı
èd āḫir 'afv³⁴⁶ bī-'illet ḫaṭāyı
- 340 şol arada ki bir cān ḳala bir hū³⁴⁷
ḳoma īmānda ḳorḫu cānda ḳayḡu
- 341 kerāmet kııl bize baḫşāyışüñi
beḫişt ü ravza vü ārāyışüñi
- 342 beḳāya èlticek dār-ı fenādan
münevver kııl gözümüzi liḳādan

³⁴² T: *vaşf*.

³⁴³ T: *ḳulluğa*.

³⁴⁴ T: *özge*.

³⁴⁵ T: *'izzetüñde*.

³⁴⁶ Yazmada: Okunaklı olmamakla birlikte *gene* yazılmıştır.

³⁴⁷ T: *ber-hū*. A: *bir hū*.

	343	günahkârıñ gerek gözi hatâda bizüm ‘ayn-ı ‘inâyetden ‘atâda
	344	Îlâhî benven ol pejmürde yaprak ki her yelden olur başına toprak
	345	heves yelinde ser-gerdân u perrân hevâ yolında bî-sâmân u hayrân
[15b]	346	faķîr ü derdmend ü h̄âr u ğamġîn haķîr ü müstemend ü zâr u miskîn
	347	ne ‘ilm ü fazl u ne zühd ü diyânet ne şabr u şükr ü ne havf u şıyânet
	348	ne şâhib-ma ‘rifet ne ehl-i taķvâ çü kibr ü bî-nevâ ne dîn ü dünyâ
	349	eger yüz ³⁴⁸ cidd ola biñ lehv-iledür ve ger bir secde var ³⁴⁹ yüz sehv-iledür
	350	kesüp dîn etegin dünyâ yamadum bu eskidi anı daġı kıomadum
	351	taġayyur bahrı oldı ³⁵⁰ öġüm ardum daġı taġpundugumca ġarka vardum
	352	ķanâ‘at isteyü sevdâya düşdüm ferâġat gözleyü ġavġâya düşdüm
	353	tecerrüd umduġumca_édüp temalluķ daġı berk oldı oş bend-i ta‘alluķ
	354	Ĥudâyâ ġamr-ı ġod-benlikde ³⁵¹ mestem Ĥudâyâ kıanda érem ġod-perestem
	355	bu sarġoşlıķdan ét cānumı hüşyâr ³⁵² ki ceħl aġyâr ola vü ‘ilm ġoş yâr ³⁵³
	356	enâ dèmezven eniyyet senüñdür enîn bènüm enāniyyet senüñdür
	357	benüm sehv ü ġatâ cürm ü sitemdür senüñ fazl u ‘atâ ³⁵⁴ luťf u keremdür ³⁵⁵

³⁴⁸ T: *bir*.

³⁴⁹ T: *secdedür*.

³⁵⁰ T: *aldı*. (Dipnotta Ün nüshası: *oldı*)

³⁵¹ Yazmada: *ġamr u ġodbenlik*.

³⁵² Yazmada kelimenin üstü çizilmiş ve doğrusu mısranın sonuna eklenmiştir.

³⁵³ Yazmada kelime *hüş-yâr* şeklinde yazılıp üstü çizilmiş altına *ġoş yâr* yazılmıştır. T: *‘ilm ü hüş yâr*. (Dipnotta Ün nüshası: *‘ilm ġoş yâr*.)

³⁵⁴ T: *a ‘tâ*.

³⁵⁵ Yazmada: *luťf-ı kerem*.

	358	ilāhī çāre kı1 bī-çārelıkdan halāş eyle beni āvārelıkdan
[16a]	359	eger-çi hāk-i hor ³⁵⁶ étdün siriştüm muqadderdür ezelde ser-nüviştüm ³⁵⁷
	360	bu toprakdan ³⁵⁸ ne bitse dāneğ ³⁵⁹ oldur neçe ölçer-iseğ peymānuğ ³⁶⁰ oldur
	361	çün icād eyledün genc-i ‘ademden şu deñlü cūd u fażl étdün keremden
	362	ki ger vërseğ dilekde ihtiyārı gérü āhirde ‘afv eyle günāhı ³⁶¹
	363	seher sa‘d oldı kı1 pīrüz rüzı çü vërdün ni‘meti şükr eyle rüzı
	364	belā vaqtında kı1 şābirlerünğden şafā devrinde ét şākirlerünğden
	365	ne harfem kim saña ğayr-ı senādur kalem çek kim kuluğ işi haţādur
	366	ne yüzden olsa güftārum senünğdür yoğ aqvālüm ki her varum senünğdür
	367	kaşuğdur maqşadum derdün refiğum eger güm-rāh-isem göster tarığum
	368	şafā berrindeyem her hāl-ıla peyk tavāf-ı Ka‘beye lebbeyk lebbeyk
	369	liqā ‘idine cān olmazsa kurbān helāk étsün beyāban-ı muğaylān ³⁶²
	370	bu ser-gerdānlığı senden görürem ki her nā-ehl ü ehle yüz ururam
	371	ilāhī hırşum ³⁶³ ağızın aç kı1ma Ġanīsın ğayruña muhtāc kı1ma

³⁵⁶ T: *h̄ār*.

³⁵⁷ Yazmada: *ser-beniştüm*.

³⁵⁸ T: *toprakda*.

³⁵⁹ T: *dānem*.

³⁶⁰ T: *peymānem*.

³⁶¹ T: Bu beyitin birinci ve ikinci satırları bu nüshada olmayan bir beyitle karışık durumdadır.

*ki ger virseğ dilekde ihtiyārı /dilenmez idi biñde biri bārī
nice k’evvelde luğ idün ilāhī/girü āhirde ‘afv eyle günāhı*

³⁶² T: *beyāban u muğaylān*. B: *beyāban-ı muğaylān*.

³⁶³ T: *şabrum*.

- [16b] 372 nevālünden bulur ‘ālem nevāle
beni her apuya ılma havāle
- 373 eigünden u kim merdūd aldı
eki ‘ālemde nā-mamūd aldı
- 374 birin oursın u birin ovarsın
birine bāl ü per vērüp sürersin³⁶⁴
- 375 birine bī-sebeb cennet vērürsin
birine dūzah-ı la‘net³⁶⁵ ılursın
- 376 cemālünden biri nūr-ı ziyāda³⁶⁶
celālünden biri nār-ı belāda³⁶⁷
- 377 biri mafūr u merm-ı mualled³⁶⁸
biri mahūr u marüm-ı müebbed³⁶⁹
- 378 ne bununı ā‘atına var niyāzu³⁷⁰
ne ‘iyānından anu itirāzu
- 379 o oldum bu firā u amda dilri
ki ankı firadan ola[m] bu dervī
- 380 na‘īmā lufu ile fal ederse
dirīgā fi‘le göre ‘adl ederse
- 381 ‘amelde ola-mı ol zūr-ı bāzū
ki ola falu ile hem-terāzū
- 382 amuya ‘afv ederse var ‘uubet
ne zehre kimseye ki_ede huümet
- 383 ne sultānlıkda var kimse vezīrū
ne tedbir-i memālikde³⁷¹ müşīrū
- 384 iūnde fā‘il ü mutār sensin
cihān mecbūrdur cabbār sensin
- [17a] 385 ilāhī cehl-ile ıldum celeblik
o edüm azretūnde bī-edeblik
- 386 günehden ayrı ‘özüüm yo atūnda
acāletdür efi‘üm azretūnde

³⁶⁴ T: *seversin*. (Dipnotta Ün nüshası: *sürersin*); A, BL: *sürersin*.

³⁶⁵ Yazmada: *duzah u la‘net*.

³⁶⁶ Yazmada: *nūr u ziyā*.

³⁶⁷ Yazmada: *nār u belā*.

³⁶⁸ Yazmada: *merm u mualled*.

³⁶⁹ Yazmada: *marüm u müebbed*.

³⁷⁰ T: *var bir niyāzu*.

³⁷¹ Yazmada *tedbīr ü memalik*.

- 387 eger gözlerüm ola çeşme-yi hün
aķıda her birisi Nīl ü Ceyhün³⁷²
- 388 çü yaşı ğark olam kōpinca³⁷³ sā‘at
yanam göynem çü ‘arz ola kıyāmet
- 389 şu deñlü étmişem tefrīt ü takşır
ki keffāret degüldür biñine bir
- 390 ve līk³⁷⁴ oş luţfuñ ümīdinde bī-bāk
yörürem bunca bīm ile ferāhnāk
- 391 yüzüm gerçi güler nādānlıgumdan
ciger kanlar yudar hayrānlıgumdan
- 392 ne var ger haddan aşdısa günāhum
yoğ ol dergāhdan ğayrı penāhum
- 393 yönüm kanda ise kıblem kapuñdur
ne şüretdeyse tapduğum tapuñdur
- 394 Hudāyā her ne ki_ oldı baņa benden
ben étdüm şıgınurvan saņa senden
- 395 çü sen her cānasın gendüden akreb
rıżāñ olmaduğın étdürme yā Rab
- 396 eger-çi ‘āşiyem hizmetde hāş ét
beni nefsüm hevāsından hālāş ét
- 397 ferāğat ver cihān ğavğālarından
berī kıl ‘ālemüñ sevdālarından
- [17b] 398 bu ev zahmetlerinden rāhat eyle
ol evde kul senüñdür rahmet eyle
- 399 çırāğum şevkuñ ile zinde-dil kıl
mizācum zevkuñ ile mu‘tedil kıl
- 400 ilāhī kibriyāñuñ hürmeti‘çün
celāl ü ‘izzetüñüñ satveti‘çün
- 401 kamuya rahmetüñüñ vüs‘atı‘çün
kemāl-ı kudretüñüñ³⁷⁵ kuvveti‘çün
- 402 ‘ināyet pertevi‘çün ki étse³⁷⁶ izhār
degüldür zerrece tā‘at-ı ebrār

³⁷² Yazmada: *Nīl-i Ceyhün*.

³⁷³ T: *ko nice sā‘at*. A: *kōpinca*.

³⁷⁴ T: *velī*.

³⁷⁵ Yazmada: *kemāl ü kudret*.

³⁷⁶ T: *étsem*.

- 403 bihār-ı ‘afvun-ıçün kim cihānuñ
günāhı kaçresine doymaz anuñ
- 404 muķarreb cānlaruñ tevḥīdi içün
mükerrem dilleruñ temcīdi içün
- 405 muṭahhar sīreti'çün āşfiyānuñ
münevver şūreti'çün enbiyānuñ
- 406 şafıyyu'llāh Ādem şafveti'çün
nacıyyu'llāh Nūḥuñ da'veti'çün
- 407 Ḥalīlūñ şabrı'çün mancınıķa
ki oldı od aña verd-i ḥadıķa
- 408 anuñ ḥaķķı ki olup teslīm-i fermān³⁷⁷
fidā kılduñ yérine kebşı ķurbān³⁷⁸
- 409 deminde şāh-ı ḥübān 'işmeti'çün
ğamında pīr-i Ken 'ān ḥasreti'çün³⁷⁹
- 410 eyü şabrı'çün Eyyūbuñ belāya
rıżā vèrduğı içün ibtilāya
- [18a] 411 gemide Yūnusuñ ünsi demi'çün³⁸⁰
balıķ ķarnındağı ḥoş 'ālem-ıçün
- 412 Kelīmüñ Ḥaķ münācātı ḥaķķı'çün
kelām-ı Tūr³⁸¹ u miķāti³⁸² ḥaķķı'çün
- 413 şafā genci içün-kim buldı Hārūn
yère geçdi ğamından genc-i Kārūn
- 414 ḥalīfeñ ḥaķķı ki āvāzındağı elḥān
demüri mūm éderdi tağı nālān
- 415 Süleymān nebīnūñ 'ilmi içün
serīr-i salṭanatda³⁸³ ḥilmi içün
- 416 ķanına ğarķ olan Yaḥyā ḥaķķı'çün
Mesīḥūñ kılduğı iḥyā ḥaķķı'çün
- 417 ḥabībūñ ḥaķķı kim ḥayru'l-beşerdür
nehār-ı 'āleme rūḥı seḥerdür

³⁷⁷ Yazmada: *teslīm ü ferman*.

³⁷⁸ T: *kebş ķurbān*.

³⁷⁹ T: *ḥürmetiyçün*.

³⁸⁰ Yazmada: *üns ü demiçün*.

³⁸¹ Yazmada: *kelām u Tūr*.

³⁸² T: *kelām-ı Tūr-ı miķāti*. B: *kelām u Tūr-ı miķāti*.

³⁸³ Yazmada: *serīr ü salṭanat*.

- 418 şerîf ehli mükerrerem âli için
 419 maḳām-ı rükn-i Beytu'llāh³⁸⁴ ḥaḳḳı
 420 Şafā vü Merve vü zemzem ḥaḳḳıçün
 421 ki ger od ehli isem luḳfuḳ işle
 422 yolumu muḳtedālardan şaşurma
 gözüme Muştafā izin yaşurma

[18b]

**Der na't-ı seyyidü'l-mürselin ve ḥātemu'n-nebiyyin
 Muḥammed Muştafā 'aleyhi'selām**

- 423 çü rahmetden yarattı enbiyâyı
 güzîn etti bulardan Muştafâyı
 424 ol üç yüz on üç aḫyāruḳ imāmı
 bu biḳ biḳ 'ālemüḳ şāh-ı hümāmı
 425 emānet gencinüḳ şāh-ı emīni
 imāmet baḫrınüḳ dürr-i şemīni³⁸⁵
 426 emīr-i şer'³⁸⁶ ü sultān-ı tarīḳat
 delil-i ḥaḳḳ u burhān-ı ḥaḳīḳat³⁸⁷
 427 keremde ekremi ḳavm-ı kirāmuḳ³⁸⁸
 şerefde a'zamı cümle 'izāmuḳ
 428 imām u pişvāsı³⁸⁹ enbiyānuḳ
 hümām u muḳtedāsı evliyānuḳ
 429 şafā meydānınuḳ çābük-süvārı
 vefā bostānınuḳ ebr-i bahārı³⁹⁰
 430 nübüvvet taḫtınüḳ şāhib-külāhı
 vilāyet çarḫınuḳ mihr-ile māhı
 431 ilāhī gencinüḳ³⁹¹ fetḫına miftāḫ
 melāhī zulmeti def'ine mişbāḫ

³⁸⁴ Yazmada: *maḳām u rükn ü Beytu'llāh*.

³⁸⁵ Yazmada: *dürr ü şemīn*.

³⁸⁶ Yazmada: *emīr ü şer'*.

³⁸⁷ Yazmada: *delīl ü ḥaḳḳı burhān u ḥaḳīḳat*.

³⁸⁸ Yazmada: *müm-i kirāmuḳ*.

³⁸⁹ Yazmada: *imām-ı pişvā*.

³⁹⁰ Yazmada: *ebr u bahar*.

³⁹¹ T: *maḫzenüḳ*.

- 432 tozı ‘ālem gözinüñ tütüyāsı
dili ādem gilinüñ kimyāsı
- 433 Muḥammed kim Çalapdandır müebbed
müebbed dīni vü şer‘i muḥalled
- 434 Ḥamīdüñ Aḥmed ü Maḥmūdı oldur
cihānuñ maqşad u maqşūdı oldur
- [19a] 435 ḥaḳīkat ḥalka bu himmet hemīndür
ki Ḥaḳdan *rahmatan li’l-‘ālamīndür*
- 436 belī anuñla buldı ‘ālem adı
cihāndan Ḥaḳkuñ ol cāndur murādı
- 437 sipeh-sālār-ı dīndür ḥalk ḥaylı
murād oldur eki ‘ālem tufaylı
- 438 bu ‘arş u ferş ü ins ü cinn ü eflāk
buyurur Ḥaḳ ki olmaz-ıdı lavlāk
- 439 öñ anı kıldı mevcūdātı andan
anı ḥalk étđi maḥlūkātı andan
- 440 zuhūra evvel éren sırr-ı ğaybī³⁹²
anuñ nūrıdur étme şekk ü reybi
- 441 pes ol ‘ālemde bir ‘ālī ‘alemdür
ki adı ğāh ‘aql u geh ḳalemdür
- 442 dū ‘ālem bir raḳamdur ol ḳalemden
hem ādem daḥı bir dem Ḳıdemden³⁹³
- 443 yétürgen ādemüñ³⁹⁴ ābı vü ḥākı
nebī olmışdı anuñ cān-ı pākı³⁹⁵
- 444 vüçüda geldi çün ol nūr-ı a‘zam
süçüda vardı ḥallākına şol-dem
- 445 ḳalur çok ḳarn ol ḥazretde sācid
olur yıllar rükū‘ içinde ḥāmid
- 446 delim müddet kıyām eyler hemān ol
taḥıyyāt u teşehhüd çok zamān ol
- 447 aña kıbleydi Ḥaḳ zātı cihetsüz
ne fehm étün bu sözi ma‘rifetsüz

³⁹² Yazmada: *sırr u ğaybī*.

³⁹³ Yazmada: *ḳadem*.

³⁹⁴ T: *ādemī*.

³⁹⁵ Yazmada: *cānı vü pakı*.

[19b]	448	hem āṣārından oldu ol niyāzuḡ bugün farziyyeti bize namāzuḡ
	449	pes açdı Hāḡ ḡaḡīkat baḡrına rāḡ ki bu nūr oldu Hāḡ sırrından āḡāḡ
	450	bu baḡra ḡarṡu cūṡ ètdi ṡarabdan yèdi-gez devr ḡıldı ol sebebden
	451	yèdi pergāri ḡarḡuḡ oldu zāḡir zuhūra ³⁹⁶ geldi pes bir bir mezāḡir
	452	bu nūra her nazar ki_èderdi Yezdān olurđı her biri bir necm-i tābān
	453	pes ārām èdüp ol nūr-ı cemāli ³⁹⁷ kilidi ³⁹⁸ kürsī düzdi ‘arṡ-ı ‘ālī
	454	vücūd-ı ‘arṡ u kürsī ³⁹⁹ ‘aks-ı zātī feriṡteḡler anuḡ ba‘zı ṡıfātı
	455	nefesler kim ururđı ol güherbār olurđı ‘ālem ü ervāḡ u envār ⁴⁰⁰
	456	‘alā't-taḡṡīl anuḡla oldu bu cem‘ ciḡān pervānedür rūḡı anuḡ ṡem‘
	457	anuḡ'ḡün külli ⁴⁰¹ meb‘ūs oldu ol ṡāḡ ki cüz ü külli andan ḡıldı Allāḡ
	458	ḡü oldu aṡl-ı mevcūdāt zātı n'ola olsa ḡāḡim her zāta zātı
	459	dutar kevneyn ⁴⁰² ḡaylı himmetinüḡ ḡamu millet ṡufaylı ümmetinüḡ
	460	degül kim ḡāṡ èder insāna in‘ām ki_olupdur kāyināta da‘veti tām
[20a]	461	nète-kim ḡıldı ta‘līm inse taḡdīs hem eyle ḡıldı vaḡyī ⁴⁰³ cinne tedrīs
	462	ḡü da‘vet ḡıldı ṡeyṡānını dīne ⁴⁰⁴ müsülmān eyledi bī-kibr ü kīne

³⁹⁶ T: *vücūda*.

³⁹⁷ Yazmada: *nūr u cemālī*.

³⁹⁸ T: *ḡiḡitdi*. BL: *kilidi*.

³⁹⁹ Yazmada: *vücūd u ‘arṡ-ı kürsī*.

⁴⁰⁰ T: *‘ālem-i ervāḡ envār*.

⁴⁰¹ T: *külle*.

⁴⁰² T: *kevneyni*.

⁴⁰³ T: *daḡı*. B: *vaḡyi*.

⁴⁰⁴ T: *ṡeyṡānı dīnine*.

- 463 éderdi butlara telkîn-i İslâm
anın yüzün sürerdi görse aşnâm
- 464 cemādât içre olup da ‘veti fâş
şahâdet vèrdi avcında kıru⁴⁰⁵ taş
- 465 çü hayvânda_étدی da ‘vet aşikârı⁴⁰⁶
êrürdi žab ‘a mâr u susmârı⁴⁰⁷
- 466 ne-kim kıdsîler ü ehl-i nübüvvet
var-ısa eyledi bir demde⁴⁰⁸ da ‘vet
- 467 nidâ-yı da ‘vetin diñlerdi zerrât
anuñ‘çün söyler-idi aña her zât
- 468 felek farkında hükmi tâc-ı serdür
ki bir barmağı_ışı şakķ-ı kamerdür⁴⁰⁹
- 469 çün oldı bātinî vü zāhirî nūr
‘aceb-mi olsa cismi sâyeden dūr
- 470 dū ‘ālem êki demdür devletinden
nêçün maħrūm olalar da ‘vetinden
- 471 ‘ayālin gördi her şāh u gedāyı
görür vācib ‘ayāline şalāyı
- 472 bugün bize hidāyet himmetidür
keremden sözi yarın ümmetidür
- 473 Hāķ anuñ şefķati vü hürmeti‘çün
fidā vère keremden ümmeti‘çün
- [20b] 474 kemāl-i ‘ilm⁴¹⁰ ü ahlāk u mürüvvet
olur ħatm anda nète-kim nübüvvet
- 475 çün oldı kıretü'l-‘aynı cihānuñ
‘aceb-mi ger ola zeyni zamānuñ
- 476 uyurken gözler-idi sırrı kıamu
anuñ‘çün dèrdi kıalbî lâ yanāmū
- 477 öñinden dehrüñ añlardı şoñını
görürdi_ardını nète-kim öñini
- 478 bozuldı maķdeminden tāk-ı Kisrā
bunuñ fethı aña zamm étدی kesri

⁴⁰⁵ T: *kara.*

⁴⁰⁶ T: *āşikāre.*

⁴⁰⁷ T: *susmāre.*

⁴⁰⁸ T: *dinde.*

⁴⁰⁹ T: *şakķ-ül-kamerdür.*

⁴¹⁰ T: *kemāl ü ‘ilm.*

- 479 çü gösterdi ‘Arabda ḥadd-ı gül-nār
yanar-iken ‘Acemde oldu kül nār
- 480 burāḳı barkivār aldūda menzil
ḥar-ı ‘Īsā ‘aceb-mi ḳalsa der-gil
- 481 ne var eylese Mūsā ejder⁴¹¹ ‘aşāyı
Muḥammed mūr ederdi ejdehāyı
- 482 ger ol taşdan çıkardı şuyı ḥālī⁴¹²
bu barmağından aḳıtdı zülālī
- 483 anuḡ na‘leyni ḥal‘ına⁴¹³ _erdi fermān
bunuḡ na‘leyni oldu ḥıl‘āt-ı cān
- 484 anuḡ na‘līni vādīde _oldı ber-der
ser-i ‘arşa bunuḡ na‘līni efser
- 485 Süleymān şaldısa yēl üstine ferş
yüzini ḳıldı kürsī Aḥmede ‘arş
- 486 ol oldısa cihān milkine perdāht
bu kevneyn etdi Ḥaḳ yolında derbaht
- [21a] 487 ve ger Dāvuda⁴¹⁴ tağ-ıdı hem āvāz
dem-i Aḥmedle ervāḥ oldu demsāz⁴¹⁵
- 488 anuḡ elinde ger nerm ise āhen
bu taş gönülleri eyledi gülşen
- 489 Ḥalīl Āzeri⁴¹⁶ ḳıldısa dilāzār
ki bāzār-ı şanemden ola bīzār
- 490 Ḥabīb açmasa Ḥaḳ tevḥīdine rāh
arınmaz-ıdı butdan Ka‘betu'llāh
- 491 ve ger Nūḥ eyledi nefrīn-i küffār
ki ḳalmaya diyār içinde deyyār
- 492 Resūla düşmen etdükçe cefāyı
hidāyet diledi ḳılup du‘āyı
- 493 eger-çi topı evvel ādem urdı
bu meydānda Muḥammedden dem urdı
- 494 belī ḳamudan öḡdin bildi Ādem
ki Aḥmeddür cihāna öḡ ü şoḡ dem

⁴¹¹ T: *mār*.

⁴¹² Yazmada: *ḥālī*. T: *ālī*

⁴¹³ Yazmada: *ḥul‘ına*.

⁴¹⁴ T: *davāda*.

⁴¹⁵ T: *hem-sāz*.

⁴¹⁶ Yazmada: *Halīl Āzāri*. T: *Halīl er āzeri*.

- 495 bu bāğ içinde şol-kim bā-ħaberdür
bilür toħm-ı semer⁴¹⁷ ħayru'l-beşerdür
- 496 bulur her birini bir nūr-ı lāmi´
Muħammeddür cemī´ envāra cāmi´
- 497 ne āyet bulsa her ehl-i ´ināyet
ķamusın bildi⁴¹⁸ ol şāhib-ħidāyet
- 498 bu ´izzetler degüldür hīç zaħūrī⁴¹⁹
dér-idi dembedem al-faķru faħrī

[21b]

**Ķasīde der na´t-ı seyyidi'l mürselīn
Muħammed Muştafā´aleyhi's-selām**

- 499 *yā ħātama'r-risālati yā aşrafa'l-varā
anta'llazī tafarrada bi'l-fazli wa'l-´ulā*
- 500 éy faħr-ı ħalk kimde ola zehre medħuņa
ķün Ħaķ dèdi *la-´amruka lawlāk u wa'zzuħā*
- 501 ´aķlı ´inān-keşīde ère mi riķābuņa
dér țarriķū öñüñce ķün ervāħ-ı aşfiyā
- 502 seyr-i semend-i sırrıņa meydān-ı ´arş⁴²⁰ teng
pervāz-ı murğ-ı fikretüñe lā-mekān fezā
- 503 nuţķuñ mu´allimi şübhe-yi ´aķladur necāt
lafzıñ müferrihi mar[a]ż-ı ruħadur şifā
- 504 luţfuñ demi éder nefes-i nefsi⁴²¹ dilpezīr
ħulķuñ yèli ķılur ħarem-i ruħı ħoş hevā
- 505 Raħmān-iken mu´allimüñ ümmī ķoduñ aduñ
sulţān-iken dū kevne ķabāçeñ-durur ´abā
- 506 sāyeñ ħaķīr toprağa salsa-y-ıdı şeref
her zerre gün gözine olur-ıdı tütüyā
- 507 taħtu'l-livāņa ādem ü man dūnahu⁴²² muţī´
faħr anlara ki eylediler saņa iķtidā
- 508 şol kimseyi ki çekdi ķabūluñ kılıç bigi
gerçi bürehnedür güheri tolıdur şafā

⁴¹⁷ Yazmada: *toħm u semer*.

⁴¹⁸ T: *buldı*.

⁴¹⁹ T: *zuħrī*.

⁴²⁰ Yazmada: ´arşı.

⁴²¹ Yazmada: *nefs-i nefis*.

⁴²² Yazmada: *min dūnihi*.

- 509 ol nākesi ki reddün eli atdı oğlayın
‘uryān u ağzı kıan yeri toprak yolu hevā
- 510 gerçi-ki toprak êtdi⁴²³ müdbirleri düyür⁴²⁴
sen bir çirāğsın ki êder nuşreti ziyā
- [22a] 511 ğavvās-ı rūh-ı kıuds-ıla bahır-ı vahdete
dürr-i kelām-ı Hāķķa lisānuđdur āşinā
- 512 kīş-i wa mā ramaytadan atsañ każā okın
ħayl-ı müsevvimīn⁴²⁵ êde dīn düşmenin hebā
- 513 kaħdı nübüvvetün eli dīn tablın eyle kim
oş şark u ğarb toldı ol āvāzdan şadā
- 514 cem‘ eyleyüp cemī‘-i kemālātı luţf-ı Rab
bir zat-ı ekmel içre adın kıodı Muştafā
- 515 hem hırman-ı şefā‘ atunuñ ħüşe-çin[i]dür
ādem ki dāne-yi hırs-ıla eyledi⁴²⁶ ħaţā
- 516 yek dānesin cihān şadefinde güher bigi
êy bī-bedel yetīm anuñ‘çün dēnür saña
- 517 zülfünle ħadd u kıadduña her kim baķa şanur
kim buldı bedr ü kıadrđan⁴²⁷ ħaţf-ı istivā
- 518 adunuñ êki ħarfine eyler işāreti
anda ki yedi yerde Ĥudā anđı mīm ü ħā
- 519 ħulķuña çün-ki Ĥālķ-ı a‘zam dēdi azīm
lāyık ħalāyık eyleye-mi ħulķuña şenā
- 520 êrdi nebāt u ma‘den ü ħayvāna da‘vetün
kim oldu şāhidün şecer ü üştür⁴²⁸ ü ħaşā
- 521 kesdün külīçe-yi mehi tennūr-ı çarĥda
çün ħon-ı mu‘cizātuña germ oldu iştiĥā
- 522 baĝlansa emrüñe n'ola şems ü kıamer kemer
nūruñla buldı neşv ü nümā bu_êki ħadd-ı nemā
- 523 ger nerdübān êdinse toķuz çarĥ ‘aķl-ı kül⁴²⁹
bir pāyesine êrmeye Mi‘rācuñuñ şehā

⁴²³ T: *eyledi*.

⁴²⁴ T: *debür*.

⁴²⁵ Yazmada: *ħayl u müsevvimīn*.

⁴²⁶ Satırın yanına *eylediydi* diye not düşölmüş.

⁴²⁷ T: *bedr kıadr dūnin*.

⁴²⁸ Yazmada: *eşcer*.

⁴²⁹ Yazmada: *‘aķl u kül*.

- [22b] 524 İsrā gècesi sırruña⁴³⁰ seyr étse sidrenün
a 'lā-yı müntehāsıdur ednā-yı müttekā
- 525 çün ol seferde maqşada tēz eyledün başar
mā-zāğ oldı 'aynuñ u qalbuñ wa mā-ṭağā
- 526 gétdüñ hezār kerre hezārān hezār mīl
anda ki lā-ḥalā dēdiler bel wa lā-malā
- 527 seyrün nihāyetinde çü bulduñ dünüvv-i ḥaş
sen dēdüñ ayna anzal Ḥaḳ dēdi hāhunā
- 528 gördün anı ki göriniser lāyıkı göze
ḥalvet-sarāy-ı ḥāşda bī-çün ü bī-çāre⁴³¹
- 529 toḳsan biñ oldı bir dem içinde saña naşīb
şol baḥrdan ki yoḳdur aña ḥadd u intihā
- 530 'āşīlere nevāle-yi 'afv alduñ armağan
buldı nevāleñ-ile ḳamu bī-nevā nevā
- 531 rāh-ı dālāle varmamağa degme bū 'l-heves
göründi nūr-ı dīde-yi⁴³² wa'n-nacmi izā havā
- 532 döndün çü heft ü penc-ile şeş köşe menzile
dēdüñ yaḳīni çār emīnuña mācerā
- 533 ne çār çār rükni şerī' at sarāyınun
dest urmayan bu çār etegine_ola çārpā
- 534 Şiddīḳ kim ṭadurduñ anuñ ḳalb-ı ḥulḳına
her ḥon-ı ḥikmeti⁴³³ ki saña ḳıldı Ḥaḳ 'atā
- 535 Fārūḳ kim olurdı lāyık nübüvvete
ger ḥazretün degül-mise ḥatm-ı enbiyā
- 536 'Oşmān ki eyledün anı nūrayn şāḥibi
bulmuş-ıdı ḥayā anuñ-ıla dem-i ḥayā
- [23a] 537 Ḥaydar ki 'ilm ü ḥikmetiñe vāriş étدی Ḥaḳ
maḥbūb-ı evliyā-y-ıdı maḥşūş-ı lā-fatā
- 538 'ālī menāḳıbını 'Alīnün kim éde şerḥ
Ḥayy u 'Alīm⁴³⁴ çü dēdi vaşfinda hal atā
- 539 dürrēyn-i ezhereyn idi necmeyn-i envereyn

⁴³⁰ T: *servüñe*. (Dipnotta Ün nüshası sırruña). BL, At: *sırruña*.

⁴³¹ Yazmada: *bī-çün-i bī-çāre*.

⁴³² T: *nūr-ı sūre-i*.

⁴³³ T: *ḥ'ān-ı ni 'meti*.

⁴³⁴ Yazmada: *Ḥayy-ı 'Alīm*.

cān u dil-i Betül⁴³⁵ ü dem-i kalb-ı Murtażā⁴³⁶

- 540 nūreyn-i ‘aynuñuñ biri hulkun bigi Hasan
biri Hüseyin-i şāh-ı şehīdān-ı Kerbelā
- 541 her dem saña vü āluña haqdan hezār bār
cān u cihān tolusı şalāt u selām ola
- 542 Şeyhī ‘amelden ére çü ‘uryān eşigünge
qaddına hāk-i Āl-i ‘Abādan buyur qabā
- 543 luţfunđan ét meded bu gühahkāra anda kim
füccāra dön dénile vü ebrāra merhabā
- 544 éy h̄āce kime yalvarayın ben gedā-y-içün
sen şāhdan şefā‘at umar h̄āce vü gedā
- 545 men ‘étme teşneden qatarāt-ı terahhūmi⁴³⁷
çün menba‘-ı keremsin ü ser-çeşme-yi saḥā
- 546 şarḥ-ı şefā‘at ümmete cürm ü günāh-ısa
çoqđur bu derd bizde demidür ki ére devā
- 547 yā Rab be⁴³⁸-haqq-ı nūr-ı Muḥammed ki pertevi
toldurđı yer ü gögi qamu nūr-ıla zıyā
- 548 qoma bizi cihān zulumātında *qāllīn*
nūr-ıla müstakīm şırātuña *ihdinā*

Sebeb-i te’lif-i kitāb

- [23b] 549 meger bir dem ki derd olmış-ıdı demsāz
gönüle hātif-i cān vèrdi āvāz
- 550 ki éy bī-çāre neçün hasta-dilsin
‘azīzü'n-nefs⁴³⁹-iken ḥor u hacılsin
- 551 nefes germ eyle degülseñ füsürde
dirild aduñ ger olmaduñsa mürde
- 552 kimün kim adı ‘ālemde diridür
aña ölmedi dèrlerse yeridür
- 553 erün dünyāda adıdur qalanı
qalanuñ gerçek olmışdur yalanı

⁴³⁵ Yazmada: *buṭül*

⁴³⁶ Yazmada: *buṭül-ı dem-i kalb-ı Murtażā*.

⁴³⁷ Yazmada: *qatarāt-ı āb-ı terahhūmi*. *āb* kelimesinin üstü çizilmiştir.

⁴³⁸ Yazmada: *bi*.

⁴³⁹ Yazmada: *‘azīzi'n-nefs*.

- 554 velī şol ad ki ola hayr-ıla yād
ki yād u biliş eyide āferīn bād
- 555 şol ad kim aņıcaķ nefrīn edile
aņılmaķdan yeg ol kim unudıla
- 556 ne var yoğ-ısa çün māl u menālūņ
ki anuņla hoş geçe ‘ālemde hālūņ
- 557 véresin ve alasın eyü adı
düzesin āhıret yolına zādı
- 558 töludur hātıruņ genc ü güherden
ki yegdür her biri yüz kân-ı zerden
- 559 ne gevher ol ki nūr-ı pākdandur
degül od u şu bād u hākdandur
- 560 cevāhir kim ‘anāsır kıla terkīb
birez müddetdür aņa nazm u tertīb
- [24a] 561 velī söz cevherinūņ kānı cāndur
anın cān bigi hūkmi cāvidāndur
- 562 cihāna ol cevāhirden nişār ét
bu zāhir ni‘mete şükr āşikār ét
- 563 dilūņ depret çü var söze mecālūņ
bilürsin qalmayısar qāle hālūņ
- 564 sözüņi sāz-ı ‘ışķa eyle demsāz
bülend ét perde-yi himmetden āvāz
- 565 ğazel tarzında ger qalbuņ kavīdur
mehekki naķd-ı qalbuņ meşnevīdür
- 566 heves naķşıla eder her bir üstād
beş on beytūņ der ü dīvārın ābād
- 567 hūner bir şehr bünyād eylemekdür
için ve taşın⁴⁴⁰ ābād eylemekdür⁴⁴¹
- 568 ki her bir beyti ma‘mūr ola mecmū‘
felekden saķı a‘lā saķfı merfū‘
- 569 söze ol sikkeyi eyle ‘alāmet
ki_oķına huţbe-yi devrān be-nāmet
- 570 yaķ āteş sözde lıkin ābidār ét
yél ölçenler⁴⁴² hevāsın hākisār ét

⁴⁴⁰ T: *der ü dīvārın*.

⁴⁴¹ Satırın yan tarafında “der ü dīvārın ābād eylemekdür” yazılmıştır.

⁴⁴² Yazmada: *ölçinler*.

571	sözün āsān olur evvelde nazmı yörür ⁴⁴³ līkin sebāt ol nazma ‘azmı
572	gerek endīşe odında sıza mağz ki cān ağzı dēye bir nükte-yi nağz
573	ne söz kim fikrine baş olmaya pīç yaramaz dilde zīkr eylemeye hīç
[24b] 574	söz incü vü cān deñizdür ‘aql ğavvās ele cehd-ile gelür gevher-i hāş
575	hatarlu cevhere üstād-ı hakkāk urunca zehresi elmās olur çāk
576	anuñ‘çün gevherün hāş ⁴⁴⁴ u nefīsi vērür şāgirdine şan‘at re‘īsi
577	çü hātif nağmesini gūş kıldum semā‘ından hūrūş u cūş ⁴⁴⁵ kıldum
578	işāret bildi çün şāhib-ı talebden dil ü cān raqşa girdi ol tarabdan
579	birez kim sākin oldı ıztırābı vērür hātif hıṭābına cevābı
580	ki ey kudsī lisānuñ tercümānı sarāy-ı sırr-ı halvet pāsubānı
581	naşṭhatler ki dēdün ⁴⁴⁶ ‘ayn-ı haḳdur saña gūş olmayan bātıl kulakdur
582	dilüm gerçi ṭoludur sem‘ ü tā‘at ⁴⁴⁷ kanı ol şugla cānda istiṭā‘at
583	şular kim bu sebīle sālīk oldı ma‘ārif merkebine mālīk oldı
584	gerekdür hikmet ü şer‘ ü belāğat kifāf u şihḳat u emn ü ferāğat
585	bulardan olmasa mevcūd behre ne deñlü aça ol maḳşūd çehre
586	gönül vaqtında bulmasa huzūrı nēte bula başiret gözi nūrı

⁴⁴³ T: yazar.

⁴⁴⁴ T: *gevher-i hāş*.

⁴⁴⁵ Yazmada: *hoş*.

⁴⁴⁶ T: *virdüñ*.

⁴⁴⁷ Yazmada: *sem‘-i tā‘at*. T: *sem‘ ü tā‘at*. (Dipnotta İ nüshası: *sem‘ ü tā‘at*)

[25a]	587	nêçe söz kim geçer evc-i felekden degüldür ol meger vaşf-ı melekden
	588	gerekdür rif`at esbābı müheyyā ki söz ère şerādan tā Süreyyā
	589	benem bir köşede bī-zād u bī-yār ğarīb ü ĥasta vü zār u dilefgār
	590	ciger gerdün elinden pāre pāre yürek her dūn elinden yāre yāre
	591	Ĥudā bir kavma oğratdı yolunu ki şağdan fark edemezler şolumı
	592	şorarsañ yèg görür ehl ādeminden ĥimār āvāzesin `İsā deminden
	593	fazīlet katlarında zer durur māl ⁴⁴⁸ çü yokdur degmeye bir kıle biñ kāl
	594	bilen örter ĥakkı ĥıkd u ĥasedden aşar bilmezlerüñ ĥod ta`nı ĥaddan
	595	çü sözi müstemi` fehm ètmeye çüst nêce kuvvetlü ise tab` olur süst
	596	dil ü cāndan gerek çevgān u meydān ki ura anda söz topına çevgān ⁴⁴⁹
	597	çü devrān eli ölçermez çırāğum nêce bir eride fikr odı yağum
	598	güher ĥar-mühreden olunmasa fark nêçün endīşe baħrına olam ĥarķ
	599	ğerü ol nātık-ı ĥaybī dèr èy ĥām bahane_ètme ta`alluldur bu evhām
[25b]	600	ĥayāl ü şekk sözün dilden ırağ èt yaķın ü ĥaķ yüzün ⁴⁵⁰ cāna çırāğ èt
	601	çü fānīdür ķo bu tāk u revāķı dürüş söze dilersenğ zıkr-i bākī
	602	ne var ķatunđa görmezseñ söz ehlin ķanatlıdur uçar bulur söz ehlin
	603	ĥakīmünğ yitigidür lafz-ı ĥikmet bilür bulduķda anı ĥaķķ-ı ni`met

⁴⁴⁸ T: zerdür ü māl.

⁴⁴⁹ T: söz topın süĥan-dān.

⁴⁵⁰ T: sözün. (Dipnotta Ü nüshası: yüzün). B: yüzün.

- 604 ulu ni‘metdurur Hakkdan bu maqşūd
‘aceb-mi ni‘met issi olsa maşsūd
- 605 bezerken ‘ālemi Yūsuf cemāli
çekerdi hıkd-ı ihvāndan melāli
- 606 Mesihūñ rūh-ı maḥz-iken vücūdı
cihānda her cuhūd idi ḥasūdı
- 607 Muḥammed nūrı barqırken ‘Arabdan
şerār érürdi nār-ı Bū Lehebden
- 608 belī her gizlü gencūñ mārı vardur
ne yérde gül biterse ḥārı vardur
- 609 ço bātıl fikri um Hakkdan ‘ināyet
şeh ü sultān-ı devrāndan⁴⁵¹ ḥimāyet
- 610 ki sultān-ı cihān şāhib-naẓardur
hüner qadrın bilen ehl-i hünerdür
- 611 seçerse kılı kıldan her bir āgāh
kılı yüz yüz yarar⁴⁵² diqqatde ol şāh
- 612 söz esrārına fikri eyle cāsūs
olur ki aḥvāl-ı gayba peyk-i quddūs
- [26a] 613 anuñ yādına eyle söze bünyād
ki bād⁴⁵³ olsa cihān ol qala ābād
- 614 çü şāh adın eşitdi cān kulağı
kıvanup geçdi tāziden ulağı
- 615 sücūda vardı Sübhān ḥazretinde
kuşandı çüst sultān devletinde

**Der medḥ-i sultānu'l-a‘zam Murād bin Muḥammed
Ḥān ḥullida mulkuhu**

- 616 ne sultān āfitāb-ı heft kişver
hümāyün tal‘at u ferḥunde-aḥter
- 617 Fērīdün-ferr⁴⁵⁴ ü Dārā-[rā]y u Cem-cām
felek-taḥt u cüvān-baḥt u cihān-kām
- 618 elif ülfetden aldı rā’-ı raḥmet
ki_ola şeh mīm-i milk ü dāl-ı devlet

⁴⁵¹ Yazmada: *şeh-i sultān-ı devrān*. T: *şeh-i sultān-ı devrān*.

⁴⁵² T: *yazar*.

⁴⁵³ Yazmada: *bād*.

⁴⁵⁴ Yazmada: *Fērīdün-ı ferr*.

- 619 bu dördi dört rükn iken cihāna
bir ad olmuşdur ol han-ı zamāne
- 620 şorarsaŋ kimdür ol Hakkdan mü‘eyyed
dêrem Sultān Murād bin Muḥammed
- 621 bulalı⁴⁵⁵ demden adın āl-ı ādem
murād anuŋla buldı ehl-i ‘ālem
- 622 Murād-ı cān u maḫsūd-ı cihāndur
anın hürmetlü adı hırz-ı cāndur
- 623 kamunuŋ devlet-ile çıksa adı
anuŋ devlet mürīdi dīn Murādı
- 624 Hıdāyā çün şeref vèrdüŋ bu ada
èrişdür èki ‘ālemde murāda
- [26b] 625 ‘aceb-midür murādın vèrse ma‘būd
ki hāşıldur katında cümle maḫsūd
- 626 rikābını güneş döşinde⁴⁵⁶ şaḫlar
ay atı na‘lını gūşında şaḫlar
- 627 deŋiz cūdı hayāsıla ‘araḫrīz
şabā luḫfi şafāsıla seherhīz
- 628 toğaldan ‘adl-ıla ‘ömri rebī‘i
cihānuŋ ümmehātıdur muḫī‘i
- 629 bu od u yèl ü şu toprak serāser
mizāca gerçi olmazlar berāber
- 630 èrişse hük-m-i ‘adlınuŋ mişāli
bula bunlar ḫaḫīkī‘i tidāli
- 631 segirdüp bahtı atı kılsa cev-lān
vèrür çarḫa uzaklık yèdi meydān
- 632 kılıcı odı şalsa düşmene barḫ
şafaḫ bigi olur ḫan baḫrına ğarḫ
- 633 kılıcı şuyı şunsa nūş-ı cānı
bulur ölmüşler āb-ı zindegānı
- 634 ne milke⁴⁵⁷ bezm dutarsa ol cihāngīr
müyesserdür aḫa bī-tīğ u bī-tūr
- 635 ne şeh kim pāyına urmaz ser anuŋ
başına olur efsār efser anuŋ

⁴⁵⁵ T: *bileli*.

⁴⁵⁶ T: *düşında*.

⁴⁵⁷ T: *mülke*.

- 636 dutar ol Rūm içinde çın-seher cām
yacanur heybetinden Mıŝr-ıla Ŝām
- 637 kılıç haq yolına kılsa hamāyil
ğazādan ğayra olmaz göñli māyil
- [27a] 638 alur ednā kulı Eflāk⁴⁵⁸ u Rūsı
kemīne çākeri şır Ungurusı
- 639 elin öpmege hātem bigi cāndan
qoparur dembedem dil la‘lı kāndan
- 640 söze dür dökse ol la‘l-ı güherpüş
olur lu‘lū ğulām-ı halka der-ğüş
- 641 seväkıb fikrine Müŝterīdür
kevākib nuŝretinüñ leŝkeridür
- 642 Zuhal olmasa kaşrı pāsubānı
tamından düşer idi_ol pīr-i fānı
- 643 ‘adūsına urmaz-ısa tıĝı Merrih⁴⁵⁹
çi anuñ hançeri çi bir ağaç sīh
- 644 ne var Bercīse ger hayr olsa ‘adet
bu qapudan erişür ol sa‘adet
- 645 güneşdür gerçi sem‘-i ‘ālem-efrüz
bu ŝeh nūrıla oldı rüz-ı pīrüz⁴⁶⁰
- 646 qoyup nāzı eder Zühre niyāzı
ki ŝeh bezminde düze sūz⁴⁶¹ ü sāzı
- 647 ‘Utārid rāyınudur hūşe-çini
anuñ'çün hūşe olmışdur qarīni
- 648 kamer her meh düzer şekl-i hilāli
ki duta atı na‘lından miŝāli
- 649 toquz ata vü dörd anası mevlūd
bu bir cānuñ vücūdın etdi maqŝūd
- 650 qarāyin çokdan etmişdür beyanı
ki bu qarınudur ol ŝāhib-qırānı
- [27b] 651 diri ol cān-ıladur cism-i ‘ālem
kim ola kim dileye bir kılm kem

⁴⁵⁸ Yazmada: *İflāk*.

⁴⁵⁹ T: *tiĝ-ı Merrih*.

⁴⁶⁰ T: *rüz pīrüz*.

⁴⁶¹ T: *söz*.

- 652 ne nesne kim degüldür aña maqşüd
oda yansun olursa ‘anber ü ‘üd
- 653 ne dem kim hâtırın éde ğubār ol
yéle ğetsün ger ola nevbahār ol
- 654 ne söz kim da‘vā éde⁴⁶² aña mānend
suya vèrsün⁴⁶³ olursa şekker ü kıand
- 655 ne yüz kim hükmi gözinden yaşına
eger hod genc-ise toprak başına
- 656 ne baş kim emrine olmaya çāker
delinsün bağı ger olursa gevher
- 657 yèr-iken medhi honında ‘aşide
şekerden tatlu geldi bu kıaşide

**Ķaşide der medhi-i sulţān ibn-i sulţān Sulţān Murād
bin Muĥammed Hān**

- 658 éy devletün ğüninde rüşen cemāl-i ‘ālem
pīrüz tāli‘uñla ferħunde fāl-ı ādem
- 659 ĥüsnüñ leţāfetinden ğülzār-ı dehr ĥandān
ĥulķuñ nesīmi-y-ile bāĝ-ı zamāne ĥurrem
- 660 cüduñ deñizlerinden⁴⁶⁴ her kıatre baħr-ı aĥđar
kıadruñ sarāyı içre bir kıubbe çarĥ-ı a‘zam
- 661 devlet cemāli ĥatı tıĝuñ yüzinde noķta
nuşret ‘arūsı zülfi nīzeñ ucında perçem
- 662 zinde aduñ-ıla dünyā nēte-kicān-ıla ten
demsāz özünle devlet şöyle ki zīr-ile bem
- [28a] 663 şādıķlıĝ-ıla adı ‘ālemde rüşen oldı
mihrüñ hevāsı içre urdı çü şubĥ-dem [dem]
- 664 yaĝmur yèrine bāĝa dürr ü ğüher şaçaydı
feyzün buĥārı⁴⁶⁵ vèrse nīsān buludına nem
- 665 fikrün daķıkadānı levĥ-ı zamīre baķsa
ĥatı-ı vücüd içinde kıalmaya ĥarf-ı mübhem
- 666 zātun ‘ayāndur illā vaşfuñ beyāna gelmez
ya nürsın muşavver yā rüşsın mücessem

⁴⁶² T: kııldı.

⁴⁶³ T: varsun.

⁴⁶⁴ T: deñizlerinde.

⁴⁶⁵ T: biĥārı.

- 667 enşār-ı feth haylı şıgımaz olursa cümle
saḥ-ı zemīn mu‘asker ü fark-ı felek⁴⁶⁶ muḥayyem⁴⁶⁷
- 668 ḳahruḡ yeli doḳunsa ḥuṣk ola bāḡ-ı ravza
luṭfuḡ nesīmi ėrse kevşer şaça cehennem
- 669 ta‘mīr-i milke⁴⁶⁸ ‘adluḡ reşk-i Revān-ı Kisrā
ihyā-yı dīne ḥükmüḡ nuṭḳ-ı Mesīḥ-i Meryem⁴⁶⁹
- 670 ḥayr-ıla çün cihāna başdı ḳadem vücūduḡ
her zerre yēr ü gökde zıkr ėtdi ḥayr-ı maḳdem
- 671 rāyuḡı Berhemenden ḥimmet⁴⁷⁰ gözile göḡlüm
dēdi ki yēḡ görürem dēdüm aşabtu fa'z-zam
- 672 Aḥmed cemāli bigi baḥtuḡ yüzi münevver
‘İsā maḳāmı bigi taḥtuḡ yüzi⁴⁷¹ mükerrerem
- 673 barmaḳda ḥātemüḡe ḳılsa nazār Süleymān
aḡzında ḳalaydı barmaḳ nēte-kiḥātem
- 674 keffüḡ seḥāda dōkdi baḥruḡ yüzi⁴⁷² şuyımı
ol ḡuşşadan ḡamāma ėrişdi nāle vü ḡam
- 675 ḥükm-i siyāsetüḡden baş kimse⁴⁷³ çarḥ-ı serkeş
ḳahruḡ bozar esāsın ne-deḡlü olsa muḥkem
- [28b] 676 ḳılsaḡ ‘adū şıḳārın dōke per bāz-ı eşheb
ḡülseḡ vara‘ sözine pend ala ibn-i ādem⁴⁷⁴
- 677 envār-ı feth[e] ėtdi Ḥaḳ eşüḡüḡi maṭla‘
erzāḳ-ı ḥalkā ḳıldı ḥālıḳ ḳapuḡı maḳsem
- 678 ḳuvvetde şevketüḡ ger eflākdan yēḡindür
‘arş⁴⁷⁵ u şerefde ola biḡ mertebeyle aḳdem
- 679 şūretde şahlıḡuḡ ger şems-i duḥā⁴⁷⁶ görinür
nūr-ı kerāmet içre yüz vech-ile ola ekrem
- 680 ḳankı göḡüle ki ura gerdün-ı dūn cerāḥat
ursun yüzün izüḡe kim bula zaḥma merhem

⁴⁶⁶ Yazmada: *mu‘asker-i fark u felek*

⁴⁶⁷ Yazmada: *muḥaşşem*.

⁴⁶⁸ T: *mülke*.

⁴⁶⁹ Yazmada: *nuṭḳ u Mesīḥ-i Meryem*.

⁴⁷⁰ T: *ḥikmet*.

⁴⁷¹ T: *yēri*.

⁴⁷² T: *yüzü*.

⁴⁷³ T: *çeker*.

⁴⁷⁴ T: *İbn-i Edhem*. (Dipnotta Ün nüshası: *İbn-i ādem*)

⁴⁷⁵ T: *‘izz*.

⁴⁷⁶ Yazmada: *şems ü zuḥā*.

- 681 cān kimdür ol haremde kim bula üns-i h̄alvet⁴⁷⁷
olduğda sen melek-h̄ū kıudsilerle mahrem
682 aduñ ki nūş-ı cāndur nīş oldu h̄aşma zīrā
nā-mu‘tedil mizāca āb-ı h̄ayāt⁴⁷⁸ olur sem

Ġazel

- 683 cāna lebūñ h̄ayāli olalı cāna hem-dem
ol la‘l āteşinden hem sīne yandı hem dem
684 ġamdan kıan ağıladuğum ‘ayb etme ki⁴⁷⁹ olmaz eksük
‘işka oyuncak⁴⁸⁰ ādem göñülde gözde hem-dem
685 ger şūfiyāne ġonca çāk etse hırka tañ-mı
būlbūl semā‘-ıla mest oldu dutdı hem-dem
686 bād-ı şabā çemende miskīn⁴⁸¹-nefesdür illā
erdükçe urur demādem zūlfūñ hevāsı derhem
687 cennet yüzüñe baksa bula şafāyı Ka‘be
kevşer lebūñi sezse cūş ede āb-ı Zemzem
[29a] 688 gözüm yüzüñden ayru bañr etmez-ise sēlin
bu ġarķ-ı h̄ūn evinden çıkşun degül gözüm nem
689 yaşum yēler ki yēlden öñürdü ala gerdūñ
dēdüm ki evme epsem dēdi ki izin öpsem
690 injende zūlm ayağın zūlfūñ uzatmasun-kim
şeh devletinde oldu bu derd⁴⁸² ü cevri eli kem
691 ol şāh-ı māhıpeyker sultān-ı heft kişver
ki emrindedür serāser efrenc ü türk ü [d]eylem
692 hem şūkr-i ni‘metinden yer dili güng ü ‘āciz
hem bār-ı minnetinden çarķ arkası dutar h̄am
693 zerrātı kāyinātuñ olsa faşih u nātik
kem harf-ıla kemāli kıamusın ede ebkem
694 Şeyhī kıo vaşfi şerhın okı du‘ā-yı devlet
ki ol ‘ilm-i bī-kerāne Allāh oldu a‘lem
695 neçe ki ola ağızda aħbār-ı cām-ı Cemşid

⁴⁷⁷ Yazmada: *ins ü h̄alvet.*

⁴⁷⁸ Yazmada: *āb u h̄ayāt.*

⁴⁷⁹ Yazmada: *etmege.*

⁴⁸⁰ T: *uyıcaķ.* (Dipnotta Üt nüshası: *oyıncaķ*) BL: *oyıncaķ.*

⁴⁸¹ T: *müşkīn.*

⁴⁸² T: *devr.*

nêçe ki gele dile destān-ı Zāl-ı Rüstem⁴⁸³

- 696 olsun saña müselleme ey bād-ı şāh-ı a'zam
hem resm-i rezm-i Rüstem⁴⁸⁴ hem cām-ı meclis-i Cem
- 697 'ömrüñ cihāna hem-ser gerdüñ sipihre efser
derdüñ devāma müncer bahtuñ beķāya munzam

Hiṭāb-ı pādişāh

- 698 elā ey berr ü baħruñ pādişāhı
cihānuñ püştü devrānuñ penāhı
- 699 hümāyün-ṭal'at u ħurşid-rif'at
Sikender-mertebet Cemşid-fikret
- [29b] 700 saña çün salṭanat Ḥaḳdan 'aṭādur
Fērīdün u Cem⁴⁸⁵ oḳursam ḥaṭādur
- 701 ki Cemden cām alupdur mār-ı Daħḥāk
saña cān vērür ejderhā-yı eflāk
- 702 Fērīdün idi ṭıfl-ı gāv-perver⁴⁸⁶
ṭapuñdur şir-i bālīg devlet-i fer⁴⁸⁷
- 703 Sikender olsa āyineyle⁴⁸⁸ ħod-bīn
sen aya dīn-i Aḥmed oldı āyīn
- 704 Süleymān dīve aldurdısa ḥātem
ṭapuña ħırz-ı cāndur ism-i a'zam
- 705 çı ger şehler olurlar tāca muḥtāc
özüñ muḥtāc eyler⁴⁸⁹ şāhib-i tāc
- 706 felek sen gevher için yaḳdı⁴⁹⁰ ḥoḳḳa
şafaḳdur āyineñden⁴⁹¹ eki şıḳḳa⁴⁹²
- 707 yörürseñ rezm-içün 'ālem dutarsın
otursañ bezme cām-ı Cem dutarsın

⁴⁸³ Yazmada: *destān u Zāl-ı Rüstem*.

⁴⁸⁴ Yazmada: *resm ü rezm-i Rüstem*.

⁴⁸⁵ Yazmada: *Fērīdün-ı Cem*.

⁴⁸⁶ Yazmada: *ṭıfl u gāv-perver*. T: *gāv-perverd*.

⁴⁸⁷ Yazmada: *devlet ü ferd*. T: *devlet-i ferd*.

⁴⁸⁸ Yazmada: *āyīn-ile*.

⁴⁸⁹ T: *muḥtācı oldı*.

⁴⁹⁰ T: *yedi*.

⁴⁹¹ T: *āyīnende*.

⁴⁹² T: *şuḳḳa*.

	708	demür şalsañ saña mûm ola mermer çü şırça dutasın toprağ olur zer
	709	ki şâh elinde vaqt-ı luţf u kîne gehî âhen olur geh âbgîne
	710	çü ‘âlem ‘ayn-ı ‘adluñdan urur lâf yaraşur ki êre hükmeñ Kâf u tâ Kâf
	711	eger destür vèrür-ise şeh-in-şâh dèyem bir nèçe hikmet lafzı kûtâh
	712	eger-çi devlet-ile baht-ı pîrüz saña nâşih-durur hem hikmet-âmüz
[30a]	713	velî ‘âkıllar eydür ey huğâvend nedîmidür hîredmend âdemüñ pend
	714	vefâ kılmaz bilürsin devr-i hîre fenâyı bâķīye eyle zaķīre
	715	gözet ‘âlem ne şehlerden kalupdur zamâne kimlerüñ milkin ⁴⁹³ alupdur
	716	ğubâr olmadı-mı tâc-ı Nerîmân yele varmadı mı taht-ı Süleymân
	717	Ferîdün u Cem Kısra vü Dârâ êdebildi-mi devr-ile müdârâ
	718	revân êder-iken Haķķa revâmı êşit halka ne-dêr Nüşîn-revâmı
	719	bulan devlet bize êlden êle yol daķı êllere eyle êrişür ol
	720	pes anlar êdicek şuğlı êderler geðecek demde fâriğ-dil geðerler
	721	her işden gerçi âgâhuñ var ey şâh dilerven daķı âgâh êde Allâh
	722	çi ger yok ‘adl u bezlünge nihâyet ger artursañ ola ‘ayn-ı ‘inâyet
	723	ki sultânlıkda bu dört iş güzîndür sehâvet pes şecâ‘at ‘adl ü dîndür
	724	sehâ tonı eger cümle halâyık ķamudan ķadd-ı şâha oldu lâyık

⁴⁹³ T: *mülkin*.

- 725 ki şāh oldukça vërse eksük olmaz
çün olmaya hezār isterse bulmaz
- [30b] 726 dëmiş ol kimse kim hayru'l-beşerdür
sehāvet cennet içre bir şecerdür
- 727 yayılmış şarka ğarba köki anuñ
dutan ol aşı⁴⁹⁴ ehliür cinānuñ
- 728 gërü buhl oldı bir ağaç tamuda
tağılmış⁴⁹⁵ kökleri ‘ālem kamuda
- 729 kimüñ elinde ol köküñ biridür
cehennem anuñ altında yeridür
- 730 cihān tolusı genç ü māl u ni‘met
degül vërilse bir dem ‘ömre kıymet
- 731 aña kim ‘ömri şāh-içün⁴⁹⁶ fidādur
dirġ olmazsa māl-ıla revādur
- 732 kamuya ki_emr-i Hākdur ‘adl ü ihsān
olur sulţānlara ğāyetde āsān
- 733 ki zīrā cümle şāhuñdur muṭī‘i
elindedür şerīfi vü vazī‘i
- 734 çü bir dem ‘adl kıla şāh-ı ‘ādil
olur biñ yıl⁴⁹⁷ ‘ibādāta muķābil
- 735 şu kim kem harf-ıla işleye hayr iş
zihī hayf eder-ise ğayra cünbiş
- 736 cihāna ‘adl kılmaķ şāh-ı kāmil
yëğ andandur ki yağmur ola şāmil
- 737 buyurmuş ‘ākıl u şāhib-firāset
ki vācibdür şehe şer‘ ü siyāset
- 738 cemāl-ı ‘adl ekisinden dutar nūr
sarāy-ı milk ekisile_ oldı ma‘mūr
- [31a] 739 dër ol kim sözleri ğamdan emāndur
ki dāyim milk-ile dīn tev’emāndur
- 740 ekiz kardaş gibidür ki_ola hem-ser
biri birile dutar kuvvet ü fer

⁴⁹⁴ T: köki.

⁴⁹⁵ T: yayılmış.

⁴⁹⁶ T: ‘ömri-i şāh için.

⁴⁹⁷ T: yıllık.

- 741 melik küfr ehlini dīnden kem eyler
diyānet milk esāsın muhkem eyler
- 742 gerü dēr ol-ki sözi cān bigidür
ra'ıyyet gelle şeh çobān bigidür
- 743 saķın koyunu dişinden aç kurdun
ki baht otlağun ola taht yurdun
- 744 çü senden sorısar her haķķ u bātıl
daħılar êtdüğünden olma gāfil
- 745 saķın mazlūmun āhından sehergāh
ki komamışdur aña perde Allāh
- 746 koyuna êtdügi'çün'adl ü ihsān
Kelīmu'llāh olur çobān-ı insān
- 747 ra'ıyyet olsa mer'ī şāh rā'ī
ķamu devlet devāmına_ola dā'ī
- 748 çi ger tīr-i kazānun reddi yoħdur
du'ā kalkanı bigi seddi yoħdur
- 749 'Ömer ol ma' dilet tahtında sultān
ki zıllından kaçardı dīv ü şeytān
- 750 ħalīfeyken görürler kim gēder tēz
medīne zāhirinde eyleyüp ħız
- 751 yayaķ eyle ki ħarķ olmuş 'araķdan
şorar bir gişi ma'nā ol sebaķdan
- [31b] 752 ki èy dīn serveri böyle ne ta'cīl
erişse yele emrūn yele biñ yel⁴⁹⁸
- 753 eyitdi bir koyun kaçup yerinden
yayındı beyt-i māl-ı müslimīnden
- 754 dirīğ êtmeyüp oş sa'y u emekde
yörürven çevre anı istemekde
- 755 dēdi ol şahş imām-ı müslimīnsin
ħilāfet tahtına şāh-ı güzīnsin
- 756 ne var bir koyuna bunca himmet êtmek
imāmet mesnedin bī-ħürmet êtmek
- 757 dēdi yiterse Şām içre bir oğlaķ
ķıyāmet şubħ benden sorısar Haķ

⁴⁹⁸ T: yıl.

- 758 Medīn içre kaçan koyundur⁴⁹⁹ ey süst
‘aceb-mi ister-isem çābük ü cüst
- 759 kime kim dāyimī rahmet⁵⁰⁰ gerekdür
bu fānī evde zaḥmet yēgrekdür
- 760 ḥaṭarlu yol-durur sultānlık ey şāh
anı her kula lāyık görmez Allāh
- 761 bu yoluñ ol-ki⁵⁰¹ çekdi zaḥmetini
bulur eki cihānuñ devletini
- 762 meger andan dēmişdür Şeh Süleymān
bulıcağ salṭanat ḥükmine fermān
- 763 ki yā Rab baña bir milk et müyesser
ki olmaya daḥılara muḳadder
- 764 nebīdür nēte buḥl ola qarīni
saḳındı ya‘nī dīn qardeşlerini
- [32a] 765 ḳatı kızlıḳda Mısr içinde Yūsuf
geçer[di] aç édüp ḥalka teessüf
- 766 mizācına erüp andan tekessür
yüzinüñ rengi bulurdı tağayyur
- 767 dēr-idi böyle yēg ḥālī mizācuñ
yeyicek⁵⁰² unıdurvan ḥālīn acuñ
- 768 nēte añlar ğanī muḥtāc ḥālīn
ne bilsün toḳ olanlar aç ḥālīn
- 769 çü devlet tonını geydün müselleme
ḳoma dīn etegin *wa'llāhu a'lam*

Maṭla‘-ı dāsītān

- 770 gel ey cān gülşeninüñ ‘andelībi
cihān bostānınuñ murğ-ı ğarībi
- 771 ne bülbül belki şehbāz-ı ma‘ānī
şikāruñ vāridātı āsumānī
- 772 ur ol pervāzı bu ḥākī ḳafaşde⁵⁰³
ki eflāk ola seyrüñ her nefesde

⁴⁹⁹ T: *koyun dēr.*

⁵⁰⁰ T: *rāhat.* (Dipnotta Ü nüshası *rahmet*).

⁵⁰¹ T: *her ki.*

⁵⁰² *toyıcağ.*

⁵⁰³ Yazmada: *ḳafaşdan.*

- 773 gerek cān sırrına hem-rāz olasın
ki geh dilsüz ü geh demsāz olasın
- 774 ḥaḳāyık sebzesin seyrān édesin
daḳāyık gülşenin ḥandān édesin
- 775 temāşāgāhuḡ iken ravza-yı ḳuds
ḥas u ḥāşāke ḥāşā ki_olasın üns
- 776 ḳılursaḡ bu mülevvesden göḡül pāk
ḳadem baş kim yèründür fark-ı eflāk⁵⁰⁴
- [32b] 777 ḥar-ı dünyādan olursaḡ mücerred
mesīḥüḡ menzilin ḳıl taḥt u mesned
- 778 gehī Mūsā-y-ıla seyr eyle Tūrı
gehī Dāvūd-ıla zıkr èt Zebūrı
- 779 meger kim bulasın ādem deminden
meded ère Muḥammed ‘āleminden
- 780 ola elfāzuḡ ol resme cevāmi‘
ki evrād édine ehl-i şavāmi‘
- 781 oḡı Yāsīni kim ol Ḥaḳ tebarek
saḡa *nūn wa'l-ḳalam* ḳıla mübarek
- 782 ney-i ‘ışḳa ur èmdi ‘ūd-veş çeng
ki āhuḡ odı ède her dem āheng
- 783 ser-āgāz èt gèrū söz-ile pür-sāz⁵⁰⁵
ki demsāz olasın sāza her āvāz
- 784 pes evvel ‘arza ḳılan dāsītānı
ki Ḥaḳ luḡf-ıla şād olsun revānı
- 785 ḳılup māsī ḥadīsinden rivāyet
bu ḥāl-ıla ètdi ‘ālemden ḥikāyet
- 786 ki dāyim nīş eden nūşin revānuḡ
çü ḥatm ètdi işin Nūşinrevānuḡ
- 787 göḡüldi vü bıraḡdı raḥt u baḡtı
ḳomuş-ıdı Hürmüze tācı vü taḡtı
- 788 dil ü cān-ıla Hürmüz dād èderdi
cihānı ‘adl-ıla ābād èderdi

⁵⁰⁴ Aynı beyit izleyen sayfanın ilk satırında tekrarlanmıştır. Bu sebeple sadece bir kez transkripsiyonu yapılmıştır.

⁵⁰⁵ T: söz ile bir sâz.

- [33a] 789 bu dörde⁵⁰⁶ urmuş ata resmince bünyād
sehāvet pes şecā‘at ‘ilm-ile dād
- 790 eger-çi evce ərmiş-idi şerefde
velīkin dürri yoğ-ıdı şadefde
- 791 oğul dīdārına ol resme muhtāc
ki şuya teşne aş u etmeke aç
- 792 éderdi nezr ü kırbān u taşadduķ
kılurdu luţf u ihsān u temalluķ
- 793 ki Vehhāb-ı ezelden⁵⁰⁷ ərə fermān
bağışlaya kıru cisme yèñi cān
- 794 ol ata diridür ‘ālemde bārī
ki muķbil oğlı kıala yādigārı
- 795 talebde çün var-ıdı cidd ü cehdi
şımazdı nezr ü kırbānında ‘ahdı
- 796 murādı yayını kıurdu⁵⁰⁸ zamāna
du‘āsı okı ərışdı nişāna
- 797 eyü sā‘atde vü kıutlu kıademde
mübārek tālī‘ ü ferhunde-demde
- 798 bir oğlan vèrdi ol sultān-ı ‘ālem
ki yarar dèrler-ise cān-ı ‘ālem
- 799 huçeste tālī‘ ü ferhunde-aħter
hümāyün-çehre vü tābende manzar
- 800 yüzinden tālī‘ envār-ı sa‘ādet
özinde lāmī‘ envār-ı siyādet
- 801 beşāretler buyurdu Hürmiz-i şāh
bezendi el ü şehr ü hayl u ħargāh
- [33b] 802 Medāyin şehri belki Īrān tamāmı
bir ay şādılık ètdi ħaş u ‘āmı
- 803 çü ħusrevlık nişānın tēz ararlar⁵⁰⁹
adını Ĥusrev-i Pervīz ururlar
- 804 anın dèmişler ol şehzāde Pervīz
gören kıılurdu cān u dil pür-āvīz⁵¹⁰

⁵⁰⁶ Yazmada: *bu da.*

⁵⁰⁷ Yazmada: *Vehhāb u ezel.*

⁵⁰⁸ T: *kıurdu.*

⁵⁰⁹ T: *ururlar.*

⁵¹⁰ T: *ber-āvīz.*

- 805 yérine yètdi çün-kim tehniyetler
 kıılır[lar] ‘izzet-ile terbiyetler
- 806 çü tamdı lālenüñ la‘lına südden⁵¹¹
 gül-i ter yāsemīnler⁵¹² bitdi südden
- 807 getürürlerdi şāh bezmine peyvest
 nēte-kim deste-yi gül dest ber-dest
- 808 bulurdı⁵¹³ hūsn-ile neşv ü nemāyı
 günisinden dutar-ıdı gam ayı
- 809 çü şīrīn-idi meyli şīrelerden
 ğıdāsın düzdiler şīr ü şekerden
- 810 birez günden ki érdi bēşe yaşı
 ulu and oldı kıavm işine⁵¹⁴ başı
- 811 tıoyup şeş sāle iken ma‘rifetden
 gözi ‘ibret tıutardı şeş cihetden
- 812 yèdi yaşında yètürdi cemāli
 aya vü güne nokşān u zevāli
- 813 éderdi devlet-ile ‘aql[ı] ta‘līm⁵¹⁵
 ki_olırsardur muṭı‘uñ yèdi iklīm
- 814 çü devlet yār ola ‘aql-ıla hākdur
 ki aña ‘ālemüñ na‘lı sebaķdur
- [34a] 815 cehālet olsa tīninde cibillī
 ne ta‘līm éder⁵¹⁶ aşşı ne mürebbī

Hürmüz Hıusrev-ra be-mu‘allem dāden

- 816 çü Hürmüz sézdi Hıusrevde kıyāset
 zekā vü ‘aql u ‘ilm-ile fērāset⁵¹⁷
- 817 aña vācib görür āmūzugārı
 ki zāyi‘ eylemeye rūzigārı
- 818 var-ıdı bir hāķīm ol ‘aşr içinde
 yoğ-ıdı mişli Rūm u Mışır içinde

⁵¹¹ T: *südd san.* (Dipnotta Ür nüshası: *südden*)

⁵¹² T: *gül-i ter yāsemendür.*

⁵¹³ Yazmada: *belürdi.*

⁵¹⁴ T: *ķavm ü işe.*

⁵¹⁵ Yazmada: ‘aql u ta‘līm. T: ‘aql ta‘līm. A: ‘aqlı ta‘līm.

⁵¹⁶ T: *eyler.*

⁵¹⁷ T: *temyiz ü fīrāset.*

- 819 Buzurg-ümīd adı üstād u dānā
 amu aqsām-ı hikmetde⁵¹⁸ tūvānā
- 820 abī'ī vū riyāzī vū ilāhī
 muarrer gönlü levhında kemāhī
- 821 Buzurcmihre⁵¹⁹ öñ tilmīz olmuş
 şoñ üstādı Buzurg-ümīd olmuş
- 822 oıdır anı Hürmüz şāh-ı iqlīm
 ki ya'nī_ede'Uārid Māha⁵²⁰ ta'līm
- 823 naşhat edüp eydür ey hıredmend
 ne hācet hōd hıredmend olana pend
- 824 şabīdür Hıusrevüm şanma gābīdür
 şabī olur şabī ger hōd nebīdür
- 825 yegirmi bir atadan milke vāriş
 özidür līkin⁵²¹ ol sen 'ilme bā'is
- 826 görürven gevherinde ābiliyyet
 ki bula her hūnerde kāmiliyyet
- 827 beā-yı milk 'adl u 'ilm-iledür
 vefā-yı 'ilm ü⁵²² 'aql u hilm-iledür
- 828 bu mecmū'ında vācibdür diyānet
 ki bula her denā'etden şıyānet
- [34b] 829 gerek harc edesin hikmetlerüñi
 dirīg'etmeyesin hıżmetlerüñi
- 830 ama' dūnyāsı ger olu gārazdur
 benüm atumda bire biñ 'ıvazdur
- 831 Buzurg-ümīd baş urup dedī ey cān⁵²³
 eşigūñde i segbān u i hāān
- 832 Sikender ākerūñüñ bendesidür
 Fērīdün bendeñüñ efgendesidür
- 833 ne hikmetler ki var şehrī vū dihī
 amuya kesb-ise size bedīhī

⁵¹⁸ Yazmada: *aqsām u hikmet*.

⁵¹⁹ Yazmada: *Buzurcümīz*.

⁵²⁰ T: *māhi*.

⁵²¹ T: *līk*.

⁵²² T: *ü* yoktur.

⁵²³ T: *eydür iy hān*.

- 834 huşūşā şāh-zād-ı Müşterī-baht⁵²⁴
felek-rif'at kamer-tāc u Zuhal-taht
- 835 sa'adet kevkebi tāli' yüzinden
siyādet nūri lāmi' ılduzından
- 836 bu kul dağı dūrişem kudretümce
yüzüm üstine vūs' u tākātümce⁵²⁵
- 837 pes oldı dün ü gün ta'līme meşğūl
işinden 'ālemūñ tefhīme meşğūl
- 838 umūr-ı mümkünūñ hikmetlerinden
vücüb-ı vācibūñ kudretlerinden
- 839 kevākib seyrinūñ māhiyyetinden
'anāşır tab'ınūñ hāşiyetinden
- 840 muhīt u merkezūñ hadd u cihātın
zamānūñ sür'atın kuṭbuñ sebātın
- 841 bisāt-ı 'arza dek çetr-i Zuhalden
hoş āgāh etdi şāhı her 'amelden
- 842 azacuk müddetūñ içinde şeh-zād
ögüş hikmet dutar üstāddan yād
- 843 feşāhatda ere Saḥbāna ta'nı
belāgatda öğredür Ḥassāna ma'nī
- 844 çü diḳḳatbīn-idi rūşen-derūn⁵²⁶ ol
olur her fenn içinde zū-fünūn⁵²⁷ ol
- [35a] 845 felekler nüktesine gūş ederler
melekler ğamzesinden cūş ederler⁵²⁸
- 846 on üç yaşında kim ol māhiçehre
recūliyetten erişmişdi behre
- 847 silāh u ālet ü meydāna düşdi
saçı çevgānı tob-ı cāna düşdi
- 848 peleng isterdi maḥlaş pençesinden
çetük olurdu şīr işkencesinden
- 849 kalem kıılır kılıcı her sūtūnı
eder gözi mürekkeb kāf u nūnı

⁵²⁴ T: şāh-zād u Müşterī-baht

⁵²⁵ T: vūs'-ı tākātümce.

⁵²⁶ T: rūşen-żamīr. (Dipnotta H nüshası: rūşen-derūn)

⁵²⁷ T: bī-nażīr. (Dipnotta H nüshası zū-fünūn)

⁵²⁸ Yazmada: hoş.

- 850 oğ-ıla kıl açar-ıdı girihden
 ıpardı halka nizeyle zirihden
- 851 felekden yaña olsa tır-i⁵²⁹ sayir
 hazerden per dökerdi nesr-i tayir
- 852 kağıyup ursa yere ta'n-ı nize
 olurdı Gāv-māhī rize rize
- 853 şecā'at ger mürüvvet v'er fütüvvet
 kemāl-ı fi'le⁵³⁰ gelmiş cümle kuvvet
- 854 melik Hürmüz bu şükri'çün ki Yezdān
 anuñ erzānı kıldı cānına cān
- 855 diledi artura 'adl-ıla dādı
 bilādı toldura 'ış-ıla şādı
- 856 ki maḥlūkuñ du'āsı vü niyāzı
 ola Pervīz-i şāhuñ cān-dirāzı
- 857 münādī kıldılar ger orta ger uç
 ki vāy aña ki ede⁵³¹ kimseye güç
- [35b] 858 eger bir at gire sebzezāra
 ola hūşe gibi_issi pāre pāre
- 859 ve ger kimse duta nā-maḥreme göz
 çıka tēz ol göz ola yerine köz⁵³²
- 860 güç édüp gāhī almayan ḥisāba
 olısar müsteḥaḳ kūh-ı 'azāba
- 861 bu resme kıldı çok dürlü siyāset
 tola[r] emn ü emān şehir ü vilāyet
- 862 revānı şād olup Nüşin-revānuñ
 müreffeh oldı aḥvāli cihānuñ
- Be-şahrā reft-i Husrev be-resm-i şikār**
- 863 meger bir gün-ki şubḥ-ı halka der-güş
 cihān ḥalḥālını 'arz etdi ber-düş
- 864 felek farkında tāt-ı cevheri var
 elinde ze[r]-nigīn engüşteri var

⁵²⁹ T: *tiri*.

⁵³⁰ Yazmada: *kemāl ü fi'l*.

⁵³¹ T: *kıla*.

⁵³² Yazmada: Tam okunmamakla birlikte *töz* yazılmıştır.

- 865 melik Hürmüz başında t̄ac-ı Kısra
oturdu tahta kim cebr ēde kesri
- 866 każadan Husrev-i ūāh ol seher-gāh
ava atlandı vü terk ētdi dergāh
- 867 çü göñli murğınuñ yog-ıdı kaydı
temāşā eyleyüp çok ētdi ūaydı
- 868 hadengi çengi'çün ēde 'ikābı
kemīn günciūke ūayardı 'uqābı
- 869 kemīn ētdükde kim ata kemendi
bırağurdu peleng ü bebre⁵³³ bendi
- [36a] 870 birez kim avladı ūāh-ı mükerrem
göründi karşıdan bir kend-i hurrem
- 871 yöresi sebze vü āb-ı revāne
bıñar u bāğ u havz-ı husrevāne
- 872 ūehūñ ol mevzu ' arturdu neūatın
buyurdu ūaldılar ūoĥbet bisatın
- 873 oturdu anda handān çün gül-i ter
elinde lāle-veū cām-ı mücevher⁵³⁴
- 874 yeūil içre kıızıl ētdi tenāvül
ēnince gök çemende[n] bu ūaru gül
- 875 çü sultān-ı serīr-i lācūverdi
bisat u heft renge⁵³⁵ ūaçdı zerdi
- 876 ūeh-i ūeb kılmadın leūker bedīdār
çeküp⁵³⁶ sancağ 'alem kıldı negūsār
- 877 rikābı gerçi kaūd ēderdi pesti
ūalardı ardına tīg-i⁵³⁷ dū desti
- 878 çü 'āciz kıldı bu çarĥ-ı zirihpūū⁵³⁸
ūuya ūaldı siper nīlüfer-āyīn
- 879 gece ēriūdi ol ūeh köye girdi
ulu meclis düzetdi toya girdi
- 880 ūarāb-ı erguvānı nūū kıldı

⁵³³ Yazmada: *pelengi yere.*

⁵³⁴ Yazmada: *cām u mücevher.*

⁵³⁵ Yazmada: *bisat u heft reng.*

⁵³⁶ T: *salup.*

⁵³⁷ T: *tīgi.*

⁵³⁸ T: *zirih-çin.*

sēmā' -i erġanūnı⁵³⁹ ġuř kıldı

- 881 atınca řubġ-gerdi rāġ-ı rūġı⁵⁴⁰
řabāġ ařġāb-ıla kıldı řabūġı
- 882 meġer ġāř atlarından bir ġarivār
boşanup bir ekinden bir iki⁵⁴¹ ġarvar
- [36b] 883 ġözel bir ġul daġı Tatar uruġı
ġirüp bir bāġdan üzmiş ġoruġı

Siyāset fermüden-i Hürmüz Ĥusrev-ra

- 884 seġergeġ kim bu şem' -i 'ālem-efrüz
sipihr-i pür-ġırāġı kıldı pür-süz
- 885 nece pür-süz⁵⁴² bēl⁵⁴³ [ü] ġandīl-i rüşen
yanar dāyim ne meftül u ne rüġan
- 886 cihān tennürivār olmiş-ıdı pür-nār
kemerden bořalup šolmiř-ıdı envār
- 887 tennürı ger šolu od u su yeksān
hevā ġiryān içinde ġāk biryān
- 888 seġerden bir ēki nādān u ġammāz
melik Hürmüz ġatında aġdılar rāz
- 889 ki Ĥusrev dün ġece yönsüzlük⁵⁴⁴ ētmiř
şehinşeh sevmedüġi yola ġitmiř
- 890 melik şordı dēdiler ġondı kende
ērürdi yokřuluġ evin ġüzende
- 891 özi bindüġi at ġirmiř ekine
ekin issine řan⁵⁴⁵ ġılmıřdı kīne
- 892 ġerü bir ġulı bāġa šaġı ġirmiř
ġoruġ üzmiş şanaşın yaġı ġirmiř
- 893 ġü nāřıġ yoġ-ımiş ādem ġatında
ġalınmiř ġeng nā-maġrem katında

⁵³⁹ Yazmada: sēmā' u erġanūn.

⁵⁴⁰ Yazmada: rāġ u rūġı.

⁵⁴¹ Yazmada: ki.

⁵⁴² T: pihsüz.

⁵⁴³ Yazmada: pür-süz u bēl.

⁵⁴⁴ T: beysüzlük. B: yönsüzlük.

⁵⁴⁵ Yazmada: şın.

- 894 eger yād  tse v  olmasa ferzend
alurdı başın u c nın  ud vend
- [37a] 895 urur faşşad  r na n şter-i ter
vel  gend   ulında⁵⁴⁶ eli d trer
- 896  akıdı ş h baќdı şola şağa
ki Perv zi y t reler⁵⁴⁷ yasağa
- 897 buyurdı kesdiler atuğ s jirin
ekin issine v rdiler degerin
- 898  oruğ issine ol  elv   ul mı
buyurdı  ama s m n-ber⁵⁴⁸ ru am 
- 899 ol evde kim gece urmiş-ıdı taht
ev issine buyurdı ne ki var raht
- 900  ar b  td rdi  engi  ırnağını
şıyup  engi yarar  ırnađını⁵⁴⁹
- 901 bug n  ibret dutanlar d nkilerden
siy set g zles n  ndinkilerden
- 902 bu  amusı değ l b g nesine⁵⁵⁰
ger  oz d rcin ğ d rd nesine
- 903 necesi dutmaya i l m   şehri
el i  n oğına  ılan  ahrı
- 904 bu b z rını eden  alem ğ germ
bu  ağ  teş-perest-ıdı zih  şerm
- 905 şağa l yıќdur ol  adl-ıla i s n
   sult nsın u m 'min ey m s lm n
- 906 m s lm n-n msın ol gebr-[i] bed-n m
sel m olsun şağa ey ehl-i isl m
- 907 naş hat loќması olur g l g r
 o efs nı g n l efs neye gir

**[Peşim n şoden-i  usrev ez-k r-ı  od ve şefi'
 verden-i p ş-i peder]**

- [37b] 908 per ş n-ıdı gey Perv z işinden
peşim n-ıdı d nki c nbişinden

⁵⁴⁶ T:  olında.

⁵⁴⁷ T: ir reler.

⁵⁴⁸ Yazmada:  aş u sim riye.

⁵⁴⁹ Yazmada:  arnağını.

⁵⁵⁰ T: big ne s ne.

- 909 muķırrı oldu ki her ne Hürmüz etti
eyü etti vü gendü yavuz etti
- 910 içini taşta dutdı taşta urdı
gehî el başta geh baş taşta urdı
- 911 şefî' edendi şâha uluları
yüzi şuluları hoş-şuluları
- 912 ki şefkat gösterüp edüp 'inâyet
çü öñ cürm-idi şaymaya cinâyet
- 913 daķup tîğ u kefen bêline⁵⁵¹ zencîr
gözi yaşlu nête-kim âhû-yı naķcîr
- 914 ulular pîrler öñince bî-cân
belâ ardınca Hüsrev zâr u giryân
- 915 gelüp taht ileyinde ĥor turdı
yere baş urdı yüz toprağa sürdü
- 916 dedî ey şâh-ı heft iklîm ü Kisrâ⁵⁵²
pür êtdüñ 'adl u inşâf-ıla 'aşrı
- 917 vèrelden berü 'adluñ tablı⁵⁵³ âvâz
ķılur şebbâz öñinde kebk pervâz
- 918 cihân ağılın edeli tapuñ yurt
selâm u ĥizmet eder ķoyına ķurt
- 919 çetük sen şîrûñ anılayup yasağın
eli gibi yalar mûşuñ⁵⁵⁴ ayağın
- [38a] 920 süreli sen Süleymân-devlet ü baht
ķarınca ķurdı arslan ağızına taht
- 921 ola mı zehre hîç insânda bârî
ki bu âyînede ķoya ĥubârî
- 922 bu ķul-kim⁵⁵⁵ mücrimem rahmet senüñdür
ĥarîb ü bî-kesem şefkat senüñdür
- 923 suçum gerçi uludur luţfuñ işle
giçi yaşuma rahm edüp bağışla
- 924 henüz oş süd ķoķar ağızumda ĥanum⁵⁵⁶
ķara yer içmesün şu gibi ķanum

⁵⁵¹ T: *boynında*.

⁵⁵² Yazmada: *heft iklîm ü Kisrâ*.

⁵⁵³ Yazmada: *tabluñ 'adlı*.

⁵⁵⁴ T: *ķuşuñ*. A, BL: *mûşuñ*.

⁵⁵⁵ T: *ger*. B: *kim*.

⁵⁵⁶ T: *ĥânım*.

- 925 henūz açılmadan bāğumda bir gül
budağum hışmuᅇ odı kılmasun kül
- 926 ufukdan ᅇāli‘ olmadın hilālüm
günüme karşı gelmesün zevālüm
- 927 bu kulda gerçi var cehl ü hamākat
‘ināyet kıl ki yoᅇ hışmuᅇa ᅇakat
- 928 günāhuma muᅇirvan dökme yaşum
saᅇa yaş uᅇta ᅇiğun oᅇta başum
- 929 murādınsuz ᅇehüᅇ ‘ālem gerekmez
rıᅇāᅇ olmasa ‘ömrüm nem gerekmez
- 930 dedı vü dökdi nergisler gül-ābı
gerü sünbüllere koydı turābı
- 931 ekileyin yüzini urdı ᅇāke
ne lāyık ola ᅇāk ol nūr-ı pāke
- 932 ᅇuranlara kamu düşmiᅇdi nāle
görenler girmiᅇ-idi vecd-i ᅇāle⁵⁵⁷
- [38b] 933 ki bu nāz ehli serv-i nāzenīni
ki nāzüklük-ile kılur enīni
- 934 ilāhī sen bağıᅇla ᅇehr-i yāra
doᅇunmasun bu el ü ᅇehre yāra
- 935 bu ᅇasretten ki ᅇayret māha düşdi
fiğān u āh u zārī ᅇāha düşdi
- 936 görür ki ol bāğ-ı cān meyve-yi dil
dil ü cān içredür maᅇbül u muᅇbil
- 937 görür⁵⁵⁸ kim gendüden degül bu rāyı
hidāyet dūr u tevᅇik-ı ᅇudāyī
- 938 ᅇolın açdı vü ᅇuçdı ᅇusrevi tēz
ki ᅇīrīn-idi Pervīz ü ᅇeker-rīz
- 939 küdüretten ᅇafā kılup içini
gözin öpdı vü ‘afv etdi suçını
- 940 ᅇu deᅇlü eyledi in ‘ām u iᅇsān
ki yüz biᅇde birin ᅇerᅇ etmez insān
- 941 erürdi aᅇa dek ‘ayn u ‘ināyet
ki eyledi velī ‘ahd-ı vilāyet

⁵⁵⁷ T: vecd ü ᅇāle. A: vecd-i ᅇāle.

⁵⁵⁸ T: bilür.

942 çü Hürmüz hazretinden çıkdı Husrev
bırahdı 'āleme āvāze-yi nev
943 yaraşmış başına devlet külāhı
yüzinden bark urur envār-ı şāhī
944 kı lup pes kalbı ğıll u hīleden şāf
ilerü dutdı zühd ü 'adl u inşāf

Şıfāt-ı şeb

[39a] 945 çü gece érdi gerdi perdesini
ki bī-perde kıla perverdesini
946 çıkardı perdeden biş perdebāzı
ki kı lür her biri çenberde bāzī
947 çü her bī-perdelikden kıldı perhīz
içerü perdeye girmişdi Pervīz
948 'ibādet hāneye olmışdı meyli
tażarru' kıldı ma'būdına haylı
949 ki Hayy u Kādir ü Dāver⁵⁵⁹ u Yezdān
kılan her renc ü derd ehline dermān
950 nece döndürdi ol şerr işi hayra
ki hayrı 'ayna oldı şerri ğayra
951 bu şükr içinde iken aldı uyhu
ki uyhusuzdı dünden ol melek-ḫū
952 mişāl iklīmine girüp revānı
düş içinde görür Nūşinrevānı
953 ki eydür ceddünem ey nūr-dīde
göñül rencīde kıлма cān remīde
954 eger dört işüğe érdise noķşān
beşāret kıldı⁵⁶⁰ Haķ dört aḫsen iḫsān
955 biri çün merkebün den kesdiler pey
göñül rahşına andan urmaduñ key
956 bir at ola naşībün adı Şebdīz
ki ola dilden revān endīşeden tēz
957 ékinci perde-yi⁵⁶¹ şabr étdün āğāz
muğannuñ eyledüklerinde nā-sāz

⁵⁵⁹ Yazmada: *Dāvār*. T: *Dānā*.

⁵⁶⁰ T: *k'itdi*.

⁵⁶¹ T: *perdeyi*.

- [39b] 958 bir ehl-i sāzuñ ola Bāribed-nām
ki āvāzına Zühre nūş éde cām
- 959 üçünci vèrdiler fellāha tahtuñ
anuñ sevgüsini cāndan bıraқduñ
- 960 saña rüzī ola bir taht-ı şāhī
ki⁵⁶² ola ‘ālemüñ püşt ü penāhı
- 961 budur dördünci kim ekşi қоруñdan
gédüp tatlu қuluñ acımaduñ sen
- 962 dil-ārāmuñ ola bir yār-ı şīrīn
ki devrān gözi görmeye nazīrin
- 963 bulıarsın bedel zernīñden⁵⁶³ zer
bu dört acı yèrine dört gevher
- 964 melikzāde çün uyñudan oyandı
düşin fikr étدی bir lahza tayandı
- 965 gene⁵⁶⁴ Yezdāna çok şükr ü sitāyiş
édüp қılurdı hālin āzmāyiş
- 966 bilürdi haқ-ıduğın ceddı va‘dı
buyurdı gözleyüp eyyām-ı sa‘dī
- 967 dün ü gün ehl-i diller şöhetinde
қamu dānā vü ‘āқıllar қatında
- 968 vèrürdi gūyıya göñli güvāyī
ki_olur bir rüşenāya āşināyī

Haber dā[de]n-i Şāvūr Husrev-rā ez aḥvāl-ı Şīrīn

- 969 gèder Şeyḥī dil ü cān ğuşşasını
dahı şīrīn dé Husrev kışşasını
- [40a] 970 ki çoḥ bildüñ cihānuñ kışşasından
sürürı az ıduğın ğuşşasından
- 971 saña bu az feraḥdan bārī ḥişşe
ola yā olmaya ne bunca ğuşşa
- 972 çü degmez şādılığı ğuşşasına
ma‘a'l-қışşa rızā vèr ḥişşesine

⁵⁶² T: *kim*.

⁵⁶³ Yazmada: *zernīc*.

⁵⁶⁴ T: *yine*.

- 973 gene⁵⁶⁵ efsâne-yi Şîrîn kıl âgâz
ki êde cân kuşu Pervîze pervâz
- 974 meger bir gün ki ‘âlem hurrem idi
nesîm-i şubha bülbül hem-dem idi
- 975 bulutlar sebzeye gevher saçardı
hevâ yere ‘abîr-i ter⁵⁶⁶ saçardı
- 976 nevâdan berg-ile⁵⁶⁷ tolmış-ıdı gülşen
cihân cânân cemâli gibi rûşen
- 977 bir êki yâr-ıla şehzâde halvet
kılurdu bir çemende ‘îş ü ‘işret
- 978 başında cevheri tâc-ı muraşşa ‘
elinde ‘abheri câm-ı mülemma ‘
- 979 götürmüş serv gibi gam gönülünden
oturmuş gül gibi ser-mest mülden
- 980 meger bir yârı var-ıdı kadîmî
katında hâsekî vü hem nedîmî⁵⁶⁸
- 981 ‘acâyib-dîde vü kâr-âzmûde
güzîde kavlı vü fi ‘li sûtûde
- 982 cihân görmüş cihânda eyü yatlu
delim tatmış zamândan⁵⁶⁹ acı tatlu
- [40b] 983 ögüş seyr êtmîş-ıdı şarğa garba⁵⁷⁰
nece gez hâzır olmuş darba harba⁵⁷¹
- 984 şu resm-ileydi nağş işinde üstâd
ki resm êderdi⁵⁷² şuda şüret-i bād
- 985 taḥayyül kılıcağ bir nağş-ı dilkeş
kalem çekmedin olurdu münakkaş
- 986 ne şüret kim yazardı cânverden
daḥı çapük düzerdi cânı vardan
- 987 hevâ yüzinde şu yazsa ağa sêl
deñiz mevcinde od çizse yağa dil⁵⁷³

⁵⁶⁵ T: *yine*.

⁵⁶⁶ Yazmada: ‘*abîr u ter*. A: ‘*abîr-i ter*.

⁵⁶⁷ T: *nevâ vü berk ile*.

⁵⁶⁸ T: *hasekisi vü nedimi*.

⁵⁶⁹ T: *zamanda*.

⁵⁷⁰ T: *şarğa vü garba*.

⁵⁷¹ T: *zarba vü harbe*. BL: *zarba harba*.

⁵⁷² T: *ururdu*.

⁵⁷³ T: *zeyl*.

- 988 vefā vü hulkı⁵⁷⁴ her şeh̄r içre meşhūr
şehe yār u müşāvır adı Şāvūr
- 989 yer öpdı taht öñinde dēdi destūr
bulursam fāş edem bir nēçe mestūr
- 990 Sikender kadr ger vērürse fermān
aķıdam söz yerine āb-ı hayvān⁵⁷⁵
- 991 işāret kıldı Husrev ki ēy cūvān-merd
dēgil kim germ ola hengāme-yi serd
- 992 pes açdı ağızını Şāvūr-ı nakķāş⁵⁷⁶
hezārān reng-ile oldı güher-pāş
- 993 ki devr ētdükçe devrān bendeğ olsun
zemīn üftāde çarğ efgendeğ olsun
- 994 hümāyūn tācuğ u ferhunde tahtun
muzaffer devletüñ pīrūze bahtuğ
- 995 cemālūñdür cihān ehline cān-bağş
mūdām olğıl cihāngīr ü cihān-bağş
- [41a] 996 ğam olsun kim seni şād ētmez-ise
harāb olsun kim ābād ētmez-ise
- 997 öğüş gördüm ‘acāyib dehr içinde
delim devr eyledüm her şeh̄r içinde
- 998 bir iklīme ērişdüm adı Ermen
ki olmış dāne-yi hūsn anda hırman
- 999 bir ulu ‘avrat olmış pādişāhı
ki cūş ēltür Sipāhāna sipāhı
- 1000 kāmı Encāz u Derbend Kūhistān
anuğ emrine olmış bende fermān
- 1001 eli altında var biñ kal ‘a ‘ālī
ki her birinde mālāmāl mālı
- 1002 tavar u çārupā cümle⁵⁷⁷ kemāhī
şayılmaya şayıla mūr u māhī
- 1003 düzetmiş ‘ış esbābın müheyyā
işi her dūn ü gün zevķ u temāşā

⁵⁷⁴ Yazmada: *hulk u*.

⁵⁷⁵ Yazmada: *āb u hayvān*.

⁵⁷⁶ Yazmada: *Şāvūr u nakķāş*.

⁵⁷⁷ T: *cinsi*.

	1004	şalīb ehlinde gey bulmuş şalābet Mehīn-bānū adı vü pür-mehābet
	1005	özine olmağa dört ⁵⁷⁸ faşl mesken münāsib bir hevā kılmış mu‘ayyen
	1006	yayın Ermen tağıdur aña yaylak semenler bī-şemendür güller aylak
	1007	maķamıdur hazān faşlında Encāz ki olur anuñ yemişleri şifāsāz
	1008	kışındur milk-i Berda‘ āşināsı ki anuñ germ ü seyr ⁵⁷⁹ olur hevāsı
[41b]	1009	bahār olduķda Mūgāndur turağı ki pür nesrīn ü güldür bāğ u rāğı
	1010	yıluñ bu dört faşlın hikmet-ile geçürür ‘iş ü zevķ u ‘işret-ile
	1011	ne-deñlü dersenñ var ‘aķl u temyiz ⁵⁸⁰ velī er sevmemiş yokdur oğul kız ⁵⁸¹
	1012	ķarındaşı kızı var bir perī-vār ne perī ki_ay u günden yeg feri var
	1013	cemālinden güneş düşmiş zevāle kemal-ı bedri döndürmüş hilāle
	1014	gece zülfi sevādınuñ nedīmi seher hüsni şu‘ā‘ınuñ nesīmi
	1015	saçından sünbülün boynında biñ bāğ lebinden lālenün bağrında yüz tağ
	1016	çü hüsni hūnunı ‘arz ede dehre ķuru ķurş okıyalar māh u mihre
	1017	şaçı şeb-rev ki_etek germiş ⁵⁸² çirāğa yüzi meş‘al ki düşmiş ceng-i zāğa
	1018	beñi ⁵⁸³ beydaķları sürmezden öñ at felek şatrancınuñ şāhın kıılır māt
	1019	ruhınuñ lu‘b u ālın kim kııla şerh ki vērür aya güne at u ruh tarh

⁵⁷⁸ T: *her*.

⁵⁷⁹ T: *sīr*. BL: *seyr*.

⁵⁸⁰ Yazmada: *‘aķl u temīz*.

⁵⁸¹ T: *yok oğul u kız*.

⁵⁸² Yazmada: *girmiş*. T: *girmiş*. BL, A: *germiş*.

⁵⁸³ Yazmada: *biñi*. T: *biñi*. A, B: *beñi*.

- 1020 çü yazmış zülf ü hālî nokta-yi cīm
cemālî la' l düzmiş⁵⁸⁴ halka-yi mīm
- 1021 bu cīm ü mīm-ile ol ruḥlar ālî
ki naḳş étmiş kemālinde cemālî
- [42a] 1022 vefā gibi bêlinüḡ yoḡ nişānı
şafā gibi lebinüḡ tar zamānı
- 1023 ser-i mū dërsem aḡzına yarar ol
velîkin incelikde⁵⁸⁵ kıl yarar ol
- 1024 dolaşup ince fikre hem-çünî[n]⁵⁸⁶ berḳ
şaçı kılın bêlinden edemez fark
- 1025 dèyeydüm küh-1 billürin çi ger⁵⁸⁷ kıl
velî kılmış direk êki gümüş mîl
- 1026 gözi siḥrile gözlerden döker dürr
dürer ol dürrden eder la' lını pür
- 1027 ḥilāf-1 rāstî ol ḳadd-1 şimşād
cihānı bende kılmış ol serv-i āzād
- 1028 anuḡ'çün söyledüḡince mükerrer
şeker dilden dökilür dürr ü gevher
- 1029 ḥadeng-i ḡamze ebrū-yı kemānkeş
cihānkeşdür biri vü biri cânkeş
- 1030 oḡur cādū gözi zülfine efsün
ki ola cânlar ol meftüle meftün
- 1031 anuḡ'çün siḥri⁵⁸⁸ öḡretmiş gözine
ki bağlana yavuz gözler gözine
- 1032 bedaḥşān reşk-i la' lınuḡ nigīni⁵⁸⁹
bezer⁵⁹⁰ naḳḳāş-1 çīni ḳaş⁵⁹¹ içini
- 1033 eşiden ol leb ü dendān⁵⁹² sözinden
bıraḡur la' l u lu' lüyı gözinden

⁵⁸⁴ T: *cemāle la' li düzmiş.*

⁵⁸⁵ T: *söyleyicek.*

⁵⁸⁶ T: *vehm çün.*

⁵⁸⁷ T: *çeker.*

⁵⁸⁸ T: *sihr.*

⁵⁸⁹ Yazmada: *negīni.*

⁵⁹⁰ T: *bozar.* B: *bezer.*

⁵⁹¹ Satırın üstüne *naḳş* yazılmıştır. T: *ḳaşı.*

⁵⁹² Yazmada: *leb-i dendān.*

- 1034 geyik gözlerden ol şayd-ı⁵⁹³ kabāpūş
vêrür biñ şîr ü merde⁵⁹⁴ h̄'āb-ı h̄argūş⁵⁹⁵
- [42b] 1035 şaçınun çîni müşkinden dutup bû⁵⁹⁶
yağar bağrın H̄otanda her-dem āhū
- 1036 elinde on kalem dutmuş müretteb
ki h̄ün-ı halk ola aña mürekkeb
- 1037 şanavber boyı semen-ber bûy⁵⁹⁷ nesrîn
şekerden tadı şîrîn adı Şîrîn
- 1038 ne şekker āb-ı hayvānuñ mizācı
eli yunduğı şudan ola acı
- 1039 éderken h̄üsni bāğını temāşā
bu bir kaç beyti 'āşık kılmış inşā

Gazel

- 1040 destān olalı 'āleme dīdār[ı] āyeti
nesh̄ oldı h̄ür kışşası vü cennet hikāyeti
- 1041 göynerdi⁵⁹⁸ şavk-ı tābına yüz biñ⁵⁹⁹ āfitāb
étmese zülfi sāyesi luṭf u himāyeti
- 1042 'Īsā nübüvveti nefsinün nesīmidür
H̄ızruñ kerāmeti suyu h̄āk-[ı] vilāyeti
- 1043 ger zülfi zulmeti dil ü cāna dalal-ısa
nūrı cemālinün dū cihānuñ hidāyeti
- 1044 her satrı hattı sebzesinün gülşen-i hayāt
her harfi h̄üsni muşhafınun rahmet āyeti
- 1045 elfāzı⁶⁰⁰ var nihāyet ü had yok cemāline
kim éde müntehā-y-ıla beyān-ı bī-nihāyeti
- 1046 Mehīn-bānū özin maṭlūb édinmiş
çü h̄üb-ı 'aşrdur⁶⁰¹ maḥbūb édinmiş
- [43a] 1047 çü bulmuş devletine mehdī vü mehd
anı kılmış vilāyetde velī 'ahd

⁵⁹³ T: *tıfl-ı*. (Dipnotta Ü nüshası: *şayd-ı*)

⁵⁹⁴ T: *şîr-i merde*. BL: *şîr ü merde*.

⁵⁹⁵ Yazmada: *h̄'āb u h̄argūş*.

⁵⁹⁶ T: *bū*.

⁵⁹⁷ T: *sīmīn būy*.

⁵⁹⁸ T: *köynürdi*.

⁵⁹⁹ T: *şevki tābına h̄üsniñ āfitāb*.

⁶⁰⁰ T: *elfāza*.

⁶⁰¹ Yazmada: *h̄üb u 'aşrdur*.

- 1048 şular ki_ol milkde⁶⁰² şehzâdelerdür
ağa kuldur çi ger âzâdelerdür
- 1049 ulular u mu‘ayyenler qarînden⁶⁰³
üründü eyleyüp birin yüzinden
- 1050 tapusunda olur üçyüz güzel kız⁶⁰⁴
ki vërseñ⁶⁰⁵ birine biñ cān degül kız
- 1051 kâmusı hûbı vü maḥbûbı cānuñ
dil ārāmı vü ārāmı cihānuñ
- 1052 alurlar nūr u ferr⁶⁰⁶ gündüz yüzinden
kâparlar sürmeyi ılduz gözinden
- 1053 geh içerler mey-i gülgün çemende
gehî gül-deste bağlarlar semende
- 1054 yüzinde yoḥ kâmunuñ bend u burka‘
ne perde aña_ki ola nūr-ı maṭla‘
- 1055 çün étmez çeşm-i zaḥm⁶⁰⁷ andan güzendi
nêçün burka‘ duta bî-vech bendi
- 1056 mehi merkeb düzüp⁶⁰⁸ pervîni maḥmil
éderler fürceyi menzil-be-menzil
- 1057 müdām işleri ‘îş ü ‘işret ü nüş
melekler cavkı ol nüşa éder cüş
- 1058 çün ola vaqt-ı darb u ḥarb u şimşîr
çekerler çeng-i bebr ü pençe-yi şîr
- 1059 demeyem āb u ḥākı nūrlardur
behişt ol milk anlar hūrilerdür
- [43b] 1060 Mehinbānū ki ol iklîmedür ḥān
‘acāyib gerçi cem‘ étmiş firāvān
- 1061 velî var āḥirinde bir ‘aceb at
ki éder ḥamlesi şāhîni şeh māt
- 1062 zemîn-peymā zamān-ı⁶⁰⁹ barķ ta‘cîl
yêl érmez gerdine ger yêle biñ yıl

⁶⁰² T: *mülk*.

⁶⁰³ T: *kızından*.

⁶⁰⁴ T: *üç yüz kız oğlan*.

⁶⁰⁵ T: *virürsen*.

⁶⁰⁶ Yazmada: *nūr-ı ferr*.

⁶⁰⁷ Yazmada: *ḥaşm-ı zaḥm*.

⁶⁰⁸ T: *diyüp*.

⁶⁰⁹ T: *zamān-rev*. (Dipnotta İ nüshası: *zamān-ı*)

- 1063 segirdimde çü seyrin dāyir eyler
yēdi meydānını çarḥuḥ bir eyler
- 1064 éremez sür‘atine vehm-i çālāk⁶¹⁰
yētürmez gerdine endīşe idrāk
- 1065 tağa érse peleng-i āhenīn-süm⁶¹¹
deñiz geçse neheng-i hīzerān-düm⁶¹²
- 1066 yoḡaru tēz aḡar dūd u şererden
aşaḡa sebḡ éder hūkm-i ḡaderden
- 1067 öñürdüp çün güneşi ḡor şoñına
geçemez gölgesi daḡı öñine
- 1068 çü şeb-reng imiş olmış adı Şebdīz
taña ḡalur aña bād-ı seḡerhīz
- 1069 çulı atlasdan u zencīri zerden
şuyı cüllāb u yēmi gül şekerden
- 1070 ne Şīrinden şeker tuzlu beşer var
ne Şebdīze érer bād-ı seḡer var
- 1071 çü Şāvūruḡ sözi cāna boyandı
ferāḡat uyudı ḡavḡā oyandı
- 1072 oturanlar dedı aḡsend ü şābāş⁶¹³
şu naḡşa kim anı medḡ⁶¹⁴ éde naḡḡāş
- [44a] 1073 ḡabūl u reddi nādānuḡ⁶¹⁵ ola sehl
ögülmiş aña dērler kim öge ehl
- 1074 bu söz ol resme kıldı Hūstreve kār
ki terk-i kār édüp oldı dilefgār
- 1075 gözine göñline naḡş oldı Şīrīn
boşaldı gendūlikden tıldı Şīrīn
- 1076 dimāḡına érüp sevdāsı ‘ışḡuḡ
belürdi fitne vü ḡavḡāsı⁶¹⁶ ‘ışḡuḡ
- 1077 gece endīşelerden uyumazdı
gezerdi gündüzün yēmek yēmezdi

⁶¹⁰ Yazmada: *vehm ü çālāk*.

⁶¹¹ Yazmada: *peleng ü āhenīn-sem*.

⁶¹² Yazmada: *neheng ü hīzerān-dem*.

⁶¹³ Yazmada: *şābāş*.

⁶¹⁴ T: *naḡş*.

⁶¹⁵ Yazmada: *dānānuḡ*.

⁶¹⁶ Yazmada: *fitne-yi ḡavḡāsı*.

- 1078 oğurdu dembedem Şāvürü halvet
kuru efsāneden isterdi selvet
1079 deberdür-idi ol Şīrīn haberden
söziyle lezzet alurdu şekerden

Firistāden-i Husrev Şāvūr-rā be-ṭaleb-i Şīrīn

- 1080 kaçan iş ḥadden şu başdan aşdı
muḥabbet bahrı cūş étدی vü taşdı
1081 dedü Şāvūra ki yār-ı vefādur
elüm tütğil ayakdan düşmedin zār
1082 oğıduḡ cānuma bir sihr-i efsūn⁶¹⁷
ki étmez anı yüz biḡ beng ü afyon
1083 içürdüḡ bir şarāb-ı hoş-güvārı
ki aldūḡ ṭākat u şabr u qarārı
1084 doğundı sīneme bir seng-i ḥāre
ki érse ṭağı kıla pāre pāre
[44b] 1085 erişdi bağruma bir tīr-i ḥūn-rīz
ki gök kalğanına érse dele tēz
1086 muḥāl oldı mecālim ṭākatüm ṭāk
gözüme zerre gelmez milk-i⁶¹⁸ āfāk
1087 göz odından sızurursa ciger yağ
kulağ urdı benüm cānuma oş dāğ
1088 meşel kim dediler elbette ḥağdur
ki gözden ilerü ‘āşık kulakdur
1089 ayak baş gel berü el bir édelüm
işi başarmağa tedbīr édelüm
1090 bu muḥkemlik-ile urduḡ çü bünyād
kemāline érür éy kāmīl üstād
1091 görürseḡ maşlahat kim rāht u baḥtı
koyup terk eyleyem bu tāc u taḥtı
1092 dutam senünle ma‘şūk éline yol
olam ben kemterīn kul şāh ola ol
1093 kalender-vār mest ü rind ü kallāş
yā iş başa vara yāḡod vèrem baş

⁶¹⁷ T: *sihr ü efsūn*. (Dipnotta Üt nüshası: *sihr-i efsūn*)

⁶¹⁸ T: *mülk-i*.

- 1094 ve ger⁶¹⁹ hayr andadur kim sen gidesin
anuñ ef'ālini tefīş' edesin
- 1095 göresin ol melek şekl ü perī-ḥad
olur mı ādemizāda muḳayyed
- 1096 yāḥod seng-i mederden ḳatıraḥ-mı
murādumuz murādından⁶²⁰ ıraḥ-mı
- 1097 bu ḥondan kim baña ḳılduñ ḥavāle
èlet bir loḳma aña da nevāle
- [45a] 1098 bu şerbetden ki yuduñ baña ḳur'a
ola kim aña daḥı ère sir'a⁶²¹
- 1099 ne deñlü bilür-iseñ siḥr ü destān
ède gör kim zemistān ola bostān

Cevāb-ı Şāvūr reften-i be-süy-ı Ermen be-ṭaleb-i Şīrīn

- 1100 yer öpdi şāhzāde öñinde Şāvūr
ki olsun devletüñ mehtābı pür-nūr
- 1101 zamāne bendeñ ü 'ālem muṭī' uñ
güneşden yaḥtulu⁶²² taḥt-ı⁶²³ refi' uñ
- 1102 felekden taḥt u günden tācuñ olsun
melek dā' ī cihān muḥtācuñ olsun
- 1103 firiştehler buḥūr eyler sipendi
ki saña _etmeye yavuz göz güzendi
- 1104 yañağuş ferri firdevse vērür nūr
èder cārüb özüñe zülfini ḥūr
- 1105 yaraşmaz ger cihān olursa derhem⁶²⁴
mübārek ḥāṭırında zerrece ğam
- 1106 ḳomaya 'āḳıl olan cānda gerdi
ki olur ḳılca gerdüñ ṭağca derdi
- 1107 gönül hoş eyle nüş' èt cām-ı şāfi
ki dērler dehre ḳāhir çarḥa cāfi

⁶¹⁹ T: *meger*.

⁶²⁰ T: *medārından*.

⁶²¹ T: *cür'a*.

⁶²² Yazmada: *baḥtulu*.

⁶²³ T: *baḥt-ı*.

⁶²⁴ Yazmada: *verhem*. T: *verhem*. B: *derhem*.

- 1108 kemīneḡ⁶²⁵ bir ḡarīfam ḡırfetüm çok
muḡārıflıkda⁶²⁶ bir ḡarfuma tā yok
- 1109 çü ben bir renge resm edem nişānı
gerek Erjeng naḡşın yuya Mānī
- [45b] 1110 göge perrān ola düzsem taşa per
yeri seyrān ede yazsam taḡa ser
- 1111 çı-ger bī-çāre-şeklem çāresāzem
ne var şüret-ger isem naḡşıbāzem
- 1112 dürişem kılmayam bir laḡza ārām
ki dildār u dilārāmuḡ⁶²⁷ ola rām
- 1113 ger od gibi demürdendür ḡışārı
ve ger çün la‘l-i taşdadur⁶²⁸ ḡarārı
- 1114 ayak başam çıkaram anı başdan
nēte-kim od demürden la‘l taşdan
- 1115 Süleymān-baḡt sen⁶²⁹ taḡtuḡda⁶³⁰ var ol
hemīşe tācubaḡş u tācdār ol
- 1116 Şabā milkine ben Hüdhüd varayın
nişānın sen Süleymānuḡ vēreyin
- 1117 ümīdüm var-durur bī-cinn ü insān
getürem ḡatuḡa Belḡısi āsān
- 1118 ḡarınca gibi ḡalsam ‘ācız u zār
kılam ḡod yēl gibi şāhı ḡaber-dār
- 1119 göḡüldüm yoldaş et devlet ḡapuḡdan
‘ināyet ḡaḡdan u himmet ḡapuḡdan
- 1120 tamām edince ol ‘ārif sözini
şeh etdi āferīn öpdi gözini
- 1121 vērür ol deḡlü milk ü māl u genci
ki ‘öşrinden toya yüz biḡ dilenci
- 1122 du‘ā edüp yere yüz urdı Şāvūr
hemān dem himmet-ile durdı Şāvūr
- [46a] 1123 ne kim yol ḡaydı var ise ḡayırdı
tevekkül cübbesin cāna ḡeyürdi

⁶²⁵ T: kemīne. B: kemīneḡ.

⁶²⁶ T: maḡārıflıkda. B: muḡārıflıkda.

⁶²⁷ T: dildār-ı dilārāmuḡ.

⁶²⁸ T: la‘l taşdadur. (Dipnotta Ür nüshası: taşdadur)

⁶²⁹ T: baḡtısın.

⁶³⁰ T: taḡtuḡa.

- 1124 pes oldı yola yel gibi ŧitabān
ögüŧ kat' etdi ŧahrā vü beyābān
- 1125 erüp ermedi⁶³¹ vü diŧlenmedi ol
erürdi Kūhisār-ı Ermene yol
- 1126 bir ulu tağ var-ıdı ol yörede
Semekde aŧılı⁶³² ucı semāda
- 1127 sovuğ yaylağ u hoŧ otlag-ıdı ol
pür āb u sebze bāğ u rāğ-ıdı ol
- 1128 ki ol Çin putlarının ŧecdegāhı
göŧüller kıblesi cānlar penāhı
- 1129 gelürdi yayın ol dilberler-ile
semen-sīmā vü sīmīn-berler-ile
- 1130 kılur-ıdı⁶³³ üç ay 'İŧ ü temāŧā
ŧafā vü zevk iŧin elterdi baŧa
- 1131 eriŧdüginde ŧāvür ol diyāra
henüz öŧ mevsim idi sebzezāra
- 1132 tırāz etmiŧ-ıdı küh-ı lācüverdi
ķabāsına benefŧ ü sorğ u zerdi⁶³⁴
- 1133 çemende hem-dem idi lāle vü gül
nesīme hem-nefes nesrīn ü sünbül
- 1134 ŧakāyık ħurresinden sebze ħarrā
reyāhīn turrenden yer mu᧭arrā
- 1135 var-ıdı ol tağda bir deyr-i 'ālī
ki uçar ķuŧ erürmezdi ħayālī
- [46b] 1136 bucağında mucāvırlar firāvān
keŧiŧ ü muğlar u batrīķ u ruhbān
- 1137 ulu muğ ŧekline girmiŧdi ŧāvür
çelīpā vü ŧalīb ü rind⁶³⁵ ü nes᧭ür
- 1138 palās egninde vü bēlinde zunnār
gelüp ol deyre ķondı āŧināvār
- 1139 birez eglendi vü öglendi⁶³⁶ anda
ķatı argun-ıdı diŧlendi anda

⁶³¹ T: arup armadı.

⁶³² T: aŧlı vü.

⁶³³ T: kılurlardı.

⁶³⁴ Yazmada: sorğ-ı zerdi.

⁶³⁵ T: zend.

⁶³⁶ T: öglendi.

- 1140 bu rāhibler anı hoş gördilerdi
 1141 amusı hizmetine durdılar
 1141 ücāvirler⁶³⁷ mücāvirlerden ol şīr
 ki āhū-eşme ankı yērdedür⁶³⁸ dēr
 1142 Süreyyā cem‘-ile ol māhımanzar
 yarın ne menzili ılır mūnevver
 1143 pes oldı hīle vū tedbīre meşgūl
 gehī sihre gehī teshīre meşgūl
 1144 belī bitürmedügin tīg u leşker
 olur kim bitürür tedbīr-ile er
 1145 ēdenler naql-ı esmārı hikāyet
 eşitdūñ böyle ılmışlar⁶³⁹ rivāyet

Hikāyet-i Şebdīz

- 1146 ki var ol deyr öñinde bir mağāre
 demürden apusı beñzer hişāra
 1147 ara taşdan bir at şekli yonulmuş
 tılsım-ıla mağāre_ ire onulmuş
 [47a] 1148 sürer her gellebān kısraklarını
 ki otlada ağuş otlaklarını
 1149 gezerler ol mağāre çevresini
 bu deyrūñ seyr ēderler devresini
 1150 olur her arnda bir gün mu‘ayyen
 ki girürler mağāruñ apusından
 1151 gelür kısraklar anda rağbet ile
 sürinürler bu aşa şehvet-ile
 1152 ērişür çün-ki fermānı Hūdānuñ
 yıgılır biñde biri māđiyānuñ
 1153 çün ol toħmuñ ērişse aşlı bēlden⁶⁴⁰
 toğar bir ay ki geer yēlse yēlden
 1154 tevārīh issi rāvī böyle⁶⁴¹ dēmiş
 ki Şebdīz ol aşuñ neslinden imiş

⁶³⁷ T: ücevir. BL: ücāvirler.

⁶³⁸ T: sebzedür.

⁶³⁹ T: ıldılar.

⁶⁴⁰ Yazmada: yēlden.

⁶⁴¹ T: eyle.

- 1155 anuñ'çün tırnağına āhen ü taş
hemān ol resm-ileydi-kim taşa baş
- 1156 bu resme Hālīkuñ 'ibretleri çok
çü kâdir kimsedür kudretleri çok
- 1157 devā kılan kayadan odı gülşen
'aceb-mi at ederse kara taşdan

**Maṭla' -ı dāsītān u nemūden-i Şāvūr şüret-i Husrev
be-Şīrīn bār-ı evvel**

- 1158 gel ey şīrīn-zebān u şehd-güftār
kıl erzān kanda⁶⁴² kim naqd ola bāzār
- 1159 dilünđden lezzet alur cān dimāğı⁶⁴³
demüñdendür mu 'aṭṭar dil dimāğı
- [47b] 1160 degül şol söz ki ola āb u gilden
bu söz kim menba'ıdur cān u dilden
- 1161 felekler hüsüne taḥsīn ederler
melekler 'aḳd-ı hūr-ı 'īn⁶⁴⁴ ederler
- 1162 dirīğ eyleme dürri cevherīden
yaşurma Zühre hüsünin Müşterīden
- 1163 sehergeh ki ābnūsı maḥv eder 'āc
kazınup düde⁶⁴⁵ yazıldı séfidāc
- 1164 kara reng etmiş-iken 'ālemi deng
seher gibi kıılır ser-sebz ü gül-reng
- 1165 тұrur çin⁶⁴⁶-şubḥıdem Şāvūr-ı naḳḳāş
cihān yangında reng-āmīz ü ḳallāş
- 1166 varur ol sebze ki ol naḳş-ı çīnī
gelüp ser-sebze kııurdu zemīni
- 1167 oturdu ḥalvet ol rengine üstād
ḳalem dutdı vü urdu naḳşa bünyād
- 1168 ḥarīr üstinde bir naḳş etdi taḥrīr
ki Mānī cān vērüp etmeye taşvīr
- 1169 ḳalemden levḥe ol mührü urur germ
ki taş görse ederdü mūm-veş nerm

⁶⁴² T: *ḳandı*. BL: *ḳanda*.

⁶⁴³ T: *tamağı*. (Dipnotta Üt nüshası: *dimāğı*)

⁶⁴⁴ Yazmada: *'aḳd u hūr u 'īn*.

⁶⁴⁵ T: *düre*.

⁶⁴⁶ T: *çün*.

- 1170 gören şanurdı èt ü kanı vardur
yāhod luṭf-ıla söyler cānı vardur
- 1171 müretteb yazdı Ḥusrev şüretini
kemāl-i ḥüsn⁶⁴⁷ içinde hey'etini
- 1172 tamām ètdükde baḳdı şola şaḡa
aşa ḳodı bir aḡaçdan⁶⁴⁸ budaḡa
- [48a] 1173 pes oldı cinnī gibi nā-bedīdār
èrişdi ol melek-rūlar perī-vār
- 1174 düzünmiş her biri bir renge zībā
kimi zer-beft geymiş kimi dībā
- 1175 semen-sīmā gül-endām erguvān-ḥadd
şanem-şekl ü semen-ber hızerān-ḳadd
- 1176 bu şeker lebler ortasında Şīrīn
meh-i tābān gibi ayruḡı pervīn
- 1177 hırāmān yöridi şahn-ı çemende
ḡazāl-ı Çīn⁶⁴⁹ gibi milk-i Ḥotanda
- 1178 çü gül gibi gelüp⁶⁵⁰ ḡülzāra girdi
ḥacāletden ḳaçup gül ḥāra girdi
- 1179 ne bostāna ki ḳaddı ḡölge ètdi⁶⁵¹
yüce serv oldı vü şimşād bitdi
- 1180 ne sebze kim saçı miski saçıldı
benefşe ḳoḡdı vü reyḥān açıldı
- 1181 ne yere kim ruḥından düşdi pertev
bitürdi seng-i ḥāre gül-bün-i nev
- 1182 şu yazup naḳşını āyīnesine
ḳucar-ıdı urup ayına sīne
- 1183 hırāmān ḳāmeti servden⁶⁵² çü gördi
aḡaçlar ḥizmeti'çün örü ṭurdi⁶⁵³
- 1184 ayaḡ üzre ṭurup serv-ile şimşād
ḳuluḡuzdur eger bende ger āzād

⁶⁴⁷ Yazmada: *kemāl ü ḥüsn.*

⁶⁴⁸ T: *aḡaçda.*

⁶⁴⁹ Yazmada: *ḡazāl ü Çīn.*

⁶⁵⁰ T: *güle.*

⁶⁵¹ T: *atdı.*

⁶⁵² T: *servin.*

⁶⁵³ T: *uru ṭurdi.*

	1185	birez seyr eyledi bu kevkeb-ile kamer veş 'izz ü cāh u mertebeyle
[48b]	1186	oturdu ol fitne gözlü kızlar-ıla bakımı ucuz tadımı kızlar-ıla
	1187	buyurdu-kim getürdiler şarābı şekerden nuql u kuşlardan kebābı
	1188	döküp ortaya gül hırmanlarını riyāzuñ sünbül ü süsenlerini
	1189	gile gül dökdiler-idi dile mül éder-idi ⁶⁵⁴ ayru düşmekden gile gül
	1190	birezden érdi başa nār u bāde ter étdi ⁶⁵⁵ āb u ⁶⁵⁶ 'aqlı vèrdi bāda
	1191	ser-āgāz étdiler şî' r ü terāne semā' u raqş u zevk-ı 'āşıkāne ⁶⁵⁷
	1192	er elin dutmamış dūşize kızlar aķar şudan tūru pākize kızlar
	1193	érememiş budaķlarını her bād élenmemiş yemişlerine horyad
	1194	ķamunuñ meyli nāz u ğonca gibi şığışmazlar deriye ğonca gibi
	1195	gül ü müşk ü şeker yağ u et olmuş serāser iştiḥā vü lezzet olmuş
	1196	aralarında ol sultān-ı hūbān şan ılduzlar içinde şems-i tābān ⁶⁵⁸
	1197	sürerdi ol göñüldeşlerle kāmı alurdu sāğarı vèrürdi cāmı
	1198	çü ḥod-bīn oldu öz naķşına ol māh tudaş oldu gözi bu naķşa nāĝāh
[49a]	1199	ki Şāvūr aşı ķomışdı budaĝa şikār olmaĝ-ıçün şāhīn tūzaĝa
	1200	buyurdu getürüñ şol şūreti tēz ki görünür gözüme fitne-engiz

⁶⁵⁴ T: *ķılurdu*.

⁶⁵⁵ T: *tozıtdı*.

⁶⁵⁶ T: *āb-ı 'aqlı*.

⁶⁵⁷ Yazmada: *zevk u 'āşıkāne*.

⁶⁵⁸ T: *māh-ı tābān*.

- 1201 varup getürdiler eline aldı
nazar kılduğda gözi anda kaldı
- 1202 neçe kim şöhet êtdilerdi haylî
dağı bir lezzete olmadı meyli
- 1203 bakarak nağşa oldı ‘aqlı hayrân
kâlur⁶⁵⁹ cân milki anda gönli seyrân
- 1204 geh öpdî şüreti urdı yüzine
gehî ağladı vü sürdi gözine
- 1205 nazar kılduğda nağşa oldı mest ol
put olmış-ıdı bu nağş u putperest ol
- 1206 gözin ırmazdı gizledüklerince
gene⁶⁶⁰ isterdi gizledüklerince
- 1207 çü gördiler ki oldı deng ü hayrân
harîri yırtup êtdilerdi pinhân
- 1208 dediler istedükde cinnî vü dîv
anı gösterdi gizledi kılp rîv
- 1209 perî yurdı-y-ımış bundan kaçalum
göçelüm öte şahrâya geçelüm
- 1210 pes andan yaqdılar ‘üd u sipendi
ki êürmeye yavuz göz güzendi
- 1211 niyâz eyleyü ol işden ilâha
gönülmişler-ıdı ârâmıgâha

[49b]

Nemüden-i Şävür şüret-i Husrev[râ] bâr-ı dovvom

- 1212 seher çün tahta geçdi şâh-ı encüm
koyup kühlî şamûrın geydi kâkum
- 1213 buyurdi açdılar gencîne-yi zer
cihâna dürr ü cevher kıldı zîver
- 1214 ne kesbi zağmeti ne dest renci
bulur küncide⁶⁶¹ genci her dilenci
- 1215 seherden durdı Şävür-ı seherhîz
êrişdi ol mu‘ayyen sebzeze têz
- 1216 êürmedin perîler anda dîdâr
muşavver kıldı bir nağş-ı perî-vâr

⁶⁵⁹ T: *kılur*.

⁶⁶⁰ T: *yine*.

⁶⁶¹ T: *küncinde*.

- 1217 bayağı naqşdan dağı müvecceh
 velī her nesnesi aña müşebbeh
- 1218 bir ağaç budağında aşdı gètdi
 yörede tırmadı yèr kesdi gètdi
- 1219 èrişdi anda Şîrîn-i şeker-rîz
 gözi hûn-rîz ü yüzi âteş-engiz
- 1220 dimāğı dünki sevdâlarda cûşân
 bugün zülfi gibi göñli perîşân
- 1221 bilesindeki ol mestâne putlar
 göñül hoş èt yè iç dèyü ögütler
- 1222 bularuñ hâtırı'çün ètdi şöhet
 kılurdu zevk-ı 'îşe⁶⁶² nîm rağbet
- 1223 gèrü mey kıldı bu lu'betleri germ
 semâ' u raqş u lu'be oldılar nerm
- [50a] 1224 çü bunlar lu'be girdi cüst ü çalāk
 bırahdı hırka lu'betbâz-ı eflāk
- 1225 gèrü nāgeh nazār bırahdı Şîrîn
 görür ol dünki timsālün nazîrin
- 1226 yüregi kopdı cânın tasa dutdı
 başını hayret odı⁶⁶³ basa dutdı
- 1227 hevāsına meyi⁶⁶⁴ bir dem yèter dèr
 şabā ermiş güle şeb-nem yèter dèr
- 1228 çağırdı-kim görüñ ne hāldur bu
 hayāl-i cin-mi yā muhtāldur⁶⁶⁵ bu
- 1229 getürüñ göreyim setr ètmeñ anı
 ki bu şüretde ma'nā var nihānī
- 1230 yügürdi birkaçı bu⁶⁶⁶ putlaruñ tēz
 bu şüretten yaña eylediler hîz
- 1231 varup⁶⁶⁷ yaşurdılar Şîrîn gözinden
 ki gètmeye göricek gendüzinden
- 1232 tolu ay it üninden tartıla-mı
 toğar gün balçık-ıla örtile-mi

⁶⁶² T: zevk u 'ayşe.

⁶⁶³ T: eli.

⁶⁶⁴ T: hevā mestine.

⁶⁶⁵ Yazmada: muhtāl.

⁶⁶⁶ T: ol.

⁶⁶⁷ T: alup.

- 1233 d diler gene eyledi per  r v
du     kılun ki olmaya yavuz d v
- 1234 bu resme r vlerd r d v vaşfi
geh iřler⁶⁶⁸ aşik re g h maşf 
- 1235 d neg n alduğ-ıdı bug n uędı⁶⁶⁹
bize g sterdi gene kapdı⁶⁷⁰ kaçdı
- 1236 bu y rden dağı v cibd r g ęel m⁶⁷¹
ę  sebzist n  g ş ışra geğel m
- [50b] 1237 pes andan bağladılar aya maşmil
S reyy dan su    d olundı menzil
- 1238 ol arada dil- r m  tdi  r m
s r p c mı g zed rdi ser-enc m
- 1239 ağar y k t  doğmış şuda bir dem
 derdi t ze la  l ⁶⁷² d rrde hem-dem
- 1240 ağa dek kim z m rr d [z] l u fert t⁶⁷³
kara karnına k t  dindi y k t
- 1241 geçe yatdılar ol şahr da ser-ęoř
rey h n c me-ę b u sebz mefreş

**Nem den-i ş v r ş ret-i  usrev be-ş r n b r-ı
s vvom**

- 1242 ę  gene şıdk-ıla_ urdı şub -dem dem
kud mından cih n t ldi kadem dem
- 1243 ekininden felek fell h  durdı
karağu hırmanını oda urdı
- 1244   aceb oddur⁶⁷⁴ ki her kanda şağıldı
rey h n bitdi v  g ller açıldı
- 1245 seğerden t rdılar ol t ze g ller
ferah ş d eyley p c n u g n ller
- 1246 nig rın ayağına s rdiler y z
d diler bir g n n  biğ s   ti y z

⁶⁶⁸ T: *ider.*

⁶⁶⁹ T: *ağdı.*

⁶⁷⁰ T: *yine aldı.*

⁶⁷¹ T: *kaçalum.*

⁶⁷² Yazmada: *la  l u.*

⁶⁷³ T: *z l-ı fert t.*

⁶⁷⁴ T: *oldur.*

	1247	cemālündür bahār u şubhıhızān ⁶⁷⁵ güzend étmeye bād u berg-i rızān ⁶⁷⁶
	1248	çü gülsin dāyimā handān gereksin göñülsin cānumuzda cān gereksin
[51a]	1249	yağın bir deyr var-ıdı pür-süz yöresi pür çemendür cennet-efrüz
	1250	buğūr édelüm ol deyr-i muğāna ⁶⁷⁷ érürelüm niyāzı āsumāna
	1251	neşāt-ıla çemende seyr édelüm bu şer işüñ yümünü hayr édelüm
	1252	édelüm bāde-y-ile ‘ış ü zevkı bırağalum cihān boynına tavkı
	1253	ola kim bu cüvān-şekl-i ⁶⁷⁸ köhen-pır birez merdüm-nüvāz ola perīgır
	1254	ne-kim dédiler étدی ol dil-ārām bulara rām oldu kām u nā-kām
	1255	ziyāret kıldılar deyr-i mağārı ⁶⁷⁹ çıkup seyr eylediler sebzezarı
	1256	döşenmiş-idi zemīne ferş-i mīnā ki a‘mā gevherin kılırdı bīnā
	1257	şabāyı zülf-i miskīn şāne düzmiş semen nergisleri ⁶⁸⁰ peymāne dizmiş
	1258	nevā-yı kumrī vü āvāz-ı bülbül şalar ‘uşşāka sāz ⁶⁸¹ u söz-i gülğul ⁶⁸²
	1259	éder kuşlar şalāyı dūş ber-dūş ⁶⁸³ öterler köşelerde gūşbergūş
	1260	érürmiş ⁶⁸⁴ anda dağı nağş-ı pervāz bayağı reng ü resmi ⁶⁸⁵ étmiş āğāz

⁶⁷⁵ Yazmada: *hīrān*.

⁶⁷⁶ T: *berg ü rızān*.

⁶⁷⁷ Yazmada: *deyr ü muğān*.

⁶⁷⁸ T: *cüvān-şekl ü*.

⁶⁷⁹ T: *deyr ü mağārı*.

⁶⁸⁰ T: *nergislerin*. (Dipnotta H nüshası: *nergisleri*)

⁶⁸¹ T: *süz*.

⁶⁸² T: *söz ü gülğul*.

⁶⁸³ T: *şalā-yı nüş-ber-nüş*.

⁶⁸⁴ T: *érişmiş*.

⁶⁸⁵ T: *resmin*. (Dipnotta Ür nüshası: *resmi*)

	1261	perī şayd olduğın sêzmiş sevinmiş özi cinnī gibi gözden yıvınmış
[51b]	1262	begendi ol yeri Şīrīn perī-veş buyurdi-kim ıarışdı āb u āteş
	1263	eger-çi yoğ-ıdı göñlinde ārām göñülsüz aldı ele bāde vü cām
	1264	bağınca çevre çeşm-i mihrübanı ⁶⁸⁶ göründi gözine şüret nişānı
	1265	ta ‘accub kıldı şüret teg ⁶⁸⁷ degüldür bu iş hağdan ⁶⁸⁸ gümān u şekk degüldür
	1266	işi var gibi durdı vü yügürdi kimesne varmadın andan öñürdi
	1267	eliyle_ol şüreti ağaçdan aldı öperek kuçarak yerine geldi
	1268	dédi kızlara ne gelse diline ki vāy aña ki bu nağşa iline
	1269	bağarak gétđi şabr u tākāt u hūş ⁶⁸⁹ gehī nūş étđi vü gāh eyledi cūş
	1270	nişān çün buldı ol yüzde yüzinden ğodı nāmı vü vardı gendüzinden
	1271	‘aceb oyun-ıdı ⁶⁹⁰ ol oyun özünsüz ki buldı özin ıaldı özünsüz
	1272	meges gör kim nece tezvīr kıldı hümā-yı ferruħı naħcīr kıldı
	1273	zihī ādem ki çün put-ğāne eyler anuğ gibi perī divāne eyler
	1274	çü nergis gözlüler gördi bu ħālī ki ol gül yüzlünüğ gétđi mecālī
[52a]	1275	dédiler biz şanurduğ serserīdür ğayāl-i dīv yā fi ‘l-i perīdür
	1276	peşīmānuş şehā ol pīşelerden perīşānuş yavuz endīşelerden

⁶⁸⁶ Yazmada: *çeşm ü mihrüban.*

⁶⁸⁷ T: *dek.*

⁶⁸⁸ T: *hağdur.*

⁶⁸⁹ Yazmada: *hūş.*

⁶⁹⁰ T: *oylandı.*

- 1277 turalum baş u cān terkin uralum
bu yollara yèlelüm yügürelüm
- 1278 kılavuz devlet ü bahtuñ kulavuz
bulavuz bu işüñ aşlın bilevüz
- 1279 çü Şīrīn gördi kim ol nāzenīnler
özinüñ ğuşşasınadır ħazīnler
- 1280 ölezidigine⁶⁹¹ söynüklülördür
içi yandığına göynüklülördür
- 1281 dedī yārenlerüm siz cānlarum siz
ne derde uğrasam dermānlarum siz⁶⁹²
- 1282 gerek her kethudāya yār nāçār⁶⁹³
Ĥudāya yaraşur kim ola bī-yār
- 1283 çī ger dāyim gözetmek yārī ħoşdur
velī yāruñ daĥı yararı ħoşdur
- 1284 degül yār ol-ki şaf bağlar şafāda
ķolayında ola vaķt-ı cefāda⁶⁹⁴
- 1285 aña dēr rāy ehli yār-ı hem-dem⁶⁹⁵
k'ola ğamda ħazīn şādīde ħurrem
- 1286 bu şüretde⁶⁹⁶ baña ma' nā göründi
degülseñ naķş bī-ma' nā gör endi⁶⁹⁷
- 1287 eger-çi şüret-i ma' nā düz olmaz
bilürüz şüreti ma' nāsuz olmaz
- [52b] 1288 gelüñ bu ma' nāyı_elden gizleyelüm
ne toğurur bu şüret gözleyelüm
- 1289 görelüm cidd edelüm şekl-i şüret⁶⁹⁸
ki ne yüz göstere ma' nā zararret
- 1290 nece dā' vā-yı bī-ma' nā kılalum
bu zībā-şüreti ma' nā bilelüm
- 1291 bugün şüret şafāsına içelüm
ma' ānī zevķı ile ħoş geçelüm

⁶⁹¹ Yazmada: *ölezüdigine*.

⁶⁹² T: *cānlarumsız / dermānlarumsız*.

⁶⁹³ T: *yār-ı nāçār*. BL: *yār nāçār*.

⁶⁹⁴ T: *belāda*.

⁶⁹⁵ T: *yār u hem-dem*.

⁶⁹⁶ T: *şüretle*.

⁶⁹⁷ Yazmada: *göründi*.

⁶⁹⁸ T: *şekl ü şüret*. B: *şekl-i şüret*.

- 1292 buyurdi t ze kıldılar neşati
kdılar ol ğalatdan ihtiyati
- 1293 yrtdiŐaĝarı ferhunde saki
tenaĝĝum bi-ĝam oldu 'ış u baki
- 1294 mey-i telh iĝdiŐirini-iŐeker-nuŐ⁶⁹⁹
edp her telh uŐirini feramuŐ
- 1295 demadem kim geleŐohbetde vecde
ederdiŐretnnnde secde
- 1296  'ışk atına urdi hamr eli zin
zende⁷⁰⁰ bil andaŐabr ayaĝın
- 1297 buyurdi mutribe k'edp ser-agiŐaz
bu naŐŐı ede dil-sz uŐarabsaz

Gazel

- 1298 olŐret-işin kim yz ayine-yi candur
baŐduŐaŐaŐaŐasuz d cihan naŐŐı 'ayandur
- 1299 bu peyker-i rhaniye ma 'naŐorana deş
can naŐŐı deglse n'iŐn can-ı cihandur
- [53a] 1300 hn-ı dil eder naŐŐımı kanı eger ol yaş
aşlı hafaŐandur neşe rengm yeri kandur
- 1301 demen ki nigaraŐaleb yoş  niŐani
aş gzniŐalib ki aşa her naŐŐ niŐandur
- 1302 naŐŐ olalı gnlmde hayal-ı leb uş haddi⁷⁰¹
dŐp d cihan naŐŐ-ı keremden tolu kandur
- 1303 verdi baş[a]ra 'arızı bir resme cilā kim
kim baŐsa grr naŐŐımıŐan āb-ı revandur
- 1304 ben sade dile reng-ile naŐŐ oynadı bir put
bu naŐŐ-ı nigara gzm andan nigerandur⁷⁰²
- 1305 buyurdi o[l] byle naziik gllere tz
kiŐepŐevre ygrp yollara tz
- 1306 getrn kimi bulsaŐuz gişiden
eger erkekten ola ger diŐiden

⁶⁹⁹ Yazmada:Őirini uŐeker-nuş.

⁷⁰⁰ T: zeng.

⁷⁰¹ Yazmada: hayal uş leb-i haddi.

⁷⁰² Yazmada: negerandur.

- 1307 bu şüretden aña ma' nā şoralum
ne şüret gösterürler bir görelüm
- 1308 neçe k'istediler nihān⁷⁰³ u peydā
bu naqşuñ sırrı olmadı hüveydā
- 1309 taḥayyur baḥrına talmıŝ-ıdı ol māh
olımamıŝdı bu şüretten āġāh
- 1310 gece érince qalmış-ıdı falaqda⁷⁰⁴
gehī gözde-y-ıdı gāhī kulaqda

Peydā şoden-i Şāvūr be-Şirīn ü kıŝsa-yı Hıusrev goften

- 1311 seḥer çün yédi baḥruñ eŝmesinden
bu nūr ırmaġınuñ ser-çeşmesinden
- [53b] 1312 şuwardı geldi āb-ı rüşenāyī⁷⁰⁵
qamu bīgāneyi vü āşināyī
- 1313 seḥerden tırmıŝ ol ser-çeşme-yi nūr
güneş yüzinde étmıŝ şubḥı mesrūr
- 1314 şaçı gibi perīşān u müşevveş
gözi yangında fettān u pür āteş
- 1315 açup ol naqşı éderdi temāşā
ḥarāb u mest-ıdı ol göze qaşa
- 1316 mey ü naqş-ıla ger eglerdi cānın
velī añlardı⁷⁰⁶ nāmın u nişānın
- 1317 tefekkür göllerine gönli talmıŝ⁷⁰⁷
bili resminde cānı kılca qalmış
- 1318 bu yaña naqş-bāz⁷⁰⁸ u ḥīle-pervāz⁷⁰⁹
füsünger ya' nī Şāvūr-ı suḥansāz⁷¹⁰
- 1319 eşer kılduġını efsūnı⁷¹¹ sêzdi
tılsım urdı vü nārencātı çizdi
- 1320 muġān resmince géydi vü büründi

⁷⁰³ T: *pinhān*.

⁷⁰⁴ T: *kalaqda*.

⁷⁰⁵ Yazmada: *āb u rüşenāyī*.

⁷⁰⁶ T: *öglerdi*.

⁷⁰⁷ Yazmada: *tolmış*.

⁷⁰⁸ Yazmada: *naqş u bāz*.

⁷⁰⁹ T: *naqş u bāz-ı ḥīle-pervāz*.

⁷¹⁰ Yazmada: *Şāvūr u suḥansāz*.

⁷¹¹ T: *efsün*.

gezerek ol yaña vardı⁷¹² görüñdi

- 1321 gözi tuş oldı Şîrîñüñ ırağdan
ki bir rāhib görünür karşırağdan
- 1322 bırağınca nazār talpındı cānı
belürdi āşınālıklar nişānı
- 1323 dédi şol rāhibi egleş görelüm
bu ğuşşa kışşasından bir şoralum
- 1324 segirdür birkaçı ol kızlaruñ tēz
buları görđi durđi fitne-engīz
- [54a] 1325 şorıcağ dédi anda çok nazār var
bulursam ehlini eydem haber var
- 1326 varuban⁷¹³ gene geldiler nigāra
dédiler kim bulandı⁷¹⁴ derde çāre
- 1327 eşitdüginde Şîrîñ-i şeker-nüş⁷¹⁵
tamarlarında kanı eyledi cüş
- 1328 gümişden kubbe gibi tırdı derhāl
bırağdı vādiye āvāz-ı halhāl
- 1329 hırāmāñ servi seyr étđi revāna
ki cāna kūt-ıdı kuvvet⁷¹⁶ revāna
- 1330 segirdür⁷¹⁷ şanasın kebk-i derīdür
şaçardı la'l ve billūra dürri⁷¹⁸ dür
- 1331 'aceb bend-ıdı ğīsūlar teninde
özi belinde vü cāñ gerdeninde
- 1332 şanasın āfitāb-ı yek-süvāre
kemend étmişdi⁷¹⁹ billürın hişāra
- 1333 niķāb ucın götürmiş ay yüzinden
ne ay ğün görse ğede ğendüzinden
- 1334 sözinde biñ şeker tuzında yüz nāz
hezārāñ 'izz ü nāz-ıla _étđi āvāz

⁷¹² T: *irdi*.

⁷¹³ T: *iverek*.

⁷¹⁴ T: *yağındur*.

⁷¹⁵ T: *Şîrîñ ü şeker-nüş*.

⁷¹⁶ Yazmada: *kūt-ı*.

⁷¹⁷ T: *sekerdi*.

⁷¹⁸ T: *deri*.

⁷¹⁹ T: *atmışdı*.

- 1335 ki bir dem ey gişi bizden yaña ol
nece bīgānalıkdur āşinā ol
- 1336 çü Şāvūr ol yüze kıldı gözin tuş
yakın oldu yıkıla ola bī-hūş
- 1337 gèrū cem´ eyledi ´aqlın ol üstād
du´ālar kılup éder āferīn bād
- [54b] 1338 zihī ferr-i cemāl⁷²⁰ u manzar-ı nūr
bu hūsne yoķ sekiz cennetde bir hūr
- 1339 bu ay-ısa neçündür yer yüzinde
güneşse⁷²¹ neşe dürr döker sözinde
- 1340 perī ise neçün gözden tōlınmaz
firiştehse neçün gökde bulınmaz
- 1341 bu fikr içinde kıldı deng ü hayrān
dilin depretmege kılmadı imkān
- 1342 çü gördi anı Şīrīn-i şeker teng
ki deng oldu bu gişi yemedin beng
- 1343 niķāb-ıla yaşırđı āfitābın
götürdi söz cemālinüñ niķābın
- 1344 dedı ne gişisin kıandan şoralum
bilelüm vaşfuñı andan şoralum
- 1345 pes andan ´aqlını cem´ étđi Şāvūr
şeker-lebden çü buldı söze destūr
- 1346 dedı bir ādemem ´ālemde seyyāh
seyāhatdan bugün bulmışam iflāh
- 1347 cihān işinden olmışam haberdār
neden kim şorar iseñ āgehüm var
- 1348 ne teftiş eylesen yerden gökden
habīrem sırrına geçmedin ögden
- 1349 berāber olmaya nādān⁷²² u dānā
degöldür bir za´if ile tūvānā
- 1350 çü Şīrīn gördi hāzırdur cevāba
şeker dilden şurū´ étđi hiķāba
- [55a] 1351 dedı ma´nā yüzinden söyle esrār
bu şüretten bizi eyle haberdār

⁷²⁰ Yazmada: *ferr ü cemāl*.

⁷²¹ T: *gün ise*.

⁷²² Yazmada: *dādān*.

- 1352 dédi Şāvūr ki éy nūr-ı ilāhī
 1353 hezārān Çīn putı nüktende⁷²³ hayrān
 1354 Hıtā naqqāşı bir harfunda nādān
 1355 bu naqş u şüret içre kışşalar var
 1356 gehī şādī vü gāhī gūşşalar var
 1357 çü vardur her maqālūñ bir maqāmı
 1358 ne bilsün sırr-ı hāşı degme ‘āmī
 1359 déyem sözler ki hāşıl kıla selvet
 1360 velī şol şart-ıla kim ola halvet
 1361 buyurdi-kim tağıldılar katından
 1362 benātu'n-na ‘şivār ay hazretinden⁷²⁴
 1363 çü hālī gördi meydānı suhandan
 1364 diledi ura⁷²⁵ söz topına çevgān
 1365 ki bu naqşı dilūñ taşvīri cānuñ
 1366 nişānın vērür ol şāh-ı zamānuñ⁷²⁶
 1367 nece şeh ki āfitāb-ı heft kişver
 1368 ki kıılır yēdi iqlimi münevver
 1369 cihānuñ tahtıgīri tācidārı
 1370 Fēridūn u Sikender yādigārı
 1371 sekiz cennet güneş yüzinde zerre
 1372 toköz gök himmeti honında terre
 1373 felekler perçeminūñ çenberidür
 1374 gece hüsünde hāl-i ‘anberidür⁷²⁷
 [55b] 1375 şehā vücūdınūñ feyzında ‘ālem
 1376 deñiz olsa degül bir katre şeb-nem
 1377 yüzünūñ safhası hurşid faşlı
 1378 haseb bābındadur Cemşid aşlı
 1379 şehinşeh Hüsrev-i perviz-i pīrüz⁷²⁸
 1380 ki dün gün şöbetidür Qadir ü Nevrüz

⁷²³ T: noktānda.

⁷²⁴ T: şöbetinden.

⁷²⁵ T: dilinden urdi.

⁷²⁶ T: cihānuñ.

⁷²⁷ Yazmada: hāl ü ‘anberidür.

⁷²⁸ Yazmada: Hüsrev-i perviz ü pīrüz.

- 1367 bu şīvele⁷²⁹ şu deñlü sihr ü efsün⁷³⁰
oķıdı-kim bu Leylā oldu Mecnūn
- 1368 neçe kim nüktesine⁷³¹ gūş ederdi
gehī ĥayrān olup geh cūş ederdi
- 1369 debredür-idi Şāvūrı arardı
neçe kim gétmek⁷³² istese şorardı
- 1370 velīkin sözi perdeyle güderdi
demādem yaş yèrine kan dökerdi⁷³³
- 1371 çü Şāvūr añladı-kim var ĥicābı
diler ki_örte gil-ile āfitābı
- 1372 eyitdi èy perī gizlersin⁷³⁴ esrār
sözi şīşeyle söylersin perī-vār
- 1373 gözün merdümlerin gördüm perigār
perīlik perdesinden çık berī gir
- 1374 nece bir teşne-leb⁷³⁵ èy ĥonca-ĥande
şekerden pistesin⁷³⁶ ol post-kende
- 1375 eger görmek dilersen vech-i dermān
tabībe derdüñi eyleme penhān
- 1376 put-ı zencīr-i zūlf anuñ sözinden
delürdi şöyle-kim gétđi özinden
- [56a] 1377 ĥerīfi gördi maĥrem yeri ĥālī
taĥaķdan örtüyü götürdi ĥālī
- 1378 ķodı nāzı vü ‘arz étđi niyāzı
mihmān Şāvūr öñinde açdı rāzı
- 1379 dédi-kim Leylā-yı mecnūn⁷³⁷ mişālem
ķara zūlfüm gibi āşufte-ĥālem
- 1380 bu şūret sevretinden eyle mestem
ki dün ĥün şanasın şuret-perestem
- 1381 görelden beri göñlüm gétđi benden
revān étđüm ne göñül cānı tenden

⁷²⁹ Yazmada: *şīrile*.

⁷³⁰ Yazmada: *sihr-i efsün*.

⁷³¹ T: *nüktesini*. (Dipnotta H nüshası: *nüktesine*)

⁷³² T: *dinmek*.

⁷³³ T: *yaş dökerdi kan yudardı*.

⁷³⁴ T: *gözlersin*.

⁷³⁵ T: *beste-leb*.

⁷³⁶

⁷³⁷ T: *Leylā vü Mecnūn*.

- 1382 be⁷³⁸-hakk-ı Dāver-i dānā-yı esrār
ki vèrdüm saña rāzı saqla zinhār
- 1383 eger-çi her bir işde er gerekdür
velī sırr işine server gerekdür
- 1384 eşitdük baş erenler aldı şābāş⁷³⁹
demişler vèrmenüz rāzı vèrün baş
- 1385 arayurağ getürdük bu araya
getür sen-dahı bildügün araya
- 1386 bize bir toğruluğ-ıla haber vèr
ne var Şīrīn-isem şīr ü şeker vèr
- 1387 ki dāyim rāst olan restedür dèr
yüregi egrilerün hastadur dèr
- 1388 pes andan aıladı Şāvūr-ı mevzūn
ki yoğdur toğru sözden özge⁷⁴⁰ efsūn
- 1389 dèdi ey şem ‘-i cem ‘⁷⁴¹ ü nūr-dīde⁷⁴²
dil ü cān gibi ‘ālemde güzīde
- [56b] 1390 hasūduñ turreden tārīk-dīndür
zamīrūñ ğurreden bārīk-bīndür
- 1391 bakımūñ kıldısa ‘ākıl yararsın
velīkin incelikde kııl yararsın
- 1392 anuñ hakkı ki zinhārındayam ben
yarın yoğ u bugün varındayam ben
- 1393 bilür çün toğruyı vü egriyi ol
nèçün toğrı koyup egri ola⁷⁴³ yol
- 1394 dèyeserven eger tatlu ger acı
tapuña bir eki toğru gelecı
- 1395 benem nakķāş-ı şūret-ger ki yazdum
bu nakş u renge yüz cān u dil azdum
- 1396 nişān-ı Husrev-i Pervīz yazdum
put-ı Şīrīn-i şeker-rīz düzdüm
- 1397 ne var kan dökse rengi kanı yoğdur
nişānı vardur ammā cānı yoğdur

⁷³⁸ Yazmada: *bi*.

⁷³⁹ Yazmada: *şābāş*.

⁷⁴⁰ T: *yigrek*.

⁷⁴¹ T: *cān*.

⁷⁴² Yazmada: *şem ‘-i cem ‘-i nūr-dīde*.

⁷⁴³ T: *egrile*.

- 1398 elüm kim tende tîz ü tündürekdür
çü kevn-i cāna ère kündürekdür
- 1399 ne var çeksem kabā-yı cismi çālāk
çü kıadd-ı cānı aḡsam zehrem⁷⁴⁴ olur çāk
- 1400 bize ta‘līm kıılan naķş u taşvîr⁷⁴⁵
ulu yerden olur rûhuna⁷⁴⁶ taḡrîr
- 1401 bu şüret kim aḡa dîvāne olduḡ
bugün bî-nür oda pervāne olduḡ
- 1402 degül bir noķta ḡusni nüshasından
meger ol daḡı yazdı nüshā senden⁷⁴⁷
- [57a] 1403 mişālinden bulursın böyle şevkı
yüzün gördükde gel gör ‘îş ü zevkı
- 1404 göresin çehresin nūrun ‘alā-nūr
baķasın behresine ḡūr-ı maķşūr⁷⁴⁸
- 1405 serāser cism ü cāndur āferîde
muşavver nūr lîkin nūr-dîde
- 1406 zarîf ü çābük cüst ü dilîr ol
hevāya āhū vü şimşîre şîr ol
- 1407 çü cām-ı bezm⁷⁴⁹ duta Cem gibidür
çü resm-i rezm⁷⁵⁰ ède Rüstem gibidür
- 1408 cemāline dèyeydüm bedr ü pür-nūr
ne ay gün yüzini ol nūr-ıla yur
- 1409 gül ü reyḡān-ı⁷⁵¹ bî-teşvîş ü ḡār ol
mül ü reyḡān-ı⁷⁵² bî-‘ayb u ḡumār ol
- 1410 çü söz söyleye mercāndan dürr eyler
ne dürr kim meclisi cāndan pür eyler
- 1411 vaķārı küh-ı Kāfa ḡastadur dèr
şitābı seyr-i çarḡa āhestedür dèr

⁷⁴⁴ Yazmada: *Zühre*.

⁷⁴⁵ Yazmada: *naķş-ı taşvîr*.

⁷⁴⁶ T: *olur dir rûha*.

⁷⁴⁷ Yazmada: *nüşhasından*.

⁷⁴⁸ Yazmada: *ḡūr u maķşūr*.

⁷⁴⁹ Yazmada: *cām u bezm*.

⁷⁵⁰ Yazmada: *resm ü rezm*.

⁷⁵¹ Yazmada: *gül ü reyḡān u*.

⁷⁵² Yazmada: *mül ü reyḡān u*.

- 1412 semend-i bād-ı pāya⁷⁵³ çün ura zīn
rikābından yel uğurlaya dizgīn
- 1413 ‘aṭāsı yel olsa ḥāṭır-ābād
hezārān genc-i Kārūnı ola⁷⁵⁴ bād
- 1414 ne var kan dökme is la‘lı ḥūsı
daḥı var şekerinde süd koḥusı
- 1415 henüz ol serv-i nāz⁷⁵⁵ u tāze şimşād
bahār-ı ḥüsnidür süsende⁷⁵⁶ āzād
- [57b] 1416 çı ger ‘anber şaçar sünbüllerinden
belürmedi benefşe güllerinden
- 1417 zenaḥ sīb ü şeker gonca-leb olmış
turunç-ı tāze⁷⁵⁷ vü pür-ğabğab olmış
- 1418 kamu ḥüsn ü cemāl ü devlet ile
kemāl-ı ‘izz⁷⁵⁸ ü cāh⁷⁵⁹ u ḥaşmet⁷⁶⁰ ile
- 1419 heves āb u gilünde⁷⁶¹ düşmişündür
hevāḡ odlarına dutuşmuşundur
- 1420 döker her şubıdem māh üzre şeb-nem
senüḡ mihründen urur şıdk-ıla dem
- 1421 meger kim bir gece zülfün ḡayālın
düşinde gördi şūrīde étđi ḡālın
- 1422 ne yer içer ne ‘ış eder dutar cām
ne gece uyḡu⁷⁶² ne gündüzde⁷⁶³ ārām
- 1423 tap ola zıkr-i Şırın hem-nefes der
baḡa her telḡ u şırından bu pes der
- 1424 ne şöḡbet ki anda Şırın sözi gétmez
eger ḡod cān-ı şırındür eşitmez
- 1425 kuluḡı kāşıd étđi bu diyāra
ki seyr edem nihān u aşıkāra

⁷⁵³ Yazmada: *semend ü bād-ı pāya*.

⁷⁵⁴ T: *ala*.

⁷⁵⁵ Yazmada: *serv ü nāz*.

⁷⁵⁶ T: *süsenden*.

⁷⁵⁷ Yazmada: *turunç u tāze*.

⁷⁵⁸ T: *kemāl u ‘izz*.

⁷⁵⁹ T: *cān*.

⁷⁶⁰ Yazmada: *ḡışmet*.

⁷⁶¹ T: *gilinde*. (Dipnotta Üt nüshası: *gilünde*)

⁷⁶² T: *uyḡu vü*.

⁷⁶³ T: *gündüzde*.

- 1426 bulam cehd-ile sen cānuḡ niṣānı
erişdürem selām u armağanın
- 1427 pes andan bir yüzük çıkardı şundi
ki gün yüzi anuḡ yüzinde tondi
- 1428 degül kıymet cihānuḡ taḡt u tācı
deger bir bakımı ‘ālem ḡarācı
- [58a] 1429 bahāsın cevherīler şorar olsa
yétürmeye yèr ü gök cevher⁷⁶⁴ olsa
- 1430 erişmiş cedd-be-cedd Cemşīd şehden
yég-imiş ḡusreve tāc u külehden
- 1431 tapuḡa ol Süleymānuḡ niṣānı
bu ḡātemdür şenā vü⁷⁶⁵ armağanı
- 1432 eger Balkıs-vār anuḡla ārām
èderseḡ ol ins ü cinn saḡa rām
- 1433 gözin açmış-durur izüḡ tozına
ki èltem tütüyā ède gözine
- 1434 hemān ister tapuḡdan armağanı
göremezse⁷⁶⁶ gèder nām u niṣānı
- 1435 adum şorarsaḡ ‘ālemde meşḡūr
nedīm-i ḡusrev-i Pervīz Şāvūr
- 1436 bu resme dökdi dürlü dürr ü cevher
nebāt u ḡand ezüp ètdi mükerrer
- 1437 bu dürr ü cevhere Şīrīn-i medḡuş
ḡulaḡ dutup şeker gibi èder nüş
- 1438 varur kim yavu ḡıla gendüzini
gèrū şan ‘atla cem ‘eyler özini
- 1439 çü naḡş olmışdı dil mūmına mühri
yüzüḡi öpdı urdı cāna mihri
- 1440 birezden dèdi-kim èy merd-i tedbīr
ne dèrsin bu işüḡ tedbīrine bir
- 1441 çü fikrūḡ odı ḡodı baḡa dāḡı
gèrū ‘aḡluḡ elile şeş bu baḡı
- [58b] 1442 kerem ḡıl reh-numūn ol rāh-ı ḡāşı
ki_ola cān göḡlümüḡ ḡalāşı

⁷⁶⁴ T: pür-zer.

⁷⁶⁵ T: şenādür.

⁷⁶⁶ T: ki irmezse.

- 1443 v'egernī ölürem kalmaz nişānem
başuğa mazlemem boynuğa qanum
- 1444 dedī Şāvūr ki ey devlet çırāğı
cemālūğ gülşeni firdevs bāğı
- 1445 şabā berg üzmesün ter gülleründen
bahār ayrılmasun bülbülleründen
- 1446 tozuğdan tāze yüzlüler ter olsun
günüğ günden güne rüşen-ter olsun
- 1447 dediseñ tēzrek ben kul varayın
ne-kim ısmarlar-ısağ aparayın
- 1448 bu aḥvāli anuğ-ıla tanışam
olacağuş öñin şonın şanışam
- 1449 gene ta'cīl-ile erem tapuğa
sürem yüzüm sa'ādetlü қапуға
- 1450 edem Yezdān-ı cān-baḥşa⁷⁶⁷ münācāt
ki ḥāşıl kıla ḥayr-ıla mülākāt
- 1451 niğār eydür atam bu söz degüldür
bu deñlü gözleyen göz göz degüldür
- 1452 benüm yok erteğe şabr u mecālüm
beş on aya kim erer qanı ḥālüm
- 1453 Medāyin bundan eki ay⁷⁶⁸ ola yol
varuğ gelince beş aya geder ol
- 1454 bağa ḥod her dem-i hicr ola biğ yıl
gözüme tağdur[ur] ger qala bir kıl
- [59a] 1455 sen anda vāşıl u ben bunda maḥrüm
zihī bī-ḥāşıl u bed-baḥt olam şüm
- 1456 bağa bir maşlaḥat gör kim dürişem
beş on gün içre maḥbūba erişem
- 1457 çü ben Şebdizüme olam süvāre
kesem yol Rüstem ü İsfendiyāre
- 1458 kayırmayam kaya vü taş er olsa
yüzüm döndürmeyem yüz⁷⁶⁹ leşker olsa
- 1459 Medāyinden yanını bağa göster
gözet maḥlūbı tālib nece ister

⁷⁶⁷ Yazmada: *Yezdān u cān-baḥşa*.

⁷⁶⁸ T: *aylık*.

⁷⁶⁹ T: *biğ*.

- 1460 nişânından beni eyle haberdâr
gelesin sen gènjince⁷⁷⁰ himmet ét var
- 1461 çü gördi Müşterî germ oldı bāzâr
mehi mihr-ile ister Zühre-ruhşâr
- 1462 dèdi éy āfitāb-ı encümen-tāb
saçuñ zulmet yañağuş nür-ı mehtāb
- 1463 yüzüñ şem' idür azmışlar delîli
lebüñdür bâğ-ı cennet selsebîli
- 1464 bugün sen Hâzır⁷⁷¹ ben Mūsâ ne muhtâc
kerem senüñ kerâmet kapusın aç⁷⁷²
- 1465 kemîneñ kim okudum faşl-ı merdûd⁷⁷³
ğarañ buydı-ki bilem bâb-ı maqşûd
- 1466 nécedür 'ışk-ıla peymân u 'ahduñ
kemâl-i hadde-midür cidd ü cehdüñ
- 1467 bu dem bildüm ki 'ālî himmetüñ var
muhabbet 'âleminde kuvvetüñ var
- [59b] 1468 gel emdi açmağıl ayruğ bu rāzı
leb ü ğamzeñ gibi ét hoğğabāzî
- 1469 dañı söz söyleme dön kaşruña var
oşañ olma yarağun gör nè-kim var
- 1470 ava çıkar gibi eyle bahāne
binüp Şebdîzüñe olğıl revāne
- 1471 çün altuñda bulına ol uçar kuş
ola aşlanlar öñüñde sîne-güş
- 1472 yöri seyyāre gibi mîl-der-mîl
göz érürmeye étse yel ta'cîl
- 1473 bilürven karşılar seni şehinşāh
yaluñuz⁷⁷⁴ seyr éder gün gibi ol māh
- 1474 nişān ol k'atı zerrîn-na'l olısar
başından ayağa dek la'l olısar
- 1475 tonı al atı al vü ruñı al
bu al-ıla çü gördüñ ferruñı al

⁷⁷⁰ T: *k'öñünçe*. BL: *geñince*.

⁷⁷¹ T: *Hızra*. BL: *Hızr*.

⁷⁷² Yazmada: *şaç*.

⁷⁷³ Yazmada: *terdūd*.

⁷⁷⁴ T: *yoluñu*. BL: *yaluñuz*.

	1476	gürseñ yolda ol cān Müşterisin nişān vēr māhıveş engüşterisin
	1477	senüñ aña nesīmüñ ĥod nişāndur yoluñ tozı gözine armağandur
	1478	v'egernī ⁷⁷⁵ tā Medāyin yolını sor şoñuñı gözleyürek ⁷⁷⁶ öñüñi gör ⁷⁷⁷
	1479	çü dīdār açā şahrā-yı Medāyin bahārı bī-ĥazān u pür-ĥazāyin
	1480	göresin şehr içinde ey meh-i 'aşr semāya hem-ser olmış bir ulu kaçır
[60a]	1481	şuyı mā-verd ü toprağı müverred ķumı vü ķayırı la'l u zeberced
	1482	felek tākı 'anāşır nerdübānı ķamer derbānı Keyvān pāsubānı
	1483	mu'ayyendür adı Meşküy-ı Perviz içi pür ĥür-ı miskīn ⁷⁷⁸ çeşmi ĥün-riz
	1484	eger şāhı bulursañ anda ĥod ⁷⁷⁹ ĥüb beşāret ķıl ki ĥāşıl cümle maṭlūb
	1485	v'egernī cem'édüp saçuñ çözügin ķaravaşlara göster şeh yüzügin
	1486	ki saña édeler i'zāz u ikrām düzedeler senüñ'çün ĥalvet-i rām
	1487	olasın tā ére şāh-ı yegāne érüresin külāhı āsumāna
	1488	temāşā eyle şun'-ı lā-yezālı teferrüc ķıl cemāl-i pür ⁷⁸⁰ -kemāli
	1489	éki āyīne olduķda muķābil yüzüñ ayına ol gün [dek] baķa bil
	1490	sen anda göresin māhiyyetüñi bilesin ṭab'uñı ĥāşiyetüñi
	1491	göre gün yüzünü sende 'ayān ol ķıla gendüzün özine beyān ol

⁷⁷⁵ Yazmada: *ve ger ne.*

⁷⁷⁶ Yazmada: *gizleyürek.*

⁷⁷⁷ T: *öñüñi gözleyürek soñuñı sor.*

⁷⁷⁸ Yazmada: *ĥür u miskin. T: ca'd-i müşkīn.*

⁷⁷⁹ T: *ĥoş.*(Dipnotta Ür nüshası: *ĥod*)

⁷⁸⁰ T: *ber.*

- 1492 kaçan-kim êkilikden êrikesin⁷⁸¹
gède senlik ü benlik birikesin⁷⁸²
- 1493 olıcağ vahdet u kullî⁷⁸³ arada
aņasız ben ıulı dağı du'āda
- [60b] 1494 ıuluğ ayruğ ıapunu ğörmek olmaz
ne ğörmek bu yörede durmağ olmaz
- 1495 tamām olduğın işi ğördi Şāvūr
tamām êtdi sözini ıurdı Şāvūr
- 1496 dedı hoş ıalıñuz ğetdi ıuluğuz
ıodı ol ayı ğün ğibi yaluğuz
- 1497 işāret kıldı ğurşīd-i cihānbīn
gene oldı benātu'n-na'ş Pervīn
- 1498 dedı ılduzlara ol māh-ı tābān
ki ol menzilden olalar şitābān
- 1499 buyurdi çekdiler bir kühıpeyker
ki na'lından olur tağ kān-ı gevhēr
- 1500 süvār oldı bile āzāde kızlar
berun nağş u derūnı sāde kızlar
- 1501 hemān evden yaña oldı revāne
fūsūn-ı dīv-imiş⁷⁸⁴ dēr ol fesāne⁷⁸⁵
- 1502 ğönülde sırrını êtmişdi muĥkem
ğederdi içi pūr-ğam taşı ğurrem
- 1503 bu şüret kışşasın êtmişdi der-pīç
dağı ol yañadan söz açmadı hīç
- 1504 vaıangāha êrüp ğösterdi ārām
ne ārām eylesün çün 'ışıadur rām

Şıfat-ı şeb

- 1505 ğeçe çün marğ-ı sebze-yi zamāne⁷⁸⁶
tozutdı kāhı ğeh ğeh şāh-ı şāne⁷⁸⁷

⁷⁸¹ T: *irügesiz*. (Dipnotta Ü nüshası: *irügesin*)

⁷⁸² T: *birigesiz*. (Dipnotta Ü nüshası: *birigesin*)

⁷⁸³ T: *vahdet-i küllî*. BL: *vahdet ü kullî*.

⁷⁸⁴ T: *fūsūn ü rīv*. (Dipnotta Üt nüshası: *fūsūn-ı dīv*)

⁷⁸⁵ Satırda behāne yazılmıştır. Satırın altında *fesāne* yazılmıştır. Anlama daha uygun düştüğü için *fesāne* tercih edildi.

⁷⁸⁶ Yazmada: *sebze vü zamāne*. T: *mezra'-ı sebz-i zamāne*.

⁷⁸⁷ T: *kāh-ı rāhı Kehkeşāne*.

[61a]	1506	karaņu hırmanı pür-dâne oldı ne dâne her biri dürdâne oldı
	1507	kamer göstermişdi taş-ı zerrîn ki biçdüm hâzır oluñ ‘ömr ekiñin
	1508	turup derd-ile Şîrîn-i dilefrüz Mehîn Bânū katına vardı pür-süz
	1509	yanına aldı Bânū cānı gibi severdi dîni vü îmānı gibi
	1510	yüzün yüzine urdı eydür ey şāh bağışlasun başa sen şāhı Allāh
	1511	gözüm ger ayrıla yüzün gününden günüm kara ola zülfün dününden
	1512	dilerven cānsuz étmesün beni ⁷⁸⁸ Hâk ki ya ‘nî sensüz étmesün beni Hâk
	1513	nefes kim sen firişteden cüđādur behişt içre ise bād-ı hevādur
	1514	güneş yüzünde kim Hâkdan nazar var görürven gerd fikrinden eşer var
	1515	benüm cānum benüm cānum senüñdür n'em olur hānumān hānum senüñdür
	1516	gözüm nūrısın u göñlüm sürürü gözün gibi nedür ⁷⁸⁹ göñlün fütürü
	1517	Mehîn Bānūya Şîrîn eydür şāh mudām olsun senünle taht u dergāh
	1518	sa ‘adet pūştisin ‘izzet penāhı başuñdan gétmesün devlet külāhı
[61b]	1519	dün-e-gün şayd içinde görmedüm gey peleng ü bebr ü göz ⁷⁹⁰ étdümdi der-pey
	1520	öñümden şıçradı bir çüst ü çālāk ⁷⁹¹ atum érmedi kaldum hor u gamnāk
	1521	dédüm olsa şehün mihri göñüldeñ yaşırmaz-idi Şebdîzi bu kıldan

⁷⁸⁸ T: *teni*.

⁷⁸⁹ T: *neden*.

⁷⁹⁰ T: *peleng ü şîr ü bebr*. B: *peleng ü bebre gözetdümdi*.

⁷⁹¹ T: *şayd-ı çālāk*.

- 1522 dilerven devletünde ey cihāngīr
anuḡ üstinden⁷⁹² edem şayd-ı naḡcīr
- 1523 Mehīn Bānū dēr ey cānum⁷⁹³ cihānum
n'olaydı isteyedyūḡ ḡānumānum
- 1524 serāser milkūmi⁷⁹⁴ ol at yērine
ger istersen ḡayurmazvan birine
- 1525 anı senden yacandugumda⁷⁹⁵ ma' nā
seni şakladugum olurdu ya' nī
- 1526 bilürsin ḡamle vaḡtı olsa Şebdīz
ne resme tünd ü merkebdür nece tēz
- 1527 seni andan şakınuram yoḡ anı
ḡişi cāndan şakınur mı cihānı
- 1528 çü Şebdīz oldı rengidür ḡabeşden
yēḡ ola mı gece rūşen güneşden
- 1529 ve ger lābud-ısaḡ ey nigārīn
alalar bend ü zencīrini yarın
- 1530 ḡamaḡına⁷⁹⁶ licām-ı pehlüvānī
urup rām eylesün rāmīler anı
- 1531 ki dincelmiş-durur fermān-ber olsun
bir ēki gün riyāzet-perver olsun
- [62a] 1532 süvār ol aḡa baḡt u devlet-ile
şikār ēt şīr-i nerri şevket-ile
- 1533 sevindi vü du'ālar kıldı Şīrīn
açıldı güldi çün gül-berg-i nesrīn
- 1534 birez kim bezm sürdü⁷⁹⁷ şöḡbet ētdi
elin öpdi durup ḡaşrına gētdi
- Şıfat-ı rüz ve reften-i Şīrīn**
- 1535 çü şubḡ urdu vü şaḡn-ı lācüverdī
yüzün altun şuyı birle suvardı
- 1536 bu şaḡn içindeki sīmābugūn ḡarf
ḡazındı yērine naḡş oldı şengerf

⁷⁹² T: üstinde.

⁷⁹³ T: cān ü.

⁷⁹⁴ T: mülkümi.

⁷⁹⁵ T: saḡındugumda.

⁷⁹⁶ Yazmada: ḡamaḡına.

⁷⁹⁷ T: ḡurdu.

- 1537 kıoyup gevhlerlerini hāzin-i Çīn⁷⁹⁸
zümürürd dürce urdı kıufl-ı zerrīn
- 1538 sehergehden durup ol nakş-ı çīnī
düzetdi dürlü renge gendüzini
- 1539 bu-y-ıımış içlerinde resm ü ‘ādet
binicek şayda ol ehl-i sa‘ādet
- 1540 eren resmince geyerdi geyesi
müretteb pehlüvānī her libāsı
- 1541 kabā-yı türkī tāk-ı gürcuvānī⁷⁹⁹
kemān-ı çāçī vü tīg-ı⁸⁰⁰ keyānī⁸⁰¹
- 1542 saçını bōrk içine bağlamış berk
külāhına cihānı eylemiş terk
- 1543 bināgūşında açmış⁸⁰² bir güher-pāk
ki eder nūrı gündüz perdesin çāk
- [62b] 1544 kamer⁸⁰³ nūrı-y-ıla ol gūşuvāre
şanasın şāfī şuda seng-i pāre⁸⁰⁴
- 1545 bu kerr ü ferr-ile çıkıdı kapuya
dirildi ol güzel kıızlar tapuya
- 1546 kamu türkāne geymişler kabāyı
güni kıoyup külāha bōrke ayı
- 1547 götürmüş saçları miskīn⁸⁰⁵ kemendi
bırahmağa peleng ü şīre⁸⁰⁶ bendi
- 1548 bu sırruñ ermeyüp keyfıyyetine
yarağ etmiş kamu av niyyetine
- 1549 pes emr eyledi Şīrīn-i şeker-rīz
kı Şebdīzūñ şeşeler bendini tēz
- 1550 getürdiler anı çün bād-ı şarşar
perī-per āhenīn-süm kühıpeyker

⁷⁹⁸ Yazmada: *hāzin ü Çīn*.

⁷⁹⁹ Yazmada: *tāk u gürcuvānī*.

⁸⁰⁰ T: *tīr-i*.

⁸⁰¹ Yazmada: *tīg u keyānī*.

⁸⁰² T: *asmış*.

⁸⁰³ T: *kamu*.

⁸⁰⁴ T: *hāre*.

⁸⁰⁵ T: *müşkīn*.

⁸⁰⁶ T: *bebre*.

- 1551 Süheylinden⁸⁰⁷ tarıgur çarh-ı gerdân
êşitse kan kaşana raşş-ı destân
- 1552 ol ay bu burca çün şîrâne bindi
gören şandı güneş aşlana bindi
- 1553 hemânâ⁸⁰⁸ dedî ol şîr-i yegâne
revân oldı bu Şîrîn husrevâne
- 1554 yöridi der-peyince ol perîler
çererdüklerine döymez çeriler
- 1555 ava yaydı buları ol dilârâ
birez kim geçdilerdi kûh u şahrâ
- 1556 kemîngehden bir âhû şıçradı cüst
kavî kıldı rikâbı dizgini süst
- [63a] 1557 şu resme depdi vü şıçratdı atı
ki atıla oğ ola yayı⁸⁰⁹ katı
- 1558 geyik kovar gibi geçdi dereden
şanasın kuş-ıdı uçdı aradan
- 1559 ne kuş yel érmez-idi gerdine hîç
gèderdi bakmaz-ıdı ardına hîç
- 1560 şanurlar kaçdı at oldı serkeş
ne bilsünler ol urdı ata âteş
- 1561 eger-çi gölge gibi izlediler
görünmez gölgesi şan gizlediler
- 1562 çî-ger gün fark eder Çîni Habeşden
hañadur gölge istemek güneşden
- 1563 dün érince_izlediler gerd-i hurşîd
bu günden döndiler gün gibi nevmîd
- 1564 güzel Şîrinden ayru zâr u mañrûm
yanarlar nête-kim baldan ırağ mûm
- 1565 érüp gece dönerler hayret-ile
Mehîn Bânûya derd u hasret-ile
- 1566 bu derd u şûr u şer aşın yédiler
o telh işini Şîrînüñ dediler
- 1567 ki ne reng oynadı çarh-ı bed-añter
ki élden çıkdı ol hurşîd-i enver

⁸⁰⁷ T: *sâhîlinden*. (Dipnotta Ür nüshası: *süheylinden*)

⁸⁰⁸ T: *hemân-dem*.

⁸⁰⁹ T: *yay ola*.

	1568	ne resme çekdi baş Şebdīz-i serkeş néce tēz oldı Şīrīn şöyle ki _āteş
	1569	gece olunca istediklerin zār gērü döndüklerini çār u nāçār
[63b]	1570	Mehīn Bānū_olıcağ bu işden āgāh boyandı āh-ıla kaşr u dergāh
	1571	bırakdı tācın tahtından èndi yüzün yırtup urundı vü dögündi
	1572	döşendi gül oturdı ĥor u ġamnāk tonın çāk ètdi koydı başına ĥāk
	1573	ķara bahtına ķarandı ilendi gene ķardaşı yası tāzelendi
	1574	dèdi saġu saġup ki _èy māh-ı pür-nür yavuz göz mi _ètdi ⁸¹⁰ sen günden beni dūr
	1575	gül idüġ gönlüm idi bāġ u rāġuġ ne bilem ķankı dikendür turaġuġ
	1576	cüvān-ı servidüġ ⁸¹¹ cānum çemengāh ne yèl oldı vü kandadur vaṭangāh
	1577	dürr idüġ şevķ-ıla ⁸¹² geh dürc-i cān pür yavu ķıldum ‘aceb kim bulısardur
	1578	meh idüġ mihrüġ-ile gönlüm aydın kime olduġ ‘aceb çeşm-i cihānbīn
	1579	bu otlakdan yayınduġ èy ġazāle ne bilem ķankı şīr oldı ĥavāle
	1580	bizi ķan yaş gibi bıraĥduġ ‘aceb zülfüġ kimüġ boynına daķduġ
	1581	tenüġi incidürdi şerb u dībā döye mi bunca rence_ol cism-i zībā
	1582	durur ılduzlaruġ èy meh müheyyā güneş misin gönüldüġ böyle tenhā
[64a]	1583	geceden şubĥ olunca ķıldı zārı deġiz dökdi gözinüġ bıġarı
	1584	seĥer leşker olur bu işden āgāh yaraġ-ıla ķılurlar ‘azm-ı dergāh

⁸¹⁰ T: *irdi*.

⁸¹¹ T: *cüvān bir serv idüġ*.

⁸¹² T: *şevķüġ ile*.

- 1585 dilerler kim yayılup arayalar
 kamu tağı vü taşu tarayalar
- 1586 Mehîñ Bânü icâzet vèrmedi hîç
 bulara eylemedi başını pîç
- 1587 meger görmişdi düşünde bu rāzı
 ki elinden uçar bir şāhbāzı
- 1588 kalur ol hasret-ile zār u nā-sāz
 kılur pervāz bir müddet gelür bāz
- 1589 dèdi ger biz ‘ukāb u bāz olavuz
 veyāhod yèl-ile hem-rāz olavuz
- 1590 degül mümkün ki Şebdîzün hayālîn
 görevüz yā şoravuz vaşf-ı hālîn
- 1591 uçar kuşuñ şuyınca gètmek olmaz
 eser yèle yügürüp binmek olmaz
- 1592 gögercin ètdi burcından çü pervāz
 eger pîrüz rüz-isek⁸¹³ gelür bāz
- 1593 bilünüz bu kadar kim Hāq kazāyı
 yazıcaq kulına ister rızāyı
- 1594 ümîd üzmeyelüm èmdi Hudādan
 mededler umalum vird ü du‘ādan
- 1595 ki Hāq def‘ ède gene Hāq kazāsın
 şava Şîrînden ü bizden belasın
- [64b] 1596 Mehîñ-bânü çü vèrdi bu cevābı
 sükût ètmegi gördiler şavābı
- 1597 kamu gam perdesine düzdi sāzı
 ki ne toğura çarhuñ perde-bāzı
- Ender aḥvāl-ı Şîrîn der ğurbet
- 1598 bu yaña geldük ol serv-i hıramān⁸¹⁴
 revān olmış-ıdı ètmezdi ārām
- 1599 seher yèli gibi altında Şebdîz
 elinde yayı⁸¹⁵ u dilinde Pervîz
- 1600 şanasın ki ètdi seyrān necm-i seyyār
 yāhod olmuşdı perrān murğ-ı tayyār

⁸¹³ Yazmada: pîrüz-ı rüzisek.

⁸¹⁴ T: serv-i gül-endām.

⁸¹⁵ T: başı.

- 1601 tezikirdi tozından mār-ı gerze
üñinden ürker idi şîr-i şerze⁸¹⁶
- 1602 görinse ādeme ĥod ol şemāyil
olurdı ĥayretinden ‘aklı zāyil
- 1603 degül düşmenden ĩmĩn gāh u bĭ-gāh
yörürdi taġa taşa rāh u bĭ-rāh
- 1604 ne vaşf ědem ne ĥadde oldı endūh
ne deñlü çekdi deşt ü bĭşe vü kūh
- 1605 degül kim yel gibi gederdi yolda
yeli taġ gibi kordı şaġda şolda
- 1606 nişān şorardı geh geh yol erinden
çü bildi eyle sıçrardı yerinden
- 1607 ki şanurlar ĥayāl idi göründi
yāĥod perĭ idi uçdı büründi⁸¹⁷
- [65a] 1608 bu resme seyr ěder güne katup dün
yedi seyyāre reşki ol yedi gün
- 1609 katı yol zaĥmeti věrdi tekessür
yañaġı gülleri věrdi⁸¹⁸ taġayyur
- 1610 mizāc-ı nāzükine⁸¹⁹ toz u toprak
eşer kıldı ne döysün yele yaprak
- 1611 şovuk cevri gece vü gündüz ıssı
degül şiddet geçürsin ‘izzet issi
- 1612 nemā bulmuş neşāt u nāz içinde
olmuş devlet ü i‘zāz içinde
- 1613 sürüp her laĥza taġlarca şafāyı
cihāndan çekmemiş kılca cefāyı
- 1614 buġur ki uġradı derd ü ibtilāya
bu resme miĥnet ü renc ü belāya
- 1615 kıyās ět ki nětesi ola ĥālĭ
ne deñlü kıala şabrı vü mecālĭ
- 1616 bu yedi günde diñlenmedi bir dem
atından ěnmedi illā laĥza-yı kem

⁸¹⁶ Yazmada: *serze*.

⁸¹⁷ T: *yürindi*. (Dipnotta Üt nüshası: *bürindi*)

⁸¹⁸ Satırın altında *buldı* yazılmıştır. T: *buldı*.

⁸¹⁹ Yazmada: *mizāc u nāzükine*.

- 1617 üşenürdi-ki vara éle boya
ne şehre kona bilürdi ne köye
- 1618 yédinci dün⁸²⁰ ki çarhuñ hoqqabāzı
açup şandugını keşf êtdi rāzı
- 1619 kıara naṭ‘ üstine tağıtdı mühre
meger hengāme ‘arz eyler sipihre
- 1620 hezārān lu‘b-ıla gösterdi eşkāl
ki her şekli vērür ‘aqla biñ eşkāl
- [65b] 1621 çi ger her müşk-ile olmış⁸²¹ şekībā
érüp⁸²² yorıldı gey ol şekl-i zībā
- 1622 diledi éne bir dem éde ārām
neye encām olur göre ser-encām
- 1623 tölandı vü aradı ol yöreyi
begendi éndi kıondı bir arayı
- 1624 oturdı bir taşā arķasın urdı
ne yatmak dizginini tıtdı durdı

Der münacāt-ı Şirīn

- 1625 dédi éy Kādir ü Hayy u tüvānā
cihān esrārına bīnā vü dānā
- 1626 Semī‘-i da‘vet⁸²³ ü Vehhāb-ı maķşūd⁸²⁴
vücūduñ cūdıla cümle mevcūd
- 1627 kıarañu dünleri pür-nūr éden Hāķ
gamīn göñülleri mesrūr éden Hāķ
- 1628 kıara toprakdan ihsān éden insān
yeşil yaprakdan eşkāl éden elvān
- 1629 éden kıahruñ kıılıcına sitize
başına nīş-i peşe oldı nīze⁸²⁵
- 1630 bulur zulmetde āb-ı rüşenāyı⁸²⁶
bilen⁸²⁷ luṭfuñ suyında āşināyı

⁸²⁰ T: *gün*.

⁸²¹ Yazmada: *olmuşıdı*.

⁸²² T: *arup*.

⁸²³ Yazmada: *semī‘ ü da‘vet*.

⁸²⁴ Yazmada: *vehhāb u maķşūd*.

⁸²⁵ Yazmada: bu satır ile bir sonraki beytin ikinci satırını birbiriyle yer değıştirmiştir.

⁸²⁶ Yazmada: *āb u rüşenā*.

⁸²⁷ T: *bulan*.

	1631	bilür bu cümle ‘ālem anı bende ki senden artuğıdur saña bende
	1632	İlāhī bende-yi ħor u naħīfem ķavī bī-çāre vü süst ü za ‘īfem ⁸²⁸
[66a]	1633	meded kııl derd-ile dermānda ķaldum ne bilem nēre varam ķanda ķaldum
	1634	nēçe azmışlara yol gösterürsin nēçe az umana bol gösterürsin
	1635	İlāhī derdmendem müstemendem bu ğurbet odına ‘ūd u sipendem
	1636	yaluņuzlara zikrūñ hem-nefesdür belālu ķullara feryādıresdür. ⁸²⁹
	1637	mecālüm ğetdi oldı tākātüm tāk ‘ināyet ‘aynı ile ħālūme baķ
	1638	bu yollarda baña yētmekse taķdīr çü yok tağyīr ü ⁸³⁰ taķdīre ne tedbīr
	1639	dilerven bārī Pervīzūñ cemālin ğörem öğde veyā düřde ħayālin
	1640	ķarañu dünlerimi rüşen eyle ķara dikenlerümü ğülşen eyle
	1641	dēyecegüm ķamu ‘ilmūñe ma ‘lūm řığınan saña ħāřā_ola maħrūm
	1642	dēr-idi sağu sağup ağlar-ıdı aķup la ‘l üzre dürler çağlar-ıdı
	1643	ēder ılduzları bedr ayı tırmuķ ķılurdı incü billürı ıřırmuķ
	1644	dēyürek ağlayuraķ ēderek āħ yuħu ğözlerine yol buldı nāğāħ
	1645	ıımızğanmaķlığa olınca meyli ķulağına doķundı at Süheylī ⁸³¹
[66b]	1646	beliñledi yuħudan ğördi řebdīz ķulaķların tıruduraķ baķar tēz

⁸²⁸ Bu beyit daha önce 7. beyit olarak kullanılmıştır.

⁸²⁹ Yazmada: *feryād u res*.

⁸³⁰ T: *ü* yok.

⁸³¹ T: *řāħīli*. (Dipnotta Üt nüshası: *süheylī*)

- 1647 gözetdi gördi-ki bir zift aşlan
gelür ki ède anı vü atı bî-cân
- 1648 dedü ger⁸³² binsem ü sıçratsam atı
bilürven buluram bundan necâtı
- 1649 velî ben sıçrayınca ola kim⁸³³ ol
yolumı dutmadın bula başa yol
- 1650 elinde okı yayı hâzır idi
bu şîrûñ cünbişinden nâzır idi
- 1651 bırağdı şaştına tîr ü hadengi⁸³⁴
geyik gör ki_eder aşlan-ıla cengi
- 1652 şolını gözleyürek çekdi şağa
girür peykân avuca gez kulağa
- 1653 şan oldı şems burcı Kavsa mâyil
haseddendür esed mâha muğâbil
- 1654 çü şeşdi 'uğde-yi tîri girihden
dutuldı sem'-i Zühre şavt-ı zihden
- 1655 ol âhû eyle atdı kînesinden
ki şîrûñ deldi bağrın sînesinden
- 1656 ok-ıla bile şıçramışdı Şebdîz
erüp⁸³⁵ tağıtdı aşlan kellesin tîz
- 1657 bu fetîhî fâl-ı sa'd edindi Şîrîn
revân bindi ata yâd êtdi yârın
- 1658 geçerdü tağ u şahrâ vü bayâbân
uçar kuşdan eser yelden şitâbân

[67a]

Resîd[en]-i Şîrîn be-çeşmesâr

- 1659 sehergeh gördi kim bir sebze⁸³⁶ gülşen
münîr âyîne gibi oldı rüşen
- 1660 yumar biñ nergis-i sîmîn gözini
ki açâ bir gül-i zerrîn⁸³⁷ yüzini
- 1661 zihî gül kim koğusından seher çîn
cihân eknâfı taldı nâfe-yi Çîn

⁸³² T: *kim*.

⁸³³ T: *bilürem*.

⁸³⁴ Yazmada: *tîr-i hadengi*.

⁸³⁵ T: *urup*.

⁸³⁶ T: *sebz*.

⁸³⁷ Yazmada: *gül ü zerrîn*.

- 1662 görüñdi karşıudan bir sebze zîbâ
şanasın döşemişler ferş-i dîbâ
- 1663 dırahtistân-ı hûb âb-ı revâne
aralık yerde havz-ı husrevâne
- 1664 bıñar u çeşme illâ eyle şâfi
ki kevşer şerbetinden şuyı şâfi
- 1665 günisi odı ol aşl-ı nebâtuñ
kara étmiş günin âb-ı hayâtuñ
- 1666 tılandı bir zamân ol çeşmesârı
teferrüc kıldı havzı vü bıñarı
- 1667 yörendi ol diyârı hiç deyyâr
baķup görmedi ne yâr u ne aġyâr
- 1668 ġubâr-ı râh-ıla ol mâh-ı pür-derd
teni âyînesin dutmuş-ıdı gerd
- 1669 bir arada konup baġladı atı
silâh u sâzını berkitdi katı
- 1670 yöridi çeşmeye ol çeşme-yi nûr
nete-kim havz-ı kevşerden yaņa hûr
- [67b] 1671 ki ola şuda ġül-i ter gibi reste
ġül-âb-ıla kıla billûrı şüste
- 1672 şoyulur gibi ebr az az kâmerden
şeşer bendi kabâ-y-ıla kemerden
- 1673 çü ‘uryân oldı ol cism-i münevver
şanasın⁸³⁸ cân yüzün açdı muşavver
- 1674 dutup bir mîzar-ı nîlî⁸³⁹ miyâna
şuya girdi vü od urdı cihâna
- 1675 şanasın ki âbnûsı urundı⁸⁴⁰ ‘âc
veyâhod Nîle ġarķ oldı sefidâc
- 1676 anuñ‘çün nîl éder rengin cihânuñ
ki nîl-idi hicâbı âfitâbuñ
- 1677 komasâ taht-ı sîme lâcüverdi
atardı çarķ-ı kühlî tâc-ı zerdî

⁸³⁸ Yazmada: şanasın.

⁸³⁹ Yazmada: mîzar u nîlî.

⁸⁴⁰ Yazmada: urundıdı. T: sanasın âbnûsa urnadı.

- 1678 çü⁸⁴¹ ol şāfī güher düşdi⁸⁴² bu şuya
şanasın girdi rüşen gün pusuya
- 1679 zihī şu kim ğamından gözi yaşıdur
bu nūr-ı çeşmün ki_adı güneşdür
- 1680 tenini yur-iken ol çeşme-yi nūr
'aceb bu ki_eder-idi çeşmeyi nūr
- 1681 şuya kim saç saçılmış⁸⁴³ dām-ı şesti
degül māhī⁸⁴⁴ meh idi zīrū-desti
- 1682 gül-āb-ıla ter edüp misk-i huşkı
kılur keffāret-i kāfūr⁸⁴⁵ müşki
- 1683 şu göynerdi nēte-kim kalbı maħrūr
teni içürmişdi kuruş-ı kāfūr
- [68a] 1684 yunurken şekerinden kaṭre-yi āb
şuya ṭammış ü etmiş cümle cüllāb
- 1685 meger miħmān olasin⁸⁴⁶ sezmiş-idi
anuñ'çün şuda cüllāb ezmiş-idi

Maṭla ' -ı dāsītān

- 1686 gel ēy bülbül ki hengām-ı çemendür
çemenler pür gül ü serv ü semendür
- 1687 eser şubḥuñ nesīmi şādīkāne
seḥer sen-dahı cūş et 'āşīkāne
- 1688 demünnden cān dimāğımı ter eyle
şekerden şīveñi rüşen-ter⁸⁴⁷ eyle
- 1689 bugün kim sāz u sūza⁸⁴⁸ kudretün var
ser-āğāz et çü sözde kuvvetün var
- 1690 gele bir dem kalasın eyle ḥāmūş
ki_olasın nefḥ-i şūr erince bī-hūş
- 1691 bilürsin bī-vefādur devr-i eyyām
ne gül kalur vü⁸⁴⁹ ne bülbül ser-encām

⁸⁴¹ T: çün.

⁸⁴² T: girdi.

⁸⁴³ T: saçı saçmış.

⁸⁴⁴ Yazmada: māhı.

⁸⁴⁵ Yazmada: keffāret ü kāfūr.

⁸⁴⁶ T: iresin.

⁸⁴⁷ T: şirīn-ter.

⁸⁴⁸ Yazmada: sāz-ı sūza. T: sāz u söze.

⁸⁴⁹ T: vü yok.

- 1692 kanı ol da'vā-yı destān édenler
 cihāmı milk ü şehristān édenler
- 1693 ne efsāne ki var Sāsānilerden⁸⁵⁰
 hemān ol kışşādur Sāmānilerden⁸⁵¹
- 1694 eyüsin eylük ile yād éderler
 yavuzından daḥı feryād éderler
- 1695 eyü yavuzların başı kayudur
 yavuz daḥı demiş eylük eyüdür
- [68b] 1696 bu şīrīnlige bulunmaz nihayet
 görelüm Ḥusrevi n'olur ḥikāyet

**Gorihten-i Ḥusrev ez-ḥavf-ı Hürmüz ve residen-i O
be-Şīrīn der çeşmesār**

- 1697 rivāyet kıldı pīr-i Pārsī-ḥ'ān
 ki sözden dökdi mülk-i Pārsa ḥ'ān
- 1698 ki Şāvūrı çün uçurmuşdı Pervīz
 ki pervāz ura Ermenden yaḡa tēz
- 1699 göz açup intizār-ı rāh éderdi
 dün ü gün yatmaz idi āh éderdi
- 1700 dutardı milk-i Ermenden yaḡa göz⁸⁵²
 şafā vērürdi ol yüzden gelen toz
- 1701 devā umar-ıdı bād-ı seḡerden
 ki vère derdine ol ḥāk-i dürden
- 1702 nesīm ol yoldan érdükçe demādem
 vērürdi rūḡ-ı mecrūḡına merhem
- 1703 bulut kim ol yaḡadan kıla seyrān
 bilürdi yaḡmurın derdine dermān
- 1704 bu ortada mülāzım şāha dāyım
 dil ü cān anda ten kulluḡda kāyım
- 1705 severdi gözleri nūrı gibi şāh
 aḡa dek kim yavuz göz érđi nāḡāh
- 1706 görürdi gevherinde kābiliyyet
 çırāḡ-ı milk oḡurdı şem'-i millet

⁸⁵⁰ Yazmada: *Sāsānilerden*.

⁸⁵¹ Yazmada: *Sāmānilerden*.

⁸⁵² T: yüz.

- 1707 ki eşitdük yavuz gözden démişler
dökilür yere hūb u ter yemişler
- [69a] 1708 çividi kim yüz ayına çekerler
nazar renginden éderler hazerler
- 1709 güneş kim nūrdan yaçar hurūfi
göz érmekden bulur haṭṭ-ı kūsūfi
- 1710 ol evvel şāha māhı ğamz édenler
siyāset kılmak için remz édenler
- 1711 görürler bitmedi ol hīleden iş
dişilerdi⁸⁵³ velīkin koymadı diş
- 1712 hasedden dérilüp el bir éderler
gèrü bir mekr-ile tedbīr éderler
- 1713 ‘amel kim şāhibi ehl-i hasedden
yemişsüz bāğdur cānsuz cesedden
- 1714 hasen fi‘li hased ol resm-ile yèr
ki od odunı şuyı kum kayır yèr
- 1715 hasedden kırtılan oldur ‘amelde
ki olur kısmına⁸⁵⁴ rāzī ezelde
- 1716 pes eyle kıldılar hīle bu huşşād
ki ère şāha Husrevden yavuz ad
- 1717 ururlar Husrevün adına sikke
bırağurlar⁸⁵⁵ şehi vü şehri şekke
- 1718 çün⁸⁵⁶ ol aqçe yayılır èle şehre
èrişür behre andan ehl-i dehre
- 1719 hirāsān oldı Hürmüz bu haberden
yavuz endişeler kıldı hazerden
- 1720 üşenür genc aşlıandan qarı kırd
ki dilkülere uya isteye yurd
- [69b] 1721 gümān életdi bu mansūbdan şāh
ki şāh māt oynayısar oğlı nāgāh
- 1722 dédi biz dağı ferzin bend édelüm
ağa bend-ile nuş u pend édelüm

⁸⁵³ T: dişilendiler.

⁸⁵⁴ T: kısmete.

⁸⁵⁵ T: düşürürler.

⁸⁵⁶ T: pes.

- 1723 anuñ beydaqları olınca ferzīn
uralum atına zencīrden zīn
- 1724 yigitlik çün cünūndan bir budakdur
delüye bend ü zencīr olsa haqdur
- 1725 hisāb étدی öginde kıldı tebdīr
degül aña ki n'olur emr-i taqdīr
- 1726 esīr olmaya husrān-ıla Husrev
dutulmaz 'uqdeye düşüp meh-i nev
- 1727 kimün kim togrıdur gönli vü cānı
cihān dutmaz anı dutar cihānı
- 1728 Buzurg-ümīde erişdi bu esrār
kıılır halvetde Pervīzi haberdār
- 1729 dedī tāli' erişmişdür vebāle
atañuñ qaşdı vardur gūşimāle
- 1730 bu yerden yōri bir qaç gün sefer kııl
ne iqlīme ki dilersin⁸⁵⁷ gūzer kııl
- 1731 çü ten bī-cān ola ne aşşıdur kürk
baş esen olıcağaz bulunur⁸⁵⁸ bōrk
- 1732 çü Husrev gördi āşūb-ı zamāne
helāk-ı cānına ister bahāne
- 1733 dedī olmayayın server gerekmez
diriye ser gerek efser gerekmez
- [70a] 1734 Medāyin tahtına olınca sultān
olayım dilberün⁸⁵⁹ bābında derbān
- 1735 başın kıurtarmağa cehd ederek tēz
erişdi qaşr-ı Meşkūsına⁸⁶⁰ Pervīz
- 1736 kıaravaşlarına kııldı vaşıyyet
ki ben bir qaç gün étđüm ava niyyet
- 1737 érer olursa bir bülbül bu bāğa
ki tūtī gibi kıona bir budāğa⁸⁶¹
- 1738 ulu mihmāndur aña édün ikrām
fulān qaşrı bezeñ kim éde ārām

⁸⁵⁷ T: *dilerseñ.*

⁸⁵⁸ T: *tīz bulur.*

⁸⁵⁹ T: *dilberüm.*

⁸⁶⁰ Yazmada: *qaşr u Meşkūsına.*

⁸⁶¹ T: *biner perr-i zāğa.*

- 1739 'azîz ü muhteremdür hizmet eyleñ
kamuñuz cān u dilden hürmet eyleñ
- 1740 ve ger tardur dèyüp Meşkū-yı hażrā⁸⁶²
èderse Hażr-veş āheng-i şahrā
- 1741 ne şahrāda ki dèrse ol⁸⁶³ turağı
düzesiz anuñ içün kaşr u bāğı
- 1742 çü hürīdür aña cennet gerekdür
cihamı cāna bī-minnet gerekdür
- 1743 meger kim èrdi ilhām-ı ilāhī
ki vèrür göñli bu resme güvāhī
- 1744 dèdi bu kışşayı vü durdı Pervīz
biner bir barķ-ı sür'at tāzıya tēz
- 1745 bile⁸⁶⁴ bir nēçe kullar çüst ü çābük
cevāhirden nefāyisden nēçe yük
- 1746 dutup⁸⁶⁵ Ermen zemīn yolını gètđi
atuñ na'lı taşu yün gibi dıtdı
- [70b] 1747 hāzerden eyle gèder ol cihāngīr
ki kılurđı bēş altı menzili bir
- 1748 bu resme bir nēçe dün gün ki sürđi
katırlar yoş-ıdı atları durđı
- 1749 buyurđı-kim kōnalar bir araya
ki diñlene tavar yola yaraya
- 1750 dèdi kullara deprenmeñ biriñüz
tavara yēm vèrün bekleñ yeriñüz
- 1751 ten-i tenhā⁸⁶⁶ binüp tutđı kenāre
şanasın āfitāb-ı yek-süvāre⁸⁶⁷
- 1752 meger kōnduğı yer Pervīz şāhuñ
yakıncaķ menzili idi bu māhuñ
- 1753 şu hāletde ki Şīrīn-i şeker-bār
yüzerđi⁸⁶⁸ burc-ı ābīde kōmer-vār

⁸⁶² Yazmada: *hađrā*.

⁸⁶³ T: *isterse*.

⁸⁶⁴ T: *biner*.

⁸⁶⁵ Yazmada: *dutuben*.

⁸⁶⁶ Yazmada: *ten ü تنها*. T: *teni تنها*.

⁸⁶⁷ Yazmada: *āfitāb u yek-süvāre*.

⁸⁶⁸ T: *yunurđı*.

	1754	gezerek erişür ol sebzezāra teferrüc ederek kıllur nazāra
	1755	görür cennet-şifat bir tāze gülşen aķar şu āb-ı kevşer ⁸⁶⁹ gibi rüşen
	1756	ağaç içinde bir şeb-reng bağlu ğamından ħınk-i çarħuñ ⁸⁷⁰ bağrı dağlu
	1757	bir at kim Ĥusrev-i ħurşīdisīmā bu resme binmedi bir bād-ı peymā
	1758	gelürek arķun arķun gördi nāgāh şu içinden ⁸⁷¹ tecellī kıldı bir māh
	1759	nēce meh ki āfitāb-ı ‘ālem-efrüz erişse sāyesine ola bī-süz
[71a]	1760	şu içinden cihāna barķ urur nūr su anı ol cihānı nūr-ıla yur
	1761	güle saçmış benefşe dāne dāne urur sünbüllere dendān-ı şāne
	1762	teni gencīne kılmış şu içini bu gence tārūmār etmiş saçını
	1763	gērü kılmış eli ol mār[1] der-pīç ki ya ‘nī siħrdür üşenmeñüz ħiç
	1764	bünāgüşın görüp etdüğine cüş suyı zülfinden etmiş ħalka der-güş
	1765	çü āşuftedür ü şūrīde tedbīr degül ħalka ki kılmış bend ü zencīr
	1766	şaçıldıkça ten-i billūrına ⁸⁷² āb şan eder perde dürden nūr-ı mehtāb
	1767	göründükde şehe ol nūr-ı dilkeş güneş olmuş-ıdı şeh ya ‘nī pür-āteş
	1768	dökilür gözleri yaşı maţar-vār ki ya ‘nī burc-ı ābīde ķamer-vār ⁸⁷³
	1769	ne durı bildi vü ne ķona bildi ne ilerü ne gērü dönebildi

⁸⁶⁹ Yazmada: *āb-ı kevşer*.

⁸⁷⁰ Yazmada: *ħank-i çarħ*.

⁸⁷¹ T: *içinde*.

⁸⁷² T: *teni billūrına*.

⁸⁷³ T: *ķamer var*.

- 1770 mecālî kalmadı ne av ne seyrān
ışırdı barmağın u kıldı⁸⁷⁴ hayrān
- 1771 semen-ber ol nazardan gāfil idi
ki sūnbül nergisine⁸⁷⁵ māyil idi
- 1772 çü gètdi gün yüzinden ebr-i miskīn
gözin açdı vü gördi şāhı Şīrīn
- [71b] 1773 hemān⁸⁷⁶ gördi biner bir perr-i ‘uqāba
direk olmış-durur serv āfītāba
- 1774 bu şerm ü havf-ıla⁸⁷⁷ ol çeşme-yi nāb
şu resme dîtredi-kim şuda mehtāb
- 1775 ol ay bulmadı bundan gayrı çāre
ki gīsūların édindi sitāre
- 1776 bürüdü⁸⁷⁸ saçlarını ol nazarda
geceyi gündüze eyledi perde
- 1777 münīr eyler meh ü şî rā-yı deycūr
néce olsun güneş şa‘r-ıla mestūr
- 1778 müdāb étmiş gönül şāh-ı güher-tāb
aḡa qarşu néte-kim sīme sīmāb
- 1779 velī gördi-ki ol āhū şikārı
kuçınur şanki murğ-ı şāhusārı⁸⁷⁹
- 1780 zebūngīr olmadı ol şāh-ı naḡcīr
ki olmaz şīr-i merd-efgende zebūngīr
- 1781 mürüvvet görmedi şart-ı edebden
yüzün ayruğa döndi ol talebden
- 1782 gönül ol çeşmede göz özge yerde
anuḡla cān yüz göz⁸⁸⁰ özge yerde
- 1783 perī-vār ol şudan çıkdı dil-āvīz
gèyendi⁸⁸¹ şıçradı Şebdīzine tēz
- 1784 dedı gendüzine kim bu cūvān-merd
ki devr éttdi beni çün çarḡ-ı cān-gerd

⁸⁷⁴ T: *barmağını kıldı.*

⁸⁷⁵ T: *nerisine.*

⁸⁷⁶ T: *Hümā.*

⁸⁷⁷ Yazmada: *şerm-i havf.*

⁸⁷⁸ T: *bürüdü.*

⁸⁷⁹ T: *şāh-sārī.*

⁸⁸⁰ T: *yüzi yüz.*

⁸⁸¹ T: *gönildi.*

	1785	‘acebdür ol benüm yārum degülse nedür dil derdi dildārum degülse
[72a]	1786	ëşitdüm la ‘ldur la ‘l oldı kânı bu gevher ol-ısa kânı nişānı
	1787	dédiler tonı başdan ayağa al ger ol-ısa ne için eyleye al
	1788	ne bilsün şeh ki iz şaşurmuş idi hazerden tonını degşürmiş ⁸⁸² idi
	1789	hele ol naqş-ı cevher kânıdur bu eger ol şüret ise cānıdur bu
	1790	gene eydür inende gelme vecde revā olmaz eki mihrāba secde
	1791	dutulmaya eki karpuz bir elde tapılmaya eki şeh bir ‘amelde
	1792	ve ger ol şah-ısa serkeş degüldür bu yol üzre bilişmek hoş degüldür
	1793	eger ‘izzet gerekse perde yëgdür her işde kıymete perverde yëgdür
	1794	pes andan depdi vü şıçradı Şebdîz yügürdi şöyle kim bād-ı şehirhîz
	1795	şu resme tüz gèder-idi hazerden ki öñürdür idi hiss-i nazardan
	1796	öñinden yuvınur yiter dëyü dîv kaçup kırtulmağa eder perî ⁸⁸³ rîv
	1797	geçince lahza kim Husrev kayıkdı şikârın gözleyü ardına bakdı
	1798	göremedi diyâr içinde deyyâr aķar su-daħı ne aġyâr u ne yâr
[72b]	1799	segirdür çevre yollara atıla nête-kim katı yaydan oķ atıla
	1800	gehî şola yügürür gāh saġa gehî yakına baķar geh ıraġa
	1801	aġaçlar başına eder nazāra ki uçup ortadan dutdı kenāre

⁸⁸² T: *deñşürmiş*.

⁸⁸³ T: *idi*.

- 1802 ve ger kuş oldu uçdı kanı atı
yarağı nère vardı n'oldı yatı
- 1803 dönüp havza bakup éderdi āhı
şuda⁸⁸⁴ isterdi māhī gibi māhı
- 1804 her āhīr cān oda ten şuya atdı
teni yunduğı suyu kuçdı yatdı
- 1805 gerek kim şudan ola hākisār ol
'aceb bu şuda yel gibi yanar ol
- 1806 eger-çi cānına od u şu⁸⁸⁵ urmuş
bu şuyı cānı gibi oda⁸⁸⁶ urmuş
- 1807 yüzi cennet yüregi dūzahı idi
teni od-ıla suya berzahı idi
- 1808 cigerden çekdi bir göynüklü āhı
ki od yeg baña bu şudan ilāhī
- 1809 furāta érdüm étmedüm dehān ter
yeridür od koyarsam başa ez-ber
- 1810 nebāta uğradum olmadı behrem
revādur zehr-ile çāk olsa zehrem
- 1811 güher buldum u toprak étmedüm baş
hakkıdır şimdi başuma yavuz taş
- [73a] 1812 yerüm olmadı gönüller yāsemenler
yeridür kıllarum⁸⁸⁷ olsa dikenler
- 1813 érişdüm nāgehān zıll-ı hümāya⁸⁸⁸
ki_érürem sākı 'arşa tahtı pāya
- 1814 çekindüm sāyeden bī-māye kaldum
anuñ'çün sāye-veş bī-māye kaldum
- 1815 baña kim dedi ki_andan göz çevürdüm
sa'ādet karşı geldi yüz çevürdüm
- 1816 ne dīvüñ rīvine oldum nişāne
ki şaldum bāğ-ı firdevsi yabana
- 1817 ne var her yerde hayr eden añılsa⁸⁸⁹
revādur ger bu şabr issi söğülse

⁸⁸⁴ T: *sudan*.

⁸⁸⁵ T: *od suda*.

⁸⁸⁶ T: *eda*.

⁸⁸⁷ T: *kıllarum*.

⁸⁸⁸ Yazmada hem *zıll u hümā* hem de *zıll-ı hümā* okunacak şekilde yazılmıştır.

⁸⁸⁹ T: *şabr iden öğülse*.

- 1818 yaqub cānum çırāğını turayın
bu şabruñ hırmanın oda urayın
- 1819 eger ol çeşmeden içeydüm ābı
cıgerden yemezidüm bu kebābı
- 1820 eger ol aşdan olaydum tabağ-ğor
bu işde kalmayaydum ‘āciz ü ħor
- 1821 tılandı bir zamān ol çeşmesārı⁸⁹⁰
gözinden baħra beñzetdi bınārı
- 1822 kaqırdı gendü gendüne⁸⁹¹ sögerdi
gehī başın u geh⁸⁹² gögsin dögerdi
- 1823 dedı yā Rab bu ādem miydi yā kuş
ħayālüm midi⁸⁹³ ki_ oldı gözüme düş
- 1824 hele bu iş dēmezven serserīdür
bu yā Şīrīn-idi yāħod perīdür
- [73b] 1825 eger Şīrīn olaydı ol perī-veş
neçün kaçup uraydı cāna āteş
- 1826 ve ger olsa perī iş oldı düşvār
ki dērler çeşmelü yerde perī var
- 1827 Süleymān-nām gerekdür ki_ola⁸⁹⁴ insān
ki_ola cinn ü perīnünñ vaşlı āsān
- 1828 turup kalmışdı bu endişelerde
nişān çok istemişdi mīşelerde
- 1829 çü nevmīd oldı öz kavmına yētdi
hemān Ermen yolın dutdı vü gētdi

Resīden-i Şīrīn be-Medāyin be-Meşkü-yı Ĥusrev

- 1830 felek çün kıлмаğ ister kārşazī
çıkıarur perdeden yüz dürlü bāzı⁸⁹⁵
- 1831 kaçan vèrmek diler bir müflise genc
eñ öñdin çekdürür yüz zaħmet ü renc
- 1832 eger ħār u ħas ètmeyeydi zaħmet
gül ü nesrīne kalmayaydı kıymet

⁸⁹⁰ Yazmada: *çeşme-yi sārı*.

⁸⁹¹ T: *kendüye*.

⁸⁹² T: *geç*.

⁸⁹³ T: *ħayāl idi mi*.

⁸⁹⁴ T: *olmağ gerek*.

⁸⁹⁵ T: *rāzi*.

	1833	éren derdine furkat kûrbetinüñ şafâsın sürdi vuşlat şerbetinüñ
	1834	gerekdür bülbüle bir yıl taħammül ki beş gün vaşlın erzânî kıla gül
	1835	ķo çeksün Ĥusrev ü Şîrîn firâķı ki şîrîn görine vaşl ittifâķı
	1836	ķü Ĥusrevden cüdâ düşmişdi Şîrîn becid géderdi yâd édüpdi yârın
[74a]	1837	degül biri biri hâline vâķıf muvâfıķ maţlab u maķşad ⁸⁹⁶ muĥâlif
	1838	biri birine ⁸⁹⁷ yüz cân-ıla cüyân yaķınlığı ırağ étmekde püyân
	1839	şora şora géderdi ol dil-ārâm Medâyın şehrine érdi ser-encâm
	1840	dédi ol kaşr-ı ‘âlî şâhumuñdur bu yer üstindeki ol ⁸⁹⁸ mâhumuñdur
	1841	varayın hâliyâ ⁸⁹⁹ bir rûze bahta ⁹⁰⁰ ya taht ola naşbüm yâĥû tahta
	1842	ķapuya vardı vü vérdi nişânı ķaçan gördiler ol serv-i revânı
	1843	bilürler devlet-i nâgâhdur bu şehüñ işmarladuğı şâhdur ⁹⁰¹ bu
	1844	atını ‘izzet-ile dutdılar têt ayağına döşediler ağır bêt
	1845	gül-âb-ıla yolını şuladılar kim ardınca kimi ķarşuladılar
	1846	életdilerdi bir zîbâ sarâya ki ya ‘nî menzil olaydı ol aya
	1847	der ü dîvârı sîmîn ferşi zerrîn yoķaru şakfı pür-câm ⁹⁰² u cihânbin ⁹⁰³

⁸⁹⁶ Yazmada: *maķşûd*.

⁸⁹⁷ T: *biri birini*.

⁸⁹⁸ T: *gök*. B: *ol*.

⁸⁹⁹ T: *hâliye*. B: *hâliyâ*.

⁹⁰⁰ T: *rûz-ı bahta*. B: *rûze bahta*.

⁹⁰¹ T: *mâhdur*.

⁹⁰² Yazmada: *bür-câm*.

⁹⁰³ T: *pür-câm-ı cihân-bin*.

	1848	muraşsa ‘ ortada bir cevherī havz ki étmez ‘aql-ı dānā kıymetin havz ⁹⁰⁴
	1849	muṭayyeb müşk ü mā-verd-ile ābı şaçar aḳduḳça ferşine gül-ābı
[74b]	1850	nigāra ḥod olursa bāğ-ı rızvān gelür gözine Ḥusrevsüz beyābān
	1851	bu dilberler çü Şīrīni görürler ḥasedden ḳollarına diş ururlar
	1852	dédiler āferīn Pervīz şāha ki yer yüzinden érmiş ḥükmi māha
	1853	melekdür bu meger göklerden énmiş yāḥod ḥürīdür uçmaḳdan yayınmış
	1854	hele urdı göñüllere bir āteş ki étmez şu ‘leyi sūzān u serkeş ⁹⁰⁵
	1855	yoğ-ıdı yüzlerinde çün tonuḳluḳ ögüş luṭf-ıla ḳıldılar ḳonukluḳ
	1856	ziyāfet şartın étdiler şahāne ḳamu tertīb ü āyīn bī-bahāne
	1857	dönüp başladılar şormağa ḥālīn gerek keşf édeler her ḥāl ü ḳālīn
	1858	ki nesin nécesin ḳandan şoralum érüpsin ⁹⁰⁶ rāḥat ol andan şoralum
	1859	ne şehsin kim ḳamerden manzarun var ne mehsin kim güneşden yég ferünj var
	1860	bulardan ol perī perhīz éderdi maḳālātın dürüg-āmīz éderdi
	1861	ki benüm ḥālīmüj vaşfi uzundur ⁹⁰⁷ degül efsāne kim siḥr ü füsündür ⁹⁰⁸
	1862	belī çün ḥāzır ola Ḥusrev-i şāh ḳılısar sizi her ḥālümnden āgāh
[75a]	1863	velī şol ata édünj yahşı timār ki deger bir ḳılı biñ dürr-i şeh-vār ⁹⁰⁹

⁹⁰⁴ Yazmada: *havz*.

⁹⁰⁵ T: *şu ‘le-yi sūzān-ı serkeş*.

⁹⁰⁶ T: *arupsin*. (Dipnotta Ün nüshası: *irüpsin*)

⁹⁰⁷ T: *füzündür*. (Dipnotta Ün nüshası: *uzundur*)

⁹⁰⁸ Yazmada: *siḥr-i füsündür*.

⁹⁰⁹ Yazmada: *dürr ü şeh-vār*.

- 1864 çü atum dinç ola bî-renc olam ben
hazîne künc-i kaçır⁹¹⁰ u genc olam ben
- 1865 baş üzre dediler ey mihmân-ı şîrîn
fidâ şekker sözüne cân-ı şîrîn
- 1866 çü her luğf-ıla buldı ihtişâsı
atına düzdiler âhür-ı hâşı
- 1867 dediler rāhat ol bir kaç gün ey māh
ava ênmiş-durur⁹¹¹ halvet şehinşāh
- 1868 çün ere sağ u esen tahtıgāha⁹¹²
êrüresin külāhı āsumāna⁹¹³
- 1869 saña ancılayın sultān yaraşur
aña sencileyin cânān yaraşur
- 1870 eşitdüginde şāhuñ gaybetini
ağü êtmişdi Şîrîn şerbetini
- 1871 eger-çi bulmaduğına bulandı
birez bu va' deye göñli dolandı
- 1872 açılur bunlaruñla āşikāre
êder bağrın nihānī pāre pāre
- 1873 kenîzekler-ile ol çüst zeyrek
şu resme dêrilürdi kim kenîzek
- 1874 Medāyinden şeker-tengin açardı
cihāna şerbet-i şîrîn şaçardı

Binā kerdên-i kaçır ez berāy-ı Şîrîn

- [75b] 1875 çü bir kaç gün durup āşāyış êtdi
ol iklîme özin ārāyış êtdi
- 1876 eşidür êlde söylenen haberden
peder⁹¹⁴ terk êttügin Hüsrev hāzerden
- 1877 av adın eyleyüp tağ aşduğın
atasından üşenüp kaçduğın
- 1878 buñaldı katı Şîrîn ol haberden
cihānı cân-ıla şaldı nazardan

⁹¹⁰ Yazmada: *künc-i kaçır*.

⁹¹¹ T: *gitmişdurur*.

⁹¹² T: *taht u külāha*.

⁹¹³ Satırın altında *mîhr ü mâha* yazılmıştır. T: *mîhr ü mâha*.

⁹¹⁴ Yazmada: *bezer*.

- 1879 tarıkdı bilemedi n'edesini
 unutdı gelesini gèdesini
- 1880 dèdi dehrüj 'aceb āyīni vardur
 bu miskīn-ile beñzer kīni vardur
- 1881 durursam yoğ yère ola hamākat
 dönüp gene gèdersem kıanı tākāt
- 1882 yüzüm yođdur Mehīn Bānū kıatında
 ne ten bezminde ne cān şöhetinde
- 1883 bu deñlü cidd ü cehd ètdüm dürüşdüm
 sevindüm ya'nī mağşüda èrişdüm
- 1884 kıanı geçdüklerüm tağ u beyābān
 kıanı zağmetlerüm bī-ħadd u pāyān
- 1885 emeklerüm yēle gètdi dirīgā
 elümden yār ile gètdi dirīgā
- 1886 şanurdum kim èrürdüm cānı cāna
 ne bilem cānumı atdum yabana
- 1887 ħađıđat bildi-kim ol yek-süväre
 ki şuda kııldı gendüye nazāra
- [76a] 1888 yégāne Ĥusrev-i Pervīzmiş ol
 sözi şeker⁹¹⁵ gözi ĥün-rīzmiş ol
- 1889 èderdi gendüzine serzenişler
 kıara bağtına vèrürdi kıarışlar
- 1890 nēce devlet ki yol üzre durur ol
 çün uğrar gāfil ādem şapıdur yol
- 1891 nēce mağbüb kim ser-mest èrişür
 nazarsuz gözler uyħuya dürişür
- 1892 kimesneye çü dēmezdi rāzın
 içinden geçürürdi süz⁹¹⁶ ü sāzın
- 1893 birez gün ki eyledi ārām u şabrı
 degül kim iħtiyārī belki ĥayrı
- 1894 bu kıaşr içinde göñlin tasa dutdı
 şanasın cānı⁹¹⁷ cāmın pāsa dutdı
- 1895 kıaravaşlar kıatında ĥastalandı
 saçı gibi şikeste bestelendi

⁹¹⁵ T: şīrīn.

⁹¹⁶ T: söz.

⁹¹⁷ T: Yazmada: cām.

	1896	hevādan münḥarifdür dēr mizācum bilürem şu deġişmekdür ‘ilācum
	1897	yērümüz yayladur taġ u kühistān degül taş u kaya pür bāġ u bostān
	1898	hevā-yı germ seyr-imiş Medāyin baña bir taġ gerek ⁹¹⁸ anda ġedeyin
	1899	yapuñ bir qaşr ki edem anı menzil erince şeh koyam ol yerde maḥmil
	1900	çıkardı dökdi çok dürlü ⁹¹⁹ cevāhir ki götürmişdi gendüde ḥāzır
[76b]	1901	dédi ḥarc eylenüz ger yétmez-ise daḥı vèrem kifāyet étmez-ise
	1902	bu kızlar eydür ey şāh-ı mükerrrem ferah dut göñlüñi cānunı ḥurrem
	1903	işāretdür bize sultānumuzdan cihān-sālārı ⁹²⁰ Ḥusrev ḥanumuzdan
	1904	ki kankı yaña ki_ola ihtiyāruñ düzevüz baġ u qaşr u kārubaruñ
	1905	çü kühistān dilersin eyle olsun ne buyruġuñ var-ısa eyle olsun
	1906	şehüñ ḥod mālına yokdur nihāyet icāzet vèr hemān vardur kifāyet
	1907	dédi çün [şeh] buyurdı edinüz ⁹²¹ tēz müheyyā eylenüz qaşr-ı dilāvīz
	1908	dérildi ol qaravaşlar nihānī kāmunuñ acımış reşk-ile cānı
	1909	dédiler işbu cādū dek degüldür bilür bu siḥr ü efsün şek degüldür
	1910	ne yerden geldi bunda atdı cānın ki ne nāmın bilürüz ne nişānın
	1911	çāk eyle olısar Ḥusrev göricek olur divāne māh-ı nev göricek

⁹¹⁸ T: *buluñ.*

⁹¹⁹ T: *dürr ü.*

⁹²⁰ T: *cihān-sālār.*

⁹²¹ T: *oluñuz.*

	1912	ne baña bakısar ayruķ ne saña gelüp eller alısar bize aña
	1913	bulalum buña bir nā-oş hevāyı vaım u sıtmalu naħs u vebāyı
[77a]	1914	ola kim ere āfet urtılavuz aılmadı bu fitne örtilevüz
	1915	ıgırdıladı bir bennā-yı üstād ki oķ aşr u ‘imāret ılımsı ābād
	1916	dēdiler geldi cādu-yı mekkār ki ılur gözleri Hārūtı bī-kār
	1917	yere dön dēr-ise arħ ura dāyim ve ger ur dēse ala arħ-ı āyim
	1918	gerek anuñ-iün bir aşr ēdesin ola kim ‘ömri yolın aşr ēdesin
	1919	yaramaz bir hevā gör ⁹²² ağ iinde yiyir ⁹²³ şular ola ırmağ iinde
	1920	ıraq ēlden ü halk u şehirden dūr girürse sağ iine ola rencūr
	1921	ne deñlü dēr-iseñ harc ēderüz māl oşañ olma becid dut ētme ihmāl
	1922	hem eyle oldu ün fermān-ı Pervīz ki bu resme yapasın aşr-ı hūn-rīz
	1923	getürdiler yük-ile genc-i vāfir ağır hıl ‘at ⁹²⁴ bile üstāda hāzır
	1924	ü bennā māl[1] gördi oldu hurrem göñül cān-ıla durdı işe muħkem
	1925	aradı kūh u der-kūh ol yöreyi aya vü aş iinde bir arayı
	1926	begendi milk-i Ermenden yañaraķ issüz ağ ire şehir ü ilden ırak
[77b]	1927	şuyı nā-oş hevāsı eyle dilgīr ki bir hafta iinde ıfl ola pīr
	1928	yapar ol arada bir aşr-ı ‘ālī

⁹²² T: *bul.*

⁹²³ Yazmada: *ya bir.*

⁹²⁴ T: *hıl ‘at.*

sarāyı cennet ü dūzah havālī⁹²⁵

- 1929 tamām êtdi vü geldi kıldı i ‘lām
gene bennāya êtdiler çoğ in ‘ām
- 1930 hem ol dün kim saçıldı miski⁹²⁶ ‘aşra
varur Meşkūdan o dilber bu kaçra
- 1931 yüzi nūrından ol seng ü kühistān⁹²⁷
serāser cennet oldı bāğ u bostān⁹²⁸
- 1932 çü düşdi ol tağa Şīrīn hevāsı
gül-āb oldı şuyı gülşen fezāsı
- 1933 şu çıkdı kaçr öñindeki hacerden
şovuk kıardan şīrīn ter şekerden
- 1934 kız oğlan bir nêçe zībā karavaş
cevāhir şatdı aldı ki ola yoldaş
- 1935 karar êtdi _ol sarāy-ı teng içinde
güher gibi yêr eyler seng içinde
- 1936 gehī şayd u şikār u ser-firāzī
gehī şatranc u nezd ü lehvibāzī
- 1937 hevā-yı Hüsrev ile hoş geçerdi
cihāndan göz yumup gönlin açardı
- 1938 hayālını enīs edinmiş idi
gam u derdin celīs edinmiş idi
- 1939 umardı-kim cihāna cān eden Hāk
mükedder cānları şādān eden Hāk
- [78a] 1940 çün êre furkat u hasret kemāle
mübeddel kıla bu hicri vişāle

**Residen-i Hüsrev be-cānib-i Ermen be-mihmān-ı
Mehīn-bānū**

- 1941 bu yağa şāh-ı⁹²⁹ Pervīz-i cüvān-baht
meh ü hurşīditāc⁹³⁰ u āsumān-taht

⁹²⁵ T: sarāy-ı cennet-i dūzah-hayālī. BL: serāyı cennet ü dūzah havālī.

⁹²⁶ T: müşk.

⁹²⁷ Yazmada: seng-i kühistān.

⁹²⁸ Yazmada: bāğ-ı bostān.

⁹²⁹ T: şāh.

⁹³⁰ Yazmada: meh-i hurşīditāc.

- 1942 dönüp ol çeşme katında gèderdi
gözi bıyarı yolın sîl èderdi
- 1943 ırah⁹³¹ gètdükçe ol āb-ı revāndan
dökerdi kan yaşın el yurdu cāndan
- 1944 gèrū ümīd dutardı ki ol ay
degüldür⁹³² ola Şīrīn-i şeker-ḥāy⁹³³
- 1945 çü milk-i Ermene èrem selāmet
ümīdüm var ki ḥayr ola ‘alāmet
- 1946 diyār-ı şarkadur seyr-i şitābum
tulū ‘ède umaram āfitābum
- 1947 yakın olduğda dāru'l-milk-i Ermen
Mehīn Bānū eşidür bu ḥaberden
- 1948 yarağ u yat u nūzl ü ni‘met ile
zer ü sīm ü sipāh u şevket ile
- 1949 müheyyā olup istikbāle çıkdı
çözüp sancağ nak[k]āre çala çıkdı
- 1950 èrüp Ḥusrev ayağına kodı baş
ögüş hizmetler ètdi aldı şābāş⁹³⁴
- 1951 davar⁹³⁵ u at u katır māl ḥazīne
üleşdürdi şehüñ nökerlerine
- [78b] 1952 şeh için ḥayme uruldu vü ḥargāh
bezendi el ü şehri ü taht u dergāh
- 1953 geçüp baht-ıla⁹³⁶ zerrīn tahta Ḥusrev
yüzi nūrı atar eyvāna⁹³⁷ pertev
- 1954 çü her bir resmi yèrine yètürdi
bir altun kürside Bānū oturdu
- 1955 kalanı şaf çeküp durmuşlar idi
şehe göz ü kulak urmuşlar idi
- 1956 Mehīn Bānūya ‘özr èdüp şehinşāh
dèdi derd-i ser ètdük size èy māh

⁹³¹ T: *uzak*.

⁹³² T: *degüldi*.

⁹³³ Yazmada: *Şīrīn ü şeker-ḥāy*.

⁹³⁴ Yazmada: *şābāş*.

⁹³⁵ *deve*.

⁹³⁶ Yazmada: *tahtıla*.

⁹³⁷ T: *Keyvāna*. At: *eyvāna*.

	1957	konuğuz nêçeme zaḥmet getürdük göñül ü cān-ıla minnet getürdük
	1958	Mehīn Bānū yēr öpdī dēdi şāhuñ külāhı reşkidür ḥurşīd ü māhuñ ⁹³⁸
	1959	ḳadem kim rence ḳılduñ yüzüm üzre tozuñ ḳonmasun illā gözüm üzre
	1960	sa'ādetlü ḳonuḳsın ēy gözel cān cihān n'olur yoluña cān ḳurbān
	1961	eger cān u cihān var ⁹³⁹ la' l ü zerdür ⁹⁴⁰ ḥuzūruñda ḥaḳīr u mā-ḥazardur
	1962	velī var bir murādum ēy şehinşāh ērürsün şāhı maḳşūdına Allāh
	1963	iñen hoş ḳışladur Berda' hevāsı ferah şahrāsı vü ḥurrem fezāsı
	1964	zemistān-ḥāne olur ol taraflar firāvān ni'met ü vāfir 'alaflar
[79a]	1965	müşerref ḳıla sultān ol diyārı bu ḳışda eyleye 'iş-ı bahārı ⁹⁴¹
	1966	ḳabül ētdi vü dēdi maşlahatlar müvecceḥ fikrdür zībā cihetdür
	1967	çü mihmānem nêçün olam fuzūlī senüñ 'adluñdan ētmezven 'udūlı
	1968	seḥergehden uruldı kūs-ı maḥmil ⁹⁴² şehinşāh Berda' ı ēdindi menzil
	1969	ḳuruldı ḥaymeler yēr yēr mülevven ēdindi her gişi yērın mu'ayyen
	1970	Mehīn Bānū ēderdi mihmānı yolında terk ēdüp cān u cihānı
	1971	iḳāmet niyyetin ētmişdi Pervīz ēderdi dün ü gün bezm-i dilāvīz
	1972	mey-i telḥ içerdi 'işret-ile ğam-ı Şīrīn yēr-idi ḥasret-ile

⁹³⁸ Yazmada: *ḥurşīd-i māh*.

⁹³⁹ T: *ü*.

⁹⁴⁰ Yazmada: *la' l-i zerdür*.

⁹⁴¹ Yazmada: *'iş ü bahārı*.

⁹⁴² T: *kūs u maḥmil*. BL: *kūs-ı maḥmil*.

- 1973 gözi yolda ki n'oldı hāl-ı Şāvūr
neye uğradı ol miskīn [ü] mehcūr
- 1974 becid yol gözlemek gözi karar dur
kışaldur 'ömri vü beñzi şarardur
- 1975 şalar bu⁹⁴³ resme cāna intizār od
ki étmez kuru ağaca yanar od

Resīden-i Şāvūr bi-hizmet-i Husrev der zemin-i Ermen

- 1976 meger bir dün neceden şubh-ı dilkeş
anuñ reşkinden urmuş cāna āteş
- [79b] 1977 bürimiş 'ālemün haddını hālī
cihān ağyardan olmışdı hālī
- 1978 şeh oturmuşdı hargāhında halvet
için éderdi 'iş ü zevk u şohbet⁹⁴⁴
- 1979 elinde cām-ı şāgar hamr-ı gülgün
dilinde zıkr-i dilber şī'r-i mevzūn
- 1980 harīfi bir neçe hūb u güzīnler
nedīmi bir kaç ehl-i nāzenīnler⁹⁴⁵
- 1981 gehī hikmet sözinden fikr olurdu
gehī nazm u mađāhik zıkr olurdu
- 1982 şitā kalbıydı ya'nī vaqt-i āteş
konulmuş minkal-ı zer la'la⁹⁴⁶ mefreş
- 1983 dökülmişdi meger⁹⁴⁷ ol la'la miskīn⁹⁴⁸
kara yüzün karar dur-ıdı⁹⁴⁹ miskīn
- 1984 çü döndürmez kimesne kara rengi
Hatāyī haṭṭı çün⁹⁵⁰ olur bu rengi
- 1985 kışuñ çün sībidür⁹⁵¹ reyhānidur nār
'aceb midür yañağın kılsa gül-nār

⁹⁴³ T: *bir*.

⁹⁴⁴ Yazmada: *zevk-ı şohbet*.

⁹⁴⁵ T: *ehl ü nāzenīnler*.

⁹⁴⁶ T: *la'l*.

⁹⁴⁷ T: *kömür*. (Dipnotta Ü9 nüshası: *meger*)

⁹⁴⁸ T: *müşkīn*.

⁹⁴⁹ T: *kızardur idi*.

⁹⁵⁰ T: *had n'çün*.

⁹⁵¹ Yazmada: *sebze vü*.

- 1986 buḥūr olmuş şu deñlü ‘ūd u ‘anber
ki_eder ‘ālem dimāğını mu‘aṭṭar
- 1987 muğannī düzmiş idi sūz-ıla⁹⁵² sāz
nevā kılmışdı ‘uşşāka ser-āğāz
- 1988 ḥurūş u cūş-ıla cān menzilinden
ğazeller dēr-idi Ḥusrev dilinden
- 1989 cevāhirden çi ger cān dürci pürdür
birisi ol gevherlerden bu dürdür

[80a]

Ġazel der münāsib-i ḥāl

- 1990 andan berü ki şaldı gözüme ḥayāli dost
aldı qararı tenden ü cāndan mecāli dost
- 1991 ḳahr-ı celāl-i hicr-ile yarıldı Tūr-ı cān
şabr ola-mı kıılınca tecellī cemāl-ı dost
- 1992 sākī getir şarābı [vü] boz ‘aql dizginin
yā raḥt-ı cān sığa bir eve yā ḥayāl-ı dost
- 1993 ḥālūmi zülfi nece perāgende eyledi
şorsa bilürdi taḥ yeline vaşf-ı ḥālī⁹⁵³ dost
- 1994 ger baḥr olursa el yuyam āb-ı ḥayātdan
bir ḳatre teşne cānuma ērse zülāl-ı dost
- 1995 ḥasta ciger firāk-ıla pāre pāredür
yā Rab kime müyesser édüpdür⁹⁵⁴ vişāl-ı dost
- 1996 bir şemme ḥāk-i pāyı ḳoḥusına ḳānı ‘am
yēl gibi geçmiş-idi nesīm-i şimāl-ı dost
- 1997 tamām édince muṭrib nevbetini
şehūñ ṭāḳ étmiş-idi ṭāḳatini
- 1998 aḥardı ‘ışḳ u hicr ü ğurbetinden
devāsı gizlü durur ḥasretinden
- 1999 ata vü ḥānumān terk étdüğünü
yüz urup élden éle gétdüğünü
- 2000 murādından olımaduğın āğāh
bu yolda vāḳı ‘olan ḥālī nāğāh
- [80b] 2001 daḥı bilmedüğün kim çarḥ-ı devvār
ne gizlüler kılısardur bedīdār

⁹⁵² T: *söz ile.*

⁹⁵³ Yazmada: *ḥayāli.*

⁹⁵⁴ T: *olupdur.*

2002	bu hāl-ı sergüzeşti yād ederken gehī zārī vü geh feryād ederken
2003	içerü girdi hizmetkârlardan birisi serv-i gül ruhsârlardan
2004	yüz urdı eydür şâh-ı yêgâne yücelün 'izz ü cāhuñ cāvidâne
2005	kapuya geldi kem-ter bende Şāvūr diler sulţāna baş urmağa destür
2006	icāzet var-ısa gelsün dēyelüm néce buyursa şeh kaydın yēyelüm
2007	şu resme cüş eder Hüsrev feraħdan ki 'āşık hamr içe la 'līn kadeħden
2008	elinde[n] cāmı geh qor geh götürür yérinden geh turur gāhī oturur
2009	içi tolmışdı ümīd ü hāzerden ⁹⁵⁵ dü nīme haţırı tīg-ı haţardan
2010	buyurdı girdi vü yere yüz urdı du 'ā kıldı ayağ üstine turdı
2011	şehinşeh rağbet ile 'izzet etti hemān laħza otağı halvet etti
2012	pes andan şordı seyr-i küh u deşti ⁹⁵⁶ bu yolda vākı ' olan sergüzeşti
2013	du 'ā kıldı gene Şāvūr-ı üstād ki şāhuñ tahtı 'ālī bahtı ābād
[81a]	2014 serīrūñ pāyesi çarħa ser olsun ser-i mihre ğubāruñ efser olsun
2015	sa 'adet çākerūñ devlet nedīmūñ 'ināyet rehberūñ yār-ı kadīmūñ
2016	ķuluñuñ kışşası şerħı uzundur fesānem rüz-ı hicrāndan füzündür
2017	dēyeyin çün-ki şeh buyurdı bir bir ēdeyin ger şudā ' olmazsa taķrīr
2018	pes andan n'olduğını evvel āħir neler ķılduđını pinhān u zāħir

⁹⁵⁵ Yazmada: *ümiz-i hāzerden*.

⁹⁵⁶ Yazmada: *küh-ı deşt*.

2019	ne resme varduğın deyr-i mağāra nēce seyr eyledüğün sebzezāra
2020	ne renge yazduğın naqş u taşvīr ⁹⁵⁷ ne dām-ıla étdüğün āhūyı naḥcīr
2021	érürince ol aya sihir vü efsün ne fāl açduğın her gün hümāyün
2022	çü şerhı kışşanuñ Şīrīne érdi dil-i şāha ğam-ı dīrīne ⁹⁵⁸ érdi
2023	ḥurūş u sūz-ıla āh étdi Pervīz şanasın düşdi ‘ūda āteş-i tēz
2024	dédi başt eyle bi'llāh bu şurūhı ki ‘aqluñ naqlidür rūḥuñ fütūhı
2025	ḥaber vér baña cānum maṭlabından içür āb-ı ḥayātum meşrebinden
2026	nişān yazduñ-ısa derdüm çāresine devā oqı yüregüm yāresine
[81b] 2027	eyitdi baḥtuña kıldum tevessül gönül ü cāndan Allāha tevekkül
2028	eger-çi kıddımı yay étdi efsūs gözüm oqçı gözi gibi oldı cāsūs
2029	kiriş çün himmetüñ daqdı kemāna érişdi cidd ü cehd oqı nişāna
2030	gözetdüm gördüm ol serv-i revānı kıvāy-ı kıalb u kıt-ı revānı ⁹⁵⁹
2031	göz érdükçe görünür nūr-ı şāfī söz érmez vaşfinuñ şerhına kāfī
2032	cemālinden dutam dērdüm mişāli saçı kıılınca kıomadı mecāli
2033	tolandum yüzi devrini çü pergār éder bir noqtası biñ ‘aqlı bī-kār
2034	ne ben görse perī şem ‘-i cemālin yaқа pervāne gibi perr ü bālin
2035	saçı tābı vü yüzi āfitābı

⁹⁵⁷ Yazmada: *naqş-ı taşvīr*.

⁹⁵⁸ Yazmada: *ğam u dīrīne*.

⁹⁵⁹ Yazmada: *kıut u revan*.

dutar zulmānī nūrānī hicābī⁹⁶⁰

- 2036 cihān hüsni yüzinden bir varağdur
anuğ bir ħarfī biğ cāna sebağdur
- 2037 gül-i ter ol varağdan defter étmiş
meger bī-vech yazmış ebter étmiş
- 2038 dutar gūyī dū gīsū ejdehāyī
şunar Mūsāya çevgānī ‘aşāyī
- 2039 ‘aşā-y-ısa neçün olmuş girihler
meger Dāvūda ‘arż eyler⁹⁶¹ zirihler
- [82a] 2040 zirih dutduğı aya misk-i⁹⁶² terden
ħazer kıılır meger tīr-i⁹⁶³ nazardan
- 2041 töludur kūt-ı cān ol dürc-i mercān
velī tengine mühr urmuş Süleymān
- 2042 kademden fürce kılsağ farkına dek
muşavver nūr u cān olmuş_ pey ü reg
- 2043 nazar kılsağ ucasına biline
ėki ‘ālemdür aşlı bir kııl-ıla
- 2044 nazīrin görmemiş ‘ālemdē maħsūs
meger āyīnede ol-dağı ma‘kūs
- 2045 lebinüğ vėrmemiş kimse nişānın
meger cām olda döküp bağıri kanın
- 2046 saçından kimesne depretmemiş kııl
meger yel ol-dağı yelüp neçe yıl
- 2047 eger-çi fitne-yi ‘ālemdür ol māh
velīkin kııldı meftūn şuret-i şāh
- 2048 oğudum cānına bir siħr ü efsūn⁹⁶⁴
ki oldı Leylā gibi göñli mecnūn
- 2049 çi ger nağş-ı cihāndur ol nigārīn
apardum dürlü reng-ile⁹⁶⁵ ħarārın
- 2050 çü bāzārını kııldum Zührenüğ tēz

⁹⁶⁰ T: *cemāli*.

⁹⁶¹ T: *ėder*.

⁹⁶² T: *müşk-i*.

⁹⁶³ Yazmada: *tīre*.

⁹⁶⁴ Yazmada: *siħr-i efsūn*.

⁹⁶⁵ T: *yeng ile*. (Dipnotta Ü nüshası: *reng ile*). BL: *rengile*.

pes êtdüm Müşterî kim⁹⁶⁶ aldı⁹⁶⁷ Şebdîz

- 2051 süvâr êtdüm ol ayı merkebine
gönüldüm sen güneşün mevkebine
- 2052 ki ay gün-ile bulup cihân zeyn
kırân êde şeref burcında sa‘deyn
- [82b] 2053 çün ol gètdi kuluñ kaldum şikeste
hevâ tağyir[i] kıldı katı⁹⁶⁸ hasta
- 2054 birez müddet durur rencür düşdüm
anuñ'çün hazretün den dūr düşdüm
- 2055 bilürven şimdi yègrek bilür Allāh
ki Meşkūya êrürdi menzil ol māh
- 2056 şeh êtdi āferīn eydür zihī er
ki işler buncılayın mu‘ciz⁹⁶⁹ işler
- 2057 şafā ağzı-y-ıla gözini öpdi
vefā elile arkasını yèpdi⁹⁷⁰
- 2058 elin ü etegin ol kân-1 gevher
pür êtdi baħr-1 kân⁹⁷¹ gibi dūr ü zer
- 2059 yol üzre gördügi ol⁹⁷² havz u māhī
vêrürdi şıdķ-1 Şāvūra güvāhī
- 2060 haķīkat bildi-kim ol kebk-i cānbāz
Medāyin sebzesine kıldı pervāz
- 2061 melik daħı_êtdi yol hālīn hikāyet
ne resme olduĝın şükr ü şikāyet⁹⁷³
- 2062 karar eyle êtdiler kim gēne Şāvūr
varup pervāne gibi isteye nūr
- 2063 Medāyinden yaņa ola revāne
êre yel gibi ol serv-i revāna
- 2064 êrüre cisme cān u derde dermān
bula Hızr u Sikender āb-1 hayvān⁹⁷⁴

⁹⁶⁶ Yazmada: *kem*.

⁹⁶⁷ T: *oldi*.

⁹⁶⁸ T: *kanı*. B, BL: *katı*.

⁹⁶⁹ T: *müşkil*. (Dipnotta İ nüshası: *mu‘ciz*). At: *mu‘ciz*.

⁹⁷⁰ T: *yapdi*. (Dipnotta H nüshası: *yipdi*)

⁹⁷¹ T: *baħr u kan*.

⁹⁷² T: *şeh*.

⁹⁷³ Yazmada: *şükr-i şikāyet*.

⁹⁷⁴ Yazmada: *āb u hayvān*.

Meşnevî der reften-i Şāvūr be-ṭaleb-i şīrīn digeṛ bār

- [83a] 2065 seḫergeh kim bu çarḫ-ı ābnūsı
cihān ‘ācına sürdi senderūsı
- 2066 şu resme oldı şeffāf u münevver
ki ‘arz etdi ‘araz rengini cevher
- 2067 şehinşeh geydi başa cevherī tāc
ḫuruldı taḫt-ı zerrīn kürsī-yi ‘āc
- 2068 yakın görmişdi rūḫına fuṭūḫı
buyurdi düzdiler bezm-i şubūḫı
- 2069 elinde cām-ı nūşīn-i çemāne⁹⁷⁵
dilinde zıkr-i Şīrīn-i zamāne
- 2070 Mehīn Bānū girüp ḫizmetler etdi
melik Ḥusrev durup ḫürmetler etdi
- 2071 nevāzişler kırup gösderdi rağbet
bayağıdan yēg etdi luṭf u ‘izzet⁹⁷⁶
- 2072 şerefde çün-ki buldı iḫtişāsı
buyurdi egnine teşrīf-i ḫāşı
- 2073 baş urup dostıkāmīler içerdi
anuḫla her cihetden söz açardı
- 2074 şarāb-ı telḫ yüzden açıcak şerm
sözi Şīrīne eltürler olup germ
- 2075 ki Bānūnuḫ eşitdüm var-ıymış bir
berāder-zādesi ehl-i cihāngīr⁹⁷⁷
- 2076 meger serkeşlik etmiş raḫş-ı ṭayyār
anı ‘anḫā gibi etmiş nā-bedīdār
- 2077 dün erişdi başa bir peyk-i pīrüz
ḫaber vērdi-ki ol māḫ-ı dilefrüz
- [83b] 2078 at ocinden çi ger çekmiş ğarāmet
bizüm iḫlīme erişmüş selāmet
- 2079 olursa rāy-ı ‘ālīden işāret
getürdelüm anı olsun beşāret
- 2080 Mehīn Bānū çü kıldı bu sözi gūş
gözi ṭoldı vü ḫaldı deng ü medḫūş

⁹⁷⁵ Yazmada: *cihāne*. T: *cemāne*. At: *çemāne*.

⁹⁷⁶ Yazmada: *luṭf-ı ‘izzet*.

⁹⁷⁷ T: *ehlü cihāngīr*.

- 2081 yüzini hake sürdi şāh öninde
ağıtdı yere pervīn māh öninde
- 2082 şafā vü luṭf u hüsñin eyledi yād
öğüş zārılık édüp kıldı feryād
- 2083 dedı ey āfītāb-ı māhımanzūr⁹⁷⁸
şeh-i ferhunde-ṭālī ‘ ferruḥ-aḥter
- 2084 felek bendeñ zamāne zīri-destün
cihān serverleri efser-perestün
- 2085 ben ol-dem bildüm érdüğüm ol aya
ki şaldıñ sen güneş bu mülke⁹⁷⁹ sāye
- 2086 çün iqbālün şabāhıdur demīde
geliser dāma ol şayd-ı remīde
- 2087 eger ādem şalar-ısa aña şāh
bu kılı eylesün vaqtından āgāh
- 2088 ki vardur bir atum dañı sebük-ḥız
adı Gülgün-durur hem-rāzı⁹⁸⁰ Şebdīz
- 2089 koşamaz hīç kuş Şebdīz-ile baş
meger Gülgün ki _édinmez yeli yoldaş
- 2090 olursa ol gül ruḥına⁹⁸¹ bile Şebdīz
yaşum Gülgünü gibi érişe tēz
- [84a] 2091 ve ger Şebdīze érişdise āfet
érüre ol güli Gülgün selāmet
- 2092 melik buyurdı-kim ol raḥş-ı manzūr
yarağ olundı vü ‘azm étđi Şāvūr
- 2093 ol aradan yene yel gibi durdı
yaluñuz yollara girdi yügürdi
- 2094 Medāyin éline degin⁹⁸² göneldi
gezüp ol ayı otuz günde buldı
- 2095 varup Meşkūda bulmamışdı anı
dönüp ol kaşra dek atmışdı cānı
- 2096 érişdi çün-ki kaşruñ kapusına
teferrüc kıldı bir dem yapusına

⁹⁷⁸ T: manzar.

⁹⁷⁹ T: mülke.

⁹⁸⁰ T: hem-zādı. B: hem-rāzı.

⁹⁸¹ gül-ruḥ ile.

⁹⁸² T: Medāyinden yaña yola.

- 2097 apuya halka gibi adı cānın
aıldıda dēdi nām u niānın
- 2098 haber bildükde rīn-i dilefrüz
dēdi el-‘ı kim rüz oldu pīrüz
- 2099 oturdu gül gibi ol lāle-rusār
buyurdu girdi āvūr-ı vefādār
- 2100 yüzün gördükde tēz urdu yere yüz
dēdi ‘ömrü bu ‘ālemce bire yüz
- 2101 nētesin ēy meh-i ferhunde-ater
nētesin ēy meh-i⁹⁸³ tābānda manzar
- 2102 nēce geçdü bu yol āfetlerinden
neler gördü sefer zametlerinden
- 2103 cihān hod ser-te-ser zamet evidür
ümīdüm var ki bu gam āhīrīdür
- [84b] 2104 bu ba içinde bī-gam bülbül olmaz
ılsuz genc ü dikensüz gül olmaz
- 2105 ne yerüdür sengistān-ı pūr-hār
nēçün kühsār içinde ola gül-nār
- 2106 cihān hüsünüden alur⁹⁸⁴ cennet ü nūr
nēçün dūzahda kıldu⁹⁸⁵ aşru ēy hūr
- 2107 meger bir ‘özr vardur ol-daı leng⁹⁸⁶
ki sensin la‘l ü la‘lu yeridür seng
- 2108 niārīn gördi çün naā-ı çīnī
ferahdan na-ı Çīn ētdi içini
- 2109 hezārān luf-ıla ēdüp hıābı
bu resme oldu āvūra cevābı
- 2110 ki⁹⁸⁷ oursam saa minetlerümden
yazarsam bide bir zametlerümden
- 2111 ara anlar dökile hāmelerden
göge dūd ēre yanup nāmelerden
- 2112 ögü zametler-ile el vēridüm
dēdu aşr-ı Mekūya⁹⁸⁸ ēridüm

⁹⁸³ T: *eh-i*.

⁹⁸⁴ T: *olur*.

⁹⁸⁵ Yazmada: *ılaldu*.

⁹⁸⁶ Yazmada: *teng*.

⁹⁸⁷ T: *geh*.

⁹⁸⁸ Yazmada: *aşr u Mekū*.

	2113	içinde bir nêçe nâkes k̄aravaş k̄amu vaqtına k̄ul ki êy h̄āce hoş bāş
	2114	gêdermiş devr eli yüzden hayāsın terāzūlarda görmişler bahāsın
	2115	göñül çün ister-idi pārsālīk taleb kıldı_ol celeblerden cüdālīk
	2116	çün ayrulīk nevāsın eyledüm rāst bulardan bir maqām olundı der-h̄āst
[85a]	2117	ciger-reşk-ile h̄unāb eylediler beni bu h̄āke pertāb eylediler
	2118	k̄arañu gördiler cān u dilümi k̄ara taş eylediler menzilümi
	2119	baña miñnet-serādur bu k̄ara taş yeşermedin neler gördi k̄ara ⁹⁸⁹ baş
	2120	bulursam bu tamuda vaşl-ı dilber baña hem ravzadur hem havz-ı kevşer
	2121	ve ger görünmeye dīdār-ı H̄usrev çi cennet sebzesi baña çi bir ev ⁹⁹⁰
	2122	k̄ara günlerde cāna cebr êderven yüzüm ağ ola dēyü şabr êderven
	2123	öñinde baş urup Şāvūr-ı nakqāş dēdi êy nakş-ı Çīn ahsend ü şābāş
	2124	bugün luţf u mürüvvet kāmısın sen k̄amu ehl-i vefā sultānısın sen
	2125	ţur êmdi-kim işüñ buldı küşādı yakındur vaşl-ı cān êy ehl-i şādī
	2126	belā vü derd ü ğam êrdi kemāle döniser lā-cerem furkat vişāle
	2127	selām êtdi şenālar kıldı Pervīz ţapuña muntazırdur gēdelüm tēz
	2128	hevā-yı Ermen ile düzdi h̄usın eser yēlden umar zūlfüñ koñusın

⁹⁸⁹ T: *kuru*. (Dipnotta İ nüshası: *k̄ara*). B, BL: *k̄ara*.

⁹⁹⁰ Yazmada: Mısrada *perver* yazılmıştır, hemen yanına da *bir ev* ve pertev sözcükleri not düşülmüştür. Diğer nüshalarda da *bir ev* biçimi geçtiği için ana metne *bir ev* biçimi yazılmıştır.

- 2129 y l ola mı ki anı saņa egmez⁹⁹¹
 apunsuz zerrece  praga degmez
- [85b] 2130 deņizler kıldı yaşını mel li
 der gav a d r r⁹⁹² d rr-i  ay li
- 2131  uluņ kim s 'at-ı meym n getird m
m b rek merkeb-i G lg n getird m
- 2132 h m sın bin gene perr-i 'u aba⁹⁹³
h m y n s yeri şal  f t ba
- 2133  uru geldi rev n ol serv-i s m n
nig r-ı  usrev- y n⁹⁹⁴ ya' n  Ş r n
- 2134 dağı bağmadı  aşr u k ruba
hem n-dem oldu G lg na s v re
- 2135 rev n oldu n te-kim b d-ı ş rs r
atıldığınca atı yeri ş rs r
- 2136 g derdi eyle kim ge erdi  ayli
yoğuşda  avşanı  nişde seyli
- 2137 bu yaņa in iz r i inde  usrev
d n   g n r zig r  l erdi cev cev
- 2138 eger- i in iz r  fetd r  y dost
şoņı vaşl olıcağ r hatdur  y dost
- 2139 ne  oşdur in iz r ardınca b ri
 m de  r re  m div ri

Res den-i haber-i  eşm kenden-i H rm z

- 2140 zih  ' lem ki sultanlık demid r
zih  dem kim yigitlik ' lemid r
- 2141 ne vardur ' mr gibi  oş 'atıyye
ne ş h t⁹⁹⁵ gibi ' lemde hediyye
- [86a] 2142    milk   ş h t ' mr   c v n 
 ud  erz n  kıldı  oş g r anı
- 2143 ne z b   aşr-ıdı  aşr-ı zam ne
ger olaydı es sı c vid ne

⁹⁹¹ T:  gmez.

⁹⁹² T: direr.

⁹⁹³ Yazmada: perr   'u ab.

⁹⁹⁴ Yazmada: nig r u  usrev- y n.

⁹⁹⁵ T: şo bet. B, BL: s h t.

- 2144 ne hurrem bāğ-ıdı bāğ-ı cüvānī
bahārı görmese bād-ı hāzānī
- 2145 anuñ'çündür şovuk bu kaşr-ı ma' mūr
ki vērür yērūñ ıssındükde destür
- 2146 cihān milki⁹⁹⁶ çün olur süst bünyād
yapılmağ ister-iseñ cān kıl ābād
- 2147 çü dün geçdi bilinmez n'ola yarın
bugündür gün gānīmet gözle varın⁹⁹⁷
- 2148 melik Husrev ki mīr-i a'zam idi
şeh-i hoş-dil cüvān-ı hurrem idi
- 2149 şafā vü zevk [u] 'ış içre bir ādem
anuñ teg görmemişdi 'ayn-ı 'ālem
- 2150 gınāsuz içmez-idi cām-ı bāde⁹⁹⁸
nedīm ādemsüz olmazdı küşāde
- 2151 oturmuş-ıdı bir gün nīm-hüşyār
bu 'azme ki ola baht-ı hufte⁹⁹⁹ bīzār
- 2152 ère¹⁰⁰⁰ ta'cīl-ile bir peyk-i çālāk
Medāyinden yañadan zār u gāmnāk
- 2153 yaşı Ceyhūn şuyı gibi dökülmiş
bēli Çāçī kemān gibi bükülmiş
- 2154 yüzün toprağa bōrkin yere urdı
şeh ileyinde bögrin dutdı durdı
- [86b] 2155 dēdi olsun cemālūñ şem'ı pūr-nūr
atañuñ gözi nūrın étdiler dūr
- 2156 gözinden ıralı¹⁰⁰¹ sen şeh yüzini
gece étdiler anuñ gündüzini
- 2157 çü sen Yūsuf ırağ düşdūñ nazardan
atañ Ya'kūb ayrıldı başardan
- 2158 gözel gevher gözine degdi mi dil
ki cevher kühl gibi çekdiler mīl
- 2159 döküldi gevher-i ter yērine Nīl
çekildi kühl-i cevher yolına mīl

⁹⁹⁶ T: *mülki*.

⁹⁹⁷ T: *yarın*. B, At: *varın*.

⁹⁹⁸ Yazmada: *cām u bade*.

⁹⁹⁹ Yazmada: *baht u hufte*.

¹⁰⁰⁰ T: *irer*.

¹⁰⁰¹ T: *ireli*.

- 2160 gözinüñ sürmedānı pür belādur
elinde nīze yèrine ‘aşādur
- 2161 dèrüp dükkānını biraḥdı raḥtı
taḩuḩa ḩodı milk ü tāc u taḩtı
- 2162 yüzi ısum sovutsun sīnemi dèr
ḩomasun düşmenüme kīnemi dèr
- 2163 ḩıḩardı şundı pes bir nèce nāme
ki ḩan dökmiş-idi her ḩarfe ḩāme
- 2164 ḩamunuḩ sözi bu ki èy şāhzāde
èriş yoḩsa cihān vardı fesāda
- 2165 başuḩdaki gilüñi yumayasın
elüñdeki ayaḒı ḩomayasın
- 2166 ne cehd ède bilürseñ dürişesin
bèş on gün içre taḩta èrişesin
- 2167 Nizāmī kim vèrüpdür nazma ḩışşa
bu deñlü söylemiş bu yèrde ḩışşa
- [87a] 2168 nèceün ḩıḩduḒını gözinden
neler gördüḒini devrān yüzinden
- 2169 tevārīḩ içre ḩün-kim bulduḒ aşlın
gerek-kim eşidesin¹⁰⁰² şerḩ u faşlın
- 2170 ḩü ḩusrev gördi-kim bu ḩarḩ-ı Ḓaddār
gene_ètdi taḩtudārı taḩta vü dār¹⁰⁰³
- 2171 dèdi èy vāh¹⁰⁰⁴ ki bu eyyām-ı bed-‘ahd
bize geh sirke ‘arż eyler gehī şehd
- 2172 cihān resminde ḩod ‘ādet hemīndür
ki geh zenbūr u gāḩī engübīndür
- 2173 bu reng-āmīz kim dün gün ḩılur seyr
‘amel ‘azl-ıla vèrür şerr-ile ḩayr
- 2174 ne bāli bulunur dehrüñ belāsuz
ne māl olur cihānda ejdehāsuz
- 2175 müsellemler olmadı ‘adlı sitemden
emān bulımadı şādīsı Ḓamdan
- 2176 vüçüd esbābı pür ḒavḒā vü Ḓamdur

¹⁰⁰² T: *işidesiz*.

¹⁰⁰³ Yazmada: *taḩta-yı dār*.

¹⁰⁰⁴ Yazmada: *èy māh*.

ferāgat menzili milk-i¹⁰⁰⁵ ‘ademdür

- 2177 ‘imāret ister-iseñ cān yapusın
cihān zindānınuñ bağla apusın
- 2178 elāl eyleñ ki bu dehr-i arāmı
èledür ‘ömrüñüz nadın tamāmı
- 2179 firişte şekldür dünyā velī dīv
dün ü gün yoluñ urmağa èder¹⁰⁰⁶ rīv
- 2180 bu ondan yèduğuş şanma şekerdür
amu derd-i dil¹⁰⁰⁷ ü ün-ı cigerdür
- [87b] 2181 ne cāna vèrdi bir şerbet zülālī
ki içürmedi biñ zehr-i melālī
- 2182 ne cisme şındı bir loma nevāle
ki yüz renc ètmedi aña avāle
- 2183 gel ètme ol sarāy-içün sürürı
ki vīrān [eyler] eyyāmuñ murūrı
- 2184 var olma ol düğüne şād u urrem
ki dutmışdur etegin dest-i mātem
- 2185 gerekmez ol evüñ renc ü ‘anāsı
ki tēz olur bināsınuñ fenāsı
- 2186 nè-y-içün oluna ol tona muhtāc
ki _ecel yağmacısı eyleye tārāc
- 2187 nèçün bir milke bunca yort-ıla hüm¹⁰⁰⁸
ki biñ senüñ gibiye eyledi güm
- 2188 nedür bir māla bunca ırş u ürmet
ki olmaz bir nefes ‘ömrüñe kıymet
- 2189 var èy dünyā o göñlümün aşasın
nèçe bir cānumı oda aşasın
- 2190 nèçe bir cevı-ile bī-dād kıлмақ
bizi amgīn özüñi şād kıлмақ
- 2191 şoñın yoqsul öñin bay gösterürsin
şatarsın arpa buğday gösterürsin

¹⁰⁰⁵ T: *mīlk-i*.

¹⁰⁰⁶ T: *almağa kıılır*. At: *urmağa èder*.

¹⁰⁰⁷ Yazmada: *dèrd ü dil*. T: *dūd-ı dil*. At: *dèrd-i dil*.

¹⁰⁰⁸ T: *pür-telāhüm*. BL: *yort-ıla hüm*.

- 2192 bu degirmen ki kurdun¹⁰⁰⁹ çüst ü çālāk
çi arpa vü çi buğday ögidür pāk
- 2193 çi ger buğday kılupdur hırşa çine
kanā‘at kıldıuğ arpa kurşasına
- [88a] 2194 çü bir¹⁰¹⁰ buğdaydan érđi ādeme vāy
behişti eyleye mi bunca buğday
- 2195 şıvar Şeyhī gönül cān gülşenini
‘alaf-ħor[a] ƙo bu dünyā ħırmanını
- 2196 dilersen ħurşuñ ola girde-yi māh
bu ħırmandan ne dāne gözle ne kāh
- 2197 nüzül étmek gerekse nüzl-i ‘Īsā¹⁰¹¹
‘alef gözetme¹⁰¹² ey ħar-ṭab‘-ı dünyā

Maṭla‘-ı dāsītān

- 2198 gel ey söz ehli söylet gene sāzuñ
bu sāz u sūza¹⁰¹³ āheng ét niyāzuñ
- 2199 bıraƙğıl ‘ūd gibi cāna āteş
cihān olsun demünđen mest ü bī-ħüş¹⁰¹⁴
- 2200 felekler günbedin pür-dūd eyle
revānın ‘ālemün ħoşnūd eyle
- 2201 bilürven derd-mend ü pür-belāsın
cihān ārāyişine mübtelāsın
- 2202 kılınca ‘aƙluñı hırş u hevā ƙul
güzer ƙıl bu küdüretten şafā bul
- 2203 çü ƙalbuñ olmaya şāfī vü bī-ğaş¹⁰¹⁵
sözün naƙdı ola mı ħüb u dilkeş
- 2204 yapılmaz rüh nefsi yıƙmayınca
melek girmeye şeytān ƙıƙmayınca
- 2205 dururken bunca evhām u ħayālāt
tecellī ƙılamı Ĥaƙ nūrı heyhāt

¹⁰⁰⁹ T: *kılduñ*. B, BL: *kurduñ*.

¹⁰¹⁰ T: *çi-ger*. B, BL: *çü bir*.

¹⁰¹¹ Yazmada: *nüzl u ‘Īsā*.

¹⁰¹² T: *gözleme*.

¹⁰¹³ T: *sāz u söze*.

¹⁰¹⁴ Yazmada: *nihüş* yazılmıştır. T: *ser-ħoş*.

¹⁰¹⁵ T: *bī-ğış*. (Dipnotta bu kelimenin kafiye icabı *bī-ğaş* olarak okunmalı notu düşülmüştür. H nüshasında kelime iki hareke ile yazılmıştır notu bulunur.). B: *bī-ğaş*.

[88b]	2206	bu menzil kim yolu pür derd ü ğamdur ırağ-ısa ne var êki ademdür
	2207	birini nefse baş bir cāna ancak bu deñlüdür yoluñ cānāna ancak
	2208	bu hālet Şerhına yodur nihāyet hikāyet diñle kim çodur Őikāyet
	2209	gelelüm bārī Hürmüz kıŐŐasına ki n'oldı Őādısı vü ğuŐŐası ne
	2210	rivāyet Şöyle kıldılar bilenler hikāyet aŐlınuñ Şerhın kılanlar
	2211	ki çün NūŐınrevāndan aldı Hürmüz vilāyet dutdı vü Őāh oldı ğurbüz
	2212	eger-çi var-ıdı 'adl ü ŐehāŐı yoĝ-ıdı Őefat u hilm ü vefāŐı
	2213	hüner-düŐmen cefā-piŐe er idi cihān-veŐ süfle vü dūn-perver idi
	2214	ılurdı ço vefāya az mürüvvet ēderdi az ğünāha ço 'uūbet
	2215	ulu adlu ğiŐilerde 'Acemden on üç biñ ğişi öldürmiŐ Őitemden
	2216	'Acem serverleri begler tamāmı oŐanup nefret ētmiŐ hāŐ u 'āmı
	2217	yaĝılar zāhir olmiŐ her cihetde belürmiŐ vehn ü fetret memleketde
	2218	çeri çekmiŐ-idi Őāma ayŐar-ı Rūm ki andan evvel alınmiŐdı ol büm
[89a]	2219	yörimiŐdi 'Arabdan 'Amr-ı ezrak ¹⁰¹⁶ ki Őāh-ıdı Yemen milkinde mula
	2220	hurūc ētmiŐ Hıtādan Sāye hāān ki hükminde-y-idi Türkistān u Tūrān
	2221	müretteb leşker üçyüz biñ moĝol türk ki ıŐı bōrk ēdinmiŐler cebe kürk
	2222	geçüp Ceyhūmı aŐd ētdi Horāsān ēŐidüp Hürmüz olmiŐdı hirāsān

¹⁰¹⁶ T: 'Amr ezrak.

- 2223 başını başmış-ıdı pāy-ı ğayret
yayını yaşmış-ıdı dest-i ğayret
- 2224 aralık yerde kalmış ‘āciz ü deng
bilimez kankısıyla eyleye ceng
- 2225 tanışık eyledi ‘ākıllar ile
hakīm ü mu‘bed ü kāmiller ile
- 2226 eger-çi her birisi kıldı bir rāy
ulu mu‘bed dēdi ēy ‘ālem-ārāy
- 2227 kaçan etraftan ‘azm etse düşmen
budur ‘aql¹⁰¹⁷ ehline tedbīr-i rüşen
- 2228 ki_édeler birkaçılar şulha āġāz
düzeler ba‘zısıyla çeng-içün sāz
- 2229 çi¹⁰¹⁸ ger kayşar kıılır cehd ü ħamiyyet¹⁰¹⁹
élüñ kaşdı degüldür aña niyyet
- 2230 atañ elinden aldı milk-i Şāmı
vér aña ki oldur ancak göñli kāmı
- 2231 çü bahtuñ şāmını Ħak şubh kııla
alasin Şāmını Rūm-ıla bile
- [89b] 2232 ‘Arab açdur degül kaşdı emāret
murādı sīm ü zerdür nehb ü ğāret
- 2233 olaruñ māl-ıla göñlin ele al
ki tābi¹⁰²⁰ olalar bī-ħīle vü al
- 2234 ‘adūmuz Sāye Ħān kalduğda tenhā
kılalum ceng anuñla bī-muħābā¹⁰²¹
- 2235 bilürüz eyledür evvelden uran
durıcı olmadı Īrāna Tūrān
- 2236 bu rāy enver görüñdi şehriyāra
ol éki yağıya kıldı müdārā
- 2237 pes andan dutdı ħāķān cengine yüz
çeriler ‘arza kıldı nēçe biñ yüz

¹⁰¹⁷ T: *rāy*.

¹⁰¹⁸ T: *ki*.

¹⁰¹⁹ Yazmada: *cehd-i ħamiyyet*.

¹⁰²⁰ T: *etbā* ‘.

¹⁰²¹ Yazmada. *bī-muħābā*.

**Qışşā-yı Behrām-ı Çübīn ve fīristāden-i Hürmüz be-
ceng-i hākān**

- 2238 var-ıdı Hürmüzüñ qatında bir mīr
muqarreb pehlevān ve ehl-i tedbīr
- 2239 kavī-rāy u kavī-dil līk hod-bīn
uzun lāğar adı Behrām-ı Çübīn
- 2240 dilīr u pehlevānlar serveriydi
Medāyin milkinüñ¹⁰²² ser-leşkeriydi
- 2241 savurduqda sehāvet hırmanını
olurdi Hātem-i Tay hūşe-çīni
- 2242 ‘acem kavmı severlerdi özini
ēki ētmezlerdi bir sözini
- 2243 mu‘ayyendür tevārīh içre aşlı
uzanur şerh olunsa bāb u faşlı
- [90a] 2244 ögüş fikr ētdüğinden sonra sultān
anı buldı hemān derdine derman
- 2245 kığırdup qatına Behrāmı hālī
vērür iqlīm ü şehir ü genc ü mālī
- 2246 dēdi var sende tedbīr ü mürüvvet
dutarısın hem şecā‘at hem fütüvvet
- 2247 yayılır¹⁰²³ Rüstēm-i Destān yoluñdan¹⁰²⁴
hacīldür Āşaf-ı devrān bilüñden
- 2248 çeri çek yōri Tatar-ıla ceng ēt
cihāmı gözleri yangına teng ēt
- 2249 ne deñlü dērseñ al leşker ü māl
oşañ olma becid dut kıлма¹⁰²⁵ ihmāl
- 2250 ve ger ‘aciz qalursañ hāzıram ben
şuyunça her işine nāzıram ben
- 2251 yere yüz urdı Behrām eydür ēy şāh
cemālünşüz yaraşmaz taht u dergāh
- 2252 güneşsin ‘āleme sermāye senden
kaçup bī-pāye olur Sāye senden

¹⁰²² T: *mülkinüñ*.

¹⁰²³ T: *yayınur*. B: *yayılır*.

¹⁰²⁴ T: *yilüñden*. (Dipnotta Ür, Ün nüshası: *yoluñdan*). BL: *yoluñda*.

¹⁰²⁵ T: *itme*.

- 2253 çü tahtuñ āfitābı bahş éde nūr
 kıla biñ sāye zulmı zulmetin dūr
- 2254 açıl¹⁰²⁶sa gün yüzinden perde gündüz
 neçeme çok-ısa mañv¹⁰²⁷ ola ılduz
- 2255 ne kadrı var katuñda Saye Hānuñ
 güneş kürsī felekdür sāyebānuñ
- 2256 çü yuduñ himmetüñ elile kur‘a
 deñizler gözüme gelmeye cur‘a
- [90b] 2257 çü başduñ devletüñ pāyın huçeste
 kılam düşmenlerüñi deste-beste
- 2258 ‘ināyet rehberi yoldaş olursa
 baş üzre yöriyem yol taş olursa
- 2259 benüm ol vaqt olur cānumda rāhat
 ki_ola ceng içre cismüm pür-cirāhat
- 2260 tenüm anda géyerdi dībā vü şerbi¹⁰²⁸
 ki göre dārügīr ü đarb u ħarbi
- 2261 şu resme şuşamışdur kana cānum
 ki bir katre dēmez ummāna hānum
- 2262 bu deñlü dēdi çün Behrām-ı Çübīn
 şeh ét¹⁰²⁶di āferīn vü kıldı taħsīn
- 2263 buyur¹⁰²⁶dı gene hıl‘atler firāvān
 yazıldı_ adına menşur-ı Ĥorāsān
- 2264 ne eksük var-ısa sultān kayur¹⁰²⁶dı
 kamosın māl u genc-ile toyur¹⁰²⁶dı
- 2265 ekileyin yer öpdi şāha Behrām
 olup cān u gönjülden ħükmine rām
- 2266 yerine yét¹⁰²⁶di çün her resm ü āyīn
 revān oldı vü dutdı Belĥ yolın
- 2267 géceyi güne katup sürdi gét¹⁰²⁶di
 kazā-yı āsumānī gibi yét¹⁰²⁶di
- 2268 bu yaña Sāye Hān mağrūr u zālīm
 cihānı eylemiş zulm-ıla muğlīm
- 2269 oturmuş gāret ü urğuna meşğül
 Moğol-ıla nēte-kim leşker-i gūl

¹⁰²⁶ T: açarsa. (Dipnotta Ün nüshası: açıl¹⁰²⁶sa)

¹⁰²⁷ T: mah. B, At: mañv.

¹⁰²⁸ T: şerhi. BL: şerbi.

- [91a] 2270 güneş gelmez-idi gözine zerre
felek hađrāsını saymazdı terre
- 2271 kuşatmışdı egirdüp Belh şehrin
Ĥorāsāna yetürmiş¹⁰²⁹ telh [u] zehrin
- 2272 eşitdüginde Behrāmuñ gelişin
deyeydüñ göge ağdurdı¹⁰³⁰ gülišin
- 2273 ‘Acem kavmına komadı maħal hīç
kulak depretmedi baş étmedi pīç
- 2274 yemeyen gişi yad elden şikence
demürdendür şanur kolında¹⁰³¹ pençe

Muşāf kerden-i Behrām-ı Ćübīn bā Sāye-ħān

- 2275 meger bir şubh kim çarh-ı zirih-püş
getürdi¹⁰³² çīnī kalķanını ber-düş
- 2276 zirih üzre geyüp nūrānī cevşen
dutardı tīg-ı Hindī tīz ü rüşen¹⁰³³
- 2277 şu deñlü şaldı tīgı zengübāra
ki oldı mīg gibi pāre pāre
- 2278 eger yoğ-ısa đarb u ĥarбі dehrün
neçün kan olur etrāfi sipihrün
- 2279 yasadı leşkeri Behrām-ı Ćübīn
müretteb ũona girdi Rüstem-āyīn
- 2280 ‘Acem kavmına vėrdi istimālet
komadı cānda ġam dilde melāmet
- 2281 dedı ey pehlvānlar ĥaş erenler
bu bezm āvāzına rakķāş olanlar¹⁰³⁴
- [91b] 2282 gelün ġayret kuşağın berkidelüm
gönüldeñ vehm ü ĥavfı terk edelüm
- 2283 çü gönümüz bir ola arķamuz¹⁰³⁵ düz
biñ olsa bire yüz döndürmeyevüz

¹⁰²⁹ T: *bırakmış.*

¹⁰³⁰ T: *irgürdi.*

¹⁰³¹ Yazmada: *kolınca.*

¹⁰³² T: *götürdi.*

¹⁰³³ T: *nīze rüşen.* (Dipnotta Ün nüshası: *tīz ü rüşen*)

¹⁰³⁴ T: *erenler.*

¹⁰³⁵ T: *egnümüz.* (Dipnotta Ün nüshası: *arķamuz*)

- 2284 éricek on iki-gez biñe leşker
olurmuş dérler az u çok berāber
- 2285 bular ĥod bir neçe aç u ĥarāmī
ĥarāmīden göre-mi er ġarāmı
- 2286 koyunun neçe çoğ olsa sürüsi
yeter biñine qaşşabuñ birisi
- 2287 ne deñlü dérilürse ördek ü kaz
tağılur çün-ki şehbāz éde pervāz
- 2288 sürünüz varalum ġayret bizümdür
toñuz uralum nuşret bizümdür
- 2289 baña koñ kalbı-y-ıla Sāyeĥānı
vérem yāĥod alam başı vü cānı
- 2290 dédi vü leşkerini dizdi şaf şaf
yaya şaşt urdılar vü kabzaya kef
- 2291 buyurdı-kim çalındı kūs-ı ĥarbı¹⁰³⁶
serāsīme étdi şavtı şark u ġarbı
- 2292 açıldı sebze vü sorĥ u lācüverdī
‘ālemler başlarında tāc-ı zerdī¹⁰³⁷
- 2293 çeriler beñzedi bāġ-ı bahāra¹⁰³⁸
siper gülşen¹⁰³⁹ süñüler lālezāra
- 2294 buyurdı bu tarafdān ĥan-ı bed-rāy
ki Behrāma yōrisün bir kaç ālāy
- [92a] 2295 esīr ü ĥor érürsünler қatuma
itüme atın vü қanın atuma
- 2296 pes étdi ol çeri deryā gibi cūş
ĥurūşından felekler oldı biñüş
- 2297 demür tağ şanki deprendi yerinden
yāĥod ayrıldı gökler birbirinden
- 2298 ġırīvi kūsūñ āvāzı nefirūñ
şerādan sem ‘ini dutmuş esīrūñ
- 2299 éki leşker érüşdi vü қarışdı
girişdi birbirine cān vérişdi

¹⁰³⁶ Yazmada: *kūs-ı ĥarb*.

¹⁰³⁷ Yazmada: *tāc u zerdī*.

¹⁰³⁸ Yazmada: *bāġ u bahar*.

¹⁰³⁹ T: *gelmiş*. B, BL: *gülşen*.

- 2300 şu resme başdı toz kalb u cenāhı¹⁰⁴⁰
ki dünden kimse fark étmez şabāhı
- 2301 yerinden yer kopup tozdı hevāya
érişdi at ayak tahtü's-serāya
- 2302 meger korhar görüp çarh ol figānı
baş a toprak koyup ister emānı
- 2303 sanasın ma'reke 'ummān-ı cūşān
mübārizler gırivān u hurūşān
- 2304 kılıçlar elde şan-kim cām-ı pür-hün
kılurlar cur'alardan hāki gülgün
- 2305 şular ki ol cām-ıla hem-dest olurlar
şarābın içmedin ser-mest olurlar
- 2306 saçar od dilden ejderhā-yı nīze
kılur kuyruğı taş rīze rīze
- 2307 uçar kuş gibi tır-i tēz-refār¹⁰⁴¹
açar kan içmege çengāl u minķār¹⁰⁴²
- [92b] 2308 kiriş āvāzı gürzün çākaçākı
bırakmış tāk-ı 'ayyūka tarākı
- 2309 ecel derzisi tonlar biçmiş ol gün
kılıç şindu oğ igne sünü arşun
- 2310 ışıklar başda şan engüştüvāne
éder¹⁰⁴³ oğ ignesi¹⁰⁴⁴ yer yer nişane
- 2311 zihī ton kim géyenler kaldı 'uryān
ne 'uryān belki kurbān eyledi cān
- 2312 yāhod feşşādı var kan almağ-içün
sünü vü oğ neşter cān almağ-içün
- 2313 yer üzre taşlar oldı küştelerden
ki göge çıkılurdu püştelerden
- 2314 şu deñlü akmış-ıdı sēli kanuñ
ki tolmış idi tāsı āsumānuñ
- 2315 kazā yağmurları tır ü siperden
siper n'olur geçer kalb u cigerden

¹⁰⁴⁰ Yazmada: *kalbı cenāhı*.

¹⁰⁴¹ Yazmada: *tır ü tēz-refār*.

¹⁰⁴² Yazmada: *çengāl-ı minķār*.

¹⁰⁴³ T: *érer*. (Dipnotta Ün nüshası: *ider*)

¹⁰⁴⁴ T: *demreni*. (Dipnotta Ün nüshası: *ignesi*)

- 2316 gerüp kalkan gögüs¹⁰⁴⁵ gözler hevâyı
każāya ya‘nī vèrmişdür rızāyı
- 2317 girişmiş cenge Behrām-ı cihāngīr
şanasın şīr-i gurrān buldı naħcīr
- 2318 açup aç kurd gibi baş u kelle¹⁰⁴⁶
koyun gibi kovardı gelle gelle
- 2319 kılurdu hışm-ıla¹⁰⁴⁷ eyle neberdi
ki gerd éderdi đarb[ı] ħarb-ı ferdi¹⁰⁴⁸
- 2320 kaķıyup kime ursa đarb-ıla gürz¹⁰⁴⁹
éderdi ħurd olursa kūh-ı Elburz
- [93a] 2321 ve ger hışm-ıla¹⁰⁵⁰ şalşa tīg-ı Hindī
ne ādem örse uğrarsa delindi
- 2322 sünü birle ‘aceb tevfir éderdi
on on beş gişiden bir éderdi
- 2323 ok ile kaşır kılmağa mesāfet
ıraqdan yağdurırdı ħalka āfet
- 2324 gehī na‘rayla şavt u şavlet-ile
gehī gürz ü kılıç u đarbet-ile
- 2325 şu deñlü étدی rezm ü kārüzārı
ki olmışdı Tataruñ kārı zārī
- 2326 gece érince étđiler neberdi
daħı varduķça ol ġavġā kabardı
- 2327 dün érđi bunlar ayrılmadılar hīç
biri birinden ırılmadılar hīç
- 2328 ulaşdı şubħ olunca ceng ü¹⁰⁵¹ āşüb
kılıç çevġān-ıdı vü kelleler top
- 2329 seherden germ olup bāzārı ħarbuñ
érişdi Müşterīye şavtı đarbuñ
- 2330 rivāyetdür ki üç gün gece gündüz
eki leşker daħı döndürmedi yüz

¹⁰⁴⁵ T: gögüz. B, BL: gögüs.

¹⁰⁴⁶ T: ağız u kelle. (Dipnotta İ nüshası: başı vü kelle). B, BL: baş u kelle.

¹⁰⁴⁷ T: haşm ile.

¹⁰⁴⁸ T: iderdi merdi zarb-ı ferdi.

¹⁰⁴⁹ T: zarbet-i gürz.

¹⁰⁵⁰ T: haşm ile. B, BL: hışmıla.

¹⁰⁵¹ Yazmada: ceng-i āşüb.

2331 ulaşdurup dñn ù gün řubħa řāmı¹⁰⁵²
ķıtāl ù đarb u ħarb-ıdı mñdāmī

Kořten-i Behrām-ı Ćübīn Sāye-ħān-ra

- 2332 biğ adlu pehlñvān urmışdı Behrām
ki durmazdı birine Rñstem ve Sām¹⁰⁵³
- [93b] 2333 bilesine alup şaflar yarardı
ťolanup Sāye-ħān ķalbin arardı
- 2334 ùćñnci gün seħer ķatında nāgāħ
Ĥıťa ħanınuğ elter řaffına rāħ
- 2335 ćñ ğördi Sāye-ħān-kim erdi Behrām
muķābil oldu depdi kām u nā-kām
- 2336 dedı abo vñ hey hey¹⁰⁵⁴ bu yaman et
ne toğuzdur ki ķaytarmaz tuman et
- 2337 ćıkardı yayı ķurbāndan¹⁰⁵⁵ bu bed-kīř
bir oķ ķodı kirişde ağılu nīř
- 2338 uzatdı boynın u ħařmın ğözetdi
üzengñ başdı vñ çekdi uz atdı
- 2339 anı bir lu ‘b-ıla men ‘ etdi Ćübīn
ġazanfer gibi ćobān deste ćūbin
- 2340 şunar Behrām elini ķavs u tñre
nuħñset vërmege Keyvān-ı pñre
- 2341 ćñn ede tñr-i Merrīħ¹⁰⁵⁶ ittifaķı
Zuħal bulur rñcñ ‘ u iħtirāķı
- 2342 şu resme çekdi pertāb etdi¹⁰⁵⁷ bir tñr
ki ćarħuğ yedi ķalkānın ķıla bir
- 2343 siper kim Sāye-ħān dutmıřdı ćñnī
deler eyle ki iğne bēz¹⁰⁵⁸ ucını
- 2344 öğın dërince ġećdi sīnesinden
ferāğat buldı ‘ālem kīnesinden

¹⁰⁵² Yazmada: řubħ u řāmı.

¹⁰⁵³ T: *Rñstem-i sām*. B, BL: *Rñstem ù Sām*.

¹⁰⁵⁴ Yazmada: *ābñ-yı hey hey*.

¹⁰⁵⁵ T, B, BL: *ķurbāndan*. Kelime sözlükte ķırbān şeklinedir. Ancak diğeri nüşhalarda da nüşhamızdaki gibi yazıldığı için bu biçimi tercih edilmiştir.

¹⁰⁵⁶ T: *tñr ù Merrīħ*. B, BL: *tīğ u Merrīħ*.

¹⁰⁵⁷ T: *atdı*.

¹⁰⁵⁸ T: *bīz*.

	2345	düşüp toprağa sāye kaldı cānsuz revān yolsuz yola oldu revānsuz
[94a]	2346	nefes bağlandı uçdı kuş kafesden boşaldı ol hevā-y-ıla hevesden
	2347	gözin yumdı gönül sevdālarından dilin dutdı cihān gavgālarından
	2348	anuñ-dahı felek yazdı berātın kazıtdı ¹⁰⁵⁹ tahtadan hatt-ı hayātın ¹⁰⁶⁰
	2349	aña dahı cihān borcın ödetdi kamu benüm dēr-iken hıçe şatdı
	2350	cihān vèrdüğini şanma-ki kalur eger bir habbe ise gèrü alur
	2351	ğarīmuñ şarpdur haqqın vère gör az az borcını boynuñdan ıra gör ¹⁰⁶¹
	2352	delimdür ki bu èki müş-ı küstāh kılurlar ‘ömrüñ anbārını ¹⁰⁶² sūrāh
	2353	ne anbār ¹⁰⁶³ ger toludur tolu anbār tamāmın yèr bu èki müş-ı gaddār
	2354	şunuñ-kim āhiri var kem gibidür hezārān yıl-ısa bir dem gibidür
	2355	çü qalmazsın bu evde cāvidāne ne gāfilsin yarağ èt cāvidāna ¹⁰⁶⁴
	2356	dün ol milküm dèyenler yèr yüzini bugün yèrde yèr ılanlar yüzini
	2357	dün ol māl-ı cihāna ¹⁰⁶⁵ toymayan göz bugün gözinde kaldı bir avuç toz
	2358	şular kim dēr-idi ‘ālem benümdür çağırur şimdi derd ü gam benümdür
[94b]	2359	şular kim dēr-idi Kārūn-ı dehrem çağırur yèrden oş hāk oldu zehrem

¹⁰⁵⁹ T: *kazıtdı*.

¹⁰⁶⁰ Yazmada: *hatt u hayātın*. T: *levh-i hayātın*.

¹⁰⁶¹ T: *iregör*.

¹⁰⁶² Yazmada: Kelimenin üstüne *enbānını* da okunabileceği hususunda not düşülmüştür. T: *enbānını*.

¹⁰⁶³ Yazmada: Öncelikle *enbān* yazılmış, daha sonra kelimenin son harfindeki “n”nin üstü çizilerek altına “r” harfi yazılarak kelimenin *anbār* şeklinde okunması istenmiştir. T: *enbān*.

¹⁰⁶⁴ T: *ol revāne*.

¹⁰⁶⁵ Yazmada: *māl u cihana*.

- 2360 görürsin her seher bu çarh-ı cān-keş
nece_urur hırmanına dehrün ateş
- 2361 gerü her gece bu şahn-ı gil-ālūd¹⁰⁶⁶
olur gülhān gibi pür şu‘le vü dūd
- 2362 işāretdür ki bu deyr-i mu‘azzām
bir ateş hānedür wa‘llāhu a‘lam
- 2363 bu odlardan-ki_urur¹⁰⁶⁷ bağrumuza gey
eger pişmeyevüz hām olavuz gey
- 2364 çün etdi Sāye-hān cānını derbaht
çerinün hod olmuşdı işi perdāht
- 2365 ayak başsuz yürüyüp iş vère mi
beden cānsuz işe cünbiş vère mi
- 2366 yüzün döndürdi ol leşker tamāmı
döküp bārū-büne¹⁰⁶⁸ hayl u hıyāmı
- 2367 biri birin geçüp eyle kaçarlar
ki ürker gölgesin ādem şanup er
- 2368 bir eki gün ki kırdı kodı Behrām
gene döndi vü kondı kıldı ārām
- 2369 çü yegdi¹⁰⁶⁹ tāli‘i öndi garāyim
buyurdi-kim dēri ile ol ganāyim
- 2370 şu deñlü yıgdıladı¹⁰⁷⁰ genc¹⁰⁷¹ ü mālı
ki mālāmāl oldı ol havālī
- 2371 getürdiler buğur bēş baş esiri¹⁰⁷²
ki her biri bir iklīmū emiri
- [95a] 2372 bu dutsaqlar işi olduḡda tefiṣ
bilindi-kim biri han oğlu imiş
- 2373 dutılanlar-ıla bile dutulmuş
çoğ oynamış velī sonra utulmuş
- 2374 sevindi katı Behrām ol fütūha
şanasın urdı merhem zahm-ı rūha

¹⁰⁶⁶ T: *gül-ālūd*. B, BL: *gil-ālūd*.

¹⁰⁶⁷ T: *k’irür*. (Dipnotta Ür nüshası: *ki urur*)

¹⁰⁶⁸ T: *bār ü binā*. (Dipnotta Üt nüshası: *bār ü bine*). B: *bārübüne*.

¹⁰⁶⁹ T: *yigdi*.

¹⁰⁷⁰ T: *yıgdılar*.

¹⁰⁷¹ T: *genci*.

¹⁰⁷² T: *biş bişesiri*.

**Firistāden-i Behrām peser-i Sāye-ḡān be-Hürmüz bā
beşaret hezimet-i leşker-i Hıṡāyī**

- 2375 çü Behrām oldı ol maḡşūda bālīg
buyurdı urdılar genc ü mebālīg¹⁰⁷³
- 2376 nefisin cevherüñ mālūñ şerīfin
atuñ tāzīsın u ḡūbuñ laṡīfin
- 2377 on on bēş biñ ola misk¹⁰⁷⁴ ü ‘anber
ḡisāba ḡanda gelsün sīm-ile zer
- 2378 ḡamusın Sāye-ḡān oḡlıla bile
vëribir Hürmüze bir nāyib-ile
- 2379 hem i‘lām eyler ol fetḡı serāser
ki sulṡān devletinde_ oldı müyesser
- 2380 çün āḡāh oldı_ol işden şāh-ı Kisrā
ḡöñülde cebr olur her türlü kesrī
- 2381 sevincinde[n] ḡöge atar külāhı
buyurur kim bezerler taḡtıḡāhı
- 2382 meḡer ḡız ḡardaşı bu Sāye-ḡānuñ
ulu çifti¹⁰⁷⁵ imiş Nuşīnrevānuñ
- 2383 dutarmış şeh ḡatında ‘izzet ü cāh
hem andan olmış imiş Hürmüz-i şāh
- [95b] 2384 eḡer-çi şād olup ḡöñli dölendi
anası ḡāṡırı çün ḡuşşalandı
- 2385 eşidür kim biledür oḡlı ḡānuñ
ṡamardur cūşa geldi aşlı ḡānuñ
- 2386 birez yër ḡarşulatdı ‘izzet étدی
ḡelicek ḡadden aşar ḡayret étدی
- 2387 yanına aldı vü ḡıldı telaṡṡuf
öḡüş ḡılmışdı iḡsān u tekellüf
- 2388 hem āḡır māl u genc ü ni‘met ile
éline vëribidi ḡürmet ile
- 2389 pes eylediler anı¹⁰⁷⁶ şāha i‘lām
bëlekler kim vëribimişdi Behrām

¹⁰⁷³ Yazmada: *genc-i mebālīg*.

¹⁰⁷⁴ T: *müşk*.

¹⁰⁷⁵ T: *cüfti*.

¹⁰⁷⁶ T: *andan*.

- 2390 buyurđı çekdiler dīvān içinde
öger Behrāmı ol a‘yān içinde
- 2391 vezīri vardı şāhuñ alağuz
degüldi haıırı Behrām-ıla uz
- 2392 ĥasedden bir ĥaber dēr fitne-engīz
neyistāna şan urdı āteş-i tēz
- 2393 dēdi şāha bu māl u genc-i vāfir
ki geldi ĥazretünje evvel āħir
- 2394 degül binde biri ol genc ü mālun
ki Behrām aldı çün öldürdi ĥanuñ
- 2395 hemān dem kıldı bu söz Hürmüze kār
ki ġaddār-ıdı bī-rahm u tama‘kār
- 2396 hem étmiş-idi ĥan oğlı şikāyet
ki ĥürmetsüzlik étđi baña ġāyet
- [96a] 2397 pes évüp kaķımaķdan bir iş étđi
ki taılusın acı yazın kış étđi
- 2398 ġazab ta‘cīl-ile cāhillerünđür
te‘ennī ĥilm-ile ‘āķıllaruñdur
- 2399 éder yatlıluġa ‘āķıllar uzluķ
ķılur eylüge cāhiller yavuzluķ
- 2400 ġazabda kim taĥammülđen ıraķdur
taıu boynındadır dērlerse ĥaķdur
- 2401 kaķınç odına kim yaķmazsa cānı
bulan oldur behişt-i cāvidānı

**‘İtāb kerden ü nāme nivišten-i Hürmüz be-Behrām-
ra ez-seyr-i ġazab**

- 2402 ol öykeyle buyurđı Hürmüz-i ĥām
ki él içre éde Behramı bed-nām
- 2403 ‘itāb u ĥışm-ıla¹⁰⁷⁷ yazıldı nāme
eyü gelmedi ol iş ĥāş u ‘āma
- 2404 véribir bile bir ‘avrat tonını
ki ġeysün çıkarup ĥürmet tonını
- 2405 daĥı bir çıkırıķ egirsün egirsün¹⁰⁷⁸
özinden erlik adını ġötürsün

¹⁰⁷⁷ Yazmada: ‘itāb-ı ĥışm.

¹⁰⁷⁸ T: otursın. B BL: egirsün.

- 2406 çü hayindür elimde hayin âdem
olur ‘âlemde ‘avratdan dağı kem
- 2407 bu yağa fâriğ oturmışdı Behrām
sürerdi cām şorardı ser-encām
- 2408 érer hışm-ıla sultānın bitisi
ķayadan ķatı ķılıçdan itisi
- [96b] 2409 göriceķ tađlamaz Behrām-ı Ćübīn
ki zīrā Hürmüzün bilirdi hūyuđ
- 2410 tōnı geydi vü ol çıķırığı ķodı
öñinde şanki ķodı cāna odı
- 2411 buyurdı étdiler ol laħza dīvān
derildi ķapuya ser-cümle a‘yān
- 2412 girüp ol hāl-ıla gördiler anı
taħayyurdan ķamunuđ ķaçdı cānı
- 2413 dedı sultān bize ‘izzetler étmiş
çü müşfikdur ķula řefķatler étmiş
- 2414 bıraķdılar ķamusı aşağa baş
kim āh étđi kimünj oldı gözi yaş
- 2415 dediler pādiřāhsın devletünj var
ķamumuzdan ulu ‘aķl u¹⁰⁷⁹ bilünj var
- 2416 bu cidd¹⁰⁸⁰ ü cehd-ile sağa bu ola
‘ıvaž budur bize tā¹⁰⁸¹ ĥod ki n'ola
- 2417 dedı eyleyse buğünden bilesiz
sizünjleyüz ne fikri kim ķılasız
- 2418 dağı Hürmüzden eylük ummağ olmaz
yanar oda düşüp göz yummağ olmaz
- 2419 hevāyī kimse sultānlık başarmaz
ne beglik belki ķobānlık başarmaz
- 2420 dutamaz taħt u tācı degme ‘āķıl
nēte zabt éde her nādān u cāhil
- 2421 bu iş dānāları ķılır ciger-ĥūn
ķıyās ét ķanda ķıldı degme bir dün

¹⁰⁷⁹ T: ‘aķluđ.

¹⁰⁸⁰ T: sa‘y.

¹⁰⁸¹ Yazmada: mā.

- [97a] 2422 dēmişler bahta¹⁰⁸² tıfl oğlan gibidür
kime kim Hax vèrürse cān gibidür
- 2423 bulur kim bèsler ise rāhat andan
telef kim dutsa kaçar devlet andan
- 2424 yigitdür ehl-i ‘ākıl¹⁰⁸³ şimdi Pervīz
getürelüm anı katumuza tēz
- 2425 aña teslīm edelüm taht u tācı
cihāndan alalum bāc u hārācı
- 2426 baş urdı cümlesi vü dēdi şāha
emīrā hūsrevā¹⁰⁸⁴ ‘ālem-penāha
- 2427 muṭī‘uz hükümüne her ne buyursañ
senüñdür kaydumuz neçe kayursañ

**‘Āşī şoden-i Behrām be-Hürmüz ve ‘āciz şoden-i
Hürmüz¹⁰⁸⁵ der kār-ı o**

- 2428 hemen Behrām terk ètdi müdārā
şehe ‘işyānın ètdi aşikārā
- 2429 pes oldı ol-қadar tedbire meşgöl
ki teng eyledi milki Hürmüze ol
- 2430 aradan perdeyi açdı götürdü
Hörāsān tahtına geçdi oturdı
- 2431 eşidüp Hürmüzi dutışdı tasa
aşı ağıya dutmuş ‘ursı¹⁰⁸⁶ yasa
- 2432 peşimān oldı yatlu pīşesinden
eline urdı diş endişesinden
- 2433 atıldıқdan¹⁰⁸⁷ gèrü oқ dönse olmaz
édilmiş işlere yoқ dènse olmaz
- [97b] 2434 zamāne çün gişiden döndüre yüz
ziyanına dürişür gece gündüz
- 2435 çeriler ‘arz èder Hürmüz firāvān
demürden kaynadur deryā-yı ‘Ummān¹⁰⁸⁸

¹⁰⁸² T: *baht*.

¹⁰⁸³ T: *ehl ü ‘ākil*.

¹⁰⁸⁴ T: *emīr ü hūsrevā*.

¹⁰⁸⁵ Yazmada: *‘āciz keşten-i Hürmüz*.

¹⁰⁸⁶ T: *‘ors*.

¹⁰⁸⁷ T: *atıldıқda*.

¹⁰⁸⁸ T: *deryā-yı ‘ummān*. BL: *deryā-yı ‘Ummān*.

- 2436 Medāyinden akıdur milk-i şarka
ki ya'nī vèreler Behrāmı ğarka
- 2437 k̄ader çün sedd eder ol yola beste
k̄azādan gene dönerler şikeste
- 2438 neçe-kim vèribidi düzdi leşker
şınup geldi olımadı berāber
- 2439 nuḥūset bulmuş-ıdı çün-ki ṭāli'
ne cehd êtdise pes olmadı bālīg¹⁰⁸⁹
- 2440 çü günden güne kuvvet dutdı¹⁰⁹⁰ Behrām
çoĝı iḳlīmüñ oldı ḥükmine rām
- 2441 özini gördi maĝrūr oldı baḥta
diledi-kim ayaĝ uzada taḥta

**Cem' kerden-i 'umerā-yı 'Acem ve nā-bīnā kerden-i
Hürmüz**

- 2442 Medāyin begleri cem' oldı için
arayu biribirinüñ taşın için
- 2443 tanışup dèdiler bu türkzāde
ki Kısra taḥtı adın vèrdi bāda
- 2444 delimdür tartaruz cevr ü cefāsın
ne gördük ne göriserüz vefāsın
- 2445 edinür 'aḳıl olan düşmeni dost
bu gendü dostından yüzdürür post
- [98a] 2446 ḥaḳīkat yüz çevürdi baḥt bundan
gerizān oldı t̄ac u taḥt bundan
- 2447 yavuzluḳ gör ki öz oĝlına êtdi
yüz urup êlden êle yitdi gètdi
- 2448 yavuz ḥüyundan öldi cümle ḥāyin
meded ne deñlü kıla bir Medāyin
- 2449 bugün yarın erer olursa¹⁰⁹¹ Behrām
oluruz gèñlü gèñsüz ḥükmine rām
- 2450 düşer bīĝāneye Cemşid taḥtı
degül Mer[r]iḥ yeri ḥurşid taḥtı

¹⁰⁸⁹ T: *nāfi'*

¹⁰⁹⁰ T: *buldi.*

¹⁰⁹¹ T: *eger irerse.*

- 2451 bu zālīm fi'l ucından ođlı mazlūm
çalısar mīlk-i ecdādına maħrūm
- 2452 bu sözler çün birez oldu mükerrer
aᅇa eylediler rāyı muᅇarrer
- 2453 ki cāhın Hürmüzüᅇ çāh eyleyeler
getürüp ᅇusrevi ᅇāh eyleyeler
- 2454 çü Pervizüᅇ ola eyvān-ı Kisrā
ola kim cebr éde noᅇᅇān u kesri
- 2455 hem eyle étdiler ol gece nāgāh
keserler ᅇalvetine Hürmüzüᅇ rāh
- 2456 bir uğurdan gulüvv-i 'ām éderler
ᅇeh-i bī-çāreyi bī-kām éderler
- 2457 dutup bıraᅇdılar bend-i belāya¹⁰⁹²
ᅇomadılar bu deᅇlü ibtilāya
- 2458 yaᅇını nāle ile étdiler Nīl
gözine mīl¹⁰⁹³ ᅇoyup çekdiler mīl
- [98b] 2459 meded eylemedi feryād u zārı
olur ᅇan ırmağı gözi bıᅇarı
- 2460 ol étdükleri ᅇayf-ı¹⁰⁹⁴ ᅇün-ı nā-ᅇaᅇ
uyımayup gözine durdı muᅇlaᅇ
- 2461 meger bir zālīm u ᅇünᅇor u bī-dād
ᅇuyıya düᅇmiᅇ ü éderdi feryād
- 2462 biregü baᅇına bıraᅇdı bir ᅇaᅇ
meded dédükde eydür dınma ᅇardaᅇ
- 2463 ᅇapıᅇ ᅇiç érdi mi kimseye feryād
ki istersin bugün feryāduᅇa dād
- 2464 geçerken bir yola 'İsā bin Meryem
görür yatur depelenmiᅇ bir ādem
- 2465 dédi sen kimi öldürdüᅇdi dün
ki bugün eylediler günüᅇi dün
- 2466 yarın öldüriserler bilgil anı
ki bugün sen ölüden aldı cānı
- 2467 éli olmasun dersenᅇ yüzüᅇde
elüᅇi dilüᅇi dut gendüzüᅇde

¹⁰⁹² Yazmada: *bend ü bela*.

¹⁰⁹³ T: *meyli*. (Dipnotta Ün nüshası: *mīl*)

¹⁰⁹⁴ T: *ᅇayf ü*.

- 2468 d me zulm  desin  ala yanu a
sa a  alursa  almaz o lanu a
- 2469 cih n-ı m ntakım¹⁰⁹⁵ ger  r   ger ge 
 omaz bir kimse  a kın kimseye hi 
- 2470 bu resme urdılar   n H rm ze d  
dilediler ki  deler ol i i  a 
- 2471 bitiler yazdılar Perv z-i  aha¹⁰⁹⁶
ki ta'c l-ile  re ta tı aha
- [99a] 2472 rev n g nderdiler peyk-i revende
em n    ab k   c st   devende

**Ber-taht ni isten-i perv z be-p di ah  v  h y n
kerden-i  b n**

- 2473  u ma'l m  tdi Perv z-i bi ane
ki y z d nd rdi H rm zden zam ne
- 2474 d di ger i g n l c n m btel s dur
vel kin memleket terki  at dur
- 2475 Med yin milki h li eyde¹⁰⁹⁷  ir n
cih na  fer n efl ka ta s n
- 2476 hem n-dem b -teva k f  ah-ı ferru 
ata bindi v  dutd  ta tına ru 
- 2477  ri di s r'at-ıla ta tı aha
 avı dı devlet-ile ba t u c ha
- 2478  eref buld  y zinden t k u eyv n¹⁰⁹⁸
 an  rdi g n H mel burcına t b n
- 2479 yara durd  cem li ta t u t c ¹⁰⁹⁹
g t rdi bid'at u b c u  ar c 
- 2480  amu ba lu g n l buld  k  ad 
vil yet t ld  zev  u¹¹⁰⁰       ad 
- 2481  u resme yapd  'adl-ıla cih n 
ki _unutdurmı -ıdı N  in-rev n 

¹⁰⁹⁵ Yazmada: *cih n u m ntakım*.

¹⁰⁹⁶ T: *Perv z  aha*. BL: *Perv z-i  aha*.

¹⁰⁹⁷ T: *anda*.

¹⁰⁹⁸ Yazmada: *t li '-eyv n*.

¹⁰⁹⁹ Yazmada: *ta t-ı t c*.

¹¹⁰⁰ Yazmada: *zev -i*.

- 2482 başarur gerçi beglik cünbişini
gönülünden gözler-idi ‘îş işini
- 2483 dil ucıla ç-i-ger şehliğa meşgûl
dil ü cāndan¹¹⁰¹ hevā sultānına kul
- [99b] 2484 sorar Şîrinden éderler hikāyet
ne resme olduğın şükr ü şikāyet
- 2485 néce geldüğünü Meşkūya tenhā
néce étdüklerin esbāb müheyā
- 2486 tarıgup sıgmadüğün şehri ü bāğa
kühistān istediğini durağa
- 2487 sarāy étdüklerini tağ içinde
yarağ u yat-ıla yaylağ içinde
- 2488 yakında geldigün Şāvūr-ı nakkāş
uyup gètdüğün anuñla çeküp¹¹⁰² baş
- 2489 dediler dahı kim éy şāh-ı ‘ālem
bir at biner-idi ol māh-ı ‘ālem
- 2490 ki öñinden kaçamaz murğ-ı perrān
duramaz hamlesine şîr-i gurrān
- 2491 ol atı şakladuğ şāh-ı cihāna
aņa vèrmedük eyledük¹¹⁰³ bahāne
- 2492 şeh eşitdükde āh étdi vü kaldı
elin ışırdı vü başını şaldı
- 2493 ta‘accüb kıldı kim bu çarh-ı gerdün
ne oyunlar düzer her gün dige-gün
- 2494 işinde ‘āciz oldı vèrdi inşāf
ki vāy ol derde kim Hāq kılmaya şāf
- 2495 her işüñ érmeyince vakt u ‘ahdı
ne aşşı ādemīnün cidd ü cehdi
- 2496 dedi hāli görelüm çarh-ı devvār
bize bu örtilüden n'eyler izhār
- [100a] 2497 kuralum şabr yayın şādıkāne
ola kim kaşd okı ére nişāne
- 2498 hayāl-ıla édelüm zevk u şöhet
vişāli bezmine bulunca kurbet

¹¹⁰¹ T: cānda.

¹¹⁰² Yazmada: uyup.

¹¹⁰³ T: virmedük ü itdük.

- 2499 getürdüp edinür Şebdîzi münis
olur mı gece gündüze mücânis
- 2500 belî meh 'ışkına gizlerdi şeb reng
güher sevgüsine şaklar-ıdı seng
- 2501 atını bulmuş-ıdı yâdigâr ol
ğamın edinmiş-idi ğamgüsâr ol

**Leşker keşiden-i Behrâm be-kaşd-ı Medâyin ü
hezîmet-i Husrev**

- 2502 démişler ehl-i rây-ı 'âlem-ârây
ki feth-ı nuşretüñ¹¹⁰⁴ miftâhıdur rây
- 2503 çi ger tîğ êtdi tâc-ı Husrevi yêg
kılıçdan şehlere rây-ı kavî yêg
- 2504 deminde rây-ı rüşen bir çeri sır
hemân bir kaç kırar şimşîrle tîr
- 2505 huşûsâ tîğ-ıla rây olsa hem-ser
kılur sulţânı manşur u muzaffer
- 2506 eşidür çün-ki Behrâm-ı kavî-rây
ki Pervîz oldı milke hükmi fermây
- 2507 başında var-ıdı sevdâ-yı şâhî
özinüñ bilmiş-idi tahtıgâhı
- 2508 muţî' i olmuş-ıdı milk-i İrân
êrüp êtmîş-idi Tûrânı vîrân
- [100b] 2509 dedî Husrev yigitdür mest ü 'aşık
degüldür taht-ı Kısra aña lâyıķ
- 2510 töludur şûr-ı Şîrînden¹¹⁰⁵ dimâğı
için yaķdı muhabbet şem' i tağı
- 2511 cihândan yêg görür bir cur' a câmı
şatupdur çeng ü nâya neng ü nâmı
- 2512 hem eyle çâv êder ol fitne-engîz
ki_ atasınüñ gözün çıkardı Pervîz
- 2513 êden gendü atasına bu ğadrı
ola mı ayruğuñ katında ğadrı
- 2514 ne bilsün çün ğede Yûsuf nazardan
gerek Ya' kûb ayrıla başardan

¹¹⁰⁴ Yazmada: *feth-ı nuşretüñ*.

¹¹⁰⁵ Yazmada: *şûr-ı Şîrîn*.

- 2515 aña vācib-durur dēr¹¹⁰⁶ bend ü zindān
ki oğlandur sefih ü mest ü nādān
- 2516 degül maqşūdumuz anuñ güzendi
qabül etmegidür bend-ile pendi
- 2517 ki hāşıl kıla taht ehliyyetini
gédere şūr u şerden niyyetini
- 2518 atası gibi ger olursa kattāl
olur milk ü ra‘iyyet gene pā-māl
- 2519 bu tezvīri şalup şehir ü sipāha
kamu iqlimi hāyin kıldı şāha
- 2520 pes andan cem‘ éder şol deñlü leşker
ki yazılmaz felekler olsa defter
- 2521 yarağ u yat u yatlu niyyet ile
yörür tahta ulu cem‘ iyyet ile
- [101a] 2522 diledi Husrev éde cenge niyyet
be-her hāl eyleye cehd ü hamiiyyet
- 2523 velīkin devleti sergeşte gördi
ra‘iyyet gendüden bergeşte gördi
- 2524 Buzurg-ümīd-ile halvet tanışdı
bu tedbīrūñ öñin şoñın şanışdı
- 2525 eyitdi ol hakīm ey şāhzāde
yaşuñı eylesün Yeždān ziyāde
- 2526 çı ger ‘ömrüñ giçi ‘aqluñ uludur
hazīneñ ma‘rifet genci toludur
- 2527 bilürsin dāyimā devr-i¹¹⁰⁷ dü rengi¹¹⁰⁸
ki naqşı gāh Hotandur gāh Zengī
- 2528 çü¹¹⁰⁹ éki yüz oldı şekl-i pergār
gehī iqbāl resm urur¹¹¹⁰ geh edbār
- 2529 çün¹¹¹¹ iqbāl éde yüz men‘ -ıla gétmez
çü yüz döndüre biñ cehd aşşı étmez
- 2530 kaçan ‘āqıl göre ahterde ric‘at
gönül ahtarmaya kılmaya sür‘at

¹¹⁰⁶ T: *bir*. B, At: *dēr*.

¹¹⁰⁷ Yazmada: *dūd-ı*.

¹¹⁰⁸ Yazmada: *dūd u dü rengi*.

¹¹⁰⁹ T: *çün*.

¹¹¹⁰ T: *ider*.

¹¹¹¹ T: *çü*.

- 2531 kıla şabr aña dek kim necm-i rāci ‘
şeref burcından¹¹¹² ola gene t̄ali ‘
- 2532 pes ol-dem dutsa toprağı zer eyler
elini taşa şunsa gevher¹¹¹³ eyler
- 2533 sa ‘ādet kulına H̄ağdan ‘aṭādur
aña zūr-ıla cehd etmek ḥaṭādur
- 2534 kuluñ kim gördüm aḥkām-ı nücūmı¹¹¹⁴
aradum taḥta-yı reml ü ruḳūmı
- [101b] 2535 şehe bir yıl uranı artuḳ eksük
gerekdür şabr-ıla etmek temessük
- 2536 pes erer sa ‘d u baḥt u fāl-ı meymūn¹¹¹⁵
ki ferrine ḥased elter Ferīdūn
- 2537 hemān sā ‘at biner Şebdīze Pervīz
‘inād etmedi vü göç eyledi tēz
- 2538 Medāyinden çıkup oldı revāne
erürdi menzil Āzerpāyicāna
- 2539 hem andan etdi Ermen milkine cān
ki andaydı gönül derdine dermān
- 2540 ḳodı Behrāma taḥt u kārübārı
gözetdi ne toğurur rūzigārı
- 2541 bu yerde gerçi vardur daḥı kışşa
velīkin anca yokdur zevḳa ḥışşa
- 2542 degül maḳşūdumuz tārīḥ-i Pervīz
bel¹¹¹⁶ anuñ ‘ışkıdur zevḳ u şafā-rīz
- 2543 bize efsūn gerek efsāne çoḳdur
güherdür ḳaşdumuz dürdāne çoḳdur
- Maṭla ‘-ı dāsītān**
- 2544 gel ey cān maḥremi vü dil nedīmi
ki derdüñ tazedür ‘ışḳuñ ḳadīmī
- 2545 cihāndan geḳ dil ü cān şoḥbetin ḳıl
dil ü cān-ıla cānān şoḥbetin ḳıl

¹¹¹² T: *burcında*.

¹¹¹³ T: *cevher*.

¹¹¹⁴ Yazmada: *aḥkām u nücūmı*.

¹¹¹⁵ T: *fāl-ı sa ‘d ü baḥt-ı meymūn*.

¹¹¹⁶ Yazmada: *bil*.

	2546	nefes kaṭ' olmadın nefsi nefis èt buçuḡ dem meclis-i ünse enīs èt
[102a]	2547	zihī meclis ki 'ıṣ ü zevḡ-ı bāḡı ¹¹¹⁷ olur Mūsā nedīm ü Hızır sāḡı
	2548	ḡarīf ü maḡremi rūḡānilerdür ¹¹¹⁸ mürebbaşı ḡamu rabbānilerdür ¹¹¹⁹
	2549	felekler sāzı āvāzına rakḡāş melekler şevḡı deryāsında ḡavvāş
	2550	zemīn ol resmedür bu cur'adan mest ki düşmiş yüz sürer ayaklara pest ¹¹²⁰
	2551	şarābı neşvesinden cümle sekrān dil ü cān deng ü vālih 'aḡl ḡayrān
	2552	ebed nūş olsun ol cāna bu ma'nā ki_içer deryāları dēr Rabbi zidnī
	2553	gönül bir şemme duyduḡsa ¹¹²¹ eşer vēr v'egernī bārī bir ḡurı ḡaber vēr
	2554	cihān ḡavmına ol şīrīn ¹¹²² şeker-rīz bahāne_olsun hemān Şīrīn ü Pervīz
	2555	çün aldı ḡaşrdan Şīrīni Şāvūr èletdi Ermene şan ravzaya ḡūr
	2556	şehi bulmayıcaḡ oldu peşīmān ¹¹²³ felek işinde ḡaldı deng ü ḡayrān
	2557	iledüp sebzeye serv-i revānı Mehīn Bānūdan alur müjdegānı
	2558	beşāret tolmış-ıdı milk-i Ermen şanasın ḡülḡān oldu bāḡ u ḡülşen ¹¹²⁴
	2559	èrişdi cisme cān u ḡaşrına ḡūr gönüllere sürūr u gözlere nūr
[102b]	2560	Mehīn Bānū çü rāḡat buldı renci taşadduḡ ḡıldı vāfir māl u genci

¹¹¹⁷ Yazmada: 'ıyş-ı zevḡ-ı bāḡı.

¹¹¹⁸ Yazmada: rūḡānilerdür.

¹¹¹⁹ Yazmada: rabbānilerdür.

¹¹²⁰ T: pes. B, BL: pest.

¹¹²¹ T: tuyduḡsa.

¹¹²² T: şīr ü şeker-rīz.

¹¹²³ Yazmada satır altında perīşān yazılmıştır.

¹¹²⁴ Yazmada: bāḡ-ı ḡülşen.

- 2561 ögüş kılmışdı Şîrîne telatıf
ki éde mâl u milkine¹¹²⁵ taşarruf
- 2562 çü nâzük gönlini şaklardı cāndan
dile almazdı¹¹²⁶ geçmiş dāsītāndan
- 2563 sēzerdi-kim kamu fettānelıkdur
hemān ‘ışk işidür dīvānalıkdur
- 2564 bu kızlardan hem almış ba‘zı rāzı
ki ol nāz ehlinüñ neydi niyāzı
- 2565 éder luıf u müdārā-y-ıla tedbīr
ki şahrā dutmaya āhū-yı naıhcīr
- 2566 gene¹¹²⁷ kıldı ol üçyüz kızı teslīm
ki hüsni her birinüñ deger¹¹²⁸ iklīm
- 2567 bu şîrīn lebler-ile ol şîr-perver
gene karıldı katdı şîre şekker
- 2568 gene lu‘b u neşātı tāze kıldı
şafā vü ‘ışı bī-endāze kıldı
- 2569 eger-çi zāhiren éderdi zevkı
yaıardı cān u gönlin yār şevkı
- 2570 gezerdi lāle gibi bāğ içinde
içi derd-ile hicr ü dağ içinde
- 2571 gelürdi gül gibi gülşenler içre
yüregi derd-ile dikenler içre
- 2572 çi-ger geh geh biner şayd u şikāra
ciger ‘ışk odı-y-ıla pāre pāre

Resīden-i Husrev ü Şîrīn be-yek diger

- [103a] 2573 meger bir şubı kim Hurşid ü Zühre
şeref burcında bulmışlardı behre
- 2574 Meh-ile Müşterī olmışdı hem-dem
anuı-ıçün germ-idi bāzār-ı ‘ālem
- 2575 cihān ferhunde vü tālī‘ hüceste
küşāde şādılıklar guşşa beste

¹¹²⁵ T: *mülkine*.

¹¹²⁶ T: *almadı*.

¹¹²⁷ T: *yine*.

¹¹²⁸ T: *degir*.

- 2576 seherden tırnış ol nūr-ı ilāhī
cemālī¹¹²⁹ hüsñ elinüñ pādişāhı
- 2577 but-ı şīrīn-zebān u husrev-āyīn
nigārīn ü şeker-leb ya‘nī Şīrīn
- 2578 görür kim cāmı cūş eyler şafādan
şanasın göñli hamr içer şafādan
- 2579 sığışmaz ğonca-veş ol gül deriye
taşā söylerse zevkından eriye
- 2580 gece hem düşi ol resme olur tuş
ki olur ol güneş-ile derāġuş
- 2581 dedī hālī bu hālet dek degüldür
‘alāmet hayra döndi şek degüldür
- 2582 yā ol hanum görürem yā nişānın
yā cānum buluram yā armaġanın
- 2583 süvār oldı revān ol serv-i sīmīn
bilesinde ol üçyüz verd-i nesrīn¹¹³⁰
- 2584 yörüdi zevk u şevk-ıla şikāra
bakımından cigerler pāre pāre
- [103b] 2585 tonı vü haddı gül-reng atı Gülgün
ser-i tācı hümāyün bahtı meymün
- 2586 birez-kim oldu perrān ol perī-rū
perī-peykerlere düşmişdi kōrhu
- 2587 ki yā Rab gene uçdı-mı çeküp baş
uçar kuşa hōd olmaz¹¹³¹ kimse yoldaş
- 2588 yörür şūr-ıla Şīrīn av içinde
bular kalmışdı söz ü sav içinde
- 2589 bu yağa Husrev-i Cemşīd rif‘at
şeh-i meh-manzar u hurşīd-i tal‘at
- 2590 geçürmiş-idi gerçi zahmeti bol
erürmiş-idi Ermen milkine yol
- 2591 gehī tahtı firākından ciger-hūn
gehī dildārı derdinden dīger-gün
- 2592 velī çün menzil-i maḥbūba maḥmil

¹¹²⁹ T: *cemāl ü*. (Dipnotta Üt nüshası: *cemālī*)

¹¹³⁰ T: *verd ü nesrīn*. B, BL: *verd-i nesrīn*.

¹¹³¹ T: *olmaz*.

érürdi gerd-i miḥnetden¹¹³² yudı dil

- 2593 dimāğına erişdi cān nesīmi
ne zer yād eyledi ayruḡ ne sīmi
- 2594 buyurdi ḡondu anda ḡayl u ḡargāh
gehī yol gözleyü ḡāh éderék āh
- 2595 binüp ṣāhīn gibi Ṣebdīze Pervīz
ṣikār isteyü pervāz eyledi tēz¹¹³³
- 2596 gözi derdinden āh éderdi āhū
ḡadenginden peleng eydürdi yā hū
- 2597 şuyınca yüḡrişürler ḡāsekīler
yēle vü ḡuşa at olur mı hem-ser
- [104a] 2598 gezerek avlayurak deşt ü ḡaḡı
ḡederek gözedleyürek şolı şaḡı
- 2599 geçince bir nēce ḡaḡ u beyābān
şol araya érer ki_ol ṣāh-ı ḡūbān
- 2600 ṣikār éderdi ol dilberler-ile
semen-sīmā vü sīmīn-berler ile
- 2601 görür bī-cān ḡaçar bir zift naḡcīr
ḡovar ardınca bir ṣāh-ı cihāngīr
- 2602 ne şeh kim heybetinden gün zirih-pūş
meh-i gerdūn ḡulām-ı ḡalkā der-gūş
- 2603 götürmiş çehreden ḡarf-ı niḡābı
bırakmış tāba māh u āfitābı
- 2604 semendi pāyı bend¹¹³⁴ étmiş şikeste
kemendi bendine gün deste-beste
- 2605 gözi oḡları şayd étmege cānı
şunar her ḡūşeden ḡaşı kemānı
- 2606 ḡonı vü ḡaddı ḡül-renk atı Gülgūn
seritācı¹¹³⁵ hūmāyūn baḡtı meymūn
- 2607 görince ḡaldı Ḥusrev deng ü medḡūş
ne ‘ālem gendūzin ḡıldı ferāmūş

¹¹³² Yazmada: *gerd ü miḥnet*.

¹¹³³ T: *étđi Pervīz*.

¹¹³⁴ T: *pāy-ı_ayı*.

¹¹³⁵ T: *ser ü tacı*.

	2608	görür Şîrîn daḡı kim bir perî-ruḡ Fêrîdün-fer ü lâkin daḡı ferruḡ
	2609	Sikender milki ḡüsninüḡ zekâtı fidâ la´lına yüz ḡıızruḡ ḡayâtı
	2610	cem édinmiş zülâli ´ıškına câm cihândan tešne-dil ġetmiş ser-encâm
[104b]	2611	cemâle ¹¹³⁶ Yûsuf heybetde Rüstem melek šûretde vü ma´nâda Âdem
	2612	ḡalurlar birbirine ḡaršu ḡayrân mušaḡḡaš ten ġibi bî-´aḡl u bî-cân
	2613	éki ma´šûḡ u ´ašıḡ birbirine éki maḡbûb-ı lâyıḡ ¹¹³⁷ birbirine
	2614	éki fettân biri birine meftûn ékisi daḡı Leylâ lîk Mecnûn
	2615	éki âyîne nûrânî muḡâbil biri birisinüḡ nûrına ḡâbil
	2616	bu anda zâhir ü ol bunda peydâ biri birine ḡaršu mest ü šeydâ
	2617	birinüḡ tâcı dünyânuḡ ḡarâcı biri târâca vêrmiş taḡt u tâcı
	2618	biri ´abherler açar güllerinden biri ´anber šaçar sünbüllerinden
	2619	biri sünbüllerin gülden ġötürmüş birinüḡ gülleri sünbül bitürmüş
	2620	biri câna lebin sermâye düzmiş biri ay[a]_ ḡabḡabın ¹¹³⁸ pirâye düzmiş
	2621	ġeyürmüş mâha ol miskîn zirihler bu baḡlamış ġüne bend ü girihler
	2622	anuḡ yüzinden umar ay u ġün nûr bunuḡ nûrı ¹¹³⁹ cihânın yüzini yur
	2623	ġözin ırmadıldardı birbirinden ¹¹⁴⁰

¹¹³⁶ T: *cemâlde*. (Dipnotta Üt nüshası: *cemâle*). B: *cemâle*.

¹¹³⁷ T: *maḡbûb lâyıḡ*.

¹¹³⁸ T: *aya ḡabḡabın*.

¹¹³⁹ Yazmada: *tozı*.

¹¹⁴⁰ T: *ırmadılar birbirinden*. (Dipnotta H nüshası: *ırmadıldardı birbirinden*). B: *ırmadıldardı birbirinden*.

aña dek ki_ akdı çeşme gözlerinden¹¹⁴¹

- [105a] 2624 ne Şîrinden nazar ırardı Pervîz
ne Gülgündan güzer kııurdu Şebdîz
- 2625 bakarağ dedi Şîrîn kim bu şehbâz
'aceb ol kuş degülse ki_ etdi pervâz
- 2626 hele bindügi at Şebdîze beñzer
bu sultân Husrev-i Pervîze beñzer
- 2627 çağ ol şehdür ki_ erürdüm çeşmede yol
bilüsüzlükden etdüm sağ işüm şol
- 2628 me-bādâ kim gene kuvvet ola fırsat
ebed cānumda kıala dağ-ı hasret
- 2629 dedi vü atdı atdan gendüzini
şeh öñinde yere sürdi yüzini
- 2630 sêzer Husrev dağı kim bu perî-veş
ol âfetdür ki urur cāna¹¹⁴² âteş
- 2631 bu mäh-ı gül-ruğ u ol¹¹⁴³ şâh-ı Gülgün¹¹⁴⁴
hümâ ola ya Şîrîn-i hümâyün
- 2632 vücüdü ditredi vü geldi vecde
düşüp dildâra karşı kııldı secde
- 2633 bu şükre ki_ oldılar mañlûba vâcid
biri birine karşı oldu sâcid
- 2634 çî-ger kâşîd êki bir idi mağşüd
anuñ'çün sâcid olmış-ıdı mescüd
- 2635 bir olsa 'ışk-ıla ma'şûk u 'aşîk
êki kıble degül ol vaқта lâyıq
- 2636 belî çün ol bu olmış-ıdı bu ol
mağall-ı secde birdür biñ-ise yol
- [105b] 2637 çü kıldılar bu zevk-ıla namâzı
biri birine 'arz eyler¹¹⁴⁵ niyâzı
- 2638 bular bu hâlda iken êrdi leşker
görürler ay u gün olmış berâber

¹¹⁴¹ T: göz yirinden. B: gözlerinden.

¹¹⁴² T: cānna.

¹¹⁴³ T: bu.

¹¹⁴⁴ Yazmada: bu mäh-ı gül-ruğ-ı ol şâh-ı Gülgün.

¹¹⁴⁵ T: idi.

- 2639 dutar H̄usrev erisi bir yaa af
periler bir taraf kıılır m̄erref
- 2640 r̄p gren olurdu hayrete gark
ki irinden edemez H̄usrevi fark
- 2641 anurlar ndi bize mihr-ile m̄ah
kır̄n tdi eref burcında n̄ḡah
- 2642 ȳhod oldu alabdan yele ferm̄an
yel̄p r̄rdi Belkise S̄leym̄an
- 2643 meger Mır olmıdı tağ u ahr̄a
ki Ȳsuf birle cem' oldu Zelih̄a
- 2644 iler̄ geldi ir̄n-i dilefr̄z
dedi Pervize y sult̄n-ı p̄r̄z
- 2645 felek t̄acudan ister ser-b̄lendi
zem̄n tahtudan umar tahta bendi
- 2646 cem̄l̄uden cih̄an¹¹⁴⁶ ȳzi m̄nevver
z̄l̄l̄uden eker szi m̄kerrer
- 2647 cih̄an ferud̄r evvel ȳz̄m olsun
kamer bended̄r j̄din z̄m olsun
- 2648 bil̄r̄z size ol taht oldu tesl̄m
ki yedi kesid̄r yedi ikl̄m
- 2649 velikin y ehinah-ı yeḡane
yakındur bu yreye bende-h̄ane
- [106a] 2650 bedi' olmaya bu luf u keremden¹¹⁴⁷
m̄erref eylese bir dem kademden
- 2651 S̄leym̄an ki aa ' alem himet tmı
karınca-y-ıla geh geh ohbet tmı
- 2652 ḡne kim n̄r-ı a' zam pertevid̄r
dem̄dem menzili dervı evid̄r
- 2653 gr̄r eh kim bu c̄n-perver giiden
gel̄r bir sz ki c̄n ver̄r eiden
- 2654 ne c̄n ver̄mek ki c̄na c̄n bağılar
l̄ye eme-yi hayv̄an bağılar
- 2655 der y c̄n bağımu serv-i rev̄anı
gn̄ller sebzegin̄ ḡlist̄anı

¹¹⁴⁶ T: kamer.

¹¹⁴⁷ Yazmada: luf-ı kerem.

- 2656 cemālün nūrı cān şubhına ğurre
şaçuğ bendi cihān boynına turre
- 2657 dū ‘ālem milki¹¹⁴⁸ ihsānuñdan ābād
saña taḥsīn sözüñe āferīn bād
- 2658 n'em¹¹⁴⁹ olur ten benüm çün cān senüñdür
ķabül eyler-iseñ mihmān senüñdür
- 2659 tozuğ gibi konayım eşigüñe
itüñ gibi tırayım kēşügüñe
- 2660 ekileyin yer öpdi şāha Şīrīn
du‘ā kı lup oқıdı medḥ u taḥsīn¹¹⁵⁰
- 2661 Mehīn Bānūya şaldı şol-dem ādem
ḥabar vèrdi-ki èrdi şāh-ı ‘ālem
- 2662 çü Bānū oldı ol ḥāletden āġāh
bilür kim nēşe cān atdı şehinşāh
- [106b] 2663 yarağ u yat-ıla atlandı derḥāl
şeh istikbāli-y-ile buldı iķbāl
- 2664 mübārek gördi şeh yüzinde fālın
elin öpdi öñinde ķodı mālın¹¹⁵¹
- 2665 nişār ètdi şu deñlü dürr ü cevher
ki şahrā gevher olmışdı serāser
- 2666 èledür ‘izzet-ile bir sarāya
ki şalar şuffası firdevse sāye
- 2667 ḥaķīr u pest¹¹⁵² oқur bāmı¹¹⁵³ sipihre
mükedder dèr¹¹⁵⁴ ruḥāmı māh u mihre
- 2668 getürdi nüzl ü ni‘metler firāvān
èrişdügince ‘aql u ḥadd u¹¹⁵⁵ imkān
- 2669 ne-kim yıġmış-ıdı māl u ḥazīne
muķayyed olmayup çoğ u azına
- 2670 ķamusın pīşkeş çekmişdi¹¹⁵⁶ Bānū
şāha ḥizmetler èderdi kıvānu

¹¹⁴⁸ T: *mülki*.

¹¹⁴⁹ T: *ne olsun*. (Dipnotta H nüshası: *nem olur*). B: *nem olur*.

¹¹⁵⁰ Yazmada: *medḥ-i taḥsīn*.

¹¹⁵¹ T: *alın*.

¹¹⁵² T: *püşt*.

¹¹⁵³ Yazmada: *tāci*.

¹¹⁵⁴ Yazmada: *mükedderdür*.

¹¹⁵⁵ T: *vecd*.

¹¹⁵⁶ T: *ķalmışdı*.

- 2671 Mehîñ Bânūya ‘özü edüp dedi şāh¹¹⁵⁷
ki siz bizümsiz ü biz sizün ey şāh
- 2672 çü gördük sizi erişdük murāda
ne hācet bu tekellüfler arada
- 2673 bize cevır etdügince çarh-ı gaddār
penāhumuz bu kapu oldu her bār
- 2674 geçende kutlu kıldı Haq-tebārek
umaruz kim gene ola mübārek
- 2675 ki¹¹⁵⁸ alam düşmenden intikāmı
dileyem ‘özümi ol-dem tamāmī
- [107a] 2676 ger ola āhenîn Behrām-ı Çübîn
eridem oda yaqam seng ü çubin
- 2677 Mehîñ Bānū der ey sulţān-ı ‘ālem
cihān tendür tapuñdur cān-ı ‘ālem
- 2678 beden ger süst olursa cān sağ olsun
cihān şayru-y-ısa sulţān sağ olsun
- 2679 ger ol Çübîn-ise Cemşidsin sen
ve ger Behrām-ısa Hurşidsin sen
- 2680 atanuñ kem kulıdur kapusunda
yüzi üzre yörürdi tapusunda
- 2681 anuñ bahtında buldı tēc-ıla taht
götürmedi çü bī-aşl idi bed-baht
- 2682 çü gendü hācesine oldu ‘āşī
nētesi ola qahruñdan halāşī
- 2683 qarincanuñ kanadıdur zevāli
inine üren itün n'ola hāli
- 2684 haşîn yerdür şehā bu milk-i Ermen
emîn düşmenden ü fāriğ yağıdan
- 2685 ye¹¹⁵⁹ iç bir kaç gün eyle şabr u ārām
ne fi ‘l eyler görelüm devr-i eyyām
- 2686 cihānuñ dirligin bir dem demişler
yaraşmaz bir deme biñ gam demişler

¹¹⁵⁷ Yazmada: *şehinşāh*.

¹¹⁵⁸ T: *kim*.

¹¹⁵⁹ T: *mey*. B: *ye*.

Pend dāden-i Mehīn-bānū be-Şīrīn der pāk-damenī

- 2687 ekinci nece ki eder tohumu pāk
bitürür dānesini pāk anuḡ ḡāk
- [107b] 2688 şunuḡ kim aşlı ola pāk gevher
hemīşe pāk-dāmendür muṡahhar
- 2689 arıdur Ḥaḡ sever arı ḡulını
arıdur arı ḡullaruḡ yolını
- 2690 Mehīn Bānū ki dutardı güher pāk
dilemezdi-ki ḡona ḡār u ḡāşāk
- 2691 sēzerdi Ḥusrev ü Şīrīn işinden
ḡaberdār-ıdı ‘ışḡuḡ cünbişinden
- 2692 açıklıḡ-ıla perde ‘ışḡa birdür
hemīşe ‘ışḡ derdi perde-der dūr
- 2693 üşenür kim bu eki serv-i serkeş
bir arada olur penbeyle āteş
- 2694 ayırmaz-ıdı Şīrīni özinden
ḡözini ırmaz-ıdı ay yüzinden
- 2695 éledür-ıdı geh geh şeh ḡatına
nēte-kim āfitābı meh ḡatına
- 2696 velī tēz éder-ıdı iftirāḡı
ki_olmaya_ıctimā‘uḡ ihtirāḡı
- 2697 cihāna cümle ger bir dem dēmişler
dem-i vaşla eki ‘ālem dēmişler
- 2698 dirīḡā kim bilür anı ne demdür
ki ansuz ‘ālem ü ādem ‘ademdür
- 2699 ḡıḡırdı ḡalvet ol dildārı Bānū
bu deḡlü nuşḡ u pend étdi utanu
- 2700 ki éy sultān oḡul devletlü Şīrīn
şeker ḡanda ki cāndan ṡatlu Şīrīn
- [108a] 2701 bugün ḡüsn ü melāḡat kānısın sen
ḡamu ḡörk ehlinüḡ sultānısın sen
- 2702 senüḡ bir ṡırnaḡuḡ yüz milket-i Cem
saḡuḡuḡ bir ḡılı biḡ genc-i ‘ālem
- 2703 cemālüḡ gerḡi cān sermāyesidür
şalāḡ u zühd anuḡ pīrāyesidür

- 2704 yüzün kim tıldı nūr u rūşenālik¹¹⁶⁰
hezār ol deŋlü eyler pārsālik
- 2705 anuñ'çündür güneş dāyim mūnevver
ki étmez dāmenin kimse eli ter
- 2706 gül anuñ'çün döker bir laħzada reng
ki varur élden éle şaķlamaz neng
- 2707 tapuñda¹¹⁶¹ bir gencdür mühr-ile dürci
felekden yücedür rif'atde burcı
- 2708 bozarsañ¹¹⁶² mihr elile mühr-i dürcün
ayaķda ķaldı bil bünyād-i burcuñ
- 2709 sézer göñlüm ki bu şır-i cihāngır
diler kim éde sen āhūyı naħcır
- 2710 senün ħod çeşm-i āhūnuñ ħadengi
urur bir zaħme biñ şır ü pelengi
- 2711 ħaķıķat bilürem ol nevcüvāne
murād özünüdür ayruĝı bahane
- 2712 saçuñ zencirinün dīvānesidür
cemālün şem'inün pervānesidür
- 2713 ķoyalum élde olan ķov u çavı
ne diyelüm hoş avladuñ bu avı
- [108b] 2714 veli ķorĝum bu çerb édüp zebānı
yéye ħelvā-yı şırın rāyégānı
- 2715 muħabbet zāyil ola çün 'arazdur¹¹⁶³
ħakim eydür ki şehvānı marazdur
- 2716 çü göñli ķuşı dère dāne senden
ķona ayruķ budāĝa_oşana senden
- 2717 çürütme dāneñi bitmekden öñdin
tennūra düşmegil etmekden öñdin
- 2718 eşitdüm on biñ artuķ var-durur ħüb
sarāyında ķamu maħbüb u margüb
- 2719 ķoħarken biñ benefşe sünbül ile
néte ķıla ķanā'at bir gül-ile

¹¹⁶⁰ T: *nūr-ı rūşenālik*.

¹¹⁶¹ T: *tapuñ*.

¹¹⁶² T: *bozarsuñ*. B, BL: *bozarsañ*.

¹¹⁶³ T: *'arazdur*.

- 2720 velī bulmazsa gevher dürcine dest
çalur ol şevk-ıla hayrān u ser-mest
- 2721 dilekler éde benden raġbet ile
bélekler vére ‘izz ü hürmet ile
- 2722 éresin olasin maqşūda vāşıl
éki ‘ālemde yüz aklıġı hāşıl
- 2723 eger ol māh-ise biz āfitābuz
ve ger Keyhusrev_ise Efrāsiyābuz
- 2724 yeñene¹¹⁶⁴ nefis itini er dēmişler
sarāyın saqlayan serdār dēmişler
- 2725 néce gül kim görüp hoş geldi cāna
çü koġdılar biraġdılar yabana
- 2726 néce şerbet ki cānlar ġarc éderler
şaçarlar cur‘a bigi çün tadarlar
- [109a] 2727 bitürmez şāġ-ı gül ġāk olmayanlar
götürmez ‘ışk işin pāk olmayanlar
- 2728 çü serv-i nāzenīnsin ser-firāz ol
severseñ ‘ışkıbāzī pāk bāz ol
- 2729 şeker-leb kıldı çün bu sözleri gūş
safā vérdi nēte-kim şerbet-i nūş
- 2730 görür kim her biri bir kıymeti dūr
kulaqlarına kıldı dūr bigi pūr
- 2731 sever gendü bigi ol pend-i bikri
ki özinüñ daġı ol-ıdı fikri
- 2732 ġayādan gül yüzün başmış-ıdı der
şuya ġarġ idi şan nīlüfer-i ter
- 2733 pes andan içdi¹¹⁶⁵ sevgend-i ‘azīmi
gönül den yād édüp ġayy-ı kadīmi¹¹⁶⁶
- 2734 günüñ kāfūrı dünün ‘anberine
ayuñ bedri vü çarġun çenberine
- 2735 Mehīn Bānūnuñ arı ‘işmetine
anuñ ġaġķında olan şefkatına
- 2736 ki ger cānum yaķarsa ‘ışk daġı
işümüñ dönmeyiser şola şaġı

¹¹⁶⁴ Yazmada: *yijene*. T: *yegāne*.

¹¹⁶⁵ Yazmada: *açdı*.

¹¹⁶⁶ T: *ġayy u ġadīmi*.

- 2737 ierse anum-ıla olu cām ol
murād almayısar benden arām ol
- 2738 oda yansam yele varmaya yaprak
dökersem yüz şuyın başuma oprak
- 2739 çü Bānū gördi ol ‘ahdı vü andı
gözin öpdı vü sözine inandı
- [109b] 2740 ki zīrā bilür-idi ayretini
ki erlerden dağı yeg ‘iffetini
- 2741 rızā vèrdi-ki bu şāh-ıla ol māh
bulışa anda dèrse gāh u bī-gāh
- 2742 eger bezm-i şafā ger ‘azm-ı meydān
ola şāh-ıla ol sultān-ı ħübān
- 2743 bu şart-ıla ki olmaya yaluğuz
cemā‘at bile ola gece gündüz
- 2744 çü tenhā ala bir ‘avrat bir oğlan
üçüncisi olur elbette şeytān

Güy bahten-i Ĥusrev bā-Şīrīn der-meydān

- 2745 çü şubĥuğ pehlüvānı dutdı meydān
getürdi güy-ı zer pīrūze¹¹⁶⁷ çevgān
- 2746 ‘aceb çevgān ki urur her seĥer çīn
bir altun op-ıla biğ güy-ı zerrīn¹¹⁶⁸
- 2747 tağıdup dèrnegin māh-ı şihābuğ¹¹⁶⁹
göge ağmış-ıdı opı āfitābuğ
- 2748 urup şūr-ıla Şīrīn-i pūr-āşüb
şaçını düzdi çevgān abğabın op
- 2749 eyendi her libāsı ĥusrevāne
dağar kīř ü kemer serv-i revāne
- 2750 oğını terkeşinüğ ana yazmış
cihānı kīřine urbāna yazmış
- 2751 omış başına bir türkāne börki
ki yağma ède görk rüm u türki
- [110a] 2752 cihānı yağmamağā ĥüsn-i tābı
büridi āfitābına niğābı

¹¹⁶⁷ Yazmada: Tam okunmamakla birlikte *zerrīn rīza* yazılmıştır.

¹¹⁶⁸ T: *sīmīn*.

¹¹⁶⁹ Yazmada: *māh-ı şitābuğ*.

- 2753 édüp hırşīdi ʔop u ʧarhı meydān
getürdiler buyurdı ʔop u ʧevgān
- 2754 kemer bağlandı ol üç yüz kamer-veş
ki ay bunlara ʧul Zühre ʧaravaş
- 2755 ʧonanmış her biri bir dürlü renge
kimisi şūha bejzer kimisi şenge
- 2756 göresin her biri bir serv-i serkeş
güneşe ʧiğ ʧakmış¹¹⁷⁰ aya ter-keş
- 2757 ʧılıçlarından ürker şīr-i naħcīr
ʧocınur nesr-i ʧāyir atsalar tīr
- 2758 biner her birisi bir bādīpāya
ki seyri yol keser bād-ı şābāya
- 2759 bu dilberlerle ol dildār-ı ferruħ
yörیدی dutdı şeh dergāhına ruħ
- 2760 yelüp¹¹⁷¹ ʧarşuladı Şīrīni Şāvūr
görüp ʧozını ʧoldı gözleri nūr
- 2761 revān atı ayağında ʧodı baş
dédi olsun gözüme saña ʧok yaş
- 2762 gözüm yaşıla ‘ālem pūr-nem olsun
özün yaşıla ādem hoş dem olsun
- 2763 şehün ħadden geçüpdür intīzārı
ʧara zülfün bigi gētdi ʧarārı
- 2764 umar kim göre yüzünden¹¹⁷² nişān ol
ki zülfün bigi oldı cān-feşān ol
- [110b] 2765 dēdi Şīrīn ki ēy yār-ı vefādār
yōri yüz süriyü bizden şehe var
- 2766 du ‘ā vü ħizmet eyle ben ʧulından
unıtmasun ʧulın luḫı yolından
- 2767 nēçeme zaħmet-ise olsun süvāra
ki ħüsni şuyı cān bāğın suvara
- 2768 birez seyrān ēdelüm ħizmetinde
şeref bulsun dil ü cān devletinde
- 2769 ʧü baş ortadadur cān oynayalum
ki ya ‘nī ʔop u ʧevgān oynayalum

¹¹⁷⁰ T: *tutmuş*.

¹¹⁷¹ T: *bilüp*. At: *yelüp*.

¹¹⁷² T: *zülfünden*. BL: *yüzünden*.

- 2770 çü Şîrîn êtdi Şāvūra işāret
segirdüp eyledi şāha beşāret
- 2771 ki şāhā ṭālî 'üñ ılduzı pîrüz
ḳapuya geldi ol mäh-ı dilefrüz
- 2772 bıraḳmıř pertevinden ḥalkı tāba
ḳırān êtmek diler sen āfîtāba
- 2773 birez etrāfi seyrān êdelüm dër
yanınca 'azm-ı meydān êdelüm dër
- 2774 saçın çevgān düzmiş ğabğabın ṭop
diler lu'b-ıla şala cāna āşüb
- 2775 êřitdüğinde ol şāh-ı dil-āvîz
yerinden şıçradı şāhîn bigi tēz
- 2776 sevincinden ṭuruban çarḫa girdi
soyındı ğeydüğin Şāvūra vërdi
- 2777 buyurdı çekdiler Şebdîzi derḫāl
süvār oldı şanasın Rüstem-i Zāl
- [111a] 2778 eline aldı bir çevgān-ı zerrîn
felek ṭopından ister kim ala kîn
- 2779 yörür Şîrîne ḳarşu şevket-ile
hezārān kerr ü ferr ü şavlet-ile
- 2780 biri birin göricek geldi vecde
yüz urup ḳıldılar at üzre secde
- 2781 göñül çün¹¹⁷³ dermeyān êtmiřdi varın
birez seyr êtdiler meydān kenārın
- 2782 görür şeh kim bu ḳuşlar ki_ urdı pervāz
göğercinlerdür evde avda şehbāz
- 2783 ḳamusı ḳavla 'İsā fi'le Meryem
tamāmı cāma Cemdür rezme Rüstem
- 2784 deperler atların meydān içine
ne meydān od saçarlar cān içine
- 2785 çü meydān şuffası oldı müşerref
dururlar yüz şafā-y-ıla êki şaf
- 2786 bu yaña mäh-ı ruḫ aḫterler-ile
durur bir yana şeh çākerler-ile

¹¹⁷³ T: *kim*.

- 2787 görür bir nêçe sultân kullarından
gêrû bir kaç gülistân güllerinden
- 2788 birez çevgân-ıla cevlân êderler
arada topı ser-gerdân êderler
- 2789 şeh êtdürmişdi çevgânlar muraşsa ‘
serâser la ‘l u cevherden mülemma ‘
- 2790 ki top urdukça saçıla cevâhir
bula hazırlar andan hazz-ı vâfir
- [111b] 2791 tolu¹¹⁷⁴ toplar tolu misk-ile¹¹⁷⁵ ‘anber
ki dökdükçe¹¹⁷⁶ dimâg ola mu ‘attar
- 2792 tekellüf kıldı şeh Şîrîne çevgân
ki ya ‘nî duta meh mihr-ile meydân
- 2793 ênüp yêr öpdi yêne bindi çâlâk
öpüp aldı ele çevgâmı bî-bâk
- 2794 birisi mâde şîr ü biri êrkek
degül atları birbirinden êrkek
- 2795 hata dëdüm meleklerdür ne aşlan
biri Belkîsdur biri Süleymân
- 2796 biri Gülgün-ıla günden sebük hîz
biri Şebdîz-ile şehbâzdan tîz
- 2797 yêni ay öykinür çevgânlarına
diler gün top ola meydânlarına
- 2798 bular hod şavlecân-ı¹¹⁷⁷ ‘anberinden
kabarlar topı çarhuñ çenberinden
- 2799 gehî mâh urdı gūyî gâh hurşîd
gêrû geh Cem vururdu¹¹⁷⁸ gâh Cemşîd
- 2800 birez kim oynadı şâhîn ü şehbâz
koyup lu ‘bî êderler şayda pervâz
- 2801 olup Gülgün-ıla Şebdîz hem-ser
gêderler dün ü gün bigî berâber
- 2802 geçêrler deşt ü şahrâ bîşe vü küh
av avlar inen bî-hadd u enbüh

¹¹⁷⁴ T: *tlı*.

¹¹⁷⁵ T: *müşkile*.

¹¹⁷⁶ Yazmada: *degdikce*.

¹¹⁷⁷ Yazmada: *şavlicân-ı*.

¹¹⁷⁸ Yazmada: *vêürdi*.

- 2803 şü deñlü gür ü bez¹¹⁷⁹ bī-cān ederler
ki ol şahrāyı güristān ederler
- [112a] 2804 baqasın her bir āhū çeşmi¹¹⁸⁰ çün şīr
sıvarmış cānver kan-ıla şimşīr
- 2805 göresin nīzesin¹¹⁸¹ her nāzenīnūñ
bulaşmış semmine gāv-ı semīnūñ
- 2806 ta‘accüb kıılır-ıdı her bahādur
hemān görür ki fi‘li ejdehādur
- 2807 melik gözlerdi Şīrīni nihānī
ki ol avdan ne ola armağanı
- 2808 birezden gördi Pervīz-i dil-āvīz
ki yüz şūr-ıla Şīrīn-i şeker-rīz
- 2809 ğazāl olmış gelür şimşīr elinde
geyik tavşan yérine şīr elinde
- 2810 bu avcılıkla ol māh-ı cihāngīr¹¹⁸²
bırakdı dāma Hıusrev bigi naḥcīr
- 2811 ta‘accüb kııldı şeh kim ol perī-veş
şıfatda nūrdur heybetde āteş
- 2812 gece érince¹¹⁸³ kııldılar şikārı
şekerden tatlu görüp rūzigārı

Şıfat-ı şeb

- 2813 felek tāvūsı çün terk étdi bāğı
musallaḥ eyledi gülzāra zāğı
- 2814 bu zāğūñ kııldı perri ‘ālemi pūr
büridi bir¹¹⁸⁴ yumurda açdı biñ dūr
- 2815 budur ḥod āşiyān-ı¹¹⁸⁵ dehrūñ işi
ki geh tāvūs ve geh zāğ olur işi
- [112b] 2816 pes ol tāvūsıları¹¹⁸⁶ cevlān yerinden
yuvaya dutdılar yüz birbirinden

¹¹⁷⁹ T: *gür ü büz.*

¹¹⁸⁰ T: *āhū-çeşm.*

¹¹⁸¹ T: *nīzesi.*

¹¹⁸² T: *şāhı cihān-gīr.* BL: *māh-ı cihāngīr.*

¹¹⁸³ T: *olınca.*

¹¹⁸⁴ Yazmada: *biñ.*

¹¹⁸⁵ Yazmada: Tam okunmamakla birlikte *aşinā-yı dehrūñ* yazılmıştır. T, B, BL nüshalarında metindeki biçimdedir.

¹¹⁸⁶ T: *tāvūsıları.*

- 2817 çün¹¹⁸⁷ almışlar idi eyyāmdan kām
gece yêrlü yerinde kıldı ārām
- 2818 sehergehden turup¹¹⁸⁸ çün şems-i tībān
olurlar şeh kapusına şitābān
- 2819 yene çevgān u top¹¹⁸⁹ āgāz ederler
gene şayd u şikāra sāz ederler
- 2820 bir ay ‘ömri ol işe kıldılar şarf
bu hırfet¹¹⁹⁰ munharif olmadı bir harf
- 2821 melik Husrev gözedür-idi fırsat
ki dilberden dileye bezme ruşat
- 2822 dolaşurdu bulmazdı kolayı
ki gözlerlerdi ılduzlar ol ayı
- 2823 bir aḥşamın ki dönmişlerdi avdan
bulur maḥbūbı ḥalvet söz ü savdan¹¹⁹¹
- 2824 dedi Husrev ki ey nūr-ı seher-gāh
cemālūḡ cān gözinedür naẓar-gāh
- 2825 gözünnden kim keser arslana rāhı
ciger yakup kılar āhūlar āhı
- 2826 eki ‘ālemde rūḥūndur fütūhı
senūḡle bir şabāḡ etmek şabūhı
- 2827 şaçūndan kim atar¹¹⁹² miskīn¹¹⁹³ kemendi
geyik bağı bigi şır oda yandı
- 2828 neçe bir cānver cānın dōkelüm
gelūḡ cāna ciger kanın dōkelüm
- [113a] 2829 neçe ‘azm-ı şikār u rezm¹¹⁹⁴ edelüm
uyalum cezm-i ‘aqla¹¹⁹⁵ bezm edelüm
- 2830 uralum çin seherden ‘ışa bünyād
alalum gerdiş-i bī-dāddan dād
- 2831 bahār eyyāmıdur devrān-ı nevrüz
olupdur günbed-i pīrūze pīrüz

¹¹⁸⁷ T: çü.

¹¹⁸⁸ T: tutup. B, M: turup.

¹¹⁸⁹ T: tūba. B, BL: top.

¹¹⁹⁰ Yazmada: ḥurfet.

¹¹⁹¹ Yazmada: sāzdan.

¹¹⁹² T: salar. (Dipnotta Ü nüshası: atar)

¹¹⁹³ T: müşkīn.

¹¹⁹⁴ Yazmada: ‘azm u şikārı rezm.

¹¹⁹⁵ Yazmada: ḥurrem ‘aqla.

- 2832 çü hâşıl dağ-ı hasretdür ser-encâm
degülüz lâleden kem tatalum cām
- 2833 senüñle bir şabâh içmek şabūhı
êki ‘âlemde rûhuñdur fütūhı
- 2834 kodi barmaq gözi üstine ol mâh
ki nūr-ı çeşmdür hük-m-i şehinşâh
- 2835 geceydi şeb be-ğayr êtdi vü gêtđi
gece êrince otağına yitdi
- 2836 pes ol düni şabâh olunca Pervîz
diri dutmış-ıdı çün murğ-ı şebhîz
- 2837 gözedüp rüşen ılduzları gündüz
geceden tañ atınca şaydı ılduz

Şıfat-ı rüz-ı bahār

- 2838 seher kim çarh-ı mînâ şahñ-ı mînū
dağıtdı dehre lāle dürđi¹¹⁹⁶ lūlū
- 2839 cihān ol lālelerden gülşen oldı
gönüller güldi cānlar rüşen oldı
- 2840 zamān dutmışdı reng-i rüşenāyı
zemīn bulmışdı bŷy-ı aşināyı
- [113b] 2841 meger kim āfitāb-ı ‘âlem-efrŷz
yêri kılmışdı nevrŷz-ıla pīrŷz
- 2842 saçılmış rahmet āşārı cihāna
cihānuñ pīri¹¹⁹⁷ dönmiş nevcŷvāna
- 2843 şan eşitmişdi ‘âlem nefh-i şŷri¹¹⁹⁸
ki ‘arz êtmış-ıdı ba’s u nŷŷri
- 2844 tamarda kanı yêrŷñ cŷşa gelmiş
seher¹¹⁹⁹ murğı şalā-yı nŷşa gelmiş
- 2845 şu resme i’tidāl êrmiş nesīme
ki cān vêrmek diler ‘azm-ı remīme
- 2846 hevā ‘Īsā demini yêle vêrmış
bulutlar Hāzr şuyın sêle vêrmış

¹¹⁹⁶ T: *dirđi*.

¹¹⁹⁷ T: *cihān-ı pīr*. (Dipnotta Ūt nüshası: *cihānuñ pīri*)

¹¹⁹⁸ T: *nefhi şŷri*.

¹¹⁹⁹ Yazmada: *şahar*.

- 2847 nebāt étmiş benātına ‘arūsı
şalā dēr bezme Rūm u Türk ü Rūsı
- 2848 şabā meşşātası ‘anber dütüzmiş
çiçekler ḥaddına gülgüne düzmiş¹²⁰⁰
- 2849 pür étmiş yāsemīn dürcin sefidāc
şakāyık ḥoḳḳası rāsuḥ-ıla zāc
- 2850 getürmiş¹²⁰¹ lāle la‘lin sürmedānı
zeri avcında nergis gizler¹²⁰² anı
- 2851 gül urmuş bāğ içinde taht-ı kāvūs
benefşe deste dizmiş perr-i ṭāvūs
- 2852 yeler¹²⁰³ peyk-i nesīm öñince ulfāş
gehī naḳḳāş olur u¹²⁰⁴ gāh ferrāş
- 2853 alur nesrīn ele zerrīn ayağı
yanında süsenüñ çīnī ḳabağı
- [114a] 2854 ḳarışmış lālenüñ jāl-ıla¹²⁰⁵ ḳanı
ḳadeḥ la‘l olmuş ḥamr ergüvānī
- 2855 anuñ‘çün gizlenür gonca nazardan
ki pürdür kīsesi yāḳūt u zerden
- 2856 hem ol meclisde āḥir mest ü ser-bāz
açılır perde olur¹²⁰⁶ kīse perdāz
- 2857 muğannī bezme murğān-ı seḥerḥīz
kimüñ āhengi nerm ü kiminüñ tēz
- 2858 hezār oḳur seḥer destan[1] bülbül
ki bir dem şād olup gönlin aça gül
- 2859 éder yüz söz-ile¹²⁰⁷ āvāze ḳumrī
ki_érürven tāze dutsun yaza ‘ömri
- 2860 bu remzi derc éder zīkrine durrāc
ki yummadın gözün devrān eli aç¹²⁰⁸
- 2861 seḥer bülbüllerinüñ nālišinden
gülüp güller gönüller alışından

¹²⁰⁰ Yazmada: *düzülmüş*.

¹²⁰¹ Yazmada: *götürmüş*.

¹²⁰² T: *gözler*.

¹²⁰³ Yazmada: *yalar*.

¹²⁰⁴ T: *u yok*.

¹²⁰⁵ T: *jāleyle*.

¹²⁰⁶ T: *perdesi olur*.

¹²⁰⁷ T: *sāz*.

¹²⁰⁸ T: *dehr eli tur aç*.

- 2862 ağaçlar rakşa girmişler tarabnāk
çiçekler çekmiş étmiş cübbeler çāk
- 2863 şanavber baş şalup hayrānlıg eyler
çınār u serv dest-efşānlıg eyler
- 2864 budakların nesīm ol hadde sīmīn
şaçar ki_eder zümürüd ferşi sīmīn¹²⁰⁹
- 2865 şu şūrīde olup şol deñlü feryād
eder kim bend ü zencīre çeker bād¹²¹⁰
- 2866 bilüp ne çekdügin bülbül belādan
gülün kan derlemiş beñzi hayādan
- [114b] 2867 Hūdā kılmışdı deşt ü tağı cennet
cihāna reşk ederdi bāğ-ı cennet
- 2868 görem dēyen gişi cennet şafāsın
bahāruñ süre bī-minnet şafāsın
- 2869 bu faşl içre ki toprakdan biter dür
gönül kim taşmaya taşdan bēterdür
- 2870 seherden turdı yüz şevk-ıla¹²¹¹ Pervīz
dem-i bād-ı şabā bigi seherhīz
- 2871 dedi Şāvūra ki_ey üstād-ı kāmīl
bu gündür rüz-ı pīrüz olma gāfil
- 2872 cihāna dem vèrelüm dād alalum
bu fānī ‘ömre bir dem zād alalum
- 2873 yöri bir sebzezārı ihtiyār ét
çek anda raht u tahtı bahtiyār ét
- 2874 ne deñlü bilür-iseñ resm ü āyīn
düzet yerde gögün ılduzın ayın
- 2875 behişt arāyişi-teg zīnet eyle
çü hūrī yeri olur cennet eyle
- 2876 Hūdā hod eyle düzmişdi¹²¹² cihānı
ki_umar cānına dermān naqş-ı Mānī
- 2877 haşāsuz sende bir naqş ét zemīni
ki bir dem meyl éde ol naqş-ı çīnī

¹²⁰⁹ T: *zerrīn*. (Dipnotta İ nüshası: *sīmīn*)

¹²¹⁰ T: *bāb*. B, BL: *bād*.

¹²¹¹ Yazmada: *şūrıla*.

¹²¹² *kılmışdı*.

- 2878 baş urdı şāh öñinde yere Şāvūr
 2879 komadı hayr işi te'hīre Şāvūr
 2879 bulur bir hūb u hurrem bositānı
 ki şanurđı gören firdevs-i şānī
 [115a] 2880 tolu nesrīn ü gül reyhān u sūnbül
 nevā-yı kumrī vü āvāz-ı bülbül
 2881 çemenler çevresi āb-ı revāne
 bınar u çeşme havzı husrevāne
 2882 beyāz-ı ravza şahnından münevver
 şuyı kevşer zülālinden muṭahhar
 2883 bezedi ol yeri Şāvūr-ı üstād
 şu resme kim gören dēr cennet-ābād
 2884 akıtdı şol-қadar қand u nebātı
 ki yerüñ şekker oldı her nebātı
 2885 gül-āb ol deñlü saçmışdı turāba
 ki āb almazdı cüllābı hısāba
 2886 қuruldı sāyebān u çetr ü hargāh
 uruldı tāk-ı eyvān¹²¹³ taht-ı dergāh
 2887 göz erdügince gülden hırman etdi
 şanasın tağ u taşı gül-şen etdi
 2888 şu deñlü dökdi havza dürr ü cevher
 laṭīf ü pāk u şeffāf u münevver
 2889 ki 'aksı pertev atup sāyebāna
 қılır beñdeş¹²¹⁴ nucūm-ı āsumāna
 2890 eki yaña eki taht-ı muraşşa'
 müretteb düzdi havz üzre mülemma'
 2891 gerü her tahta vaz' etdi güherler
 ki nūrından қamaşurđı nazarlar
 2892 қılır şol resme ol bostāna zīnet
 ki bilürdi kuşūrın görse cennet
 [115b] 2893 düzöldi çün her ayīn-ile erkān
 herāyīne erişdi anda sultān
 2894 begendi Husrev ol tertibi gāyet
 қılır Şāvūra taḥsīn bī-nihāyet

¹²¹³ T: tāk u eyvān.

¹²¹⁴ T: begdeş.

- 2895 dēdi var ēmdi ol cān menziline
yēl ol ēriş Süleymān menziline
- 2896 velī āheste es ēy yār-ı nāzük
ki döymez yēle ol dildār-ı nāzük
- 2897 çü āşafsın her işe çāre senden
ērür merhem ki oldı yāre senden
- 2898 varup hüdhüd bigi keşf eyle rāzı
ķarıncadan yētür söz ü niyāzı
- 2899 ķalanın sen dē-kim ihsān senüñdür
dilüm sensin dil-ile cān senüñdür
- 2900 baş urdı vü ayak götürdi Şāvür
ki pişe girde çün germ oldı tennür
- 2901 bu yaña ol niğārīn-i zamāne
seħergehden turup mest-i şebāne
- 2902 dilinde¹²¹⁵ gēceki ‘ahduñ maķāli
gözinde olacaķ vaşluñ ħayāli
- 2903 hezārān renge naķş ēdüp özini
ķapuya dikmiş-idi cān gözini
- 2904 ki ēre ol rusūl-ı rūħıperver
ħaber dēyü şeker¹²¹⁶ döker mükerrer
- 2905 hemān dem ērdi Şāvür-ı şikeste
yüz urup dēdi ēy yār-ı ħuceste
- [116a] 2906 günüñ pīrüz u Nevrüzüñ mübārek
sa ‘īd ılduzuñ ü rüzüñ mübārek
- 2907 cihān ħüsnüñ güninden rüşen olsun
felekler pertevüñden gül-şen olsun
- 2908 selām u ħizmet eyler şāh-ı¹²¹⁷ Pervīz
senüñ ħayruñdan ētdi ‘aynı perħiz¹²¹⁸
- 2909 du ‘ā yüzün ‘ubūdiyyet yērine
ķoyup tozuñ umar devlet yērine
- 2910 kerem göster ki sulţān-ı keremsin
ķadem ķıl rence kim rence ķademsin

¹²¹⁵ T: *öñinde*.

¹²¹⁶ T: *seker*. B: *şeker*.

¹²¹⁷ T: *şāh*.

¹²¹⁸ T: *‘ayn-ı perħiz*.

- 2911 eşitdüginde Şîrîn-i şeker-nüş
yürekden¹²¹⁹ eyledi hûn-ı ciger cüş
- 2912 içinden mihri cüşü taşa urdı
ayağ üzre turup el başa urdı
- 2913 hemân-dem oldı Gülgûna süvâr ol
bahâruñ haddına gülgüne-vâr ol
- 2914 nazâr kılduğda etrâf-ı bahâra
ruhından döndi ‘âlem lâlezâra
- 2915 hırâmân oldı çün bostâna servi
figân êtdürdi¹²²⁰ kumrî vü tezervi
- 2916 şular şürîde olup cüşa geldi
çiçekler kıpdı şan-kim hüşa geldi
- 2917 nesîmi sünbüli cân-perver êtdi
benefşe mağzını pür- ‘anber êtdi
- 2918 seher¹²²¹ çün haddı gülzârı ter êder
açar her bir dikenden bir¹²²² gül-i ter
- [116b] 2919 müheyâ olmış ol üçyüz dil-ârâm
dil ü cân-ıla olup dilbere râm
- 2920 segirdüp karşıladı dilberi şâh
güneşi nête-kim bedr olıcağ mâh
- 2921 görünce birbirini karşırağdan
yükündi birbirine ırağdan
- 2922 erişdi şanki Mecnûn kûh-ı Necde¹²²³
êki cânibde Leylâ kıldı secde
- 2923 gelindi¹²²⁴ secde vaqtından çü hüşa
dil ü cân murğı başladı hurüşa
- 2924 nişâr êdişdiler dürr ü cevâhir
ne cevher her biri bir necm-i zâhir
- 2925 getürmiş-idi¹²²⁵ ol üçyüz verd-i nesrîn¹²²⁶

¹²¹⁹ T: *yürekde*.

¹²²⁰ Yazmada: *figân êtdi vü*.

¹²²¹ T: *saçar*. (Dipnotta Ür nüshası: *seher*)

¹²²² T: *yüz*.

¹²²³ Necd Dağı: Bugünkü Arabistan sınırları içinde bulunan dağdır. Leyla ile Mecnun hikayesinde Mecnun'un gidip bir müddet yaşadığı dağdır.

¹²²⁴ Yazmada: *gel êndi*.

¹²²⁵ T: *götürmişdi*. (Dipnotta Üt nüshası: *getürmişdi*). B: *getürmişidi*.

¹²²⁶ T: *verd ü nesrîn*. B: *verd-i nesrîn*.

ele¹²²⁷ üç yüz tabağ zerrîn ü sîmîn

- 2926 tolu dürr-i yetîm¹²²⁸ ü la‘l-i şeffâf
dağı yâķût kim nûrî urur lâf
- 2927 nişâr eylediler şâh ayağına
şaçar ılduz bigi mâh ayağına
- 2928 melek-manzarları sultân-nişânuy
perî-veş kulları şâh-ı cihânuy
- 2929 şu deñlü şaçdılar yâķût u gevher¹²²⁹
ki taşa toprağa oldu berâber
- 2930 geçer bir tahta Pervîz-i dil-âvîz
gêrû bir tahta Şîrîn-i şeker-rîz
- 2931 göricek ‘arîzını ditredi havz
hevâ odı deñizi êtdi şu havz
- [117a] 2932 kıllur havzı ruħı rengîn ü rûşen
şu resme ki êtdi ‘aksı saķfı gülşen
- 2933 bu taht u tâc u la‘l u dürr ü mercân
bu havz u sebz ü bâğ u gülistân
- 2934 eger-çi rûşen idi vü dilefrûz
görindi yüzi nûrına göre toz
- 2935 güneş yüz göstericek tûrmaz ılduz
ne ferri kıalsun ayuy êrse gündüz
- 2936 konuldu kürsiler zerrîn ü sîmîn
oturdı mâh-rûlar Zühre-âyîn
- 2937 perî-peykerlerün kimi oturdı
kimisi karşı şaf dutdı vü durdı
- 2938 ulaşdı şanki Hızra âb-ı hayvân
yâhod Belķîsa êrişdi Süleymân
- 2939 kıarınca bigi Şävür-ı ferahnâk
turur bêl bağlayup hizmetde çâlâk
- 2940 şehûñ ay yüzlü kullar bir tarafda
meh ılduzları bir yaña şerefde
- 2941 bu vildân-ıla hûrîden ol eyvân
gören cennet şanur pür hûr-ı ğılmân

¹²²⁷ T: *ele*.

¹²²⁸ Yazmada: *dürr ü yetim*.

¹²²⁹ Yazmada: *yâķût-ı gevher*.

- 2942 çağırđı ‘aql vërmeñ ‘ömri bâda
mübâh olur bilüñ cennetde bâde
- 2943 şıgadı şâ‘id-i sîmîni¹²³⁰ sâķî
semen sîmâlular keşf êtdi sâķı
- 2944 gümüş bileklüler altun ayağı
sürüp devr êtdürür la‘luñ tudağı
- [117b] 2945 tolanınca bir êki nâr-ı nûri¹²³¹
güle beñzetdi beñzi nâr-ı nûri¹²³²
- 2946 muğannîler düzetdi sâz u âvâz
êdüp söz ü niyâz-ıla ser-âgâz
- 2947 şehüñ var-ıdı bir sâzende üstâd
ki sözinden kııurdı Zühre feryâd
- 2948 ser-âgâz êtse bir şavt-ı t̄arabnâk
êderdi nêçe cân ten cübbesin çâk
- 2949 çün¹²³³ âvâzın¹²³⁴ kııla ‘üd-ıla demsâz
yanardı ‘üd-veş hem bezm ü hem sâz
- 2950 olurđı dem-i ğam semmine em
êrerdı zaħmesinden zaħma merhem
- 2951 kıomiş in‘âma¹²³⁵ nisbet her şıfatdan
on êki burc-ıla altı cihetden
- 2952 bilürdi râst her burcuñ maķâmın
gene ol perdede sâ‘at nizâmın
- 2953 êderdi çalsa¹²³⁶ göñülден göge yol
maķâmın sâ‘atında burcınuñ ol
- 2954 şıfatı ba‘zı edvâr içre mezkûr
añılur Bâribeddür adı meşhûr
- 2955 hevâdarıydı şâhuñ kadîmi
muşâhib hem-demi¹²³⁷ hem nedîmi
- 2956 işâret kııldı şeh aldı ele sâz
nevâlar kııldı ‘uşşâķa ser-âgâz

¹²³⁰ Yazmada: *şâġar-ı sîmîni*.

¹²³¹ T: *nûr-ı nûri*. B, BL, At, M: *nâr-ı nûri*.

¹²³² T: *nârı nûri*. B, BL, At: Üç nüshada da “y” deġil esre kullanışlmıştır: *nâr-ı nûri*.

¹²³³ T: *çü*.

¹²³⁴ Yazmada: *âvâze*.

¹²³⁵ T: *engâma*.

¹²³⁶ T: *çekse*. (Dipnotta Ün nüshası: *celse*). At: *çalsa*.

¹²³⁷ T: *hem-demi vü*.

- 2957 kopardı kıldan eyle āh u efgān
ki aşdı bir kı1-ıla biñ dil ü cān
- [118a] 2958 düzüp kavlında nevrūzī ‘ameller
dédi Perviz dilinden ğazeller

**Ġazel ħānden Bāribed ez-zebān-ı Ĥusrev be-
münāsib-i ħāl**

- 2959 gene nesīm-i sa‘ādet erürdi¹²³⁸ cānumuza
ki oş hümā-yı şeref kōndı aşyānumuza
- 2960 ‘aceb-mi sāyemūze yüz sürse¹²³⁹ ħayme-yi māh
çün¹²⁴⁰ āfitāb-ı cihān erdi sāyebānumuza
- 2961 bugün ki menzilümüz ‘arşa ferş oğur yeridür
ger āsumān ēde ħizmetler āsitānumuza
- 2962 cināyetin bile cennet kuşūrın aņlaya ħūr
baķarsa ravza-yı firdevs bostānumuza
- 2963 çü dost kaşı yayından atıldı tīr-i murād
ħavādiş oğları ħurbān ola kemānumuza
- 2964 pür eyle cām-ı Cemi¹²⁴¹ ħām-ı ħum¹²⁴² göster sāķī
ki zehr-i kaħr[1] çoğ içürdi dehr cānumuza
- 2965 biz ol bahāra erişdük ki yēlse yüz biñ yıl
güzend erürmeye güz yēli gülistānumuza
- 2966 kı1ınca Bāribed kavlını perdāht
turanlar ‘ağlını etmiş-idi derbaht
- 2967 nigāruñ var-ıdı bir ħūb çengi
ki_ ururdi nāy u ‘ūdi¹²⁴³ oda çengi
- 2968 nefesde ‘İsā vü ma‘nāda Meryem
dem-i Dāvūd-ıla āvāzı hem-dem
- [118b] 2969 naşībi Zūhreden ħüsni kameran
Negīsā adı vü tadı şekerden
- 2970 işāret kıldı ol serv-i gül-endām
ki bir dem duta çengin bu dil-ārām

¹²³⁸ T: *dem urdı.*

¹²³⁹ T: *sürerse.*

¹²⁴⁰ T: *çü.*

¹²⁴¹ T: *cām-ı meyi.* (Dipnotta Ü nüshası: *cām-ı Cemi*)

¹²⁴² T: *cām-ı Cem.* (Dipnotta Ü nüshası: *ħām-ı ħümü*)

¹²⁴³ Yazmada: *nāyı ‘ūda.*

- 2971 baş urup aldı_ ele bir pîr-i demsâz
ki vèrür sūz-ıla¹²⁴⁴ göynüklü āvāz
- 2972 egilmiş sügsüni béli bükülmüş
delinmiş yüregi bağı sökülmiş
- 2973 eger-çi başdan ayağa şikeste
velîkin pür-nigār [u] naşşibeste
- 2974 néçeme pîr-şekl illā cüvān-dil
dèrer sîmîn kalemler¹²⁴⁵ anı kıl kıl
- 2975 vèrür finduklar aña piste-lebler¹²⁴⁶
kenāra çeküp éderler tarablar
- 2976 başı kel saçı ayakda nişāne
utanup arkasın döner kucana
- 2977 çi ger şathında çokdur hatt-manzar
dutar bir dāyire rub ‘inca peyker
- 2978 dèr-āgūş eyleyüp anı Negīsā
müşerref kıldı bezmi Zühre-āsā
- 2979 dil açup dèdi çengüñ her kılından
mücābāt-ı gazel dilber dilinden

Naẓîre ḥānden-i Négisā ez-zebān-ı Şîrîn be-münāsib-i ḥāl

- 2980 hümā-yı ‘arş kadem-mi¹²⁴⁷ urdı āsitānumuza
ki şebbāz-ı sēpīd érđi aşyānumuza
- [119a] 2981 cemalı mihrine gül düşse zerreden kem ola
bu āfītāb ki baş urdı āsumānumuza
- 2982 zamāne kāmı-y-ıla cān murādını bulduķ
érelî şāh-ı cihān-baḥş kāmurānumuza
- 2983 bu serv ayağı bizedür müntehā-yı Mi ‘rāc¹²⁴⁸
ki sidre reşk éledür pāy-ı nerdübānumuza
- 2984 érişdüķ ol güle kim érse çarḥ tāvūsı
kemīne bülbul ola şāh-ı gülistānumuza
- 2985 göñül ü cān-ıla yağmaya ḥānumānumuzı

¹²⁴⁴ T: *söz ile.*

¹²⁴⁵ Yazmada: *kulaqlar.*

¹²⁴⁶ Yazmada: *peste-lebler.*

¹²⁴⁷ Yazmada: *hümā-yı ‘arş-ı kadīm-mi.*

¹²⁴⁸ T: *şu münteha mi ‘rāc.*

çü hanumuñ kâdemi êrdi¹²⁴⁹ hânedânumuza

- 2986 gazelden fâriğ olınca gazâle
ol âhûlara düşdi âh u nâle
- 2987 bu çeng âvâzına ol resme Pervîz
yanar şankim nêye_êrdi âteş-i tîz
- 2988 görür çün Bâribed çeng-i Nêgisâ
dem ü¹²⁵⁰ şavt-ıladur Dâvûd [u] ‘İsâ
- 2989 hemân-dem vèrdi ‘ûda gûşimâli
ki n’eylersin oda düş turma hâlî
- 2990 bilürsiz ‘ışk kânûnıla¹²⁵¹ ma ‘nâ
gerek şavtuñ şifâdan ola muğnî
- 2991 şeh êtdi bir muvâfık nağme der-h’âst
muhâlîf olmadı_êtdi perdesin râst
- 2992 bu dürrüñ nazmına vèrdi nizâmı
kemâle êrsün dèyü Şeyhî kelâmı

[119b]

Ġazel hunden-i Baribed münâsib

- 2993 ‘aceb-midür güzèr kılsa nazar firdevs-i a‘lâdan
ki oldı cân gözi rüşen bugün nûr-ı tecellîden
- 2994 çü dîzârından êrmişdür başuma sâye-yi devlet
göyünsem şevk-ı tâbından¹²⁵² gerekmez gölge Tûbâdan
- 2995 nêce tākāt getürmişdür¹²⁵³ bu envâr-ı tecellîye
meger kim berk-imiş yâ Rab gönüller Tûr-ı Mûsâdan
- 2996 denîyyü'n-nefs olup vèrsem cihâna hāk-ı pâyuñı
bilür dānā ki yègdür¹²⁵⁴ bu dost milki¹²⁵⁵ dîn-i
dünyâdan
- 2997 zihî dem-ki_êrenüñ ‘ömri Hâzr-veş¹²⁵⁶ cāvidān oldı
hemîn bir lahızadur dèrler dirilen nefh-i ‘İsâdan
- 2998 getür sākî mey-i bākî fenâ olmazdan öñ bir dem

¹²⁴⁹ T: *basdı*.

¹²⁵⁰ Yazmada: *dem-i şavtıla*.

¹²⁵¹ T: *bilürsin ‘ışk kanuniyle*.

¹²⁵² T: *tābında*. (Dipnotta H nüshası: *tabından*)

¹²⁵³ T: *götürmişdür*. B, BL: *getürmişdür*.

¹²⁵⁴ Yazmada: *yègrekdür*.

¹²⁵⁵ T: *mülki*.

¹²⁵⁶ Yazmada: *Hâzar-veş*.

budur cennetde de hāşıl şalāh u zühd ü taqvādan¹²⁵⁷

- 2999 şikeste gönlüme turreñ vèrürse köşe kaşuñda
bu fetḥı yèg görür göñlüm şerefde tāk-ı Kısraden
- 3000 çü yaqdı Bāribed ‘ūdī bu odı
göñüller nāyını şan oda¹²⁵⁸ kodı
- 3001 Negīsā aldı ele çengini tēz
göñül nerm eyledi āhengini tēz
- 3002 éderken birbirine éki şeh nāz
buzurgāne¹²⁵⁹ düzer kūçek-dehen sāz
- 3003 cevābın şı‘rüh ol yār-ı huceste
nigār ağzından éder naqş-beste

[120a]

Nazīre hūnden-i Negīsā

- 3004 zihī nūr-ı tecellī kim görüñdi şun‘-ı Mevlādan
ki görse isteye uçmağ melek firdevs-i a‘lādan
- 3005 açalı çehre didārı göñül göz yumdı cennetden
görürken şekl-i rühānī ne hāşıl¹²⁶⁰ naqş-ı Mānīden
- 3006 ‘aceb-mi hırman-ı hūsnüh cihānı hūşe-çīn étse
ki her bir dānesi yègdür anuñ dānāya dünyādan
- 3007 kemānkeş gamzeñüh sihri libās-ı zühdi çāk étđi
eger döymeze bir tīre ne kuvvet der‘-i taqvādan
- 3008 eger-çi şubḥ-ı şādıkdur yüzüñden ister āb-ı rü
degüldür çeşmesi çün pür ne hāşıl qurı da‘vādan
- 3009 bilürdi ‘ālem ü ādem ki Mecnūn nēce ‘ākıldur
şabā keşf eylese bir dem hicābı hūsn-i Leylādan
- 3010 göñül qadduñ hevāsında nēcesi ‘ālī-himmetdür
ki tozuñ gözine yègdür behişt ü¹²⁶¹ şāḥ-ı Tūbādan
- 3011 Negīsā sāzını édincede fūrū-dāşt¹²⁶²
şehe bilinmez oldı geçeden çāşt
- 3012 şu resme éder-idi derd-ile āh
ki bulurđı zelāzil taht u dergāh

¹²⁵⁷ Yazmada: *şalāh-ı zühd-i taqvādan*.

¹²⁵⁸ T: *sanki_oda*.

¹²⁵⁹ Yazmada: *bezirgāne*.

¹²⁶⁰ Satırın altına bu kelimenin yerine *lezzet* yazılmıştır. T: *lezzet*.

¹²⁶¹ Yazmada: *behişt-i*.

¹²⁶² Yazmada: *fer-dāşt*. T, B, BL, At: *fūrū-dāşt*.

- 3013 şarāb u şehliġ u ‘ışķ u cüvānī
huşūşā dilsitān hem dāsītānī
- 3014 taḥammül nētesi ḳala bu ḥāle
muḥāl ola nefes şabr u mecāle
- [120b] 3015 ġerü şūr-ıla Şīrīn-i dilefrüz
çekerdi dembedem āh-ı cigersüz
- 3016 varur ki_édüp dil ü cānını pür-tāb
ḳıla gündüzini Pervīze pertāb
- 3017 gene éderdi Bānū pendini yād
batup¹²⁶³ ‘aḳl işine varurđı bünyād
- 3018 nēçe kim şāh éderdi nāle vü āh
cevābında ḳılur feryādlar māh
- 3019 ol étdükçe cigerler cübbesin çāk
bu ḥāk éderdi yüzün yere bī-bāk
- 3020 çı ger söyletmez-idi¹²⁶⁴ şevķ-ı dīzār
velī ġamzeyle éderlerdi bāzār
- 3021 ḥayādan çün dutıla ḳāl dili
feşāḥat bulur anda ḥāl dili
- 3022 girişmeyle cevābı ve su‘āli
biri birine ‘arz éderdi¹²⁶⁵ ḥāli
- 3023 aḡa dek sürdiler cām aldılar kām
ki cām-ı çarḥ devri buldı encām

Şıfat-ı şeb

- 3024 çü bostānına bāġ-ı lācüverdi
semenler şaçdı dürdi¹²⁶⁶ verd-i zerdi
- 3025 felekler sebzezārı ḥoldı zīnet
zemīn ġülşenleri buldı ġanīmet
- 3026 ġünüḡ ḥoldurdılar peymānesini
ġecenüḡ düzdiler kāşānesini
- [121a] 3027 ayaġ üzre ḥurup ol şāh-ı ḥübān
baş urdı şāha eydür éy ġözel ḥān

¹²⁶³ T: yıķıķ.

¹²⁶⁴ T: söylenmezidi. B, BL: söylenmezidi.

¹²⁶⁵ T: eylerdi.

¹²⁶⁶ T: dirdi.

- 3028 müdām olsun saña bu ‘ayş-ı bākī
nedīmüñ Müşterī vü māh sākī
- 3029 güneş bezmüñde zerrīn zīver olsun
şafağ bāde meh-i nev sāğar olsun
- 3030 bilürüz şāha zaḥmetler getürdük
velī biz ḥasta rāḥatlar getürdük
- 3031 şafā-yı rūḥa érdük şoḥbetüñde
dū ‘ālem zevḳın étdük devletüñde
- 3032 icāzet birle şıklı ref‘ édelüm
buyuruñ kim şudā‘ı def‘ édelüm
- 3033 şeh ol-dem zevḳına ḥayrān u ser-mest
oturmuş bī-ḥaber ne nīst ne hest
- 3034 görüp devr-i cefakāruñ vefāsın
sürerken bir deme biñ yıl şafāsın
- 3035 bu sözden eyle kıldı derd-ile āḥ
déyeydüy¹²⁶⁷ oda yandı taḥt u dergāḥ
- 3036 dédi éy nār-ı ādem nūr-ı ‘ālem
sözün den cāna zaḥm u zaḥme merhem
- 3037 ne merhem odlara yaḫduñ cihānı
boyadı çarḫı āhumuñ duḥānı
- 3038 ne sözdür hey bu sultānum nè-dérsin
esirge ben ḫulı ḫanum ne-dérsin
- 3039 çü dīdāruñsuz olam bir nefes ben
görem firdevs bostānın ḫafes ben
- [121b] 3040 bulursam laḫza sen cāndan cüdüyü
görem gendü vücūdumdan ezāyı
- 3041 yüzüñ nūrından olsam zerrece dūr
gözüm gündüz yüzine dese deycūr
- 3042 olan bu ‘ayn-ı vaşl içinde pür-süz
düye mı nār-ı hicre éy dilefrüz
- 3043 kılan vaşluñ gülinden¹²⁶⁸ āḥ u zārı
ḫala¹²⁶⁹ mı ḫār-ı furḫatde ḫarārı

¹²⁶⁷ T: *diyeydüy.*

¹²⁶⁸ T: *gülünde.*

¹²⁶⁹ T: *ḫıla mı.*

- 3044 gül-ile biledür¹²⁷⁰ bî-çāre bülbül
ki_édemez¹²⁷¹ hîcre vü vaşla taḥammül
- 3045 diken kıldı¹²⁷² ol furkatde bî-dād
ki_éder ol qorḥudan vuşlatda feryād
- 3046 kuluḡam girme ḥanum kanuma gel
ne gétmek cāna cānsın yanuma gel
- 3047 dédi dilber ki éy sultān-ı ‘ālem
cihān tendür vücūduḡ cān-ı ‘ālem
- 3048 tapuḡdan isteyen hîc ü cüdāyı¹²⁷³
revādur ger çeke zecr-i cüdāyı¹²⁷⁴
- 3049 ne ten kim cāndan ister ayrılıḡı
şavulmasun başından şayrılıḡı
- 3050 göñül kim sen güneşden döndüre yüz
bir olsun gözlerine gēce gündüz
- 3051 nēce gétmek ki gelmekler bitürür
nēce kayḡu ki gülmekler getürür
- 3052 bilürsin ḥod cihān işi degül düz
ḡam u şādī biledür gēce gündüz
- [122a] 3053 eger kalsa muḥib furkatde bākī
yaḡardı dehrî nār-ı iştīyākī
- 3054 ve ger ma ‘şük édeydi vaşlı dāyim
vücūdı ‘āşıkuḡ kalmazdı kāyim
- 3055 dün¹²⁷⁵ érüp gün gibi gitsem nazardan
toḡup kapuḡa yüz sürem seḥerden
- 3056 görürsüz¹²⁷⁶ bunca ‘adl-ıla āfītābı
dutar ḥüsnine her gēce niḡābı
- 3057 ki ya ‘nī bekledükçe şubḡ u şāmı
bulur dehr i ‘tidāl-ıla nīzāmı
- 3058 dédi vü étdi ol meh şeb-be-ḥayrı
otaḡı maḡribine kıldı seyr

¹²⁷⁰ T: böyledür.

¹²⁷¹ T: ki itmez. (Dipnotta Ü nüshası: ki idemez)

¹²⁷² T: kıldı. (Dipnotta Ür nüshası: kıldı). B: kıldı.

¹²⁷³ Yazmada: hîc-i cüzāyı.

¹²⁷⁴ T: zecr ü cefāyı.

¹²⁷⁵ T: gün. B, BL: dün.

¹²⁷⁶ T: görürsin. B: görürsüz.

- 3059 gözi ardınca Hüsrev vālih ü zār
muşahhās kaldı şankim naķş-ı dīvār
- 3060 ekisi dahı ol dün şöyle hayrān
ķalurlar şubha dek bī-‘aql u bī-cān
- 3061 bunun nergisleri gözler seherler
anun nāvekleri gezler seherler
- 3062 bu kalmıř intizār odında sūzān
ol olmuř řem‘ bigi dilfürūzān
- 3063 seherden gene¹²⁷⁷ durup ol eki nūr
biri biri yüzinden oldı mesrūr
- 3064 řabāhu'l-hayr kıldılar řabūhı¹²⁷⁸
erürüp rāh-ıla rūha fütūhı¹²⁷⁹
- 3065 çü vaķt-ı ‘iş-ıdı devrān-ı ‘işret
ķuruldı gene ol sultānı¹²⁸⁰ ‘işret
- [122b] 3066 gene geldi gönüller zevķ-ı cūřa¹²⁸¹
gene bařladı bülbüller ĥurūřa
- 3067 gehī nāz u niyāz-ıdı gehī sāz
gehī āvāz-ı sūz¹²⁸² ü geh ser-āġāz
- 3068 çü bulmuşlardı devrāndan vefāyı
gece erince sürdiler řafāyı
- 3069 geçeden şubh olunca derd ü şasret
seherden geceye dek ‘iş ü ‘işret
- 3070 olurlar her dün efgān-ıla bülbül
açılurlar seherden nēte-kim gül
- 3071 şalınurlardı her gün bir çemende
nēte-kim serv ü¹²⁸³ nesrīn ü semende¹²⁸⁴
- 3072 velī perdeyle idi zevķ u řoĥbet
nazardan ġayrı olmamışdı ķurbet
- 3073 bulurlar şol-ķadar lezzet nazardan
ki anmazlar-ıdı şa‘m-ı¹²⁸⁵ şekerden

¹²⁷⁷ T: *girü*.

¹²⁷⁸ T: *řabūhı*.

¹²⁷⁹ T çalışmasında bu ve bunu izleyen beyitin satırları birbirine karışmış durumdadır.

¹²⁸⁰ T: *sultānı*.

¹²⁸¹ T: *zevķ ü cūřa*. M: *zevķ-ı cūřa*.

¹²⁸² T: *āvāz u sōz*. B: *āvāz-ı sōz*.

¹²⁸³ T: *ü* yok.

¹²⁸⁴ Yazmada: *serv-i nesrīn*.

¹²⁸⁵ T: *şu ‘m-i*. (Dipnotta Üt nüshası: *şa ‘m*)

Reften-i Husrev ü Şîrîn be-temâşâ-yı âb-ı Aras

- 3074 meger bir gün şeh-i ferhunde-ahter
ki ya'nî Husrev-i hurşîdimanzar
- 3075 temâşâ 'azmine kılmışdı seyrân
süvâr olmuş bile ol şâh-ı hûbân
- 3076 yanınca her kimün bir şâhı vardur
kamu yerde temâşâ-gâhı vardur
- 3077 gezüp menzil be-menzil deşt ü tağı
kılurlardı teferrüc bâğı vü râğı
- [123a] 3078 érerler ol şuya ki adı Arasdur
yeri miskîn¹²⁸⁶ hevâsı hûb- nefesdür
- 3079 görürler bir zülâl-ı pāk u şâfi
ki dil derdinedür kâfi vü şâfi
- 3080 tolu nîlüfer ü süsenler olmuş
kenârı sebze vü gülşenler olmuş
- 3081 güle karşı göz açmış nergis-i mest
çiçekler bağlamış saf dest ber-dest
- 3082 şunu vèrmiş leb-i la' lını lāle
urur dendān dürrin aña jāle
- 3083 göz érdügince sebzistān u gülşen
arada ol ulu şu pāk u rüşen
- 3084 begendi ol maqāmı bu éki şāh
buyurdılar dutuldu hayme hargāh
- 3085 kuruldu taht-ı şāhî geçdi¹²⁸⁷ Pervîz
müheyvā kıldı 'iş esbābını tēz
- 3086 çü bulmuşlar-ıdı iqbāl ü bahtı
bir étmişlerdi ol gün éki tahtı
- 3087 éki cānibde tırmış hūr u gilmān
nēte-kim ravza-yı cennetde Rıdvān
- 3088 oturmuş Bāribed 'ūd-ıla demsāz
Negīsā söz ü sāzıyla hem-āvāz
- 3089 leb-i Şîrînden ol şu kevşer olmuş
biten kāmışları ney-şekker olmuş

¹²⁸⁶ T: müşkîn.

¹²⁸⁷ Satırda Zühre, satırın altına ise bu kelime için geçdi yazılmıştır. T: geçdi.

- 3090 bu la‘luñ zevkîn êtdükçe taşavvur
şulanup ağzı kand-ıla olur pür
- [123a] 3091 yudınur ol leb-i cüllāba karşı
nête-kim teşne-diller āba karşı
- 3092 şehüñ ol hāline ‘avvād-ı demsāz
münāsib bir ğazel kıldı ser-āġāz

Ġazel hunden-i Bāribed münāsib

- 3093 dil ü cān ol leb-i mercāna teşne
şanasın kırı tendür cāna teşne
- 3094 karşı baġrum ol hasretde şankim
şararmış sebzedür bārāna teşne
- 3095 esirge cān vērür ey Hızır-ı sīr-āb
Sikender çeşme-yi hayvāna teşne
- 3096 zülāle dehr mālāmāl olursa
gözinden şanmaġıl kim kana teşne
- 3097 serāb¹²⁸⁸ oldu baña la‘luñ şarābı
şudan neçe bir oda yana teşne
- 3098 bu hasretten gözüm yaşında göñlüm
şanasın ġarġadur ‘ummāna teşne
- 3099 çü degdi¹²⁸⁹ Bāribed āhından āheng
Negīsā daġı urdı çengine çeng
- 3100 karşı Şîrîn dilinden kandı şire
bu resme dēdi ol şi‘re nazīre

Nazīre goften-i Negīsā

- [124a] 3101 gözün kim her dem olur kana teşne
kan-ıla görmedüm kim kana teşne
- 3102 şuya şusuz bigi hadduña göñlüm
odadur nête-kim pervāne teşne
- 3103 ben ağladuġum isterseñ¹²⁹⁰ ‘aceb mi
gül olur karşıre-yi nīsāna teşne
- 3104 zülālüne eyle yanar āb-ı hayvān
ki Hızır ol çeşme-yi hayvāna teşne

¹²⁸⁸ T: *sevāb*. B, BL: *serāb*.

¹²⁸⁹ T: *dikdi*.

¹²⁹⁰ T: *istersem*. B, BL: *isterseñ*.

- 3105 getir sākī bize şāgar qanını
ki qanumuzadur peymāne teşne
- 3106 lebūñ ‘ahdına_inandum tañ-mıdur kim¹²⁹¹
serābı çeşme-yi ter şana teşne
- 3107 çü yoqdur kısmeti ağızı ter olmaz
düşerse lücce-yi ‘ummāna teşne
- 3108 bu resme bir nēce qavl u gāzeller
dēnilüp zevq u raqş ētdi gözeller
- 3109 yōridüp sākī-yi gül-ruh kadehler
boşaldı gāmlar u tōldı feraqlar
- 3110 mey ü ney ‘ışq-ıla olmışdı hem-dest
şeh oturmuş ol yüz hamr-ıla ser-mest
- 3111 be-nāgāh mīşeden çıqdı bir aşlan
bırāqdı meclis ehline hırāsān
- 3112 çapındı quyruğın qakdı yügürdi
çeri qavmın biri birine urdı
- [124b] 3113 öñinden çün kaçup ētmediler ceng
yōridi meclise dek kıldı āheng
- 3114 şehinşeh mest ü ‘işret zevkı-y-ıla
yōridi şīre Şīrīn şevkı-y-ıla
- 3115 çü hāzır yoğ-ıdı ne tīg u ne tīr
hemān-dem dōgdi yumruq ol cihāngīr
- 3116 benāgūşında eyle urdı bir muşt
ki şīri mest ērürdi toprağa post
- 3117 bu gāyretten ki qorhutdı çerisin
kesüp başını yüzdiler derisin
- 3118 hem andan qaldı şehlere bu erkān
ki dutarlar silāh u tīg-ı bürrān¹²⁹²
- 3119 çı ger şīr-efgen-ıdı şāh-ı¹²⁹³ Pervīz
hātarlardan gerekdür şāha perhīz
- 3120 eger-çi ‘ışk işi merdānelıqdur
velī mestānelıq dīvānelıqdur
- 3121 çü Şīrīn gördi ol şāh-ı dilīri
nēcesi yıkdı bir yumruqda şīri

¹²⁹¹ T: *ger*.

¹²⁹² Yazmada: *tīg u bürrān*.

¹²⁹³ T: *şāh*.

- 3122 lebin cüllāb-ı taḥsīnden ter étđi
elin öpüp ŧehünj pür-ŧeker étđi
- 3123 melik de mühr açup teng-i ŧekerden
ķapar bir pāre ķand ol nuķl-ı terden
- 3124 ki bīmāruz bu ŧerbet bizde ḥoŧdur
ŧeker elden daḥı ağızda ḥoŧdur
- 3125 el öpüp ben ķulı ķoyma günāha
lebünj ŧun-ki ère müzd-i ḥayr ŧāha
- [125a] 3126 pes eyle ķıldı būse ŧerbetin nūŧ
ki zevķından melekler eyledi cūŧ
- 3127 ne ŧerbet kim bulursa zerresin ḥāk
dirilüp ölüler ķıla kefen çāk
- 3128 hem ol nūŧ-ıdı evvel¹²⁹⁴ cām-ı ŧāfī
ki ŧundı Ḥusreve ŧīrīn-i ŧāfī
- 3129 eger-çi ŧonra çok cām eyledi nūŧ
velī étmedi ol zevķı ferāmūŧ
- 3130 ŧafā ger ŧerbetünj nūŧında dèrler
kemāl-ı zevķı¹²⁹⁵ sarḥoŧında dèrler
- 3131 ne var maḥbūb-ısa her laḥza maṭlūb
yemiŧler de olur turvanda marĝūb
- 3132 çü¹²⁹⁶ içdi ol èki ‘āŧıķ bu nūŧı
göge èrürdiler cūŧ u ḥurūŧı
- 3133 bulundı birbirinden çün-ki ruḥŧāt
gözedürlerdi ḥalvet vaķt-ı furŧat
- 3134 ķaçan-kim bulalar bir būse cāndan
ķaparlardı ne ŧekker yèg cihāndan
- 3135 nète-kim bāĝa uğrı dest bulsa geh¹²⁹⁷
ḥuŧūŧā bāĝubānı mest bulsa geh
- 3136 yemiŧ dèrmegi bī-bāk èdinür iŧ
bulur¹²⁹⁸ ŧeftālūya eyle urur diŧ
- 3137 gözedürlerdi bir gözden raķībi
ķaparlar-ıdı bir yüzden naŧībi

¹²⁹⁴ T: *ol*.

¹²⁹⁵ T: *zevķ*.

¹²⁹⁶ T: *çün*.

¹²⁹⁷ T: İki mısrada da *geh* yoktur.

¹²⁹⁸ T: *bular*. BL: *bulur*.

- 3138 sürerlerdi gül ü reyḥāna ‘abher
 kararları gül-āba şīr ü şeker
- [125b] 3139 neçe-kim şāh-ı ḥübān ola hüşyār
 uramaz-ıdı şāhīn şayda minḳār
- 3140 kaçan-kim bādeden ser-mest olurdı
 şeh ile buseyle hem-dest olurdı
- 3141 çekerdi birbirin eyle kenāra
 ekisin¹²⁹⁹ bir şanur eden nazāra
- 3142 içinden êtdükçe¹³⁰⁰ ‘ışk odı cüş
 kıldurđı şāhı bī-minnet¹³⁰¹ dēr-āgūş

Şıfat-ı şeb

- 3143 meger bir gece kim māh-ı şeb-efrüz
 cihānı rüşen êtmiş şöyle kim rüz
- 3144 dimāğ-ı ‘āleme bād-ı bahārī¹³⁰²
 dütüzmiş ‘anber u ‘ūd-ı Ḳumārī¹³⁰³
- 3145 hevāyı ol buḥūr êtdükçe nemnāk
 tılardı misk-i¹³⁰⁴ terden nāfe-yi ḥāk
- 3146 demi mest eylemiş ‘İsā dimāğın
 velī çerb¹³⁰⁵ eylemez Meryem çırağın
- 3147 karşılık degül līk āb-ı hayvān
 hevāsından revān olmuş firāvān
- 3148 yeri êtmişdi ay aydın u¹³⁰⁶ rüşen
 gögi kılmışdı gün batması gülşen
- 3149 ne dün¹³⁰⁷ ḳadr u şerefde Ḳadre beşzer¹³⁰⁸
 münevver her bir ılduz bedre beşzer
- 3150 sēmā ‘ êtmişdi Zühre çeng-ile ḥaş
 girüp ılduzlar olmuş çarḥa rakḳāş

¹²⁹⁹ T: *ki iksin.*

¹³⁰⁰ T: *kılduğınca.*

¹³⁰¹ T: *bī-dehşet.*

¹³⁰² Yazmada: *bād u bahārī.*

¹³⁰³ Yazmada: *‘ūd u ḳumārī.*

¹³⁰⁴ T: *müşk-i.*

¹³⁰⁵ Yazmada: *cerb.*

¹³⁰⁶ T: *aydın.*

¹³⁰⁷ T: *gün.* B, BL: *dün.*

¹³⁰⁸ T: Her iki mısradada da *dönmiş.*

- [126a] 3151 ufukdan Müşterî saçar sa‘âdet
‘Uṭārid eder ol sa‘dı i‘âdet
- 3152 şihāb étmege Sevr ü Ceddī naḥcīr
benātu'n-na‘ş yayıla atar tīr
- 3153 Süreyyā gevher almış¹³⁰⁹ bir tabaḳ pür
nişār étmege ayuḡ farkına dūr
- 3154 kıllur āfāḳa cilve bedr-i kāmīl
çü nūrıdur¹³¹⁰ olur ‘ālemde ‘āmīl
- 3155 menāzil menziline her tarafda
burūcında nūcūm evc-ı şerefde
- 3156 yerinde sākin olmuş ḥoca vü ḳul
yuvada ḳurd u ḳuş tesbīḥe meşḡul
- 3157 eger-çi muḥtelif āvāz-idiler
ḳamu dün sāzına demsāz idiler
- 3158 ruḥ-ı dilber fūrūḡından çırāḡı
çırāḡ-ı māhdan bulmuş feraḡı
- 3159 nesīm alup reyāḥından eḡerler
vērürdi şāh u Şīrīne ḥaberler
- 3160 ki n‘eylersiz¹³¹¹ bugünkü dem dün olmaz
bu dün mānendi ‘ālemde gün olmaz
- 3161 neçe örtülü ola ‘ışḳ u nāz
gerekdür ‘ışḳa oyan mest ü ser-bāz
- 3162 ekilikden geḳüḡ kim ola birlik
édüḡ şīr ü şekersüz tatlu dirlik
- 3163 ne her gün erişür gişi bahāra
ne ḥod dāyim ṭudaş olur şikāra
- [126b] 3164 çü ḥāzır aş u şādıḳ iştihā var
yémekdür ol ta‘āmı çāre ey yār
- 3165 neçe étmek ki şāyyāduḡ dediler
döküldi rızḳı çün ḳuşlar yédiler
- 3166 neçe ḳuyruk ki dişler¹³¹² bileği ḳurd
çü dīlkü zeyrek idi çeynedi ḥurd

¹³⁰⁹ T: *itmiş*.

¹³¹⁰ T: *devridür*.

¹³¹¹ Yazmada: *n‘eylersin*.

¹³¹² T: *k‘aḡa diş*.

- 3167 bu bāğ¹³¹³ içi ki ser tā ser yemişdür
peşimān olmadı şol-kim yemişdür
- 3168 bu fikr-ile oturmuş şāh-ı¹³¹⁴ Pervīz
ayağ üzre bir eki kıl şeker-rīz
- 3169 tururdu taht-ı şāh öñinde Şāvūr
nēte-kim raht-ı genc [ü]stine gencūr
- 3170 gērü hālvēt nigārīn ü kamer-veş¹³¹⁵
yanınca ancağ on zībā qaravaş
- 3171 Hümāyūn u Gül-endām u Perīzād
Semen-sīmā Hotan-hātūn u Dilşād
- 3172 Dil-ārām u Cihān-baht u Şeker-nāz
onuncı Şeh-nüvāz-ı bülbül-āvāz¹³¹⁶
- 3173 kāmı şūh u şeng ü pür zarāfet
melāhat birle qarışmış letāfet
- 3174 gözinden tīr ü kaşından kemānsāz
kamu bārik-bīn ü rāst-endāz
- 3175 gene qarışdı la'ı u āteş āba
şağıldı necm-i dürri āfītāba
- 3176 gene başladı oda yanmağa 'ūd
yēle vērmege ney i'cāz-ı¹³¹⁷ Dāvūd
- [127a] 3177 rebābī gene iñletdi rebābı
cigerden şişine¹³¹⁸ şancup kebabı
- 3178 ne zaḥm zaḥme ki urur barmağ u kef
alur bu yanına şeştā yüzine def
- 3179 kōpuzuñ eyle bururlar kulağın
ki çatladurdu iñlerken¹³¹⁹ tamağın
- 3180 çü şöhet hālī-y-idi Bāribedden¹³²⁰
ğazel bu resme geldi yār-ı bedden¹³²¹

¹³¹³ T: *bāğuy.*

¹³¹⁴ T: *şāh.*

¹³¹⁵ T: *nigārīn-i kamer-veş.* M: *nigārīn ü kamer-veş.*

¹³¹⁶ Yazmada: *şeh-nüvāz u bülbül-āvāz.*

¹³¹⁷ Yazmada: *a'cāz-ı.*

¹³¹⁸ T: *şişe.*

¹³¹⁹ T: *ağlarken.*

¹³²⁰ T: *yār-ı bedden.*

¹³²¹ T: *Bāribedden.*

Ġazel ħānden-i Baribed münāsib

- 3181 kevkeb-i devlet baht oldu münevver bu gēce
ki sa'adet gūnidür bize musaḥḥar bu gēce
- 3182 ḥalka ḥalka yüz mey devr eder ervāḥ-ı melek
ehl-i kuds oldu meger zūlfine hem-ser bu gēce
- 3183 bu gēce ḳadri biḡ aydan yēgse taḡ-miki Ḥaḳ
ḳudret-ile ṣeb-i Ḳadr etdi muḳadder bu gēce
- 3184 va' de-yi cennet-ise¹³²² yarın u bir gūn zāhid
bize dīdār ṭurur naḳd-ı musavver bu gēce
- 3185 yuḡu pervāsını ḳo bir nefes ey ṣem'-i ṣafā
yaḳalum nūruḡa pervāne bigi per bu gēce
- 3186 naḡme-yi 'ūd demi¹³²³ meclisi pūr-'anber eder
nefesinden n'ola ger ney dōke ṣeker bu gēce
- 3187 seḡer-i maḡsere dek gūn bigi bīdār olalum
ki_ oldu 'ālemdeki maḳṣūd müyesser bu gēce
- [127b] 3188 olınca Bāribed 'ūdi ṣeker-bār
Negīsā ḳengi düzmiṣdi nēgūsār
- 3189 hemān sā'atde düzdi gendüzini
ḳekildi meclise dutdı yüzini
- 3190 cigerden vērdi bir göynüklü āvāz
bu sözi sūz-ıla ḳıldı ser-āvāz

Naẓire goften-i Negīsā

- 3191 oldu sa'd ılduzınuḡ ḡurresi ḡarrā bu gēce
ki_ etdi māh-ıla ḳırān Zūhre-yi zehrā bu gēce
- 3192 ṣaḳı ḳīn açdı¹³²⁴ mı yā nāfe-yi āhū-yı Ḥıṭā
ki_ oldu pūr müṣḳ-i Ḥotan dāmen-i ṣaḡrā¹³²⁵ bu gēce
- 3193 erse Ḥaẓr etmez-idi bu düne seyr-i zulumāt
ki_ āb-ı ḡayvān aḳıdur ḡülṣen-i ḡadrā bu gēce
- 3194 benem ol ḳatre ki ṣaḡrālara ṣalmıṣdı seḡāb¹³²⁶
erdi gūn pertevi cezb eyledi deryā bu gēce

¹³²² Yazmada: va'dı ne cennetise.

¹³²³ T: naḡme-i 'ud demi.

¹³²⁴ Yazmada: içdi.

¹³²⁵ Yazmada: seḡrā.

¹³²⁶ Yazmada: seḡāb.

- 3195 şubh-ı şoḥbet şeb-i vuşlat ḥaḳḳı olsun [bu dünüñ]
sâ'atı yıl demi ay laḫzası yeldâ bu gece
- 3196 érdi çün cānlara Mi'râc-ı Muḥammedden dem
ne gerek tenlere iḫyâ-yı Mesîhâ bu gece
- 3197 bu âvâz-ıla 'âlem geldi cūşa
bıraḳdı meclis ehlini ḥurūşa
- 3198 çü seyr étđi birez yâḳût-ı seyyâl
gözi pür-fitne¹³²⁷ kıldı yañağı al
- [128a] 3199 ḥicâb u şerm¹³²⁸ götrüldi aradan
söze başladı her dil mâcerâdan
- 3200 buyurdı şâh kim her bir şeker-rîz
bizüm'çün bir meşel dêsın dil-âvîz
- 3201 ki ya'nî 'âlemüñ ḥâli hıyeldür
serâser dâsitân-ıla meşeldür
- 3202 açar her la'lileb bir teng-i şeker¹³²⁹
saçarlar şâh u Şîrîne güherler

Meşel zeden-i Hümâyün

- 3203 Hümâyün evvel oldı nükte-perdâz¹³³⁰
ki_êderdi bir hümâ nâz-ıla pervâz
- 3204 anı şayd étđi bir bâz-ı hevâyî
zihî şehbâz kim avlar hümâyı

Meşel zeden-i Gül-endâm

- 3205 Gül-endâm açdı ağızını çü bülbül
ki cennet gülşeninde bitdi bir gül
- 3206 Ḥudâ gönderdi ḳudsî bülbülünü
ḳoḫulamağa firdevsî gülünü

Meşel zeden-i Perî-zâd

- 3207 Perî-zâd-ı melek-ḥü¹³³¹ dër ki bir ḥür

¹³²⁷ T: *pür-fitne*.

¹³²⁸ Yazmada: *ḥicâb-ı şerm*.

¹³²⁹ Yazmada: *teng ü şeker*.

¹³³⁰ Yazmada: *nükte-pervâz*.

¹³³¹ Yazmada: *Perî-zâd u melek-ḥü*.

behişt içinden éndi¹³³² bize¹³³³ pür-nūr

3208 aña yār oldı bir cāndan sirişte
yaraşur hūrī yanında firişte

[128b]

Meşel zeden-i Semen-sīmā

3209 Semen-sīmā-yı sīmīn-ten ferahnāk
dédi kân bésledi bir gevher-i pāk

3210 görür tācına ol gevher yaraşuķ
öpüp başına ķor bir şāh-ı ‘āşık

Meşel zeden-i Hotan-hātūn

3211 Hotan-hātūn dédi bir āhū-yi Çīn
Hıtā sahrāsını kılurdu miskīn¹³³⁴

3212 gözinüñ sihri zülfinüñ kemendi
bırakdı şīr-i ner boynına bendi

Meşel zeden-i Dilşād

3213 dédi Dilşād-ı şādān u dilefrüz
ki Şīrīn bize her rüz-ıdı nevrüz

3214 Çalab çün vèrdu sultān-ı sa‘īdi
görürüz her nefes Nevrüz u ‘īdi¹³³⁵

Meşel zeden-i Dil-ārām

3215 Dil-ārām eydür emrüñe felek rām
cihāna cān-ıdı bu hūb-ı eyyām¹³³⁶

3216 érişdi cāna cānān bigi sultān
zihī devlet ki bulduķ cāna¹³³⁷ cānān

Meşel zeden-i Cihān-baht

[129a] 3217 Cihān-baht urdu bir hoş dāsītānı
ki bir göz-ile görürdük cihānı

¹³³² Yazmada: *içindeydi*.

¹³³³ T: *yire*.

¹³³⁴ T: *müşkīn*.

¹³³⁵ Yazmada: *Nevrüz-ı ‘īd*.

¹³³⁶ Yazmada: *hūb u eyyam*.

¹³³⁷ T: *cān u*.

3218 çü şeh nūrıla bulduķ āşināyı
ēki göz-ile gördük rūşenāyı

Meşel zeden-i Şeker-nāz

3219 Şeker-nāz eyledi bir tatlu tefsīr
ki cān cennetden aldı bir kadeh şīr

3220 şehinşāh oldı ol şīre şeker oş
zihī Şīrīn ki éder bu şerbeti nūş

Meşel zeden-i Şāh-nevāz

3221 pes étdi Şeh-nevāz āvāz-ı¹³³⁸ pūr-nāz
ki tenhā bitdi bir serv-i ser-efrāz

3222 gelür yanına bir şimşād-ı āzād
ne hoşdur bir çemende serv ü şimşād¹³³⁹

Meşel zeden-i Şāvūr

3223 érişdi sözde çün Şāvūra nevbet
ķamusı ķıldılar ‘ışķ-ıla rağbet

3224 dédi Şīrīn-idi bir şehd-i şāfi
şeh anuñ balına yağ oldı şāfi

3225 ögütdüm un bigi zecr-ile cānı
ki bu helvānuñ oldum za‘ferānı

3226 acılık gelmesün bu tatlılığa
érişmesün bu eylük¹³⁴⁰ yatlılığa

[129b] 3227 Hūdā kim rüz[ī]¹³⁴¹ ķıldı āşinālķ
dilerven vérmeye hicr ü cüđālķ

Meşel zeden-i Şīrīn

3228 çü söze girdi Şīrīn-i şeker-ħand
cihān töldi gül-āb u müşķ-ile¹³⁴² ķand

3229 dédi utanuraķ yere bakaraķ
ki bir ay eyledi āyīne-veş Hāķ

¹³³⁸ Yazmada: *āvāze*.

¹³³⁹ Yazmada: *serv-i şimşād*.

¹³⁴⁰ T: *ayluk*.

¹³⁴¹ T: *rāzī*. B, At: *rūzī*.

¹³⁴² Yazmada: *gülāb-ı müşķ*.

- 3230 eger-çi rüşen ola¹³⁴³ nūra kâbil
bağup bulmazdı gendüye muqâbil
- 3231 çü sultân âfitâbı oldu peydâ
bu ayı eyledi ol gün hüveyda
- 3232 ziyâ erürmese şâh-ı münevver
çi Şîrîn ü çi bir mâh-ı mükedder
- 3233 çü şeh nûrı_ola âyînemde mādām
cihân ayına derven cām-ı hammām

Meşel zeden-i Husrev

- 3234 çün erdi devr-i şâh[î] dedî sultân
ki kopardı mişeden¹³⁴⁴ bir şîr-i¹³⁴⁵ ğarrân
- 3235 hadeng-i ğamze-y-ile bir ğazâle
şikâr-içün olur şîre havâle
- 3236 gözi tîr atmadın u zülfi zencîr
‘aceb bu bir kıl-ıla¹³⁴⁶ kıldı nağcîr
- 3237 nevâziş kılmaz-ısa luğf-ı Şîrîn
çi Husrev şevketi çi şîr-i peşmîn
- [130a] 3238 ve ger dildâr olursa destegîrüm
ayağda şîr-i çarğ ola esîrüm
- 3239 oturanlar harîf u ehl-i diller¹³⁴⁷
kamusın harf be-harf êtdiler ezber
- 3240 varurağ şöhbete germ oldu Şîrîn
egilüp Husreve nerm oldu Şîrîn
- 3241 eline aldı bir gevher ayağı
pür eyledi şarâb-ı şeb-çirâğı
- 3242 revân çekdi sebük rıtl-ı girânı
gül-ile hem-dem êtdi erguvanı
- 3243 bulup dünyâ-yı düşmenden merâmı
biri birine içdi dost kāmî
- 3244 niyâz êderdi Husrev ki_ey gece dur
hezârân gündüzüñ rahtın oda ur

¹³⁴³ T: *illâ*.

¹³⁴⁴ T: *mişede*.

¹³⁴⁵ T: *şîri*.

¹³⁴⁶ T: *haberden*.

¹³⁴⁷ T: *ehl idiler*. (Dipnotta Ür nüshası: *ehl-i diller*). B, BL: *ehl-i diller*.

- 3245 keremden urma bir dem şubhıdem dem
ki èder sīnemi senüñ demüñ dem
- 3246 birez seyyāre ola èy sitāre
ki şābit ola bu kuḥlī sitāre
- 3247 çevire bir dem èy çarḥ çenberüñi
ço kāfirüñ yüzinden ‘anberüñi
- 3248 pes ol dün kıldılar ihyā-yı rūḥı
şabāḥ olunca buldılar felāḥı
- 3249 çü gün Gülgūnı dün Şebdīzine zīn
urup bergüstüvānın kıldı zerrīn
- 3250 olup Şebdīz Gülgūna süvāre
seḥergehden göneldiler şikāra
- [130b] 3251 hümā gibi kıilup tağlarda pervāz
gelürler menzile şāhīn bigi bāz
- 3252 èdüp hengām-ı şām èrince ārām
kıılurlar gene ‘azm-ı bāde vü cām
- 3253 çü gündüz şīşesi tokundı taşa
gece biñ biñ getürdi¹³⁴⁸ şīşe başa
- 3254 temāşā kıılmağ-ıçün şīşe-yi ḥāk
şanasın şīşebāz olmışdı eflāk
- 3255 tutarlar şīşe-yi mey ol perīler
göñüller şīşesi pāk u arılar
- 3256 perī ger şīşeye girmek ola rīv
bular her dem koyarlar şīşeye dīv
- 3257 çü tolmış şīşe bigi yaşları yıl¹³⁴⁹
meye açup ağız bağladılar bël
- 3258 şurāḥīler çağırdı gene kılkuḥ
öterdi güle karşı nēte¹³⁵⁰ bülbul
- 3259 gene toldı felek āvāzelerden
melekler diñledi dervāzelerden
- 3260 dil ü cān-ıla yēne dilsitānlar
dédiler dositāne dasitanlar
- 3261 şekerlerden dil ü cān şākir idi

¹³⁴⁸ T: *götürdi*. B: *getürdi*.

¹³⁴⁹ T: *başları yıl*. B, BL, M, At: *yaşları yıl*.

¹³⁵⁰ T: *bülbulē karşı nite ki*.

- çü¹³⁵¹ ger keklik ögüş şāhīn bir idi
- 3262 şehūḡ cānı hevā ceyš-ile¹³⁵² pür cūş
[ê]der deryāyı Şīrīn ‘ışkına¹³⁵³ nūş
- 3263 elinde kāmı ya‘nī cām-ı la‘līn
gözinde cānı ya‘nī la‘l-ı Şīrīn
- [131a] 3264 gehī éderdi ol cāmı tenāvül
gehī kııurdu bu cāmı tenakḡul
- 3265 mey-i telḡ eyledügince eşerler
éder Şīrīne şīrāne nazarlar
- 3266 dēr-idi gāmzesile nükteler tēz
lebi mānendi ḡūn-ı şeker-āmīz¹³⁵⁴
- 3267 gērū remz-ile aḡlardı ḡıḡābı
bulurdu ḡasta cānına cevabı
- 3268 dil olup gāmzeler söyler ‘ibāret
girişmeyle édişürler işaret
- 3269 mey ü ma‘şūḡ u şehlik şāḡn-ı gūlzār
zihī devletlü dem ger ‘ōmr ola yār
- 3270 bir elde dāmen-i cānān dutıla
bir elde kabż-ıla¹³⁵⁵ nabż-ı cān dutıla
- 3271 geh ola la‘l-ı ter yāḡūta beste
benefşe geh güle baḡlana deste
- 3272 gehī şimşād-ı nāz¹³⁵⁶ serve¹³⁵⁷ māyil
gümüşler ḡāḡ billūra ḡamāyil
- 3273 gehī ‘işveyle ola ‘ışḡbāzī
gehī būseyle ola çāresāzī
- 3274 budur ‘ālem velī ‘ālemde yokdur
eger bir demde var bir demde yokdur
- 3275 éderler şubḡ olunca pāsübānlık
biri biri sözine tercümānlık

¹³⁵¹ T: çī.

¹³⁵² Yazmada: cīş-ile.

¹³⁵³ T: zevkına.

¹³⁵⁴ Yazmada: ḡūn u şeker-āmīz.

¹³⁵⁵ T: kabż u.

¹³⁵⁶ Yazmada: şimşād u nāz

¹³⁵⁷ T: şimşāda serv-i nāz.

- 3276 ögüş gece bu işi pîşe kıldı
hezārān fikr-ile endîşe kıldı
- [131b] 3277 ki bir gece nigārîni bula mest
meger êrûre gevher dürcine dest
- 3278 bulmaz bārî¹³⁵⁸ fırsat ol cihāngîr
ki maqşûdı nişânına êre tîr
- 3279 ki zîrâ hâzîr-ı vaqt-ıdî Şîrîn
kadehden dökmez-idi kand u şîrîn
- 3280 kûrîda kônmaz-ıdî toz izine
deñize girse gelmezdi dizine
- 3281 yemek içmek yazu yazılsa sahra
oğurdı berre zerre bahra katre

Şıfat-ı şeb ü hitâb kerdn-i Husrev Şîrîn-ra

- 3282 meger bir dün ki mehtâb-ı bahârî
münevver kılmış-ıdî rûzigârî
- 3283 ne dün kim rûzdan kadr-ıla pîrûz
berât andan dutardı 'îd-ı nevrûz
- 3284 bahâr êtmiş münevver dehr bâğın
hevâ kılmış mu'attar cân dimağın
- 3285 şu rahmet hattını tahrîr êderdi
nesîm ol âyeti tefsîr êderdi
- 3286 şalındı gene ol serv-i revânlar
dêrildi bositâna dilsitânlar
- 3287 gene devr eyledi ol âb-ı hayvân
ki olur cur'asından zinde dil cân
- 3288 müheyyâ oldı gene meclis-i hâş
olup Zühre muğannî mâh rakqâş
- [132a] 3289 gene oturdı ol ra'nâ gözeller
gene eydildi¹³⁵⁹ ol garrâ gâzeller
- 3290 içildi¹³⁶⁰ gene ol la'îlîn kadehler
gönüldi guşşalar geldi ferahlar
- 3291 aña dek kim belürdi fi'l-i bâde
bürüdi 'aql-ı nerri nefsi-i mâde

¹³⁵⁸ Yazmada: *bârî*.

¹³⁵⁹ T: *devr eyledi*.

¹³⁶⁰ Yazmada: *açıldı*.

- 3292 eger-çi şoĥbet idi¹³⁶¹ cümle t̄alib
varurak gözlere ĥāb oldu ġālib
- 3293 ki zīrā çokdan uyĥusuzlar idi
geçeden 'ışa korĥusuzlar idi
- 3294 gözün sākīlerün tutmuş-ıdı¹³⁶² ĥāb
içi muṭriblerün ṭolmuş-ıdı t̄ab
- 3295 çün olmaz mest olanuĥ ĥāli mestūr
yüki yitene sultān vērdi destur
- 3296 varurak kaldı ancak ŝāh-ıla māh
biri birisinün sırrından āġāh
- 3297 mey-i bī-ġış gül-i bī-ĥār¹³⁶³ kaldı
hemīn sultān-ıla dildār kaldı
- 3298 kenārına çeküp ŝīrīni bī-bāk
şehinşeh şabr ṭonın eyledi çāk
- 3299 elin öpüp dedī-kim kem kuluġam
güler ġülsin belālu bülbülünem
- 3300 dēmezven kapuġa ikrāha¹³⁶⁴ geldüm
gedā vü mest şey li-llāha geldüm
- 3301 geçen geçdi cihāna şimdi geldük
olar cism-idi cāna şimdi geldük
- [132b] 3302 benem sensin degül kimse āġāh
ĥazer kılamak bu ĥadde neçün ēy māh
- 3303 eger var-ısa ben miskīne çāre
demidür ki_ oldu baġrum pāre pāre
- 3304 dökülmez yemiş için açup etek
ırahdan derd ü ĥasret neçeye dek
- 3305 çi ger kaŝŝāb iti at ĥasretinden
çeker¹³⁶⁵ çeyner velī gendü etinden
- 3306 neçe bulut ki anı yel yöridür
ümīd-ile ekinciye kırıdır
- 3307 kırımış bāġ yerinden¹³⁶⁶ tarla yēgdür
yemek ērmiş yemişi terle yēgdür

¹³⁶¹ T: *ŝoĥbeteydi*. BL: *ŝoĥbetidi*.

¹³⁶² T: *tolmuş idi*.

¹³⁶³ Yazmada: *gül ü bī-ĥār*.

¹³⁶⁴ T: *ikrāha*. (Dipnotta Ür nüshası: *ikrām*)

¹³⁶⁵ Yazmada: *ciger*.

¹³⁶⁶ T: *bāġ yiri*.

- 3308 ziyān étmez meges teng-i nebāta
çıkar çün müsteḥaḳ geldi zekāta
- 3309 ğanīsın al du ‘āsın ben faḳīrūñ
buyuruñ¹³⁶⁷ kim ola bu ḳul¹³⁶⁸ destgīrūñ
- 3310 çü muḥsinsin ḳula iḥsānuñ olsun
taşadduḳ ḳıl ḳazā gerdānuñ olsun

Cevāb dāden-i Şīrīn Ḥusrev-ra

- 3311 çü Şīrīn-i şeker-leb bu ḥiṭābı
éşitdi luṭf-ıla vērđi cevabı
- 3312 dēdi düşmez benüm bigi ğubāra
ki_ola hem-ser emīr-i tācidāra
- 3313 ulağumda bilürem yoḳdur ol baş
ki_olam tāzī binenler-ile yoldaş
- [133a] 3314 eger naz eylesem ḳaşdum hemāndur
ki maḥmūra şeker yemek ziyāndur
- 3315 birez müddet ki ḥiddet bula teskīn
baña şeker mübārek şāha şīrīn
- 3316 pes andan ğeydi zülfinden zirihler
bıraḳdı ḳaşı yanına girihler
- 3317 ḥadeng-i ğamzesini ḳıldı ser-tīz
ḳızardı gül bigi_illā şeker-āmīz
- 3318 eger-çi ğamzelerden gösterür ceng
girişmeyle ḳılurđı şulḥa āheng
- 3319 çi ger ḥışmı ciger ḳılur cerāḥat
gülümsündüğü vērür cāna rāḥat
- 3320 oḳ atar gözleri-kim düşmenüñem
ḳaşı şunar yayı kim_évme senüñem
- 3321 bu yüzden nāzı bī-endāze eyler
ğerü bir yüzde¹³⁶⁹ ‘özrin tāze eyler
- 3322 yüzün¹³⁷⁰ örterse boynı nūr açardı
etek dērşürse şacı cān şaçardı

¹³⁶⁷ T: *buyur.*

¹³⁶⁸ T: *ola ḥayruñ.*

¹³⁶⁹ T: *yüzden.*

¹³⁷⁰ T: *yüzini.*

- 3323 çü Şîrîn gördi şâhı germ-dıldür
mürüvvet ol aralıkda hacıldür
- 3324 kaçar bigi yüzün döndürdi ya'nî
velî gösterdi ol şüretde ma'nî
- 3325 ki her yüzden şehe ihsānum olsun
çü hem-püşt oldı pîşüvānum¹³⁷¹ olsun
- 3326 hem ey sâcid degüldür kıble nâ-bâb
yüzüm bigidür arķam dahı mihrâb
- [133b] 3327 ne hoşdur nâz kılsa nâzenînler
ki_ola dilden ırak cāndan yakınlar
- 3328 kaçımak âşikārâ kim söz açma
uğurlayın gönül düzmek ki kaçma
- 3329 deger yüz cāna şol sâ'at-ki dilber
gerekmez dēr velî gönjinden ister
- 3330 çü yāra yār nükte rû-be-rû dēr
gêder aņarı vü getür berü dēr

Mukāleme kerdn-i Husrev bā Şîrîn

- 3331 görür şeh kim érmez ol meh çāresine
dilemez merhem urmaķ yāresine
- 3332 hayānuñ perdesin götürdi yüzden
meded umardı küstāhāne sözden
- 3333 etegine dolaşdı ki ey dil-ārām
degül gétmek demi bir dem kıl ārām
- 3334 gözün mestānedür hüşyārlanma
olur āzārlık bizārlanma
- 3335 dutam şabr etegile örtesin rāz
degül-mi 'āleme ol ğamze ğammāz
- 3336 kemāl-ı 'aķluñuñ setr-ise hūsı
demez mi 'ışķuñuñ müşki koķusı
- 3337 pelengi pençeye olma iñen mest
bilürsüz¹³⁷² bizde de şîrānedür dest
- 3338 dutam cāndan degüldür yarlıgñ
dil-i¹³⁷³ pür-derde yoķdur dildārlıgñ

¹³⁷¹ T: püştî-bānum.

¹³⁷² T: bilürsin. BL: bilürsüz.

¹³⁷³ T: dil-i.

- [134a] 3339 dil ucıla evet dēḡ¹³⁷⁴ olsun uzluḡ
bize eylük degül size yavuzluḡ
- 3340 édüḡ bir rüzubaḡta¹³⁷⁵ imtiḡānı
bize assı size étmez¹³⁷⁶ ziyānı
- 3341 çıḡarsa n'ola éy baḡt-ı hümayün
mübārek lafzuḡuzdan fāl-ı meymün
- 3342 gişi rızḡın gişi néte yemişdür
dédüḡi fāl aḡızlınuḡ demişdür
- 3343 eyü fāl ādeme eylükler eyler
yavuz söz dek dururken¹³⁷⁷ yükler eyler
- 3344 murādumuz ḡapıḡdan bir nazardur
rıżā vérdüḡ aḡa kim mā-ḡazardur
- 3345 gedāḡuz büseden geh geh nevāl ét
ḡarām olmasun ol-daḡı ḡelāl ét
- 3346 sen ol gülsin ki ‘ālem bülbülüḡdür
ḡoḡulayıcı ḡuş¹³⁷⁸ kem-ter ḡuluḡdur
- 3347 dēmezven ‘ālemüḡ mīri olayın
lebüḡüḡ ḡāşnīḡiri olayın
- 3348 eger dērseḡ dilüḡ andan-daḡı dut
cıḡer-ḡün eyle cān şevḡıla ḡan¹³⁷⁹ yut
- 3349 ben andan fāriḡam kim¹³⁸⁰ ḡan édesin
bir ölmüş ḡuluḡı bī-cān édesin
- 3350 budur ḡorḡum ki nāḡeh duta ḡanum
ki uyımaz demişler ḡana ḡanum
- 3351 dutaḡör āsitān-ıla dehānuḡ
ki yüz sürmeḡe yéter āsitānuḡ
- [134b] 3352 biraḡduḡ boynuma zülfüḡ kemendin
ne deḡlü dērseḡ berk eyle bendin
- 3353 göḡül almaḡ dilerseḡ cān vereyin
ve ger dīn isteseḡ imān véreyin

¹³⁷⁴ Yazmada: *édüḡüz.*

¹³⁷⁵ T: *pīrūze baḡta.* (Dipnotta Ü nüşhası: *bir rüz baḡta*)

¹³⁷⁶ T: *olsun.* B: *étmez.*

¹³⁷⁷ T: *yürürken.* (Dipnotta Ü nüşhası: *tururken*). At: *ḡururken.*

¹³⁷⁸ Yazmada: *oş.*

¹³⁷⁹ Yazmada: *cān.*

¹³⁸⁰ T: *ki.*

- 3354 çü vaşluḡ şerbetinden cān diridür
bu gēceyi diri dutsam yēridür
- 3355 benüm ḡod ḡāşılum pür¹³⁸¹ bir nefesdür
göḡül kim ḡāzır olmaz hīç kesdür
- 3357 dēmiş zülfüḡ şikestemdür esīrüm
n'ola ēy dost olsaḡ destegīrüm
- 3358 ḡarīb ü bī-kesem iḡsān ṭapuḡdur
ṭatı dermāndayam dermān ṭapuḡdur
- 3359 çü cāndan ṭatlusun ēy çeşme-yi nūş
n'ola cān bigi ēdersem derāḡuş
- 3360 çü şīrīnsin gerekmez ḡavluḡ acı
yaraşmaz ṭatludan acı gelecı
- 3361 ḡaṭā dēdüm ṭapuḡdan medḡ ü nefrīn
gelür biri birinden baḡa şīrīn
- 3362 şeker balçuḡ yērinedür yapuḡa
dekin¹³⁸² dēmediler Şīrīn ṭapuḡa
- 3363 bu şehdi dāyimā şīrīn görelüm
çü yutduḡ ḡanını şīrīn görelüm

Cevāb dāden-i Şīrīn Ḥusrev-rā

- [135a] 3364 but-ı şīrīn-zebān u şehdigüftār
dēdi bi'llāh bu sözi dēme zinhār
- 3365 sözüḡi gerçi görürven şulu ben
atarsam¹³⁸³ ten oda olam delü ben
- 3366 ḡamu ḡavluḡa gösterdüm itā'at
meger ol fi'le kim vardur şenā'at
- 3367 sen od olduḡ eger ben 'ūd olavan
bu āheng-ile bī-maḡşūd olavan
- 3368 baḡa ḡod 'ışḡuḡ evvelden belādur
dil ü cān derdüḡ-ile mübtelādur
- 3369 hevāḡ içre sürerven ol şafāyı
ki 'ayn-ı rāḡat aḡlarvan belāyı
- 3370 eger nefsum hevāsına olam yār
bilürem serd olısdur bu bāzār

¹³⁸¹ T: *bu*.

¹³⁸² T: *anuḡ için dinür*. (Dipnotta Ür nüshası: *dekin dimediler*)

¹³⁸³ T: *otursam*.

- 3371 budur ‘avratlıg-ıla bende hayret
sen ersin n'oldı ‘ibret kanı gayret
- 3372 cihān ger yār u ‘iṣ ü cām-içündür
yarusı daḥı neng ü nām-içündür
- 3373 çı ger hoşdur gişi sürmek murādı
daḥı yègdür¹³⁸⁴ çıkarmak yahşı adı
- 3374 ki zīrā milk ü ni‘met yād-içündür
cihān gavgāları bir ad-içündür
- 3375 dutalum bir nefes nefis ola ḥod kām
deger mi yıllar-ıla olmağa bed nām
- 3376 gönül ‘ışk-ıla gerçi germ hoşdur
be-her-ḥāl ādemīye şerm hoşdur
- [135b] 3377 dēme ‘avrat başaram erlik oldur
er-iseñ nefsi baş serverlik oldur
- 3378 sen ol bī-himmet ere olma hem-dem
ki gayret vaḳtı ‘avratdan ola kem
- 3379 benem ol tatlu ağaç kim suludur
yemişüm şerbet ü ḥelvā toludur
- 3380 gel evvel nūş kıl cüllāb-ı fāḥir
var évme yéyesin ḥelvāyı āḥir
- 3381 eger-çi ḥūn ola pür menn ü selvā
olur şerbet ilerü sonra ḥelvā
- 3382 kaçan başdan aşı eyler ziyānı
ve ger ḥod ola āb-ı zindegānı
- 3383 gişi ḥammām¹³⁸⁵ içinde yése ḥelvā
aşa degmez ki yıllar çeke şafrā
- Hiṭāb kerd-i Ḥusrev bā Şīrīn**
- 3384 görür şeh kim bu sīmīn-ten katı ḥām
dili¹³⁸⁶ tosundur illā ḥatırı rām
- 3385 dēdi yalvaru éy ‘ömrüm zamānum
ümīdüm arzüm u¹³⁸⁷ cānum cihānum

¹³⁸⁴ T: hoşdur.

¹³⁸⁵ T: ḥummā. (Dipnotta Ü nüshası: ḥammām). M: ḥammām.

¹³⁸⁶ Yazmada: velī.

¹³⁸⁷ T: u yok.

- 3386 nevāzişler durur nāz u ‘iṭābuṅ
müferrihdür ḥiṭāb-ı müsteṭābuṅ
- 3387 şavāb olur mı ey türk-i ḥiṭāyī
şaçacak demde çīn etmek ‘ātāyī
- 3388 eger-çi olur ayrandan yağ olmak
gerekmez el yerinde ayağ olmak
- [136a] 3389 elümden geldügince yeldüm¹³⁸⁸ evvel
ki āḥir etegüñe erürem el
- 3390 meger kim bu-y-ımuş kısmet ezelden
ki sen geldüñ ele¹³⁸⁹ ben vardum elden¹³⁹⁰
- 3391 ederdüm derd ü hicrüne kanā‘at
umardum müzde¹³⁹¹ vaşluñdan şefā‘at
- 3392 bu dem kim eyledüñ bunca keremler
erişdük demlere bulduḡ kademler
- 3393 ayakda ḡalmışdum ben esīrūñ¹³⁹²
elüm alduñ Ḥaḡ olsun destgīrūñ
- 3394 ḡayurlar incü altun olsa yapraḡ
ṭoyurmaz gözleri illā ki ṭopraḡ
- 3395 dēmezven kısmuma rāzī degülven
senüñdür ḥükm ben ḡāḡī degülven
- 3396 velī raḡm et ḡarīb ü ḡor u zāram
ḡara zülfüñ yelinden bī-ḡarāram
- 3397 şaçuñdandur dimāḡum ṭolu sevdā
‘aceb-mi ger olam rüsvā vü şeydā
- 3398 şeker ḡanduñla pür güldür kenārum
şarāb-ı buse-y-ile yaz ḡumārum
- 3399 benem ser-mest ü zülf-i yāra¹³⁹³ hem-dest
nēcesi olmayam¹³⁹⁴ bī-şerm ü bed-mest
- 3400 senüñle cām iḡen şād olmasun-mı
esīrūñ ḡamdan āzād olmasun-mı

¹³⁸⁸ T: *bildüm*. B, BL: *yeldüm*.

¹³⁸⁹ T: *ele*.

¹³⁹⁰ T: *elden*.

¹³⁹¹ *merd-i*.

¹³⁹² T: *faḡīrūñ*.

¹³⁹³ Yazmada: *ser-mest-i zülf-i yār*.

¹³⁹⁴ T: *olmayam*.

- 3401 eger sen cān ırağ ola bu tenden
olam ben gülden ayru sen dikenden
- [136b] 3402 ve ger yüz döndürür-iseñ vefādan
ben ayrılām şafādan sen cefādan
- 3403 ırılsa hātırūñ ben pür hařardan
çıkam ben serden ü sen derd-i serden
- 3404 dutam mihrūñ dili şādık degüldür
veyā kem¹³⁹⁵ kul şehe lāyık degüldür
- 3405 yalan va‘ deyle n'ola şād edesin
bir ölmüş muķbili āzād edesin
- 3406 bu resme kışşalar ol māh-rūya
dēyürek gözleri vardı uyħuya
- 3407 ne uyħu erteğe dek güft ü gūdan
ferāğat bulmadılar cüst ü cūdan

‘İşab kerdēn-i Şirīn Ğusrev-rā

- 3408 revān étđi felek çün cām-ı cevher
cihānı cur‘asından kıldı pür zer¹³⁹⁶
- 3409 ne cur‘a eyle dökmişdi cemāne¹³⁹⁷
ki yazmışdı Ğumārını zamāne
- 3410 zemīn ayıldı dün sarħoşlığında
zamān mest oldu sāğar Ğoşlığında
- 3411 seherden tırdı Ğusrev cām elinde
sanasın cāmdur eyyām elinde
- 3412 geceki bādelerden daħı sarħoş
gözi göñli şaçardı āb u āteş
- 3413 hemān sevdā-y-ıla tolu dimāğı
hemān od-ıla yanmağda çırāğı
- [137a] 3414 kurumış ota düşse āteş-i tēz
nēte étse olur yanmağa perhīz
- 3415 yanında ol nigārīn-i dilefrūz¹³⁹⁸
oturmuşdı gözedüp baht-ıla rūz

¹³⁹⁵ T: *kim*. B, BL: *kem*.

¹³⁹⁶ T: *zīver*. (Dipnotta Ür nüshası: *pür-zer*)

¹³⁹⁷ T: *cihāna*.

¹³⁹⁸ Yazmada: *nigārīn ü dilefrūz*.

- 3416 ururken germ ŧeftālūya dendān
ele girdi turunc u nār-ı bostān¹³⁹⁹
- 3417 dutar ol ēki nārı eyle muħkem
ki_olur gül deste bigi pīç ü derhem¹⁴⁰⁰
- 3418 ögüş zūr ètdi ŧīrīn-i cihāngīr
ki ŧīrūñ pençesinden çıkdı naħcīr
- 3419 görür Pervīzi germ-dil tēz-şūret¹⁴⁰¹
dèdi serdāne şūretten zārūret
- 3420 ne ħācet böyle göñlūñ germ kılmak
beni gendüzüñe bī-şerm kılmak
- 3421 çü ħ_āce fuħş ède güftārlarda
ħayā kılmaya ħizmetkārlarda
- 3422 dūrüşüp gendüzüñe vërme teşvīş
ki benden olmayınca gelmez¹⁴⁰² ol iş
- 3423 ne bunca ben za_ıfe erlenürsin
nēçe bir _avrata _anterlenürsin
- 3424 baña _arż eyleyince kuvvetünji
şehā Behrāma göster şevketünji
- 3425 degül yèdi ki yètmiş cedde taħtı
bıraħduñ düşmenüñe baħt u raħtı
- 3426 var evvel devlet-ile āşinā ol
bu _ış ü nūş-ıla andan şafā bul
- [137b] 3427 ki devletden bulunur dost vaşlı
sa _ādetdür ħamu maħşūduñ aşlı
- 3428 kaçan-kim basa devlet ayağı süst
ele girmeye maħşūd etegi cüst
- 3429 sen ol devlet ħarīfi-ki_eldeyem ben
bu dem gèt dèsem ol dem gel dèyem ben
- 3430 kime kim gele baħt èl varıcıdur
nēçe benüm bigi yalvarıcıdur
- 3431 budur ecdāduñuñ resm-i ħadīmi
ki _ağlı kıldılar baħtuñ nedīmi

¹³⁹⁹ T: *pistān*. BL, M: *bostān*.

¹⁴⁰⁰ Yazmada: *pīç-i derhem*.

¹⁴⁰¹ T: *tīz ü germ-şūret*.

¹⁴⁰² Satır üstünde *bitmez* yazılmıştır. T: *olmayınca olmaz*. B, BL: *olmayınca gelmez*.

- 3432 ve ger nefse ola hırş u hevā yār
 kaçar tāc andan olur baht¹⁴⁰³ bīzār
- 3433 cihānda cāna şabr-ıla olur kām
 dil ārāmıyla bulunur dil-ārām
- 3434 her işüñ vaqtı vardur èvmek olmaz
 zamān işi dilekçe yèndek olmaz
- 3435 göyenler hārdan hürmā yèdiler
 қоруқdan şabr-ıla helvā yèdiler
- 3436 çı ger var her taşarrufda tekellüf
 cihāncülüğa yaraşmaz tevaққuf
- 3437 ne var şabr-ısa ‘ālem reh-nümünı
 şehinşehlik işi sevmez sükünı
- 3438 yigitligün var aşlı¹⁴⁰⁴ zūr u pençeñ
 neçün görmeye düşmenler şikenceñ
- 3439 cihānuñ şāhısın şāhib-külāhı
 düşer mi dāyimā lehv ü melāhı
- [138a] 3440 ki şehlik geh dikendür gāh gülşen
 gehı cām işe girür gāh cevşen
- 3441 el ur tığa ki ‘ālem leşkerüñdür
 degül yād èl[i] gendü kişverüñdür
- 3442 kemer bağlar cihān cenge senünle
 dutar düşmenleri senge senünle
- 3443 bulursam bende uram dest ü pādan¹⁴⁰⁵
 v’egernı hōd meded kılam du ‘ādan
- 3444 yaқar ol hādde Şırın odları tēz
 ki gāyretten dutuşdı cān-ı Pervız
- 3445 èder ‘ār ‘āleme oddan biter¹⁴⁰⁶ kār
 anuñ’çün dèrler *an-nāru*¹⁴⁰⁷ *wa lā al-‘ār*
- 3446 buyurdu çekdiler Şebdiz[i] derhāl
 dèdi öykeyle oş gètdüm esen қal
- 3447 eger deryā ola ögüm ve ger küh
 ve ger leşker dère düşmenler enbüh

¹⁴⁰³ T: *taht*.

¹⁴⁰⁴ T: *aşlı u*.

¹⁴⁰⁵ Yazmada: *dest-i pā*.

¹⁴⁰⁶ T: *beter*. BL: *biter*.

¹⁴⁰⁷ Yazmada: *an-nārū*.

- 3448 yanar oda girem döndürmeyem yüz
démeyem ādemüj biñ biñine¹⁴⁰⁸ yüz
- 3449 çü ben hışm odunı kılam fūrüzān
gerek ögrene yanış nār-ı sūzān
- 3450 bu ğam kim beni efserden çıkardı
nêçe serverleri serden çıkardı
- 3451 hārām oldı baña şöbet bu günden
görem rāhatları miñnet¹⁴⁰⁹ bu günden
- [138b] 3452 biraħduñ boynuma bend-i kemendi¹⁴¹⁰
şeşersin çün-ki¹⁴¹¹ êtdüñ şehre bendi
- 3453 şarāb-ı ‘ışķ-ıla ser-mest kılduñ
kemend-i şevķ-ıla pā-pest kılduñ
- 3454 çün êtdüñ mest dērsin vaķtıdur dur
ayaķ düşmenlere gendüñ oda ur
- 3455 uram līkin cihāndan koparam gerd
özümü germ kılam göñlümi serd
- 3456 murāduñ gül degül gerçi söğütdür
dedigüñ nükteler baña öğütdür
- 3457 bilürsin kim hümāyūn baħtıdum ben
cihān milkinde şāhib-taħtıdum ben
- 3458 sen êtdüñ derd-ile bī-çāre vü zār
beni êlden êle āvāre vü h̄ār
- 3459 ğamuñdan olmayaydı āb u rūzum¹⁴¹²
ne yel getüre-y-idi bunda tozum
- 3460 nêçe kim hātıruñ baña hoş idi
ķamu ķavluñ laṭif ü dilkeş idi
- 3461 buğur şimdiki mihrüñ dilidür süst
ne gelse ķahruñ aĝzına degül cüst
- 3462 belī maħbūblardan çok şafāyı
sürenler demiş az bulduķ vefāyı
- 3463 yazan ‘avratlaruñ vaşfında nāme
demiş şındı vefā lafzında hāme

¹⁴⁰⁸ T: *biñine*.

¹⁴⁰⁹ T: *miñnetleri rāhat*.

¹⁴¹⁰ Yazmada: *bend ü kemendi*.

¹⁴¹¹ T: *çün-kim*.

¹⁴¹² Yazmada: *āb-ı rūzum*.

- 3464 bu gètmekden kuluñ gāfil degülem
ne var bī-‘aql-ısam cāhil degülem
- [139a] 3465 konuğıduğ kapuñuzda neçe gün
gönilelüm icāzet vèrdüñüz çün
- 3466 sefer şofrasına koyduñuz etmek
gerekdür rızķumuz götrüldi gètmek
- 3467 degirdüñ¹⁴¹³ ħon-ı vaşluñ ni‘metinden
yèdürdüñ¹⁴¹⁴ anı biñ cān lezzetinden
- 3468 çü şunduñ hicr ü zecr-ile¹⁴¹⁵ tolu cām
şeker bigi içelüm kām u nā-kām
- 3469 ki her ne kim Kerīm işler keremdür
eger zevķ u şafā ger derd ü ħamdur
- 3470 gönüldüm ‘ış ü şādī saña olsun
bu yolda renc ü miñnet¹⁴¹⁶ baña olsun
- 3471 hemān-dem durdı vü gördi yarağı
revān başdı üzeñüye ayağı
- 3472 yöridi yola derd ü ħasret-ile
ķodı Şīrīni şevķ u ħayret-ile
- 3473 budur devr-i zamānuñ ittifāķı
ki olur her vişālüñ bir firāķı
- 3474 ķamu şıħhat şonında şayrulıķdur
her ulaşmaķda āħir ayrulıķdur
- 3475 anuñ‘çün dehre èderler vedā‘ı
ki degmez iftirāķa ictimā‘ı

Maṭla‘-ı dāsītān

- 3476 gel èy ħavvāş-ı baħr-ı āşināyī
güherden gözlere vèr rüşenāyı
- [139b] 3477 degül şol baħr kim şūr-ābdandur
bu deryā kim şuyı cüllābdandur
- 3478 güher kim kānıdur cāndan yèg olsun
biri biñ la‘l u mercāndan¹⁴¹⁷ yèg olsun

¹⁴¹³ T: *dökerdüñ.*

¹⁴¹⁴ T: *yèr idük.*

¹⁴¹⁵ T: *hicr zehriyle. At: hicr ü zecrile.*

¹⁴¹⁶ Satır altına *ħasret* yazılmıştır.

¹⁴¹⁷ Yazmada *la‘l-ı mercan.*

- 3479 çî-ger pürdür bu deryâ içi ğavvâş
bulımaz degme bahrı gevher-i hâş
- 3480 tevekkül kııl gilin¹⁴¹⁸ al tüber-ile
turâbından çıkar nakdın¹⁴¹⁹ ser ile
- 3481 eger kalbuñ ‘ayârı bula ihlâş
şadefden eyle çıkar gevher-i hâş
- 3482 ki söz şarrâfına ‘arz olsa her bâr
deye ahsend¹⁴²⁰ ey tab‘-ı güher-bâr
- 3483 çü Şîrînden cüdâ düşmişdi¹⁴²¹ Pervîz
gêderdi hışm-ıla mestâne vü tîz
- 3484 aña dek kim başından gétدی bâde
görür vèrmiş cihân ‘ışını bâda
- 3485 şanasın uyhudaydı¹⁴²² ol perî-ñu
oyandı gördi ne ol var u ne bu
- 3486 êder ol resme cândan derd-ile âh
ki gönli odı êtdi gönüllere râh
- 3487 dögüp göğsin yaķasın eyledi çâk
dêr-idi hasret-ile zâr u ğamnâk
- 3488 elümdendür işüm vîrân dirîĝâ
ben êtdüm baña ne dermân dirîĝâ
- 3489 hayâlüm-idi¹⁴²³ yâ Rab ol şafâlar
yâñod düş-mi-ki baña bu cefâlar
- [140a] 3490 meger ben uyhudaydum baht bîdâr
ki dîdâr açmış-ıdı hüsni-dildâr
- 3491 uyıdı baht u devlet ben oyandum
niĝârı yele vèrdüm oda yandum
- 3492 deyeydüm kim hayâl-ıdı derâĝuş
nesîmi cân dimâĝumda koñar oş
- 3493 dirîĝâ kanı ol sultân-ı cânî
ki her emriydi ‘ömr-i cavidânî
- 3494 kanı ol ‘ış ü nüş u meclis-i hâş
ki Zühre muṭrib idi mâh rakķâş

¹⁴¹⁸ Yazmada: *gelin*.

¹⁴¹⁹ T: *faķdın*. B, BL: *nakdın*.

¹⁴²⁰ T: *aḥsente*. BL: *aḥsend*.

¹⁴²¹ Yazmada: *ķılmışdı*.

¹⁴²² T: *uyñu didi*.

¹⁴²³ T: *hayâl idi mi*.

- 3495 k̄anı ol t̄ūfī-yi ŧekkersit̄ānlar
ki s̄öylerlerdi ŧīrīn d̄āsīt̄ānlar
- 3496 k̄anı ol b̄āğ-ı firdevs āsit̄ānı
ki reŧk ēderdi cennet bosit̄ānı
- 3497 k̄anı c̄ān milkinūᄡ¹⁴²⁴ sult̄ānı ŧīrīn
ki degerdi¹⁴²⁵ s̄özi biᄡ c̄ān-ı ŧīrīn
- 3498 el-ile gendüzine ētdüᄡin er
ēdemez t̄iğ u t̄ir ü zaᄡm-ı ᄡançer
- 3499 na ‘īm ü n̄āz u ni ‘metden¹⁴²⁶ kaçan baş
yēridür gözine yaŧ baᄡrına taŧ
- 3500 ᄡayātūᄡ ᄡadrını bilmeyen ādem
ᄡaᄡᄡıdur göᄡline ᄡam c̄ānına sem
- 3501 ēle eylük ēdene yaᄡı d̄erler
hemīn ᄡoyun götürür yaᄡı d̄erler
- 3502 ᄡılırken n̄āle vü z̄ārī vü feryād
bu bir kaç beyti ētdi derd-ile yād
- [140b] 3503 ᄡasretā derdā ki vuŧlat ni ‘metini bilmedüm
uᄡrayasın¹⁴²⁷ c̄āna furᄡat zaᄡmetini bilmedüm
- 3504 ŧol güher kim ᄡadrı¹⁴²⁸ biᄡ c̄ān u cihāndan yēᄡ-idi
buldum illā yavu ᄡıldum ᄡıymetini bilmedüm
- 3505 ᄡaᄡ Süleymān taᄡtını ben mūra ruzī eyledi
yēle vērdüm cehl-ile çü ᄡürmetini bilmedüm
- 3506 yēridür endāmuma ᄡār-ı belā t̄iğ-ı cefā
ol gül-endāmūᄡ çü ᄡaᄡᄡ-ı ŧoᄡbetini bilmedüm
- 3507 ten ‘azābın ᄡartayın çün c̄ān ŧafāsın sürmedüm
baş yaraᄡın göreyin çün dil yatını¹⁴²⁹ bilmedüm
- 3508 ᄡāmetinden yüz çevirdüm secde-yi sehv ola-mı
çün ᄡazā ērdi namāzum niyyetini bilmedüm
- 3509 vaŧlı balı taᄡlusı eyle ētmiş-idi bī-ᄡaber
kim ne acıymış belā-yı furᄡatını bilmedüm
- 3510 nēçe bunculayın feryād u āᄡı
ēder kim bile aᄡlar murᄡ u māᄡı

¹⁴²⁴ T: *mülkinūᄡ*.

¹⁴²⁵ T: *degirdi*. M: *degerdi*.

¹⁴²⁶ T: *‘izzetden*.

¹⁴²⁷ T: *uᄡrayası*. (Dipnotta Ür nüshası: *uᄡrayasın*). B, BL: *uᄡrayasın*.

¹⁴²⁸ T: *ᄡadr*.

¹⁴²⁹ Yazmada: *t̄eyini*.

- 3511 gene dönmege eyledi hamıyyet
gédüp Ermenden étđi Rūma niyyet
- 3512 çeküp leşker kulavuz aldı sürđi
yolu tomar manesinde dürđi¹⁴³⁰
- 3513 binerđi dört kanatlu bir hevāyı
kušanup eki dillü ejdehāyı
- 3514 édüp Behrām-ı Çübīn ihtiyātın
géderđi cehl-i fikrūñ ihtilātın
- [141a] 3515 sèzerđi¹⁴³¹-kim önerlerđi yolını
gehī şağın gözedür geh şolını
- 3516 geceyi gündüze katdı vü gétđi
kühistāndan kenār-ı baħra yétđi

Resīden-i Husrev be-nesťür rāhib

- 3517 var idi anda bir deyr-i mu‘azzam
naşārā milletinden gey mükerrrem
- 3518 kēşīş ü muğtīler¹⁴³² bıtrīk u ruhbān¹⁴³³
riyāzet ehli içinde firāvān
- 3519 aralarında bir hürmetlü rāhib
ki bulmuş felsefeyle çok mevāhib
- 3520 nücūm u reml ü teshīr ü kehānet
dutardı sehm-i ğayb-ıla¹⁴³⁴ feťānet
- 3521 tevārīh içre vardur vaşfı mestūr
demiş naşrānīler¹⁴³⁵ adını Nestūr
- 3522 anuñ vaşfin eşitdüginde¹⁴³⁶ Pervīz
buyurđı kondı leşker gendüsi tēz
- 3523 yaluñuz bir kul-ıla bindi sürđi
hakīmūñ kapusına vardı durđı
- 3524 kapu açmadı līkin étđi āvāz
ki ey Pervīz bizden yöri gel vāz

¹⁴³⁰ “mānendinde” kelimesi yanlışlıkla “mānende” şeklinde yazıldığı için satırın hemen üstüne doğru biçimi yazılmıştır.

¹⁴³¹ T: *bilürđi*. (Dipnotta Ü nüshası: *sizerđi*)

¹⁴³² Yazmada: *mūğılar*.

¹⁴³³ Yazmada: *bıtrīk-ı rehban*.

¹⁴³⁴ Yazmada: *sehm ü ğayb*.

¹⁴³⁵ Yazmada: *naşrānīler*.

¹⁴³⁶ T: *vaşfını işitdükte*.

- 3525 gerek Hürmüz gerek Nüşin-revân ol
çü senden fâriğuz bizden revân ol
- 3526 dedî Husrev çü bildüñ 'ilm-ile adum
mürîd oldum saña şerh ét murâdum
- [141b] 3527 eyitdi êkidür maqşûduñ aşlı
biri tahtuñ biri dildâr vaşlı
- 3528 tapuña êkisi dañı_olur müyesser¹⁴³⁷
musahhardur¹⁴³⁸ murâd¹⁴³⁹ olma mükedder
- 3529 dedî ey feylesûf-ı cüst [ü] kâmil
bugün 'âlemdesin 'ilm-ile 'âmil
- 3530 baña bildür bu ğurbet müddetini
beyân ét 'ömr ü devlet mühletini
- 3531 eyitdi ğayba kimse hâkim olmaz
bu sırra Hâğdan özge 'âlim olmaz
- 3532 velîkin on sekiz ay zahmetüñ var
pes andan taht u devlet olısar yâr
- 3533 kırisardur kemânuñı zamâne
êriserdür murâd oñı nişâna
- 3534 cihân cânın kılısar saña teslîm
geliser ayağuna yedi iklîm
- 3535 birez müddet bu lu 'betbâz-[ı] eyyâm
seni_dañı oynadısar¹⁴⁴⁰ kâm u nâ-kâm
- 3536 degiserdür bu gez¹⁴⁴¹ oğluña nevbet
velîk¹⁴⁴² eglenmiser anda devlet
- 3537 hem andan şonra bir kıız u êki er
êrüp bir bir olısar milke¹⁴⁴³ server
- 3538 pes andan kıalmaya mehterlerüñüz
düriliser sizüñ defterlerüñüz
- 3539 'Arabdan kıopısar bir server-i dîn
ki âfâkı êdiser nûrı aydın

¹⁴³⁷ T: müyesserdür. B: musahhar.

¹⁴³⁸ T: müyesserdür.

¹⁴³⁹ Yazmada: saña.

¹⁴⁴⁰ Yazmada: unudısar.

¹⁴⁴¹ T: b'ogur.

¹⁴⁴² T: velî.

¹⁴⁴³ T: mülke.

- [142a] 3540 anuḡ ālina¹⁴⁴⁴ èrer baḡt¹⁴⁴⁵ u devlet
 3541 alur anlarda t devr-i kıymet
 3542 èdeler taḡt u tcı nehb ü gret
 3543 daḡı siz ala olmaya imret
 3544 anuḡ'çün byle gerdn oldu gerdn
 3545 ki eglenmeye ger dn v ger dn
 3546 felekler cnbii tlba beḡzer
 3547 bu ḡalk ol kzelerde ba beḡzer
 3548 tlup çn sz-ıla aḡar hevya
 3549 boalup sz-ıla¹⁴⁴⁶ èner erya
 3550 ç bildḡ tz èder devrini tlb
 3551 ıvar ḡalkı ki almaz sendeki b
 3552 degirmen biḡidr u zre alem
 3553 içinde dne-yi gendmdr dem
 3554 èki ta arasına _erdi ç¹⁴⁴⁷ dne
 3555 gtdi bil anı devr-i zamne
 3556 tamm olduḡda bu mr-i mecz
 3557 ḡaḡıat bir giḡbidr çḡ u azı
 3558 geḡecek yerde fikr ètme duraḡı
 3559 ol ḡirsz eve eyle yaraḡı
 3560 neçe bunculayın pend ü naıḡat
 3561 dmidi ḡusreve ol pr-i ḡikmet
 3562 eh andan dndi gḡli ḡurrem u ad
 3563 èdp cn-ıla ḡikmet szlerin yd
 3564 pes eglenmeyp z kavmına ytdi
 3565 kenr-ı baḡrı dutup srdi gtdi
- [142b] 3553 eger-ç yolda çḡ grdi acyib
 3554 teferrc b-omr ètdi ḡaryib
 3555 ki ger erḡ olsa bulur kıa taḡvl
 3556 èdelm Rma èrimeḡe tacl

¹⁴⁴⁴ Yazmada: *eline*.

¹⁴⁴⁵ T: *taḡt*. (Dipnotta r nshası: *baḡt*)

¹⁴⁴⁶ T: *sz ile*.

¹⁴⁴⁷ T: *arasına _irdkde*. B: *arasına _erdi ç*.

Resīden-i Husrev be-kaşar-ı Rūm ve şenīden-i Meryem-ra

- 3555 çü ma'lūm eyledi kaşar bu hāli
mübārek gördi baht u tahta fāli
- 3556 dēdi Rūma zihī luţf-ı ilāhı
ki ola şāh-ı Īrānuş penāhı
- 3557 buyurđı bindi leşkerler ulayu
beş on günlük yola dek karşılayu
- 3558 ulu begler érüp her günde şaf şaf
olurđı hüsn-i şāh-ıla müşerref
- 3559 çü bir menzil ƙalındı tahtıgāha
ƙuşandı kaşar istikbāl-i şāha
- 3560 dērilüp leşker ü şehr ü sipāhı
ƙamu karşıladı Pervīz-i¹⁴⁴⁸ şāhı
- 3561 erişdi kaşar ulu kevkeb ile
sipāh u 'izz ü cāh u mertebeyle
- 3562 göricek şāh ta'zīm édüp endi
yere Husrevden öñürdi yüküندی
- 3563 pes édüp şeh-dahı ta'zīm u iclāl
éder birbirine tafşıl u icmāl
- 3564 bakarak Husrev-i Pervīze kaşar
görür kim cism-i cān¹⁴⁴⁹ olmuş muşavver
- [143a] 3565 melek-manzar velī şekli beşerden
perī peyker velī nūrı ƙamerden
- 3566 Ferīdūn-menzilet Cemşīd-rif'at
hümāyūn-mertebet hurşīdītal'at
- 3567 ƙamu ğıll u ğışı şavdı göñüldeñ
hezārān cān-ıla sevdi göñüldeñ
- 3568 birez gün-kim yédürdi vü içürdi
şafāyı ƙondurup hüznü göçürdi
- 3569 getürdi fi'le ol deñlü mürüvvet
ki vaşf olmaz dil olsa cümle kuvvet
- 3570 aña lāyık görüp iƙbāl ü bahtı
ƙamu teslīm ƙıldı tāc u tahtı

¹⁴⁴⁸ T: Pervīz.

¹⁴⁴⁹ T: cism ü cān. B, BL: cism-i cān.

- 3571 var-ıdı kayşaruñ bir kıızı meh-rū
ki mihrinden şarardur-ıdı meh rū
- 3572 semen-sīmā-y-ıdı vü erguvān-ḥad
ḥarīr-endām-ıdı vü ḥīzerān-ḳad
- 3573 şacı zulmet tudağı āb-ı ḥayvān
adı Meryem vērür ‘İsā bigi cān
- 3574 muḥabbetden diledi şāh-ı kayşar
ki éde kıızını Pervīze hem-ser
- 3575 tanışduğında begler gördi lāyık
ki_olur çift olsa ay u gün muvāfık
- 3576 şehe ‘arz étdiler kim vère ikrār
itā‘at kıldı Ḥusrev çār u nāçār
- 3577 pes étdi kayşar ol resme düğünler
ki toyundu cihān ıllar¹⁴⁵⁰ u günler
- [143b] 3578 éki şeh kıldı çok şartı vü ‘ahdı
cihāncülüğ işinde cidd ü cehdi
- 3579 çü berkitdi¹⁴⁵¹ karar u ‘ahd u peymān
ḳabül eyledi ol tezvīci sulṭān
- 3580 göñülsüz kıılır-ıdı ‘ış ü ‘işret
berāy-ı maşlaḥat éderdi şoḥbet
- 3581 çü ‘urs [u] sūr ḳaydı bitdi Pervīz
şehinşehlik işine eyledi ḥīz
- 3582 çeriler ‘arza kıldı kayşar-ı Rūm
ki şebbāz-ıla ṭoldı kişver-i büm¹⁴⁵²
- 3583 gümiş ḳapuların mālun açardı
demür cem‘ étmege altun şaçardı
- 3584 dèrildi ol-ḳadar leşkerler enbūh
ki aşlan-ıla ṭoldı mīşe¹⁴⁵³ vü kūh
- 3585 çeri ol resme dutdı vech-i arzı
ki bilinmezdi arzuñ ṭul u ‘arzı
- 3586 diledi gendü bile gède¹⁴⁵⁴ kayşar
ki ola Ḥusrev-i Pervīze rehber

¹⁴⁵⁰ T: aylar. (Dipnotta Ü nüshası: ıllar). At: ıllar.

¹⁴⁵¹ T: berkindi.

¹⁴⁵² T: kişver ü büm. B, BL: kişver-i büm.

¹⁴⁵³ T: bīşe. (Dipnotta Üt nüshası: mīşe). BL: mīşe.

¹⁴⁵⁴ T: nefsi birle.

- 3587 dédi sultān ki ʿey šāh-ı cihānbīn
atamuḡ kılıdur Behrām-ı Çübīn
- 3588 ne var Behrām-ısa segbānumuzdı
ele çübīn alup çobānumuzdı
- 3589 Hamedür pençeme Behrāmuḡ işi
olur ʿakreblıḡ-ıla daḡı nīşi
- 3590 degül ʿakreb ger ola mār-ı ef`ā
zümürüddür gözine tāk-ı Kısra
- [144a] 3591 elümde himmetün den bir ʿaşā var
ki yudar taḡt u tācın¹⁴⁵⁵ ejdehā var
- 3592 çü ben leşker çekem el ucına dek
bilürven kalmayısar anda¹⁴⁵⁶ dèrnek
- 3593 baḡa koş bir nēçe biḡ merd-i kārı
hemīn¹⁴⁵⁷ sen himmet-ile eyle yārı
- 3594 pes urdı elli biḡ merd-i güzīni
ki biḡden biri döndürmez yüzini
- 3595 kılıç çeyneyiciler alp erenler
oḡa kalkanlayın gögsin gerenler
- 3596 çalındı kūs ü şurnā ʿetdi efgān
şanasın cūşa geldi baḡr-ı ʿUmmān
- 3597 ʿaceb deryā ki od şaçar kömürden
şuyı ādemden ü mevci demürden
- 3598 deḡiz dèrseḡ nēçün kōpara toz
ve ger şudur nēçündür mevci pür-süz
- 3599 el ucına deḡin gönderdi kaşşar
vedā ʿ ʿetdükte dèr ʿey šāh-ı kişver
- 3600 bilürüz bizlere olur fażīḡat
siz aşla söylemek pend ü naşīḡat
- 3601 ki zīrā ḡikmet ü ʿadlı cihānuḡ
ʿaḡā vü fażlıdur Nūşin-revānuḡ
- 3602 çü Hürmüz dutdı ol şāhuḡ ḡilāfın
yēle vērdi güzīn taḡtın güzāfın¹⁴⁵⁸

¹⁴⁵⁵ T: *tāc u taḡtı*.

¹⁴⁵⁶ T: *aḡa*.

¹⁴⁵⁷ T: *hemān*.

¹⁴⁵⁸ Yazmada: *taḡtı güzāfın*.

- 3603 gerek eyle yapasın sen cihānı
ki unutdurasın Nūşin-revānı
- [144b] 3604 atañdan tutmuş idi halk nefret
anuñ'çün kılmadılar saña nuşret
- 3605 sen ol adı çıkar kim¹⁴⁵⁹ şorsa gişi
dene yatluluğa eylükdür işi
- 3606 hem elüñ ericek eyle_eyle niyyet
ki_erürmeyesin ol halka eziyyet
- 3607 nüfusuñ intikām-ısa hevāsı
olur 'afv-ıla cān u dil vefāsı¹⁴⁶⁰
- 3608 çü kavmuñ seni şāfi dil bileler
kamu yüz¹⁴⁶¹ cān-ıla ragbet kıllalar
- 3609 her işüñ dutmadın tedbīrin eyle
biñini tanış andan birin eyle
- 3610 şular kim her işe taqdīr ederler
ma'ışet yazusın tedbīr ederler
- 3611 bu 'ömr ü zūr-ı bāzūya¹⁴⁶² inanma
yele aldanma vü şuya tayanma
- 3612 sa'adet tācın istersenñ Hudādan
dile himmet tonın ehl-i du'adan
- 3613 eger dāyim dilersenñ devletüñi
kıla gör 'adla kāyim niyyetüñi
- 3614 deme zulm ede zālīm ermeye hulk
turur küfr-ile turmaz zulm-ıla mülk
- 3615 geder mazlūm kalmaz bellü zālīm
velī boynında yük kalur mezālīm
- 3616 düzen¹⁴⁶³ begler şatar ārāyişini
ra'ıyyet rāhatına āsāyişini
- [145a] 3617 dēren el renci-y-ile ni'met ü genc
ne deñlü dinç ola cem' olsa ilenc
- 3618 dilersenñ devlet ü 'ömr ü şebāti¹⁴⁶⁴
var incitme be-nā-ħak hīç zātı

¹⁴⁵⁹ T: *ki*.

¹⁴⁶⁰ T: *şafāsı*.

¹⁴⁶¹ T: *kamusi cān ile*. B, BL: *kamu yüz cānıla*.

¹⁴⁶² Yazmada: *zūr u bāzū*.

¹⁴⁶³ T: *düzer*. At: *düzen*.

¹⁴⁶⁴ Yazmada: *'ömr ü şebāti*.

- 3619 yaşar kerkes kemāzār olduğı'çün
toğan durmaz ziyānkār olduğı'çün
- 3620 çü Hüsrev dinledi bu nuş u pendı
ķabül étđi dil ü cāndan begendi
- 3621 kıılır çün-kim güher ķadrın bilendür
ķulađı bigi gönli dürci pürdür¹⁴⁶⁵
- 3622 pes andan döndi ķayşar sürdi Pervīz
şu mānendi revān odı¹⁴⁶⁶ bigi tēz
- 3623 çün¹⁴⁶⁷ ol māh étmiş-idi 'azm-i Behrām
ēki dün kıılmadı bir yerde ārām
- 3624 şahāne kerr ü ferr ü şevket-ile
'Acem milkine¹⁴⁶⁸ érđi heybet-ile
- 3625 eşidür nāgehān Behrām-ı Çübīn
ki cünbiş kıldı Hürşīd-i Zuhal-kīn
- 3626 çeküpdür eyle Hüsrev leşker-i Rūm
ki gözinden tołupdur kışver ü büm¹⁴⁶⁹
- 3627 çü var-ıdı gurūr-ı nefsi¹⁴⁷⁰ bārī
ķomadı Hüsreve hīç i'tibārı
- 3628 velīkin kıldı 'asker cem'ine 'azm
götürdi bezmi düzdi ālet-i rezm
- 3629 çeküp Īrān-zemīn leşkerlerini
Medāyin kışveri serverlerini
- [145b] 3630 tavaķķuf eylemedi¹⁴⁷¹ çüst ü çālāk
yörüdi Hüsrev āhengine bī-bāk
- 3631 var-ıdı i'timādı şavletine
inanur-ıdı rāy u kuvvetine¹⁴⁷²
- 3632 anı bilmez ki yüz döndürse devlet
getürür rāyı vāy u kuvveti let
- 3633 demür mevc-ile tołup tađ u şahrā
ērüp oldı muķābil ēki deryā

¹⁴⁶⁵ T: *dürcini pür.*

¹⁴⁶⁶ T: *revān u od.*

¹⁴⁶⁷ T: *çü.*

¹⁴⁶⁸ T: *mülkine.*

¹⁴⁶⁹ Yazmada: *ķişver-i büm.*

¹⁴⁷⁰ Yazmada: *gurūr u nefsi.*

¹⁴⁷¹ T: *eylemedin.* BL: *eylemedi.*

¹⁴⁷² Yazmada: *rāy-ı kuvvetine.*

- 3634 biri deryā-yı Ƙulzüm biri ‘Ummān
ne ḥad bellü aña ne buña pāyān
- 3635 ya êkisi êki küh-ı āhenīndür
şadāsı nāle āvāzı enīndür
- 3636 yaşamışlar cenāḥ u ƙalb u şaflar¹⁴⁷³
pür olmış ceyš-i cevşenden¹⁴⁷⁴ taraflar
- 3637 ƙarışdı birbirine êki¹⁴⁷⁵ deryā
êrişdi şarƙ u ğarba şūr u ğavġā
- 3638 gerer gerdüne perde gerd-i leşker
felek ġüşın şadā-yı kūs¹⁴⁷⁶ êder ker
- 3639 şanasın ƙapladı ebr-i siyeh-ġün
tolu ƙarı¹⁴⁷⁷ demür yağmurları ḥün
- 3640 êrişdüġinde leşker anda miḥmān
meger dest-i ecel dökmiş-idi ḥ‘ān
- 3641 şanasın pişdi şummākiye ol-dem
velīkin şuyı ƙandan eti ādem
- 3642 müheyyā oldı turşī çehrelerden
dökilür acılı aş zehrelerden
- [146a] 3643 girürler cenge¹⁴⁷⁸ ḥelvā bigi erler
muḥannesler ƙılur biryān cigerler
- 3644 bişer ol datlu¹⁴⁷⁹ aşlar et ü ƙandan
ki her kim tatdı-y-ısa toydı cāndan
- 3645 degül kim ol ta‘āmı yēdi herkes
ki buldı tu‘me mār u mūr u kerkes
- 3646 sünü oƙ ḥizmet eyler ya‘nī ḥayra
üleşdürür nevāle vahş u tayra
- 3647 mey-i ġülgün pür olup şahn-ı meydān
ƙadeḥ-veş kelleler olmışdı gerdān
- 3648 bir od¹⁴⁸⁰ urmışdı çarḥa barƙ-ı şimşir
ki şu olmış felekde zehre-yi şir

¹⁴⁷³ Yazmada: *cenāḥ-ı ƙalb-ı şaflar*.

¹⁴⁷⁴ Yazmada: *ceyš ü cevşen*.

¹⁴⁷⁵ T: *iri*. (Dipnotta Ür nüshası: *iki*). B, BL: *êki*.

¹⁴⁷⁶ Yazmada: *ġüş*.

¹⁴⁷⁷ Yazmada: *ƙaldı*.

¹⁴⁷⁸ T: *görürler cengi*. At: *girürler cenge*.

¹⁴⁷⁹ T: *deñlü*. (Dipnotta İ nüshası: *tatlu*). B, At: *tatlu*.

¹⁴⁸⁰ Yazmada: *oƙ*.

- 3649 çi ger sancaklarun yüceydi kadri
sünüler gözler oturmağa şadri
- 3650 kemendinden kemendün çehreler hāk
sihāmuñ sehmi-y-ile zehreler çāk
- 3651 kimi tır ü kemān éderse der-pey
kılurdi ‘ömrinün tomarını tay
- 3652 tağıdur mağzı gürz-i kühıpeyker
şu resme kim gubarı bād-ı şarşar
- 3653 meger şeytānlık eyler ok hünerde
ki yer eyler girüp kan u tamarda¹⁴⁸¹
- 3654 kemendün halkasıdur mār-ı pīçān
ki kılur her kime tolaşa bī-cān
- 3655 göge toz eyle olmışdı revāna
ki şan yer kılup ağdı āsumāna
- [146b] 3656 felek ditrederdi kılup şanki yaprak
emān isterdi koyup başa toprak
- 3657 bulud yağmur yerine kan dökerdi
kaçup ol kıludan cin cān dökerdi
- 3658 kurulmuşdı she çetr-i hümāyūn
bir ulu fil üzre fāl-ı meymūn
- 3659 Buzurg--ümīd oturmuş bile tahta
sıturlab-ile reml öñinde tahta
- 3660 diledi şeh ki enüp bine ata
özini yağıya cān oda ata
- 3661 komadı h̄āce eydür bir neçe dem
gerekdür şaşa şabr ey şāh-ı a‘zam
- 3662 pes andan ériserdür sā‘at-ı sa‘d
nuhüsetdür ‘adū-yı naḥsa min ba‘d
- 3663 bugün şabr ét yarın fırsatıñdur
ne yel deprense yarı nuşretüñdür
- 3664 ‘Acem kavmı gönülsüz tırışurlar
senünle şanma cāndan urışurlar
- 3665 gönüller sendedür andaysa tenler
ne deñlü iş éde cānsuz bedenler

¹⁴⁸¹ İki türlü okunacak şekilde harekelenmiştir: *kan u tamar* ve *kan-ı tamar*.

- 3666 bağırları nêçeme oldısa taş
atañ kullarıdur āhır bu evbāş
- 3667 umaram kim bu dün iş uzadalar¹⁴⁸²
nihānī hāzretüñe¹⁴⁸³ söz édeler¹⁴⁸⁴
- 3668 bu söze kıldı sultān iltifātı
ilerü tıtdı şabırı vü şebātı
- [147a] 3669 hem étdi Rūm kavmına istimālet
ki cehd eyleñ olmaya hacālet
- 3670 eger bugün tırasız ‘ahduñuza
‘ıvaż yüz biñ kılam bir cehdüñüze
- 3671 birez şābit oluñ fırsat bizümdür
bugün fetḥ ü yarın nuşret bizümdür
- 3672 er olan gişiye ğayret gerekdür
yüz erden döndüren ‘avrat gerekdür
- 3673 öc almak isteyen olsun vecelsüz
mu‘ayendür ölüm olmaz ecelsüz
- 3674 kazā geldükde gişi kaçsa olmaz
çü gelmeye gözinde olsa bulmaz¹⁴⁸⁵
- 3675 eyü dirlik düzetmekdür dişiye
yavuz addan ölüm yég er gişiye
- 3676 çü kalmaz hīç baş devrān içinde
yég ol-kim oynaya meydān içinde
- 3677 pes andan dutdı rümīler şebātı
neberd olmışdı şām érince katı
- 3678 çü gönüller bir idi arķalar düz
éki leşker dañı döndürmedi yüz

Şıfat-ı şeb

- 3679 gene çün halvetine şāh-ı eflāk
girüp pür şem‘ olur ħargāh-ı eflāk
- 3680 meger kim beklemek-içün tapusın
kıllurlar pür meşā‘ il şeh kapusın

¹⁴⁸² T: *uz ideler*. (Dipnotta Üt nüshası: *uzadalar*)

¹⁴⁸³ T: *hāzretüñle*.

¹⁴⁸⁴ T: *iderler*.

¹⁴⁸⁵ T: *bulsa ölmez*. BL: *olsa bulmaz*.

- 3681 nète-kim pāsubān nevbet dutarlar
ki oddan ḥarbegāhī¹⁴⁸⁶ oḡ atarlar
- [147b] 3682 gece érdi éki cānibde leşker
çalnup ṭabl-ı āsāyiş dönerler
- 3683 bu yaña Ḥusrev ol yaña da Behrām
ḵonup zıkr-ile étmişlerdi¹⁴⁸⁷ ārām
- 3684 dēr-idi dembedem Behrām-ı Çübīn
ki erlik gösterem Pervīze yarın
- 3685 şabāḥ eyle bitürem Rūm işini
ki gūr içre yeyeler şām aşını
- 3686 çü ben cevlān uram meydān içinde
ḵoyam Ḥusrevleri ḥusrān içinde
- 3687 bu resme bir nêçe lāf u güzāf ol
édüp¹⁴⁸⁸ şanur-ıdı dürdini şāf ol
- 3688 anı bilmez ki baḥt étmese yārī
olur pençe şikence zūr u¹⁴⁸⁹ zārī
- 3689 bu yaña Ḥusrev eydürdi Ḥudāya
Kerīme pādişāha reh-nümāya
- 3690 cihāna Ḥākīm-i muṭlaḡ ṭapuḡdur
ḵamu bāṭıldur ancak ḥaḡ ḵapuḡdur
- 3691 senüḡdür milk-i ‘ālem¹⁴⁹⁰ Mālīki sen
birine vērüp alursın birinden
- 3692 kimin ‘izzetde iken ḥor édersin
kimini ḥor ikem muḥtār édersin
- 3693 bilürsin āḥir éy her ḥāle ‘ālim
ki baña zūlm éder Behrām-ı zālīm
- 3694 atam taḥtını aldı başum ister
ḵurutdı beni şimdi yaşum ister
- [148a] 3695 çü sen ‘adl ehlinin¹⁴⁹¹ éy dāver-i pāk
nêçe zūlm éde ben ḵula bu bī-pāk
- 3696 yüz urup ḵıldı bu resme münācāt
aḡa kim ‘arz éder her gişi ḥācāt

¹⁴⁸⁶ Yazmada: *ḥarbegāhī*. T: *ḥarbegāha*. B, At: *ḥarbegāhī*.

¹⁴⁸⁷ T: *tutmuşlardı*. (Dipnotta Ür nüshası: *itmişlerdi*). B: *étmişlerdi*.

¹⁴⁸⁸ T: *urup*.

¹⁴⁸⁹ T: *u* yok.

¹⁴⁹⁰ Yazmada: *mülk ü ‘ālem*.

¹⁴⁹¹ T: *issısın*. (Dipnotta H nüshası: *ehlisin*). B: *ehlisin*.

- 3697 bu hāl içinde bir hādım içerü
girüp urdı şeh öninde yere rû
- 3698 ki sultānuñ hemīşe bahtı ‘ālī
sa‘īd ılduzı vü mes‘ūd fālī
- 3699 kapuya geldi bir peyk-i huçeste
diler keşf êde şāha rāz-ı beste
- 3700 teninde şeb-revāne cāmesi var
elinde husrevāne nāmesi var
- 3701 buyurdu şeh hemān-dem girdi urdu
yere yüz nāmesini vèrdi tırdı
- 3702 dedı şāha Hıudā hem-rāhuñ olsun
feleklerden yüce dergāhuñ olsun
- 3703 zamān devr êtdügince pāyidār ol
zemīn var olduğınca üstüvār ol
- 3704 hemīşe düşmenüñ başı ayakda
bèli vü boynı zencīr ü tayakda
- 3705 buyurdu şeh ki ol mektüb okundu
içinde her ne var maṭlūb okundu
- 3706 ‘Acem serverleri yere yüz urmuş
kamusı ‘özr ü istiğfāra¹⁴⁹² tırmış
- 3707 karar eyle eylemişler kim şehergāh
bezedüğünde leşker hayl u hargāh
- [148b] 3708 yöriyeler uruşur¹⁴⁹³ bigi düpdüz
koyup Behrāmı şāha dutalar yüz
- 3709 velīkin istemişler ‘ahd u peymān
ki ‘afv eyleye suçlarını sultān
- 3710 beşāret buldı şeh bu hoş haberden
nète-kim teşne-dil cüllāb-ı terden
- 3711 pes¹⁴⁹⁴ ol dün vèribidi ‘ahd-nāme
ki i‘lām eyleyeler hāşa ‘āma
- 3712 êki leşker daḥı ol gece düpdüz
göz açınca gözin yummadı gündüz

¹⁴⁹² Yazmada: *istikbāle*.

¹⁴⁹³ T: *irüşür*. B, BL: *urüşür*.

¹⁴⁹⁴ T: *hem*.

- 3713 baġarlar kim bu ŗuretġāz-ı¹⁴⁹⁵ ġerdūn
ne lu‘b-ıla ġılır ŗeklin diġer-ġūn¹⁴⁹⁶
- 3714 ġōzedūrler ki devr-i bī-mūdārā
ne ġizlūsin ġılısar āŗikārā
- 3715 ġēceler yūklūdūr olmadı āġāh
ġimesne kim ne toġısar ŗeġergāh

ŗıfat-ı rūz

- 3716 ŗeġer ġūn ŗeh-sūvār-ı ġarġ-ı ġerdān
neberd ŗ rezme¹⁴⁹⁷ ġıldı ‘azm-ı meydān
- 3717 dikince ġīn ŗehi maŗrıġda a‘lām¹⁴⁹⁸
negūsār olmuŗ-ıdı rāyet-i ŗām
- 3718 zihī heybet ki daġı aġmadın yūz
tūmen biġ ġaŗm yūz dōndūrdi dūpdūz
- 3719 ne tīr-i tīz ŗ¹⁴⁹⁹ ne ŗimŗīr-i būrūrān¹⁵⁰⁰
bu taġ ġarġ oldı ġana rūy-ı devrān
- [149a] 3720 ŗabāġ oldı ġeriler eyledi cūŗ
ŗu resme ki_ oldı cinn ŗ ins bihūŗ
- 3721 ŗan ejderhālar ŗzmiŗdi¹⁵⁰¹ selāsıl
veyā ērdi ġōġe yēre zelāzil
- 3722 nefirūġ na‘rası kūsunġ ġırīvi
fuġā‘a ġoymıŗ-ıdı nerre dīvi
- 3723 yaŗandı ēki leŗker daġı ŗaf ŗaf
kim urdı ġūrze el kim ġabzaya kef
- 3724 ōġinde Ĥusrevūġ rūmīler alay
durup ġōzlerler-ıdı cenge ġolay
- 3725 ‘Acemden yūz dutan Pervīz-i¹⁵⁰² ŗāha
ēriŗmiŗ-ıdı ġarıŗmiŗ-ıdı¹⁵⁰³ sipāha
- 3726 ġeriden eyle tolmıŗ kūh u ŗahrā
ki ġalmamıŗdı vaġŗ u taġra me‘vā

¹⁴⁹⁵ T: ŗūretġāz-ı.

¹⁴⁹⁶ T: diġer-ġūn.

¹⁴⁹⁷ Yazmada: neberd-i rezme.

¹⁴⁹⁸ Yazmada: i‘lam.

¹⁴⁹⁹ Yazmada: tīr ŗ tēze.

¹⁵⁰⁰ Yazmada: ŗimŗīr ŗ būrūrān.

¹⁵⁰¹ T: ejderhāya iriŗdi.

¹⁵⁰² T: Pervīz.

¹⁵⁰³ T: iriŗmiŗ vū ġarıŗmiŗdı.

- 3727 çî ger başmış-ıdı Behrāmı hayret
inanup kuvvete éderdi¹⁵⁰⁴ ğayret
- 3728 yaşayup leşkerin yöridi bî-bāk
figān u na‘rālardan zehreler çāk
- 3729 berāber birbirine éki leşker
oķ oldı arada¹⁵⁰⁵ peyk-i haber-ber
- 3730 gene karışdı éki baħr-ı cūşān
biribirne¹⁵⁰⁶ ğırivān u ħurūşān
- 3731 dil uzatmış sünüler söylemege
cigerler ħālını şerħ eylemege
- 3732 cehennem-veş neçe kim yanar içler
şıvarur odlu şu-y-ıla kılıçlar
- [149b] 3733 uyan¹⁵⁰⁷ yeltesine bād-ı dimāğuñ
ğeder yeli yese ğarbın çomāğuñ
- 3734 şu deñlü ādemī olmışdı bî-cān
ki götürdi eti gövde gövdeyi¹⁵⁰⁸ kan
- 3735 ölü etile ādem eyle tolmış
ki yazı yüzi tağa hem-ser olmış
- 3736 pes ol tağuñ aķan sēl-i revānı
yēdi baħruñ kılır rengini kanı
- 3737 Buzurg-ümīd turmış şāh öñinde
‘Uṭārid bigi mihr ü māh öñinde
- 3738 suṭurlāb elde gözler rüz-ı pīrüz
ki düşmen rüzı yüzine kōna toz
- 3739 çü vaķt érđi dēdi şāhā demidür
bilür vaķt u demi¹⁵⁰⁹ ol ki ādemīdür
- 3740 yöridi-kim vērđi Ħaķ fırsat senüñdür
muzaffer-fersin ü nusret senüñdür
- 3741 şol-ķadem¹⁵¹⁰ şıçradı şāhīn bigi tēz
binüp Şebdīze pervāz urdı Pervīz

¹⁵⁰⁴ T: *ķavmine iderdi*. B: *ķuvvetine éderdi*.

¹⁵⁰⁵ Yazmada: *orta yērde*.

¹⁵⁰⁶ Yazmada: *biri biri*.

¹⁵⁰⁷ Yazmada: *oyın*.

¹⁵⁰⁸ T: *eti vü gövdeyi*. (Dipnotta Ür nüshası: *eti gövde gövdeyi*). B, BL: *eti gövde gövdeyi*.

¹⁵⁰⁹ Yazmada: *vaķt-ı dem*.

¹⁵¹⁰ T: *hemān-dem*. B, BL, M, At: *şol-ķadem*.

- 3742 bıraıdı fıli depdi dūřmene at
dutar ruı ki _eyleye Behrāmı Şeh-māt
- 3743 elinde tığ-1 hindī ıalsa kime
demür tağ-ısa eder eki nıme
- 3744 kılıcından olur Behrāmiler güm
nête-kim tığ-1 ĥurřid erse encüm
- 3745 ıomāđından dökilürler girızān
nête-kim şarşar ede bergi rızān
- [150a] 3746 yörیدی bile ol sultān-1 leşker
ne dursun ten ıü depdi cān-1 leşker
- 3747 ‘alem depretdi rümiler serāser
‘Acem kıavmı tırımadı berāber
- 3748 görüندی tālī ‘-i Pervıze pırüz
kıaraıu oldu Behrāmilere rüz
- 3749 görür Behrām kim iş bařdan¹⁵¹¹ aşdı
belā deryāsı taşdı başdan aşdı
- 3750 bıraıdı raıtı terk etti külāhı
ıü bī-rāh-ıdı kıaıdı dutdı rāhı
- 3751 pes ol deryā ıeriye dūřdı sıngun
olur bir demde dehr işi diger-gün
- 3752 döküldi māl u genc ü ĥayme vü bār
tağıldı er nête-kim téz bāzār
- 3753 kırup etmediler rümiler ārām
dutunca rüy-1 rüzı řāmına řām¹⁵¹²
- 3754 keserler ü bııerler erteve¹⁵¹³ dek
kimi kim gördiler buğday başı tek
- 3755 şu deınlü kellelerden yığdılar ıaç
kı yıllar kıalmadı kıuş dāneye aç
- 3756 ol artuı cem ‘den kıurtulmadı kem
meger Behrām-ıla bir nêce ādem
- 3757 yüzün dönderdi ıün Behrāma baıtı
bıraıdı Ĥusre[v]de tēc-ıla¹⁵¹⁴ taıtı

¹⁵¹¹ T: ĥadden. B, BL: başdan.

¹⁵¹² T: řāme-i řām. At: řāmına řām.

¹⁵¹³ T: gıceye.

¹⁵¹⁴ T: tēcı vü taıtı.

- 3758 ‘Acem milkinde¹⁵¹⁵ behre bulmayup ol
  r rdi Ő h-ı   n tahtına dek yol
- [150b] 3759 iz  c 'al ka z  yazup cebine
 ha asın fikr  de  rişdi   ne
- 3760 felekden behre  ltem d rdi Behr m
 y r  zre k m u n -k m oldu bed-n m
- 3761 bel  Behr m-ı G r ursa dem-i z r
 k lur  hirde Şayd anı kem n g r
- 3762  ıkar gend zini g ren  zinden
 d r st oldur ki kurtuldu g zinden
- 3763 S leym n gend zine¹⁵¹⁶ olsa ma r r
 bulur yol a a geh d v   geh  m r
- 3764 budur lu' b  cih nuŐ t ze t ze
 oyun  gretse olmaz ho kab za
- 3765 kim oldu bir nefes bu evde dilşad
 ki y z b -d d-ıla k lmadı fery d
- 3766 kim n  halkına d kdi bir dem  b 
 ki  oldurmadı a zına  ur b 
- 3767 kime y d rdi bir lo ma y mek s r
 ki  hir y medi etin kara y r
- 3768 ne merdi b sledi-kim v rmedi derd
 ne v rdi i di ki  hir k lmadı zerd
- 3769 bu b g i inde bir a a  y celmez
 ki ŐoŐ ucı ecel y li  c almaz
- 3770 bu s k  ne ulu g zler¹⁵¹⁷ ne  ordı
 geh  Ő f  i  r r g h d rdi
- 3771 g m u Ő d  biz m'  nd r  arındaŐ
 geh  ayak ka ılur y re geh baş
- [151a] 3772 bir evde mu rib  der s z u ger s z
 bir evde sa ıcılar v r r  v z
- 3773 Őad dur b -be a ger s z u ger s z
 bu g nbedde  i bir ka  u  i bir ko 
- 3774 ŐorarsaŐ  are ma r r olmama dur
 ken r-ı  ayrdan d r olmama dur

¹⁵¹⁵ T: m lkinde.

¹⁵¹⁶ T: hend zine.

¹⁵¹⁷ Yazmada: k zeler.

**Nişisten-i Husrev be-pādişāh-ı bār-ı dovvom u
istiķāmet giriften**

- 3775  rişmişdi m h  burcına m h
ki ağdı tahta m h-ı Husrev-i ş h
- 3776 hem  tmiş Sevrde N hid   Berc s
sa'adet vermege tesd s   teşl s
- 3777 H melden  fit b olmuşdı n zır
'U arid hatt-ı Cevz  birle h zır
- 3778 Zuhal Behr m-ıla r ci' bulunmuş
sa'adet kevkebi t li' olunmuş¹⁵¹⁸
- 3779 bu t li' birle hurşid-i dil- v z
şeh-i p r z-ahter¹⁵¹⁹ ya'n  Perv z
- 3780    buldı devlet-ile bahtına yol
oturmuşdı Med yin tahtına ol
- 3781 şaf  t ldi y zinden t k-ı eyv n¹⁵²⁰
rev n oldu s zinden  b-ı hayv n
- 3782 kamu begler m barek-b d  derler
rev n-ı Keykub dı ş d  derler
- 3783 şa ulamışdı d pd z bay u yoksul
H kka ş kr eyler-idi h  ce v  kul
- [151b] 3784 cev hir eyle d k ldi niş ra
ki g r nmez g herden seng-i h re¹⁵²¹
- 3785 yaraşdı başına devlet k l hi
 rişdi şarka ğarba n m-ı ş hi
- 3786 cih n t lmiş-ıdı  v zesinden
 der dery ze c n derv zesinden
- 3787 y riy p ' leme nakş-ı nig ni
 derdi  fer niş  fer ni
- 3788 kamu bağlu g n l buldı k ş dı
ki az m ddetde c mle milk-i  r n
- 3789 vil yet t ldi emn   'iş   ş dı
muťi' i oldu v rdi cizye T r n

¹⁵¹⁸ T: *bulunmuş*.

¹⁵¹⁹ T: *p r ze-ahter*. B, BL: *p r z-ahter*.

¹⁵²⁰ T: *t k u eyv n*.

¹⁵²¹ T: *h k   h re*.

- 3790 bu şükre ki êtdi_ erzānī Huḍā tāc
cihānda ҡomadı hīç aç u muhtāc
- 3791 üleşdürdi şu deñlü genc ü mālı
ki mālāmāl oldı ol havālī
- 3792 sehā vü ‘adl u dād êdindi pīşe
işi ‘iş ü neşāt-ıdı hemīşe
- 3793 ki milki¹⁵²² êki nesne êder ābād
biri anuñ sehāvet birisi dād
- 3794 ‘Acem serverleri ne hoş demişdür
ki beglik dēduğın dād u dihişdür
- 3795 ne mālı kim vērürsin yār olısar
şu kim şoñ ҡaldı mūr u mār olısar
- 3796 bu êkisi olmasa ey şeh yalansın
dutalum kim Süleymān-ı zamānsın¹⁵²³
- [152a] 3797 eyüye yavuza bahşış hünerdür
bu kesb-i hayr-ısa¹⁵²⁴ ol def’-i şerdür

Zārī kerdēn-i Husrev der ḥasret-i Şīrīn

- 3798 çü şehlik işi bitdi ḥasret-i yār¹⁵²⁵
varuraķ êtdi şāhuñ cānına kār
- 3799 nihān erişdi Şīrīn şūr u şevķı
şehe telḥ eyledi ol ‘iş ü zevķı
- 3800 ne göñülden ırağ olurdı bu ğam
ne urabilür-idi zaḥma merhem
- 3801 meger var-ıdı Meryemle yemīni
ki aḥmaya daḥı ‘İsā demini
- 3802 ķarār eyle ķılınmış ķayşar ile
seri cem’ olunmağçün efser-ile
- 3803 ki anuñ ķızı üstine şehinşāh
gelürse baķmaya ḥurşīd-ile māh
- 3804 êderdi derd-ile zārī demādem
bulımazdı bu derdüñ semmine em

¹⁵²² T: *mülki*.

¹⁵²³ T: *cihānsın*. B, BL: *zamānsın*.

¹⁵²⁴ Yazmada: *kesb ü hayrısıa*.

¹⁵²⁵ T: *ḥasreti yār*.

- 3805 ʃarab ʃılur-ıdı lıkin göñülsüz
ola mı bülbülüñ şādısı gülsüz
- 3806 görünmezdi gözine ʃāk-ı eyvān¹⁵²⁶
yanardı āh-ıla Mihr-i Keyvān¹⁵²⁷
- 3807 lebin aņduqça bağrı ʃan dökerdi
dişin aņsa dür ü mercān dökerdi
- 3808 şacı derdinde ʃılsa dembedem¹⁵²⁸ āh
yanup pür¹⁵²⁹ müşk olurdı taht-ı dergāh¹⁵³⁰
- [152b] 3809 aqıtısa ʃan yaş edüp ʃaddını yād
biterdi ʃanda ʃamsa serv ü şimşād¹⁵³¹
- 3810 ruḥ-içün ağlayup olduqça zār ol
ʃılurdı çevre yanın lālezār ol
- 3811 içerse mey ḥayāl-ı la‘l-ı Şīrīn
ederdi cām içinden şāha nefrīn
- 3812 ki ʃanı ey vefāsuz ḥaqq-ı şoḥbet
yēle mi vardı ol mihr ü muḥabbet
- 3813 bulup sultānlıđı yāri unutduñ
bu yoğa aldanup varı unutduñ
- 3814 gehī gendüzine eydürdi ey gīç
meliklik ‘ışq-ıla cem‘ olmaya hīç
- 3815 dilersenñ yār zülfinden¹⁵³² ʃarārı
ʃur örü tārūmār et kārūbarı
- 3816 gerekse şāh eşiginde iķāmet
bu mālı mār gör milki¹⁵³³ melāmet
- 3817 ya anda ‘aşıq u derbān¹⁵³⁴ gereksin
ya bunda ‘aқıl u sultān¹⁵³⁵ gereksin
- 3818 benem ol ʃuş ki ʃıldum kām u nā-kām
özüme sebzeden ebrīşümi¹⁵³⁶ dām

¹⁵²⁶ T: ʃāk ü eyvan.

¹⁵²⁷ T: mihr ü Keyvān.

¹⁵²⁸ T: her seher.

¹⁵²⁹ T: pür yok.

¹⁵³⁰ Yazmada: taht-ı dergāh.

¹⁵³¹ Yazmada: serv ü şimşād

¹⁵³² T: zülfinde.

¹⁵³³ T: mülki.

¹⁵³⁴ T: ‘aşıq-ı derbān. BL: ‘aşıq u derbān.

¹⁵³⁵ T: ‘aқıl-ı sultān. BL: ‘aқıl u sultān.

¹⁵³⁶ Yazmada: eşişe-mi.

- 3819 çü cān bāğına men ‘ éder¹⁵³⁷ güzerdan
çi āhenden ayağ bāğı çi zerden
- 3820 ayağumdan¹⁵³⁸ durağum ne açılur
ne bu bāg-ıla ol bāğa uçılur
- 3821 éder çün beni bir ādem demi pīç
yaraşur mı eki ‘ālem ğamı hīç
- [153a] 3822 az-iken bağa ğamh̄āre hezārān
olı bilem-mi ben ğamh̄or-ı yārān
- 3823 geh eydür şehliğa devlet gerekdür
şanā‘at ehline ālet gerekdür
- 3824 deñemedüñ-mi kim ol şūh-ı ‘ālem
seni ne nüktelele kıldı verhem¹⁵³⁹
- 3825 eşitmedüñ-mi ol fettān-ı hūn-rīz
nece_étđi ğamzesi teg sözlerin¹⁵⁴⁰ tīz
- 3826 bunuñla ki_eyledi bed-hūylıqđan
seni añmadı bir dīlcūylıqđan
- 3827 cefālu cānumuza cebr édelüm
ger ol ğadr¹⁵⁴¹ eyledi biz şabr édelüm
- 3828 çü yoğ-ıdı qatında yār-ı hem-dem
hemān göñli idi sırrına maħrem
- 3829 ki Ermenden tıtıcağ Rūm-içün yol
qomışdı anda Şāvūrı raqīb ol
- 3830 ki ‘avrat geh elif olur gehī lām
éde her hāldan ol sultāna i‘lām
- 3831 bu endīşeyle qalmışdı şehinşāh
yudardı qan éderdi derd-ile āh
- 3832 demādem düzdügince Bāribed sāz
ğazel bu tarza kılırdı ser-āğāz
- Ğazel hunden-i Bāribed münāsib**
- 3833 hūn-ı ciger ki cām-ıla cāna müdāmdur
bu ğamr ğayr-ı ‘aşıqa ey dil ğarāmdur

¹⁵³⁷ T: *eyler*.

¹⁵³⁸ T: *ayağumda*.

¹⁵³⁹ T: *derhem*. (Dipnotta H nüshası: *verhem*). B, BL: *verhem*.

¹⁵⁴⁰ Yazmada: *ğamzesinüñ sözlerin*.

¹⁵⁴¹ Yazmada: *özr*.

- [153b] 3834 zülfi hevāsı ğayrına bāzār ki eyledüm
ger südi maḥz-ısa kamu sevdā-yı hāmdur
- 3835 her cān ki mihr-i dost degüldür muḳābili¹⁵⁴²
ḳadri felekde-y-ise meh-i nā-tamāmdur
- 3836 āzār-ı dil diler-ise düşmen bigi ḥabīb
cānuma minnet ola ki ol dostıḳāmdur
- 3837 yār-ı muḫālifün ḳomazam perdesin baḳa¹⁵⁴³
ger Rūm u ger ʿIrāḳı Şıfāhān maḳāmdur
- 3838 ḳaygum gècesi yüz ḫayālinde şubḫ olur
ʿİşum şabāḫı zülfi firāḳında¹⁵⁴⁴ şāmdur
- 3839 dil ğamzesini görmeyeli meyli yoḫ meye
yaşum¹⁵⁴⁵ şarāb olup ḳaygum¹⁵⁴⁶ tolu cāmdur
- 3840 cānum çün¹⁵⁴⁷ bilmedün şeker-i vaşlı şükrünü¹⁵⁴⁸
iç hier zehrini ki¹⁵⁴⁹ dem-i intiḳāmdur
- 3841 gel ey cān şehrinün dārında nakḳāş
der ü dīvārı¹⁵⁵⁰ sırrın nakşı¹⁵⁵¹ ḳıl fāş
- 3842 ne şüret kim edersin levḫe taşvır
dil ü cān ḫallı-y-ıla¹⁵⁵² eyle taḫrır
- 3843 düzet her berg ucına ol nevāyı
ki āheng ede rümī vü ḫıṫāyī
- 3844 yaz ol diḳḳatde ḫaṫṫ u resm-i pergār¹⁵⁵³
ki tābı olmasa yüz yarılup tār
- 3845 çü nūrīdür¹⁵⁵⁴ görür bārik-i bīnler
ne ğam terk eylese tārık-i dīnler
- [154a] 3846 cihān eşḳālınun pāyānı yoḳdur
anı nakş¹⁵⁵⁵ etmegün imkānı yoḳdur

¹⁵⁴² Yazmada: *muḳābeli*.

¹⁵⁴³ T: *yegāh*. B, BL, M, At: *baḳa*.

¹⁵⁴⁴ T: *zülfi firāḳıyle*.

¹⁵⁴⁵ Yazmada: *yaşub*.

¹⁵⁴⁶ T: *ḳabağum*. M: *ḳaygum*.

¹⁵⁴⁷ T: *çü*.

¹⁵⁴⁸ T: *bulduḫ şeker-i vaşlı şükrini*.

¹⁵⁴⁹ T: *kim*.

¹⁵⁵⁰ T: *dīvār*. B, BL: *dīvārı*.

¹⁵⁵¹ Yazmada: *nakşı*.

¹⁵⁵² Yazmada: *ḫilliyıla*.

¹⁵⁵³ Yazmada: *resm-i ḫaṫṫ-ı pergār*.

¹⁵⁵⁴ T: *nūrı var*.

¹⁵⁵⁵ T: *şerḫ*. B, BL: *nakş*.

- 3847 ède gör levhuñı pāk u mücellā
ki_ola èki ‘ālem naqşı peydā
- 3848 kıılur ma‘nā dürer¹⁵⁵⁶ çün bāde şüret
gerek rengin ma‘ānī sāde şüret
- 3849 kalem bandurdı pes¹⁵⁵⁷ rengine üstād
bu resme_ètdi gene taşvire bünyād
- 3850 ki çün Husrevden ayru düşdi Şirīn
èderdi gendüye derd-ile¹⁵⁵⁸ nefrīn
- 3851 gehī gögsin dögerdi gehī yüzini
melāmet eyler-idi gendüzini
- 3852 koyun bigi ki yeye zaḥm-ı kaşşāb
el ayak talpınur içi tolu tāb
- 3853 heves yeli tozutdı hırmanını
hevā oldı şuya şaldı tenini
- 3854 kıılur girpüklerini rişte-yi dür
èder dürden yēñin ü etegin pür
- 3855 gehī süsen bigi olurdı gamnāk
kıılurdi gonca bigi geh tonın çāk
- 3856 söğüt bayrağı bigi serv-i lertzān
yolınup sünbülü müşk olmış erzān
- 3857 semenlerle kıoparur berg-i lāle
güle findukları kıılmış havāle
- 3858 meger cüllāb düzmege şekerden
akıdur gül şuyın bādām-ı terden
- [154b] 3859 anın nergisleri kıalurdı bī-h‘āb
ki_èder her dün gülistānını sīr-āb
- 3860 bahār-iken laṭīf ü tāze vü ter
ḥazān yaprağı mānendinde ditrer
- 3861 tenine reşk èderken çeşme-yi nūr
eridi geçdi şanki¹⁵⁵⁹ şuda kāfūr
- 3862 mükemmel bedr-iken döndi hilāle
şebīh oldı sehī serv-i hılāla

¹⁵⁵⁶ T: *vurur.*

¹⁵⁵⁷ T: *çün.* B, BL: *pes.*

¹⁵⁵⁸ T: *şür ile.*

¹⁵⁵⁹ T: *san-kim.*

- 3863 d r-idi g nline kim  y sitemk r
kim  der gend ye bundan beter k r
- 3864 g n l ma s dunı  ıkarđın elden
yaşuğ d k ki_el ayak  aldı  amelden
- 3865 ayağuğ batmış-iken gizl  gence
 ek p  a duğ y rid r  ek şikence
- 3866 el n  rişmiş-iken  sum na
y re d şd n y z n ur  sit na
- 3867  ır ğı kim ver rdi g z ne¹⁵⁶⁰ n r
y le verd n  ek andan¹⁵⁶¹ cevr-i deyc r
- 3868  aranulı da bulduğ  b-ı hayv n
  n i med n g z nden oldu pinh n
- 3869 bu odlardan¹⁵⁶² kılursağ dehri p r-d d
peşim nlik ziy na eylemez s d
- 3870  atı g nl n get rdi başuğa yas
d y¹⁵⁶³  ndi bug ne bağruğa taş bas
- 3871 bu resme sağılar sağup d r ağlar
sınuğın bu g zel g zlıyla bağlar

[155a]

 azel-i m n sib

- 3872  y sefer  azmın  ılan c n eyle menzil g tme gel
  n dil   c nsın  oma b -c n u b -ten¹⁵⁶⁴ g tme gel
- 3873 h şılısın   mr m n  a ma becid   mr m bigi
sens z olan   mrden bi'll h ne h şıl g tme gel
- 3874 sen yaşum bigi g delden g tdi n ri  eşm m n
va tıdur merd mlig n bir dem kerem kıl g tme gel
- 3875 g ller¹⁵⁶⁵  tdi yolları  b-ı rev nından g z m
g lsin  y serv-i rev n şoldurmasun gil g tme gel
- 3876  ana girme d n yaşum ardu cadur y ter dutar
 h-ı  aşı dan yigitsin olma g fil g tme gel
- 3877 ay y z n n ayrılığı g nler m d n eyledi

¹⁵⁶⁰ T: *y zine*. M: *g z ne*.

¹⁵⁶¹ T: *imdi*.

¹⁵⁶² Yazmada: *odlardan*.

¹⁵⁶³ Yazmada: *d di*.

¹⁵⁶⁴ T: *b -dil*.

¹⁵⁶⁵ T: *g ller*.

dün-ise kim her¹⁵⁶⁶ demidür baña biñ yıl gétme gel

- 3878 ‘aql u şabr u cān¹⁵⁶⁷ u gönülüm¹⁵⁶⁸ kārübānı çağrışur
sāribānuñ néce¹⁵⁶⁹-kim bağlaya maħmil gétme gel
- 3879 néçe bunuñ bigi zārī vü feryād
kılur kim edemez biñde birin yād
- 3880 gehī telkīn eder ‘aql[ı] Sürüşü¹⁵⁷⁰
ki şabr-ıla dürüş kılma ħurüşı
- 3881 heves vesvāsı geh eyidür ne perhīz
dürüş Pervīzūñ ardından eriş tēz
- 3882 mürīdüñdür murādın ħāşıl eyle
gönüldeñ cānı cāna vāşıl eyle
- [155b] 3883 bu ħāletde çoğ etdi ıztırābı
bilimez nêrden ola fetĥ-i bābı
- 3884 yüzün göğsin birez kim döğdi urdı
Mehīn Bānū katına vardı tırdı
- 3885 dēyürek yermürürek¹⁵⁷¹ ederek āh
ol işden eyledi Bānūyı āgāh
- 3886 Mehīn Bānū vērür pend ü naşīhat
ki şükr et ħāşıl olmadı fażīhat
- 3887 gerekdür bu işe şabr u taħammül
tevessül ‘aqla Allāha tevekkül
- 3888 mu‘ayyen şabr raħmānī sıfatdur
‘acel kimdeyse şeytānī cihetdür
- 3889 yēle vērđi néçe evenler adı
nêçeler şabr edüp buldı murādı
- 3890 geç olur la‘l anuñ‘çündür beķāsı
biledür lāle-yi tēzūñ fenāsı
- 3891 dirilmez toħm nēte¹⁵⁷²-kim şaçılmaz
birez bağlanmayınca iş açılmaz

¹⁵⁶⁶ T: *bir*.

¹⁵⁶⁷ Yazmada: *‘aql-ı şabr-ı cān*.

¹⁵⁶⁸ T: *gönül*.

¹⁵⁶⁹ T: *nide*. M: *nēce*.

¹⁵⁷⁰ T: *‘aqlı sürüşü*.

¹⁵⁷¹ Yazmada: *yümürürek*.

¹⁵⁷² T: *nice*.

- 3892 düşüp tıran urur baht aşına diş
düşe tırı bitürür yoldaki¹⁵⁷³ iş
- 3893 yorar¹⁵⁷⁴ çok tız tızıyi¹⁵⁷⁵ gil¹⁵⁷⁶ ü seng
aıul aıul alur menzil har-ı leng
- 3894 şular kim tız aıa köpri yıkar ol
furun kim tız ola etmek yaıar ol
- 3895 kıatı günde gerekdür şabr yoldaş
ata vācibdurur na'l olsa yol taş
- [156a] 3896 nētesi ola vaşl-ı dost bī-renc
biledür hār-ıla gül mār-ıla genc
- 3897 çeküp sen¹⁵⁷⁷ Husrev-içün cevr ü zaımet¹⁵⁷⁸
görisersin kıayurma 'ış ü rāhat¹⁵⁷⁹
- 3898 birez bu sözden ārām ētdi Şırın
ne sevsün şabr u şeker birbirin
- 3899 bu yüzden gerü Şāvūr-ı hıredmend
ögüş söylemiş-idi nuşh-ıla pend
- 3900 ki yüz cehd-ile ol dilber göñülsüz
ēderdi şabr bülbül bigi gülsüz
- 3901 Mehın Bānū dürişür gece gündüz
ki ay ardınca öğün dutmaya yüz
- 3902 kıarār u şabr olunmaq¹⁵⁸⁰ 'āşıkā hū
avuıda yēl-durur ğalbırde hem¹⁵⁸¹ şu

Vefāt kerdē-i Mehın-bānū

- 3903 meger bir gün Mehın Bānū seıergāh
vücūdın hasta buldı eyledi āh
- 3904 görür bu devr-i pür ğam dehr-i pür sūz
kılupdur nūşını nış aşını zehr
- 3905 mizācınūı bozulmuş i'tidāli
degül kıābil 'ilāca hıç hāli

¹⁵⁷³ T: *yil daıı*.

¹⁵⁷⁴ Yazmada: *yörür*.

¹⁵⁷⁵ Yazmada: *tız ü tızıyi*.

¹⁵⁷⁶ Yazmada: *kül*.

¹⁵⁷⁷ T: *çeküpsin*. M: *çeküp sen*.

¹⁵⁷⁸ Yazmada: *cevr-i zaımet*.

¹⁵⁷⁹ Yazmada: *'ış-ı rāhat*.

¹⁵⁸⁰ T: *olmaq*.

¹⁵⁸¹ T: *hem yok*.

- 3906 kığırdı atına Őirini alvet
gözin öpdi özine vèrdi selvet
- 3907 odı ün kesdi Őıhatdan ümîdin
öñinde Şehr ü gencîne kilidin
- [156b] 3908 dèdi Şimden gèrü sensin cihāngîr
öñüñde cân vèriser māder-i pîr
- 3909 dürüşdürdi cihāndan pîr anañ raht
odı sen cânā tahtın èy cüvān-baht
- 3910 biz atdu oumuz nevbet senüñdür
birez gün bu yalan devlet senüñdür
- 3911 birez güldi¹⁵⁸² yüzümüze bu ‘ālem
birez müddet vèriser size de dem
- 3912 bizi oynatdı bir aç gün bu kecbāz
nèçe dem size daı düziser sāz
- 3913 inanmaıl oul gerdün-ı dūna
ki biñ yıl ni‘meti degmez bu güne
- 3914 ne hācet ‘āıl olana fażîhat
ölüm hāli yèter pend ü naŐîhat
- 3915 olurken bend-i tenden cânı āzād
bu bir aç beyti ma‘nāsın ılır yād

azel-i münāsib-i hāl

- 3916 dirîgā gül-i dehr hārına degmez
felek humı hamrı hummārına degmez
- 3917 Őafā Őuffasıla sarāy-ı sūrūrî¹⁵⁸³
yèrüh hücre-yi¹⁵⁸⁴ teng ü tārına degmez
- 3918 gönül umma dūnyā gülinden ou kim
yüzi anuñ āh-ı hezārına¹⁵⁸⁵ degmez
- 3919 bu gencîneden gözleme nūŐ-ı dārū
ki tiryā-ısa¹⁵⁸⁶ zehr-i mārına degmez
- [157a] 3920 Őabā vü Őimālüh yazın¹⁵⁸⁷ lu u ferî
güz ü ıŐda yamur u arına degmez

¹⁵⁸² T: *bizüm geldi.*

¹⁵⁸³ Yazmada: *serverî.*

¹⁵⁸⁴ Yazmada: *hicrine.*

¹⁵⁸⁵ Yazmada: *āh u hezār.*

¹⁵⁸⁶ Yazmada: *tiryāına.*

¹⁵⁸⁷ Yazmada: *yazan.*

- 3921 ne hoşluḡ ki ‘ālemden ola temennī
ḡam u ‘azl-ıla¹⁵⁸⁸ intizārına degmez
- 3922 cihān şayd-ı ser-pençeḡ olursa biḡ yıl
ecel şīrinūḡ bir şikārına degmez
- 3923 dēdi vü kıldı Bānū¹⁵⁸⁹ cānı teslīm
ḡodı Şīrīne tāc u taḡt u iḡlīm
- 3924 beḡenmezken teni atlas ḡumāşı
dōşendi topraḡı yaşdandı taşı
- 3925 hemān ‘ādet dutupdur bu vilāyet
ki olur her nihāda bir nihāyet
- 3926 ḡün¹⁵⁹⁰ ère ol-dem olmaz hīḡ tedbīr
èdemez kimsene taḡdīm ü te’ḡīr
- 3927 teferrüc ḡıl bu küḡl-ı şīşebāzı
ki ne resme ḡılır nīreḡüsāzī
- 3928 bu ‘izz ü kibr eyesi ki_ adı şehdür
ḡaḡīḡatde bir avuḡ ḡāk-ı rehdür
- 3929 ne deḡlü yel tolu-y-ısa külahı
yel èrişse tozıdur ḡak-ı rāhı
- 3930 şü yelden kim èder başdan küleh dūr
ḡemen āsūde olur serv rencūr
- 3931 ḡü topraḡdur yel¹⁵⁹¹ üzre ten bināsı
bēḡā bilürseḡ èrmişdür fenāsı
- 3932 ḡü var dehr aşuḡ zehri yēḡil az
helāk eyler ḡazer ḡıl hırş-ıla āz
- [157b] 3933 yıḡarsaḡ yēr ü gök tolu zevāde
naşīb olmaya rızḡuḡdan ziyāde
- 3934 ve ger bir etmeḡe olunsa muḡtāc
dükenmeyince rızḡ olmaz ḡişi aḡ
- 3935 olursaḡ ḡāv u ḡar¹⁵⁹² bigi ‘alaf ḡ’ār
bıḡaḡda vü aḡaḡda ḡalasin ḡ’ār
- 3936 eger ten bēsler-iseḡ fīl olasin
ḡıdā-yı cān yēseḡ Cibrīl olasin

¹⁵⁸⁸ T: ḡam-ı ‘azl ile. M: ḡam u ‘azlıla.

¹⁵⁸⁹ T: şīrīn. M: Bānū.

¹⁵⁹⁰ T: ḡü.

¹⁵⁹¹ T: yir. BL, M, At: yel.

¹⁵⁹² Yazmada: ḡāv-ı ḡar.

- 3937 kimesne az y mekden  asta olmaz
vel   o dan g n olmaz kim bi   lmez
- 3938 ne  acet y mege bu de l  t r c
ki  desin miz c  ota¹⁵⁹³ mu t c
- 3939 Şeker tokla deg l   l   arardan
y g olur a a etmek g l-Şekerden
- 3940 ge er d ny da d n  ac u yatlu
olur ac  dirilen gişi t tlu
- 3941  azer k l kim bu ejderh -y  c nsuz
bizi yutma -i  n d ner Şeb u r z
- 3942 yara  eyle ki bu dery -y    m Ő
bizi bo ma ı k lmad  fer m Ő
- 3943 gişi bir  iŐu   ld rse uruŐup
d kersin  anını anu  d riŐ b
- 3944 ata ı dede i¹⁵⁹⁴  atl  tdi devr n
 amu  avmu ndan aldı  ahr-ıla c n
- 3945 sen j c nına k ld  Şimdi niyyet
ne bunca meyl a a  y b - immet
- [158a] 3946 y ze g r¹⁵⁹⁵ m r-ı merd m- orden post
ki olmaz eski d Őmen kimseye dost
- 3947  ılı dur ardu  u  n j  uyıdur
 a  ortadan em n yeri  ıyıdur
- 3948  ud y    n-ki başdan aşa  ark- b
bu toprakdan gemiyi ala gird b
- 3949 v ribi ma fret y lin g t rs n
bizi ra met ken rına y t rs n
- 3950 bulıca ¹⁵⁹⁶  ullaru  baŐŐayıŐ nden
ayırma Őeyh yi  s yıŐ nden
- Nişisten-i Ş r n ber-taht**
- 3951 Meh n B n  mehine  rdi   n sel 
cih n Ő r ne Ő r olmuş-ıdı tel 

¹⁵⁹³ Yazmada: *oda*.

¹⁵⁹⁴ T: *ana ı*. B, BL: *dede i*.

¹⁵⁹⁵ Yazmada: *gir*.

¹⁵⁹⁶ T: *kuhca *. B, BL: *bulıca *.

- 3952 ıraḥ yārından u ayru anadan
buḡaldı ḥasret ü derd ü ‘anādan
- 3953 döker nergisleri ol ḥadde seylāb
ki nīlifer bigi ḡarḳ eyledi āb
- 3954 yaşımı kıldı kanı erguvānī
gülını ètdi āhı za ‘ferānī
- 3955 birez gün ki ètdi zārī eyledi yas
göñüller gözgüsin dutmıḡ-ıdı pās
- 3956 dèrildirler ulular rūze-baḥta
ögütleyüp geçürdilerdi taḥta
- 3957 çü şehlik oldu Şirīne muḡarrer
ulu vü giçi¹⁵⁹⁷ emrine musaḥḡar
- [158b] 3958 vèrür inḡāf-ıla ol ‘adl u dādı
ki ṭoldı eylük ile şehre ḡādī
- 3959 ṭoyurdı müflis ü muḥtāc u acı
götürdi riḡvet bāc u ḡarācı
- 3960 kıllur-ıdı re ‘āyāy¹⁵⁹⁸ ri ‘āyet
ḡafā ṭolmıḡ-ıdı şehri ü vilāyet
- 3961 ola mı telḡ hergiz rūzigārı
ḡu şehriḡ ki_ola Şirīn şehriyārı
- 3962 birez müddet ki oldı salṭanatda
dölenmedi dil ü cān ol cihetde
- 3963 hevā yağmacısı ètdükçe tārāc
meded cāna ne taḥt èderdi ne tāc
- 3964 ḡam-ı ‘ıḡḡ¹⁵⁹⁹ eyledükçe zār u pā-māl
devā derde ne mülk eylerdi¹⁶⁰⁰ ne māl
- 3965 aḡup ḡāhını āh ètdükçe her ḡāh
kıllurdi āhınıḡ āhengi dergāh¹⁶⁰¹
- 3966 müdāmī Ḥusrev aḡvālını tefṭiḡ
èderdi vü ḡorardı n'olduḡın iş
- 3967 meger derler ki ḡāh-ı Müḡterī-baḥt
èrürdi farḡ-ı çarḡa pāye-yi¹⁶⁰² taḥt

¹⁵⁹⁷ T: *ulu kiçi olur.*

¹⁵⁹⁸ Yazmada: *ri ‘āyāy.*

¹⁵⁹⁹ Yazmada: *ḡam u ‘ıḡḡ.*

¹⁶⁰⁰ T: *iderdi.*

¹⁶⁰¹ *kıllurdi āheng ol āha taḥt u dergāh.*

¹⁶⁰² Yazmada: *pāyına.*

- 3968 müyesserdür özine milk¹⁶⁰³-i dünyā
münevverdür yüzinden tāk-ı Kistrā
- 3969 velī Meryem işinden teng-dildür
ki Meryem saht-cān u seng-dildür
- 3970 édüpdür şāh-ıla çok ‘ahd u sevgend
ki kimseye kıomaya mihr ü peyvend
- [159a] 3971 eger Şīrīn olursa māh-ı ‘ālem
nazar kılmaya aña şāh-ı ‘ālem
- 3972 çü Şīrīn eşidür bu acı sözi
yanup acıdı içi tıldı gözi
- 3973 buñaldı vü tarıkdı tasalandı
birez gendüye ilendi kıarandı
- 3974 dedı hālī turalum biz vefāya
küdüret kıatmayalum bu şafāya
- 3975 kılalum şabr aña dek kim zamāne
vére inşāf ol nā-mihribāna¹⁶⁰⁴
- 3976 édelüm ‘ışk cāmın ol-kadar nüş
ki cānı eyleye bu neşveden¹⁶⁰⁵ cüş
- 3977 revān eyleyelüm ol deñlü yaşı
ki kıan olsun şuyı acısun aşı
- 3978 görelüm kim bu devr-i¹⁶⁰⁶ heft rengi
ki yokdur hīç yang-ıla direngi
- 3979 ne reng-ile éder naqşını perdāht
ne baş u cān olur bu yolda derbaht

İntikāl kerden-i Şīrīn ez-diyār-ı Ermen be-kāşır

- 3980 bilür her ‘ışk eri bu kārübārı
ki tırmaz ‘ışka ‘akluñ kārübārı
- 3981 kıılır sergeşte ‘aklı ‘ışk-ı sergeş
yaraşmaz bir arada āb u āteş
- 3982 ne cübbe kim dikinür ‘akl-ı çālāk
çü bī-bāk oldı ‘aşık cüst éder çāk

¹⁶⁰³ T: *mülk*.

¹⁶⁰⁴ Yazmada: *nā-mihribāna*.

¹⁶⁰⁵ T: *nüşdan*. (Dipnotta Ü nüshası: *neşveden*). BL: *neşveden*.

¹⁶⁰⁶ T: *dü-rüy-i*.

- [159b] 3983 olam şanurdu Şîrîn ‘aqla hem-dem
çü ‘ışkı ġālib-idi urdı¹⁶⁰⁷ derhem
- 3984 hevā-ceyş¹⁶⁰⁸ êtdi cān milkini ġāret
gözinden çıkdı ol milk-i¹⁶⁰⁹ emāret¹⁶¹⁰
- 3985 diledi terk êde ol tâc u tahtı
diyār-ı yāra tarta baht u rahtı
- 3986 bu sevdādan çün ağdı¹⁶¹¹ başa hālāt
bu ebyātı êdindi vêrd-i evkāt

Ġazel-i Şîrîn

- 3987 karar kalmadı cānumda ‘azm-ı yār êderem
bu karıbarı ŝacı bigi tārūmār êderem
- 3988 ya vaşl-ı yār ola ya yarıla yürek bārī
bu furkat odı-y-ıla nêce intizār êderem
- 3989 ezel sehergehi¹⁶¹² bir cām içürdi sākī-yi vaqt
ebed günine deġin cānumı hūmār êderem
- 3990 ben ol hevāda uçaram ki zülfi dāmıla
gelürse vaqtuma ‘anķāları ŝikār êderem
- 3991 şu sırrı¹⁶¹³ ki yitürür başı her çi bād-ā-bād
baş ortaya kōmıŝam halka āŝikār êderem
- 3992 selāmet ehline eydün melāmet eylesün
ki ben belā gününü cāndan ihtiyār êderem
- 3993 dēdi vü dürdi ŝabruñ nāmesini
turup düzdü¹⁶¹⁴ hevā hengāmesini
- [160a] 3994 pes êtdi meşveret Şāvūr-ıla ol
ki ne resme duta yār êline yol
- 3995 öġüş tedbîr ü fikr-ile mükerrer
aņa eylediler rāyı muķarrer
- 3996 ki Kudse ġederem dēyü êde çav
meger kudsî ŝikārını kıla av

¹⁶⁰⁷ T: *itdi*. At: *urdu*.

¹⁶⁰⁸ Yazmada: *cîş*.

¹⁶⁰⁹ T: *hük-m-i*.

¹⁶¹⁰ Yazmada: *emāret*.

¹⁶¹¹ T: *ağdı*. B, BL: *ağdı*.

¹⁶¹² Yazmada: *seher ki*.

¹⁶¹³ Yazmada: *seri*.

¹⁶¹⁴ T: *dirdi*.

- 3997 bu hāle oldı çün āgāhlığı
çodi bir kulına ol şāhlığı
- 3998 çü boynından ırağ étđi vebāli
bile aldı firāvān genc ü mālı
- 3999 deve at koyun sığır firāvān
sürer ol hadde kim tıldı beyābān
- 4000 ögüş hayl u haşem çok kul qaravaş
kimi zühre-cebin kimi kamer-veş
- 4001 ol on dilber ki yār-ı maḥrem-idi¹⁶¹⁵
bile şādī vü ğamda hem-dem-idi
- 4002 her esbābımı çün düzdi şahāne
geçüp qaşrına dek oldı revāne
- 4003 ileyince yeler hizmetde Şāvūr
erüp qaşrını pür-nür étđi ol hūr
- 4004 çeker devrine bir bārū-yı muḥkem
ki katından ola yatlu qadem kem
- 4005 güherdendür beden taşdandurur dürc
kamerdür n'ola 'ālī eylese burc
- 4006 eder ol qaşrı bir muḥkem hişār ol
ki her yolsuz içine bulmaya yol
- [160b] 4007 qalır ol qal'ada ol kān-ı gevher
şadef qarnında şankim lu'lū-yi ter
- 4008 qarār eyledi anda kām u nā-kām
gözetdi-kim ne kıılır devr-i eyyām
- 4009 dedı Şāvūr ki ey dildār-ı ferruḥ
kuluḥ dergāh-ı şāha dutayın ruḥ
- 4010 bu hāli edeyin sultāna i'lām
erürsün zerre-yi eflāka a'lām
- 4011 ne luḥf-ıla ki edersin işāret
alam şükrāne vü verem beşāret
- 4012 dedı Şīrīn eşitdük şehriyārı
ki var qaşar kıızı birle qarārı
- 4013 dürüst imānlu şımaz 'ahd u peymān
ki olur naqz¹⁶¹⁶-ı eymān naqş-ı imān

¹⁶¹⁵ T: yār ü maḥrem idi. M: yār-ı maḥremidi.

¹⁶¹⁶ Yazmada: naqş.

- 4014 ola kim bu haberden olsa āgāh
perīṣān ola nāgeh hātır-ı ṣāh
- 4015 pes eyle olsa bize şabr yēgdür
birez gün dağı cāna cebr yēgdür
- 4016 kayırmaz ben kalayın pür gam u derd
mübārek hātırına konmasun gerd
- 4017 olayın tağ-ıla ben tağ içinde
ol olsun lāle bigi bağ içinde
- 4018 baña çün şavm-ı Meryem vėrdi Mevlā
ol ętsün Meryem-ile ʿīd-i ʿĪsā
- 4019 ben oldum bu hayāl-ı hicre kāmı ʿ
velī şehden degülven saña māni ʿ
- [161a] 4020 kapuñdur her ne vaktın dileseñ var
velī benden yanını anma zinhār
- 4021 şorarsa yañılıp hayr-ıla yād ęt
şağ olsun şormaz-ısa hayr bād ęt
- 4022 yer öpdi ağlayu Şāvūr-ı pür hazm
şehinşeh hāzretine eyledi ʿazm

Resīden-i haber be-Ḥusrev ez vefāt-ı Behrām

- 4023 meger bir şubhıdem kim şāh-ı Çīnī
bezer zerden kara hargāh içini
- 4024 düzer taht-ı zücācı tāc-ı ʿācı¹⁶¹⁷
bağışlar ʿāleme bāc u harācı
- 4025 zamān imīn gam u zulm ü fitneden
zemīn āsūde teşvīş ü mihendin
- 4026 olupdı günbed-i pīrūze pīrüz
hased kıllur-ıdı ol rūza nevrüz
- 4027 gėdüp ʿayn-ı cihāndan reng-i¹⁶¹⁸ neyrenğ
yoğ-ıdı mīm ü lebdin¹⁶¹⁹ ğayrı dil-teng
- 4028 çü buldı baht-ı ferruḡ tāli ʿ-ı nev
oturdu ḥusrevānī tahta Ḥusrev
- 4029 serā-perdeyle şaldı sidreye zeyn

¹⁶¹⁷ T: zücāc u tāc u ʿācı. (Dipnotta Ü nüşası: zücācı tāc-ı ʿācı). B: zücācı tāc-ı ʿācı.

¹⁶¹⁸ T: reng ü. B: reng-i.

¹⁶¹⁹ T: mīm-i lebdin. (Dipnotta H nüşası: mīm ü lebdin)

- ser-i nesrîne seyr êtdi simâteyn¹⁶²⁰
- 4030 oturmuş kayşar u hâkân u fağfûr¹⁶²¹
mücevher kürsilerde tahtdan dūr
- 4031 çök urmuş yêr yêrin şâhib-kırânlar
durur şaf şaf irakdan pehlüvânlar
- [161b] 4032 ayağ üzre tūranlar dēr-iseñ kim
mu ‘azzam her biri bir şâh-ı iqlīm
- 4033 êki üç mīl olaydı devr-i dīvân
ki dīvin unıda görse Süleymân
- 4034 tolu ol devr-i şâhân-ı cihāngīr
kušamış bunları şubaşı vü mīr
- 4035 gērü atlar u kullar u nökerler
kamu zerrīn-ķabā la ‘līn-kemerler
- 4036 kemerler gevheri eyler şeb-efrüz
ki nūrından dökerdi rengini rüz
- 4037 tūrur ferrāş kullar on-gez on şaf
serīr ardında urup sīneye kef
- 4038 oturanlar tūranlar eyle hāmūş
ki şan¹⁶²² kılmışlar özlerin ferāmūş
- 4039 oturmuş tahta sulţân-ı cihān-baht
cūvân-devlet cūvân-merd ü cūvân-taht¹⁶²³
- 4040 tamāmı hāş u ‘āma kām vèrmiş
‘Acem resmince bārī ‘ām vèrmiş
- 4041 sa ‘ādet bābı fethı¹⁶²⁴ birle nāgāh
sehergāh erişür bir peyk-i āgāh
- 4042 girüp dīvāna bī-bāk ü ferahnāk
êrüp şāh öñine yüzün êder hāk
- 4043 eyitdi Husrevā¹⁶²⁵ ‘ālem-penāhā
hīţabuñ yêrde şāha gökde māha
- 4044 bugün cūduñladur ‘ālem vücūdı

¹⁶²⁰ Yazmada: sümâtiyn. T: *sumâteyn*.

¹⁶²¹ Yazmada: *hâkân-ı fağfûr*.

¹⁶²² T: *sen*. B: *şan*.

¹⁶²³ T: *cūvân-baht*. (Dipnotta Ün nüshası: *cūvân-taht*)

¹⁶²⁴ T: *feth-ı babı*.

¹⁶²⁵ T: *Husrevā*.

anuḡ'çün¹⁶²⁶ saḡadur ādem sücūdi

- [162a] 4045 cihān tendür vüçüduḡ cānı anuḡ
çü cānısın sen ol sultānı anuḡ
- 4046 zemīn durduḡça ḡākān-ı zamān ol
cihān olduḡça sultān-ı cihān ol
- 4047 sen ol zerrīn licām u cevherī cām
ki Çübīn merkeb oldı ya' nī¹⁶²⁷ Behrām
- 4048 dürüşdürdi cihāndan bār u bungāh
göneldi gétđi dutdı rāh-ı bī-rāh
- 4049 çü baḡtuḡ derdi kılmıḡ-ıdı ciger-ḡün
cihāndan ḡasret-ile gétđi maḡbūn
- 4050 olıcaḡ bu ḡaberden ḡusrev āḡāh
birez başımı ḡalup eyledi āh
- 4051 feraḡ olmadı bu devrān işine
ki zīrā ḡükmi¹⁶²⁸ yoḡdur cān işine
- 4052 bilürdi-kim bu şüret bāz-ı ḡünḡor
'azīz étdüḡin ol āḡir kılr ḡor
- 4053 édüp Behrām-ı Çübīni bahāne
meḡsel düzdi bu sengīn dil cihāna
- 4054 ururken çarḡ çevḡānı bize çüb
ḡoḡ urdı yérde Çübīn devleti ḡop
- 4055 çü sebz étdi bize ḡaḡ baḡt çübīn
ḡurıdı behre-yi¹⁶²⁹ Behrām-ı Çübīn
- 4056 yüzine güldüḡince dār-ı dūnyā¹⁶³⁰
cihāndārem dēyü éderdi ḡavḡā¹⁶³¹
- 4057 çü dönderdi yüzün bu dehr-i pür ḡahr
belā eyledi balın ḡekkerin zehr
- [162b] 4058 ḡanı ol da'vā-yı ser-pençe vü zūr¹⁶³²
ki degüldi öḡinde ḡīr-i ner mūr

¹⁶²⁶ T: *anuḡçündür.*

¹⁶²⁷ T: *gine.*

¹⁶²⁸ T: *ḡükm.* B, M: *ḡükmi.*

¹⁶²⁹ Yazmada: *behrine.*

¹⁶³⁰ Yazmada: *dār u dūnya.*

¹⁶³¹ T: *da'vā.*

¹⁶³² T: *ser-pençe-i zūr.* (Dipnotta H nüshası: *ser-pençe vü zūr*). B: *ser-pençe vü zūr.*

- 4059 kanı od saçduğı ok u kılıçdan
 kanı er yıkduğı öñden ü kıçdan
- 4060 neçe aşlanı bu ħargūş-ı ħıre
 kıuyıya şaldı vaqtın kıldı tıre
- 4061 ne kıurd u kıaplanı bu rübeh-i pır
 bırağdı dāma kıldı¹⁶³³ bend ü zencır
- 4062 neçe serverlere bu dār-ı ħaddār
 ne pāy¹⁶³⁴ u ser kıodı ne dest ü destār
- 4063 bu ejderhādan ol-kim eledür cān
 şu tendür ki_ıhtıyār-ıla oldı kıurbān
- 4064 ıñen yüklenmege tıtma dümüğüñ
 kı üşenmeye düşdükte süñüğüñ
- 4065 kıo dünyā balına yağmacılığı
 kı olur tatlulığüñ acılığı
- 4066 eger-çi işlerüñ tuz lezzetidür
 đerü ħadden geçicek āfetıdür
- 4067 çırāğ eger-çi kı yağdan dutar nür
 çü yağı çoğ ola_eder nürını dūr
- 4068 ıñen ser çekme¹⁶³⁵ görseñ pāyıbeste
 kı bālā olı geldi dēnse beste
- 4069 yüceldüñse ne var şakla terāzū
 kı aşı_etmez düşicek zūr-ı bāzū¹⁶³⁶
- 4070 kıuş-ısañ n'ola şehbāz etme aduñ
 şu yere kıonma kım sına kıanaduñ
- [163a] 4071 gılımüñe göre kösüld ayağıñ
 kı şaklana şovukdan et ü yağıñ
- 4072 ğışiye işine göre gerek lāf
 kı dikmez¹⁶³⁷ atlaş-ı zer¹⁶³⁸ büriyā-bāf
- 4073 ğarımuñ ħor görüp yatma bī-derd
 kı naķşı gelse bilmezler utar nerd
- 4074 şu yumşak akşa bakma ħor zinhār
 kı yolında ne der kıor u ne dīvār

¹⁶³³ T: *dağdı*.

¹⁶³⁴ T: *pā*. M: *pāy*.

¹⁶³⁵ Yazmada: *çesme*.

¹⁶³⁶ Yazmada: *zūr u bāzū*.

¹⁶³⁷ Yazmada: *dekmez*.

¹⁶³⁸ Yazmada: *atlaş u zer*.

- 4075 od eşürse¹⁶³⁹ yanarken olma mağrur¹⁶⁴⁰
ki erişdüğünü nâr eyler¹⁶⁴¹ ol nūr
- 4076 tekebbür birle bakma her fakīre
ki vërmez şālını ol biñ harīre
- 4077 gözetgil i ‘tidāl-ıla miyāna
ki ne et göyine ne şiş yana
- 4078 bu hikmet sözlerin şeh kıldı çün yād
oturanlar dèdiler āferīn bād
- 4079 pes èndi tahtından maħzūn u dil-teng
aķıtdı nergisinden āb-ı gül-reng
- 4080 olup Behrām-içün üç gün melūl ol
oturdu ‘iş ü nūşa vërmedi yol

**Resīden-i Şāvūr be-Husrev ve resānīden-i beşāret
āmeden-i Şīrīn be-kaşr**

- 4081 çü dördünci gün urdı şubhıdem dem
dem-i ‘iş èrdi oldı devr-i ğam kem
- 4082 şeh oturmuş yalunuz halvetinde
hemīn Şīrīn hayāl-ıdı katında
- 4083 çı-ger Behrām-içün dutar ‘azāyı
çeker Şīrīn firāķından cezāyı
- 4084 içerü girdi bir hādım ferahnāk
yüzün sultān önünde eyledi hāk
- 4085 dèdi şāhā kapuya geldi Şāvūr
diler sultāna yüz urmaĝa destūr
- 4086 eşitdüĝinde sultān eyle şādān
olur kim bula ölmiş ten bigi cān
- 4087 buyurdu girdi urdu yere elin
şeh kıldı du ‘ā vü medh ü taħsīn
- 4088 dèdi şāha cihān turduķça var ol
sa ‘ādet merkebine şeh-süvār ol
- 4089 döşensün taht-ı gerdūna bişātuñ
pür olsun sofra-yı çarħa simātuñ¹⁶⁴²

¹⁶³⁹ T: *irişse*. M: *eşürse*. B: *eşirse*.

¹⁶⁴⁰ T: *mağrūr*.

¹⁶⁴¹ T: *ider*.

¹⁶⁴² Yazmada: *sümātuñ*. T: *sumātuñ*.

- 4090 küleh-güşeñ tolu ay oldı halka
hilâl¹⁶⁴³ olsun kemer bendüñe halka
- 4091 selām u destibūs éder nigārīn
hevādāruñ kemīneñ ya‘nī Şīrīn
- 4092 k̄adīmī ‘ahdını unutmasun dēr
vefā haqqın inen terk étmesün dēr
- 4093 çü şeh ‘ışkına şaldı baht u rahtı¹⁶⁴⁴
mübārek bāda geldi tāt u tahtı
- 4094 kulıñ gédüp kalurken ol dilefgār
bu hasret-nāmeyi éderdi tekrār

Ġazel-i münāsib

- [164a] 4095 éy şabā ger menzil-i cānāna kılursañ güzer
gülşen-i cāndur gözümnden gözle rüşen kıl nazār
- 4096 izine yüz sür yüzümnden yüz yüz eyle hizmeti
yolına cān vēr gönjülden biñ biñ érişdür haber
- 4097 zülfi bigi guşsamıñ şerh ét muṭavvel kışşasın
ağzı bigi hālūmi şerh¹⁶⁴⁵ eyle teng ü muhtaşār
- 4098 geh gehī éltüp getür bizden haṭā andan ‘atā
dembedem vēr armağan andan cefā bizden ciger
- 4099 bu demādem āh u yaşum gönjli taşına anuñ
şol dem édiser eşer¹⁶⁴⁶ kim kalmaya bende eşer
- 4100 çü Şāvūrı şehinşeh gūş kıldı
içinden āb-ı hasret cūş kıldı
- 4101 şu deñlü dökdi gözden kanlu yaş
ki la‘līn oldı yērüñ kara taşı
- 4102 birez kim sākīn oldı göz yaşından¹⁶⁴⁷
şorar Şāvūra vaşf-ı hālī başdan
- 4103 baş urup yere Şāvūr-ı müşāvīr
kamu aḥvāli dēdi¹⁶⁴⁸ evvel āḥīr
- 4104 ki şeh çün gētdi terk éttdi nigārı

¹⁶⁴³ Yazmada: *helāl*.

¹⁶⁴⁴ Yazmada: *baht-ı raht*.

¹⁶⁴⁵ T: ‘arż. BL: *şerh*.

¹⁶⁴⁶ Yazmada: *eser*.

¹⁶⁴⁷ T: *gözi yaşdan*.

¹⁶⁴⁸ T: *didi ol mâcerâyı*. B, BL: *kamu aḥvāli dēdi*.

ne maḥzūn¹⁶⁴⁹ kaldı kıldı āh u zārı

- 4105 peşīmān olduğını étdüđine
içi kan taldugini gétđüđine
- 4106 Mehīn Bānū vefātın ḥasret-ile
şeh olduğını Şīrīn şevket-ile
- [164b] 4107 muḥabbet derdi alduğın qarārın
ķamu terk eyledüğin yoğ u varın
- 4108 aña dek ki érđi ķaşra atdı cānın
eyitdi āşikārın u nihānın
- 4109 éşidüp Ḥusrev oldı ḥurrem ü şād
cihān ķayđularından pāk u āzād
- 4110 içi taşu taldup nūr-ı beşāret
ferāđdan eyledi ‘īşā işāret
- 4111 hemān sāt bezendi bezm-i şāhī¹⁶⁵⁰
müşerref kıldı tahtı vü külāhı
- 4112 gene sākīler aldılar ele cām
süren cāmı nēte aņlar ser-encām
- 4113 gene muṭribler étdiler ser-āğāz
érişdi ķubbe-yi eflāka āvāz
- 4114 buyurđı şeh ki Bārībed duta ‘ūd
ser-āğāz eyleye elḥān-ı Dāvūd
- 4115 ķün oldı söz-ile ‘ūdı şeker-rīz
bu resme dēdi şīr-i ‘işret-engīz

Ġazel-i münāsib

- 4116 gene¹⁶⁵¹ yüz luṭf-ıla nesīm-i şimāl
cān dimāđına vērđi bŷy-ı vişāl
- 4117 şemmesin ol şemāyilüñ duyalı
dil-i pŷr-ḥŷn aķıldı gonca mişāl
- 4118 merḥabā ēy nesīm-i raḥmānī
nēcedŷr ol cemāl-ı¹⁶⁵² ‘izz ŷ celāl

¹⁶⁴⁹ Yazmada: *maḥzŷn*.

¹⁶⁵⁰ T: *şāhī*.

¹⁶⁵¹ T: *yine*.

¹⁶⁵² T: *cemāl ŷ*. B: *cemāl-ı*.

- [165a] 4119  y ber d-i h m ¹⁶⁵³ *ham ka All h*
h l dil-ile s yle *kayfu'l-h l*
- 4120 kesmese per-i c n  dest-i heves
ol hev da u ardı f ri u'l-b l¹⁶⁵⁴
- 4121 g n l olsa-y-ıdı y r   g k e hez r
bu ferahdan olaydı m l m l
- 4122  y m be  ir bu   kre   kr ne
ba  u c n al ne ola m l u men l
- 4123 hen z  ri medin kavlına ma ta  
diline bu  azelden geldi ma la  
- 4124 y l bigi bir  bh   azm-ı k y-i y r  tsem gerek
ol hev -y-ıla dim  um m  kib r  tsem gerek
- 4125 devletinde her ne la  l u d r¹⁶⁵⁵ ki cem    tdi g n l
y z suyıla h k-i p yına ni  r  tsem gerek
- 4126 z lf-i y ru  seyrine y  Rab ne terk eyler nes m
ben bu k rub rı [b r ] t rum r  tsem gerek
- 4127 g zleri y dına   aql u d n evin  td m h r b
ol  ad m    ahd es sın  st v r  tsem gerek
- 4128  ayd olurken per em-i t v sına  ehb z-ı c n
ol h m y  ben meges ya  n   ik r  tsem gerek
- 4129 tevbe v  z hd    al h-ıla¹⁶⁵⁶ bulımadum fel h
 imdiden g r  mel met i tiy r  tsem gerek
- [165b] 4130 dinince kıldı bu eby t-ı dilke 
 eh n g n lin g zin p r  b u  te 
- 4131 g r   hengin  tdi B ribed t z
dedi a   r-ı c n-ba   u dil v z¹⁶⁵⁷
- 4132  u resme geldi derd-ile h r  a
ki get rdi der   d v rı c  a
- 4133 hem eyle  tmi di  o beti germ
ki kıldı seng   h ki m m-ve  nerm
- 4134 ne na me ki  tdi ol g n  evk-eng z
 ıva  bir genc v rdi   h-ı¹⁶⁵⁸ Perv z

¹⁶⁵³ Yazmada: *hum *.

¹⁶⁵⁴ T: *f ri -i b l*.

¹⁶⁵⁵ Yazmada: *la  l-i d r*.

¹⁶⁵⁶ Yazmada: *z hd   al h*.

¹⁶⁵⁷ Yazmada: *c n-ba  -ı dil v z*.

¹⁶⁵⁸ T: *  h*.

- 4135 ne nazmı ki_okıdı maṭbū´ u mavzūn
niṣār eyledi sultān dürr-i meknūn
- 4136 nigārīn zıkrinüñ¹⁶⁵⁹ şükrānesine
şeh ol gün baḥşış eder biñ¹⁶⁶⁰ ḥazīne
- 4137 bu-y-ıdı anda ´adet gāh u bī-gāh
ki her kime zihī lafzın dese şāh
- 4138 vērürlerdi revān bir bedre altun
ki biñ mişkāl olur çün ola mavzūn
- 4139 şu resme Bāribed ol gün şeker-rīz
olur kim biñ zihī dēr şāh-ı¹⁶⁶¹ Pervīz
- 4140 zihī devrān ki bir lafz-ı zihīden
olur-ıdı ḡanī nāgeh eşiden
- 4141 hūner ´arz eyleseñ dērler zihī ḥüb
bahā umsañ görürler ḥor u ma´yüb
- 4142 hūnermende çoğ olur şimdi şābāş¹⁶⁶²
velī altun yérine doḡınur taş
- [166a] 4143 tama´ Şeyḥī çürük dişdür çıkarḡıl
ki gēde cān mizācından ḡış ü ḡıll
- 4144 be-renc¹⁶⁶³ olup gözetme genc-i dünyā
ki degmez genc-i dünyā renc-i dünyā
- 4145 ṭoludur ḥātırıñ dürr ü cevāhir
ne ḡam sīm ü zerrüñ olmazsa vāfir
- 4146 çü¹⁶⁶⁴ nāz ehlinden el çek bī-niyāz ol
kanā´at genci-y-ile ser-firāz ol

Şıfat-ı şeb vü şafā´at kerden-i Ḥusrev bā Meryem ez-behr-i Şırīn

- 4147 çü gök göz yumdı gösderdi kara kaş
çıkardı çarḡ çeyninden¹⁶⁶⁵ kamer baş
- 4148 duḡānī çādır¹⁶⁶⁶ örtüñdi zamāne

¹⁶⁵⁹ T: şükrinüñ. B: zıkrinüñ.

¹⁶⁶⁰ T: baḥş ider biñ biñ.

¹⁶⁶¹ T: şāh.

¹⁶⁶² Yazmada: şābāş.

¹⁶⁶³ Yazmada: birinc.

¹⁶⁶⁴ T: bu.

¹⁶⁶⁵ T: çarḡ-ı çinīden.

¹⁶⁶⁶ Yazmada: çādırın. T: çāder. B: çādır.

ṭama¹⁶⁶⁷ göñlek gèyürdi āsumāne

- 4149 ṣehinṣeh ṣevk-ı Şīrīn birle¹⁶⁶⁸ pūr-cūṣ
ḥayālin cān-ıla kılup derāgūṣ
- 4150 ṭurup ‘azm ètdi meclisden sarāya
oturdı Meryem-ile bir araya
- 4151 içi ṭaşı pūr olmış zevk-ı Şīrīn
yèñilenmişdi şūr u ṣevk-ı Şīrīn¹⁶⁶⁹
- 4152 dile alduḳça Şīrīni demādem
èderdi telḥ ağzın Meryemüñ ḡam
- 4153 ferāḡat gösterüp Meryem ḡamından
ururdı dembedem ‘Īsā deminden
- 4154 ki Şīrīn gerçi benden dūr yègrek
cerāḥatdan nemek mehcūr yègrek
- [166b] 4155 velī bildük ki düşmen kām olupdur
benüm'çün ‘āleme bed-nām olupdur
- 4156 ben aṇmazam ḳazılursa aṇa sin
n'ola sen bārī luṭfuñdan aṇasın.
- 4157 icāzet vēresin kim ḳaşrdan ol
ḳaravaşlar ḳatına èrüre yol
- 4158 yüzine baḳmayam ger ola gülzār
ve ger baḳarsam olsun gözüme ḥār
- 4159 cevābın vērdi Meryem ki èy cihāngīr
güneş bigi cemālūñ āsumāngīr
- 4160 melek bendeñ felek fermān-pezirūñ
cihāndur destgīrūñ cān esīrūñ
- 4161 eger şīr ü şeker olursa Şīrīn
görürven telḥ u aḡu ḳand u¹⁶⁷⁰ şīrīn
- 4162 çi ger Şīrīn saṇa ḥelvā-yı terdür
baṇa şor zehr-i ḳātilden bèterdür
- 4163 ḳatuñda görmegin bī-renc¹⁶⁷¹ ḥelvā
birinc[i] serd[i] sevmek ola sevdā

¹⁶⁶⁷ T: *ṭumā*.

¹⁶⁶⁸ T: *ile*.

¹⁶⁶⁹ Yazmada: *şūr-ı ṣevk-ı Şīrīn*.

¹⁶⁷⁰ T: *ḳandı*. B, BL: *ḳand u*.

¹⁶⁷¹ Yazmada: *bī-renci*.

- 4164 ruṭab bī-ḥārī ḳo ister-iseñ sūd
ki ḥoş şīrīn olur ḥelvā-yı bī-dūd
- 4165 var ol cādū füsünından ḥazer ḳıl
ki døyimez ğamzesine siḥr-i Bābīl
- 4166 beni eyleme ol ṭannāza demsāz
ki olmaz zāğ-ıla ṭūṭī hem-āvāz
- 4167 ben anuḡ siḥr ü efsünin¹⁶⁷² bilürem
ögütsün seng-i ḥāk¹⁶⁷³ unın bilürem
- [167a] 4168 hezārān ḥīle vü destānı vardur
ki her birinde biḡ bühtānı vardur
- 4169 dürüşüp siḥr-ile sultānı benden
cüdā éde nēte-kim cānı tenden
- 4170 anuḡ ef āline rāzī olasın
gehī da ‘vācı geh ḳāđī olasın
- 4171 ne baġlarsın göñül bir bī-vefāya
ki düşdüñ andan ötürü biḡ belāya
- 4172 oşanmaduḡ-mı bu ğamḥorelikdan
gezüp élden éle āvāralıḳdan
- 4173 er olan ādeme ğayret gerekdür
çü yok ğayretlü ‘avrat yēgrekdür
- 4174 şehüñ taḥtı vü ḳayşar tācı'çün
bu ṭatlu cāna éren acı içün
- 4175 ki ger Şīrīne vērürseñ murādın
degül gelmek daḡı anarsañ adın
- 4176 düşüp cevrüñ elinden oġınuram
bu ğamdan ip bıraġup boġınuram
- 4177 beni şeydā ḳılup sen şādıkām ol
var ol bed-nām-ıla bī-neng ü nām ol
- 4178 ḳo ol vādī aña zindān yaraşur
ki bayḳuşuñ yeri vīrān yaraşur
- 4179 çü Meryem böyle dedı bildi Ḥusrev
ki cem ‘ olmaz divāneyle meh-i nev
- 4180 söze bir ḳapudan daḡı girişdi
nevāziş gösterüp şabra dürüşdi

¹⁶⁷² Yazmada: *siḥr-i efsünin*.

¹⁶⁷³ Yazmada: *seng-i ḥāk*. T: *seng ü ḥār*. BL, At: *seng ü ḥāk*.

- [167b] 4181 birez gün dağı Şāvūr ol sebakdan¹⁶⁷⁴
édemezdi selām illā ırağdan
- 4182 nihān eltüp getirürdi peyāmı
ciger-ğūndan dilefgāra selāmı
- 4183 niğārīn olmış-ıdı deng ü hayrān
ki nēce éder ansuz şabr sultān
- 4184 sēzerdi bī-vefālīğdan degül ol
şalāh u devlet¹⁶⁷⁵ eyle gösterür yol

Āğāz-ı dāsītān-ı Ferhād

- 4185 gel éy cān şahfinuğ tefsīriğonı
ğadīs-i ‘ilm-i ‘ışkuğ nüktedānı
- 4186 oğı şevğ u muğabbet¹⁶⁷⁶ nāmesini
ğerü germ ét hevā hengāmesini
- 4187 eger-çi bī nişāndur ‘ālem-i ‘ışk
muğhītı katre şaymaz şeb-nem-i ‘ışk
- 4188 bize ol bī-nişāndan bir ħaber¹⁶⁷⁷ vēr
dirildi teşne diller tāze cān vēr
- 4189 dirīğā serçe şayd eyler-mi ‘anğā
şığar-mı bardağā emvāc-ı deryā
- 4190 demādem ‘ālem-i ‘ışkı anup āh
édersen anı bil mağşūduğā rāh
- 4191 muğabbet cānlaruğ endīşesidür
bu şan ‘at ehl-i diller pīşesidür
- 4192 ararsağ zerre zerre kāyinātı
bulursın¹⁶⁷⁸ ‘ışkı her zātıuğ şıfātı
- [168a] 4193 zamānı ‘ışk sāzı kıldı rağğāş
zemīni ‘ışk sözi étdi ġavvāş
- 4194 ħağīğat ‘ışkdur ħod cān-ı ‘ālem
diri ‘ışk-ıladur devrān-ı ‘ālem
- 4195 ġoñül kim ‘ışkı yoğ kaldı füsürde
eger biğ cānı varsa ola mürde

¹⁶⁷⁴ T: *yasakdan*. M: *sebakdan*.

¹⁶⁷⁵ T: *şalāh-ı devlet*. B, BL: *şalāh u devlet*.

¹⁶⁷⁶ Yazmada: *şevğ-ı muğabbet*.

¹⁶⁷⁷ T: *nişān*.

¹⁶⁷⁸ T: *bulursañ*. B, BL: *bulursın*.

- 4196 seçemez 'ışk¹⁶⁷⁹ mesti Ka'be vü Lât
 ḥarābāt içre 'arz eyler münācāt
- 4197 ḥaḳḳī edemezsen 'ışk bāzī
 getir bārī ele 'ışk-ı mecāzī
- 4198 ki inen daḥı bī-derd olmayasın
 ḳamu germ olsa sen¹⁶⁸⁰ serd olmayasın
- 4199 neye kim meyl edersen ḳadruḡ oldur
 riyāda [ḳalma] gerçi¹⁶⁸¹ iḥlāşa yoldur
- 4200 olur bülbüllerüḡ maḥbūbı gülşen
 kelāḡuḡ cīfe mıḳnātīsüḡ āhen
- 4201 be-her ḥāl anı ki_ister cān-ı 'āşık
 olur vaḳtına vü ḳadrına lāyık
- 4202 pes ol-kim 'ışk-ı Ḥaḳ-ıla ḫoludur
 maḳāmı 'arş u kürsīden uludur
- 4203 bulunur 'arşa vü ferşe¹⁶⁸² nihāyet
 bulunmaz ol göñüle ḥadd u ḡāyet
- 4204 anuḡ'çün 'ışk feryādı olur yād
 ki oldı ḳışsa-yı Ferhāda bünyād

Ṭaleb kerdn-i Şīrīn ez-behr-i kenden-i cūy-ı şīr

- [168b] 4205 gel ey¹⁶⁸³ 'anber-nesīm ü serv-i sīmīn
 nigārīn ü şeker-leb¹⁶⁸⁴ ya'nī Şīrīn
- 4206 giçiden eyle edinmişdi 'ādet
 ki süd içerdı ol ehl-i sa'ādet
- 4207 olursa turş u şīrīn¹⁶⁸⁵ neçeme bol
 ḡıdā étmezdi illā tāze şīr ol
- 4208 anuḡ'çün meyl ederdı şīre Şīrīn
 ki şekkerle-y-ıdı hemşīre Şīrīn
- 4209 ıraḡ-ıdı ḳatından gellebānlar
 bulımamışdı yaḳın otlaḡ anlar

¹⁶⁷⁹ T: 'ışk^ı.

¹⁶⁸⁰ T: *olasın*. B, BL: *olsa sen*.

¹⁶⁸¹ Yazmada: *gerçi kim*.

¹⁶⁸² T: *kürse*. At: *ferşe*.

¹⁶⁸³ T: *gül-i*. M: *gel ey*.

¹⁶⁸⁴ T: *nigārīn-i şeker-leb*. M: *nigārīn ü şeker-leb*.

¹⁶⁸⁵ Yazmada: *trş-ı şīrīn*.

- 4210 ki vādī-ki¹⁶⁸⁶ olurdı anda dildār
kara taş-ıdı pür-ḥar-zehre vü ḥār
- 4211 anuḡla otlaḡ ortasında ḥāyil
kaya vü taḡ-ıdı aşması müşkil
- 4212 şeker-leb tāze şīre gāh u bī-gāh
bulmaz-ıdı āsānıḡ-ıla rāh
- 4213 oturup bir gēce tedbīr ēderdi
şeker dilden ḥisāb-ı şīr ēderdi
- 4214 ḥuzūrında dizin çökmişdi Şāvūr
yüzi nūrına karşı şād u mesrūr
- 4215 geçerken ortada söz telḡ u şīrīn
dēdi şīr işini Şāvūra Şīrīn
- 4216 ne çāre ola-y-ıdı ēr eger gēç
katumdan eksük olamayaydı süd ḥiç
- 4217 dēyince bu sözi Şīrīn-i gül-ruḡ
açıldı lāle-veş Şāvūr-ı ferruḡ
- [169a] 4218 sücūd ētdi revān ol māh öjinde
kemīne bende bigi şāh öjinde
- 4219 dēdi ēy şem´-i cem´-i āşināyī
yüzüñdür cān gözine rüşenāyī
- 4220 cemālünğden dil ü cān ḥurrem olsun
kemālünğden yavuz gözler kem olsun
- 4221 bu yērde bir mühendis vardur üstād
hünermend ādemīdür adı Ferhād
- 4222 ´imāretlerde gey ´ibret-nümādur
Meceştīdān u İklīdis-güşādur¹⁶⁸⁷
- 4223 çü şan´at birle ura taşā tīşe
bitürür kuru taşdan tāze mīşe
- 4224 kaçan şalsa külünğ ü tīḡ olup germ
elinde mermer olur mūmdan nerm
- 4225 ne taşā ki_ura naķş-ıla esāsı
ēki veznince altundur bahāsı
- 4226 mübārek ḥātırınğda koma teşvīş
biter lābud ol üstād-ıla ol iş

¹⁶⁸⁶ Yazmada: vādīdi-ki. T: o vadi kim. BL: ki vādī kim.

¹⁶⁸⁷ T: Oḡlīdes-küşādur. B, BL, M: iklīdis-güşādur.

- 4227 buyurursañ başum üzre turayın
 4228 atuna yüz süreyü  r reyin
 4228 ki biz bir yerde id k inde hem-t r
 4229  ki Őagird-id k  st dumuz bir
 4229   buldu rabet-ile p Őeye yol
 4230 yapuŐdum h meye ben t Őeye ol
 4230 vel  t Őeyle  n naŐ  de ber-seng¹⁶⁸⁸
 4231 alur resminde M n  v lih   deng
 [169b] 4231   Ő v r eyledi Ő r ne tar r
 4232 birez eksildi Ő r nden am-1 Ő r
 4232 hem n-dem v rdi ferm n Ő h-1 h b n
 4233 ki bu m Őkil işi t z eyle  s n
 4233 turup¹⁶⁸⁹ istedi Ő v r ol zem ni
 4234 ele get rdi Ferh d-1 em ni
 4234 eyitdi vaşf-1 h li tapusına
 4235  letdi ol nig ruŐ apusına
 4235 gir r Ő v r u Ferh d anda bile
 4236 g renler d di beşzer zinde p le¹⁶⁹⁰
 4236 eger-i p le¹⁶⁹¹ beŐzerdi bedende
 4237 yo-ıdı z ri¹⁶⁹² f l   gergedende
 4237 bir altun k rs  ondı perdeden taş
 4238 oturdı baş urup Ferh d-1 evb Ő
 4238 baar kim ol ma muŐ perdeb zı
 4239 ne perdeyle d ziser r st s zı
 4239 ne bils n-kim bu lu'betb z-1 efl k
  diser neng   n mı perdesin  k

**M k leme kerden-i Ş r n b  Ferh d der-b b-1 c y-1
 Ő r**

- 4240 Şeh-i Ş r n-zeb n u Şehd-g ft r
 Şeker-n Ő u Şeker-p Ő u Şeker-b r
 4241 Şeker-tenginden adı ufl-1 y  t
 ki y  t u Şeker andan bulur ut

¹⁶⁸⁸ T: *eyleye seng.*

¹⁶⁸⁹ T: *d ri p.* B: *turup.*

¹⁶⁹⁰ T: *zendep le.* BL: *zinde-p le.*

¹⁶⁹¹ T: *ula.* BL: *p le.*

¹⁶⁹² Yazmada: *z r u.*

	4242	olup Şîrîn-i ter sözi şekersâz ¹⁶⁹³ ne şeker vèrdi cāndan tatlu āvāz
[170a]	4243	çü ‘ağd ètdi şekerden şîr ü hürmā ¹⁶⁹⁴ ezildi şeker ü hal oldu helvā
	4244	èşitdüm andan olmuş adı Şîrîn ki sözdeydi şekerden tadı şîrîn
	4245	şeker Şîrîn tudağıylaydı hemşîr ruṭab ol şîre olmuş çāšnīgîr
	4246	ölümlü hastaya kılsa hıṭābı degerdi āb-ı hayvāna cevābı
	4247	‘aceb bu ol hayātı eylese gūş ¹⁶⁹⁵ olurdu Ḥazr [u] Zū'l-karneyn bî-hūş
	4248	ne meclisde ki ola la‘lı dūr-efşān ¹⁶⁹⁶ ne ādem cān vèrürdi āb-ı hayvān
	4249	èşidür nāgehān bî-çāre Ferhād bir āvāze ki şalar cāna feryād
	4250	ne āvāze ki gūş eyleser Zühre figānından felek çāk ède zehre
	4251	èşidince kıılır bir derd-ile āh ki ditrer na‘resinden tāḳ-ı dergāh ¹⁶⁹⁷
	4252	yıķıldı kürsiden ¹⁶⁹⁸ toprağa bî-cān uçuḳ dutmuş gibi endāmı lertzān
	4253	görür Şîrîn ki dil ¹⁶⁹⁹ ārāmı gètmiş gönül bir kuşça tutar dāmı gètmiş
	4254	telaṭṭuf birle şaçdı gene dāne getürdi dāma kııldı murğ-ı hāne
	4255	pes andan dèdi èy ferzāne üstād gerek ğamgîn gönüli èdesin şād
[170b]	4256	severven tāze şîri èy hünerver süd-ile oldu perverde bu şeker

¹⁶⁹³ Yazmada: *şîrîn ü ter söz ü şekersâz*. T: *Şîrîn-i ter sözi*.

¹⁶⁹⁴ Yazmada: *şîr-i hürmā*.

¹⁶⁹⁵ T: *nūş*. (Dipnotta Ün, Ür nüshası: *gūş*). B: *gūş*.

¹⁶⁹⁶ Yazmada: *dūr-efşān*.

¹⁶⁹⁷ T: *tāḳ u dergāh*.

¹⁶⁹⁸ Yazmada: *kürsiden*.

¹⁶⁹⁹ T: *bu*.

- 4257 saçın gerçi ögüşdür gelle bî-ħad
bu südsüz tağ sevādıdur süde sed
- 4258 n'ola 'ilm-ile bir tedbîr edesin
bu kaçır öñinde cüy-ı şîr edesin
- 4259 çü rām oldı elüñe seng-i ħāre
edesin şan 'atırñı āşikāre
- 4260 ki anda şağalar çobānlarum süd
içile bunda ħāşıl ola maķşūd
- 4261 şekerden şerħ edince şîri Şîrîn
eritdi cānını Ferħād-ı miskîn
- 4262 çı ger diñler-idi diküp gözini
şađafdan¹⁷⁰⁰ fehm edemezdi sözünü
- 4263 kulağ olmış-ıdı endāmı kıl kıl
nedir bilmezdi bir kılca bu ķābil
- 4264 olur şavtından¹⁷⁰¹ eyle bî-ħaber ol
ki tuymaz lafz-ı ma'nādan eşer ol
- 4265 cevābı bu ķadar oldı sözine
ki baş urup ķodı barmaķ gözine
- 4266 pes andan çıķdı deng ü vālih ü mest
bilimez nîst midür cān yā hest
- 4267 şorar ahvāli ħizmetķārlardan
ki beni vāķıf eyleñ bu ħaberdan
- 4268 delürdüm aņlamadum sözin anuñ
deñüz maķşūdın ol şāh-ı cihānuñ
- [171a] 4269 nigārīnuñ murādı neyse bir bir
gene eylediler Ferħāda taķrîr
- 4270 çü bildi buyruğı ferzāne Ferħād
gözi üzre ķodı ol ħükme bünyād
- 4271 bilürdi nāzük olur nāzük işi
ķuşandı çüst dutdı çābük işi
- 4272 şu resme şevķ-ıla toğrardı taşı
ki aç etmegi vü derzi ķumāşı
- 4273 bu kaçır öñine dek otlağ içinden
kesüp arg eyledi ol tağ içinden

¹⁷⁰⁰ Yazmada: şağabdan.

¹⁷⁰¹ T: şüretiden. At: şavtından.

- 4274 êki kat taş döşedi mîl-der-mîl
ki şıgmaz derzine yüz yarılup kıl
- 4275 öñinde düzdi çeşme bağladı havz
gerü havzuñ yöresin sebze vü ravz
- 4276 şu luğf-ıla ki görse havz-ı kevşer
şulana ağzı ola gözleri ter
- 4277 eli şuyından eyle ter düzerdi
giren boş havza¹⁷⁰² şu şanup yüzerdi
- 4278 bir ay miqdârı ki êtdi işe¹⁷⁰³ havzı
yasadı çeşme düzdi cüy u havzı¹⁷⁰⁴
- 4279 ki otlakdan sağılsa êr eger gèç
gele süd çeşmeye eglenmeye hîç
- 4280 ne var bilmezler olursa herāsān
olur her müşkül iş ehline āsān
- 4281 iş āsān isteseñ üstāda düş var
ki olur üstādsuz her kār düşvār
- [171b] 4282 ne iş vardur ki bulmaz çāre insān¹⁷⁰⁵
meger ölüm¹⁷⁰⁶ ki ‘āciz kaldı insān¹⁷⁰⁷
- 4283 haber Şīrīne êrdi-ki êtdi Ferhād
bir ayda çeşmeyi vü havzı bünyād¹⁷⁰⁸
- 4284 ki otlakdan dökülse bir kaçuk şīr
êrişmedin êrişür havza tağyīr
- 4285 ol etrāfa nigārīn êtdi seyrān
göricek havz-ı cüyı kaldı hayrān
- 4286 ki halk işi degül bu vaz‘-ı nādūr
meger şun‘ından êtdi Hayy u Kādīr
- 4287 belī bu dār-ı dünyāda olur dūr
behişt ü ravza süd ırmağı vü hūr
- 4288 ögüş medh êtdi Ferhād-ı güzīni
çoğ êtdi ellerine āferīni

¹⁷⁰² T: *gören boş havzı*. (Dipnotta Ür nüshası: *giren boş havza*)

¹⁷⁰³ T: *pīşe*. (Dipnotta İ nüshası: *işe*). B, BL: *işe*.

¹⁷⁰⁴ T: *cüy-ı havzı*. BL: *cüy u havzı*.

¹⁷⁰⁵ Satırın üzerine *ādem* yazılmıştır.

¹⁷⁰⁶ T: *ölmek*.

¹⁷⁰⁷ Satırın üzerine *‘ālem* yazılmıştır.

¹⁷⁰⁸ T: *ābād*.

- 4289 kātı hoş görüp okutdı kâtına
givirdi raġbet-ile ĥalvetine
- 4290 dedi-kim bizde ey üstād-ı kāmīl
bu kulluġuna ne ola muķābil
- 4291 getürdiler buyurdı genc ü zīver¹⁷⁰⁹
yük-ile sīm ü zer dürc-ile cevher
- 4292 güherler kim bezer Őhlerde tācı
deger her biri bir ‘ālem ĥarācı
- 4293 vērüp Ferhāda ol ser-çeŐme-yi nūr
Őefā‘at eyledi-kim kıla¹⁷¹⁰ ma‘zūr
- 4294 ki vardur vaķtumuzda Şimdi kıllet
ķü vaķt ere ēdevüz ĥaķķ-ı ĥizmet
- [172a] 4295 velī Ferhād-ı miskīn zār u giryān
durur Őīrīn öñinde mest ü ĥayrān
- 4296 muĥabbet Őerbetinden deng ü medhūŐ
ne gevher gendüzin kıldı ferāmūŐ
- 4297 hemīn taĥsīn ēder ü āferīn bād
bu bir kaç ma‘nāsın ēder¹⁷¹¹ yād

Ėazel ĥānden-i Ferhād münāsib-i ĥāl

- 4298 ey kīmyā-nazar baña sözüñ güher yēter
yaşum yüzüm yüzüñden ıraĥ la‘l u zer yēter
- 4299 girmez gözüme eki cihānuñ cevāhiri
küĥl-i cilā¹⁷¹²-iķün bir avuķ ĥāk-i der yēter
- 4300 kaŐuñ gözüñ ne ĥācet ēdinür kemān u tīr
Şayd olmaġa¹⁷¹³ benüm bigi biñ bir nazar yēter
- 4301 cān kuŐı ger felekde uķarsa melek-miŐāl
Őehbāz-veŐ ķü ceng aķa¹⁷¹⁴ zūlfüñ ērer yēter
- 4302 varduķķa Őaña sūz-ı derün peyk[i]¹⁷¹⁵ ya‘nī āĥ
ĥuŐk olmamaġ-iķün ĥaber-i eŐķ-i ter yēter

¹⁷⁰⁹ Yazmada: *genc-i zīver*.

¹⁷¹⁰ T: *tuta*.

¹⁷¹¹ T: *kılır*.

¹⁷¹² Yazmada: *celā*.

¹⁷¹³ T: *avlanmaġa*. (Dipnotta Ün nüshası: *Şayd olmaġa*). B, BL: *Şayd olmaġa*.

¹⁷¹⁴ T: *boynına dām-ı zūlfüñi salsañ*. (Dipnotta Ün nüshası: *Őehbāz-veŐ ķü ceng aķa*). B, BL: *Őehbāz-veŐ ķü ceng aķa*.

¹⁷¹⁵ T: *bigi*. B, BL, M: *peyki*.

- 4303 sevdā-yı ‘ışkı hükm-i kazā şaldı başuma¹⁷¹⁶
bu şūr-ı şevkumuñ¹⁷¹⁷ sebebi ol-ķadar yeter
- 4304 pes ol cevherlerüñ kıymetlüsini
‘azizin hāşın u hürmetlüsini
- 4305 ele alup baş urdı ayağına
nişār étđi ayağı toprağına
- [172b] 4306 ķalanın ķapuda eyletđi yağma
özi ser pā bürehne tutdı şahrā
- 4307 édindi ‘ışk gencin ihtiyār ol
cihān varını ķıldı tārümār ol

Şahrā giriften-i Ferhād der-‘ışkı-ı Şīrīn

- 4308 gönül bağladı çün Şīrīne Ferhād
nihādından kopardı ‘ışkı¹⁷¹⁸ feryād
- 4309 életđi şabrın u ārāmın anuñ
getürđi cūşa heft endāmın anuñ
- 4310 vücūdı levhına naķş oldı Şīrīn
boşaldı varlığından toldı Şīrīn
- 4311 hayāl-i dilberi ķılup derāgūş
cihān u cānın eyledi ferāmūş
- 4312 toľup sevdā buhārından dimāğı
ķodı şehri vü dutdı deşt ü tağı
- 4313 baķup görmedi ‘aķlınuñ beķāsın
çeküp çāk étđi şabrınuñ yaķasın
- 4314 yörür gögsin döğüp hayrān u ‘uryān
yüregi vü gözi giryān u biryān
- 4315 gerekmez diri ölmüşe kefen der
degül hācet delüye pīrehen de
- 4316 dü ‘ālemden ķamu taşra ķuran taht
édinür mi tonı vü gönlegi raht
- 4317 gönülde terk édüp her kārübārı
hemīn ‘ışk olmuş-ıdı kārübārı
- [173a] 4318 ne ümīd aña ki _ola yāra hem-dem
ne imkān var ki bula yara merhem

¹⁷¹⁶ Yazmada: *yaşum*.

¹⁷¹⁷ T: *şūr u şevkumuñ*.

¹⁷¹⁸ T: *ışkı*.

- 4319 ciger odından êtdügince āh ol
éderdi çarhı pür-dūd u siyāh ol
- 4320 hevā kim āhına āheng éderdi
felek āyīnesini jeng éderdi
- 4321 gözi yaşından erişmese seylāb
yağardı dehr[i] yüregindeki tāb
- 4322 ğarīb ü bī-kes ü tenhā vü rencūr
cüdā yoldaşlardan u iş ü dostdan dūr
- 4323 gözi yaşından özge hem-demi yok
ciger başından¹⁷¹⁹ artuğ maḥremi yok
- 4324 erişmiş derde kim dermān bulunmaz
gönülmüş yola kim pāyān bulunmaz
- 4325 ğama ten vērüp êtmış cānını şād
nête-kim genc virāneyle ābād
- 4326 çü insāndan kamu tutmuşdı vahşet¹⁷²⁰
éderdi tağda vahşīlerle şoḥbet
- 4327 geh āhūlarla _éder āh u niyāzı
düzer geh kuşlar-ıla sūz¹⁷²¹ ü sāzı
- 4328 belā hem-rāhı vü miḥnet nedīmi
hevā hem-dem cefā yār-ı kādīmī
- 4329 yola düşdükte günden seçmeyüp dün
géderdi māni' olmasa bēş on gün
- 4330 yüzine karşı gelse taş u dīvār
tokunmayınca olmazdı ḥaber-dār
- [173b] 4331 ve ger öñinde olsa bürke ü çāh
düşerdi bilimezdi şapıda rāh
- 4332 ger oğlarsa karşıdan yüzünü
yüzün dönmez-idi yummazdı gözünü
- 4333 geçüp cānān şafāsıla cihāndan
helāk-ı cismine éverdi cāndan
- 4334 bilür kim çün gēde bu cism-i fānī
vērür 'ışkı ḥayāt-ı cāvidānı
- 4335 anuḡ'çün tenden isterdi cüdālīk
ki bula cān[ı] cāna āşinālīk

¹⁷¹⁹ Yazmada: yaşından.

¹⁷²⁰ T: nefret. B, BL: vahşet.

¹⁷²¹ T: söz.

- 4336 belī ten gētmeyince cān bulunmaz
hevā-yı cān-ıla cānān bulunmaz
- 4337 çü tölmiş içi taşu naqş-ı Şīrīn
ne naqşa baksa görürdi nigārın
- 4338 gözine vērmez-idi uyḥuya yol
ki naqş-ı yāra kapu yapmaya ol
- 4339 kılur ol kapuyı pūr-ḥāb u ḥūn-āb
ki ne çıka ḥayāl ü ne gire ḥāb
- 4340 erişse yār[1] yolunuḡ tozına
sürüp yüz sürme éderdi gözine
- 4341 éderdi yaşını ol yele yağmur
ki ol tozdan érüre gözine nūr
- 4342 ve ger ol yolda görse bir giyāhı
oḡurdu biḡ senā yüz medḥ-ı şāhī
- 4343 kılurdu qaşırına _étdükçe nāzāre
tonı yérine cānın pāre pāre
- [174a] 4344 érüp eyyāmda bir gez¹⁷²² karşırahdan
sücūd éderdi qaşırına ıraḥdan
- 4345 ḡalurdu ol sücūd içre beş on gün
bilimezdi geḡen gün mi yāḥod dün
- 4346 gèrü ol secdeden ser-mest ü şeydā
durup dutardı deşt ü taḡ u şaḥrā
- 4347 oḡurdu derd-ile aş‘ār-ı mavzūn
ki Leylā eşidürse ola mecnūn
- 4348 geḡüp āhı felek dervāzesinden
cihān tölmiş-ıdı āvāzesinden
- 4349 eşit bu sözi ol āvāzelerden
ki cān u dil ter olur tāzelerden

Ġazel-i Ferhād

- 4350 biḡ yıl çekerse ‘ıḡḡ ḡamından ḡarāmeti
yoḡ göḡlümüḡ bu miḡnete bir dem nedāmeti
- 4351 olsun selāmet ehline cāndan selām
teslīm kılurlar bize milk-i melāmeti

¹⁷²² T: Bu sözcük bulunmamaktadır.

- 4352 sevdā ‘alāyimi sebebin ‘āşık¹⁷²³ aňlaya
‘allāme-yi cihān ne bilür ol ‘alāmeti
- 4353 ger bu ‘dı¹⁷²⁴ maşrıkeyn-ise ma ‘şūkdur karīb
‘ışk ehlinüñ hemīn ola keşf-i kerāmeti¹⁷²⁵
- 4354 oş¹⁷²⁶ yēr ü gök öñümde rükū ‘ u sücūd eder
kıldı kıyım çün harem-ı cānda kāmeti
- 4355 kıaddı hayāli sāye-yi Tūbā şalar ne ğam
hicrān odı kıoparsa başuma kıyāmeti

[174b]

Meşnevī

- 4356 kıamu ‘aql ehli bilür zāhir anı
ki bŷy-ı misk¹⁷²⁷ ü ‘ışk olmaz nihānī
- 4357 çı ger ahvāl-ı ‘ākıll müstetirdür
velī ‘ışk u muħabbet perde-der dŷr
- 4358 çün ola ‘ışk derdi āşıkārā¹⁷²⁸
mufīd olmaz müdāvā vŷ müdārā
- 4359 melāmetlıkdur evvel ‘āşıkā yār
Ĥudā bilür ki n'ola āħir-i kār
- 4360 çün oldı kışsa-yı Ferhād-ı rencŷr
kıamu dillerde vŷ ellerde meşhŷr
- 4361 biri maħremlerinden taħtıĝāhuñ
der ol ħālī kıatında pādışāhuñ
- 4362 ki Şīrīn ‘ışkına Ferhād-ı miskīn
nece şaldı göñŷlden cān-ı şīrīn
- 4363 cihān kıoldı ħadīs-i dāsītānı
mŷfessirler rivāyet kıılır anı
- 4364 dimāĝın cŷşış-i¹⁷²⁹ sevdā dutupdur
kıoyup şehri reh-i şahrā dutupdur
- 4365 baş açuķ yalın ayak mest ü ħayrān
kıılır taĝı vŷ deşti keşf¹⁷³⁰ ü seyrān

¹⁷²³ Yazmada sözcüĝün üstünde *nēte* yazılmıştır.

¹⁷²⁴ T: *bu ‘d-ı*.

¹⁷²⁵ T: *keşf ü kerameti*. B: *keşf-i kerāmeti*.

¹⁷²⁶ Yazmada: *oşda*.

¹⁷²⁷ T: *müşk*.

¹⁷²⁸ T: *aşkāre*.

¹⁷²⁹ Yazmada: *cüşüş-i*.

¹⁷³⁰ T: *geşt*. B, BL: *keşf*.

- 4366 ne ıssıdan üşenür ne şovukdan
ne kılıçdan hâzer kılur ne oğdan
- 4367 gönülden¹⁷³¹ eyle kıldı mihr ipin berk
ki_êder bir görmege biñ cānını terk
- [175a] 4368 ırağdan kaşırına kılur selāmı
veribir yel-ile her dem peyāmı
- 4369 ne yel kim ere kaşırından yañadın
kılur tozu qarañu gönlin[i] aydın
- 4370 yele varup umar yelden devāyı
baş açup qarşular derd ü belāyı
- 4371 çü Husrev diñledi ol dāsītānı
bulandı gönli vü cüş êtdi cānı
- 4372 bu yüzden hātırıdı şād u bī-gerd
ki_aña bir merd-i bī-dil oldı hem derd
- 4373 veli bir yüzden êrdi ğayret-i yār¹⁷³²
dil efgār êtdi kıldı cānına kār
- 4374 neçe-kim fikr kıldı kaldı hayrān
bilimedi¹⁷³³ nedür ol derde dermān
- 4375 ki zīrā hasta idi vü şikeste
olurdu [dil]-hastanūñ tedbiri hasta
- 4376 ne var¹⁷³⁴ derde tabīb êderse¹⁷³⁵ tīmār
qor ayruq kabza nabz olduqda bīmār
- 4377 oqur halvetde bir kaç mahremini
kamu şādī vü ğamda hem-demini
- 4378 ki ol sevdāya bir tedbīr êdeler
meger dīvāneye zencīr êdeler
- 4379 dedı Ferhād kimdür ne ğışidür
ki anuñ bu edebsüzlük işidür
- 4380 ne yerden aşlı qandandur maqāmı
kimünledür selāmı vü kelāmı
- [175b] 4381 ne deñlü ola mālı vü çerisi
ki oldı ol güneşüñ müşterisi

¹⁷³¹ T: *gönülde*.

¹⁷³² T: *ğayret ü 'ār*. At: *ğayret-i yār*.

¹⁷³³ T: *bulımadı*. B, BL: *bilimedi*.

¹⁷³⁴ T: *kamu*. M, At: *ne var*.

¹⁷³⁵ T: *eylemse*.

- 4382 d diler bir ged dur b -ser   p 
gece g nd z gezer r sv  v  şeyd 
- 4383 ne y rı bell  durur ne diy rı
ne bir yerde bu uk s 'at  ar rı
- 4384 n te-kim d v  demden y r r d r
bulut bigi d ker  a larda ya mur
- 4385 d di  orsam anı h linde şeyd 
gerek kim d rl  penh n ola peyd 
- 4386 ve ger  anın d kersem b -g nehd r
ged -y-ısa ne var ba ına  ehd r
- 4387 sa ınsun b -g neh  anına te ne
ki urur gend n n  anına de ne
- 4388  g  d r r zeyem r z-ı sa'ide
ki_ rem  ir n-ile helv -yı 'ide
- 4389 meger ayru adur 'id ol meh-i nev
ki_ der d v neyi hem-r h-ı H srev
- 4390 d di ' k llar  y   h-ı c v n-ba t
sa a t c  fit b u  sum n ta t
- 4391 iz ne y z s rer   hib-k lehler
tozu dan z net alur t c-ı  ehler
- 4392 e   ndin a a bir tedb r  del m
yo   hen s m   zer zenc r  del m
- 4393 ki sevd ya m ferri d r d r   zer
zer-ile her m ferri d r m yesser
- [176a] 4394 ne e m rı z m rr d k r  der d r
ne e b z yı zer b -z r  der d r
- 4395 i   s ndur olursa meyli m la
v'egern  ola bir  arpa h v le
- 4396 ki ' mri ge e ol d  v r i inde
gerek d v ne seng   h r i inde
- 4397 be-her-h l o ıdup sult n  atına
n zar  ılsun s zine hey'etine
- 4398  u ma'l m  de  eh h l-ı miz c n
buyura 'illete g re 'il c n
- 4399 pes emr  tdi-ki bir  a  c st h cib
ola bulma -i un Ferh dı t lib

- 4400 becid bir nêçe atlular yayalar
yayı lup tağı taşı arayalar
- 4401 ol işde göstereler cidd ü ihlâş
bulup getüren ala hıl'at-ı hâş
- 4402 hemân laḫza¹⁷³⁶ beş on serheng ü bevvâb
olurlar bulmağa Ferhâdı pertâb
- 4403 géder her biri bir yaña şitâbân
geçerler tağ u şahrâ vü beyâbân
- 4404 dirîğ eylemeyüp sa'y u emekde¹⁷³⁷
olurlar bir nêçe gün istemekde

Yâftan-i kâşîd-ı Husrev Ferhad-râ

- 4405 meger bir şubḫ-kim bu şemse-yi zer
bıraḫdı lâcüverdî kubbeye fer
- [176b] 4406 mücellâ kıldı rüy-ı rûzigârı
göründi 'âlemün naḫş u nigârı
- 4407 yaḫar bulmağ-içün ervâhı eşbâh
ufuḫdan fâliḫul'l-işbâhi¹⁷³⁸ mişbâh
- 4408 belî nûrından ol rûşen çırâğuḫ
belürdi¹⁷³⁹ farkı yaḫın u ıraḫğuḫ
- 4409 biri kâşîdlaruḫ kim şaldıdı şâh
nazar kıldı ıraḫdan gördi nâgâh
- 4410 ki şahrâ içre seyr eyler bir âdem
ne âdem dîv görürse duta dem
- 4411 göyünmiş âh-ıla kûh u hāmûn¹⁷⁴⁰
boyanmış ḫan yaşından Nîl ü Ceyḫûn¹⁷⁴¹
- 4412 hevâ iksîri yüzini zer êtmîş
tenini mihr odı ḫâkister êtmîş
- 4413 şanasın kılları taşda dikendür
diken cismine şan berg-i semendür
- 4414 demâdem kim çeker derd-ile âhı
keser Kerrübîler cavḫına râhı

¹⁷³⁶ T: *hemîn sâ'at*.

¹⁷³⁷ Yazmada: *sa'y-ı emekde*.

¹⁷³⁸ Yazmada: *fâliḫul'l-aşbâhi*.

¹⁷³⁹ T: *bilürdi*. B, BL: *belürdi*.

¹⁷⁴⁰ Yazmada: *kûh-ı hāmûn*.

¹⁷⁴¹ Yazmada: *Nîl-i Ceyḫûn*.

- 4415 kamu ğuşşayla bī-bāk u feraḥnāk
tonı çāk u yüzi ḥāk u içi pāk
- 4416 ederken nāle vü efgān u feryād
bu ebyātuḡ kıılır ma‘nāsını yād

Ġazel-i Ferhād münāsib

- 4417 müselsel zülfi boynuma şalaldan bend-i sevdāyı
belā dāmında ser-gerdān benem rüsvāyī şeydāyī¹⁷⁴²
- [177a] 4418 kıurutmasa yaşum seyli[n] firākı odınuḡ ḥaylī
felek evcine eltürdüm gözümdeñ mevc-i deryāyı
- 4419 baḡa ne şüret ü ma‘nā Ḥudāvendüḡ-durur¹⁷⁴³ varlık
çü ‘ışk içinde küfr olur Ḥudā rāyı ḥod-rāyı¹⁷⁴⁴
- 4420 göñül gözi ḥayālinde¹⁷⁴⁵ olınmaz fitneden ḥālī¹⁷⁴⁶
çü uydı mest-i ‘ayyāra ko çeksün ceng ü ğavġāyı¹⁷⁴⁷
- 4421 cemālī şem‘i nūrından göreydi müdde‘ī pertev
bileydi neşe pervāne bulımaz şabra pervāyı
- 4422 şabā zülfi hevāsında¹⁷⁴⁸ dimāġuḡ olıcaḡ miskīn¹⁷⁴⁹
n'ola bir kıılca yād etseḡ ġarīb ü zār u tenhāyı
- 4423 gözi evvelden almışdur ‘aḡl u şabr u¹⁷⁵⁰ cān raḡtın¹⁷⁵¹
ne bulur ġam çerisi kim eder¹⁷⁵² her laḡza yaġmayı

Meşnevī

- 4424 ‘acebler şahuḡ elçisi bu ḥālī
bulımaz kıılca kıāl-içün mecālī
- 4425 budur dēr var-ısa maḡlūb-ı sultān
revādur ki_ola bu sultānlara ḥān
- 4426 birez ardınca yörür diḡleyürek¹⁷⁵³
bu şüretdeñ ma‘ānī aḡlayürek

¹⁷⁴² T: rüsva vü şeydāyī.

¹⁷⁴³ Yazmada: ḥudānuḡ-durur.

¹⁷⁴⁴ T: ḥod-ārāyī vü ḥod-rāyī.

¹⁷⁴⁵ T: ḥayālından.

¹⁷⁴⁶ T: eymen.

¹⁷⁴⁷ Yazmada: ceng-i ğavġāyı. T: şūr u ğavġāyı.

¹⁷⁴⁸ T: hevāsından.

¹⁷⁴⁹ T: müşkīn.

¹⁷⁵⁰ Yazmada: şabr-ı.

¹⁷⁵¹ T: aldı ‘aḡl u şabr u cān ü dil raḡtın.

¹⁷⁵² T: kıılır.

¹⁷⁵³ T: taḡlayurak.

- 4427 pes ilerü varup vèrdi selāmı
ögüş luḡ-ıla söyledi kelāmı
- 4428 çü kaṭ' étmiş-idi evrādın anuḡ
şorar yüz 'izzet-ile adın anuḡ
- 4429 eyitdi benven ol Ferhād-ı miskīn
ki Şīrīn cāna vèrdüm cān-ı şīrīn
- [177b] 4430 çü yok vaşlı nişābından naşībüm
zekāt étđi ḡayālını ḡabībüm
- 4431 velīkin ol naşībe intizāram
çi ger imkānı yok ümīdivārem
- 4432 çü bildüḡ adumı benden ıraḡ ol
ḡo ölmişden bêter şayruyı saḡ ol
- 4433 déđi kâşıd ki êy merd-i ḡudāyī
demidür bulsın ḡamdan rehāyı
- 4434 selām eyler şehinşeh ya'nī Pervīz
seni ister kerem kıl étme perhīz
- 4435 eşitdi-kim ṭapuḡdur yār-ı maḡrem
diler kim bir dem ola saḡa hem-dem
- 4436 bu telḡ u şūr¹⁷⁵⁴ işüḡden ḡurtarup ol
vère Şīrīne şīrīnlik-ile yol
- 4437 cevābın kâşıduḡ Ferhād-ı bī-dil
bu resme vèrdi ki_êy üstād-ı 'āḡıl
- 4438 ne ḡüb āhenge sāz étđüḡ nevādan
üzülmezse kılı nāḡeh hevādan
- 4439 ne ḡoş bildüḡ hevāsın¹⁷⁵⁵ derdimendüḡ
yoḡ-ısa müstemende rīşīḡandüḡ
- 4440 bu vādīde benem bīzār u bī-yār
cihāndan ben yüzümden ḡalk bīzār
- 4441 belīḡledür yüzüm gördükde dīvi
perīye na'ram étdürür ḡırīvi
- 4442 dutar benden çü cinn ü ins vaḡşet
ḡıla-mı 'izz ü nāz aşḡābı şoḡbet
- [178a] 4443 bu şahrāda ki yoldur¹⁷⁵⁶ ṭolu cānkeş
neyistānem demüḡde urma āteş

¹⁷⁵⁴ Yazmada: *telḡ-ı şūr*.

¹⁷⁵⁵ T: *devāsın*.

¹⁷⁵⁶ T: *şahrā kim yoludur*.

- 4444 g r ¹⁷⁵⁷ ol k şid-ı  al k-ı k f ¹⁷⁵⁸
cev b eyle v r r Ferh da Ő f 
- 4445 ki_ anuŶ h kkı ki d d r-ı cih ndur
nigehd r-ı¹⁷⁵⁹ zem n   asm ndur¹⁷⁶⁰
- 4446 ki sult n Şaldı beni hizmet ne
ki ‘arz  dem sel mın hazret ne
- 4447 deg l ben bencileyin¹⁷⁶¹ var ola y z
ki y r rler seni istey  d pd z
- 4448 baŶa kılınıŶ-ımıŶ kısmet hud vend
ki_  r rem  rz ya  rz mend
- 4449  adem kıl rence ‘arz  t Ő ha d d r
ki c ndandur ŐaŶa Husrev har d r
- 4450 n te-kim ten dirid r c n y zinden
bulur  ul h cetin sult n y zinden
- 4451 eger Ş r n s zini y d  dersin
gerek Perv z-ile perv z  desin
- 4452 d di Ferh d ki  y y r-ı huceste
 luŶvan deste-beste p -Şikeste
- 4453 buŶur bild m ki toŶrusın s z nde
terah h m cevherin¹⁷⁶² g rd m y z nde
- 4454 mu   ‘-ı¹⁷⁶³ ‘ lem emrine mu   ‘am
vel  katuŶda m crim hem Ő f  ‘am
- 4455 ki beni  oyasın h l mde hayr n
 ar b   z r u ser-gerd n u n l n
- [178b] 4456  ılur her cins hem-cinsile perv z
h m -y-ıla h m y n  az-ıla  az
- 4457 baŶa Ő r nden ol Ő r oldu h Őıl
ki_ i ersem n Ő-ı c ndur zehr-i k til
- 4458 bu b yleyken  i sult n u  i segb n
dev dan derdi Őe mezven ne derm n

¹⁷⁵⁷ T: g r r. B, BL: g r .

¹⁷⁵⁸ Yazmada: k şid u  al k-ı k f .

¹⁷⁵⁹ Yazmada: negehd r-ı.

¹⁷⁶⁰ Yazmada: negeh-d r u zem n-i asm ndur.

¹⁷⁶¹ T: buncılayın. B, BL: bencileyin.

¹⁷⁶² T:  ehresin. BL: cevherin.

¹⁷⁶³ T: ma   ‘-ı. B, BL: mu   ‘-ı.

- 4459 g r  lu f-ıla ol ferz ne k şid
eyitdi kılma b z rumı k sid
- 4460 anu  hak ı ki sa a n r-ı d nd r
g z nden ayru g nl ne yakındur
- 4461  ki  alemde ma şudun hak ı un
 ub diyyetde ma budun hak ı' un
- 4462 beni ma r m g nderme katundan
m şerref eyle bir dem Őohbet nden
- 4463 tapu suz g tmezem g nl m muşırdur
kadem kıl rence sult n muntazırdur
- 4464  u and  şitdi n  ar oldu Ferh d
y ridi ol ya a kim kıldı irş d
- 4465 pes andan  azm-ı derg h eylediler
 n rdi Ő hı  g h eylediler
- 4466 Şeh oturmuşdı halvet c m elinde
dilinde po tı  işk-ı h m elinde
- 4467 Ő k h-ıla  rer Ferh d-  un k h
yeliş r der-peyince halk-ı enb h
- 4468 teferr clerler-idi h l   k lin
bel  bile olalmış b l   y lin
- [179a] 4469 velikin ol bulardan f riğ u p k
 rişdi saltnat kaşına b -b k
- 4470 demi derd-ile  demden fer g t
gamı Şuğl-ıla  lemden fer g t
- 4471 givirdiler Şehe ol hey'et ile
Şanasın Ő r-  g rr n heybet ile
- 4472  u ba dı taht u t c u t k-ı Ő ha
kamusın Őaymadı bir berg-  k ha
- 4473  d bdi h let-  işk eyle hayr n
ki  zin bilmezdi ne perv -y  sult n
- 4474 buyurdu Şeh ki kıldılar ri' yet
tel ttuf birle ihs n u him yet
- 4475 yakınında ser r n d zdiler y r
oturdu pen e urup y re ol Ő r
- 4476 y resin tolu genc   m l  derler
zer   s m-ile m l m l  derler

- 4477 aña hod bir güher vèrmiş-idi Hāk¹⁷⁶⁴
ki yeksān-ıdı katında zer-ile hāk
- 4478 şu kim cān cevherinden bā-ḥaberdür
bilür genc-i cihān¹⁷⁶⁵ hāk-ı mederdür
- 4479 gèrū cān cevheri cānān katında
teni hākī¹⁷⁶⁶ bigidür cān katında
- 4480 éren ol genc-i vāfiden şafāya
ola mı meyli māl-ı bī-vefāya
- 4481 çü Ferhādun gözine girmedi zer
döker Hüsrev dilinden dürr ü gevher

Mukāleme kerd-i Hüsrev bā Ferhād

- [179b] 4482 dèdi evvel ne yèrdür şehrün üstād
eyitdi ğam-zemīn ü miḥnet-ābād
- 4483 dèdi ol yèrde şan 'at ne bilürler
eyitdi cān şatarlar derd alurlar
- 4484 dèdi cān şatmağa 'ākıl dèmez yol
eyitdi 'āşıkun kem ḥarfidür ol
- 4485 dèdi bī-cān olıcağ ten ne ḥāşıl
eyitdi cān olur cānāna vāşıl
- 4486 dèdi 'ışk işi katun da nēcèdür
eyitdi 'arş-ı 'ālīden yücedür
- 4487 dèdi 'ışkun¹⁷⁶⁷ maḳāmı kandanur pes
eyitdi cānda iste kan sözün kes
- 4488 dèdi şerḥ ü beyān èt vaşf-ı ḥālī
eyitdi bī-nişānlıkdur nişānı
- 4489 dèdi 'āşık deminden bir nişān vèr
eyitdi ister-iseñ yolda¹⁷⁶⁸ cān vèr
- 4490 dèdi bu şūr u şevkun nēceye dek
eyitdi tā ölünce durmazam tek
- 4491 dèdi Şīrīne var mı āşinālīk
eyitdi evvelīdür rüşenālīk

¹⁷⁶⁴ T: aña Hāk bir güher vèrmişidi pāk.

¹⁷⁶⁵ Yazmada: genc ü cihan.

¹⁷⁶⁶ T: ten-i hākī.

¹⁷⁶⁷ T: miḥrūñ. (Dipnotta Ür nüshası: 'ışkun). BL: 'ışkun.

¹⁷⁶⁸ T: ilki. (Dipnotta İ nüshası: yolda). At: yolda.

- 4492 dèdi düşünde görmek oldu mı hū
eyitdi şimdi düşdür başa uyhu
- 4493 dèdi neşe_istemezsin kurbına rāh
eyitdi-kim ırahdan gözlenür māh
- [180a] 4494 dèdi bir gün şalarsa saña sāye
eyitdi nūr vèrem biñ yıl aya
- 4495 dèdi yağsa ğamından başuğa taş
eyitdi kanı taş hāzırdur oş baş
- 4496 dèdi erse özinden gözüne ok
eyitdi yüz gözüm var dèñ¹⁷⁶⁹-ki ura çok
- 4497 dèdi bir lahza kıl¹⁷⁷⁰ èy bī-dil ārām
eyitdi [ā]rām olur mı bī-dil-ārām
- 4498 dèdi ger cānuğ olursa¹⁷⁷¹ cefāsı
eyitdi gönümün¹⁷⁷² oldur şafāsı
- 4499 dèdi isterse baş ol şāh-ı hūn-rīz
eyitdi yüki boynumdan ıram¹⁷⁷³ tèt
- 4500 dèdi gel 'ışk-ı Şīrīnden ırağ ol
eyitdi öldüresin èvme sağ ol
- 4501 dèdi geç bu hevādan dut kenāre
eyitdi mevte var yoğ aña çāre
- 4502 dèdi ol saña degmez yème endūh
eyitdi yèrven olsa kayğusı kūh
- 4503 dèdi kār ètmez aña zūr-ı bāzū¹⁷⁷⁴
eyitdi görevüz her neyse yazu
- 4504 dèdi bir dosta dahı eyle cünbiş
eyitdi dostlardan gelmez ol iş
- 4505 dèdi diñlen ki dahı hāmdur kār
eyitdi 'ışka diñlenmek zihī 'ār
- 4506 dèdi şabr oldu saña çāre andan
eyitdi ten nece şabr ède cāndan
- [180b] 4507 dèdi kimse el ursa dāmenine
eyitdi od bırağam hırmanına

¹⁷⁶⁹ Yazmada: *döñ*.

¹⁷⁷⁰ T: *it*.

¹⁷⁷¹ T: *cānuğa_olursa*. (Dipnotta Ün nüshası: *cānuğ olursa*). B, BL: *cānuğ olursa*.

¹⁷⁷² T: *cānumuğ*. (Dipnotta İ nüshası: *gönlümün*)

¹⁷⁷³ T: *irem*.

¹⁷⁷⁴ Yazmada: *zūr u bāzū*.

- 4508 dēdi saķın ki var öñüñde ҡorķu
eyitdi¹⁷⁷⁵ ҡorķula_ ‘āşık nēte ҡor ķu
- 4509 dēdi ol ҡorķudandur zehreler āk
eyitdi hicri ğayretten¹⁷⁷⁶ degül bāk
- 4510 dēdi ister-misin bu yolda yoldaş
eyitdi ben-dahı olmayadum kāk
- 4511 yētürmeyüp sözine şeh cevābı
dönüp aşhābına ıldı hıřābı
- 4512 ki hāküm arışalı cev cev āba
bu resme ērmedüm hāzır cevāba
- 4513 zer ü zūr-ıla¹⁷⁷⁷ yoķdur buņa āre
ılalum seng-i hāreyle istiḥāre
- 4514 pes andan dēdi ēy merd-i hünerver
ēşitdüm saņa birdür mūm u mermer
- 4515 külünği āfa ursañ nūna ēlter
ērürse Elburza gürzün tūna ēlter
- 4516 yaķın yērde bir ulu tağ vardur
ki ucından içümde dāğ vardur
- 4517 temāşā-y-içün aşup ğāh u bī-ğāh
fulān şahrāya andan şarp-durur rāh
- 4518 gerek ol tağ içinden yol ēdesin
sığa leşker ğeñiş ü bol ēdesin
- 4519 ılasın şan‘atunı āşikāre
ki düpdüz yol ola ol seng-i hāre
- [181a] 4520 eger-çi çoķ bulınur işe ğişi
degül ol senden artuķ ğişi işi
- 4521 yüzük düzmek gelür her bir hünerden
hamīr ü mūmdan yoķ la‘l u zerden¹⁷⁷⁸
- 4522 ü Şīrīn sevgüsidür saņa sevgend
bu sevgend olsun ortamuzda¹⁷⁷⁹ peyvend
- 4523 ki_ēderseñ beni ol maķşūda¹⁷⁸⁰ vāşıl
ılam maķşūdunı ben-dahı hāşıl

¹⁷⁷⁵ T: *didi*.

¹⁷⁷⁶ T: *ğayrından*. (Dipnotta İ nüshası: *ğayretten*). At: *ğayretten*.

¹⁷⁷⁷ T: *sīm ile*. B, BL: *zer ü zūrıla*.

¹⁷⁷⁸ Yazmada: *la ‘l-ı zer*.

¹⁷⁷⁹ T: *aramuzda*. B, BL: *ortamuzda*.

¹⁷⁸⁰ T: *maķşūduma*.

- 4524 dédi şîrâne¹⁷⁸¹ Ferhād-ı cüvān-merd
ki êy hükümün öñinde küh-içün gerd
- 4525 benem¹⁷⁸² ger zerreden kemdür vücūdum
var ol mihr āfitābına sücūdum
- 4526 ki şevkı birle kühı kāh edem ben
hem ol mihr-ile māha āh edem ben
- 4527 velī şartum budur kim ol ğubārı
şeh öñinden getürdügümde bārı
- 4528 geçe ben şüre bahtuñ her şerrinden
elini tartta Şîrîn şekkerinden
- 4529 şu resme kaķıdı Ferhāda Pervîz
ki dökmek diledi ħanın yere tēz
- 4530 gene öñindedir bu şartı ne bāk¹⁷⁸³
ki ħara taşdurur ol tağ degül ħāk
- 4531 ve ger¹⁷⁸⁴ toprağ ola kanda¹⁷⁸⁵ kesile
kesilse taşınup nece¹⁷⁸⁶ asıla
- 4532 eyitdi germ olup şart olsun er geç
ve ger bu şartdan dönsem olam hîç
- [181b] 4533 bu bî-pāyān yolu bulduñ¹⁷⁸⁷ yügürdüñ
dürüş göster görelüm destüburduñ
- 4534 hem āhir şartı turmaduğ-içün şāh
erişdi varıta ki_ oldı ‘ibret-i¹⁷⁸⁸ rāh
- 4535 gel êy va‘de kılan kıl cidd ü cehdi
ki şınsañ¹⁷⁸⁹ şımayasın ‘ömr ü¹⁷⁹⁰ ‘ahdı
- 4536 güzîndür Ĥaķ katında şādıķu'l-va‘d
turanuñ ‘ahda dāyim fālıdur sa‘d

Nivîştēn-i şūret-i Şîrîn Ferhād ber-seng

¹⁷⁸¹ T: Şîrîne. B, BL: şîrâne.

¹⁷⁸² T: benüm. (Dipnotta H nüshası: *benem*). BL, M: *benem*.

¹⁷⁸³ T: şart-ı nā-pāk.

¹⁷⁸⁴ T: ve-yā.

¹⁷⁸⁵ T: kandan.

¹⁷⁸⁶ T: kandan.

¹⁷⁸⁷ T: yıldün.

¹⁷⁸⁸ T: gayret-i. B, BL: ‘ibret-i.

¹⁷⁸⁹ T: şınsa.

¹⁷⁹⁰ T: ü yok.

- 4537 turup Ferhād yerinden ferahnāk
 4538 4538 pes  tdiler bir ulu taĒa ir ad
 ki k h-ı B sit n d n r a a ad
- 4539 anu 'c n-kim kamu seng-idi h re
 4540 4540 katı buhl ehli g nli bigi kara
 bu da 'v g hdan  suftte Ferh d
 y g rdi ol taĒa dek  yle kim b d
- 4541 4541 c  ta  i in  dinmi -idi¹⁷⁹¹ p  e
 eline aldı evvel t Ēı v  t  e
- 4542 4542  aya  eklinde kıldı na   u ta v r¹⁷⁹²
 ki na  a   demez k Ēıdda¹⁷⁹³ ta r r
- 4543 4543 tema il  tdi d rl  'i ret-eng z
 hem n G lg n u  ir n   h u  ebd z¹⁷⁹⁴
- 4544 4544 yazar t  eyle¹⁷⁹⁵ ta a  ekl-i  ir n
 n te-kiErjeng na  ı[n] M n -i   n¹⁷⁹⁶
- [182a] 4545 4545  u resme kim kimesne g rse n g h
 4546 4546  alurdı na  a h yr n eyley p  h
 riv yetd r ki bir yigit  af dan
 olur ol   rete '  i  hev dan
- 4547 4547 n ce yıl  aldı  ar usunda h yr n
 ki bir  uyru  bulundu  onra derm n
- 4548 4548 eritdi y regi yaĒm anası
 ki  uyruĒ oldu ol  urdu  dev sı
- 4549 4549 'aceb-mi derde derm n olsa  uyru 
 ki  imdi  uyruĒ-ıla oldu buyru 
- 4550 4550 bu  uyru la cih n r b hı b z 
 n ce bi  g rg    ire v rdi b z 
- 4551 4551  a ın  uyru dan erz n oldısa nar 
 ki toĒrar erid r bu t be-yi  ar 

¹⁷⁹¹ T: *itmi  idi.*

¹⁷⁹² Yazmada: *na  -ı ta v r.*

¹⁷⁹³ T: *k Ēıda.* (Dipnotta I n shası: *k Ēıdda*)

¹⁷⁹⁴ Yazmada: *  h-ı  ebd z.*

¹⁷⁹⁵ T: *   eyle.* B, BL: *t  eyle.*

¹⁷⁹⁶ Yazmada: *M n  v    n.*

**Meşgûl şoden-i Ferhād kenden-i kūh u zārī kerden-i
O**

- 4552 çü Ferhād oldı naqş işinden āzād
ele aldı külüng ü tīg-ı pülād¹⁷⁹⁷
- 4553 kıaya kesmege açdı zūr-ı bāzū¹⁷⁹⁸
atardı keffe sengi bī-terāzū
- 4554 çü sāz eyledi urmağa külüngin
getürdi āvāza tağun lāl ü güngin
- 4555 anuñ bigi ururdu taşa tīgı
ki tozı ağıdururdu tağa mīgı
- 4556 şanasın tağ-ıla éderdi ħarбі
kıaya getürür idi taşı ħarбі
- [182b] 4557 külüng öñince dögen degme pāre
olurdu burc u bārū bir ħışāra
- 4558 seħer vaqtından érişince aħşam
kesüp taş u kıaya étmezdi ārām
- 4559 şebā hengām kim hengāme-yi kūh
dēre endūh u ħamdan¹⁷⁹⁹ ħalk-ı enbūh¹⁸⁰⁰
- 4560 hevā hengāmegīri ya`nī Ferhād
fiġān taḅlın çalup éderdi feryād
- 4561 duħānından dutardı kıara ħayme
tınābın ħaymenüñ ururdu ħayma
- 4562 felek lu`betleri açup göz ü yüz
bunuñ lu`bını gözlerlerdi düpdüz
- 4563 varup¹⁸⁰¹ ol şūret öñinde tururdu
eline ayağına yüz ururdu
- 4564 eşer taşda arar-ıdı güherden
ħaber şuya şorar-ıdı şekerden¹⁸⁰²
- 4565 birez ol naqşa olur-ıdı demsāz
kıılurdu nāle sāzına ser-āġāz

¹⁷⁹⁷ Yazmada: tīg u pülād.

¹⁷⁹⁸ Yazmada: zūr u bāzū.

¹⁷⁹⁹ Yazmada: endūh-ı ħam.

¹⁸⁰⁰ T: ħalk enbūh. B, BL: ħalk-ı enbūh.

¹⁸⁰¹ T: irüp. (Dipnotta Ü nüshası: varup)

¹⁸⁰² T: kıamerden. BL: şekerden.

- 4566 ki  y nařıuŋ cih n y zine¹⁸⁰³ mihr b
  olu c n mescidi Őevkuŋla h n- b
- 4567 mel l   cevri¹⁸⁰⁴ gerd nuŋ cil sı
 bel -yı devri¹⁸⁰⁵ derdin ŋ dev sı
- 4568 but-ı s m n-ber   Ş r n-zeb nsın
 n c n seng n-dil   n -mihrib nsın¹⁸⁰⁶
- 4569  apuŋ tařda¹⁸⁰⁷ g her-veş p y-beste
 benem taşda g her teg dil-şikeste
- [183a] 4570 hev ŋ odı i  mde olalı¹⁸⁰⁸ baş
 şu ağlar beni od g yner yanar taş
- 4571 şu kim cismi  urudan yaşdan  tdi
 ben m beŋzer v c dum taşdan  tdi
- 4572 meger  atı y z md r seng    hen¹⁸⁰⁹
 ki umaram seng    henden vef  ben
- 4573 eger biŋ yıl urursam bu taşa bař¹⁸¹⁰
 elinden gelmez ill  başuma taş
- 4574 n ce kim ağlayup  derdi hış bı
  şitmez-idi ol taşdan cev bı
- 4575 tağa v  taşa yaşı yağa yağa
 buğur taşı  oyup açardı tağa
- 4576 nig r n  aşrına  arşu  ururdu
 ir dan secde  d p y z ururdu
- 4577 d r-idi  y nes m-i şubhıg hı
 dem nd r h sta g ŋl m ŋ pen hı
- 4578 ber d-i c n u dil bigi rev nsın¹⁸¹¹
 g b rına h b b ŋ c n-feş nsın
- 4579 g neşd r y r  aşrı  arh-ı a  zam
 g n  ŋinde nes m-i şubh  urur dem
- 4580 demid r c n sar yına sefer  ıl
 g neşe zerre h linden h ber  ıl

¹⁸⁰³ Yazmada: *boynına*. Satır  st ne *y zine* şekli de verimiştir. T: *y zine*. B, BL, M, AT: *y zine*.

¹⁸⁰⁴ T: *cevr*.

¹⁸⁰⁵ Yazmada: *bel -yı derdi*.

¹⁸⁰⁶ Yazmada: *n -mihrib nsın*.

¹⁸⁰⁷ T: *taşdan*.

¹⁸⁰⁸ T: *uralı*.

¹⁸⁰⁹ Yazmada: *seng-i  hen*.

¹⁸¹⁰ T: *eger biŋ taş ayağına uram baş*. At: *eger biŋ yıl urursam  praağa baş*.

¹⁸¹¹ T: *peyk-i rev nsın*.

- 4581 eyit ki_ëý āfītāb-ı ‘ālem-efrüz
ki olduĝ kārısāzuĝa cihānsüz
- 4582 ŧeh iken ‘āleme ħurŧīd-i ‘ālī
ĝerü kem zerreden yaŧmaz cemālī
- [183b] 4583 cihān muĥtāc-iken ĝün pertevine
varur ‘ār eylemez dervīŧ evine
- 4584 n'ola ëý cān ĝülinüĝ¹⁸¹² āfītābı
ĝötürseĝ¹⁸¹³ zerreden cevr-i ĥicābı¹⁸¹⁴
- 4585 yanaram ŧevĝuĝ-ıla¹⁸¹⁵ pür yerüm dūr
ki pervāne tutamaz tākāt-ı nūr
- 4586 anın saĝa yaĝın varmazam¹⁸¹⁶ ëý pāk
ki_olur yolu yaĝınlaruĝ ĥaĥarnāk
- 4587 ĥaĥā dedüm çü cānumdur turaĝuĝ
ne farkı var yaĝınuĝ yā ıraĝuĝ
- 4588 tıpuĝ ĥod bilürem benden dutar ‘ār
ki var yürekde yāruĝ saĝa yarar
- 4589 n'ola tenhā ĝarībi yād edesin
bu ŧeydā müstemendi ŧād edesin
- 4590 ĝarīb oldu saĝa ĥüsnüĝ naŧībi
ĝarīb olmaya aĝarsaĝ ĝarībi
- 4591 benem zār u ĝarīb ü bī-kes ü ĥār
tıpuĝdan özge ne yār u ne ĝam-ĥār¹⁸¹⁷
- 4592 ĝoma yerde ŧunı-kim yārsın sen
anı ĥor étme kim ĝam-ĥorsın sen¹⁸¹⁸
- 4593 tıtayım gelmeye dilden tıdaĝdan
sen inŧāf ét ĥelāl ola mı Ĥaĝdan
- 4594 dem éde Ĥusrevüĝ yādına ŧīrīn
ĝala feryād-ıla Ferhād-ı miskīn
- 4595 eger mīzān-ı dehr étmezse nīreng
neçün tırtar saĝa gevher baĝa seng

¹⁸¹² *ĝöĝinüĝ*. (Dipnotta H nüshası: *ĝülinüĝ*). BL: *ĝülinüĝ*.

¹⁸¹³ T: *ĝötürseĝ*. B, BL: *ĝötürseĝ*.

¹⁸¹⁴ Yazmada: *cevr ü ĥicābı*.

¹⁸¹⁵ T: *nār-ı ŧevĝ ile*.

¹⁸¹⁶ T: *virmezven*. B, BL: *varmazvan*.

¹⁸¹⁷ T: *ne aĝyār*. (Dipnotta Ür nüshası: *ĝam-ĥār*). B: *ne ĝam-ĥār*.

¹⁸¹⁸ T: *yār sensin / ĝam-ĥār sensin*.

- [184a] 4596 ve ger bī-meyldür bostān-ı devrān¹⁸¹⁹
neden vērür saña şîr ü baña kıan
- 4597 şu sūd hākkı ki içürdi saña dāye
çü servüñ şala sūd havzına sāye
- 4598 sūd-içün şekkerüñden şād edesin
bu kıan baırına ğarkı yād edesin
- 4599 revānum ola ol şükr-ile hoşnüd
ki eder teşneye şîr ü şeker sūd
- 4600 ben oş zikrüñ sūdine¹⁸²⁰ hün-feşānam
eger-çi huşk-leb raṭbu'l-lisānam¹⁸²¹
- 4601 helāl étdüm velikin éy harāmī
içersin sūd bigi kıanum revā mı
- 4602 ne var yatlusam étmedüm yavuzluk
ger étdüm işle yavuzlığa uzluk
- 4603 eger-çi yok kıatüñda 'özriḥ'āhum
sevüñden özge var mıdur günāhum
- 4604 muḥabbet¹⁸²² ger günāh oldısa_arada¹⁸²³
şavāb ét sen şifa eyle bu derde
- 4605 ya ayak baş bu ğamdan kıurtarı vēr
ya cānum véreyin elüñ beri vēr
- 4606 baña yoluñda ölmek oldı āsān
ki vérdüm cāna ğuşşa ğuşşaya cān
- 4607 ola mı daḥı bundan¹⁸²⁴ kıatı müşkil
ki bağladum dile taş u taşā dil
- 4608 benüm teg¹⁸²⁵ kıatı yüzlü var mı hergiz
ki kıldum tağı nālān taşı 'āciz
- [184b] 4609 çü gelmez mihrüñ-ile zerrece küh
gözüme n'ola gelse leşker enbüh
- 4610 eger ben āh édem kīn almağa tēz
yana 'ālem ne Şebdīz ü ne Pervīz

¹⁸¹⁹ T: *v'egernī meyl ider pistān-ı devrān*. (Dipnotta Ün nüshası: *bostān-ı devrān*). M: *ve ger bī-meyldür bostān-ı devrān*.

¹⁸²⁰ T: *sütinden*.

¹⁸²¹ Yazmada: *raṭbi'l-lisānem*.

¹⁸²² T: *maḥabbet*. BL: *muḥabbet*.

¹⁸²³ T: *oldıysa erde*. (Dipnotta H nüshası: *oldısa arada*). B: *oldısa_arada*.

¹⁸²⁴ Yazmada: *benden*.

¹⁸²⁵ Yazmada: *benüm big[i]*.

- 4611 velī kōrkarvan ol oddan be-ġāyet
ki_ède Şīrīn göñline¹⁸²⁶ sirāyet
- 4612 çü Şīrīn-ile Pervīz-ile Ferhād
beşer ħarf-ıla yazılır bu üç ad
- 4613 üçinüñ dahı çün beş oldı ħarfi
neçün artuķ olur Pervīze şarfi
- 4614 gerek Ferhād ola artuġa¹⁸²⁷ t̄alib
bu ħükm-ile ki var maġlūb u ġālib
- 4615 velī kōrġum budur idbār¹⁸²⁸ u izlāl
baña geldi vü ħaşma ‘izz ü iķbāl
- 4616 kime ħaşm olsa bir taġt issi muķbil
degül müfliġ ne deñlü olsa ‘āķıl
- 4617 bu aş¹⁸²⁹ kim şerbetinden sēzerem oş
ki baña nīş olısar ayruġa nūş
- 4619 eger biñ yıl kesersem taş u kıya ben
hevā yolında gelmezven kıya¹⁸³⁰ ben
- 4620 velī ol-kim baña şaldı bu kārı
helāk-ı cānum içündür şomārı
- 4621 alısar dādumı¹⁸³¹ andan zamāne
velī ben yoġ olıcaķ ol baña ne
- [185a] 4622 yürege çün geçürdi pençesin şīr
ne aşşı şīre urmaķ tīr ü şimşīr
- 4623 çü düşmen yara urdı dil dēlici
elinden dut-ki atıldı kılıcı
- 4624 degülven kayġudan çün bir dem āzād
baña ne şād-ısa her ādemīzād
- 4625 mizācında ġişi kim ola süst ol
dilemez ħiç şaġşı ten-dürüst ol
- 4626 delü göñlüme étme ey perī-rīv
ne var dīvāne isem degülem dīv
- 4627 ġişi éder kayadan taşdan ādem

¹⁸²⁶ T: *Gülgün u Şīrīne*. (Dipnotta H nüshası: *Şīrīn göñline*)

¹⁸²⁷ Yazmada: *ortada*.

¹⁸²⁸ Yazmada: *edbār*.

¹⁸²⁹ Yazmada: *iş*.

¹⁸³⁰ T: *kaya*.

¹⁸³¹ T: *kīnūmi*.

bulıcağ ādemi  tmeye mi¹⁸³² dem

- 4628  i ger ben ādemī sen ādemīzād
benem  n hār u hās sen ŗāh-ı ŗıŗād
- 4629 belī zerrīnce zer bigi bahā yoğ
her ılduzda gūneŗ bigi zıyā yoğ
- 4630 nigārā derdimendem m stemendem
sifend oda bucağā g sifendem
- 4631 buh r  ts n gerekse nār-ı hicrān
gerekse  d-i vaŗla eyle  urbān
- 4632 cihānda kimses z ger kimseler  oğ
dirīğā kimse benden kimses z yoğ
- 4633 benem bir  uru gevde oda yanmıŗ
dirīğ [u] gerd [ ] derdine¹⁸³³ boyanmıŗ
- 4634 eger biğ yıl gezersem tağ-ıla taŗ
deg l g n l mden artuğ kimse yoldaŗ
- [185b] 4635 ger¹⁸³⁴ olam bir bucağda y z yıl epsem
hemīn yaŗumdurur¹⁸³⁵ āhumla hem-dem
- 4636 ne yatsam ŗayru y r kimsene  ayğ 
ne  lsem tamzururlar ağzuma ŗu
- 4637 nece it cānluyam devrān i inde
ki y lerven bu yaŗ u  an i inde
- 4638 segird r ger i g tmekde ulağum
bilimezven ne y rded r  urağum
- 4639 it n¹⁸³⁶ var y r y zinde cāyigāhı
neheng n  a  r-ı deryāda penāhı
- 4640 benem zār u hazīn  uruda yaŗda
ne  prağda y r m bell  ne  aŗda
- 4641     aŗda olmadum gāmdan rehā ben
yaŗum bigi  arayın  prağā ten
- 4642 beni ne  aŗ ne  ağum  ek pd r
bu  ara  aŗa  prağum  ek pd r

¹⁸³² T: *tutmaya mi.*

¹⁸³³ T: *dirīğ u gerd   derd ile.*

¹⁸³⁴ T: *ver.*

¹⁸³⁵ T: *yaŗumdur.*

¹⁸³⁶ Yazmada: *etek.*

- 4643 hevā yēli ʔolu-y-iken dimāgum
ne oddur bu ki söyünmez ʕırāgum
- 4644 melek yüzlüm ʕi ger dīvāneyem ben
firākuṅ odına pervāneyem ben
- 4645 eger-ʕi oduṅa cān micmer oldı
yana yana tenüm ḥākister oldı
- 4646 külüm göge şavurma iṅen ēy yār
ki ocaḳda kül-ile şaḳlanur nār
- 4647 benüm¹⁸³⁷ sende senüñdür bende varlık
gēñişlik cānda buldum tende ʔarlık
- [186a] 4648 nēce kim ben bu benlik-ile mestem
nēceme sende-y-isem but-perestem
- 4649 ben ol vaḳt ēderem senüñ-ile birlik
ki baṅa ölüm ola saṅa dirlik
- 4650 nēce bu resme āh u nāle vü ğam
ēderdi tā urunca şubḥıdem dem
- 4651 ʕü gēce yēr yüzinden döndüre yüz
yüzün yüz nāz-ıla ‘arz ēde gündüz
- 4652 bula her şūḥıdīde rüy-ı ‘ıffet
ēre her derdimende büy-ı ḥıffet
- 4653 gene¹⁸³⁸ yüz derd-ile Ferhād-ı şebḥız
ēderdi ʔaşa tıg u tışesin tēz
- 4654 gēceden şubḥa dek ḳan yaş içinde
seḥerden gēceye dek ʔaş işinde
- 4655 şalardı eyle zūr-ıla külünge
ki dünkiden yēg olurdu bugünkü
- 4656 cihān eṭrāfı içre oldı meşhūr
ki nēce ʔağ keser Ferhād-ı rencūr
- 4657 ne resme urdu içine ‘ışḳ odı dāğ
nēce çekmek diler ol dağ-ıla ʔağ
- 4658 gelüp her yaṅadan nādān u dānā
bunuṅ vaşfın ēderlerdi temāşā
- 4659 gören ol ḥāleti ḥayrān olurdu
kimi giryān kimi ḥandān olurdu

¹⁸³⁷ T: *benem*. B, BL: *benüm*.

¹⁸³⁸ T: *yine*.

**Reften-i Şîrîn be-küh-ı Bîsitün berây-ı dîden-i
Ferhâd-râ**

- [186b] 4660 meger bir gün-ki rûz-ıdı mübârek
güşâyiş kılmış-ıdı Hâk tebârek
- 4661 oturmuşdı şeker-leblerle Şîrîn
geçerdi dürlü söz rengîn ü şîrîn
- 4662 kimi geçmiş şafâdan yâd êderdi
anuñla hâtırını şâd êderdi
- 4663 kim[i] açardı¹⁸³⁹ gelecek sâzdan söz
ki şimden gèrû pîrûz olisar rûz
- 4664 olurağ her yañadan kışşa tekrâr
añıldı küh u Ferhâd âhîr-i kâr
- 4665 gülerek dèdi Şîrîn-i şeker-rîz
ki bugün Bîsutûna êderem hîz
- 4666 görem Ferhâd[1] nèce yazdı yazı
tağâ ne resme kıllur zûr-ı bâzû¹⁸⁴⁰
- 4667 revân buyurdu ata zeyn uralar
şabâya kisvet-i zerrîn uralar
- 4668 meger Gülgün degüldi hâzır ol gün
hümâyâ çekdiler ayruğ hümâyûn
- 4669 yerinden tûrdı ol serv-i dilârâ
yöridi taşra şan tâvûs-ı ra'nâ
- 4670 eger-çi serv-idi bârî kâmerdan
ne var tâvûs-ısa şekli beşerden
- 4671 gözinüñ gânzesi gâmmâz-ı pür-kîn¹⁸⁴¹
şaçınuñ turreşi tarrâr-ı bî-dîn
- 4672 bırakmış burka'ın taraf-ı külehden
zevâl êrmemek için mihr ü mehden
- [187a] 4673 eger-çi nûrdan¹⁸⁴² geymiş kabâyı
kıllur ehl-i 'abâya merhabâyı
- 4674 şudan gerçi tûrudur pâklikde
öñürdürdi yeli çâlâklikde

¹⁸³⁹ T: *kimi açar*. B, BL: *kim açardı*.

¹⁸⁴⁰ Yazmada: *zûr u bâzû*.

¹⁸⁴¹ Yazmada: *gâmmâz u pür-kîn*.

¹⁸⁴² T: *nûrdan*.

- 4675 bunuñla kim ter-idi ābudār ol
 şan ata murğdı çābük süvār ol
- 4676 ne oğul yardım éderdi ne ata
 on adım birden atılurđı ata
- 4677 çü bindi devlet atına şahāne
 seher yeli bigi oldı revāne
- 4678 kimesne bilesine almadı hıç
 yolu tomar bigi étdi der-pıç
- 4679 çün érđi Bīsutūna serv-i sīmīn
 bu sengīn tağı kıldı bāğ-ı nesrīn¹⁸⁴³
- 4680 ruhı ‘aksından ol hırşīd-i raşşān
 taş la ‘l eyledi tağı bedaşşān
- 4681 belī ol la ‘l-içün Ferhād-i bī-cān
 ķazardı taş nēte-kim cevher-i kān
- 4682 ķatı göñlile yāruñ ceng-ileydi
 anuñ‘çün harbı dāyım seng-ileydi
- 4683 bilürđi cānınuñdur rızķ-ı dılber
 ķıkarur etmegīn taşdan olan er
- 4684 nēçe ki éderdi la ‘l ırmağ ķanın
 bulımaz-ıdı ķazup la ‘l kānın
- 4685 seherden ger işe dīvāne-y-idi
 velī her günkiden merdāne idi
- [187b] 4686 vērürđi şan tanuķluķ göñli cānı
 ki_ériser cān-ı cānınuñ nişānı
- 4687 ne ķarbı ki_ol neşāt-ıla ururđı
 ķayanuñ degme yanın götürürđi¹⁸⁴⁴
- 4688 içi odından olmışdı demür germ
 taş olmış ol demüre mūmdan¹⁸⁴⁵ nerm
- 4689 henüz érmedin ol serv-i semen-rīz
 nesīm olup tozından ‘anber-āmīz
- 4690 dimāğ-ı ‘āşıķa vemiş beşāret
 érürmiş dost seyrinden işāret
- 4691 hem ol yel-idi kim bu ‘āşıķ-ı zār
 göñül derdinden olmışdı ķaberdār

¹⁸⁴³ Yazmada: *bāğ u nesrīn*.

¹⁸⁴⁴ T: *obururđı*. (Dipnotta Ün nüshası: *götürürđı*)

¹⁸⁴⁵ T: *demürden mum-veş*. BL: *demüre mūmdan*.

- 4692 çü duydu bâddan ol bûyı Ferhād
dédi cāndan du‘ā vü āferīn bād
- 4693 bu hāl içinde baş kaldırdı nāgāh
görür tağa tecellī kıldı bir māh
- 4694 ne meh belki āfītāb-ı ‘ālem-efrūz
olur yüzün görenüñ rūzı pīrūz
- 4695 şu‘ā‘ından yarıldı seng-i hūre
tağ oldu pertevinden pāre pāre
- 4696 hemān-dem maḥv olup Ferhād-ı medhūş
sücūda vardı kaldı deng ü bī-hūş¹⁸⁴⁶
- 4697 bu ḥayretten yakın olmışdı-kim
kıla cānān öñinde cānı teslīm
- 4698 ‘ināyet cezbesile luṭf-ı dīdār
gèrū ol maḥvden eyledi bīdār
- [188a] 4699 ki ey gāfil ne yatarsın örü ṭur
dirilmek vaktidur ölme ṭuru¹⁸⁴⁷ dur
- 4700 ḥayāt-ı cāvidān bul bir nazardan
dū şad cān u cihān bul bir nazardan
- 4701 aña ki_olmağ dilerdüñ düşde nāzır
ögüñ dērşür gözüñ aç oşta hāzır
- 4702 pes ol üns-ile ‘āşık cūşa geldi
bu maḥv u şükr içinden hūşa geldi
- 4703 çün oldu la‘l-ı Şīrīnden ḥaberdār
eşitdi ol taş içinde güher var
- 4704 şanasın teşne leb buldı furātı
ḥatā dèdüm ölü āb-ı ḥayātı¹⁸⁴⁸
- 4705 şeh-i şīrīn-zebān u şeker-i nāb
getürmişdi¹⁸⁴⁹ bile bir şīşe cüllāb
- 4706 dèr ol cām-ı cān-baḥşı ter ètmiş
yarından pür gül-āb u şekker ètmiş
- 4707 şunı vèrdi-ki ey şeydā-yı pür-cūş
yöri şād ol benüm yāduma kııl nūş

¹⁸⁴⁶ Yazmada: *deng-i bī-hūş*.

¹⁸⁴⁷ T: *dirü*.

¹⁸⁴⁸ Yazmada: *āb u ḥayātı*.

¹⁸⁴⁹ T: *götürmişdi*.

- 4708 bu nūş-ıla çü cān vaqt ola hoş
 eşitdür bize bir kaç şi‘r-i dilkeş
- 4709 mu‘allaklar dönüp Ferhād-ı evbāş
 atı öñinde yüz yerde kodı baş
- 4710 çün¹⁸⁵⁰ aldı içdi cāmı buldı cānı
 buçuq sā‘atde ‘İş-ı cāvidānı¹⁸⁵¹
- 4711 ne şerbet ki_ola Şīrīn bigi sākī
 içen bulsa ‘aceb-mi ‘ömr-i bākī
- [188b] 4712 çü buldı sözine maḥbūb-ı demsāz
 bu tercī‘e bedīhī kıldı āğāz¹⁸⁵²

Tercī‘ ḥonden-i Ferhād

- 4713 yā Rab bu ne cān-ı āşinādur
 kim¹⁸⁵³ eki cihāna rüşenādur
- 4714 ne şāh durur ki mevkibinde¹⁸⁵⁴
 sultān-ı kamer kemer-gedādur¹⁸⁵⁵
- 4715 ne māh durur ki pertevinde
 ḥurşīd-i cihān-nümā Sühādur
- 4716 ne cām şunar ki cur‘asınuñ
 her katresi çeşme-yi beḳādur
- 4717 ne ‘izzet olur ki fark-ı eflāk
 ḥāk-i ḳademine kem bahādur
- 4718 her zer ğubār-ı cevherinden
 yüz mihr gözine tütüyādur
- 4719 her ‘aḳdı saçı girihlerinüñ
 cān ‘uḳdesine girih-ğüşādur
- 4720 aldum cām u bir ele baş
 ‘ışka ḳadem urana şalādur
- 4721 ol cāmda cān gözile gördüm
 çün āyīne-yi cihān-nümādur
- 4722 kim yoḫ bu diyār içinde deyyār
 var iste ki yārdur ne-kim var

¹⁸⁵⁰ T: *çü*.

¹⁸⁵¹ Yazmada: *‘iys u cāvidān*.

¹⁸⁵² T: *āvāz*. B: *āğāz*.

¹⁸⁵³ T: *kim*.

¹⁸⁵⁴ Yazmada: *mevkebinde*.

¹⁸⁵⁵ T: *kemīn-gedādur*. (Dipnotta H nüshası: *kemer-gedādur*). B, BL: *kemer-gedādur*.

- [189a] 4723 aḥsend¹⁸⁵⁶ zihī cemāl-i šāhī
kim pertevdür nūr-ı¹⁸⁵⁷ ilāhī
- 4724 teşbih kılan yüzini aya¹⁸⁵⁸
māhiyyetini¹⁸⁵⁹ anlamaz kemāhī
- 4725 ursun dū cihāna püşt ü pāyı
kimünj ki bu şāhdur penāhı
- 4726 hicri gēcesile kara göñlüm
güm¹⁸⁶⁰ kılsa saçında tañ-mı rāhı
- 4727 êrdüm hele her gün āh-ıla oş
ol luḫfa ki yuydı her günāhı
- 4728 ol kevn ü mekāna şıǵmayan şāh
vīrāneye ḫurdı bārıgāhı
- 4729 ur êmdi yüzünj izine dervīş
ki oldı saña tāc-ı pādişāhı¹⁸⁶¹
- 4730 kıl cānuḫı ḫāk-i pāyına terk
ki eflāka êrürsin külāhı
- 4731 çoḫdur şoraram göñül ü cāna
vērür êkisi daḫı güvāhı
- 4732 kim yoḫ bu diyār içinde deyyār
var iste ki yārdur ne-kim var
- 4733 êy sākī-yi ferruḫ u ḫuceste
şun şāǵar-ı pūr bu nīm-meste
- 4734 şol cām ki düşdi cur‘asından
biñ ‘Arabda Meclis-i Eleste
- [189b] 4735 mestem be-Ḥudā ki bī-ḫod eyle
şunma anı degme ḫod-pereste
- 4736 göñlüm şinuǵın şor saçunuḫı¹⁸⁶² lık
ne deñlü dürüst ola şikeste
- 4737 nēce olmaya serv-i ḫadduḫ āzād
çün rāst olur hemīşe reste

¹⁸⁵⁶ T: *aḥsente*. (Dipnotta Ür nüshası: *aḥsend*). BL: *aḥsend*.

¹⁸⁵⁷ T: *pertevi nürdür İlāhī*. (Dipnotta Ür nüshası: *pertevdür nūr-ı*)

¹⁸⁵⁸ T: *māha*.

¹⁸⁵⁹ T: *māhiyyetin*.

¹⁸⁶⁰ Yazmada: *kim*.

¹⁸⁶¹ Yazmada: *tāc u padişahı*.

¹⁸⁶² T: *saçun*.

- 4738 cānum dolaşurdu zülfüne ger
olsa kı1-ıla benefşe deste
- 4739 dil derdine merg dedi ğamzen
bīmāra zihī cevāb-ı ğasta
- 4740 yeter baņa var u yoĝ ğam-ı ‘ışk
ne nīste baķaram ayruķ ne heste
- 4741 baĝlanalı zülfün-ile bende
bildüm bu ķadar şikeste beste
- 4742 kim yoĝ bu diyār içinde deyyār
var iste ki yārdur ne-kim var
- 4743 sākī berü şun řarāb-ı bākī
ki_erürem¹⁸⁶³ ķademünde ‘arşa sākı
- 4744 ne rāĥat-durur¹⁸⁶⁴ bu rāĥatiefzā
kim rūĥa vērür ĥayāt-ı bākī
- 4745 ne şerbet olur ki lezzetinden
cān zevķın alur göñli medākı
- 4746 ‘ālem tolu fitnedür edelden¹⁸⁶⁵
ķaşuñ gözün-ile ittifaķı
- [190a] 4747 āhum feleke bir od bıraķdı
ki erürdi güneşe iĥtirākı
- 4748 taşuñ içi tařa¹⁸⁶⁶ taĝıla taĝ
yazarsam ğam u řerĥ-ı iřtiyākı¹⁸⁶⁷
- 4749 bunuñla ki tākātüm durur tāk
döyimez gücüme¹⁸⁶⁸ cihān niťākı
- 4750 ‘ālem ki öñi řoñı ‘ademdür
neķün ķamu tākı vü revākı
- 4751 cān-ıla cihān ‘acūzesine
bildünşe bu remzi vēr tālākı
- 4752 kim yoĝ bu diyār içinde deyyār
var iste ki yārdur ne-kim var
- 4753 ey ‘ālem-i cān u cān-ı ‘ālem
ĥoş-dem ķademünde āl-ı ādem

¹⁸⁶³ T: *k'urdum*.

¹⁸⁶⁴ T: *rāĥdurur*.

¹⁸⁶⁵ Yazmada: *eźelden*.

¹⁸⁶⁶ Yazmada: Fazladan *taşıla* sözcüğü bulunur.

¹⁸⁶⁷ T: *ĝam-ı řerĥ-ı iřtiyākı*. (Dipnotta H nüshası: *ĝam u řerĥ-ı iřtiyākı*)

¹⁸⁶⁸ Yazmada: *ĝeceme*.

- 4754 cismünden okundu āyet-i rūḥ
yüzünde yazıldı ism-i a‘zam
- 4755 teṣne tudağuna āb-ı hayvān
cūṣān eṣegüñe¹⁸⁶⁹ çāh-ı zemzem
- 4756 i‘cāza¹⁸⁷⁰ saçuñ ‘aşā-yı Musā
ihyāda lebün Mesīḥ-i Meryem
- 4757 sākī getür emdi gene¹⁸⁷¹ bir cām
kim cān vèrüp èrmedi aña Cem
- 4758 şol cām ki katresi tamarsa
kevşer şaça āteş-i cehennem
- [190b] 4759 ger ansuz olursa cūy-ı cennet
görine göze serāb-ı bī-nem
- 4760 ‘ālem tolu güft ü gūdur illā
her kim bunı bildi oldu epsem
- 4761 kim yoḥ bu diyār içinde deyyār
var iste ki yārdur nê-kim var
- 4762 cān murğı dutulmayup cihāna
kıldı eşügüñi āşiyāne
- 4763 pervāz-ı fezā-yı kuds èderken
şayd ètdi hevā-yı dam u dāne
- 4764 ya ‘nī ki çü gördi zūlf-i ḥālūñ
Sīmurğ-iken oldu murğ-ı ḥāne
- 4765 ol ḥüsn-i cemāl-ı bī-nişāndan
yüzünde görür gözüm nişāne
- 4766 vèrür gönül ol nişāna yüz cān
cānāna èren qalur¹⁸⁷² mı cāna
- 4767 genc-i dil¹⁸⁷³ ü cān gevher-i ‘ışk
vīrāne vü genc-i cāvidāne
- 4768 sākī getür èndi kūt-ı rūḥı¹⁸⁷⁴
yā kūt-ı revān¹⁸⁷⁵ èrüre revāna

¹⁸⁶⁹ T: *egenüñde*.

¹⁸⁷⁰ Yazmada: *a‘cāza*.

¹⁸⁷¹ T: *yine*.

¹⁸⁷² Yazmada: *kılur*.

¹⁸⁷³ Yazmada: *genc ü dil*. T: *künc-i dil*. B: *genc-i dil*.

¹⁸⁷⁴ T: *ḳütü rūḥı*.

¹⁸⁷⁵ T: *yākūt-ı revān*.

- 4769 ki edem bu şafâ deminde derbaht
dünyâ vü dînî¹⁸⁷⁶ ‘âşıkâne
- 4770 oynatmağa varlığın dū kevnüñ
şol nağmeye¹⁸⁷⁷ eylerem terâne
- [191a] 4771 kim yoḥ bu diyâr içinde deyyâr
var iste ki yârdur nè-kim var
- 4772 ger kılca kılursa ten ta‘ abdan
cân u dil üzölmeye talabdan
- 4773 şey’in li-llâh eşigüñdür ey şâh
‘afv eyle gedâ-yı bî-edebden
- 4774 küstâhlığa sebep ne luṭfuñ
kesmezven ümîdüm ol sebebdan
- 4775 ‘âlem nêce luṭfuñ ummasun çün¹⁸⁷⁸
var sebkat-ı rahmetüñ ğaḏabdan
- 4776 dün ü gün¹⁸⁷⁹ senüñle¹⁸⁸⁰ saña müştâk
hâlüm ‘aceb oldı bû'l-‘acebdan
- 4777 şâkî şunı vèr şarâb-ı ‘ünnâb
kim kaynadı kan dem-i ‘inebdan
- 4778 hâşiyyeti la‘ luñuñ nedür kim
lülü-yı ter aqıdur dehebden
- 4779 muṭrib nefes ur ki cân-ı Şeyhî
çâk eyleye ten¹⁸⁸¹ tonın tarabdan
- 4780 ol ezgüye düze şubḥ u şâmın
göz yuma ‘Acemden ve ‘Arabdan
- 4781 kim yoḥ bu diyâr içinde deyyâr
var iste ki yârdur nè-kim var
- [191b] 4782 tamâm edince terci‘i ol abdâl
şeh-i hûbâne erdi vecd-ile hâl
- 4783 birez kim kaldı ol hâletde hayrân
dönüp kaşırına ‘azm etdi hırâmân
- 4784 ağırlandı teni zer çekmeginden
atı yoruldu gevher çekmeginden

¹⁸⁷⁶ Yazmada: *dünî*.

¹⁸⁷⁷ T: *nağmeyi*.

¹⁸⁷⁸ T: *kim*.

¹⁸⁷⁹ T: *dün gün*.

¹⁸⁸⁰ Yazmada: *san ‘uñla*.

¹⁸⁸¹ T: *cân*. B: *ten*.

- 4785 rivāyetdür ki enerken bu tağı
 haṭā eyledi atınuñ ayağı
- 4786 degül at olsa kūh-ı zer nedīmi
 çekerken yorılaydı kūh-ı sīmi
- 4787 çü ‘āşık gördi ol ma‘şūk-ı çābük¹⁸⁸²
 diler yelden bırağa toprağa yük
- 4788 yerinden yel bigi erdi¹⁸⁸³ yügürdi
 atıñ qarnına girdi boynın urdı
- 4789 çü Hāq pīrüz kıldı rūzigārın
 götürdi at-ıla şeh-süvārın
- 4790 ögüş medḥ ü senā vü hürmet-ile¹⁸⁸⁴
 eletdi qaşına dek ‘izzet-ile
- 4791 atı na‘lın felekvār edinüp tād
 her adımda¹⁸⁸⁵ görürdi¹⁸⁸⁶ qadr-ı Mi‘rāc
- 4792 qodı tahtında şāh-ı ferruḥını
 gerü qulluḡına dutdı ruḥını
- 4793 izine yüz süre tağına geldi
 bayağı derd-ile tağına geldi
- 4794 gene¹⁸⁸⁷ endīşe kıldı pīşesini
 ele aldı külüng ü tīşesini
- [192a] 4795 şanasın seng ü āhen ceng ederdi
 taş u tağ āhına āheng ederdi

**Haber dāden-i pīr-i zen ez-merg-i Şīrīn be-dürüḡ u
 helāk-ı o der-‘ışk-ı Şīrīn**

- 4796 şehinşāh-ı cihān Hüsrev müdāmī
 sorardı hāl-ı Şīrīnden peyāmı
- 4797 çü gözler idi ‘ışk içinde nāmūs
 ol iş üzre qomışdı neçe cāsūs
- 4798 ne menzilde ki seyr eyleser ol māh
 kılurlardı hemān-dem şāhı āḡāh

¹⁸⁸² T: *nāziük*. B, BL: *çābük*.

¹⁸⁸³ T: *turdi*.

¹⁸⁸⁴ T: *hidmetile*. B, BL: *hürmetile*.

¹⁸⁸⁵ Yazmada: *ādem*.

¹⁸⁸⁶ T: *bulurdi*.

¹⁸⁸⁷ T: *yine*.

- 4799 haber vrildi slr-ı cihna
ki b-dil nce rdi dilsitna
- 4800 ddiler dağı ki_ol fettn-ı ‘lem
vrelden berü ol dvneye dem
- 4801 dutupdur cismi kuvvet yüregi yağ
görünmez gözlerine zerrece tağ
- 4802  yoğ cnında havf u iğtiytı
ziyde oldu zevkı v neştı
- 4803 ne darbı kim urur tağa şafdan
göge rer tozan taşlar şayadan
- 4804 bu kuvvetden klnginğ stnı¹⁸⁸⁸
zebn tmezse tağdur Bsitnı¹⁸⁸⁹
- 4805 ne kh-ı Bsitn şol himmeti var
ki şomaz zerrece Elburza miğdr
- 4806 şeh eşitdükde şaldı ağu yağu
cihn gözlerine oldu şarağu
- [192b] 4807 şığırdı şatına bir şa khen pr
nedr ddi bu hle ry u tedbr¹⁸⁹⁰
- 4808 ddi dnlar y sultn-ı ‘kıł
dilersen hl ola bend-i mşkil
- 4809 vribi şullaruğuğ bir habrin
ki dye ngeh ağa ldi şrn
- 4810 bilince vkı‘ın yad u bilişden
ola kim kesile bir şa gün işden
- 4811 ağa dek bir dağı tedbr olına
döner hayra  şer te‘hr olına
- 4812 bulurlar bir ‘acze ehl-i telbs
ki mekri andan grenrdi İbls
- 4813 çatı gğli çara şeytn şarısı
şurumuş sğk üstinde derisi
- 4814 eli tesbhl başında mzer
velkin gl bigi şerre rehber
- 4815 hemşe yüzi ekşi sözi acı
dilinden hayr gelmemiş geledi

¹⁸⁸⁸ Yazmada: *sitğı*.

¹⁸⁸⁹ Yazmada: *Bsitnı*.

¹⁸⁹⁰ Yazmada: *ry-ı tedbr*.

- 4816 éderler aña ol şer sözi ta‘līm
vèrürler dil-bağı bir kaç zer ü sīm
- 4817 ne dil sīm eyle bağlar cān gözini
ki örter göz göre haqqıñ yüzini
- 4818 neçe diqqatde ‘ilmüñ mū-şikāfi
çün altun göre görmez küh-ı Kāfi
- 4819 pes ol kerkesleyin gök gözlü qarı
kara qarğa bigi¹⁸⁹¹ şer sözlü qarı
- [193a] 4820 kuşandı ol yola çün buldı fermān
erişdi Bīsūtūn¹⁸⁹² tağına bī-cān
- 4821 gelüp Ferhād katında oturdı
birez yermürdi vü gögsin ötürdi
- 4822 ki éy miskīn kimüñ'çün bunca zahmet
dün ü gün cānuña cevr ü meşakkat
- 4823 dedı çün teşne-dilven la‘l-ı yāra
kılurvan tağ u taşu pāre pāre
- 4824 dikenden gül vèren taşdan zülālī
baña bu tağda gösterdi cemālī
- 4825 pes ol telh işlü kıldı bir sovuq āh
ki Şīrīn öldi Ferhād olmaz āgāh
- 4826 dirīgā qanı ol serv-i semen-ten
yıkıldı toprağa ölüm yelinden
- 4827 qanı ol nāz ehli nāzenīn yār
nécisi kıydı aña çarh-ı gaddār
- 4828 qanı ol ay u günden bahtlu şāh
ki göyüñdi anuñ'çün mihr-ile māh
- 4829 tenin göz yaşları birle yudılar
‘abīr ü ‘anber üstine qodılar
- 4830 qarışdı hāk-ile ol gevher-i pāk
qabā yèrine cānlar kıldılar çāk
- 4831 dedı vü hasret-ile sağdı sağı
ılan bigi dilinden yağdı ağı
- 4832 bu tañ ol haddi'çün dedı yavuz söz
nètesi yanup olmadı özi köz

¹⁸⁹¹ T: qarğa-layın.

¹⁸⁹² Yazmada: Bīsītūn.

- [193b] 4833 çü miskîn¹⁸⁹³ zülf ü hâlin¹⁸⁹⁴ aındı derhâl
 4834 çü Ferhād ol kelāmı gūş kıldı
 4835 revān etdi boşanmış bigi bağdan
 4836 külüngin elden vü gendüyi tağdan
 4837 kayadan kara tağ bigi yıkıldı
 4838 dirîğ ü hasret-ile āh kıldı
 4839 yüz urdı yere dēdi kanı Şîrîn
 4840 bu acılığda vērđi cān-ı şîrîn
 4841 tarılmışdı¹⁸⁹⁵ kuşu bu tar yuvadan
 4842 każā-yı ‘arşa¹⁸⁹⁶ ‘azm etdi hevādan
 4843 bilürdi cānınuğ tendür hicābı
 4844 hicābı gētdi götrüldi ‘azābı
 4845 zamānuğ böyledür her lahza kārı
 4846 ki alur cānı vērür āh u zārı
 4847 hem oldur resm ü ‘ādet¹⁸⁹⁷ rūzigāra
 4848 ki hārı gül kıtur gül-bergi hāre
 4849 bu oddan nēçelere urdı tağı
 4850 ki yaķarken söyündürür çırāğı
 4851 bu şerbetden tolupdur sīneler ķahr
 4852 ki tadururken ēder şekkeri zehr¹⁸⁹⁸
 4853 yigitligüñ gücüñ¹⁸⁹⁹ mālun mişāli
 4854 od-ıla¹⁹⁰⁰ yel ü şudur anla hālī
 4855 şunuñ kim olmadı olmaz beķāsı
 4856 aña ‘aklı¹⁹⁰¹ olan nēte¹⁹⁰² baķası
- [194a] 4846 uyıma ğaflet ile ēy göñül tur
 oyanuķlar maķāmına ķadem ur

1893 T: *müşkîn*.

1894 Yazmada: *zülfi hâlin*.

1895 T: *taraķmışdı*. (Dipnotta Ün nüshası: *tarılmışdı*)

1896 T: *fezā-yı ‘arşa*. M: *każā-yı ‘arşa*.

1897 Yazmada: *resmi ‘ādet*.

1898 T: *ķahr*. B, BL: *zehr*.

1899 Yazmada: *giçik*.

1900 T: *ki od u*.

1901 T: *‘akıl*. B, BL: *‘aklı*.

1902 T: *nice*.

- 4847 ki anca yatasın toprağ içinde
ki toz ola tenüñ yaprağ içinde
- 4848 aň ol devri-ki_olasın aradan kem
unıda aduñı devrân-ı ‘âlem
- 4849 bu kırk elli yıl için ne şavul yurt
yağarsın od urursın ‘âleme ört
- 4850 degül elli ger altı biñ ola yıl
geçecek az u çoğı bir olur bil
- 4851 olursañ katılıkda seng-i hâre
édiser tığ-ı devrân pâre pâre
- 4852 ve ger olsañ demürden fi'l-meşel berk
od urup cânuña mum édiser merg
- 4853 ‘aceb-mi bitse yérden tâze gülzâr
ki yatur anda bunca tâze gülzâr
- 4854 ne kardaşlar kanı döküldi yétدی
ki anda êki kardaş kanı bitدی
- 4855 ne tañ hün-ı Siyāvüş çıksa yérden
ki_aña nêçe Siyāvüş girdi erden
- 4856 ne zerre kim tozıdur bād-ı şarşar
ser-i Kistrādür ü sāk-ı Sikender
- 4857 ne kaçre kim saçar şahrāya gerdün
sirişk-i¹⁹⁰³ Cemdür ü eşk-i Ferīdün
- 4858 ruñı gül haddı lâle gerçi terdür
kamu dūd-ı dil¹⁹⁰⁴ ü hün-ı cigerdür
- [194b] 4859 kızıl gül ki_anda âdem kanı yoğdur
bu gülşende er âdem kanı yoğdur
- 4860 dirīgā kim bilür bu köhne deyri
ki devri ne-kaçar nêçe seyri
- 4861 nêçe aňlaya kimse ğurbın anuñ
çü kalmaz göz göre devrin anuñ
- 4862 eger hikmetde cālī-nüvis olasın
ve ger gök seyrine cāsūs olasın
- 4863 degül mümkün ki bu hať haťarnāk
olna ‘ayn-ı ‘aql-ı ‘ilm-ile idrāk

¹⁹⁰³ Yazmada: *serišk-i*.

¹⁹⁰⁴ Yazmada: *dūd u dil*.

- 4864 şu kim yüz fen içinde zū-fünündür
çü vaqt ère qarıncadan zebündür
- 4865 yedi iklīm elünde olsa biñ yıl
şoñuci¹⁹⁰⁵ elde bir üç yıl qalır bil
- 4866 gel elden gétدی bil çün gèdecekdür
ède gör ètmedin çün¹⁹⁰⁶ k'èdecekdür
- 4867 geçen cānlarda kayğū mevte yokdur
velīkin derd ü hasret fevte çokdur
- 4868 yolundur¹⁹⁰⁷ bu toquz kapulu cāndan
ol īmīn¹⁹⁰⁸ ol toquz başlu yılandan
- 4869 gèder bu çoklığı birlik gerekse
ölümünden öñdin öl dirlik gerekse
- 4870 nefesler üstümüzdedür sağışlar¹⁹⁰⁹
sağışlar her nefes işin sağ işler¹⁹¹⁰
- 4871 nefes kim 'ışksuzdur zevksuzdur
kürümüşdur¹⁹¹¹ göñül kim şevksuzdur
- [195a] 4872 dilersen çün ölümünden şād olasın
gerek 'ışk-ıla öñ Ferhād olasın
- 4873 edenler 'ışk-ı Ferhādı rivāyet
èşitdük kıldılar bir hoş hikāyet
- 4874 ki tīşe destesin ol merd-i pīşe
èderdi nār ağacından hemīşe
- 4875 anuñ'çün kim çün oldur destgēri
ele alsa ola fermān-pezēri
- 4876 bir ol çün nār-ı 'ışk-ılaydı ĥasta
külünge nār ağacı_èderdi deste
- 4877 çün ol şer sözi eşitdi qarıdan
ümīd üzdü ĥayāt-ı serserīden
- 4878 içi taşı toľup nār-ı ciger-tāb
külünge¹⁹¹² tağ başından ètdi pertāb

¹⁹⁰⁵ T: *soñ-uç.*

¹⁹⁰⁶ T: *ol.*

¹⁹⁰⁷ T: *yükün dir. M: yolundur.*

¹⁹⁰⁸ T: *eymen. M: īmīn.*

¹⁹⁰⁹ T: *sağışlu*

¹⁹¹⁰ T: *sağ işlü.*

¹⁹¹¹ T: *ķuru taşdur.*

¹⁹¹² T: *külünge.*

- 4879 meger düşdügi yer¹⁹¹³ hāk-idi nemnāk
gömüldi muhkem etdi toprağı çāk
- 4880 çü Hāk emrile kesb etdi mizācı
hemān-dem bitdi bir hoş nār ağacı
- 4881 getürdi nārı ol resmeydi¹⁹¹⁴ fermān
ki olurdı ne derde yense dermān
- 4882 çü çekdi ‘ışık yolında ğarāmet
degül tañ ‘ışık erinden¹⁹¹⁵ bu kerāmet

Meşnevī der vefāt-ı Ferhād

- 4883 hevā yolında çün cān vèrdi Ferhād
yer ehlinden göge erişdi feryād
- [195b] 4884 eşitdüginde Şīrīn oldı ğamgīn
dèdi hayfā zihī Ferhād-ı miskīn
- 4885 bu āzād için ol serv etdi zārī¹⁹¹⁶
çoğ ağladı nète ki_ebr-i bahārī
- 4886 èürdi göklere¹⁹¹⁷ zaḥmı sitemden
ki bir bülbül kem oldı bu çemenden
- 4887 yoğ-ıdı çün-ki gönlinde riyāsı
gelüp toprağı üzre kıldı¹⁹¹⁸ yası
- 4888 pes ol toprağda dökdi genc ü mālı
buyurdi yaptılar bir kûbbe ‘ālī
- 4889 kâmu ‘ışık ehli anı rāh edindi
ziyāretgāh u hācetgāh edindi
- 4890 ne maḥşūd-içün olsa kimse vāşıl
çü şıdık-ıla vara olurdı hāsıl
- 4891 revān etdi çü ‘ışık içinde cānı
ebed şād oldı ‘ışık-ıla revānı

Maṭla‘-ı dāsītān

- 4892 gel ey murğ-ı seher elhān demidür
bahār erdi nesīm-i cān demidür

¹⁹¹³ T: *bir*. B, BL: *yér*.

¹⁹¹⁴ T: *resm ile*.

¹⁹¹⁵ T: *erinde*.

¹⁹¹⁶ T: *āhi*. B, BL: *zārī*.

¹⁹¹⁷ T: *güllere*. BL: *göklere*.

¹⁹¹⁸ T: *tutdi*.

- 4893 gülistān bezmi pür berg-i nevādur
şular diñler varup hoş mācerādur
- 4894 mu ‘aṭṭardur cihān bād-ı seherden
münevverdür¹⁹¹⁹ çemen gül-berg-i terden
- 4895 bu dem zevkıla gel sen-dahı cūş ét
kafeşdeyseñ ne var geh geh huruş ét
- [196a] 4896 dil ü cān cavkınuñ¹⁹²⁰ gūyendesisin
şafā aşhābınuñ cūyendesisin
- 4897 demün̄den rāhat olsun rūh-ı müştāk
nevāñ-ıla düzül̄sün vaqt-ı ‘uşşāk
- 4898 bu sūz ü şevk içinde eyle düz sāz
ki éde nağmeñe cān murğı pervāz
- 4899 cihān endişesidür kuru sevdā
nedür sevdāya hāşıl şūr u ğavğā
- 4900 geç andan¹⁹²¹ huşk u telhuñ ğuşşasından
ter eyle mağzı Şīrīn kışşasından
- 4901 çü Husrev bu haberden oldı āğāh
peşīmān oldı işine eyledi āh
- 4902 édinürdi anı endişe her bār
hem ol qorhuya érđi āhir-i kār
- 4903 unutma étdüğüñi hayr eger şer
bulursın zerre zerre éy bürāder
- 4904 kığırdı katına bir yazıcı hāş
ki deryā-yı faşāhatde-y-idi ğavvāş
- 4905 buyurđı-kim eze müşkīn¹⁹²² gül-ābı
tuta kāfūra ‘anberden niķābı
- 4906 varaķ gülden şekerden düze hāme
‘azā-y-içün yaza Şīrīne nāme
- 4907 dédi evvel anuñ adın ki Hāķdur
ķamu sābıķlara zikri sebaķdur
- 4908 huđāvend-i¹⁹²³ huđāvendān-ı ‘ālem
ki ķuldur hūkmine sulţān-ı ‘ālem

¹⁹¹⁹ T: *muşavverdür*. B, BL: *münevverdür*.

¹⁹²⁰ T: *zevkiniñ*. (Dipnotta Ü nüshası: *cavkınuñ*). BL: *cavkınuñ*.

¹⁹²¹ T: *imdi*.

¹⁹²² T: *müşk ü*.

¹⁹²³ Yazmada: *huđāvende*.

- [196b] 4909 dilerse yoğı ‘ālemde çoğ eyler
dilerse çoğı bir demde yoğ eyler
- 4910 bu ‘arş u ferş ü yel¹⁹²⁴ mecmū‘-ı ‘ālem
kemālinde anuğ kem zerreden kem
- 4911 pes etti pāk erenler adını yād
ki ol yād-ıla olur cānlar ābād
- 4912 pes andan nūkte vū remz-ile sözler
yazar kim tola gözler göyne özler
- 4913 ki şāhidler şehi Şīrīn-i dil-bend
ki şīr ü şehd¹⁹²⁵ içindendür şeker-ḥand
- 4914 hemīşe ol şeker şīrīn yaraşur
anı telḥ edene nefrīn yaraşur
- 4915 eşitdüm yārı çün mātemzede_olmuş
gül-i ter nergisinden nemzede olmuş
- 4916 ḥam etmiş ğam yüki serv-i revānın
değişmiş za‘ferāna erguvānın
- 4917 semençīn eylemiş sūnbüllerini
tūzetmiş güllere kāküllerini
- 4918 bürümiş maṭla‘-ı nūrını kevkeb
ırağ olmuş mehinden ḳalb-ı ‘Aḳreb
- 4919 kemend-i müşk-i bīzūḡ bendin açmış
gül-ile lālenūḡ peyvendin açmış
- 4920 cihānı yağdı feryād eylemekden
muvāfīḳ yārını yād eylemekden
- 4921 hemīn ola vefā vū şarṫ-ı yārī
ḳadīmī dostlardan dostdārī
- [197a] 4922 çün ol ḥammāl-ı kūh-efgen göñeldi
anuđ cānına kūh-ı ğam ḳonuldu
- 4923 ğarībe dağı artuḳ gerek efgān
cihān ḳanı ki_ anuğ çün ağlaya ḳan
- 4924 ğede bir ‘āşīḳ göynükler-ile
dutulmaya mı ‘ibret yükler-ile
- 4925 aña şād olan andan beter olsun
revānı āb-ı raḥmetden ter olsun

¹⁹²⁴ T: *ferş bil.*

¹⁹²⁵ Yazmada: *şīr-i şehd.*

- 4926 eger-çi ol-bedenden dūruz ēy dost
velī sen cān-içün rencūruz¹⁹²⁶ ēy dost
- 4927 eşitdük ğuşsa-y-ıla nā-tüvānsın
iñen cevır étme cānuña cüvānsın
- 4928 ne ‘ışk-ımış bu taş göñlüñ gibi berk
ki öldi eylemezsın toprağın terk
- 4929 gerekmez-idi öldürmek sitemden
çün öldürdün ne hāşıl bunca ğamdan
- 4930 ye kayğusını kim kanın sen içdün
tozın çek āb-ı hayvānın sen içdün
- 4931 eger biñ yıl urasın hākine yüz
‘ıvaż olmayısar biñ biñine yüz
- 4932 pes ol yēgdür ki cāna cebr ēdesin
gehī āh eyleyüp geh şabr ēdesin
- 4933 arıdur cānı ğamdan ol ki _arıdur
ki ğuşsa odı ten şem‘in eridür
- 4934 budur bu deyr¹⁹²⁷ işi ger er ü ger dīr
ne yigit kıoca ne şāh u gedā¹⁹²⁸ dēr¹⁹²⁹
- [197b] 4935 binā mevt üzre oldı zindegānī
bu evde kimse kıalmaz cāvidānī¹⁹³⁰
- 4936 tapuñ gündür ol ılduz ēy dilefrüz
olur maħv ılduz açsa yüzünü rüz
- 4937 tapuñdur şem‘ ol pervāne-yi zār
yanar pervāne erse şem‘a nāçār
- 4938 tapuñdur tāze bāğ ol kıurı yaprak
n'ola yaprağ olursa bāğa toprak
- 4939 tapuñdur od ol ‘ūd-ı nevākeş
dutuşmasun-mı ‘ūd erdükde āteş
- 4940 gülistānuñdan er uçdısa bir kıuş
neçe bülbüller ola ol bağa tuş
- 4941 ve ger deryādan eksildise şeb-nem
vērür¹⁹³¹ her dem Furāt u Dicle ne ğam

¹⁹²⁶ T: *mehcūruz*. (Dipnotta Üt nüshası: *mehcūruz*). B: *rencūruz*.

¹⁹²⁷ T: *devr*. (Dipnotta Üt nüshası: *deyr*). B: *deyr*.

¹⁹²⁸ Yazmada: *şāh-ı gedā*.

¹⁹²⁹ T: *kimesne bunda bākī kıalmaya hīç*. (Dipnotta Üt nüshası: *ne yigit kıoca ne şāh u gedā dir*)

¹⁹³⁰ T: *zindegānī*. B: *cāvidānī*.

¹⁹³¹ T: *varur*. (Dipnotta Üt nüshası: *virür*)

- 4942 bağa ayuñdur eksildise ılduz
çırāğı n'eylerüz çün ola gündüz
- 4943 diken gëtdise nesrîn sağ olsun
kem olmaya şeker Şîrîn sağ olsun
- 4944 yazıcı nāmeyi çün yazdı dürdi
şeh aldı ele gendü mührin urdı
- 4945 vérür bir kâşid-ı çüst¹⁹³²eline tēz
ëletdi anda kim buyurđı Pervîz
- 4946 çü Şîrîne erişdi nāme-yi şāh
külāhını göge döñdürdi¹⁹³³ ol māh
- 4947 çü mihr êtmişdi cān içinde mührin¹⁹³⁴
öpüp gözine sürdi açdı mührin
- [198a] 4948 cigerler gördi müşk-endüd kılmış
şekerler lîk¹⁹³⁵ zehr-ālūd kılmış
- 4949 gül açmış çevresine hār saçmış
yürece nūr içinden nār saçmış
- 4950 demiş şol nükteler kim cān eridür
yürek kıandan doya sendān eridür
- 4951 okuduğınca kanı eyledi cūş
çi ger nîş-idi kıldı cān-ıla nūş
- 4952 dedı biz kılalum Hāķķa tevekkül
ëdelüm kıatılıklara taħammül
- 4953 ki ol Kādîr ü 'Azîz ü Muntakîmdür
ögünc¹⁹³⁶ alıcı pes 'ālemde kimdür

**Vefāt kerden-i Meryem ü ta'zîyet-nāme nivîşten-i
Şîrîn Husrev-ra**

- 4954 kıl êndi i'tibār ey 'ibret issi
gözet ne hikmet işler kıudret issi
- 4955 çü Şîrîne şeh-i ferhunde-hāme
ol acılığla gönderdi nāme
- 4956 şu resme oldı taķdîr-i İlāhî
ki Meryem dahı terk êtdi külāhı

¹⁹³² Yazmada: *kāşid u çüst*.

¹⁹³³ T: *degdürdi*. B, BL: *döñdürdi*.

¹⁹³⁴ T: *çü mihr êtmişdi cān içinde mihrin*. M: *çü mihr êtmişdi cān içinde mührin*.

¹⁹³⁵ Yazmada: *lîki*.

¹⁹³⁶ T: *öcin*. B, BL, At, M: *ögünc*.

- 4957 ecel cāmın ier her cān ser-encām
aa dağı Őunuldu kām u nā-kām
- 4958 Şu değlü dutdu Őīrīn Şavm-ı Meryem
ki buldu ʿīd-i ʿĪsā ʿīŐ-ı bī-ġam
- 4959 hem oldu Şeh dağı Meryemden āzād
nēte-kim nahı-ı Meryem ħurrem u Őād
- [198b] 4960 velī kaŐyardan ötrü gösterüp ġam
tamām āyīn-ile eyledi mātem
- 4961 ĳodı tağtı vü tācı dutdu yası
bir ay miĳdārı gök ġeydi ġeyesı¹⁹³⁷
- 4962 ĳü Őīrīn oldu ol işden ħaberdār
ġehī ġül fikrine ġeldi ġehī ħār
- 4963 olur bir nev ʿ-ıla Őād u feraĳnāk
ki ıraġ oldu yolından ħār u ħāŐāk
- 4964 ġerü bir yüzden idi göđli maĳzūn¹⁹³⁸
ki ʿākıl bilür ērer ĳamuya_ol ġün
- 4965 otuz ġün Őāĳ göğli iün ol māĳ
elini Őādılıĳdan ĳıldı kūtāĳ
- 4966 urup¹⁹³⁹ zaĳma ħavārī¹⁹⁴⁰ merhemini
bu ħūrī dutdu Meryem mātemini
- 4967 pes andan eyle fikr ētdi Őavābı
ki yaza nāme-yi Őāĳa cevābı
- 4968 eline aldı murġ-ı la ʿl-ı peyker
miyān-beste suĳan-ver cüst ü lāġar
- 4969 götürdi baĳr-ı zulmetden ĳicābı
ki oldur ʿayn-ı ħayvān fetĳ-ı bābı
- 4970 bu miskīn¹⁹⁴¹ baĳra ol la ʿlīn kebüter
uup ĳonmaġa ēdindi ġümiŐ per
- 4971 değizden ĳılduĳınca ʿazm-ı ĳuŐki
Őaar minĳārdan kāfūra müŐki
- 4972 zihī peyĳ-i revān kim yüz yarup ĳıl
ēki dilden ĳılur biĳ ĳāl-ıla ĳıl

¹⁹³⁷ T: *libāsi*.

¹⁹³⁸ Yazmada: *maĳzūn*.

¹⁹³⁹ Yazmada: *ērüp*.

¹⁹⁴⁰ Yazmada: *ĳārī*.

¹⁹⁴¹ T: *müŐkīn*.

- [199a] 4973 şacı miskîn¹⁹⁴² ciger qanıla ezdi
yüreginden varaq kesdi vü yazdı
- 4974 söze çün ney-şeker-veş bağladı bend
eridi lezzetinden qālīb-ı qand
- 4975 ne-kim göñlinde vardı nükte vü remz
qalem dilinden êtdi tanz-ıla gamz
- 4976 yazar ser-nāmede nām-ı ilāhī
ki oldur ‘afv eden qamu günāhı
- 4977 Kerīm ü Hālīq u Cabbār-ı ‘ālem
Raḥīm u Rāzīq u Settār-ı ādem
- 4978 vücūdı cūdı kıldı ḥalkı mevcūd
vērür şıdḡ-ıla qaşd édene maqşūd
- 4979 cihān u cāna cümle kārīsāz ol
qamunuñ ḥizmetinden bī-niyāz ol
- 4980 vērür qulluḡı ḥaqqınsuz qula qūt
yazar reng ü¹⁹⁴³ qalemsüz taşda yāqūt
- 4981 yēr ü gök ins ü cinn ü murḡ u māhī¹⁹⁴⁴
qamu tevḥīd-i zātınuñ güvāhı
- 4982 eger deryādudur ger kūh içinde
ebed kimse qomaz endūh içinde
- 4983 éder¹⁹⁴⁵ ‘izzet eyesini ḥaḡīr ol
olur mīrende¹⁹⁴⁶ gene destgīr ol
- 4984 çü qullar kıla zıkrini ferāmūş
oyandurmaḡ-ıçün geh geh bürer gūş
- 4985 gehī rāḡat kılr kısmet gehī renc
gehī iflās¹⁹⁴⁷ baḡş eyler gehī genc
- [199b] 4986 taḡayyurdur tarīq-ı āferīniş
bilür bu ḡālī cümle ehl-i bīniş
- 4987 bu deyrüñ devri¹⁹⁴⁸ andandur dū rengi
ki geh rümī olalar ḡāh zengī

¹⁹⁴² T: *müşkīn*.

¹⁹⁴³ Yazmada: *reng-i*.

¹⁹⁴⁴ Yazmada: *murḡ-ı māhī*.

¹⁹⁴⁵ T: *irer*. B, BL: *éder*.

¹⁹⁴⁶ T: *ḡayretde*.

¹⁹⁴⁷ T: *iflās*.

¹⁹⁴⁸ T: *bu devrūñ dev*. BL: *deyrūñ devri*.

- 4988 éder biri ğamından birini şād
biri cevri ile bulur biri dād
- 4989 ğecesi karganun baykuşa gündüz
eşegun ölümü ite düğündür
- 4990 kıılır her laħza pīr-i ‘aql ta‘līm
ki her işün éde_ış issine teslīm
- 4991 pes oldur ‘ākıı u dānāya¹⁹⁴⁹ çāre
ki ğönlın hem-dem éde rūzigāra
- 4992 bu cāmun cur‘asından kıılmaya cūş
ne şerbet şunılursa eyleye nūş
- 4993 cihāndār-ı zamān ħurşīd-i āfāk
ki fark-ı farkadeyn üzre urur tāk
- 4994 felekler nerdübāndur rif‘atine
melekler pāsubāndur devletine
- 4995 behişt iqbālinün ārāmıġahı
riyāz-ı tahtınun Tūbā giyāhı
- 4996 cihān turduqça olsun pādişāh ol
ser-i serverlere şāhib-külāh ol
- 4997 anuñdur çün bu devrün şāhlıġı
gerekdür anca_ola¹⁹⁵⁰ āġahlıġı
- 4998 bu ħon-sālārı kim dērler aña dehr
nevāle ġeh şeker şunar ġehī zehr
- [200a] 4999 olupdur ‘ālem işinden ħaberdār
ki kısmet ġāh[i] taht olur ġehī dār
- 5000 bir ev-kim aña ħākim dün ü gündür
ġehī yas anda lābud ġeh düğündür
- 5001 ‘arūs-ı şāha ġer éderse fermān
şāġ olsun neçe ‘urs eyleye sultān
- 5002 eger yēr oldı ise Meryeme ħāk
Mesīħun tahtı ġerdündür degül bāk
- 5003 anuñ‘çün évdi anı yēmege yēr
ki şehler tēz olur her loqmadan sīr
- 5004 çı ġer ħoş ħon-ıdı ol yār-ı hem-dem
velī toymışdı sultān yēmesün ġam

¹⁹⁴⁹ Yazmada: ‘ākıı-ı dānā.

¹⁹⁵⁰ T: devranca_ola.

- 5005 güzer bir gülistāna daḥı kılsun
nazar bir dilsitāna daḥı kılsun
- 5006 dirīḡ aḡa ki oldı aradan kem
diriye kem degüldür ‘işret ü dem
- 5007 ḡoma cānda şehe ol genc-içün renc
ki çün genc-idi yérde yaraşur genc
- 5008 yéme ḡayḡu ki ādem ḡam götürmez
ne ādem ḡuşşā-yı ‘ālem götürmez
- 5009 eger-çi Meryem idi zaḡma merhem
em-içün¹⁹⁵¹ düşmeye ‘İsā deme ḡam
- 5010 yég ol-kim ḡoyasın Meryem sözini
Mesīḡ olsaḡ göremezsın¹⁹⁵² tözini¹⁹⁵³
- 5011 eger buldısā baḡt-ı meh tebāhı
güneş terk eylesesün taḡt-ı şāhı¹⁹⁵⁴
- [200b] 5012 beḡā ayuḡdur eksüldise ılduz
yéle varur çırāḡ érişse gündüz
- 5013 ölen-içün¹⁹⁵⁵ kimsene ölmemişdür¹⁹⁵⁶
injen çoḡ ağlayanlar bulmamışdur
- 5014 saḡa yaş her ki toḡdı öliserdür
bugün olmazsa yarın öliserdür¹⁹⁵⁷
- 5015 ölü sevmez fiḡān āh u feryād
du‘ā vü şabr [u] şükr-ile olur şād
- 5016 şeh-i deryā-şıfatsın cām-ı Cem dut
furāt-ı Dicle¹⁹⁵⁸den bir ḡatre kem dut
- 5017 ıraḡ eyleş melālī göñlüñüzden
gède cāndan nète-kim gétđi gözden
- 5018 elüñe bāde al ḡıl ḡātır ābād
me-bādā kim ala bir ḡılıñı bād
- 5019 dür-i yek-dānesin tenhā gereksin
gühersin pāk ü bī-hemtā¹⁹⁵⁹ gereksin

¹⁹⁵¹ T: *ne için*. B, BL: *emiçün*.

¹⁹⁵² T: *göresin*. (Dipnotta Ü nüshası: *göremezsın*). At: *göremezsın*.

¹⁹⁵³ T: *cān yüzini*. At: *tözini*.

¹⁹⁵⁴ T: *taḡt-ḡāhı*. (Dipnotta Ür nüshası: *taḡt-ı şāhı*). B, BL: *taḡt-ı şāhı*.

¹⁹⁵⁵ Yazmada: *eleniçün*.

¹⁹⁵⁶ Yazmada: *elmemişdür*.

¹⁹⁵⁷ T: *olisardur*.

¹⁹⁵⁸ T: *Furāt u Dicle*.

¹⁹⁵⁹ Yazmada: *pāk-ı bī-hemtā*.

- 5020 güneşsin n'ola kalduñsa yaluñuz
degüldür size hem-tāy¹⁹⁶⁰ kuluñuz
- 5021 eger çift ola murğa murğ-ı hem-derd
tañuñ sîmurğdur sîmurğ olur ferd
- 5022 yayuñı yaşma kaçırduñsa nañcîr
ki şahrâ pürdür âhû-yı çemengîr
- 5023 n'ola bir dâne düşse dâmenüñden
tolu anbâr-ı 'âlem hırmanuñdan
- 5024 komağıl¹⁹⁶¹ şaldısa cânda hârı
'ıvaż gör bir güle biñ nevbahârı
- [201a] 5025 ger aldı bir¹⁹⁶² teni devrân-ı 'âlem
sen ol bâkî ki sensin cân-ı 'âlem
- 5026 yeme Meryem ğamın 'İsâ sağ olsun
eger kesr oldu but Kisrâ sağ olsun
- 5027 çü mâhuñ nâmesini oқıdı şâh
gülümsindi gehî gâh eyledi âh
- 5028 dedî nedür deyelüm sözi haқdur
bu sözüñ degme harfı biñ sebaқdur
- 5029 cevâbidur bizümle yoğ savaşı
'ıvaż dèrler külüh endâze taşı
- 5030 cihânuñ intikâm etmek işidür
uran urılır u deyen eşidür
- 5031 bu söz haқdur ğişi gerçi gülüp dèr
küpe küp deyicek küp dağı düp dèr

Firistâden-i Husrev Şävür-râ be-Şîrîn ü 'iţâb kerden-i Şîrîn

- 5032 çü mâtem zağmetinden oldu âzâd
şehinşeh kıldı bâdeyle gönül şâd
- 5033 öñinden ğetdi Meryem çekdügi sed
olur 'İsâ bigi pâk u mücerred
- 5034 çü götrüldi¹⁹⁶³ yolından zağmet-i hâr
dedî vaқtıdur ola zevk-ı gülzâr

¹⁹⁶⁰ T: *hem-ser ay.*

¹⁹⁶¹ T: *koma gel.*

¹⁹⁶² T: *bu. B, BL: bir.*

¹⁹⁶³ Yazmada: *gösterdi.* T: *görildi.* B, BL, M, At: *götrüldi.*

- 5035 dimāğına érüp Şīrīn hevāsı
taraldı gözine dünyā fezāsı
- 5036 kığırdı kıtına Şāvūrı tenhā
telatıuf gösterüp kıldı müdārā
- [201b] 5037 ki èy cān derdinüñ dermānı Şāvūr
nèçeye dek olam dildārdan dūr
- 5038 nèçe kılam ğam-ı hicrān¹⁹⁶⁴ içinde
yüregüm od u bağrum kıan içinde
- 5039 nèçe kıahr-ıla¹⁹⁶⁵ kıatam kıanı kıana
demidür érüresin cānı cāna
- 5040 getür ol ayı bir ğeçe bu burca¹⁹⁶⁶
nète-kim rühı cisme la'lı dürce
- 5041 ne luıf-ıla bilürseñ èt¹⁹⁶⁷ selāmı
ne yang-ıla gerekse kııl kelāmı
- 5042 bilürsin 'özrümi kim 'özr-ileydüm
gehī peymān u ğāhī nezr-ileydüm
- 5043 kıabül ètsün kıulıyam kıapusında
hemān evvelki çāker kıapusında
- 5044 velī beni zebünlanma sözüñden
getürür bigi söyle gendüzüñden
- 5045 şehüñ fermānına baş urdı naķķāş
dèdi bir naķış èdem kim dene şābāş¹⁹⁶⁸
- 5046 hemān-dem ğeydi hıl'at husrevāne
nigārīn kıaşrına oldu revāne
- 5047 èrişdi urdı yüz Şīrīn öñinde
du'ālar kıldı vü taħsīn şoñında¹⁹⁶⁹
- 5048 girüp sözden söze keşf èdere kı rāz
ğöñül maķşūdına eyledi āğāz
- 5049 dèdi yüz dutdı gene 'izz ü iķbāl
huceste tālī' u ferħundedür fāl
- [202a] 5050 yıkıldı sed yoluñdan ğètdi dīvār
ırağ oldu ğülüñden zaħmet-i hār

¹⁹⁶⁴ T: ğam u hicrān. B, BL: ğam-ı hicrān.

¹⁹⁶⁵ T: mihriile. M: kıahrıla.

¹⁹⁶⁶ T: bürce.

¹⁹⁶⁷ T: kııl.

¹⁹⁶⁸ Yazmada: şābāş.

¹⁹⁶⁹ T: öñinde. B: şoñında.

- 5051 ne var nāmūs édüp gösderse perhīz
yanupdur tēz öñden cān-ı Pervīz
- 5052 tūr emdi devlet atına süvār ol
hemīşe kāmurānsın kāmgar ol
- 5053 varalum bī-tekellūf şeh katına
erişdür cānı cānān şöhetine
- 5054 perī-peyker bu sözden oldı derhem
pes urdı kaçıyup Şāvūra verhem
- 5055 ki epsem ey hacāletden oşanmaz
utan yüzünden ey Hağdan utanmaz
- 5056 gişi ne aş bulsa yemek olmaz
dile ne söz gelürse demek olmaz
- 5057 degüldür hīç içün taşuñ bigi şaf
nece bī-dādsın Hağ vėrsün inşāf
- 5058 çıkarduñ taht u tāt u hānumāndan
çıkarmağ mı dilersin beni¹⁹⁷⁰ cāndan
- 5059 çi ger dil cerb edersin ey cefākār
degülsin şūr-ı Şīrinden haberdār
- 5060 ne var ger yaraşursa çerb ü şīrīn
ben ol çerb-ile bu şīrīne sīrīn¹⁹⁷¹
- 5061 ne var nağkāş-ısañ var oynama reng
ki nağşum neçe reng-āmīz[i] eder deng
- 5062 baña yağı olana el degülem
oğınmadın varıcı¹⁹⁷² yel degülem
- [202b] 5063 şalāhı gerçi degşürdüm fesāda
nėtesi cevherüm vėrem kesāda
- 5064 aña kim dėrdüm cān-ı cihāndur
cihānum aldı şimdi kaşdı cāndur
- 5065 elümle başuma aldum belāyı
ki sevdüm hūb dėyü bir ejdehāyı
- 5066 degülven ‘āşık oldumsa be-tağdīr
haṭā kıldum peşīmānum ne tedbīr
- 5067 anuñla gengel etdüm tırmadum tek
yalandan güldüm idi şandı gerçek

¹⁹⁷⁰ T: *şimdi*. (Dipnotta Ür nüshası: *bini*). At: *bēni*.

¹⁹⁷¹ T: *sīrīn*.

¹⁹⁷² T: *varam mı*.

- 5084 benem dāyim ğam u yād-ıla dilşād
ne vār ol kılsa yıllarda bir yād
- 5085 beni bu kaçrdan taşra_étme da'vet
ayağ başmazvan olsa şahn-ı cennet
- 5086 ne Şāvūr er gele bu kaçra kaçsar
sürem ol cebr-ile kim kâhı şarşar
- 5087 benüm içüm taşum bu kâdedür la'l
bu otda komışamdur pençeye na'l
- 5088 degürem şanma sihr-ile başa dil
ki korğar gözlerümden ehl-i Bâbil¹⁹⁷⁸
- [203b] 5089 elümde neçe âdemler eşekdür
önümde sağır-ısam ay inekdür
- 5090 başa var şatma destân şanma mestem
ki destânuma urmaz dest-i Rüstem
- 5091 degül Husrev Ferîdün-ısa şahuğ
muğâbil olımaz ferrine mâhuğ
- 5092 atarsam bu kemândan tîr-i ğamze
ola zahmına kırbân kîş-i Hamza
- 5093 çözersem bu kemendüğ kılcı bendin
semender-vār oda ata semendin
- 5094 ne-değlü süst-ise bu âhū-yı mest
buyursam cüst urur şîr-i nere dest
- 5095 hayâlüme dësem bağlaya hâbın
bu toprağa ağıda her dem âbın
- 5096 buyursam yaşlarum Gülgünına töz
biri birin geçe Şebdîz ü Pervîz
- 5097 şalarsam derd-ile âhı seherğâh
ola gözine tar ol tāk-ı dergâh
- 5098 ger ol tâc issi degül bize muhtâc
gözün aç bizde degülüz gözi aç
- 5099 kılam şabr ol-ğadar ki_ol yâr-ı bî-râh
gele yüz 'özr-ile estağfiru'llâh
- 5100 kemende gerçi düşmez degme serkeş
yêler bu toprağa şu bigi âteş

¹⁹⁷⁸ Yazmada: *Hâbil*.

- 5101 ھاڤا د d m y l-ile  olmağ olmaz
od u Şu bir arada olmağ olmaz
- [204a] 5102 ben m  adrum zem n ol  sum ndur
g g-ile y re birikmek¹⁹⁷⁹ g m ndur
- 5103 viŐ l ummaza¹⁹⁸⁰ hicr ndan ne  or u
yolu  oğruya zind ndan ne  or u
- 5104 y k issi ger  ar m den  az nd r
fa r   m flis oğr dan em nd r
- 5105 ben ol  uŐ deg lem kim  deler  ayd
 oğan Őimurđı n te eyleye Şayd
- 5106 ba a n d nliğumdan oldu bu d m
kesem d n -y-ısam d mı ser-enc m
- 5107 eger Őebd z-i tevsen t zrekd r
bu G lg nu nda  uyı t ndrekd r
- 5108 ger ol da 'v yi  ıla Ő hib-k l hı
k leh bendem durur ser-bend-i Ő h 
- 5109 eger- i na l idi Meryem ağacı
alur  andum ru ablardan  ar cı
- 5110 bu acı derde ' s   tmeye em
ki Ş r n biŐire diş ura Meryem
- 5111 bel   ok genc issi oldu¹⁹⁸¹ p -m l
ki buldı b -nev  v r nede m l
- 5112 ben  td m ba a yoldaŐdan deg l hi 
g n l d nder g n ldeŐden deg l hi 
- 5113 yavuz g n l mden oldu yatlu y lte
el mle urdum ayağuma balta
- 5114 deg ld r ba a az g n l bel sı
 ar r ehline g yd r r pal sı
- [204b] 5115 g n l   n z lim oldu b -vef  y r
bu g n le d Őmenem ol y ra ağy r
- 5116 bel  ben ba a  td m Şek deg ld r
del l k  deme y ndek deg ld r
- 5117 pes andan  aŐı   ni  dereks remz

¹⁹⁷⁹ T: *bir olmak.*

¹⁹⁸⁰ Yazmada: *olmazsa.*

¹⁹⁸¹ T: *m l u genc olmuşdı.*

Hıtāy¹⁹⁸² ğamzelerle eyleyü ğamz

- 5118 dedü Şāvūra kim ey merd-i aħmak
şehe söyle dilümden bir nêçe ħaķ
- 5119 ki ger da‘vā eder şeh¹⁹⁸³ ‘ışķıbāzī
eyit dek tır ki degül ‘ışķı bāzī¹⁹⁸⁴
- 5120 ger oldum dërse Şīrīne hevādār
eyit gendü hevāņasın vefādār
- 5121 eger dërse olam ol ‘īde hem-dem
eyit kim duta dursun şavm-ı Meryem
- 5122 eger dërse ki ol şubħ içünem¹⁹⁸⁵ zār
eyit ğeçe uzundur tırma bīdār
- 5123 eger dërse kılam hoş hoş derāğüş
eyit bu iş düşüñdür kııl ferāmüş
- 5124 eger dërse ruħuma ruħ ura māh
eyit olmaz ruħ-ıla rü-be-rü şāh
- 5125 eger dërse ura top ala meydān
eyit zülfüm urur yüzine çevġān
- 5126 eger dërse lebi zıkrin kılam iş
eyit aġzundan ıraħ bileme diş
- 5127 eger dërse bilürven la‘lı hūyın
eyit kim yuda dursun aġzı yarın¹⁹⁸⁶
- [205a] 5128 eger dërse uram kıandına dendān
eyit dürdāne kıanda ğonca kıandan
- 5129 eger fermānuma olmaz-ısa rām
eyit fermān senüñdür el çek ey hām
- 5130 kıo ey nāz ehli keşf eyleme rāzum
kıılayın bī-niyāzuma niyāzum
- 5131 bahā çün şaymaduñ kim edesin¹⁹⁸⁷ yād
kıaravaşuñ-ısam daħı kııl āzād

¹⁹⁸² T: *ħitāb-ı*. B, BL: *Hıtāyı*.

¹⁹⁸³ T: *iderse*.

¹⁹⁸⁴ T: *‘ışķ bāzı*.

¹⁹⁸⁵ T: *saçtıçün*. B: *şubħ*.

¹⁹⁸⁶ T: *suyın*.

¹⁹⁸⁷ T: *eyleyesin*.

- 5132 birez bu luṭf-ıla kim pend-i Bānū¹⁹⁸⁸
gehī kızarı vü gāhī utanu
- 5133 dēyürek kārübānı kahrı geçdi
yüki yēnildi¹⁹⁸⁹ vü öykesi uçdı
- 5134 dēdi arḥunlıg-ıla ki_ēy söz ehli
göremez kimse ‘irfānuḡda cehli
- 5135 görürseḡ şāhı geh geh luṭf-ı ‘ām ét
bu kuldān¹⁹⁹⁰ bir selām-ıla peyām ét
- 5136 ki Şīrīn eydür ēy bed-mihr ü pür-kīn
kanı ol zevk u şoḡbet ‘ışk-ı Şīrīn¹⁹⁹¹
- 5137 kanı kavlı u qarār u ‘ahd u peymān
hey īmānsuz yalan-mıdı ol eymān
- 5138 demādem kılduḡuḡça qarşuma āh
dēmez-miydūḡ ki bir sensin bir Allāh
- 5139 yüzüm katında firdevs açsa dīdār
dēmez-miydūḡ ki olmazvan ḡarīdār
- 5140 taşuḡ bigi içüḡ gökçek şanurdum
özüm¹⁹⁹² bigi sözüḡ gerçek şanurdum
- [205b] 5141 deḡedük bu'l-heves yoldaş-ımışsın
hevā-yı nefis-ile ḡoş-bāş-ımışsın
- 5142 gözeden¹⁹⁹³ gişi nefsinüḡ murādın
nēte pāk eyleye dillerde adın
- 5143 ēkilik bu yoluḡ degül revāsı
yā nefsüḡ ḡattı yā dilber rızāsı
- 5144 uyur devlet bigisin yārılıkda
cihān yangıdasın dildārılıkda
- 5145 çü bī-yār idüḡ oldumdı saḡa yār
çü der-kār olduḡ étdüḡ beni bī-kār
- 5146 gözüḡdeydüm güher maḡrūrılıkda¹⁹⁹⁴
nēçün topraḡ olam meşḡüllılıkda

¹⁹⁸⁸ Yazmada: *pānd-ı Bānū*.

¹⁹⁸⁹ T: *yıynıldı*.

¹⁹⁹⁰ T: *kuldān*.

¹⁹⁹¹ T: *şoḡbet-i ḡoş ‘ayş-ı şīrīn*.

¹⁹⁹² T: *özüy*. (Dipnotta Üt nüshası: *özüm*). B: *özüm*.

¹⁹⁹³ T: *gözdeden*. B, BL: *gözeden*.

¹⁹⁹⁴ T: *ma ‘züllükda*.

- 5147 ne ‘āmil kim ola işinde ‘ākıl
gerek ma‘zūra¹⁹⁹⁵ kıla luṭf-ı kāmīl
- 5148 oduṅdan olmadum germ ēy dilefrüz
çekerven dūd-ı bī-dāduṅ şeb ü rüz¹⁹⁹⁶
- 5149 çü¹⁹⁹⁷ bīdād-ıla cān hoşnūd yègrek
oda yanmaḳdan ise dūd yègrek
- 5150 yéter ur belā-keş cāna āteş
ki göyenmişi yandurmaḳ degül hoş
- 5151 bu oddan-kim yaḳarvan her seher ben
güneş dutuşdı vü ay yaḳdı hırman
- 5152 ğamuṅdandır tenümde her tamar mār
gözüme gendü girpügüm şokar hār
- 5153 ne dün uyhu ne gün āsāyişüm var
ne senden zerrece baḫşāyişüm var
- [206a] 5154 yaşumla āhum odından demādem
deñiz bir nem duru[r] bir dem cehennem
- 5155 bu deryāda ki otdan oldı keştī
baña hem dūzaḫduṅ¹⁹⁹⁸ hem behiştī
- 5156 kenāra iltmedüm çün ğamı ben
nèçe göz yaşına sürem gemi ben
- 5157 benem hicrūṅ ḳarañusunda ḫayrān
ki tāmudan umaram āb-ı ḫayvān
- 5158 bu böyleyken ne rāḫat ‘ömr evi teng
nècesi menzil ala şabr atı leng
- 5159 dil ü cān riştesi ḳaldı ‘ameldan
saḳın-kim çıkmasun ser rişte elden
- 5160 ölümlü şayru ger olursa Cemşīd
ölince¹⁹⁹⁹ saġlıġından üzmez ümīd
- 5161 taḫammül ‘ışḳ içinde ḫāmlıḳdur
tefāḫur ‘āşıḳa bed-nāmlıḳdur
- 5162 içinde ‘āşıḳuṅ şabrıyla ḳorhu
avuḳda yèldurur ğalbīrde şu

¹⁹⁹⁵ T: *ma‘zūla*.

¹⁹⁹⁶ Yazmada: *şeb-i rüz*.

¹⁹⁹⁷ T: *bu*.

¹⁹⁹⁸ T: *dūzaḫ idi*.

¹⁹⁹⁹ Yazmada: *ilince*.

- 5163 eger-çi ‘aqla hikmet reh-nümündür
ğam-ı ‘ışk ol haķāyıkdan beründür
- 5164 şudur ‘ışk atınuñ çābük süvāri
ki ola ‘aql işinüñ āşufte-kāri
- 5165 éder ‘ışk içre ğam çekdükçe Şīrīn
habībe āferīn gendüye nefrīn
- 5166 budur²⁰⁰⁰ şīrīnlik-ile telḡ ü zehri
velī²⁰⁰¹ Ḥusrevden ayruķ dehr ķahrı
- [206b] 5167 okur ol dost-içün bu dāsītānı
yüz²⁰⁰² urup öpdı Şāvūr āsītānı
- 5168 dēdi ‘ışkuñ bigi ‘aqluñ füzündür
ğerü ķadduñ bigi fikrūñ uzundur
- 5169 yérince her sözüñ ḡüb u müretteb
cemālūñ bigi nūr-ıla mürekkeb
- 5170 pes andan şaklayup vaż‘ını Şāvūr
söze girmezdi bulmayınca destūr
- 5171 éderdi vezn-ile zūr-ı bāzū²⁰⁰³
ki étmeyeydi nükteyi²⁰⁰⁴ terāzū
- 5172 güherdür söz gerekdür derc kılmāķ
şayup zer bigi andan ḡarc kılmāķ

**Ḥikāyet kerden-i Şāvūr mu‘ātebe-yi Şīrīn be-
Ḥusrev²⁰⁰⁵**

- 5173 öġüş şerm ü ḡacālet birle naķķāş
érişdi şāha rengīn eyleyüp yaş
- 5174 nē-kim var-ıdı penhān étđi zāhir
dēdi ol mācerāyı evvel āḡir
- 5175 eşitdükde perīşān oldı Pervīz
her işine peşīmān oldı Pervīz
- 5176 dēdi bu derde ne dermān ben étđüm
elümle işümi vīrān ben étđüm

²⁰⁰⁰ T: yudar. B, BL: budur.

²⁰⁰¹ T: k’ola. (Dipnotta Ūr nüshası: velī). B, BL: velī.

²⁰⁰² T: baş. (Dipnotta H nüshası: yüz). B, BL: yüz.

²⁰⁰³ Yazmada: zūr u bāzū.

²⁰⁰⁴ T: nükte.

²⁰⁰⁵ Yazmada: bā-Ḥusrev.

- 5177 kātı incitdüm ol yār-ı güzîni
ne yüz-ile görem yā Rab yüzini
- 5178 gözel Şîrînüme gey zūr²⁰⁰⁶ kıldum
baña zārî²⁰⁰⁷ vü aña zūr kıldum
- [207a] 5179 cihân-içün dirîgâ cānı şatdum
ten-i bî-cân-içün cānānı şatdum
- 5180 bahārı hāra vardı²⁰⁰⁸ gerde vërdüm
emi semme devāyı derde vërdüm
- 5181 dil ü cān dostunı düşmen ëtdüm
kıla mı düşmen anı kim ben ëtdüm
- 5182 şu yāruş kim işi yararlıkdur
sözi düşmenlere dildārlıkdur
- 5183 bu menzil saña kandan ëre dervîş
ki_ëdersin gendü dildāruşı dilrîş
- 5184 pes ëtdi ol-ķadar zārî vü efġān
ki baħr oldı bıñarından aķan ķan
- 5185 ërüp deryā vü çarħa eşk-i āhî²⁰⁰⁹
terahħum kıldı aña mihr ü māhî²⁰¹⁰²⁰¹¹
- 5186 dëdi Şāvūra ëy yār-ı vefādār
gërü ol yāra yalvar çār u nāçār
- 5187 siper şalma görürseş tîġını tîz
ki anuş ħamlesidür ħikmet-āmîz
- 5188 olur çok kātı başluluk yavaşda
neçe yavuz keser narħı savaşda
- 5189 ne-kim dërse baña laħza hezāram
şer ü şûrum elinden şermsārem
- 5190 günehden ġayrı ‘özrüm yok kātında
ħacāletdür şafî‘um ħazretinde
- 5191 bu ķamu ‘aybum-ıla ķul anuş‘çün
eger merdüd eger maķbül anuş‘çün²⁰¹²

²⁰⁰⁶ T: şür.

²⁰⁰⁷ T: zārî.

²⁰⁰⁸ T: virdüm. B, BL: vardı.

²⁰⁰⁹ T: eşk ü āhî. (Dipnotta Ü nüshası: eşk-i āhî)

²⁰¹⁰ T: māh u māhî.

²⁰¹¹ Yazmada: mihr-i māhî.

²⁰¹² T: ağun-ven/ağun-ven.

[207b]	5192	ḥaṭā kıldan ‘aṭā sulṭāndan olsun mürüvvet kāmıdur luṭf andan olsun
	5193	ḳatında rū-siyāham ḥālī bigi perīṣānlıḳda zülfi ḥālī bigi
	5194	göñül vīrānesidür ḥaddı rengi yaşum dürdānesidür la‘lı yangı
	5195	firāk-ı ğamzesinden eyle mestem ki içmedin şanurlar meyperestem
	5196	ne zaḥm ursa şafāsından dērem oḥ velīkin hicr odına ṭāḳatüm yoḥ
	5197	eger-çi ‘ışḳ işi bīzār[ı] ²⁰¹³ olmaz olur āzār-ı dil bī-zār[ı] ²⁰¹⁴ olmaz
	5198	eyit bildük suçumuz ‘afv ét ēy şāh ḳuluñuz pür-günāh estağfiru'llāh
	5199	gedāyuz müsteḥāḳ ²⁰¹⁵ kesme zekātun kesilmez ayağı bir sürçen atun
	5200	bu resme nēçe gez ‘özr-ile lābe veribidi bu māh ol āfītāba
	5201	ḳabül étmedi ol ‘özri dilārām bu deñlü lābe ile olmadı rām
	5202	nēçe-kim dūrter-idi ²⁰¹⁶ yağ olup germ ki ya‘nī eyleye taş göñlüni nerm
	5203	niğār ol-demdemeyle ²⁰¹⁷ dem dēmezdi ğam-ıla hem-dem olup ğam yēmezdi
	5204	niyāz eyleduğınca nāz ēderdi ḥıṭābına ‘iṭāb āğāz ēderdi
[208a]	5205	eger-çi ‘ışḳ u sevdā ²⁰¹⁸ ğālib-idi dil-ārāmına cāndan ṭālib-idi
	5206	velī isterdi-kim şāh-ı cihāndār daḥı yēg ola ol cāna ṭalebkār
	5207	delim i‘zāz-ıla āyīn ēdeydi ulu ta‘zīm-ile kābīn ēdeydi

²⁰¹³ T: *bī-zārī*. (Dipnotta Üt nüshası: *bīzār*)

²⁰¹⁴ T: *bīzārī*. (Dipnotta Üt nüshası: *bīzār*)

²⁰¹⁵ T: *müsteḥāḳ*. B, BL: *müsteḥāḳ*.

²⁰¹⁶ T: *tutar idi*. B, BL: *dūrteridi*.

²⁰¹⁷ Yazmada: *ol-demdemile*.

²⁰¹⁸ Yazmada: *‘ışḳ-ı sevdā*.

- 5208 kılurđı ihtiyāt andan-ki sultān
eger nāgeh bula derdine dermān
- 5209 koyup atı dūşe bir derde dađı
bulaşdura göñül bir gerde dağı
- 5210 kalur Husrev bu hāl içinde hayrān
ciger biryān u gözler zār u giryān²⁰¹⁹
- 5211 karar étmezdi uyđu uyımazdı
şarāb içmezdi vü yemek yemezdi
- 5212 bilimezdi ne yüzden éde tedbīr
ki_érişdüre nişānı yüzine tīr
- 5213 ne koyup ‘arını varı bilürdi
ne varup yāra yalvarı bilürdi
- 5214 kılur-ıdı kuru nāmūs-ı kürdī
içerdi şāf-içün türkāne durdı²⁰²⁰
- 5215 belī ma ‘şūka ger nāz oldı ‘ādet
dutar ‘aşık dağı fi'l-cümle nefret²⁰²¹
- 5216 niyāz u nāz olur ‘ışka yaraşuk
huşüşā kim ola ma ‘şük u ‘aşık

Şeniden-i Husrev vaşf-ı Şeker-[rā]

- [208b] 5217 oturmuş-ıdı²⁰²² bir dem halvetinde
bir éki ay yüzlüler katında
- 5218 şular kim her biri bir āyet-i Hāk
ururlar mihr ü meh²⁰²³ harfine barmak
- 5219 bularuñ yüzine şeh bakmayup hīç
dizin dikmiş ü başın étmişdi²⁰²⁴ pīç
- 5220 gehī ağlardı gāhī yermürürdi²⁰²⁵
gehī āh eyleyüp gögsin ururđı²⁰²⁶
- 5221 biri ol dilber-i ‘ayyārelerden
şeker leblerden ü meh-pārelerden

²⁰¹⁹ T: gözi top-tolu kan. (Dipnotta Ür nüshası: gözler zār u giryān). B, BL: gözler zār u giryān.

²⁰²⁰ T: dürdi.

²⁰²¹ T: nahvet. M: nefret.

²⁰²² T: şeh oturmuşdı.

²⁰²³ Yazmada: mihr-i meh.

²⁰²⁴ Yazmada: etmedi.

²⁰²⁵ T: yirmirurđı.

²⁰²⁶ T: ötürürdi. (Dipnotta Ü nüshası: ururđı). BL: ururđı.

- 5222 örü tırdı dèdi èy şāh-ı ‘ālem
rikābuñ köşesidür māh-ı ‘ālem
- 5223 çü duta devletüñ çevgānı meydān
degül bir topça gerdün-ı gerdān
- 5224 çün ola bahtuñ ayı nūrīgüster
degül kem zerrece hırşīd-i enver
- 5225 cihānuñ cānısın var ol hemīşe
bu baht u devlete yār ol hemīşe
- 5226 yaraşmaz ger tola gerd-ile ‘ālem
deñiz göñlüñde senüñ zerrece ğam
- 5227 pür olsa yer yüzi ğavgā vü yargu
feleksin saña ‘ālemden ne kayğu
- 5228 ne derd ola ki_anuñ dermānı yoğdur
meger def‘-i ecel ki_imkānı yoğdur
- 5229 buyurursañ kılayın bir haber yād
ola kim bir nefes şāh ola dilşād
- [209a] 5230 icāzet vèrdi dèdi Hıusrev hanum
fidā olsun izüñ tozına cānum
- 5231 katuñda vardurur bir māhıpeyker
ne meh kim āfitāb olmaz berāber
- 5232 gece gün yüzini ‘arz étse ol māh
görenler ol düni şana seherğāh
- 5233 v'eger gündüz niķāb açsa yüzinden
şarardup yüz gece gün gendüzinden
- 5234 Zelīhā-vār gösterse zenaħdān
hezārān Yūsufa çāh ola zindān
- 5235 güler la‘līn yāķūta safādan
çözer sünbülleri misk-i Hııādan
- 5236 ruħındandır gülüñ her hırķası hār
lebinden oldı vaķtı ğoncanuñ tar
- 5237 çemende servi seyr étse hırāmān
şanavber deng [ü] ‘ar‘ar kıala hayrān
- 5238 semendür cismi şan sīmīnliginden
Şeker kōnmiş adı şīrīnliginden
- 5239 ne şekker gül kılıdur hādesinüñ
şeker daħı biridür bendesinüñ

- 5240 Şıfāhān şehirindendir bu meh-rū
Tatar érüp²⁰²⁷ yuvadan düşmiş ayru
- 5241 gönül rām éde kähra Rūma düşmiş
każā-yı²⁰²⁸ dehrden ol būma düşmiş
- 5242 giçi yaşında sevmiş anı Meryem
édinmiş rūha ‘İsā bigi hem-dem
- [209b] 5243 hezār i ‘zāz-ıla bésletdi cāndan
olımaz-ıdı ayru bir dem andan
- 5244 çü cāndan tatlurak severdi şāhı
katı şaklar-ıdı şehden bu māhı
- 5245 cihān degşürmege kılduğda²⁰²⁹ niyyet
karavaşuğa kıldı bir vaşıyyet
- 5246 ki şāhı bilürem Şırınsüz olmaz
bu bülbül ol gül-i nesrınsüz²⁰³⁰ olmaz
- 5247 çü göresiz düze ol ezgiye sāz
kadīmī perdesinden vère āvāz
- 5248 Şekerden taduruş şevk²⁰³¹ u şafāyı
ki göre kandanur hüsni ü bahāyı
- 5249 çü şeker şerbetinden eyleye nüş
kıla sevdā-yı Şırini ferāmüş
- 5250 şehā anuñ haqqı çün-kim celāli
kemālinde kodı anda²⁰³² cemāli
- 5251 ki mişli yokdurur tahtu'l-felekde
degül ins ü perī hür u melekde
- 5252 şeh eşitdükde elhaq oldı meyli
ki Şırinden melāli vardı haylī
- 5253 gamından ol-kadar çekmişdi āfāt
ki étmek diledi aña²⁰³³ mükāfāt
- 5254 bu ma‘nāca ki demiş ol füsünger
neberd-i ‘ışk içre ‘ışk-ı diger²⁰³⁴

²⁰²⁷ T: urup. (Dipnotta Üt nüshası: *irüp*). B, BL: *érüp*.

²⁰²⁸ T: *fezā-yı*. B, BL: *każā-yı*.

²⁰²⁹ T: *çün kıldı*.

²⁰³⁰ T: *gül ü nesrınsüz*. B: *gül-i nesrınsüz*.

²⁰³¹ Yazmada: Satırın altında *zevk* şeklinde de okunabileceğini göstermek amacıyla “z” harfi yazılmıştır.

²⁰³² T: *insanda*.

²⁰³³ T: *gine*.

²⁰³⁴ T: *neberred ‘ışk-rā cüz ‘ışk-ı diger*.

- 5255 pes ol dün²⁰³⁵ dinmedi vü kıldı ārām
bu fikr içinde kıaldı néçe eyyām
- [210a] 5256 şorup bildi haber çābüklerinden
ki yégdür ol kamer ögdüklerinden

Şoĥbet kerden-i Ĥusrev bā-Şeker

- 5257 şehinşeh bir géce ĥalvet oturdı
ĥayānuĥ perdesin yüzden götürdi
- 5258 buyurdı kim bezendi bezm-i bāde
dédi néçe vérelüm ‘ömri bāda
- 5259 eline aldı cām-ı ĥoş-güvārı
gözinden başına çıķdı ĥumārı
- 5260 oturdı serv-i sīmīn müşk-būlar
ķamu Zühre-cebīn ü māh-rūlar
- 5261 buyurdı-kim hezārān ‘izzet-ile
ögüş ikrām luĥ u raĥbet ile
- 5262 getüreler şeker-tengin araya
ki cān otını ol yükde araya
- 5263 hemān-dem gördi bir řāvūsıpeyker
ki cevlān urıcek döker perī per
- 5264 şaçınuĥ çīni ‘anber şaça şaça
ruĥınuĥ ferri güller aça aça
- 5265 girih açduķça zülfinüĥ kemendi
gönül boynında²⁰³⁶ berg olurdu bendi
- 5266 kıya baķsa gözünüĥ ĥamzesine
dutamazdı felek cellādı sīne
- 5267 getürmişdür gezer²⁰³⁷ şan servi ayı
veyā seyr étdürür řübā hümāyı
- [210b] 5268 gül ü şekker velī cüllāb elinde
muşavver āteş illā āb elinde
- 5269 yüküندی şāh ileyinde ķodı baş
görenler dēdiler taĥsīn ü şābāş²⁰³⁸

²⁰³⁵ T: *gün*. BL: *dün*.

²⁰³⁶ T: *boynına*.

²⁰³⁷ T: *götürmişdi güzer*. M: *getürmişdür gezer*.

²⁰³⁸ Yazmada: *şābāş*.

- 5270 dēdi ŧeh dağı fı'l-cümle nazarda
ki var ŧir̄nlik āsarı ŧekerde
- 5271 neçe bir nīŧ-i ŧir̄nden kılam cūŧ
ŧarāb u ŧir̄ ü ŧekker²⁰³⁹ ēdelüm nūŧ
- 5272 bu ŧeh ŧehdinden olalum ŧeker-rīz
ola ŧāyed ki ŧir̄n āteŧi tēz
- 5273 gene²⁰⁴⁰ eydür-ki ētme bī-nemeklik
yaraŧmaz ādemilerden eŧeklik
- 5274 velī n'ēdem ki ol dildār-ı ŧannāz
iñen ħadden geçürdi nükte vü nāz
- 5275 begenmezken cihān-ı zū-fününü
neçe bir 'avratuñ olam zebünü
- 5276 vefā erlikdurur²⁰⁴¹ ēde mi 'avrat
baŧılmağ 'avrata olmaya ğayret
- 5277 olurken ŧir̄-i ner pençemde tihū
revā-mıdur beni avlaya āhū
- 5278 çü görmedüm [anuñ] ŧerm ü ħayāsın
nece bir ŧartayım cevr²⁰⁴² ü cefāsın
- 5279 neçe eyleyem ağıya taħammül
ŧeker nuğlından ēdelüm tenağğul
- 5280 bu fikr-ile ŧeh ētdi 'iŧ-ı ŧebgīr
katup ŧir̄n ğamından ŧekkere ŧir̄
- [211a] 5281 ulayup 'iŧret-ile ŧubħa²⁰⁴³ ŧāmı
ŧeker zevğıla kıldı nūŧı²⁰⁴⁴ cāmı
- 5282 çı ger ŧir̄n dēyü pālūde yērdi
ŧeker nuğlını ħün-ālūde yērdi
- 5283 birez ğün ki _oldı ŧehd-i²⁰⁴⁵ ŧekker-āmīz
ŧekerden dutdı yükün ŧāh-ı²⁰⁴⁶ Pervīz
- 5284 gene²⁰⁴⁷ baŧına çığdı ŧūr-ı ŧir̄n

²⁰³⁹ Yazmada: *ŧarāb-ı ŧir̄-i ŧekker*.

²⁰⁴⁰ T: *yine*.

²⁰⁴¹ T: *erlikdedür*. B, BL: *erlikdurur*.

²⁰⁴² T: *devr*. B, BL: *cevr*.

²⁰⁴³ Yazmada: *ŧubħ u ŧāmı*.

²⁰⁴⁴ T: *nūŧ*.

²⁰⁴⁵ T: *ŧehd ü*. B, BL: *ŧehd-i*.

²⁰⁴⁶ T: *ŧāh*.

²⁰⁴⁷ T: *yine*.

ḥazīn ü zārī²⁰⁴⁸ kıldı zūr-ı Şīrīn

- 5285 olup Şīrīnden ayru şem‘-veş ter
eritdi ten nête-kim şuda şekker
- 5286 ne var görse şifā Şekkerde şayru
bulur zehr anı Şīrīn cāndan ayru
- 5287 Şeker şīrīnligūñ tūtmaya yérin
şekerden çerb olur ḥelvā-yı şīrīn
- 5288 dēme Şīrīn ü Şeker oldı yeksān
Şeker-neyden kōpar Şīrīn yéri cān
- 5289 çü Şīrīn şehdi şem‘i yaқа micmer
gerek dūd ola anda ‘ūd u şekker
- 5290 ne su kim ola şīrīn cān-fezādur
şeker şu göricek bād-ı hevādur
- 5291 kāmēr selḥ ola aydın olmaz-ısa
Şeker telḥ ola Şīrīn olmaz-ısa
- 5292 bilür ‘aqlı olan evvel nazarda
ki şīrīndendürür ‘izzet şekerde
- 5293 şeker kim anda şīrīn adı yoқdur
yēyen ger tūṭī ise ṭadı yoқdur
- [211b] 5294 melāḥat şehri²⁰⁴⁹ Şīrīn şehriyārı
ola Şeker bigi biñ perdedārı
- 5295 şifā uman leb-i Şīrīn-i terden
bula mı derdine dermān Şekerden
- 5296 şehūñ Şīrīnsüz oldı cānı acı
Şeker rencinūñ olmadı ‘ilācı
- 5297 dēdi dil-tenglikden ēy dil-i deng
nēce vaқtum ola şekker bigi teng
- 5298 çün oldı cānumuñ cānāmı Şīrīn
vücūdunsuz gerekmez cān-ı şīrīn
- 5299 dilümde zıkr-i Şīrīndür mükerrer
gerekmez ger cihān ṭolarsa şeker
- 5300 yērūñ ger kand olursa her nebātı
gerekmez şehd-i Şīrīnsüz ḥayātı

²⁰⁴⁸ T: zār.

²⁰⁴⁹ T: şehri ü. (Dipnotta H nüshası: şehri). M: şehri.

**Bāz dāšten-i Şāvūr ez-Şīrīn ü zārī kerden-i Şīrīn ez
ten-i tenhāyī**

- 5301 hisāb eyler-iken hālını cev cev
gèrū bir vezne daḥı düzdi Hüsrev
- 5302 ki ol kaşır içre Şīrīn halkdan dūr
degül ğamḥor aña illā ki Şāvūr
- 5303 ğarīb ü bī-kesünj bir yār-ı hem-dem
olur derdine em zaḥmına merhem
- 5304 çün anı men edevüz şöhetinden
ola kim tarlığana ğurbetinden
- 5305 yaluñuzluğ güninden görse bī-dād
kađīmī hem-demini eyleye yād
- [212a] 5306 dedī Şāvūra dāyım kaşuda ol
daḥı gözleme Şīrīnden yaña yol
- 5307 çü kaldı ol güneş bī-yār u tenhā
kamer devrini kıldı pür Süreyyā
- 5308 buñaldı ḥasret-ile dūrılığdan
yaluñuzluğdan u mehcūrılığdan
- 5309 güherden lu'lū-yi lāle aşıtdı
gözi yaş yerine deryā aşıtdı

An-der şıfat-ı tenhāyī

- 5310 meger bir dün olur hāli dige-gün
ki bir yıl bigi oldı aña ol dün
- 5311 anuñ bigi geceydi tünd ü tīre
ki şan batdı cihān kaşrān u kıre²⁰⁵⁰
- 5312 kara göñül bigi karañu vü serd
yavuz yoldaşlayın bed-mihr ü pür-gerd
- 5313 bürünmiş bir yüzi çetr-i siyāhī
yuğu deminde kalmış murğ u māhī
- 5314 felek dün zengīsin kılmış derāğuş
güneş maşrıq yolın étmiş ferāmüş
- 5315 şu deñlü saçmış idi Kehkeşān²⁰⁵¹ kāh
ki ılduzlar bulmaz geçmege rāh

²⁰⁵⁰ Yazmada: *kaşrān-ı kır*.

²⁰⁵¹ Yazmada: *Kehküşāh*.

	5316	çererdür gözlerin her necm-i dürrī ki kaçmaya gece Hindūsı dürrī
	5317	ol uğurlukda dün düşmişdi bende dutulduğına dutmuş çarhı hande
[212b]	5318	felek germişdi perde çärmihı şan ılduzlardurur dīvār mihı
	5319	cihān gaflet yuğusunda giriftār degüldi halk hālinden haberdār
	5320	meger ‘ālem koyup bu ‘ālemini düzetmiş özge ‘ālemde demini
	5321	ne dögilür selātin tabl u kūsı ²⁰⁵² ne çağrışur karıların horosı
	5322	eşitdük gül gece ²⁰⁵³ çün kese rāh horos eder bucağında ²⁰⁵⁴ ‘ale'llāh
	5323	ne geceydi bunca dīv olup hır çıkarmazdı horos āvāz-ı tekbīr
	5324	kalup ol gece Şīrīn zār u dil-teng zemīn ü āsmān-ıla eder ceng
	5325	gözi ılduz gözlemekden hīre olmuş gece yangında gönli tīre olmuş
	5326	figān eyleyüp eydür ey zamāne bu dün-mi yā bela-yı cāvidāne
	5327	çara gece midür bu ya siyeh mār çaranu dün-mi yā zengī-yi hūn-h‘ār
	5328	gönül nūra anuñ-içün erişmez ki bu zengī yüzi gülmez ışımaz
	5329	geh eydür ey felek n'olduñ bu gece ki gāyet tēz seyrün kaldı gece
	5330	revān merkebden olduñ-mı piyāde veyāhod mihlandıñ bir arada
[213a]	5331	meger āhūm-ıla rāhuñ dutuldu duhānumdan sehergāhuñ dutuldu

²⁰⁵² Yazmada: *tabl-ı kūsı*.

²⁰⁵³ T: *nice*. B, BL: *gece*.

²⁰⁵⁴ T: *eydür bucağından*. (Dipnotta Ü nüshası: *ider*). B: *eder bucağında*.

- 5332 ki²⁰⁵⁵ eydür bir gèce bir yıl mısın sen
baña gün yüzine hâyil misin sen
- 5333 dutam hâlüm²⁰⁵⁶ bigi hâlün qaradur
nêçün²⁰⁵⁷ bahtum bigi rahtuñ belâdur
- 5334 degülseñ gam çerisinden qaravul
qararup turma bir dem yüzüme gül

Hiṭāb kerdēn-i Şīrīn be-şem‘

- 5335 çü görmedi gèceden nūr-ı lem‘a²⁰⁵⁸
uzatdı dil ki derdin yana şem‘a
- 5336 dēr ey bağrum bigi göynükli miskīn
yüregüm bigi oddan yüklü miskīn
- 5337 degülseñ nār-ı şevk-ıla giriftār
şararup nêşe düşdün döşege zār
- 5338 meger sen-dahı qodun ortaya baş
ki oduñ yaşuñ éder sırruñı fāş
- 5339 benüm hâlüme midür ey dilefrüz
gèceden şubha dek bu girye ve sūz
- 5340 ve ger var ‘ışkdan başuñda āteş
yöri serbāz olalum olma serkeş
- 5341 senüñ oduñ söyünür şubhıdemden
ben āh étsem göyinür şubhı demden
- 5342 taḥammül kılamazsın bir deme sen
dem ursam yaqam éki ‘ālemi ben
- [213b] 5343 bu yanmaq saña bir gècedür bārī
baña her dün ü gündür sūz u zārī
- 5344 senüñ dūduñ turağı saqf-ı hāne
benüm érer duḥānum āsumāna
- 5345 eger bir şehden olduñ[sa] cüdā sen
görürsin nêçe biñ şīrīn-liqāsın
- 5346 ben ol şehden ıraḥ bī-zūr u zāram
bu Şīrīn bī-kes ü tenhā yanaram

²⁰⁵⁵ T: *geh.* BL: *ki.*

²⁰⁵⁶ Yazmada: *hālüm.* T: *hālüm.* B, BL, M, At: *hālüm.*

²⁰⁵⁷ T: *yā-hūd.* B, BL: *nêçün.*

²⁰⁵⁸ T: *nūr u lem‘a.* (Dipnotta H nüshası: *nūr-ı lem‘a*). M: *nūr-ı lem‘a.*

- 5347 ayağ üzre turupsın bir qarāra
yanup geh gāh söyinürsin²⁰⁵⁹ qarāra
- 5348 bu oduñ²⁰⁶⁰ aldı benüm şabr u qarārum
yoğ olmaz çoğ olur yaqduqça varum
- 5349 senüñ bir iplik urur içüñe dāğ
benüm bu kılca cānum od[1]dur tağ
- 5350 göyinen sende dildür²⁰⁶¹ bende cāndur
belī bu āsumān ol²⁰⁶² rīsmāndur²⁰⁶³

Hiṭāb kerd-en-i Şirīn be-pervāne

- 5351 kılurken sūz-ıla göynüklerin sāz
olur ol şem´a bir pervāne demsāz
- 5352 dēr ey mazlūmca²⁰⁶⁴ kuş ne hoş yanarsın
meger cān şuyına otda kanarsın²⁰⁶⁵
- 5353 çü naqd oldı saña [bā]zār-ı dīzār
´aceb-mi cāndan olursan ḥarīdār
- 5354 gişi cānāna cān vèrmek yüze yüz
injen sehl ola bulur çün bire²⁰⁶⁶ yüz
- [214a] 5355 benem ´aşık ki vèrsem biñ göñül cān²⁰⁶⁷
degül vaşla görürven hicre erzān
- 5356 çü cānān nūrı şevķına uçarsın
nèçün bir şu´le zahmından kaçarsın
- 5357 şol od eline vèrmişem yaqam ben
ki gelse yèdi tamuyı yaqam ben
- 5358 yaqarsın²⁰⁶⁸ ´ışk odına serserī sen
ki nāz-ıla yaqarsın bir perī sen
- 5359 meger ki_ otdandurur bende per ü bāl
ki_oda pervāz ururam fāriḡu'l-bāl

²⁰⁵⁹ T: köyinürsin. B, BL: söyinürsin.

²⁰⁶⁰ T: od ki.

²⁰⁶¹ T: tendür. B, BL: dildür.

²⁰⁶² T: bu.

²⁰⁶³ Yazmada: rīsimān.

²⁰⁶⁴ T: mazlūm.

²⁰⁶⁵ T: oda kanarsın. (Dipnotta Üt nüshası: otda)

²⁰⁶⁶ Yazmada: yüze.

²⁰⁶⁷ T: dil ü cān. (Dipnotta Ür nüshası: göñül cān). BL: biñ göñül cān.

²⁰⁶⁸ T: yanarsın. M: yaqarsın.

- 5360 senüñ ‘aynuñda cān vechi ‘ayāndur
nişān ol pes eger-çi bī-nişāndur
- 5361 anuñ'çün ol nişāna cān-feşānsın
ki dīne ‘ışk-ıla nām u nişānsın
- 5362 ben ol vaqt atdum idi oda cānı
ki ne nām anlarıdum ne nişānı

Şıfat-ı rüz münācāt-ı şırın

- 5363 bu haletde éderken nāle vü āh
érişdi rūhına bād-ı sehergāh
- 5364 içini şubh nūrı rūşen étđi
taşın gündüz çırāğı gülşen étđi
- 5365 érer şābir fütūha ér eger dīr²⁰⁶⁹
*ħoros aş-şabru miftāhi'l*²⁰⁷⁰-*farac*²⁰⁷¹ dēr
- 5366 zihī demdür şafā-yı şubhgāhı
ki anda baħş olur genc-i ilāhī
- [214b] 5367 ħazāyin kim aña tālibdür ervāh
du ‘ā-yı şubhdur fethına miftāh
- 5368 sehergeh gök kapuları açılır
oyanuqlara zahmetler saçılır
- 5369 kıılır ‘izzetlü cān taqđis ü tevħid
oķur devletlü dil tesbīh ü temcīd
- 5370 ne dil kim ğafleti vërmedi lüknet
éder Rabbına ħamd u şükr ü minnet
- 5371 revān diller eger tesbīhiķ‘āndur
ne tesbīh étşün ol-kim bī-zebāndur
- 5372 yoğ anda kim melekler yañılurlar
dilek dilsüzlerüñ daħı bilürler
- 5373 söz oldur ki ola cān içinde tekrār
delīlidür dil-ile²⁰⁷² olan iķrār

Münācāt-ı Şırın

²⁰⁶⁹ T: *giç*. BL: *dīr*.

²⁰⁷⁰ T: *miftāhu'l*.

²⁰⁷¹ Yazmada: *farah*.

²⁰⁷² T: *delīle*. B, BL: *dilile*.

- 5374 çü Şîrîn buldı ol şubhuñ şafâsın
unutdı gecenüñ cevr ü cefâsın
- 5375 dilinden gétدی evhâm u hayâlât²⁰⁷³
içinden cüş kıldı vecd ü hâlât²⁰⁷⁴
- 5376 édüp Rabbına resmince namâzı
yüz urup toprağa kıldı niyâzı
- 5377 dér ey nür-ı kadîm ü hādî vü pāk
delîl-i encüm ü dārâ-yı eflāk
- 5378 sen ol varsın ki varlık kamu senden
Ġanîsin var u yoğun kamu senden²⁰⁷⁵
- [215a] 5379 görünür ger cihân varlığı çokluk
senüñdür varlık ayruk nesne yokluk
- 5380 ne varlığıña var āgāz u encām²⁰⁷⁶
ne zātuña²⁰⁷⁷ muhîṭ efkâr-ı evhâm
- 5381 eger her bir kılum olursa biñ dil
ki tesbîhüñ kıla her biri biñ yıl
- 5382 dësem yüz biñde hamduñuñ birini
yërine varmaya²⁰⁷⁸ kalam yërine
- 5383 şenāñ içinde kāmillerdür ebkem
dirîgâ kim kemem²⁰⁷⁹ ben zerreden kem
- 5384 Hudāvendâ za ‘îf u ħor u zâram
şerründen eşügünđe şermsârem
- 5385 ne vardur şabr étmege mecâlüm
taĥammül kıлмаğa ne kaldı hâlüm
- 5386 tağı kılcâ kımaz bu derdi gerdi
ne çeksün kılcâ cānum tağca derdi
- 5387 ilāhî ġam yolın pâyâna êrgür
eritdi derd odı dermāna êrgür
- 5388 êrür bir kaṭre deryâ-yı keremden
beni kırtarıvêr ġarķ-âb-ı ġamdan

²⁰⁷³ Yazmada: *evhâm-ı hayâlât*.

²⁰⁷⁴ Yazmada: *vecd ü hâlât*.

²⁰⁷⁵ T: *kamusından*. (Dipnotta H nüshası: *kamu senden*)

²⁰⁷⁶ Yazmada: *āgāz-ı encām*.

²⁰⁷⁷ T: *zātuñı*. (Dipnotta H nüshası: *zātuña*)

²⁰⁷⁸ T: *birine gelmeye*. (Dipnotta Ün nüshası: *varmaya*). B, BL: *yërine varmaya*.

²⁰⁷⁹ Yazmada: *kemim*.

- 5389 każāya gerçi cānumdur musahḥar
muğayyer olmaz ol ki_êtdünj muḳadder
- 5390 elünjedür kitāb-ı maḥv u işbāt²⁰⁸⁰
bulur senden münācāt ehl-i ḥācāt²⁰⁸¹

Ḳaşıde ender münācāt

- [215b] 5391 yā Rab muḥib göñüldeki mihr ü vefā ḥaḳı
şubḥ-ı şafā²⁰⁸² demindeki şıdḳ u şafā ḥaḳı
- 5392 şevḳ odına yandığı sūz ü niyāz-içün²⁰⁸³
zevḳ ābına ḳanandağı neşv ü nümā²⁰⁸⁴ ḥaḳı
- 5393 cān ğarīb ü ḥasta²⁰⁸⁵ [vü] nevmīd ü zār-iken²⁰⁸⁶
dāru'ş-şifā-yı ğaybdan éren devā ḥaḳḳı
- 5394 bīġānalıḳ ğamından²⁰⁸⁷ aḳan ḳanlu yaş-içün
deryā-yı ḥūna²⁰⁸⁸ ğarḳa varan āşinā ḥaḳı
- 5395 ḥāliş-derün-içün ki eridür şevḳ odında ḳalb
ḥāk-ı ḥasīsi gevher éden kīmyā ḥaḳı
- 5396 ehl-i ğünāḥ kıldığı derd-ile āh-içün
muḥlişler êtdüğü 'amel-i bī-riyā ḥaḳı
- 5397 şol tūri'çün-ki_êder seyr-i çarḥdan ğüzer
mazlūm cānlar êtdüğü ya 'nī du 'ā ḥaḳı
- 5398 Bezm-i Ezeldeki ḳadeḥ-i rūḥ-baḥşıçün
ya 'nī Elest vaḳtı geçen mācerā ḥaḳı
- 5399 şol luṭf u ḳahr[d]an-ki kıılır raḥmet ü ğazab
aḳa göñülde cāndağı ḥavf u recā ḥaḳı
- 5400 cūd-ı cemāl ü şa 'şa 'a-yı nūr-ı zāt-içün²⁰⁸⁹
'izz ü celāl ü kevkebe-yi Kibriyā ḥaḳı
- 5401 āyīne-yi²⁰⁹⁰ cemāl-i şu 'ā 'ından érişen
ay u ğüneş yüzindeki nūr u ziyā²⁰⁹¹ ḥaḳı

²⁰⁸⁰ Yazmada: *kitāb u maḥv u işbāt*.

²⁰⁸¹ T: *ehli ḥācet*. B, BL: *ehl-i ḥācāt*.

²⁰⁸² Yazmada: *şabā*.

²⁰⁸³ T: *sūz-ı niyāz için*. B, BL: *sūz ü niyāziçün*.

²⁰⁸⁴ Yazmada: *neşv-i nümā*.

²⁰⁸⁵ T: *cān-ı ğarīb haste*. B, BL: *cān ğarīb ü ḥasta*.

²⁰⁸⁶ Yazmada: *nevmīz-i zār*.

²⁰⁸⁷ T: *deminde*. (Dipnotta Ür nüshası: *ğamından*). B, BL: *ğamından*.

²⁰⁸⁸ T: *ḥavfa*. (Dipnotta Üt nüshası: *ḥūna*). B: *ḥūna*.

²⁰⁸⁹ Yazmada: *cūd-ı cemāl-ı şa 'şa 'a-yı nūr-ı zāt*.

²⁰⁹⁰ Yazmada: *āyīneye*.

²⁰⁹¹ Yazmada: *nūr-ı ziyā*.

- 5402 ol ğurre²⁰⁹² ile turre-yi vech-i habīb-içün²⁰⁹³
ya ‘nī sürür u ğuşşa şabāh²⁰⁹⁴ u mesā haķı
- 5403 cevr ü cefā-y-içün-ki²⁰⁹⁵ çeker cān-ı enbiyā
hem evliyāya èren eşedd-i belā haķı
- [216a] 5404 āvāre hātırı bigi bī-çāre Şeyhīnün
derd u ğam u belālarla mübtelā haķı
- 5405 raħm eyle ben za‘īfe bu ğamdan necāt vèr
hod-rāyılıķdurur қalanı sen Hıudā haķı

Meşnevī

- 5406 bu resme çok du‘ā kıldı riyāsuz
gözi yaşıla²⁰⁹⁶ urup topraĝa yüz
- 5407 çü şıdk-ılaydı söz ü derd ü āhı
èrişdi luţf u ihsān-ı ilāhī
- 5408 hemān-dem devletün kandili yandı
sa‘ādet gözi uyħudan oyandı
- 5409 niyāzı ètdi Hıusrev gönline kār
için zīr ü zeber kıldı felek-vār
- 5410 du‘ā ki ihlaş-ıla ola seħerde
seħerden itidür kalb u cigerde²⁰⁹⁷

Maţla‘-ı dāsītān

- 5411 elā ey ‘ārif-i sırr-ı haķāyık
haķāyıkdan ĝerü şerħ èt daķāyık
- 5412 dilün depret çü var söze mecālün
bilürsin қalmayısar қāle hālün
- 5413 cihāndur gerçi söz ehli cihānda
velī ni‘met yèridür pāy-ı kānda²⁰⁹⁸
- 5414 ne var yāķūta öykünse zücāce
‘uzūbe²⁰⁹⁹ beñzemez milh ü ucāca

²⁰⁹² T: ‘izzet. (Dipnotta Ü nüshası: *ğurre*). B: *ğurre*.

²⁰⁹³ T: *cebīn içün*. B, BL: *habībiçün*.

²⁰⁹⁴ T: *ğuşşa-i şubh*. (Dipnotta H nüshası: *ğuşşa şubh u*; Üt nüshası: *şabāh*). B, BL: *ğuşşa şabāh*.

²⁰⁹⁵ Yazmada: *cevr-i cefāyiçün-ki*.

²⁰⁹⁶ T: *yaşı tek*. B: *yaşıla*.

²⁰⁹⁷ Yazmada: *kalb-ı cigerde*.

²⁰⁹⁸ T: *bulınmaz pāk gevher deĝme kānda*.

²⁰⁹⁹ T: *‘azūbe*. M: *‘uzūbe*.

- [216b] 5415 çi ger söz cevheri ‘âlem töludur
bilür şarrâf ki olmaz her tölüdür
- 5416 degül kıymetde bir zernîh-ıla zer
belürdür gevherin bellür u mermer
- 5417 düzer meşşâta dahı hadd u hâlî
kanı ferr ü cemâl-ı Zu'l-celâlî
- 5418 yazar naqqâş dahı şüret-i hüb
velî ‘ârif edinmez anı maḥbüb
- 5419 degül hüsn ol-ki anuñ²¹⁰⁰ kanı vardur
melîh ol cāna dërler ānı vardur
- 5420 velî anlar kanı kim bilür anı
ki rûhânîler aḡlar sırr-ı cānı
- 5421 ḡased jenginden āyîne_olmasa pāk
ḡatādur kılsa [Çîn] naqqşını idrāk
- 5422 perî-peykerleri görse dēye dīv
sürüş-ı ‘aql aḡa kim derddür rīv²¹⁰¹
- 5423 gerek söz ola ḡamsuz u tarabsāz
dil ü cān perdesinden vère sāz
- 5424 ki söylendügi dem kaynada kanı
degül yaḡdān bigi serd ēde cānı
- 5425 öḡüşdür söz saḡa sen degirin dē
biri biḡ dēme biḡlerde birin dē
- 5426 bilürsin nüktedāndur²¹⁰² ḡusrev-i ‘ahd
güçüñ yētdükçe kıl şîrînlige ceḡd
- 5427 pes²¹⁰³ ét medḡ ü şenā taḡsîn sözin bol
ki aḡlar ḡusrev ü Şîrîn sözin ol

[217a]

Ender ḡusrev reften-i be-şikār-ı Şîrîn

- 5428 hemān ol şubḡ kim şāhinşeh-i Çîn
dutar çîn-i çemende çetr-i zerrîn
- 5429 felek menşürına yazıldı tuḡra
ki zulmet ḡanumānı²¹⁰⁴ ola yaḡma

²¹⁰⁰ T: *reng ü.*

²¹⁰¹ T: Beyitlerin satırlarında bir karşıklık vardır.

²¹⁰² Yazmada: *nüktedendür.*

²¹⁰³ T: *sen.*

²¹⁰⁴ T: *ḡanumānıñ.* B, BL: *ḡanumānı.*

- 5430 şaçıldı ‘āleme nūr-ı ilāhī
 cihāmı hurrem étdi ‘adl-ı şāhī
- 5431 pes aşārından ol ‘adluḡ zamāne
 şebīh étdi zemīni āsumāne
- 5432 seherden tırdı Hıusrev vālih ü deng
 hevā sevdāsıla zār u dil-teng
- 5433 dédi gendüye ki_ey baṭṭāl-ı aḡmak²¹⁰⁵
 şanırsın ḡakḡı bāṭıl bā[ṭı]lı ḡak
- 5434 kılursın da‘vā-yı ‘ışḡ u muḡabbet²¹⁰⁶
 gözedürsin ḡuru nāmūs u ḡayret
- 5435 ḡakīkat bī-sebāt u bed-gümānsın
 budur ḡerçek ki yoluḡda yalansın
- 5436 taḡammül ‘ışḡ içinde ḡāmlıḡdur
 tefāḡur ‘āşıḡa bed nāmıḡdur
- 5437 tır emdi yüz süriyü yāruḡa var
 bu yok sevdāyı ḡo ol varuḡa var
- 5438 ḡelāl eyle içerse gözi ḡanuḡ
 revān ét ger alursa sözi cānuḡ
- 5439 boyun vēr ger atarsa zülfi zencīr
 ciger dut ger urursa ḡamzesi tīr
- [217b] 5440 ḡabül eylerse bulduḡ cāna cānı
 var öldürse dirildüḡ cāvidānī
- 5441 ölince günde biḡ gez furḡatında
 eriş bir ‘īde ḡurbān ol ḡatında
- 5442 nihān bu zıkr²¹⁰⁷ içinde āşıkāre
 eyitdi ḡalka ‘azm étdüḡ şıkāre
- 5443 kılurvan neçe gün seyr ü temāşā
 gerek-kim leşker éde ‘azm-ı şaḡrā
- 5444 hemān-dem çaldılar kūs u nefīri
 érürüp çarḡa şavt-ı dāriḡīri
- 5445 ‘alemler başı erişdi semāya
 ayaḡı atlaruḡ taḡte’s-şerāya
- 5446 hevā yüzi olur tozdan ḡaraḡu
 cihān ḡavḡā üninden aḡu yaḡu

²¹⁰⁵ T: *baṭṭāl u aḡmak*. (Dipnotta H nüshası: *baṭṭāl-ı aḡmak*). BL: *baṭṭāl-ı aḡmak*.

²¹⁰⁶ Yazmada: *‘ışḡ-ı muḡabbet*.

²¹⁰⁷ T: *fıkr*.

- 5447 kıruldu şāh-içün çetr-i hümāyūn
 oturdu çün-ki buldı baht-ı meymūn
- 5448 başında kec külāh-ı Keykubādī
 elinde rast cām-ı Cem-nihādī
- 5449 eşer fağfūr u hākān-ıla kayşar
 çi ger şehler[dür] öjince çü çāker
- 5450 güneş tīgın götürmişdi ber-düş
 rikābında ay olmuş halka der-güş
- 5451 başı üzre direfş-i gāviyānī
 nēte ki_ebr ola ayuñ sāyebānı
- 5452 silāh-ı zer ğulām-ı zer kemerden
 şan ērdi²¹⁰⁸ kal‘ adur dīvār-ı zerden
- [218a] 5453 yalıñ kılıc u yalıncağ nacağdan²¹⁰⁹
 dikilmiş sevgü tartılmış çomağdan
- 5454 on on beş mīl yerden sağ-ıla şol
 ne ādem yel bulımaz geçmege²¹¹⁰ yol
- 5455 bir igne düşse gökden yoğ-ıdı yer
 kılıç ucından özge turacağ yer
- 5456 ēki biñ adlu çavuş u yasavul
 ēki kolda çağırur yort u savul
- 5457 yörürdi kūs u tabl altında biñ fil
 ki gēderdi ğırīv-i şavtı²¹¹¹ yüz mīl
- 5458 bu ğavġā heybetinden nēçe ferseng
 yer ürküp doğunurdu²¹¹² seng-ber-seng
- 5459 beş on biñ vardı sakķā şıġayup²¹¹³ kol
 şaçar şahrāya şu tozmamağa yol
- 5460 şeh öjinde yüz elli hāş ferrāş
 gül-āb-ıla kılurlardı yolu yaş
- 5461 gērü yüz elli micmerdār-ı²¹¹⁴ dilkeş
 ururlardı ‘abīr u ‘ūda āteş

²¹⁰⁸ T: *sanayduñ*. B, BL: *şan ērdi*.

²¹⁰⁹ T: *bacağdan*. B, BL: *nacağdan*.

²¹¹⁰ T: *bulımazdı şehe*.

²¹¹¹ T: *ġırīv ü şavtı*. BL: *ġırīv-i şavtı*.

²¹¹² T: *toķızıdı*. B: *toķunurdu*.

²¹¹³ Yazmada: *şıġanup*.

²¹¹⁴ Yazmada: *micmerdān-ı*.

	5462	ki ola yörüdükçe şāh-ı kişver dimāği hoş қоһulardan mu‘atтар
	5463	yédilür on biñ at pür zīver-i la‘l kamunuñ mīhı altun u gümüñ na‘l
	5464	ki seyr étdükçe sultān şağda solda düşe ol sīm ü zerden cümle ²¹¹⁵ yolda
	5465	ki ol devrün faķiri vü ğarībi bula anuñ ki ²¹¹⁶ olmışdur naşībi
[218b]	5466	du‘ā kı lup dèyeler şāh-ı devrān bu yola eylemişdür gene ²¹¹⁷ seyrān
	5467	bu āyīn-ile çıkdı şehrden şāh atınuñ na‘lın öpdı mihirden māh ²¹¹⁸
	5468	selāfīn-i cihān olmışdı dil-teng ki ne yere kı lur şāhinşeh āheng
	5469	bēş on gün gezdi deşt ü kühsarı temāşā vü şikār olmışdı kārı
	5470	urup pervāz şehbāz-ı sebük-per cihānda kıomadı kebk ü kebüter
	5471	felekden tīri ²¹¹⁹ zaħmınuñ ‘ikābı bırakdı toprağa nesr ü ‘ukābı ²¹²⁰
	5472	şu deñlü urdı peleng ü şire şimşīr ki ancak gökde kıaldı dèdiler şīr
	5473	çi ger şayd eyleyüp naħcīr éderdi gönül cān şaydına tedbīr éderdi
	5474	şikār eyleyürek menzil be-menzil yakın életdi meh burcına maħmil
	5475	çi bir ferseng kıaldı kıaşr-ı Şīrīn kıonup kıurdurdu Ğusrev çetr-i zerrīn
	5476	cihān genc-ile ²¹²¹ çün pür-‘anber oldu hevānuñ tonı miskīn çenber ²¹²² oldu

²¹¹⁵ T: *nesne*.

²¹¹⁶ T: *kim*.

²¹¹⁷ T: *yine*.

²¹¹⁸ T: *mıhr ile māh*. B, BL: *mıhrden māh*.

²¹¹⁹ Yazmada: *tız*.

²¹²⁰ Yazmada: *nesr-i ‘ukāb*.

²¹²¹ T: *gıceyle*. BL, M: *gencile*.

²¹²² T: *müşkīn çāder*.

- 5477 meger kıılmağa cilve meh ‘arūsı
bezer çarhını ıaşır-ı ābnūsī²¹²³
- 5478 ‘arūsı ıaşırına ıarşu şehinşāh
dutar cām erteve dek nēte-kim māh

[219a]

Āmeden-i Husrev ser-mest be-der ıaşır-ı Şırın

- 5479 çü gündüz ‘ışkına dün çııdı cāndan
güneş yākūtı peydā oldı kāndan
- 5480 şan erti kānı dehrün ihtirāka
gögermişdi hevā düşüp hunāka
- 5481 tabīb-i ‘ālem urup nabzına el
felekden kııldı şol-dem ıaşd-ı ekhal
- 5482 şehün şan hasta cānı buldı şıhhat
dimāğına ertişdi bñy-ı vuşlat
- 5483 sehergehden turup yazdı humarı
eline aldı cām-ı hoş-güvārı
- 5484 içince bir nēçe tolu ferahnāk
çeküp şabruş tonını eyledi çāk
- 5485 binüp Şebdīzine şāh-ı zeber-dest
nigārın ıaşırına ‘azm etti ser-mest
- 5486 hevā sāzında cānı gönli²¹²⁴ rakķāş
yanınca bir eki kul hāşdan hāş
- 5487 haber Şırīne ertişdi hemān-dem
ki hāzır ol oş erti şāh-ı a ‘zam²¹²⁵
- 5488 sevincinden çi ger cūş etti cānı
velīkin ıorhusından kaçdı kanı
- 5489 ki üşenürdi neng ü nāmdan ol
bu ‘azm u²¹²⁶ seyr-i bī-hengāmeden ol
- 5490 pes eyle etti tedbīrin bu kārūş
ki bağlatdı ıapusını hişārūş
- [219b] 5491 ıodı taş yüzde yüz zībā ıaravaş
ıamusı Zühre-didār u ıamer-veş

²¹²³ T: ıaşırını çarh-ı ābnūsī.

²¹²⁴ T: gönli cānı.

²¹²⁵ T: şāh-ı ‘ālem.

²¹²⁶ T: ‘azm-i. (Dipnotta H nüshası: ‘azm u). BL: ‘azm u.

- 5492 elinde her birinüñ bir tabağ pür
zer ü yâķüt u la‘l ü kıymeti dür
- 5493 bir êki mîl meydân hûb u zîbâ
döşetdi²¹²⁷ atlaş u zer-nâsinc ü dîbâ
- 5494 gül-âb-ıla yöresin eyledi ter
buķūr êtdürdi misk ü ‘ud u ‘anber
- 5495 özi kaçruñ tamına ağdı meh-veş
gözi vü göñli tolu âb u âteş
- 5496 yaşından kan deñize²¹²⁸ eyleyüp râh
gözedür kan içinden şâhin ol mâh
- 5497 gözi bir toz gördi tütüyâ reng
ki göñül gözgüsinden geydürür jeng
- 5498 belürdi gerd içinden şubh-ı rüşen
nête-kim hâr u hasdan²¹²⁹ tâze gülşen
- 5499 hezârân kerr ü ferr-ile şehinşâh
çıkâ geldi bulutdan nête-kim mâh
- 5500 başında husrevî tâc-ı muraşsa‘
teninde cevherî tonlar mülemma‘
- 5501 özi beñzer hümâya_atı ‘ukâba
veyâ şîr üzre biner âfîtâba
- 5502 yazılmış ‘arızında hatt-ı miskîn²¹³⁰
ğubârından vèrür yâķûta tezyîn
- 5503 şanasın gül benefşeyle açılmış
veyâ ter lâleye ‘anber saçılmış
- [220a] 5504 nihân êtmiş²¹³¹ lebinde dürc-i cevher
içi pürdür taşı la‘l-ı mu‘anber
- 5505 ruķından kaçtre kaçtre cân²¹³² revâne
adı der lîk²¹³³ dürdür dâne dâne
- 5506 elinde oynadur bir deste nergis
gözi mestinde²¹³⁴ olmuş hasta nergis

²¹²⁷ T: *döşendi*. B, BL: *döşetdi*.

²¹²⁸ T: *deñizi*. B, BL: *deñize*.

²¹²⁹ Yazmada: *hâr-ı hasdan*.

²¹³⁰ T: *müşkîn*.

²¹³¹ T: *irmiş*. B, BL: *êtmiş*.

²¹³² T: *der*. (Dipnotta H nüshası: *cân*). BL: *cân*.

²¹³³ Yazmada: *adıdur lîki*.

²¹³⁴ T: *iki mestinden*.

- 5507 bürümüş çevresin zerrîn-kemerler
güneşdür şanki şeh bunlar kamerler
- 5508 bu nûr-ıla göricek şâhı şîrîn
êrürdi mâha nâdî âhı şîrîn
- 5509 içinden ‘ışk sevdâsı êder cûŝ
tırımadı yıkıldı oldu bî-hûŝ
- 5510 düricek gendüzini vardı elden
diline geldi ma‘nâ bu gâzelden

Ġazel ħ‘ânden-i şîrîn münâsib

- 5511 yène yüz ‘izzet-ile şâh gelür
güneşe ħarf urucu mâh gelür
- 5512 bulalum devletinde baĥt-ı sa‘îd
ki ol s‘âdetlü ŝâh²¹³⁵ gelür
- 5513 neçe püşt ü pâ ura hicri
destigîr-i cihân-penâh gelür
- 5514 izine yüz sürer nesîm-i behişt
ya‘nî öñince peyk-i râh gelür
- 5515 ‘ıŝkıyı gizliyem dêrem n'deyin
ih‘tiyârüm yoĝ-iken âh gelür
- [220b] 5516 zülfinüñ sâyesinden ayrılalı
gözüme ay u gün siyâh gelür
- 5517 kâmu fermânına mu‘î‘am lîk
âh kim tâ‘atum günâh gelür
- 5518 tâlup endîşe baĥrına ciger-ĥûn
katı göñline dêrdi arĥun arĥun
- 5519 ki n'êdem ger²¹³⁶ vêrürsem kaŝruma râh
ĥarîŝ u mest ü bî-ĥoddur şehinşâh
- 5520 eger her buyruĝına râm olam ben
gerek kim Veys-veş bed-nâm olam ben
- 5521 ve ger men‘eyler-isem yok mecâlüm
firâķı ŝabrına kalmadı ĥâlüm
- 5522 gücüm yêtdükçe ĥâli düriŝeyin
gêñince tırıŝayın ŝorıŝayın

²¹³⁵ T: pad-şâh.

²¹³⁶ T: her. B, BL: ger.

	5523	çü hîlem kalmaya ma'zür olam ben halâyık töhmetinden dūr olam ben
	5524	çün érdi kaçra Husrev şād u hurrem yörüdi ferş-i dībā üzre bir dem
	5525	turanlar karşıladı şehriyārı éderler dürr ü gevherden nişārı
	5526	ne deñlü var-ısa ta'zīm ü teklif ²¹³⁷ kılurlar hizmetine bī-tevaḳḳuf
	5527	görür şeh bir demürden bağlu kapu kara taşdan uçıkmış göge yapu
[221a]	5528	ne yol bulur kapudan dilberine ne gene ²¹³⁸ dönebilür leşkerine
	5529	kalur hayretde bilmez n'edesini ne konasın bilür ne gèdesini
	5530	kıgırur ol perilerden birini yüze vü söze hüb u kâdirini
	5531	dèdi bizden ne acı gördi Şirîn ki éder âferîn yerine nefrîn
	5532	çün éde gelmişüz şehler tapusın neçün karşımuza bağlar kapusın
	5533	bu kıldan yorigir Şirîn katına selām u hizmet érür hazretine
	5534	eyit kapuñda bir kul yok-ki sultān diler tapuñda bir dem ²¹³⁹ ola mihmān
	5535	icāzet buyurır iseñ konalum ve ger red eyler-iseñ hod ²¹⁴⁰ dönölüm
	5536	bağıl ādem yol üzre yapu yapmaz kerīm olan konuğa kapu yapmaz
	5537	senüñ hod hon-ı hüsnüñ hoş nemekdür kapuñ mihmānlara pür-nān gerekdür
	5538	beni red eyleme kim bī-günāham yüzüm üstine geldüm 'özriḡ'āhem

²¹³⁷ T: *tekellif*.

²¹³⁸ T: *girü*.

²¹³⁹ Yazmada: *den*.

²¹⁴⁰ T: *eyler olursañ*.

- 5539 ve ger y r g ster rsen  aŐ  Őikde
 apun bigi urayın baş  Őikde
- 5540 eger- i size ibr m  tmek olmaz
vel  bir g rmeyince g tmek olmaz
- [221b] 5541 dilemezsen ki  apunda turavuz
 oğıl kim ayağ  zre bir g rev z
- 5542 ne s z kim z r-ıla Ő h  derdi
i erden m h  Őid p  h  derdi
- 5543 h m y na buyurdu_ol fitne-eng z
ki u  Ő h  atına dek  y h m  t z
- 5544 d Őet anda bis t-ı cevher ler
bu  r u²¹⁴¹ misk²¹⁴²     d  ts n per ler
- 5545 pes ol zerr n muraşŞa   k rsiyi ur
direk dibinde Şeh  arŐusında tur
- 5546 oğı ben m dil mden med    taŐs n²¹⁴³
eyit-kim  aravaŐun ya   n  Ş r n
- 5547 deg l Ş r n  amuğdan ağzı acı
bulunmaz hi   ikmetde²¹⁴⁴  l ci
- 5548 bu  aŐruđ p sub nı v  em ni
Şehe y z s riy   per zem ni
- 5549 pes eyd r  y c v n-baht u cih ng r²¹⁴⁵
k l huğ k Őesid r  sum ng r
- 5550 eger mihm n-ıŐađuz eylemeğ n z
ki a ar²¹⁴⁶ ol niy z ehli size r z
- 5551 g n lden kibri ve k ni g t r ğ
ne y rde g ster rlerse oturuğ
- 5552  ıluğ bu k rside  r m bir dem
ki  arŐu   kdan ol y r-ı  urrem
- 5553 gel p y r  piser s yleğ s z ğ z
 alanın bilmezem bil r  z ğ z
- [222a] 5554 h m  bigi h m y n  ığdı ferruğ

2141 T: bu  r-ı. M: bu  r u.

2142 T: m Ők.

2143 Yazmada: med -i taŐs n.

2144 T:  ikmetden.

2145 T: c v n-baht-ı cih ng r. B, BL: c v n-baht u cih ng r.

2146 T: a a.

ꞗodı beydaꞗların²¹⁴⁷ ŗāh öñine ruḡ

- 5555 ꞗamu erkān-ı āyīni ꞗayurdı
gērü ŗīrīn ꞗatına dek²¹⁴⁸ yügürdi
- 5556 çü menzil ꞗaydı bitdi ol ŗeker-leb
vëribir nüzl ü ni‘metler müretteb
- 5557 mu‘aṭṭar nuḡl u cüllāb u ŗarābı
lebinden ꞗand u ḡaddinden gül-ābı
- 5558 pes andan māhına pīrāye düzdi
niḡābuñ āfiṭābın sāye düzdi
- 5559 özin bir resme naḡŗ étđi nigārīn
ki rengi deng éder Çinüñ ŗikārın
- 5560 ne zeyn aña ki bulsa ehl-i cennet
ayağı tozın éder ḡūrī²¹⁴⁹ zīnet
- 5561 ꞗaşınuñ yayına toz urdı miskīn²¹⁵⁰
çeküp ŗeh yüregine nāvek-i kīn²¹⁵¹
- 5562 gözi cādūsına öğretdi efsün
ki éde Ḥusrevi meshūr u meftün
- 5563 eline zülfinüñ vërmiŗdi çevgān
ki ṭop ola öñinde cān-ı sultān
- 5564 ŗaçından ḡalka ḡalka étđi kemendi
ki ꞗaçarsa ŗala boynına bendi
- 5565 ꞗodı ay bigi başa ḡüsni ṭācın
ŗehüñ almaḡa bir yıllıḡ ḡarācın
- 5566 başından ayaḡa dek girdi ala
ki varın yoḡın ol āl-ıla ala
- [222b] 5567 cihāmı andan étmiŗ alımı al
ki bir barmaḡıma dërsem ele al²¹⁵²
- 5568 ṭolu remz ü ‘iḡāb ḡamze ŗīve²¹⁵³
ṭuru geldi yerinden éve éve

²¹⁴⁷ T: *beydaḡ-layın*.

²¹⁴⁸ Yazmada: *ꞗatına degin*. T: *ꞗıyına-dek*. B, BL: *ꞗatına dek*.

²¹⁴⁹ T: *ḡūra*. M: *ḡūrī*.

²¹⁵⁰ T: *müŗŗkīn*.

²¹⁵¹ Yazmada: *tārek-i dīn*. T: *nāveg-i kīn*.

²¹⁵² *ele al* ifadesi T çalıŗmasında yanlıŗlıkla bir önceki beyte yazılmıŗtır.

²¹⁵³ T: *‘itāb ü nāz ü ŗīve*.

- 5569 bu kerr ü ferr-ile ol serv-i ra' nā
hırāmān oldı şehden yaña tenhā
- 5570 gönül bir eylemek-içün eki yār
aşağa yoqarı qalmadı deyyār
- 5571 tururken göz diküp ılduz bigi şāh
tulū' êtdi güneş burc üzre nāgāh
- 5572 getürmişdi bile yüz pāk gevher
ki her bir dānesi günden münevver
- 5573 el urup dürcinün açdı bağına
baş urup saçdı şāhuñ ayağına²¹⁵⁴
- 5574 çü Husrev gördi ol nūr-ı behiştı
firişte bigi nūr oldı sirişti
- 5575 ki zīrā' ayn-ı nūruñ çün tola nūr
oqur nūrānī göz nūrun' alā nūr
- 5576 dedı ol nār urıcı nūrdur bu
meger firdevs qaşrı hūridür²¹⁵⁵ bu
- 5577 bu nār u nūr êdüp gönlini pertāb²¹⁵⁶
özini kürsiden eyledi pertāb
- 5578 getürdi bī-irādet hüsni vecde
ne var sultān-ısa eyledi secde
- 5579 başın qaldurdu kıldı merhabāyı
êdüp Şīrīne' özr-ile du'āyı
- [223a] 5580 ki dāyim tāze ol ey serv-i āzād
ilinmesün budağıña yavuz bād
- 5581 behiştün bāğına pīrāye senden
felek farkına ersün sāye senden
- 5582 hacil kılduñ bizi cūd u ni' metden²¹⁵⁷
utandurduñ ögüş luţf u keremden²¹⁵⁸
- 5583 çü hulq u²¹⁵⁹ luţfi bī-endāze dutduñ
cemālün bigi hūb u tāze dutduñ

²¹⁵⁴ T: nişār itdi ayağı toprağına. BL: baş urup saçdı şāhuñ ayağına.

²¹⁵⁵ T: hūrdur.

²¹⁵⁶ T: pūr-tāb. (Dipnotta H nüshası: pertāb). M: pertāb.

²¹⁵⁷ Yazmada: cūd-ı ni' metden.

²¹⁵⁸ Yazmada: luţf-ı keremden.

²¹⁵⁹ Yazmada: hulkuñ.

- 5584 yoluma ol-ķadar olduŋ²¹⁶⁰ gũher-rĩz
ki la'l-ãmĩz oldu na'l-ı Ŗebdĩz
- 5585 hemĩn ola Ŗehe i'zaz u ikrãm
ġarĩb ũ bĩ-kese iħsãn u in'ãm
- 5586 mũrũvetde ķomadũŋ hĩĉ eksũk
yũce taġlarca urduŋ boynuma yũk
- 5587 velĩ bu ķapu yapmaġa sebeb ne
ħaťãmuz gerĉi ĉoķ Ŗimdi 'aceb ne
- 5588 ĉũ gũnlũŋ aĉuķ u cãnũŋ Ŗafãdur
ķapuŋuz baġlu olmaķ ne revãdur
- 5589 bizi toprak bigi etdũŋ aŖaġa ġor
sen urduŋ yoķaru taħtuŋ felekvãr
- 5590 gũneŖsin bilũrũz bãlãliġũŋı
yeter Ŗat topraġa ra'nãliġũŋı
- 5591 ĉũ mihmãnuz ķapuŋda²¹⁶¹ neŖedũr sed
kerem ehli ķonuġı eylemez red

Cevãb dãden-i Ŗĩrĩn

- [223b] 5592 cevãbı eyle v Erdi ol dilãrãm
ki Ŗãha ins ũ cin fermãnuġa rãm
- 5593 ayaġũndan ne baŖ-ķim tartã gerden
ķaĉup ķurtulmasun tĩġ u teberden
- 5594 yũzũnden ķankı gũz ki ister cũdãyı
arayup bulmasun hĩĉ²¹⁶² rũŖenãyı
- 5595 baġa ta'n urmaġıl bãlãliġ-ıla
iŋen tãnz eyleme ra'nãliġ-ıla
- 5596 adum 'iŖķũŋla 'ãlemde 'alemdũr
'alem yũksekligi farķa ķademdũr
- 5597 ayaġũnda benem ĉũn gerd-i rãhuŋ
n'ola tozı yoķaru olsa²¹⁶³ Ŗãhuŋ
- 5598 Ŗular ķim ġũkm ederler ġãŖa 'ãma
ederler pãsubãn hindũyı dama²¹⁶⁴

²¹⁶⁰ T: *olduŋ*.

²¹⁶¹ T: *tapũnda*. (Dipnotta H nũshası: *ķapuŋda*)

²¹⁶² T: *bulımasun*.

²¹⁶³ T: *ġitse*.

²¹⁶⁴ Yazmada: *pãsubãnlıķ hinde dama*.

- 5599 senüñdür ‘āleme şāhib-kırānlık
sarāyuña benümdür pāsubānlık
- 5600 eger evc-i hevā içre²¹⁶⁵ ben hümāyam
şehā kem zīr-i dest ü hāk-i pāyam²¹⁶⁶
- 5601 dedüñüz dahı kim bilen tapuyı
konuk karşıısına yapmaz kapuyı
- 5602 tapuñ mihmān degüldür şayda geldi
şikār ister ya pes ne kayda geldi
- 5603 ve ger mihmān-ısañ göstermişüz yer
konuk umduğı olmaz bitdügin yer
- 5604 konukluğun gözüm içre ne iç taş
tururam karşıuña oş ben qaravaş
- [224a] 5605 eger reddi ola vü ger kabūlı
gerekmez kim aña ola mihmān fuzülı
- 5606 kapu bağlamak işi hem revādur
ki ser-mest ādeme varmak hātādur
- 5607 çü ben halvet-neşin olam tapuñ mest
ne barmağ harfumuza urılır dest
- 5608 sen istersin düzüp mekr-ile destān
şeker-veş beni kılmak nuql-ı mestān
- 5609 koğup gül bigi bırakmak elünđen
şeker bigi tadup komağ dilünđen
- 5610 şehā var Şekkere göster zer ü zūr
ki Şīrīn şehddür sevmez şer u şūr
- 5611 eki dilber gözedende dil olmaz
eki kıble tapanlar ‘ākıl olmaz
- 5612 dū peykerse ne var Cevzā-y-ıla Tīr
güneşdür şeh gerek burcı günün bir
- 5613 dū ‘ālemde benüm kıblem yüzüñdür
dün ü gün secdegāhum ılduzuñdur
- 5614 senün bir kıbleye vardur niyāzuñ
kabūl ola mı bir dīnde namāzuñ
- 5615 çi ger mezheb ögüş hağ birdür ancak
muqayyed çok muñlak birdür ancak

²¹⁶⁵ Yazmada: *hevāda*.

²¹⁶⁶ Yazmada: *zīr ü dest-i hāk-i pāy*.

- 5616 tölu Meşküy²¹⁶⁷ içi miskîn²¹⁶⁸ ğazāle
bu miskîn şayda şîr êtme havāle
- 5617 beni Meşkū-yı şeh şaldı yabana
ki êdindüm bu sengistānı hāne
- [224b] 5618 ķabül êtdüm bu taşuñ hākligin
ki şaklar gevherümünj pākligin
- 5619 çi ger gil hordur hāk olduğı'çün
götürürler başa pāk olduğı'çün
- 5620 yaraşur pāklik āgāh olana
yaraşmaz perdesüzlük şāh olana
- 5621 baña rüzî ayağ oldı saña baş
saña bu tāk-ı Kısradür baña taş
- 5622 benem bir mübtelā kuş dāma düşmiş
teferrüc kıлмаğa hengāma üşmiş
- 5623 çü tütî özüme kıldum demür bend
yaluñuzlığa 'ankā bigi hursend
- 5624 yaķar dün gün figānum mihr ü māhı²¹⁶⁹
uyımaz nālişümden murğ u māhî
- 5625 ne var gülden ter ise reng ü büyum
düzetdüm hār u has zaħm-ıla hüyum
- 5626 bu zaħm içinde hoş güldür baña hār
ne merhem ola 'ālemde ne gülzār
- 5627 bu beş gün 'ömr eger hondur eger hün
geçer neçe geçerseñ²¹⁷⁰ dünyā-yı dün
- 5628 geçer bir dem bigi çün bu güzergāh
turacaķ yēr çi hār u çi hargāh
- 5629 yöri sen devr sür dilberler-ile
gehî şehd ü gehî şekerler-ile
- 5630 sürersin salţanat tahtında nāzı
ķılursın da'vā-yı 'işķ u niyāzı²¹⁷¹
- [225a] 5631 ne 'āşıksın ki işünj cevır ü cefādur
ne ma'şūķam ki āyīnem vefādur

²¹⁶⁷ Yazmada: *mesküñ*. T: *Müşküy*. BL: *Meşküy*.

²¹⁶⁸ T: *müşkîn*.

²¹⁶⁹ Yazmada: *mihr-i māh*.

²¹⁷⁰ T: *geçerse*. B, BL: *geçerseñ*.

²¹⁷¹ Yazmada: *'işķ-ı niyazı*.

- 5632 beni ҡankı hūyundan şād ҡılduñ
ne bir gün eylük ile yād ҡılduñ
- 5633 kime ıřmarladuñ bir gün selāmı
ne peyk-ile²¹⁷² vèribidüñ peyāmı
- 5635 mey içerdüñ şeker-leblerle sen şād
ķalem Şāvūr ururdı tıře Ferhād

Bāz-lābe kerdn-i Husrev

- 5636 dönüp dèdi nigāra şāh-ı ferruñ
ki èy māh-ı şeker-leb serv-i gül-ruñ
- 5637 güler yüzüñ hemışe hurrem olsun
göñülde hār u has zañmı kem olsun
- 5638 lebībüm zevķ bènümdür lebünden
ırag olsun ğabīler²¹⁷³ ğabğabuñdan
- 5639 ne ħarf ètseñ baña ħırz-ı revāndur
ne ta'n ursañ göñüle ta'm-ı²¹⁷⁴ cāndur
- 5640 'itābuñuñ ki zehr-i nābı vardur
içinde çeşme-yi nūş-ābı vardur
- 5641 çü bālā ҡıldı seni Ħaķ Ta'ālā
ne zehrem var ki dèyem zır ü bālā
- 5642 velī servüñ yücedür cāna ħācet²¹⁷⁵
belā ķadduñ yèter bālā ne ħācet
- [225b] 5643 bezer göñlüñ zemīni baña èrmez
èrer āhum semāya saña èrmez
- 5644 güherler kim şaçar āhum nişāra
ne pertāb-ıla çıkısun bu ħiřāra
- 5645 nişār ètdüñ çü baña genc-i Ķārūn
iñen Ķārūn gibi yèrde ķoma dūn
- 5646 ķapuñda ħalkā bigi vèrmeseñ²¹⁷⁶ bār
olam ħalkā eşigüñde felekvār
- 5647 benem çün bu eşükde ħalkā der-güş
ğamuñdan ħalkā bigi tavķ ber-düş²¹⁷⁷

²¹⁷² T: *yeng ile*. (Dipnotta H nüshası: *peyk ile*). B, BL: *peykile*.

²¹⁷³ T: *ğabīler*.

²¹⁷⁴ T: *tu'm-i*. B, M: *ta'm*.

²¹⁷⁵ Yazmada: *cennet*.

²¹⁷⁶ T: *irmesem*. (Dipnotta Ü nüshası: *virmeseñ*). B, BL: *vèrmeseñ*.

²¹⁷⁷ T: *güş*. B, BL: *düş*.

5648	cefāñ içinde cānum érse halka elümden gétmeye kapuñda halka
5649	şaçuñ zencīridür boynumda bāgum koya mı halka-yı zülfün kulağum
5650	nigārā haddēn aşurma cefāyı belālar-ıla kınama mübtelāyı
5651	ki ben kıldan senün'çün ér eger geç huñtur étmedi hāñırdan hāñā hıç
5652	v'er étdüm cürm kanı 'afv-ı şāhī kadīmi resmidür ādem günāhı
5653	giçilerün işi cürm ü hāñādur ²¹⁷⁸ ulu yollularuñ 'afv u 'atādur
5654	iñen tosunluğ étme ey dilārām çü ben rām olmuşam sende kıl ārām
5655	eyüler yatlu yola gétmek olmaz ne elden gelse gişi étmek olmaz
[226a] 5656	şakınan gişi gendü 'izzetini gerek şaklaya halkuñ hürmetini
5657	ğalañ dēdüm ihānet her cihetden kapuñda biñ tapuñsuz salñanatdan
5658	eger kaşduñ baña cevır ü sitemdür éde gör kim kamu luñ u keremdür
5659	ve ger şehlik yüzinden édesin nāz nizā'um yoğdurur kemter kuluñ yaz
5660	ve ger dökmek dilerseñ yere kanum éver cānum el ur şimşire hanum
5661	éki 'ālemde baña yār sensin dilārām u dil-i dildār ²¹⁷⁹ sensin
5662	tenüme cān gözüme nür senden revā-mıdur kalam mehcür senden
5663	baña tağlarca cevır étseñ degül hak velī reddüñe hergiz tākatum yoğ
5664	bilürsin sen-dağı kim gāh u bī-gāh gönül yüzine yüzüñdür nazargāh

²¹⁷⁸ Yazmada: *cirm-i hāñā*.

²¹⁷⁹ T: *dil ü dildār*. (Dipnotta İ nüshası: *dil-i dildār*)

- 5665 ne var ayruğa étsem iltifâtı
bağa 'ıŝkuŋ-ıdı maqşūd-ı zātī
- 5666 gülerdüm Meryem²¹⁸⁰ ile āŝikāre
nihān bağrum éderdüm pāre pāre
- 5667 hālel bulmamağa şehlik bināsı²¹⁸¹
ŝaķınurdum bu halk-ı nā-sipāsı
- 5668 degüldüm bir hayāsuz rind ü kallāŝ
ki édem seni beni 'āleme fāŝ
- [226b] 5669 hevā yolında ger oldumsa bī-rāh
yigitlik idi vü şehlik éy ŝāh

Cevāb dāden-i Ŝīrīn

- 5670 ŝeh-i meh-rūya ol hūsn āfitābı
hezārān nāz-ıla vèrdi cevābı
- 5671 ki dāyim ŝehriyār kāmugār ol
bu devr-i çarhı var olduqça var ol
- 5672 yèdi iklīmdür ma'mūr senden
toķuz gerdüne érsün nūr senden
- 5673 éŝigün̄de şular kim kemterīndür
kimi kayşar kimi²¹⁸² hāķān-ı Çīndür
- 5674 pes andan dèdi vü²¹⁸³ kıldı zemīn būs
ki yèter ben ğarībe tanz u efsūs²¹⁸⁴
- 5675 bes²¹⁸⁵ ola bu ŝekerken²¹⁸⁶ zehr²¹⁸⁷ ŝaçmaq
daħı yèter açılmış rāzı açmaq
- 5676 sipāh u hayl-ıla²¹⁸⁸ çıķmaq ŝikāra
ķomak Ŝīrīne minnet āŝikāra
- 5677 bilürsin ŝehliğuğa yoķ güzendi
kılursın müstemende rīŝiħandı
- 5678 yèter yèl vèr degülem rūsitāyī

²¹⁸⁰ Satırın altına *Şeker* yazılmıştır. T: *leşker*.

²¹⁸¹ T: *esāsı*. B, BL: *bināsı*.

²¹⁸² T: *kim*.

²¹⁸³ T: *çün*.

²¹⁸⁴ Yazmada: *tanz-ı efsūs*.

²¹⁸⁵ Yazmada: *pes*.

²¹⁸⁶ T: *şeker-gün*.

²¹⁸⁷ T: *zehri*. BL: *zehr*.

²¹⁸⁸ Yazmada: *sipāh-ı haylıla*.

- yeter şığa²¹⁸⁹ ki uçmaz bu hevâyî
- 5679 inen bağlama dilüñ eyleyüp çerb
nifâķ-âmîz sözden yêgdürür ħarb
- 5680 dilersin çerb-ile şîrîn yêyesin
birinden toymadın birin yêyesin
- [227a] 5681 ne var ger yaraşursa çerb ü şîrîn²¹⁹⁰
ben ol çerb-ile bu şîrîne şîrin
- 5682 ħarîf-i çerbdür Şîrîn-i bed-nâm
édemez çerb ü şîrînsüz²¹⁹¹ anı râm
- 5683 bilürüz sizde bu bāzîçe çokdur
füsün u ħîleñüze ħad²¹⁹² yokdur
- 5684 sen ol cūsın²¹⁹³-ki pâyānuñ belürmez
deñizsin қа ‘r-ı penĥānuñ belürmez
- 5685 ben ol şuyam ki hoş pāk u revāndur
ne kim içinde var-ısa ‘ayāndur
- 5686 şadef bigi diş olan sîne sende
deñiz қа ‘rı bigidür kîne sende
- 5687 geç ol sözden²¹⁹⁴-ki ola ez-ser-dest²¹⁹⁵
ki olur mest olanuñ sözleri mest
- 5688 gerekdür şaķlamaķ sözde terāzū
ki döndürmez dēnilse zūr-ı bāzū
- 5689 bu sözçe biñ ki dēr şeh ben za ‘ıfe
oķur bir demde muṭribler ħarîfe
- 5690 inende urma göñlüme dem-i hoş
ki boş²¹⁹⁶ ķandîl içinde yanmaz āteş
- 5691 bulımaz gişi ħîleyle göge rāh
dutulmaz kimseye efsün-ıla māh
- 5692 şuyam ben ki_ oldur āb-ı²¹⁹⁷ zindegānî
sen odsın adı ol oduñ cüvānî

²¹⁸⁹ T: *sına*. (Dipnotta Üt nüshası: *şığa*). B, BL: *şığa*.

²¹⁹⁰ Yazmada: *çerb-i şîrîn*.

²¹⁹¹ Yazmada: *çerb-i şîrînsüz*.

²¹⁹² T: *ĥîleñüzüñ ĥaddi*.

²¹⁹³ Yazmada: *cevsin*.

²¹⁹⁴ Yazmada: *serden*.

²¹⁹⁵ Yazmada: *eli ser-dest*.

²¹⁹⁶ Yazmada: *bir*.

²¹⁹⁷ T: *aşlı*.

	5693	şehā ben şākirem hālūme var ol ço Şīrīn şehdini Şekker-şikār ol
[227b]	5694	degül şūr aşuñuñ Şīrīn şarābı Şekerden şerbet édüp saç gül-ābı
	5695	çü şīrīn nūşı huşk eyler mizācuñ Şeker terdür ola ki_ede ‘ilācuñ
	5696	ki gétmege elem kalb u ciğerden cevāriş nāfi‘ olur gül-şekerden
	5697	néce götrile yā Rab aradan mīg ki ben āyīne dutarvan tapuñ tīg
	5698	ne var āyīne isem eyle perhīz ki var her girpügümde hançer-i tīz
	5699	iñende olma qarşuma bahādur ki zülfümdeği kıllar ejdehādur
	5700	yañağum nūr şanma nār-ı cāndur degül kına elümünñ rengi kandur
	5701	çü zülfüm bigi adumdur şikeste gerek gönjüm bigi kapumda beste
	5702	çü pür-rencüm yüregüm tağlu yègdür çü ben gencüm kapumda bağlu yègdür
	5703	semer dilde lebüm kandıdur ey dost kapum-dağı Semerkāndīdür ey dost
	5704	degül yapdum hişārum kapusın ben ki dutdum cümle kārüm kapusın ben
	5705	ne kapu néçe yüksekse bārū çekerdüm seni saçumla yoğaru
	5706	saña zülfüm bigi_olurdum ser-endāz velī tapuñ degül bu ibde cānbāz
[228a]	5707	bu yolda kılduñuz rence kadem siz n'ola sulţānsız étdüñüz kerem siz
	5708	velīkin bu géce fırsat degüldür ki şöhet-hānemüz ²¹⁹⁸ halvet degüldür
	5709	henüz erişmemişdür sīb-i ğabğab dirilmez hāmdur[ur] şeftālū-yı leb

²¹⁹⁸ T: *mihmān-hānemüz*. (Dipnotta Ü nüshası: *şoĥbet-hānemüz*). B: *şoĥbet-hānemüz*.

- 5710 müheyvā olmamışdur nār-ı bostān
 7oludur hār u has gūlzār-ı bostān
- 5711 bu aş odunda ki çokdur²¹⁹⁹ eder cūş
 velī yēlūñ şuyıdur bişmedi²²⁰⁰ oş
- 5712 dön odaña bu dün étme tonuqluğ
 ki hoş düşmez güç-ile²²⁰¹ _olan konuqluğ
- 5713 her iş vağtı erişmeyince bitmez
 bunu bilen gişi bī-vađt iş étmez
- 5714 horosı gör ki bī-vağt ölse nāgāh
 şalarken²²⁰² kanadın baş oynar éy şāh

Bāz-lābe kerden-i Husrev

- 5715 çü Husrev gördi ki _ol ma'şuğ-ı 7annāz
 niyāz étdükçe hiç az eylemez nāz
- 5716 katup şeker içine ba'zı şikāyet
 dedı Şīrīne éy sūzende²²⁰³ gāyet
- 5717 başuma tāc u tācuma gühersin
 gönülde gözgüsün cānda başarsın
- 5718 içüme derd ü derdüme devāsın
 tenüme cān u cānuma belāsın
- [228b] 5719 neçe nükte²²⁰⁴ oğıla édesin ħarb²²⁰⁵
 neçe ta'ne taşıla urasın 7arb
- 5720 iñende tūz kılma ħançerüñi
 tağıt şulĥ eyleyelüm leşkerüñi
- 5721 ođ atma dutmazam tūr ü teber ben
 yayuñı yaş ki şalmışam²²⁰⁶ siper ben
- 5722 helāk étdüñ beni bāzūña kuvvet
 'afāka'llah zihī luťf u mürüvvet
- 5723 eyü degül yavuzluğ māye kılmağ
 eyü yolluları bī-pāye kılmağ

²¹⁹⁹ T: çokdandır.

²²⁰⁰ Yazmada: bişmedin.

²²⁰¹ T: giceyle. B, BL: güçile.

²²⁰² T: çalarken. (Dipnotta Ūr nüshası: salarken)

²²⁰³ Yazmada: sūzında. T: şūrīde. M: sūzende.

²²⁰⁴ Yazmada: noğta.

²²⁰⁵ T: cerb. B, BL: ħarb.

²²⁰⁶ T: kim saldum. (Dipnotta H nüshası: ki saldum)

- 5724 çü senden görmedüm gamhorlık ben
nêçün çekem bu deñlü horlık ben
- 5725 dutayım pāsubānam eşigün̄de
tama şal nêçe tūram kêşigün̄de
- 5726 kapuñ cennet sen edersin ‘iķābı
görür mi kimse cennetde ‘azābı
- 5727 behištī mīveler hāzır erişmiş
budaqlar birbirine el verişmiş
- 5728 çü yêdük bu bağ içinde buğday
nêçün Ādem bigidür işümüz vāy
- 5729 aç uçmağ kapusın bir laħza ey hūr
kuşūrumuz bilürüz eyle ma‘zūr²²⁰⁷
- 5730 nêçün müflis kalavuz zer tolu kān
Sikender teşne zāyi‘ āb-ı hayvān
- 5731 çü Şīrīnsin gerekmez fi‘lün̄²²⁰⁸ acı
yaraşmaz tatludan acı gelecı
- [229a] 5732 iñende şerr ü şūra eyleme zūr
ki şīrīn telh olur çün-kim ola şūr
- 5733 çi ger cevürñ taşına dutmuşuz baş
yeter şı şīşeyi göñlüm²²⁰⁹ degül taş
- 5734 sakın bir gün baña hem-dest olursın
gözün̄ bigi katumda mest olursın
- 5735 anı ederven tutıcağ zülf ü hālün̄²²¹⁰
ki her gece eder²²¹¹ baña hayālün̄
- 5736 çi ger nāz ehli göñlün̄²²¹² nāzenīndür
hazer kılsun-ki şāhīn der-kemīndür
- 5737 bilüde kııl yarup bārīk-bīnsin
nêçün saçuñ bigi tārīkidīnsin
- 5738 kadīmī ‘ahdı unutmak revā mı
bu dünyādur kıoya mı intīķāmı
- 5739 bulur her işün̄ aşlın isteyenler
ki bulur şūr u şīrīn isteyenler

²²⁰⁷ T: *mağfūr*.

²²⁰⁸ T: *ķavlün̄*. (Dipnotta H nüshası: *fi‘lün̄*). B, BL: *fi‘lün̄*.

²²⁰⁹ T: *sırça göñlüm̄*. B, BL, M: *şı şīşe göñlüm̄*

²²¹⁰ Yazmada: *zūlf-i hāl*.

²²¹¹ T: *ķılır*.

²²¹² T: *keklik*. (Dipnotta Ün nüshası: *göñlün̄*). M: *göñlün̄*.

- 5740 nêçün şararup şem‘ aqıdur yaş
meger Şîrîn firâkı urdı âteş
- 5741 girih²²¹³ cāna neden urdı ney-i kand
meger Şîrîn yolında_ oldu kemer bend
- 5742 nêçün nahluş yüregi oldu pür-hār
meger Şîrîne olmışdur hevā-dār
- 5743 tağı şîrûnde şîrîn olduğı'çün
tolar bulunca hayvān yüregi hūn

Cevāb dāden-i Şîrîn

- [229b] 5744 gene ol tūṭī-yi tāvūsıpeyker
güher dürcinden açdı teng-i şekker²²¹⁴
- 5745 şeker kanda ki cān tengin sökerdi
güherler kesdürüp dürler dökerdi
- 5746 dedı neçe ki devrān-ı cihāndur
yēr ü gök ins ü cinn ü cism ü cāndur
- 5747 cihān-dāver²²¹⁵ cihānuş cānı olsun
cihān u cān²²¹⁶ kul ol sulṭānı olsun
- 5748 sarāyınuş sa‘ ādet pāsübānı
rikābınuş ‘ināyet hem-‘inānı
- 5749 benüm gönümde şehden gerd çoқdur
yüregümde oñulmaz derd çoқdur
- 5750 henüz oş nāz u devlet gösterson
bize şehliğ u şevket gösterson
- 5751 başuđdan gétmedi²²¹⁷ dađı gurūruş
dirġā ‘ışk içinde yok huzūruş
- 5752 götürmez ‘ışk derdi ‘izz ü nāzı²²¹⁸
niyāz u meskenetdür ‘ışkıbāzı
- 5753 éledür ‘ışkı başa merd olanlar
ne bilsün nāleyi bī-derd olanlar
- 5754 benem ol murğ kim gök[ler]de uçardum
kanat cān sebzārında açardum

²²¹³ Yazmada: göre.

²²¹⁴ Yazmada: teng ü şekker. T: teng-şekker. B, BL, M: teng-i şekker.

²²¹⁵ T: cihān-dār. B, BL: cihān-dāver.

²²¹⁶ Yazmada: cihān cānı.

²²¹⁷ T: gitmedin. B, BL: gétmedi.

²²¹⁸ Yazmada: ‘ışk-ı nāzı ‘izz-i nāzı.

- 5755 şovuk yaylaqlara pervāz éderdüm
yayı nīsān kışını yaz éderdüm
- 5756 yañağumdan umarken ter gül-ābı
bu taşdan şışenüñ oldum gül-ābı
- [230a] 5757 elümle hānumān terkini urdum
ne yazı kim başumda var-ıdı gördüm
- 5758 kanı Ermen kanı şehri Medāyin
velī ne çāre ki_olmağ devr-i kāyin²²¹⁹
- 5759 kayadan kaşır u gilden gūr içinde
néce tartam ‘azābı zūr içinde
- 5760 harīfüm guşşa vü gam maħremümdür
işüm zārī vü yaşum hem-demümdür
- 5761 senüñ'çün bu kamu renc ü ‘analar
belālu cānuma cevr ü cefālar
- 5762 sayıklarsam éderven aduñı yād
beliñlersem kıurvan saña feryād
- 5763 ki²²²⁰ sen bir luţf-ıla yād eylemedüñ
beni bir fi‘l-ile şād eylemedüñ
- 5764 ki añup ol talaţţufdan sevinem
tesellī édinüp bir dem avınam
- 5765 dutayın gelmeye hīç iş benden
ki_ère göñüllere teşvīş senden
- 5766 tazarrı²²²¹ ol-ğadar kılam zamāna
ki érürem du‘ām oğın nişāna
- 5767 każā tığına kıldum cān[1] teslīm
çü ölmüşem ölümünden dağı ne-bīm
- 5768 başumda²²²² hūblıqdan var tarablar
içümde şevklıkdandır²²²³ şağablar
- 5769 dağı hüsnum güneşden yahtuludur²²²⁴
dağı kağrum felekden bahtludur
- [230b] 5770 dağı la‘lum döker ābı güherden
dağı hağdum utar tābı kağerden

²²¹⁹ T: *nā-çār olmağdur bu kābīn.*

²²²⁰ T: *çü.*

²²²¹ T: *tazallum.*

²²²² T: *taşumda.* (Dipnotta Ür nüshası: *başumda*). B, BL: *başumda.*

²²²³ T: *şühlikdandır.*

²²²⁴ Yazmada: *bahtludur.* T: *yahtludur.* B, BL: *yahtuludur.*

- 5771 daḥı hindūlarum oda ʔaparlar
daḥı ter güllerüm²²²⁵ cānlar ʔaparlar
- 5772 daḥı ḡonca yaşınur güllerümden
daḥı misk utanur sünbülerümden
- 5773 daḥı şehdümdür āb-ı zindegānī
şeker gerdümden umar armaḡanı
- 5774 velī ‘ahd-ı şeker Şīrīndür adum
daḥı ni‘met durur her ḥona dādum
- 5775 ʔırāḡına²²²⁶ günün pervāne benden
görürse ay olur dīvāne benden
- 5776 alur rūḥın reyāḥīnün nesīmüm
güher baḡrın deler dürr-i yetīmüm
- 5777 n'ola baş çekse ʔaddum serv-i nāzam
cihāndan²²²⁷ bī-niyāzam ser-firāzam
- 5778 vērür ʔaşuma Çīn milki ḥarācı
alur ḡamzem Ḥıṭadan meks ü bācı²²²⁸
- 5779 çü zülfüm dāmeni zencīr edem ben
ne şīr ay u güneş naḥcīr edem ben
- 5780 lebüm çün gösdere yāḡūta raḥşān
ışıra barmaḡın la‘l-i²²²⁹ Bedaḥşān
- 5781 behişt ü ravza²²³⁰ gerçi ʔoludur ḥūr
bulara nār-ı dīdārumdurur²²³¹ nūr
- 5782 şeker ger şehdimün hemşiresidür
bu şīrün āb-ı ḥayvān şiresidür
- [231a] 5783 ʔamu terlik-ile nūr-ı mehtāb²²³²
aḡa degmez ki ʔuya elüme āb
- 5784 eger-çi nevk-i²²³³ ḡamzem cān-sitāndur
emīn olan göñüllere emāndur
- 5785 niyāzum çoḡ-ısa nāzum öḡüşdür
bélüm azdur velī azum öḡüşdür

²²²⁵ T: *türkilerüm.*

²²²⁶ T: *ʔırāḡıdur.*

²²²⁷ T: *cihānda.*

²²²⁸ Yazmada: *meks-i bāc.*

²²²⁹ T: *la‘li.*

²²³⁰ Yazmada: *behişt-i ravza.*

²²³¹ T: *dīdārum virür.*

²²³² Yazmada: *nūr u mehtāb.*

²²³³ Yazmada: *nūr-ı.*

- 5786 lebüm bigi çi ger şeker-feşānam
gene zülfüm bigi dāmen-keşānam
- 5787 ne yërde kim yañağum dōke kanı
şatar zer nēce²²³⁴ la' l u erguvānı
- 5788 çi ger hūnhordur bu nergis-i mest
uzatmaz degme gişi kanına dest
- 5789 gözüme 'aşık öldürmek-durur hū
ki türk-i mest²²³⁵ bilmez od²²³⁶ u qorhu
- 5790 degül kaşum yayına tozca cānlar
gözüm oқına gelmez şuca kanlar
- 5791 yōri kanuğa girme raḥm yoқdur
ki bu қandan benüm boynumda çoқdur
- 5792 édindük taş göñül sen ben demür cān
belī ol göñüle lāyık budur cān

Bāz-lābe kerdēn-i Hūsev

- 5793 dēdi Hūsev gērü kıluḡ müdārā
ki iḡen daḡı yüz döndürme yāra
- 5794 baḡa şerḡ eyleme hūsnüḡ ḡisābın
oқıma ol kitābuḡ faşl u bābın
- [231b] 5795 ki cānum defteri andan toḡludur
cihāndan degme bir ḡarfi uludur
- 5796 ḡapuḡ āyīnede gördi cemālin
demür ne bilsün insānuḡ kemālin
- 5797 gözüm āyīnesine şor yüzüḡi
ki yüz yüz günce gözler ılduzuḡı
- 5798 şaçuḡ vaşfi yazılursa müselsel
cihān 'ōmrin dükedür ol muḡavvel
- 5799 beyān olunsa hūsnüḡden ma'ānī
bedī' ola beşer fehḡ étmek anı
- 5800 dēr-isem ol cemāle ay u gündür
bular ay yüzüḡüḡ қatında dūndür
- 5801 şeker yükidür ol demden berü teng
ki senüḡ la'lüḡe kān oldı bu seng

²²³⁴ T: *sayar zırnīha*. (Dipnotta Üñ nüshası: *zer nice*). B, BL: *şatar zer nēce*.

²²³⁵ Yazmada: *türk ü mest*.

²²³⁶ Yazmada: *evz*.

- 5802 yatur serv ol zamāndan pā-şikeste
ki senüñ ƙadduñ oldu naħl-beste²²³⁷
- 5803 çü sīmīn nāruñ²²³⁸ érdi nārevende²²³⁹
tarāvet ƙalmadı sīb ü semende
- 5804 çü ğonca hoş nesīmüñ ƙoħılanur
gülüñ her subħıdem aĝzı şulanur
- 5805 ayaĝuñ tozına dersen bahāne
alam bir zerresin eki cihāna
- 5806 şaçuñuñ ƙılca ƙılsañ ƙıymetini
vêrem çinine İrān milketini
- 5807 İrem bāĝı mişālīdür cemālūñ
anuñ'çün nā-bedīd oldu vişālūñ
- [232a] 5808 çı ger ħüsn-ilesin ħurşīd-i tenhā
iñen görme özün ey māh-ı²²⁴⁰ ra 'nā
- 5809 ğişiye gendüzin görmek degül gey
ki göz zaħmı érer göñüllere gey
- 5810 ğurūr étmegin ay u ğün cemāle
érerler dembedem naş u zevāle
- 5811 degül bāķī çü 'ömr ü ħüsn genci
aña maĝrūr olup alma ilenci
- 5812 gözellerüñ cefā ger cünbişīdür
eyülerüñ daħı eylük işīdür
- 5813 ulular ƙullara étse ħışm u heybet
belürdürler²²⁴¹ arada raħm u şefƙat
- 5814 ƙo cengi şulħ ét ey ħüsn āfitābı
yüzüñ bigi ƙoma göñlüñde tābı
- 5815 ƙadīmī dostuñı²²⁴² bī-dād ƙılma
iñen düşmenlerümi şād ƙılma
- 5816 şeh isen ƙullaruña sīm ü zer vèr
ve ger şīrīn-isen şehd ü şeker vèr
- 5817 ƙuluñam kim dèmezven pādīşāham
yèter dök kanımı kim bī-ĝünāham

²²³⁷ Yazmada: *peste*.

²²³⁸ Yazmada: *nāz*.

²²³⁹ T: *tārvende*. B, BL, M: *nārevende*.

²²⁴⁰ T: *māh*.

²²⁴¹ Yazmada: *bulur dèrler*.

²²⁴² T: *dostı*.

- 5818 kapuñı aç u bağla gene bābın
yeter şerh et 'iṭabuñuñ kitābın
- 5819 ve ger mümkün degülse kapu açmak
ğarīb üstine şefkat şuyı saçmak
- 5820 götür bārī cemālünün niķābın
yaşırma zerreden hüsñ āfitābın
- [232b] 5821 ki ere gözüme nūr-ı tecellī
ola kim bula ğamgīñ cāñ tesellī
- 5822 beni ṭa'nuñ ṭaşı ede mi hāmūş
çü deryā bigi içümdendurur cüş
- 5823 eger āşufteyem hüşum sen aldun
melāmet kıl-ki ser-püşum sen aldun
- 5824 müferrihsin bişür²²⁴³ şekker senün var
duru yāķūt-ıla 'anber senün var
- 5825 nevāziş vaktıdur uzatma nāzı
dem-i mihr erdi kılma mihrیبāzı²²⁴⁴
- 5826 ne dāniş bilür ol ğişi ne ferheng
ki şulh āsāyişi vaktı²²⁴⁵ eder ceng
- 5827 vefānuñ evveli ger yārlıķdur²²⁴⁶
cefānuñ āhiri bīzārlıķdur
- 5828 'iṭāb aşduķça haddan cenge döner
ķatı olduķça ṭopraq senge döner
- 5829 ğāzabdan dökdüren²²⁴⁷ ğişi göge seng
başınun zahmetine kılur āheng
- 5830 çü hālin göyne 'āşık mest şanma
elin dek dutanı bī-dest şanma
- 5831 yeter dök Husrev üzre seng-i bī-dād
depellersin ṭaş-ıla şanki Ferhād
- 5832 degül bir kısım her şaḥşun ezelde
berāber bitmedi beş barmaq elde
- 5833 çü iş açıldı ne hāşıl busudan
gilīmin çıkarur her ğişi şudan

²²⁴³ Yazmada: *beşer*.

²²⁴⁴ T: *mühre-bāzı*.

²²⁴⁵ T: *vaktin*.

²²⁴⁶ T: *vārlıķdur*. B, BL: *yārlıķdur*.

²²⁴⁷ T: *dögdüren*.

- [233a] 5834 nihān ét la‘luḡı dürcinde māhā²²⁴⁸
güneş bigi otur burcuḡda tenhā
- 5835 hilālī қаşlaruḡı aç girihden
şu‘ā‘ın bedrūḡuḡ kırtar zirihden
- 5836 ki ben ḡod geldüḡüm yolu bilürven
gene ḡālüm-ile olı bilürven
- 5837 neçe Şīrīnūḡ acısın kılam nūş
uram bir tatlu sözine daḡı ḡuş
- 5838 olam bir sāķī ile daḡı hem-dest
édem bir bādeden daḡı ḡöḡül mest
- 5839 ḡadīmī ‘ahdıdur şaķınuḡum ben
ḡehī bıķup ḡehī baķınuḡum ben
- 5840 v’egernī kim degül yolcıya yoldaş
kime arķam dutam kim urmaya taş

Cevāb dāden-i Şīrīn

- 5841 gene Şīrīn ḡötürdi mūhri lebden
aķıtdı çeşme-yi şīri ruḡabdan
- 5842 ruḡab n’olur ki dürc-i la‘l açardı
nece şīr ü şeker gevhер şaçardı
- 5843 eyitdi ey şehinşāh-ı cüvān-baḡt
Fērīdünī külāh İskenderī taḡt
- 5844 yüce ḡadduḡa devlet tonıdur çüst
ķavī bāzūḡa ḡerdün yāyıdur süst
- 5845 saḡa yavuz şanan başına evvel
degürsün süḡü dil şoḡra kılıç el
- [233b] 5846 müdām olsun elūḡde tolu cāmuḡ
ki Cem bezmin düzer kemter ḡulāmuḡ
- 5847 pes oldı tünd ü tēz eyle ki āteş
dedi Pervīze ki_ey sālār-ı serkeş
- 5848 çü şehsin şāh olana ‘ışķıbāzī
ḡaķīķat bir tekellüfdür mecāzī
- 5849 olur bu ‘ışķ işi ol ‘āşıķa ḡaķ
ki ma‘şūķı ola ‘ālemde ancaķ

²²⁴⁸ T: şāhā.

- 5850 baña ta'n urma cān vèrdise Ferhād
ğarīb ölmüşü eylük-ile kıl yād
- 5851 bununla ki_ oldı ol 'ışk ehline baş
bañaydı āhıretlık bir qarındaş
- 5852 şu deñlü-y-idi anda zühd ü perhîz
degül yüzüm izüme baqmadı tēz
- 5853 hezārān gördüm andan ihtirāmı
ēşitmedüm tapuñdan bir selāmı
- 5854 dikenler kim ruṭab vèrmekdür işi
yēg ola servden kim yoq yemişü
- 5855 demür cevşen ki saqlar şaḥsa²²⁴⁹ cānın
yēg altun tığdan-kim döke qanın
- 5856 qarañu gece ki_ etmez keşf-i esrār
yēg ol günden-ki açar 'aybı nāçār
- 5857 ḥarāb ètdüñ elüñle mihr esāsın
meremmet kılmak istersin bināsın
- 5858 sıvanmaz ol serā bu balçık-ıla
dutulmaz ol alacuk bu cağ-ıla²²⁵⁰
- [234a] 5859 dil ü cān şışesin şıduñ be-ne-kām
dürüst olmaz şınıcaq degme ger²²⁵¹ cām
- 5860 dañı mihr ü maḥabbet umma benden
şafā vü zevk şoḥbet umma benden
- 5861 ki ol gördüklerüñ qalması bende
bu gülde ḥār qaldı gètdi ḥande
- 5862 dut èrdi nāgehān bir bād-ı şarşar
gülistānuñdan üzdi bir gül-i ter
- 5863 yāḥod èrişdi sèl-i kühisārı
ırağ ètdi yoluñdan bir gubārı
- 5864 ben ol-dem yudum-ıdı şāhdan dest
ki_Aras şuyında qodı gètdi ser-mest
- 5865 beni ğarq ètdi tufān-ı melāmet
kenāra çek yüküñ sen ol selāmet

²²⁴⁹ T: *ḥalk*. (Dipnotta Ür, Üt nüshası: *şahşa*). B, BL: *şahsa*.

²²⁵⁰ T: *çığ ile*.

²²⁵¹ T: *kez*. B, BL: *ger*.

- 5866 şanam ki_êtdükde avdan kaçdı²²⁵² Pervîz
düşürmişdi beni ol günde Şebdîz
- 5867 benem baykuşlayın vîrân içinde
demür bigi bu taş zindân içinde
- 5868 ço bu taşda beni bîzâr u bî-zür
bir êki taş dağı dik-kim ola gür
- 5869 ola kim arturup dirlikde korhu
ölümünden öñdin ölmek êdinem hû
- 5870 düğünden geçdüm êt benüm-içün yas
yüregün döymese bağıruña taş bas
- 5871 degüldür têt oduş kılma iñen cüş
edebîle sözüñi ya nî ki hāmüş
- [234b] 5872 gişi zâr[i] u zer ü zür kıla hîç
yemez rızkıñdan özge êr eger geç
- 5873 helâlî rızık idi bāz-ı şikârı
n'êderler kerkes-i murdârhorı
- 5874 bu şür-engîz Şîrînden götür dil
ne var datlu-y-ısa_ olur zehr-i kâtil
- 5875 anın Şîrîndür adum dāsîtānda
ki oyunlar oynaram şîrîn cihānda
- 5876 gehi mey bigi acı şunaram cām
şeker-veş gāh şîrîn eylerem kām
- 5877 gül-ābem n'ola telh êtsem mizācı
gül-āb ol yeg ki ola ağızı acı
- 5878 nebîz-i²²⁵³ şāfiyem gören bayılmaz
velî yıllarla çoğan²²⁵⁴ ayılmaz
- 5879 çü şîrînlîk-ile çıkmışdur adum
kayırmaz telh olursa sözde dadum
- 5880 êki şîrîn êder bir yerde şafra
hoş olur şehd ü sirke kand u şahbā²²⁵⁵
- 5881 pes andan-kim birez göyüñdi yandı
gılāz-ıla dile getürdi andı

²²⁵² T: kaçd-ı.

²²⁵³ T: şarāb-ı.

²²⁵⁴ T: içen. (Dipnotta H nüshası: çoğan)

²²⁵⁵ Yazmada: şehd-i sirke kand-ı şahbā.

	5882	ki_ anuñ haqqı ki halka reh-nümādur cihāna cān u cāna rüşenādur
	5883	bu dönen qal 'a-yı 'ālī haqqı'çün olan ol qal 'aya vālī haqqı'çün
	5884	sipihr ü mihr ü qaşr u hūr haqqı çırāğ u şu 'le nār u nūr haqqı
[235a]	5885	ulu 'arş-içün Cabbār-ı pākūñ aru ferş-içün bu tīre hākūñ
	5886	şu Bākī haqqı kim ²²⁵⁶ yoqdur zevāli şu diri haqqı ki olmaz ²²⁵⁷ lā-yezālī
	5887	ki olmayınca ortamuzda kābīn helāl u ²²⁵⁸ dīn ü erkān-ıla āyīn
	5888	ne deñlü şāh-ı heft iqlīm-ise ²²⁵⁹ aduñ tamām olmayısar benden murāduñ
	5889	dēdi vü turdı yerinden hırāmān hezārān nāz-ıla ol serv-i bostān
	5890	el-ile düzerek ārāyişini aparuraq şehūñ āsāyişini
	5891	şaçı[n] geh dērşürek ²²⁶⁰ gāhī açaraq ²²⁶¹ geh örterek yüzini geh açaraq
	5892	külāhın kec ²²⁶² kıluraq burqa 'ın rāst dil ü cān ēderek remz-ile der-h'āst
	5893	bēlini bıqınını ²²⁶³ oynaduraq fūsūn u sihr dīkin ²²⁶⁴ kaynaduraq
	5894	qaqıyup gētdi ol māh-ı münevver qodı yerinde şāhı şanki ülker

**Bāz geşten-i Husrev maḥzūn ez qaşr-ı Şīrīn ve şikāyet
kerden-i be-Şāvūr**

²²⁵⁶ T: *bākī Haqq kim*. B, BL: *Bākī haqqı kim*.

²²⁵⁷ T: *diri Haqq k'olmaz*. B, BL: *diri haqqı ki olmaz*.

²²⁵⁸ T: *celāl-i*. At: *helāl ü*.

²²⁵⁹ Yazmada: *heft-i şāh iqlīmise*.

²²⁶⁰ T: *dirşirürek*. (Dipnotat Üt nüshası: *dirşürek*)

²²⁶¹ T: *geh açaraq*. (Dipnotta İ nüshası: *açaraq*). BL: *açaraq*.

²²⁶² Yazmada: *ger*.

²²⁶³ T: *bıyqınını*. B, BL: *bıqınını*.

²²⁶⁴ T: *digin*.

	5895	çü gene sebzeden sîmîn ğazāle yayınup vèrdi yèr zerrîne jāle
	5896	hezār āhū yère ²²⁶⁵ érđi çemengîr bu sebzistāna ağızları pür şîr
[235b]	5897	tozutdılar şu deñlü nāfe-yi Çîn ki olmışdı cihān eknāfi miskîn ²²⁶⁶
	5898	şehinşeh māh-ı āhū çeşmeden dūr ķalur hayretde şan cüvān-ı meshūr ²²⁶⁷
	5899	ġedüp badeyle bile ²²⁶⁸ ‘aķlı başdan ġil ²²⁶⁹ eyleyüp ķuru yolları ²²⁷⁰ yaşdan
	5900	ġöneldi leşkerine zār u maħzūn ²²⁷¹ ‘iṭāb u nüktelelden baġrı pür-hūn
	5901	ġeder ardına baķa yōni ġerū umar kim raħm éde yār-ı perî-rū
	5902	néçe yalvardısa étmedi aşşı şıġayup ķatı taş olmadı yaşşı
	5903	dilini ġerçi tîz étđi kılıçdan ne taşdan kesdi ne ġod bir ķıl içden
	5904	ġeder eyle tarıġup içi taşı ki ister ġölgesiyle_éde savaşı
	5905	du ‘ā kılur ki Şebdîzūñ ayaġı şına yāġod çıķa aņsuzda yaġı
	5906	ki eglenmegine ola bahāne meger kim bula dermān derd-i cāna
	5907	éderek sūz ü zārî nāle vü āh érişdi leşkere ol dün şehinşāh
	5908	ġirüp ġār-ġāhına bî-‘aķl u bî-hūş oturdı āh éderék şōyle ġāmūş
	5909	kimesnenūñ yüzine baķmaz idi cihān naķşına ġōñli aķmaz-ıdı

²²⁶⁵ T: *āhū-bere*. (Dipnotta Üt nüshası: *āhū yire*). M: *āhū yere*.

²²⁶⁶ T: *müşkîn*.

²²⁶⁷ T: *mehcūr*. B, BL: *meshūr*.

²²⁶⁸ Yazmada: *bād-ıla yele*.

²²⁶⁹ T: *ġöl*. (Dipnotta H nüshası: *ġil*). B, BL: *ġil*.

²²⁷⁰ T: *yirleri*. (Dipnotta Ü nüshası: *yolları*). At: *yolları*.

²²⁷¹ Yazmada: *maħzūn*.

- [236a] 5910 buyurđı ki_ erdi tenhā anda Şāvūr
ékisi ıaldı v Erdi ğayra destūr
- 5911 çü ħalvet oldı eyledi ħikāyet
ne-kim geğdise şükr ü şikāyet
- 5912 dedı şorma ki ol şüh[-ı] ħayāsuz
beni ne derde uğratdı devāsuz
- 5913 ne ādemden utandı ne Ĥudādan
ıomadı etmedük cevr ü cefādan
- 5914 külāhum lāle bigi yere urdum
çü serv öñinde istiğfāra tırdum
- 5915 yüzüme nergisümi açmadı ħiç
benefşe bigi bir baş itmedi pıç
- 5916 dün erüp vermedi bir rüşenāyı
içürmedi uşadup mūmiyāyı
- 5917 dilin tız eyleyüp tır ü teberden
dedı ağzına ne gelse bēterden
- 5918 ne söz kim söyledüm ħurşid ü māhca²²⁷²
ıatında olmadı bir berg-i kehce
- 5919 cefādur gerçi maĥbūbuñ nişānı
degül bu ħadde ki_ola cāvidānı
- 5920 ne var ger yāra ursa yār yara²²⁷³
degül bu resme ki_ede pāre pāre
- 5921 belı bēnümde vardur tende cānum
bu tız ü tünd-ĥulııdan nişānum
- 5922 çı ger ħurşid-i ‘ālemdür²²⁷⁴ cemāli
hilāli kıldı mihrümi melālı
- [236b] 5923 ğamı kim şabr burcından yücedür
ħarāb olmış göñül bilür nēcedür
- 5924 yavuz tıfluñ ĥüyunı tāyeden şor
yavuz hemsāyeyi hem-sāyeden şor
- 5925 şanurdum dost ol ĥod düşmen imiş
degül cān āfeti cān u ten-imiş
- 5926 baña bir luťfi biñ ħahrına degmez
ne var tiryāk-ısa zehrine degmez

²²⁷² Yazmada: ħurşid-i māh.

²²⁷³ T: yara yara. B, M: yār yara.

²²⁷⁴ T: a ‘zamdur.

- 5927 nêçün bir şūha vèrem milk-i cānı
ki bilmeye dikenden bositānı
- 5928 boğulmaq yèg yöriyüp şu içince
muħannes köprisinden er geçince
- 5929 ölümün²²⁷⁵ yèg görür ‘ārī olan aç
el açmaqdan ħasīse ħor u muħtāc
- 5930 çün²²⁷⁶ incü aşlı āb-ı pākdandır
bulur toz²²⁷⁷ ol-kim ister²²⁷⁸ ħākdandır
- 5931 şu ‘ankā kim gözede nām u nāmūs
ne var ħüb-ısa edinmez çift tāvūs

Tesellī dāden-i Şāvur Ĥusrev-ra

- 5932 yüz urup yère şāh öñinde Şāvūr
yanar odına saçdı āb-ı kāfūr²²⁷⁹
- 5933 ki tīz olma şehā bu tündlikden
anuğdur tīzligi gendülikden
- 5934 dēmişdür nāzı vahşetden eden fark
sitīz-i ‘āşıka²²⁸⁰ ma ‘şūğdur barğ
- [237a] 5935 eger germ ola şīrīn olsa ma ‘zūr
ki ṭab‘ı ṭatlunuğ germ oldı meşhūr
- 5936 degül ṭağ ħūblardan tünd-ħūluğ
nēte-kiāyīnelerde saħt-rūlık
- 5937 gelinmez nāz-içün ma ‘şūğdan vāz
ki olur nāzenīnden nāzenīn nāz
- 5938 gül olmaz ħārsuz ‘ādet hemīndür
zer ü gevher kilidi āhenīndür
- 5939 dilersenğ ki_ olmaya seylāb-ı endüh
gerek şābit kademlik öyle kim kūh
- 5940 varan her yel öñince gāh u bī-gāh
bu yolda kūh olursa dōkmeye kāh
- 5941 yèg ol-kim kām ola bī-kāmlikda
ki ħoş bŷy oldı ‘anber ħāmlıkda

²²⁷⁵ T: *ölümi.*

²²⁷⁶ T: *çü.*

²²⁷⁷ Yazmada: *belürdür.*

²²⁷⁸ Yazmada: *esder.*

²²⁷⁹ Yazmada: *āb u kāfur.*

²²⁸⁰ T: *‘āşık u.*

- 5942 şehā māh-ıla bāzī etmek olmaz
güneşe türk ü tazī²²⁸¹ etmek²²⁸² olmaz
- 5943 belī ‘avratdurur eyleme aştāb²²⁸³
geliser manzara nēte-kimehtāb
- 5944 olur ay-ıla ‘avrat bir yapudan
ki ener bacadan kovsañ kapudan
- 5945 bu ğamdan şanmağıl ola dūr ol
hezārān sencedūr līkin şabūr ol
- 5946 cefā tağından ener olsa bir taş
sen el karşı dutarsañ ol dutar baş
- 5947 ve ger bitse belā yolında diken
sen etek dērşürseñ²²⁸⁴ ol urur ten
- [237b] 5948 bu ğeçe bārī şabr etmek gerekdūr
gönüle cāna cebr etmek gerekdūr
- 5949 ki şabr-ıla olur her müşkil āsān
şabūr ādem bulur derdine dermān
- 5950 mūdāmī tāli ‘ olmaz ber-ķarāra²²⁸⁵
hemīşe avcı tuş olmaz şikāra
- 5951 açılır iş ne deñlü olsa düşvār
bulur şihhat ķatırğadıķda bīmār
- 5952 sezerven ki_ oldu miñnet devri zāyil
murād olur yaķın müddetde hāşıl
- 5953 bu va ‘deyle²²⁸⁶ şehi dilşād ederdī
ħarābın gönlinüñ ābād ederdī
- 5954 meger devlet yüzine hāl olurdı
ki tāli ‘ sa ‘d olup ol fāl olurdı
- 5955 neçe bāzīçe ile söylenen fāl
gelür toğrı çü aħter ola hoş-hāl

2281 T: *türk-tāzī yitmek*. B: *türk ü tazī*.

2282 T: *yitmek*. BL, M: *etmek*.

2283 T: *iştāb*.

2284 T: *divşürseñ*.

2285 T: *bir ķarāra*.

2286 T: *da ‘vayla*. B, BL: *va ‘deyle*.

**Peşimān şoden-i Şīrīn ez-bāz geşten-i Husrev ü reften-
i o der-pey-i şah**

- 5956 çü Husrev gétđi Şīrīn-i dilefrüz
çalur yüz zār-ıla nā-sāz u pür-süz
- 5957 urur gögsine taş u taşā başın
karar toprağa kan u kana yaşın²²⁸⁷
- 5958 éder seyrāb²²⁸⁸ nergis lāle zārī
kılur ğark-āb tūfān [nev]bahārī
- 5959 gene²²⁸⁹ eski ğamını tāze kıldı
fiġān u zārī²²⁹⁰ bī-endāze kıldı
- [238a] 5960 eger-çi bir kıru ğayretde kıaldı
nidāsın bilimez ğayretde kıaldı
- 5961 peşimān oldı şāha étdüğinden
ki kıorkulıdı evvel ğétdüğinden
- 5962 çü kıalmamışdı şabr u takāt u hūş²²⁹¹
turu ğeldi yerinden mest ü medhūş²²⁹²
- 5963 revān Gülgūna tengin çekdi dil-teng
ruhı vü atı tonı yaşı gül-reng
- 5964 yalıñuz bindi ol yār-ı huçeste
yel ü od üzre şān şudur nişeste²²⁹³
- 5965 şehüñ kıulları şeklinde özünü
düzetmişdi vü yaşıtmışdı yüzini
- 5966 kıılıç belinde vü nīze elinde
öñinde yārı vü yā Rab dilinde
- 5967 kıaşı pergār bigi yolu bārīk
şacı zulmānī bigi düni tārīk
- 5968 cihān-peymāsı ya 'nī rahş-ı Gülgūn
ġeder eyle ki taşdan çıkārar ün
- 5969 düşüp Şebdīz izine tēz ğétđi
tañ atmadın bu leşker-ġāha yétđi

²²⁸⁷ T: başı/yaşı.

²²⁸⁸ T: sīr-āb. (Dipnotta Ü, Ür, Üt nüshası: seyrāb-ı)

²²⁸⁹ T: yine.

²²⁹⁰ T: ġirye.

²²⁹¹ Yazmada: takāt-ı hūş.

²²⁹² T: mest-i medhūş. B, BL: mest ü medhūş.

²²⁹³ Yazmada: nişeste.

- 5970 görür tutmuş dilini pāsubānlar
yuḥu ḳahrında ḳalmıṣ ḳahramānlar
- 5971 çeri ḳavmını baṣmıṣ mestī-yi ḥāb
ḳamusın ḳaplamıṣ afyon-ı mehtāb
- 5972 gözi tuṣ oldu Şāvūruḡ ıraḡdan
ki bir atlu görünür ḳarṣuraḡdan
- [238b] 5973 letāyif söyleyürek ol melek-ḡū
ṣehūḡ gözlerini dutmıṣdı uyḡu
- 5974 kimesne olmadın ḳullardan āḡāḡ
ṡurup bu atludan yaḡa ṡutar rāḡ
- 5975 bulıṣup dēdi kimsin ēy perī-vār
perī degül-iseḡ ṡurma yōri var
- 5976 ki bu yērde dōker dīv ü perī per
ṡapūḡ kimdür ki dutar serserī ser
- 5977 baḳınca aḡladı Şāvūrı Şīrīn
revān Gülgūndan ēndi ol nigārīn
- 5978 ‘acebler gey bu vaṡ’ -ı naḳṣı²²⁹⁴ naḳḳāṣ
ilerürek yōrür kim sır ola fāṣ
- 5979 çün ol māḡuḡ güneṣ yüzini gördi
külāḡın göḡe yüzün yēre urdı
- 5980 dēr ēy²²⁹⁵ gözler cilāsı ḡāk-ı pāyūḡ
yüzüḡ bigi münevver zıkr²²⁹⁶ ü rāyūḡ
- 5981 çü dil cān ehli-y-ile bir ḳıldūḡ
ne ḡoṣ geldūḡ ne ḡoṣ tedbīr ḳıldūḡ
- 5982 nevāziṣ gösterüp luṡf-ıla Şīrīn
birez Şāvūra medḡ ētdi vü taḡsīn
- 5983 ḡikāyet ḳıldı aḡa ḳıṣṣasını
gōḡül dērdini vü cān ḡuṣṣasını
- 5984 yūreḡi acısın ṣerḡ eyledüḡin
ṣehe mestāne sōzler sōyledüḡin
- 5985 dōyemedüḡini ṣeh ḡētdüḡine
peṣīmān olduḡını ētdüḡine
- [239a] 5986 ḡāzabdan söylemedüḡin dil eyü
ṡurup geldüḡini ‘ōzrin dileyü

²²⁹⁴ T: vaṡ ‘ u naḳṣı. (Dipnotta H nüshası: vaṡ ‘ i naḳṣı)

²²⁹⁵ T: didi. B, BL: dēr ēy.

²²⁹⁶ T: fīkr.

- 5987 daḥı dēdi ki gör oḡduḡını iş
ki uḡrařmadı kimse yād u biliş
- 5988 seni isterdüm ēdinmek penāhī
uş ērüşdürdi taḡdīr-i ilāhī
- 5989 özüm andan²²⁹⁷ gērü bī-bīm kıldum
her işi tapuḡa teslīm kıldum
- 5990 velī kaḡuḡda ēki ḥācetüm var
ki degül hīç birisi saḡa düşvār
- 5991 bir ol-kim şeh çün ēde ‘azm-ı ‘işret
tarab kıлмаḡa düze bezm-i ‘işret
- 5992 beni bir köşede gizle nihānī
şehe benden ‘ayān ētme niřānı
- 5993 ki görem ‘iř ü nūřı ‘izz ü nāzın
kılam fürce cemāl-ı cān²²⁹⁸-nevāzın
- 5994 ēkinci ben za‘ife çün bula yol
nikāh u ‘aḡd-ıla²²⁹⁹ hem-ser ola ol
- 5995 ēdersen bunları kılluḡ ēderem
v’egernī ḥod dönüp gene gēderem
- 5996 çü ma‘lüm ētdi maḡřūdını řāvūr
dēdi her buyruḡuḡ gözlerüme nūr
- 5997 ḡılāz-ıla şu denlü açdı sevgend
ki inandı aḡa dildār-ı dilbend
- 5998 pes evvel²³⁰⁰ rařř-ı Gülgūna yēr ētdi
düşüp gül-ruḡ öḡine aldı gētdi
- [239b] 5999 řehüḡ var-ıdı bir kaç ḥāř ḥargāh
ki yoḡ-ıdı özinden özgeye rāh
- 6000 ēletdi birisine řāha karşı
muḡābil kıldı mihri māha karşı
- 6001 ol otaḡ içre řīrīn tapusını²³⁰¹
ḡodı vü çıḡdı yapıdı ḡapusını
- 6002 oḡıyu rüz u baḡta²³⁰² āferīn bād
řehüḡ başı ucına geldi dilřād

²²⁹⁷ T: imden.

²²⁹⁸ T: dil.

²²⁹⁹ Yazmada: nikāh-ı ‘aḡd ile.

²³⁰⁰ T: andan.

²³⁰¹ T: řāvusını. B, BL: tapusını.

²³⁰² T: rüz baḡta.

- 6003 gehī bülbül bigi tavf êtdi bâğı
geh ölçerür bigi oldı çırāğı
- 6004 yuḥudan ḥurrem oyandı şehinşāh
götürdi baş felekden nête-kim māh
- 6005 sitāyiş kıldı Şāvūra ki êy yār
ben uyḥuda ṭapuḥdur baḥt-ı bīdār
- 6006 çü gözsüzdür uyur görmez cihānı
oyanuğa êrer devlet nişānı
- 6007 velī diñle ki ḥāb-ı ḥüb gördüm
eger düş ṭuş ola maḥbüb gördüm
- 6008 ki seyr eyleridüm bir bâğ içinde
nazīri olmaya uçmağ içinde
- 6009 görürken ḳadrumı yégrek melekden
elüme êndi nāgeh ay felekden
- 6010 ol ay-ıla êderven rāy u tedbīr
çü dānāsın düşümi eyle ta'bir
- 6011 bu resme açdı dil ta'bīre Şāvūr
ki sensin nūrı baḥtuḥ bâğı pūr-nūr
- [240a] 6012 felekdür ḳal'ası Şīrīndür ol ay
ênüp sen güne olur çift ü hem-tāy
- 6013 çü yüzi bigidür fikre münīr ol
olısar ṭapuḥa yār u müşīr ol
- 6014 bi-ḥamdi'llāh ki ḥayr oldı ser-encām
gel êmdi bu şafāya dutalum cām
- 6015 buyur bezm-i neşāt olsun seḥerden
şafaḳdan bâde vü sāğar ḳamerden
- 6016 çü düşe baḥr-ı Nīle²³⁰³ zevraḳ-ı nūr
cihānı ğarḳ êde deryā-yı kāfūr
- 6017 gezüp la'līn deñizde zevraḳ-ı zer
şafālar yelken olsun 'iş lenger²³⁰⁴
- 6018 belā ğarḳ-ābı dünyānuḥ ğamıdur
bu deryānuḥ necātı ol gemidür

²³⁰³ T: *dile*. B: *Nīle*.

²³⁰⁴ T çalışmasında bu ve bundan önceki beyitin yerine her iki beytin birer satırlarıyla oluşturulmuş bir beyit vardır.

**Bezm [ā]rasten-i Husrev ez-seher bünyād-ı şöbet be-
hevā-yı Şīrīn**

- 6019 bular bu sözde iken cirm-i hürşīd
felek tākına urdı taht-ı Cemşīd
- 6020 herāyīne düzelmege her āyīn
bezer āyīne-veş ‘ālem sarāyın
- 6021 çī ger maşrıkda dökdi hon-ı ni‘met
ërişdi mağribe dek luţf-ı rahmet²³⁰⁵
- 6022 bu hona hāzır oldu h‘āce vü kul
toyundu ins ü cin ü bay u yoksul
- 6023 düşī şevkına tırdı şāh-ı²³⁰⁶ Pervīz
buyurdu düzdiler dīvān yerin tēz
- [240b] 6024 bezerler bir mu‘azzam bārīgāhı
ki ala sāyesine mihr ü māhı
- 6025 kırarlar eyle ‘ālī sāyebānı
ki alçaq dërler andan asumānı
- 6026 serā-perde başı eflāka érđi
yavuz gözler dutulup hāka érđi
- 6027 kıpuya hāzır oldu pehlüvānlar
oturdu yerinden şāhib-kırānlar
- 6028 ola yüz şaf tıran şīrīn-şemāyil
şehūñ devrinde şan²³⁰⁷ zerrīn hamāyil
- 6029 maķām-ı hācib ü çavuş u serheng
şehe kırsu degül mīl ola ferseng
- 6030 yörđdi sākıyān-ı sīm-sīmā²³⁰⁸
olur peymāne-yi²³⁰⁹ zer la‘l-peymā²³¹⁰
- 6031 döküldi şol-kadar ni‘met firāvān
ki boşalsa tılaydı baħr-ı ‘Ummān²³¹¹
- 6032 buħūr oldu şu deñlü ‘ūd²³¹² u ‘anber
ki_olur Hinduñ ħarācı ħarc-ı micmer

²³⁰⁵ T: *luţfu rahmet*. (Dipnotta İ nüshası: *luţf-ı rahmet*).

²³⁰⁶ T: *şāh*.

²³⁰⁷ T: *hep*. (Dipnotta Üñ nüshası: *san*)

²³⁰⁸ Yazmada: *sīm ü sīmā*.

²³⁰⁹ Yazmada: *peymānına*.

²³¹⁰ Yazmada: *la‘l-ı peymā*.

²³¹¹ T: *baħr u‘ummān*. B, BL: *baħr-ı ‘Ummān*.

²³¹² T: *müşk*. B: *ūd*.

- 6033 y n p  on  un-ki Şeker oldu ta' am
olur dest r Şol-dem  aŐa ' ama
- 6034  alur Ő h-ıla Ő v r-ı  ad m ²³¹³
edep-perver g r  bir  a  ned mi
- 6035  uruldu bezm-i  alvet meclis-i  aŐ
ki Z hre mu rib oldu m h rak Őa
- 6036 g r  s z-ıla d zdi B ribed s z
 az n  v z-ıla  ıldı ser- g z²³¹⁴
- [241a] 6037  un ol ' s  dem  teŐ ' da urdu
ciğerden d d-ı dil²³¹⁵ D v da  rdi
- 6038 g r  el  engine urup Neg s 
nefesde²³¹⁶ d zdi m s  ar-ı ' s 
- 6039 ki Ermende²³¹⁷  urica  bezm    y n²³¹⁸
ba ıŐlamıŐdı anı Ő ha Ş r n
- 6040 ne meclisde d zetse B ribed s z
Neg s   eng-ile olurdu dems z
- 6041    ekisi na me v  Şavt  de mevz n
gir rdi ol  arabdan  ar a gerd n
- 6042 bular hem-dem  ılaca   eng   ' di
Şeker oda ya ardı teng-i ' di
- 6043  atarlar-ıdı Şan ' da Şekerler
delerler-idi ney bigi ciğerler
- 6044 ota ı-ki anda-y-ıdı²³¹⁹ Şem' [-i] p r-n r
 olanur-ıdı Şan perv ne Ő v r
- 6045 iŐ ret eyledi Ő v ra Ş r n
ki ota   ninde d ze  engi yerin²³²⁰
- 6046 ki _i er  perdeden ne  ıŐsa  v z
bu  aŐradan a a g re d zer s z
- 6047 nece Őer   tse dilber vaşf-ı  al n
mu ann  eyle  ıla  il    al n

²³¹³ Yazmada: *Ő v r u  ad m *.

²³¹⁴ T: *Nig s   eng ile olurdu dem-s z*.

²³¹⁵ Yazmada: *d d u dil*.

²³¹⁶ T: *nefesden*.

²³¹⁷ T: *Ermenden*.

²³¹⁸ Yazmada: *bezm-i  y n*.

²³¹⁹ Yazmada *ota ı-ki  dindi*. T: *ota  ardında idi*. B, BL: *ota ı-ki andaydı*.

²³²⁰ T: * eng yirin*. BL: * engi yerin*.

- 6048 Negīsāyı alup ilet-di Şāvūr
bu cennet kıatına ki_ anda-y-ıdı hūr
- 6049 ded-i bu perdeden ey bülbül-i elhān
göñülden diñle ne der hātif-i cān
- [241b] 6050 ol āvāz-ıla demsāz eyle sāzı
velī gey ihtirāz et saķla rāzı
- 6051 nevā bu perde āhengine düz rāst
muḥālif olma ol²³²¹-ki ola der-hāst
- 6052 bu yana Bāribed çün bülbül-i mest
Negīsā bir tarafda çengi²³²² der-dest
- 6053 ‘acebler şāh ol eki bülbülünü
ki_ ayırdı birbirinden ğulğulını
- 6054 ded-i ḥālī görelüm ṭālī ‘ ü fāl²³²³
dilinden bunlaruñ ne şerḥ eder ḥāl
- 6055 nigārīn arḥun arḥun açdı rāzı
Negīsā-y-ıla kılup perdebāzī
- 6056 çü kavlın muṭribe tefhīm kıldı
ğazel bu tarz-ıla ta‘līm kıldı
- Ğazel ḥonden-i Negīsā ez-zebān-ı Şīrīn**
- 6057 kapuñdan özge bulunmadı çün penāh baña
oş eşigüñ tozıdur gene²³²⁴ secdegāh baña
- 6058 şefi‘ edineydüm göz yaşın eşigüñde
velī ne çāre ki ‘özrüm durur günāh baña
- 6059 nazar fakīre kııl ey pādīşāh-ı ḥüsn-i cemāl²³²⁵
ki raḥmetüñ gūnidür raḥmet-i ilāh baña
- 6060 dök emdi dāne-yi vaşluñ ki ‘ömr ḥırmanını
degül yaķarsa cefāñ odı berg-i kāh baña
- 6061 ne gūnde²³²⁶ dāyire çekdi ‘izāruñuñ ḥattı
ki ḥalkā kamer nokta bigi rāh baña
- [242a] 6062 fiğān ki nergis-i mesti bu serv-i lāle-ruḥuñ

²³²¹ T: *eyleme it.*

²³²² T: *çeng.*

²³²³ Yazmada: *ṭālī ‘-i fāl.*

²³²⁴ T: *şimdi.*

²³²⁵ T: *ḥüsn ü cemāl.* (Dipnotta H nüshası: *ḥüsn-i cemāl*). M: *ḥüsn-i cemāl.*

²³²⁶ T: *ayda.*

içüp şarāb-ı gurūr eylemez nigāh²³²⁷ baña

6063 bu renc ü miñnete şefkat yoğ-ısa vāy beni
bu derd ü ĥasrete raħm étmez-iseñ āh baña

Meşnevi

6064 ġazel kaṭ' eylemedin ol maķāli
dédi bu meşnevīle vaşf-ı ĥālī

6065 ki uyıma bir dem ey devlet gözi sen
teferrüc kıl sa'ādetlü yüzi sen

6066 firāķuñ tağın aş ey şubḥ-ı ümīd²³²⁸
ki rüşen kıldı cān milkini²³²⁹ ĥurşīd

6067 yüzüñ bir dem ağard ey kara baħtum
ki sultān taħtına erişdi raħtum

6068 başuñda ħoma ey ṭālī' girānlık
tüvānāsın neçündür nā-tüvānlık

6069 feraħ cāmına ur ey dest desti
ki bula kūze-yi ġuşsa şikesti

6070 gözüm yaşı deñiz cismüm gemidür
'ināyet yelinüñ şāhum demidür

6071 ciger pür zaħm [u] yürek tolu ĥündür
teraħħum eyle kim şayduñ zebündür

6072 yüzüm ĥāk eyledüm ey serv-i çālāk
n'ola sāyeñ bu ĥāki eylese pāk

6073 çün étdüm ten vücūdını 'adem ben
n'ola cān farkına başsañ ħadem sen²³³⁰

[242b] 6074 boyun tartup dédümse dün emīrem²³³¹
bugün ħapuñda oş ĥor u ĥaķīrem

6075 şaçum boynumda dost miskīn²³³² resendür
niķābum girpigüm tīğ u kefendür

6076 giçilikden eger ağzum étdise nāz
ulular giçi suçından gelür vāz

²³²⁷ Yazmada: *negāh*.

²³²⁸ Yazmada: *şubḥ u ümīz*.

²³²⁹ T: *mülkini*.

²³³⁰ T: *başsam ħadem ben*. B, BL: *başsañ ħadem sen*.

²³³¹ T: *kim esīrem*. B, BL: *dün emīrem*.

²³³² T: *müşkīn*.

- 6077 dilüm oldısa sözde tîz dendân
ağa darb urdı [dür] la'1 oldı zindân
- 6078 gözüm terk êtdi²³³³ ise teng-çeşmî
deñize boğdı hindü bigi çeşmi²³³⁴
- 6079 kaçum karşıña oldısa kemândâr²³³⁵
ur oğ-kim sen-dahı olğıl kemândâr²³³⁶
- 6080 ve ger zülfüm sözüñden çekdise baş
başın kesdüm saña olsun uzun yaş
- 6081 koluña ger belüm olmadı naħcîr
şaçum boynına şaldı bend ü zencîr
- 6082 Süleymân şalvetine doymaya mür
degüldür serçe Sîmurğ-ıla hem-zür
- 6083 dirîgâ küh-ı a'zam kâha şıgmaz
felek bu câh-ıla çâha şıgmaz
- 6084 ne baş kim nüzl-i derbâna yaraşmaz
nişâr-ı pây-ı sulţâna yaraşmaz
- 6085 yaramazsam ki kuyam elüñe şu
ko izüñ çalmağ olsun yüzüme hû
- 6086 ve ger degmezse yüzüm olmaya hâk
ko zülfüm taş eşigüñ eylesün pâk
- [243a] 6087 buhûr eyleyimezsem 'üd u kandı
yağa bir köşede cānum sipendi
- 6088 bu eşikte ki 'ālem cirm-i kemdür
şefa'atcüm hemîn bāb-ı keremdür
- 6089 çü 'özümden geçürdüm²³³⁷ ben
ne dil-ile dileyem 'özümi ben
- 6090 demiş t̄ali' bitisin yazan ey şāh
ki yek t̄ali' lü peyki t̄ez alur rāh
- 6091 ben ol peykem ki t̄ali' māh edindüm
cihāmı bir gecelik rāh edindüm
- 6092 dilerdi h̄alvet olmağ cān senüñle
peyāmum var-ıdı penhān senüñle

²³³³ T: *gözüm türki itdi*. (Dipnotta H nüshası: *gözüm terk itdi*). M: *gözüm terk itdi*.

²³³⁴ T: *hişmî*.

²³³⁵ T: *kemān-vār*. B, BL: *kemāndār*.

²³³⁶ T: *kemān var*. BL: *kemāndār*.

²³³⁷ Yazmada: Fazladan 'özümi sözcüğü yazılmıştır.

- 6093 uçup geldüm ki ‘arz edem peyāmum
degürem ağız ağıza selāmum
- 6094 oduñdan şem‘ bigi akıdup yaş
kadem başdum vü ortaya kodum baş
- 6095 hayālün ger dutarsa işümi süst
tutam gözüm yaşı teg etegin cüst
- 6096 kemer bağlar-ısa kanuma hattun
yazıldı yeridür cānuma hattun
- 6097 başa bu ‘ilmi ‘ışk eyledi ta‘līm
ki étdüm cān u ten tapuña teslīm
- 6098 bilürven ne ki dilersin kılursın
birez yégrek dutarsañ sen bilürsin
- 6099 Negīsādan bu kavlı olınca peydā
şehinşeh kaldı mest ü deng ü şeydā
- [243b] 6100 dedü feryād édüp ey Bāribed tēz
cevābında bu şehdüñ ol şeker-rīz
- 6101 ne kışsa kılsa hālüm dili takrīr
gazelde ol hadīsi eyle tefsīr
- 6102 hemān-dem urdı ‘ūda Bāribed çeng²³³⁸
kılup sāzına sūz u āhı āheng
- 6103 düzüp şi‘rin maķām-ı āşinādan
muħayyer kıldı ‘uşşāķı nevādan

Ġazel ħānden-i Bāribed ez-zebān-ı Ĥusrev

- 6104 nesīm-i dost-mıdur yā hevā-yı cān ola mı
dimāġı tāzeleyen bŷy-ı dilsitān ola mı
- 6105 cemāl-ı cilvesine müjde-yi²³³⁹ vişāl veren
hayāl degülse māh-ı miħribān ola mı
- 6106 sa‘ādet ılduzı burç şerefde toġdı-mı yā
‘ināyet-i ezeli vü baħt-ı nāgehān ola mı
- 6107 Sikender érmedügi çeşme seyr édüp zulumāt
bu teşne cānına ol Ĥāzrden revān ola mı
- 6108 eger-çi la‘lı bize gösterür emān yüzügin
gözi kıyar kanuma zerrece emān ola mı

²³³⁸ T: çeng.

²³³⁹ Yazmada: müjdine.

- 6109 néce nişāne ola ğam taşına sırça gönül
atar gözüm güheri hayrdur nişān ola mı
- 6110 çü yok cihānda başuma kapuñdan özge penāh
ger āstīn ele girmezse āsitān ola mı

Meşnevī

- [244a] 6111 çü gösterdi ğazel tarzında havlın
düzetdi meşnevī tavrında kavlın
- 6112 sehergeh ‘ışk hamrın nüş kıldum
bu şerbet neşvesinden cüş kıldum
- 6113 pes ol cüş-ıla kıldum seyr-i rūhı
hem ol seyr-ile kesb étdüm fütūhı
- 6114 érişdi menzilüm bāĝ-ı behište
gözüm tuş oldı nūrānī sirište
- 6115 eger-çi nūr līkin nār urucı
gönül açıcı vü āhir hār urucı
- 6116 şanasın gencdür girmiş hişāra
güher-veş yer édinmiş seng-i hāre
- 6117 açuk gönli gözi kapusı beste
dürüst āyīni vü ‘ahdı şikeste
- 6118 tolu cennet yemişler-ile bāĝı
érişmiş tāze vü ter her budāĝı
- 6119 şunup elma déyü vurdı gönle nār
tolu hurmā-y-iken vérdi bize hār
- 6120 benem ol bāĝa oş bülbül yerine
dikenlerin görürem gül yerine
- 6121 nesīm-i dostı²³⁴⁰-mı buldı dimāĝum
hayālī genci²³⁴¹-mi görür çirāĝum
- 6122 ne hayvān çeşmesinden aķa bu cūy
ne bostān güllerinden ola bu būy
- 6123 meger āhū-yı Çīn érđi seherĝāh
ki miskīn²³⁴² nāfe oldı taraf-ı hargāh
- [244b] 6124 meger kıldı güzer bād-ı behiştī

²³⁴⁰ T: *dost*.

²³⁴¹ T: *genc*.

²³⁴² T: *müşkīn*.

ki reşk-i ravza êtdi bāġ²³⁴³ u deşti

- 6125 meger ki_uyardı devlet şem'-i ikbāl
ki ġam pervānesi yaġdı per ü bāl
- 6126 meger cūş êtdi āb-ı zindeġānī
ki bize vèrdi²³⁴⁴ 'ömr-i cāvidānī
- 6127 meger açdı kanat tāvūs-ı ġurşīd
ki pūr-nūr oldı oş ġülzār-ı Cemşīd
- 6128 meger seyr êtdi ol servūġ semendi
ki bulduġ sāyesinde ser-bülendī
- 6129 meger ġüftār-ı Şīrīndür şeker-rīz
ki 'ācīzdür cevāba cān-ı Pervīz
- 6130 meger şundı şarāb ol şehd-i nūşı²³⁴⁵
ki éder her köşe oş cūş u ġurūşı
- 6131 meger şāyyādına eyler-iken nāz
dutuldı dāma ol āhū-yı tannāz
- 6132 éderken mekr-i destān²³⁴⁶ şundı mı dest
dururken bīkr ü mestūr oldı mı mest
- 6133 érişdi mi duġānum revzenine²³⁴⁷
ki od bıraġdı āhum²³⁴⁸ ġırmanına
- 6134 yāġod yaşum demin gözetdi ġètdi
etegini çü ġanlusıdı dutdı
- 6135 éderven gözleri sıġrine sevgend
ki oldur Bābil ehline zebān-bend
- 6136 içürven andı zūlf-i serġeşine
ki dutraġdur dil ü cān āteşine
- [245a] 6137 ġılurvan serv-i ġaddına yemīni
ki salsa sāye nūr eyler zemīni
- 6138 ki elüme ġirürse ġāk-i rāhı
édem başuma tāc ol pādīşāhı²³⁴⁹

²³⁴³ T: *tag*.

²³⁴⁴ T: *k'ana virildi*. B, BL: *ki bize vèrdi*.

²³⁴⁵ T: *şehd ü nūşı*. M: *şehd-i nūşı*.

²³⁴⁶ T: *düzerken mekr ü destan*.

²³⁴⁷ Yazmada: *revzinine*.

²³⁴⁸ T: *cānum*.

²³⁴⁹ T: *tāc-ı pād-şāhī*.

- 6139 kamu ‘aybumla ger maqbül olam ben
cihāna şāh aña kem²³⁵⁰ kul olam ben
- 6140 gel ey cān derdine dermān tapuñdur
buyur dervişüñe ihsān kapuñdur²³⁵¹
- 6141 demezven pādişāham pür sipāhem
katuñda²³⁵² pür günāham ‘özrih²³⁵³ āhem
- 6142 ğam-ıla şehliğuñ yoqdur şafāsı
belī var ne-ķadar dersenğ belāsı
- 6143 ciger kan tıldı nece dökmesün göz
ne zālīm baña göyündürmeye öz²³⁵³
- 6144 yürek yarıldı nece olmayam güm
ne kāfir etmeye baña teraħħum
- 6145 yüce bālāna²³⁵⁴ nece érürem dest
ki şalduñ beni furķat pāyına pest
- 6146 çü bağlandı şaçuñ ‘aķdında kārüm
saña kıldı hisāb-ı bī-şomārüm
- 6147 diñince²³⁵⁵ Bāribed āhından āheng
Negīsā gene²³⁵⁶ aldı eline çeng
- 6148 erişdi ķavl-ı Şīrīnden işāret
ki şāha bu ğazel vère beşāret

Ġazel ħonden-i Negīsā ez zebān-ı Şīrīn

- [245b] 6149 ne ķayğu kılcā cānuma şaçuñuñ pīç ü tābından²³⁵⁷
gözüm ğöñlüm çü rüşendür cemālūñ āfitābından
- 6150 kapuñ firdevs-i ‘alādur çü girdük bāb-ı raħmetden
neçeme ‘aşīyüz ķurtar bizi furķat ğazabından
- 6151 cigerden cāndan almışdur gözüm la‘l u ğüher²³⁵⁸ gencin
bu deñlü armağan çoķdur saña genc ü ħazāyinden²³⁵⁹

²³⁵⁰ T: kem sözeüğü yoktur.

²³⁵¹ T: tapuñdan/ķapuñdan.

²³⁵² T: ķapuñda. B: katuñda.

²³⁵³ T: göz. B, At: öz.

²³⁵⁴ Yazmada: bālā ki.

²³⁵⁵ T: diķince.

²³⁵⁶ T: yine.

²³⁵⁷ Yazmada: pīç-i tābından.

²³⁵⁸ Yazmada: la‘l-ı ğüher.

²³⁵⁹ Yazmada genc-i ħazāyin. T: gencüm ħarābından.

- 6152 şarāb-ı erġuvānīdür duġānī lāle cāmında
ne an amdısa odunda benüm baġrum kebābından
- 6153 bahāruŋ revnaķı vaşfı behiştüŋ zīneti şerhi
amu bir faşl-ı bāb-imiş senüŋ ħüsnüŋ kitābından
- 6154 gel ēy devlet gözi bir dem yaķup dīdāra bīdār ol
ola kim oyana nāgeh bu baġt-ı ħufte²³⁶⁰ ħābından
- 6155 elā ēy sākī-yi bākī ki mest eyledüŋ āfākı
n'ola bir cur'a feyz ētseŋ bize luţfuŋ şarābından

Meşnevī

- 6156 çü ħatm oldı ġazel fikr-i avīden
müşerref ıldı bezmi meşnevīden
- 6157 ki ēy cān ħalvetinde şem'-i rüşen
göŋül bāġı içinde tāze gülşen
- 6158 izüŋ tozı gözümüŋ tütüyāsı
gözüŋ zaġmı başumuŋ ħün-bahāsı
- 6159 yüzüŋ bostānı cennet nevbahārı
ħattuŋ reyġānı kevşer sebzezārı
- 6160 baġa senden ıraġ dirlik gerekmez
cihān u cān-ıla birlik gerekmez
- [246a] 6161 ne nüş ētdüŋ ki yüzüŋ nūra dönmiş
ol ēki fitneler maġmūra dönmiş
- 6162 çü bunuŋ bigi yüzden dūr olam ben
helāk ētsem özüm ma'zūr olam ben
- 6163 günüm ħālüm²³⁶¹ şorarsaŋ ēy perī rū
yüzüŋ ayına dut āyīne arşu
- 6164 ki āyīne ħaber vēre yüzüŋden²³⁶²
ne anlar yutduġın göŋlüm gözüŋden
- 6165 ħatā dedüm o baķma ēy but-ı Çīn
ki gendüzün görendür ħoştenbīn
- 6166 var ol āyīneyi dutma muķābil
ki ankı naķsa baķsa²³⁶³ ola ābil

²³⁶⁰ Yazmada: *baġt u ħufte*.

²³⁶¹ T: *ħālin*.

²³⁶² T: *özüŋden*. (Dipnotta İ nüshası: *yüzüŋden*). B: *yüzüŋden*.

²³⁶³ T: *baķsaŋ*. B, BL: *baķsa*.

- 6167 saña bënüm gözüm āyīne yéter
ki gösdermez yüzün den ğayrı peyker
- 6168 hoş iç sen bensüz acı hamr-ı şīrīn
baña telḡ oldu sensüz ‘ömr-i şīrīn
- 6169 zihī kısmet ki oldu ēy dilefrüz
saña tiryāk [u] baña zehr-i cānsuz
- 6170 şanur[d]um²³⁶⁴ kim qalıcak bī-kes ü zār
baña sen yār olasın çār u nāçār²³⁶⁵
- 6171 hazīn cān olıcak miḡnet esīri
esirgeyüp olasın destgīri
- 6172 çü qaldum baḡt atından şimdi yayak
alursın el dutacak yerde ayak
- 6173 bu bī-zūrı neçe āzār kılamak
saña yāram dēyeni zār kılamak
- [246b] 6174 gözüne gerçi ḡudur kana kıymak
yavuz olur günehsüz cāna kıymak
- 6175 gözüm²³⁶⁶ senden ne var gül bulsa²³⁶⁷ ḡārı
olur bir yüze gülmek daḡı bārī²³⁶⁸
- 6176 zārüretten taşıdum kapuḡa raḡt
ki eder katı gün şahsuḡ yüzün saḡt
- 6177 yüregümde komadı ḡabs yağum
ki bu yēle çıkardum oş çırāğum
- 6178 teraḡḡum vaḡtıdur maḡrūma ēy yār
ki qalmaz ber-ḡarāra²³⁶⁹ çarḡ-ı ḡaddār
- 6179 bu dem demsāz olalum eyleme nāz
ki dün ḡētdi bugün yarına qalmaz
- 6180 bırakma yarına bugün işini
bilürsün ‘ömr ü vaḡtuḡ ēvişini
- 6181 çü qalmaz hīç yāra dehr-i yārī
ne ḡalk-ı şeh²³⁷⁰ ḡor ne şehriyārı

²³⁶⁴ T: *sanurduḡ*. B, BL: *şanurdum*.

²³⁶⁵ T: *çāre-i kār*. M: *çār u nāçār*.

²³⁶⁶ T: *özüm*. B, BL, M: *gözüm*.

²³⁶⁷ T: *bilse*. (Dipnotta H nüshası: *bulsa*). M: *bulsa*.

²³⁶⁸ T: *yārī*. B, BL: *bārī*.

²³⁶⁹ T: *bir ḡarāra*. At: *ber-ḡarāra*.

²³⁷⁰ Yazmada: *ḡalk u şeh*.

- 6182 buçuk sā‘at ki var mühlet ecelden
ét elden ne gelürse hoş ‘amelden
- 6183 hoş oldur kim²³⁷¹ yavuzluğdan kaçavuz
eyü gün fırsatında hoş geçevüz
- 6184 bahāruñ vaqtıdur sür ey dilefrüz
ki eylemez cihān her faşlı nevrüz
- 6185 ne gül kim koğmaz anı ādemī zād
hazān vaqtı erüşdükde alur bād
- 6186 gülüñ devrinde alınur gül-ābı
çü vaqtı fevt ola hāk alur ābı
- [247a] 6187 gel ey devletde bāzārı olan tēz
kesād ehlinden inen kıılma perhiz
- 6188 gücün yētdükçe al kāsıd tavarı
ki bir gün bula şāyed rüzigārı
- 6189 dürüst olursa kıymetlü hemīşe
şınuğ şarşuğda²³⁷² girür geh geh işe
- 6190 bahāsuz bulduğun atma yabana
dil ü cān nağdını şatma cihāna
- 6191 murādum çoğ aradum milk-i²³⁷³ cānı
senün vaşluğdur āb-ı zindegānı
- 6192 eşigünğden²³⁷⁴ eger bālā eger zīr
yüzüm dönmezven ursa²³⁷⁵ tır ü şimşīr
- 6193 çü²³⁷⁶ étdüm bu eşükde işümi fāş
yā işüm başa vara yā²³⁷⁷ vèrem baş
- 6194 ne söz kim şimdi yādum eyledüm sāz
çü muṭrib perdeden vèrürdüm āvāz
- 6195 bu yolda nēce dutam her demi ben
oş açdum barğ bigi perdemi ben
- 6196 hayālünge nēce dēyem sözümi
gerek açam cemālünge yüzümi

²³⁷¹ T: *ki*.

²³⁷² T: *sarmakda*. B, BL: *şarşuğda*.

²³⁷³ T: *mülk-i*.

²³⁷⁴ T: *işigünğdür*. B: *eşigünğden*.

²³⁷⁵ T: *irse*.

²³⁷⁶ T: *çün*.

²³⁷⁷ T: *yā iş başa vara yāhūd*. (Dipnotta İ nüshası: *yā işüm başa vara yā*). B, BL: *yā işüm başa vara yā*.

- 6197 gözüme tütüyā gerdüñ alam ben
gehī buse gehī derdüñ alam ben
- 6198 ben içem başın ucında mey-i nāb
seni kaplamış ola mest-i hāb
- 6199 tadam la‘luñdan eyle şehd ü şīri²³⁷⁸
ki bir gözün gülüp ağlaya biri
- [247b] 6200 bu mūma eyle naqş edem nigīnün²³⁷⁹
ki ne elün tuya ne āsiteynün
- 6201 dēr-āgūş eyle eyleyem bēlünjī
ki depretmeye elüm bir kıluñı
- 6202 şafā eyle süre cānum tenünğden
ki gören saçmaya pīrāhenünğden
- 6203 ger elümden gele bir lahza bu kār
vère²³⁸⁰ her dikenüm bir tāze gülzār²³⁸¹
- 6204 Hudāyā bu düşümi hayra döndür
baña hayrın u şerrin gayra gönder²³⁸²
- 6206 başından ayağa yakdı yaqasın
eli urup çekdi çāk etdi yaqasın
- 6207 dēdi ol Bāribed tēz ol meded kıl
beni gārķ eyledi bu sēle²³⁸³ sed kıl
- 6208 oduma saçmaz-ısañ şu göyündüm
çırāğa yağı kuymazsan söyündüm
- 6209 kuşandı Bāribed ney bigi hāli
gene ‘ūdına vērđi gūşimāli
- 6210 tarab-engīz kul-ıla düzüp sāz
münāsib bir gāzel kıldı²³⁸⁴ ser-āgāz

Ġazel hānden Bāribed münāsib

- 6211 dün saçı zulmın uzatdısa bu ser-gerdānına
oş bugün ‘adlı yüzi raħm etdi raħmet cānına

²³⁷⁸ Yazmada: *şehd-i şīr*.

²³⁷⁹ Yazmada: *negīnün*.

²³⁸⁰ Yazmada: *dēre*.

²³⁸¹ T: *gūl-nār*. B: *gūl-zār*.

²³⁸² T: *döndür*.

²³⁸³ T: *seyl*.

²³⁸⁴ T: *itdi*.

- [248a] 6212 ğamzesinden dembedem yağsa başuma tîr u tîğ
hük m anuñdur kul anuñ dutduğ boyun fermânına
- 6213 kaşı yayını cihân edemez-iken destikeş
gördi k'öldürdi²³⁸⁵ egilüp raħm²³⁸⁶ eder fermânına
- 6214 şehd-i şekker²³⁸⁷ ne dil-ile vère ağızından nîşân
ki âyeti şîrînligün enmişdür anuñ şânına
- 6215 delü göñlüm herze-güyına 'aşâ zülfün kılı²³⁸⁸
şinduğınca yègrek urur âferîn çevgânına
- 6216 teşne cānum kan yudar la 'luğa²³⁸⁹ karşı eylemez
ğamzeñ oğından Ğazar²³⁹⁰ beñzer şuşadı kanına
- 6217 neçeme dermādayam derd ü belā-yı 'ışk-ıla
ger vèrem bu derdi nāmerdem cihân dermânına

Meşnevî

- 6218 çü hatm êtdi²³⁹¹ ğazel *sab 'u'l-masānî*
kılur bu meşnevîle şahfih'ânî
- 6219 ki èy cān sebzesinüñ tâze servi
göñül gülzârınuñ zîbâ tezervi
- 6220 cemālün 'ayn-ı cānuñ rüşenâsı
hayālün baħr-ı 'aynuñ âşinâsı
- 6221 lebüñ cān derd-i mendinüñ tabîbi
dilün cennet gülünün 'andelîbi
- 6222 felek şadrında gerdün bedre ser-tâc
melek cavķına şevķuñ zevķ-ı Mî'rac
- 6223 behîşt ârâyiş ister zînetünğden
eder Tübâ temennî rif'atunğdan
- [248b] 6224 ezelde zülf ü hālün²³⁹² murğ-ı cāna
ķapuñda eyle saçdı dāne dāne²³⁹³

²³⁸⁵ Yazmada: gerdin aldurdı.

²³⁸⁶ T: *meyl*.

²³⁸⁷ T: *şehd ü şekker*. M: *şehd-i şekker*.

²³⁸⁸ T: *kılı*.

²³⁸⁹ T: *la'lün ki*. BL: *la'luğa*.

²³⁹⁰ T: *nazer*. B, BL: *Ğazar*.

²³⁹¹ T: *oldı*.

²³⁹² Yazmada: *zülfi hāl*

²³⁹³ T: *dām u dāne*.

- 6225 ki yüz²³⁹⁴ yêrden atarsa gözlerün tîr
gözüm üstine yüz döndürmezem bir
- 6227 kılavan şanma cevründen figānı
cefā ki tartaram tartınca cānı
- 6228 dēme ki guşşan ile bağlayam dem
belādan érmezem érince va‘dem
- 6229 çü yār-ı nāzenīnsin kesme nāzuñ
ki nāzükdür her işi dilnūvāzuñ
- 6230 çü dilsūz olduñuñ baña çi demsāz
ki ben sūz u sāza²³⁹⁵ düzmişem sāz
- 6231 tapuñsuz nūş-ı bāde nīş-i cāndur
şurāhī-veş yüregüm tolu kıandur
- 6232 hūm-ı mey bigiyem ‘ışkuñda pür cūş
durur[v]an mihr urup ağızuma hāmūş
- 6233 dilüm dutuldu érdi hūlka cānum
başum açıldı dökülsün kıo kıanum
- 6234 esirge éy şanem ol ‘özrih‘āhı
ki éder²³⁹⁶ bir günāha her gün āhı
- 6235 terahhum kııl bu zār u dilfigāri²³⁹⁷
ki her sözde kıılır yüz sūz u zārī
- 6236 ne harfum²³⁹⁸ kim tapuña nā-sezādur
kıalem çek kim kıuluñ işi kıaťādur
- [249a] 6237 penāhum yok kıapuñ kıaşından artuk
şefi‘um yok gözüm yaşından artuk
- 6238 ne var vérmez-iseñ bir kıaş eşikden
başumı ırmazam ben kıaş eşikden
- 6239 sulayam gözlerüm-ile²³⁹⁹ sarāyuñ
süpürem yüzüm-ile²⁴⁰⁰ hāk-ı pāyuñ
- 6240 göñül şayrusı cān kıartar sitemden
ne var inlemez-ise²⁴⁰¹ şor keremden

2394 T: *biy.*

2395 Yazmada: *sūza sāza*. T: *söz ü sāza*.

2396 T: *eyler*. B, BL: *éder*.

2397 T: *zār-ı dil-figāri*. B, M: *zār u dilfigāri*.

2398 T: *harfem*. (Dipnotta H nüshası: *harfüm*). B, BL: *harfum*.

2399 T: *göz yaşı ile*. (Dipnotta İ nüshası: *gözlerüm*). B; BL: *gözlerümile*.

2400 T: *kirpigümle*. B, BL: *yüzümile*.

2401 Yazmada: *anılamaz-ısa*.

- 6241 ve ger ‘ār eylesen şormağa ey şāh
düşer-isem yeter gönlünge geh gāh²⁴⁰²
- 6242 benüm senden dū ‘ālemde naşībüm
bir aņmaqđur unutmazsaņ ħabībüm
- 6243 selāmuņdan ne var maħrüm-ısa gūş
dil ü cān yāduņ-ıla tazedür oş
- 6244 ğamuņdan dēmezem ğamnākam ey dost
kimem bu yolda ben ne ħākem ey dost
- 6245 benem ‘āşık baņa derd ü ğamı kıo²⁴⁰³
çü sen ma‘şūkasın saņa ne kayġu
- 6246 cihān devri degül çün cāvidānī
gel ey cān ħoş geçür devr-i zāmānī
- 6247 buçuķ dem bu cihān-ı bī-vefāda
el erdüġince ol ‘ış ü şafāda
- 6248 ki çok devr ede devrān u zamāne
ne nām aņıla bizden ne nişāne
- 6249 çü kül naķd ola oda yatmaġ olmaz
eyü ġüni yavuza şatmaġ olmaz
- [249b] 6250 bozılsa bendeki bünyād-ı fānī
saņa olsun ħayāt-ı cāvidānī
- 6251 ħazān-ı ğam kılursa beni topraķ
senün eksilmesün baġuņda yapraķ
- 6252 ben olursam kayırmaz ‘ışķ esīri
var ol sen baĥt [u] taĥtınuņ emīri
- 6253 çün oldı Bāribed ħarfi dūr-efşān
bu şavt-ıla ki dedüm²⁴⁰⁴ düzüp elĥān
- 6254 dimāġ-ı cān terāneyle ter oldı
ġam-ı dil naġme-y-ile kemter oldı
- 6255 bu terlik yaķdı Şīrīnün çırāġın
hevā odı eritdi ‘aklı²⁴⁰⁵ yaġın
- 6256 şu resme kıldı ol āh serv-i āzād
ki ol āh-ıla düşdi şāha feryād

²⁴⁰² T: *nā-gāh*. B, BL: *geh gāh*.

²⁴⁰³ T: *ħū*. (Dipnotta H nüshası: *ķo*). B, At, M: *ķo*.

²⁴⁰⁴ T: *şüretle ki*. B, BL: *şavtula ki dedüm*.

²⁴⁰⁵ T: *‘aklı*.

- 6257 çün êrdi Huseve āvāz-ı Şîrîn
olur yüz sūz-ıla demsāz-ı Şîrîn
- 6258 ne perdeyle ki Şîrîn keşf êder rāz
olur Pervîz ol āhenge hem āvāz
- 6259 bülend êtdükçe ol āh-ı ‘alāle
bu dahı tēz êder efgān u nāle
- 6260 nēte-kim tağa şahş êdüp şadāyı
gērü yanğudan ala ol edāyı
- 6261 çü demsāz oldu ‘aşıklar semā ‘ı
aradan gētdi muṭribler şudā ‘ı
- 6262 işāret eyledi Şāvūr[a]²⁴⁰⁶ hālî
ki ḥayme ğayr-ı şehden ola hālî
- [250a] 6263 çü Husev şabr ṭonın eyledi çāk
bu şavṭa karşı atıldı ṭarabnāk
- 6264 ṭurup tahtından êtdi ‘azm-ı dergāh
êrişdi yēl bigi Şāvūr-ı āgāh
- 6265 elin dutdı eyitdi évme epsem
göge êrdün yērüñi bekle bir dem
- 6266 çî ger ser-bāz êdüpdi ‘ışk-ı²⁴⁰⁷ Şîrîn
ayağ bükdi çü gördi destgîrin

Resîden-i Husev ü Şîrîn be-yek-dîger

- 6267 pes açdı hoḳḳa-yı²⁴⁰⁸ ḥargāhı Şāvūr
ki şarkından²⁴⁰⁹ tecellî kıldı ol nūr
- 6268 hezārān ‘izz ü nāz-ıla mertebeyle
şafā vü nūr u ferr ü kevkebeyle
- 6269 ḥırāma[n] yöriyüp ol serv-i gül-pāş
şeh-i şimşād ayağına ḳodı baş
- 6270 çü şeh devlet başın pāyında gördi
sa ‘âdet oḳını yayında gördi
- 6271 elif lām êdüp oldu yāra pā-māl
ṭolaşdı lām-elif-veş ol êki dal

²⁴⁰⁶ T: *kıldı şeh Şāvūra*. B, BL: *eyledi Şāvūra*.

²⁴⁰⁷ T: *idüpdür şāh*.

²⁴⁰⁸ T: *şukka-i*. BL: *hoḳḳa-yı*.

²⁴⁰⁹ T: *şevḳından*. B, BL: *şarkından*.

- 6272 ele alup kademden gerd-i rāhın
kodi farkına ol devlet külāhın
- 6273 dēdi yerūñ gözümdür çün gühersin
kadem farkuma baş kim tāk-ı sersin
- 6274 ne hızm̄et ki_ētdi Şīrīn meskenetden
birine şeh biñ ētdi her cihetden
- [250b] 6275 el ayak öpişü²⁴¹⁰ çün dize geldi
dururağ²⁴¹¹ işleri ağıza geldi
- 6276 ēdicek şeh şekerden cüst-ü-cūluk
birez Şīrīn belürdür turş-rūluk
- 6277 melik hayrān olur ki ol serv-i gül-reng
bu şādılıkda neçün ola dil-teng
- 6278 nihān şāhuñ dēdi şem'ine Şāvūr
ki tūt bu ay dutulduğımı ma'zūr
- 6279 ki tā şimdiye dek bu yār-ı cānī
eyü ad-ıla kıldı zindegānī
- 6280 bugün kim buldı sultān dest-i muṭlak
üşenür kim kōna harfına barmağ
- 6281 begendi cān-ıla ol şīveyi şāh
ki 'iffet dost olur cān āgāh
- 6282 pes ētdi 'ahdı çok içdi²⁴¹² yemīni
ki dilber cāndan ırsun dil ğamını
- 6283 ki tā ben kılmayınca 'urs u āyīn
hezārān 'izzet-ile 'ağd-ı kābīn²⁴¹³
- 6284 olursa mihr-ile cān 'uğdesi hāl
kōmazvan dürc-i gevher mührine el
- 6285 bu kavl u 'ahda²⁴¹⁴ şādān oldı Şīrīn
gülüp gösterdi mehden 'ağdı pervīn
- 6286 hayāt ağıdurağ la'luñ susağı
alur sīmīn ele zerrīn ayağı
- 6287 çü düşmiş-idi 'ışkı hummına cūş
baş urup kıldı şeh şādīsine nüş

²⁴¹⁰ T: *dirken iş*. (Dipnotta İ nüshası: *öpüşi*). BL: *öpüşi*.

²⁴¹¹ T: *varurağ*.

²⁴¹² T: *kıldı*.

²⁴¹³ T: *'ağd u kābīn*. B: *'ağd-ı kābīn*.

²⁴¹⁴ T: *kavl-ı 'ahda*. B, BL: *kavl u 'ahda*.

- [251a] 6288  derek  amzesi  amm zlıklar
kılura  z lfi  ab k-b zlıklar
- 6289 ger  başladı şirink rlı a
dili²⁴¹⁵  erb eyley p dild rlı a
- 6290 ger  ya dı ya a ı n rı n rı
ger  şaldı dil-i b -z ra z r 
- 6291 ger  y k ta la‘lı  tdi  avv ş
ger  s nb l g l  zre oldu ra   ş
- 6292 urur gene lebi ol b deye dest
ki  der cur‘ası s k leri mest
- 6293  der z verleri eyle h r ş 
ki mu riblerden alur şavtı h ş 
- 6294    k kdı b lb l-i şeh dostdan g l
 ıkar  amdan n te-kim postdan g l
- 6295 g le nergislerin eyle d k bdi
ki şan girp kleri eyle d k bdi
- 6296 geh  hem-reng olur l le g l-ile
geh  g l deste ba lar s nb l-ile
- 6297 geh   oncayla la‘lı hem-dem eyler
geh  şehd-ile şiri s nb l-ile
- 6298 geh  şimş d[1] k lur serve m yil
geh  bill ra s m eyler  am yil
- 6299 Sikender-veş gezer geh²⁴¹⁶ k in tı
geh  er²⁴¹⁷  azr-veş  b-ı  ay tı
- 6300 geh  furkat d nini z kr²⁴¹⁸  derler
geh  vuşlat g nine ş kr  derler
- [251b] 6301 geh  b se ken r u ş ve v  n z
geh  lu f u vef ²⁴¹⁹ ikr m u i‘z z
- 6302 geh  hicr n ‘az bından şik yet
geh   am serg zeştinden  ik yet
- 6303  ki od-ıla şu odda v  şuvda
birik p nesne  almadı busuda

²⁴¹⁵ T: *dilin*.

²⁴¹⁶ T: *gezerken*. B: *gezer geh*.

²⁴¹⁷ T: *ki i e*. B, BL: *geh i er*.

²⁴¹⁸ T: *şikr*.

²⁴¹⁹ Yazmada: *lu f-ı vef *.

- 6304 ala mı Őadılıdan hı b
 u meh murib ola hurŐd s
- 6305 atınca Őub ol eki hevy
 srerler Őıd-ıla zev u Őfy
- 6306 seergehden gr erince aŐam
 bular vrmedi devr-i cma encm
- 6307 Őaf v zev ıŐ-ıdı mdm
 ulaŐdurup ydi gn Őuba Őm
- 6308 velikin sde v pk idi Şohbet
 yo-ıdı kurb-ı lebden gy kurbet
- 6310 ydinci dn buyurdu Őh kim mh
 gr oz menziline erre rh
- 6311 ki t edince sultn urs u ayn
 gene seyr etdre burcında ayn
- 6312 pes ol Őh erdi gr al asına
 gher-veş taşdan edindi hzne
- 6313 u kse oldu ol smn-tene seng
 Őaf nadından oldu dehr eli teng

[252a]

Azm kerdn-i Husrev be-Medyn

- 6314 felek n dikdi altun bdbn
 gmiŐ zevraqlarn gtdi niŐn
- 6315 cihn nr²⁴²⁰ deize vrdi²⁴²¹ gra
 erişdi mevci bahrn grba Őara
- 6316 buyurdu Şeh ki taql etdi hurŐ
 eri dery bigi eyledi cŐ
- 6317 gp gtdi Medyn Şehrine ol
 errdi gr dru'l-mlkine yol
- 6318 oturdu tahta kıldı adl u dd²⁴²²
 cihn etraf tldi ıŐ  Őd²⁴²³
- 6319 tarab ma mresin bd kıldı
 dgn esbbna bnyd kıldı

²⁴²⁰ T: *yzi*. B, BL: *nr*.

²⁴²¹ T: *vardi*. BL, M: *vrdi*.

²⁴²² Yazmada: *adl-ı dd*.

²⁴²³ Yazmada: *ıŐ-ı Őd*.

**Şıfat-ı rûz u ‘urûsî kerden ve vaşf-ı hazâyîn-i²⁴²⁴
Husrev**

- 6320 meger bir şubh kim ‘âlem gelini
boyar yüz reng ü âl-ıla elini
- 6321 bürür gerçi başına al tuvağı
kılur nûrânî anı yüzi ağı
- 6322 ‘arûs-ı çarh²⁴²⁵ pîrûz ey[le]yüp baht
urınur tâc-ı zer pîrûze-gün taht
- 6323 şafâ vü zevk tölmişdi cihâna
dügün bünyâdın urmuş şan zamâna
- 6324 demi hoş gör deme ol dün bugündür²⁴²⁶
gişinüñ ‘ömri her dün gün düğündür
- [252b] 6325 seherden Husrev-i Pervîz tırdı
kamu dünlerden²⁴²⁷ ol gün tüz durdı
- 6326 buyurdu-kim bezendi tāk-ı eyvân²⁴²⁸
sipihre hufte²⁴²⁹ urdu devr-i dîvân
- 6327 kamer tâc olup ol hürşîdibahta
oturdu nête-kim Cemşîd tahta
- 6328 dèrildi ulular u bahtlular
felekden ferlü günden yahtulular²⁴³⁰
- 6329 Medâyin şehrinüñ mübidleri²⁴³¹ cem ‘
olur pervâne bigi şeh yüzi şem ‘
- 6330 çü kısım êtdi kamununıñ hişşesini
kodı ortaya Şîrîn kışşasını
- 6331 ki Şîrîndür başa yâr-ı vefâdâr²⁴³²
ne eylük eylesem ola sezâ-vâr
- 6332 hevâm odı bununla ki_eyledüm²⁴³³ hāk
aru şu bigidür benden dahı²⁴³⁴ pāk

²⁴²⁴ Yazmada: *hazâyîn*.

²⁴²⁵ T: *‘arûsı çarh*.

²⁴²⁶ T: *dügündür*. (Dipnotta Ün nüshası: *bugündür*). B, BL: *bugündür*.

²⁴²⁷ T: *günlerden*. (Dipnotta H nüshası: *dünlerden*)

²⁴²⁸ T: *tāk u eyvân*.

²⁴²⁹ T: *çifte*. BL: *hufte*.

²⁴³⁰ Yazmada: *bahtlular*.

²⁴³¹ T: *mübedleri*.

²⁴³² Yazmada: *yâr u vefâdâr*.

²⁴³³ T: *havâ odı ne yeng ile_eyledi*. B, BL, M: *hevâm odı bununla ki_eyledi*.

²⁴³⁴ T: *girü*.

- 6333 yörür bu mestlikde bîkr ü mestür
melek ol cennete bulmadı destür
- 6334 revā mı gonca vü gül hem-dem olmak
baña ol çift ü yār u maḥrem olmak
- 6335 yüz urup kıldı kamu āferîni
dédiler māh olur mihrin qarîni
- 6336 du‘ā vü ḥamd u medḥ étدی tamāmı
mübārek bād kıldı ḥāş u ‘āmı
- 6337 pes emr eyledi şāh-ı heft iklīm
ki duta ṭālî‘-i vaḳt²⁴³⁵ ehl-i taḳvīm
- [253a] 6338 bulalar sâ‘at-ı sa‘d u ḥuceste
ki_ola baḥt u sa‘ādet ‘aḳdı beste
- 6339 raşad ehli çü buldı vaḳt-ı meymün
hem ol sâ‘atde sulṭān-ı hümāyün
- 6340 buyurdu ki açdılar mühr-i ḥāzāyin
bezendi genc-ile şehr-i Medāyin

Şıfat-ı ḥazāyin

- 6341 şehün var-ıdı maḥzün kırk genci
ki görmemiş biri cem‘inde renci
- 6342 ḳamunuḡ adı vü vaşfi mu‘ayyen
tevārīḥ içre olmışdur mübeyyen
- 6343 birinün Genc-i Bād-āverd adı
biri Gāvī vü biri Keyḳübādī
- 6344 biri Kānī vü biri Şāyegānī
ḳamusın bulmuş-ıdı rāyegānī
- 6345 ne Bād-āverd ya‘nī yel getürmiş
degül kim kesb édüben él getürmiş
- 6346 sebep bu ada ol-kim şāh-ı ferruḡ
çü dutmuş Rūmı feth eylemege ruḡ
- 6347 Sitanbola biraḡup ḳayşarı ol
ḥişār étmişdi-kim dutmaya yol
- 6348 birez müddet kim ḳayser ḳaldı maḥşūr
görür kim çāre étmez ḳal‘a vü şūr

²⁴³⁵ Yazmada: ṭālî‘ u vaḳt.

- 6349 ne-kim var-ısa genc ü māl u zīver
özinüñ şehri kavminüñ²⁴³⁶ serāser
- [253b] 6350 koyup taldurdı biñ beş yüz gēmiyi
kumāş u māl yoğ-kim ādemīyi
- 6351 ki ya ‘nī elteler bir berk adaya
özi ardınca vara ol araya
- 6352 açınca yēlken erişmedi çāre
yēl urup cümlesin elter kenāre
- 6353 kāmusun kabz edüp Husrev ötürmiş
adın urmuş o[l] gencüñ yēl-getürmiş
- 6354 sorarsañ kim neceydi Genc-i Gāvī
rivāyet böyle kıldı anı rāvī
- 6355 meger²⁴³⁷ işler-iken bir türk-i bī-rāh
şabanına eler²⁴³⁸ bir halka nāgāh
- 6356 çü kazdı anı teftiş etdi gāyet
bulundu bir hazīneye²⁴³⁹ nihāyet
- 6357 ki şarf eylese gişi rūzigārı
dēnilmez vaşfi dutulmaz şomārı
- 6358 hem anda buldılar şatranc-ı cevher
ki elmās-ıdı vü yāqūt-ı aḥmer
- 6359 anı sultān çün aldı çıkdı çavı
dēnildi elde adı Genc-i Gāvī
- 6360 bu resme kırk gencüñ daḥı aşlı
olursa şerḥ uzanur bāb u faşlı²⁴⁴⁰
- 6361 şeh ol gencīneler kāmusun açdı
güher gencini toprak bigi şaçdı

Şıfat-ı taht-ı Husrev [de]r tevāriḥ-i Tāberi

- [254a] 6362 ururlar şāh-içün bir taht-ı ‘ālī
ki naqş olmış-ıdı ‘ālem²⁴⁴¹ mişālī
- 6363 ne-kim yērde vü gökde varsa peyker
kāmusun anda kılmışlar muşavver

²⁴³⁶ T: *şehr ü kavminüñ.*

²⁴³⁷ T: *ki çift.*

²⁴³⁸ T: *alur. B, BL: eler.*

²⁴³⁹ T: *hazīne.*

²⁴⁴⁰ Yazmada: *bāb-ı faşlı.*

²⁴⁴¹ T: *naqş olmazdı ‘ālemde.* (Dipnotta Ün nüshası: *naqş olmuşıdı ‘ālem*). B: *naqş olmuşıdı ‘ālem.*

- 6364 toğuz atası dört anası mevlūd
uşūlı vü fūrū´ı cümle mevcūd
- 6365 kevākib kamu seyyār u şevābit²⁴⁴²
ki derc olmış dağāyık anda şābit
- 6366 güherden eyle düzmişler şanā´at²⁴⁴³
ki dün gün şāha ma´lūm idi sā´at
- 6367 bakan ol tahta şan cām-ı cihānbīn
oğurdı tahta-yı ´ālem hurūfın
- 6368 Sikender veş geçüp şeh kıldı ārām
bu taht u bahta devlet vērđi çün kām
- 6369 konuldu sağa on biğ kürsī-yi zer
gērü on biğ şola cümle mücevher
- 6370 bulardan dört kürsī hazretine
yağın uruldu tahtınuğ katına
- 6371 oturdu birine Çīn şāhı fağfūr
birinde rāy-ı Hindī ki_aşlıdur Fūr
- 6372 melik kayşardı bir kürsīde şālim
birisinde Buzurg-ümīd ´ālim
- 6373 Yemen sultānı Mısr u Şām şāhı
kamu kulları-y-ıdı vü sipāhı
- 6374 oturmuşlardı kürsīde ırağdan
kimisi kolda kimi karşırağdan
- 6376 ne-kim var bağr u berde²⁴⁴⁴ murğ u māhī²⁴⁴⁵
müheyyā-y-ıdı ol honda kemāhī
- 6377 nece şerğ eğe ādem hişsesin dil
sığır degdi siğege peşşeye²⁴⁴⁶ pīl
- 6378 şeh öñinde çekilen hāş ni´met
deyeyin n'eydüğini çekme zağmet
- 6379 bir at kulını ki ola gözi ezrağ
keserlerdi anasından toğıcağ
- 6380 koyun südiyle béslerlerdi anı
gül-āb u ´ıtr-ıla perverde kanı

²⁴⁴² Yazmada: *seyyār-ı şevābit*. T: *seyyāre şevābit*. B: *seyyār u şevābit*.

²⁴⁴³ T: *şinā´at*.

²⁴⁴⁴ Yazmada: *bağr-ı ber*.

²⁴⁴⁵ Yazmada: *murğ-ı māhī*.

²⁴⁴⁶ Yazmada: *pīşe*.

- 6381 düzerlerdi gümiş tennūr u minḳal²⁴⁴⁷
oduḡı bir nêçe yük ‘ūd u şandal
- 6382 yaḳup ol odda éderlerdi biryān
yaşardı yüz kim andan yêrse bir yan
- 6383 cevāhir lu’lū-yi ter la’l u yāḳūt²⁴⁴⁸
ki ola rūḡ u ḳalba ḳuvvet ü ḳut
- 6384 degül mişḳāl-ıla rıtl-ıla her gün
şaḳarlardı eyleyüp kebāba un
- 6385 gelürdi Husreve ol ḡon-ı şīrīn
ḳamu esbābı vü ālātı zerrīn
- 6386 yêr-idi bir nêçe loḳma şehinşāh
ne muḡtāca gözi toḳınsa nāḡāh
- 6387 baḡışlar-ıdı ol ḡon-ı ‘azīmi
her ālātı zer ü tennūrı sīmi²⁴⁴⁹
- [255a] 6388 seḡergehden ki çarḡ-ı lācüverdi
tennūr-ı şubḡa ura nār-ı zerdī²⁴⁵⁰
- 6389 gèrü bir ḡon éderlerdi eyle zībā
tennūrı cümle esbābı müheyyā
- 6390 degül ‘urs aḡa her gün-idi ol ḡon
inanmazsaḡ bilür anı şalar ḡon²⁴⁵¹
- 6391 kimünḡ öḡine ḳorlarsa ḡa ‘āmı
demezlerdi o[l] ḡāş u bu ‘āmī
- 6392 ne ḡāyvān eti yènüp geḡse dişden
düzetmişlerdi altundan gümişden
- 6393 bile ḳorlardı ol gişi öḡine
anuḡdı her ne-kim ḳalsa şoḡına
- 6394 ḡa ‘āmın²⁴⁵² yêr ü zerrīn götürürdi
gerek gèder gerekse otururdi
- 6395 érişdüḡinde taḳdīr-i ilāhī
müfid olmadı ol esbāb-ı şāhī

²⁴⁴⁷ Yazmada: *tennūr-ı minḳal*.

²⁴⁴⁸ Yazmada: *la’l-ı yāḳūt*.

²⁴⁴⁹ T: *her ālātı zer ü tennūrı sīmi*.

²⁴⁵⁰ Yazmada: *nār u zerdī*.

²⁴⁵¹ T: *sor inanmaz iseḡ bilür semer-ḡān*.

²⁴⁵² T: *ḡa ‘āmı*. BL: *ḡa ‘āmın*.

- 6396 şeref şahşa vücūd-ı cūd-ıladur²⁴⁵³
velī cūd u kerem mevcūd-ıladur
- 6397 derāmed gişiyi baḥşende eyler
aya nūr ericek raḥşende eyler
- 6398 buḥār ermezse vèrmez ebri²⁴⁵⁴ bārān
nem olmazsa bitürmez od²⁴⁵⁵ beyābān
- 6399 cihān ḥükmin olar kim derc²⁴⁵⁶ ederler
ḥarācın daḥl gibi ḥarc ederler
- 6400 çün²⁴⁵⁷ alursın gèrū vèrmek gerekdür
ve ger vèrmezseñ alma bāri dek dur
- [255b] 6401 bugün kııl ihtiyāruñ-ıla īsār
ki yarın ḥod alurlar çār u nāçār
- 6402 yaraşmaz salṭanat mümsik ḥerīfe
yaluñuz kerkese yètmez bu cīfe
- 6403 açuḳ dut ḳapuñı bir gün yaparlar
ne deñlü baḡruña başsan ḳaparlar
- 6404 yeridür ol ḥasīse ulu ilenc
ki renc ala ḳoya artuḳlara genc

**Āverden-i Ḥusrev Şirīn[rā] be-devlet-ḥāne-yi
Medāyin**

- 6405 pes i' zāz eyleyüp ol ehl-i nāza
cihāzı yüzüni şāh etdi tāze
- 6406 buyurdi on biñ at ser-cümle tāzī
muraşşa' āleti vü ṭabl-bāzī²⁴⁵⁸
- 6407 deve on biñ siyeh-çeşm ü²⁴⁵⁹ cüvān-sāl
cevāhirden ayaklarında ḥalḥāl
- 6408 gèrū on biñ ḳatır od gözlü şeb-reng
yöriyişlerine devr-i ḳamer deng
- 6409 kıız oḡlan biñ ḳaravaş nār-ı bostān
ḳamunuñ nüşı la' lī nuḳlı mestān²⁴⁶⁰

²⁴⁵³ Yazmada: vücūd u cūdıladur.

²⁴⁵⁴ T: ebr.

²⁴⁵⁵ T: ot.

²⁴⁵⁶ T: derd. B, BL: derc.

²⁴⁵⁷ T: çü.

²⁴⁵⁸ Yazmada: ṭabl u baz.

²⁴⁵⁹ T: ü yok.

²⁴⁶⁰ T: nüş-ı la' lı nuḳl-ı mestān.

- 6410 g r  biņ t rk  v  r m  kab p ş
g zel  ul²⁴⁶¹ z lfi  enber  alka der-g ş
- 6411 deven n  atır n y kine taĥs n
ki cevherdi²⁴⁶²  amu  l t  zerr n
- 6412 var-ıdı ola y z biņ adlu  t n
ki g zlerine begler g nli meft n
- [256a] 6413  eri y z biņden artu  kıldı c ş 
şan  tdi Z hre-yi gerd n  ur ş 
- 6414 niş r ol  adde  ılmışlar fir v n
ki  olmuş s m-ile zerden bey b n
- 6415 tem ş  eyley  geh saġa geh sol
 r rdi y r-ı d ru'l-milke dek²⁴⁶³ yol
- 6416 Med yin şehrin  tdi mehr-i ş r n
niġ r u na ş-ıla²⁴⁶⁴ but- h ne-yi   n
- 6417 F r d n taĥtına  rdi şanki Cemş d
vey  geldi H mel burcına  urş d
- 6418 yerine y tdi   n her resm    y n²⁴⁶⁵
olurlar m 'bidler²⁴⁶⁶ erk nınca kab n

Tezv c kerden-i H srev be-ş r n

- 6419 sa'adet biş r r bir  on-ı ni'met
   va t  re  der ehline  ismet
- 6420 deġer i b l eli zerr n k l h 
 rişd kde bulur bir fark-ı ş h 
- 6421 deņizden  ıkarur inc yi ġavv ř
boyunlarda  ula larda olur  aş
- 6422 m heyy  oldu   n ş r ne c ll b
şal  Perv ze  rişdi-ki der-y b
- 6423 ne c ll b  t bu c ndan řerbeti²⁴⁶⁷ n ş
ki  edesin hicr   ġam²⁴⁶⁸ zehrin fer m ş

²⁴⁶¹ T:  ol.

²⁴⁶² T: *cevherden*. (Dipnotta H n shası: *cevherdi*)

²⁴⁶³ T: *d ru'l-m lkinine*.

²⁴⁶⁴ Yazmada: *niġ r-ı na şıla*.

²⁴⁶⁵ Yazmada: *resm-i  y n*.

²⁴⁶⁶ T: *m 'bedler*.

²⁴⁶⁷ Yazmada: *ş rni*.

²⁴⁶⁸ Yazmada: *hicr-i ġam*.

- 6424 şeh êtdi çün bu ‘îş ü nūşa²⁴⁶⁹ ‘azmı
bezendürdi²⁴⁷⁰ gèrü ol gèce bezmi
- [256b] 6425 çün ister-idi Şîrîn nîk-nāmı
var-ıdı²⁴⁷¹ Hüsre ve penhân peyâmı
- 6426 ki eyle cāmdur²⁴⁷² bākî bu gèce
yeter la‘lum saña sākî bu gèce
- 6427 nêce bir mey-perest meh-perest ol
ko telh [u] şûr u şîrîn-ile mest ol
- 6428 gèce sarhoş ne zevka kim bula yol
sehergeh ańıcaķ²⁴⁷³ düş bigidür ol
- 6429 bir ol-kim çün murādına bula dest
ķalaķdan²⁴⁷⁴ hālî olmaz çün ola mest
- 6430 şehe hoş geldi dèdi cān anuńdur
nêce hūkm eylese fermān anuńdur
- 6431 begendi nêceme ol pendî Pervîz
velî meydan degüldi vaķt-ı perhîz
- 6432 neşāt u ‘îş ü nūş eyyāmı idi
hūrüş evķātı cūş eyyāmı-y-ıdı
- 6433 şadā-yı Bāribed şavķ-ı Negîsā
şafālar vèrmiş-idi Zühre-āsā
- 6434 şarāb-ı²⁴⁷⁵ telhî Şîrîn yādına şāh
ķılur nūş eyle kim kūha dèmez kāh
- 6435 içüp altun gemilerden deńizler
bulut bigi eli dokerdi gevher
- 6436 şu deńlü içdi cām-ı erġuvānı
ki sîr-āb oldı meydan ġulistānı
- 6437 geçince gècenüń bir baķşı sultān
olur her gècekiden mest ü sekrān
- [257a] 6438 çün ol vaķt èrişür kim hürrem ü şād
‘arūsı menziline ère dāmād

²⁴⁶⁹ Yazmada: ‘îş-ı nūşa.

²⁴⁷⁰ T: bezetdüirdi. M: bezendürdi.

²⁴⁷¹ T: viribir.

²⁴⁷² T: cām var. At, M: cāmdur.

²⁴⁷³ T: seher ayılıcaķ.

²⁴⁷⁴ Yazmada: falāķ.

²⁴⁷⁵ T: şarābı.

- 6439 hırāmān servi seyr eyler sarāya
ki gele lāle vü gül bir araya
- 6440 şu deñlü dost zevk-ıla olur mest
ki götrülmiş-idi [san] gül dest ber-dest
- 6441 perīşān şekl ü bīhūş éledürler
nète-kim zülf-i ber-düş éledürler²⁴⁷⁶
- 6442 şebistānda çü Şīrīn oldı āgāh
ki bī-ħoddur u lā-ya kıl şehinşāh
- 6443 katında bir qarı vardı buruşmuş
anasınun ebesine²⁴⁷⁷ érişmiş
- 6444 éki emcek boşalmış meşke beñzer
tudaqları küf olmuş keşke beñzer
- 6445 dizinden güç²⁴⁷⁸ gözinden nūr gétmiş
yüzinden fer sözinden sūr gétmiş
- 6446 ağaç yay²⁴⁷⁹ bigi arkası vü²⁴⁸⁰ bağı
acı kavun bigi pür-zehr ü²⁴⁸¹ şağı
- 6447 yüzinde beñleridür şan kara mīh
dişi yerinde qalmış şarı zernīh
- 6448 kesüp ağız édinmiş yēñliginden
ne ağız tar deredür²⁴⁸² gēñliginden
- 6449 açuq qalmış gözi girpük dökülmiş
belālar başına yük yük dökülmiş
- 6450 birez qaruya taqup zīver ü zer
veribir şāha ol māh-ı füsūnger
- [257b] 6451 laṭīfeyle şınar sarhoşlığını
bu āb-ıla deñer āteşliğini
- 6452 ki seçer mi göre mehden şehābı
éder-mi sāyeden fark āfītābı
- 6453 göründi çün²⁴⁸³ şehūñ gözine qarı
şanasın urdılar yüzine qarı

²⁴⁷⁶ T: *eylediler/eylediler*. B: *éledürler/éledürler*.

²⁴⁷⁷ T: *atasınun ebāsına*. (Dipnotta Üt nüshası: *anasınun*)

²⁴⁷⁸ Yazmada: *giç*.

²⁴⁷⁹ T: *yayı*.

²⁴⁸⁰ T: *vü* yok.

²⁴⁸¹ T: *ü* yok.

²⁴⁸² Yazmada: *taradur*.

²⁴⁸³ T: *göründükde*.

- 6454 şü resme mest-idi ‘aqlı²⁴⁸⁴ vü cānı
ki bilmezdi²⁴⁸⁵ āsmāndan rīsmānı²⁴⁸⁶
- 6455 velī bu deñlü éderdi taḥayyül
ki böyle gelmez ol gül yüzlü bülbül
- 6456 dedī bu māh mı ya ejdehādur
dirīgā qarğa mı yāḥod hümādur
- 6457 ne ṭāvūs okıyam dilküye beñzer
degül gülşen kıru ilgüye beñzer
- 6458 yolumı mestlikden urdı mı dīv
veyā kıldı-mı baña ol perī rīv
- 6459 néce şīrīn ki bu aġudan acı
depeler toķı vü öldürür acı
- 6460 yolın ol ḥadde érmiş²⁴⁸⁷ ġül-ı bāde
ki elin uzatdı ol sulṭān-nihāda²⁴⁸⁸
- 6461 revān aldı aşığa ki eyleye dād
ķarı cān acısıyla kıldı feryād
- 6462 ki öldüm cān oġul érış meded kııl
ata²⁴⁸⁹ cānı anañ cānını red kııl
- 6463 ķarı āvāzın²⁴⁹⁰ işütdükde Şīrīn
gülerek ṭurı geldi ol nigārīn
- [258a] 6464 götürüp perdeyi keşf étđi dīdār
ṭulū‘ étđi ḥicābından ķamer-vār
- 6465 ķamer n'olur güneş nūrına muḥṭāc
ayaġı tozı ayuñ farkına tāc
- 6466 dēyeydüm²⁴⁹¹ servı²⁴⁹² serv olsa ķabāpüş
okurdum gül gül olsa şekkerīn-nüş
- 6467 yolına cān vērüp cennet nesīmi
éşigin yaşdanur devlet nedīmi

2484 T: *göñli*.

2485 T: *bilmez*.

2486 Yazmada: *rīsimānı*.

2487 T: *yolını eyle urmuş*.

2488 T: *şeyṭān-nihāda*.

2489 T: *ana*.

2490 Yazmada: *āvāzını*.

2491 Yazmada: *dēyeydün*.

2492 T: *serv*.

- 6468 zülālî kaçresî cānān dökerdi²⁴⁹³
ğubārı çeşme-yî hayvān dökerdi
- 6469 gözi tîr atar u la'lı dutar seng
hadeng ü seng-ile²⁴⁹⁴ ya'nî eder ceng²⁴⁹⁵
- 6470 cemālî āyetin nūr eylemiş Hāk
ki urmaya²⁴⁹⁶ kalem harfına barmak
- 6471 kılur odını haddî lālenüñ tîz
gül ol hadduñ hayāsından 'araqrîz
- 6472 saçî ay u güneşüñ sāyebānı
velî āb-ı hayātuñ tercümānı
- 6473 şabā her dem diler tozına destūr
ki firdevse fer elte hūriye nūr
- 6474 teni²⁴⁹⁷ şan tāze güldür terligünden
suyı cān şerbeti şekkerliginden
- 6475 nēte-kim mey gönülde gerd alıcı
müferrih bigi cāndan derd alıcı
- 6476 şan uçmakdan gelür tāvūs-ı ra'nā
degül tāvūs māh-ı serv-i bālā²⁴⁹⁸
- [258b] 6477 çü cānān cilvesini gördi Hūsrev
şanasın buldı dīvāne meh-i nev
- 6478 kaçırdı dīvi meyl etdi periye
Zuhalden yüz çevürdi Müşteriye
- 6479 bu cādū vü gamze-yî mestāne ile
gehî efsün gehî efsāne ile
- 6480 içürdi bî-hoda ol hadde bāde
ki yok 'aqlını şahuñ vèrdi bāda
- 6481 bu hāletde gözini tutdı uyhu
bilürsiz mest olanda eyledür hū
- 6482 birezden ki_erdî āşār-ı sehergāh
güneş bigi götürdi baş şehinşāh
- 6483 cihān maqşūdını yanında gördi
dū 'ālem zevkını cānında gördi

²⁴⁹³ T: *biñ cān degirdi*. (Dipnotta Ü, Ür nüshası: *dökerdi*). B, BL: *biñ cān dökerdi*.

²⁴⁹⁴ Yazmada: *hadeng-i sengile*.

²⁴⁹⁵ T: *seng ile_ider ya'nî hod ceng*.

²⁴⁹⁶ Yazmada: *ki_ürmeye*.

²⁴⁹⁷ T: *yüzi*. B: *teni*.

²⁴⁹⁸ Yazmada: *tāvūs u māh serv-i bālā*.

- 6484 erişmiş bigi Hızra āb-ı hayvān
ulaşmış bigi cism-i mürdeye cān
- 6485 tudaş olduğu bigi gence müflis
ğarīb ü hısta bulmuş bigi mūnīs
- 6486 bırakmış boynunu miskīn kemende
bēlini bağlamış billūrī bende
- 6487 gül-i ter şāh-sīmīn serve māyil
semenler yāsemīn üzre hamāyil
- 6488 humārına erişdi sāgar-ı mül
kenārına erişmiş hırman-ı gül
- 6489 doқınmış nār-ı sīmīn sīnesine
güher tolmış yatur gencīnesine
- [259a] 6490 güle eyler benefşe ‘arz-ı hācāt
çağırur gonca fī‘ta ‘hīri āfāt
- 6491 şehūñ getmişdi şabrı vü mecālī
tolaşdı şan çenāra serv talı
- 6492 revān bağına başdı cānı bigi
yēr etdi sīnesinde īmānı bigi
- 6493 ne rūhuñ ola bundan yég fütūhı
ki yār-ıla şabāh ēde şabūhı
- 6494 girüp bostāna ol mestāne bülbül
gül-ile şekker eyledi tenakkul
- 6495 pes andan urdı şeftālūya dişler
ögüş dērdi ter ü tāze yemişler
- 6496 gehī elmadan etdi nuқlısāzī
gehī nār-ıla kıldı ‘ışkıbāzī²⁴⁹⁹
- 6497 geh uçıgup²⁵⁰⁰ şehūñ elden toğanı
gögercinden diledi döke kanı
- 6498 gehī eyledi keklik şīve vü nāz
ki kıldı²⁵⁰¹ sīne-yi şehbāz pervāz
- 6499 birez kim kal‘a ceng oldı arada
degöldi çāre illā mācerāda
- 6500 boyun vērde hem āhır şīre āhū
pür oldı mīşeye āvāz-ı yāhū

²⁴⁹⁹ T: şīve-bāzī. (Dipnotta Üt nüshası: ‘ışk-bāzī). B, BL: ‘ışk-bāzī.

²⁵⁰⁰ Yazmada: acıgup.

²⁵⁰¹ T: geh itdi. (Dipnotta H, Ün nüshası: ki kıldı)

- 6501 bulur bir kal'a şeh dürc-i muḳaffel
degül âdem melekler urmamış el
- 6502 içi rūḥ u revāna²⁵⁰² ḳut u ḳuvvet
taşında mühr-i la'l u ḳufl-ı yāḳūt²⁵⁰³
- [259b] 6503 çü teslīm eyledi dizdāra burcin²⁵⁰⁴
götürdi elmās-ıla şeh mühr-i dürcin
- 6504 şabā ter ḡoncayı êder bigi çāk
ya açā perde-yi lu'lūyi ḥakkāk
- 6505 meger Ḥāzr-idi zulmetden siyāhī²⁵⁰⁵
ki şaldı çeşme-yi ḥayvāna māhī
- 6506 'aḳīḳīn mīli sīmīn sürmedāna
çü girdi çekdi cevher 'ayn-ı cāna
- 6507 dēmezven kim nişāna tīr urdı
şeker tengine cūy-ı şīr êrdi²⁵⁰⁶
- 6508 ḳavışdı cāna cān u derde dermān
şanasın ḥātemin²⁵⁰⁷ buldı Süleymān
- 6509 şadefde²⁵⁰⁸ şāḥı mercān êtdi Mehdī
ki_ola od u şunuḡ²⁵⁰⁹ bir yerde 'ahdı
- 6510 'aceb reng oynadı ol āteş ü bād²⁵¹⁰
ki naḳş oldı döşek zincefr ü sīmāb²⁵¹¹
- 6511 zihī iksīr ki ol Ḥallāḳ-ı ekber
düzer zībaḳdan âdem bigi gevher
- 6512 ḳılup birbirin ayla gün derāḡuş
yaturlar üç dün ü gün mest [ü] bī-ḥuş
- 6513 tırıcak şükr-i Yezdān eylediler
Ḥaḳḳa ḥamd-ı firāvān²⁵¹² eylediler
- 6514 çü var-ıdı yolında cidd ü cehdi
öḡuş ḳılmışdı Şīrīn nezr ü 'ahdı

²⁵⁰² T: rūḥ-ı revāna. BL: rūḥ u revāna.

²⁵⁰³ Yazmada: mühr-i la'l-ı ḳufl-ı yāḳūt.

²⁵⁰⁴ T: bürçin.

²⁵⁰⁵ T: dün zulmet siyāhı. BL: zulmetden siyāhī.

²⁵⁰⁶ T: urdı. BL: êrdi.

²⁵⁰⁷ Yazmada: ḥānumān.

²⁵⁰⁸ T: şadefden.

²⁵⁰⁹ T: suyuḡ.

²⁵¹⁰ Yazmada: āteş-i bād. T: āteş ü āb.

²⁵¹¹ Yazmada: zıncıfr-i sīmāb. T: şengerf ü sīmāb. B: zincefr ü sīmāb.

²⁵¹² Yazmada: ḥamd u firāvān.

- 6515 üleşdürdi şu deñlü māl u genci
ki ʔoyurdı gözini her dilenci
- [260a] 6516 oturdı ʔalvetinde bir seʔergāh
güneş bigi yanında bedr olup māh
- 6517 buyurdı geldiler²⁵¹³ cümle füsünsāz
Hümāyūn u Gül-endām u Şeker-nāz
- 6518 çü her āyīni yétürdi yérine
firāvān baʔşış étđi her birine
- 6519 Hümāyūn dilberi Şāvūra vérdi
mey-i şāfiyi şan maʔmūra vérdi
- 6520 Negīsāyı édindi Bāribed yār
ki ehli olur ehline sezā-vār
- 6521 ol on dildār-ı ʔāşuñ²⁵¹⁴ her birini
éder bir ʔāsekīsīnūñ ʔarīni
- 6522 Mehīn-bānūnuñ iʔlīmīn ne-kim var
yazup menşūrī²⁵¹⁵ Şāvūra étđi_īşār
- 6523 çün oldı devlet ü baʔt-ıla meşhūr
‘imāretler çoğ étđi anda Şāvūr
- 6524 ki şimdi ol ‘imāretlerden āşār
éşidürüz ol ellerde daʔı var
- 6525 sen eylüklerüñi unutma yoldaş
bulınur her işe elbetde pādāş
- 6526 pes andan ʔusrevüñ her dün ü²⁵¹⁶ gün işi
şafā vü ‘işret-idi yay u kışı
- 6527 murād-ı pādīşāhī vü cüvānī
ola mı daʔı yègrek zindegānī
- 6528 birez müddet ki mühlet buldı ‘ömre
görürdi her demini ʔacc u ‘umre
- [260b] 6529 bilürdi-kim degüldür baʔt bāķī
gèder devlet ʔalur cānda firāķı
- 6530 cihān añlardı ki_ āķir yudar anı
ol evvel yèrdi yèmeden cihānı

²⁵¹³ T: *geldi ol.*

²⁵¹⁴ Yazmada: *dildār u ʔāş.*

²⁵¹⁵ T: *menşūr.*

²⁵¹⁶ T: *ü yok.*

- 6531 Hüdāyā ‘āleme ma‘būd sensin
 6532 ƙamu ma‘dūmdur mevcūdsın sen²⁵¹⁷
 6532 ƙamusınuñ durur her cūd senden
 müyesserdür ƙamu maƙşūd senden
 6533 érür Şeyhīyede ol²⁵¹⁸ cān murādı
 ƙamu maƙşūdına Sulţān Murādı
 6534 nēte-kim Hüsreve maƙşūd²⁵¹⁹ vėrdüñ
 aña Şīrīn bigi maħbūb vėrdüñ
 6535 çü vėrdüñ devlet ü taħt u murādı²⁵²⁰
 Kerīmā ƙıl ‘aţāñı cāvidānī
 6536 çı ger her ni‘metüñ Hāƙƙa güzīndür
 ƙamunuñ yėgi ‘ömr ü mülk ü dīndür²⁵²¹
 6537 vėr aña éy Hüdā-yı ferd ü ƙādir
 firāvān milk²⁵²² ü dīn ü ‘ömr-i vāfir

Āğāz-ı su’ [ā]lāt

- 6538 gel éy ten menzilinden cānı sālīk²⁵²³
 mehālikdür ħazer ƙıl ol mesālīk
 6539 hevā vü ħırş u şeyţāndur ħarāmī
 ‘aceb ġāfil yatan cān ƙurtara mı
 [261a] 6540 anuñ kim seyr-i Hindistān tuşıdur²⁵²⁴
 érürmek Mekkeye ol yol düşıdır
 6541 saƙın aldanma çoƙdur ehl-i telbīs
 neçe lā-ħavla dēyenlerdür İblīs
 6542 éden yol ‘ālem-i taħrīri²⁵²⁵ ħayrān
 ola mı degme pür tezvīre āsān
 6543 ƙılıçdan iti ƙıldan incedür yol
 yörinmez zulmet-i zanda ne şek ol
 6544 göñülden ƙılır-ısañ yol yarağın

²⁵¹⁷ T: mevcūd sensin.

²⁵¹⁸ T: oldur.

²⁵¹⁹ T: maħlūb.

²⁵²⁰ Yazmada: taħt-ı muradı. Satırın üstünde “cūvānī” yazılmıştır. T: baħt u cūvānī.

²⁵²¹ Yazmada: mülk-i dīn.

²⁵²² T: mülk.

²⁵²³ T: menziline cāna salik. B: menzilinden cānı salik.

²⁵²⁴ T: seyr-i Hindistān tuşıdur. B: seyr-i Hindistān tuşıdur.

²⁵²⁵ T: niħrīre. B, BL: ‘ālem-i taħrīri.

yağın nūrında²⁵²⁶ yağ hikmet çırāğın

- 6545 şalāhı zād kıl şer'î şalāh ét
éki 'ilm ü 'amel perrin cenāh ét
- 6546 riyāzet atına çābük süvār ol
belā vü ğam yolında pāyidār ol
- 6547 ıo dūnyā varlığın evvel kademde
güzār nefsünden ét ékinci demde
- 6548 ki_ere nūr-ı²⁵²⁷ 'ināyetden hidāyet
bidāyetde²⁵²⁸ 'ayān ola nihāyet
- 6549 vişāl-ı rūhdur cismünj firākı
fenāda rūşen olur vech-i bākı
- 6550 ta'alluğ berkidüp bī-hāşıl olduñ
çü kesdünj bend ü bāğı vāşıl olduñ
- 6551 gel emdi remzünjünj te'vīlin anla
bu icmālünj birez tafşılünj eyle
- 6552 beyān ét hāl-ı Pervīze me'ālī²⁵²⁹
eyit şīrīnlık-ile cümle hālī
- [261b] 6553 birez gün kim bu fānī evde sultān
şafā vü 'işret-ile sürdi devrān
- 6554 gehī oynardı taht-ı zerde nerdi
gehī Şebdīz-ile éderdi merdī
- 6555 gehī Şīrīne olurdı hem-āğūş
demādem Bāribed şehden édüp gūş
- 6556 bu taht u Bāribed Şīrīn ü Şebdīz
bu dördi²⁵³⁰ bir arada gördi Pervīz
- 6557 düşer gönline geçmiş düşi cāndan
ki_ışāret oldıdı Nūşīnrevāndan
- 6558 sézer kim devleti érdi kemāle
yağın olmuşdurur nağş u zevāle²⁵³¹

²⁵²⁶ T: nūrından.

²⁵²⁷ Yazmada: ki_ere bir.

²⁵²⁸ T: bidāyetden. B: bidāyetde.

²⁵²⁹ Yazmada: cemālī.

²⁵³⁰ T: dördin.

²⁵³¹ Yazmada: nağş-ı zeval.

- 6559 bilür bu bâğda pes²⁵³² ‘âkıllar anı
ki olur her bahâruñ bir hazâmı
- 6560 hilâl artar olunca bedr-i kâmil
çü bedr olur ola noķşâna mâyil
- 6561 günün çün erişe yevm-i kemâli
kemâline muķārindür zevâli
- 6562 ne âbâd étse bu hâkı vü âbı
fenâ nârında[n] êrmişdür²⁵³³ harâbı
- 6563 boyanmışken bu fikrün rengine şâh
ķarada aķ görüp şâh eyledi âh
- 6564 şol aķ-kim adıdur ķara haberci
olur bî-dahl anuñla ‘ömr harcı
- 6565 şakalı sebzesinde gördi ağı
ķıl oldu gözlerine ‘ış bâğı
- [262a] 6566 bu vardan yoğa [yol] bir ķılıcadur bil
ne hâcet ķâl u ķıl êrer²⁵³⁴ ĥod aķ ķıl
- 6567 kaçan bula siyeh rû ķıl sepîdi
ķomaz bir ķılca ‘âķıl ‘ömr[e]_ümîdi
- 6568 olur bâğun hevâsı ĥüb u ĥurrem
neçe kim ala²⁵³⁵ ruĥ-ı nâmîye²⁵³⁶ nem
- 6569 esicek sebzâra bād-ı ĥuşkî²⁵³⁷
ķara toprağa şayğıl gerd-i müşkî²⁵³⁸
- 6570 kıvanma olsa müyün²⁵³⁹ müşk ü ‘anber
degirmen tēz êder kâfūr-ı peyker²⁵⁴⁰
- 6571 ķonıcaķ âsiyâdan gerd-i yârî²⁵⁴¹
gişi silkinicek gēder ĥubârı
- 6572 ne degirmen durur bu çarĥ-ı cânsuz
ki yüz suyıla yunmaz şaçduğı toz

²⁵³² T: pes yok.

²⁵³³ T: nârından olmuşdur. M: nârından êrmişdür.

²⁵³⁴ Yazmada: ķâl u ķıla.

²⁵³⁵ T: ola. B: ala.

²⁵³⁶ Yazmada: ruĥ nameye.

²⁵³⁷ Yazmada: bād u ĥuşkî.

²⁵³⁸ Yazmada: gerd ü müşkî.

²⁵³⁹ Yazmada: kıvanma olursa.

²⁵⁴⁰ T: kâfūrî-peyker. M: kâfūr-ı peyker.

²⁵⁴¹ T: gerd bârî.

- 6573 yigitlik şūr u şerdür²⁵⁴² başda sevdā
 7olu ğavġā durur andan süveydā²⁵⁴³
- 6574 ğederür pīrlık ğavġāyı erden
 sürer sēli ēdüp sevdāyı²⁵⁴⁴ serden
- 6575 meger bir pīre yigit dēr ne tedbīr
 ki benden kaçısar yār olıcaġ pīr
- 6576 dēdi yāra 7o ol kayġuyı cāndan
 ki sen ħod kocasañ kaçarsın andan
- 6577 7ü oġlan 7ocalaya²⁵⁴⁵ genc-ile pīr
 şovuklukda ēkisi 7ar-ıla bir
- 6578 nēte-kim ġuş ola penbe kefenpüş
 şalā-yı mevt ēşitġil penbe der-ġuş
- [262b] 6579 7ü Ĥusrev sebzesin ġördi semenzār
 benefşe rengini 7ılmış semen zār
- 6580 dēdi ērdi dirīġ ölüm nişānı
 fenā vü maġv ēlinüñ armaġanı
- 6581 ērer yazuñ 7ışı devrūñ ma´adı
 olur ġünüñ dünı²⁵⁴⁶ ġünüñ fesādı
- 6582 cihān aġvālını ēdüp tefekkür
 birez ġarġ eyledi baġr-ı²⁵⁴⁷ taġayyur

**Su´āl kerden-i Ĥusrev be-Buzurg-ümīd ez-Bārı
 Ta´ālā**

- 6583 7ü her bir 7āreden nevmīd 7aldı
 7ıġırdı-kim Buzurg-ümīd ġeldi
- 6584 dēdi ēy ħikmet ü fazl-ıla kāmīl
 bugün ´ālemdesin ´ilm-ile ´āmil²⁵⁴⁸
- 6585 cehālet zaġmetinden ħasta-dilven
 şeref ´ilm-ise ben ħor u ħacılven
- 6586 7arañu ġöñlümüñ ġözine vēr nūr
 ki ola cān yüzi ol nūr-ıla mesrūr

²⁵⁴² T: şūrişidür.

²⁵⁴³ T: hüveydā. B, At, M: süveyda.

²⁵⁴⁴ T: urup sevdāye. B, M, AT: urup sevdāyı.

²⁵⁴⁵ T: 7ocalana. (Dipnotta Üt nüshası: 7ocalaya)

²⁵⁴⁶ T: dünüñ ġünü.

²⁵⁴⁷ T: baġre. B, BL: baġr-ı.

²⁵⁴⁸ T: ´ālemde ´ālimsin ü ´āmil. M: ´ālemdesin ´ilmile ´āmil.

- 6587 hāberdār ʔt beni devrān işinden
y r n j  r mı  arhuŋ c nbişinden
- 6588 bu birka  nesnen j fikrinde z ram
per ş n-h t r u  şufte-k ram
- 6589 bir ol kim bilmezem H kk  evvel
n ceyd gini k l bu  kdeyi hal
- 6590  şid rin ki v cibd r v c d 
aŋadur c mle  řn nuŋ s c d 
- 6591 velikin k ld   aklum hor u h k 
bilimez n'eyd gin ol n r-1 p k ²⁵⁴⁹
- 6592 bey n  t baŋa ol H kk [1] h k kat
ki nece bil r aşh b-1  ar kat

Cev b d den-i Buzurg- m d

- 6593 d di hoca ki  y sult n-1  alem
cih n tend r  apuŋdur²⁵⁵⁰ c n-1  alem
- 6594 bu  ilme  akl u fikr   fehm  rişmez
k l  biŋ biŋ yararsa vehm  rişmez
- 6595 ne e biŋ  alim   nihr r   derr k²⁵⁵¹
 aŋ rur her  arafda m   arafn k
- 6596 nece fehm eyleye h diş kad mi
iħ ta  de mi z yil mu tmi
- 6597 h k m  td kde mech l  m beyyen
k lur z dd-1la y  n dd-1la r şen
- 6598 H d ya  n-ki yokdur z dd u m nend
h k kat biline mi ol H d vend
- 6599 bu b yleyken buyurur g r bu  nsi²⁵⁵²
ki bilmek  n yaratdum cinn   insi
- 6600 deg l kim bilmezem d y p  ura dek
d rişe g ci y td k e bil -şek
- 6601     aciz k la d r ol k yil-i p k²⁵⁵³
k luŋ idr kden  acına idr k

²⁵⁴⁹ Yazmada: *n r u p k *.

²⁵⁵⁰ T: *v c duŋ*. (Dipnotta H,  t n shası: tapuŋdur)

²⁵⁵¹ Yazmada: *bir  alim-i taħr r derr k*.

²⁵⁵² Yazmada: *ger bu insi*. B, BL, M: *g r bu  nsi*.

²⁵⁵³ T: * adir-i p k*.

- 6602 çü hayrân êde ‘aqlı ‘ilm-i zâtı
şifâtından bula nūr-ı necâtı
- [263b] 6603 bile evşâfı selbî²⁵⁵⁴ vü sübûtî
cemâline celâl-içün²⁵⁵⁵ nu‘ûtı
- 6604 pes ola ‘âlim-i ef‘âle²⁵⁵⁶ nâzır
göre her fi‘lde fa‘‘âli hâzır
- 6605 bile kim tahta-yı ‘âlemde taḥrîr
ne-kim oldı olısar naḳş u taşvîr²⁵⁵⁷
- 6606 kamu andan anuḡdur bil-ki oldur
deñiz birdür eger-çi mevc boldur
- 6607 gel ey [Ḥaḳ] isteyen nâ-ḥaḳ sözi kes
ḥaḳkı söyle ki ḥaḳkı Ḥaḳ bilür pes

Su‘âl kerden-i Ḥusrev ez-maḥluḳ-ı evvel

- 6608 gerü Ḥusrev şorar ki ey pîr-i ḥikmet
uyarduḡ cānumı cānuḡa raḫmet
- 6609 baḡa öñdüñki cünbişden beyân ét
nedür maḥluḳ olan evvel beyân²⁵⁵⁸ ét

Cevâb dâden-i ḥakîm

- 6610 ḥakîm eydür bu ‘ilmi daḡı ey şâh
ḥaḳîḳat bilmeye illâ ki Allâh
- 6611 gişi bir neçe yıl aşduḡı²⁵⁵⁹ ḫâli
olmaz şübheden fikr étse ḫâli
- 6612 bu biḡ biḡ yıldan öñdin Ḥayy u Ḳayyüm
ne ibdâ‘ étđi kime oldı ma‘lüm
- 6613 velî ḥikmet yüzinden keşf eden râz
vêrür ol perdeden bu deḡlü âvâz
- [264a] 6614 ki anda kim diyâr içinde deyyâr
yoḡ-ıdı bu kamu keşretten âşâr
- 6615 var-ıdı ol Vâcid ü Ḳahḫâr-ı ‘âlem
‘Alîm ü Ḳâdir ü Ḥallâḳ-ı a‘zam

²⁵⁵⁴ Yazmada: *evşâfu seblî*.

²⁵⁵⁵ T: *cemâl ile celâl içün*.

²⁵⁵⁶ T: *‘âlim ü ef‘âle*. B, BL: *‘âlim-i ef‘âle*.

²⁵⁵⁷ Yazmada: *naḳş-ı taşvîr*.

²⁵⁵⁸ T: *‘ayân*.

²⁵⁵⁹ T: *aşnuḡı*. BL, M: *aşduḡı*.

Şıfat-ı ‘aql-ı küll

- 6616 şu kim bî-vaşıta evvel kıldı icād
münevver bir güherdür ‘aql aña ad
- 6617 cihān u cāna oldur aşl-ı maqşūd
vücūdıla oldı anuñ cümle mevcūd
- 6618 ebed taht aña vü mülk-i ezel tāc
ķamu halk aña ol Allāha muhtāc
- 6619 ilāhī-nāme naqşına kalemdür
melekler leşkeri üzre ‘alemdür
- 6620 aña ba‘zı melek dēr²⁵⁶⁰ rūh-ı a‘zam
melek dēr kimi Kerrübī²⁵⁶¹ mükerrrem
- 6621 meşāyih ādem-i ma‘nā oqurlar
demine nefħa-yı ‘İsā oqurlar
- 6622 hakīmüñ ‘aql-ı küldür aña adı
uzanur dēnse her kavmuñ bilādı²⁵⁶²
- 6623 gele bir kavm ki ola dīni sermed
dēye ol gevhere nūr-ı Muħammed
- 6624 érürür vaħy u ilhām enbiyāya
ķılur envār-ı in‘ām²⁵⁶³ evliyāya
- 6625 cihet üç vērdir aña Haķ Ta‘ālā
bir eşref biri evşat bir ednā
- [264b] 6626 İlāhī bildügidür vech-i eşref
ki oldur ķamudan²⁵⁶⁴ aķreb hem a‘ref
- 6627 özini bildügidür orta ‘irfān
aħas ol-kim bile gendüyi²⁵⁶⁵ imkān
- 6628 uludan²⁵⁶⁶ ‘aql-ı şānī kıldı Sāni‘
hem ednāsından êtdi çarħ-ı tāsī‘

²⁵⁶⁰ T: *ba‘zular eydür.* (Dipnotta Ür, Üt nüshası: *ba‘zı melek dir*)

²⁵⁶¹ T: *kerrāmī.* B, BL, M, AT: *Kerrübī.*

²⁵⁶² T: *mürādı.*

²⁵⁶³ Yazmada: *in‘ām-ı envār.*

²⁵⁶⁴ T: *ķamuya.*

²⁵⁶⁵ T: *bula kendüye.* M: *bile gendüyi.*

²⁵⁶⁶ T: *olardan.* B, BL: *uludan.*

Ender şıfat-ı nefis-i küll

- 6629 özin bilmekden êtdi bir güher pāk
ki nefis-i küll dēr aña ehl-i idrāk
- 6630 uludur bu şehüñ dağı cenābı
aṅadur dāyimā ‘aqluñ hitābı
- 6631 ol éder gökleri taḥrīk ü tedbīr
nüfūsı aṅdan êtdi emr-i taḥrīr
- 6632 münezzeh cismi cismānī²⁵⁶⁷ şıfatdan
müberrā kısmet [ü] ḥadd u cihetden
- 6633 irādet andan alur çarḥ-ı atlas
ḥayāt andan bulur ṭāḫ-ı muḫarnes
- 6634 ḫulaḫsuz sāmi‘ ü dilsüz faşīḥ ol
ulu göñüllere nefḥ-i Mesīḥ ol
- 6635 ḫulağı ‘aqladur dili cihāna
ol ortalıḫda beṅzer tercümāna
- 6636 ne-kim ‘aqla Ḥaḫ éder vaḫy ü ilhām²⁵⁶⁸
ol alup ḫalka ḫılur feyz ü in‘ām²⁵⁶⁹
- 6637 ḫamu ‘ālimler ü zühhād u ‘ubbād
ayaḫsuz yélüp andan ister irşād
- [265a] 6638 öñinde diz çöküpdür ehl-i ‘ālem
mu‘allim oldur ayruğı mu‘allem
- 6639 kime ‘ilm ü fażāyil ḫıldı ta‘līm
kime şan‘atlar aşlın êtdi tefhīm
- 6640 nüfūs-ı nāṭıḫa²⁵⁷⁰ andan beşerde
irādāt u nümüv ḫayy u şecerde
- 6641 deñiz oldur ḫalanı ḫaṭrelerdür
şadefdür ki_olur andan ḫaṭreler dür
- 6642 bununı dağı şehe vaşfı uzundur
semā vü arz ‘arzından füzündür

Su‘āl kerdem-i Ḥusrev ez-mevcüdāt

²⁵⁶⁷ T: *cism ü cismānī*.

²⁵⁶⁸ Yazmada: *vaḫy-i ilham*.

²⁵⁶⁹ Yazmada: *feyz-i in‘ām*.

²⁵⁷⁰ T: *nüfūs u nāṭıḫa*. BL, M: *nüfūs-ı nāṭıḫa*.

- 6643 dēdi H̄usrev ki ēy dānā-yı esrār
sözün dūr h̄atırın deryā-yı dürbār²⁵⁷¹
- 6644 bilürsin bellü mevcūdāta tertīb
ki nēce buldı H̄ağdan nazm u terkīb²⁵⁷²
- 6645 nēçün dāyım döner ecrām-ı eflāk
neden k̄ayım durur bu merkez-i h̄āk
- 6646 özinden mi yörür böyle²⁵⁷³ kevākib
veyā merkūba olurlar mı rākib
- 6647 sipihre bunların-mıdır siyādet
bulardan-mı ērer h̄ayr u sa‘ādet
- 6648 eşidürven her ılduz bir cihāndur
başına bir zemīn ü āsumāndur

Cevāb dāden-i hākīm H̄usrev-ra

- [265b] 6649 hākīm eydür eşitdik biz dağı çok
bu maṭlūbuñ delīl-i k̄atı‘ı yok
- 6650 ‘avālim kim ṭabāyı‘dan yücedür
anı bī-çün bilür h̄ālī nēcedür
- 6651 biregü görse bir sırça sarāyı
içinden ṭaşa ursa rüşenāyı
- 6652 içi h̄ālını dēse ṭaş yüzinden
göricek utanur ekşer sözünden
- 6653 budur beste serā kim āsumāndur
ṭaşından içini bilmek gümāndur
- 6654 beşer ‘aqlına olmamışdur ol yol
ki icād-ı cihān sırrın bile ol
- 6655 bilinse nēce düzdügi cihānı
olaydı ‘aqla mümkün düzmek anı
- 6656 velīkin h̄arc edenler ol yola ‘aql
bu resme eylediler zıkr-ile naql
- 6657 ki ‘aql olduğda imkānından āgāh
heyūlāyı muḥaddid kıldı Allāh
- 6658 mücessem eyleyüp nūr-ı başıṭı
yaratdı evvelā çarḥ-ı muḥīṭı

²⁵⁷¹ Yazmada: *derbān*.

²⁵⁷² Yazmada: *naẓm-ı terkīb*.

²⁵⁷³ Yazmada: *bile*.

- 6659 amu ecsāma vü ecrāma hāvī
bilimez māverāsın hīç rāvī
- 6660 kim[i] a ‘lā our aa kimi aşā
g r  cism-i k ll eyd r ba ‘zı dānā
- 6661 bir adı ar-ı atlas bir muaddid
ilāhına muaddis hem mumeccid
- [266a] 6662 muit olup amu hadd u cihāta
 der ta ‘y n-i merkez kāyināta
- 6663 Őorarsa ‘ālem-i ecsāma²⁵⁷⁴ gāyet
bidāyet andan u aa nihāyet
- 6664 y r   g k belki basa c mle hāla
aa nisbet ola Őahrāda hāla
- 6665 lisān-ı Şer ‘ aa d r ‘arş-ı a ‘zam
ululuına  rmez ‘al-ı ādem

Ender Şifat-ı felek el-bur c

- 6666 g r   kinci ‘alu  ç cihāti
bilindi  n-ki mal k oldu zātı
- 6667  kiden ‘al u nefis²⁵⁷⁵ oldu mu ‘ayyen
sekizinci felek  ç ncisinden
- 6668 anu bir adıdur ar-ı Őevābit
m kevkeld r bir adı daı Őābit
- 6669 gehī zātu'l-bur c olur aa nām
gehī k rsī d r aa ehl-i ilhām
- 6670 on  ki baŐ kılup anı  stād
 der her baŐını bir burc-ıla yād
- 6671 g r  her burcda bir necm-i tālī ‘
olur Şekline g re adı vāı ‘
- 6672 anu Őanında lā-yuŐadur enc m
neçe ‘āıllar anda oldılar g m
- 6673 velikin bi yigirmi urb-ı ecrām²⁵⁷⁶
raşad aŐhābı bulmıŐ Őāhib-akām
- [266b] 6674  ç nci ‘aldan Hā ‘al-ı rābi ‘
yaratdı nefis-ile ar-ı sābi ‘

²⁵⁷⁴ Yazmaa: ‘ālem   ecsāma.

²⁵⁷⁵ Yazmada: ‘al-ı nefis.

²⁵⁷⁶ Yazmada: urb-ı icrām. T: urb  crām.

6675 bu vaż'-ıla toköz çarh oldu on 'aql
mezāhib çok velī budur aşah naql

Ender seyyārāt-ı seb' a vü burūc u hareket-i eflāk

6676 yedi çarh üzre hākim yedi seyyār
olurlar ol on eki burca devvār

6677 yedisinüñ elinde yedi iklīm
bulara etti Mālik mülki²⁵⁷⁷ teslīm

6678 yedinci gökde Keyvān pertevdür
ki anuñ Cedī Delv-ile evidür

6679 eger-çi biri hākimdür sipihre
nuhūset andan erer cümle dehre

6680 şeşümde Müşterinüñdür siyādet
cihān bāzārına şaçar sa'ādet

6681 'ulūm fażl-ıladur çarha kādī
adı çün²⁵⁷⁸ oldu Kavş u Hūta rāzī

6682 beşinci gökde ārām etti Behrām
Hameldür 'Akrēb-ile emrine rām

6683 'aceb-mi olsa adı Naḥs-ı aşgar
ki hūnīdür ü seffāk ü dilāver

6684 olur dördüncide ol çeşme-yi nūr
Güneş-kim milk-i dehri²⁵⁷⁹ kıldı ma'mūr

6685 şalar her dañ sipāh-ı zenge şimşir
çü şehdür merkebi oldu anuñ Şir

[267a] 6686 üçünci çarhda Zühre düzüp sāz
felekler meclisine oldu demsāz

6687 çü hātündür çengī bī-mesāvī
Terāzū-y-ıla aldı mālī²⁵⁸⁰ Gāvī

6688 ikinci çarha kātıblık kırup Tır
eder Dū-peyker ü Hūş-ıla²⁵⁸¹ tedbīr

²⁵⁷⁷ T: *māl ü mülki*. B, BL: *Mālik mülki*.

²⁵⁷⁸ T: *eviyçün*. (Dipnotta H nüshası: *adıyçün*)

²⁵⁷⁹ Yazmada: *mülk ü dehri*.

²⁵⁸⁰ T: *oldı evi*. B: *aldı mālī*.

²⁵⁸¹ Yazmada: *Dū-peyker-i Hūş*.

- 6689 göricek sa‘dī²⁵⁸² sa‘d-ıla kıılır²⁵⁸³ yār
bulıcağ naḥsı²⁵⁸⁴ naḥs-ıla düzer kār
- 6690 kamer evvelki çarḥıñdur emīri
güneşdür şāh-ı encüm ol vezīri
- 6691 çı ger ḥor²⁵⁸⁵ ceng-ile olur revende
kamusından yörür²⁵⁸⁶ çüst ü devende
- 6692 Zuḥal anı ki otuz yılda devrān
kıılır éder güneş bir yılda seyrān
- 6693 kamer bir ayda olur aña devvār²⁵⁸⁷
bu pergār eyledür²⁵⁸⁸ olalı der-kār
- 6694 velī bir dün ü günde çarḥ-ı a‘zam
kamusın döndürüp döner özi hem
- 6695 zamān bu cünbişün miğdarıdur bil
ki olur sā‘at [ü] gün hafta vü yıl
- 6696 balık bigi degüldür şuda ılduz
yüzükde kaş bigi aḅla düpdüz
- 6697 felek döndükçe döner bile kevkeb
olur rākib revān seyr étse merkeb
- 6698 ékidür cünbiş-i eflākıñ²⁵⁸⁹ adı
biri kaşrı durur biri irādī
- [267b] 6699 budur kaşrı ki bir döndükçe²⁵⁹⁰ tāsi‘
kamusın dönderür bī-men‘ ü māni‘
- 6700 irādī ol ki her biri vērüp ten²⁵⁹¹
éder her günde bir devr-i mu‘ayyen
- 6701 degirmen taşı üzre bir qarınca
muḅālif seyr kılsa ol dönince
- 6702 eger-çi döndürür qarıncayı ol
alur qarınca daḅı az u çok²⁵⁹² yol

2582 T: sa‘d.

2583 T: olur.

2584 T: naḥs.

2585 Yazmada: ḅar.

2586 T: budur.

2587 T: devrān. B, BL: devvār.

2588 Yazmada: iledür.

2589 Yazmada: cünbiş ü eflāk.

2590 T: bir gün dünde.

2591 Yazmada: mübeyyen.

2592 T: azacığ. M: az u çok.

- 6703 muh̄ite nisbet eflākun miṣāli
hemāndur feh̄m êdersen̄ hāl ü qālī
- 6704 buları ōanma bī-‘aql u cemādāt
ki haydur kamu zū-‘aql u irādāt
- 6705 hemān insān bigidür²⁵⁹³ ola ‘ākıl
ne ‘ākıl belki her fi‘linde kāmīl
- 6706 bu cünbişden²⁵⁹⁴ ki êderler irādī
mu‘ayyen her birinün vardur adı
- 6707 degüldür ol teveccüh bu cihāna
teşebbühdür ‘uqūl-ı ‘āliyāne
- 6708 ḥasīs olmaya maṭlūbı²⁵⁹⁵ ōerīfün
keşīfe yokdurur meyli laṭīfün
- 6709 nēte-kim isteye ma‘şūkı ‘āşık²⁵⁹⁶
erişmak dileye maṭlūba ‘āşık²⁵⁹⁷
- 6710 bular²⁵⁹⁸ ōevk-ıla êder ictimā‘ı
ururlar²⁵⁹⁹ ‘işk-ı Ḥakk-ıla semā‘ı
- 6711 erişelden bulara emr-i Sübhān
bulardan gelmedi fermāna ‘iŷyān
- [268a] 6712 bu deñlü söz felek hālinde pesdür
qalanı zann u vehm²⁶⁰⁰ ü bül-hevesdür

Su‘āl kerd̄en-i Ḥusrev ez-hāl-ı tıs‘āt

- 6713 dēdi Ḥusrev ki êy pīr-i ḥudāyī
bağışlar cāna sözüñ rüşenāyı
- 6714 beni ōād eyledün bir ōemme êy yār
esīriyyāt²⁶⁰¹ hālinden haberdār
- 6715 ṭabī‘iyyāta eylegil ōurū‘ı
uşılı söyledün²⁶⁰² zikr êt fūrū‘ı

²⁵⁹³ T: *bigi kim.*

²⁵⁹⁴ T: *cünbişde.*

²⁵⁹⁵ T: *maṭlūb-ı.*

²⁵⁹⁶ T: *uşşāk.*

²⁵⁹⁷ T: *müştāk.*

²⁵⁹⁸ T: *bulur.* B, AT: *bular.*

²⁵⁹⁹ T: *iderler.*

²⁶⁰⁰ T: *feh̄m.* B, At, M: *vehm.*

²⁶⁰¹ T: *idi-vir dağı sırlardan.* (Dipnotta İ nüshası: *esīriyyāt*). B, At, M: *esīriyyāt.*

²⁶⁰² T: *añladuğ.* B, At, M: *söyledün.*

- 6716 beyān eyle ki erkān-ı ‘anāşır
felekden sonra nece oldu zāhir
- 6717 od u yel ü toprak dörd azdād
nece cem‘ oldu toğdı bunca evlād
- 6718 hakīm eydür bu ‘ilmi dağı ancak
hakikat bilmez illā Hak-ı mutlak
- 6719 ki elindedür maķālidü's-semāvāt
muṭī‘ u bendesidür üstükussat²⁶⁰³
- 6720 eder ol resme dörd a‘ dāyı terkīb
ki tođar bunca biñ biñ vaż‘-ı tertīb
- 6721 bu hikmetde Felātün deng ü hayrān²⁶⁰⁴
ki nece buldı birlik nefis-ile cān²⁶⁰⁵
- 6722 dükeli feylesüf-ı cüst ü ‘āķıl
bu deñlü der²⁶⁰⁶ olup esbāba kāk‘il
- 6723 ki onuncı ‘aķıl adıdır ‘aķıl-ı fa‘‘āl
‘anāşır ‘āleminden²⁶⁰⁷ oldu ‘ammāl
- [268b] 6724 tabāyı‘ aña nisbet eyledür pāk²⁶⁰⁸
ki ‘aķıl-ı evvele ecrām u eflāk
- 6725 pes andan kıldı ol²⁶⁰⁹ Hallāk-ı Kādir
ķamudan öñ heyülā-yı ‘anāşır
- 6726 aña bu dörd şüret oldu lāzım
od u şu yel ü toprakdur mülāzım
- 6727 heyülā oldu kābil her birine
biri gétse biri gelür yerine
- 6728 ger eşitdünse kevn ü fesādı
biri birine dönmeķlikdür²⁶¹⁰ adı
- 6729 bu dörd[in]den ki oldu aşl-ı erkān
bulunmaz ‘ālem-i ecsāma²⁶¹¹ pāyān
- 6730 mizācı āteşüñ ıssı ķurıdur
anuñ‘çün erdüğün yaķar ķurıdur

²⁶⁰³ Yazmada: *istakiyāt*.

²⁶⁰⁴ T: *nādān*. (Dipnotta İ nüshası: *hayrān*). At, M: *hayrān*.

²⁶⁰⁵ T: *Bu h‘āndan tatmadı bir loķma Loķmān*. M: *ki nece buldı birlik nefisile cān*.

²⁶⁰⁶ T: *deñlüdür*. B, At: *deñlü der*.

²⁶⁰⁷ T: *‘āleminde*.

²⁶⁰⁸ T: *hāk*. B, M: *pāk*.

²⁶⁰⁹ T: *o*.

²⁶¹⁰ T: *dönmegüydür*.

²⁶¹¹ Yazmada: *‘ālem ü ecsāma*.

- 6731 hevā ṭab'ın şorarsaṅ germ ü terdür
od u şu ortası aṅa maḳardur
- 6732 anuṅ altında şudur serd ü hem ter
şakīl oldı izāfī ēy bürāder
- 6733 aṅa kim ḥükm eyle kıldı Ḥayy u Ḳādir
ki olmaya küre yēr üzre²⁶¹² ṭayir
- 6734 ḳamudan aşaḡa yēr ḥuşk u hem berd²⁶¹³
şakīl-i muṭlaḳ oḳur ol cüvān-merd
- 6735 çı ger rütbet bulardan kim anuṅdur²⁶¹⁴
velīkin merkez-i 'ālem anuṅdur²⁶¹⁵
- 6736 ḳamusın birbirinden ol kıılır²⁶¹⁶ pāk
bu dörd erkān-ıla bu toḡuz eflāk
- [269a] 6737 muḥīṭ-i merkezūṅ²⁶¹⁷ ortası ḥālī
ṭoludur ḥalḳ yoḡdur hīç ḥālī
- 6738 bularuṅ ḥadd u ḥaşrın şorma ēy şāh
tamāmın²⁶¹⁸ bilmez illā gērü Allāh
- 6739 tamām oldı vücūdı'çün²⁶¹⁹ tenezzül
bulup ol ḥāk ābı-y-ıla²⁶²⁰ tezellül
- 6740 gērü 'avd eyleyüp kıldı teraḳḳī
aṅa dek ki_ oldı²⁶²¹ a' lāya telaḳḳī
- 6741 şerefde ḥasta oldı çün²⁶²² nüzūlı
ḥilāfinca su'ūdı vü'udūlı
- 6742 pes érđi iḳtizā-yı ḥikmetu'llah
şudan yērūṅ açıldı rub'ı nāḡāh
- 6743 ki ḥayvān u nebāt oldı²⁶²³ mu'ayyen
ola ol rub'-ı meskūn ḥalḳa mesken

²⁶¹² T: *ki hem olmaya küre üzre.* M: *ki olmaya küre yēr üzre.*

²⁶¹³ T: *serd.*

²⁶¹⁴ T: *kem degüldür.* (Dipnotta Ü, Üt nüshası: *anuṅdur*). M: *kim anuṅdur.*

²⁶¹⁵ T: *degüldür.* M: *anuṅdur.*

²⁶¹⁶ T: *birbirine ḳapladı.* (Dipnotta Ü nüshası: *birbirinden ol kıılır*)

²⁶¹⁷ T: *muḥīṭüṅ merkezūṅ.* B: *muḥīṭ-i merkezūṅ.*

²⁶¹⁸ T: *cünūdın.*

²⁶¹⁹ T: *vücūda çü.*

²⁶²⁰ T: *ḥāk-i aḡas ile.*

²⁶²¹ T: *degüp ki. At: dek ki_ oldı.*

²⁶²² T: *olaydı.*

²⁶²³ T: *olan.*

- 6744 erişdi²⁶²⁴ şun´-ı Sāni´ hūkm-i Kādir
ki cünbiş kıldı birbirin²⁶²⁵ ´anāşır
- 6745 uvaḳ eczā dērildi bir araya
mizāc olmaḡa ya´nī kim yaraya
- 6746 ḡarāretle bürüdet fā´il oldı
ruṭubetle yübüset ḡābil oldı
- 6747 biri birinden oldı sıḡl u ḡıffat²⁶²⁶
ṭaḡıtmaḡ ṭutmaḡ u tebrīd ü ḡurḡat²⁶²⁷
- 6748 şıdı biri birinüḡ sevretini²⁶²⁸
za´ıf eyledi ḡālib kuvvetini
- [269b] 6749 çü fi´l ü infi´āl²⁶²⁹ ère kemāle
èner²⁶³⁰ bir orta keyfiyyet bu ḡāle
- 6750 mizāc eydür ḡakīm ol ḡāş-ıla ad
kemāl oḡur aḡa hem²⁶³¹ ehl-i irşād
- 6751 bu terkībe ki²⁶³² bulunmaz nihāyet
pes ifrādına yoḡdur²⁶³³ ḡadd u ḡāyet²⁶³⁴
- 6752 velīkin anlar oldılar²⁶³⁵ üç ecnās
mevālid-i şelāse_eydür aḡa nās
- 6753 ma´ādin bir nebāt èkinci mevlūd
üçüncisini²⁶³⁶ ḡayvān kıldı mevlūd
- 6754 bularuḡ her biri taḡtında envā´
öḡüş eşḡāş u eşnāf ètdi ibdā´
- 6755 ki ger´ad ola bu nev´-ıla²⁶³⁷ ifrād²⁶³⁸
şayılmaz olur-ısa ´ömre a´dād²⁶³⁹

²⁶²⁴ T: ulaşdı.

²⁶²⁵ T: yir yirin. (Dipnotta H nüshası: birbirin)

²⁶²⁶ Yazmada: sıḡl-i ḡıffet. T: liyn ü şalābet.

²⁶²⁷ Yazmada: tebrīd-i ḡurḡat. T: liyn ü şalābet.

²⁶²⁸ T: sūretini.

²⁶²⁹ Yazmada: fi´l-i infi´āl.

²⁶³⁰ T: olur.

²⁶³¹ T: kemāl-i evvel oḡur.

²⁶³² T: bu terkībāta. B, M: terkībe ki.

²⁶³³ T: biri efrādına yoḡ.

²⁶³⁴ Yazmada: ḡadd-ı ḡāyet.

²⁶³⁵ T: evveli oldı.

²⁶³⁶ T: üçüncü cins-i.

²⁶³⁷ T: nev´inde.

²⁶³⁸ T: efrād.

²⁶³⁹ Yazmada: ´ömr i´dād.

- 6756 bularuñ her birin üç mertebeyle
yaratdı Hâk kemāl-ı kevkebeyle
- 6757 biri dūn biri kāmīl bir miyāna
kulak dut-kim gelür bir bir beyāna
- 6758 kimi²⁶⁴⁰ ma‘den kaya vü kum kayırdur
meyāne kal‘i²⁶⁴¹ vü sīm ü baqırdur
- 6759 kemālinde zer ü la‘l-ıla yāqūt
ki rūh u kalba²⁶⁴² olur kuvvet ü kūt
- 6760 nebāt ednāsı otdur²⁶⁴³ kim biter ol
degül tohm-ıla yaş yerden²⁶⁴⁴ biter ol
- 6761 miyāne sīb ü şeftālū ağacı
kimi tatlu olur u kimi acı
- [270a] 6762 bu cinsi²⁶⁴⁵ ister-iseñ nev‘-i a‘lā
kemāl ehli dēmişler naħl-ı hürmā
- 6763 ki hayvānuñ nece hāşiyyeti var
bu ağaçda bir ol-kim tıtmaya bār
- 6764 meger kim érkeğinden her birine
dişinüñ nēte²⁶⁴⁶ érer nuḡfe yerine²⁶⁴⁷
- 6765 bir ol-kim başuña erişse āfet
kurur gevdesi [vü] olur bī-ṭāḡat²⁶⁴⁸
- 6766 bir ol kim anda kim bitmiş dişi var
aḡa meyl eyler ol şankim²⁶⁴⁹ işi var
- 6767 dēmişler bir daħı hāşiyyet aḡa
ki ‘āḡıl eşidicek ḡala taḡa
- 6768 budur kim biri yār olur birine
éder meyl eyle étmezse yerine
- 6769 nēte-kim ayruḡ ağaç²⁶⁵⁰ édeler yār
yemiş vérmez meger ki andan dutar ‘ār

²⁶⁴⁰ T: *kemīn*. (Dipnotta Ür nüshası: *kimi*). M: *kimi*.

²⁶⁴¹ T: *kal‘a-i*. B: *kal‘i*.

²⁶⁴² Yazmada: *rūh-ı kalba*.

²⁶⁴³ Yazmada: *oldur*.

²⁶⁴⁴ T: *yirde*.

²⁶⁴⁵ T: *cinse*. (Dipnotta Üt nüshası: *cinsi*)

²⁶⁴⁶ T: *nesne*.

²⁶⁴⁷ Yazmada: *nuḡfesine*.

²⁶⁴⁸ T: *bī-leṭāfet*. (Dipnotta İ nüshası: *bī-ṭāḡat*)

²⁶⁴⁹ T: *ider irkek san*.

²⁶⁵⁰ T: *nice-ki_ayruḡ ağacı*.

- 6770 tutar hāşiyet[-i] ‘ışk u muḥabbet²⁶⁵¹
öğüşdür bu ağaçda ol kerāmet
- 6771 hemān ḥayvāndan ol qalmışdı eksük
ki yerinden kopup étmez taḥarrük
- 6772 lisānı'ş-şer‘ anuḡ'çün eyleyüp daḥl
bu ağaç ḥaqqına dēr ekremü'n-naḥl²⁶⁵²
- 6773 kemi ḥayvānlaruḡ kirm ü megesdür²⁶⁵³
ölür²⁶⁵⁴ gèder nète-kim ḥār u ḥasdur
- 6774 miyāne aḡa vahş u ṭayr-ı kūhī²⁶⁵⁵
ki üns olmaz aḡa insān gürüḥı
- [270b] 6775 mü'eddeb it²⁶⁵⁶ toḡan bigi mu'alleḡ
ki olur ādem-ile yār u hem-dem²⁶⁵⁷
- 6776 bulardan aḡla öğrenmedin²⁶⁵⁸ yol
neyi kim görse ister öğrenme yol
- 6777 diler kim işleye gördüḡi ḥālī
anuḡ nesnāsı meymündür mişālī
- 6778 yaḡın olur bu insān 'ālemine
ki beḡzer kāmili nāsuḡ kemine
- 6779 bu ortalıḡda bī-ḥaddur merātib
ki bulur fikr eden dürlü 'acāyib
- 6780 ḥaḡīḡī i 'tidāl olmaz mizāca
ki ol aḡlamadı²⁶⁵⁹ gelmez imtizāca
- 6781 ola ya 'nī 'anāşırdan²⁶⁶⁰ berāber
ola miḡdār-ı keyfiyetde hem-ser
- 6782 birisi olmasa ḡaşr-ıla mānī'
olur her birisi aşlına rāci'
- 6783 temessük kılmaz²⁶⁶¹ vü gèder ta'alluḡ
bulur ecrāmı şöyle kim teferruḡ

²⁶⁵¹ Yazmada: 'ışk-ı muḥabbet.

²⁶⁵² T: ekrimü'n-naḥl.

²⁶⁵³ Yazmada: kirm-i megesdür.

²⁶⁵⁴ T: alur. B, M: ölür.

²⁶⁵⁵ Yazmada: nūhī.

²⁶⁵⁶ Yazmada: mü'eddib it. T: mü'eddeb at. B, M: mü'eddeb it.

²⁶⁵⁷ Yazmada: yār-ı hem-dem.

²⁶⁵⁸ T: bulardan ekmeḡ k'öğretmedin. (Dipnotta H nüshası: öğrenmedin)

²⁶⁵⁹ T: gelmedi.

²⁶⁶⁰ T: ki ya 'nī dört 'unşırdan.

²⁶⁶¹ T: temāsük kılmaz. (Dipnotta H nüshası: kılmaz)

	6784	kim eder olsa etmezdi ²⁶⁶² mekânı kim eydür ayruğ olmayaydı fânî
	6785	ol oldu i 'tidâl-ı ıstılâhî ki ola kısmetde 'âlî vü ²⁶⁶³ şalâhî
	6786	hâkîkî i 'tidâl oldukça akreb olur kâmil mizâcında mürekkeb
	6787	bulur pes ²⁶⁶⁴ kâbiliyyet nefis ü rûha dahı feyyâzdan dürlü fütûha
[271a]	6788	nebât andan yakındur i 'tidâle ki_olur bir neçe nefis aña havâle
	6789	adı nâmı nümâyıdan müvelled ki olur biri bir mişline mevced ²⁶⁶⁵
	6790	bu üç nefis andadur cism-ile ²⁶⁶⁶ bile dahı cünbiş irâdet lâyıķıla ²⁶⁶⁷
	6791	mufaşşal bilmek isteyen bu bâbı gerek kim oķıya hikmet kitâbı
	6792	bu üçden çün-ki ma'mûr oldu 'âlem yakın oldu vücûda halk-ı ²⁶⁶⁸ âdem
	6793	cihânda çok tavâyi ²⁶⁶⁹ sürdi fermân kimi hayvân u kimi cân-ı bin cân ²⁶⁷⁰
	6794	anuñ'çün eyle kıldı emr-i taķdîr ķamudan âdemün ķulluĝa ²⁶⁷¹ te'hîr
	6795	ki ²⁶⁷² oldur çün bu milkün ģükmine ²⁶⁷³ şâh anuñdur bu görinen ģayl u ģargâh
	6796	tamâm olmaķ gerek dâruñ binâsı ķamu tertîb ü tezyîn ü esâsı
	6797	ki anda şâh otura 'izzet-ile

²⁶⁶² T: *eydür olsa olmazdı.*

²⁶⁶³ Yazmada: *kısmet ü 'âlem.*

²⁶⁶⁴ Yazmada: *bulursın.*

²⁶⁶⁵ T: Bu beyit yok. B: *mevced.*

²⁶⁶⁶ T: *hiss ile.* (Dipnotta Ü nüshası: *cism ile*)

²⁶⁶⁷ Yazmada: *cünbiş ere dile yutula.*

²⁶⁶⁸ T: *halkı.*

²⁶⁶⁹ T: *tabâyi'.* (Dipnotta H nüshası: *tavâyiğ*). B, M, At: *tavâyiğ.*

²⁶⁷⁰ T: *bî-cân.*

²⁶⁷¹ T: *halkına.* At: *ķulluĝa.*

²⁶⁷² T: *kim.*

²⁶⁷³ T: *mülkün tahtına.*

ède mülkine hükmi²⁶⁷⁴ hikmet-ile

- 6798 pes érdi yer ü göge²⁶⁷⁵ emr-i Hállāk
pür oldı zıkr-i Allāh ile²⁶⁷⁶ āfāk
- 6799 bu cümle iş şerāyıtdür cihāna²⁶⁷⁷
gerek maqşūd ère cümle cihāna
- 6800 ki ola maḥlūk incü bigi²⁶⁷⁸ terkīb
ki anda bulına bu cümle tertīb
- [271b] 6801 eki ‘ālemde her ne olsa vākı ‘
ola mecmū ‘ına ol günde²⁶⁷⁹ cāmi ‘
- 6802 vesāyiṭ èrüb²⁶⁸⁰ āḥir érdi²⁶⁸¹ evvel
ola anuḡla bu mücmel mufaşşal
- 6803 bu milke²⁶⁸² oldurur şāh-ı ḡalīfe²⁶⁸³
anuḡdur ‘azl u naşb u her vazīfe
- 6804 felekler bu ḡaberdan kıldı cūşı
melekler eyledi ḡaylī²⁶⁸⁴ ḡurūşı
- 6805 ki nedür āb u ḡāk u ḡūr-ı ḡāsīd²⁶⁸⁵
gelen lābud bulardan oldı müfsīd
- 6806 buyurđı ol ‘Alīm ü ḡayy u ḡayyūm
bilmeduḡuḡuzdurur baḡa ma ‘lūm
- 6807 ‘aceb bu ki ètdiḡümde anı mevcūd
gerek siz sācid olasız o[l] mescūd
- 6808 pes érdi emr-ile şun ‘ imtizāca
ki ḡāyet imtizāc ère mizāca
- 6809 şu resme ki hergiz mürekkeb
ḡaḡīkī i ‘tidāle andan aḡreb

²⁶⁷⁴ T: *hükmi*.

²⁶⁷⁵ T: *yire göge*.

²⁶⁷⁶ T: *innī cāli*. (Dipnotta H nüshası: *Allāh ile*)

²⁶⁷⁷ T: *ki bu cümle vesāyıtdur behāne*.

²⁶⁷⁸ T: *maḥlūk bir ma ‘cūna*.

²⁶⁷⁹ T: *ol kevn*.

²⁶⁸⁰ T: *gidüp*.

²⁶⁸¹ T: *ola*.

²⁶⁸² T: *mülke*.

²⁶⁸³ T: *şāh u ḡalīfe*. (Dipnotta H nüshası: *şāh-ı ḡalīfe*). M: *şāh-ı ḡalīfe*.

²⁶⁸⁴ T: *çavkı*.

²⁶⁸⁵ Yazmada: *kāsīd*. T: *ḡār ü ḡāsīd*.

- 6810 yéd-i kudretle ol Hallāk-ı ‘ālem²⁶⁸⁶
müsevvā eyledi taḥmīr-i ādem
- 6811 ‘uḳūl encüm²⁶⁸⁷ ü eflāk oldu ‘ammāl
ki_ērürdi rūḥa nāṭıḳ²⁶⁸⁸ ‘aḳl-ı fa‘ ‘āl
- 6812 ḥaḳīkatde Ḥaḳ étدی nefḥ-i rūḥı
ki buldı éki ‘ālemde fütūḥı
- 6813 melāyik anı görüp geldi vecde
ḳamu ol kevn öñinde ḳıldı secde
- 6815 bu ‘ālem ki adıdur insān-ı ekber
‘uḳūl u nefis²⁶⁸⁹ ü ‘unşūr çarḥ-ı ekber²⁶⁹⁰
- 6816 bir avuç āb u gilden²⁶⁹¹ cümle²⁶⁹² ‘ālem
ḳamu cem ‘ oldu oldu adı ādem
- 6817 dimağında nücüm-ıla felekler
‘uḳūl u nefsdür²⁶⁹³ rūḥ u melekler²⁶⁹⁴
- 6818 bu dörd aḥlaṭdur şan²⁶⁹⁵ dörd erkān
nedür şafrā vü sevdā balğam u ḳan
- 6819 süñükler tağlar ırmağlar tamarlar
beden yer ḳıllar ot bigi biterler
- 6820 nüfūsüñ kimi²⁶⁹⁶ ervāḥ-ı nefise
kimi beñzer ḥabīse kim ḥasīse
- 6821 firişte muṭma ‘in emmāre İblīs
ki öğredür müdāmī mekr ü telbīs²⁶⁹⁷
- 6822 sibā ‘ı²⁶⁹⁸ oldu ḥāşiyet behāyim
buları ḳahr éden bulur ğanāyim
- 6823 ḳamu eczā-yı ‘ālem olsa teftiş
bulur ‘ālemde mişlin édinen iş

²⁶⁸⁶ T: *a ‘zam*. (Dipnotta H nüshası: ‘ālem)

²⁶⁸⁷ T: *‘uḳūl u necm*.

²⁶⁸⁸ T: *ki irdi rūḥ-ı nāṭıḳ*. (Dipnotta H nüshası: *rūḥa nāṭıḳ*)

²⁶⁸⁹ Yazmada: *‘uḳūl-ı nefis*.

²⁶⁹⁰ T: *çarḥ u aḥter*.

²⁶⁹¹ Yazmada: *āb-ı gil*.

²⁶⁹² T: *bunca*.

²⁶⁹³ Yazmada: *‘uḳūl-ı nefis*.

²⁶⁹⁴ Yazmada: *rūḥ-ı melekler*.

²⁶⁹⁵ Yazmada: *a ‘zā zemīn*.

²⁶⁹⁶ Yazmada: *nüfūsüñdur kim*.

²⁶⁹⁷ Yazmada: *mekr-i telbīs*.

²⁶⁹⁸ T: *sebā* ‘.

- 6824 édicek fikret-ile²⁶⁹⁹ fikri ‘āqıl
bilür ki āfākadur nefis temāsil²⁷⁰⁰
- 6825 ki²⁷⁰¹ ger şüretde āfāk oldı a ‘zam²⁷⁰²
velī ma‘nāda insāndur mükerrerem
- 6826 ki yoğdur encüm ü eflāka ol yol
ki geçe rütbetinden yoğaru ol
- [272b] 6827 vérüpdür ādeme²⁷⁰³ ol kudreti²⁷⁰⁴ Hāğ
ki_ urur a‘lā-yı ‘illiyinde sancağ
- 6828 velī ebnā-yı²⁷⁰⁵ ādemde merātib²⁷⁰⁶
ögüşdür ger mu‘āyib ger v'er münāsib
- 6829 müşābihdür²⁷⁰⁷ eger-çi şüret-i²⁷⁰⁸ zāt
şifatta bī-ğad oldı ihtilāfāt
- 6830 şu bābuğ ehli-kim buğa mağaldur²⁷⁰⁹
olur hayvān bigi *bal hum azaldur*²⁷¹⁰
- 6831 ki bilmemişdür aña²⁷¹¹ ‘ağl u idrāk
ki zātın vaşf-ı ħākīden éde pāk
- 6832 bular²⁷¹² ol gevheri eylediler güm²⁷¹³
ki ‘āşığdur aña eflāk u encüm²⁷¹⁴
- 6833 hemān himmetleri ferc-i gülüdür²⁷¹⁵
‘aceb mi dēnse hayvāndan ālüdür²⁷¹⁶
- 6834 müdāmī yār olup emmāre nefse
şınup merhem ururlar²⁷¹⁷ yara nefse

²⁶⁹⁹ T: *ħikmet ile.*

²⁷⁰⁰ T: *k'āfāk-ı nefsedür mümāsil.*

²⁷⁰¹ T: *çi.*

²⁷⁰² Yazmada: *‘ālem.*

²⁷⁰³ Yazmada: *‘ālem.*

²⁷⁰⁴ T: *ğuvveti.*

²⁷⁰⁵ T: *ednā.* B, At: *ebnā-yı.*

²⁷⁰⁶ Yazmada: *münāsib.*

²⁷⁰⁷ Yazmada: *müşābehdür.*

²⁷⁰⁸ T: *şürete.*

²⁷⁰⁹ T: *bāba ehl kim bunu mağal dir.*

²⁷¹⁰ T: *dir.*

²⁷¹¹ T: *ki bulmamış durur ol.*

²⁷¹² Yazmada: *bular.*

²⁷¹³ Yazmada: *kim.*

²⁷¹⁴ Yazmada: *eflāk-ı encüm.*

²⁷¹⁵ Yazmada: *ferc ü gülü.* T: *ferc ü gülü.*

²⁷¹⁶ T: *aludur.*

²⁷¹⁷ T: *şınuban merhem üzre.* B: *şınup merhem ururlar.*

- 6835 bēş on günlük eve kı lup²⁷¹⁸ gönül berk
ederler ol ebed ni‘metleri terk
- 6837 ağaç bigi ki hālīdür semerden
tefāvüt sehl ola seng-i mederden
- 6838 anuñ'çün bunlaruñ taşdur vücūdı
cehennem odınuñ oldur vüķūdı
- 6839 Hıdādān cehl ü fiskīnūñ hicābı
édiser cānına dürlü²⁷¹⁹ ‘azābı
- [273a] 6840 bulardan yokaru anlar ki geh gāh
olurlar dembedem zilletden²⁷²⁰ āgāh
- 6841 gehī huftē gehī bīdār olurlar
gehī der-kār geh bī-kār olurlar
- 6842 gehī cism evini ābād ederler
gehī rūhuñ maķāmın yād ederler
- 6843 olurlar gāh²⁷²¹ nefis aşhābı bunlar
gehī āteş bulurlar gāh āb bunlar
- 6844 alurken nefis hazzı²⁷²² ma‘rifetden
uyarlar cisme nefsanī²⁷²³ cihetden
- 6845 varıcaķ bu cihāndan ol cihāna
eger-çi hālī olmazlar ziyāna
- 6846 şekāvetde kalıcaķ nefis esīri
érüp Hāķ zikri olur destgīri
- 6847 mezālīmden konıcaķ boynına yük
gelüp taħfif édiser ba‘zı eylük
- 6848 ne deñlü kim şekāvet kıldı ‘ādet
göre ķahrın ere āhır sa‘ādet
- 6849 velī aşhāb-ı dil ķatında [ol] dem
ki ğaflet birle geçdi bīş [ü] yā kem
- 6850 şayarlar anı husrān-ı ‘azīme
niyāz eyleyü ğufrān-ı Kerīme

²⁷¹⁸ T: *idiüp.*

²⁷¹⁹ T: *ķahr u.* (Dipnotta H nüshası: *dürlü*)

²⁷²⁰ Yazmada: *lezzetden.*

²⁷²¹ T: *olur levvāme.*

²⁷²² T: *hazz-ı nefis.*

²⁷²³ T: *uyar nefse bu cismānī.*

**Vefāt kerden-i mü‘ellif-i kitāb ve tamām kerden-i
Bāyezīd bin Muşţafā**

- [273b] 6851 bilün²⁷²⁴ èy bilü cāmın nüş edenler
bu hikmet dürlerini²⁷²⁵ güş edenler
- 6852 dèyeyin size bir göynüklü kışşa
ki_èrer ol kışşadan her şaşşa hişşe
- 6853 eşitdük-kim nètedür bu rivāyet
ki çün bu araya èrdi hikāyet
- 6854 hemān-dem èrdi fermān-ı İlāhī
kazā-yı Haq vü emr-i pādīşāhī
- 6855 ki èy cevher-fürüş u merd-i kānī²⁷²⁶
gèdecek vaqt oldı dèr dük[k]ānı
- 6856 eger èrmek diler-iseñ bu kāna
belī kıymağ gerekdür naqd-ı cāna
- 6857 eger görmek dilersen āşināyı
gèder gözden bu hāk-ı rüşenāyı
- 6858 olam dèrsen lisānu'l-hāle hem-dem
dağı urma lisānu'l-kālden dem
- 6859 dilersen kim ola cān milki ābād
ço ten milkini kim elden ala bād
- 6860 nèçe qavl ü gazel nèçe terennüm
nèçe tül-ı emel nèçe tekellüm
- 6861 nèçe bir fikr ü rāy u nèçe tedbīr
nèçe bir şī‘r ü yazı nèçe taqrīr
- 6862 nèçe māzī sözin ezber kılasın
gerek müstakbelün²⁷²⁷ hālin bilesin
- 6863 èdersin hikmetümden²⁷²⁸ kāl u kıli
ki_ola ‘aql²⁷²⁹ çirāğınun delīli
- [274a] 6864 benüm hod hikmetüm sığmaz lisāna
bedī‘ ola getürsen sen beyāna
- 6865 çü dèmedi Nīzāmī bu kelāmı

²⁷²⁴ T: *gelün*. (Dipnotta Ür nüshası: *bilün*)

²⁷²⁵ T: *sözlerini*. (Dipnotta H, Ür nüshası: *dürlerini*)

²⁷²⁶ T: *cevher-fürüş-ı merd-i kānī*. B, BL: *cevher-fürüş u merd-i kānī*.

²⁷²⁷ T: *müstakbelin*.

²⁷²⁸ T: *hikmetinde*. B: *hikmetümden*.

²⁷²⁹ T: *ömrün*.

deme sen-dağı gözlerseñ²⁷³⁰ nizāmı

- 6866 ki hikmet mü' minüñ yitügi oldı
bırakmaz sırrı taşra her ki²⁷³¹ buldı
- 6867 eger bilmedüñ²⁷³² ise ço bu bābı
ve ger bildüñse²⁷³³ açma ol kitābı
- 6868 dilersin sen-ki bu sır ola ifşā
ki_alup çeyneye her nādān u dānā
- 6869 geh olursin eşiriyyāta hem-dem
geh urursin tabī' iyyātdan dem
- 6870 geh edersin kevākibden işāret
geh umarsın şevākıbdan beşāret
- 6871 geh eflākıñ dönişin²⁷³⁴ kārubarın
gehī bu merkez-i hākıñ qarārın
- 6872 gehī 'arşuñ muhaddid olduğını
cemī' i²⁷³⁵ şey' [i] mu'cid olduğını
- 6873 yedi seyyār[e] on eki burç seyrān
nece kıldı-ki toğdı dörd erkān
- 6874 bu dördinden üç oğlan oldı zāhir
nece geldi zuhūra evvel āhir
- 6875 dilersin kim buları şerh edesin
birin eydüp biñini tarh edesin
- 6876 bu 'ilmüm baħrınıñ yoğdur kenārı
gişi kim yüzemez girmeye bārı
- [274b] 6877 verilmedi kimesneye meger az
ol az-ıla dilersin fāş²⁷³⁶ ola rāz
- 6878 ten-i hākī ne bilsün cān-ı pākı
ki hāl-ı hākı bilür gerü hākī
- 6879 olur cān merkebiyle²⁷³⁷ seyr-i eflāk
ço şehre bend-i hākı olasın pāk

²⁷³⁰ T: beklerseñ.

²⁷³¹ T: şol ki.

²⁷³² T: bulmaduñ.

²⁷³³ T: bulduñsa.

²⁷³⁴ T: dönişi.

²⁷³⁵ T: dükeli.

²⁷³⁶ T: keşf.

²⁷³⁷ Yazmada merkebinüñ.

- 6880 geç āhir bu hevā-y-ıla hevesden
uçur cān murğını ḥākī kafesden
- 6881 bu söz érdi çü gaybī tercümāndan
revān eyledi Şeyhī rūhı cāndan
- 6882 bu fānī evden ırdı raḥtını ol
beḳā ṭamında urdı taḥtını ol
- 6883 görür gendüye tendür bend ü zindān²⁷³⁸
ḥalāşına olur cān-ıla şādān
- 6884 olup bu çāh-ı zulmānīden āzād
yéridür olsa²⁷³⁹ nūr-ı cennet-ābād
- 6885 bulup azdād ḳahrından necātı
şafā-y-ıla sürer bākī ḥayātı
- 6886 ḳılur cevlān civār-ı Ḥaḳda rūhı
bulur her bir nefesde biḳ fütūhı
- 6887 bu dehr aḳa daḳı érürdi ḳahrı
uçurdi²⁷⁴⁰ mihrin ü içürdi zehri
- 6888 anuḳda yazdılar ‘azlına nāme
anuḳda yardılar²⁷⁴¹ adına ḥāme
- 6889 şunuldı eline riḥlet berātı
ḳazındı taḥtadan naḳş-ı ḥayātı
- [275a] 6890 şu ma ‘cūndan yédürdi çarḫ-ı gerdān
ki cān vérdi yéyüp bir loḳma Loḳmān
- 6891 yédürdi dehr²⁷⁴² aḳa bir resme afyon
ki Eflāṭūn yéyüp olmışdurur dūn
- 6892 bu şerbetden aḳa da içürdi cur ‘a
bu lu ‘betden aḳa da yudı ḳur ‘a
- 6893 sipihr-i ten-güdāz²⁷⁴³ [u] dehr-i cānsuz
anı daḳı étdi āhir ṭopraḳ u toz
- 6894 çü yok hiç ādemīden ḥavf u vehmi
érürür²⁷⁴⁴ kime dërse çeşm-i zaḥmı²⁷⁴⁵

²⁷³⁸ Yazmada: *bend-i zindan*.

²⁷³⁹ T: *āhir*. B, BL: *olsa*.

²⁷⁴⁰ Yazmada: *uçurdın*.

²⁷⁴¹ T: *ḳazdılar*. (Dipnotta Üt nüshası: *yardılar*). BL: *yardılar*.

²⁷⁴² T: *yidürmişdür*.

²⁷⁴³ Yazmada: *ten-güzār*.

²⁷⁴⁴ T: *urur*.

²⁷⁴⁵ T: *ḥaşm u zaḥmı*.

- 6895 velī ne çāre çün devr-i²⁷⁴⁶ zamānuḡ
bu minvāl üzredür āyīni anuḡ
- 6896 sūrūrı ġam durur ‘adlı sitemdür
devāsı semdür [v]arı ‘ademdür
- 6897 kime tadurdı ol çün şehd ü şekker²⁷⁴⁷
ki zehr içürmedi āḡir mükerrer
- 6898 kimüḡ dāne pür étđi dāmenine
ki āteş urmamışdur hırmanına
- 6899 ne ḡusrev yemiş ola şehd-nüşīn
ki nīş urup életmez cān-ı şīrīn
- 6900 kime şunmış durur bir kūze-yi āb
ki ḡāk étmez anı bu devr-i dūlāb
- 6901 kime ruzī kılpudur zūr-ı Rüstem
ki kıddın kılmadı çün püşt-i Cem ḡam
- 6902 kime vėrdi Süleymān ‘ālemini
ki dīv oğurlamadı ḡātemini
- [275b] 6903 kimüḡ başına urdı tēc-ı ḡusrev
ki taḡtın kılmamışdur şonra cev cev
- 6904 ne mihr ü meh bulur bugün²⁷⁴⁸ kemāli
ki yarın yokdurur naķş u zevāli
- 6905 ne bāġ içre açar defter gül-i ter
ki evrāķı kıriyup²⁷⁴⁹ olmaz ebter
- 6906 ne ġonca bėsledi ġülşende eflāk
ki étmedi anuḡ pīrāhenin çāk
- 6907 ne sūsen bitđi āzād u ser-efrāz
ki mātem ḡıl‘atın ġeydürmedi bāz²⁷⁵⁰
- 6908 ne nergis var ki yoḡ yüzinde zerdi
ne lāle ki olmaya yürekde derdi
- 6909 anuḡ‘çündür şovuk bu dār-ı ḡūn-ḡor
taġıdur her kaçan germ ola bāzār
- 6910 anuḡ‘çün bī-vefādur genc ü gencūr
çü düz oturasın eydür ki tīz ḡur

²⁷⁴⁶ T: *devrāni*. (Dipnotta Üt nüshası: *çün devri*). B, BL: *çün devr-i*.

²⁷⁴⁷ Yazmada: *şehd-i şekker*.

²⁷⁴⁸ T: *bir ġün*.

²⁷⁴⁹ Yazmada: *ķazınup*.

²⁷⁵⁰ Yazmada: *yaz*.

**Ender hāme vü zıkr sultān Murād bin Muḥammed
Ḥān ḥallada mulkahu**

- 6911 çü naql eyledi ol merḥūm u mağfūr
ki kılsun Ḥaḳ Ta‘ālā ravzasın nūr
- 6912 dilerüz ger gedā ola ve ger şāh
aıcaḳ dēyeler kim raḥmatu'llah
- 6913 o yērde yatduğınca ‘ömrin Allāh
aḡa vērsün-ki oldur ‘āleme şāh
- 6914 cihān-baḡş āfitāb-ı heft kişver
ki devlet yüzi andandur münevver
- [276a] 6915 Sikender-baḡt²⁷⁵¹ u Dārā-mertebetdür
Süleymān-taḡt Kisrā-ma‘deletdür
- 6916 baş oldur ten bigidür aḡa ‘ālem
bu başuḡ kıılma yā Rab bir kıılın kem
- 6917 eger remz étse Rüstem-şavlet oldur
ve ger bezm eylese Cem-şoḡbet oldur
- 6918 demür tīg-ıla ‘ālem ger anuḡdur
zerrīn cām-ıla milk-i²⁷⁵² Cem anuḡdur
- 6919 kıılıcıdan ki ḡūn²⁷⁵³ barḳ-ı revāndur
şafaḳ bigi ‘adūnuḡ baḡrı ḳandur
- 6920 kıılıcı perdesi çāk étse dāmen
muḡālif rāst ola dost düşmen
- 6921 od anuḡ ābı rengi ḳorḡusından
demür ḳarnında olmuşdur muvaḡḡan
- 6922 kıılıcı étse pertev māh-sīmā
menāzildür aḡa ervāḡ-ı a‘dā
- 6923 atarsa sih-peri²⁷⁵⁴ ‘uḳāb-ı bī-ḳıl²⁷⁵⁵
çeker şol-dem ḳarınca gözine mīl
- 6924 çomaḡı ger duta gökden yaḡa rāh
taḡıda Ḥūşe-yi pervīn[i] ol māh

²⁷⁵¹ T: *Sikender-taḡt.*

²⁷⁵² T: *mīlk-i.*

²⁷⁵³ Yazmada: *ḡūn.*

²⁷⁵⁴ Yazmada: *sī-per.*

²⁷⁵⁵ T: *şeh-per-i ‘uḳḳābını kııl. B, BL, At: sih-peri ‘uḳāb-ı bī-ḳıl.*

- 6925 kemendinden²⁷⁵⁶ zebündür Kelb-i Ekber
çalupdur bendi ire Dũbb-i Aşgar
- 6926 eger luğı Şuyı olmaya serkeş
gũneŐ sızardı ahrından amer-veş
- 6927 gũtũrdi ‘adlden²⁷⁵⁷ zulmet hiabın
bırağdı dũnden kũfrũj niabın
- [276b] 6928 bir aadur cihān bāğında ol ħān
ki bergi ‘adl oldu bāri iĥsān
- 6929 seĥā vũ ‘adl Őavtı²⁷⁵⁸ vėrse āheng
ola Ĥātem aşam NũŐin-revān deng
- 6930 Şehe arŐu felek dũkmeye ħānı
ki yoĥdur urŐ-ı mehden ۆzge nānı
- 6931 ‘atā kılduğda Őaĥsa ol nĩk-maĥzar
gelũr gũzine ĥadrā²⁷⁵⁹ baĥr-ı aĥdar
- 6932 el-ile vėrse biņ biņ dũrr ũ gevher
seĥāvetde²⁷⁶⁰ pes olmaz dirnağı ter
- 6933 keremde eyle oldu dest-i muğlak
ki yazar Cevne aņa ru‘a-yı dağ
- 6934 ayakda almıŐa ũn kıla iĥsān
elinde ĥāk-ile zer ola yeksān
- 6935 ne baş ki_olmaz hevāsı_odına cũŐān
yėl olsun ger ola taĥt-ı Sũleymān
- 6936 ne gũz ki ol Yũsufa alursa maĥcũb
Őođulsun ger olursa eŐm-i Ya‘ķũb
- 6937 ne yũz ki_olmaz eşiginde turāb ol
oda yansun olursa āfitāb ol
- 6938 ne avl olmazsa medĥında azel ter
Şuya dũŐŐũn olursa dũrr ũ gevher
- 6939 ne ağız ki_olmaya zikrine meŐgũl
yėri taş olsun olur-ısa la‘l ol
- 6940 ne dil ki ėtmez Őenāsı Şi‘rin ezber
tolu genc-ise daĥı ĥāk ber-ser

²⁷⁵⁶ T: kemendinde.

²⁷⁵⁷ T: ‘adl ile.

²⁷⁵⁸ Yazmada: bāđı.

²⁷⁵⁹ T: aĥkar. (Dipnotta H nũshası: aĥzar)

²⁷⁶⁰ T: seĥā vağtinde.

- [277a] 6941 nefes kim²⁷⁶¹ her dem olmaz odına ‘ūd
yèle varsun olursa _āvāz-ı Dāvūd
- 6942 güneş nūrı yüzinden muḳtebisdür²⁷⁶²
ḳamer zūlfi gēcesinde ‘asesdür
- 6943 ḳamer serv-ile buldı ser-bülendī
güneş zūlf-ile²⁷⁶³ dutar tīg-ı Hindī
- 6944 kelef²⁷⁶⁴ ḳaḳ-ıla ḳıldı ḡoncasın pūr
şadef lafz-ıla ḳıldı ḳoḳḳasın²⁷⁶⁵ dūr²⁷⁶⁶
- 6945 bu heft iḳlīm eger heftād olaydı
aḡa ḡāk olmasaydı bād olaydı
- 6946 çı ger bu Bāyezīd ol şāha ḳuldur
velī dā‘līgā lāyık degüldür
- 6947 ‘uḳūl érmez çü şāhuḡ rehbetine
beşer ḳandan anuḡ bu ḳudretine²⁷⁶⁷
- 6948 ki medḡında ḡazel ḳıla ser-āḡāz
veyā vaşfında ḳavl eyleye āḡāz²⁷⁶⁸
- 6949 velī ḳalmamaḡa bu nüşḡa ebter
şehūḡ zıkrile ḡatm oldı serāser
- 6950 tamām ol vaḳt olur ol bedr-i kāmīl
ola her naḳşı ile aḡa māyil
- 6951 ḳabūlı reddi ayruḡuḡ degül ḡoş
velī şāhuḡ ḳabūlı ola dilkeş
- 6952 ki zīrā şāh-ı devrān bī-bedeldür
ḡolu faẓl u hüner ‘ilm ü ‘ameldür
- [277b] 6953 nēçe kim ḳıla Keyvān ḡayra āheng
nēçe kim ura Zühre çengine çeng
- 6954 nēçe kim rüşen ola ḡün cemāli
nēçe ki_ ayuḡ ola bedr ü hilāli
- 6955 nēçe kim Müşterī sa‘d ēde ḡāli‘
nēçe ki ola ‘Uḡārid luḡfa rāci‘

²⁷⁶¹ T: *ki*.

²⁷⁶² T: *muḳtebesdür*.

²⁷⁶³ T: *zūlfine*.

²⁷⁶⁴ T: *ḡülün*.

²⁷⁶⁵ Yazmada *hışşasın*.

²⁷⁶⁶ T: *ḳoḳḳa pūr-dür*. B, M, A: *ḳoḳḳasın dūr*.

²⁷⁶⁷ T: *ḳudreti ne*. BL, M, A: *ḳudretine*.

²⁷⁶⁸ Yazmada: *āvāz*.

6956

ola 'arş efseri kürsî serîri
cihân çaker cihānbān destgîri

Tahrîran fî avāhîr şahr-i Şavvāl min şuhûr sana 929

4. ÇEVİRİ

HÜSREV İLE ŞİRİN KİTABI

- [1b] 1 Kadîm, tek, eşsiz olanın övgüsüyle ve yüce, ihsanı olan Allah'ın adıyla;
2 Ey bağışlayanların en hayırlısı, sana ve kerem sahibi peygambere selam olsun!
3 Ey Allah'ım, bize yardımını yoldaş, hak makamına (ulaşmak için) tahkiki yol et!
4 Hikmet ve tevhid kapısını açık tut, gaflet uykusunu gözümüzden götür.
5 Doğru bilginin ışığını canın mumu yap; gönülden karanlığı ve şüpheyi uzaklaştır!
6 Beni senin olmadığı yerlerden uzaklaştır ve senin bulunduğun yere yakınlaştır!
7 Ey Allah'ım, hor ve aciz bir kulum; çok çaresiz, güçsüz ve zayıfım!
8 Yolum dağ ve deniz bineğim topaldır, etrafım yabancılar ve düşmanlarla (doludur), sığınağım dardır.
9 Gözümde deniz yok, sahip olduğum (sadece) bir damladır. Sözümde güneş (vardır; ama) ben âciz, zerreden daha küçük bir parçayım.
10 Elbette secdeyi sevgi ve heyecan ile eden her zerrenin bir varlığı vardır.
- [2a] 11 O miktarı olmayan zerre benim, ne yandan baksam, varlığı görünemez!
12 Her zerresi dağdan büyük olan vücudum öncelikle boynumda yüküdür.
13 Senden bir zerre bağış gelince her damla engin bir deniz olur.
14 İnsanoğlu maddî dünyanın karanlığından, mânevî ruhları nasıl görebilir?
15 Beni bu karanlık kafesten uzaklaştır, zevk ve hevesten kurtar!
16 Nur, kutsal olan şeyler sebebiyle şimşek çakar gibi parıldar; böylece her örtülü sır açığa çıkar!
17 İçimi, fikrin ile aydınlat; dışımı zikrin ile gül bahçesi yap!
18 Gönlümü yanlış olandan ve günahattan koru, bedenimi gereksiz sözlerden ve yanlıştan arındır!
19 Nefesi Davud ile tazele, sözümün Zebur'unu (mezmûrlarımı) dillendir!²⁷⁶⁹
20 Mustafa'nın (Muhammed *a.m*) saflığından ve doğruluğundan bahset, erenlerin ruhlarından yardım ulaştır.

²⁷⁶⁹ Davud *a.m* kendisine indirilen kitap Zebur'un içindeki her bir mezmuru (şiiri) kendi güzel sesiyle halka duyurduğu için güzel sesli bir peygamber olarak bilinir.

- 21 Can içinde bezediğim bu kanı dünyada talihlilerden yap!
- 22 Böylelikle dünya döndükçe (bu kitap) gönül açıcı olsun; onu dost edinen insan iyi yaşasın!
- 23 Bakanlar onun güzel yüzüyle parıldasın, ciğerler saf suyuyla saflık dolsun!
- [2b] 24 Yazısı, can gözünü nurla doldursun; dinlenilmesi, gönül yüzünü mutlu etsin!
- 25 Can, manalarla melek gibi olsun; sözlerle de felek gibi dönsün!
- 26 Okudukça ferahlatan kitap densin, onu misk ile yazan kaleme hâme (kalem) densin!
- 27 Ey Allah'ım seni yâd ederek (bu eser) oluştu, (sen de eseri) bütünüyle adın ile oluştur!
- 28 Sözünü gönüllerde tatlı söylediğinde zamanın padişahına da sözünü tatlı söyle!
- 29 Böylece zamanın Ferhat'ı bu dert ile padişahlara yakışır şekilde lütuf ile yardım etsin!
- 30 Bu toprağı sevgi iksiri altın yapsın, kimyasının uygunluğu onu mücevher yapsın!
- 31 Amaç, padişah gibi güçlü olması, adının dünyada ebediyete kadar kalmasıdır.
- 32 Ey Kerim (cömert olan Allah), cömertlik senindir, kapıyı aç, bu hoş gülü kabul et!
- 33 Şeyhî, duanın sırasını düz söyle ki Cebrail-i Emîn (güvenilir Cebrail) âmin desin!
- 34 Ey usta sarraf, lütuf bolluğu verdiği için, mücevherleri getirmenin vakti geldi.

Yüce yaradanın tevhidi hakkında onun şanı ne yücedir

- 35 Bismillah her hazinenin anahtarı olduğu için, fettâh (feth eden) dendiğinde (bütün) fetih kapılarını açar.
- [3a] 36 Bu fetih, Hak tevhidinde giden yol olduğu için, elhamdulillah sözü (Allah'a hamd olsun) ne hoş fatihadır (ne hoş açandır)!
- 37 Öncesi ve sonrasında, hamd, şükür ve minnet, hem gizli hem de görünen olan onadır.
- 38 Hiçbir şeyin öncesi hatta başı yoktur, hiçbir şeyin sonrası hatta sonu yoktur.
- 39 Ne hoş varlıktır; çünkü onu dünyanın gündüzünden, yokluğun gecesinden çok zaman önce yarattı.

- 40 Ne hoş Hay'dır (bütün varlıkların hayat kaynağı); çünkü bütün geçici, kalıcı, saf ve öz olan hayatın hepsi kendisindedir.
- 41 Ne hoş Kâdir'dir (kudret sahibi); çünkü iki cihanın yaratılışı ona göz kapağını açıp kapayınca kadar geçen süre gibi kolay olur.
- 42 Alîm (her şeyi bilen), her denizi ve karayı, kainati en küçük parçasına kadar bilendir.
- 43 Semî'dir (gizli şeyleri bile işiten); çünkü bunlar onun nezdinde itibarlı seslerdir.
- 44 O mertebeyi idrak et; çünkü basit karınca bile gece vakti ayağını gün ışığıyla görür.
- 45 Mürid, dileği her iki âlemde de bir zerreden ne az ne de fazla olan kişidir.
- 46 Bu, Nûn ve Kâf'ı²⁷⁷⁰ kainatın emrinde kâfi kılanın sözüdür.
- 47 Cömertliğiyle iki cihanı var edince her bir varlığı vahdetin (bir olmanın) kanıtı eyledi.
- 48 Yeri ve göğü destek olmadan durdurur, bu denli büyük âlemi zahmet çekmeden yaratır.
- [3b] 49 Güneş ve ayı gece gündüz yürütür, feleğin atlasına gökyüzünü kaplatır.
- 50 Bazen ayın kulağına Ülker takım yıldızını asar, bazen feleğin kır atına altın nal vurur.
- 51 Bazen havanın yanağını gül renkli yapar, bazen de gökyüzünün kabını kanla doldurur.
- 52 Bazen ayı ışığıyla boyar, bazen de gecenin karanlığıyla yıldızla sürme çeker.
- 53 Güneşi feleğin sofrasında yuvarlak bir ekmek yapar, bazen melek ülkesinde ekmek pişirir.
- 54 Dumanı ve buharı karıştırır, dünyayı meydana getirir; toprağa bir nefes vurunca da insanı yaratır.
- 55 Bazen tufanın çıktığı yeri tennur gibi yakar, bazen de cehennemi bağa bahçeye çevirir.
- 56 Bazen düşmanın kılıcını sivrisinek iğnesi (gibi etkisiz) yapar, bazen de ebâbile sapanla taş attırır.²⁷⁷¹

²⁷⁷⁰ Allah'ın bir işin olmasını dilediği zaman verdiği كُن "kün" (ol) emri kastedilmiştir. bk. 36. Yâsîn suresi 82.

²⁷⁷¹ Ebrehe'nin (Yemen valisi, 6.yy) Kâbe'yi yıkmak üzere yola çıktığı sırada, ordusunu attıkları taşlarla mahveden kuş sürüsü kastedilmiştir. bk. 105. Fil suresi 1-4.

- 57 Bazen örümceği (bir şeyi kapatmak için) kapıcı eyler,²⁷⁷² bazen de hüdhüdü casus eyler²⁷⁷³.
- 58 Bazen köpeğin derdi ile insanın derdini aynı yapar, bazen de mert aslanı köpektan beter eder.
- 59 Süleyman *a.m.*, bazen tahtı şeytana verir²⁷⁷⁴; bazen de karıncayla insanmış gibi konuşur²⁷⁷⁵.
- 60 Bazen âsi için (Musa *a.m.*) asayı büyük yılan yapar, bazen de yılanı asaya yutturur.²⁷⁷⁶
- 61 Bazen dumanı gökyüzü eder, bazen de cihanı cennet bahçesi yapar.
- [4a] 62 Bazen lalenin başını değerli taşlarla süsler, bazen de çiçeğin hırkasını (yapraklarını) yamalı yapar.
- 63 Bahar, onu gümüş gibi parlattır, sonbaharda da parlak lâleye çevirir.
- 64 Kim kana temren doldurursa, o kişi goncadan temrenle dolu kan elde eder.
- 65 Lâl gibi olan kırmızı ve tatlı dudaktan hayat verdi, konuşma incisine (dişe) sedeften kulak verdi (dinledi).
- 66 Zeberced şeklinde bir su kovası yaptı, onu cıvayla dolu testi yaptı.
- 67 Bu kovanın içindeki yaratılmışların kimi suya doymuş ve kimi susamıştır.
- 68 Akıllara hikmet öğreten kudretidir, insanları günahsız yapan rahmetidir.
- 69 Adı ile bütün dar şeyler geniştir, varlığına bütün yaratılmışlar tanıktır.

²⁷⁷² Muhammed'in *a.m.* Mekke'den Medîne'ye hicreti sırasında Hz. Ebubekir ile birlikte müşriklerden kaçarken gizlendikleri, mağaranın girişine bir örümceğin ağ kurması dolayısıyla müşriklerden kurtuldukları olaya telmihte bulunulmuştur. M[ustafa] Âsım Köksal, *İslam Tarihi, Hz. Muhammed ve İslâmiyet*, 2. Cilt, Köksal Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 340-343. [İlk cildi ilk kez 1966'da basılmıştır]

²⁷⁷³ Hazret-i Süleyman ile Sabâ Melikesi Belkıs arasında haber götürüp getiren kuş Hüdhüd kuşuna telmihte bulunulmuştur. bk. 27. Neml suresi 20-29.

²⁷⁷⁴ Bir gün Süleyman *a.m.* yüzüğünü çıkarıp hanımı Cerâde'ye emanet eder. Şeytan, Süleyman suretinde gelerek Cerâde'ye "mührü bana ver" der. Şeytanı Süleyman sanan kadın mührü ona verir. Şeytan yüzüğü parmağına takınca diğer şeytanlar, cinler ve insanlar onun itaatına girerler. Süleyman *a.m.* gelip yüzüğü isteyince Cerâde ona "sen Süleyman değilsin, sen yalancısın" der. Süleyman *a.m.* bu durumun kendisi için bir imtihan olduğunu anlar. Ayrıntısı için bk. Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Taberî Tefsîri*, [Tercüme: Hasan Karakaya, Kerim Aytekin], 1. Cilt, Hisar Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 285-286.

²⁷⁷⁵ Hayvanlarla konuşabilme yeteneğine sahip olan Süleyman'ın *a.m.* karıncayla konuşmasına telmihte bulunulmuştur. bk. 27. Neml suresi 18-19: "Nihayet karınca vadisine geldikleri bir vakit karınca, "ey karıncalar, yuvalarınıza girin, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesinler" dedi. Süleyman onun bu sözüne tebessüm ile gülerek dedi ki: "Ey Rabbim! Beni; bana ve ana-babama verdiği nimetlere şükretmeye ve razı olacağın salih ameller işlemeye sevk et ve beni rahmetinle salih kullarının arasına kat!" Daha geniş açıklama için bk. Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Tarih-i Taberî Tercümesi I*, Can Kitabevi, Konya, 1982 s. 499-501. [Arap harfli ilk baskı: İstanbul, 1875-1876 (H.1292)].

²⁷⁷⁶ Musa'nın *a.m.* asasının ejderhaya çevrilip büyücülerin yılanlarını yutmasına telmihte bulunulmuştur. bk. 7. Araf suresi 107-117.

- 70 Gerçeği akılla bulan kişi kıyas yapmayı düşünmekten uzaktır.
- 71 Hiç kimsenin ne öncesi hakkında bir fikri vardır, ne de sonrasında haberdardır.
- 72 Gizliliğinin beyanı can nurudur, cihan onun tecellisinden bir işarettir.
- 73 İlk ve son, iç ve dış, sağ ya da sol, hepsi onandır, hepsi onundur, hepsi odur.
- 74 Kendisi insanın vasıflarından tenzih edilmiştir, vasfı afetlerden ve tehlikelerden arındırılmıştır.
- [4b] 75 Can onun niteliklerini bilmediği için, gönül onun niteliğini nasıl anlatsın?
- 76 Alâmeti alâmetsizlik, vasfı sorgulanamayan, mekânı mekânsızlık ve sırrı gizlidir.
- 77 Âlem, bu âlemden şaşkına döner, böylece âlem ondan hem boş hem de dolu olur.
- 78 Öfkesinden ödler patlar, şüphe eli ve anlama ayağı kırılmıştır (şüphe ve anlama kabiliyeti ortadan kalkmıştır).
- 79 Eğer Cebrâil akla yol gösterirse, o eşikte korkudan en uzun kanadını yakar.
- 80 Ruh-ı âzam (Muhammed *a.m*) eğer binlerce kez konuşmuş olsa da onun huzurunda dilsiz olarak hayretler içerisinde kalır.
- 81 Ona yakın olanları ilmine hayran bırakır, uzaktakiler ise zaten ya hayvan ya da cahildir.
- 82 Yakın ve daha yakın, uzak ve daha uzak, aslında bunun ölçüsü sadece soyuttur.
- 83 Onun hazretinde âlem noksandır; ezelden ebede kadar olan süre sadece bir an gibidir.
- 84 Ne ilminin denizinin sonu vardır ne de mülkünün toprağı sınır ve son buldu.
- 85 Bütün gelip geçici ve kalıcı olanlar onun suretidir, şanı yüce ve noksanlıktan arınmış ne hoş varlıktır!
- 86 Onun övgülerini saymak kimin haddidir? Bundan dolayı, Ahmed (Muhammed *a.m*) “seni övmeye gücüm yetmez”²⁷⁷⁷ dedi.

²⁷⁷⁷ Hz. Ali'den nakledildiği üzere Muhammed *a.m* vitir namazından sonra şu duayı okurdu: “Allahım! Gazabından rızana sığınırım. Azap etmenden affına sığınırım ve senden sana sığınırım. *Senin medih ve senanı sayamam*, sen kendini medhettiğin gibisin”. bk. Abû Zakariyyâ Muhyiddin Yahyâ b. Şaraf b. Muri Navavi, *al-Azkar al-muntahab min kalami sayyidi'l-abrar*, 676/1277, 4.bsk., el-Mektebü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1955, s. 84.[Türkçesi için bk. Abdulhalık Duran, *el-Ezker Tercümesi: Peygamber Efendimiz'in mübarek sözlerinden seçilmiş zikirler*, İslami Neşriyat Yayınevi, Konya, 1973, s. 114.

- 87 Marifet yolunu sevinçli bir şekilde yürüyen kişi şaşkınlığından “mâ arafnâk”²⁷⁷⁸ (seni tanımadık) diye çağırır.
- [5a] 88 İbadetten bahseden, âcizlik içinde hızlıca “mâ abadnâk”²⁷⁷⁹ (sana ibadet etmedik) der.
- 89 İrfan sahibi kişi, âcizlik ilminin yüce marifet olduğunu bilir.

Yüce yaradannın tevhidi hakkında kaside

- 90 Ey kudret kemalinin soluğunda âlemin bir nefes ve ey yüceliğın denizinde dünyanın bir kişinin avuç içi kadar olduğu (Allah),
- 91 Gücünün yelinden binlerce Süleyman *a.m* karınca gibidir, rahmet sofranda mukaddes tavus kuşları bile sinek (gibi küçücük ve değersizdir).²⁷⁸⁰
- 92 İki cihanın ibadeti, senin gönül tokluğın ile bedavadır, cennet bahçesi senin yüzün ile arzu yaprağıdır.
- 93 Akılların, Kibriyâ'nın (yüce Allah) ne yapıp ettiğinden haberi yoktur; çünkü zil sesi can kulağına ulaşmaz.
- 94 Aklı, mumu nasıl idrak etsin? Çünkü yüce nurlar yetmiş bin perde ardından bile aktarılır.
- 95 Marifet yolunda her şeyi bitirmiş olduğunu sananlar, gidince görürler ki altından at o menzildedir.
- 96 Saf suya kavuşmak için arzu ovasında yandılar, Ceyhun ve Aras (nehirleri) susamış gönüllerin gözlerinde kaldı.
- 97 Sen altı yönden de münezzehsin, ama yer ve gök, alt ve üst, sağ ve sol, ön ve arka hep seninle doludur.
- 98 Eğer yakarış içinde değilsen, (Allah'ın) lütfunun coşkunluğu can kuşuna dünyayı kafesten gül bahçesi olarak gösterir.
- 99 Harmanından (başakları) toplayan evliya ve enbiyadır, insan bir buğday tanesi, Halilullah²⁷⁸¹ da (İbrahim *a.m*) mercimektir.
- [5b] 100 Suçlulara ve âsilere dergâhın sığınak olmuştur, derdi olanların ve kimsesizlerin feryadına yetişen seni yâd etmektir.

²⁷⁷⁸ “mâ ‘arafnâka hağğka ma‘rifatika yâ ma‘ruf” hadisinden bir bölüm. Ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2013, s.474.

²⁷⁷⁹ “hağğka ‘ibâdatika” hadisinden bir bölüm. Ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2013, s.472.

²⁷⁸⁰ Tavus kuşu, Ezidilik inancında kutsal bir varlık olarak kabul edilmektedir: İnanışa göre Tanrı Azda, kendi ateşinden yarattığı Melek Tavus'u evreni ve insanı yaratmakla görevlendirmiştir.

²⁷⁸¹ Allah İbrahim'i *a.m* kendisine sevdiği bir dost olarak seçmiştir. bk. 6. Nisa suresi 125. Bu beyitte kastedilen şudur: Allah'ın harmanında (dünyada) insan bir buğday tanesi, İbrahim *a.m* de Allah'ın dostu olduğu için buğdaydan (insandan) azıcık daha büyük olan bir mercimek tanesi kadardır.

- 101 Eğer senin kutsal olan şeylerine ve sırrına hiçbir gönül yakın değilse, hiç kimse lütfunun fazlalığından mahrum kalmaz.
- 102 Din sultanı kime dünya gecesinden yol açarsa, o kişiye nefis şeytanı hileyle gece bekçisi olmaz.
- 103 Şanının zikri olmasa Cebrail yok olur, nefsin ruhu sana şükretmese nefes alamaz.
- 104 Ey Şeyhî, korkuyla o rahmet denizinden ümidini kesme; çünkü onun bir damlası binlerce cihan suçuna yeter.
- 105 Tanrının kavranamayan ve sorgulanamayan zâtı gibi vasfının yolu da uçsuz bucaksızdır; hiç kimse o çölde sınırı bulmadı, sözü bitir!

Tevhîdin mertebeleri hakkında söyler

- 106 Ey can, en çok arzu edilen şeyi aramaktaysan, gel; ey gönül, en son amacı sormaktaysan, bil!
- 107 Çünkü makamların en üstü tevhîddir, kerametlerin en son gayesi budur.
- 108 Her topluluk akli erdiğince, kalp gözünün nuru kuvvet verdiğince söylemiş.
- 109 Onun vafında bazısı zevkten bazısı da bilgiden ibaret olan çok semboller ve işaretler vardır.
- 110 Ancak tarikate girmiş olanlar, gerçek anlamda tevhid hakkına ulaşamadı.
- 111 O, sonu olmayan bir deniz olduğu için, onu tamamen kavramanın imkanı yoktur.
- [6a] 112 Akıl ve ilimde yetkin olanlar, eriştikleri denizin sahilidirler.
- 113 Yeşillik yaprağı, İrem bağı²⁷⁸² ne bilsin? Zerre, güneşin hacmini nasıl anlatsın?
- 114 (Allah), kendi şanını bütün söylenenlerden daha yüce yaptı ve bütün işaretlerden kendini tenzih etti.
- 115 Ne tuhaf ki bu kadar çok açıklamalarına rağmen, Hakk'ın görüntüsü yine de gizlidir.
- 116 Işığı, perdenin ışığı olduğu için, gizliliği en sonunda görünmesindedir.
- 117 Ama gönül gözü açık olanların tenbihi şu ki isteyenleri zaman zaman menzil hususunda aydınlatır.
- 118 İşareti zevk bulma olur, (bununla) isteklileri coşkunluğa getirir.

²⁷⁸² Efsaneye göre Ad kavminden Şeddâd'ın cenneti yeryüzünde kurmak maksadıyla yaptığı şehrin adı olup edebiyatta "cennet bağı, dünya cenneti, cennet kadar güzel ve bayındır yer" anlamında kullanılır.

- 119 (Kelime-yi şahadetteki) “Lâ ilâhe (ilah yoktur)” sözünü söyleyenlerin dediği gibi “tevhid, iskat-ı izafattır (izafeti iptal eder)”.²⁷⁸³
- 120 İmanında istikrarlı olan, kelime-yi şahadetteki “lâ ilâhe (ilah yoktur)” sözüyle “illallah (ancak Allah vardır)” sözünün, Kıdem’in (öncesi olmayan Allah) ispatı olduğunu söyler.
- 121 Doğruyu yanlıştan ayırt edebilen kişi demiş ki Allah’ın kişiyi kirlilikten (kusur ve günahlardan) temizlemesidir.
- 122 Her şeyin sonucu hadiselerden uzak olan yaratana döner.
- 123 (Allah’ın) güzel yüzü bir, ondan meydana gelenler çok olsa da hepsi o güzelliğe işaret ederler.

Delile ve taklide dayalı ilmî tevhid²⁷⁸⁴ hakkında açıklama

- [6b] 124 Vahdette nasip yoksa da, hikmet sahibi olanlar o durumu açıklamışlardır.
- 125 Mutlak tevhid üç derecedir; biri ilim, biri göz(le gördüğü şey) ve biri haktır.
- 126 İlim sahiplerinin sözleri kanıt iledir, ama gözü olanların (basiret sahiplerinin) vicdan iledir.
- 127 Hak tevhidi, Vâcid’e (istediğini istediği zaman elde eden) özgüdür, ona ne inananlar ne de tek olanlar ulaşır.

Füillere ve sifata dayalı aynî tevhidin kısımları hakkında

- 128 İlminin bir kısmının akılla, geri kalan kısmın da delillerle kavrandığı budur.
- 129 Biri genel tevhidin anlatılmasıdır, biri kâmil insanların sorgulamasıdır.
- 130 Ancak, o özel tevhidi bulan, şüphe zincirinden kurtulamaz.
- 131 Sorgulama gelince taklid giderse de, bu ilimle tevhid ilmi bulunmaz.
- 132 Dünya sevgisi açık bir şekilde bir bütün ve bir parça olsa, nefiste oluşacak zan ve şüpheler az değildir.
- 133 Aynî tevhid elde edilinceye kadar mücadele et ki nerede ve nasıl olduğu ortadan kalksın.

²⁷⁸³ izâfet: Ancak bir arada düşünülebilen varlıklar arasındaki ilişki.

²⁷⁸⁴ İlmî tevhid: Kişinin Allah’tan başka hiçbir varlık olmadığını bilmesidir. Eşyayı Hakk’ın mazharı bilir ve her şeyi O’nun sureti bilir. bk. Seyyid Cafer Seccadi, *Lugât u istulâhât u tabirât-ı irfâni*, Tehran, 1934. (R. 1350), s. 144. [Türkçesi için bk. Hakkı Uygur, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007, s.483.

Fiile ve sifata dayalı aynî tevhid²⁷⁸⁵ hakkında açıklama

- 134 Kısaca, o her şeyden kendini soyutlayan aynî tevhid, zevke yani tevhidin gözle görülen kısmına benzer.
- [7a] 135 Talep edilen ve tâlip bir olsa da, sâlik onda üç mertebe bulmuştur:
- 136 Biri Allah'ın yaptıklarına, biri niteliklerine dayanır; ve üçüncü mertebe de zâtî tevhiddir (Allah'ın kendisidir, özüdür).

Fiillere ve delile dayalı tevhid hakkında açıklama

- 137 Fiiller tevhidi nedir? Tâlib'in her işte Allah'ın fiilini (yaptığı işi) üstün görmesidir.
- 138 Allah'ı şüphesiz bu denli çok işleri yaratan olarak görüp
- 139 bu yeteneğe sahip sadece (onu görüp), başkasını asla yaratan olarak düşünmemektir.
- 140 Mevlâ'nın yaratması, yaptığı işler kulda belirmediği zaman gerçekleşir.

Delile ve sifata ait tevhidin açıklanması

- 141 Şimdi yaptığı işlerden (ötürü) öze daha yakın olan sıfat tevhidine gelelim.
- 142 Allah'ın nitelikleri, o tevhide ulaşanı ve onun dışındaki her şeyden ayırır.
- 143 Kâinâtın niteliklerini olmayacak gibi görür, Allah her sıfatı ispatla yaratır.
- 144 Allah bunu da kuluna sıfatla hiç ummadığı anda gösterir.

Zâtî tevhid hakkında açıklama, uygulamaları ve özellikleri

- [7b] 145 Zâtî tevhid, tâlip için asıl maksat olan üçüncü bölümdür ki
- 146 Alîm (her şeyi bilen), Kâdir (kudretli), Hayy (ebedi ve hakiki hayat sahibi), mukîm (kalıcı olan) ezelf zâtın (Allah'ın) ayırt edici özellikleri bunlardır.
- 147 Hakk'ın kendisi ayrılm olmaksızın (her şeyi) bildiği için, icat yapan kişileri hiçbir şey olarak görür.

²⁷⁸⁵ Aynî tevhid: Üç mertebesi vardır: Birincisi; Hakk'ın sâlike fiilî olarak tecelli etmesidir. Bu makama "mahv" makamı denir. Sâlik Hak'tan başka hiçbir şeyi gerçek fail olarak görmez. İkincisi; Hakk'ın sâlike sıfatları ile tecelli etmesidir. Bu makam "tams" (gizlemek, yok etmek) makamıdır. Üçüncüsü ise, Hakk'ın sâlike zâtî olarak tecelli etmesidir. Sâlik, bu makamda Hak'tan başka bir şeyi hakiki varlık olarak görmez. Bütün eşyalar, sıfatlar ve fiiller Hakk'ın zatında yok görünür. Bu makam da "muhak" olarak adlandırılır. bk. Seyyid Cafer Seccadi, *Lugât u istilâhât u tabirât-ı irfânî*, Tehran, 1934 (R. 1350), s. 144-145. [Türkçesi için bk. *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, Çev. Hakkı Uygur, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007, s.483.

- 148 Kişide beliren, kendisine soru sorulamayan (Allah'ın) cana ulaşması ile tevhid olur.
- 149 Böylelikle, tâlip o tevhide ulaşır, iki cihanda (tüm) isteklerini elde eder.
- 150 Onun zatında öyle kendinden geçer ve coşar ki bunu düzenleyen kendisidir, yaratma ise (sadece) vasıtaadır.
- 151 Cihanın işleri, niteliği, kişileri, hepsi onun nurlarında yok olsun.
- 152 Yaratılmış olan her şeyin idaresini kendi elinde sanır, yaratılmışları kendine parça olarak görür.
- 153 Şer ya da hayırlı olan her neye ulaşırsa kendi uzvunda gezindiğini sanır.
- 154 Kişi farkı görmezden gelip zatının bütünlüğünü tutar, var olmanın inkârında ispatı bulur (“lâ-ilâhe illâllah”ın içinde “illâ” vardır)
- 155 Hakikat şu ki kamil insan her duruma hâkim ve halka hizmet edendir.
- 156 (Görevden) alma ve işe yerleştirme, her vazife onundur; halife (peygamberler ve kâmil insanlar) ve varlık âleminin merkezi odur.
- 157 Kalan has tevhiddir ve bu çok hususidir. Eğer diğerleri yüzükse bu yüzük taşıdır.
- [8a] 158 İnsanoğlunun sınırının sonu bu kadardır, öteki âleme gücü yetmez.
- 159 Bu tevhid her kime anlaşılır olursa, sebep bulma, saptama ve şüphelerin erişmesi uzaklaşır.
- 160 Marifetten dışlananlar, idrak sahibi kişilere batılı kötülerler.
- 161 Bu tevhide meylî olan (aynı zamanda Allah'ın) bazı kişilerin suretine girdiğine, onunla bir olduğuna da inanır.
- 162 Ne hoş! Cansız ki aynasını (kendi bedenini) temiz tutamaz, (ancak) hakkı güneşten daha parlak bir biçimde idrak eder.
- 163 Allah'ın insan suretine girebileceğine tanık olan kişi gerçekten başka hiçbir şeye inanmaz.
- 164 Azameti (Allah'tan) başka bir varlığa yakıştırmayanlar o işaretlisi (Allah'ı) nasıl teşbih etsin.

Rahmanî ve hakikî tevhid hakkında çok söylediler

- 165 Üçüncü mertebe gerçek tevhiddir. Onun insana bir ders olduğunu sanma.
- 166 O ne delille olur ne de vicdanla, bu yüzden Rahman'a özgü dediler.
- 167 Mutlak hakikat, hakkı apaçık gösterdiğinden o irade insanoğlu için değildir.

- 168 Sonradan yaratılan ezelf olanı nasıl anlasın, fânî olan bâkî olanı tam anlamıyla kavrayıp anlayabilir mi?
- 169 Bu ilmi her basiret sahibi insanın bildiğini sanma, şöyle ki Allah'ı sadece Allah bilir.

[8b]

Hakikî tevhid hakkında konuştu

- 170 Allah'ın eşsizliği gerçek, yüceliği ve tekliğinin mükemmelliği gerçektir.
- 171 Varlığın görünmesiyle tecelli eder, nurları ile âlemi doldurur.
- 172 Her yarattığı bir nitelikle olduğu için, gerçek öz ile onu seçkin kıldı.
- 173 Ona başka ortak olmamıştır ve sadece kendisi zuhur etmemiştir.
- 174 Vahdet düşüncesinin delili o olduğundan, bütün her şeyin de yolu bu vahdettir.

Gerçek tevhid hakkında konuştu

- 175 Âlemin bütün emsalsiz ve tek olan şeylerinden daha emsalsizdir, (bunu) keşfedene delili vahdet olur.
- 176 Bu kesret ile yaratmak açıktır (ve) yeniden her birine vahdet belirgindir.
- 177 Tek ve ortağı olmayan Allah'tan şahitlik suretidir.
- 178 Ama seçkinlere (ya da) halk tabakasına, (hiçbir) insanın bu makama ayak basmasına izin yoktur.
- 179 Ancak parıldayan şimşek ezelf yönden kulun sırrına yükselen nur bırakır;
- 180 ama hızla yok olur, ilim ve hikmet ile idrak edilemez.

[9a]

- 181 Allah'a yakın olan, evliya ya da peygamber fark etmez, bu şimşeğe erişen binler arasından biridir (çok az kişi buna nail olabilir).
- 182 Arif olan şeyh buyurmuş ki evliyaların en yücesi bu sır vasfında Allah'ın yardım ettiği kuldur.
- 183 Allah'ın tekliğine inanan kişinin (Müslümanın) çağırıldığı (varlık) tek ve eşsizdir. Yeniden tevhid içinde çaba gösterendir.

Hakikî tevhid hakkında konuştu

- 184 Kim nefis varlığı ile tevhid derse, tecrid ehli (kalbini arındırmış olanlar) onu reddeder.
- 185 Bu sıklardan "Allah'tan başka ilah yoktur" diyen, gönlü uyanmış (kişi) nerededir?

- 186 “Lā” iki dal oldu; dünya ve ahiret, “Mevlâ’nın tek Allah olması” için biter.
- 187 “Lâ”da sıfatı inkâr etmediğin için zatındaki “illâ”yı (*illâ’llâh*’taki *illâ*’yı) nasıl ispat edersin?
- 188 “Lâ” sırrının sarayının süpürgesidir, “illâ” da o saray içinde şahların şahıdır.
- 189 O süpürgeyle ev temizlemediğin için parlaklık nuru sultan tahta erişir mi?
- 190 Gönül kibir ve riyalardan boşalmayınca Allah’ın nurundan nasıl can dolabilir ki?
- 191 Ey Şeyhî, bu söz senin sözün değil, makamının yükselmesi için sözlerine dikkat et!
- 192 Söylenen ile yapılan uyuşmayınca nazım ve nesre kuvvet ve kudret nasıl elde edilir?
- [9b] 193 Söylemekten yapmaya doğru giden yol uzaktır, bu boş laf da bir tuzaktır.
- 194 Söylemek yapmaya fayda sağlamaz, mertsen söylemeden yap.

Allah lafzının tevhidi hakkında Allah’tan başka ilah yoktur

- 195 “Allah’tan başka ilah yoktur”un eseri iki cihanda makam ve yücelik bakımından ne varsa odur.
- 196 “Allah’tan başka ilah yoktur”un bakışı kime düşse, (o kişi) sonsuza kadar mübarek olur.
- 197 “Allah’tan başka ilah yoktur”un Ay’ı, Dünya gecesini nurlandırdı.
- 198 Yer, gök ve kainat “Allah’tan başka ilah yoktur”un haberi ile doludur.
- 199 “Allah’tan başka ilah yoktur”un tecelli bulması, alemin ve insanın ortaya çıkmasıdır.
- 200 “Allah’tan başka ilah yoktur”un cevheri kalbi saflaştırır kimyadır.
- 201 “Allah’tan başka ilah yoktur”un kayıt defterini açınca, varlığın kayıt defteri dürülür.
- 202 “Allah’tan başka ilah yoktur”un minberi, “*li-mani’l-mulk*”²⁷⁸⁶ hutbesi için vurulur.
- 203 “Allah’tan başka ilah yoktur”un rehberi, ruha yakınlığı ve “aw edna”nın²⁷⁸⁷ ruha yakınlığını gösterir.
- 204 “Allah’tan başka ilah yoktur”un seheri, şirk akşamını, küfür karanlığını sürer.

²⁷⁸⁶ 40. Mümin suresi 16: “O gün onlar ortaya çıkarlar. Onların hiçbir şeyi Allah’a gizli kalmaz. Bugün *mülk (hükümlerlik) kimindir?* Tek olan, her şeyi kudret ve hakimiyeti altında tutan Allah’ındır.”

²⁷⁸⁷ 53. Necm suresi 9: “Öyle ki iki yay kadar hatta *daha yakın* oldu.”

- [10a] 205 “Allah’tan başka ilah yoktur”un cevheri, iki alemleri toprak değerinde görür.
 206 “Allah’tan başka ilah yoktur”un siperi, hadis okundan ne hoş sığınak oldu.
 207 Ruh gemisi şaşkınlık denizindedir, çapası “Allah’tan başka ilah yoktur”dur.
 208 İki cihan candan “Allah’tan başka ilah yoktur”un kulu kölesi olanındır.
 209 “Allah’tan başka ilah yoktur”un çemberi olan felek, arşın sırtını ve feleğin
 gerdanını bükür.
 210 “Allah’tan başka ilah yoktur”un şekeri, âlemin ağzına can lezzeti verdi.
 211 “Allah’tan başka ilah yoktur”un kemeri bağlandığı her şeye cihan tacı oldu.
 212 “Allah’tan başka ilah yoktur”un şehperi, yeryüzü ve gökyüzünü yumurta gibi
 kapladı.
 213 Ey Şeyhî, “Allah’tan başka ilah yoktur”un seferi hoş kazanç olduğundan
 (bunu) yap.
 214 Eğer nefse akın edersen, “Allah’tan başka ilah yoktur” hançerini çek!
 215 Böylelikle “Allah’tan başka ilah yoktur”un zaferi, gönlün fethine yardım eder.
 216 “Allah’tan başka ilah yoktur”un askeri, nefis arzusu ordusunu yok eden hak
 askerdir.

Yaradılış bahsinde hikmet yolu için birkaç söz

- [10b] 217 Ey gerçeği arayan basiretli (kişi) gel, bu gerçeği söyleyen ne söylüyor dinle.
 218 Eğer hakkı hak olan doğrulukla söylese, tarikâte girmiş olanlar haktan ayrı
 değildir.
 219 İki âlem doğru söze dil ve dudaktır, batıl olanı iştirmeyen doğru kulaktır.
 220 Görme ışığı sebel hastalığından (kurtulup) açılırsa, yaradılış suretinin sırrı
 ortaya çıkar.
 221 Böylelikle her şey bir varlık bulmuştur, kendi vücuduna göre de secdesi vardır.
 222 Eğer tasdik konusunda şüphen varsa, “*wa in min şay*”²⁷⁸⁸ ayetini oku ki
 hakikati versin!
 223 Böylelikle, yukarıda ya da aşağıda olan her bir parça, “*fa-innî mâ ḥalaḳtu
 bâṭilan*”²⁷⁸⁹ (ayetini) söyler.

²⁷⁸⁸ 17. İsrâ suresi 44: “Yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar Allah’ı teşbih ederler. **Her şey O’nu** hamd ile teşbih eder. Ancak, siz onların teşbihlerini anlamazsınız. O halîmdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir), çok bağışlayandır”.

²⁷⁸⁹ Ayette biz “ḥalaḳnâ” yarattık şeklindeki, metinde ben “innî ḥalaḳtu” yarattım kullanılmıştır. 38. Sâd suresi 27: Biz göğü, yeri ve ikisi arasındakileri **boş yere yaratmadık**. Bu (yaratılanların boş yere yaratıldığı iddiası) inkar edenlerin zannıdır. Cehennem ateşinden dolayı vay inkâr edenlerin haline!

- 224 Taç sahibi emîre eşdeğer olan toza gel de şimdi hor bakma.
- 225 Gerçekler (kendisine) apaçık görünen (kişi), her nefsin kendi nefsinde bir kemal hâlinin olduğunu bilir.
- 226 Katmanlar halinde olan yedi felek gece ve gündüz böyle asılı şekilde boşuna mı döner?
- 227 Bu nurlu gezegenler gece gündüz (senin) üstünden geçişini boşuna mı yapar?
- 228 Yere latife olsun diye mi temel atıldı, cihan bir küçük oyundan mı meydana geldi.
- 229 Allah biliyor ki bu insanın yaratılması ve âlemin tertibi oyuncak olmadı.
- [11a] 230 Hor ve şehvet kıymetli şeylere dönüşürse, dört ayaklı hayvana insanın üzerinde değer verilir.
- 231 Bundan dolayı insan nefis aynasını temizleyen akıl ve idrak yeteneğini buldu.
- 232 Her nesnenin mahiyetini görsün, (onun) karakterini ve niteliğini bulsun.
- 233 Ey Tanrım, “eşyayı gözüme olduğu gibi göster” cümlesini insanların en hayırlısı (Muhammed *a.m*) derdi.
- 234 Nimete vâcib olan şükürü ve zikri kılanlar, ihsanlarında düşünmeyi buyurdu.
- 235 Zaten canı gönülden yapılan bir saat tefekkür, aylarca ve yıllarca yapılan ibadetten daha iyidir.
- 236 Dört ayaklılar (hayvanlar) aşağılık ve çöp olduğundan onlara lütfu yiyecek ve uyku olmuştur.
- 237 Ey Rab, meleğin işi ilim ve zikri ameldir; bundan dolayı (Allah’a) yakındır.
- 238 Her sıfatın tecelli bulunduğu insan, saftır ve kâinatın en seçkinidir.
- 239 Akıl ilimle örtüşürse, *karramna* ’nın²⁷⁹⁰ (Allah’ın) şerefleştirmesine layık olur.
- 240 Yücelikte kıymeti dokuz feleği geçer, yakınlıkta meleği geçer.
- 241 Ne hoş saadet, yücelik ve mutluluk, sonsuz cennet diye ona derler.
- 242 Ve eğer gaddar dünya aldattırsa, böylelikle (geriye sadece) öküz ve eşek gibi yem yiyici kalır.
- [11b] 243 Yardım yapmaktan yoksun olma ve kötü(lük) dört ayaklı (hayvanlar)dan olur, onun kaftanı da “*bal hum azaldır* (hayvandan daha aşağıdadır).”²⁷⁹¹

²⁷⁹⁰ 17. İsrâ suresi 70: And olsun biz insanoğluna **şan, şeref ve nimetler verdik**; onları karada ve denizde taşıdık, kendilerine güzel güzel rızıklar verdik ve onları yarattıklarımızın çoğundan üstün kıldık.

²⁷⁹¹ 7. A’raf suresi 179: And olsun biz, cinler ve insanlardan, kalpleri olup da bunlarla anlamayan, gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen birçoklarını cehennem için var ettik. İşte bunlar hayvanlar gibi, **hatta daha da aşağıdadırlar**. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir.

- 244 Izdırıp ve dertlere tutulur, cehennem yanma azabıdır.
- 245 Bu dünyada nur bulmayan göz, öbür dünyada nurdan uzak olacak.
- 246 Nuru anlamının nur ile olduğuna şüphe yoktur, nurdan yoksun olan karanlıkta gamlı kalır.
- 247 Nuru bir damla kadar bulduysan, şimdi gel, onun nuruyla huzur bul!
- 248 Bu dünyanın amelini düşün, dönen dünyanın ameline dikkat et!
- 249 Böylelikle sana bir zanaat kazandırısın, (bu) yaratanın varlığına en keskin delildir.
- 250 Bilinmeyen elin bu levhaya yazdığı yazı, şüphesiz ve şeksiz onun tarafından yaratılmıştır.
- 251 Sereni olmayan kilim nasıldır, nakkaşı olmayan nakış olur mu?
- 252 Akıl, nefis, gökler ve meskenler gibi hayvan ve insanın temel olduğunu söyleme!
- 253 Geriye kalanlar da hikmetindedir, kudretinle nesnelere birbirine karıştırırsın.
- 254 Eğer âlet, var etme (iş) için devredilirse, nesne yaratma işi hangi nesne ile olur?
- 255 Nasıl ki ateş ve su, yel ve toprak (fark etmezse), (ki onlar) bazen maden bazen yaprak süslerler.
- [12a] 256 Ve nasıl ki yıldızlar ve feleklere adet, bazen uğursuzluk bazen saadet olursa,
- 257 Hakîm ve Kâdir (Allah), bunlara ferman buyurmayınca, bunu yapmaya kıl kadar bile imkânları yoktur.
- 258 Eğer tahkik ve inayeti bildiysen, hak yolunda Allah'ın yardımı doğru yolu göstermede sana yoldaş olduysa,
- 259 varlığın yaratılış sırrını önemseme, varlığın ihsanı kime aitse ona bak!
- 260 Bir eşine az rastlanan bir şeklin varlığını gördüğün zaman, ondan geç (onu önemseme); ancak o zaman yoktan var eden sana ilah olsun.
- 261 Bütün yaratılanların Allah'tan olduğu bilindiği için, can ve gönül cehalet ve yanlıştan arındı.
- 262 Bu köhne âlemi tefekkür ederim deme, bu sırta kimse vâkıf olmadı.
- 263 Nasıl bir rüzgâr ve toprak, su ve ateş, nasıl bir sıcak ve soğuk, kuru ile yaş!
- 264 Gayretlerini toprağa bırakanlar (gayretlerini) boşuna harcadı; zaten (onlar) ateş ve suda kaldı.
- 265 Sanki rüzgâr ve toprağın harcama görevlisidir yahut Nil nehrinin ve kanalın süpürücüsüdür.

- 266 Birinden alır birine verir, toprağı süpürüp yerine su saçar.
- 267 Bazen yağmur ve yelle bazen zelzeleyle, (bazen) selin akışıyla, meşalenin dolanmasıyla,
- 268 Zamanın geçip gitmesiyle pek çok dağ sonunda vadi olur.
- [12b] 269 Bu ateş, evin dumanı ve buharıdır, bundan dolayı yükü birkaç mil göğe çıkar.
- 270 Sonra topraktan yaratılmış olan insan dünyanın dönüşünü tavaf edene kadar merkezine meyleder.
- 271 Görürsün aceleyle giden bir bulut ortaya çıkar; dağ ve dere, bozkır ve çöl geçer.
- 272 O da son dönüş meyleder, toprak diyarının çemberini çevreler.
- 273 Bakarsın çadır gibi kurulu durmuş, ipe demiri yerin etrafına çakmış.
- 274 Bu hayal kimin aklından geçiyorsa, meyli daireyle bulacağını bilir.
- 275 Hafif olan her cevher, başka şeylerle birleşmemiştir, sadedir, belli merkezden çevreyi gözetler.
- 276 Her yaygının zemini olan feleğin çevresi, cihanın hafifliğindedir.
- 277 Çok hafif ve çok basit en yükseğı gözettığı için, bu deryanın dalgasının ne olduğunu kim bilir?
- 278 Aşağı ve yukarı fark etmez, elbette felekten daha yüksek taraftır.
- 279 Bu yüzden gönül yüceliğidir, onun mihrliğı yüksekliğidir.
- 280 (Bu) basit, sıradan oluşumu bırak, kendini soyutla; böylelikle felek yaygısı (dünya) sana kalınacak (bir yer) olsun.
- 281 Felek mertebesinde anlaşılabilen bu kadardır, kalanı bilinmeyen yersiz kuruntu ve zandır.
- [13a] 282 Kişi uzaktan bir karartı gördüğünde (ve onun) kesin olarak geldiğini ya da gittiğini bilmezse,
- 283 İstedığı kadar onu ezberden hayalinde canlandırırsa (da), genellikle görünce tersi çıkar.
- 284 Gökyüzünün en yüksek noktası olan bu uzaklıkla çevrenmesi fikri ona bir şüphedir.
- 285 Bu sorun akılla halledilmez, dünyanın şeklini hayalinde canlandırma, gel!
- 286 Ve eğer o sır kendiliğinden bilinseydi, bu sorunlardan birini yüksek sesle bağırıyorsa,
- 287 bu basiret nuru ne denli hızlı olursa, yaradılışın ortaya çıkmasının sırrı görünmez.

- 288 Aynı zamanda, Allah'ın hikmetinin gereği bu sırdan kimsenin haberdar olmamasıdır.
- 289 Cihanı nasıl oluşturduğu bilirse, onu oluşturmak akla mümkün olsaydı,
- 290 Eğer bir yaprak ucuna felaket ulaşırsa, bütün ilim ve hikmet sahipleri toplansa,
- 291 O kudret sahibinin (Allah'ın) buyruğu yoksa doğru yapmanın imkanı yoktur.
- 292 Eğer yaradılışlar düzenlendi dersen, böylelikle bu nazım ve düzenleme ortaya çıktı.
- 293 Bu dördünün işi ve etkisi böyle binlerce türlü hali ortaya çıkarır mı?
- 294 Hayatın özü yel ile su ise, bitkilerin güzelliğini kim süsler?
- [13b] 295 Tohumu ıslatalım diye yardım eder, kim yüzünü güzel ve güler yüzlü eder?
- 296 Şifalı tohum topraktan biterse, kim başağın kalıbını doldurur?
- 297 Kamış toprakta nerede şeker buldu, sedef balçıkta cevheri neyle düzdü?
- 298 Şaha su içeren bu şerbet öyle bir şerbettir ki armut testisini gül suyuyla doldurur.
- 299 Ne cevher ki ağacın cismine mutluluk verdiyse, narın sandığını da yakutla doldurdu.
- 300 Eğer bitkilerin halleri anlatılsaydı, hayatın yaprağı dayanamaz kururdu.
- 301 Ve eğer madenlerin nitelikleri yazılsa, can ve gönül anlatmaktan erir.
- 302 Bir an bin dil ile açıklanamacağından hayvan ile insan âlemini bırak!
- 303 Değersiz işlerde böyle boş olduğundan, akıl ve fikir tam anlamıyla ermez.
- 304 O kıt akıllı yücelikler halinin malum olduğu gücü bulur mu?
- 305 Kendi oluşumunda aciz kalırsın, o hallere aklın asla eremez.
- 306 Yıl, ay ve felek bu evde oldu, çok açık ki yuvarlak bende (hâl) bir sebep vardır.
- 307 O mukaddes yaratılış, katında nedir? Sözlerin en temizi budur, açıkla!
- [14a] 308 Sebeplerin (dünyada var olan her şey) vasıflarını görmeyi, Hakk'ı görmek sanma! Allah'ın yardım ettiği insanlar, müsebbibi (var eden Allah) gözleyenlerdir.
- 309 Cihan tılsım olup hazine üzerine kilitlendi, ilahi hazine ve en büyük isim (Allah) nedir?
- 310 Eğer bu tılsımı gönülden bozarsan, en büyük ismi bulduğunu müjdele!
- 311 (Senin) beden bağının sıkı olmasını dilersem, bu tılsımının bizzat sıkı düğümü budur.

- 312 O hazine kim tarafından fethedildiyse, mücevherin gözünde toprak kadar bile değeri kalmaz.
- 313 Ancak hazinelerde zehir ve panzehir bulunur, bu yüzden bu fetih içinde korkusuz olma.
- 314 Lütuf içeceği ve kahır dikenini birlikte, sakın şerbet diye zehri içme!
- 315 Musa ve Harun ne talep ettiyse, Kârun hazinesi ve malı ondan oldu;
- 316 ama asıl olanın tersi olduğu için; buna zehir, onlara saf içki oldu.
- 317 İblis ve Âdem *a.m* hazineye ulaştı, ikisi de hazineye kavuştular.
- 318 Biri gazap bekledi, biri rahmet, birisi lanet buldu, birisi rahmet.
- 319 Şer ya da hayır kim neyi isterse; kişi Tanrı'dan zannına göre (karşılık) bulur.
- 320 Şeyhî, vakit daraldı, gafil olma, çok himmetsiz ve verimsiz olma!
- [14b] 321 Bu puthane putlarla doludur, kork! Seyret, aldanma, geçip git!
- 322 Hava ve nefes putlarını yok et, Beytullah (Kâbe) avlusunu kötü kimselerden temizle!
- 323 Gaflette bulunanların evini ehline bırak, “*innî lâ uhibbu'l-âfilîn*”²⁷⁹² ayetini oku!
- 324 Eğer göz burada kalırsa yolda kaldın (demektir), adım adım gittikçe menzile ulaşırsın.

Allah'a yalvarış

- 325 Ey Allah'ım, kâinatı düzdüğün için, bize kulluk için bir fermanı yazdın.
- 326 Gerçi takat olmadığından, kusur ve acizlikle o hükme itaat edildi.
- 327 Biz bu zayıflıkla gönlü yorgun ve inleyeniz, çaresizce hizmet etmeyi dileriz.
- 328 Sen ey yaratılmışların Ganî'si ve yardımcısı, biz fakirleri nasıl yok edersin?
- 329 Senin lütfun, kulları küstahlaştırır, bundan dolayı çeşit çeşit (şeyler) arzu ederler.
- 330 Ve eğer öyle olmazsa, biz hangi suyla temizlenirsek temizlenelim, sonunda hizmet kapısında toprak olacağız.
- 331 Balıklara yakınlık balıkla olur, o temiz nurun topraktan payına ne düşer?
- 332 Bütün yaratılmışlar toplansa, yarım saatte sana layık ibadet edemez.
- [15a] 333 Eğer yardımı yoksa kulluğu neden kılsın, kulun kulluktan başka çaresi yoktur.

²⁷⁹² 6. En'am suresi 76: Üzerine gece karanlığı basınca bir yıldız gördü. İşte Rabbim dedi. Yıldız batınca da, “*ben öyle batanları sevmem*” dedi.

- 334 Eğer âsiler, suçuna göre kabul edilse, kimse kahrından kurtuluşu bulamaz.
335 Ancak gazaptan rahmetin geçişi, talepten herkese lezzet aldırıldı.
336 Kerem deryası sonsuz ve dalgalıdır, her aç ve muhtaç (ondan) nasıl mahrum olur?
337 Eğer iki cihan ibadet dolarsa (bile), (bu) senin hazinenden fazla olmaz.
338 Ve eğer bütün âlem âsi olursa, (bu) senin izzetinden zerre kadar az değildir.
339 Öncelikle karşılıksız ihsanda bulunduğun için, sonunda hatayı nedensiz affet!
340 Bir can ve bir o (Allah) kaldığı zaman, imanda korku, canda kaygı bırakma!
341 Merhametini, cennetini, bahçelerini ve ziynetlerini bağışla!
342 Fani dünyadan sonsuzluğa ulaştınca, gözümüzü yüzünle aydınlat!
343 Günahkârın gözü kusurdadır, bizim ise lütfun kaynağından dolayı ihsandadır.
344 Ey Allah'ım, her rüzgârdan başına toprak olan o solmuş yaprak benim.
345 Heves yelinde dönen ve uçan, arzu yolunda rahatsız ve şaşkındır.
[15b] 346 Fakir, dertli, itibarsız ve kederli; hakir, zavallı, dermansız ve âcizdir.
347 Ne ilim, ne kerem, ne takva ve ne dindarlık; ne sabır, ne şükür, ne korku ve ne himâyedir.
348 Kibir ve nasipsizlik, ne din ve ne dünya için, ne marifet sahibi, ne de takvalı (içindir).
349 Eğer yüz gayret olursa bin oyunladır ve eğer bir secde varsa o (da) yüz yanlıştır.
350 Din eteğini kesip dünyaya yama yaptım, bu eskidi, onu bir daha koymadım.
351 Önüm ve arkam hayret denizi oldu, çırpındıkça boğuldum.
352 Kanaat isteyip sevdaya düştüm, feragat bekleyip kavgaya düştüm.
353 Sevgi gösterisinde bulunup Allah'a yaklaşmayı umduğum için (ve bununla) şu bağlılık kemeri daha sıkı oldu.
354 Ey Allah'ım, bencillik şarabında mest olmuşum, ey Allah'ım nereye ulaşayım, kendini beğenmiş biriyim.
355 Bu sarhoşluktan canımı ayılt, böylece cehalet yabancı (uzak) ve ilim hoş yar (yakın) olsun.
356 "ben" demem, benlik senindir; inleyiş benim, gurur senindir.
357 Yanlış ve hata, suç ve sitem benimdir; iyilik ve bağış, lütuf ve kerem senindir.
358 Ey ilâhım, çaresizliğe çare bul, beni avarelikten kurtar!

- [16a] 359 Mayamı hor topraktan yapmış olsan da, ezelde alın yazım önceden belirlenmiştir.
- 360 Bu topraktan ne biterse tanen odur, ne kadar ölçersen ölçün odur.
- 361 Yokluk hazinesinden yeniden yarattığın için, keremden şu denli cömertlik ve iyilik ettin.
- 362 Ve eğer bir dilek seçersen, sonunda tekrar günahı affet!
- 363 Seher uğurlu oldu, günü hayırlı kıl; nimeti verdiğin için rızka şükredilmesini sağla!
- 364 Bela vaktinde sabırlı olan insanların et, sefa zamanında şükür eden insanların et!
- 365 Sana övgüden başka hangi harfim ki? Kulun işi hata yapmak olduğundan (hatamı) düzelt!
- 366 Hangi sebepten olursa olsun sözüm senindir, sahip olduğum her şey senin olduğu için sözlerim senindir.
- 367 İstedğim şey kapıdır, derdin arkadaşımıdır; eğer doğru yoldan çıkmışsam yolumu göster!
- 368 Her koşulda (sana) bağlı olarak safa toprağındayım, Kâbe tavafına lebbeyk lebbeyk (evet, emrin olur!)²⁷⁹³.
- 369 Kavuşma bayramında (kıyamet gününde) can kurban olmazsa, dikenlerle dolu çölü helak etsin.
- 370 Her sahip olan ve olmayana yüz vurduğum bu sersemliği senden görürüm.
- 371 Ey ilâhım, hırsımın ağzını aç bırakma, Gani'sin (hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah), başkasına muhtaç etme!
- [16b] 372 Âlem bağıışı bahşişinden bulur, beni her kapıya gönderme!
- 373 Kapısından kovulan (insan) iki âlemde de övgüden yoksun kaldı.
- 374 Birini çağırırsın ve birini kovarsın, birine kol ve kanat verip sürersin.
- 375 Birine sebepsiz cennet verirsin, birine merhametinden yoksun cehennem kurarsın.
- 376 Biri yüzünün güzelliğinden dolayı kaybolma nurundadır, biri büyüklüğünden dolayı bela ateşindedir.
- 377 Biri günahları affedilmiş, daimi rahmet edilmiştir; biri kahredilmiş, ebediyen rahmetten yoksun bırakılmıştır.

²⁷⁹³ Hac sırasında Allah'a hitâben söylenen, "Senin emrini yerine getirmeye hazırım, maksadım dâima sensin, muhabbetim, ihlâsım, kulluğum sanadır" anlamındaki bir cümlenin ilk kelimesidir.

- 378 Ne bunun ibadetine rican vardır, ne de onun isyanından çekinirsin.
- 379 İşte bu ayrılık ve gamdan gönlüm yaralandı. Zaten hangi cemaatten bu derviş olurum.
- 380 Ey nimet ve bolluk içinde yaşayan, lütfun ile bağışlarsan, yazık ki işe göre adalet gösterirsen,
- 381 O kol kuvveti amelde olmaz, çünkü bağışladıkların ile aynı terazidedir.
- 382 Affedersen, herkesin bir cezası vardır, düşmanlık etmesi ne cesarettir!
- 383 Ne sultanlıkta bir vezirin, memleket idaresinde yol gösterenin vardır.
- 384 İşi gerçekleştiren ve dilediği gibi hareket eden sensin; cihan sana mecburdur (bağlı, tutkun), Cabbar sensin.
- [17a] 385 Ey ilâhım, cahillikle rezilce davrandım, huzurunda çok edepsizlik yaptım.
- 386 Katında günahıtan başka kabahatim yoktur, hazretinde bağışlanma sebebim utanmaktır.
- 387 Eğer gözlerim kan çanağına dönse, her birisi Nil ve Ceyhan nehirlerini akıtır.
- 388 Saati gelince gözyaşlarımla boğulayım; kıyamet kopunca yanayım yakılayım.
- 389 Şu denli aşırı gitmişim ve kusurda bulunmuşum ki bin tanesinden bir tanesinin ödenecek karşılığı yoktur.
- 390 Ancak şu lütfun ümidinde kaygısızım, bunca korku ile sevinçle yaşamaya devam ediyorum.
- 391 Yüzüm cahilliğimden gülse de ciğer şaşkınlığımdan kanlar yutar.
- 392 Eğer günahım sınırı aştıysa bunda ne var? (Zaten) o dergâhtan başka sığınağım yoktur.
- 393 Yönüm nereye olsa da kıblem (senin) kapındır, hangi surette olursa olsun sana kulluk ederim.
- 394 Ey Allah'ım, benden bana her ne olduysa ben senden dolayı ettim, sana sığınırım.
- 395 Ey Rabb'im, sen bir cana kendisinden daha yakın olduğun için, rızan olmayanı yaptırtma!
- 396 Mademki günahkârım, (bana) ayrıcalıklı davran; beni nefsimin hevesinden kurtar!
- 397 Cihan kavgalarından vazgeçir, dünyevî sevdalardan kurtar!
- [17b] 398 Bu ev zahmetlerinden (çıkarıp) rahata erdir, o evde kul senindir, rahmet eyle!
- 399 Mumumu, şevkin ile canlandır, huyumu zevkin ile ölçülü yap!
- 400 Ey ilâhım, ululuğunun hürmeti için, büyüklük ve kıymetinin gücü için,

- 401 Herkese rahmetinin bolluğu için, mükemmel kudretinin gücü için,
402 Bağışlamanın ışığını gösterse, (bu) takva sahiplerinin ibadetinin zerresi kadar bile değildir.
403 Cihanın günahı bir katresine doymayacak olan af denizleri için,
404 yakın canların tevhid inancı için, keremde bulunulmuş gönüllerin yücelmesi için,
405 ermişlerin temiz ahlakı için, enbiyanın nurlanmış yüzleri için,
406 Allah'ın saf (kulu) Âdem'in saflığı için, Allah'ın selamete kavuşturduğu Nuh'un çağrısı için,
407 ateşin ona bahçe içinde gül olduğu Halil'in (sâdık dost İbrahim *a.m*) mancınığa sabrı için,²⁷⁹⁴
408 buyruk yerine getirildiği için, (oğul) yerine kurban olarak koçu feda ettin.²⁷⁹⁵
409 Kendi zamanının güzeller şahının (Yusuf *a.m*) iffeti için²⁷⁹⁶, kendi gamındaki Kenan ülkesinin pîrinin (Yakup *a.m*) hasreti için²⁷⁹⁷,
410 Eyyüb'ün *a.m* belaya iyi sabretmesi için, imtihana rıza verdiği için²⁷⁹⁸,
[18a] 411 Yunus'un *a.m* gemide Allah'a yakınlaştığı an için, balık karnındaki hoş âlem için,²⁷⁹⁹

²⁷⁹⁴ İbrahim *a.m* zamanında kral olan Nemrut, İbrahim'in *a.m* puthanedeki putları kırması üzerine onu cezalandırmak için bir mancınıkla ateşe atar. bk. 21. Enbiya suresi 68-69. ve M[ustafa] Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi I*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1985, s. 154-159.

²⁷⁹⁵ İbrahim'in *a.m* oğlu İsmail'i *a.m* kurban etmek istemesinden bahsedilmektedir. bk. 37. Saffat suresi 95-111. ve M[ustafa] Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi I*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1985, s. 186-191.

²⁷⁹⁶ Yusuf *a.m* güzelliğiyle bilinen bir peygamberdir. Mısır azizinin karısı Züleyha, ona âşık olmuş, onunla birlikte olmak istemiştir. Ancak Yusuf *a.m* bu isteğe karşı çıkmış, oradan hemen kaçmak istemiştir. Tam kaçarken Züleyha arkadan gömleğini yakalamış ve gömlek yırtılmıştır. bk. 12. Yusuf suresi 23-35; M[ustafa] Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi I*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1985, s. 283-284.

²⁷⁹⁷ Yusuf *a.m*, Yakub'un *a.m* en sevdiği oğludur. Bu durum, kardeşleri arasında kıskançlığa sebep olmuş, ve kardeşleri onu bir kuyuya atmış ve babalarına onun öldüğünü söylemiştir. Yoldan geçen kabile Yusuf'u *a.m* bulmuş ve Mısır'a götürmüştür. Oğlunun öldüğüne bir türlü inanmayan Yakup *a.m* çok acı çekmiş, ağlamaktan gözüne perde inmiştir. bk. 12. Yusuf suresi 84-86; Ebu Cafer ibn Cerîr Taberî, *Taberî Tefsiri 5*, [Tercüme: Kerim Aytekin, Hasan Karakaya], Hisar Yayınevi, İstanbul 1996, s. 46-48.

²⁷⁹⁸ Eyyüb *a.m* yaşamı boyunca türlü belalara uğramıştır. Ve bütün belaları Allah'ın bir imtihanı olarak görmüş ve sabır göstermiştir. bk. 38. Sad suresi 41-44; M[ustafa] Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi I*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1985, s.307-310.

²⁷⁹⁹ Yunus *a.m*, imana gelmeyen halkına sinirlenince bir gemiye binip orayı terkeder. Gemi sallanmaya başlayınca bunun kendi günahından kaynaklandığını anlayıp denize atlar. Onu bir balık yutar. Balık karnında Allah'a secde eder ve balık onu bir kıyıya bırakır. bk. 37. Saffat suresi 142-145; M[ustafa] Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi II*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1985, s. 148-155.

- 412 Kelîm'in (Allah'ın konuştuğu Musa *a.m*) Hakk'a yakarışının hakkı için, Tur Dağı'ndaki konuşma ve buluşma hakkı için,²⁸⁰⁰
- 413 Hârun'un *a.m* bulduğu saflık hazinesi için,²⁸⁰¹ Kârun'un hazinesi kederinden yerle bir oldu.²⁸⁰²
- 414 Sesindeki nağmelerin demiri mum ettiği, dağı inlettiği halifen (Davud *a.m*) hakkı,²⁸⁰³
- 415 Süleyman *a.m* peygamberin ilmi için, saltanat tahtındaki yumuşak huyluluğu için,²⁸⁰⁴
- 416 Kanında boğulan Yahya *a.m* hakkı için,²⁸⁰⁵ Mesih'in (İsa *a.m*) diriltme hakkı için,²⁸⁰⁶
- 417 İnsanların en hayırlısı olan sevgilinin (Muhammed *a.m*) hakkı, âlemin gündüzüne ruhu seherdir.
- 418 (Muhammed'in *a.m*) şerefli soyu (ve) muhterem ailesi için, kapındaki yakınlığı, hakikat bilgisine sahip olması ve coşkunu için,
- 419 Allah'ın evinin (Kâbe) ve sütunlarının yerinin hakkı, tavafı, Safa ve Merve tepeleri arasında gidip gelinmesi, dert ve âh hakkı,
- 420 Safa, Merve ve zezem hakkı için, gözümde zezem olan kan hakkı için,
- 421 Öyleyse eğer ateşe gideceklerden isem, lütfunu ver; Muhammed'in *a.m* şerefi için bağışla!
- 422 Yolumu örnek alınacak kimselerden şaşırtma, Mustafa'nın (Muhammed'in *a.m*) izinden uzak tutma!

²⁸⁰⁰ Musa'nın *a.m* Tur dağında Allah'la konuşmasına gönderme yapılmıştır. bk. 28. Kasas suresi 29-30; 20. 10. Taha suresi 14.

²⁸⁰¹ Buradaki saflık hazinesinden kasıt Hârun'a *a.m* bahşedilen peygamberliktir. Hârun *a.m*, Musa'nın *a.m* kardeşidir. Kuran-ı Kerim'de Musa'nın *a.m* Allah'tan kendisine yardımcı olması için ailesinden birinin kendisine vekil tayin edilmesini istediği ve bunun üzerine Harun'a *a.m* peygamberlik verildiği zikredilmektedir. bk. 26. Şuara suresi 12-17; 20. Taha suresi 29-36.

²⁸⁰² Kârun, Musa'nın *a.m* akrabalarından olup zenginliğiyle anılan biridir. Kuran-ı Kerim'e göre o kadar çok zengindi ki hazinelerinin anahtarını güçlü bir topluluk bile taşıyamazdı. Kârun, iman etmeyi bırakıp zekât vermeyi de reddedince Allah, Kârun'u tüm hazineleriyle birlikte yerin dibine geçirip helak etmiştir. bk. 28. Kasas suresi 76-81; 29. Ankebut suresi 39-40.

²⁸⁰³ Kuran-ı Kerim'e göre, dağlar Davud'un *a.m* emrine verilmişti ve gece gündüz onunla Allah'ı tesbih ederlerdi. Ayrıca yine Kuran-ı Kerim'de belirtildiği üzere, Davud *a.m* için demirin yumuşatıldığı ve böylece zırh yapma ilminin ona öğretildiği belirtilmektedir. Davud *a.m* tarihte ilk zırh yapan ve giyen şahsiyettir. bk. 21. Enbiya suresi 79; 34. Sebe suresi 10-11; 38. Sad suresi 18-19.

²⁸⁰⁴ Süleyman *a.m* taht sahibi bir peygamber olmasına rağmen son derece mütevazı bir şahsiyetti. bk. M[ustafa] Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi II*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1985, s. 208.

²⁸⁰⁵ Yahya *a.m*, başı kesilerek kavmi tarafından katledilmiştir. Rivayete göre akan kan bir türlü durmamıştır. bk. Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Tarih-i Taberî Tercümesi 2*, Can Kitabevi, Konya, 1982 s. 123-125. [Arap harfli ilk baskı: İstanbul, 1875-1876 (H.1292)].

²⁸⁰⁶ İsa'ya *a.m* ölüleri diriltebilme yeteneği bahşedilmişti. bk. 3. Âl-i İmran suresi 49; 5. Maide suresi 110.

- [18b] **Bütün gönderilmişlerin efendisi ve peygamberlerin sonuncusu Muhammed Mustafa'nın selam onun üzerine olsun naatı hakkında**
- 423 Enbiyaları rahmetten yarattı, Mustafa'yı da (Muhammed *a.m*) bunlardan daha üstün tuttu.
- 424 O üç yüz on üç kâmil insanın imamı,²⁸⁰⁷ bu binlerce âlemin himmetlilerinin şahıdır.
- 425 Emanet hazinesinin güvenilir şahı, imamlık denizinin kıymetli incisidir.
- 426 Şeriatın emîri ve tarikatın sultanıdır, hakkın delili ve hakikatin kanıtıdır.
- 427 Keremde şereflilerin en cömerti, şerefte bütün büyüklerin en büyüğüdür.
- 428 Enbiyaların reisi ve imamı, evliyaların başı ve öncüsüdür.
- 429 Saflık meydanının hızlı binicisi, vefa bostanının bahar bulutudur.
- 430 Peygamberlik tahtının külahına sahiptir, diyarın göğünün Güneş ile Ay'ıdır.
- 431 Allah'ın hazinesini açan anahtar ve eğlence karanlığını aydınlatan kandildir.
- 432 Tozu, âlem gözünün tutyasıdır (sürme taşının göze sürülen tozu), gönlü insan balçığının kimyasıdır.
- 433 Muhammed'in *a.m* ebedî oluşu Tanrıdandır, onun dini ebedî ve şeriatı bâkîdir.
- 434 Övgüye layık olanın (Allah) Ahmed'i (özülen) ve Mahmud'u (özülmüş) odur, cihanın istenileni ve istenilmiş odur.
- [19a] 435 Bu himmet halka her zaman hakikattir, öyle ki Allah'tan "*rahmatan li'l-âlamîndir*"²⁸⁰⁸ (âlemlere rahmet içindir)".
- 436 Elbette, alem adını onunla buldu, Hakk'ın cihandan isteği o candır.
- 437 Dinin başkumandanı, halkın süvarisidir; her iki alemde at sürücüsü olsun.
- 438 Hak buyurur ki bu yer ve gök, in ve cin ve felekler, "*lavlâk* (sen olmasaydın)"²⁸⁰⁹ olmazdı.
- 439 İlk önce onu var etti, var olanları da ondan; onu yarattı, yaratılanları da ondan.
- 440 İlk başta bilinmeyen sırrın açığa çıkması onun nurudur, tereddüt ve şüphe etme!

²⁸⁰⁷ Kaynaklarda farklı rakamlar yer almasına karşın genel kanı Muhammed'in *a.m* Bedir savaşına giderken yanında üç yüz beş ila üç yüz on beş sahabeyle yola çıktığıdır. bk. Salih Suruç, *Kainâtın Efendisi Peygamberimizin Hayatı*, c.2, Nesil Yayınları, İstanbul, 2009.

²⁸⁰⁸ 21. Enbiya suresi 107: "Ve seni ancak *âlemlere rahmet olarak* gönderdik".

²⁸⁰⁹ Hadis (Nr.282): "*Lavlâk* lamâ ħalaktu'l-aflâk" (Sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım). Muhammad Nâsiruddin Albânî, *Silsiletu'l-ahâdîsi'z-zaiġa wa'l-mawzua wa'asaruha's-sayyi' fi'l-umma*, I, Mektebetü'l-Maârif, Riyad, 2000 (H.1421/İlk baskı H.1379), s. 299.

- 441 Yani, o âlemde ulu bir işarettir ki adı bazen akıl ve bazen kalemdir.
- 442 İki âlem o kalemlle yazılmış bir yazıdır ve insan da Kıdem'den (varlığının başlangıcı olmayan Allah) bir nefestir.
- 443 Birleştirilen âdemin suyu ve toprağı, onun temiz canı peygamber olmuştı.
- 444 O büyük nur oluşunca, işte o an yaratana secde etti.
- 445 Secde eden o huzurda yüzyıllar boyunca kalır, yıllar boyunca rükû içinde şükreder.
- 446 O, pek çok kez hemen kıyam eder, pek çok kez de Tahiyat duasını okur.
- 447 Hakk'ın kendisi ona yönü olmayan kıbleydi, marifet ilminden yoksun olan bu sözü nasıl anlansın?
- [19b] 448 Bugün namazın bize farzları da o duanın (Tahiyat duası) alâmetlerinden oldu.²⁸¹⁰
- 449 Sonra Hak, hakikat denizinde yol açtı, böylelikle bu nur (Muhammed *a.m*) Hak sırrından haberdar oldu.
- 450 Bu denize karşı sevinçten coştı, bu sebepten dolayı yedi kez üç yüz altmış derece döndü.
- 451 Feleğın yedi pergeli (yedi gezegen) oluştu, sonra varlıklar bir bir ortaya çıktı.
- 452 Allah bu nura her baktığında her biri parlak bir yıldız olurdu.
- 453 Sonra, (Allah) o güzel yüzlü nuru oraya yerleştirip sekizinci göğü dokuzuncu göğe kilit olarak düzenledi.
- 454 Dokuzuncu ve sekizinci göğün varlığı zâtının yansımasıdır, melekler ise onun bazı sıfatlarıdır.
- 455 O cevher yağdıran (Allah), nefesini verirdi; (bundan da) âlem, ruhlar ve nurlar meydana gelirdi.
- 456 Bu hepsi ayrıntılı olarak onunla gerçekleşti, cihan pervane, onun ruhu ise mumdur.

²⁸¹⁰ Tahiyat duası namazda okunan dualardan biridir. Anlamı: “(1) Tahiyât Allah içindir ve ona mahsustur; salavât ve tayyibât da öyledir. (2) Ey Allah'ın Peygamberi! Selam senin üzerine olsun; Allah'ın rahmeti ve bereketleri de üzerine olsun. (3) Selam, hem bizim üzerimize hem de Allah'ın sâlih kulları üzerine olsun. (4) Kesinlikle bilir ve söylerim ki Allah'tan başka hiçbir tanrı yoktur. (5) Yine kesinlikle bilir ve söylerim ki Muhammed Allah'ın kulu ve elçisidir.” Duanın ilk bölümü, Mîraç gecesinde, Muhammed'in *a.m* Allah'ı selamlamak ve ona dua etmek için söylediği sözdür. İkinci bölüm ise Allah'ın Muhammed'e *a.m* cevabıdır. Üçüncü bölüm, Muhammed'in *a.m* Allah'tan gelen bu selamın diğer peygamberlere ve sâlih kullara ulaşması için yaptığı dua cümleleridir. Dördüncü ve beşinci bölümler ise şهادet kelimesi olup Allah ve Muhammed *a.m* arasında geçen bu selamlaşmadan sonra, Cebrail başta olmak üzere bütün melekler bu şهادet gelimesini getirmek suretiyle sahneye katılmış ve tanıklık etmişlerdir. Ahmet Gürtaş, *Abdest, Ezan, Namaz Duaları ve Anlamları*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1996, s.38-39.

- 457 Bundan dolayı o şah tam bir peygamber olarak gönderildi ve Allah ondan parça ve bütünü yarattı.
- 458 Yaratılanların kaynağı kendisi olduğu için, kendisi herkese hükmetse olsa ne olur ki!
- 459 Himmetinin at sürüsü iki cihan kadardır, ümmetinin tamamı da (onların) binicileridir.
- 460 Nimet vermeyi (sadece) insana has bir özellik kılmamıştır, böylelikle kâinata daveti tam olmuştur.
- [20a] 461 Nitekim insana “takdis”i öğretti, cine de ders vermeyi emretti.
- 462 Şeytanını dine davet ettiği zaman, kibirsiz ve kinsiz olarak onu Müslüman etti.
- 463 Putlara İslam’ı telkin ederdi, putlar görse onun önünde sevgiyle yere kapanırlardı.
- 464 Cansızlar içinde daveti duyulunca kuru taş onun avucunda şahitlik etti.
- 465 Canlıları açıkça (İslam’a) daveti ettiği için, sırtlana, yılan ve kertenkeleyi ulaştırdı.
- 466 Mukaddes olanlardan ve peygamberlik sahiplerinden kim varsa, bir nefeste (hepsini birlikte) davet etti.
- 467 Zerrelere davet sesini dinlerdi, bundan dolayı her zât ona söylerdi.
- 468 Hüküm feleğin en yüksek noktasında baş tacıdır; zaten ayı yarmak bir parmağının işi (gibi kolaydır).²⁸¹¹
- 469 Nur batınî ve zahirî olduğu için, görüntüsü gölgeden uzak olsa tuhaf mı?
- 470 İki alem onun devletinden iki nefestir, davetinden niçin mahrum olsunlar?
- 471 Her şah ve yoksul benzerini gördü, benzerini (İslam’a) çağırması gerekli görür.
- 472 Bugün bize kurtuluş yardımımızdır, kerem içeren sözü yarının ümmetidir.
- 473 Hak onun şefkati ve hürmeti için, kereminden ümmeti için feda etsin.
- [20b] 474 Bilginin, ahlakın ve ihsanın yetkinliğe ulaşması gibi peygamberlik de onda son bulur.
- 475 Cihanın göz nuru olduğu için, eğer zamanı süsleyen olsa bu tuhaf olur mu?
- 476 Uyurken (bile) bütün sırrı gözlerdi, ondan dolayı “*kalbî lā yanāmū*” (kalbim uyuma!) derdi.

²⁸¹¹Muhammed *a.m* kendisinin peygamber olduğuna inanmayanların ondan bir mucize istemesi üzerine, Allah’a dua edip ayı ikiye bölmüştür. bk. 54. Kamer suresi 1; Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Tarih-i Taberî Tercümesi 2*, Can Kitabevi, Konya, 1982 s.366. [Arap harfli ilk baskı: İstanbul, 1875-1876 (H.1292)].

- 477 Zamanın başından sonunu anlardı, öncesi gibi sonrasını da görürdü.
- 478 (Onun) dünyaya gelişinden Tâk-ı Kısra²⁸¹² bozuldu, Muhammed'in *a.m* fethetmesiyle de saray daha da harap oldu.
- 479 Nar çiçeği yanağını Arap diyarında gösterdiği için, Acem ülkesinde ateş yanarken kül oldu.²⁸¹³
- 480 (Onun) burakı (atı) sağlam bir şekilde ilerleyince, İsa'nın *a.m* eşeği çamura batsa tuhaf mı?²⁸¹⁴
- 481 Musa *a.m* asayı büyük yılanı çevirdiyse bunda ne var²⁸¹⁵, Muhammed *a.m* yılanı karıncaya döndürebilirdi.
- 482 Eğer o (Musa *a.m*) taştan suyu yokken çıkardıysa²⁸¹⁶, Muhammed *a.m* de parmağından saf suyu akıttı.²⁸¹⁷
- 483 Onun (Musa *a.m*) papuçları çıkarması için ferman geldi,²⁸¹⁸ bunun papuçları can kaftanı oldu.²⁸¹⁹
- 484 Onun papuçları vadide kapı dışarı oldu, bunun (Muhammed *a.m*) papuçları dokuzuncu katın tepesine taçtır.
- 485 Süleyman *a.m* rüzgâr üstüne halı serdiyse²⁸²⁰ dokuzuncu gök, yüzünü Ahmet (Muhammed *a.m*) için taht yaptı.
- 486 O (Süleyman *a.m*), cihan devletinin koruyucusu olduysa, bu (Muhammed *a.m*), iki kâinatı Allah yolunda bağışladı.

²⁸¹² Tâk-ı kisrâ: Sasaniler tarafından yaptırılmış olan Muhammed'in *a.m* dünyâya geldiği gece çatlayıp yıkılan muhteşem saray. Peygamberin doğumuyla saray çatlar, çünkü güç artık Sasanilerden çıkıp Araplara geçecektir. Vildan S[erdaroğlu]. Coşkun, "Tâk-ı Kısra", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 39. Cilt, Ankara, 2010, s. 450.

²⁸¹³ Mecusîlerin tapınaklarında bin yıldır sönmeyen ateşi Muhammed'in *a.m* doğduğu gün sönmüştür. Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Tarih-i Taberî Tercümesi 2*, Can Kitabevi, Konya, 1982 s.301-302. [Arap harfli ilk baskı: İstanbul, 1875-1876 (H.1292)].

²⁸¹⁴ Hz. İsa'nın Beytülmakdis'e (Kudüs) girerken bir eşeğin üzerinde olmasına gönderme yapılmıştır. M[ustafa] Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi II*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1985, s. 332.

²⁸¹⁵ Hz. Musa'nın âsasının ejderhaya çevrilip büyücülerin yılanlarını yutmasına telmihte bulunulmuştur. bk. 7. Araf suresi 107-117.

²⁸¹⁶ Musa *a.m* kavmi için Allah'tan su istemiş ve Allah da ona "âsanı taşa vur" demiştir. Bunun üzerine taştan su fişkırmıştır. bk. 2. Bakara suresi 60.

²⁸¹⁷ Muhammed'in *a.m* parmaklarından su fişkırmaya mucizesine gönderme yapılmıştır. bk. Abdullah Aydın, *İlâhî Nurlar, İslam Düşüncesi, Ahlâkı ve Peygamberin Mucizeleri, İmam Gazalî'nin Eserlerinden Seçmeler*, Aydın Yayınevi, İstanbul, 1967, s.147,148.

²⁸¹⁸ Musa *a.m* Tur Dağı'nda Allah'la konuşması sırasında, Allah ona papuçlarını çıkar, çünkü şu anda kutsal vadiye Tuva'dasın demiştir. bk. 20. Taha suresi 12.

²⁸¹⁹ Muhammed'in *a.m* Miraç'a çıkması kastedilmiştir.

²⁸²⁰ Süleyman'ın *a.m* rüzgarda uçan bir halısı olduğu rivayet edilir. *a.m* Süleyman o halı üzerine oturunca rüzgar onu ve ordusunu beraber kaldırır, havada gezdirmiş. bk. Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Tarih-i Taberî Tercümesi 1*, Can Kitabevi, Konya, 1982 s.471-472. [Arap harfli ilk baskı: İstanbul, 1875-1876 (H.1292)].

- [21a] 487 Nasıl Dâvûd'un sesi ile dağın sesi arkadaşsa (aynı ahenkte ise)²⁸²¹, Ahmed'in (Muhammed *a.m*) nefesiyle de ruhlar dost oldu.
- 488 Eğer demir onun (Dâvûd *a.m*) elinde yumuşak ise, bu (Muhammed *a.m*), taş gönülleri çiçek bahçesine dönüştürdü.
- 489 Halil (Allah'ın dostu İbrahim *a.m*), (babası) Âzar'ın gönlünü kırmıştı, çünkü put pazarından usanmıştı.²⁸²²
- 490 Habib (Allah'ın sevdiği Muhammed *a.m*), Hak tevhidine yol açmasaydı, Kâbe puttan arınmazdı.
- 491 Ve öyle ki Nuh *a.m* kafirlere dünya içinde bir kişi (dahi) kalmasın diye kafirlere beddua etti.²⁸²³
- 492 Düşman, Resul'e cefa ettikçe, o dua edip kurtuluş diledi.
- 493 Şöyle ki, bu meydanda ilk önce topu Âdem *a.m* vurdu, Muhammed'den *a.m* bahsetti.
- 494 Elbette Âdem *a.m*, cihana ilk ve son nefesin Ahmet (Muhammed *a.m*) olduğunu herkesten önce bildi.²⁸²⁴
- 495 Bilenler bilir; bu bağ içindeki meyvenin tohumu insanların en hayırlısıdır (Muhammed *a.m*).
- 496 Her birini bir parlak nur bulur, bütün nurları içinde barındıran Muhammed'dir.
- 497 Cömert olanlar hangi alâmeti bulsa, o kurtuluşa ermiş olan hepsini bilir.
- 498 “*al-fakru fahrî*”²⁸²⁵ (fakirlik övücüdür), daima bu izzetler hiç gizli değildir derdi.

[21b] Gönderilmişlerin (peygamberlerin) efendisi Muhammed Mustafa *selam onun üzerine olsun* naatı hakkında kaside

²⁸²¹ Kuran-ı Kerim'e göre, dağlar Davud'un *a.m* emrine verilmişti ve gece gündüz onunla Allah'ı tesbih ederlerdi. Ayrıca yine Kuran-ı Kerim'de belirtildiği üzere, *a.m* Davud için demirin yumuşatıldığı ve böylece zırh yapma ilminin ona öğretildiği belirtilmektedir. *a.m* Davud tarihte ilk zırh yapan ve giyen şahsiyettir. bk. 21. Enbiya suresi 79; 34. Sebe suresi 10-11; 38. Sad suresi 18-19.

²⁸²² Hz. İbrahim'in babası Âzer bir putperestti ve Hz. İbrahim'e kardeşleriyle birlikte put sattırır; ancak Hz. İbrahim o putlarla dalga geçer, kardeşlerinin aksine hiç put satmadan eve dönerdi. bk. M[ustafa] Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi I*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1985, s. 148.

²⁸²³ Hz. Nuh, kendisinin peygamberliğine bir türlü inanmayan kavmi için, sonunda Allah'a “artık yenik düştüm, sen de bu kâfir toplumdaki intikam al” diye dua etmiştir. bk. 54. Kamer suresi 9-12.

²⁸²⁴ Muhammed *a.m* ilk peygamberdir ve ona kendisinden sonra gelecek bütün peygamberler bildirilmiştir. bk. M[ustafa] Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi I*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1985, s. 56-58.

²⁸²⁵ “*al-fakru fahrî wa bihi aftahiru*” (Yoksulluk övücüdür, ben onunla övünürüm) hadisine telmih yapılmıştır. bk. Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2013, s.153.

- 499 Ey peygamberlerin sonuncusu, ey gelmiş geçmişlerin en şerefli; (Allah'ın) faziletle ve şerefle diğerlerinden ayırdığı sensin!
- 500 Ey yaratılmışların övünç kaynağı, seni övmeye kim cesaret eder? Çünkü Hak “senin ömrün üzerine and olsun ki sen olmasaydın ve Duhâ²⁸²⁶ (suresi) üzerine andolsun” dedi.
- 501 Akı zapt edilmiş olan senin boynuna ulaşır mı? Çünkü ilk önce seçilmiş ruhlar vurun, der.
- 502 Senin sır atının gezinmesi için dokuzuncu göğün meydanı dardır, fikir kuşunun uçuşu için gök bile mekan değildir.
- 503 Senin konuşmanın öğreticiliği akılda oluşan şüphe için kurtuluştur, senin sözünün verdiği ferahlık ruhun hastalığı için şifadır.
- 504 Senin lütfunun nefesi, nefsin nefesini makbul eyler, yaratılış rüzgârı ruha yakın olana hoş havadır.
- 505 Senin öğretmenin Rahman (Allah) iken, sen kendine ümmî (okur yazar olmayan) dedin; iki kâinâta sultan iken aba senin giysindir.
- 506 Senin gölgen âciz toprağa şeref bıraksaydı, her zerre güneşin gözüne tutya (sürme taşının göze sürülen tozu) olurdu.
- 507 Senin sancağının altındaki insan ve ondan daha aşağı olanlar sana itaat etmiştir, sana tâbi olanlara övgüler olsun.
- 508 (Senin) kabulünü kılıç gibi çeken o kimsenin, çıplak olmasına rağmen cevheri saflık doludur.
- 509 O alçağı, inkârın eli ok gibi attı, çıplak ve ağzı kan içindedir, yeri toprak ve yolu havadır.
- 510 Bu âlemler, talihsizliğe uğramışları bedbaht etti, sen ise yardımı ışık olan bir mumsun.
- [22a] 511 Vahdet denizine (dalan) mukaddes ruhun dalgıcı ile Hak sözünün incisine aşına olan senin dilindir.
- 512 “*wa mâ ramayta* (ve sen atmadın)”nın ok torbasından kader okunu atsan,²⁸²⁷ nişanlı süvari din düşmanını heba eder.²⁸²⁸

²⁸²⁶ “Duhâ” kelime anlamı olarak “kuşluk vakti” demektir. Muhammed’in *a.m* bu vakitte sesli olarak Kuran-ı Kerim okuduğu ve müşriklerin onu gizlice dinledikleri rivayet edilir. Bundan dolayı, surede bu vakit üzerine yemin edilir. bk. 93. Duhâ Suresi 1-11. Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur’an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*, V, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s.578.

²⁸²⁷ 8. Enfâl suresi 17: “Savaşta onları siz öldürmediniz, Allah öldürdü; (*oku*) *attığında da sen atmadın*, Allah attı; bunu da müminlere kendinden güzel bir lütufta bulunmak için yaptı. Allah her şeyi iştihmette, her şeyi bilmektedir.”

²⁸²⁸ Bedir gazasında Allah’ın müminlere destek olmaları için işaretli beş bin melek göndermesinden bahsedilmektedir. bk. Ali-imran suresi 3/125: “Evet, eğer siz sabır gösterip itaatsizlikten sakınırsanız, onlar şu anda süratle üzerinize gelseler bile rabbiniz size *nişanlı beş bin melek*le yardım edecektir”.

- 513 Peygamberliğin eli din davuluna öyle vurdu ki bu Doğu ve Batı o sesle doldu.
- 514 Rabbin lütfü bütün kâmil olan şeyleri en uygun kişi içinde toplayıp adını Mustafa (“seçilmiş”) koydu.
- 515 Ve senin şefaatinin harmanının toplayıcısıdır, insan ki hırs tohumuyla hata yapmıştı.
- 516 Tek tohumu cihan sedefinde cevher gibidir; ey paha biçilmez, sana bu yüzden yetim denir.
- 517 Zülfünle yanağın ve boyuna her kim bakarsa, dolunay ve Kadir gecesinden ekvatoru bulduğunu sanır.
- 518 Allah, yedi yerde mîm ve hâ harflerini andığında senin adının iki harfine işaret eder.
- 519 Yüce Allah yaratılışına muazzam yaratılan dediği için, layık olan kul yaratılışına şükretmeli mi?
- 520 Bitkiler, madenler ve canlılara davetin ulaştı, ve şahidin ağaç, deve ve çakıl taşları oldu.
- 521 Ay külçesini feleğin fırınında kestin, çünkü senin mucizelerinin sofrasına iştah arttı.²⁸²⁹
- 522 Güneş ve Ay kemer olup emrine bağlansa bunda ne var? Bu iki büyüyen yanak, senin ışığınla gelişip büyüdü.
- 523 Ey şah, eğer akl-ı kül, dokuz feleği merdiven edinse, senin Miraç’ın bir mertebesine dahi ulaşamaz.
- [22b] 524 Sopaların en basiti, Miraç gecesi senin sırrına ulaştığı zaman, en üst makamdaki sidre ağacına dönüşür.
- 525 O sırada hedefe çabucak bakınca gözün şaşmadı ve kalbin aldanmadı.²⁸³⁰
- 526 Bin kere binlerce mil gittin, orası ne boştu ne de doluydu.
- 527 Gezip dolaşmanın sonunda sana özgülü yakınlık buldun, sen “nerede ineyim” dedin, Hak “buramızda” (yüreğimizde) dedi.
- 528 Onu gördün, zaten lâyük olan göze görünecektir; kendine has yalnızlık sarayında sorgulanmadan ve sürekli yaşamaktadır.
- 529 Sınırı ve sonu olmayan şu denizden bir seferde sana doksan bin nasip oldu.
- 530 Asilere af azığını armağan ettin, bütün sessizler bağışın ile ses buldu.

²⁸²⁹ Muhammed *a.m* kendisinin peygamber olduğuna inanmayanların ondan bir mucize istemesi üzerine, Allah’a dua edip ayı ikiye bölmüştür. bk. 54. Kamer suresi 1-4; Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Tarih-i Taberî Tercümesi 2*, Can Kitabevi, Konya, 1982 s.366. [Arap harfli ilk baskı: İstanbul, 1875-1876 (H.1292)].

²⁸³⁰ 53. Necm suresi 17: “Göz *ne kaydı ne de hedefinden şaştı*”.

- 531 Birçok maymun iştahlı sapkınlık yoluna gitmemesi için, “*wa'n-nacmi izâ hava* (battığı sırada yıldıza and olsun)”²⁸³¹un gözünün nuru göründü.
- 532 Yedi, beş ve altı köşe menzile dönünce, dört emin kişine sağlam bilgiyi söyledin.
- 533 Çare yok, şeriat sarayının dört sütununun (dört halife) eteğine el vurmayan (onun yolundan gitmeyen) dört ayaklı olsun.
- 534 Sıddık (sözünün eri Ebubekir) ki onun yaratılışının kalbine Hakk’ın sana bağışladığı her hikmet sofrasından ona tattırdın.
- 535 Eğer zâtın olmasaydı, Fâruk (adaletli Ömer) peygamberliğe layık olurdu.
- 536 İki nurlu yaptığın (Osman),²⁸³² utanma vakti onunla utanmıştı.²⁸³³
- [23a] 537 Hakk’ın senin ilmin ve hikmetine vâris ettiği Haydar (aslan Ali), evliyaların sevileni, “*lâ-fetâ*²⁸³⁴ (ondan başka yiğit yoktur)” özelliğine sahiptir.
- 538 Ali’nin yüce menakıbını kim şerh eder, Hayy (ebedi ve hakiki hayat sahibi Allah) ve Âlim (ilmi ezeli ve ebedi olan Allah) onun hakkında “onun gibisi gelmedi” dedi.
- 539 Güneş ve Ay incisi çok parlak iki yıldızdı; can ve gönül seçilmiş Murtaza’nın (Hz. Ali) kalbinin soluğu, Betül’ün (Hz. Fâtıma’nın) canı ve gönlüdür.
- 540 (Senin) gözünün iki nurundan biri senin huyundan olan Hasan; diğeri Kербela şehitlerinin şahı Hüseyin’dir.
- 541 Her nefes sana ve ailene Hak’tan bin kez, can ve cihan dolusu salat ve selam olsun.
- 542 Şeyhî, amelden eşiğine çıplak ulaşsın, onun boyuna göre Âl-i Abâ’nın (Muhammed *a.m.*, kızı Fâtıma, damadı Ali, torunları Hasan ve Hüseyin) toprağından kaftan buyur!

²⁸³¹ 53. Necm suresi 1-2: “**Battığı sırada yıldıza andolsun** ki bu arkadaşınız ne sapıtmış ne de eğri yola girmiştir”. Ayet, Muhammed’e *a.m.* atfedilen asılsız isnatlar kesin bir şekilde reddedilmek için yeminle başlamıştır. bk. Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur’an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, V*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s. 104.

²⁸³² Hz. Osman, Muhammed’in *a.m.* kızı Rukiyye ile evliydi. Rukiyye vefat edince Muhammed *a.m.* diğer kızı Ümmü Gülsüm’ü de Hz. Osman’la evlendirdi. Hz. Osman peygamberin iki kızıyla da evlendiği için kendisine “Zi’n-nureyn (iki nur sahibi)” lakabı verilmiştir. İsmail Yiğit, “Osman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 33, Ankara, 2007, s. 442.

²⁸³³ Hz. Osman’ın en meşhur vasfı engin bir haya duygusana sahip olmasıydı. Bir hadiste “kendisinden meleklerin haya ettiği birinden ben haya etmeyeyim mi” denmiştir. İsmail Yiğit, “Osman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 33, Ankara, 2007, s. 442.

²⁸³⁴ Muhammed *a.m.*, “Zülfikar” adlı kılıcını Uhud Savaşı’nda Hz. Ali’ye verdiği sırada “lâ fetâ illâ Ali, ve lâ seyfe illâ Zülfikar” (Ali’den başka yiğit, Zülfikar’dan başka kılıç yoktur” diye nidâ edildiği rivayet edilmiştir. Mustafa Öz, “Zülfikar”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 44, Ankara, 2013, s. 553.

- 543 Lütfunla bu günahkara yardım et! Şöyle ki günahkâra (bu yoldan) dön ve faziletli kimselere merhaba denilsin.
- 544 Ey efendi, ben fakir olduğum için kime yalvarayım? Sen şahtan efendi ve kul şefaata umar.
- 545 Kerem membası ve cömertlik pınarı olduğun için susamış merhamet damlalarından men etme!
- 546 Şefaatin şartı ümmete suç ve günah ise, bu dert bizde çoktur, devanın gelme vaktidir.
- 547 Ya Rab, Muhammed nurunun hakkı için ki (onun) parlaklığı, yeri ve göğü bütünüyle nur ve ışık doldurdu.
- 548 Bizi cihan karanlığında “sapkın, yolunu şaşırmış” bırakma! Nur ile Sırat-ı müstakime (doğru yol, İslamiyet) “yönlendir”!²⁸³⁵

[23b] **Kitabın yazılış sebebi**

- 549 Bir zamanlar dert sohbet arkadaşı olmuştu, can konuşmacısı gönle seslendi.
- 550 (Dedi) ki, ey biçare, neden üzgünsün, yüce nefis iken şimdi hor ve mahcupsun.
- 551 Donmuş değilsen nefesini ısıt! Eğer ölmediysen adını dirilt!
- 552 Kimin adı âlemde kaldıysa, ona ölmedi derlerse yeridir.
- 553 Yiğidin dünyada geriye kalanı adıdır, ad dışında geride kalan her şey yalan olmuştur.
- 554 Ama yabancı ve tanıdık (herkesin) aferin dediği ad, hayırla yâd edilir.
- 555 Şu ad ki anılınca lânet edilsin, unutulması anılmasından daha iyi olsun.
- 556 Âlemde halinin hoş geçmesini sağlayan mal ve mülkün yoksa bunda ne var?
- 557 İyi adı veresin ve alâsın, ahiret yolunda rızkı düzesin.
- 558 Hafızan, her biri yüz altın maden yatağından daha iyi olan hazine ve cevherle doludur.
- 559 O nasıl bir cevherdir ki pak nurdandır; ateş, su, rüzgâr ve topraktan değildir.
- 560 Parçaları birleştiren cevherlerdir, ona nazım ve düzenleme biraz müddet (gerektirir).

- [24a] 561 Ama söz cevherinin yatağı candır, onun can gibi hükmü de bâkîdir.

²⁸³⁵ 1. Fatiha suresi 6: “Bismillahirrahmanirrahim. Hamd, âlemlerin rabbi, rahman, rahim, hesap ve ceza gününün (ahiret gününün) maliki Allah’a mahsustur. (Allahım!) yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. **Bizi doğru yola**, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna **ilet**; gazaba uğrayanlarınkine ve **sapkınlarınkine değil**”.

- 562 Cihana o cevherlerden saç, bu görünen nimete şükürü aşikâr et!
563 Söze mecalin olduğu için dilini hareket ettir (konuş)! (Daha sonra) söze halinin kalmayacağını bilirsin.
564 Sözünü aşk sazına dost eyle, himmet perdesinden sesi yükselt!
565 Eğer kalbin gazel tarzında kuvvetliyse, kalbin nakit karşılığı mesnevidir.
566 Her bir üstat heves nakşıyla beş on beytin²⁸³⁶ kapı ve duvarını oluşturur.
567 Hüner, bir şehir inşa etmektir; içini ve dışını imar etmektir.
568 Böylelikle, her bir beyti bütünüyle imar edilmiş olur; yüzeyi felekten daha yüce, tavanı daha yüksektir.
569 Söze o sikkeyi alamet eyle ki onun adına tüm zamanların hutbesi okunsun.
570 Söz (söylemede) ateş yak; lâkin (onu) sula, yel ölçenlerin hevesini toz toprak içinde bırak!
571 Sözün nazmı ilk başta kolay olur, devam eder; lâkin o nazmı sürdürmek azim (ister).
572 Düşünce ateşinde fikrin sızması gerekir, böylelikle can ağzı zarif bir söz söyler.
573 Düşününce başı karıştırmayan hiçbir sözü, gönülde zikretmeye değmez.
[24b] 574 Söz inci, can deniz, akıl dalgıçtır; hâlis cevher çabayla ele gelir.
575 Oymacılık ustası tehlikeli cevhere vurunca ödü patlar ve elmas ortaya çıkar.
576 Bundan dolayı, sanat reisi cevherin saf ve enfes olanını talebesine verir.
577 Söyleyenin nağmesini dinlediğim için, duyduğumda coştum ve taşım.
578 Gönül ve can, talip olandan işaret alınca, o coşkunlukla raksa başladı.
579 Izdırabı biraz geçince söyleyen dinleyenlere cevap verir.
580 Böylelikle, ey mukaddes dilin tercümanı, yalnız kişinin kendisinin bildiği sır sarayının gece bekçisi,
581 söylediğin nasihatler hak gözüdür, sana kulak vermeyen, bâtil kulaktır.
582 Gönüm, söz dinleme ve itaatla dolu olsa da o iş için canda takat nerede?
583 Bu yola girmiş olanlar, bilgi ve sezgi eşeğinin sahibi oldular.
584 Hikmet, şeriat ve belagat; rızık, sıhhat, emniyet ve rahatlık gerekir.
585 Bunlardan bir pay bulunmazsa, o istenilen çehre ne kadar kendini gösterir?
586 Gönül, vaktinde huzuru bulmazsa, basiret gözü nuru nasıl bulur?

²⁸³⁶ Arapça'da *beyt* "ev" anlamındadır.

- [25a] 587 Feleğin tepesinden geçen nice söz, meğer meleğin vasfindan değilmiş.
588 Yükseklik için gerekli olan şeylerin hazır olmalıdır; böylece yerden Ülker takım yıldızına kadar söz ulaşsın.
589 Bir köşede rızksız ve dostsuz olan benim; garip ve yorgun, dermansız ve gönlü yaralıyım.
590 Ciğer feleğin elinde parça parçadır, yürek her gece onun elinden yara yararır.
591 Allah yolunu, solumu sağdan fark edemedikleri bir kavme uğrattı.
592 İnsanoğluna sorarsan eşek bağırsını İsa'nın *a.m* nefesinden daha iyi görür.
593 Fazilet katlarında mal altındır, çünkü bir söze bin laf değmez.
594 Bilen kişi, doğruyu kin ve hasetten saklar, bilmeyenlerin kendi kınamaları haddini aşar.
595 Dinleyen sözü çabucak anlamadığı için, ne kadar kuvvetli olursa olsun tabiatı zayıf olur.
596 Söz topuna çevgen vurabilsin diye, çevgen ve meydan gönülden ve candan olmalıdır.
597 Felek eli mumumu yeniden alevlendiremeyeceği için, bir fikir ateşi yağımı nasıl eritsin?
598 Cevherin deniz kabuğundan bir farkı yoksa niçin fikir denizinde boğulayım?
599 Ey olgunlaşmamış (kişi), o meçhul konuşan tekrar tekrar söyler; bu evham işten kaçmaktır, bahane etme!
- [25b] 600 Hayal ve şüphe sözünü gönülden uzak tut, doğru ve hak yüzünü cana mum et!
601 Bu süslü kemerleri, kubbeyi (dünyayı) bırak; çünkü gelip geçicidir; sonsuz zikri dilersen konuşmaya devam et!
602 Konuşanı huzurunda görmezsen bunda ne var? Kanatlıdır, uçup sözün sahibini bulur.
603 Hikmet sözü filozofun kaybıdır, onu nimet hakkını bulan bilir.
604 Bu istenilen şey Haktan ulu nimettir, nimet sahibi kıskanılsa garip midir?
605 Yusuf'un güzel yüzü âlemi süslerken kardeşlerin kininden çok çekirdi.
606 Mesih'in vücudu saf ruh iken cihandaki her Yahudi onu kıskanırdı.
607 Arap (topraklarından) Muhammed nuru parlarken, Ebu Leheb'in ateşinden kıvılcım ulaşırdı.²⁸³⁷

²⁸³⁷ Ebu Leheb, Muhammed'in *a.m* akrabalarından olup Muhammed'i *a.m* önceleri çok sevse de onun peygamberliğini kabullenememiş, sonrasında Muhammed'in *a.m* baş düşmanlarından biri olmuştur. Kuran-ı Kerim'de Ebu Leheb'in ateşler içinde yanacağı bildirilmiştir. bk. Tebbet 111/3. Ayrıca bk.

- 608 Elbette her gizli hazinenin yılanı vardır, nerede bir çiçek biterse dikenini vardır.
609 Bâtil düşünceyi terk et, devrin şahı ve sultanından koruma; Hak'tan da bağışlanmayı dile!
610 Zaten cihan sultanı basiret sahibidir, sanatın kadrini bilen sanatçısıdır.
611 Basiret sahibi her kişi, kılı kıldan ayırabiliyorsa, o şah da dikkatte o kılı yüzlerce kez ayırır.
612 Söz sırlarına fikri casus et! Çünkü o gayb hallerinin mukaddes habercisidir.
[26a] 613 Onun hatırına söze başla, böylelikle cihan rüzgâr gibi geçip gitse de o bâki kalır.
614 Can kulağı şahın adını işitince iftihar edip elçisi Arap kavminden çıktı.
615 Allah'ın huzurunda secdeye vardı, sultanın devletinde çabucak yapmaya girişti.

Yüce sultan Murad bin Muhammed'in (Çelebi Mehmet'in oğlu II. Murat) devleti bâki olsun övgüsü hakkında

- 616 Öyle bir sultan ki yedi ülkenin güneşidir, padişaha özgü çehre ve mübarek yıldızdır.
617 Feridun gibi muktedir, Dârâ fikrinde, Cem kadehinin sahibi; felek tahtlı, civan bahtlı ve cihanı arzulayandır.
618 Ülfetten (dostluk) “elif” harfini, rahmetten “râ”harfini aldı; böylelikle şah, mülkün (yönetim) “mim” harfi ve devletin “dâl”harfi olur.
619 Bu dördü cihana dört sütun iken, o devrin hânı bir ad olmuştur.
620 O Hak tarafından desteklenen kim diye sorarsan, Sultan Murad bin Muhammed derim.
621 İnsanoğlu zamandan adını bulduğundan beri, âlemde yaşayanlar da “Murad”ı (arzularını) onunla buldu.
622 Canının “Murad”ı ve cihanda istediği şeydir; onun hürmetli adı canın sığındığı yerdir.
623 Herkesin adı devletle çıksa, onun müridi devlet, din “Murad”ıdır.
624 Ey Allah'ım, bu ada şeref verdiğin için, iki âlemde de “Murad”a ulaştır!
[26b] 625 Mabut (Allah), arzusunu verirse tuhaf mıdır? Çünkü bütün istekler onun katında elde edilir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, V*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s. 684.

- 626 Güneş, (Murad'ın) üzengisini göğsünde saklar; Ay, (Murad'ın) atının nalını kulağında saklar.
- 627 Deniz onun cömertliğinden utanarak ter döker, sabah rüzgârı onun lütfundan aldığı zevkle sabah erken kalkar.
- 628 Doğduğundan beri ömrünün dörtte biri adaletle (geçmiştir); ona itaat edenler cihanın asıl unsurlarıdır.
- 629 Bu ateş ile yel ve su ile toprak bir arada olsalar da, aynı tabiata sahip değillerdir.
- 630 Adaletinin hükmünün bir örneği gelirse, bunlar hakiki ölçüyü bulur.
- 631 Bahtının atını koşturup gezinse, feleğe yedi meydan uzaklık verir.
- 632 Kılıcının ateşi düşmana şimşek salsa, şafak gibi kan denizinde boğulur.
- 633 Kılıcının suyu can içkisi sunsa, ölmüşler ölümsüzlük suyunu bulur.
- 634 O cihangir hangi mülke girmek isterse, bu kılıcsız ve oksuz bile ona nasip olur.
- 635 Onun ayağına başvurmayan (boyun eğmeyen) şahın başına yular taç olur.
- 636 O, Anadolu'da seher vakti kadeh tutar, Mısır ile Suriye onun heybetinden çekinir.
- 637 Kılıç hak yolunda bağlansa, Hak yolunda savaştan başka şeye gönlü meyletmez.
- [27a] 638 Âciz kulu Eflak ve Rus diyarını alır, hakir kulu Macaristan'ı mağlup eder.
- 639 Yüzük gibi canı gönülden elini öpmek için, gönül anbean membadaki lâlden koparır.
- 640 O cevherle kaplı lâl söze inci dökse, o inci kulaktaki küpenin kulu olur.
- 641 Çok parlak yıldızlar onun fikrine Jüpiter'dir (aynı zamanda müşteridir), yıldızlar Allah'ın yardımının ordusudur.
- 642 Satürn sarayının gece bekçisi olmasa, o fani pîr damından düşerdi.
- 643 Mars, onun düşmanına kılıç vurmasaydı, onun ne hançeri ne de bir ağaçtan şişi (mızrak) (olurdu).
- 644 Jüpiter'in âdeti hayr olsa bu kapıdan o saadet gelir.
- 645 Âlemi aydınlatan mum güneş olduğundan, bu şah nur ile uğurlu gün oldu.
- 646 Venüs nazı bırakıp niyaz makamı okur, böylelikle şah meclisinde tutkuyla yanar.
- 647 Merkür başak toplayıcısının fikridir, ondan dolayı ona yakın olan başak olmuştur.
- 648 Ay, onun atının nalını alsın diye her ay hilal şekline girer.

- 649 Dokuz baba ve dört anadan doğmuştur²⁸³⁸; bu bir canın bedenini arzu edilen şey yaptı.
- 650 İpuçları çoktan açıklamıştır ki bu devrin sahipkıranı (güçlü ve üstün hükümdarı) odur.
- [27b] 651 Âlemin varlığı o can ile diridir, kim onun bir kılının dahi eksik olmasını ister ki?
- 652 Onun istemediği her şey, amber ve öd ağacı bile olsa ateşte yansın.
- 653 Onun itibarını toz parçası haline getiren her devir ilkbahar bile olsa yel olup gitsin.
- 654 Onun gibi birine itiraz eden her söz, şeker ve şeker kamışı olsa bile suya versin (eriyip gitsin).
- 655 Onun hükmü gözünden saklanan her yüz, hazine olsa bile toprak başınadır (yok olsun).
- 656 Emrine kul olmayan her başın, cevher olsa bile bağı delinsin.
- 657 Onun övgü sofrasında aside (bir çeşit helva) yerken, bu kaside şekerden tatlı geldi.

Sultan oğlu sultan, Sultan Murad bin Muhammed Han'ın (Çelebi Mehmet'in oğlu II. Murat) övgüsüne kaside

- 658 Ey devletin gününde parlak olan âlemin güzeli, senin uğurlu talihinle insanın falı mübarektir.
- 659 Güzelliğinin hoşluğundan devrin çiçek bahçesi şendir, yaratılışının esintisiyle zamane bahçesi sevinçlidir.
- 660 Cömertlik denizlerinden her damla yeşil denizdir (cennettir), kudret sarayı içindeki bir kubbe muazzam felektir.
- 661 Baht yüzünün hattı, kılıç üzerinde bir noktadır; nusret gelininin zülfü, mızrak ucunda perçemdir.
- 662 Dünya, yaşayan adınla nasıl ki can ile tendir, devlet de zîr ile bem (telli çalgıların en ince ve en kalın teli) gibi seninle dosttur.
- [28a] 663 Sabah vakti dostluk hevesi içine işleyince, sadakatle adı alemde parladı.

²⁸³⁸ Dokuz baba, dokuz felek için; dört ana ise dört unsur (ateş, hava, su, toprak) için kullanılmıştır. Farabi, İbn-i Sina gibi pek çok İslam düşünürüne göre, dokuz felek vardır ve bu felekler dört unsurdan (hava, ateş, toprak, su) oluşmuştur. Felekler canlı ve akıllı olmalıdır; çünkü İslam inancında feleklerin gece gündüz Allah'a secde ettiği inancı hâkimdir. Ayrıntılı bilgi için bk. İlhan Kutluer, "Felek", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 12, Ankara, 1995, s.303-306.

- 664 Feyzin buharı Nisan bulutuna nem verse, bahçeye yağmur yerine inci ve cevher saçardı.
- 665 Fikrin inceliklerini bilen, iç levhasına baksa, vücut yazısında gizli bir harf bile kalmaz.
- 666 Zâtın bellidir, vasfın anlatılamaz;ya şekil verilmiş nursun ya da gözle görünen ruhsun.
- 667 Fetih ordusunun atları sığmazsa, bütün yeryüzü karargâh, feleğin en üst noktası da ordugahtır.
- 668 Kahrın yeli dokunsa, cennet bağı kurar. Lütfun esintisi ulaşırsa, cehennem kevser saçar.
- 669 Devletin iyileştirilmesi için adaletin (adaletinden ötürü) kıskanılan Noşin-revan; senin hükmün dini diriltmede Hz. Meryem'in (oğlu) Mesih'in konuşmasıdır.
- 670 Vücudun hayırla dünyaya ayak bastığı için, yer ve gökteki her zerre bu hayırlı gelişi zikretti.
- 671 Gönlüm, senin fikrini Brahman'ın (yüce varlık) yardım eden gözüyle daha iyi görüyorum dedi, "taahhüt ederim" dedim.
- 672 Ahmed'in (Muhammed *a.m*) güzel yüzü gibi bahtının yüzü de nurlanmıştır, İsa *a.m* makamı gibi tahtının yüzü de saygıdeğerdir.
- 673 Süleyman *a.m* parmağındaki yüzüğüne baksa, tıpkı yüzük gibi parmak ağzında kalırdı.
- 674 Senin elinin açıklığı (cömertliğinden) deniz suyunu döktü (çok fedakârlık etti), buluta o kaygıdan inleme ve gam geldi.
- 675 İnatçı felek, siyasetinin hükmünün başkahramanıdır; mahvetme gücün, onun yapısını ne kadar dayanıklı olsa da bozar.
- [28b] 676 Sen düşmanı avladığında, ala doğan kanatlarını döker; takva sözüne gülsen, insanoğlu öğüt alır.
- 677 Hak, senin eşiğini fetih nurlarının doğduğu yer yaptı; Hâlık (yaradan) senin kapını yaratılanların rızkları için dağıtım yeri yaptı.
- 678 Eğer haşmetin kuvvette feleklerden daha kuvvetliyse, şerefli gökte bin mertebeye daha önde olsun.
- 679 Şahlığın görünüşte sabah güneşi gibidir, keramet nuru içinde yüzlerce biçimde cömert olur.
- 680 Alçak dünya hangi gönlü yaralarsa, yüzünü senin izine sürsün ki yarasına merhem bulsun.

- 681 O yakınındaki can yakınlığı bulur. Sen melek huylu olduğun sürece mukaddeslerle birlikte olursun.
- 682 Adın cana yarar, ama düşmana zehir oldu. Ölçsüz mizaca ölümsüzlük suyu zehir olur.

Gazel

- 683 Dudağın hayali cana dost olduğundan beri, o lal ateşinden hem sine hem de nefes yandı.
- 684 Gamdan kan ağlamamı ayıplama! Zaten (bu kan ağlama) eksik olmaz. Aşka oyuncak olan insan gönülde ve gözde samimi dosttur.
- 685 Eğer gonca sûfi gibi hırkasını yırtsa (açılsa) tuhaf mı? Bülbül semah ile mest oldu, ona dost oldu.
- 686 Sabah rüzgârı çimende illa ki derviş nefesidir. Estikçe zülfün meylini karmakarışık eder.
- 687 Kâbe, cennet gibi olan yüzüne baksa huzur bulur, Zemzem suyu Kevser gibi dudağını hissetse coşar.
- [29a] 688 Gözüm senin yüzünden ayrı kalınca gözyaşımı deniz etmezse; gözüm değil, nem bu kana batmış evden çıksın.
- 689 Gözyaşım yelden önce senin tozunu alıp koşar. Dedim ki dilsiz acele etme, dedi ki izini öpeyim.
- 690 Senin zülfün zulüm ayağını çok uzatmasın; şah devletinde olan bu dert ve sıkıntı eli kısadır.
- 691 O ay yüzlü şah, yedi kıtanın sultanıdır ki Avrupalı, Türk ve Deylemliler²⁸³⁹ tamamıyla onun emrindedir.
- 692 Hem nimetinin şükründen yerin dili âciz ve dilsizdir; hem de minnetinin yemişinden feleğin arkası bükülüp yay şekline dönüşür.
- 693 Kâinatın parçaları dile gelse ve konuşsa, mükemmel (şahın) çok az sözüyle bile hepsini dilsiz eder.
- 694 Ey Şeyhi, vasfı bırak; devlet duâsınının açıklamasını oku; çünkü o uçsuz bucaksız ilmi yalnız Allah bilir.
- 695 O ağızda Cemşid kadehinin hikâyeleri olması gibi, Zal ve Rüstem destanının dile gelmesi gibi.²⁸⁴⁰

²⁸³⁹ İran'ın kuzeyinde Hazar denizinin batısındaki dağlık bölgede yaşayanlara verilen ad. Tahsin Yazıcı, "Deylem", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 9. Cilt, Ankara, 1994, s. 263-265.

²⁸⁴⁰Rüstem, İran'ın ünlü kahramanının adıdır, Turan hükümdarları ve Efresiyab'la savaşmış, türlü başarılar elde etmiştir. Zal ise Rüstem'in babasının adıdır. Zal, kelime anlamı olarak "ak saçlı"

- 696 Ey yüce şahın rüzgârı, hem Rüstem'in savaş biçimi hem de Cem'in meclisinin kadehi sana teslim edilsin.
- 697 Ömrün cihana dost, tozun semaya taçtır; senin derdin benim devam ile son bulur, bahtın ise sonsuzluğa eklenmiştir.

Padişaha hitap

- 698 Ey kara ve denizin padişahı, cihanın sırtı, dünyanın sığınağı, gözünü aç!
- 699 Padişahlara yaraşır yüze sahip ve güneş gibi yüksekte olan, (Büyük) İskender mertebeli, Cemşid fikirli,
- [29b] 700 saltanat sana Hak'tan bahşedildiği için, Feridun ve Cem'i çağırırsam bu hatadır.
- 701 Çünkü Dahhak yılanı Cem'den kadeh almıştır, feleklerin ejderhası ise sana canını verir.
- 702 Feridun, sığırın beslediği bir çocuktur;²⁸⁴¹ zatın ise güçlü devletin genç aslanısın.
- 703 (Büyük) İskender aynayla kibirlenmiş olsa da, senin gibi aya Ahmet'in (Muhammed *a.m*) dini yol oldu.
- 704 Süleyman *a.m* şeytana yüzüğü kaptırmış olsa da²⁸⁴², yüce ad zatına canın sığındığı yeridir.
- 705 Şahlar taca muhtaç olursa, taç sahibi bizzat sana muhtaç olur.
- 706 Felek, cevher gibi olan sen için hokka yaktı; şafak, senin aynandan dolayı iki parçadır. (Senin aynadan yansıyan güzelliğinden dolayı ikiye çatlayıp iki parça olmuştur)
- 707 Savaş için yürürsen âlemi fethedersin, meclise otursan Cem kadehini elde edersin.

demektir. Zal, ak saçlı doğunca babası Sam onu uğursuz olduğu gerekçesiyle Elburz Dağları'nın ötesine atmıştır ve Zal'ı Simurg büyütüştür. Ayrıntısı için bk. Nimet Yıldırım, *Fars Mitoloji Sözlüğü*, Kabcacı Yayınları, İstanbul, 2008, s.592-596, 735-738.

²⁸⁴¹ Cemşid'den sonra İran tahtına geçen Feridun, İran'ın en büyük mitolojik kahramanıdır. Babası Dahhak tarafından öldürüldüğü için, annesi onu korumak adına bir yayla sahibine götürür. Feridun orada Bermâyûn adında bir ineğin sütüyle beslenip büyütülmüştür. Nimet Yıldırım, *Fars Mitoloji Sözlüğü*, Kabcacı Yayınları, İstanbul, 2008, s.308.

²⁸⁴² Bir gün Süleyman *a.m* yüzüğünü çıkarıp hanımı Cerâde'ye emanet eder. Şeytan, Süleyman suretinde gelerek Cerâde'ye "mührü bana ver" der. Şeytanı Süleyman sanan kadın mührü ona verir. Şeytan yüzüğü parmağına takınca diğer şeytanlar, cinler ve insanlar onun itaatına girerler. Süleyman *a.m* gelip yüzüğü isteyince Cerâde ona "sen Süleyman değilsin, sen yalancısın" der. Süleyman bu durumun kendisi için bir imtihan olduğunu anlar. Ayrıntısı için bk. Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Taberî Tefsiri*, [Tercüme: Hasan Karakaya, Kerim Aytekin], c.1, Hisar Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 285-286.

- 708 Demir döksen mermer sana mum gibi olur, sırça tutunca da toprak sana altın olur.
- 709 Bu sebeple, lütuf ve kin vakti şah elinde bazen demir bazen sırça olur.
- 710 Âlem, senin adalet pınarından bahsedince, hükmün Kaf Dağı'nın ötesine erişse yakışır.
- 711 Eğer şahların şahı izin verirse, birkaç kısa hikmet sözü söyleyeyim:
- 712 Şöyle ki talih ile uğurlu baht sana hem öğüt veren hem de hikmet öğretendir.
- [30a] 713 Ama akıllılar der ki ey hükümdar, öğüt akıllı adamın arkadaşıdır.
- 714 Bu boş dünya vefalı değildir, bilirsin. Gelip geçici olanı kalıcı olana zahire yap!
- 715 Şöyle bir bak, âlem hangi şahlardan geriye kalmıştır, zaman kimlerin devletini almıştır?
- 716 Neriman'ın tacı toz olmadı mı?²⁸⁴³ Süleyman'ın *a.m* tahtı yel olup gitmedi mi?
- 717 Feridun, Cem, Kisra (Noşin-revan) ve Dâra, zaman ile iyi geçinebildi mi?
- 718 Gideni Hakk'a ulaştırırken, Noşin-revan'ın halka ne dediğini dinle!
- 719 Bize ülkeden ülkeye yol bulan devlet, aynı zamanda başka ülkelere de öyle ulaşır.
- 720 Öyle ki onlar yapılacak işi yaparlar, gidecekleri zaman da gönül rahatlığıyla giderler.
- 721 Ey şah, her işten haberin olduğu için, Allah da (her işten seni) haberdar etsin isterim.
- 722 Adaletinin ve verdiklerinin bir sonu olmadığı için, bağış kaynağını arttırsan da olur.
- 723 Çünkü sultanlıkta bu dört iş seçkindir: cömertlik, cesaret, adalet ve din.
- 724 Eğer bütün kullar bir cömertlik elbisesi olsaydı, (ancak) hepsi şahın endamına yaraşabilirdi.
- 725 Böylelikle şah var oldukça vermesi (hiç) eksik olmaz, çünkü o olmazsa binlerce kişi istese de bulamaz.
- [30b] 726 İnsanların en hayırlısı (Muhammed *a.m*) demiş ki cömertlik cennet içinde bir ağaçtır.
- 727 Onun kökleri doğuya ve batıya yayılmıştır, o kökü tutan cennete gireceklerdendir.

²⁸⁴³ Neriman, Rüstem'in dedesi, Sam'ın babasıdır. Bu kahraman, Dijsepîd'de öldürülmüştür. Nimet Yıldırım, *Fars Mitoloji Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2008, s.545.

- 728 Bunun dışında cimrilik de cehennemde bir ağaçtır, onun kökleri de âlemde herkese dağılmıştır.
- 729 Kimin elinde o kökten bir tane varsa, cehennem onun altında bir yerdir.
- 730 Cihan dolusu hazine, mal ve nimet, eğer bir an ömre kıymet verilirse olmaz.
- 731 Ömrünü şah için feda edebilen, eğer (ömrüne) kıyıp veremezse mal ile (vermesi de) uygundur.
- 732 Herkese adalet ve bağışlama Hakk'ın emridir; sultanlar için bu son derece kolay olur.
- 733 Bundan dolayı, bütün şahların en lütufkârı olduğu için, şerefli ve alçağı da onun elindedir.
- 734 Âdil padişahın bir defa adil davranması, binlerce yıl ibadete denktir.
- 735 Şöyle ki hayırlı işi fazla dillendirmeden yapsın, başkası için üzülsün (bu) ne hoş davranıştır.
- 736 Ey mükemmel padişah, cihana adalet getirmekten daha iyisi (ancak) yağmurun her yeri kaplaması olur.
- 737 Akıl ve anlayış sahibi kimse buyurmuş ki padişaha şeriat ve siyaset vaciptir.
- 738 Adaletin güzel yüzü bu ikisinden nur alır, devlet sarayı bu ikisiyle kuruldu.
- [31a] 739 Sözlerinde gam olmayan der ki devlet ile din daima birbirlerine ikizlerdir.
- 740 İkiz kardeş gibi oldukları için yoldaş olurlar; birbirleriyle güçlenirler ve parlarlar.
- 741 Hükümdar, kâfirleri (dine davet ederek onların sayılarını) azaltır; diyanet devletin temelini sağlamlaştırır.
- 742 Ayrıca, sözü can gibi olan der ki halk sürü, şah onların çobanı gibidir.
- 743 Koyunu, aç kurdun dışından sakın! Böylece baht otlağın, taht yurdun olsun!,
- 744 Her hak ve batıl olanı senden sorulacağı için başkalarının yaptığından da habersiz olma!
- 745 Seher vakti mazlumun ahından sakın! Çünkü Allah ona (mazluma) perde koymamıştır.
- 746 Koyuna adalet ve ihsanda bulunduğu için, Kelîmullah (Allah'ın kendisine hitap ettiği Musa *a.m*) insanların çobanı olur.
- 747 Halk yönetilen, padişah da yönetendir; o bütün devletin devamlılığına duacıdır.
- 748 Kaderin kılıcının reddi olmasa da, dua kalkanı gibi bir seddi de yoktur.

- 749 Hz. Ömer, o hakkaniyet tahtında sultandı; öyle ki dev ve şeytan onun gölgesinden kaçardı.
- 750 Onun halife olduğu zamanlarda, şehir dışında hızlı hızlı yürüdüğünü görürler.
- 751 O yayadır, öyle ki çok terlemiştir; bir kişi o aceleliğin sebebini sorar:
- [31b] 752 Ey din lideri, bu acelen ne? Emrin yele ulaşırsa, bin yel (birden) gider.
- 753 Cevap verdi: Müslümanların ahırlarından bir koyun yuvasından kaçıp uzaklaştı.
- 754 İşte çaba ve emeği esirgemeyip onu aramak için etrafta dolanırım.
- 755 O şahıs dedi ki (sen) Müslümanların imamısın, halifelik tahtının seçkin şahısın.
- 756 (Sadece) bir koyun için bunca zahmet, imamlık makamını itibarsız etmek neden?
- 757 Cevap verdi: Suriye içinde bir oğlak kaybolursa, Hak kıyamet sabahı (bunun hesabını) benden soracak.
- 758 Ey âciz, Medin şehri içinden kaçan koyundur. Benim onu hemen aramam tuhaf mıdır?
- 759 Kime daimî rahmet gerekirse, bu gelip geçici evde (dünyada) zahmet (çekmesi) gerekir.
- 760 Ey padişah, sultanlık tehlikeli yoldur, Allah onu her kula layık görmez.
- 761 Bu yolun zahmetini çeken kişi, iki cihanda kısmetini bulur.
- 762 Nitekim Süleyman Şah, saltanat hükmüne ferman bulunca o sebeple (şöyle) demiştir:
- 763 Ey Rabbim, bana başkalarına nasip olmayan bir saltanat nasip et!²⁸⁴⁴
- 764 Cimrilik bir peygambere nasıl yakın olabilir? Yani din kardeşlerini düşündü;
- [32a] 765 Mısır'da Yusuf *a.m* çok şiddetli bir kıtlık zamanında aç halka üzülerək yaşardı.
- 766 Bu yüzden mizacına bir kırılma gelmiş, yüzünün rengi değişmişti.
- 767 Derdi ki bu huy (az yeme huyu) daha iyidir, yiyince açın halini unutturum.
- 768 Zengin muhtacın halini nasıl anlar? Tok olanlar açın halini nereden bilir?
- 769 Sana teslim edilmiş olan devlet elbisesini giydiğin için, din eteğini bırakma! Allah her şeyi bilir!

²⁸⁴⁴ Süleyman *a.m* kendisinden sonra da kimseye nasip olmayacak bir saltanatı kendisine vermesi için Allah'a dua eder. bk. 38. Sâd suresi 35.

Hikâyenin başlangıcı

- 770 Ey canın çiçek bahçesinin bülbülü, cihan bağının garip kuşu, gel!
- 771 Bülbül değil, bilakis manalar şahbazı, avının ilhamları gökle ilgilidir.
- 772 O pervazı bu toprak kafese vur, böylelikle dolanmanla her nefeste felekler oluşsun.
- 773 Dilsiz de olsan sırdaş da olsan gerekirse can sırrına sırdaş olasin.
- 774 Kulların çimenliğini gezesin, dakikaların çiçek bahçesini güldüresin.
- 775 Mukaddes bahçe gezme yerin iken, hâşâ ki ot ve çer çöpe yakın olasin.
- 776 Bu pislikten gönlü temiz kılarsan, göklerin en üst noktası yerindir, ayak bas!
- [32b] 777 Dünya eşeğinden ayrı düşersen, Mesih'in (İsa'nın *a.m*) menzilini (kendine) taht ve dayanak et!
- 778 Bazen Musa *a.m* ile Tur Dağı'nı dolaş, bazen Dâvûd *a.m* ile Zebur'u zikret!
- 779 Adem'in *a.m* nefesinden bulduğunda Muhammed'in *a.m* âleminden yardım yetişir.
- 780 Sözlerin o şekilde toplayıcı olsun, böylelikle Yahudi tapınakları olanlar dualar edinsin.
- 781 Hakk'ın mübarek kıldığı Yâsin suresini oku, sana "*nûn wa'l-kalam*"²⁸⁴⁵i mübarek kılsın.
- 782 Şimdi aşk neyine ud gibi çeng çal, böylelikle ahın ateşi her an şarkı söylesin.
- 783 Yeniden söz ve çalgıyla başla, böylelikle her ses saza arkadaş olsun.
- 784 Sonra ilk önce destanı yeryüzüne kılanın Hak lütfuyla gidişi şad olsun.
- 785 Geçmiş olaylardan rivayet ederek bu şekilde âlemde hikâyeler anlattı.
- 786 Ruhun içkisini sürekli zehirleyince, Noşin-revan 'ın işini bitirdi.
- 787 Güleryüz gösterdi; her türlü eşyayı ve baht ile Hürmüz'e tacı ve tahtı bırakmıştı.
- 788 Hürmüz'e canıgönülünden doğruluk ederdî, cihanı adalet ile sonsuzluğa erdirirdi.
- [33a] 789 Bu da (Hüsrev), dedesinin (Noşin-revan) yaptığı gibi şu dört şeyi temel almış: cömertlik, cesaret, ilim ve adalet.

²⁸⁴⁵ 68. Kalem suresi 1-2: "*Nûn*. (Ey Muhammed) Andolsun sana *ve satır satır yazdıklarına* ki, sen Rabbinin nimeti sayesinde, bir deli değilsin"

- 790 Şeref bakımından bütün ev halkı olmasına rağmen, ama sedef içinde incisi yoktu.
- 791 Oğul yüzüne, suya susamış, yemek ve ekmeye aç gibi muhtaçtır.
- 792 Adak adardı, kurban keserdi ve sadaka verirdi; lütuf, ihsanda bulunur, gönül alırdı.
- 793 Böylelikle, başlangıcı olmayan, çok bağışlayandan (Allah'tan) ferman erişsin, canlılığını yitirmiş cisme yeni can bağışlasın.
- 794 O baba öyleyse âlemde diridir, böylelikle bahtı açık oğlu yadigâr kalsın.
- 795 Dilemede gayreti ve çabası var olduğundan, adak ve kurbanında yemini bozmazdı.
- 796 Muradının yayını zamana kurdu, duasının oku nişana ulaştı.
- 797 İyi saatte ve kutlu adımda, mübarek talih ve uğurlu zamanda,
- 798 O âlemin sultanı bir oğlan verdi, böylelikle (ona) âlemin canı derlerse uygundur.
- 799 Hayırlı talih ve uğurlu baht, hükümdara ait çehre ve parlak görünümlü,
- 800 Yüzünden talih saadet nurlarıdır, özünde parıldayan seyitlik nurlarıdır.
- 801 Şah Hürmüz, müjdeler buyurdu, ülke ve şehir, sürü ve otağ süslendi.
- [33b] 802 Medayin şehri belki de İran'ın tamamı seçkinler ve sıradan halk herkes bir ay sevindi.
- 803 Padişahlık nişanını bir an önce aradıklarından, adını Hüsrev-i Perviz (galip padişah) koydular.
- 804 Onun için demişler ki o şehzade Perviz'dir, (onu) gören can ve gönül tamamen ona bağlardı.
- 805 Kutlamalar yerine ulaştığı için, hürmette bulunup kibar davranır.
- 806 Lalenin laline süttten damlayınca süttten taze gül ve yaseminler bitti.
- 807 (Bunları) şah meclisine devamlı getirirlerdi, şöyle ki kat kat olmuş çiçek destesiydi.
- 808 Büyüyüp güzelleşirdi, onun ayı kıskançlığından karalar bağlardı.
- 809 Şıralardan meyli tatlıya olduğu için, yiyeceğini süt ve şekerden hazırladılar.
- 810 Biraz gün geçtikten sonra yaşı beşe ulaştı, başı kavim işine ulu ant oldu.
- 811 Altı yaşında iken marifet bakımından doymuştu, altı yönden gözü mucize içerirdi.
- 812 Aya ve Güneş'e nazaran eksikliği ve kusurunu yedi yaşında yüz güzelliğiyle tamamladı.

- 813 Devletle akılı talim ederdi, böylece yedi kıta sana tabi olacaktır.
814 Devletin akıl ile dost olması hak olduğundan, böylece âlemin nalı derstir.
[34a] 815 Cehalet çamurunda doğuştan olsa, hangi eğitim ve hangi eğitici faydalı olur?

Hürmüz'ün Hüsrev'e bir eğitmen belirlemesi

- 816 Hürmüz Hüsrev'de akıl, zekâ, bilgi ve sezgi sezdiği için,
817 ona bir öğretmen gerekli görür ki zamanı boşa harcamasın!
818 O devirde bir filozof vardı, Anadolu ve Mısır'da onun gibisi yoktu.
819 Adı Bozorgümid'dir, (kendisi) hoca ve bilgindir; hikmetin bütün alanlarına hâkimdir.
820 Doğa bilimleri, matematik bilimleri ve din bilimleri. Gönül levhasında tam manasıyla şüpheden uzaktır.
821 İlk önce Buzurcmihr'in öğrencisi olmuştur, sonra hocası Bozorgümid olmuştur.
822 Merkür (Bozorgümid) Ay'a (Hüsrev) ders versin diye ülkenin padişahı Hürmüz onu (Bozorgümid) yanına çağırır.
823 Nasihat edip der ki ey akıllı, bizzat akıllı olana öğüde ne gerek var!
824 Hüsrev'im çocuktur (ama) anlayışı kıt sanma! Çocuk peygamber de bizzat çocuktur.
825 Kendisi, yirmi bir atadan devleti devralmıştır; sen ona ilim aktaran ol!
826 Onun cevherinde her hünerde bir kâmilîyet bulan bir kabiliyet görürüm.
827 Devletin bekası adalet ve ilim iledir, ilmin, aklın ve hilmin vefası iledir.
828 Bunların hepsinde din gereklidir, çünkü bu sayede her alçaklıktan korunabilir.
[34b] 829 Hikmetlerini harcaman gerekir, hizmetlerini (sakın) esirgemeyesin.
830 Eğer açgözlülük dünyası (sadece) kinle doluyorsa, benim katımda karşılığı bire bindir.
831 Bozorgümid selam verip dedi ki ey can, eşiğinde kim köpek bakıcısı ve kim hakandır?
832 İskender (senin) askerinin kölesidir, Feridun (senin) kölenin bîçaresidir.
833 Şehre ve köye ait ne hikmetler varsa, herkes için sonradan kazanılırken size apaçıktır.
834 Özellikle Jüpiter'in bahtına sahip olan (çok bahtlı), felek yüceliğinde, ay gibi tacı olan ve Satürn (yıldızı) tahtında oturan şehzade,

- 835 saadet yıldızı (onun) yüzünden doğmuştur, seytlik nuru (onun) yıldızından dolayı parıldar.
- 836 Bu kul da gücüm yettiğince, kuvvetim ve takatimce tek başıma çabalayayım.
- 837 Sonra gece gündüz eğitimle meşgul oldu, âlemin işini anlatmakla meşgul oldu.
- 838 Mümkün işlerin hikmetlerinden, vâcib olan şeylerin kudretlerinden,
- 839 Yıldızlar, onun gezinmesinin mahiyetinden, unsurlar onun mizacının meziyetinden,
- 840 Güneşin çevresi ve cihanın çerperini, zamanın süratini, kutbun yerinde duruşunu,
- 841 Yerkürenin halısına kadar Zühal (yıldızının) çadırından, her amelden hoş haber verdi.
- 842 Şah olan kişi azıcık müddetin içinde üstadından yadigâr kalan çok hikmetlere sahip olur.
- 843 Fesahatte Sahban'ı²⁸⁴⁶ yerdirir (kötületer), belagatte Hassan'a²⁸⁴⁷ mâni öğretir.
- 844 O dikkatli ve içi aydınlık olduğu için, her ilimde âlimdi.
- [35a] 845 Felekler zarif sözünü dinlerler, melekler bakışından hoşlanırlar.
- 846 O on üç yaşında olan ay yüzlü, erkeklige adımını atmıştı.
- 847 Silah, alet ve meydana düştü, saçının çevgeni can topuna düştü.
- 848 Kaplan pençesinden kurtulmak isterdi, aslan işkencesinden kedi gibi (ürkek) olurdu.
- 849 Kılıcı her sütunu yerle bir eder, gözü kaf ve nun'u mürekkebe çevirir.
- 850 Dügümden ok ile kıl açardı, mızrakla zırhtan halka kapardı.
- 851 Hareket ok feleğin tarafından gelse, uçan kartal korkudan kanat dökerdi.
- 852 Öfkelenip yere vursa mızrağının açtığı delik Gavmahi'yi parça parça ederdi.
- 853 Mertlik, yiğitlik veya cesaret; bütün kuvvet, güç işin kemali için gelmiş.
- 854 Melik Hürmüz'ün bu şükrü için, Yazdan canına can katmayı ona yakıştırdı.
- 855 Adaletle doğruluğu arttırmayı, şehirleri yeme içme ve mutlulukla doldurmamayı diledi.

²⁸⁴⁶ Sahbân el-Vâilî (ö.8.yy'ın başları): Cahiliye döneminde Vâilî kabilesinde doğmuş, hem cahiliye hem de İslamî dönemde belagat, fesahat ve hitabetiyle meşhur olmuş şair ve hatip. Ayrıntılı bilgi için bk. İsmail Durmuş, Mustafa Öz, "Sahbân el-Vâilî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.35, Ankara, 2008, s. 511.

²⁸⁴⁷ Hassân bin Sâbit (ö. 680?): Muhammed'in *a.m* şairi olarak tanınan sahabi. Ayrıntılı bilgi için bk. Hüseyin Elmalı, "Hassân bin Sâbit", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.16, Ankara, 1997, s. 399-402.

- 856 Böylelikle yaratılmış olanın duası ve yakarışı, Şah Perviz'in canını uzatan şey olur.
- 857 Ortada ya da sonda fark etmez, onu tellâl kıldılar. Bir kişiye zorluk çıkarana eyvahlar olsun!
- [35b] 858 Eğer bir at sebze bahçesine girse, sahibi başak gibi parça parça olur.
- 859 Ve eğer bir kişi nâmahreme göz koyarsa, o göz hemen çıksın (ve) yeri köz olsun.
- 860 Zaman zaman zorluk çıkarıp düşünmeyen kişi, azap dağına müstahak olacaktır.
- 861 Bu konuda çok fazla yöntem uyguladı, (bundan dolayı) şehir ve vilayet emniyetli ve güvenli olur.
- 862 Noşin-revan'ın ruhu şad olunca (ölünce) cihan refaha kavuştu.

Hüsrev'in avlanmak için çöle gitmesi

- 863 Bir gün kulakta halka (küpe) olan sabah, cihanın halhalını omuz üstüne koydu.
- 864 Feleğin en yüksek noktasında cevherden taç var, elinde altın taşılı yüzüğü var.
- 865 Melik Hürmüz'ün başında Kisra (Noşin-revan) tacı (vardı), herkese zor kullanmak için tahta oturdu.
- 866 Şah Hüsrev seher vakti oradan av için atına bindi ve orayı terk etti.
- 867 (Onun) gönül kuşunun kaygısı, tasası olmadığından, gezinip çok avlandı.
- 868 Okunun pençesi eziyet edince, pusudaki serçeyi kartal sayardı.
- 869 Pusu kurunca kemendi atar, kaplana ve böbüre ipi geçirirdi.
- [36a] 870 Mükerrerem şah biraz avlandıktan sonra, karşıdan padişahlara yaraşır gönül açıcı bir kent göründü.
- 871 Çevresi yeşil ve akan sudur, padişahlara yaraşır pınar, bağ, havuzdur.
- 872 O mevzu şahın neşesini arttırdı, sohbet halısını sermeleri için buyurdu.
- 873 Taze gül elinde lale gibi mücevher kadeh olduğu için, güler yüzle onun üzerinde oturdu.
- 874 Bu sarı gül (güneş kastediliyor) çimen gibi olan gökten inince yeşil içinde kızılık kazandı. (şafak vakti güneşin kızılığı anlatılmış)
- 875 Çünkü lacivert tahtın sultanı yedi renkli halısına altın saçtı.
- 876 Gecenin şahı askeri ortaya çıkarmadan sancak çekip bayrağı ters yüz etti.
- 877 Köleler alçaklığa niyet ederse, artlarından iki uçlu kılıcı salardı.

- 878 Bu zırh giymiş felek aciz bırakınca, nilüfer gibi suya siper bıraktı.
879 O şah gece ulaştı (ve) köye girdi. Büyük bir meclis kurdu, eğlenceye katıldı.
880 Erguvan şarabını içti, orgun sesini dinledi.
881 Sabah olduğunda yakınlarıyla sabah içkisi yerine can şarabı içti.
882 Meğer has atlarından bir eşek gibi olanı varmış, bir ekinden bir ekine boşanıp bir iki (bir şey) yakalar.
[36b] 883 (Ayrıca) Tatar soyundan güzel bir kulu da bu bağa girip koruk koparmış.

Hürmüz'ün Hüsrev'i cezalandırması

- 884 Bu âlemi aydınlatan mum (güneş) seher vakti mumla dolu gökyüzünü çok yakıcı yaptı.
885 Nice yakıcı ateş küreği ve ışık veren kandil, ne fitil ne de yağ kandilidir, (bu güneş) her zaman yanar.
886 Cihan ateşle dolu bir fırın gibi olmuştu, kemerden (gök kubbeden) boşalıp nurla dolmuştu.
887 Fırın ağzına kadar ateş ve su ile doluysa hava ağlamaklı, toprak kebaptır.
888 Bir iki cahil ve gammaz seher vakti melik Hürmüz huzurunda bir sırrı ifşa ettiler.
889 Şöyle dediler: Hüsrev dün gece bir hata yapmış, şahlar şahının (Hürmüz) sevmediği yoldan gitmiş (onun hoşlanmadığı şeyi yapmış).
890 Melik sordu; anlattılar: kasabaya gitti, yoksulun evini zarara uğrattı.
891 Kendisinin bindiği at ekine girmiş, sanki ekin sahibine kin gütmüştü.
892 Sonra onun bir kulu da bağa girmiş, koruk koparmış, sanırsın düşman girmiş.
893 İnsanlar arasında nasihat eden olmayınca yabancılar arasında çeng çalınmış.
894 Eğer padişah hatırlasa ve (Hüsrev) oğlu olmasa, (onun) başını ve canını alırdı.
[37a] 895 Cerrah, İran'a taze neşter vurur; ama kendi kolunda eli titrer.
896 Perviz'i yasaya götürdükleri için (yargıladıkları için) şah öfkeleni, sağa sola baktı.
897 Buyurdu, atın sinirlerini kestiler; ekin sahibine değerini verdiler.
898 Koruk sahibine tatlı hizmetliyi, ham (olgunlaşmamış) olan gümüş göğüslü, altın işlemeli, ipek elbiseliyi sundu.
899 Geceleyin taht kurduğu o evde, ev sahibine ne eşya varsa sundu.
900 Cariyeleri çengi harap etti, çengi kırıp tırnağını yarar.

- 901 Bugün dünkülerden ibret alanlar, öncekilerden yol gözlesin.
902 Hepsi yabancıya değil, yine kendi mücevher kutusunun inci tanesinedir.
903 El için oğluna kahredenlerin nicesi ülke ve şehirde hâkimiyet kuramaz.
904 Âlemin bu pazarını ısıtanlar, ne utanç ki bu tan vakti ateşe tapan idi.
905 O adalet ile ihsan sana layıktır; çünkü ey Müslüman (sen), sultan ve müminsin.
906 Sen Müslüman, o ateşperest kötü namı olarak adlandırılmaktadır. Ey İslam'a mensup olan sana selam olsun!
907 Nasihat lokması boğazı tıkar; gönül, efsunu bırak, efsaneye gir!

Hüsrev'in yaptığı şeyden pişman olması ve pederinden bağışlanmayı dilemesi

- [37b] 908 Perviz yaptığından dolayı çok perişandı, dünkü hareketinden pişmandı.
909 Hürmüz ne yaptıysa kabullendi, (Hürmüz) iyi ettiyse kendi kötü etti.
910 İçini tasa kapladı, dışarı vurdu, bazen elini başına bazen başını taşa vurdu.
911 Devletin ileri gelenleri, şerefli kimseleri ve hoş karakterlileri padişahın (Hüsrev) affı için aracılık ettiler.
912 Böylelikle bağışlayıp şefkat göstermiş; ilk suçu olduğu için ağır suç saymasın!
913 Bir av geyiği gibi gözü yaşlı, beline kılıç, kefen ve zincir takmış.
914 Hüsrev, devletin ileri gelenleri, büyükleri önünde ruhsuz, arkasındaki beladan inleyen ve ağlamaktadır.
915 Taht önüne gelip âciz biçimde durdu, yere başını koyup selam verdi.
916 Dedi, ey Kisra'nın (Noşin-revan) ve yedi kıtanın şahı, devri adalet ve insaf ile doldurdun.
917 Adalet davulu ses verdiğiinden beri keklik doğan önünde uçar.
918 Huzurun cihan denen ağılı yurda çevirdiğinden beri, kurt koyuna selam ve hizmet eder.
919 Kedi sen aslanın yarasını anlayıp farenin ayağını eli gibi yalar.
[38a] 920 Sen Süleyman *a.m* gibi talihli ve bahtlı olduğundan beri karınca aslan ağzına taht kurdu.
921 Ey Allah'ım, bu aynada toz bırakması için insanda hiç öd var mı?
922 Suçlu bir kulum, rahmet senindir, garip ve kimsesizim, rahmet senindir.
923 Suçum büyüktür, ama lütfunu göster, küçük yaşına acıyıp bağışla!
924 Ey hânım, ağzım henüz süt kokar; kara toprak su gibi kanımı içmesin.

- 925 Henüz bağında bir gül açılmadan, hışmın ateşi budağımı kül etmesin.
926 Hilalim ufuktan doğmadan, güneşime karşı yok oluşum gelmesin.
927 Bu kulda cehalet ve ahmaklık var; ama hışmına takat yok, (beni) bağışla.
928 Günahımı kabul ediyorum, gözyaşımı dökme! Sana saklanmış, işte kılıcın işte başım.
929 Şahın muradı olmadan âlem gerekmez, rızan olmazsa ömrüm devam etsin gerekmez.
930 Dedi ve nergisler gülsuyunu döktü, yeniden sümbüllere toprak koydu.
931 İkinci kez yüzünü toprağa koydu, arınmış nura toprak nasıl layık olsun.
932 Ayaktakilere inleme gelmişti, görenler kendinden geçmişti.
[38b] 933 Böylelikle bu nazlılar nazıllık ile inleyen bu nazlı serviyi,
934 Ey yaradan, sen bağışla hükümdara, bu ülke ve şehre üzüntü dokunmasın.
935 Bu hasretten Ay hayrete düştü, ah etme, figan ve ağlama şaha düştü.
936 O can bağı (ve) gönül meyvesi görür ki kabul olan ve kabul edilen gönül ve canın içindedir.
937 Bu iradenin kendisinden olmadığını, hidayet ve ilahî tevfiğin uzak olduğunu gördü.
938 Kolunu açtı ve hemen Hüsrev'i kucakladı, çünkü şeker saçan Perviz şirindi.
939 İçini bulanıklıktan arındırıp gözünü öptü ve suçunu affetti.
940 O kadar çok lütuf ve ihsanda bulundu ki insan bunun yüz binde birini (bile) şerh edemez.
941 İyilik gözünü ona ulaştırdı, ama böylelikle vilayet sözü verdi.
942 Hüsrev, Hürmüz'ün huzurundan ayrılınca âleme yeni bir feryat bıraktı.
943 Başına devlet külâhı yaraşmıştır, şahlık nurları yüzünden şimşek çakar.
944 Sonra sahtekarlık ve hileden kalbini temizleyip takva, adalet ve insaf yolunu tuttu.

Gecenin vasfı

- [39a] 945 Gece olunca perdesini (utanma duygusunu) gerdi ki o perde büyüttüğünü perdesiz (utanmaz) yapardı.
946 Her biri çemberde oynayan bin oyuncuyu perdeden çıkardı.
947 Her utanmazlıktan el çektiği için, Perviz içeri, perdeye (utanma duygusuna) girmişti.

- 948 İbadethaneye meyli olmuştu, mabuduna çokça yakarmıştı.
- 949 Böylelikle her eziyet ve derde sahip olanlara derman olan Hayy, Kâdir, Dâvar ve Yazdan,
- 950 o şer olan işi nasıl hayra döndürdü. Böylece hayrı kendisine, şerri yabancılara oldu.
- 951 O melek huylu dünden uykusuz olduğundan Bu şükür içindeyken uykuya daldı.
- 952 Düşünde ülkesine girip (dedesi) Noşin-revan'ı görür.
- 953 Ey nur gözlü, (ben senin) dedenim. Gönlünü incitme ve canını korkutma!
- 954 Eğer dört işinde eksiklik varsa, Hak sana dört güzel ihsan müjdeledi.
- 955 Birincisi; bineğinin arkasını kesince gönül atının yarasını tedavi etmedin.
- 956 Nasibin gönülden yürüyüp giden ve endişeden daha hızlı Şebdiz adında bir at olacak.
- 957 İkincisi; (senin) şarkıcının sazını elinden aldıklarında sabır perdesine başladın.
- [39b] 958 Zühre'nin (bile) sesine kadeh kaldırdığı Baribed diye adlandırılan bir şarkıcın olacak.
- 959 Üçüncüsü; tahtını ekin sahibine verdiler, (bundan dolayı) taht sevgisinden vazgeçtin.
- 960 Sana âlemin sığınağı olan bir şahlık tahtı nasip olacak.
- 961 Dördüncüsü şudur ki sen ekşi kuruğa girip tatlı kuluna acımadın.
- 962 Devran gözünün benzerini görmediği bir şirin sevgili gönlünü süsleyen olacak.
- 963 Sıçan otuna karşılık altını, bu dört acı yerine dört cevheri bulacaksın.
- 964 Şehzade uykudan uyanınca rüyasını bir an düşündü itimat etti.
- 965 Yine Yazdan'a çok şükür ve övgü edip halini tecrübe ederdi.
- 966 Dedesinin vaadinin hak sözü olduğunu bilirdi, uğurlu günleri gözleyip buyurdu.
- 967 Gece gündüz gönül ehlinin sohbetinde, bütün bilgili ve akıllılar katında,
- 968 gönlü söze tanklık verirdi ki bir münevvere aşına olur.

Şâvur'un Hüsrev'i Şîrîn'in durumu hakkında bilgilendirmesi

- 969 Ey Şeyhi, gönül ve candaki tasayı gider ve Hüsrev'in hikayesini güzel anlat!

- [40a] 970 Çünkü cihandan (türlü) hikâyeleri, sevinci az olan sözün tasasını çok iyi bilirsin.
- 971 Sana bu azıcık ferahlıktan hiç olmazsa bir hisse olsun, ya da olmasın bunca tasa niye?
- 972 Mutluluğu tasasını (bitirmeye) yetmediği için, kıssayla birlikte onun payına memnunluk ver.
- 973 Şîrîn efsanesine tekrar başla, böylece can kuşu Perviz'e uçar.
- 974 Öyle ki bir gün âlem ferahlık verici bir yerdi, bülbül sabah rüzgârına dost idi.
- 975 Bulutlar yeşile cevher saçardı, hava yere taze bir hoş koku yayardı.
- 976 Ahenkten gül bahçesi de yaprakla dolmuştu; cihan, sevgilinin yüzü gibi aydınlıktır.
- 977 Şehzade bir iki sevgili ile yalnız bir çimenlikte zevk ü sefa ederdi.
- 978 Başında cevherle süslü tac (vardı), elinde nergisi parlak kadehti.
- 979 Servi gibi gamı gönülden atmış, gül gibi şaraptan sarhoş olarak oturmuş.
- 980 Meğer yanında haseki ve dost olan eski bir sevgilisi vardı.
- 981 Tuhaf görünümlü ve tecrübeli, seçkin sözü ve davranışları övgüye değer.
- 982 Dünyada iyi kötü cihan görmüş, zamandan acı tatlı çok şeyler tatmış.
- [40b] 983 Şarka ve garba çok seyahat etmişti, pek çok kez savaşa ve dövüşe hazır olmuş.
- 984 Üstat resim işinde şöyleydi ki suda rüzgârın suretini resmederdi.
- 985 Bir gönlü cezbedeni hayal edince (henüz) kalemi kullanmadan resmedilmiş olurdu.
- 986 Canlı kimseden bakarak çizdiği nasıl bir suretti? Ve çabucak canı vardan düzerdi.
- 987 Havanın yüzüne su çizse sel akar, deniz dalgasında ateş çizse can yakar.
- 988 Vefa ve huyu her şehirde meşhur, şaha arkadaş ve akıl hocası olan, Şâvur adında (biri vardı).
- 989 Müsaade isteyerek taht önünde yer öptü, birkaç gizli (şey) bulursam ifşa edeyim.
- 990 İskender kudretli eğer ferman verirse, söz yerine ölümsüzlük suyu akıtayım.
- 991 Hüsrev işaret etti ki ey yiğit, soğuk zaman sıcak olacak değil.
- 992 Sonra nakkaş Şâvur ağzını açtı, binlerce renkte cevher saçtı.
- 993 Böylece dünya döndükçe kölen olsun, yeryüzü biçare, felek çaresiz olsun.
- 994 Padişahlık tacın ve mübarek tahtın, muzaffer devletin (ve) firuze bahtın,

- 995 Cihandakilere can bağışlayan güzel yüzündür, ebediyen cihanı kuşatan ve cihan bağışlayan ol!
- [41a] 996 Kim seni mutlu etmezse kederlensin, kim seni şenlendirmezse harap olsun!
- 997 Zaman içinde çok tuhaflıklar gördüm, her şehir içinde çok dolaştım.
- 998 Güzellik tanesinin onda harmanlandığı Ermen adında bir ülkeye vardım.
- 999 (O ülkenin) padişahı, İsfahan'a orduyu coşkuyla gönderen bir yüce kadın olmuş.
- 1000 Bütün Encaz²⁸⁴⁸, Derbend²⁸⁴⁹ ve Kūhistan²⁸⁵⁰, onun emrine, buyruğuna köle olmuş.
- 1001 Eli altında her birinde ağzına kadar mal ile dolu bin yüce kale var.
- 1002 Davar ve dört ayaklı hayvanlar hepsi hakkıyla sayılmasın, yılan ve balık sayılsın.
- 1003 Zevk ü sefa giysilerini tertip etmiş, hazırlamış, (onun) işi gece gündüz eğlence ve gezip tozmadır.
- 1004 Haç taşıyanlarda (Hristiyanlar) din kuvveti çokmuş. Heybetli (kadının) adı Mehin-banu imiş.
- 1005 Kendine dört mevsim mesken olacak, münasip bir hava belirlemiş.
- 1006 Yazın yaylası Ermen dağı'dır. (Orada) yaseminler değersiz, güller bedavadır.
- 1007 Sonbahar mevsiminde yemişlerinin şifa dağıttığı Encaz (onun) makamıdır.
- 1008 Kışın havasının sıcak ve görülmeye değer olduğu Berdak memleketine aşınadır.
- [41b] 1009 İlkbaharda durağı bağı ve bahçesi nesrin ve güllerle dolu olan Mugan'dır.
- 1010 Yılın bu dört mevsiminin hikmetiyle, zevk ü sefa ve eğlence ile (günlerini) geçirir.
- 1011 Ne kadar akıl ve iyiyi kötüden ayırma var desen de, bir erkek sevmemiş kız oğlan kız yoktur.

²⁸⁴⁸ Araştırmalarımız sonucunda Encaz adında bir yer bulunamamıştır. Bahsedilen muhtemelen Hindistan'ın Bombay civarında bulunan bölgesi Encar'dır. Ayrıntılı bilgi için bk. Şemsettin Sami, *Kâmûsu'l-A'lâm*, Kaşgar Neşriyat, c. 2, Ankara, 1996, s.1046. [İlk baskı: İstanbul, 1889]

²⁸⁴⁸ Yazmada: 'aql u temyiz..

²⁸⁴⁹ Derbend: Kafkasya'nın Dağıstan bölgesinde bulunan yer ismi. Ayrıntılı bilgi için bk. Şemsettin Sami, *Kâmûsu'l-A'lâm*, Kaşgar Neşriyat, c. 3, Ankara, 1996, s.2127. [İlk baskı: İstanbul, 1891]

²⁸⁴⁹ Yazmada: 'aql u temyiz.

²⁸⁵⁰ Kūhistan: Horasan'ın güneyinde bulunan dört tarafı çöl ile çevirili dağlık alan. Ayrıntılı bilgi için bk. Şemsettin Sami, *Kâmûsu'l-A'lâm*, Kaşgar Neşriyat, c. 5, Ankara, 1996, s.3930. [İlk baskı: İstanbul, 1896]

- 1012 Kardeşinin peri gibi bir kızı var. Öyle bir peri ki ay ve güneşten daha iyi parlaklığı var.
- 1013 Yüzünün güzelliği güneşi batırmış ve dolunayı hilale döndürmüş.
- 1014 Geceleyin zülfü karanlığın dostudur, seher vakti güzellik ışınının rüzgârıdır.
- 1015 Saçından sümbülün boynunda bin bağ vardır, dudağından lalenin bağrında yüz yara vardır.
- 1016 Feleğe güzellik sofrasını arz edince güneş ve aya yuvarlak ekmek derler.
- 1017 Saçı kandile etek geren gece yolcusudur, yüzü karga kavgasına düşmüş meşaledir.
- 1018 Beni, piyadeleri atın önüne sürmeden önce felek satrancının şahını mat eder.
- 1019 (Satrançtaki) kale taşının oyun ve hilesini kim şerh eder, böylece ay (ve) güneşe at ve kaleyi yerleştirir.
- 1020 Zülfü ve beni cim harfinin noktasını yazdığından, güzel yüzü mim harfinin halkasını lal taşı gibi çizmiş.
- 1021 Bu cim ve mim ile o yanaklar safran renklidir, yüzünün güzelliğini mükemmelliğinde resmetmiştir.
- [42a] 1022 Vefa gibi olan belinin alameti yoktur, safa gibi olan dudağının zamanı dardır.
- 1023 Saçının ucu dersem, o onun ağzına yarar, ama incelikte kıl yarar.
- 1024 İnce fikre bu şekilde sımsıkı dolanmıştır ki saçının kılı belinden ayırt edilemez.
- 1025 Billurdan çardak yap demişim, fakat o iki mil gümüş direk yapmış.
- 1026 Gözü sihirle gözlerden inci döker, o inciye toplayıp lal gibi olan dudağını doldurur.
- 1027 O şimşad ağacının boyu doğruluğun zıddıdır, o özgür servi ağacı cihanı (kendine) köle etmiştir.
- 1028 Ondan dolayı tekrar tekrar söyledikçe, şeker gibi olan dilinden inci ve cevher dökülür.
- 1029 Yan bakışlarının oku (ve) yay gibi kavisli kaşlar, biri cihanı avlar ve biri can çeker.
- 1030 İri ve büyük gözü zülfüne efsun okur, böylece canlar o kıvrılmış (saça) meftun olur.
- 1031 Kötü gözler gözüne bağlansın diye gözüne sihri öğretmiş.
- 1032 Bedahşan (taşı), kıskanılacak gibi olan lal yüzüğüdür, çini ressamı (yüzükteki) taşın içini bezer.

- 1033 Diş ve dudağının sözünü duyan, gözünden lâl ve inci döker.
- 1034 O kaftan giyinen av, geyik gibi olan gözleriyle bin aslan ve yığıde tavşan uykusu verir.
- [42b] 1035 Ceylan, onun saçının kıvrımının misk (kokusundan) her vakit Hotan'da bağrını yakar.
- 1036 Elinde dizilmiş on kalem tutar, böylece yaradılış kanı ona mürekkep olur.
- 1037 Boy çam fıstığı ağacı, yasemin gibi beyaz göğüslüdür, kokusu nesrin (yaban gülü), tadı şekerden tatlıdır, adı Şîrîn'dir.
- 1038 Ölümsüzlük suyunun niteliğinde nasıl bir şekerdir, eli yıkadığı sudan acı olur.
- 1039 Âşık, onun güzellik bahçesini seyrederken, bu birkaç beyti yazmış.

Gazel

- 1040 Âleme Allah'ın tecellisinin alameti destan olduğundan beri, huri kıssası ve cennet hikâyesi yazıldı.
- 1041 Zülfünün gölgesi lütuf ve himayesini kılmasaydı, yüz bin güneş parlak ışığında yanardı.
- 1042 İsa'nın peygamberliği nefsinin rüzgârıdır, Hızır'ın kerametinin suyu memleketinin toprağıdır.
- 1043 Eğer zülfünün karanlığı gönül ve cana sapkınlık ise, güzel yüzünün nuru cihanın doğru yoludur.
- 1044 Her satırının yazısı hayatın gül bahçesidir, güzelliğinin mushafının her harfi rahmet ayetidir.
- 1045 Sonu ve sınırı olmayan sözleri var, güzel yüzüne bitip tükenmez açıklama yapar.
- 1046 Mehin-banu kendini arzulanan yapmış, çünkü asrın güzelidir, âşıklar edinmiştir.
- [43a] 1047 Devletine mehdiyi ve zuhur yeri bulunca onu ülkede veliaht kılmış.
- 1048 O ülkede hür olan şehzadeler bile ona kuldur.
- 1049 Seçkinler ve belli yakınlar, birinin yüzünden güzide eylemiş.
- 1050 Huzurunda üç yüz güzel kız olur, kız değil, her birine bin can versen olur.
- 1051 Hepsi canın güzeli ve sevdiceğidir, gönle rahatlık veren ve cihanın huzurudur.
- 1052 Gündüzün yüzünden parlaklık ve nur alırlar, yıldız gözünden sürmeyi kaparlar.

- 1053 Bazen çimenlikte gül renkli şarap içerler, bazen de yaseminden çiçek buketi bağlarlar.
- 1054 Herkesin yüzünde peçe bağlanmamış, o nasıl bir perde ki nur ona doğar.
- 1055 Nazar, zarar vermez ki. Peçeyi, bu engeli sebepsiz yere niye takar?
- 1056 Ayı binek Süreyya yıldızını sepet yapıp aralığı yavaş yavaş genişletirler.
- 1057 İşleri devamlı zevk ü sefa ve eğlenceydi, melekler topluluğu o içişe coşarlar.
- 1058 Kılıç, harp ve darp vakti geldiğinde, aslan pençesini ve böbür pençesini çekerler.
- 1059 Suyu ve toprağı nurlardır demeyim, o diyar cennet, onlar (da) hurilerdir.
- [43b] 1060 Mehin-banu ise o ülkenin hânıdır, çok (şeyi) bir araya toplaması inanılmazdır.
- 1061 Ama ahırında hamlesi şahini şah mat eden tuhaf bir at var.
- 1062 Çok yolculuk eden şimşek gibi (geçen) zaman acele etmektedir, bin yıl geçse de yel onun tozuna erişemez.
- 1063 Hızlı hızlı gitmede dönüşünü bir daire (şeklinde) yaptığından, feleğin yedi meydanını birleştirir.
- 1064 Hızına çevik evham (bile) yetişemez, endişe (onun) tozuna akıl erdiremez.
- 1065 Demir tırnaklı kaplan dağa ulaşırsa, Hint kamışı gibi uzun kuyruklu timsah denizi geçse,
- 1066 Duman ve kıvılcım hızlıca yukarı çıkar, kaderin hükmü aşağı iner.
- 1067 İleri geçip güneşi arkasına alınca gölgesi bile önüne geçemez.
- 1068 Gece renkli olduğundan adı Şebdiz olmuş, seher vaktinde esen rüzgâr ona şaşırıp kalır.
- 1069 Elbisesi atlastan ve zinciri altındandır, suyu gülsuyudur, yemi gül şekerdendir.
- 1070 Ne Şîrîn'den şeker tatlı insan var, ne de Şebdiz'e yetişebilecek seher rüzgârı var.
- 1071 Şâvur'un sözü can ile boyanınca feragat uyudu, kavga uyandı.
- 1072 Oturanlar aferin ve bravo dedi, ressam bile bu tarz için onu överdi.
- [44a] 1073 Cahilin kabulü ve reddi kolay olur, övülmüş diye bir işin ehlini övene derler.
- 1074 Bu söz o an Hüsrev'e iş oldu, böylece işini gücünü bırakıp gönlü yaralı oldu.
- 1075 Gözüne gönlüne Şîrîn resmoldu, özünden boşaldı, Şîrîn doldu.
- 1076 Aşkın sevdası zihnine ulaşıp aşkın fitne ve kavgası belirdi.

- 1077 Gece endişelerden uyumazdı, gündüzleri gezerdi, yemek yemezdi.
1078 Yalnız kaldığında hep Şâvur'u çağırırdı, kuru bir efsane için servet isterdi.
1079 O Şîrîn'in haberinden kurcalayıp araştırırdı, sözüyle şekerden lezzet alırdı.

Hüsrev'in Şâvur'u Şîrîn'i isteme için göndermesi

- 1080 Ne zaman ki iş sınırdan (zıvanadan çıktı), su başı aştı, muhabbet denizi coştı ve taşıtı.
1081 Vefalı dost olan Şâvur'a dedi ki dermansız (ben) ayaktan düşmeden elimi tut.
1082 Bu efsunlu sihri canıma okudun ki o sihir ki yüz bin afyon ve ban otu bile ona denk değildir.
1083 Bir lezzetli şarabı içirdin, böylece takat, sabır ve istikrar alırdım.
1084 Bir dağa ulaşırsa onu paramparça edecek bir hareli taş sineme dokundu.
[44b] 1085 Gök kalkanına erişse onu hemen delemek olan bir kanlı kılıç bağrıma ulaştı.
1086 Mecalim bitti, takatim tâk etti; bütün memleketlerin gözümde zerre değeri yoktur.
1087 Ciğer, gözün ateşinden yağ sızdırınca kulak, benim canıma şu yarayı vurdu.
1088 Kesinlikle doğru olan bir deyiş vardır: "gözden daha fazla âşık olan kulaktır".
1089 Bu yana gel, ayak bas, el birliği edelim, işi bağırmaq için hazırlıklar yapalım.
1090 Ey kâmil usta, madem ki (bunu) kararlılıkla kurdun, (beni de) kemaline eriştir.
1091 Yol eşyasını ve bahtı hayırlı görürsen, bu tacı ve tahtı terk eyleyeyim.
1092 Seninle sevgilinin diyarına yol tutayım, ben en değersiz kul olayım, o ise şah olsun.
1093 Kalender gibi mest, içkiye düşkün ve tembel (olayım); ya bu işi çözeyim ya da öleyim.
1094 Hayırlı olan senin gidip onu yaptıklarını araştırmandır.
1095 O melek şeklindeki peri yanak, bu insana bağlanır mı?
1096 Ya da (o) kerpiç taşından daha katı mı? Muradımız muradından uzak mı?
1097 Bana gönderdiğin bu sofradan, ona da bir lokma nevale ilet.
[45a] 1098 Bana da nasip ettiğin bu şerbetten ona da ver ki o da asma budağına ulaşsın.
1099 Ne kadar sihir ve destan bilirsen, yapıp görür ki kış bostan olur.

Şâvur'un cevabı ve Şîrîn'i görmek için Ermen yönüne gitmesi

- 1100 Talihin mehtabı nurla dolsun diye Şâvur şehzade önünde yer öptü (eğilip selam verdi).
- 1101 Zaman kölendir ve âlem sana tabidir, yüce tahtın güneşten bahtlıdır.
- 1102 Felekten taht ve güneşten tacın olsun; melek duacın, cihan sana muhtaç olsun.
- 1103 Melekler dariyla buhur yakar ki kötü gözün musibeti zarar vermesin!
- 1104 Yanağın parlaklığı cennete nur verir, süpürge kendine zülfünü huri eder.
- 1105 Eğer cihan üzüntü içinde olursa, mübarek hafızasında zerre kadar gam olursa yakışmaz.
- 1106 Akıllı olan canda toz bırakmasın, çünkü kıl kadar tozun dağ kadar derdi olur.
- 1107 Gönül hoş vakit geçir, saf kadehi iç, çünkü zamana mahveden, feleğe cefa eden derler.
- 1108 Senin zavallımın, bir yangınım, işim çoktur; zanaatkârlıkta bir zanaatim gibisi bile yok.
- 1109 Ben bir renge işareti resmettiğimden, Mani'nin Erjenk resmini olmamış sayması gerekir.
- [45b] 1110 Taşa kanat yapsam göğe uçar, dağa baş çizsem yeri seyreder.
- 1111 Eğer çaresiz isem, çare bulucu (da) benim; suret yapıyorsam ne var bunda, (ben) ressamım.
- 1112 İtaat gönlümü kendine bağlayanım ve gönlümü süsleyenimin olması için, çalışayım, bir an durup dinlenmeyeyim.
- 1113 Eğer yeri taşın lalindeyse, hisarı ateş gibi demirdendir.
- 1114 Ayak basayım, onu baştan çıkarayım; nitekim ateş demirden, lal taştandır.
- 1115 Süleyman'ın *a.m* bahtına sahip (kişi), sen var ol; aynı zamanda da taç bağışlayan ve taç sahibi ol.
- 1116 Ben Hüdhüd Saba ülkesine varayım ve sen Süleyman'ın nişanını vereyim.
- 1117 Belkıs'ı²⁸⁵¹ cinsiz ve insansız kolaylıkla huzuruna getiririm diye umudum vardır.
- 1118 Karınca gibi aciz ve ağlamaklı kalsam, bizzat şahı yel gibi haberdar edeyim.
- 1119 Yakınlık duydum, devlet kapına yoldaş, huzurundan yardım ve Hak'tan himmet et!
- 1120 O arif (kişi), sözünü bitirince şah aferin dedi ve gözünü öptü.

²⁸⁵¹ bk. 6242. beyit.

- 1121 Onda birinden yüz bin dilenci doycak kadar çok mal, mülk ve hazineyi verir.
- 1122 Şâvur dua edip yere eğildi, o anda himmet ile durdu.
- [46a] 1123 Yol ile ilgili ne endişesi varsa düşündü, tevekkül cübbesini cana giydirdi.
- 1124 Sonra yola yel gibi aceleyle koşturdu, çok sahra ve çöl kat etti.
- 1125 O gidip gelmedi ve dinlenmedi, Ermen dağına doğru yola çıktı.
- 1126 O yörede bir büyük dağ vardı; ucu gökyüzünde Balık burcunda asılıydı.
- 1127 O soğuk yazlık ve hoş otlaktı, o su ve sebzeyle dolu bağ ve bahçe idi.
- 1128 Böylece o Çin putlarının bulunduğu tapınak, gönüllerin kıblesi, canların sığınağı idi.
- 1129 O yasemin simâlı ve gümüş gibi beyaz memeli dilberler ile yazın gelirdi.
- 1130 Üç ay zevk ü sefa ederdi, sefa ve zevk işini başa getirirdi.
- 1131 Şâvur o diyara ulaştığında, o an yeşillik için ilk mevsim idi.
- 1132 Lacivert dağı süslemiş idi, kaftanına da menekşe ve kızıl ile (işlemişti).
- 1133 Lale ve gül çimenlikte dost idi, nesrin ve sümbül hafif rüzgârın çok yakın arkadaşıydı.
- 1134 Şakayıkın parlaklığından sebze şâşaalıdır, reyhanların saçağından yer göz alıcıdır.
- 1135 Uçan kuşun (bile) erişemeyeceği o dağda gerçeküstü, yüce bir manastır vardı.
- [46b] 1136 Etrafında keşiş, mecusîler, patrik ve ruhban olan komşuları çoktur.
- 1137 Şâvur, istavroz, haç (ile) derbeder ve Nastur (olan) büyük bir mecusî kılığına girmişti.
- 1138 Sirtında abası ve belinde kuşak, gelip tanıdık gibi o manastıra yerleşti.
- 1139 Orada biraz bekledi ve aklını başına topladı, çok yorgun idi, orada dinlendi.
- 1140 Bu rahipler onu hoş görmüşlerdi, hepsi onun hizmeti için hazırды.
- 1141 O aslan, yanında olanlara, yakınındakilere ahu gözlü nerede diye sorar.
- 1142 Ülker takımyıldızıyla o görülesi ay, yarın nereyi nurlandırır.
- 1143 Sonra hile ve idare etmeyle meşgul oldu, bazen sihirle bazen de büyüyle meşgul oldu.
- 1144 Evet, kılıç ve askerın bitirmedeğini, kişi tedbir ile bitirebilir.
- 1145 İştittik ki kıssaların çevirisini anlatanlar, böyle rivayet etmişler.

Şebdiz'in Hikâyesi

- 1146 O manastır önünde kapısı demirden olan (ve) hisara benzeyen bir mağara var.
- 1147 Kara taştan bir at şekli yontulmuş, tılsım ile mağara içine konulmuş.
- [47a] 1148 Her çoban dağın otlaklarını otlatsın diye kısraklarını sürer.
- 1149 O mağaranın etrafını dolaşırlar, bu manastırın çevresini dolanırlar.
- 1150 Her yüz yılda bir gün belirir, böylece mağaranın kapısından girerler.
- 1151 Kısraklar oraya büyük bir rağbetle gelirler, bu taşta şehvetle sürünürler.
- 1152 Allah'ın buyruğu ulaştığı zaman kısrakın binde biri toplanır.
- 1153 Spermden o tohumun özü ulaşırsa koştduğunda yeli bile geçecek olan bir tay doğar.
- 1154 Tarihçiler böyle rivayet etmiş: Şebdiz o taşın neslindenmiş.
- 1155 Ondan dolayı tırnağındaki demir ve taş, başı aşacak şekildeydi.
- 1156 Bu şekilde yaratanın ibretleri çoktur, çünkü kâdir olandır, kudretleri çoktur.
- 1157 Kayadan deva veren, ateşi gül bahçesi yapan, kara taştan at yaratırsa bu tuhaf mıdır?

Hikâyeye giriş ve Şâvur'un Hüsrev'in resmini Şîrîn'e ilk kez göstermesi

- 1158 Gel ey tatlı dilli ve sözünden bal damlayan şekeri pazarda satın almak için ucuzlat.
- 1159 Canın zihni gönlünden lezzet alır, gönül zihni nefesinden dolayı güzel kokuludur.
- [47b] 1160 Şu söz su ve kilden oluşmamıştır, bu söz ki can ve gönülden bir membadır.
- 1161 Felekler (onun) güzelliğinden övgüyle bahsederler, melekler güzel gözlü huriyi hazırlarlar.
- 1162 İnciyi mücevherden esirgeme, Venüs gibi olan güzelliğini Jüpiter'den (aynı zamanda müşteriden) gizleme!
- 1163 Seher vakti onun abanozu fildişini mahveder, is kazılıp üstübeç yazıldı.
- 1164 Kara renk, âlemi sersem etmişken, (o, âlemi) seher gibi yenilenmiş ve gül renkli yapar.
- 1165 Nakkaş Şâvur tan yeri ağarırken kalktığında, cihan renk olarak rengarenk ve aldattıcıdır.
- 1166 O çini resim o çimenliğe varır, gelip yeryüzünü tazelerdi.
- 1167 Üstat o renginde yalnız oturdu, kalemi tuttu ve resme başladı.

- 1168 İpek üzerine bir resim çizdi, öyle bir resim ki Mâni canını verse onu çizemez.
- 1169 Kalemden levhaya o mührü çabucak vurur, öyle ki taş görse mum gibi yumuşardı.
- 1170 Görenler eti ve kanı var ya da lütuf ile konuşan canı var sanırdı.
- 1171 Hüsrev'in yüzünü, mükemmel güzellik içinde olan dış görünüşünü tertiplice çizdi.
- 1172 Bitince sağa sola baktı, bir ağacın budağına asıp bıraktı.
- [48a] 1173 Sonra cin gibi görünmez oldu, o peri gibi melek yüzlüler ulaştı.
- 1174 Her biri güzel, bir renkle süslenmiştir; kimi sırmalı kumaş kimi ipekli kumaş giymiş.
- 1175 Yasemin yüzlü, gül endamlı, erguvan yanaklı; put (gibi güzel) görünümünde, yasemin kokan göğüslere sahip ve Hint kamışı boyludur.
- 1176 Bu şeker dudaklılar arasında Şîrîn, parlak ay gibidir, diğerleri de Ülker takımyıldızıdır.
- 1177 Salına salına yürüdü, yurdu çimenlikte, Çin ceylanı gibi Hotan ülkesindedir.
- 1178 Gül gibi gelip gül bahçesine girdiği için, utancından kaçıp gül dikenine girdi.
- 1179 Boyunun gölge yaptığı her bostana uzun bir servi ağacı oldu ve şimşir ağacı bitti.
- 1180 Saçının güzel kokusunun saçıldığı her çimenlik menekşe koktu ve (oraya) reyhan saçıldı.
- 1181 Yanağından ışık düşen her yere sert taş ve taze gülfidanı bitirdi.
- 1182 Nakşının aynasına su nakşedip ayını bağına basıp kucaklardı.
- 1183 Salına salına yürüyen boyu posu servi ağacından gördüğü için, ağaçlar (onun) hizmeti için ayağa kalktı.
- 1184 Servi ile şimşir ağacı ayakta durmuştur, köle ya da hür fark etmez, (hepsi) kulunuzdur.
- 1185 Bu, yıldız ile Ay gibi izzetli, yüksek mevki ve mertebeye biraz dolaştı.
- [48b] 1186 O baştan çıkaran kızlarla, bakımı ve tadımı değersiz kızlarla oturdu.
- 1187 Şarabı, şekerden yapılan mezeyi ve kuşlardan yapılan kebabı getirmeleri için buyurdu.
- 1188 Çiçek harmanlarını, bahçelerin sümbül ve süsenlerini ortaya dökmüş.
- 1189 Kile gül, dile şarap dökmüşlerdi, gül ayrı düştüğü için şikâyet ederdi.
- 1190 Bir müddet sonra içkinin ateşi başına vurdu, suyu (içkiyi) tazeledi ve aklı rüzgâra verdi (aklı başından gitti).

- 1191 Şiir ve nağme dinleyerek, raks ederek ve âşıkçasına zevk alarak başladılar.
- 1192 (Bu) bakire kızlar erkek elini tutmamıştır, (bu) tertemiz kızlar akan sudan durudur.
- 1193 Her rüzgâr budaklarına ulaşamamış, yemişlerine hoyratça dokunmamış.
- 1194 Hepsinin eğilmesi goncanın nazı gibidir, gonca gibi tene sığmazlar.
- 1195 Gül, misk ve şekerdir, yağ ve et olmuştur; baştanbaşa iştah ve lezzet olmuştur.
- 1196 O güzel sultan aralarında, sanırsın ki yıldızlar içinde parlak güneştir.
- 1197 O dostlarıyla mutlu bir hayat sürerdi, bir kadehi alır diğerini verirdi.
- 1198 O ay, kendi resmiyle mağrur oldu, gözü ansızın bu resme rastladı.
- [49a] 1199 Zaten Şâvur şahin tuzağa av olsun diye budağa asıp bırakmıştı.
- 1200 (Şîrîn) resmi tez getirmeleri için buyurdu çünkü gözüme fitne koparan görünür.
- 1201 Gidip getirdiler, eline aldı; baktığında gözü onda kaldı.
- 1202 Ne kadar çok sohbet etmişlerdi, başka bir lezzete meyli olmamıştı.
- 1203 Resme bakarak aklı şaştı, can mülkü onda kalır, gönü dolaşır.
- 1204 Bazen resmi öptü, yüzüne sürdü; bir ağladı bir gözüne sürdü.
- 1205 O resme baktıkça mest oldu, bu resim put, o da puta tapan olmuştu.
- 1206 (Onlar) gizledikçe gözünü ayırmazdı, tekrar isterdi.
- 1207 Sersem ve hayran olduğunu görünce, (resmin çizili olduğu) ipeği yırtıp gizlediler.
- 1208 (O resmi) isteyince dediler ki cin ve dev onu gösterdi, hile yapıp gizledi.
- 1209 (Burası) peri ülkesiymiş, buradan kaçalım; göçelim, ileriki sahraya geçelim.
- 1210 Sonra kötü gözün musibeti erişmesin diye ağacı ve üzerlik tohumunu yaktılar.
- 1211 O işten dolayı Allah'a yalvarıp türbeye yönelmişlerdi.
- [49b] **Şâvur'un Hüsrev'in resmini ikinci kez göstermesi**
- 1212 Yıldızların şahı seher vakti tahta geçince sürme renkli samur kürkünü bırakıp kakum kürkünü giydi.
- 1213 Buyurdu (ve bir) altın hazine açtılar, inci ve cevher cihanı süsledi.
- 1214 Çalışarak kazanmanın zahmeti ve el yorgunluğu olmadan, her dilenci köşesinde hazineyi bulur.
- 1215 Erkenci Şâvur seher vakti uyandı, hızlıca o bilindik çimenliye ulaştı.

- 1216 Periler ona yüz göstermese de peri gibi bir resim yaptı.
- 1217 Sıradan bir resimden daha makbul, ama her şeyi ona benzeyen (bir resimdi).
- 1218 Bir ağaç dalına astı gitti, orada durmadı, çekip gitti.
- 1219 Şeker gibi tatlı Şîrîn, gözü kan döker olmuş ve yüzü ateş saçar bir biçimde oraya vardı.
- 1220 Aklı dünkü sevdalarla coşmuş, bugün gönlü zülfü gibi karmakarışıktır.
- 1221 Beraberindeki mest edici putlar (güzeller), gönlünü hoş et, ye, iç diye öğüt verirler.
- 1222 Bunların hatırı için sohbet etti, yaşama zevkine biraz rağbet ederdi.
- 1223 Şarap yeniden bu oyunları ısıttı, (müzik) dinleme, raks ve oyunla yumuşadılar.
- [50a] 1224 Bunlar hızlıca oyuna girince, felekler oyuncusu hırka bıraktı.
- 1225 Şîrîn bakınırken birden dünkü resmin benzerini gördü.
- 1226 Korktu, canını tasa tuttu (tasalandı); başını sersemlik ateşi basıp durdu.
- 1227 Arzusu için şarabı bir yudum (içer) yeter der, saba rüzgârı güle ulaşmış, şebnem yeter der.
- 1228 Bu ne haldir görün diye çağırdı, bu cin hayali mi yoksa hilekâr mıdır?
- 1229 Getirin göreyim, bu resimde gizli bir mana var, onu kapatmayın.
- 1230 Bu put gibi güzellerin birkaçı hızlıca koştular, bu resmin yanına yaklaştılar.
- 1231 Görünce kendinden geçmesin diye gidip Şîrîn'in gözünden sakladılar.
- 1232 Dolunay köpek sesinden çekilir mi? Doğan güneş balçıkla sıvanır mı?
- 1233 Peri yine hile yaptı dediler, kötü dev olmaması için dua edin.
- 1234 Dev'in özelliği âşikâre ya da gizlice yaptığı bu tür hilelerdir.
- 1235 Gece gündüz hile yapardı, bugün uçtu; bize gösterdi, yine kaptı kaçtı.
- 1236 Bu yerden de ayrılalım, yeşilliği çok olan öte tarafa geçelim.
- [50b] 1237 Ondan sonra ayda toplandılar, Ülker takımıyıldızından uğurlu yıldızlara yerleşildi.
- 1238 Orada sevdiğim huzur buldu, kadehi dikip işin sonunun nereye varacağını düşündü.
- 1239 Yakutu donmuş suda bir an akardı, yeni lal (taşını) inciye arkadaş ederdi.
- 1240 Zümrüt ihtiyar ve bunak olana dek yakutu kara karnına yiyecek edindi.
- 1241 Gece o sahrada sarhoş (halde) yattılar, reyhanlar yatak ve çimen döşek (oldu).

Şâvur'un Hüsrev'in resmini Şîrîn'e üçüncü kez göstermesi

- 1242 Sabahleyin yine saflıkla bahsedince, cihan onun gelişinden ayak sesiyle doldu.
- 1243 Felek çiftçisi ekinini bıraktı, karanlık harmanını ateşe verdi.
- 1244 Tuhaf bir ateştir ki nereye saçıldıysa (orada) reyhanlar bitti, güller açıldı.
- 1245 O taze güller, can ve gönülleri şenlendirip seher vakti kalktılar.
- 1246 Resim gibi güzel sevgilinin ayağına kapandılar, bir günün bin saati yüz dediler.
- 1247 Sabahın erken saatleri ve bahar senin güzel yüzündür, rüzgâr, yağın, saçılan yaprak zarar vermesin.
- 1248 Gül olduğun için her zaman neşeli olmalısın; canımızda gönül olduğun için can olmalısın.
- [51a] 1249 Ateşle dolu olan yakın bir manastır vardı, çevresi çimenle dolu, cenneti aydınlatandır.
- 1250 O Mecûsi manastırına buhur yakalım, yakarışı gökyüzüne ulaştıralım.
- 1251 Neşeyle çimende dolaşalım, bu şer işin uğrunu hayra çevirelim.
- 1252 Şarapla zevk ü safa edelim, cihan boynuna gerdanlığı takalım.
- 1253 Bu genç görünümlü çok sene görmüş bir ihtiyar olsun, peri tutan biraz insan okşayan olsun.
- 1254 O gönle rahatlık veren ne dedilerse yaptı, ister istemez bunlara boyun eğdi.
- 1255 Mağaradaki manastırı ziyaret ettiler, çıkıp çimenliği dolaştılar.
- 1256 Yere sırça kilim döşemişti, böylece âmâ (bile) cevherini götürdü.
- 1257 Misk (kokulu) zülfün rüzgârı tarak düzmüş; yasemin, nergisleri kadeh dizmiş.
- 1258 Kumru nağmesi ve bülbül sesi, uşşak makamına mırıltı gibi söz ve çalgı bırakır.
- 1259 Kuşlar namazı omuz omuza kılar, köşelerde kulaktan kulağa öterler.
- 1260 Uçan resim orada da ulaşmış, her zaman yaptığını yine yapmaya başlamış.
- 1261 Peri, avlandığını sezmiş, sevinmiş; kendisi de cin gibi gözden kaybolmuş.
- [51b] 1262 Peri gibi olan Şîrîn orayı beğenmiş, su ve ateş karışsın diye buyurmuş.
- 1263 Gönlünde huzur olmadığından, şarabı ve kadehi eline gönülsüz aldı.
- 1264 (Şîrîn'in) şefkatli gözü çevresine bakınca resmin işareti gözüne göründü.
- 1265 Resmin tek olmamasına şaşırды, bu iş gerçekten şüphe ve zan değildir.
- 1266 İşi var gibi kalktı ve yürüdü, kimse gelmeden oradan ileri gitti.

- 1267 Eliyle o sureti ağaçtan aldı; öperek, kucaklayarak yerine geldi.
- 1268 Diline ne geldiyse kızlara söyledi; dedi ki bu resme gözü değene eyvahlar olsun!
- 1269 Baktıkça sabır, takat ve akıl gitti; bazen içti ve bazen coştı.
- 1270 O yüzde (kendi) yüzünden bir işaret gördüğü için, ünü ve şanı bıraktı, kendinden geçti.
- 1271 O oyun kendisi olmadan (oyanan) ilginç bir oyundu ki (oyunda) kendini buldu; (ama) kendisiz kaldı.
- 1272 Sineğin nasıl yalan söylediğini gör, uğurlu Hüma kuşunu avladı.
- 1273 Yazık insana ki onun gibi peri insanı divane eder ve ona put tapınağı yaptırır.
- 1274 Nergis gözlüler, o gül yüzünün mecalinin gittiği hali görünce,
- [52a] 1275 biz serseridir, şeytan hayali ya da perinin işidir sandık, dediler.
- 1276 Ey şahım, o işlerden dolayı pişmanız, kötü endişelerden dolayı perişanınız.
- 1277 Kalkalım, canla başla (buradan) ayrılalım; bu yollara gidelim, yürüyelim.
- 1278 Devlet bahtını kılavuz alalım, bu işin aslını bulalım, bilelim.
- 1279 Şîrîn, o nazlı (kızların) kendi gamından dolayı hüznünlü olduklarını görünce,
- 1280 Işığı azaldıkça sönenlerdendir; içi yandıkça bağı yananlardandır.
- 1281 Dedi ki dostlarım sizlersiniz, canlarım sizlersiniz; ne derde uğrasam da dermanlarım sizlersiniz.
- 1282 Her kahyâya ister istemez bir yar gerekir, yârsız olmak Allah'a mahsustur.
- 1283 Elbette yâri her zaman gözetmek hoştur; ancak yârin de faydası hoştur.
- 1284 Sefada yer tutan, cefa zamanında sıkıntısız olan yâr, yâr değildir.
- 1285 Rey şehrinden olanlar, gamda hüznünlü, sevinçte sevinçli olana samimi dost derler.
- 1286 Bu resimde bana mana göründü; nakış değilsen, manasız gör şimdi!
- 1287 Mananın resmi düz olmayacağından, resmin manasız olmayacağını biliriz.
- [52b] 1288 Gelin bu manayı yabancından gizleyelim, bu resmin ne doğuracağına bakalım.
- 1289 Görelim, gayret edelim ki resmin şekline ait olan mana hangi yüzü gösterecek?
- 1290 Nice meseleyi manasız kılalım, bu güzel resmi mana bilelim.
- 1291 Bugün resmin verdiği sefa (şerefine) içelim, manalar zevki ile hoş vakit geçirelim.
- 1292 Neşeyi tazelemeleri için buyurdu, o yanlış (olandan) tedbiri bıraktılar.

- 1293 O mutlu saki kadehi yürüttü; şarkı söyleme, gamsız, zevk ü sefa içinde ve sürekli oldu.
- 1294 Şeker yiyen (Şîrîn), her acı ve tatlı (hatırayı) unutarak acı içki içti.
- 1295 Sohbetinde kendinden geçtiği her an, resmin önünde secde etti.
- 1296 Aşk atına şarap eli eyer vurduğundan, orada sabır ayağını üzengide bil.
- 1297 (Şîrîn) çalgıcıya bu nakşını gönül yakıcı ve coşturucu yapması için “başla!” diye buyurdu.

Gazel

- 1298 Canın yüz aynası olan o Çin sureti²⁸⁵², baktıkça hatasız bir şekilde iki cihan nakşını besbelli görünür.
- 1299 Bu ruhani yüze mana sorana söyleyin; can nakşını değilse neden cihannın canıdır?
- [53a] 1300 Eğer o nakşını gönül kanyla ıslatırsa, aslı yürek sıkıntısıdır, rengimin yeri kandır.
- 1301 İşareti olmadığı için sevgiliye talep yok deme! Her nakış bir işarettir, (ey) talip gözünü aç!
- 1302 Yanağının ve dudağının hayali gönlümde nakşolduğundan beri, iki cihan kerem nakşından düşmüş, kanla doludur.
- 1303 Yanağı göze bir şekilde parıltı verdi. Bu öyle bir resim ki bakan nakşını akıp giden su gibi görür.
- 1304 Bir put (gibi güzel kadın), benim gibi bir sade gönle renklerle nakış oynadı (hile yaptı), bu sevgilinin nakşına gözüm bundan dolayı seyircidir.
- 1305 O, hemen böyle nazik güllere etraftaki yollara hızlıca yürümeleri için buyurdu.
- 1306 Kız ya da erkek fark etmez, kimi bulsanız getirin!
- 1307 Bu suretten ona mana soralım, hangi sureti gösterirler, bir görelim.
- 1308 Gizli ve açık ne kadar istediler(se de), bu nakşın sırrı ortaya çıkmadı.
- 1309 O ay, şaşkınlık denizine dalmıştı, bu suretten haberdar olamamıştı.
- 1310 Gece olunca alaca karanlıkta kalmıştı, bazen gözde bazen kulaktaydı (gözü kulağı resimden gelecek haberi bekliyordu).

²⁸⁵² Çin ülkesi, sevgilinin güzelliğini anlatmak için şiirlerde çokça kullanılır. Ayrıntılı bilgi için bk. Harun Tolasa, *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Akçağ Yayınları, İstanbul, 2001, s. 92-93. [ilk baskı:1973]

Şâvur'un Şîrîn'e görünmesi ve Hüsrev'in hikâyesini anlatması

- 1311 Seher vakti yedi denizin kaynağından, nur ırmağının pınarından,
[53b] 1312 berrak su gelip bütün yabancılara ve tanıdıklara su içirdi.
1313 O nur pınarı seher vaktinde kalkmış, güneş (onun) yüzünde sabahı mutlu etmiş.
1314 Saçı gibi karmakarışık ve dağınık, gözünün renginde baştan çıkarıcı ve yakıcıdır.
1315 O nakış açıp seyrederdi, o göze (ve) kaşa harap ve mest olmuştu.
1316 İçki ve nakış ile canını oyalardı, ancak şöhretini ve rütbesini anlardı.
1317 Gönlü tefekkür göllerine dalmış, bilgide canı kıl kadar kalmış.
1318 Bu tarafta nakkaş ve hilekâr, efsuncu yani laf cambazı Şâvur.
1319 Efsunlu bir eser yazdığını sezdi, tılsım vurdu ve turunçları çizdi.
1320 Mecusiler gibi giyindi ve büründü, gezerek oraya vardı, göründü.
1321 Şîrîn'in uzaktan gözü takıldı, karşı taraftan bir rahip görünmekteydi.
1322 Bakınca canı çırpındı, tanıdık şeylerin işareti belirdi.
1323 Şu rahibi oyalayın görelim, bu gamı kıssasından bir soralım.
1324 O kızların birkaçı hızlı hızlı koşturur, fitneci bunları görüp kalkar.
[54a] 1325 Sorunca onda çok nazar var dedi, sahibini bulursam, (ona) haber var diyeyim.
1326 Yine resim gibi güzel olanın (Şîrîn'in) yanına geldiler, derde çare bulundu dediler.
1327 Şeker yiyen (Şîrîn) işittiği zaman, damarlarındaki kanı coştı.
1328 Hemen gümüşten kubbe gibi durdu, vadiye halhal sesi bıraktı.
1329 Salınan servi dolaşmaya çıktı; (bu) cana yiyecek, ruha kuvvet idi.
1330 Sıçrayarak yürür, sanırsın ki iri ve güzel sesli kekliktir; billur ve lal (taşına) çok parlak inciyi saçardı.
1331 Omzuna düşen uzun saçları teninde, kendi belinde ve can boynunda acayip bir bağ idi.
1332 Sanırsın ki billurunu hisara kement eden eşsiz bir süvaridir.
1333 Ay yüzünden peçenin ucunu kaldırmış; Ay ne ki, Güneş görse kendinden geçer.
1334 Sözünde bin şeker, tozunda yüz naz; binlerce izzet ve naz ile seslendi.
1335 Ey insanoğlu, bir kez olsun bizden yana ol! (Bu) nasıl yabancılıktır, aşına ol!

- 1336 Şâvur'un o yüze gözü takılınca yakın oldu, yıkılsın, sersem olsun.
- 1337 O üstat tekrar aklını başına topladı, dualar kılıp övgüler yağdırdı.
- [54b] 1338 Ne hoş yüz parlaklığı ve nurlu çehredir; sekiz cennette (bile) bu güzellikte bir huri yoktur.
- 1339 Bu ay ise niçin bir yüzündedir, güneşse niçin sözünden inci döker?
- 1340 Peri ise neden gözden kaybolmaz, melekse neden gökte bulunmaz?
- 1341 Bu düşünce içinde sersem ve şaşkın kaldı, dilini hareket ettirmeye bile olanak kalmadı.
- 1342 Şeker gibi Şîrîn, bu kişinin ban otunu yemeden kendinden geçtiğini gördü.
- 1343 Güneşini peçeyle örttü; söz, yüzünün peçesini kaldırdı.
- 1344 Dedi kimsin, nereden soralım; vasfını bilelim ki ondan soralım.
- 1345 Sonra Şâvur şeker dudaktan söze başlaması için müsaade alınca aklını topladı.
- 1346 Âlemde seyahat eden bir insanım, seyahatten bugün uslanmışım.
- 1347 Cihan işinden haberdar olmuşum, ne sorarsan sor bilirim.
- 1348 Yerden ve gökten ne sorarsan, aklımı yitirmeden (her şeyin) sırrından haberdarım.
- 1349 Cahil ve bilgili birlikte olmasın, zayıf ile kuvvetli bir değildir.
- 1350 Şîrîn (Şâvur'un) hazır cevap olduğunu görünce şeker gibi diliyle konuşmaya başladı.
- [55a] 1351 Mana bakımından sırları söyle dedi, bu sebepten bizi haberdar et!
- 1352 Şâvur der ki ey ilahi nur, kaşımın mihrabı âlemin secde ettiği yerdir.
- 1353 Binlerce Çin putu zarif sözüne hayran, Hıtay nakkaşı bir harfini dahi bilmez.
- 1354 Bu nakış ve suret içinde kıssalar var; bazen mutluluk bazen de tasalar var.
- 1355 Her sözün bir makamı olduğu için, halkın çoğu bu özel sırrı ne bilsin.
- 1356 Servet elde etsin diye sözler söyleyeyim; ama yalnız şu şart ile olsun:
- 1357 Buyurdu: Büyükayı yıldız kümesi, ay hazretlerinden (yani) onun huzurundan çekildiler.
- 1358 Meydanı sözden boş görünce, söz topuna çevgen vurmak istedi.
- 1359 Böylece bu gönül nakşı ve canın tasviri, o devrin şahının haberini verir.
- 1360 Öyle bir şah ki yedi iklimin güneşidir, bundan dolayı yedi ülkeyi aydınlatır.
- 1361 Cihanın tahtına oturmuş ve cihan tacının sahibidir, Feridun ve İskender'in yadigârıdır.

- 1362 Sekiz cennet güneş gibi olan yüzünde zerre kadardır, dokuz gök himmeti onun sofrasında sebzelerdir.
- 1363 Felekler perçeminin çemberidir, gece güzelliğinde onun amber (kokan) benidir.
- [55b] 1364 Âlem deniz olsa, senin cömertlikteki varlığının ihsanı karşısında bir damla çığ bile değildir.
- 1365 Yüzünün evreleri güneşin dönmesidir, Cemşid'in aslı asalet babındadır.
- 1366 Kutlu ve uğurlu şahların şahı Hüsrev'in gece gündüz sohbeti Kadir (gecesi) ve Nevruz'dur.
- 1367 Bu işveyle şu kadar sihir ve efsun okudu ki bu Leyla Mecnun oldu (delirdi).
- 1368 Ne kadar da çok zarif sözünü dinlerdi, bazen hayran olup bazen coşardı.
- 1369 Kıvranırdı, Şâvur'u arardı; ne zaman gitmek istese sorardı.
- 1370 Ancak sözü utanarak takip ederdi, daima yaş yerine kan dökerdi.
- 1371 Şâvur, (Şîrîn'in) utandığını anlayınca güneşi balçıkla sıvamak isterdi.
- 1372 Ey peri, sırlar saklarsın dedi; sözü peri gibi şişeyle söylersin.
- 1373 Göz bebeklerini peri (karakterini) tutan olarak gördüm, perilik perdesinden çık, beri gir!
- 1374 Ey açılmış gonca, öyle bir susamış dudak ki gamzesi şeker fıstığıdır.
- 1375 Eğer derman bulmak istiyorsan, doktordan derdini gizleme!
- 1376 Zülf zincirinin putu onun sözünden, kendinden geçecek kadar delirdi.
- [56a] 1377 Adamı gördü ki mahrem yeri açtı; incecik örtüyü kaldırdı.
- 1378 Nazı bıraktı ve yakardı; misafir Şâvur'un önünde sırrını açtı.
- 1379 Dedi ki mecnun olmuş Leyla gibiyim; vaziyetim, kara zülfüm gibi perişandır.
- 1380 Bu suretin şiddetinden öyle mestim ki sanki gece gündüz surete tapmaktayım.
- 1381 Gördüğümden beri gönlüm benden gitti, gönül ne ki canı (bile) bedenden götürdüm.
- 1382 Sırları bilen en âdil ve insafı olanın (Allah) için ki sana sırrı verdim, onu muhakkak sakla!
- 1383 Nasıl ki her işte bir adam gerekir; sır işine de ancak ve ancak bir önder gerekir.
- 1384 Baş erenlerin övgü aldığını işittik, demişler ki sırrı vermeyiniz, (onun yerine) baş veriniz!
- 1385 Buraya arayarak getirdik, sen de bildiğini buraya getir!

- 1386 Bize bir doğrulukla haber ver; Şîrîn isem ne çıkar bundan, (sen) süt ve şeker ver!
- 1387 Böylelikle daima dosdoğru olan özgürdür der, eğrilerin yüreği yorgundur der.
- 1388 Ondan sonra Şâvur dosdoğru anladı, zaten doğru sözden başka efsun yoktur.
- 1389 Dedi ki ey nur gözlü ve meclisin mumu, gönül ve can gibi âlemde seçkin (olan),
- [56b] 1390 seni kıskanan, saç lülenden dolayı dinden vazgeçmiştir, kalbin parlaklıktan dolayı incelikleri görendir.
- 1391 Akıllı, sana bakarsa ortadan ikiye ayırırın; ancak incelikte kıl yararsın.
- 1392 Bundan dolayı; ben imkansızlığındayım, yarın yokunda bugün varındayım.
- 1393 O doğruyu ve eğriyi bildiği için, niçin doğruyu bırakıp eğri yola girsin ki?
- 1394 Tatlı ya da acı fark etmez huzurunda bir iki doğru sözü söyleyiversen,
- 1395 suret çizen nakkaş benim, bu nakış ve renge yüz can ve gönülle yoldan çıktım.
- 1396 Hüsrev-i Perviz'in mührünü yazdım, şeker saçan tatlı putu oluşturdum.
- 1397 Rengi kan dökse ne var bunda, kanı yoktur; izi vardır ama canı yoktur.
- 1398 Elim bedende keskin ve daha serttir, canın vücuduna ulaşınca ahmak olur.
- 1399 Vücudundaki kaftanı hızlıca çeksem bunda ne var, çünkü canın boyunu ansam, ödüm patlar.
- 1400 Bize resim ve tasviri öğreten, büyük yerden (onun) ruhuna yazılır.
- 1401 Bu surete divane oldun, bugün nursuz ateşe pervane oldun.
- 1402 Güzelliği nüshasındaki bir nokta bile değildir, ama o nüshayı bile senden yazdı.
- [57a] 1403 Böyle şevki misalinden bulursun, yüzünü görünce, gel o zaman gör zevk ü sefayı (nasıl olur).
- 1404 Nur üstünde nur olan çehresini gör! Nasibine bak, kendisine tahsis edilmiş bir huri!
- 1405 Baştan başa yaratılmış beden ve candır, bir şekle sokulmuş nur, lakin göz nurudur.
- 1406 O, zarif, çabuk, çevik ve cesurdur; havaya ceylan ve şimşir ağacına süttür.
- 1407 Çünkü mecliste Cem gibi kadeh tutar, Rüstem usulünce savaşıır.
- 1408 Güzel yüzüne nurla dolu dolunay deseydim, nasıl bir ay ki yüzünü o nur ile yıkar.

- 1409 Gül ve reyhan düzenli ve dikensizdir, şarap ve reyhan kusursuz ve baş ağrısızdır.
- 1410 Söz söyleyince mercandan inci çıkarır, nasıl bir inci ki meclisi can ile doldurur.
- 1411 Ağırbaşlılığı Kaf Dağı'na yorgundur der, çabukluğu feleğin dönmesine yavaştır der.
- 1412 Çevik ve çabuk koşan ata eyer vurunca rüzgâr üzengisinden dizgin çalsın.
- 1413 Sonsuz itibarının ihsanı yel olsa (yok olsa), binlerce Kârun hazinesi rüzgâr olur (yok olur).²⁸⁵³
- 1414 Lâlinin (dudağının) huyu kan dökmek ise bunda ne var? Şekerinde hala süt kokusu var.
- 1415 Şimdi o naz servisi ve taze şimşad ağacıdır, süsen bitkisinde azat olan, güzelliğinin baharındır.
- [57b] 1416 Sümbüllerinden amber (kokusu) saçması gibi, çiçeklerinden (henüz) menekşe belirmedi.
- 1417 Çene elma ve şeker, gonca ağız olmuş; taze turunç ve dolu dolu gerdan olmuş.
- 1418 Bütün güzellik, güzel yüz ve talih ile; mükemmel bir izzet, makam ve haşmet iledir.
- 1419 Heves, su ve balçığına düşmüş olduğundur; arzun, ateşlerine tutuşmuş olduğundur.
- 1420 Her sabah ay üzerine çiğ döker, senin güneşinden sadakatle bahseder.
- 1421 Bir gece zülfünün hayalini düşünde görünce halini perişan etti.
- 1422 Ne yeryüzünde kadeh tutup zevk alır; ne gece uyku (uyur), ne de gündüz huzur (bulur).
- 1423 Şîrîn'in zikri bana arkadaş olsa yeter der, bana her acı ve tatlı (şeyden) bu kâfidir der.
- 1424 Nasıl bir sohbet ki orada Şîrîn lafı (hiç) gitmez, kendi tatlı canını bile işitmez.
- 1425 Kulunu bu diyara ulak etti, böylece gizli ve açık (her şeye) seyahat edeyim.
- 1426 Gayretle senin canının izini bulayım, selam ve armağanını ulaştırayım.
- 1427 Ondan sonra bir yüzük çıkardı, sundu; böylece güneşin yüzü onun yüzünde dondu.
- 1428 Cihanın tahtı ve tacı kıymetli değildir, bir bakışı (tüm) âlemin haracına değerdir.

²⁸⁵³ bk. 413. beytin dipnotu.

- [58a] 1429 Kıymetini mücevher soracak olsa, yer ve gök cevher olsa (onun) kıymetine eriştiremez.
- 1430 Şah Cemşid'den nesilden nesile ulaşmış, Hüsrev için taç ve külahtan daha tercih edilirmiş.
- 1431 O Süleyman'ın *a.m* mührü huzurunadır, övgü ve armağanı bu yüzüktür.
- 1432 Eğer Belkıs gibi rahat ve huzur içinde olursan, o insanlar ve cinler sana itaat eder.
- 1433 (Senin) izinin tozu için gözünü açmıştır, böylece (ona) gözüne sürmesi için tutya (sürme taşının göze sürülen tozu) göndereyim.
- 1434 Huzurundan armağanı hemen ister, eğer (armağanı) göremezse namı ve şanı gider.
- 1435 Adımı sorarsan, âlemde meşhurumdur; Hüsrev-i Perviz'in arkadaşı Şâvur'um.
- 1436 Bu şekilde türlü inci ve cevher döktü, bitki ve şeker ezip tekrarladı.
- 1437 Şaşkın Şîrîn, bu inci ve cevhere içkinin kulbunu tutup şeker gibi içmiş.
- 1438 Varınca kendini kaybeder, sanatla yeniden kendini toplar.
- 1439 Gönül mumuna (onun) mührü nakşolduğu için, yüzüğü öptü, canını mühürledi.
- 1440 Bir müddet sonra ey çare bulan adam, bu işin çaresine ne dersin bir (görelim) dedi.
- 1441 Efkarın ateşi beni dağlayınca aklın eliyle gel bu bağı çöz .
- [58b] 1442 Ey yol gösteren (Şâvur), o hususi yolu bağışla, böylece can gönlümün kurtuluşu gerçekleşsin.
- 1443 Ve eğer öyle olmazsa, ölürsem izim kalmaz, hakkım (senin) başına, kanım boynuna (olsun).
- 1444 Şâvur ey devletin mumu, güzel yüzünün gül bahçesi cennet bağıdır, dedi.
- 1445 Tan yeli taze güllerinden yaprak koparmasın, bahar bülbüllerinden ayrılmasın.
- 1446 (Senin) tozundan taze güller tazelensin, güneşin gündün güne daha aydınlık olsun.
- 1447 Derhal dediysen ben kul varayım, ne emanet edersen alıp götürüyüm.
- 1448 Bu durumları onunla konuşayım, öncesinde sonrasında olacakları düşünelim.
- 1449 Yine aceleyle huzuruna ulaşayım, saadetli kapına yüzümü süreyim.
- 1450 Hayırlı bir görüşme vermesi için can bağışlayan Yezdan'a yakarayım.

- 1451 Sevgili der ki ey babam, bu söz değildir, bu kadar çok gözleyen göz, göz değildir.
- 1452 Benim ertesi güne sabrım ve mecalim yok, beş on ay sürer. Benim halim (ise) nerede?
- 1453 Medayin buradan iki ay yol tutar, varıp gelene kadar beş ayı bulur.
- 1454 Bana bizzat ayrılık süresi bin yıl gibidir, eğer bir kıl kadar bile kalsa gözüme dağ gibi görünür.
- [59a] 1455 Sen orada ulaşmış olacaksın ben burada mahrum olacağım; ne iyi, mahrum, bedbaht ve uğursuz olayım.
- 1456 Bana meşgul olacağım bir uğraş gör, beş on gün içinde sevdiğine ulaşayım.
- 1457 Ben Şebdiz'ime binince, Rüstem ve İsfendiyar'a yol keseyim.
- 1458 Kaya ve taş insan olsa endişelenmeyeyim, yüzümü yüz asker olsa da döndürmeyeyim.
- 1459 Medayin'in yönünü bana göster, isteyen ne istediğini gözet!
- 1460 İzinden beni haberdar et, sen gel, büyüklüğün kadar var himmet et!
- 1461 Çarşı müşteriyi (aynı zamanda) görünce ısındı, ayı sevgiyle Venüs yanaklıyı ister.
- 1462 Ey meclisi aydınlatan güneş, saçın karanlık, yanağın mehtap nurudur, dedi.
- 1463 Yüzünün mumu (aydınlığı) yolunu kaybedenlerin rehberidir, dudağın cennet bağının içilecek hoş suyudur.
- 1464 Bugün sen Hızır, ben Musa (isem) muhtaç kim? Kerem senindir, keramet kapısını aç!
- 1465 Âciz kulunuz ben, makbul sayılmayan kısmı okudum; niyetim hedeflenen bölümü bilmekti.
- 1466 Aşk ile yeminin ve andın nasıldır, gayretin ve çaban mertebenin tamamlanması için midir?
- 1467 Yüce himmetin olduğunu, muhabbet âleminde kuvvetin olduğunu şu anda öğrendim.
- [59b] 1468 Gel şimdi bu sırrı artık açma, dudağın ve yan bakışın gibi hilekarlık yap.
- 1469 Daha söz söyleme, dön, kasrına git; tembel olma, ne hazırlığın varsa hallet!
- 1470 Ava çıkma bahanesiyle Şebdiz'ine binip yola koyul!
- 1471 O uçan kuş senin altında bulunacağı için, aslanlar (senin) önünde göğsünü açar.
- 1472 Gezegen gibi kilometrelerce gezin, yel acele etse bile seni göremesin.

- 1473 Şahlar şahının seni karşılayacağını biliyorum, o ay güneş gibi yalnız dolaşır.
- 1474 İşaret şu ki atı altın nallı olacak, başından ayağına kadar lal (taşı) olacak.
- 1475 Elbisesi al, atı al ve yanağı al (renginde), (o) nur yanaklı (insanı) bu al ile görünce, al!
- 1476 O canın müşterisini (aynı zamanda Jüpiter) yolda görürsen, (onun) ay gibi olan yüzüğünü göster!
- 1477 Senin esintinin kendisi ona (zaten) işarettir, (senin) yolunun tozu (onun) gözünde armağandır.
- 1478 Ve Medayin yolunu sorduğunda, arkanı gözleyerek önüne bak!
- 1479 Baharı hazansız ve hazinelerle dolu Medayin sahrası görününce,
- 1480 ey çağın ayı, şehir içinde semayla eş olmuş büyük bir kasır göreceksin.
- [60a] 1481 Suyu gül suyu ve toprağı gül açmıştır, kumu ve çakılı, lal ve zeberced (taşdır).
- 1482 Felek kubbesi dört temel unsur merdivenidir; Ay kapıcı, Satürn de onun bekçisidir.
- 1483 Adının Meşkuy-ı Perviz (Perviz'in sarayı) olduğu bellidir; içi gözleri kanlı yaşlar akıtan zavallı hurilerle doludur.
- 1484 Eğer orada bizzat güzel şahı bulursan, bütün isteklerini elde etmek için haber ver!
- 1485 Ve eğer yapmazsan, çözülmüş saçlarını toplayıp cariyelere padişahlık yüzüğünü göster.
- 1486 Böylelikle seni ağırlarlar ve sana ikramda bulunurlar, sana itaat edecekleri bir yer düzenlerler.
- 1487 Biricik şah ulaşana kadar (orada) ol, başlığı gökyüzüne ulaştır!
- 1488 Bitip tükenmez eseri seyret, mükemmel olan güzel yüzü izle!
- 1489 İki ayna karşı karşıya geldiğinde, yüzünün ayna o güneş gibi bakabil!
- 1490 Sen onda (senin) niteliklerini göreceksin, (kendi) karakterini, meziyetini bileceksin.
- 1491 O, güneş yüzünü sende apaçık görecektir, kendini kendine anlatacak.
- 1492 İki olmaktan üşendiğin zaman, senlik ve benlik gidecek, birleşeceksin.
- 1493 Tek ve bütün (bir) arada olunca ben kulu da duada anasınız!
- [60b] 1494 Kulun hizmetini başkasının görmesi kabul edilemez; görmek ne kelime, burada durması bile kabul edilemez.
- 1495 Şâvur işin halledildiğini gördü; sözünü tamamladı, kalktı.

- 1496 Hoşçakalın, kulunuz gitti, dedi; o ayı güneş gibi yalnız bıraktı.
- 1497 Cihanı gören güneş işaret verdi, Büyükayı yıldız kümesi yine Ülker takımyıldızı oldu.
- 1498 O parlak ay yıldızlara o mekândan aceleyle gitmelerini söyledi.
- 1499 Buyurdu, bir dağ yüzlü (atı) çektiler, ki onun nalından dağ cevher ocağı olurdu.
- 1500 O azade kızlar da atlara bindiler; dışı nakış, içi sade kızlar.
- 1501 O eve doğru yola koyuldu, o efsane bunun şeytanın sihri olduğunu söyler.
- 1502 Sırrını gönlünde saklamıştı, içi gamla dolu dışı sevinçlice yol alırdı.
- 1503 Bu suret hikâyesini katlayıp bir kenara koymuştu ve o konudan hiç bahsetmedi.
- 1504 Vatana ulaşınca istirahat için durdu; aşkın kölesi olmuşken nasıl istirahat etsin?

Gecenin vasfı

- 1505 Gece, zamanenin yeşillik bahçesi olduğu için, samanyolu zaman zaman samanları etrafa serpti.
- [61a] 1506 Karanlık harmanı taneyle doldu, öyle bir tane ki her biri inci tanesi oldu.
- 1507 Ay, altından tas göstermişti (dolunay olmuştu); bundan dolayı ömür denen ekini biçtim, hazır olun!
- 1508 Gönül aydınlatan dert ile kalkıp yana yakıla Mehin-banu'nun yanına gitti.
- 1509 Banu (onu) canı gibi yanına aldı, (onu) dini ve imanı gibi severdi.
- 1510 O (Mehin-banu ile) öpüştü (ve şöyle) konuştu: Ey şah, Allah bana sen şahı bağışlasın!
- 1511 Eğer gözüm yüzünün güneşinden ayrılırsa, zülfünün gecesinden güneşim kararsın.
- 1512 Dilerim ki Hak beni cansız etmesin, yani şöyle ki Hak beni sensiz bırakmasın!
- 1513 Sen melekten uzak olan nefes, cennet içinde olsa da gereksizdir.
- 1514 (Senin) güneş yüzünde Hak'tan bir görüntü vardır, onun fikrinden eser olan bir toz görürüm.
- 1515 Canım benim! Benim canım senindir; neyim varsa her şey senindir.
- 1516 Gözümün nuru ve gönlümün sevinci, gözün gibi gönlündeki bu bezginlik nedir?

- 1517 Şîrîn Mehin-banu'ya der ki ey şah, taht ve dergah seninle daim olsun!
1518 Saadet verensin ve izzet sığınağsın, devlet külâhı başından gitmesin!
[61b] 1519 Gecedden gündüze av sırasında çok kaplan ve b b r g rd m; arkalarından g z kırıptım.
1520 Bir  evik  n mden sıçradı, atım yetişmedi, hor ve gamlı kaldım.
1521 Dedim ki şahın g neşı g n lden olsaydı, Şebdiz'i bu kuldan saklamazdı.
1522 Ey cihanın h k mdarı, avı devletinin  st nden avlamayı dilerim.
1523 Mehin-banu der ki ey canım, cihanım, evimi barkımı isteseydin ne olurdu?
1524 Eğer o at yerine baştanbaşa m lk m  istersen, biri i in (dahi) kaygılanmazdım.
1525 Onu senden sakınmamın anlamı, seni korumak istememdir.
1526 Bilirsin ki Şebdiz hamle edeceği zaman her şekilde haşin ve  ok seri (bir) binektir.
1527 Onu (senden) değil, seni ondan sakınırım; kişı candan cihanı sakınır mı (hi )?
1528 Şebdiz Habeşli gibi  ok koyu renklidir, g neşten daha parlak olan gece daha mı iyidir?
1529 Ey resim gibi g zel sevgili, ve eğer ayrılması m mk n olmayan isen, yarın bağını ve zincirini alsınlar.
1530 Ok ular, damağına yiğitlere yaraşır dizgini vurup ona boyun eğdirsin.
1531 B ylelikle rahata ve huzura kavuşup ferman g t ren olsun; bir iki g n nefsinin terbiye etsin.
[62a] 1532 Ona baht ve talihle bin, şevketle erkek aslanı avla.
1533 Şîr n sevindi ve dualar etti,  nk  yabang l n n yaprağı a ıldı ve g ld .
1534 Bir s re eğlencede, yedi i ti, sohbet etti; (Mehin-banu'nun) elini  pt , kalkıp (kendi) kasrına gitti.

G nd z n vasfı ve Şîr n'in gidişı

- 1535 G ky z , sabah olunca y z n  altın suyu ile yıkadı. (G neş doğdu)
1536 Bu yery z  i indeki cıva renkli harfleri kazındı, yerine zincifre boyası nakşoldu.
1537  in hazinedarı cevherlerini bırakıp altın kilidi z mr t sandığına ge irdi.
1538 O  ini nakış seher vakti kalkıp kendini t rl  renkle s sledi.

- 1539 O saadetliler ava çıkınca (böyle yaparlarmış), kendilerindeki usul ve adet böyleymiş.
- 1540 Eren tarzında giysi giyerdi, her elbisesi yiğitler gibi muntazamdı.
- 1541 Türk kaftanı, Gürcüvan tacı, Çaç yayı ve Keyân kılıcı.
- 1542 Saçını börk (başlık) içine sıkıca bağlamış, külahı (başlığı) için cihanı terk etmiş.
- 1543 Kulak memesinde bir saf cevher açmış ki (bu cevherin) nuru gündüz perdesini yırtar.
- [62b] 1544 O küpe ayın nuruyla sanki berrak suda taş parçasıdır.
- 1545 Bu apar topar kaçış ile kapıya çıktı, o güzel kızlar huzurunda dizildi.
- 1546 Hepsi güneşi külahı, ayı başlığa koyup Türk kaftanından giymişler.
- 1547 kaplan ve aslana bağı bırakmak için saçları güçsüz bağı çıkartmış.
- 1548 Bu sırrın inceliklerine ulaşmayıp hepsi av niyetiyle hazırlık yapmış.
- 1549 Daha sonra Şeker saçan Şîrîn hemen Şebdiz'in bağını çözsünler diye emretti.
- 1550 Şiddetli ve soğuk esen rüzgâr gibi olanı getirdiler, peri kanatlı, demir tırnaklı, dağ yüzlüydü.
- 1551 Dünya onun Süheyl yıldızından darlanır, destansı gösterişli at işitse kan işer.
- 1552 O ay, bu burca aslan gibi bindiği için, gören güneş aslana bindi sandı.
- 1553 Sanki o eşsiz aslan söyledi, bu Şîrîn padişahlara yaraşır biçimde yola koyuldu.
- 1554 O periler de onun arkasından yürüdüler; askerler onların göz parıltılarına dayanamaz.
- 1555 O gönlü süsleyen, biraz dağ ve sahra geçtikten sonra bunları ava gönderdi.
- 1556 Pusu yerinden çabucak bir ceylan sıçradı, üzeniyi sıkı, dizgini gevşek tuttu.
- [63a] 1557 Bu şekilde atı sürdü ve sıçrattı, böylece ok atılsın, yayı gergin olsun.
- 1558 Dereden geyik kovalar gibi geçti, sanki kuş idi, oradan uçtu.
- 1559 Öyle bir kuş ki yel tozuna hiç ulaşmazdı, giderdi, ardına hiç bakmazdı.
- 1560 Sanki ki at kaçtı, dik başlı oldu; atı onun ateşlediğini nereden bilsinler?
- 1561 Öyle ki gölge gibi izlediler, gölgesi görünmez, sanki (onu) gizlediler.
- 1562 Madem güneş Çin'i Habeş'ten ayırır, güneşten gölge istemek hatadır.
- 1563 Gece olunca güneşin tozunu takip ettiler, bu güneşten ümitsiz olarak güneş gibi döndüler.
- 1564 Güzel Şîrîn'den ayrı, ağlayan ve mahrum olarak mumun baldan ayrı olması gibi yanarlar.

- 1565 Gece olunca şaşkınlıkla, dert ve hasretle Mehin-banu'ya dönerler.
- 1566 Bu dert, acı ve şer yemeğini yediler, Şîrîn'in o acı olayını anlattılar.
- 1567 Kötü talihli felek nasıl bir oyun oynadı ki o parlak güneş bu diyardan gitti.
- 1568 İnatçı Şebdiz hangi sebeple başına buyruk hareket etti, Şîrîn ateş gibi nasıl acele etti?
- 1569 Gece olunca ağlamak istediklerini, çaresizce geri döndüklerini (anlattılar).
- [63b] 1570 Mehin-banu bu işten haberdar olunca, kasır ve dergah ah ile boyandı.
- 1571 Tacını bıraktı, tahtından indi, yüzünü parçaladı, kendine vurdu ve dövündü.
- 1572 Çiçek döşendi, hor ve gamlı şekilde oturdu, elbisesini yırttı, başına toprak koydu.
- 1573 Kara bahtına lânet etti, beddua etti; yine kardeşinin yası tazelendi.
- 1574 Ağıt yakıp dedi ki ey nurla dolu ay, sen güneşten beni kötü göz mü uzak etti?
- 1575 (Sen) gül idin, bağ ve bahçen gönlüm idi; durağının hangi diken olduğunu nasıl bilebilirdim?
- 1576 Canım çimenlik, (sen orada) genç bir serviydin, nasıl gittin ve vatanın nerededir?
- 1577 Bazen can kutusunda şevk ile inciydin, (onu) kaybettim, acaba kim bulacak?
- 1578 Güneşinle gönlümü aydınlatan ay idin, acaba kime cihanı gözleyen göz oldun?
- 1579 Ey dişi geyik yavrusu, bu otlaktan uzaklaştın, hangi aslanın (seni) yönlendirdiğini nereden bileyim?
- 1580 Bizi kanlı gözyaşı gibi bıraktın, zülfünü acaba kimin boynuna doladın?
- 1581 İnce keten ve ipek, tenini acıtırırdı, o güzel beden bunca zahmete tahammül eder mi?
- 1582 Ey ay, yıldızların hazır bekler, güneş misin ki böyle yapayalnız istikamet aldın?
- [64a] 1583 Gecedен sabaha kadar ağladı, gözünün pınarı deniz akıttı.
- 1584 Seher vakti ordu bu işten haberdar olur, hazırlıkla yola koyulmaya niyet ederler.
- 1585 Etrafa dağılıp aramayı, bütün dağları ve taşları taramayı dilerler.
- 1586 Mehin-banu hiç izin vermedi, bunların başını büktürmedi.
- 1587 Meğer rüyasında bu sırrı görmüştü, bu rüyada bir doğan elinden uçuyordu.
- 1588 Ağlayarak ve karmakarışık bir halde hasret içinde beklerken bir doğan gelir ve bir müddet uçar.

- 1589 Dedi ki biz kartal ve doğan oluruz yahut sırdaş oluruz.
1590 şebdiz'in hayalini görmek ya da halinin nasıl olduğunu sormak mümkün değildir.
1591 Uçan kuşun suyuna gitmek olmaz, esen yele yürüyüp binmek olmaz.
1592 Güvercin burcundan uçuğu zaman, şanslı gnndeysel doğan gelir.
1593 şu kadarını bilin ki Hak, kuluna kaderi yazınca (buna) rıza (göstermesini) ister.
1594 şimdi Allah'tan mit kesmeyelim, ayet ve duadan medet umalım!
1595 Hak kaderini yine Hak kovar, şîrn'den ve bizden belasını savsın!
[64b] 1596 Mehin-banu bu cevabı verince susmanın daha doğru olduğunu gördüler.
1597 Hepsi gam perdesinde çalgı çaldı, feleğin oyuncusu bakalım ne doğuracak?

şîrn'in gurbetteki hli hakkında

- 1598 Öbür tarafa gelelim; o salınan servi yola koyulmuştu, dinlenmeden gidiyordu.
1599 Altında seher yeli gibi olan şebdiz, elinde yay ve dilinde Perviz (vardır).
1600 Sanarsın ki dolaşan yıldızlar gezintiye çıktı yahut uçan kuş havalanmıştı.
1601 Büyük başlı, zehirli yılan onun tozundan rkerdi; kükreyen aslan onun namından korkardı.
1602 O şekiller insana bizzat görünse, şaşkınlığından aklını kaybederdi.
1603 Zaman zaman düşmandan emin olmadan dağda taşta yol alırdı.
1604 Ne kadar çok üzüldüğünü ne kadar bozkır, orman ve dağ aştığını nasıl anlatayım.
1605 Yolda yel gibi giderdi, yeli dağ gibi sağda solda bırakırdı.
1606 Yolda gördüğü adama yol sorardı, öğrendiğinde yerinden öyle sıçardı.
1607 Bir taraftan bakınca hayaldi, göründü yahut sanki bir şekle girmiş periydi, uçu.
[65a] 1608 O yedi gezegen kıskandıran, bu şekilde geceyi gündüze katıp yedi gün dolanırdı
1609 Ağır yol zahmeti kırıldı, yanağının glleri değişti.
1610 Toz ve toprak nazik tabiatında iz bıraktı, yele yaprak nasıl dayansın?
1611 Gece soğuğun cefası ve gündüzün sıcaklığı, izzet sahibi iin aşırı olmadığından katlanmalı!
1612 Neşe ve naz iinde büyümüş, (hep) saadet ve ikram iinde olmuş.

- 1613 Her zaman dağlarca sefa sürüp cihandan kıl kadar cefa çekmemiş.
1614 (Ama) şimdi, bu şekilde dert ve imtihana, sıkıntıya, eziyete ve belaya uğradı.
1615 Halinin nasıl olduğunu, sabrı ve mecalinin ne kadar kaldığını artık sen düşün!
1616 Bu yedi gün boyunca bir an dinlenmedi, az bir zaman bile atından inmedi.
1617 Ülkeye, boya varmaya korkardı, ne şehirde ne de köyde konaklayabilirdi.
1618 Feleğin hilekârı yedinci gün sandığını açıp sırrı ortaya çıkardı.
1619 Tıpkı gökyüzüne gürültü sunar gibi kara örtü üstüne bilyeler saçtı.
1620 Binlerce oyunla şekiller gösterdi ki (onun) her şekli akla bin şekil verirdi.
[65b] 1621 Her zorluğa karşı sabrettiği için, o güzel beden varınca çok yoruldu.
1622 Bir an (atından) inip dinlensin, maceranın nasıl son bulacağını görsün diye diledi.
1623 Dolandı ve orayı aradı, bir yeri beğendi, (atından) indi ve (orada) konakladı.
1624 Bir taşa oturdu, sırtını yasladı; nasıl bir yatmaktır (bu), dizginini tutup durdu.

Şîrîn'in Allah'a yalvarması hakkında

- 1625 Dedi ki ey Kâdir (kudretli), (bütün canlılara hayat veren) Hayy, cihanın sırlarını gören ve bilen,
1626 Her çağrının Semî'si (her çağrıyı işiten), istenilen her şeyin Vehhab'ısın (bağışlayan), bütün yaratılmışlar varlığının cömertliğiyledir.
1627 Karanlık geceleri nurla dolduran Hak, gamlı gönülleri mutlu eden Haksın.
1628 Kara topraktan insan veren, yeşil yapraktan renkleri oluşturansın.
1629 Kahrın kılıcıyla mücadele edenin başına, sivrisinek iğnesi mızrak oldu.
1630 Lütfunun suyunda daha önce bulunmuş olanlar karanlıkta berrak suyu bulur.
1631 Bu cümle alem onu kendinde bilir, ki (onlar) senden başkadır, sana kuldur.
1632 Ey Allah'ım, hor ve aciz (bir) kulum, çok çaresiz, güçsüz ve zayıfım.
[66a] 1633 Yardım et, dert ile dermanda kal, nerede kalacağımı, nereye ulaşacağımı ne bileyim?
1634 Pek çok yoldan çıkmışlara yol gösterirsin, pek çok az uman (kimseye de) bol gösterirsin!
1635 Ey Allah'ım, dertli ve gamlıyım, bu gurbet ateşine odun ve dardağan darısıyım.
1636 Zikrin yalnızlara arkadaştır, belaya uğramış kulların imdadına yetişendir.

- 1637 Mecalim gitti, takatim yarıya düştü, dikkatli bir gözle halime bak!
- 1638 Takdir bana bu yollarda kaybolmak (demekse), değiştirme ve beğenmenin önlemi yoktur.
- 1639 Hiç olmazsa Perviz'in güzel yüzünün hayalini zihinde ve düşte görmeyi dilerim.
- 1640 Karanlık günlerimi aydınlat, kara dikenlerimi gül bahçesine çevir.
- 1641 Diyeceğim şu ki her şeyi bilensin; sana sığınan hâsâ mahrum olur mu?
- 1642 Söylendi ağıt yakıp ağlardı, inciler lal taşının üzerine akıp çağlardı.
- 1643 Dolunay yıldızları tırmalar, inci billuru ısırır.
- 1644 Söyleyerek, ağlayarak, ah ederek uyku ansızın gözlerinde yol buldu.
- 1645 Uykulamaya meyli olunca Süheyl yıldızı gibi olan at kulağına dokundu.
- [66b] 1646 Uykudan korkuyla sıçrayıp Şebdiz'i gördü, aceleyle kulaklarını dikerek baktı.
- 1647 Baktı, bir besili aslanın onun ve atın canını almaya geldiğini gördü.
- 1648 Dedi ki eğer ata binersem ve onu hızlıca koşturursam, bu işten kurtulurum.
- 1649 Ama ben sıçrayınca o ben daha yolumu bile tutmadan yolumu keser.
- 1650 (Şîrîn'in) elinde oku (ve) yayı hazırды, bu aslanın kımıldayıp kımıldamadığını gözlüyordu.
- 1651 Oku sağ yanına bıraktı, geyik (onun) aslanla boğuştuğunu görür.
- 1652 Solunu gözleyerek sağa bırakırdı, okun ucu avuca, gezi (de) kulağa girerdi.
- 1653 Sanki Güneş burcu Yay burcuna doğru eğildi, aslanın ay ile karşı karşıya olması hasettendir.
- 1654 Okun iplerindeki düğümü çözünce yay kirişinin sesinden Venüs'ün kulakları tutuldu.
- 1655 O ceylan kiniyle öyle bir attı ki aslanın bağırını sinelerinden deldi.
- 1656 Şebdiz bile okla sıçramıştı, hemen gidip aslanın kellesini dağıttı.
- 1657 Şîrîn bu fethi uğurlu fal saydı, yürüyerek ata bindi, sevgilisini andı.
- 1658 Dağ, sahra ve çöl geçirdi; uçan kuştan, esen yelden daha hızlı koşardı.
- [67a] **Şîrîn'in çeşme başına ulaşması**
- 1659 Seher vakti gül bahçesi şeklinde bir yeşillik gördü, göz kamaştıran bir ayna gibi parladı.
- 1660 Bin gümüş gibi parlak nergis gözünü yumar, böylece altın gibi bir gül yüzünü açar.

- 1661 Ne hoş gül ki kokusundan seher kıvrım kıvrımdır, cihanın dört tarafı Çin nâfesinin kokusuyla dolar.
- 1662 Karşıdan güzel bir yeşillik göründü, tıpkı yere ipek yaygı döşemişler gibiydi.
- 1663 Güzel bir ağaçlık alan, akıp giden su, ortada padişahlara yaraşır bir havuz.
- 1664 Pınar ve çeşme öyle saf ki suyu kevser şerbetinden bile daha saftır.
- 1665 O bitki kökünün kıskançlık ateşi, güneşin ölümsüzlük suyunu karartmış.
- 1666 O pınarları biraz dolandı, havuzu ve pınarı seyretti.
- 1667 O diyarı dolaştı, ne sevgiliyi ne de bir başkasını hiç kimseyi görmedi.
- 1668 O dertli ayın teninin aynasını, yolun tozuyla toz tutmuştu.
- 1669 Bir yerde durup atı bağladı, silah ve sazını sıkıca tuttu.
- 1670 O nur çeşmesi, çeşmeye doğru yürüdü, tıpkı cennet havuzunun yanındaki huri gibiydi.
- [67b] 1671 Zaten (o) suda taze gül gibi hür, gül suyuyla billuru yıkardı.
- 1672 Bulutun Ay'dan az az soyunması gibi, kaftan ve kemerdeki bağı çözerdi.
- 1673 O nurlu beden çıplak kalınca, can şekil verilmiş yüzünü açmış gibi oldu.
- 1674 Beline çivit mavisi bir şal bağlayıp suya girdi ve cihanı ateşe saldı.
- 1675 Sanki fildişi abanoz ağacını giyindi yahut üstübeç Nil nehrinde battı.
- 1676 Güneşin örtüsü çivit rengindeydi, ondan dolayı cihan rengini çivitten almıştır.
- 1677 Sürme rengindeki felek altından tacı atardı; gümüş tahta, lacivert (rengini) bırakmasın!
- 1678 O saf cevher bu suya düşünce, sanki parlak güneş pusuya yatmış gibi oldu.
- 1679 Ne hoş! Gamından gözü yaşlıdır, bu göz nurunun adı Güneş'tir.
- 1680 O nur çeşmesi vücudunu yıkarken inanılmaz bir şekilde çeşmeyi nurlandırır.
- 1681 Olta tuzağı olan saç suya saçılmış, ona tabi olan balık değil sanki Ay idi.
- 1682 Kuru miski gül suyuyla tazeleyip miski kâfurun kefareti yapar.
- 1683 Su kalbi yanmış gibi yanardı, bedeni kâfur tanesi içirmişti.
- [68a] 1684 Su damlası, şekerinden arınırken suya dalmış, (suyun) hepsini gül suyuna çevirmişti.
- 1685 Meğerse misafir geleceğini sezmişti, bu yüzden suda cüllab ezmişti.

Hikâyenin başlangıcı

- 1686 Ey bülbül, çimen mevsimidir, gel! Çimenler gül, servi ve yaseminle doludur.

- 1687 Sabahın tatlı rüzgârı samimice eser; (ey) seher, sen bile âşık gibi coş!
1688 Nefesinle can zihnini tazele! İşveni şekerden daha açık yap!
1689 Tutkuyla yanmaya kudretin, söz söylemekte kuvvetin olduğu için bugün başla!
1690 Bir an gelecek ki sesiz kalacaksın, zaten sura üflenince de sersemleşeceksin.
1691 Geçen zaman vefasızdır, bilirsin; sonunda ne gül ne de bülbül kalır.
1692 O hikâyeyi anlatanlar, cihanı memleket ve şehir edinenler nerede?
1693 Samanilerden hikâye, aynı zamanda da Sasanilerden kıssadır?
1694 İyisin, (seni) iyilik ile hatırlarlar; kötüsünden de feryat ederler.
1695 İyi kötülerin başı kaygıdır, kötü bile “iyilik iyidir” demiş.
[68b] 1696 Bu şirinliğin (aynı zamanda Şîrîn olmanın) bir sonu yoktur; Hüsrev’i görelim, hikâye nasıl olur?

Hüsrev’in Hürmüz’ün korkusundan kaçması ve pınarın başında Şîrîn’e rastlaması

- 1697 Farsça konuşan pîr anlattı, Fars ülkesine söz sofrasını serdi.
1698 Zaten Perviz Şâvur’u hemen Ermen’e doğru gitmesi için yollamıştı.
1699 Gözünü dört açıp yol beklerdi, gece ve gündüz yatmazdı, ah ederdi.
1700 Gözünü Ermen ülkesine çevirirdi, o taraftan gelen toz (bile) ona sefa getirirdi.
1701 Seher rüzgârından derdine inci toprağından (bir parça) vermesi için deva umardı.
1702 Hafif rüzgâr o yoldan geldiği her vakit, yaralı ruhuna merhem olurdu.
1703 O tarafta dolaşan bulut, yağmurun derdine nasıl derman olacağını bilirdi.
1704 Aslında şaha daima yürekten bağlıydı, ona canıgönülünden kulluk etmeye hazırды.
1705 Şah (onu) gözlerinin nuru gibi severdi; tâ ki kötü göz değene kadar.
1706 Cevherinde kabiliyet görürdü, milletin mumu devletin mumu demekti.
1707 Zaten kötü gözden işittik ki iyi ve taze yemişler yere dökülür demişler.
[69a] 1708 Çividi yüz ayına (parlak olan yanağa) sürerler; çünkü göz renginden korkarlar.
1709 Harfleri nuruyla yakan güneştir; bakan, güneş tutulması çizgisini bulur.
1710 O şaha ayı ilk önce gammazlayanlar, cezalandırılması için işaret edenler,

- 1711 o hileden işin bitmediğini görürler, dış bilerlerdi ama (şah hiçbirinde) dış bırakmadı.
- 1712 Kıskançlıktan toplanıp el birliği yaparlar, yeniden hile ile hazırlık yaparlar.
- 1713 Kıskanç insanların yaptığı amel, yemişsiz bağ, cansız ceset (gibidir).
- 1714 Kıskanç olan güzel işi o davranışla yer, böylece odunu ateş, suyu kum (ve) çakıl taşları yer.
- 1715 Amelde kıskançlıktan kurtulan, ezelde kendi payına razı olur.
- 1716 Daha sonra bu kıskançlar, öyle bir hile yaptılar ki şaha Hüsrev'in kötü namını ulaştırdılar.
- 1717 Hüsrev'in adına sikke bastırırlar, şahı ve şehri şüphe içinde bırakırlar.
- 1718 O akçe vilayete ve şehre yayılınca, tüm insanlar bundan nasiplenir.
- 1719 Hürmüz bu haberden korktu, korkusundan kötü düşüncelere daldı.
- 1720 Yaşlı kurt genç aslandan çekinir, çünkü tilkilere uyup yurt isteyebilir.
- [69b] 1721 Şah bu hamleden, yani oğlunun birdenbire şah mat oyunu oynamasından şüphe etti.
- 1722 Dedi ki biz de satrançta veziri bağlayalım, ona bu bağ ile nasihat ve öğüt verelim.
- 1723 Onun piyonları vezir olunca atına zincirden eğer koyalım.
- 1724 Yiğitlik delilikten bir dal olduğu için deliye bağ ve zincir vurulsa doğrudur.
- 1725 Aklında hesapladı, hazırlık yaptı; onun elinde değil ki (görelim bu konuda) kaderin emri ne olacak?
- 1726 Hüsrev hüsrana uğrayarak esir olmasın! Yeni ay yörüngenin ucuna düşüp tutulmaz!
- 1727 Kimin canı ve gönlü doğruysa, cihan onu tutmaz, (o) cihanı tutar.
- 1728 Bu sırlar Bozorgümid'e ulaştı, yalnızken Perviz'i bundan haberdar eder.
- 1729 Dedi ki günah ortaya çıkmıştır, babanın (senin) kulağını bükme niyeti vardır.
- 1730 Buradan ayrılıp birkaç gün yolculuğa çık, hangi ülkeye istersen (oraya) git!
- 1731 Bedeni cansız olana kürk ne fayda! Başımız selamette olsun, başlık (her zaman) bulunur.
- 1732 Hüsrev, zaman kargaşasının canını yok etmeye bahane aradığını görünce,
- 1733 dedi ki lider olmayayım, gerekmez; diriye baş gerektir, taç gerekmez.
- [70a] 1734 Medayin tahtına sultan olunca sevgilinin kapısında kapıcı olayım.
- 1735 Perviz, bir an önce başını kurtarmak için çabalayarak Meşku kasrına vardı.

- 1736 Hizmetlilerine birkaç gün av niyetinde olduğunu tembihledi.
- 1737 Bir bülbül bu bağa gelecek olursa, papağan gibi bir dala konsun.
- 1738 Kıymetli misafirdir, ona ikramda bulunun; filan kasrı süsleyin ki orada dinlensin!
- 1739 Aziz ve muhteremdir, hizmet edin; hepiniz canıgönülden hürmet edin!
- 1740 Ve eğer yeşil Meşku dardır derse, Hızır gibi sahraya yönelmek isterse,
- 1741 Hangi sahrada durmak isterse, (orada) onun için kasır ve bağ yapın!
- 1742 Hür olduğu için ona cennet gerektir, cana minnetsiz cihan gerektir.
- 1743 Öyle ki (onun) gönlünün bu duruma şahitlik ettiği ilahi ilham erişti.
- 1744 Perviz, bunları dedikten sonra kalktı, hemen şimşek gibi hızlı bir tazıya (Şebdize'e) bindi.
- 1745 Pek çok çevik ve çabuk kullar mücevherlerden ve kıymetli şeylerden pek çok eşyayı bilir.
- 1746 Ermen toprağının yolunu tutarak gitti, atın nal taşını yün gibi ditti.
- [70b] 1747 O cihangir korkudan öyle gider ki beş altı menzili bir alırdı
- 1748 Bu şekilde birkaç gündüz ve gece geçti, katırlar yoruldu, atları durdu.
- 1749 Davarlar dinlensin, yola uygun hale gelsin diye bir yerde konaklamaları için buyurdu.
- 1750 Adamlarına, biriniz hareket etmeyin, davara yem verin, yerinizi muhafaza edin, dedi.
- 1751 Yalnız olarak atını sürüp bir kenara çekildi, binicilikte eşi benzeri bulunmayan bir güneş gibiydi.
- 1752 Meğerse Perviz şahın konduğu yer, bu ayın (Şîrîn'in) yakınında bir yerdî.
- 1753 Etrafa şeker saçan Şîrîn bu haldeydi, Kova burcunda ay gibi yüzerdi.
- 1754 Gezerek o çimenliğe ulaşıp etrafı kol açan ederdi.
- 1755 Cennet yüzlü bir taze gül bahçesi görür; kevser suyu gibi berrak akar.
- 1756 Ağaç içinde bir gece renkli (at) bağlıdır, gamından feleğin kır atının bağı yanıktır.
- 1757 Bir at ki güneş yüzlü bir Hüsrev'dir, bu kadar hızlı (kimse) binmedi.
- 1758 Usulca yaklaşınca aniden suyun içinde bir ay gördü.
- 1759 Öyle bir ay ki âlemi aydınlatan güneş (gibidir), gölgesine ulaşıya (yine de) yanmayacak.
- [71a] 1760 Nur cihana su içinden şimşek çakar gibi parıldar; su onu, o (da) cihanı yıkar.

- 1761 Menekşe güle saçmış tane tane, tarağın dişi sümbüllere vurur.
- 1762 Teni su içini hazineye çevirmiş, saçını bu hazineye darmadağınık bırakmış.
- 1763 Eli, yılan gibi olan saçı kıvırmıştır; sihirdir, hiç korkmayınız!
- 1764 Kulak memesini görüp coşmuş, zülfüyle suyu kulağına halka yapmış.
- 1765 Sevdalı ve tutkun olduğu için, halka ne ki zincir ve bağla bağlanmışır.
- 1766 Billur gibi berrak tenine su saçıldıkça, sanki mehtabın nuru inciden perde yapar.
- 1767 O gönlü cezbeden nur şaha göründükçe, şah güneş, yani ateşle dolmuştu.
- 1768 Gözlerinin yaşı yağmur gibi dökülür, yani Kova burcundaki ay gibidir.
- 1769 Ne kalkabildi ne de konabildi ne ileri (gidebildi) ne de geri dönebildi.
- 1770 Ne av ne de gezme içi mecali kalabildi, parmağını ısırıldı ve hayran kaldı.
- 1771 Yasemin gibi beyaz göğüslü (güzel), o bakıştan habersizdi, sümbülün nergisine meyli vardı.
- 1772 Âciz bulut güneş gibi olan yüzünden gidince Şîrîn gözünü açtı ve şahı gördü.
- [71b] 1773 Hemen bir kartal kanadına bindiğini, servi ağacının güneşe direk olduğunu gördü.
- 1774 O saf ve temiz pınar, korkup utanarak mehtabın suda titrediği gibi (titredi).
- 1775 O ay omza dökülen saçlarıyla üzerini örtmekten başka çare bulamadı.
- 1776 O bakışla saçlarıyla üzerini kapattı, geceyi gündüze perde yaptı.
- 1777 Ay ile karanlık büyük köpek ve küçük köpekteki yıldızları aydınlatır, güneş kıl ile nasıl örtünür?
- 1778 Cevher gibi parlayan şah onun karşısında tıpkı cıvadaki gümüş gibi erimiş.
- 1779 Ama o ceylan avı gördü, (o) sanki dallı budaklı ağacın kuşunu kucakladı.
- 1780 O avlanacak şah aciz olmadı, zaten âşık adamın aslanı aciz olmaz.
- 1781 Edeplilik halinden hayır görmedi, o istekten dolayı yüzünü başkasına döndü.
- 1782 Gönül o çeşmededir, göz (ise) başka yerededir, can onunladır, yüz göz başka yerededir.
- 1783 Gönül cezbedici güzel peri gibi sudan çıktı; giyindi, hemen Şebdiz'ine atladı.
- 1784 Bu genç adam kendi kendine dedi ki can dolaşan felek beni de (kendisi gibi) döndürdü.
- 1785 O benim yârim değilse tuhaftır, sevgilim değilse (bu bendeki) gönül derdi (de) nedir?

- [72a] 1786 İşittim ki (o) lal (taşıdır), kaynağı lal oldu; eğer bu cevher o ise, işareti nerededir?
- 1787 Elbisesinin baştan ayağa kadar al (renginde) olduğunu söylediler, eğer o ise niçin hile yapıyor?
- 1788 şah; izinin şaşırtmacaya uğradığını, korkudan elbisesini değiştirmiş olduğunu nereden bilsin?
- 1789 Bilhassa bu o cevher nakşının kaynağıdır; eğer o suret ise bu (onun) canıdır.
- 1790 (Kendi kendine şöyle) söyler; Yine de çok kendinden geçme, iki mihraba secde uygun olmaz!
- 1791 İki karpuz bir elde tutulamaz, iki şah bir amelde bulunamaz!
- 1792 Ve eğer o şah ise inatçı değildir, bu yol üzerinde tanışmak hoş değildir.
- 1793 Eğer izzet gerekliyse perde (olması) daha iyidir, her işte kıymeti büyötmek daha iyidir.
- 1794 Ondan sonra (atı) sürdü ve şebdiz sıçradı, seherde esen rüzgâr gibi koştu.
- 1795 Bu şekilde korkudan aceleyle giderdi ve bakma hissinden dolayı ileri giderdi.
- 1796 Peri, dev önünden kaybolur gider diye kaçıp kurtulmak için oyun yapar.
- 1797 Bir müddet geçince Hüsrev yüzünü çevirdi, avını gözleyerek ardına baktı.
- 1798 Oralarda kimseyi göremedi; ne yar ne de başkası, akarsu bile (yoktu).
- [72b] 1799 Sanki gergin yaydan ok atılmış gibi at ile çevre yollara koştururdu.
- 1800 Bazen sola bazen de sağa koşardı, bazen yakına bazen de uzağa bakardı.
- 1801 Ortalıktan kaybolup kenara çekilmiştir diye ağaçların tepelerine bakardı.
- 1802 Ve eğer kuş olup uçtuysa atı nerede? Silahı nereye gitti? Kalkanı ne oldu?
- 1803 Dönüp havuza bakıp ah ederdi, ayı suda balık gibi (görmek) isterdi.
- 1804 Her son canı ateşe, teni suya attı; tenini yıkadığı suyu kucakladı, yattı.
- 1805 Onun sudan toz toprak içinde (perişan halde) olması gerekir, ilginçtir ki suda yel gibi yanar.
- 1806 Mademki canına ateş ve su değmiş, bu suyu canı gibi ateşe koymuş.
- 1807 Yüzü cennet yüreği cehennem idi, teni ateş ile su arasında geçit idi.
- 1808 Kederli bir ah çekti, ey Allah'ım, zaten ateş bana sudan daha iyidir.
- 1809 Tatlı suya ulaştım, ağzımı (dahi) ıslatmadım; topraktan başa ateş koysam yeridir.
- 1810 Bitkiye uğradım, nasibim olmadı; zehir ile ödüm patlasa (bu bana) revadır.

- 1811 Cevher buldum ve başımı önünde eğmedim; şimdi bana kötü taş (gelmesini) hak ettim.
- [73a] 1812 Gönüller (ve) yaseminler yerim olmadı, (şimdi) kollarımda dikenler olsa yeridir.
- 1813 Hüma (kuşunun) gölgesine ansızın eriştim, böylelikle baldırı arşa, tahtı ayağa ulaştırdım (arşa ayak basıp tahtı ayağıma getirdim).
- 1814 Gölgeden çekindim, özsüz kaldım; ondan dolayı gölge gibi özsüz kaldım (kendimden geçtim).
- 1815 Bana kim dediyse ondan göz çevirdim; saadet karşıma geldi, (ona) yüz çevirdim.
- 1816 Şeytanın hilesine işaret oldum, sanki cennet bağını ıssız yere çevirdim.
- 1817 Hayır işleyen her yerde anılsa bunda ne var, sabırlı kişi sövülse (ona) revadır.
- 1818 Canımın mumunu yakıp durayım, bu sabrın harmanını ateşe vereyim.
- 1819 Eğer o çeşmeden suyu içseydim, bu kebabı ciğerden yemezdim.
- 1820 Eğer o aştan tabak tabak yeseydim, bu işte aciz ve hor kalmazdım.
- 1821 O çeşme başımı biraz dolandı, gözündeki pınarı denize benzetti.
- 1822 Kendi kendine kızardı, söverdi; bazen başını bazen göğsünü döverdi.
- 1823 Dedi ki ey Rabb'im bu insan mıydı yoksa kuş muydu? Gözüme düş gibi görünen sadece bir hayal miydi?
- 1824 Her şeyden önce bu iş öylesinedir demem, bu ya Şîrîn ya da periydi.
- [73b] 1825 Ol peri gibi (güzel kız) Şîrîn olsaydı, niçin kaçıp canı ateşlere bıraksın ki?
- 1826 Ve eğer periye iş güç oldu, zaten çeşmeli yerde peri var derler.
- 1827 İnsanın Süleyman namı olması gerekir ki cin ve perinin ulaşması kolay olsun.
- 1828 Durup bu endişeler içinde kalmıştı, ormanlardan çok alamet istemişti.
- 1829 Ümidini kaybedince kendi kavmine geldi ve beklemeden hemen Ermen yolunu tuttu.

Şîrîn'in Medayin'e Hüsrev'in yaptırdığı Meşku Sarayı'na gitmesi

- 1830 Felek işleri yoluna koymak isteyince perde arkasından yüz türlü oyun çıkarır.
- 1831 Bu müflise hazine vermek istediği zaman ilk önce yüz zahmet ve sıkıntı çektirir.
- 1832 Eğer çalı çırpı zahmet vermeseydi, yaban gülünün kıymeti olmazdı.
- 1833 Ayrılık acısının derdine eren, vuslat şerbetinin sefasını sürer.

- 1834 Bülbül bir yıl sabrettiğinde böylece beş günde gle kavuşur.
- 1835 Bırak Hüsrev ve şirn ayrılık acısını yaşasınlar, böylelikle kavuşmaları tatlı olur.
- 1836 şirn Hüsrev'den ayrı kaldığında yrini yd ederek aceleyle giderdi.
- [74a] 1837 Birbirinin halinden haberleri yoktu, talep aynı ama niyet zıttı.
- 1838 Yüz canla birbirlerini arayanlardır, yakınlığı uzak etmek iin koşanlardır.
- 1839 O sevgili sora sora gitti, sonunda Medayin şehrine ulaştı.
- 1840 Dedi ki o yüce kasır şahımındır, buradaki o ayımındır.
- 1841 şimdi bir günlük bahta varayım, nasibim ya taht ya da tahta olsun.
- 1842 Kapıya vardı ve nişanı gösterdi, o zaman o salınıp giden serviye gördüler.
- 1843 Bunun ansızın gelen bir talih olduğunu, şahın emanet ettiği şah olduğunu anladılar.
- 1844 Hemen atını izzet ile tuttular, ayağına ağır bez döşediler (kırmızı halı serdiler).
- 1845 Gl suyuyla yolunu suladılar, arkasından gelenleri karşıladılar.
- 1846 O ayın orada kalması iin (onu) güzel bir saraya yerleştirdiler.
- 1847 Kapısı ve duvarı gümüşten, yaygısı altındandır; tavanı camla kaplıdır ve cihanı görendir.
- 1848 Ortası cevher gibi bir havuzla süslüdür, öyle bir havuz ki akıllı ve bilgililer (dahi) kıymetini hesaplayamaz.
- 1849 Suyu misk ve glsuyuyla kokular sürünmüş, aktıka yaygısına gl suyunu saar.
- [74b] 1850 Hoşnutluk bağı sevgilinin kendisinin olsa, Hüsrev'siz gözüne l gibi gelir.
- 1851 Bu gzeller şirn'i görünce, hasetten kollarını ısırırlar.
- 1852 Perviz şaha aferin, kudreti yeryüzünden aya ulaşmış, dediler.
- 1853 Bu meğerse göklerden inmiş bir melektir ya da cennetten gelmiş huridir.
- 1854 Sonunda alevi bile yakmayacak inatı bir ateş gönülleri kapladı.
- 1855 Yüzlerinde donukluk olmadığı iin, pek ok ltufla ikramla misafir ettiler.
- 1856 Ziyaretin gerektirdiklerini şahane biimde, bütün hazırlık ve merasimleri bahanesiz yaptılar.
- 1857 Her davranışını ve sözünü keşfetmek iin dönüp halini sormaya başladılar.
- 1858 Böylelikle nesin nasılsın neredensin, (buraya) rahat ulaştın mı diye sordular.
- 1859 Nasıl bir şahsın ki aydan grntn var; nasıl bir aysın ki güneşten daha parlaksın!

- 1860 O peri bunlardan çekindiği için söyleyeceklerini yalanla karışık söyledi.
- 1861 Ve benim hikâyem uzundur, efsane değildir, sihir ve efsundur.
- 1862 Tabi ki şah Hüsrev hazır olunca sizi her halimden haberdar edecek!
- [75a] 1863 Ama şu atı iyi tımar edin; çünkü (onun) bir kılı şahlara layık bin iri inciye değer!
- 1864 Atım dinç olunca ben de yorulmam; sarayın köşesi hazine yeri, ben de içindeki hazineyim.
- 1865 Ey tatlı misafir, başımızın üzerinde (yerin var); tatlı can şeker sözüne fedadır, dediler.
- 1866 Ona özel yapılan her şeyi lütuf ile bulduğundan, atına (da) özel bir ahır yaptılar.
- 1867 Ey ay, birkaç gün dinlen, şahların şahı yalnız başına ava gitmişti, dediler.
- 1868 O, tahta sağ salim varınca (sen) başlığımı gökyüzüne ulaştıracaksın (sevineceksin)!
- 1869 Sana onun gibi sultan yaraşır, ona da senin gibi sevgili yaraşır!
- 1870 Şîrîn, şahın orada olmadığını duyduğunda şerbetini zehre çevirmişti.
- 1871 (Şahı) orada bulamadığı için, bir süre gönlü sıkıldı.
- 1872 Görünürde cariyeler ile ferahlardı, gizliden gizliye bağrını parça parça ederdi.
- 1873 O sevimli cariyeye, becerikli ve zeki olduğu için diğer sevimli cariyelerle birlikte vakit geçirirdi.
- 1874 Medayin'den şeker dudağını açardı, cihana tatlı şerbet saçardı.

Şîrîn için saray yapılması

- [75b] 1875 Birkaç gün kalınca sükûnet buldu, o ülkeye kendisini süs etti.
- 1876 Vilayette konuşulan Hüsrev'in korkudan (şehri) terk ettiği haberini işitti.
- 1877 Ava çıkıyorum deyip dağları aştığını, babasından çekinip kaçtığını (duyunca),
- 1878 Şîrîn bu habere çok bunaldı, o düşünceyle cihan ve can onun gözünde artık önemsizdi.
- 1879 Sıkıldı, ne yapacağını bilemedi; nereden geldiğini nereye gideceğini unuttu.
- 1880 Acaba dünyanın bir hazırlığı mı vardır? Bu zavallıya karşı bir kini mi vardır?
- 1881 Yok yere (burada) durursam ahmaklık olur, dönüp yine gidersem takatim yok!

- 1882 Mehin-banu'nun ne ten meclisinde ne de can sohbetinde yanında durmaya yüzüm yoktur.
- 1883 Bu kadar gayret ettim ve çabaladım, mücadele ettim; sevindim yani istediğim şeye kavuştum.
- 1884 Geçtiğim dağ ve çöller nerede? Sınırsız ve sonsuz zahmetlerim nerede?
- 1885 Eyvahlar olsun, emeklerim boşa gitti; eyvahlar olsun, elimden yar ile gitti.
- 1886 Canı cana kavuşturduğumu sandım, oysa canımı ıssız bir yere attığımı nereden bilebilirdim?
- 1887 Gerçeği öğrendi ki suda kendisini seyreden o eşsiz süvari,
- [76a] 1888 sözü şeker, gözü kan dökücü olan biricik Hüsrev-i Perviz'miş,
- 1889 Kendine serzenişlerde bulunurdu, kara bahtına beddualar ederdi.
- 1890 Nasıl bir talih ki o yol üzerinde durur; (öyle bir yol ki) bilmeyen insan yolunu şaşırır.
- 1891 Ne kadar sevilen ki (baktıkça) sarhoş olunur; (onu) görmeyen gözler uyku için çabalar.
- 1892 Sırrımı kimseye söylemediği için, tutkuyla yanışını içinden geçirirdi.
- 1893 Birkaç gün bekledi ve sabır gösterdi, isteyerek değil ki, belki de zorladır.
- 1894 Bu kasır içinde gönlü tasalandı, sanki canının kadehi pas tuttu.
- 1895 Hizmetçilerin yanında hastalandı, saçları gibi kırık dökük oldu.
- 1896 Mizacım havadan bozulmuştur, ilacım su değiştirmektir, bilirim, der.
- 1897 Yerimiz yayla, dağ ve dağlıktır; bağ ve bostanla doludur, taş ve kaya değildir.
- 1898 Medayin seyirlik sıcak havaymış, bana bir dağ gerek, oraya gideyim.
- 1899 Orada yaşamam için bana bir kasır inşa edin! Şah gelince orayı hediye edeyim.
- 1900 Yanında hazır olan, beraberinde getirdiği pek çok mücevheri çıkarıp döktü.
- [76b] 1901 Eğer yetmezse (mücevherleri) harcayın; yeterli olmazsa daha vereyim.
- 1902 Bu kızlar (şöyle) söyler: Ey muhterem şah, gönlünü ferah, canını şen tut!
- 1903 Sultanımızdan, cihanın başı Hüsrev padişahımızdan bize işaretler:
- 1904 Seçimin nerede olursa, bağını, kasrını, işini gücünü (oraya) düzelim.
- 1905 Madem dağlık yer istiyorsun, öyle olsun; ne emrin varsa öyle olsun!
- 1906 Şahın kendi malının ucu bucağı yoktur, bize icazet vermen kâfidir.
- 1907 Dedi ki şahın buyruğuna göre hemen güzel kasrı hazır ediniz!
- 1908 O hizmetçiler gizlice toplandı, hepsinin kıskançlıktan canı acımişti.

- 1909 Bu cadıdır, hile değildir; şüphe yok ki bu sihir ve efsun bilir dediler.
- 1910 Nereden geldi, burada canını bıraktı; zaten ne adını ne izini biliriz.
- 1911 Hüsrev (onu) görünce parçalanacak, yeni ayı görünce divane olacak.
- 1912 Artık ne bana ne de sana bakacak, vilayetlerden gelip bize hayretle bakacak.
- 1913 Buna hoş olmayan, ağır, sıtmalı, uğursuz ve vebalı bir hava bulalım.
- [77a] 1914 (Başına) bir afet gelsin, kurtulalım; bu fitne açılmadan kapatalım!
- 1915 Pek çok kasır ve bina inşa etmiş usta bir mimar çağırdılar.
- 1916 Gözleri Harut²⁸⁵⁴ meleşini işinden edecek hilekâr bir cadı geldi dediler.
- 1917 Yere dön derse felek daima döner, ve eğer dur derse geçip giden zaman sabit kalır, dönmez!
- 1918 Onun için ömür yolunu kısaltacak bir kasır yapman gerek.
- 1919 Bak! Dağ içinde yaramaz bir hava ya da ırmak içinde pis sular olsun!
- 1920 Vilayetten uzak, halk ve şehirden uzak; içine sağ girse hasta çıksın!
- 1921 Ne kadar dersin o kadar malı sarf ederiz, isteksiz olma, üzerine düş, ihmal etme!
- 1922 Zaten Perviz'in fermanı da bu şekilde can alıcı bir kasır inşa etmedi.
- 1923 Yüklerle bolca hazine getirdiler ve ağır kaftanları da hazırdı.
- 1924 Mimara malı görünce sevindi, gönül canla kuvvetlice işe koyuldu.
- 1925 Dağlık ve dağ içindeki o yeri, kaya ve taş içinde olan bir aralığı aradı.
- 1926 Ermen ülkesinin ötesinde, kimsesiz dağ içinde, şehir ve vilayetten uzak bir yer beğendi.
- [77b] 1927 Suyu hoş olmayan, havası incitici, küçük çocuğun bir hafta içinde yaşlanacağı (bir yer).
- 1928 Orada sarayı cennet ve çevresi cehennem (olan) büyük bir kasır inşa eder.
- 1929 Tamamladı ve gelip bildirdi, mimara tekrar çok şeyler verdiler.
- 1930 Ve o gece onun miski çağa saçıldı, o dilber Meşku'dan bu kasra geldi.
- 1931 O dağ taş onun yüzünün nurundan baştan başa cennet, bağ ve bostan oldu.
- 1932 Şîrîn'in havası o dağa düşünce suyu gül suyu, ovası gül bahçesi oldu.
- 1933 Kasır önündeki taştan soğuk kardan tatlı, şekerden taze su çıktı.
- 1934 Gencecik pek çok güzel cariye, (ona) yoldaş olsun diye mücevherler satın aldı.

²⁸⁵⁴ Kuran'da adı geçen sihir ve büyüleriyle anılan bir melek. bk. 2. Bakara suresi 102.

- 1935 O dar saray içine yerleşti, taş içindeki yeri mücevher yaptı.
- 1936 Bazen avlanıp canının istediğini yapar bazen de satranç, tavla gibi türlü oyunlarla zaman geçirirdi.
- 1937 Hüsrev'in hevesi ile hoş geçerdi, cihana göz yumup gönlünü açardı.
- 1938 Hayalini arkadaş edinmişti, gamını ve derdini sohbet arkadaşı edinmişti.
- 1939 Umardı ki cihana can veren, kederli canları sevindiren Hak,
- [78a] 1940 ayrılık ve hasret son noktaya ulaştığından, bu ayrılığı kavuşmayla değiştirsin.

Hüsrev'in Mehin-banu'nun misafiri olarak Ermen'e gitmesi

- 1941 Bu yanda güneş ve ay taçlı, gökyüzü tahtlı, genç bahtlı Perviz şah (vardı).
- 1942 Dönüp o çeşme başına giderdi, gözünün pınarını sel ederdi.
- 1943 O akıp giden sudan uzaklaştıkça al (rengindeki) kan yaşını dökerdi, candan vazgeçerdi.
- 1944 O ay, (onun) tatlı Şîrîn olmaması için yeniden ümit ederdi.
- 1945 Ermen ülkesine sağ salim varayım, alametin hayırlı olması hususunda ümidim var.
- 1946 Acele seyahatim doğu diyarınadır, umarım ki güneşim doğar.
- 1947 Ermen ülkesinin kapısına yaklaşıncı Mehin-banu haberi işitir.
- 1948 Silah, kalkan, kalacak yer ve yemeklerle, altın, gümüş, ordu ve haşmet ile,
- 1949 Hazırlanıp karşılamaya çıktı, sancağı çözüp davul çalmaya çıktı.
- 1950 Hüsrev'in ayağına gidip baş eğdi (eğilip selam verdi), çok hizmetler etti, övgü aldı.
- 1951 Davar, at, katır, mal ve hazineyi Hüsrev'in hizmetlilerine paylaştırdı.
- [78b] 1952 Şah için çadır ve otağ kuruldu, vilayet, şehir, taht ve dergah süslendi.
- 1953 Hüsrev baht ile altın tahta geçince yüzünün nuru köşke ışık saçar.
- 1954 Her işi usulünce yaptıktan sonra altın bir koltukta Mehin-banu da oturdu.
- 1955 Kalanlar ayakta sıraya dizilmişlerdi, şaha göz ve kulak olmuşlardı.
- 1956 Şahların şahı Mehin-banu'dan özür dileyerek ey ay, başınızın derdi olduk dedi.
- 1957 Konuğuz, ne kadar zahmet getirdik, gönül ve can ile sıkıntı getirdik.
- 1958 Mehin-banu hürmet gösterdi ve dedi ki şahın başlığını ay ve güneş kıskanır.
- 1959 Yüzüm üzerine eziyet için adım attın; gözümden başkasına tozun konmasın.

- 1960 Ey güzel can, mutluluk getiren bir konuksun, cihan yoluna canını kurban etse ne olur?
- 1961 Cihan ve can altın ve lal taşı olsa da (senin) huzurunda hakirdir ve emrine amadedir.
- 1962 Ey şahların şahı bir isteğim var, Allah şahı istediğine kavuştursun!
- 1963 Berdağ'ın havası kış için çok hoştur, sahrası ferah ve ovası iç açıcıdır.
- 1964 O taraf iyi kışlık ev olur, nimeti bol ve yemleri çoktur.
- [79a] 1965 Sultan o diyarı şereflendirsin, bu kışta bahar havası yaşasın!
- 1966 Kabul etti ve iyi şeyler söyledi; münasip fikirdir, güzel sebeptir.
- 1967 Misafir olduğum için neden gereksiz olayım ki? Senin adaletinden sapmam.
- 1968 Seher vakti toplanma davulu vuruldu, şahların şahı Berdağ'ı yer edindi.
- 1969 Yer yer renkli olan bir çadırlar kuruldu, her kişi belirli bir yer edindi.
- 1970 Mehin-banu misafirin yolunda canı ve cihanı terk ederdi.
- 1971 Perviz (orada) kalma niyetindeydi, gece ve gündüz cezbedici eğlenceler düzenlerdi.
- 1972 Acı şarabı zevkle içerdi, hasretle Şîrîn'in gamını yerd.
- 1973 Şâvur'un hali ne oldu, o aciz ve ayrı düşmüş (Şâvur'un) başına ne geldi (diye düşündüğünden) gözü yoldaydı.
- 1974 Yol gözlemek gerçekten gözü karartır, ömrü kısaltır ve benzi sarartır.
- 1975 Bu şekilde beklemek cana ateş düşürür ve yanan ateş kuru ağaca (böyle) yapmaz!

Şâvur'un Hüsrev'in hizmeti için Ermen ülkesine gitmesi

- 1976 Ve bir gece gönlü cezbeden sabah, her nasılsa kıskançlığından cana ateş salmış.
- [79b] 1977 Âlemin yanağını beni bürümüş, cihan yabancılardan boşalmıştı.
- 1978 Şah otağında yalnız oturmuştu, içinden zevk ü sefa içinde sohbet ederdi.
- 1979 Elinde içki kadehi, gül renkli şarap (vardı); dilinde dilberin zikri, ahenkli şiir (vardı).
- 1980 Eğlence arkadaşı birkaç güzel ve seçkinler, dostu birkaç nazlılardı.
- 1981 Bazen hikmet hakkında konuşurlardı, bazen de şiir ve gülünecek şeylerden bahsedilirdi.
- 1982 Ateş vakti yani kışın kalbiydi; altın kap, lal taşına yaygı olarak konulmuş.

- 1983 Meğer o aciz lal taşına dökülmüştü, (ki o lal) miskin yüzünü karartırdı.
- 1984 Hiçkimse kara rengi değiştiremeyeceğinden, o yüzden Hatayi hattı bu renk olur.
- 1985 Kışın elması ve reyhanı nardır; yanağını nar çiçeği yapsa tuhaf mıdır?
- 1986 Şu kadar sopa ve anber tütsü olmuş ki alemin zihnini güzel kokutur.
- 1987 Şarkıcı tutkuyla yanarak uşşak makamını mırıldanmaya başlamıştı.
- 1988 Coşku ve taşma ile canıgönülden Hüsrev'in dilinden gazeller söylerdi.
- 1989 Can incisi mücevherlerle doluysa, o cevherlerden birisi bu incidir.

[80a]

Duruma uygun gazel

- 1990 Dost, hayalini gözüme saldığında beri, bedenimden rahatı, canımdan mecali aldı götürdü.
- 1991 Canın Tur (Dağı), ayrılığın kahriyle yarıldı, dostun yüzünü görene kadar dayanabilir mi?
- 1992 Ey sâki, şarabı getir, aklın dizginlerini çöz! Bir eve ya can malzemesi ya da dostun hayali sığar.
- 1993 Zülfü, halimi nasıl darmadağınık etti; dost, tan yeline sorsa halimin nasıl olduğunu bilirdi.
- 1994 Dostun tatlı suyundan bir damla susamış canıma ulaşırsa, ölümsüzlük suyu deniz olsa ondan vazgeçeyim.
- 1995 Yorgun ciğer ayrılıkla parça parçadır, ey Rabb'im, dosta kavuşma kime nasiptir?
- 1996 Bir miktar ayağının toprağının kokusuna razıyım, dostun kuzey rüzgârı yel gibi geçmişti.
- 1997 Çalgıcı şarkılarını çalıp bitirince şahın takatini bitirmişti.
- 1998 Aşk, ayrılık ve gurbetini hatırlardı, hasretinden devası gizlidir.
- 1999 Babasını ve ev-barkını terk ettiğini, yola koyulup ilden ile gittiğini,
- 2000 muradından haberdar olamadığını, bu yolda ansızın meydana gelenleri (hatırlardı).

[80b]

- 2001 ve daha bilmediğin şey, dönen felek daha ne gizlileri aşikâr edecektir.
- 2002 Bu macerasını hatırlarken bazen ağlayıp bazen feryat ederken
- 2003 gül yanaklı servi (boylu) hizmetkârlardan birisi içeri girdi.

- 2004 Eğilip selam verdi ve dedi ki ey biricik şah, izzet ve makamın ebediyete kadar yücelsin.
- 2005 Hakir, kul Şâvur kapıya geldi, sultanın huzurunda eğilmek için izin ister.
- 2006 İzin verirsen, gelsin diyelim; şah nasıl buyurursa öyle yapalım.
- 2007 Âşık, lal rengi kadehten şarap içer, Hüsrev sevinçten bu şekilde coşar:
- 2008 Bazen kadehi Elinden bırakır bazen tutar, bazen yerinden kalkar bazen oturur.
- 2009 Binlerce ümit ve çekinme ile içi dolmuştu, tehlike kılıcından zihni ikiye (bölünmüştü).
- 2010 (Hüsrev) buyurdu, (Şâvur içeri) girdi ve eğilerek selam verdi; dua etti ve ayağa kalktı.
- 2011 Şahların şahı teveccühle izzet etti, hemen o an otağı boşalttırdı.
- 2012 Ondan sonra bozkır ve dağın yolculuğunu, bu yolda meydana gelen macerayı sordu.
- 2013 Üstat Şâvur önce şahın tahtının yüce, bahtının sonsuz olmasını diledi.
- [81a] 2014 Tahtın makamı feleğe baş olsun; senin tozun, güneşin başına taç olsun!
- 2015 Saadet kulun, talih arkadaşın, iyilik rehberin ve kadim dostun olsun!
- 2016 Kulunun kıssasının şerhi uzundur, efsanem ayrılık gününden fazladır.
- 2017 Şah buyurduğu için bir bir anlatayım, eğer anlatmak rahatsızlık vermeyecekse anlatayım.
- 2018 Ondan sonra başında ve sonunda ne olduğunu, gizli ve aşikâr neler yaptığını,
- 2019 mağaradaki manastıra ne şekilde vardığını, bostanı nasıl dolaştığını,
- 2020 Tasvir ve nakşı hangi renge boyadığını, ceylanı hangi tuzakla avladığını,
- 2021 o aya sihir ve efsun ulaştırınca, padişaha yaraşır (Şîrîn'in) hangi falı açtığını,
- 2022 kıssanın şerhi Şîrîn'e ulaştınca şahın gönlüne eski gamı ulaştı.
- 2023 Perviz, coşkuyla ve yanarak ah etti; sanki o anda uda tez ateş düştü.
- 2024 Dedi ki Allah için bu şerhleri uzun uzun anlat, çünkü (bunlar) aklın aktarımıdır, ruhun fatihidir.
- 2025 Canımın istediği şeyi bana söyle, ölümsüzlük suyundan içir.
- 2026 Derdimin çaresine bir işaret yazdınsa, yüreğimin yarasına deva düşün!
- [81b] 2027 Dedi ki (senin) bahtına sarıldım, canıgönülden Allah'a tevekkül ettim.
- 2028 Mademki boyumu yay etti, yazık, gözüm okçu gözü gibi casus oldu.
- 2029 Himmetin kemana kirişi (telleri) takınca, gayret ve çaba oku hedefine ulaştı.

- 2030 Gözledim; o salınıp giden serviyi, ruhun gıdasını ve kalp kuvvetlerini gördüm.
- 2031 Saf nur gözün görebileceği kadar görünür, senin niteliklerinin şerhine söz kâfi değildir.
- 2032 Güzel yüzünden bir tutayım derdim, saçının kılı kadar mecal bırakmamış gibi.
- 2033 Yüzünün çevresini pergel gibi dolandım, bir noktası bin akli işlemez eder.
- 2034 Onun güzel yüzünün mumunu gören her ben, pervane gibi kanadını ve kolunu yaksın!
- 2035 Saçının parlaklığı ve yüzünün güneşi, karanlık ve nurlu örtüyü tutar.
- 2036 Cihan güzelliği (onun) yüzünden bir sayfadır, onun bir harfi bin cana derstir.
- 2037 Taze gül yaprağından defter yapmış, ancak sebepsiz yazmış, eksik yapmış.
- 2038 Omza dökülen iki saç, topu ve ejderhayı tutar; Musa'ya *a.m* çevgeni ve asayı sunar.
- 2039 Asa ise niçin düğüm düğüm olmuş, meğer Davud'a *a.m* zırhlar sunarmış.
- [82a] 2040 Aya taze misk ile zırh tutması, meğer bakışlarından korkmasındandır.
- 2041 O mercan incisi can gıdasıyla doludur; ama Süleyman *a.m* onun ağzına mühür vurmuştur.
- 2042 Ayağından tepe kısmına kadar çatlatırsan, nur ve canın, sırt ve damar şekline bürünmüş (olduğunu görürsün).
- 2043 Kalçasına baksan bilinsin ki bir kıla asılı iki âlemdir.
- 2044 Benzerini âlemde duyup görmemiş, meğer aynada o bile yansımadır.
- 2045 Dudağının izini kimse vermemiş, meğer kadeh onda bağıran kanını döker.
- 2046 Saçından hiç kimse bir kıl oynatmamış, meğer yel bile birkaç yıl esmiş.
- 2047 Meğer o ay, âlemin fitnesidir; ancak şahın resmi (onu) âşık etti.
- 2048 (Onun) canına efsun ve sihir yaptım; böylece Leyla gibi gönlü delirdi.
- 2049 O resim gibi güzel, cihan nakşı ise; türlü renklerle onun huzurunu alıp götürdüm.
- 2050 Hemen Venüs pazarını kurduktan sonra müşteri (aynı zamanda Jüpiter) oluşturdum ki Şebdiz'i aldı.
- 2051 O ayı atına bindirdim, sen güneşin alayına doğru yönlendirdim.
- 2052 Böylece ay ve güneşle cihan süslensin, iki uğurlu (Venüs ve Jüpiter) şeref burcunda birleşsin.
- [82b] 2053 O gidince (ben) kulun incindim, hava değişimi (beni) çok hasta etti.
- 2054 Bir süredir hastaydım, ondan dolayı huzurundan uzak kaldım.

- 2055 Şimdi daha iyi biliyorum ki Allah bilir o ay Meşku'ya varmıştır.
- 2056 Şah aferin dedi ve söyledi: ne iyi adam, bunun gibi mucize işler yapıyor.
- 2057 Sefa ağzıyla gözünü öptü, vefa eliyle sırtını okşadı.
- 2058 O cevher yatağı, elini ve eteğini maden denizi gibi inci ve altın doldurdu.
- 2059 O, yol üzerinde gördüğü havuz ve balığı Şâvur'un sadakatine tanıklık olarak verirdi.
- 2060 (Hüsrev) gerçeği öğrendi ki o cambaz keklik Medayin çimenliğine uçtu.
- 2061 Hükümdar da yolda başına gelenleri, ne şekilde şükür ve şikâyet içinde olduğunu anlattı.
- 2062 Şuna karar verdiler ki Şâvur yine pervane gibi gidip nur isteyecek.
- 2063 Medayin'e doğru yola çıksın, yel gibi o salınıp giden serviye varsın.
- 2064 Bedene can, derde derman ulaştırsın; Hızır ve İskender ölümsüzlük suyunu bulsun!

Şâvur'un Şîrîn'i görmek için bir kez daha gidişi hakkında mesnevi

- [83a] 2065 Seher vaktinde bu abanoz ağacı gibi sert olan felek cihanın fildişine reçine sürdü.
- 2066 Cevher rengini belli edip sununca şeffaf ve nurlu oldu.
- 2067 Şahların şahı başına mücevherle süslü tacı taktı, fildişi koltuk, altından taht kuruldu.
- 2068 Ruhuna fethi yakın görmüştü; buyurdu, içki meclisini hazırladılar.
- 2069 Elinde Cemşid'in hoş kadehi, dilinde zamanın tatlısının (Şîrîn'in) zikri (vardı).
- 2070 Mehin-banu girip hizmetlerde bulundu, hükümdar Hüsrev kalkıp hürmetler gösterdi.
- 2071 İltifatlar edip ilgi gösterdi, sıradan olandan daha iyi lütuf ve izzet gösterdi.
- 2072 Şeref bakımından özel ilgi görünce sırtına (kendisine) özel şereflendirme buyurdu.
- 2073 Baş koyup arzular içerdi, onunla her şeyden söz açardı.
- 2074 Acı şarap yüzde utanmayı gösterince sözü ısıtıp Şîrîn'e getirirler.
- 2075 Ve işittim ki Banu'nun cihanı kuşatan erkek kardeşinin bir çocuğu varmış.
- 2076 Duydum ki uçan, gösterişli at dik kafalılık etmiş, onu Anka gibi görünmez etmiş.

- 2077 Dün bana hayırlı haberler gtiren bir haberci geldi, gönlü aydınlatan o aydan haber getirdi.
- [83b] 2078 Atın öcünden bedel ödemişse de, sağ salim bizim ülkeye ulaşmış.
- 2079 Yüce hükümdar işaret verirse, onu getirtelim, müjdeler olsun!
- 2080 Mehinbanı bu sözü duyunca gözü doldu ve şaşkın ve sersem bir şekilde kaldı.
- 2081 Şah önünde yüzünü toprağa sürdü (eğilip selam verdi), ay önünde yere Ülker takımyıldızını akıttı.
- 2082 Sefa, lütuf ve güzelliğini hatırladı, çok ağlayıp feryat etti.
- 2083 Dedi ki ey ay görünümlü güneş, mübarek talihli, uğurlu yıldız;
- 2084 felek kölen, devir sana tâbidir; cihan liderleri tacına tapanlardır.
- 2085 Ben aya kavuştuğumu, sen güneşin bu ülkeye gölge salınca bildim.
- 2086 Mutluluğun sabahı yetişmiş olduğundan, o ürkmüş av tuzağa gelecek!
- 2087 Eğer şah ona birini gönderirse, bu kulu ne vakit olacağından haberdar etsin!
- 2088 Zaten çabuk hareket eden bir atım vardır; Şebdiz'in dostudur, adı Gülgun'dur.
- 2089 Hiçbir kuş Şebdiz ile başabaş koşamaz, öyle ki Gülgun'un yeli bile onu yoldaş edinmez.
- 2090 O gül yanaklı ile Şebdiz birlikte olursa, gözyaşım (onun) Gülgun'u gibi hemen aksın!
- [84a] 2091 Ve eğer Şebdiz'in başına bir felaket gelirse, Gülgun o gülü selametle ulaştırırsın!
- 2092 Hükümdar buyurdu ki o bakılacak güzellikteki gösterişli at hazırlandı ve Şâvur yola çıktı.
- 2093 Oradan yine yel gibi kalktı, yalnız yollara girdi, ilerledi.
- 2094 Medayin vilayetine doğru yöneldi, gezip o ayı otuz günde buldu.
- 2095 Meşku'ya vardığında onu bulamadı, o kasra dönünceye kadar canı atmıştı (heyecan içindeydi).
- 2096 Kasrın kapısına varınca bir an yapısını seyretti.
- 2097 Canını kapıya halka gibi astı, (kapı) açılınca adını ve sanını söyledi.
- 2098 Gönle ferahlık veren Şîrîn haberi duyunca "oh be", gün uğurlu oldu, dedi.
- 2099 O lale yanaklı, gül gibi oturdu; vefalı Şâvur'un girmesi için buyurdu.
- 2100 Yüzünü görünce hemen yüzünü yere eğdi, ömrün bu alemin yüzde biridir dedi.
- 2101 Ey uğurlu yıldızların ayı nasılsın? Ey parlak ayda görülen nasılsın?

- 2102 Bu yol felaketlerini nasıl geçtin? Yolun zorluklarından neler gördün?
- 2103 Cihan baştanbaşa zahmet evidir, ümidim var ki bu gam sonuncudur.
- [84b] 2104 Bu bağ içinde gamsız bülbül olmaz, yılsız hazine ve dikensiz gül olmaz.
- 2105 Dikenlerle dolu taşlık alan nasıl senin yerin olur? O narçiçeği niçin dağ tepesindedir?
- 2106 Cihan, onun güzelliğinden cennet ve nur alır; ey huri, niçin kasrını cehennemde yaptırdın?
- 2107 Anladım ki bir özü vardı, o da topal olmasıdır, çünkü lâl sensin ve lâlin yeri (yüzük) taşıdır.
- 2108 Çini nakkaş resim gibi güzel kadını görünce (resmin) içini sevinçten Çin nakşıyla süsledi.
- 2109 Binlerce lütuf ile seslenip Şâvur'a cevabı bu şekilde oldu.
- 2110 Ve sana sıkıntılarımı okursam, çektiğim zahmetlerden binde birini yazarsam,
- 2111 kalemlerden kara kanlar dökülür; nanelerden, yanan duman göğe ulaşır!
- 2112 Pek çok zahmetle mücadele ettim, dediğin Meşku kasrına geldim.
- 2113 (Kasrın) içinde pek çok sıradan cariye onun bütün vakti için kuldur. Ey sahip, hoş ol!
- 2114 Devrin eli yüzden utanmayı kaldırmıştır, onun değerini terazilerde görmüşler.
- 2115 Gönül dine bağlılık istediğinden o cariyelerden ayrı kalmayı diledi.
- 2116 Ayrılık nağmesini rast makamında söyleyince bunlardan bir makam için istekte bulunuldu.
- [85a] 2117 İçten içe kıskanarak kanlı gözyaşı döktürdüler, beni bu toprağa attılar.
- 2118 Canımı ve gönlümü karanlık gördüler, mekânımı kara taş yaptılar.
- 2119 Bu kara taş bana sıkıntı sarayıdır (gönüldür), karabaş yeşermeden neler gördü?
- 2120 Bu cehennemde sevgiliye kavuşursam, bana hem cennettir hem de cennet havuzudur.
- 2121 Ve eğer Hüsrev'in güzel yüzü görünmezse, (orası) bana ha cennet bahçesi ha bir evdir.
- 2122 Kara günlerde canımı zorlarım, yüzüm ak olacak diyerek sabrederim.
- 2123 Nakkaş Şâvur (Şîrîn'in) önünde eğilerek selam verip dedi ki ey Çin nakşı, aferin ve bravo!
- 2124 Bugün sen lütuf ve iyilik kaynağısın, sen bütün vefalıkların sultanısın.
- 2125 Dur şimdi, işin açıldı; ey sevinçlilerden olan, cana kavuşman yakındır.

- 2126 Bela, dert ve gam son noktaya ulaştı, şüphesiz ayrılık kavuşmaya dönecek!
2127 Perviz selam gönderdi, övgüler etti, huzurunu bekler, bir an önce gidelim.
2128 Huyunu, Ermen havası ile düzdü, zülfünün kokusun esen yelden bekler.
2129 Onu sana meyletmeyen yel olur mu? Sensiz zerre kadar toprağa değmez.
[85b] 2130 Denizler gözyaşını kederli kıldı; çukur açar, hayal incisini toplar.
2131 Uğurlu zamanı getiren kulunum, mübarek Gülgün atını getirdim.
2132 Hüma (kuşusun), kartal kanadına yeniden bin, güneşe hükümdarlık gölgeni sal!
2133 O salınan gümüş servi, padişahlara layık olan ve resim gibi güzel, yani Şîrîn kalkıp geldi.
2134 Bir daha kasma ve iş-güce bakmadı, hemen o an Gülgün'a bindi.
2135 Şiddetli rüzgâr gibi salınarak gitti, atıldıkça yeri sarsar.
2136 Öyle bir giderdi ki yokuşta tavşan, inişte sel geçerdi.
2137 Hüsrev diğer yanda beklemekte, gece ve gündüz rüzgârı tane tane ölçerdi.
2138 Ey dost, beklemek bir felaket olsa da, sonu kavuşma olacak, rahat ol!
2139 Hiç olmazsa onun ardından beklemek ne hoştur, ümidi olanı ümide ulaştırır.

Hürmüz'ün (Hüsrev'i cezalandırmaktan) vazgeçtiği haberinin ulaşması

- 2140 Ne hoş âlem ki sultanlık devridir, ne hoş devir ki yiğitlik âlemidir.
2141 Ömür gibi armağan var mıdır? Âlemde sıhhat gibi hediye var mıdır?
[86a] 2142 Mal ve sıhhat ömür ve gençliği Allah layık gördü, onu hoş gör!
2143 Eğer zamanın kasrı, esasen ebedi olsaydı, ne güzel kasır olurdu.
2144 Sonbahar rüzgârı baharı görmese, gençlik bağı ne kadar da gönlü ferahlatan bir bağ idi.
2145 Bu imar edilmiş kasır soğuktur; çünkü senin yerini ısıtınca izin verir.
2146 Cihan mülkünün temeli zayıf olunca inşa edilmek istersen canı imar et!
2147 Dün geçti, yarın ne olacağı bilinmeyeceği için, gün bugündür, var olduklarını ganimet say!
2148 Hükümdar Hüsrev büyük liderdi, hoş gönüllü şah, gönlü eğlendiren genç idi.
2149 Sefa, zevk ve eğlence içinde bir insandı; âlemin gözü onun gibisini görmemişti.

- 2150 Şarkı söylemeden şarap kadehini içemezdi, eğlence arkadaşı insansız ferahlayamazdı.
- 2151 Bir gün yarı ayık oturmuştu, bu çabaya uykulu baht uyanırdı.
- 2152 Çabuk hareket eden bir haberci, Medayin şehrine ağlayıp inleyerek ulaşır.
- 2153 Gözyaşı Ceyhan nehri gibi akmış, beli Çaç²⁸⁵⁵ yayı gibi bükülmüş.
- 2154 Yüzünü toprağa borkünü yere koydu, şahın önünde böğrünü tutup durdu.
- [86b] 2155 Dedi ki güzel yüzün mumu nurlu olsun, babanın gözünün nurunu ayırdılar.
- 2156 Sen şah yüzünü (onun) gözünden ayırdığından beri, onun gündüzünü geceye çevirdiler.
- 2157 Sen Yusuf gözden uzak düşünce baban Yakup göremez oldu.²⁸⁵⁶
- 2158 Gönül, güzel cevher gözüne değdi mi ki cevher sürmesi gibi mil çektiler.
- 2159 Taze cevher yerine çivit döküldü, cevher sürmesi yoluna mil çekildi.
- 2160 Gözünün sürme kutusu bela ile doludur, elinde mızrak yerine asa vardır.
- 2161 Dükkânını toplayıp eşyalarını bıraktı; devleti, tacı ve tahtı huzuruna bıraktı.
- 2162 Yüz sıcaklığımı, sinemi soğutsun der, öcümü düşmanıma bırakmasın der.
- 2163 Sonra çıkarıp birkaç mektup sundu, öyle ki kalem her harfe kan dökmüştü.
- 2164 Ey şehzade, herkesin sözü şu ki yetiş yoksa cihan fesada karışacak.
- 2165 Başındaki çamuru yıkamayasın, elindeki ayağı bırakmayasın.
- 2166 Ne çaba gösterebilirsen savaşasın, beş on gün içinde tahta varasın.
- 2167 Şiire pay veren Nizami, burada bu şekilde kıssa söylemiş.
- [87a] 2168 Gözünden neden çıktığını, bahtın yüzünden neler gördüğünü,
- 2169 Tarihler boyunca kaynağını bulduğumuz için, şerhini ve meselesini işitmen gerekir.
- 2170 Hüsrev yeniden bu gaddar dünyanın taht sahibini tahta ve ahşaba çevirdiğini gördü.
- 2171 Dedi ki ey ay, bu kötü zamanlar bize bazen sirke bazen de bal sunar.

²⁸⁵⁵ Çaç: Türkistan'da yaylarıyla ünlü bir şehir. Taşkent'in eski adı.

²⁸⁵⁶ Yusuf *a.m.*, Yakub'un *a.m.* en sevdiği oğludur. Bu durum, kardeşleri arasında kıskançlığa sebep olmuş, ve kardeşleri onu bir kuyuya atmış ve babalarına onun öldüğünü söylemiştir. Yoldan geçen kabile *a.m.* Yusuf'u bulmuş ve Mısır'a götürmüştür. Oğlunun öldüğüne bir türlü inanmayan Yakub *a.m.* çok acı çekmiş, ağlamaktan gözüne perde inmiş gözleri göremez olmuştur. bk. 12. Yusuf suresi 84-86; Ebu Cafer ibn Cerir Taberî, *Taberî Tefsiri* 5, [Tercüme: Kerim Aytakin, Hasan Karakaya], Hisar Yayınevi, İstanbul 1996, s. 46-48.

- 2172 Cihan usulünde bizzat adet budur ki bazen arı, bazen baldır.
- 2173 Bu gece gündüz dolaşan türlü renklerdeki (dünya), iş ve işten çıkarılma ile şer ile hayrı birlikte verir.
- 2174 Dünyanın belasız bir kalbi bulunmaz, cihanda yılanı olmayan mal olmaz!
- 2175 Adaleti sitemden teslim edilmedi, sevinci gamdan kurtulamadı.
- 2176 Beden elbisesi kavga ve gamla doludur, feragat menzili insan mülküdür.
- 2177 Can yapısını inşa etmek istersen, cihan zindanının kapısını bağla!
- 2178 Bu haram dünyayı helal et, ömrünüz malın tamamını iletir.
- 2179 Dünya melek şeklidir, ama şeytandır; gece ve gündüz seni yolundan çıkarmak için hile yapar.
- 2180 Bu sofradan yediğini şeker sanma! Hepsi gönül derdi ve ciğer kanıdır.
- [87b] 2181 Hangi cana bir şerbet suyu verdi, zaten bin keder zehrini içirmedi.
- 2182 Hangi bedene bir lokma yiyecek sundu ki ona yüz zahmet (bile) devretmedi.
- 2183 Gel, o saray için sevinme! Çünkü günlerin geçmesi harap eder.
- 2184 Var, o düğün için sevinçli ve mutlu olma; çünkü eteğini matem eli tutmuştur (matem havasındadır).
- 2185 Ev için zahmet ve meşakkat gerekmez, zaten binasının ömrü çabuk biter!
- 2186 Niçin o elbiseye muhtaç olunsun, zaten ecel yağmacısı (onu) yağmalayacak!
- 2187 Bir devlette bunca hüküm ile zorbalık niye? Zaten senin gibi binlercesini yok etti.
- 2188 Bir mala duyulan bunca hırs ve hürmet nedir? Zaten bir nefes (senin) ömrüne değmez!
- 2189 Ey dünya, var, gönlümün yakasını bırak! Bir canımı nasıl ateşe atarsın!
- 2190 Haksız yere incitip zulmetmek; bizi gamlı, kendini mutlu etmek nasıl olur?
- 2191 Arpa buğday satarak arkanı yoksul, önünü zengin gösterirsin.
- 2192 Hızlıca kurduğun bu değirmen, arpa ve buğdayı nasıl temizce öğütür?
- 2193 Buğday aç gözlülüğe yem olunca arpa ekmeğine kanaat ettik.
- [88a] 2194 Bir buğdaydan insana yazık olduğu için, cenneti bunca buğday eyler mi?
- 2195 Şeyhî, gönül ve canın gül bahçesini sula! Bu dünya harmanını hayvanlara bırak!
- 2196 Dilersen dolunay, yuvarlak ekmeğin olsun, bu harmandan ne tane ne de saman bekle!

2197 İsa *a.m* (gökyüzünden) inmesi gerekince, ey dünyaya bağlı eşek, yem bekleme!

Hikâyenin başlangıcı

- 2198 Söz ehli gel, yine sazını konuşur; bu saz ve söze niyaz makamını söyle!
- 2199 Odun gibi canı da ateşe ver! Cihan nefesinden mest olup aklı başından gitsin.
- 2200 Feleklerin kubbesini dumanla doldur, âlemin geçip gidişini hoş et!
- 2201 Bilirim, dertli ve bela içindesin; cihanın süsüne püsüne müptelasın.
- 2202 Hırs ve heves aklını kul edince gamdan geç, huzur bul!
- 2203 Kalbin saf ve temiz olmazsa, sözün tenkidi güzel ve çekici olur mu?
- 2204 Ruh nefsi yıkmayınca inşa edilmez, şeytan çıkmayınca melek girmez!
- 2205 Bunca evham ve kuruntular dururken ne yazık ki Hak nuru görünemez!
- [88b] 2206 Yolu dert ve gamla dolu olan bu menzil uzaksa ne var, (çok çok) iki adımdır.
- 2207 Bir (adımı) nefis için, diğerini sadece can için bas; canana giden yol sadece bu kadardır.
- 2208 Bu halin şerhinin sonu yoktur, çok şikâyet barındıran hikâyeyi dinle!
- 2209 Bari Hürmüz kıssasına gelelim, (bakalım) mutluluğu ne oldu, kederi nedir?
- 2210 Bilenler, hikâyenin aslının şerhini yapanlar şöyle rivayet ettiler.
- 2211 Şöyle ki Hürmüz Noşin-revan'dan (yadigâr) kalınca ülke idaresini eline aldı
ve iyi gelişmiş, serpilmiş bir şah oldu.
- 2212 Öyle ki adaleti ve cömertliği vardı; şefkat, yumuşak huyluluğu ve vefası yoktu.
- 2213 Hünerli bir düşman, zalim bir adamdı, cihan gibi âdi ve aşağılık şeylere tapardı.
- 2214 Çok vefaya az iyilik yapardı, az günaha çok ceza verirdi.
- 2215 Acem diyarının ileri gelenlerinden on üç bin kişi sitemden ölmüştür.
- 2216 Acem diyarının liderleri, beylerinin tamamı, tüm halk usanıp nefret etmiş.
- 2217 Her yerde düşmanlar ortaya çıkmış, memlekette hile ve çöküntü belirmiş.
- 2218 Rum kayseri Suriye'ye ordu göndermişti, zaten o baykuş ondan önce alınmıştı.
- [89a] 2219 Yemen ülkesinin şahı Amr-ı Ezrak (Mavi Amr) Arap diyarından yürümüşü.
- 2220 Türkistan ve Turan'ın hükmünde olduğu Saye Han Hitay'dan çıkmıştı.

- 2221 Işıktan başlık, kürkten cep yapmış üç yüz bin Moğol ve Türk askeri hazırlanmıştı.
- 2222 Ceyhan'ı geçip Horasan'a niyet etti, Hürmüz işitince korkmuştu.
- 2223 Başını gayret ayağı basmıştı, hayret eli yayını gevşetmişti.
- 2224 Orada aciz ve sersem kalmış, hangisiyle savaşın bilinmez.
- 2225 Akıllılarla, bilge kişilerle, Mecusi rahipleriyle ve kâmil insanlara akıl danıştı.
- 2226 Her birisi fikrini beyan etti, büyük Mecusi rahip dedi ki ey alemi süsleyen,
- 2227 Düşman çevreye yöneldiği zaman, akıllılara aşikâr olan tedbir budur.
- 2228 Böylece birkaçı barışa başlarlar, bazılarıyla musiki için saz düzsünler!
- 2229 Hükümdar, milletin şerefini koruma gayreti içinde olsa da devletin niyeti bu değildir.
- 2230 Suriye'yi babanın elinden aldı; babanın tek arzusu bu olduğundan, Suriye'yi ona (geri) ver!
- 2231 Hak bahtın akşamını sabah edeceğinden, (babanın) Suriye ve Anadolu (topraklarını) birlikte alırsın.
- [89b] 2232 Araplar açtır, kasıtları emirlik değildir; muratları gümüş ve altındır, yağma ve çapuldur.
- 2233 Onların mal ile gönüllerini kazan, böylece hilesiz ve aldatmacasız (sana) tâbi olsunlar.
- 2234 Düşmanımız Sâye Han yalnız kalınca onunla korkusuzca savaşalım.
- 2235 Biliriz eskiden beri böyle söylenirdi; Turan İran'da kalıcı olmadı.
- 2236 Bu fikir hükümdara çok parlak göründü, o iki düşmana kendini dost gibi gösterdi.
- 2237 Ondan sonra hakan savaşına yöneldi, nice yüz bin ordular sundu.

Behram-ı Çubin kıssası ve Hürmüz'ün (onu) hakanın (Sâye Han'ın) savaşına göndermesi

- 2238 Hürmüz'ün yanında padişaha yakın ve yönetimde yer alan bir emir vardı.
- 2239 Sağlam fikirli ve sağlam gönüllü lakin kibirliydi; uzun ve zayıftı, adı Behram-ı Çubin idi.
- 2240 Yiğitler ve pehlivanların lideriydi, Medayin ülkesinin komutanıydı.

- 2241 Cömertlik harmanını savurduğunda, Hatem-i Tay²⁸⁵⁷ başak toplayıcısı olurdu (en güzel dizeleri yazardı).
- 2242 Acem kavmi kendisini severdi, bir sözünü iki etmezlerdi.
- 2243 Tarihler içinde işin özü yazılmıştır, bölümleri ve kısımları şerh edilse (söz) çok uzar.
- [90a] 2244 Sultan sonra çok düşündüğü için, o an onu derdine derman olarak buldu.
- 2245 Behram'ı yalnızken çağırıp (ona) ülke, şehir, hazine ve malı verir.
- 2246 Dedi ki sen hem tedbirli hem de mertsin; hem cesaret hem de yiğitliği (kendinde) barındırmaktasın.
- 2247 Rüstem-i Destan²⁸⁵⁸ (senin) yolundan yayılır, dönemin Âsaf'ı²⁸⁵⁹ (senin) bilginden utanır.
- 2248 Ordu gönder, yürü, Tatarlarla savaş; gözlerinin rengi için cihanı dar et!
- 2249 Ne kadar dersin o kadar asker ve mal al; çekinme, üzerine düş, ihmal etme!
- 2250 Ve eğer zor durumda kalırsan ben hazırım, durumunca her işine ben bakarım.
- 2251 Behram eğildi ve söyledi: Ey şah, güzel yüzün olmadan taht ve dergâh yaramaz.
- 2252 Âleme güneşsin, servet sendendir; Sâye Han senden kaçıp rütbesiz kaldı.
- 2253 Tahtın güneşi nur bahşettiği için bin gölge karanlığındaki zulmü uzak eder.
- 2254 Gündüz güneş gibi olan yüzünden perde açılrsa, ne kadar çok yıldız mahvolur.
- 2255 Saye Han'ın²⁸⁶⁰ senin yanında ne kudreti var ki? Güneş tahtın, felek de sâyendir (gölgeliğindir).
- 2256 Himmetin elinden nasibini alınca, denizler gözüme bir yudum gibi bile gelmez.
- [90b] 2257 Devletin ayağını uğurlu bastığın için (senin) düşmanlarının elini bağlayım (bir şey yapamaz duruma getireyim).
- 2258 Lütuf rehberi yoldaş olursa, yol taş olursa başım üzerinde yürüyeyim.
- 2259 Benim canım, bedenim savaş içinde yaralarla dolduğunda rahat eder.
- 2260 Tenim orada ipekli kumaş ve ince keten giyerdi, böylece kavga, dövüş ve savaşı görür.

²⁸⁵⁷ Eski Arap kabilelerinden cömertliğiyle ünlenmiş bir şair.

²⁸⁵⁸ Destan Zaloğlu Rüstem için kullanılan bir lakaptır.

²⁸⁵⁹ Asaf bin Berahya: Süleyman'ın *a.m* veziri ve katibidir.

²⁸⁶⁰ Saye Han: Turan hükümdarıdır. Hüsrev'in babası Hürmüz'ün düşmanıdır.

- 2261 Bu şekilde canım kana susamıştır, öyle ki okyanusun bir katresine nimet demez.
- 2262 Behram-ı Çubin böyle deyince şah aferin dedi, övgüler sundu.
- 2263 Yine çok kaftanlar buyurdu, adına Horasan vezirliği fermanı yazıldı.
- 2264 Ne eksik varsa sultan ilgilendi, hepsini mal ve hazineyle doyurdu.
- 2265 Behram, canıgönülünden (şahın) emrine boyun eğerek ikinci kez şah için yer öptü.
- 2266 Her usul ve tarzı yerine getirince yola çıktı ve Belh²⁸⁶¹ yolunu tuttu.
- 2267 Geceyi gündüze katıp (atını) sürdürdü gitti, ilâhi emir gibi ulaştı.
- 2268 Bu yanda mağrur ve zalim Saye Han, cihanı zulüm ile karanlığa çevirmişti.
- 2269 Şeytan askeri gibi olan Moğollarla, yağma ve vurgun ile meşgul idi.
- [91a] 2270 Gözüne zerre kadar güneş gelmezdi, felek yeşilliğini tere (kadar bile) saymazdı.
- 2271 Belh şehrinin etrafını çevirip kuşatmıştı, acı zehrini Horasan'a ulaştırmıştı.
- 2272 Behram'ın gelişini duyduğunda, deseydin ki kahkahasını göğe ulaştırdı.
- 2273 Acem kavmine hiçbir yer bırakmadı, kulak titretmedi, baş kıvırmadı. (onlara hiçbir hareket alanı bırakmadı)
- 2274 Yabancıdan eziyet görmeyen kişi, kolundaki pençeyi demirden sanır.
(Yabancıdan eziyet görmeyen kişi, kendini güçlü sanır)
- Behram-ı Çubin'in Saye Han ile savaşıması**
- 2275 Zırh giymiş felek bir sabah çini kalkanını omzuna geçirdi.
- 2276 Üzeri nurlu örme zırh giyip çevik ve keskin Hint kılıcını tutardı.
- 2277 Göktaşına o kadar çok kılıç salladı ki bulut gibi parça parça oldu.
- 2278 Eğer devrin savaşı ve vurması yoksa göğün etrafı niçin kan olur?
- 2279 Behram-ı Çubin askeri hazırladı, Rüstem usulünce düzenlenmiş bir elbise giydi.
- 2280 Acem kavmini vaatlerle avuttu; canda gam, gönülde serzeniş bırakmadı.
- 2281 Dedi ki ey pehlivanlar, has erenler, bu eğlenenin sesine rakkas olanlar,
- [91b] 2282 Gelin, gayret kuşağını sımsıkı yapalım, gönülden kuruntu ve korkuyu çıkaralım.

²⁸⁶¹ Belh: Bugünkü Afganistan'ın en eski şehridir.

- 2283 Gönlümüz bir olursa arkamız düzgün olur; bin olsa da bire yüz döndürmeyelim.
- 2284 Asker on iki bine ulaşınca, az ve çok beraber olmuş derler.
- 2285 Bunlar bizzat birkaç aç ve hayduttur, insan hayduttan işkence görür mü?
- 2286 Koyun sürüsü ne kadar çok olsa da, kasabın birisi binine yeter.
- 2287 Doğan uçunca, ördek ve kaz ne kadar toplanırsa da dağılır.
- 2288 (Atları) sürün, gidelim, gayret bizimdir; domuz vuralım, Allah'ın yardımı bizimledir.
- 2289 Saye Hanı kalbiyle bana bırakın, başını ve canını bağışlayayım ya da alayım.
- 2290 Dedi ve askerini saf saf dizdi, yaya şast ve kabzaya avuçlarını geçirdiler.
- 2291 Savaş davulunun çalınması için buyurdu, sesi doğuyu ve batıyı sersem etti.
- 2292 Âlemlerin başlarındaki yeşil, kızıl ve lacivert sarı taç açıldı.
- 2293 Ordular bahar bağına, siper gül bahçesine, süngüler lale bahçesine benzedi.
- 2294 Bu taraftan kötü kalpli han (Saye Han) Behram'a birkaç bölük hücum etsin diye buyurdu.
- [92a] 2295 Esir ve aciz olarak yanıma getirsinler, itime atını ve atıma kanını (versinler).
- 2296 Sonra o ordu deniz gibi coştı, coşkunluğundan felekler kendinden geçti.
- 2297 Sanki demir dağdı, yerinden titredi veya gökler birbirinden ayrıldı.
- 2298 Büyük davulun feryadı, nefirin sesi, esirin topraktan kulağını tutmuş.
- 2299 İki ordu geldi ve karşı karşıya kaldı; birbirlerine giriştiler ve can verdiler.
- 2300 Merkezi ve kenarları (her yeri) toz bastı, öyle ki kimse gündüzü geceden ayıramadı.
- 2301 Yerle bir edip havayı toz etti, at ayağı toprak altına ulaştı.
- 2302 Felek o figanı görünce korkardı, başına toprak koyup yardım beklerdi.
- 2303 Savaş alanı sanki coşkun okyanustur, teke tek savaşımlar bağrıış ve çağrıış içindedir.
- 2304 Kılıçlar elde sanki kanla dolu kadehtir, toprağı yudumlarla gül renkli yaparlar.
- 2305 Kadehle arkadaş olanlar, şarabı içmeden sarhoş olurlar.
- 2306 Mızrak ejderha gönülden ateş saçar, kuyruğı taşı ufak parçalara ayırır.
- 2307 Çabuk giden kılıç uçan kuş gibidir, kan içmek için gagasını ve pençesini açar.
- [92b] 2308 Yayın kirişinin sesi, gürzün patırtısı, gök kubbesine "tarak" diye ses bırakmış.

- 2309 O gün ecel tarzisi elbiseler biçmiş; kılıç makas, ok iğne, süngü arşın imiş.
- 2310 Işıklar başta sanki parmak gibidir; ok iğnesi yer yer nişan alır.
- 2311 Ne hoş elbise ki giyenler çıplak kaldı; çıplak değil, belki de canı kurban eyledi.
- 2312 Veya kan almak için cerrah vardır; süngü, ok ve neşter can almak içindir.
- 2313 Yer üzerindeki cesetlerden dağlar oldu, öyle ki yığınlardan göğe çıkılırdı.
- 2314 Kan seli şu kadar akmıştı ki (onunla) gökyüzünün tası dolmuştu.
- 2315 Kader yağmurları ok ve kalkandandır; korunmak ne mümkün, kalp ve ciğerden geçerler.
- 2316 Göğüs kalkanı geçip havayı gözler, yani kadere razı olmuştur.
- 2317 Cihanı kuşatan Behram savaşa girişmişti, sanki kükreyen aslan av bulmuştu.
- 2318 Aç kurt gibi baş ve kelle açıp koyun gibi sürü sürü kovardı.
- 2319 Öyle bir hışımla mücadele ederdi ki vuruşu benzersiz savaşı toz haline getirirdi.
- 2320 Bağırıp kime gürz vursa, Elburz Dağı olsa paramparça ederdi.
- [93a] 2321 Hışımla savurduğu Hint kılıcı kime denk geldiyse parçalandı.
- 2322 Acayip bir şekilde süngü ile çoğalırdı, on on beş kişiyle tek savaşırdı.
- 2323 Ok ile mesafeyi kısaltarak halka felaketi uzaktan yağdırdı.
- 2324 Bazen nârâ, ses ve hücum ile, bazen topuz, kılıç ve vurma ile.
- 2325 Şu denli mücadele edip savaştı ki Tatar'ın işi inlemek oldu.
- 2326 Gece olunca savaştılar, o kavga gittikçe şiddetlendi.
- 2327 Gece oldu bunlar hiç ayrılmadılar, birbirlerinden hiç uzaklaşmadılar.
- 2328 Savaş ve kargaşalık sabaha kadar sürdü, kılıç çevgen ve kelleler top idi.
- 2329 Seher vaktinde savaş meydanı ısınıp vuruşmanın sesi Jüpiter'e ulaştı.
- 2330 Rivayettir ki üç gün gece gündüz iki ordu da vazgeçmedi.
- 2331 Gece gündüz sabah akşam demeden sürekli katletme, vuruşma ve savaş (vardı).

Behram-ı Çubin'in Saye Han'ı öldürmesi

- 2332 Behram, Rüstem ve Sâm'ın²⁸⁶² bile birinin karşısında duramayacağı bin ünlü pehlivan vurmuştu.
- [93b] 2333 Beraberinde saflar alıp yarardı, dolanıp Saye Han'ın kalbini arardı.
- 2334 Üçüncü gün seher vaktinde ansızın Hıta Han'ının safına ulaşır.
- 2335 Saye Han Behram'ın geldiğini görünce ister istemez karşı karşıya geldi ve hücum etti.
- 2336 Bu, abo ve heyhey dedi, Geri dönmeyen her domuzu fena yap, duman et!
- 2337 Bu zalim, yayı çantasından çıkardı, kirişe zehirli iğnesi olan bir ok yerleştirdi.
- 2338 Boynunu uzattı ve düşmanını gözledi, üzengiye bastırdı ve çekip ustaca attı.
- 2339 Kahraman gibi olan çobanın bir tutam değneği engellemesi gibi, Çubin de onu bir oyunla engelledi.
- 2340 Behram, yüce Satürn'e uğursuzluk vermek için yaya ve oka elini attı.
- 2341 Mars (Behram) oku rast gelince, Satürn geri döner ve Güneş'e yaklaşır.
- 2342 Feleğin yedi kalkanını yerle bir edecek bir ok atıldı.
- 2343 Saye Han çini siper tutmuştu, sanki iğnesi bez ucunu delerdi.
- 2344 Aklını toplayınca sinесinden geçti, âlemin kininden vazgeçti.
- 2345 Gölge toprağa düşünce cansız kaldı (Saye Han öldü), ruh yolu belli olmayan yolda cansız kaldı.
- [94a] 2346 Nefes kesildi, kuş kafesten uçtu (ruh bedenden ayrıldı); o arzu ile hevesten vazgeçti.
- 2347 Gönül sevdalarına gözünü yumdu, cihan kavgalarına dilini tuttu.
- 2348 Felek onun da fermanını yazdı, tahtaya hayatının hattını kazıttı.
- 2349 Cihan ona bile borcunu ödetti, hepsi benim derken hiçe sattı.
- 2350 Cihanın verdiği kalıcı sanma! Bir zerre bile olsa geri alır.
- 2351 Alacaklının hakkını vermek zordur, onu ödemeye bak, borcunu azar azar boynundan uzaklaştırmaya bak!
- 2352 Ömrün ambarını delik deşik eden bu iki küstah fareden çok vardır.
- 2353 Eğer doluysa nasıl dopdolu bir ambardır, bu iki gaddar fare hepsini yer.

²⁸⁶² İran kahramanı Rüstem, Turan hükümdarları ve Efrasiyab ile savaşmış, türlü başarılar elde etmiştir. Sâm ise Rüstem'in dedesinin adıdır, onun da çok kuvvetli olduğu rivayet edilir. Ayrıntısı için bk. Nimet Yıldırım, *Fars Mitoloji Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2008, 592-596.

- 2354 Tıpkı sonu olan az gibidir, binlerce yıl da bir an gibidir.
- 2355 Bu evde sonsuza kadar kalmayacağından, ne kadar da gafilisin, sürekli kalıcılık (ahiret) için hazırlık yap!
- 2356 Dün yeryüzüne mülkümdür diyenler, bugün (onların) yüzünü yerde yılanlar yer.
- 2357 Dün cihan malına doymayanın, bugün gözünde bir avuç toz kaldı.
- 2358 Âlem benimdir diyenler, şimdi dert ve gam benimdir diye bağırlar.
- [94b] 2359 Zamanın Kârun'uyum diyenler, şimdi çiçeğim yerden toprak oldu diye bağırlar.
- 2360 Görürsün, can alan bu felek her seher dünyanın harmanına nasıl ateş atar.
- 2361 Yine her gece bu kil bulaşmış meydan, ocak gibi alev ve dumanla dolar.
- 2362 İşarettir, Allah biliyor ki bu koskoca dünya bir tapınaktır.
- 2363 Bağrımıza çok vuran bu ateşlerden eğer pişmezsek çok ham oluruz.
- 2364 Saye Han canını bağışlayınca ordunun işi bizzat bitmişti.
- 2365 Ayak başsız yürüyünce iş yapabilir mi? Cansız beden iş için kımıldar mı?
- 2366 O askerın tamamı kale duvarının dibine at ve çadırı bırakıp geri kaçtılar.
- 2367 Birbirini geçerek kaçarlar, öyle bir kaçış ki kişi (kendi) gölgesini başka bir kişi sanıp ürkerdi.
- 2368 Behram bir iki gün (askeri) kırdı bıraktı, geri döndü ve konakladı, onları rahat bıraktı.
- 2369 Talih bunlardan yana olunca, alacaklılar (ganimet alacaklar) karşısına çıktı; ganimetlerin toplanması için buyurdu.
- 2370 Hazine ve malı öyle yığdılar ki çevresi ağzına kadar doldu.
- 2371 Bundan sonra, beş baş esiri getirdiler, her biri bir ülkenin reisiydi.
- [95a] 2372 Bu tutsaklar sorguya çekilince birinin Han oğlu olduğu öğrenildi.
- 2373 Tutsaklarla birlikte yakalanmış, çok güreşmiş ama sonra yenilmiş.
- 2374 Behram o fetih için çok sevindi, sanki ruhun yarasına merhem sürmüş gibiydi.

Behram'ın Hürmüz'e Hitay askerinin hezimetinin müjdesini ve (esir ettiği) Saye Han'ın oğlunu göndermesi

- 2375 Behram maksadına ulaşınca hazine ve akçeler vermelerini buyurdu.
- 2376 Cevherin hasını, malın en güzelini, atın Arap'ını (en iyisini), güzelin hoş olanını...

- 2377 Misk ve amber on on beş bin olsun, gümüş ile altın hesaplanmasın.
- 2378 Saye Han'ın oğlu ve bu malların hepsini Hürmüz'e bir adamıyla gönderir.
- 2379 Sultan da devletinde nasiplensin diye o fethi baştanbaşa bildirir.
- 2380 Kısra şahı (Hürmüz) bu işten haberdar olunca gönlündeki her türlü kırıklık tamir olur.
- 2381 Sevincinden külahını fırlatır, tahtı süslemeleri için buyurur.
- 2382 Bu Saye Han'ın kız kardeşi, Noşin-revan'ın büyük eşi imiş.
- 2383 Hürmüz Şah'ı doğuran bu eş, şahın gözünde hürmetli ve kıymetliymiş,
- [95b] 2384 Sevinip sükûnet bulmasına rağmen annesinin hatırasından dolayı gönlü burkuldu ve kaygılandı.
- 2385 Han'ın oğlunun da (gelenlerle) birlikte olduğunu duyunca az da olsa sevindi.
- 2386 Yer gösterdi, izzette bulundu; geldiğinde yapabileceğinin üstünde gayret etti.
- 2387 Yanına aldı ve iltifatlar etti, çok ihsanlarda bulundu.
- 2388 Nihayetinde, hem sonsuz mal, hazine ve nimetle, hürmetle ülkesine gönderdi.
- 2389 Sonra Behram'ın gönderdiği hediyeleri şaha bildirdiler.
- 2390 Buyurdu, Behram'ı divana çağırdılar; (şah) Behram'ı şehrin ileri gelenlerinin yanında över.
- 2391 Şahın boşboğaz bir veziri vardı, düşüncesi Behram ile uyuşmazdı.
- 2392 Hasetten fitne koparan bir haber söyler, sanki sazlığa çabuk bir ateş düşer.
- 2393 Şaha dedi ki huzuruna önce ve sonra gelen bu bol hazine ve mal,
- 2394 o hazine ve malın binde biri (bile) değildir; senin hanını öldürünce Behram aldı.
- 2395 Bu söz o an Hürmüz'de işe yaradı, zaten bağışlaması olmayan ve açgözlü bir gaddardı.
- 2396 Hem Han'ın oğlu da şikâyet etmişti, hem de bana pek çok hürmetsizlik etti.
- [96a] 2397 Sonra aceleyle öfkelenmişti için öyle bir şey yaptı ki tatlısını acı, yazını kış etti.
- 2398 Aceleyle gazap cahillerindir, yumuşaklıkla temkinli davranma akıllılarıdır.
- 2399 Akıllılar kötülüğe ihtiyatlı davranırlar, cahiller iyiliğe kötülük yaparlar.
- 2400 Tahammülden uzak olan gazap halinde, cehennem boynundadır derlerse doğrudur.
- 2401 Öfkenin ateşiyle can yakmayan sonsuz cenneti bulacak olandır.

Hürmüz'ün öfkeyle Behram'a mektup yazması ve onu azarlaması

- 2402 Ham Hürmüz o öfkeyle Behram'ın ülkede kötü nam ile anılmasını emretti.
- 2403 Mektup öfke ve hışımla yazıldı ki bu iş halka iyi görünmedi.
- 2404 Hürmet elbisesini çıkarıp (onun yerine) giymesi için bir kadın giysisi gönderir.
- 2405 Ve bir çıkrık alıp iplik dolasın, kendisinden erkeklik namını kaldırsın.
- 2406 Hain insan ülkemde de hain oldu için, âlemde kadından daha kötü olur.
- 2407 Diğer yandan Behram rahattı kadeh kaldırıp şarap içer ve işin sonunu sorardı.
- 2408 Sultanın kayadan sert, kılıçtan keskin mektubu hışımla varır.
- [96b] 2409 Behram-ı Çubin (mektubu) görünce şaşırmadı, çünkü zaten Hürmüz'ün huyunu bilirdi.
- 2410 Elbiseyi giydi ve o çıkrığı bıraktı; sanki onun önünde canı ateşe attı.
- 2411 Buyurdu, o an divanı topladılar; şehrin bütün ileri gelenleri huzura toplandılar.
- 2412 Girip onu o vaziyette gördüler; şaşkınlıktan hepsinin tadı kaçtı.
- 2413 Dedi ki sultan bize izzetler etmiş, şefkatli olduğu için, kula şefkatte bulunmuş.
- 2414 Hepsi başlarını aşağıya eğdiler, kimi ah etti, kiminin gözü yaşla doldu.
- 2415 Padişahsın, devletin var; hepimizden fazla aklın ve bilgin var, dediler.
- 2416 Bu çaba ve gayretle sana bu olsun; peki bize karşılığı ne olacak?
- 2417 Dedi ki öyleyse bugünden itibaren bilin ki ne düşünürseniz düşünün sizinleyiz.
- 2418 Ayrıca Hürmüz'den iyilik ummak olmaz, yanan ateşe düşüp göz yummak olmaz.
- 2419 Akli başında olmayan kimse sultanlık yapamaz, beylik ne kelime, belki çobanlığı bile başaramaz.
- 2420 Pek çok akıllı (kimse), tahtı ve tacı tutamaz; bilgisiz ve cahil nasıl tutsun?
- 2421 Bu iş bilginleri ciğeri kan içinde bırakır, düşün artık pek çok alçağı ne yapar?
- [97a] 2422 Bahta küçük çocuk gibidir demişler, Hak kime verirse (o) can gibidir.
- 2423 Ondan kim gönlünde rahatlık beslerse bulur, kim yok etmeyi seçse talih ondan kaçar.
- 2424 Perviz şimdi akıllı bir yiğittir, onu hemen yanımıza getirelim.
- 2425 Tahtı ve tacı ona teslim edelim, cihandan vergi ve haraç alalım.
- 2426 Hepsi bu işe baş koydu ve şaha ey emirim, ey padişahım, ey âlemin koruyucusu, dediler.

2427 Her ne buyurursan hükmüne boyun eğeriz, ne kadar kaygılanırsan, endişemiz senden dolaydır.

Behram'ın Hürmüz'e karşı isyanı ve Hürmüz'ün yenilmesi

2428 Behram hemen dost gibi davranmayı bırakıp şaha isyanını belli etti.

2429 Sonra o kadar çok yönetim işlerine karıştı ki Hürmüz'e ülkeyi dar etti.

2430 Utanmaz bir biçimde Horasan tahtına geçip oturdu.

2431 Hürmüz bunu duyunca tasalandı, yemeği zehre, düğünü yasa döndü.

2432 (Behram'ın) bu kötü işinden pişman oldu, dışının düşüncesinden eline vurdu.

2433 Atıldıktan sonra ok geri dönse olmaz, yapılmış işlere yok (yapılmadı) dense olmaz.

[97b] 2434 Zaman kişiden yüz çevirince, gece gündüz zararıyla uğraşır.

2435 Hürmüz o kadar çok asker gönderir ki (bu askerler) Umman Denizi'ni demirden kaynatırlar.

2436 Behram'ı boğsunlar diye (orduları) Medayin'den şark diyarına akıtır.

2437 Kader o yola set çekip kapatınca, kaderden yine mağlup olarak dönerler.

2438 Ne kadar çok askeri hazırlayıp gönderdiyse de, yenilip geldi, başaramadı.

2439 Talih uğursuzluk bulduğu için, ne kadar çaba gösterdiyse de (dileğine) ulaşamadı.

2440 Behram günden güne kuvvetlenince çoğu ülke onun hükmüne boyun eğdi.

2441 Kendini gördü, bahtından gurur duydu; tahta ayak uzatmayı diledi.

Acem emirlerinin toplanması ve Hürmüz'ün kör olması

2442 Medayin beyleri toplanınca birbirlerinin içlerini dışlarını araştırarak,

2443 aralarında konuşup Kisra (Noşin-revan) tahtının adını rüzgâra veren (yok eden) bu Türk evladı idi, dediler.

2444 Sıkıntı ve cefasını çoktandır çekiyoruz; vefasından ne gördük ki ne göreceğiz?

2445 Akıllı olan, düşmanı dost edinir, bu kendi dostundan post yüzdürür.

[98a] 2446 Gerçekten de baht bundan yüz çevirdi, taç ve taht bundan kaçtı.

2447 Gör bak öz oğluna ne kötülükler etti! (Oğlu) yollara düşüp ülkeden ülkeye dolanıp gitti.

2448 Bütün hainler kötü huylarından öldüler, bir Medayin ne kadar yardım edebilir ki?

- 2449 Behram bugün yarın ulaşırsa, ister istemez hükmüne boyun eğeriz.
- 2450 Yabancıya Cemşid tahtı düşer; Mars'ın (Behram'ın) yeri güneş tahtı gibi değildir.
- 2451 Bu zalim işin ucundan dolayı oğlu mazlumdur, ecdadının ülkesinden mahrum kalacaktır.
- 2452 Bu konuşmalar biraz tekrarlanınca, onu kesin bir şekilde desteklediler.
- 2453 Hürmüz'ün arkasından kuyu kazarlar, Hüsrev'i getirip şah etmek isterlerdi.
- 2454 (İsterlerdi ki) Kisra köşkü Perviz'in olunca(Perviz) bütün bozuklukları tamir etsin!
- 2455 O gece ansızın Hürmüz'ün yalnız olduğu odasına doğru yol alırlar.
- 2456 Bir yandan halk ayaklanması çıkarırlar, biçare şahı arzusundan mahrum bırakırlar.
- 2457 Tutup bela bağına bıraktılar, bu denli imtihan etmediler.
- 2458 İncelemeyle gözyaşını Nil (Nehrine) döndürdüler, gözüne mil koyup mil çektiler.
- [98b] 2459 Feryat ve ağlaması yardım etmezdi, gözünün pınarı kan ırmağına dönerdi.
- 2460 Haksız yere ettikleri kanlı zulüm, durmayıp (şahın) gözünde sürekli aktı.
- 2461 Sanki bir zalim, kan emici ve adaletsiz (kişi) kuyuya düşmüştü ve feryat ediyordu.
- 2462 Bir kimse başına bir taş bıraktı, imdat dedikçe der ki ey kardeş, aldırma!
- 2463 Zatın kimsenin feryadını duydu mu ki bugün feryadına adalet istersin.
- 2464 Meryem oğlu İsa bir yolda giderken (yerde) yatan öldürülmüş bir insan görür.
- 2465 Derdi ki dün sen kimi öldürmüştün ki bugün gündüzünü gece ettiler?
- 2466 Bil ki onu yarın öldürecekler, çünkü bugün sen ölüden can aldı.
- 2467 Yüzünde yabancı eli olmasın dersen, elini dilini kendine sakla!
- 2468 Zulüm ederim yanıma kalır deme! Sana kalırsa bile oğluna kalmaz!
- 2469 İntikam alan dünya er ya da geç kimsenin hakkını kimseye bırakmaz!
- 2470 Hürmüz'ü bu şekilde yaralayınca o işi sağ salim bitirmeyi dilediler.
- 2471 Şah Perviz'e bir an önce tahta gelmesi için mektuplar yazdılar.
- [99a] 2472 Güvenilir, hızlı, çevik ve koşarak giden bir ulak gönderdiler.

Perviz'in padişah olarak tahta oturması ve Çubin'in hainlik etmesi

- 2473 (Olaydan) habersiz olan Perviz, devrin artık Hürmüz'den yüz çevirdiğini anladı.
- 2474 Dedi ki gönül canın müptelasıdır, memleketi terk etmek hatadır.
- 2475 Medayin ülkesi boş kalmıştır, Şîrîn cihana aferin desin, feleklere övgü yağdırsın!
- 2476 O sırada mübarek şah hiç beklemeden ata bindi ve yanağını tahtına doğru çevirdi (tahta doğru yol aldı).
- 2477 Süratle tahta ulaştı, devletle baht ve makama kavuştu.
- 2478 Tâk ve köşk onun sayesinde şeref buldu, sanki güneş koç burcunu aydınlattı.
- 2479 Güzel yüzünü tahta ve taca yakıştırdı; kötü alışkanlıkları, vergi ve haracı kaldırdı.
- 2480 Bütün bağlı gönüller açıldı, ülke yeme-içme ve mutluluk zevkiyle doldu.
- 2481 Cihanı adaletle öyle inşa etti ki Noşin-revan'ı unutturmuştu.
- 2482 Beylik oyununu başarsa da gönlünde zevk ü sefa işini dört gözle beklerdi.
- 2483 Şahlığa gönül ucuyla bağlıdır, ama heves sultanına canıgönülünden kuldur.
- [99b] 2484 Sorar, Şîrîn'in hikâyesini, nasıl şükür ve şikayet içinde olduğunu, anlatırlar.
- 2485 Meşku'ya tek başına nasıl geldiğini, nasıl giyecekler hazır ettiklerini,
- 2486 sıkılıp şehre ve bağa sığmadığını, kalacak yer olarak dağlık alan istediğini,
- 2487 dağ içinde bir saray yaptıklarını, yayla içinde silah ve kalkan ile
- 2488 nakkaş Şâvur'un onun yanına geldiğini, ona ön ayak olup gittiğini,
- 2489 Ayrıca dediler ki ey âlemin şahı, o âlemin ayı bir ata binerdi.
- 2490 Öyle bir at ki önünden uçan kuş kaçamaz, kükreyen aslan (bile) hamlesine karşı koyamaz.
- 2491 Cihan şahına o atı sakladık, bahane uydurduk, ona vermedik.
- 2492 Şah işitince ah etti ve durdu, elini ısırды ve başını eğdi.
- 2493 Bu dönen felek her gün ne çeşit oyunlar düzer diye hayrette kaldı.
- 2494 Ne yapacağını bilemedi, merhamet etti; Hakk'ın derman olmadığı o derde eyvahlar olsun!
- 2495 Her işin vakti ve zamanı gelmeyince insanoğlunun çabası ve gayreti neye yarar?
- 2496 Dönen dünya vaziyeti görelim, bize bu örtülü şeyden ne ortaya çıkaracak?
- [100a] 2497 Sadıkça sabır yayını kuralım, kastımız oku hedefe ulaştırmak olsun.

- 2498 Kavuşma meclisine yaklaşınca hayal kurup eğlenelim ve sohbet edelim.
2499 Şebdiz'i getirtip canına arkadaş yapar, hiç gece gündüze denk olur mu?
2500 Evet, ay aşkına gece rengi gizlerdi, cevher sevgisine taş saklardı.
2501 O yadigâr atını bulmuştu; o teselli verici, (onun) gamını gidermişti.

Behram'ın Medayin tarafına asker çekmesi ve Hüsrev'in hezimete uğraması

- 2502 Âlemi süsleyen fikir sahipleri demişler ki fikir, fethin ve nusretin anahtarıdır.
2503 Kılıç, Hüsrev'in tacını daha üstün yapmış olsa da, şahlara kılıçtan ziyade güçlü fikir yeğdir.
2504 O esnada parlak fikirli bir asker (düşmanı) mağlup eder, birkaç kılıçla ok kırar.
2505 Özellikle kılıçla fikir arkadaş olursa sultan, Allah'ın yardımıyla galip olur, zafer kazanır.
2506 Güçlü fikirli Behram, Perviz'in ülkeye hâkim olduğunu işitti.
2507 başında şahlık sevdası vardı, tahtı kendisinin sanmıştı.
2508 İran devleti ona tâbi olmuştu, Turanı viran etmişti.
[100b] 2509 Dedi ki Hüsrev, genç, sarhoş ve âşıktır; Kisra tahtı ona layık değildir.
2510 Zihni Şîrîn'in acısıyla doludur, sevgi mumu (ve) dağı içini yakmıştı.
2511 Bir yudum kadehi cihana tercih eder, ünü ve namı çeng ve neye satmıştır.
2512 O fitne çıkararak Perviz babasının gözünü çıkarmasıyla ünlendi.
2513 Bu hainliği babasına yapanın, başkasının yanında kıymeti olur mu?
2514 Yusuf'un nazardan gittiğini nereden bilsin, Yakup'un (Yusuf'a) bakmayı bırakması gerekir.
2515 Ona zincir ve zindan gerekir, çünkü zevk ü sefaya düşkün, sarhoş ve cahildir.
2516 Maksadımız onun zararı değil, bağlanmayı ve öğüdü kabul etmesidir.
2517 Böylece tahtı yönetebilme yeteneğini elde etsin, niyetini kavga ve şerden temizlesin.
2518 Eğer babası gibi katleden olursa, devlet ve ona bağlı halk yine perişan olur.
2519 Şehre ve orduya bu yalan haberi yayıp bütün ülkeyi şaha hain etti.
2520 Ondan sonra şu kadar asker toplandı ki felekler defter olsa yazılmazdı.
2521 Silah, kalkan ve kötü niyetle, koca toplulukla tahta yürür.

- [101a] 2522 Hüsrev'in savaşmaya niyeti olmasını ve her durumda kendisiyle çatışmasını istedi.
- 2523 Ancak devleti şaşırılmış gördü, halkı kendisinden yüz çevirmiş gördü.
- 2524 Bozorgümid'e yalnızken danıştı, bu yönetimin önünü sonunu düşündü.
- 2525 O bilge dedi ki ey şehzade, Allah ömrünü uzatsın!
- 2526 Yaşın küçükse de aklın büyüktür, hazinen ilim hazinesi ile doludur.
- 2527 İki renkli zaman her zaman bilirsin ki nakşî bazen Hotan'dır bazen Zengî'dir.
- 2528 Pergel şekli ki yüz olunca, bazen talih bazen talihsizlik resmeder.
- 2529 Talihli yapınca yüz kere engellense de gitmez; (talihe) yüz çevirince bin çaba fayda etmez!
- 2530 Akıllı (insan) bahtın geri gittiğini görünce gönül yenmek için acele etmesin!
- 2531 Geri dönen yıldız sabrederse, zaten şeref burcundan yine doğacaktır.
- 2532 Sonra o an toprağı tutsa altın eder, elini taş a koysa cevher eder.
- 2533 Saadet Allah'tan kuluna bağıştır, ona zorla ulaşmaya çalışmak hatadır.
- 2534 Kulun yıldız falını gördüm, rakamlar ve kum falı tahtasını aradım.
- [101b] 2535 Şaha eksik fazla bir yıl katanın, sabırla sıkı sıkı tutması gerekir.
- 2536 Sonra uğurlu fal, baht ve kutluluk gelir, öyle ki Feridun, onun parlaklığını kıskanır.
- 2537 Hemen o saatte Perviz Şebdiz'e biner, inat etmedi ve hemen göç etti.
- 2538 Medayin'den ayrılıp yollara düştü, Azerbaycan toprağına ulaşırdı.
- 2539 Gönülünün derdine derman orada olduğundan, ondan dolayı Ermen ülkesine (gitmeye) can attı.
- 2540 Behram'a tahtı ve işi gücü bıraktı, rüzgârının ne doğuracağını bekledi.
- 2541 Burada gerçi daha kıssa vardır, ancak zevk için pay yoktur.
- 2542 Maksadımız Perviz tarihi değildir, ama onun zevk ve sefa saçan aşkıdır.
- 2543 Efsane çok olduğundan bize efsun gerek; inci tanesi çoktur, bizim arzumuz cevherdir.

Hikâyenin başlangıcı

- 2544 Ey can sırdaşı, gönül dostu gel, çünkü senin aşkın yıllanmış, derdin ise tazedir.
- 2545 Cihanı bırak, gönül ve can sohbetini yap; canıgönülden sevgili sohbetini et!

- 2546 Nefes kesilmeden nefis nefesini al, buçuk nefes yakınlık meclisinde arkadaşlık et!
- [102a] 2547 Ne hoş meclis ki sonsuz zevk ve eğlencedir; Musa dost, Hızır sâki olur.
- 2548 Arkadaşı ve sırdaşı meleklerdir, eğittiklerinin hepsi Allah’a bağlı kimselerdir.
- 2549 Felekler sazın sesini duyunca raks eder, melekler şevkinin denizinde dalğıçtır.
- 2550 Yeryüzü bu yudumdan sarhoş olmuş ve düşmüş aşağılık bir şekilde ayaklara yüz sürer.
- 2551 Neşe şarabından herkes sarhoştur, gönül ve can sersem ve şaşakalmış, akıl hayrettedir.
- 2552 Bu mana sonsuza dek o cana tatlı içecek olsun; çünkü deryaları içer, “Rabbim arttır!” der.
- 2553 Gönül bir miktar doyduysan, işaret ver! Ve eğer yapmazsan, hiç olmazsa bir kuru haber ver!
- 2554 Cihan kavmine tatlı (ve) şeker saçan ol! O an Şîrîn ve Perviz bahane olsun.
- 2555 Şâvur Şîrîn’i kasırdan alınca Ermen’e götürdü, sanki cennete huri (götürdü).
- 2556 Şahı bulamayınca pişman olup feleğin bu işine şaşırdı.
- 2557 Salınan serviyi (sevgiliyi) bahçeye gönderip Mehin-banu’dan müjdeleri aldı.
- 2558 Ermen ülkesi müjdelerle dolmuştu, sanki kül ocağı gül bahçesine dönmüştü.
- 2559 Bedene can, saraya huri; gönüllere sevinç, gözlere nur geldi.
- [102b] 2560 Mehin-banu’nun ızdırabı son bulunca bol miktarda malı ve hazineyi sadaka olarak verdi.
- 2561 Şîrîn’e malını ve ülkesini istediği gibi idare etsin diye çok iltifatlar etti.
- 2562 Şîrîn’in nazik gönlünü, (kendi) canından sakındığı için geçmiş olaylardan bahsetmezdi.
- 2563 Sezerdi ki hepsi fattanlıktır, aşk işi divaneliktir.
- 2564 Bu kızlardan da o nazlının duasının sırrını öğrenmişti.
- 2565 Av ceylanı çöl yollarına düşmesin diye (onu) lütuf ve güler yüzle idare eder.
- 2566 Her birinin güzelliği ülkeye bedel o üç yüz kızı geri verdi.
- 2567 O süt sever (Şîrîn), bu tatlı dudaklarla yine karıştırıldı, süte şeker kattı.
- 2568 Yeniden oynayıp neşelendi, zevk ü sefa sürdü.
- 2569 Eğleniyormuş gibi görünse de, yar şevki (onun) canını ve gönlünü yakardı.
- 2570 İçi dert, ayrılık ve yara içindeyken bağ içinde lale gibi gezerdi.
- 2571 Yüreği dertliyken dikenler içine, gül gibi gül bahçelerinin içine girerdi.

2572 Şöyle ki ciğeri aşk ateşiyle paramparçayken zaman zaman ava çıkardı.

[103a] **Hüsrev ile Şîrîn'in birbirlerine kavuşması**

2573 Bir sabah Güneş ve Venüs şeref burcunda (birbirlerine) nasip olmuşlardı.

2574 Ay ile Jüpiter arkadaş olmuştu, âlemin pazarı ondan dolayı ısınmıştı.

2575 Cihan mesut ve talih uğurludur; mutluluklar açık, tasa kapalıdır.

2576 Güzel yüzü güzellik ilinin padişahı olan o ilahi nur (Şîrîn) seher vakti kalkmış,

2577 Tatlı dilli ve padişahlara yaraşır tarzdaki put (gibi güzeldir), resim gibi güzel ve şeker dudaklıdır; yani Şîrîn'dir.

2578 Canının sefadan coştuğunu görür, sanki gönlü sefadan şarap içer.

2579 O gül gonca gibi tenine sığamaz, taşa söylese (taş) zevkinden erir.

2580 Gece düşünde de öyle eşleşir, böylece güneş ile kucaklaşır.

2581 Vaziyeti söyledi; bu haller hile değildir, şüphe yoktur ki alametler hayra döndü.

2582 Ya o hânımı ya da izini görürüm; ya canımı ya da (onun) armağanını bulurum.

2583 O gümüş renkli servi, beraberinde o üç yüz nesrin gülü ile ata binip yola koyuldu.

2584 Zevk ve şevkle avlanmaya giden bu güzele bakmaktan ciğerler paramparçadır.

[103b] 2585 Elbisesi ve yanağı gül renklidir, atı Gülgün'dur; başındaki taç padişahlara yaraşır cinste, bahtı uğurludur.

2586 O peri yüz, bir süre sonra uçunca (ortadan kaybolunca) peri yüzlüler korkuya kapıldı.

2587 Ya Rab, yine tek başına uçtu mu? Uçan kuşa kimse yoldaş olmaz.

2588 Şîrîn, av sırasında acıyla yürür, kızlar da konuşmaktaydılar.

2589 Öte yanda Cemşid gibi yüce, ay gibi izlenilesi ve güneş yüzlü şah Hüsrev (vardır).

2590 Çok sıkıntılar çekmiş olsa da, Ermen ülkesine ulaşmıştı.

2591 Bazen tahtından uzak kaldığı ciğeri kan içinde (çok muzdarip), bazen de sevgilinin derdinden sıkıntıdaydı.

2592 Ama sevilenin menziline geldiği için sıkıntı toprağını üzerinden attı, gönlü ferahladı.

2593 Canın tatlı esintisi zihnine ulaştı, artık ne altını ne de gümüşü hatırladı.

- 2594 Buyurdu; otak kuruldu, ordu orada konakladı. (Hüsrev) bazen yol gözler bazen ah ederdi.
- 2595 Perviz Şebdiz'e şahin gibi binip av isteğiyle hemen uçtu.
- 2596 Ceylan gözünün derdinden ah ederdi, kaplan (onun) okundan "ey Allah" derdi.
- 2597 Gözde cariyeler su gibi koştururlardı, yele ve kuşa at yoldaş olur mu?
- [104a] 2598 Bozkırı ve dağı gezerek avlanarak, solu ve sağı giderek gözleyerek,
- 2599 O güzeller şahı, pek çok dağ ve ova geçtikten sonra oraya varır.
- 2600 O yasemin yüzlü ve gümüş gibi beyaz göğüslü güzellerle birlikte avlanırdı.
- 2601 Bir semiz avın cansız kaçtığını görür, bir cihanı kuşatan onu kovalardı.
- 2602 Öyle bir şah ki (Şîrîn) güneş, onun heybetinden zırh giyinmiştir; dolunay, kulaktaki küpenin esiridir.
- 2603 Yüzünden peçesinin ucunu kaldırmış, ay ve güneşi parlatmış.
- 2604 Çevik atının ayağı bağını koparmış; güneşin eli, onun kemendinin ipine bağlıdır (bir şey yapamaz).
- 2605 Gözünün okları (kirpikler) canı avlamak için her köşeden keman gibi kaşları gösterir.
- 2606 Elbisesi ve yanağı gül renklidir, atı Gülgün'dur; başındaki taç padişahlara yaraşır cinste, bahtı uğurludur.
- 2607 Hüsrev (onu) görünce sersemleşti ve şaşaa kaldı, (bu) nasıl bir âlem ki kendisini unuttu.
- 2608 Şîrîn de Feridun parlaklığında ama ondan daha nurlu bir peri yanaklı (yakışıklı adam) görür.
- 2609 Güzelliğinin zekâtı (Büyük) İskender devleti (eder), yüz Hızır'ın hayatı onun lâlîne (dudağına) fedadır.²⁸⁶³
- 2610 Kadeh tatlı suyu doldurmuş, susamış gönül sonunda cihandan gitmiş (susuzluğu gitmiş).
- [104b] 2611 Yüz güzelliğinde Yusuf *a.m.* heybette Rüstem'dir; görünüşte melek ve manada Âdem'dir.
- 2612 Birbirlerine hayran olurlar, akıl ve can olmayan bir vücut gibidirler.

²⁸⁶³ Hızır ile Büyük İskender âb-ı hayat'ı (ölümsüzlük suyu) aramak üzere yola çıkmış iki zâttir. Hızır yolu bulmuş, İskender ise yolunu kaybetmiştir. Türk Edebiyatı'nda dudak aşığı'nın sevgilide kavuşacağı son noktadır. Âşık, sevgilinin dudağına kavuştuğu zaman ölümsüzlüğe erişir. Lezzetli ve tatlı oluşu, can vermesi gibi özelliklerden dolayı dudak ab-ı hayata benzetilir. Harun Tolasa, *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Akçağ Yayınları, İstanbul, 2001, s. 89. [ilk baskı:1973]

- 2613 Birbirlerine iki maşuk ve iki âşıktırlar; birbirlerine iki münasip sevgilidirler.
- 2614 Birbirine tutulmuş iki fattanlardır, ikisi de Leyla, ikisi de Mecnun'dur.
- 2615 Karşılıklı iki nurlu aynadırlar; birbirlerinin nurunu alırlar.
- 2616 Bu onda görünür ve o bunda görünür, birbirlerine karşı mest ve divane olmuşlardır.
- 2617 Birinin tacı dünyanın haracıdır, biri tahtı ve tacı yağmalanması için bırakmıştır.
- 2618 Birinin çiçeklerinde nergisler açar, biri sümbüllerinden anber saçar.
- 2619 Biri gülden sümbüllerini kaldırmış, birinin gülleri sümbül çıkarmış.
- 2620 Biri cana dudağını servet olarak vermiş, biri aya gerdanını süs olarak vermiş.
- 2621 O aciz, aya zırhlar giydirmiş; bu güneşe bağ bağlamış, düğümler atmış.
- 2622 Ay ve güneş nuru onun yüzünden umar, bunun nuru cihanın yüzünü yıkar.
- 2623 Gözlerinden çeşme (gibi sular) akana kadar gözlerini birbirlerinden ayırmadılar.
- [105a] 2624 Ne Perviz bakışlarını Şîrîn'den çekerdi ne de Şebdiz Gülgun'u geçerdî.
- 2625 Şîrîn bakınca bu iri doğan kim dedi? O kuş değilse çok tuhaf, öyleyse neden uçtu.
- 2626 Bilhassa bindiği at Şebdiz'e benzer, bu sultan Hüsrev-i Perviz'e benzer.
- 2627 Tamam, çeşmede rastladığım o şahtır, bilmediğimden sağ işimi sola çevirdim (doğru giden işimi bozdum).
- 2628 Sakın yine fırsat kaçmasın, hasret yarası ebediyen canımda kalmasın.
- 2629 Dedi ve attan aşağı indi, şahın önünde yer öpüp selam verdi.
- 2630 Hüsrev de bu peri gibi (güzelin) kim olduğunu tahmin eder; öyle bir afettir ki cana ateşler salar.
- 2631 Bu gül yanaklı ay ve Gülgun'un şahı, ya Hüma kuşu ya da mübarek Şîrîn olmalı.
- 2632 Vücudu titredi ve kendinden geçti, eğilip sevgilinin karşısında secde etti.
- 2633 İstediklerine kavuştukları için karşılıklı bu şükür ve secde ettiler.
- 2634 İsteyen iki olsa da istenilen şey tek idi, ondan dolayı secde edilen de secde etmişti.
- 2635 Aşk ile âşık ve maşuk bir olsa, o vakit iki kible uygun olmaz.
- 2636 Evet, o bu, bu o olunca, yol bin tane olsa da secde edilen yer birdir.
- [105b] 2637 Namazı bu zevk içinde kılınca, duayı birbirlerine ettiler.

- 2638 Bunlar bu vaziyetteyken ordu ve askerler geldi, ay ve güneşin bir olduklarını gördüler.
- 2639 Hüsrev'in ordusu bir yana dizilmiş, diğer yanı periler şerefleştirmişti.
- 2640 Gelip görenler hayretler içinde kalırdı, çünkü Hüsrev'i Şîrîn'den ayıramazlardı.
- 2641 Sanki ay ve güneş bize indi, şeref burcunda ansızın birleşti.
- 2642 Yahut Allah'tan yele ferman geldi, Süleyman Belkıs'a gitti.²⁸⁶⁴
- 2643 Sanki dağ ve çöl Mısır olmuştu ve Yusuf ile Züleyha bir araya gelmişti.
- 2644 Gönlü aydınlatan Şîrîn bir adım daha atarak Perviz'e dedi ki ey kutlu sultan,
- 2645 felek (senin) tacından yücelik ister, yeryüzü (senin) tahtından tahta (ulaştıracak) bağı umar.
- 2646 Cihan güzel yüzünden nurludur; tatlı söz, senin saf suyunla tekrar tekrar söylenir.
- 2647 Cihan halındır, ilk başta yüzüm olsun; ay kölendir, ilk önce ben kendim olayım.
- 2648 Biliriz ki size yedi köşesi yedi ülke olan taht bırakıldı.
- 2649 Ancak ey biricik şahların şahı, köle evi buraya yakındır.
- [106a] 2650 Bu lütuf ve kerem benzersiz olmasın, bir an olsun uğurla şereflemdir.
- 2651 Âlemin ona hizmet ettiği Süleyman bile karıncayla zaman zaman sohbet etmiştir.²⁸⁶⁵
- 2652 Yüce nura aydınlık veren güneşin zaman zaman menzili derviş evidir.
- 2653 Şah (Hüsrev) görür ki bu ruha ferahlık veren kişiden öyle bir söz gelir ki işiten can verir.
- 2654 Öyle bir can veriş ki cana can bağışlar, ölüye ölümsüzlük çeşmesini bağışlar.
- 2655 Der ki ey bağımın salınan servisi, gönüller çimenliğindeki gül bahçesi,

²⁸⁶⁴ Belkıs, Süleyman *a.m* devrinde yaşamış, Sebe ülkesinin kraliçesidir. Hüdhüd kuşunun bu ülkenin güneşe tapanların ülkesi olduğunu ona bildirmesi üzerine Süleyman *a.m* hemen rüzgâra emretti ve bir halıyla Sebe ülkesine gitti. Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Tarih-i Taberî Tercümesi I*, Can Kitabevi, Konya, 1982 s. 475. [Arap harfli ilk baskı: İstanbul, 1875-1876 (H.1292)].

²⁸⁶⁵ Hayvanlarla konuşabilme yeteneğine sahip olan Süleyman'ın *a.m* küçük bir karıncayı bile muhatap almasına telmihte bulunulmuştur. bk. 27. Neml suresi 18-19: "Nihayet karınca vadisine geldikleri bir vakit karınca, "ey karıncalar, yuvalarınıza girin, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesinler" dedi. Süleyman onun bu sözüne tebessüm ile gülerek dedi ki: "Ey Rabbim! Beni; bana ve ana-babama verdiğin nimetlere şükretmeye ve razı olacağın salih ameller işlemeye sevk et ve beni rahmetinle salih kullarının arasına kat!" Daha geniş açıklama için bk. Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Tarih-i Taberî Tercümesi I*, Can Kitabevi, Konya, 1982 s. 499-501. [Arap harfli ilk baskı: İstanbul, 1875-1876 (H.1292)].

- 2656 Güzel yüzünün nuru can sabahına fecirdir (sabahın ilk ışıklarıdır), saçın bağı cihanın boynunda saç lülesidir.
- 2657 Lütfundan iki âlem meydana gelmiştir; sana övgü, sözüne aferin olsun!
- 2658 Can senin olunca ten benim neyim olur? Kabul edersen bu misafir senindir.
- 2659 Eşiğine tozun gibi konayım, önündeki sırada it gibi durayım.
- 2660 Şîrîn şah için ikinci kez eğilip (hürmet göstergesi olarak) yer öptü, dua edip övgüler yağdırdı.
- 2661 O sırada Mehin-banu'ya âlemin şahının geldiğini haber vermesi için adam gönderdi.
- 2662 Mehin-banu o haberi alınca, şahların şahının nasıl can attığını bilir.
- [106b] 2663 Silah ve kalkanla hemen ata bindi, şahın karşılamasından dolayı mutlu oldu.
- 2664 Şah yüzünde talihini mübarek gördü, elini öptü ve malını önüne koydu.
- 2665 O kadar inci ve cevher saçtı ki çöl baştanbaşa cevherle dolmuştu.
- 2666 (Mehin-banu) hürmet göstererek (Hüsrev'i) avlusu cennete gölge veren bir saraya götürür.
- 2667 (Sarayın) çatısı gökyüzüne hakir ve aşağı, (sarayın) mermeri ay ve güneşe kederli der.
- 2668 Akli, sınırı ve imkânı el verdiği için bol bol yiyecekler getirdi.
- 2669 Çok ya da az olmasına dikkat etmeden (şahın önüne) pek çok mal ve hazine yığmıştı.
- 2670 Banu hepsini hediye etmişti, övünerek şaha hizmetler ederdi.
- 2671 Şah, Mehin-banu'dan özür dileyip siz bizimsiniz biz sizin diyerek söyledi:
- 2672 Sizi görünce muradımıza erdik, ikimizin de gösterişlere gerek yok.
- 2673 Gaddar felek bize eziyet ettikçe her seferinde sığınacağımız bir kapı oldu.
- 2674 Allah mübarek etsin! Hak geçmişte mübarek etti, yine mübarek olmasını umarız.
- 2675 Böylece düşmandan intikamımı alayım, o an özrümü tamamen dileyeyim.
- [107a] 2676 Eğer Behram-ı Çubin demirden olsa, eriteyim; taşını ve değneğini ateşte yakayım!
- 2677 Mehin-banu der ki ey âlemin sultanı, cihan tendir, âlemin canı da huzurundur.
- 2678 Eğer beden güçsüz olursa can sağlıklı olsun, cihan hasta ise sultan sağ olsun!

- 2679 Eğer o ubin (er öp) ise, sen Cemşid'sin (parlaklık); ve eğer o Behram (Mars) ise, sen Güneşsin.
- 2680 Babanın kapısının kötü kuludur, huzurunda yüzü üzerinde (sürünerek) yürürdü.
- 2681 Onun sayesinde ta ve tahtı buldu, soysuz olduğu için kötü talihi kaldırmadı.
- 2682 Kendi efendisine asi olduğu için, kahrından nasıl kurtulacak?
- 2683 Yok oluşu karıncanın kanadı gibi (değersiz olacaktır), kendi yuvasına havlayan köpeğin hali nasıl olur ki?
- 2684 Ey şahım, bu Ermen ülkesi sağlam yerdir; düşmandan uzak ve güvenilirdir.
- 2685 Birkaç gün ye iç, sabırlı ol ve rahat et; gelecek günler bize ne getirecek görelim!
- 2686 Cihanın ömrü bir nefestir demişler, (bu yüzden) bir nefese bin gam yakışmaz demişler.

Mehin-banu'nun Şîrîn'e iffetli olma hakkında öğüt vermesi

- 2687 Ekinci tohumunu nasıl temizlerse, toprak da onun tanesini (topraktan) temiz çıkarır.
- [107b] 2688 Aslı saf cevher olan, aynı zamanda saf (ve) iffetlidir.
- 2689 Allah saftır, saf kulunu sever; saf kulların yolunu saflaştırır.
- 2690 Mehin-banu saf cevher tutardı, bu yüzden diken ve öp konmasını istemezdi.
- 2691 Hüsrev ve Şîrîn'in durumunu sezerdi, aşkın coşkunluğundan haberdardı.
- 2692 Aşk için açıklık ile perde birdir, aşk derdi aynı zamanda da perde yırtar (utanmazdır).
- 2693 (Mehin-banu), bu iki âsi servinin, pamuk ve ateşin yan yana gelmesinden korkardı.
- 2694 Şîrîn'i yanından ayırmazdı, (onun) ay yüzünden gözünü ayırmazdı.
- 2695 (Mehin-banu Şîrîn'i) güneşi ayın yanına gönderir gibi zaman zaman şahın yanına gönderirdi.
- 2696 Ama kavuşma alevlenmesin diye (onu oradan) abuk ayırırdı.
- 2697 Cihanın hepsine bir nefes demişler, kavuşma anına iki âlem demişler.
- 2698 Eyvahlar olsun, kim bilir nasıl bir nefestir ki onsuz âlem ve insan bir hiçtir.
- 2699 Banu o gönül alan güzeli yalnızken ağırdı, utanarak şu kadar nasihat ve öğüt etti:

- 2700 Ey sultan evladı, devlet sahibi Şîrîn, candan tatlı Şîrîn şeker nerededir?
- [108a] 2701 Bugün güzellik ve tatlılık madenisin sen, bütün güzellerin sultanısın sen!
- 2702 Senin bir tırnağın yüz Cem ülkesi eder, saçının bir kılı âlemin bin hazinesi eder.
- 2703 Senin güzel yüzün canın servetidir, dinin yasaklarından kaçma ve gereklerini yerine getirme ise ziynettir.
- 2704 Nur ve aydınlık dolan yüzün binlerce kez dinine itaat eder.
- 2705 Ondan dolayı güneş her zaman nurludur, böylece hiç kimsenin eli onun eteğini tazeleyemez.
- 2706 Gülün ondan dolayı bir anda rengi solar, böylece ilden ile gider, şöhretini saklamaz.
- 2707 Mücevher sandığı ile onun mührü senin huzurunda hazinedir, yıldız falında burcu felekten yücedir.
- 2708 Sandığın mührünü sevgi eliyle bozarsan, bil ki o zaman burcun yapısı ayakta kalır.
- 2709 Gönlüm bu cihanı kuşatan aslanın sen ceylanı avlamak istediğini tahmin ediyor.
- 2710 Sen ceylanının gözlerini oku, bin aslan ve kaplana darbe vurur.
- 2711 Doğru bildiğim şudur ki o gencin arzusu sensin, başka şeyler bahanedir.
- 2712 Saçının zincirinin divanesidir, güzel yüzünün mumunun keleşbeğidir.
- 2713 Ülkedeki dedikodu ve çıkan haberleri bırakalım; ne diyelim ki bu avı güzel avladın!
- [108b] 2714 Ama korkum dili yağlayıp (güzel sözler söyleyip) bedava tatlı helva yemesidir.
- 2715 Sevgi sona erecektir, çünkü dünyevîdir, bilge der ki şehvet hastalıktır.
- 2716 Gönlünün kuşu senden tane toplayınca, senden bıkar ve başka budağa konar.
- 2717 Henüz (topraktan) çıkmadan taneni çürütme! Ekmekten önce fırına düşme!
- 2718 İşittim ki sarayında hepsi sevilen ve rağbet edilen başka on bin (kadın) vardır.
- 2719 Bin menekşe sümbül ile kokarken, bir gül ile nasıl yetinsin?
- 2720 Ama cevher sandığına uzanacak bir el bulamazsa, o şevkle hayran ve sarhoş kalır.
- 2721 Benden arzuyla istesin, izzet ve hürmetle hediyeler versin!
- 2722 Bu maksada ulaşınca iki âlemde yüz aklığı elde edersin.

- 2723 Eğer o Ay ise biz Güneş'iz ve eğer o Keyhüsrev ise biz Efrasiyab'ız.
- 2724 Nefs itini yenene yiğit demişler, sarayını koruyan başkumandandır demişler.
- 2725 Cana hoş gelen kimi güller koklanır, sonra yabana atılır.
- 2726 Canların karıştırdıkları şerbet nasıl bir şerbettir ki tattıktan sonra yudum gibi saçarlar.
- [109a] 2727 Toprak olmayanlar gül dalını çıkaramaz, temiz olmayanlar aşk işini sürdüremez!
- 2728 Nazlı bir servi olduğun için asil ol! Aşk oyununu seviyorsan, saf ve temiz ol!
- 2729 Şeker dudaklı (Şîrîn) bu sözleri işitince, tatlı şerbet gibi keyif verdi.
- 2730 Görür ki her biri ayrı kıymetli bir incidir, kulaklarına inci gibi doldurdu (kulağına küpe yaptı).
- 2731 O bekaret öğüdünü kendi gibi sever, zaten kendisinin de düşüncesi budur.
- 2732 Utançtan gül yüzünü ter basmıştı, taze nilüfer gibi suya batmıştı.
- 2733 Ondan sonra ezelde ve elette diri olanı (Allah'ı) gönlünden geçirerek büyük yemini etti.
- 2734 Gündüzün kâfuru gecenin amberine, ayın dolunayı ve feleğin çemberine,
- 2735 Mehin-banu'nun saf iffeti, onun için beslediği şefkat (üzerine yemin etti),
- 2736 ve eğer aşk yarası canımı yakarsa, işimin sağı sola dönmesin (işlerim bozulmasın)!
- 2737 O, kanımla dolu kadehi içerse, kesinlikle benden istediğini alamayacak!
- 2738 Ateşte yanarsam yaprak rüzgâra kavuşmasın, yüzsuyunu dökersem (namusuma leke sürersem), başım toprakla örtülsün (öleyim).
- 2739 Banu o yemini ve andı görünce (Şîrîn'in) gözünü öptü ve sözüne inandı.
- [109b] 2740 Çünkü zaten bu konudaki gayretini, erkeklerden daha iyi iffeti olduğunu bildirdi.
- 2741 Bu şah ile o ayın zaman zaman kendi nerede derse orada buluşmalarına izin verdi.
- 2742 Safa meclisi ya da meydan fark etmez, o şah ile o güzeller sultanı,
- 2743 yalnız olmamak şartıyla, gece gündüz topluluk içinde bir araya geldiler.
- 2744 Çünkü bir kadın ve bir erkek yalnız kalınca üçüncüsü elbette şeytan olur.

Hüsrev'in meydanda Şîrîn ile çevgen oynaması

- 2745 Sabahın pehlivanı meydana çıkınca altın top firuze renkli çevgeni getirdi.

- 2746 Tuhaf bir çevgendir; çünkü her seher vaktinde bir altıntopla bin altıntop kıvrılır.
- 2747 Güneşin topu, ateş parçası olan ayın bütünlüğünü dağıtıp göğe yükselmişti.
- 2748 Karmakarışık olan Şîrîn acıyla kalkıp saçını çevgen, gerdanını top yaptı.
- 2749 Bütün elbiseleri padişahlara yaraşır giyindi, salınan servi ok mahfazası ve kemer taktı.
- 2750 Torbadaki okunu kana nakşetmiş, cihanı ok torbasına ve yay çantasına nakşetmiş.
- 2751 Başına Türk gibi bir börk takıp Anadolu'yu ve Türkleri yağmalar.
- [110a] 2752 Işıltılı güzelliği cihanı yakmasın diye güneşine örtü ör
- 2753 Güneşi top, feleği meydan yapıp top ve çevgen getirmelerini buyurdu
- 2754 Ayın kul, Venüs'ün köle olduğu üç yüz ay gibi (güzel) kemerlerini taktı.
- 2755 Her biri farklı renkte giyinerek kimi cilveli kimi şen şakrak kadına benzer.
- 2756 Her birinin güneşe kılıç, aya ok çantası takmış dik başlı bir servi olduğunu görürsün.
- 2757 Avlanacak hayvan kılıçlarından ürker, ok atsalar uçan akbaba korkar.
- 2758 Her birisi bir çabuk koşan (ata) biner, öyle ki gidişi bahar rüzgârının yolunu keser.
- 2759 O mübarek sevgili, bu güzellerle birlikte şahın dergâhına doğru yöneldi.
- 2760 Şâvur koşup Şîrîn'i karşıladı, tozunu görünce gözleri parladı.
- 2761 Yürüyen atının ayağına başını koydu, dedi ki senin uğruna gözlerimden yaş aksın!
- 2762 Gözümün yaşıyla âlem yaşla dolsun, senin gözyaşınla insan hoş vakit geçirsin!
- 2763 Şahın bekleyişi sınırı aşmıştır, kara zülfün gibi huzuru kalmadı.
- 2764 Yüzünden bir işaret görmeyi umar, çünkü o kara zülfün gibi can verdi.
- [110b] 2765 Şîrîn dedi ki ey vefalı yar, yüzünü sürüyerek git buradan, şaha ulaş!
- 2766 Ben kulundan dua ve hizmet götür ki kulunu lütfunun yolunda unutmasın!
- 2767 Giden atlılara ne kadar zahmet olacaksa olsun, çünkü güzelliğinin suyu can bağını sular.
- 2768 Hizmetinde biraz bulunursak; gönül ve can, senin devletinde şeref bulur!
- 2769 Baş ortada olduğu için can (oyunu) oynayalım, yani top ve çevgen oynayalım.
- 2770 Şîrîn Şâvur'a işaret verince, (Şâvur) koşturup şaha müjdeyi verdi:

- 2771 Ey şahım, talihin yıldızı uğurlu oldu, o gönlü aydınlatan ay kapıya geldi.
- 2772 Işığıyla halkı aydınlık içinde bırakır, sen güneşle aynı burçta birleşmek ister.
- 2773 Biraz etrafı gezelim der, yan yana meydana yönelelim der.
- 2774 Saçını çevgen, gerdanını top etmiş; cana oyun ile karışıklık salmak ister.
- 2775 O yakışıklı şah, bunları işitince hemen şahin gibi yerinden sıçradı.
- 2776 Sevincinden ayağa kalkarak dönmeye başladı, sevindi, giysilerini Şâvur'a verdi.
- 2777 Buyurdu, hemen Şebdiz'i hazırladılar; Rüstem-i Zal²⁸⁶⁶ gibi ata binip gitti.
- [111a] 2778 Eline altın bir çevgen aldı, felek topundan öç almak ister.
- 2779 Şîrîn'e karşı şevk ile, binlerce git gel ile ve hücum ile gider.
- 2780 Birbirlerini görünce kendilerinden geçtiler, yüzlerini atların üzerine koyarak secde ettiler.
- 2781 Gönül, varlığını ortaya koyunca, biraz meydan kenarını dolaştılar.
- 2782 Şah görür ki bu uçan kuşlar evde güvercin, avda doğandırlar.
- 2783 Hepsi konuşmada İsa, icraatta Meryem'dir;²⁸⁶⁷ tamamı kadehte Cem, mecliste Rüstem'dir.
- 2784 Atlarını meydan içine sürerler, öyle bir meydan ki can içine ateş saçarlar.
- 2785 Meydan alanı şereflenince, yüz safa ile iki sıra halinde dururlar.
- 2786 Bu yanda ay yanaklı yıldızlarıyla, diğer yanda şah askerleriyle (durur).
- 2787 Sonra sultanın kullarından birkaçı, birkaç da gül bahçesinin gülleri (meydana) girer.
- 2788 Çevgen ile biraz dolanırlar, arada topun başını döndürürler.
- 2789 Şah, çevgenleri baştanbaşa lâl ve cevherle süsletmişti.
- 2790 Ve topa vurdukça cevherler saçılınsın; oradakiler ondan bol bol keyif alsınlar.
- [111b] 2791 Toplar misk ile amber doludur ve döndükçe zihin güzel kokar.
- 2792 Ay Güneş ile meydana gelsin diye şah Şîrîn'e çevgen (oyununu) teklif etti.
- 2793 İnip yer öptü, yine çabucak bindi; çevgeni öpüp hiç çekinmeden eline aldı.
- 2794 Biri dişi ve biri erkek aslandır, atları birbirinden ürkek değildir (ikisi de cesurdur).

²⁸⁶⁶ bk. 695.beytin dipnotu.

²⁸⁶⁷ Meryem'in *a.m* suskunluk orucu ve İsa'nın *a.m* henüz beşikteyken konuşmasına telmihte bulunulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bk. M[ustafa] Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi I*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1985, s. 311-312.

- 2795 Yanlış söyledim, onlar melektir, aslan değil! Biri Belkıs biri Süleyman'dır.
2796 Biri Gülgun ile Güneş'ten daha hızlıdır, biri şebdiz ile doğandan daha hızlıdır.
2797 Yeni Ay evgenlerine yknr, güneş meydanlarına top olmayı diler.
2798 Bunlar bizzat amber sopasıyla topu feleğin emberinden geirirler.
2799 Topu bazen ay bazen güneş vurdu; sonra bazen Cem bazen Cemşid vururdu.
2800 şahin ve doğan biraz oynadıktan sonra, oyunu bırakıp av iin uarlar.
2801 Gülgun ile şebdiz arkadaş olup gece ve gündüz gibi beraber giderler.
2802 Sınırsızca ve ok avlanırlar; bozkır ve l, orman ve dağ geerler.
2803 O kadar ova ve tepeyi yok ederler ki o l mezarlığa evirirler.
[112a] 2804 Bak! Her bir ahu gözü aslandır, bu yüzden hayatta olanlar kan ile kılı sıvarmış.
2805 Gr! Her nazlının mızrağı şişman öküzün zehrine bulaşmıştır.
2806 Yaptığının ejderha olduğunu gördüğü an her yiğit şaşırırdı.
2807 Hükümdar, o avdan armağanı ne olacak diye şirn'i gizlice gözlerdi.
2808 ekici Perviz bir süre sonra şeker saan şirn'i bir mücadele iinde gördü.
2809 Kılı elinde ceylan olmuş şekilde, geyik tavşan yerine aslan elinde gelir,
2810 O cihanı kuşatan ay bu avcılıkla Hüsrev gibi bir hayvanı tuzağa düşürdü.
2811 şah şaşırdı; nk o peri yüzlü, görünüşte nur, heybette ateştir.
2812 Gece olunca, rzgrı şekerden tatlı görünce avlandılar.

Gecenin tavsifi

- 2813 Feleğin tavus (kuşu), bağı terk edince gl bahesine kargayı musallat etti (Güneş kaybolunca karanlık oldu).
2814 Bu karganın kanadı lemi doldurdu, (etrafi) bir yumurta (Ay) kapladı, bin inci (yıldızlar) atı.
2815 Dünyanın kuş yuvasının işi bazen tavus bazen kargadır.
[112b] 2816 Sonra o tavusları gezinti yerinden yuvalarına doğru götürdüler.
2817 Zamandan istediklerini aldıkları iin, gece sakin kaldı.
2818 Parlak güneş seher vakti doğunca, şah kapısına aceleyle koşarlar.
2819 Yine evgen ve topa başlarlar, yine avlanırlar.
2820 Bir aylık zaman dilimini o işe harcadılar, bu işe bir harf dahi sapmadı.

- 2821 Hükümdar Hüsrev, sevgiliyle eğlence için fırsat kollardı.
2822 Dolaşırdı, kolayını bulamazdı; yıldızlar da o ayı gözlerdi.
2823 Avdan döndükleri bir akşam, sevdiceğini muhabbetten uzak, yalnız buldu.
2824 Hüsrev dedi ki ey seher vakti doğan nur, güzel yüzün can gözüne bakılacak yerdir.
2825 Aslanın yolunu kesen gözünden ceylanlar ciğerlerini yakıp ah ederler.
2826 İki âlemdeki fetihleri (senin) ruhun, seninle bir sabah içki içmektir.
2827 Aslan, saçından gevşek toka attı, geyik bağı gibi ateşte yandı.
2828 Pek çok canlının canını alalım; gelin, can için ciğer kanını dökelim!
[113a] 2829 Pek çok kez ava ve savaşa yönelelim; aklın kavrayışına uyalım, eğlenelim.
2830 Seher vaktinden yemeye ve içmeye başlayalım, adaletsiz döngüden adalet alalım.
2831 Nevruz zamanı bahar dönemi olduğu için (o zaman) gökyüzü kutlu olmuştur.
2832 İşin sonunda bize kalan hasret yarası olduğu için, laleden kadehi az tutan değiliz.
2833 Seninle bir sabah içki içmek, iki âlemde ruhun fetihleridir.
2834 O ay, gözünün üstüne parmağını koydu ve (dedi ki) şahların şahının buyruğu gözümün nurudur.
2835 Gece olunca “iyi geceler” dedikten sonra odasına çekildi.
2836 Perviz ise gece kuşu olduğundan, sabahlamıştı.
2837 Gündüz parlak yıldızları seyredip gecedan tan ağarınca kadar yıldız saydı.

Bahar gününün tavsifi

- 2838 Seher, sırça renkli felek, sırça renkli meydandır; dünyaya lale dağıttı, inci topladı.
2839 Cihan o lalelerle gül bahçesine döndü, gönüller güldü, canlar aydınlandı.
2840 Zaman parlak rengi tutmuştu, yeryüzü tanıdık kokuyu bulmuştu.
[113b] 2841 Âlemi aydınlatan güneşti, yeryüzünü yeni gün ile uğurlu etmişti.
2842 Cihana rahmetin etkileri yayılmış, cihanın yaşlısı gence dönmüştü.

- 2843 Sanki alem sura üflenmesini işitmiş ve öldükten sonra yeniden dirilme gerçekleşmişti.²⁸⁶⁸
- 2844 Damardaki kan coşmuş, seher kuşu içki davetine icabet etmişti.
- 2845 Rüzgâra öyle mülayimlik gelmişti ki çürümüş kemiğe can vermeyi dilermiş.
- 2846 Hava İsa'nın *a.m* nefesini rüzgâra bırakmış, bulutlar Hızır suyunu sele vermiş.
- 2847 Kızlarına gelini bitki yapmış, eğlenceye Anadolu halkını, Türk'ü ve Rus'u çağırır.
- 2848 Tan yeli kuaförü amberle tütsü yakmış, çiçekler yanağına allık sürmüş.
- 2849 Yasemin mücevher kutusunu üstübeçle doldurmuştur, şakayık çiçeğinin saksısı ise rastık ile demir sülfatmış.
- 2850 Lale, kırmızı sürmeliğini getirmiş, altını avcunda olan nergis onu gizlemiş.
- 2851 Hükümdarın tahtı bahçe içinde gül gibi açmış; menekşe tavus kuşunun tüylerini deste yapmış.
- 2852 Nesim rüzgârının habercisi deve dikeninin önüne hızlı hızlı gider, bazen nakkaş bazen de süpüren olur.
- 2853 Nesrinden olan ele altından ayak, yanına da süsen bitkisinin çini kabağı yaraşır.
- [114a] 2854 Lalenin jaleyle kanı karışmış, kadeh lâl, şarap erguvan renginde olmuş.
- 2855 Ondan dolayı gonca bakışlardan gizlenir, çünkü kesesi yakut ve altınla doludur.
- 2856 Ayrıca o meclisin sonunda mest ve korkusuzca perde açılır, kese güzelleşir.
- 2857 Şarkıcı meclis içinde seher vaktinde öten kuştur; kiminin sesi yumuşak kimininki ince ve keskindir.
- 2858 Gülün bir an sevinip gönlünü açması için seher bülbülü bin destan okur.
- 2859 Kumru yüz sözle öter, ömrü taze tutsun ki ilkbahara ulaşayım.
- 2860 Turaç (kuşu) bu işareti onun zikri için toplar, onun için gözünü yummadan dünya elini aç!
- 2861 Güller, seher bülbüllerinin iniltisinden, güller onun gönül alışından gülmüşler (açılmış).
- 2862 Ağaçlar neşeli bir halde oynamaya başlamışlar, çiçekler cübbeleri yırtarak açmışlar.
- 2863 Çam fıstığı ağacı baş çıkarıp hayran olur, çınar ve servi ellerini açar.

²⁸⁶⁸ İslamiyette dört büyük melekten üçüncüsü olan İsrâfil'in Allah'ın emriyle sûra üflemesiyle gerçekleşecek olan yeniden dirilmeye gönderme yapılmıştır.

- 2864 (Senin)) budakların hoş rüzgârdır, o yanağa gümüş saçar, böylece zümrüt yaygıyı gümüşe çevirir.
- 2865 Su karışıp bağ ve zincire rüzgâr çekecek kadar feryat eder.
- 2866 Gül, bülbülün beladan ne çektiğini bildiği için benzi utanmaktan kan toplar.
- [114b] 2867 Allah bozkır ve dağı cennet yapmış; cennet bağı cihanı kıskanmış.
- 2868 Cennet sefasını göreyim diyen kişi, baharın sıkıntısız sefasını sürsün!
- 2869 Bu mevsimde topraktan inci yetişir, taşmayan gönül taştan beterdir.
- 2870 Perviz, seher vakti yüz şevkle uyanır, tan yeli gibi erken kalkar.
- 2871 Şâvur'a dedi ki ey kâmil üstat, uğurlu gün bugündür, habersiz olma!
- 2872 Cihana nefes verelim, adalet alalım; bu ölümlü ömre bir nefeslik azık alalım.
- 2873 Git bir çimenlik seç; malzemeni ve tahtını oraya götür, mutlu et!
- 2874 Ne kadar çok adet ve usul bilersen, yeryüzünde göğün yıldızını (ve) ayını o kadar tertip edersin.
- 2875 Cennet süsü gibi süsle; çünkü öyle cennet (ancak) huri yeri olur.
- 2876 Allah dünyayı öyle düzenlemiş ki Mani resmi bile canına derman ister.
- 2877 Sen de yeryüzünü hatasız bir şekilde nakşet ki o çini nakş bile ona bir an meyletsin!
- 2878 Şâvur şahın önünde yere eğilip selam verdi; hayırlı işi sonraya bırakmadı.
- 2879 Bir güzel ve gönlü ferahlatan bostan bulur; öyle bir bostan ki gören ikinci cennet sanırdı.
- [115a] 2880 Yaban gülü, gül, reyhan ve sümbül; kumru ve bülbül sesleriyle doludur.
- 2881 Çimenlerin çevresi salınarak akıp giden sudur, pınar ve çeşme havuzu padişahlara yaraşır biçimdedir.
- 2882 Cennet bahçesinin beyazı onun tabağından nurlanmıştır, suyu saf kevser suyundan temizdir.
- 2883 Üstat Şâvur o yeri öyle bir süsledi ki gören cennet kuruldu (sanır).
- 2884 O kadar çok şeker ve bitki akıttı ki yeryüzünün her bitkisi şeker oldu.
- 2885 Toprağa o kadar çok gül suyu saçmıştı ki su, gül suyunu hesap edemezdi.
- 2886 Kameriye, çadır ve otağ kuruldu; köşk kubbesi, dergâh tahtı koyuldu.
- 2887 Gözün ulaşabileceği yere kadar gül ile harmanladı, sanki dağı ve taşı gül bahçesine döndürdü.
- 2888 Havuza hoş, temiz, şeffaf ve parlak inci ve cevher döktü.
- 2889 Ve yansıması gölgeliğe ışık verip gökyüzündeki yıldızlara benzetirdi.

- 2890 İki yanda iki süslenmiş tahtı parıldayan havuzun üzerine düzgünce yerleştirdi.
2891 yeniden her tahta cevherler koydu, öyle ki nurundan gözler kamaşırды.
2892 Bostanı, öyle süsledi ki cennet görse kendi kasırları sanırdı.
[115b] 2893 Her usul ve adet tertip edilince elbette sultan ulaştı.
2894 Hüsrev o hazırlığı çok beğendi, Şâvur'a sonsuz övgüler yağdırdı.
2895 Dedi ki şimdi o can menziline git; yel olup Süleyman'ın *a.m* menziline ulaş!
2896 Ama ey nazik dost, yavaş es; çünkü o nazik sevgili yele dayanamaz.
2897 Vezir olduğundan her işe çare sendendir, yara senden dolayı olur, bu yüzden merhem ulaştır!
2898 Hüdühüd (kuşu) gibi gidip sırrı açığa kavuştur!²⁸⁶⁹ Karıncadan sözü ve arzuyu ulaştır!²⁸⁷⁰
2899 Kalanını sen söyle; çünkü bağışlayacak olan sensin; gönlüm sensin, gönül ve can senindir.
2900 Şâvur başını eğip selam verdi ve ayağın kaldırdı (huzurdan çekildi); çünkü fırın ısınınca ekmek pişer.
2901 Diğer tarafta zamanın nakış güzeli seher, gecedен kalma sarhoş gibi uyanır.
2902 Geceki sözün tekerlemesi dilindedir, gözünde kavuşmanın hayali,
2903 kendini binlerce renkle süsleyip gözünü kapıya dikmişti.
2904 O ruh koruyan elçiler gelsin diye, haber diye sayıklayarak sürekli şeker döker.
2905 O sırada üzgün Şâvur geldi, selam verip dedi ki ey hayırlı dost,
[116a] 2906 Günün aydın ve Nevruz'un mübarek; yıldızın uğurlu ve günün mübarek olsun!
2907 Cihan güzelliğinin güneşiyle aydınlansın, felekler ışığından gül bahçesine dönsün!
2908 Perviz şah selamlarını iletir, gözü senden başkasına bakmaz oldu.
2909 Kulluk yerine duadan medet ummayı bırakıp devlet yerine senin tozundan medet umar.

²⁸⁶⁹ Hüdühüd (çavuş kuşu), Süleyman'a *a.m* onun haberdar olmadığı Sebe halkından bilgi getirmiştir. 27. Neml suresi 20-24.

²⁸⁷⁰ Hayvanlarla konuşabilme yeteneğine sahip olan Süleyman'ın *a.m* karıncayla konuşmasına telmihte bulunulmuştur. bk. 27. Neml suresi 18-19: "Nihayet karınca vadisine geldikleri bir vakit karınca, ey karıncalar, yuvalarınıza girin, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesinler, dedi. Süleyman onun bu sözüne tebessüm ile gülerek dedi ki: "Ey Rabbim! Beni; bana ve ana-babama verdiğin nimetlere şükretmeye ve razı olacağın sâlih ameller işlemeye sevk et ve beni rahmetinle sâlih kullarının arasına kat!" Daha geniş açıklama için bk. Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Tarih-i Taberî Tercümesi I*, Can Kitabevi, Konya, 1982 s. 499-501. [Arap harfli ilk baskı: İstanbul, 1875-1876 (H.1292)].

- 2910 Kerem sultanı olduğundan keremde bulun! Sıkıntıyı gidermek için bir adım at, çünkü sıkıntı giderensin!
- 2911 Tatlı Şîrîn (bunu) işitince ciğerindeki kan içtenlikle coştı.
- 2912 İçindeki sevginin coşkunu dışarı vurdu, ayağa kalkıp elini başına koydu.
- 2913 Hemen o an Gülgün'a bindi; Gülgün, baharın yanağına gülgüne (allık) gibidir.
- 2914 (Şîrîn) baharın dört bir yanına bakınca âlem (onun) yanağından lale bahçesine döndü.
- 2915 Servi, bostanda salınıp yürüdüğü için kumru ve sülüne figan ettirdi.
- 2916 Sular karışıp coştı, çiçekler ortaya çıktı, sanki aklı başına geldi.
- 2917 Tatlı esintisi sümbülü ferahlattı, menekşe beynini amberle doldurdu.
- 2918 Seher vakti yanağı gül bahçesini tazeleyince her bir dikenden bir taze gül açtı.
- [116b] 2919 O sırada üç yüz gönül ferahlatan (kız) hazırlanmış, canıgönülden güzele (Şîrîn'e) itaat etmişti.
- 2920 Şah (Perviz), dolunay olacak ayın güneşi karşıladığı gibi koşup güzeli (Şîrîn'i) karşıladı.
- 2921 Karşıdan birbirlerini görünce uzaktan selamlaştılar.
- 2922 Sanki Mecnun Necd Dağı'na ulaştı, iki tarafta Leyla secde etti.
- 2923 Secde vaktinde akıl başa gelince gönül ve can coşmaya başladı.
- 2924 İnci ve cevherleri paylaştılar, cevher ne kelime, her biri apaçık bir yıldızdı.
- 2925 O üç yüz yaban gülünü ele, üç yüz tabak altın ve gümüşü getirmişti.
- 2926 Eşsiz inci ve şeffaf lâl ve nuru konuşan yakut doludur.
- 2927 Sanki Ay gibi olan şahın ayağına yıldız saçtılar.
- 2928 Sultan yaradılışının melek yüzlüleri, cihan şahının peri gibi kulları,
- 2929 taşa toprağa eşit olacak kadar cevher ve yakut saçtılar.
- 2930 Gönlü cezbeden Perviz bir tahta, diğer tahta da taptatlı Şîrîn geçer.
- 2931 Yanağını görünce havuz titredi; arzu ateşi, denizi su havuzuna çevirdi.
- [117a] 2932 Yanağı, havuzu rengarenk ve parlak yapar; öyle ki yansıması tavanı gül bahçesine çevirir.
- 2933 Bu taht, taç, lâl, inci ve mercan; bu havuz, yeşillik, bağ ve gül bahçesi,
- 2934 parlak ve gönül aydınlatan olsa da yüzü nuruna göre toz gibi göründü.
- 2935 Güneş ortaya çıkınca yıldız kalmaz, gündüz olunca ayın ışığı nasıl kalsın?
- 2936 Altın ve gümüşten tahtlar kuruldu, ay yüzlüler Venüs gibi oturdu.

- 2937 Peri yüzlülerin kimisi oturdu, kimisi karşıda saf tuttu.
- 2938 Sanki Hızır'a ölümsüzlük suyu ulaştı, yahut Süleyman *a.m* Belkıs'a kavuştu.
- 2939 Sevinçli Şâvur karınca gibi hizmet etmek için çevik bir şekilde hazırlanmıştı.
- 2940 Bir yanda şahın ay yüzlü kulları, diğer yanda ayın yıldızları şeref (burcunda dizilmiştir).
- 2941 O köşk, bu kullar ile huriden dolayı (orayı) gören huri ve genç delikanlılarla dolu cennet sanır.
- 2942 Akıl seslendi: Ömrü, rüzgâra vermeyin (boşa harcamayın)! Cennette şarabın mubah olduğunu bilin!
- 2943 Sâkî, gümüş gibi kolu sıvadı, yasemin simâlılar bacaklarını ortaya çıkardı.
- 2944 Gümüş (gibi parlak) bilekliler altın ayağı (altın saplı kadehi) sürüyüp lâl dudağı (şarabı) döndürür.
- [117b] 2945 Bir iki (kez) nur ateşinin çevresinde dolanınca, benzi nur ateşini güle benzetti.
- 2946 Şarkıcılar söz ve dua ile başlayıp çalgılı türkülü eğlence düzenledi.
- 2947 Şahın üstat bir çalgıcısı vardı, öyle ki sözünden Venüs feryat ederdi.
- 2948 Coşkulu ses bir başlasa, pek çok can ten cübbesini yırtardı.
- 2949 Ud ile şarkı söylese, hem meclis hem de saz odun gibi yanardı.
- 2950 (Musikide) gam nefesi zehrine çare olurdu, mızrabından yaraya merhem ulaşırdı.
- 2951 Lütfuna her nitelikten bir parça, on iki burç ve altı yönden koymuştu.
- 2952 Her burcun rast makamını, ve o perdede (sesin tizlik ve peslik derecesi) saat sırasını bilirdi.
- 2953 O burcunun makamının saatinde çaldığında, gönülden göğe yol ederdi.
- 2954 Edvarda (eski musiki eserlerinde) adı zikredilmiştir, adı meşhur Baribed olarak anılır.
- 2955 Şahın eski kafadar arkadaşıydı, hem sohbet arkadaşı hem de dostuydu.
- 2956 Şah işaret edince sazı eline aldı, başlangıçta uşşak dörtlüsüne neva makamına²⁸⁷¹ başladı.
- 2957 Telden öyle ah ve figanlar çıkardı ki bir tel ile bin gönül ve canı bağladı.
- [118a] 2958 Sözlerini nevrüz makamında söyleyip Perviz dilinden gazeller okudu.

²⁸⁷¹ Musikide uşşak dörtlüsüne rast beşlisi ilâvesiyle meydana gelen basit makam.

Baribed'in Hüsrev'in dilinden duruma uygun gazel okuması

- 2959 Yine saadet rüzgârını canımıza ulaştırdı, böylece aşına olduklarımıza şeref hüması (hüma kuşu) kondu.
- 2960 Cihan güneşi otağımıza geldi, ayın gölgeliği gölgemize eğilse tuhaf mıdır?
- 2961 Eğer gökyüzü dergahımıza hizmetler ederse, bugün menzilimiz gökyüzüne yeryüzü döşenmiş yerdir.
- 2962 Huri, ağır suçunu bilsin ve cennet kusurlarını anlasın, bostanımıza bakarsa cennet bahçesidir.
- 2963 Niyet okları dost kaşının yayından atılınca, havadis okları kemanımıza kurban olsun!
- 2964 Cem kadehini doldur, küpün (şarap küpü) işlenmemişini göster, çünkü dünya canımıza çok kahr zehri içirdi.
- 2965 Biz binlerce yıl geçse de güz yelinin gül bahçemize zarar getirmeyeceği o bahara eriştik.
- 2966 Baribed sözünü tamamlayınca oradakiler akıllarını oynatmıştı.
- 2967 Sevgilinin güzel bir çengi (bir müzik aleti) vardı, (bu çeng) neyi, udu ve çengi ateşe verirdi.
- 2968 Nefes bakımından İsa *a.m* ve mana bakımından Hz. Meryem'di; sesi Davud'un *a.m* sesine eşdeğerdi.
- [118b] 2969 Bahtını Venüs'ten, güzelliğini aydan alırdı, adı Negisa idi ve tadı şekerdendi.
- 2970 O gül bedenli servi (Negisa), bu gönlü dinlendirene bir an çengini eline alması için işaret etti.
- 2971 Dostlardan bir ihtiyar eğilip selam vererek eline aldı ve tutkuyla kederli bir ses çıkarır.
- 2972 Boynu eğilmiş, beli bükülmüş, yüreği delinmiş, bağı sökülmüştü.
- 2973 Başından ayağına kadar kırık olsa da nigâr makamıyla doluydu ve beste nakşı (okurdu).
- 2974 Her ne kadar ihtiyar görünümlü olsa da gönlü gençtir. Gümüş kalemler onu tel tel toplardı.
- 2975 Fıstık dudaklar ona fındıklar verir, onu yanlarına çekip sevinirlerdi.
- 2976 Kalan saç çok azdı, başı keldi, kucaklayana utanarak arkasını dönerdi.
- 2977 Yüz üzerinde seyredilecek çok hat vardı, yüzündeki bu hatlar yüzünün dörtte birini kaplamıştı.
- 2978 Negisa onu kucaklayıp eğlence yerini Venüs gibi şereflendirdi.

2979 Ağzını açıp çengin her telinden söyledi, sevgilinin dilinden gazele karşılık gazel okudu.

Negisa'nın Şîrîn'in dilinden duruma uygun nazire okuması

- 2980 Dokuzuncu göğün hüma kuşu eşiğimize ayak mı bastı da beyaz doğan yuvamıza ulaştı.
- [119a] 2981 Güzel yüzünün güneşine gül düşse zerreden daha azdır, bu güneş ki gökyüzümüze eğilip selam verdi.
- 2982 Cihan bağışlayan şah bahtiyarlığımıza ulaştığından beri, zamanın arzusuyla can muradını bulduk.
- 2983 Bu servi ayağı bize Miraç'ın son noktasıdır; zaten cennetteki sidre ağacı merdivenimizin ayağına kıskançlıkla bakar.
- 2984 Felek tavusu gelse gül bahçemizde aciz bülbül gibi kalacağı o güle ulaştık.
- 2985 Yuvamıza canıgönülünden yağmasın, çünkü Hânımın ayağı hanedanımıza geldi.
- 2986 Dişi geyik yavrusu gazeli bırakınca o ahulara ah ve inleme düştü.
- 2987 Perviz bu çeng sesine ateşin neye ulaşması gibi yanardı.
- 2988 Baribed Negisa'nın çengini gördüğünde Davud *a.m* ve İsa *a.m* gibi ses ve nefes birlikte olur.
- 2989 Hemen o an udu akort etti; neyle meşgulsün? Boş durma, ateşe düş!
- 2990 Aşk kanunuyla manayı bilir, sesinin şifa bakımından doyurucu olması gerekir.
- 2991 Şah uygun bir şarkı talep etti, karşı çıkmadı, perdesini rast makamında söyledi.
- 2992 Şeyhî'nin söyleyeceklerini tamamlanması için bu incinin şiirini düzenledi.

[119b] Baribed'in münasip bir gazel okuması

- 2993 Göz yüce cennetten geçse tuhaf mıdır? Çünkü can gözü bugün Allah'ın tecellisinin nuruyla aydınlandı.
- 2994 Devlet gölgesi senin çehrenden başıma geldiği için parlaklığının şevkiyle yansam Tuba ağacının gölgesi gerekmez!
- 2995 Allah'ın tecellisinin nurlarına nasıl gücü yetmiştir; öyle ki ya Rabb, gönüller Musa'nın *a.m* Tur Dağı'ndan sağlamış.
- 2996 Alçak nefisli olup cihana senin ayağının toprağını vereyim, bilgili olan bilir ki bu dost mülkü dünya inancından yeğdir.
- 2997 Ona ulaşan nefes ne hoştur ki ömrü Hızır gibi ölümsüz oldu, İsa'nın *a.m* üflemeyle dirilen de böyle bir andır derler.

- 2998 Ey içki dağıtan, ölmeden önceki an bitmeyen şarabı getir! Cennette de doğrudan ayrılmama, sürekli ibadet etme ve dinin yasakladığı şeylerden kaçınmayla elde edilecek budur!
- 2999 Alnına düşen saç yaralı gönlüme kaşında bir köşe verirse, gönlüm bu fethi Kisra Sarayı'na tercih eder.
- 3000 Baribed'in udu bu ateşi yakınca sanki gönüller neyini ateşe bıraktı.
- 3001 Negisa hemen çengi eline aldı ve gönül sesini yumuşattı.
- 3002 İki şah birbirlerine naz ederken küçük ağızlı bozorg makamınca çaldı.
- 3003 O uğurlu sevgili, aslanın cevabını sevgilinin ağzından beste nakşını okur.

[120a] **Negisa'nın nazire okuması**

- 3004 Allah'ın yarattığı ne hoş tecelli nurudur; öyle ki melek görse yüce cennetten cennet ister.
- 3005 O yüzünü gösterdiğinden beri gönül cennete gözlerini yumdu (cennetten vazgeçti), manevi şekli görmüşken Mani'nin resminden ne elde edilebilir ki!
- 3006 Güzelliğinin harmanı cihanı başak toplayan yapsa tuhaf mı? Çünkü bilgiliye onun her bir tanesi dünyadan daha iyi gelir.
- 3007 Ok atan bakışının sihri züht elbisesini yırttı, eğer bir oka tahammül etmezse takva zırhına nasıl dayanacak?
- 3008 Sadık sabah olsa da yüzünden yüz suyunu (onur) ister, çeşmesi dolu olmadığı için kuru davadan ne elde edebilir ki?
- 3009 Dünya ve insan, saba rüzgârı Leyla'nın güzelliğinden örtüyü bir an kaldırdığında Mecnun'un nasıl akıllı olduğunu bilirdi.
- 3010 Gönül boyun havasında pek çoğu yüce ihsandır, zaten onun gözünde senin tozun cennetten ve Tuba ağacının dalından daha iyidir.
- 3011 Negisa sazının sesini kısıncı, şah geceden kuşluk vaktini ayırt edemez oldu.
- 3012 Şu şekilde dert ile ah ederdi ki taht ve dergah (onun şiddetiyle) sallanırdı.
- 3013 Şarap, şahlık, aşk ve gençlik; özellikle gönül alıcı hem de destansıdır.
- 3014 Bu duruma kim dayanabilir? Sabır ve takâta nefes yetmez.

- [120b] 3015 Gönlü aydınlatan Şîrîn acıyla ciğer yakan âh çekerdi.
- 3016 Gönlünü ve canını aydınlanıp gider ve gündüzünü Perviz'e atar.
- 3017 Banu yine öğüdünü hatırlardı, akıl işinin özüne batıp varırdı.
- 3018 Şah nekadardaki çok inler ve ah ederdi; ay cevap verirken feryat eder.

- 3019 O, ciğerlerin cübbesini yırtınca, bu, yüzünü yere toprak ederdi.
3020 Yüzünün şevkinden dili tutulsa konuşmasa da, bakışarak alışveriş ederlerdi.
3021 Utangaçlığından dili dutulsa, o anda beden dili doğru ve düzgün konuşur.
3022 Kaş ve gözle işaretleşerek soru ve cevabı birbirlerine vaziyetlerini bildirirlerdi.
3023 Arzularına kavuşuncaya.kadar devam ettiler; böylece feleğin kadehi turunu tamamladı.

Gecenin tavsifi

- 3024 Lacivert bağ (gökyüzü) bostanına yaseminler (yıldızlar) saçınca, sarı gül (güneşi) topladı.
3025 Felekler çimenliği (yeryüzü) süslendi, yeryüzünün gül bahçeleri ganimet buldu.
3026 Gündüzün kadehini doldurdular, gecenin köşkünü hazırladılar.
[121a] 3027 O güzeller güzeli şah (Perviz) ayağa kalkıp şahın (Şîrîn'in) önünde eğilip "ey güzel han" dedi.
3028 Bu sonsuz yiyip içme sana daimî olsun; sohbet arkadaşın Jüpiter ve Ay sâkı olsun!
3029 Güneş, meclisinde altın süs olsun, şafak şarap, yeni Ay kadehin olsun!
3030 Şaha zahmetler getirdiğimizi biliriz; ama biz yorgun olmamıza rağmen rahatlar getirdik.
3031 Sohbetinle ruhumuz rahata erdi, senin devletinde iki alemin zevkini tattık.
3032 İznin ile ağırlığı kaldıralım, emredin sıkıntıyı def edelim!
3033 Şah o sırada zevkten şaşkın ve sarhoştur, ne var ne yok'tan habersizdir.
3034 Eziyet eden dünyanın vefasını görüp bir anda bin yıllık sefa sürerken,
3035 Bu sözle öyle dert ile bir ah etti ki taht ile dergah ateşte yandı derdin.
3036 Dedi ki ey insanın ateşi, alemin nuru, sözüyle cana yara ve yaraya merhem (olan),
3037 Nasıl bir merhem ki bu cihanı ateşlerde yaktın; ahımın dumanı dünyayı boyadı.
3038 Nasıl bir sözdür bu sultanım ne dersin? Ben kulunu koru, hânım ne dersin?
3039 Yüzün olmadan ben bir nefes olsam, cennet bostanını kafes olarak görürüm.
[121b] 3040 Bir an senden ayrı düşersem, kendi vücudumdan eziyet bulayım!

- 3041 Yüzünün nurundan zerre kadar uzak olursam, gözüm gündüze karanlık desin!
- 3042 Ey gönlü aydınlatan sevgili, bu kavuşma içerisinde yanan, ayrılık ateşine tahammül eder mi?
- 3043 Kavuşma gülünden dolayı ah eden ve inleyenin ayrılık dikeninde huzuru kalır mı?
- 3044 Zavallı bülbül gül ile birlikte, ama ayrılık ve kavuşmaya tahammül edemez.
- 3045 Diken, o ayrılıkta eziyet ettiği için kavuşma sırasında korkudan feryat eder.
- 3046 Ey hânım, kulunum, kanıma girme! Gel! Gitmek ne demek, cana cansın, yanıma gel!
- 3047 Dilber dedi ki ey alemin sultanı, cihan tendir, vücudun da alemin canıdır.
- 3048 Senin yanından ayrılmak isteyen ayrılığın eziyetini çekse bu ona revadır!
- 3049 Bu candan ayrılmak isteyen her canın başından hastalık eksik olmasın!
- 3050 Senin gibi güneşten yüz çeviren gönle, gece ve gündüz bir olsun!
- 3051 Pek çok gitmek gelmeleri bitirir, pek çok kaygı da gülmeler getirir.
- 3052 Dünya işinin tek biçimde olmadığını bilirsin, gece gündüz gam ve mutluluk birlikte.
- [122a] 3053 Eğer seven (kişi), sürekli ayrı kalırsa, özlem ateşi dünyayı yakar!
- 3054 Ve eğer maşuk (âşık olunan) kavuşmaya her zaman izin verseydi, aşığın vücudunun ayakta duracak hali kalmazdı.
- 3055 Gece olunca güneş gibi gözlerden kaybolursam, seher vakti doğup kapına yüz süreyim.
- 3056 Güneşin bu denli doğrulukla yine de her gece güzelliğini örtüyle kapattığını görürsünüz
- 3057 Sabah ve akşamı muhafaza ettikçe dünya itidali ve düzeni bulur.
- 3058 O Ay, “iyi geceler” dedikten sonra uykuya daldığı odasına doğru yol aldı.
- 3059 Hüsrev onun arkasından şaşkın ve dermansız bakakaldı, duvar nakışı gibi cansız kaldı.
- 3060 O gece ikisi de şaşkın, sabaha kadar akli başından gitmiş ve cansız bir halde kalırlar.
- 3061 Bunun nergisleri seheri bekler, onun okları seherlere nişan alır.
- 3062 Bu bekleme ateşinde yanmış vaziyettedir, o ise gönlünü mum gibi yakmıştır.
- 3063 O iki nur seher vakti yine kalkıp birbirlerini görmeleriyle mutlu oldular.
- 3064 Ruhü şarapla fethedip sabahı “iyi sabahlar” yaptılar.

- 3065 Eğlence ve yiyip içme vakti olduğundan, o sultanlara layık içki sofrası yeniden kuruldu.
- [122b] 3066 Gönüller yine zevkle coştı, bülbüller yine sevinçle ötmeye başladı.
- 3067 Bazen naz ve yakarma, bazen çalgı; bazen yanık ses bazen başlangıcı.
- 3068 Dünyadan vefa görünce, gece olunca da sefa sürmeye devam ettiler.
- 3069 Gecedен sabaha kadar dert ve hasret içinde, seherden geceye kadar da yiyerek ve içerek zevk içinde kaldılar.
- 3070 Her gece feryat eden bülbül olurlar, seher vakti gül gibi açılırlar.
- 3071 Her gün başka bir çimenlikte servi, yaban gülü ve yasemindeymiş gibi salınırlardı.
- 3072 Ama zevk ve sohbeti dahi perde arkasından (utanarak) yaparlardı, aralarında bakışmaktan başka bir yakınlık olmamıştı.
- 3073 Bakışmaktan o kadar çok lezzet alırlardı ki şeker tadını aramazlardı.

Hüsrev ile Şîrîn'in Aras Nehri'ni seyretmek için gitmesi

- 3074 Bir gün uğurlu bir yıldız olan şah, yani güneş görünömlü Hüsrev,
- 3075 O güzeller güzeli şah (yakışıklı Hüsrev), ata binmiş ve gezip görme niyetiyle yola çıkmıştı.
- 3076 Yanında şahı olanın gezip görülecek yeri olur.
- 3077 Bozkır ve dağları bir yerden bir yere gezip bağı bahçeyi seyrederdiler.
- [123a] 3078 Sakin yeri ve havası güzel olan Aras adındaki nehre ulaşırlar.
- 3079 Nehrin, gönül derdine yetecek ve şifa veren, saf ve temiz bir su olduğunu görürler.
- 3080 Nilüfer ve süsen çiçekleriyle, etrafı yeşillik ve gül bahçeleriyle dolmuş.
- 3081 Mest eden nergis güle karşı gözünü açmış, çiçekler üst üste sıralanmış.
- 3082 Lale, lâl gibi olan dudaklarını sunuvermiş, şebnem ona diş incisini sunmuş.
- 3083 Gözün görebildiği kadar yeşillik ve gül bahçesi (vardır), arasında da o temiz ve parlak nehir akmaktadır.
- 3084 Bu iki şah orayı beğendi, otağ kurulması için buyurdular.
- 3085 Şahlık tahtı kuruldu, Perviz tahta geçti, hemen eğlence kıyafetlerini hazırladı.
- 3086 Talih ve bahtı buldukları için o gün iki tahtı bir etmişlerdi.
- 3087 Bir huri ve bir gılman etrafa dizilmişti, sanki cennet bahçesinde kapıcıydılar.
- 3088 Baribed uduyla, Negisa sözü ve sazıyla arkadaş olmuşlardı.

- 3089 Şîrîn'in dudağından o su cennet havuzuna dönmüş, içinden çıkan kamışları şeker kamışı olmuştu.
- 3090 Bu lâlin lezzetini hayal ettikçe şekerden ağzı sulanıp şekerle dolar.
- 3091 O gül suyunun dudağına karşı susamış gönüllerin suya yutkunması gibi yutkunur.
- 3092 Dost udî şahın o haline münasip bir gazele başladı.

[123a] **Baribed'in münasip bir gazel okuması**

- 3093 Gönül ve can o mercan gibi kırmızı dudağa kuru bedenine cana susadığı gibi susamıştır.
- 3094 Bağrım o hasretten solmuş yeşilliğin yağmura susamış olması gibi karardı.
- 3095 Ey suya doymuş Hızır, can verir, (onu) koru! Büyük İskender ölümsüzlük suyuna susamıştır.²⁸⁷²
- 3096 Dünya ağzına kadar berrak suyla dolu olduğunda, onun gözünün kana susamış olduğunu çıkarma!
- 3097 Kırmızı dudağının şarabı bana serap oldu; susamış olan, sudan başka hangi ateşte yanar?
- 3098 Gönülüm, hasretten gözümün yaşında sanki okyanusa susamış olarak boğulmuştur.
- 3099 Baribed'in ah etmesiyle ses çıkınca, Negisa da çengini çalmaya başladı.
- 3100 Şîrîn'in dilinden şekeri süte katıp bu şekilde o şiire nazire söyledi.

Negisa'nın nazire söylemesi

- [124a] 3101 Gözün her zaman kana susamıştır, susamış olanın kan ile doyduğunu görmedim.
- 3102 Gönülüm yanağına suya susamış gibidir, tıpkı kelebeğin ateşe susamış olduğu gibi.
- 3103 Benim ağlamamı istersen tuhaf mı? Gül, Nisan (yağmuru) damlasına susar.
- 3104 Hızır'ın bile susamış olduğu ölümsüzlük suyu senin saf ve berrak suyun için yanar.

²⁸⁷² bk. 2609. beyitin dipnotu.

- 3105 Ey sâkî, bize kadeh kanını (kırmızı şarabı) getir! Çünkü şarap kabı kanımıza susamıştır.
- 3106 Dudağının sözüne inandım şaşılacak şey midir? Nitekim onun serabına taze çeşme (bile) susamıştır.
- 3107 Susamış olarak okyanusa düşse, kısmeti yoksa ağzı (bile) ıslanmaz.
- 3108 Bu şekilde pek çok söz ve gazeller söyleyerek güzeller eğlenip raks ettiler.
- 3109 Gül yanaklı sâkîler kadehleri dolaştırınca gamlar boşaldı, yerine ferahlıklar doldu.
- 3110 Mey ve ney aşk ile arkadaş olmuştu, şah o yüz şaraptan sarhoş olmuştu.
- 3111 Ansızın ormandan bir aslan çıktı, meclistekilere korkular saldı.
- 3112 Saldırdı, kuyruğunu vurup yürüdü, askerleri birbirine kattı.
- [124b] 3113 Onun onunla dövüşmeyince, meclise kadar yürüdü ve kükredi.
- 3114 Şahların şahı sarhoş ve içme zevkiyle, Şîrîn'den aldığı şevkle aslana karşı durdu.
- 3115 Yanında ok ve kılıç olmadığı için, o cihangir birden yumruğunu savurdu.
- 3116 Kulak memesine öyle bir yumruk vurdu ki aslanı sersemletip toprağa yapıştırdı.
- 3117 Askerini korkutan bu hamleden dolayı başını kesip derisini yüzdüler.
- 3118 Silah ve keskin kılıç tutan şahlara bu erkan ve usuller ondan kaldı.
- 3119 Perviz şah, aslanı yere sermiş olsa da, şahın tehlikelerden sakınması gerekir.
- 3120 Eğer aşk işi mertlik ise, sarhoşluk da divaneliktir.
- 3121 Şîrîn o cesur şahı görünce, bir yumrukta aslanı nasıl yıktı (diye düşündü).
- 3122 Dudağını övgü suyuyla tazeledi, şahın elini öpüp şekerle doldurdu.
- 3123 Padişah şeker dudağın mührünü açıp o taze sofradan bir parça şeker alır.
- 3124 Hasta olduğumuz için bu şurup bize hoş gelir, şeker elden ziyade ağızda hoştur.
- 3125 El öpüp ben kulu günaha sokma! Dudağını sun ki şaha hayırlı bir karşılık ulaşsın!
- [125a] 3126 Nihayetinde öpücük şerbetinden çok fazla içip zevkiyle melekler gibi coştı.
- 3127 Öyle bir şerbet ki toprak bir zerresini bulsa, ölümler dirilip kefen yırtarlar.
- 3128 Bu içecek aynı zamanda saf bir kadehti ve Hüsrev'e şifa dağıtan tatlı içecekti.
- 3129 Sonrasında çok kadehler içse de, o zevki unutmadı.

- 3130 Eğer huzur şerbetin içilmesinde diyorlarsa, lezzetinin doyumsuzluğu da sarhoşundadır derler.
- 3131 Sevilen her saniye arzu ediliyorsa bunda ne var? Turfanda (ilk mahsul) yemişlere de çok rağbet edilir.
- 3132 O iki âşık bu içkiyi içince coşkunuğu ve sevinci göğe ulaştırdılar.
- 3133 Birbirlerinden izin aldıkları için, yalnız olabilecekleri bir zamanı kollarlardı.
- 3134 Candan bir öpücük buldukları zaman cihana bedel olan şeker kaparlardı.
- 3135 Bazen bağa yolunun düşmesi gibi, bazen de özellikle bahçıvanını sarhoş bulması gibi.
- 3136 Yemiş toplamayı kesin iş edindir, bulur şeftaliyi, ona öyle bir diş geçirir ki...
- 3137 Bir gözleriyle onlara talip olacak başka kadın ya da erkeği gözlerlerdi, bir yüzden nasip alırlardı.
- 3138 Gül ve reyhana nergis sürerlerdi, gül suyuna süt ve şeker katarlardı.
- [125b] 3139 Güzeller güzeli şah öyle ayıktı ki şahin avına gaga bile vuramazdı.
- 3140 Şaraptan sarhoş olduğu zaman, şah ile öpüşürdü.
- 3141 Birbirlerini öyle yanlarına çekerlerdi ki, gören ikisini bir sanırdı.
- 3142 İçinde aşk ateşi coştukça, şahı sıkıntısız kucaklardı.

Gecenin tavsifi

- 3143 Ve bir gece geceyi aydınlatan ay, gündüz gibi cihanı aydınlatmış.
- 3144 Alemin zihnine bahar rüzgârı, tütsüsü yakılmış amber ve Hindistan'da Kumar Burnu'ndaki öd ağacıdır.
- 3145 O nemli havayı tütsüleyince toprak taze misk kokusuyla dolardı.
- 3146 Nefesi İsa'nın *a.m* aklını başından almıştı, ama Meryem'in mumunu yağlamaz.
- 3147 Ölümsüzlük suyu karanlık değildir, ancak havasından çok fazla gitmiştir.
- 3148 Ay, yeryüzünü aydınlık yapmıştı ve parlak hale getirmişti, güneşin batması da gökyüzünü gül bahçesine döndürmüştü.
- 3149 Ne gece kıymette ve şerefte Kadir gecesine benzer, ne de her parlak yıldız dolunaya benzer.
- 3150 Venüs çeng ile sema dönmüştü, yıldızlar döngüye girip raks etmişti.
- [126a] 3151 Jüpiter ufuktan mutluluk sağlar, Merkür o mutluluğu ona geri gönderir.

- 3152 Alev, Boğa ve Oğlak burcunu avlamak için hemen Büyükayı takım yıldızının yayıyla ok atar.
- 3153 Ülker takım yıldızı, ayın tepesine inci saçmak için cevherle dolu bir tabak almış.
- 3154 Dolunay ufuklara cilve yapar; aleme hizmet eden ise nurudur.
- 3155 Yörüngedeki menzillerin her birindedir, burçlarında şerefın en üstündedir (en üst konumdadır).
- 3156 Efendi ve kul yerinde durmuş, kurt ve kuş yuvalarında tespihle uğraşmaktadırlar.
- 3157 Öyle ki farklı sesler bütün gece eğlencelerinde arkadaş idiler.
- 3158 Güzelin yanağının ışığından mumu, ay ışığından da huzuru bulmuş.
- 3159 Rüzgâr reyhanlardan izler alıp şah ve Şîrîn'e haberler verirdi.
- 3160 Zaten ne yapabilirsiniz ki? Bugünkü an dün olmaz! Alemde, bu gece gibi bir gündüz olmaz!
- 3161 Aşk ve naz ne kadar da gizli olsa da aşka uyanın mest ve cesur olmalıdır.
- 3162 İkiliği bırakın ki birlik olsun, acı tatlı günlerle iyi geçinin!
- 3163 İnsana her gün bahar olmaz, avına da her zaman rastlamaz!
- [126b] 3164 Ey sevgili, hazır yemek ve kuvvetli bir iştah olunca, çare o yemeği yemekten geçer.
- 3165 Avcının ekmeği dedikleri pek çok ekmeğin rızkı dökülünce kuşlar yediler.
- 3166 Kurt pek çok kuyrukla dişlerini bile di, tilki zeki olduğu için küçük parçaları çiğnedi.
- 3167 Baştan başa yemişle dolu olan bu bağın içinden kim yediyse pişman olmadı.
- 3168 Perviz şah bu düşünceyle oturmuş, tatlı bir iki cariyesi de yanında ayakta durmuş.
- 3169 Şâvur, tıpkı hazine sandıklarının yanındaki bekçi gibi şahın tahtı önünde duruyordu.
- 3170 Resim gibi güzel ve ay gibi olan şah yeniden yalnızmış, yanında sadece ay gibi on güzel varmış.
- 3171 Bunlar; Hümayun (padişaha layık), Gülendâm (gül endamlı) ve Perizad'dır (peri karakterinde), Semensima (yasemin yüzlü), Hotan Hatun ve Dilşad'dır (gönlü sevinçle dolu).
- 3172 (Diğerlerinin isimleri); Dilaram (gönle huzur veren), Cihanbaht (cihan bahtlı) ve Şekernaz'dır (nazı şeker gibi tatlı), onuncusu bülbül sesli Şehnüvaz'dır (şahın gönlünü okşayan).

- 3173 Hepsi işveli-cilveli, şen şakrak ve zerâfet içinde, güzellik ile karışmış hoşluktur.
- 3174 Gözünden ok ve kaşından yay yapandır, hepsi inceden inceye gören ve düzgün atandır.
- 3175 Yine lal ve ateş suya karıştı, güneşe inci yıldızı saçıldı.
- 3176 Ud yine ateşte yanmaya başladı, ney Davud'un *a.m* mucizesini ortadan kaldırmazın!
- [127a] 3177 Rebab çalan, yine kebabı şişine yürekten saplayıp rebabı inletti.
- 3178 Yaraya parmak ve avuçla vurmaz, bu yanına çeşte sazını, yüzüne defi alır.
- 3179 Kopuzun kulağını öyle bükerek ki inerken damağını çatlatırdı.
- 3180 Baribed sohbeti bitirdiği zaman, usta dosttan bu şekilde bir gazel geldi.

Baribed'in duruma uygun bir gazel okuması

- 3181 Talih ve şans yıldızı bu gece parladı, çünkü bu gece bize mutluluk günüdür, emrimize amadedir.
- 3182 Mukaddes olanlar bu gece zülfüne dost olsa da melek ruhları halka halka yüz şarap döndürür.
- 3183 Ey Allah'ım bu gecenin kadir kıymeti bin aydan daha iyi ise tuhaf mı? Bu geceyi kudret ile Kadir Gecesi olarak belirledi.
- 3184 Ey zahit, cennet vaadi yarım ve bir gündür, bu gece bize bir biçim bulmuş varlık olan çehre cennettir.
- 3185 Ey neşe mumu, uyku korkusunu bırak! Bu gece kelebek gibi nuruyla kanat yakalım.
- 3186 Udun nağme vakti meclis amberle doldurur, bu gece ney nefesinden şeker dökse ne olur ki?
- 3187 Mahşer gününün seher vaktine kadar uyanık kalalım, çünkü bu gece alemdeki amaç gerçekleşti.
- [127b] 3188 Baribed'in udu şeker dağıtınca, Negisa çengi tam tersinden (hüzünlü) çalmıştı.
- 3189 O sırada kendisini düzeltti, yüzünü meclise doğru döndü.
- 3190 Çiğlerinden yanık bir ses çıkardı, bu sözü yanık bir şekilde söyledi.

Negisa'nın nazire söylemesi

- 3191 Bu gece saadet yıldızının ışıkları parladı, çünkü bu gece Ay ile parlak Venüs'ü birbirlerine yaklaştırdı.

- 3192 Saç lülesini açtı mı ya da Hita ceylanı göbeğindeki keseyi açtı mı ki bu gece sahranın eteği Hotan miskiyle doldu.
- 3193 Hızır gelse, bu gece karanlıklar içinde dolaşmazdı; çünkü yeşillikler içindeki gül bahçesi bu gece ölümsüzlük suyu akıtmaktadır.
- 3194 Bulutun çöllere bıraktığı o damla benim! Bu gece gün ışığı geldi ve denizi cezbetti!
- 3195 Bu gecenin hakkı sohbet sabahı ve kavuşma gecesi olsun; saati yıl, zamanı ay, anı da en uzun gece olsun!
- 3196 Muhammed'in *a.m* göğe yükselişinden canlara bir nefes ulaşınca, bu gece bedenlerin İsa'nın *a.m* diriltmesine nasıl ihtiyaçları olur ki?
- 3197 Bu sesle alem coştı, meclistikileri de coşturdu.
- 3198 Akışkan yakut biraz dolaşınca, gözü fitneyle doldurdu, yanağı da al yaptı.
- [128a] 3199 Utanma ve mahcubiyet aradan kaldırıldı, her gönül başka bir macera ile söze başladı.
- 3200 Şah buyurdu: her şeker saçan (güzel), bizim için dikkat çekici bir olay anlatsın!
- 3201 Zaten alemin durumu aldatmacalardır, alem baştanbaşa destan ve olaylardan oluşmuştur.
- 3202 Her lal gibi dudak bir şeker gibi tatlı dudak açar, şah ve Şîrîn'e cevherler saçarlar.

Hümayun'un bir hikâye anlatması

- 3203 Bir hüma kuşunun nazla uçuşması gibi Hümayun ilk nükte söyleyen oldu.
- 3204 Havadaki doğan onu avladı, hüma kuşunu avlayan bu doğan ne hoş doğandır!

Gül-endam'ın bir hikâye anlatması

- 3205 Gülendama bülbül gibi ağzını açtı, böylece cennetin gül bahçesinde bir gül bitti.
- 3206 Allah mukaddes bülbülünü cennet gülünü koklaması için gönderdi.

Perizad'ın bir hikâye anlatması

- 3207 Melek huylu Perizad der ki bize cennet içinden nurla dolu bir huri indi.
- 3208 Can ile yoğrulmuş biri ona sevgili oldu, huri yanına melek yaraşır.

[128b]

Semen-sima'nın bir hikâye anlatması

3209 Gümüş tenli, sevinçli Semensima saf bir cevherin bir maden ocağı oluşturduğunu anlattı.

3210 Tacına o cevheri yakıştırır, bir âşık şahı öpüp başına koyar.

Hotan-hatun'un bir hikâye anlatması

3211 Hotan-hatun dedi ki bir Çin ceylanı Hıta çölünü aciz bırakırdı.

3212 Gözünün sihri, zülfünün kemendi, erkek aslanın boynuna ipi geçirdi.

Dilşad'ın bir hikâye anlatması

3213 Sevinçli ve gönlü aydınlatan Dilşad dedi ki Şîrîn bize her gün yeni bir gündüz idi.

3214 Tanrı bize mübarek sultanı verdiği için, her nefeste Nevruz'u ve bayramı görürüz.

Dil-aram'ın bir hikâye anlatması

3215 Dil-aram der ki felek senin emrindedir, bu günlerin güzelliği cihana candır.

3216 Cana canan gibi sultan geldi, ne hoş şans ki cana canan bulduk.

Cihan-baht'ın bir hikâye anlatması

[129a] 3217 Cihan-baht hoş bir destan anlattı; (dedi) ki cihani bir göz ile görürdük.

3218 Dostu şahın nuruyla bulunca aydınlığı iki gözle gördük.

Şeker-naz'ın bir hikâye anlatması

3219 Şeker-naz tatlı bir tefsir söyledi, böylece can cennetten bir kadeh süt aldı.

3220 İşte şahların şahı ol süte şeker oldu. Ne hoş! Şîrîn bu şerbeti içti.

Şeh-nevaz'ın bir hikâye anlatması

3221 Sonra Şeh-nevaz nazla dolu bir nara attı, ve tek başına yükseklerle kadar uzanan bir servi bitti.

3222 Yanına özgür bir şimşad ağacı gelir, bir çimende şimşad ve servi ne hoştur!

Şâvur'un bir hikâye anlatması

- 3223 Şâvur'un sırası gelince hepsi aşkla ilgi gösterdiler.
3224 Dedi ki Şîrîn şifa veren bir bal idi, şah (Hüsrev) onun balına saf, katıksız bir bal oldu.
3225 Un gibi canı eziyetle öğüttüm, böylece bu helvanım safranı oldum.
3226 Bu tatlılığa acılık gelmesin, bu iyilik kötülüğe erişmesin.
[129b] 3227 Yakınlığı nasip eden Allah, dilerim ki ayrılık ve uzaklık vermez.

Şîrîn'in bir hikâye anlatması

- 3228 Tatlı gülüşlü Şîrîn söze başlayınca cihan şeker, misk ve gül suyuyla doldu.
3229 Yere bakıp utanarak dedi ki Allah ayna gibi bir ay yarattı.
3230 Nur ile eşit seviyede parlak olsa da, bakınca kendine denk bulamazdı.
3231 Sultan güneşi ortaya çıkınca, bu ayı o gün apaçık etti.
3232 Nurlu şah ışığını ulaştırmasa, ne Şîrîn kalır ne de kederli ay kalır.
3233 Madem şahın nuru aynamdadır, cihan ayına hamam camı derim. (Çünkü hamam camı buhardan buğulanmıştır, şahın nurunun yansıdığı aynam gibi berrak değildir)

Hüsrev'in bir hikâye anlatması

- 3234 Şahlık sırası gelince, sultan dedi ki ormandan bir kükreyen aslan çıktı.
3235 Bir dişi geyik yavrusu yan bakışının okuyla aslanı avlaması için gider.
3236 Gözü ok ve zülfü zincir atmadan tuhaf bir şekilde bu bir kıl ile avladı.
3237 Şîrîn'in lütfü gönül okşamazsa, Hüsrev'in haşmeti ve tüylü aslan ne ki?
[130a] 3238 Ve eğer yardımcım sevgili olursa, felek aslanı ayakta esirim olsun!
3239 Oturan eğlence arkadaşları ve gönül ehliydi, hepsini harfi harfine ezberlediler.
3240 Şîrîn sohbeti gitikçe ısındı, Hüsrev'e meyledip yumuşadı.
3241 Eline bir cevher ayağı (kadeh) aldı, yakut şarabını doldurdu.
3242 Hafif ama büyük şarap kadehini hızlıca aldı, erguvanı gül ile dost etti.
3243 Düşman dünyadan istediğini alınca (bu kez) arzuyu birlikte içtiler.
3244 Hüsrev, "ey gece dur" ve binlerce gündüzün eşyasını ateşe ver" diye haykırdı.
3245 "Sabah vakti bir an lütuftan bahsetme, çünkü senin nefesin sinemi kana bular."

- 3246 “Ey yıldız, biraz gezegen olsun ki siyah yıldız dursun!”
- 3247 “Ey felek bir an çemberini çevirsin, kafirin yüzünden senin amberini bırak!”
- 3248 Sonra o gece ruhu yeniden ihya ettiler; sabah olunca selameti buldular.
- 3249 Gündüz Gülgün’una gece Şebdiz’ine vurunca, zırhını giyip altına döndürdü.
- 3250 Şebdiz ve Gülguna binip seher vakti ava yöneldiler.
- [130b] 3251 Hüma kuşu gibi dağlarda uçup doğan görünümlü şahin gibi varacakları yere gelirler.
- 3252 Akşam yemeği vakti ortalık durulunca yine şarap ve kadehe yönelirler.
- 3253 Gündüz şişesi taşa dokununca gece binlerce şişeyi başa getirdi.
- 3254 Toprak şişeyi seyretmek için sanki felek şişeyle oyunlar yapıyordu.
- 3255 Gönüllerinin şişesi pak ve duru olan o periler, şarap şişesini tutarlar.
- 3256 Eğer perinin şişeye girmesi hile olsaydı, bunlar her seferinde şişeye dev koyarlardı.
- 3257 Şişe gibi yaşları da yılla dolduğu için, şaraba ağızlarını açıp bel bağladılar!
- 3258 Tıpkı bülbülün gülün karşısında öttüğü gibi sürahiler yine kulkul diye ses çıkardılar.
- 3259 Felek yine feryatlarla doldu, melekler kapılardan dinledi.
- 3260 Gönlü kendi bağlayanlar, yine canıgönülden dostane destanlar anlattılar.
- 3261 Dil ve can şekerlerden dolayı şükrediyordu, çünkü keklik çok şahin bir idi.
- 3262 Şahin canı hevesle coşup Şîrîn aşkına denizi içer.
- 3263 Elinde kanı yani lâl rengindeki kadeh, gözünde ise canı olan Şîrîn’in dudağı vardır.
- [131a] 3264 Bazen o kadehi içerdi, bazen de bu canı meze olarak yerdı.
- 3265 Acı şarap etkisini gösterdikçe Şîrîn’e aslansı bakışlar atar.
- 3266 Yan bakışlarıyla hızlıca zarif sözler söylerdi, dudağı tıpkı şekerli kan gibiydi.
- 3267 Sonra konuşmayı üstü kapalı bir şekilde anlardı, yorgun canına cevabı bulurdu.
- 3268 Bakışlar dil olup konuşurlar, sadece kaş ve gözle işaretleşirler.
- 3269 Şarap, âşık olunan sevgili ve şahlık gül bahçesidir; eğer ömür sevgili olursa, bu ne hoş talihli bir zaman olur.
- 3270 Bir elde sevgilinin eteği tutulsun, bir elde can nabızı sıkıca tutulsun!
- 3271 Bazen taze lâl taşı yakuta bağlansın, bazen menekşe güle tutturulsun!

- 3272 Bazen nazlı şimşad ağacı servi ağacına meyleder, bazen de gümüşler billura bağlanır.
- 3273 Bazen aşk oyunu işveyle olsun, bazen de çaresi öpücük olsun.
- 3274 Alem budur, ama alemde yoktur; eğer bir an varsa bir an da yoktur.
- 3275 Sabah oluncaya kadar bekçilik ederler, birbirlerinin sözüne tercümanlık ederler.
- 3276 Birçok gece bunu iş edindi, binlerce fikir ile düşündü.
- [131b] 3277 Ve bir gece sevgiliyi sarhoş bulur, sanki mücevher kutusuna eli uzanır.
- 3278 O cihangir, öyle bir fırsat bulamaz, çünkü arzusu okun hedefe ulaşmasıydı.
- 3279 Ve Şîrîn gayet müsait bir vakitteydi, kadehten şeker ve tatlı dökmezdi.
- 3280 Kuru yerde toz dizine konmazdı, denize girse su ancak dizine kadar gelirdi (denize girse kuruturdu).
- 3281 Satıra yemek içmek yazılsa, “berr”i “zerre” (kara parçasını, çok küçük parça), “bahr”ı da “katre” (denizi de damla) olarak okurdu.

Gecenin tavsifi ve Hüsrev’e Şîrîn hitap etmesi

- 3282 Bahar mehtabı olan bir gece rüzgârı nurlandırmıştı.
- 3283 Öyle bir gece ki gündüzden kıymetiyle mübarektir, Nevruz Bayramı’nı ondan dolayı ferman bellerdi.
- 3284 Bahar dünya bağıını nurlandırmış, hava can zihnini güzel kokularla doldurmuş.
- 3285 Su rahmet yazısını yazardı, hafif rüzgâr o ayeti tefsir ederdi.
- 3286 O salınan servi ağaçları yine salındılar, gönlü kendine bağlayanlar bostana toplandı.
- 3287 Canın bir yudumundan dirildiği ölümsüzlük suyu yine dönüp geldi.
- 3288 Venüs’ün şarkıcı, Ay’ın da rakkas olduğu özel meclis yine donatıldı.
- [132a] 3289 O hoş güzeller yine oturdular, o şaşalı gazeller yine söylendi.
- 3290 O lâl rengindeki kadehler yine içildi, sıkıntılar gitti, ferahlıklar geldi.
- 3291 Erkek aklını kadın arzusu kaplayana kadar şarabın etkisi hissedildi.
- 3292 Herkes sohbet etmek istese de, uyku gelip gözleri yendi.
- 3293 Ve zaten çoktandır uykusuzlardı, gece vakti eğlenmekten korkmuyorlardı.
- 3294 Sâkîlerin gözünü uyku bastırmıştı, çalgıcıları hararet basmıştı.
- 3295 Sarhoş olanın hali gizli olamayacağı için, gücü bitene sultan izin verdi.

- 3296 Hepsi gidince sadece şah ile ay kaldı; ikisi de birbirlerinin sırrından haberdardı.
- 3297 Katışksız, saf şarap ve dikensiz gül kaldı, bu sultan ile gönül alıcı sevgili kaldı.
- 3298 Şahların şahı Şîrîn'i korkusuzca yanına çekip sabır elbisesini yırttı.
- 3299 Elini öpüp dedi ki kötü kulunum, güler yüzlü bir gülsün; ben ise belalı bülbülünüm!
- 3300 Kapına zorlamaya geldim diyemem; dilenci ve sarhoş olarak Allah için bir şey için geldim!
- 3301 Geçen geçti, cihana şimdi geldik; onlar sadece bedendi, o bedenler şimdi can buldu!
- [132b] 3302 Sen benimsin, bundan kimsenin haberi yok; ey ay (gibi güzel), bu derece çekinmek niye?
- 3303 Eğer ben acize çare varsa vaktidir; çünkü bağrım paramparça oldu.
- 3304 Yemiş için etek açıp dökülmez, (böyle) uzaktan dert ve hasret ne zaman kadar (sürecek)?
- 3305 Kasabın köpeği at hasretinden kendi etini çekip çiğner.
- 3306 Rüzgârın yürüttüğü pek çok bulut ümit eden ekinciği kurutur.
- 3307 Kurumuş bağdansa tarla daha iyidir, olgun yemiştense tazeyi yemek daha iyidir.
- 3308 Sinek bitkilerin çoğuna zarar vermez; çıkar çünkü bereketi haketti.
- 3309 Zenginsin, ben fakirin duasını al; emredin ki bu kul yardımcın olsun!
- 3310 Lütufta bulunan olduğun için lütfet; onayla ki hükmetme gerdanın olsun.

Şîrîn'in Hüsrev'e cevap vermesi

- 3311 Şeker dudaklı Şîrîn (Hüsrev'in) bu hitabımı işitince lütuf ile cevap verdi.
- 3312 Dedi ki benim gibi bir toz parçasına taç sahibi emire eş olmak düşmez.
- 3313 Atımda o baş yoktur bilirim; ondan dolayı tazı binenlerle yoldaş olayım.
- [133a] 3314 Eğer nazlanırsam makasadım odur ki içkiden sersem olmuşa şeker yemek ziyandır (şeker ziyan olur, tadını alamaz).
- 3315 Bir müddet sonra öfke yatışınca bana şeker mübarek şaha tatlıdır.
- 3316 Ondan sonra zülfünden zırhlar giydi, kaşımın yanına düğümler attı.
- 3317 Yan bakışının okunu keskinleştirdi, şekerle karıştırılmış gül gibi kızardı.

- 3318 Bakışlarından savaş ilan etmiş gibi görünse de kaş ve gözle işaretleşerek barışa şarkı söylerdi.
- 3319 Hışımı ciğeri yaralasa da gülümsediği zaman cana rahatlık verir.
- 3320 Ok atar gözleri “düşmanımın” (der); kaşı yayı sunar “acele etme, benimim!” (der).
- 3321 Bu yüzden çokça naz eder; sonra da diğer yüzle özrünü tazeler.
- 3322 Yüzünü örtse boynu nur saçardı, eteğini toplasa saçları can saçardı.
- 3323 Şîrîn şahın kanının kaydığını, yiğitliğin o sırada mahçup olduğunu görünce,
- 3324 kaçar gibi yüzünü döndürdü, ama bu sebeple bir mani söyledi.
- 3325 Dedi ki her yönden şaha yardımım olsun; arkadaşım olduğu için yolundan gideyim.
- 3326 Ayrıca ey secde eden, kible kapısız değildir; yüzüm gibi arkam da mihrapdır.
- [133b] 3327 Nazlılar nazlansalar ne hoş olur, böylece gönülden uzak cana yakın olurlar.
- 3328 Açık bir şekilde haykırmak mı? Sus! Gönlü çalarak almak mı? Kaçma!
- 3329 Sevgilinin “gerek yok” dediği ama gönlünden istediği şu saat yüz cana bedeldir.
- 3330 İki sevgili karşılıklı zarif sözler söyleyince öteyi gider ve beriyi getir der.

Hüsrev’in Şîrîn’in ile konuşması

- 3331 Şah, Ay’ın onun çaresine çözüm bulmayacağını, yarasına merhem sürmeyi istemediğini görür.
- 3332 Utanma perdesini yüzünden kaldırarak küstahça sözden medet umdu.
- 3333 “Ey gönle huzur veren sevgili, eteğine dolaştı, gitme zamanı değil; bir an huzur ver!”
- 3334 “Gözün mest olmuştur, ayılma! Benden sıkılma! Bu beni incitir.”
- 3335 “Sabır eteğinle sırrı örtmen için tutayım; o yan bakış aleme göz kırpmaz mı?”
- 3336 Aklının mükemmelliğinin örtüsü, aşkının misk kokusunu haykırmaz mı?
- 3337 Kaplamı pençeye çok mest olmasın, bizde de el aslan gibidir bilirsiniz.
- 3338 Buyruğun yürekte değildir ki uyayım, dertle dolu olana gönle bağlayıcılığın yoktur.
- [134a] 3339 Gönül ucuyla “evet” deyin, barış olsun! Size yapılmış kötülük bize iyilik değildir!
- 3340 İmtihani şanslı bir günde yapın! Bize fayda sağlayan şey size zarar vermez!

- 3341 Ey padişahlara yaraşır baht, mübarek sözünden uğurlu fal çıkarsa ne olur?
- 3342 Bir insanın rızkını başka biri nasıl yemiştir? Fal ağızlının (falcının) dediğini demiştir.
- 3343 İyi fal insana iyilikler verir, kötü söz durduk yere daha fazla yükler verir.
- 3344 Muradımız senden bir bakıştır, ona rıza verdiğin an hazırdır.
- 3345 Dilenciniz, zaman zaman öpücük nasip et; o da haram olmasın, helal et!
- 3346 Sen alemin sana bülbül olduğu gülsün; koklayan kuş en âciz kulundur.
- 3347 Alemin büyüğü olayım demem, dudağının çeşnicisi (tadına bakan) olayım.
- 3348 Eğer konuşursan dilini ondan bile sakın! Ciğeri kanat, can şevkiyle kan yut!
- 3349 Ben ondan (canımdan) vazgeçtim, öldür! Bir ölü kulunu cansız bırak (öldür)!
- 3350 Korkum ansızın kanımı tutmasıdır; çünkü hânım kana uyuyamaz demişler.
- 3351 Ağzını kapıyla kapat, çünkü kapısının önünde eğilmek yeter!
- [134b] 3352 Boynuma zülfünün kemendini attın, ipini ne kadar istersen sık.
- 3353 Gönül almak istersen, canımı vereyim; ve eğer din istersen, iman vereyim!
- 3354 Kavuşma şerbetiyle can dirileceğinden bu geceyi diri tutsam yeridir.
- 3355 Benim bizzat kazancım dopdolu bir nefestir, buna hazır olmayan gönül hiç kimsedir.
- 3357 Zülfün beni mağlup edendir, onun esiriyim; ey dost elimden tutan olsan ne olur ki?
- 3358 Garip ve kimsesizim, lütuf senin kapındır; zor bir haldeyim, derman kapındır.
- 3359 Ey içilecek pınar, candan tatlı olduğundan, can gibi seni de kucaklarsam ne olur ki?
- 3360 Tatlı olduğun için, sözünü acı söyleme! Tatlıdan acı söz çıkması yakışmaz.
- 3361 Yanlış söyledim, senden gelecek övgü ya da lânet bana birbirinden şirin gelir.
- 3362 Şeker senin yapımında balçık yerine kullanılmıştır, boşuna sana Şîrîn demediler.
- 3363 Bu balı her zaman Şîrîn görelim, kanını yutunca Şîrîn görelim!

Şîrîn'in Hüsrev'e cevap vermesi

- [135a] 3364 Tatlı dilli ve ağızından bal damlayan put gibi güzel (Şîrîn) dedi ki Allah için bu sözü bir daha asla söyleme!
- 3365 Ben sözlerini taze gördüğümden, bedenimi ateşe atarsam deliririm.

- 3366 Bütün söylediklerine itaat ettim, sadece kötülük barındıran o işe itaat edemem.
- 3367 Ben odun olursam sen ateş oldun, bu uyum ile isteğime kavuşamam.
- 3368 Bana aşkın bizzat en başından bela olmuştur, gönlüm ve canım senin derdinden âcizdir.
- 3369 Senin hevesinle o sefayı sürerim; böylece belayı kolaylıkla anlarım.
- 3370 Eğer nefsimin hevesine uyarsam, bu alışveriş çetin geçecek bilirim.
- 3371 Bendeki kadınlıktan kaynaklanan şaşkınlıktır; sen erkeksin, ibret almak yok mu? Hani çaba gösterme?
- 3372 Cihan eğer sevgili, eğlence ve kadeh içinse, yarısı da ün ve şan içindir.
- 3373 İnsanın arzularını yerine getirmesi hoş olsa da, iyi adla anılmak daha iyidir.
- 3374 Ve zaten devlet ve nimet hatırlanmak içindir, cihan kavgaları hep ad içindir.
- 3375 Nefisimizi bir müddet tutalım ki arzumuz gerçekleşsin; yıllarca kötü namla anılmaya değer mi?
- 3376 Gönül aşk ile ısınınca güzelleşse de insan için her durumda utanmak (daha) hoştur.
- [135b] 3377 Kadını elde etmeyi erkeklik sanma; erkeksen nefsini bastır, büyüklük odur.
- 3378 Sen o Allah'ın yardım etmediği erkeğe dost olma! Ve kadının gayret süresi daha azdır.
- 3379 O tatlı ve taze olan ağaç benim; yemişim helva ve şerbet doludur.
- 3380 Gel, öncelikle ihtişamlı gül suyundan iç! Sakın acele etme! Helvayı sonra yiyeceksin!
- 3381 Kan, men ve selva kuşu ile dolu olursa, şerbet olur, ileride de helva olur.
- 3382 ve eğer bizzat ölümsüzlük suyu olsa da baştan aşağı ziyan eder.
- 3383 insan hamam içinde helva yese de değmez; safrasını çıkarsın!

Hüsrev'in Şîrîn'e hitap etmesi

- 3384 Şah bu gümüş tenin çok taze olduğunu görür; gönlü haşarı ama zihni itaatkardır.
- 3385 Yalvararak dedi ki ey ömrümün zamanı, ümidim, arzum, canım ve cihanım,
- 3386 Nazın ve azarlaman gönül okşayıcıdır; güzel sözlerin ferahlık vericidir.
- 3387 Ey Hitaylı Türk lütfunu saçacağıın zamanda buruşturmak doğru olur mu?
- 3388 Ayrandan bile yağ olur da elin yerinde ayak olmaz!
- [136a] 3389 İlk başta elimden geldiğince hızlı gittim ki en sonunda eteğine el uzatabileyim.

- 3390 Meğer ezelden beri kısmet buymuş ki senin gelişin ile ben ülkeden ayrıldım.
- 3391 Ayrılığınla ve derdin ile yetinirdim, karşılığında kavuşma için bağışlanma umardım.
- 3392 Bunca ikramlarda bulunduğun bu an, zamanları aştık, adımlar attık.
- 3393 Ben esirin ayakta kalmıştım; elimi aldın, Allah yardımcın olsun!
- 3394 inci ve altın yaprak olsa endişelenirler; gözlerini sadece toprak doyurur!
- 3395 Kendi payıma düşeni kabul etmem demem; hüküm senindir, ben hüküm veren değilim!
- 3396 Ama zavallı, hor ve ağlayan biriyim, kara zülfünün yelinden darmadağınım, rahmet et!
- 3397 Zihnim saçından siyahlık (sevda) doludur; eğer rezil rüsva ve divane olursam tuhaf mı?
- 3398 Etrafım şeker gülüşünden güllerle doludur, öpücük şarabıyla başımı döndür!
- 3399 Sarhoş ve sevgilin zülfüne dost olan benim; bir de utanmaz ve kör kütük sarhoş olmayım.
- 3400 Kadeh seninle sevinmesin mi? Esirin gamdan kurtulmasın mı?
- 3401 Eğer can olan sen bu bedenden uzak olursan ben gülden sen dikenden ayrı olursun!
- [136b] 3402 Ve eğer vefadan yüz çevirirsen, ben huzurdan sen ise cefadan uzaklaşırsın!
- 3403 Zihnin tehlikelerle dolu benden uzaklaşsa, ben baştan çıkarım ve sen başının derdinden kurtulursun!
- 3404 Güneşin gönlü sadık değildir ki tutayım veya kötü kul şaha layık değildir.
- 3405 Yalan söz vermeyle sevindirmen bir işe yaramaz; (bu şekilde) ancak ölü bir talihliyi kurtarırın!
- 3406 O ay yüzlüye bu şekilde hikayeler söyleyerek uykuya daldı.
- 3407 Ama pek uyku denemez; çünkü ertesi güne dek sohbetten ve hasbihalden vazgeçemediler.

Hüsrev'in Şîrîn'i incitmesi

- 3408 Cevherden kadeh cihanı bir yudumuyla altınla doldurunca (Güneş doğunca), dünya döndü.
- 3409 Öyle bir yudum dökmüştü ki kadeh taşmıştı, zaman onun sersemliğini yazmıştı.

- 3410 Yeryüzü sarhoşluğundan ayıldı, içki kadehinin hoşluğundan zaman sarhoş oldu.
- 3411 Seher vakti Hüsrev kalktı ve eline kadehi aldı; sanki elindeki kadeh değil de zamandı.
- 3412 Geceki içkilerden hala sarhoştun, gözü su ve gönlü ateş saçardı.
- 3413 Zihni o sevdıyla doludur, mumu o ateşle yanmaktadır.
- [137a] 3414 Kurumuş ota ateş birden düşse, yanmaktan kendini nasıl koruyabilir ki?
- 3415 Yanında gönlü aydınlatan sevgili vardı; talihli günü gözleyip durmaktaydı.
- 3416 Sıcak şeftaliye dişlerini geçirirken, bostanın narı ve turuncunu eline aldı.
- 3417 O iki narı sıkıca tutunca ve gül destesi gibi darmadağın ve karmakarışık olur.
- 3418 Cihangir Şîrîn, bütün gücünü kullandı; av, aslanın pençesinden kurtuldu.
- 3419 (Şîrîn), Perviz'i gönlü hararetlenmiş ve sabırsız biçimde görünce kırıcı bir üslupla konuştu:
- 3420 Gönlünü böyle coşturmana ve beni utanmazca kendine bağlamana gerek yok.
- 3421 Sahip sözlerinde haddini aşarsa, hizmetçilerde utanma denen bir şey kalmaz!
- 3422 Devamlı bununla meşgul olup kendine zihnini bulandırma; çünkü ben istemedikçe o iş olmaz.
- 3423 Benim gibi bir güçsüze neden bu kadar erkeklik taslarsın? Bir kadına ne kadar da çok kahramanlık gösterirsin.
- 3424 Ey şahım, kuvvetini bana göstereceğine, büyüklüğünü Behram'a göster!
- 3425 Tahtı yedi değil tam yetmiş ataya uzanır; bahtı ve her şeyi düşmanına bıraktın!
- 3426 Haydi durma, öncelikle devletle ilgilen; bu yeme içme ve eğlenenin ondan sonra sefasını sür!
- [137b] 3427 Zaten sevgiliye kavuşma da devlet ile olur; bütün arzuların aslı mutluluktur.
- 3428 Devlet ayağı güçsüz bastığı zaman, hedefin eteğine hızlı ulaşamaz.
- 3429 Sen devlete dost ol, ben zaten elindeyim; şimdi git diyorsam, o zaman gel diyeceğim!
- 3430 Baht kime gelirse o ülkeye varır; benim gibi ne kadar da yalvarandır.
- 3431 Atalarının kadim geleneği budur; (her zaman) akli bahtın arkadaşı yaptılar (akıllıca hareket ettiler).
- 3432 Ve eğer nefse hırs ve heves yar olursa (onu ele geçirirse), tac kaçır, baht ondan usanır.

- 3433 Cihanda cana arzu sabırla olur, gönül huzuruyla gönle huzur veren (sevgili) bulunur.
- 3434 Her işin bir zamanı vardır, acele etmek olmaz! Zaman işi daima dilediğin gibi olmaz!
- 3435 yananlar dikenden hurma yediler, koruktan sabırla helva yediler.
- 3436 Her sahip olunan şeyde bir uğraşma olsa da cihanı isteyene beklemek yaraşmaz.
- 3437 Alemin yol göstereni sabır ise bunda ne var? Şahların şahı olma işi durmayı sevmez.
- 3438 Aslı, gücü ve pençen olan yiğitliğin var. Düşmanlar niçin işkenceni görmesin?
- 3439 Cihanın şahısın, taç sahibisin, faydasız işler ve oyunlar-eğlenceler her zaman yakışır mı?
- [138a] 3440 Zaten şahlık bazen dikendir, bazen de gül bahçesidir; işe bazen kadeh bazen zırh girer.
- 3441 Kılıcı eline al, alem askerindir; yabancı ülke değil, senin ülkendir.
- 3442 Cihan seninle savaşa hazırlanır, seninle düşmanları taşa tutar.
- 3443 Bulursam ben de el ve ayak vurayım (bu işe el atayım), o da olmazsa bizzat dua ile yardım edeyim.
- 3444 Şîrîn o kadar çok ateşleri yakar (ateşe körükle gider) ki Perviz'in canı çabalamaktan tutuşmuştur.
- 3445 Utanır, (zaten) âlemdaki her iş ateşten olur; bundan dolayı “*an-nāru wa lā al-‘ār*”²⁸⁷³ derler.
- 3446 Emretti, hemen Şebdiz'i getirdiler; işte öfkeyle gittim, esen kal!
- 3447 Eğer aklım deniz ya da dağ olsa, ve eğer düşmanlar kalabalık asker toplasa,
- 3448 yanan ateşe gireyim, yüz çevirmeyeyim; insanın binlercesine yüz bile demeyeyim.
- 3449 Ben hışım ateşini parlatınca, yanan ateşin (benden) yanmayı öğrenmesi gerekir.
- 3450 Beni taçtan ayıran bu gam, ne kadar da çok lideri başından etti.
- 3451 Bu günden itibaren sohbet bana haram oldu, bu günden itibaren rahatlıkları sıkıntı olarak göreyim.
- [138b] 3452 Boynuma kemendin bağını taktın; çözersin, çünkü şehri bağladın!
- 3453 Aşk şarabıyla sarhoş ettin; arzu kemendiyle ayaklar altına alıp âciz ettin.

²⁸⁷³ Arapça atasözü: Utançansa ateşi yeğlerim!

- 3454 Sarhoş ettiğin için vaktidir dersin, kalk! Düşmanlara adım at, kendini ise ateşe at!
- 3455 Gideyim, ama cihandan toz çıkarayım; kendimi sıcak, gönlümü soğuk tutayım!
- 3456 Amacın gül değil, (yapraklarının acılığından dolayı) söğüt ağacıdır; dediğin sözler bana öğüttür!
- 3457 Bilirsin ki ben padişahlık bahtına sahiptim, cihan ülkesinde taht sahibiydim.
- 3458 Sen derdinle beni biçare ettin ve ağlattın; beni ilden ile başıboş gezen ve âciz ettin.
- 3459 Senin gamından gücüm kuvvetim olmasaydı, hangi rüzgâr buraya tozumu getirirdi ki?
- 3460 Seni düşünmek bana ne kadar da hoş idi, bütün sözlerin hoş ve çekiciydi.
- 3461 Bundan sonra, şimdi güçsüz olan güneşin gönlüdür, kahrın ağzına ne gelse acele değildir.
- 3462 Elbette, sefa sürenler, sevenlerden daha fazla “vefayı az bulduk” demişlerdir.
- 3463 Kadınlar hakkında yazı yazan, vefa sözüne gelince kalem kırıldı demiştir!
- 3464 Bu gidişimden kendini bilmez değilim, akılsız isem ne var, cahil değilim!
- [139a] 3465 Kapınızda birkaç gün konuştuk, izin vererseniz istikamet alalım.
- 3466 Sefer sofrasına ekme koydunuz, yiyeceğimiz kalmadı, gitmek gerekir.
- 3467 Kavuşma sofrasının nimetinden ulaştırdın; onu bin can lezzetiyle yedirdin.
- 3468 Ayrılık ve engelleme ile dolu kadehi sununca, ister istemez şeker gibi içelim.
- 3469 Ve zaten zevk, sefa ya da dert ve gam olsun farketmez; Kerîm’in (lütfeden Allah) yaptığı her şey lütuftur.
- 3470 Gittim, eğlence ve sevinç senin olsun; bu yolda zahmet ve sıkıntı bana olsun!
- 3471 O an durdu ve hazırlığı gördü; üzenliğe ayağını koyup gitti.
- 3472 Dert ve hasretle yolda ilerledi, Şîrîn’i arzu ve hayret içinde bıraktı.
- 3473 Çağın anlaşması şudur ki her kavuşmanın bir ayrılık vardır.
- 3474 Her sağlığın sonunda hastalık vardır, en sonunda her ulaşmada ayrılıktır.
- 3475 Onun için dünyaya veda ederler, çünkü toplanması ayrılığa değmez.

Hikâyenin başlangıcı

- 3476 Ey tanıdık denizin dalgıç gel! gözlere cevherden parlaklık ver!
- [139b] 3477 Şu deniz, acı sudan değildir, bu denizin suyu gül suyudur.

- 3478 Cevher yatağı candan daha iyi, biri bile bin mercan ve lâlden daha iyi olsun.
- 3479 Bu denizin içi dalgıçlarla dolu olsa da, pek çoğu saf, katışıksız cevher bulamaz.
- 3480 Tevekkül et, kilini baltayla al! Toprağından akçeyi baştan çıkar!
- 3481 Eğer kalbin saf olmayı bulursa (saf altın gibi yirmi dört ayar olursa), saf sedeften öyle çıkar.
- 3482 Ey cevher saçan, söz sarrafına (sözü söyleyene) sunulursa, her seferinde bravo desin!
- 3483 Perviz Şîrîn'den ayrı kalınca hışımla, delice ve aceleyle giderdi.
- 3484 İçkinin etkisi geçene kadar gitti, gördü ki dünya zevkini rüzgâra kaptırmış!
- 3485 Sanki o peri tabiatlı, uykudaydı; uyandı gördü ki ne o var ne de bu.
- 3486 Öyle candan dert ile ah eder ki gönlünün ateşi gönüllere yol oldu.
- 3487 Göğsünü dövüp yakasını yırttı, hasretle ağlayarak gamlı söylerdi;
- 3488 Çok yazık! İşimi kendi elimle bozdum; ben ettim, bana derman nedir ki! Eyvahlar olsun!
- 3489 Ey Rabb'im o sefalar hayal miydi, ya da bu cefalar bana rüya mıdır?
- [140a] 3490 Halbuki ben uykudaydım, baht uyanıktı; ve güzel sevgili yüzünü açmıştı.
- 3491 Baht ve talih uyudu, ben uyandım; sevgiliyi rüzgâra kaptırdım, ateşlerde yandım.
- 3492 Kucaklamak bir hayaldi deseydim; esintisi can zihnimde işte böyle kokar.
- 3493 Yazık, candan sevilen sultan hani? Onun her emri ebedi bir ömür bahşederdi.
- 3494 Hani Venüs'ün çalgıcı, ayın rakkas olduğu o yeme içme eğlence ve özel toplanmalar?
- 3495 Şekerler içinde tatlı tatlı destanlar anlatan papağan hani?
- 3496 Hani cennet bostanının kıskandığı o cennet gibi bağın eşiği?
- 3497 Hani sözü bin tatlı cana bedel olan can ülkesinin sultanı olan Şîrîn?
- 3498 Kişi kendi eliyle kendine ettiğini, kılıç, ok ve hançer yarası etmez!
- 3499 Bolluk, naz ve nimetten kaçan kişinin gözüne yaş, bağına taş gelse yeridir.
- 3500 Hayatın kadrini kıymetini bilmeyen insan gönlüne gamı, canına zehri hakeder.
- 3501 Yabancıya iyilik edene düşman derler, bu koyun yağı kaldırır derler.
- 3502 İnleyip ağlayıp feryat ederken, dertlice bu birkaç beyti hatırladı.
- [140b] 3503 Ey hasret (ve) dert, kavuşma nimetinin (kıymetini) bilmedim; cana uğra, ayrılık acısını bilmedim.

- 3504 Şu cevher ki kadri bin can ve cihandan fazlaydı, buldum ancak kaybettim, kıymetini bilmedim.
- 3505 Hak, Süleyman'ın *a.m* tahtını ben yılanı nasip etti, cahillikle rüzgâra kaptırdım; çünkü hürmetini bilmedim.
- 3506 Endamıma bela diken, cefa kılıcı gelse yeridir; çünkü o gül endamlımın sohbetinin samimiyetini bilmedim.
- 3507 Beden azabı çekeyim, çünkü sefasını sürmedim; baş silahını göreyim, çünkü dil ustalığını bilmedim.
- 3508 Endamından yüz çevirdim, yanlış secde olur mu? Kaza vakti gelince namazımın niyetini bilmedim.
- 3509 Ona kavuşmanın balı ve tatlısı her şeyden habersiz etmişti ki ayrılık belasının nasıl acı olduğunu bilmedim.
- 3510 O kadar çok bunun gibi ah ve feryat eder ki kuşlar ve balıklar bile ağlar.
- 3511 Onurunu yeniden kazanmak için Ermen'den ayrılıp Anadolu'ya yöneldi.
- 3512 Orduyu hazırlayıp yanına bir kılavuz alıp ilerledi; yolu tomar gibi dürdü.
- 3513 İki dilli ejderhayı (kılıcı)²⁸⁷⁴ kuşanıp dört kanatlı bir havaya (ata) binerdi.
- 3514 Behram-ı Çubin ihtiyatlı davranıp bilmemezlikten kaynaklanan kafa karışıklığını giderdi.
- [141a] 3515 Yolunu beklediklerini sezerdi, bazen sağını bazen solunu kollardı.
- 3516 Geceyi gündüze katıp gitti, dağlık yerden deniz kenarına ulaştı.

Hüsrev'in Nesturî rahibe varması

- 3517 Orada Hristiyanlığın Nesturi koluna ait çok mükerrem büyük ve gösterişli bir manastır vardı.
- 3518 Nefsini terbiye etmek için uğraşanlar içinde keşiş, zerdüş, patrik ve rahiplerden çok vardır.
- 3519 Aralarında felsefeyle ilgili çok ihsanlar elde etmiş, hürmetli bir rahip (vardı).
- 3520 Yıldızlar, kum falı, büyü yapma ve kehanet yaparak gaybın korkusuyla kavramaya çalışırdı.
- 3521 Tarih içinde vasfı gizli olan vardır vardır; Nasraniler adına Nestur demişler.
- 3522 Perviz onun namını işittiğinde, emretti ordu oraya yerleşti kendisi aceleyle (gitti).

²⁸⁷⁴ Hz. Ali'nin "Zülfikar" adlı kılıcına gönderme yapılmıştır. Kılıcın ucu çatallıdır, iki keskin uçtan oluşur.

- 3523 Sadece bir kulu ile ata bindi ve ilerledi, bilgenin kapısına ulaştı ve durdu.
- 3524 Kapıyı açmadı ama şöyle seslendi; ey Perviz bizden git, vazgeç!
- 3525 İstersen Hürmüz istersen Noşin-revan ol; biz senden el çekmişiz, bizden uzaklaş!
- 3526 Hüsrev dedi ki adımı ilimle bildiğin için; sana mürit oldum, muradımı açıkla!
- [141b] 3527 (Nestur) cevap verdi: iki dileğin vardır; biri tahtın biri de sevgiliye kavuşmaktır.
- 3528 Zâtına ikisi de nasip olacak; murat emrine amadedir, kederlenme!
- 3529 (Hüsrev) dedi ki ey kâmil ve çevik filozof, bugün âlemde ilimle uğraşsın!
- 3530 Bana bu gurbet süresini bildir, ömür ve devletin süresini bildir.
- 3531 (Nestur) cevap verdi: Gayba kimse hükmedemez, bu sırta Allah'tan başka kimse vakıf olamaz!
- 3532 Ancak on sekiz ay sıkıntı çekeceksin; ondan sonra taht ve devlet senin olacaktır.
- 3533 Zaman senin kemanını kuracaktır, isteğinin oku hedefe ulaşacaktır.
- 3534 Cihan canını sana teslim edecek, ayağına yedi ülke gelecek!
- 3535 Bu devrin oyuncusu ister istemez bir müddet seni de oynatacak!
- 3536 Bu kez (devletin başına geçmek için) sıra oğluna gelecek, ancak devlet onda kalmayacak!
- 3537 Ondan sonra da bir kız ve iki erkek gelip bir bir ülkeye baş olacaklar.
- 3538 Ondan sonra devlette sizin sancağınızı taşıyan kimse kalmayacak, sizin defterleriniz dürülecek!
- 3539 Araplardan bir din lideri ortaya çıkacak ve nuru her tarafı aydınlatacak!
- [142a] 3540 Baht ve devlet onun ailesine geçecek, kıyamete kadar onlarda kalacak!
- 3541 Taht ve tacı yağmalayıp talan edecekler, siz bile kökünüze mamur kalmayacaksınız!
- 3542 Bunun için felek böyle döndü, çünkü bilgili ya da âdi kimse kalmayacak.
- 3543 Feleklerin hareketi dönme dolaba benzer, bu yaratılış testideki suya benzer.
- 3544 Saz ile dolup havaya akar, yanarak boşalıp toprağa iner.
- 3545 Dönmedolap felek hızlı döndüğünü bilince yaratılışı kaldırır ve sendeki su kalmaz.
- 3546 Alem su üzerindeki değirmen gibidir, insan da onun içindeki buğday tanesidir.
- 3547 İki taş arasına tane ulaşınca dünyanın dönüşü onu öğüttü.

- 3548 Bu gerçek olmayan ömür tamamlanınca, çok ya da az hakikat bir gibidir.
- 3549 Gideceğin yerde durmayı düşünme! O sonu olmayan ev (öteki dünya) için yap hazırlığını!
- 3550 O bilgin, Hüsrev'e bunun gibi pek çok öğüt ve nasihat söylemişti.
- 3551 Şah oradan canla hikmet sözlerini içinden tekrarlayarak sevinçli ve mutlu döndü.
- 3552 Sonra beklemeden kendi kavmine gitti, deniz kenarından ilerleyip gitti.
- [142b] 3553 Yolda çok acaip şeyler gördü, sayısız tuhafıkları izledi.
- 3554 Öyle ki eğer anlatılırsa hikaye uzar, Anadolu'ya ulaşmak için acele edelim!

Hüsrev'in Anadolu kayserine gelmesi ve Meryem'i işitmesi

- 3555 Kayser bu vaziyeti öğrenince, baht ve tahta falı mübarek gördü.
- 3556 Anadolu için ne hoş ilahî bir lütuf ki İran'ın şahı ona sığınacak dedi.
- 3557 Askerlerin (atlarına) binip dizilip bir araya gelmesini, beş on günlük yola kadar karşılamalarını emretti.
- 3558 ulu beyler her gün sıra sıra gelip şah ile görüşürlerdi.
- 3559 Tahta bir menzil kalınca, kayser şahı karşılaya girişti.
- 3560 Ordu, atlılar ve tüm şehir toplanıp hepsi Perviz şahı karşıladı.
- 3561 Kayser büyük bir yıldız ile, ordu, izzet ve makam ile geldi.
- 3562 Şahı görünce hürmet gösterip atından indi; Hüsrev'den önce saygıyla eğilip selam verdi.
- 3563 Sonra şah da hürmet ve saygı gösterdi, birbirlerine uzun uzun açıklamalar yaparlardı.
- 3564 Kayser Hüsrev-i Perviz'e bakarak canlı bedeninin bir şekle sokulduğunu görür.
- [143a] 3565 Melek görünüşlü, ama şekli insan şeklidir; peri yüzlü ama nuru aydandır.
- 3566 Feridun makamına sahip, Cemşid gibi yüce yaradılışlı, padişahlara yaraşır mertebede, güneş yüzlüdür.
- 3567 Gönlünden bütün sahtekarlık ve hileyi savdı, binlerce can ile camıgönülden sevdi.
- 3568 Birkaç gün yedirdi ve içirdi, huzuru verip hüznünü kaldırdı.
- 3569 O kadar çok iyilik getirdi ki dil bütün kuvvetiyle de olsa anlatamaz.
- 3570 Talih ve bahtı ona layık görüp tac ve tahtı bütünüyle ona teslim etti.
- 3571 Hükümdarın ay yüzlü bir kızı vardı, öyle ki ayın yüzü güneşinden sararırdı.

- 3572 Yasemin yüzlü ve erguvan yanaklıydı, ipek endamlı ve Hint kamışı (bambu) gibi boyluydu.
- 3573 Saçı simsiyah dudağı ölümsüzlük suyudur, adı Meryemdir; İsa *a.m* gibi can başışlar.
- 3574 Hükümdar içtenlikle kızını Perviz'e eş olarak vermek istedi.
- 3575 Beyler (Hüsrev ile) tanışınca uygun buldular; şöyle ki evlenseler ay ve gün denk olur.
- 3576 Şaha kabul etmesi için teklif ettiler, Hüsrev ister istemez kabul etti.
- 3577 Sonra hükümdar öyle düğünler yaptı ki cihan günlerce yıllarca doydular.
- [143b] 3578 İki şah da çok şart sundu ve söz verdi, cihana hâkim olma işinde gayret ve çaba gösterdiler.
- 3579 Kararı, anlaşmayı ve yemini kesinleştirdince, sultan o evliliği kabul etti.
- 3580 Gönülsüzce yiyip içerdi, işin sonundaki fayda için sohbet ederdi.
- 3581 Düğün ve şölen endişesi bitince, Perviz şahlık işine girişti.
- 3582 Anadolu hükümdarı askerler verdi, böylece baykuş ülkesi doğan ile doldu.
- 3583 Malın gümüş kapılarını açardı, demir toplamak için altın saçardı.
- 3584 O kadar çok kalabalık asker toplandı ki orman ve dağ aslan ile doldu.
- 3585 Asker o kadar çok yere yayılmıştı ki yeryüzünün uzunluğu ve genişliği bilinmezdi.
- 3586 Kayser Hüsrev-i Perviz'e yol göstermek için kendisi de birlikte gitmek istedi.
- 3587 Sultan dedi ki ey cihanı gören şah, Behram-ı Çubin babamın kuludur.
- 3588 Behram ise ne var, köpek bakıcımızdı; eline değneğini almış çobanımızdı.
- 3589 Behram'ın (Mars) işi pençeme yüküdür (Koç burcu), zehri akreplik ile olur.
- 3590 Akrep değil de engerek yılanı bile olsa, Kisra Sarayı gözüne zümrüttür.
- [144a] 3591 Elimde yardımından bir âsa var ki taht ve tacı yutan bir ejderjadır.
- 3592 Ben ülkenin sınırına kadar orduyu getirince bilirim ki orada topluluk kalmaz.
- 3593 Bana iş yapacak birkaç bin adam ver, sen ancak himmetle yardım et!
- 3594 Sonra elli bin seçilmiş adamı verdi ki onların binde biri bu işten yüzünü döndürmezdi.
- 3595 Kılıç kullananlar, yiğit tecrübeli kimseler, oka kalkan gibi göğsünü gerenler (vardı),

- 3596 davul ve zurna çalındı, bağrış ve çağrışlar oldu; sanki Umman Denizi coşup dalgalandı.
- 3597 Kömürden ateş saçan öyle acayip bir deniz ki suyu insandan ve dalgası demirdendir.
- 3598 Deniz dersen neden toz çıkarır ki? Ve eğer su ise neden dalgası ateşler içindedir?
- 3599 Hükümdar, ülkenin sınırına kadar (Hüsrev'e) eşlik etti, veda ederken der ki ey ülkenin şahı,
- 3600 Siz zâta öğüt ve nasihat etmek bizlere rezillik olur biliriz.
- 3601 Çünkü zaten cihanın bilgisi ve adaleti, babanın ve (deden) Noşin-revan'ın meziyetidir.
- 3602 Hürmüz o şaha karşı çıkınca, seçkin tahtını boş yere yele verdi (savurdu).
- 3603 Sen cihanı öyle inşa et ki ki Noşin-revan'ı unuttur!
- [144b] 3604 Halk babandan nefret etmişti, bundan dolayı sana yardım etmediler.
- 3605 Sen o (kötü) nâmı kaldır! İnsan sorsa, işi kötülüğe karşı iyiliktir densin!
- 3606 Gücü eline alınca öyle niyet et ki o halka eziyet etmeyesin!
- 3607 Kişinin hevesi intikamsa, can ve gönül vefası affetmeyle olur.
- 3608 Kavmin seni saf, duru gönüllü olarak tanıyınca, hepsi yüz canla (canıgönülden) sana itibar ederler.
- 3609 Her işi yapmadan önce önlemini al, binini danış, ondan sonra birini yap!
- 3610 Ömrünün kaderini kendileri yönetenler, her işin nasibini bilirler.
- 3611 Bu ömre ve kol kuvvetine güvenme! Rüzgâra aldanma ve suya güvenme!
- 3612 Allah'tan mutluluk tacını istersen, dua edenlerden yardım elbisesini dile!
- 3613 Eğer devletinin kalıcı olmasını istiyorsan, devleti adalet üzerine kurmalısın!
- 3614 Zulmeden zâlimi ölmez sanma! Devlet, Allah'ı inkarla ayakta kalır ama zulüm ile kalmaz!
- 3615 Mazlum ölürse zalim öylece kalmaz; ama zulümler boynunda yük kalır.
- 3616 Düzenleyen beyler, düzenlerini, halkın rahatı için huzurlarını satar.
- [145a] 3617 Devlete eziyet ederek nimet ve hazine toplayan, beddua alsa ne kadar dinç olabilir ki?
- 3618 Devlet ve ömürde kalıcı olmak istersen; sakın haksız yere hiç kimseyi incitme!
- 3619 Akbaba az inciten olduğu yaşar; doğan ise çevresine sürekli zarar verdiği için çok yaşamaz!

- 3620 Hüsrev bu öğüdü ve nasihati dinleyince, söylenenleri canıgönülden kabul etti ve beğendi.
- 3621 Cevherin kıymetini bildiğinden söylenenleri yerine getirir, kulağı gibi gönül sandığı da doludur.
- 3622 Ondan sonra Kayser geri döndü, Perviz su gibi salınarak ve ateş gibi tez ilerledi.
- 3623 O ay Behram'a niyet ettiği için, iki gece dahi bir yerde dinlenmedi.
- 3624 Şahane bir hücum ve geri çekilme taktiği ve haşmetle; heybetle Acem ülkesine ulaştı.
- 3625 Behram-ı Çubin ansızın kinli Satürn Güneş'inin hareket ettiğini duydu.
- 3626 Hüsrev öylece Anadolu ordusunu göndermiştir, onun gözünden ülke ve yurt dolmuştur.
- 3627 Bizzat nefsinin gururundan Hüsrev'e hiç itibar göstermedi.
- 3628 Ancak orduya yöneldi, eğlenceyi kaldırdı, savaş malzemelerini hazırlattı.
- 3629 İran topraklarının askerlerini ve Medayin ülkesinin komutanlarını da beraberinde götürmüştür.
- [145b] 3630 Beklemedi, aceleyle Hüsrev'e doğru korkusuzca saldırdı.
- 3631 Onun hücumuna güveni vardı, fikrine ve kuvvetine inanırdı.
- 3632 Şunu bilmez ki talih ondan yana olmazsa, fikri eyvahlar, kuvveti de dayak getirir.
- 3633 Dağ ve çöl demir dalgayla dolup iki deniz ulaşıp karşı karşıya geldi.
- 3634 Biri Kızıldeniz biri de Umman Denizi'dir; ne onun sınırı belli, ne bunun sonu bellidir.
- 3635 Ya ikisi iki demirden dağdır, sesi inleme ve iniltidir.
- 3636 Ordunun kanatları, merkezdekiler ve safları toplanmışlar, taraflar örme zırhlı askerlerle dolmuştur.
- 3637 İki deniz birbirine karıştı, kavga doğuya ve batıya (dört bir yana) ulaştı.
- 3638 Askerin tozu feleğe perde gerer; davulun sesi feleğin kulağını sağır eder.
- 3639 Sanki siyah renkli bulut kapladı, karı demir, yağmurları kanla doluydu.
- 3640 Ordu oraya misafir olarak gittiğinde meğer ecel eli sofrayı kurmuştu.
- 3641 Sanki o sırada summakiye yemeği pişti, ama suyu kandan eti insandandı.
- 3642 Turşu yüzlerden hazırlandı, acılı yemek ödlerden döküldü.
- [146a] 3643 Yiğitler savaşa helva gibi girerler, kalleşlerin ciğerlerini kebab eder.

- 3644 O lezzetli yemekler et ve kan ile pişer; öyle ki her kim tattıysa candan doydular.
- 3645 O yemeği yemeyenler, yiyecek olarak yılan, karınca ve akbaba buldu.
- 3646 Süngü ve ok hayra ulaşmak için hizmet eder, yabanî hayvana ve kuşa yiyecek bölüştürür.
- 3647 Meydan gül renkli şarapla dolarken kelleler kadeh gibi dolaşıyordu.
- 3648 Şimşir ağacının şimşeği feleği ateşe vermişti, böylelikle aslanın ödü felekte (patlayıp) su olmuştu.
- 3649 Sancakların kadri yüce olsa da süngüler göğüslerde oturmayı beklerdi.
- 3650 Kemendin bağından yüzler topraktır, okların korkusundan ödler patlar.
- 3651 Kimi ok ve keman arka arkaya sıralandığında ömrünün tomarını kıvırırdı.
- 3652 Dağ yüzlü topuz, tıpkı şiddetli ve soğuk rüzgâr gibi beyni dağıtır.
- 3653 Halbuki ok hünerde şeytanlık eder, damarın kanına girip oraya yerleşir.
- 3654 Kıvrım kıvrım olan yılan, kemendin halkasıdır; öyle ki her kim dolansa öldürür.
- 3655 Gökyüzüne öyle çok toz kalkmıştı ki sanki yer kalkıp gökyüzüne yağmıştı.
- [146b] 3656 Felek yaprak misali korkup titrerdi, başına toprak koyup yardım dilerdi.
- 3657 Bulut yağmur yerine kan dökerdi, cin korkudan kaçıp can verirdi.
- 3658 Şah için padişahlara yaraşır çadır ve büyük bir fil üzerine uğurlu fal kurulmuştu.
- 3659 Bozorgümid, önünde tahta, usturlap ve kum falı ile tahta oturmuştu.
- 3660 Şah (oradan) inip ata binmek ve düşmanın canını ateşe atmak istedi.
- 3661 Hocası (Bozorgümid) bırakmadı; ey ulu şah, sana biraz sabır gerekir dedi.
- 3662 Ondan sonra mutluluk saati ulaşacaktır, bundan sonrası uğursuz düşmana uzaktan uğursuzluktur.
- 3663 Bugün sabret, yarın fırsatındır; hangi rüzgâr kımıldarsa, yardımı yardımındır.
- 3664 Acem kavmi gönülsüz savaşır, sanma ki seninle canı gönülden vuruşurlar.
- 3665 Bedenler ondaysa gönüller sendedir, cansız bedenler ne kadar işe yarar ki?
- 3666 Bağlıları ne kadar taş olduysa da, sonuçta bu külhanbeyleri babanın kullarıdır.
- 3667 Bu geceye kadar işi uzatacak ama sonunda şahımıza söz vereceklerdir.
- 3668 Sultan bu söze iltifat etti, sabır ve kararlılığını sürdürdü.
- [147a] 3669 Ve Anadolu kavmine vaatlerde bulundu: utanmamak için gayret edin!

- 3670 Eğer bugün sözünüzde durursanız, bir çabanıza binle karşılık vereceğim.
3671 Biraz sabredin, fırsat bizimdir; bugün fetih ve yarın Allah'ın yardımı bizimdir.
3672 Yiğit olan kişiye gayret gerekir, yüz erkeğe yüz çevirmiş kadın gerekir!
3673 Öç almak isteyen korkusuz olsun, bilinen bir şeydir ki ölüm ecelsiz olmaz!
3674 Kazası (kaderi) gelince kişi kaçsa da olmaz, gelmeyince de gözünde de olsa bulmaz!
3675 Kadına huzur sağlamak iyidir, erkeğe ise kötü ad sahibi olmaktansa ölüm daha iyidir!
3676 Hiçbir baş dünya içinde (ebedi) kalmayacağı için, meydan içinde oynaması (savaşması) daha iyidir!
3677 Ondan sonra Anadolu'lar karar verdiler ve akşam olunca ağır bir savaş olmuştu.
3678 Gönüller bir olduğu için arkaları sağlamdı; iki asker bile vazgeçip pes etmedi.

Gecenin tavsifi

- 3679 Felekler şahı yine tenhaya çekilmişti ve felekler otağı mumla aydınlanmıştı.
3680 Meğer onun makamını korumak için, şah kapısını meşalelerle doldururlar.
3681 Gece bekçisi gibi nöbet tutarlar; süngü alanına ateşten ok atarlar.
[147b] 3682 Gece oldu; iki yanda askerler savaşın bitiş davulunu çalıp dönerler.
3683 Bu yanda Hüsrev diğer yanda Behram durup zikirle dinlenmişlerdi.
3684 Behram-ı Çubin sürekli yarın Perviz'e erkeklik neymiş göstereyim derdi.
3685 Sabah Anadolu'nun işini bitireyim ki akşam yemeğini mezar içinde yesinler.
3686 Ben meydan içinde şöyle bir dolanınca Hüsrev'leri hüsrana uğratayım.
3687 Bu şekilde pek çok boş laf edip tortusunu saf, katışıksız sanırdı.
3688 Şunu bilmez ki şans ondan yana olmazsa, pençe altında inleyecek ve acı çekecektir.
3689 Bu tarafta Hüsrev, Kerim'e, padişah ve yol gösterici olan Allah'a seslenirdi:
3690 Cihana tek ve ebedi Hâkim'i sensin! Her şey bâtıldır, gerçek sadece kapındır!
3691 Âlem mülkü senindir, Mâlik'i (sahibi) sensin; birine verip birinden alırsın!
3692 Kimini onurlu iken hor edersin; kimini hor iken seçkin edersin!
3693 Ey her duruma vâkıf olan, bilirsin ki zalim Behram bana zulmeder.
3694 Babamın tahtını aldı, benim başımı ister; kuruttu beni, şimdi gözyaşımı ister.

- [148a] 3695 Ey en saf adalete sahip olan (Allah), âdil olduğun için, bu korkusuz (Behram) ben kuluna nasıl zulmeder?
- 3696 Eğilip bu şekilde herkesin isteklerini bildirdiği ona (Allah'a) yakardı.
- 3697 (Hüsrev) bu haldeyken bir hizmetli içeri girip şahın önünde yere kapandı.
- 3698 Ve sultanın bahtı her zaman açık, yıldızı mutlu ve falı şen idi.
- 3699 Uğurlu bir haberci kapıya gelmiş ve şahın gizli sırrını açığa çıkarmayı istemektedir.
- 3700 Üstünde gece yolcusu elbisesi var, elinde padişahlara yaraşır bir mektup var.
- 3701 Şah emretti; o an girip yere kapandı, mektubu verdi ve (huzurda) durdu.
- 3702 Şaha, Allah yol arkadaşın olsun, feleklerden yüce dergahın olsun dedi.
- 3703 Zaman geçtikçe sen bâki ol! yeryüzü var oldukça sen kuvvetli ol!
- 3704 Düşmanın başı her zaman ayaktadır, beli ve boynu zincir ve değnektedir.
- 3705 Şah emretti ve o mektup okundu; içindeki bütün istekler okundu.
- 3706 Acem liderleri yere kapanmak, hepsi özür dilemek ve bağışlanmayı dilemek için (şahın huzuruna) çıkmışlar.
- 3707 Şuna karar vermişler ki seher vakti asker, at sürüsü ve otağ hazırlandığında,
- [148b] 3708 savaştacak gibi (görünüp) dümdüz gidip Behram'ı terk ederek şahın tarafına geçsinler.
- 3709 Ancak sultanın, suçlarını affetmesi için söz vermelerini istemişler.
- 3710 Şah bu hoş haberden taze gül suyuna gönlü susamış gibi sevindi.
- 3711 Sonra o gece herkese bildirsinler diye antlaşmayı gönderdi.
- 3712 İki ordu da o gece dümdüz (ilerledi), sabaha kadar gözlerini kırpmadılar.
- 3713 Bakarlar ki bu görünen feleğin oyunudur; diğer gün ne oyunlarla şeklini değiştirir.
- 3714 Sakınırlar, ama şakası olmayan zaman neden gizlesin, apaçık gösterecek!
- 3715 Geceler bir şeylere gebedir, hiç kimse seher vakti neler doğacağından haberdar olmadı.

Gündüzün tavsifi

- 3716 Dünyanın en usta binicisi seher vakti mücadele ve kavga için meydana yöneldi.
- 3717 Çin şahı doğuda bayraklar dikince, Suriye sancağı ters yüz olmuştu.

- 3718 Ne hoş heybet ki yüzünü bile göstermeden, on binlerce düşman doğruca (Hüsrev'in ordusundan) başka tarafa yöneldi.
- 3719 Sadece (giden) ok ve keskin kılıç değil bu tan vaktinde yeryüzü kana bulandı.
- [149a] 3720 Sabah olunca askerler, in ve cinin aklı başından gitmiş gibi galeyana geldiler.
- 3721 Sanki ejderhalar zincirleri kırmıştı veya zelzeleler gökyüzüne ulaşmıştı.
- 3722 Nefirin bağırsı, büyük davulun feryadı, erkek şeytanı patlatmıştı.
- 3723 İki ordu, saf saf dizildi; kimi topuza elini attı kimi kabzayı avuçladı.
- 3724 Hüsrev'in önünde Anadolu birlikleri dizilmiş olup savaş için kolayını bulmaya çalışıyorlardı.
- 3725 Perviz şaha Acem'den gelenler olmuştu ve orduya karışmıştı.
- 3726 Dağ ve çöl askerden öyle dolmuş ki yırtıcı hayvanlara ve kuşa yer kalmamıştı.
- 3727 Behram şaşkınlık içindeydi, kuvvetine güvenip gayret etmekteydi.
- 3728 Ordusunu donatıp korkusuzca ileri sürdü, bağırs çağrışlardan ödler yırtılıyordu.
- 3729 İki ordu birlikte birbirlerine (karşı durmuşlardı); ok ortada haber getiren elçi oldu.
- 3730 İki coşkun deniz coşup bağırp çağırarak tekrar birbirine karıştı.
- 3731 Süngüler, ciğerlerin halini anlatmak üzere konuşmak için dillerini uzatmıştı.
- 3732 Cehennem gibi içler ne kadar çok yanarsa, kılıçlar ateşli suyla o kadar çok sulanır.
- [149b] 3733 Zihin rüzgârının baştan çıkarmasına uyan (kişi), çomağın darbesini yediğinde yeli gider.
- 3734 O kadar çok insan ölmüştü ki eti gövde ve gövdeyi kan götürdü.
- 3735 İnsan, cesetlerle öyle dolmuştu ki ovanın yüzeyi dağla eşit seviyeye gelmişti.
- 3736 Sonra o dağın akan, salınan seli yedi denizin rengini kana bular.
- 3737 Bozorgümid şah önünde, Merkür'ün Güneş ve Ay'ın önünde durduğu gibi durmuştu.
- 3738 Elde usturlap, düşman gününün yüzüne toz konması için uğurlu güne bakardı.
- 3739 Vakti gelince ey şahım vaktidir dedi; insan olan zamanı ve vakti bilir.
- 3740 (Perviz) Allah fırsat verdiği için yürüdü, iktidar kazanmışsın ve Allah'ın yardımı senindir.
- 3741 Perviz o kadar sıçradı ki resmen Şebdiz'e binip uçtu.

- 3742 Fili bıraktı, düşmana karşı atını sürdü; Behram'ı şah-mat etmek için (satrançtaki) kale taşını tutar.
- 3743 Elinde Hint kılıcı, kime sapsa demirden dağ bile olsa iki parçaya bölerdi.
- 3744 Behram tarafı kılıcından yok olur; güneşin kılıcının yıldızlara ulaşsa olacağı gibi yok olur.
- 3745 Tıpkı şiddetli ve soğuk rüzgârın yaprakları dökmesi gibi çomağından kaçarlar.
- [150a] 3746 O ordunun sultanı hep beraber yürüdüler, askerin canı hücum ettiyse beden nasıl dursun?
- 3747 Anadolu baştanbaşa bayrak salladı, Acem kavmi bir arada kalamadı.
- 3748 Talih, Perviz'in talihine göründü, gün Behram tarafına karanlık oldu.
- 3749 Behram işinin başından büyük olduğunu gördü, bela denizi taşı ve boyunu geçti.
- 3750 Her şeyi bırakıp külahını terk etti; çaresiz kalınca kaçtı, yol aldı.
- 3751 Sonra o deniz içinde ordu mağlup oldu, dünya işi bir anda tersine döndü.
- 3752 Mal, hazine, çadır ve yük döküldü; erler hızlı (kurulan) pazar gibi dağıldı.
- 3753 Rumîler (Anadolular), gün doğumundan akşama kadar (savaş meydanını) bırakıp dinlenmediler.
- 3754 Ertesi güne dek kimi buğday başı gibi tek görürlerse keserler ve biçerler.
- 3755 Kellelerden şu kadar buğday yığdılar ki kuş yıllarca bir tahıl tanesine dahi aç kalmadı.
- 3756 O geri kalan Behram ile olan birkaç kötü adam yığılmaktan kurtulamadı.
- 3757 Behram'a talihi yüz çevirince, (Behram) taç ile tahtı Hüsvrev'de bıraktı.
- 3758 Acem ülkesinde nasip bulmayınca, Çin şahının tahtına kadar yol aldı.
- [150b] 3759 Cebine "izā cā'al kaẓā²⁸⁷⁵ (Kaza (kader) geldiğinde) diye yazıp hatasını düşünerek Çin'e ulaştı.
- 3760 Behram dünyadan nasibimi alayım derdi, yeryüzünde ister istemez kötü nâma sahip oldu.
- 3761 Evet, Behram-ı Gur²⁸⁷⁶ kuvvetli olmasına rağmen, sonunda yaban eşeği onu pusuya düşürür.
- 3762 Kendisini gören benliğinden çıkar, dürüst olan onun gözünden kurtulandır.

²⁸⁷⁵ İbn Abbas'tan nakledilen hadis: *izā cā'al kaẓā zeheb el-başar (kaza geldiğinde basiret gider)*

²⁸⁷⁶ Behram-ı Gur: Sasani İmparatorlarından V. Behram'dır, I. Yezdgirdin oğludur. Gür kelime anlamı olarak "yaban eşeği" anlamına gelir. Behram-ı Gur, yaban eşeği avına meraklı olduğu için bu lakabı almıştır. Beyitte ayrıca bu anlamı da kastedilmektedir.

- 3763 Süleyman *a.m* kendisiyle böbürlense, bazen dev bazen de yılan ona yol bulur.
- 3764 Cihanın yepyeni oyunu budur, hokkabaza oyun öğretse olmaz!
- 3765 Kim bu evde bir an mutlu olduysa, yüz adaletsizlikle feryat etmedi.
- 3766 Kimin yaradılışına bir an su döktüyse, ağzına toprağı doldurmadı.
- 3767 Kime bir lokma yemek yedirdiyse, doydı; en sonunda kara toprak (onun) etini yemedi.
- 3768 Hangi insanı beslediyse dert vermedi, ne verdiyse içti ve sonunda sarılığı kalmadı (içkiden yüzü kızardı).
- 3769 Bu bağ içinde bir ağaç yükselmez; onun son ucu ecel yelidir, öç almaz.
- 3770 Bu sâkî, ne büyük ne küçük gözler, bazen saf, bazen de tortu içirir.
- 3771 Kardeş, gam ve mutluluk bizim içindir; yere bazen ayak bazen de baş vurulur.
- [151a] 3772 Çalgıcı eğer bir evde saz çalıp şarkı söylerse, diğer evde ağıtçılar bağırlarlar.
- 3773 Saz ya da söz sonu olan bir sestir; bu kubbede bir kaz nedir, bir ceviz nedir?
- 3774 Eğer sorarsan çare mağrur olmamaktır; hayrın kenarından uzak olmamaktır.

Hüsrev'in ikinci kez padişah olarak tahta oturması ve kendine istikamet çizmesi

- 3775 Ay burcuna ay ulaşmıştı; böylece Şah Hüsrev'in ayı tahta indi.
- 3776 Ve Venüs ve Jüpiter, mutluluk vermek için Boğa burcunda birbirlerine altmış ve yüz yirmi derecelik açılarla yaklaşmışlar.
- 3777 Güneş Koç burcundan bakar, Merkür İkizler burcu hattında bulunur.
- 3778 Satürn Mars ile dönmüştür, saadet yıldızı doğmuştur.
- 3779 Cezbedici güneş bu doğuş ile parlak yıldız şahıdır, yani Perviz'dir.
- 3780 Onun devlet ile bahtı açılınca, Medayin tahtına oturmuştu.
- 3781 Saray onun yüzünden huzur doldu, ölümsüzlük suyu onun sözüyle aktı.
- 3782 Bütün beyler onu mübarek olsun derler, Keykubad'ın²⁸⁷⁷ ruhunu şad ederler.
- 3783 Zengin ve fakire dosdoğru saçmıştı, efendi ya da kul hepsi Allah'a şükrederdi.
- [151b] 3784 Mücevherler öyle saçılarak döküldü ki cevherden sert taş görünmezdi.
- 3785 Devlet başlığı başına yakıştı, şahın namı doğuya ve batıya ulaştı.

²⁸⁷⁷ Keykubad: İyi ve güler yüzlü olarak bilinen, zamanında halkın mutluluk ve refah içinde yaşadığı söylenen İran hükümdarıdır. Ayrıntılı bilgi için bk. Nimet Yıldırım, *Fars Mitoloji Sözlüğü*, Kabcacı Yayınları, İstanbul, 2008, s.470-471.

- 3786 Cihan, sesiyle dolmuştu; can onun kapısında dilencilik eder.
- 3787 Mührünün nakşı dünyaya yayılıp yaratılmışları ihya ederdi.
- 3788 Kısa süre içinde bütün İran ülkesindeki bağlı gönüller açıldı (gönülleri ferahladı).
- 3789 Ülke emniyet, yeme-içme ve mutluluk ile doldu; Turan bölgesi vergi vermeyi kabul etti.
- 3790 Allah'a şükür ki tacı bize layık gördü, bizi cihanda hiç aç ve muhtaç bırakmadı.
- 3791 Şu kadar hazine ve mal bölüştürdü ki onun çevresi ağzına kadar doldu.
- 3792 Cömertlik, adalet ve doğruluğu iş edindi, işi her zaman yeme-içme ve neşe idi.
- 3793 Zaten ülkeyi iki şey ayakta tutar; biri cömertlik ve diğeri adalettir.
- 3794 Acem liderleri ne hoş demiştir: Beylik dediğin adalet ve ihsandır.
- 3795 Hangi malı verirsen nasip olacaktır; son kalan da karınca ve yılan olacaktır.
- 3796 Ey şah bu ikisi olmasa yalansın; farz edelim ki devrin Süleyman'ısın.
- [152a] 3797 İyiyeye kötüyeye bahşiş vermek hünerdir; bu, hayır kazanmak ise o, kötülüğü başından savmaktır.

Hüsrev'in Şîrîn'in hasretinden ağlaması

- 3798 Şahlığı elde edince, sevgilinin hasreti gelip şahın canına tesir etti.
- 3799 Şîrîn'in acısı ve arzusu gizlice ulaştı, şaha o yeme-içmeyi acı etti.
- 3800 Bu gam ne gönülden uzaklaşır, ne de yarasına merhem sürebilirdi.
- 3801 İsa'nın *a.m* nefesini bile anmayacağına dair Meryem'e yemini vardı.
- 3802 Başına taç koyulması hususunda hükümdar ile öyle karar almışlar.
- 3803 Ayrıca, şahların şahı onun kızının üstüne güneş ile ay bile gelse bakmayacak.
- 3804 Sürekli dert ile ağlardı, bu derdin zehrine çare bulamazdı.
- 3805 İçinden gelmeyerek sevinçli numarası yapardı, bülbülün mutluluğu gülsüz olur mu hiç?
- 3806 Sarayın gözünde hiç değeri yoktu, Satürn Güneş'i ah ile yanardı.
- 3807 (Şîrîn'in) dudağını andıkça bağı kan ağlardı, dişini ansa inci ve mercan dökerdi.
- 3808 Saçı derdinden sürekli ah edince sarayın süsü yanıp misk ile dolardı.
- [152b] 3809 Endamını yad ederek kanlı gözyaşı akınca damlasa kanda servi ve şimşad ağacı biterdi.

- 3810 O, yanak için ağlayıp inledikçe çevresini lale bahçesine çevirirdi.
- 3811 Şarap içince lâl gibi kırmızı dudaklı Şîrîn'in hayali kadeh içinden şaha beddua ederdi.
- 3812 Ey vefasız sohbetin hakkı hani? O sevginin güneşi boşuna mı gitti.
- 3813 Sultanlığı bulup yâri unuttun, bu yoka aldanıp var olanı unuttun!
- 3814 Bazen kendi kendine ey ahmak, hiç hükümdarlık aşk ile birlikte olur mu derdi.
- 3815 Sevgilinin zülfünden huzuru dilersen; ayağa kalk, işi gücü darmadağın et!
- 3816 Şah eşiğinde durman gerekse, bu malı yılan olarak gör, mülkü de ayıpla!
- 3817 Ya orada âşık ve kapıcı olman gerekir, ya da burada akıllı ve sultan olmalısın.
- 3818 Kendime yeşillikten ibrişimi ister istemez tuzak edinen kuş benim!
- 3819 Can bağına geçişi engellediği için, ayak bağı hangi demirden ve hangi altındandır?
- 3820 Ayağımdan durağım ne açılır, ne de bu bağ ile o bağa uçulur.
- 3821 Beni bir insan nefesi karmakarışık ettiğinden, iki âlemin gamı yaraşır mı hiç?
- [153a] 3822 Gam yemek bana binlerce kez az iken ben dostların gamını yiyen olabilir miyim?
- 3823 Bazen der ki şahlığa talih gerekir, zanaat sahibine âlet gerekir.
- 3824 Denemedin mi ki o âlemi büyüleyen, sana ne nüktelerle ağır sözler söyledi.
- 3825 O kan döken fettan, bakışları gibi sözlerini de nasıl keskinleştirdiğini işitmedin mi?
- 3826 Bununla sadece çekicilikten değil, kötü huyluluktan da seni andı.
- 3827 Cefalı canımızı zorlayalım, eğer vefasızlık ederse biz sabredelim.
- 3828 Yanında samimi dostu olmadığı için, sırrına sırdaş olan kendi gönlüydü.
- 3829 Ve Ermen ülkesinden Anadolu'ya doğru yol alınca, Şâvur'u orada gözetlemesi için bırakmıştı.
- 3830 Öyle ki kadın bazen elif harfi bazen de lam harfi olur, her durumu sultana bildirecekti.
- 3831 Şahların şahı bu düşünceler içinde kalmıştı; kan yutardı, dert ile ah ederdi.
- 3832 Baribed ne zaman saz çalsa gazele şu şekilde başlardı.

Beribed'in münasip bir gazel okuması

- 3833 Çiğer kanı kadehle cana kalıcıdır; ey gönül, bu şarap âşık olmayana haramdır.

- 153b] 3834 Zülfünün havasını başkasına pazar ettim (başkalarına görüp bakmaları için sundum), eğer sütü saf, katışıksız ise bütünü henüz olgunlaşmamış sevdadır.
- 3835 Dengi dost güneşi olmayan her canın kudreti felekteyse bile o tamamlanmamış bir aydır.
- 3836 Gönül kırıklığı düşman gibi bir sevgili isterse, o arzulanan dost olursa, bu canıma minnettir.
- 3837 Anadolu, Irak ya da İsfahan'da olsa da karşı duran sevgilinin perdesini kendime çektirmem!
- 3838 Kaygımın gecesi onun yüzünün hayalinde sabah olur; yiyip içmemin sabahı ayrılıkta zülfünden akşamdır.
- 3839 Gönül, yan bakışını görmeyeli şaraba meyli yok; gözyaşım şarap olmuş, kaygım ise dolu kadehtir.
- 3840 Ey canım, şekere kavuşma şükürünün şekerini bilmediğin için, ayrılık zehrini iç; çünkü intikam vaktidir!
- 3841 Ey can şehrinin evinde nakkaş olan, gel! Onun kapı ve duvarının sırrı bugün ortaya koy!
- 3842 Levhaya resmettiğin her sureti, can ve gönül açarak çiz!
- 3843 Her yaprağın ucuna o sesi yerleştirdi ki Anadolu ve Hitay halkı şarkı söylesin!
- 3844 O dikkatle pergel resmini ve çizgisini nakşet ki aydınlığı yüz kez yarılıp karanlık olmasın!
- 3845 Nurlu olduğu için incelikleri görür; dinlerin karanlığını terk etse üzölmeye değmez!
- [154a] 3846 Cihanın türlü şekillerinin sonu yoktur; onu nakşetmenin imkanı yoktur!
- 3847 Levhanı temiz ve parlak yap ki iki âlem nakşı da görönsün!
- 3848 Suret şarap toplayınca (kızarıncı) manalı olur; renkli manalara sade suret gerekir.
- 3849 Sonra üstat, rengine kalemi batırdı; tasviri yine bu şekilde yaptı.
- 3850 Ve Şîrîn, Hüsrev'den ayrı düştüğü için, kendine dert ile lânet ederdi.
- 3851 Bazen göğsünü bazen yüzünü döverdi, kendi kendini ayıplardı.
- 3852 Kasabın darbesini yiyen koyun gibi, içi sıkıntıyla dolu halde eli ayağı çırpınırdı.
- 3853 Heves yeli harmanını savurdu; hava oldu, bedenini suya bıraktı.
- 3854 Kirpiklerini inciden ip yapar; elbisesinin kolunu ve eteğini inciyle doldurur.
- 3855 Bazen süsen bitkisi gibi gamlı olurdu, bazen de gonca gibi elbisesini yırtardı.

- 3856 Titreyen servi ağacı söğüt yaprağı gibi sümbülü yolunup miski çok olmuştur.
3857 Yaseminlerle lale yaprağı koparırken güle fındıkları göndermiştir.
3858 Şekerden gül suyu yapmak için taze bademden gül suyunu akıtır.
[154b] 3859 Onun nergisleri (gözleri) uykusuz kalırdı; çünkü her gece gül bahçesini sulardı.
3860 Latif, taze ve yeni bahar iken, hazan yaprağı gibi titrerdi.
3861 Nurlu pınar tenini kıskanırken, tıpkı kâfur gibi suda eridi geçti.
3862 Tam bir dolunayken hilale döndü; fidan boyulu iken kürdan gibi (ipince) serviye benzedi.
3863 Gönlüne, ey sitemkâr, kim kendine bundan daha beter bir şey yapar ki derdi.
3864 Gönlündeki amacı yitirdin, gözyaşı dök, çünkü el ayak bu işten geri kaldı.
3865 Ayağın gizli hazineye batmışken çekip kaçtın; işkence çekmek sana müstahaktır!
3866 Elin gökyüzüne ulaşmışken, yere düştün; yüzünü (sevgilinin) eşiğine koy!
3867 Yüzüne nur veren onun mumunu rüzgâra kaptırdın; bundan dolayı karanlığın zulmünü çek!
3868 Karanlıkta ölümsüzlük suyunu buldun; içmediğin için, senin gözünden saklandı.
3869 Bu evlerden dünyayı dumanla doldurursan, pişmanlık zarara fayda sağlamaz.
3870 Gönlün başına çok yas getirdi, şimdi bu şekilde bağrına taş bas!
3871 Bu şekilde ağıtlar yakıp söyler, ağlar; kırık yerini bu gazel ipiyle sarar.

[155a] **Uygun bir gazel**

- 3872 Ey yolculuğa yönelen can, menzil tut, gitme, gel! gönül ve can olduğun için cansız ve bedensiz bırakma, gitme, gel!
3873 Ömrümün kazancısın, ömrüm gibi çabuk kaçma! Sensiz olan ömürden vallahi ne elde edilir ki? Gitme, gel!
3874 Sen gözyaşım gibi gittiğinden beri gözümün nuru gitti; göz bebeği olmanın vaktidir, bir an lütfet, gitme, gel!
3875 Gözüm, akan suyundan yollar göle döndü. Ey salınan servi, gülsün, balçık soldurmasın, gitme, gel!
3876 Kanıma girme! Dön! Gözyaşım senin arkandan bitip tükenir; aşkın ahından yiğitsin, habersiz olma! Gitme, gel!

- 3877 Ay yüzünün ayrılığı, günlerimi geceye çevirdi, gece ise bana her an bin yıldır; gitme, gel!
- 3878 Aklım, sabrım, canım ve gönlüm kervanı çağırır; deve sürücüsü devenin sırtına sepeti nasıl bağlasın? Gitme, gel!
- 3879 Bunun gibi pek çok ağlayıp feryat etmesine rağmen, binde birini hatırlayamaz.
- 3880 Akli, bazen sabırla çalış, coşkunluğa gelme diye Cebrail'i hatırlatır.
- 3881 Heves vesvesesi (şeytan) bazen der ki neden kendini kısıtlıyorsun? Uğraş, hemen Perviz'in ardından git!
- 3882 Müridin olduğu için arzusunu yerine getir! Gönülden canı cana kavuştur!
- [155b] 3883 Bu halde çok ıztırap çekti, kapıyı nerden façacağını bilemedi.
- 3884 Bir müddet yüzünü göğsünü dövüp vurdu, Mehin-banu'nun yanına giderek karşısında durdu.
- 3885 Söyleyerek, sızlanarak, ah çekerek Mehin-banu'yu bu vaziyetten haberdar etti.
- 3886 Mehin-banu, rezil olmadığına şükret diye öğüt ve nasihat verir.
- 3887 Bu işte sabır ve tahammül gerekir; akla baş vurma, Allah'a tevekkül etmek gerekir.
- 3888 Belirli bir sabır rahmanî (hayırlı) bir özelliktir, acelelik kimdeyse bu şeytanî (kötü) bir yöndür.
- 3889 Pek çok acele aden adını rüzgâra kaptırdı, pek çokları sabredip isteğine kavuştu.
- 3890 Lâl taşı geç oluşur, kalıcılığı ondandır; acele oluşan lale ise geçicidir.
- 3891 Tohum saçılmadığı gibi dirilmez de iş biraz bağlanmayınca açılmaz!
- 3892 Düşüp duran baht aşına diş vurur (onu yer), düşüp durarak yoldaki işi bitirir.
- 3893 Kil ve taş çok hızlı tazıyı yorar, topal eşek yavaş yavaş yol alır.
- 3894 Hızlı akan sular köprü yıkar, hızlı olan fırın ekmek yakar.
- 3895 Arkadaş! Zor günde sabır gereklidir, yol taşlıysa ata nal şarttır.
- 156a] 3896 Sevgiliye kavuşma nasıl zahmetsiz olabilir ki? Gül dikeniyile, hazine yılanıyla birlikte.
- 3897 Sen Hüsrev için eziyet ve zahmet çekince kaygılanma, zevk ü sefayı göreceksin!
- 3898 Şîrîn bu sözle biraz sakinleşti, sabır ve şeker birbirini nasıl sevsin?
- 3899 Akıllı Şâvur bu sebepten dolayı çok nasihat ve öğüt söylemişti.

- 3900 Ve o sevgili yüz çabayla gülsüz bülbül gibi sabrederdi.
3901 Mehin-banu, ayın ardından gece gündüz çabalar.
3902 Kararlı ve sabırlı olmak âşğın huyudur; avuçta yel, kalburda da sudur.

Mehin-banu'nun vefat etmesi

- 3903 Bir gün seher vaktinde Mehin-banu kendini yorgun hissetti ve ah diye inledi.
3904 Bu gamla dolu ve yanan dünyanın içeceğini ve yiyeceğini zehir ettiğini görür.
3905 Tabiatının dengesi bozulmuş, vaziyeti ilacı kabul edecek gibi de değildi.
3906 Şîrîn'i yalnızken yanına çağırıldı; gözünü öptü, kendisine servet bağışladı.
3907 Şehrin ve hazinenin kilidini ona bıraktı, çünkü sağlığından ümidini kesti.
[156b] 3908 Dedi ki şimdiden sonra cihanı kuşatan sensin, büyük anne senden önce can verecek!
3909 Ey genç bahtlı büyük annen cihandan eşyalarını topladı; sen cana tahtını bıraktı.
3910 Biz okumuzu attık, sıra sendedir; birkaç gün sonra bu yalan devlet senindir.
3911 Bu âlem biraz yüzümüze güldü; bir müddet sonra size de nefes verecek.
3912 Bu hilekar, bizi birkaç gün oynattı, bir süre sonra size de saz düzecek.
3913 Evlat! Alçak dünyaya inanma! Çünkü onun bin yıllık nimeti bu güne değmez!
3914 Akıllı olana rezillik gerekmez; ölmekteyim, öğüt ve nasihat yeter!
3915 Beden bağından canı âzâd olurken, bu birkaç beytin manasını hatırlar.

Duruma uygun bir gazel

- 3916 Yazık, zamane gülünün dikenine değmez, feleğin küpünün şarabı içki sersemliğine değmez!
3917 Saflık avlusuyla sevinç sarayı, yeryüzünün dar ve karanlık hücreğine değmez.
3918 Gönül dünya gülünden koku bekleme; çünkü onun yüzü bülbülün ahına değmez!
3919 Bu hazineden ilaç içmeyi bekleme! Çünkü panzehir ise yılan zehrine değmez!
[157a] 3920 İlkbaharın saba ve kuzey rüzgârının lütfu ve parlaklığı, güz ve kışın yağmur ve karına değmez!
3921 Âlemden bir temenni olması ne hoş! Gama son vermeyle beklemeye değmez!

- 3922 Cihan bin yıl güçlünün avı olursa, ecel senin aslanının bir avına değmez!
- 3923 Banu bunları söyledi ve vefat etti; Şîrîn'e tacı, tahtı ve ülkeyi bıraktı.
- 3924 Teni atlas kumaşı beğenmezken, toprağı döşendi, taşa yaslandı.
- 3925 Bu ülke (dünya), her yaratılışın bir sonu var diye bir adet tutturmuştur.
- 3926 O an gelince, hiç önlem alınamaz; hiç kimse öne ya da ileriye alamaz!
- 3927 Bu dolandırıcının göz boyasını seyret ki dolandırıcılığı ne şekilde yaptığını gör!
- 3928 Bu itibar ve kibir sahibinin adı şahtır, gerçekte bir avuç yol toprağıdır.
- 3929 Başlığı ne kadar çok rüzgâr doluysa, rüzgâr geldiğinde yol toprağını o kadar savurur.
- 3930 Külâhı baştan atan şu rüzgârdan çimen rahat, servi sıkıntılı olur.
- 3931 Rüzgâr üzerine beden inşası toprak olduğu için, sonsuz bilersen, sonu gelmiştir.
- 3932 Dünya aşının zehri vardır, o yüzden az ye! Dikkat et, hırs ile aç gözlülük helak eder.
- [157b] 3933 Yeri göğü erzakla doldursan da rızkından fazlası nasip olmayacak!
- 3934 Ve eğer bir ekmeğe muhtaç olunsa, rızkı tükenmeyince kişi aç kalmaz!
- 3935 Öküz ve eşek gibi yem yiyici olursan, bıçakta ve ağaçta değersiz olursun!
- 3936 Eğer bedeni beslersen fil olursun; can gıdası yersen de Cebrail olursun!
- 3937 Hiç kimse az yemekten hasta olmaz; ama çoktan binin ölmediğı bir gün geçmez!
- 3938 Bunca yağmalayıp yemeğe ne gerek var ki yaratılışı ota muhtaç edersin?
- 3939 Şeker tok iken zararı yok denemez; aç insana ekmek gül tatlısından daha iyi gelir.
- 3940 Bilgili, aç ve kötü (hepsi) bu dünyadan geçer; acı dirilen kişi tatlı olur!
- 3941 Dikkat et! Bu cansız ejderha (dünya) gece gündüz bizi yutmak için döner!
- 3942 Hazırlık yap! Bu sessiz deniz bizi boğmayı unutmadı.
- 3943 İnsan savaşır her akrabasını öldürse, çaba gösterip onun kanını dökersin.
- 3944 Dünya babanı ve dedeni öldürdü; bütün kavmini helak ederek can aldı.
- 3945 Şimdi senin canına niyet etti; ey Allah'ın yardımından yoksun olan, bu kadar meyil niye?
- 158a] 3946 İnsan yiyen yılanın postunu yüzmeye devam et; çünkü eski düşman dost olmaz!

- 3947 Arkan kılıç ve önün kuyudur; ortadan kaç, emniyetli yer kıyıdır.
- 3948 Ey Allah'ım, baştan aşağı suya batmış olduğu için, bu topraktan gemiyi girdap alır.
- 3949 Allah merhamet göndererek rüzgârını götürsün, bizi rahmet kıyısına ulaştırsın!
- 3950 Kulların bağışladıklarından (bir şeyler) bulunca, Şeyhî'yi de emniyetinden ayırma!

Şîrîn'in tahta oturması

- 3951 Mehin-banu ayın son gününe ulaşınca, cihan Şîrîn'e kekremesi ve acı olmuştu.
- 3952 Sevgilisinden uzak ve anasından ayrı; hasret, dert ve güçlükten bunaldı.
- 3953 Su taşkını nergisleri o derece döktü ki suyun nilüferi suya batırması gibi oldu.
- 3954 Kanı gözyaşını erguvan rengine çevirdi, onun âhı çiçeğini safran rengine döndürdü.
- 3955 Birkaç gün ağladı, yas tuttu; gönüller aynasını pas tutmuştu.
- 3956 Ulular (ileri gelenler) günün bahtlısı için toplandılar; öğüt verip tahta geçirdiler.
- 3957 Şahlık için Şîrîn'de karar kılınca, büyük küçük herkes emrine âmadeydi.
- [158b] 3958 O insaf ile adaleti ve doğruluğu verir; böylece şehre iyilik ile mutluluk doldu.
- 3959 Parasız pulsuz olanı, muhtaç olanı ve açları doyurdu; rüşvet, vergi ve haracı kaldırdı.
- 3960 Halka saygı gösterirdi, şehir ve ülke huzur dolmuştu.
- 3961 Şîrîn'in padişah olduğu şehrin rüzgârı hiç acı olur mu?
- 3962 Saltanatta olduğu süre içerisinde gönül ve can o tarafa temayül göstermedi.
- 3963 Heves yağmacısı talan ettikçe cana imdat ki ne taht ne de taç bırakırdı.
- 3964 Aşk gamı ağlattığında ve ayaklar altına aldığında ne mal ne de mülk derde deva olurdu.
- 3965 Her an şahı hatırlayıp âh dedikçe, âhının sesi dergâh kurardı.
- 3966 Sürekli Hüsrev'in vaziyetini araştırırdı ve işin ne olduğunu sorardı.
- 3967 Derlermiş ki Jüpiter bahtlı şah, taht basamağını feleğin en üst noktasına ulaştırırdı.
- 3968 Dünya mülkü kendisine nasip olmuştur, Tak-ı Kısra (Kısra Sarayı) onun yüzüyle nurlanmıştır.

- 3969 Ama Meryem meselesinden gönlü daralmıştır; çünkü Meryem acımasız ve taş yüreklidir.
- 3970 Şaha kimseyi sevmemesi ve bağlanmaması için çok ant ve yemin ettirmiştir.
- [159a] 3971 Eğer Şîrîn âlemin ayı olursa, âlemin şahı ona bakmaz.
- 3972 Şîrîn bu acı sözü işitince, yanıp içi acıdı, gözleri doldu.
- 3973 Bunaldı ve sıkıldı, tasalandı; biraz kendine beddua etti, lânet etti.
- 3974 Biz vefasız olmayalım, bu bu saflığa bulanıklık katmayalım, dedi.
- 3975 O insafsızsa insaf edinceye kadar sabredelim.
- 3976 Aşk kadehinden o kadar çok içelim ki can bu neşeyle coşsun!
- 3977 O kadar çok gözyaşı akıtalım ki suyu kan olsun, yemeği acı olsun!
- 3978 Bu yedi renkli âlemin dönüşünü görelim; çünkü hiçbir rengi ve durup beklemesi yoktur.
- 3979 Hangi renkle nakşını tamamlar, ne kadar çok baş ve can bu yolda bahtlı kalır.

Şîrîn'in Ermen ülkesi'nden kasra taşınması

- 3980 Her aşk adamı bu işi gücü bilir; bundan dolayı aşğın işi akıl olmaz!
- 3981 Baş döndüren aşk akı sersemletir, su ve ateşin bir arada durması münasip olmaz!
- 3982 Çevik akıl cübbeyi dikse, âşık korkusuz olduğu için aceleyle (o elbiseyi) yırtar.
- [159b] 3983 Şîrîn akıl ile dost olduğunu sanırdı, aşkı galip gelince üzüldü.
- 3984 Heves ordusu can mülkünü yağmaladı, o emirlik ülkesi gözünden çıktı.
- 3985 O tacı ve tahtı terk etmeyi, bahtı ve her şeyi sevgilinin ülkesine çekmeyi istedi.
- 3986 Bu sevdadan başına türlü haller gelince, zamanın gülü şu beyitleri edindi.

Şîrîn'in gazeli

- 3987 Gönlüm karmakarışık oldu, sevgiliye meylederim; bu işi gücü saç gibi tarumar ederim.
- 3988 Ya sevgiliye kavuşayım ya da bari yürek yarılınsın; bu ayrılık ateşiyle bekliyorum.
- 3989 Zamanın sâkisi olan ezelin seher vakti, bir kadeh içirdi; kıyamete kadar canımı sersem ederim.

- 3990 Ben onun zülfünün tuzağıyla zevkten uçarım; zamanıma gelirse anka kuşlarını avlarım.
- 3991 Her ne olursa olsun, başı şu sırrı kaybeder; halka açıklamak için başımı ortaya koymuşum.
- 3992 Selamette olanlara nefislerine önem vermemelerini söyleyin; çünkü ben bela gününü candan kabul ederim.
- 3993 Dedi ve sabrın mektubunu katladı; kalkıp hevesinin mücadelesini hazırladı.
- [160a] 3994 Sonra o, sevgilinin ülkesine ne şekilde gideceğine dair Şâvur'a danıştı.
- 3995 Çok düşünce ve fikir ile tekrarlandı; fikri kesinleştirdiler.
- 3996 Kudüs'e gidiyorum diyerek duyuracak; ancak mukaddes avını avlayacak.
- 3997 Bu durumdan haberi olunca, o şahlığı bir kuluna bıraktı.
- 3998 Vebali boynundan atınca, bolca hazine ve malı birlikte aldı.
- 3999 Bol miktarda deve, at ve sığırı çölü dolduracak kadar sürer.
- 4000 Çok at ve adam, çok kul ve köle; kimi Venüs alınlı, kimi Ay gibidir.
- 4001 O on güzel, yakın arkadaştı; mutluk ve gamda onunla dosttu.
- 4002 Her elbisesini şahane şekilde hazırlayınca, oradan ayrılıp yola koyuldu.
- 4003 Şâvur, onun önünde hizmeti için giderdi, o huri ulaşınca kasrını nurla doldurdu.
- 4004 Çevresine sağlam bir sur çeker ki kötü niyetli adımlar yanında az olsun.
- 4005 Beden cevherden, sandık taşandır; burcu yükseltse ne olacak ki aydır.
- 4006 O, o kasrı sağlam bir hisar yapar; böylece her yolunu kaybeden içine giremez.
- [160b] 4007 O cevher yatağı, o kalede kalır; sedef karnında sanki taze incidir.
- 4008 İster istemez orada kalmaya karar verdi ve zamanın ona ne göstereceğini beklemeye başladı.
- 4009 Şâvur dedi ki ey yanağı nurlu güzel; (ben) kulun, şahın dergahına gideyim.
- 4010 Bu vaziyeti sultana bildireyim, feleklerin zerresine kadar sancaklar ulaştırısın.
- 4011 Nasıl bir lütufla haber gönderirsin; şükürle alayım müjde vereyim.
- 4012 Şîrîn dedi ki padişahın kayserin kızıyla bir karar aldıklarını duyduk.
- 4013 Dürüst ve imanlı olan yemini ve andını bozmaz; çünkü bu yemin bozma ve iman noksanlığı olur.
- 4014 Bu haberdan haberdar olunca şahın zihni perişan olur.
- 4015 Sonra öyle olsa bize sabır daha iyidir, birkaç gün daha canı zorlamak gerektir.

- 4016 Benim dertli ve gamlı kalmama tasalanmaz; mübarek zihnine toz konmasın!
4017 Ben dağ içinde dağ ile olayım; o lale gibi bağ içinde olsun!
4018 Mevla bana Meryem orucu verdiği için, o Meryem ile İsa'nın *a.m* bayramını kutlasın.²⁸⁷⁸
4019 Bu ayrılık düşüncesine ben inandım; ama şahtan yana mâni değilim.
[161a] 4020 Kapındır; ne zaman istersen gel! ama benim gönderdiğimi asla söyleme!
4021 Yanılıp sorarsa hayırla hatırla! Sormazsa sağ olsun, "hayır olsun" de!
4022 Metanetli Şâvur ağlayarak yer öptü (saygı gösterdi), şahların şahının huzurundan çekildi.

Behram'ın öldüğü haberinin Hüsrev'e ulaşması

- 4023 Bir sabah vakti Çinli şah kara otağın içini altınla süsler.
4024 Sırça tahtı, fil dışından tacı hazırlar; aleme vergi ve haraç bağışlar.
4025 Zaman gam, zulüm ve fitneden emniyetlidir; karışıklık ve sıkıntı bakımından yeryüzü rahattır.
4026 Gökyüzü kutlu olmuştu; Nevruz (yeni gün), o günü kıskanırdı.
4027 Cihanın gözünden tılsım rengi gitmiş, mim ve dudaktan başka gönlü dar olan (canı sıkılan) yoktu.
4028 Mübarek bahtlı yeni bir talihe kavuşunca, Hüsrev padişahlara yaraşır tahta oturdu.
4029 Otağıyla sidre ağacını süsledi; yaban gülünün başına iki taraftan yol aldı.
4030 Kayser, hakan ve fağfur (imparator), mücevher koltuklarda, tahttan uzak oturmuşlardır.
4031 Mübarek kimseler yer yer diz vurmuşlar (çömelmişler); pehlivanlar uzaktan saf saf dizilmişler.
[161b] 4032 Ayakta duranlar kimlerdir dersin, her biri bir ülkenin büyük şahıdır.
4033 Divan meydanı iki üç mil olsaydı; Süleyman *a.m* görse şeytanını unuturdu.²⁸⁷⁹
4034 O cihanı kuşatan şahlar bir yuvarlak oluşturmuşlar; bunları subaşılar ve emirler çevrelemişler.
4035 Geriye kalanlar atlar, kullar ve kölelerdir; hepsi altın renginde kaftanlı ve kırmızı kemerlidirler.

²⁸⁷⁸ bk. 2783. beyitin dipnotu.

²⁸⁷⁹ Bk. 59. Beytin dipnotu.

- 4036 Gök kubbenin cevheri geceyi aydınlatır; onun nurundan gün rengini dökerdi.
- 4037 Hizmetçi kullar, önderin ardında sinelerine avuçlarını koyup on kez on sıra halinde dururlar.
- 4038 Oturanlar ve ayakta duranlar öyle sessiz ki sanki kendilerini unutmuşlar.
- 4039 Cihan bahtlı, yeni devletli, genç ve yeni tahtlı sultan tahta oturmuş.
- 4040 Halkın tamamına isteklerini vermiş; Acem usulünce muktedir olan herkese vermiş.
- 4041 Saadet kapısının fethiyle birden seher vakti haberci varır.
- 4042 Korkusuz ve sevinçli olarak divana girip şah önüne gelip yüzünü toprağa koyar (eğilip selam verir).
- 4043 Ey âlemin koruyucusu (Hüsrev), muhatabın, yeryüzünde şah, gökyüzündeki Ay'dır.
- 4044 Bugün senin cömertliğine âlem meydana gelmiştir, bundan dolayı insan sana secde eder.
- [162a] 4045 Cihan tendir ve vücudun onun canıdır; sen onun canı oluşun için, onun sultanı da sen ol!
- 4046 Dünya durdukça zamanın hakani ol; cihan var oldukça cihanın sultanı ol!
- 4047 Sen altından dizgin ve cevherden kadeh olduğundan, Çubin; yani Behram merkep oldu.
- 4048 Cihandan yükünü ve çadırını topladı; yöneldi, gitti, kilometrelerce yol aldı.
- 4049 Bahtın derdi ciğerini kanattığı için, cihandan hasretten zarara uğramış olarak gitti.
- 4050 Hüsrev bu haberdan haberdar olunca, biraz başını sallayıp âh dedi.
- 4051 Bu dünyanın işine sevinmedi; ve elbette can işine hükmü yoktur.
- 4052 Bu usulün kan yiyici bir oyun olduğunu bilirdi; o, yücelttiğini en sonunda âciz eder.
- 4053 Behram-ı Çubin'i bahane ederek bu taş gibi sert gönül cihana örnek verdi.
- 4054 Feleğin çevgeni bize değnekle vururken, Çubin yeryüzünde devleti top gibi yere iyi vurdu.
- 4055 Allah bize baht değneğini yeşertince, Behram-ı Çubin'in kısmeti kurudu.
- 4056 Dünya evi yüzüne güldükçe cihan sahibiyim diyerek mücadele ederdi.
- 4057 Kahırla dolu bu dünya yüzünü döndürünce, balını bela, şekerini zehir yaptı.
- [162b] 4058 Hani o güçlü ve kuvvetli mücadele; öyle ki erkek aslan onun önünde karınca bile değildi.

- 4059 Hani ok ve kılıçtan ateş saçması; hani önden ve arkadan adam yıkması?
4060 Bu şaşkın tavşan pek çok aslanı kuyuya bıraktı, devrini karanlık etti.
4061 Ne kurt ve kaplanı, ne de yaşlı tilkiyi bıraktı, bağ ve zincirle tuzak kurdu.
4062 Bu gaddar savaş, pek çok lidere ne ayak ne baş, ne el ne de sarık bıraktı.
4063 Bu ejderhadan kim can yollarsa, tehlikeyle kurban olan bedendir.
4064 Çok yüklenmeye iş tutma! Böylece kemiğin düştüğünde çekinmez.
4065 Dünya balını yağmalamayı bırak; çünkü tatlılığın acılığı olur.
4066 İşlerin tuz lezzetinde olsa da, sonra sınırı aşınca felakettir.
4067 Mum eğer yağdan ışık verirse; yağı çok olunca ışığını uzağa kadar iletir.
4068 Ayağı bağlı görünce çok yükselme; çünkü bağlı denin yüce olabilir.
4069 Yükselirsen ne var, terazini sakla; çünkü pазı kuvveti düşünce fayda sağlamaz.
4070 Kuşsan bunda ne var, adını doğana çıkarma; kanadının kırılacağı yere gitme!
[163a] 4071 Kilimine göre ayağını uzat ki etin ve yağın soğuktan korunsun!
4072 Kişiyе işine göre laf etmek gerekir, çünkü hasır dokuyan kişi altından atlas dikmez.
4073 Alacaklını hor görüp tasasız yatma; çünkü sırası geldiğinde tavlada kazanacağını bilmezler.
4074 Su yumuşak aksa asla küçümseme; çünkü yolunda ne kapı ne de duvar bırakır.
4075 Yanarken ateşi eşelerse, gururlanma! Çünkü o nur ulaştığını yaktı.
4076 Her fakire böbürlenerek bakma; çünkü o bin ipek de verseler şalını vermez!
4077 Dengeyle ortayı bul ki ne et ne de de şiş yansın!
4078 Şah bu hikmetli sözleri hatırlayınca, oturanlar “aferrin” dediler.
4079 Sonra mahzun ve gönlü daralmış halde tahtından indi; nergise benzeyen gözlerinden gül renkli su akıttı (gözyaşları aktı).
4080 O Behram için üç gün üzüldü; oturdu, eğlenceye izin vermedi.

Şâvur'un Hüsrev'in yanına ulaşması ve kasırdaki Şîrîn'in gelişini müjdelemesi

- 4081 Dördüncü gün yine sabah olunca, yiyip içme vakti geldi, gam devri azaldı.
4082 Şah odasında yalnızdı ve Şîrîn'i hayal ediyordu.
4083 Behram için yas tutardı, Şîrîn'den ayrı olduğu için de cezasını çekerdi.

- 4084 İçeri sevinçli bir hizmetçi girdi, sultanın önünde yüzünü toprağa koyup selam verdi.
- 4085 Şâvur ey şahım deyip kapıya geldi, sultana selam vermek için izin istediğini söyledi.
- 4086 Sultan işitince öyle mutlu oldu ki ölmüş beden gibi can buldu.
- 4087 (Sultan) buyurdu, (Şâvur) içeri girdi, eliyle selamladı; şaha dua etti, övgüler etti.
- 4088 Şaha, cihan var oldukça sen de var ol, saadet bineğine baş süvari ol, dedi.
- 4089 Feleğin tahtına senin halın döşensin, feleğin sofrası senin ziyafetinle dolsun!
- 4090 Kulağının tepesi dolunay oldu; yuvarlak halka, hilal kemerine halka olsun!
- 4091 Resim gibi güzel sevgili, sana tutkun olan, zavallın, yani Şîrîn selam gönderip el öper.
- 4092 Eski yeminini unutmasın der, vefa hakkını çok terk etmesin der.
- 4093 Şah aşkı için her türlü şeyi ve bahtı bırakınca, tac ve tahtı mübarek oldu.
- 4094 Kulun gidip gönlü kederli kalırken, bu hasret mektubunu tekrar ederdi.

Uygun bir gazel

- [164a] 4095 Ey sabah rüzgârı, sevgilinin diyarından geçersen, canım gül bahçesidir; benim gözümle bak, bakışını aydınlat!
- 4096 Onun izine yüzünü sür, yüzlerce hizmet et; onun yolunda can ver, gönülden binlerce haber ulaştır!
- 4097 Onun zülfü gibi uzun olan kederimin hikayesini anlat; onun ağzı gibi dar ve kısa olan halimi anlat!
- 4098 Zaman zaman bizden hata iletip ondan lütuf getir; ondan anbean armağan, bizden de ciğer cefası (içten, yürekten cefa) ver.
- 4099 Bu sürekli âh demem ve gözyaşım onun gönlünün taşınadır; iz bıraktığı an benden eser kalmaz.
- 4100 Şahların şahı Şâvur'u dinleyince içindeki hasret suyu coştı.
- 4101 O kadar çok kanlı gözyaşı döktü ki yerin kara taşı lâl rengine döndü.
- 4102 Gözyaşı biraz dinince Şâvur'a durumu en başından sorar.
- 4103 Haberci Şâvur yere eğilip bütün durumu başından sonuna anlattı:
- 4104 Şah sevgiliyi terk edince, o ne kadar da hüznünlendi, ah dedi ve ağladı.
- 4105 Yaptığına pişman olduğunu, gittiği için içinin kan olduğunu,

- 4106 Mehin-banu'nun hasretten vefatını, Şîrîn'in şevkle şah olduğunu,
[164b] 4107 muhabbet derdi aldığı kararını, varını yoğunu bütün terk ettiğini,
4108 Kasra gidip canını terk edinceye kadar (orada kalacağını) saklı ya da aşikâr
her şeyini söyledi.
4109 Hüsrev işitince mutlu oldu, sevindi; dünya dertlerinden temizlendi, kurtuldu.
4110 İçi dışı müjdenin nuruyla dolu, sevincinden eğlence için işaret verdi.
4111 O an şahın meclisi süslendi, tahtı ve başlığı şereflendi.
4112 Yine sâkîler ellerine kadeh aldı; kadehleri birer birer deviren sonunu nasıl
düşünür?
4113 Yine çalgıcılar başladılar; ses, feleğin kubbesine kadar ulaştı.
4114 Şah, Baribed'in udu eline alması, Davud'un *a.m* nağmelerine başlaması için
buyurdu.
4115 Udu sözlerle birlikte şeker dağıtınca yarenlik eden şiiri okudu.

Uygun bir gazel

- 4116 Kuzey rüzgârı yine yüz lütuf ile can zihnine kavuşma kokusu verdi.
4117 O huyların zerre kadarını hissettiğinden beri kanla dolu gönül gonca gibi
açıldı.
4118 Merhaba ey hayırlı rüzgâr, o yüce ve hürmetli güzel yüz nasıldır?
[165a] 4119 Ey haberci hüma kuşu, "Allah seni korudu", halini söyle nasılsın?
4120 Heves eli can kanadını kesmese, o kanatları olmadan havada uçardı.
4121 Gönül yeryüzüne ve gökyüzüne bülbül olsaydı, bu sevinçle dolsaydı.
4122 Ey müjde getiren, bu şükre şükrederek başımı ve canımı al! Malım mülküm
ne olacak?
4123 Henüz sözü kesilmeden, bu gazeli söylemeye başladı.
4124 Bir sabah rüzgârı gibi sevgilinin köyüne yönelmem gerek, o hevesle zihnimi
misk kokusuyla doldurmalıyım.
4125 Senin devletinde gönlün topladığı bütün lâl ve incileri, yüz suyuyla ayağının
toprağına saçmam gerekir.
4126 Ey Rabb'im sevgilinin zülfünün dolanmasını rüzgâr nasıl terk eder? Benim bu
iş gücü hiç olmazsa tarumar etmem gerekir.
4127 Gözlerinin hatırına akıl ve din evini harap ettim; o eski yemini
sağlamlaştırmalıyım.

- 4128 Can doğanı tavus kuşunun perçemine av olurken, ben sinek o hüma kuşunu avlamam gerekir.
- 4129 Tövbe, takva ve iyiye yönelerek selamete eremedim; bundan sonra “melamet” seçmem gerekir.
- [165b] 4130 Dinlenince bu gönül alıcı beyitleri okudu, şahın gönlünü gözünü ateş ve suyla doldurdu.
- 4131 Sonra hemen Baribed şarkısını çaldı, can bağışlayan ve gönlü cezbeden şiirler söyledi.
- 4132 O kadar çok dertle coştı ki kapıyı ve duvarı bile coşturdu.
- 4133 Öyle sıcak bir sohbet etmişti ki taşı ve toprağı mum gibi yumuşattı.
- 4134 O gün şevk veren nice nağmeler söyledi, Perviz şah karşılığında hazine verdi.
- 4135 Vezinle yazılmış hangi şiiri okuduysa, sultan çok kıymetli inciler saçtı.
- 4136 Sevgilinin zikri için şükretmeye, şah o gün bin hazine bağışlar.
- 4137 Şah her kime “ne hoş konuşuyorsun” dese vakitli vakitsiz onun adeti böyleydi.
- 4138 Derhal bir kese altın verirlerdi; öyle ki kese tartılsa bin miskal ederdi.
- 4139 Baribed o gün bu şekilde şeker dağıtır; Perviz şah bin kez “ne hoş” der.
- 4140 Ne hoş dünya ki işiten bir hoş sözden ansızın doyardı.
- 4141 Hüner göstersen, “ne güzel” derler; kıymet beklesen hor görüp ayıplarlar.
- 4142 Hünerliye şimdi övgü çok olur; ama altın yerine taş dokunur.
- [166a] 4143 Aç gözlülük çürük diştir, çıkar! Böylece can huyundan hile ve aldatmaca gitsin!
- 4144 Sıkıntıya düşüp dünya malını saklama; çünkü dünya malı dünya zahmetine değmez.
- 4145 Zihnin inci ve mücevherlerle doludur; bol miktarda gümüş ve altının olmasa buna üzölmeye değer mi?
- 4146 Nazlılardan elini çektiğın için, ricasız ol! Hazinenin azına kanaat ederek üstün ol!

Gecenin tavsifi ve Meryem’in Hüsrev’i Şîrîn konusunda bağışlaması

- 4147 Gök göz yumunca kara kaşı gösterdi, felek omzundan ay başını çıkardı.
- 4148 Zaman duman renginde çadırı örtündü, gökyüzü denize gömlek giydirdi.
- 4149 Şahların şahı Şîrîn arzusuyla ve onun hayalini candan kucaklayarak coşmuştu.
- 4150 Durup meclisten saraya yöneldi, Meryem’le birlikte oturdu.

- 4151 İçi dışı Şîrîn zevkiyle dolmuştu, Şîrîn arzusu ve acısı tazelenmişti.
- 4152 (Hüsrev) sürekli Şîrîn'den bahsettikçe, gam Meryem'in ağzını acı ederdi.
- 4153 Meryem gamından vazgeçip daima İsa'nın *a.m* nefesinden bahsederdi.
- 4154 Şîrîn benden uzak olsa daha iyi olur, yaralanmalarda tuzun (yaradan) uzak kalması daha iyidir.
- [166b] 4155 Ancak düşmanın isteğine kavuştuğunu, benim için alemde kötü namla anıldığını öğrendik.
- 4156 Ona mezar kazılırsa ben anmam; bari sen lütfedip insan ne olur ki?
- 4157 O kasırdan hizmetliler katına gelmesine izin ver!
- 4158 Gül bahçesi olsa, yüzüne bakmayacağım ve eğer bakarsam gözümde değersiz olsun.
- 4159 Meryem cevap verdi; ey cihangir, güneş gibi güzel yüzün de gökyüzünü kuşatır.
- 4160 Melek kulun, felek fermanına uyandır; cihan sana yardım eden, can esirindir.
- 4161 Şîrîn süt ve şeker olsa da şeker ve tatlıyı acı ve zehir olarak görürüm.
- 4162 Şîrîn sana taze helvaysa, bana sorarsan öldüren zehirden beterdir.
- 4163 Huzurunda zahmetsiz helva görmeyi, sevda öncelikle zorlu olanı sevmektir.
- 4164 Fayda istersen taze hurmanın dikensizini bırak; çünkü dumansız helva hoş tatlı olur!
- 4165 Haydi, o cadı efsunundan sakın; çünkü Babil sihri bile bakışına dayanamaz!
- 4166 Beni o alaycıya arkadaş etme; çünkü papağan ile çaylak kuşunun sesi aynı değildir.
- 4167 Ben onun büyüsünü ve sihrini bilirim; taş ve toprak öğütsün, ununu bilirim!
- [167a] 4168 Binlerce hilesi ve destanı vardır, ve onların her birinde bin iftirası vardır.
- 4169 Çabalayıp sihirle canı bedenden ayırır gibi sultanı da benden ayırır.
- 4170 Onun yaptıklarına boyun eğersin, bazen davacı, bazen de kadı olursun.
- 4171 Neden bir vefasıza gönül bağlarsın? Zaten bundan dolayı bin belaya düştün.
- 4172 Bu gam yemelerden, ülkeden ülkeye boş boş gezmekten usanmadın mı?
- 4173 Erkek adama gayret etmek gerekir; gayreti yoksa, gayretli kadın ona daha iyidir.
- 4174 Şahın tahtı ve hükümdarın tacı için, bu tatlı cana ulaşan acı için,
- 4175 ve eğer arzun Şîrîn'e kavuşmak olursa, gelmeyi bırak adını bile anarsan,
- 4176 zulmün elinden düşüp bayılırım; bu gAMDAN dolayı ip asıp kendimi boğarım.

- 4177 Beni divane olarak bırakıp sen isteğine kavuşup mutlu ol; haydi o kötü anılan ile namsız ve şöhretsiz kal!
- 4178 O vadiyi bırak, ona zindan yaraşır; zaten baykuşun da harabede yaşaması yaraşır.
- 4179 Meryem böyle söyleyince, Hüsrev anladı ki yeni ay ile divane bir araya gelmez.
- 4180 Söze başka bir kapıdan daha girişti, iltifat edip sabretmeye çalıştı.
- [167b] 4181 Birkaç gün sonra Şâvur bile yaşanılan olaydan dolayı sadece uzaktan selam verebiliyordu.
- 4182 (Şâvur) yüreği kanlı olandan yüreği kederli olana haberi gizlice getirirdi.
- 4183 Resim gibi güzel sevgili şaşkın ve sersem olmuştu; sultan onsuz nasıl sabrederdi?
- 4184 Tahmin ediyordu ki vefasızlıktan değil de huzur ve talih öyle yol gösterir.

Ferhat hikâyesine başlama

- 4185 Ey can sayfasının tefsir edeni, aşk ilminin hadisinin zarif söz söyleyeni gel!
- 4186 Sevgi ve arzu kitabını oku! Sonra da heves kavgasını ısıt!
- 4187 Aşk âlemi bir işaretse, çevresi damlası sayılmayan aşk şebnemidir.
- 4188 Bize o izi olmayandan haber ver; susamış gönüller dirildi, taze can ver!
- 4189 Çok yazık, serçe anka kuşunu avlar mı? Deniz dalgaları bardağa sığar mı?
- 4190 Aşk âlemini anıp âh dediğin her zaman; bunun amacına giden yol olduğunu bil!
- 4191 Sevgi canların düşüncesidir, bu sanat gönlü olanların uğraşdır.
- 4192 Kainatı zerre zerre ararsan, aşkı her kişinin meziyeti olarak bulursun!
- [168a] 4193 Aşk sazı zamanı rakkas etti, aşk sözü yeryüzünü dalgıç etti.
- 4194 Hakikat aşktır, bizzat âlemin camıdır; âlemin dönmesi diri aşklardır.
- 4195 Aşkın olmadığı gönül donuk kaldı, eğer bin canı olsa da ölür.
- 4196 Aşkının sarhoşluğu Kabe ve Lât'ı²⁸⁸⁰ birbirinden ayıramaz; kerhane içinde Allah'a yakarır.
- 4197 Aşk oyununun hakkını veremezsen, bari mecaz aşka sahip ol!
- 4198 Daha çok dertsiz olmayasın, herkes ısınca sen soğuk olmayasın!

²⁸⁸⁰ Kabe'deki 3 puttan biri.

- 4199 Neye meyledersen, yapabileceğin odur; ikiyüzlü olma, çünkü bu doğruluğa giden yoldur.
- 4200 Gül bahçesi bülbüllerin sevgilisi olur; kuzgunun leş, mıknaşın demirdir.
- 4201 Aşığın canı onu istediği her halde vaktine ve gücüne lâyük olur.
- 4202 Ve Allah aşkıyla dolu olanın, makamı dokuzuncu ve sekizinci gökten daha da yüksektir.
- 4203 Gökyüzüne ve yeryüzüne bir son bulunur; (ama) sınırı ve sonu olmayan o gönle bulunmaz!
- 4204 Şundan dolayı aşk feryadı hatırlanır; çünkü (o) Ferhat'ın hikayesine temel oldu.

Şîrîn'in süt ırmağının kazılmasını talep etmesi

- [168b] 4205 Ey anber kokulu rüzgâr ve gümüş gibi parlak servi, resim gibi güzel, şeker dudaklı yani Şîrîn, gel!
- 4206 O mutlu (kız) küçüklüğünden beri süt içmeyi âdet edinmişti.
- 4207 Ekşi ve tatlılardan ne kadar bol olursa da, onun için yiyecek içecek sayılmazdı; ille de taze süt olmalıydı.
- 4208 Şîrîn şekerle sütkardeş olduğu için, süte düşküdü.
- 4209 Çobanlar bulunduğu yerden uzaktı, onlar yakın bir otlak bulamamıştı.
- 4210 O vadide çok gönlü kendine bağlayan sevgililer olurdu; yabancı defne ağacı ve dikenlerle dolu kara taşlar vardı.
- 4211 Onunla otlak arasındaki engel, aşması zor kaya ve dağ idi.
- 4212 Şeker dudaklı zaman zaman taze süte ulaşmaya kolaylıkla yol bulamazdı.
- 4213 Bir gece oturup bir çare aradı; şeker diliyle sütün hesabını yaptı.
- 4214 Şâvur, onun huzurunda yüzünün nuruna karşı mutlu ve sevinçli bir şekilde diz çökmüştü.
- 4215 O sırada acı tatlı konuşurken, Şîrîn süt meselesini Şâvur'a anlattı:
- 4216 Yanımdan sütün hiç eksik olmaması için er ya da geç ne çare olur?
- 4217 Gül yanaklı Şîrîn bu sözü söyleyince sevinçli Şâvur lale gibi açıldı.
- [169a] 4218 (Şâvur) o ay önünde, şah önündeki âciz köle gibi secdeye kapandı.
- 4219 Ey bütün tanıdıkların mumu, can gözünü aydınlatan yüzündür, dedi.
- 4220 Güzel yüzünden gönül ve can ferahlasın, mükemmelliğinden kötü gözler kötü olsun!

- 4221 Burada usta bir mühendis vardır; yetenekli bir insandır, adı Ferhat'tır.
- 4222 Binalarda çok ders verendir; El-Mecestî'yi²⁸⁸¹ bilen ve Öklid'i²⁸⁸² çözendir.
- 4223 Baltayı taşa sanatla vurduğu için, kuru taştan taze orman çıkarır.
- 4224 Ne zaman kazma ve kılıç sallasa ısınıp onun elinde mumdan daha yumuşak mermer olur.
- 4225 Hangi taşa nakışla temel atsa, değeri iki vezin kadar altındır.
- 4226 Mübarek zihnini karıştırma; elbette o iş, o ustayla biter.
- 4227 Emredersen başımın üzerine; huzurunda yere kapanıp ulaştırayım.
- 4228 Biz Çin'de aynı yerde ok attık; aynı hocanın iki öğrencisiydik.
- 4229 Mesleğe çok rağbet göstererek başladığımız için, ben kaleme o baltaya yapıştı.
- 4230 Baltayla taş üzerine nakşedince, Mâni (Ferhat'ın) nakşını görünce hayretler içinde kalır ve şaşkına döner.
- [169b] 4231 Şâvur Şîrin'e bunları anlatınca, Şîrîn'in süttten kaynaklanan tasesi biraz azaldı.
- 4232 Güzeller şahı o an " bu zor işi bir an önce kolaylaştır" diye ferman verdi.
- 4233 Şâvur kalkıp o yeri aradı ve güvenilir Ferhat'ı buldu.
- 4234 Kendisine durumu anlattıktan sonra onu, o resim gibi güzelin (Şîrîn) kapısına götürdü.
- 4235 Şâvur ve Ferhat oraya birlikte girerler; görenler güçlü file benziyor derdi.
- 4236 Görünüşte file benzese de gücü fil ve gergedanda bile yoktu.
- 4237 Bir altın sandalye ve perde olarak taş konu; mest olmuş Ferhat'ı başıyla selam verip oturdu.
- 4238 O makamın çalgıcısı rast sazını hangi perdeden çalacağına bakar.
- 4239 Bunun feleğin oyuncusu olduğunu, ün ve şöhretinin perdesini yırtacağını nereden bilsin?

Şîrîn'in Ferhat'la süt ırmağının kapısında konuşması

- 4240 Tatlı dilli, sözlerinden bal damlayan; şeker içen, şeker saçan ve şeker yağdıran şah (Şîrîn),
- 4241 Yakut kilit, onun şeker dudağından açıldı; öyle ki yakut ve şeker ondan feyz alır.

²⁸⁸¹ El-mecesti "büyük bileşim": İskenderiyeli Yunan gök bilimci Batlamyus'un (MS. 85-165) eseridir.
²⁸⁸² Öklid: MÖ. 330-275 yılları arasında yaşamış İskenderiyeli matematikçidir. Özellikle geometri alanında çalışmalar yapmıştır.

- 4242 Körpe Şîrîn'in sözleri şeker yapan olup candan tatlı olan ses nasıl bir şeker verir?
- [170a] 4243 Şekerden hurma ve süt hazırlayınca, şeker ezilir helva olur.
- 4244 İşittim ki şekerden daha tatlı olduğu için; bundan dolayı adı Şîrîn olmuş.
- 4245 Şeker Şîrîn'in dudağıyla aynı sütü içmişti, taze hurma o sütün çeşnicisiydi.
- 4246 Ölümlü hastayla konuşsa, cevabı ölümsüzlük suyuna eşdeğerti.
- 4247 Acaba o hayatı dinlese, Hızır *a.m* ve Zülkarneyn'in akli başından gider miydi?
- 4248 Onun lâli (dudağı) hangi mecliste inci saçsa (gülüp dişlerini gösterse), o mecliste, ölümsüzlük suyunu içen insan bile can verirdi.
- 4249 Zavallı Ferhat aniden cana feryat ettiren bir ses duyar.
- 4250 Öyle bir ses ki Venüs duysa, feryat eder, bu feryattan feleğin ödü patlardı.
- 4251 İşitince bir dert ile âh der; öyle ki narasından dergâhın kubbesi titrer.
- 4252 Cansız (beden) sandalyeden toprağa yıkıldı; sara nöbeti geçirir gibi endamı titremekteydi.
- 4253 Şîrîn, Ferhat'ın gönlünün rahatının gittiğini, gönlü bir kuş gibi tutan ağın gittiğini gördü.
- 4254 Yine iltifat ile taneler saçtı; ona ağ kurdu ve onu ev kuşu yaptı.
- 4255 Ondan sonra; ey bilgili üstat, gamlı gönlü mutlu etmen gerek, dedi.
- [170b] 4256 Ey hünerli, ben taze sütü severim; bu şeker süt ile büyütüldü.
- 4257 Sağım çok, sürü sayısız olsa da süte engel olan bu sütsüz dağın karanlığıdır.
- 4258 İlimle düşünüp hareket edersen ne olur? Bu kasır önüne süt ırmağı yap!
- 4259 Sert taş (bile) eline boyun eğdiği için, sanatını açığa vur!
- 4260 Ve orada çobanlarım süt sağsınlar; burada içilsin, amaca ulaşılsın!
- 4261 Şîrîn sütü şekerle anlatınca, zavallı Ferhat'ın canını eritti.
- 4262 Gözünü dikip dinlese de tutkulu aşktan sözünü anlayamazdı.
- 4263 Endamı kıl kıl kulak kesmişti (pür dikkat dinlemişti); bu kabullenici, bir kıl kadar ne olduğunu bilmezdi.
- 4264 Onun sesinden öyle olandan bitenden habersiz olur ki ne konuşulduğunu hiç duymaz.
- 4265 (Şîrîn'in) sözüne cevabı şu kadar oldu ki sadece başıyla selam verip gözüne parmağını koydu.
- 4266 Ondan sonra, şaşkın, sersem ve mest olmuş bir şekilde çıktı; var mıdır yoksa yok mudur bilemedi.

- 4267 Beni bu haberdan bilgilendirin diye hizmetçilere vaziyeti sorar.
- 4268 Delirdim, onun sözünü anlamadım; o cihan şahının isteğini söyleyin!
- [171a] 4269 Resim gibi güzelin isteği ne ise daha sonra Ferhat'a bir bir açıkladılar.
- 4270 Bilgin Ferhat buyruğu öğrenince, o hükmü gözü üzerine koydu.
- 4271 Nazik olanın işinin de nazik olduğunu bilirdi; acele işi acele yapmaya girişti.
- 4272 Taşı, açın ekmeği terzinin de kumaşı kestiği gibi şevkle doğrardı.
- 4273 Ortak içinden bu kasır önüne kadar (taş) kesip o dağ içinden bir kanal yaptı.
- 4274 Milim milim iki kat döşedi; öyle ki kıl yüz kere yarılrsa derzine sığmaz.
- 4275 Önüne bir çeşme yaptı, onu havuza bağladı; sonra havuzun çevresine yeşillik ve bahçeler döşedi.
- 4276 Şu kadar hoşlukla yaptı ki cennetteki havuz görse, ağzı sulanır, gözleri dolar.
- 4277 Elinin suyundan öyle ter çıkarırdı ki boş havuza giren su sanıp yüzerdi.
- 4278 Bir ay kadarlık bir sürede havuzla uğraştı, çeşme düzenledi, ırmak ve havuz yaptı.
- 4279 Erken ya da geç otlaktan sağılsa, süt çeşmeye gelip hiç beklemez!
- 4280 Bilmeyenler korkarsa bunda (şaşılacak) ne var; her zorluk işin ehline kolay gelir.
- 4281 İşin kolaylıkla olmasını istersen, git işin ustasının peşine düş; çünkü her iş ustası olmadan zor olur!
- [171b] 4282 İnsanın çare bulmadığı hangi iş vardır? Meğer insanın âciz kaldığı şey ölümmüş!
- 4283 Şîrîn'e Ferhat'ın bir ayda çeşmeyi ve havuzu bitirdiğine dair haber geldi.
- 4284 Öyle ki otlaktan bir kaşık süt dökülse, o ulaşmadan havuz değişir.
- 4285 Resim gibi güzel (Şîrîn) oraya gitti, ırmak havuzunu görünce hayran kaldı.
- 4286 Bu yaratma işi ender görülen bir ortaya koyma değil, sanki her şeyin hayat kaynağı ve her şeye gücü yeten Allah'ın yaratmasıyla bunları yaptı.
- 4287 Elbette bu dünya evinden cennet, bahçe, süt ırmağı ve huri uzak olur.
- 4288 Seçkin Ferhat'ı çok övdü, ellerine çok "aferin" dedi.
- 4289 Çok beğenip (Ferhat'ı) huzuruna çağırttı, itibar göstererek odasına soktu.
- 4290 Ey mükemmel üstat, bu kulluğuna karşılık ne verelim, dedi.
- 4291 (Şîrîn) buyurdu; süs ve hazine, yükle gümüş, altın, inci ve cevher getirdiler.
- 4292 Öyle cevherler ki şahların tacını süsler, her biri bir âlemin haracına denktir.

- 4293 O nur çeşmesi, (bütün bunları) Ferhat'a verip mazur görülme için şefaati etti.
4294 Ve şimdi vaktimiz dardır; vakti gelince hizmetin hakkını verelim.
[172a] 4295 Ama zavallı Ferhat ağlayıp inliyordu; Şîrîn önünde mest ve hayran bir biçimde duruyordu.
4296 Sevginin şerbetinden şaşkın ve akli başından gitmişti; nasıl bir cevherdi ki kendini unutmuştu.
4297 Bu övgüyü eder ve aferin der; bu birkaç beyitin anlamını hatırlar.

Ferhat'ın duruma uygun bir gazel okuması

- 4298 Ey iksir görünömlü, bana bu sözün cevherdir; bu yeter! Gözyaşım ve yüzüm senin yüzünden uzaktır, lâl ve altın yeter!
4299 İki cihanın mücevheri de olsa gözümde kıymeti yoktur, parlaklık sürmesi için bir avuç toprak yeter.
4300 Kaşın ve gözünün keman ve oka sahip olmasına ne gerek var? Benim gibi avlanması için binde bir bakış yeter!
4301 Can kuşu melek misali gökte uçarsa, doğan gibi savaş açarsa, zülfün bana ulaşır, bu bana yeter!
4302 Sen yürek yanıgımın yani âhımın haberini aldığında, kurumamak için hafif dökölmüş gözyaşlarının haberi bana yeter!
4303 Kaderin emri aşk sevdasını başıma saldı, bu arzumun acısının sebebidir, o kadar yeter!
4304 Sonra o cevherlerin en kıymetlisini, yüce olanın en özelini ve kıymetlisini,
4305 eline alıp ayaklarına kapandı, ayağının altındaki toprağa saçtı.
[172b] 4306 Kalanını kapıda dağıttı, kendisi başı ayağı çıplak olarak çölün yolunu tuttu.
4307 O, aşk hazinesine sahip olmayı seçti; dünya malını tarumar etti.

Ferhat'ın Şîrîn'in aşkından çöllere düşmesi

- 4308 Ferhat Şîrîn'e gönlünü kaptırdığı için, aşktan feryatlar etti.
4309 Sabrı ve huzuru kaybolup yedi endamı coştı.
4310 Vücudunun yüzeyine Şîrîn nakşoldu, benliğinden boşaldı ve içine Şîrîn doldu.
4311 Sevgilinin hayalini kucaklayıp cihanı ve kendi canını unuttu.
4312 Zihni sevda buharıyla dolup şehri bırakıp bozkır ve dağ yolunu tuttu.
4313 Aklının bekasını düşünemedi ve sabrının yakasını çekip yırttı.

- 4314 Göğsünü dövüp şaşkın ve çıplak yürür; yüreği ve gözü ağlamakta ve yanmaktadır.
- 4315 Yaşarken ölene kefen gerekmez, deliye gömlek gerekmez, der.
- 4316 İki alemde de hep dışarıya taht kuran, elbiseyi ve gömleği eşya edinir mi?
- 4317 Her türlü işi gücü yürekte terk edip bütün işi gücü bu aşk olmuştu.
- [173a] 4318 Sevgiliyle sohbet arkadaşı olmak ona bir ümittir midir? Yaranın merhem bulmasına ne imkan var mı?
- 4319 O yürek ateşiyle âh dedikçe, feleği dumanla doldurup simsiyah ederdi.
- 4320 Heves, âhına ses olurdu; felek, aynasını paslandırırdu.
- 4321 Gözyaşı sellere dönmese, yüreğindeki hararet dünyayı yakardı.
- 4322 Zavallı, kimsesiz, yalnız ve dertli; arkadaşlarından, işinden ve dostundan uzaktı.
- 4323 Gözyaşından başka dostu yakın arkadaşı yok, yüreğinin yarasından başka sırdaşı yok.
- 4324 Derman bulunmaz derdi erişmiş, sonu bulunmaz yola yönelmiş.
- 4325 Hazinenin yıkıntılar arasından olması gibi, gama beden verip canını mutlu etmiş.
- 4326 İnsanların hepsinden uzaklaşıp yalnızlık yolunu tuttuğundan, dağda yırtıcı hayvanlarla sohbet ederdi.
- 4327 Bazen ceylanlarla birlikte âh edip inlerdi; bazen de kuşlarla tutkuyla yanardı.
- 4328 Bela yol arkadaşı, sıkıntı dostudur; hava yakın arkadaşı, cefa eski dostudur.
- 4329 Geceyi gündüzden ayırmadan yola düşünce, bir engel olmasa beş on gün giderdi.
- 4330 Karşısına taş ve duvar çıksa, dokunmadıkça onların varlığından haberdar olmazdı.
- [173b] 4331 Önüne su birikintisi ya da çukur çıkarsa düşerdi, yolundan sapması gerektiğini bilemezdi.
- 4332 Karşıdan yüzüne ok atarlarsa, yüzünü dönmezdi, gözünü yummazdı.
- 4333 Cihandan sevgili sefasıyla geçip bedeninin yok olması için canıgönülden acele ederdi.
- 4334 Bu ölümlü beden gidince, aşkının ebedi hayatı ona vereceğini bilirdi.
- 4335 Bundan dolayı bedenden ayrılmak isterdi, böylece can cana yakınlık bulurdu.
- 4336 Elbette beden gitmeyince can bulunmaz, can hevesi ile sevgili bulunmaz!

- 4337 İçi dışı Şîrîn nakşıyla dolu olduğu için, hangi nakşa baksa resim gibi güzel sevgilisini görürdü.
- 4338 O, sevgilinin nakşına kapı inşa etmek için gözüne uykuya izin vermezdi.
- 4339 O kapıyı (gözünü) uykuyla ve kanlı yaşla doldururdu; böylece ne hayal çıkardı ne de uyku girerdi.
- 4340 Sevgilinin yolundan toz kendisine ulaşınca gözüne yüz sürme gibi sürerdi.
- 4341 Gözyaşını o rüzgâra yağmur ederdi, böylece o tozdan gözüne nur ulaştırırdı.
- 4342 Ve eğer o yolda bir ot görse, bin övgü ile şahlara yaraşır methiye okurdu.
- 4343 Kasrına baktıkça elbisesi yerine canını paramparça ederdi.
- [174a] 4344 Her gün bir kez karşıdan gelip uzaktan kasrına secde ederdi.
- 4345 O secde halinde beş on gün kalırdı, gecenin gündüz mü yoksa gece mi olduğunu bilemezdi.
- 4346 Sonra o secdeden başı dönmüş ve divane olarak kalkıp bozkır, dağ ve çöl yolunu tutardı.
- 4347 Dertle vezinli şiirler okurdu, öyle şiirler ki Leyla duysa mecnun (deli aynı zamanda Mecnun) olurdu.
- 4348 Âhı feleğin giriş kapısından geçmiş, cihan sesiyle dolmuştu.
- 4349 O seslerden gelen bu sözü işit; çünkü can ve gönül tazelerden tazelenir.

Ferhat'ın gazeli

- 4350 Aşk gamının bin yıllık bedelini ödese bile, gönlüm bu sıkıntıdan bir an pişman olmaz.
- 4351 Selamet ehline candan selam olsun; bize melamet ülkesini teslim ederler.
- 4352 Âşık, sevda alametlerinin sebebini anlasın. Cihanın çok bilgisi o alameti nereden bilsin?
- 4353 Uzaklığı iki doğu arasındaki mesafe kadarsa, yakını maşuktur; aşk ehlinin kerameti keşfetmesi budur.
- 4354 İşte yer ve gök önümde rükû ve secde eder; kıyamda durdu çünkü kâmeti canın yakınındadır.
- 4355 Endamının hayali cennetteki Tuba ağacının gölgesini bırakır; ayrılık ateşi başımda kıyameti koparsa bile üzülmem!

- [174b] **Mesnevi**
- 4356 Bütün akıllılar şunu açıkça bilir ki misk kokusu ve aşk gizli olmaz!
- 4357 Akıllının olayları gizli saklı olsa da, aşk ve sevgi perde yırtandır.
- 4358 Aşk derdi ortaya çıkınca, tedavi etmek ve iyi davranmak fayda etmez!
- 4359 Sevgili, aşğa öncelikle ayıplamadır, işin sonunun ne olacağını Allah bilir.
- 4360 Dertli Ferhat'ın hikayesi bütün dillerde ve ülkelerde meşhur olunca
- 4361 tahtın civarındakilerden biri bu durumu padişahın huzurunda anlatır:
- 4362 Zavallı Ferhat'ın Şîrîn'in aşkından canı gönülden tatlı canını nasıl bıraktığını,
- 4363 Cihan, destanların hikayeleriyle doldu; yorumcular onu anlatırlar.
- 4364 Zihnini sevda coşkusu kapladığından şehri bırakıp çölün yolunu tutmuştur.
- 4365 Başı açık, yalın ayak, mest ve şaşkın halde, dağı ve bozkırı keşfederek gezer.
- 4366 Ne sıcaktan ne soğuktan üşenir; ne kılıçtan ne de oktan korkar.
- 4367 Sevgi ipini gönülden öyle sıkı yaptı ki bir kez görmek için bin canı terk eder.
- [175a] 4368 Uzaktan kasrına selam verir, her an rüzgârla haber yollar.
- 4369 Öyle bir rüzgâr ki kasrın yanına ulaşır, tozu (Şîrîn'in) karanlık gönlünü aydınlatır.
- 4370 Rüzgâra gidip devayı rüzgârdan umar, başını açıp derdi ve belayı karşılar.
- 4371 Hüsrev o hikâyeyi dinledi; gönlü bulandı ve içi kaynadı.
- 4372 (Hüsrev'in) zihni mutlu ve açıktı; çünkü ona kalpsiz bir adam dert ortağı olmuştu.
- 4373 Ama bir taraftan yâr hevesi geldi, gönlü yaralandı, canına iş edindi.
- 4374 Ne kadar çok düşündü, şaştı; o derdin dermanı nedir bilemedi.
- 4375 Zaten hasta ve kırgın idi; gönlü hasta olanın önlemi de hasta olurdu.
- 4376 Doktor derdi tedavi ederse ne olur ki? Nabız hasta olunca başka (onu) başka gönül darlığına sokar.
- 4377 Yalnızken birkaç yakınını, bütün mutluluk ve kederde yanında olan arkadaşını çağırır.
- 4378 Ve o sevdaya bir çare bulacak, oysa divaneye zincir vuracaklardı.
- 4379 Ferhat kimdir, nasıl biridir ki bu edepsizliği yapmıştır, dedi.
- 4380 Aslı neredendir, oturduğu yer nerededir, kiminle selamlaşır, kiminle konuşur?
- [175b] 4381 Ne kadar malı ve ordusu vardır ki o Güneş'in müşterisi (aynı zamanda Jüpiter'i) oldu?

- 4382 Başsız ve ayaksız bir fakirdir, gece gündüz rezil ve divane halde gezer, dediler.
- 4383 Ne dostu ne de diyarı bellidir; ne de bir yerde yarım saat durabilmiştir.
- 4384 Dev gibi insanlardan uzak yürür, bulut gibi dağlarda yağmur yağdırır.
- 4385 Onu kendi halinde divane bırakırsam, pek çok sırrın açığa çıkması gerekir.
- 4386 Eğer kanını dökersem, günahsızdır; yoksul ise bunda ne var, kendi başına şahittir.
- 4387 Günahsız, kanına susamış, sakınsın! Çünkü kendi canına hançer vurur.
- 4388 Çoktandır mübarek gün için oruçluyum; bayram helvasına Şîrîn ile kavuşayım.
- 4389 O yeni ay meğerse başkasına bayramdır; çünkü divaneyi Hüsrev ile yol arkadaşı yapmış.
- 4390 Akıllılar, ey genç bahtlı şah, güneş sana tac ve gökyüzü tahttır.
- 4391 Başlık sahipleri (hükümdarlar) senin izine yüzlerini sürerler, tozundan şahların tacı süslenir.
- 4392 İlk önce şuna bir çare bulalım; demir gümüş yoksa altın zincir yapalım.
- 4393 Zaten inci ve altın sevdaya ferahlık verendir; her ferahlatıcı altınla daha kolay olmuştur.
- [176a] 4394 Zümrüt pek çok yılanı kör eder, der; altın pek çok pazuyu güçsüz eder, der.
- 4395 Mala meyli olursa iş kolaydır ve eğer öyle değilse, iş sarpa sarar.
- 4396 Ömrü o güçlük içinde geçer, divanenin taş ve diken içinde olması gerekir.
- 4397 Her durumda sultanın huzuruna çağırıp onun sözüne ve görünüşüne baksın.
- 4398 Şah huyunu suyunu bilince, hastalığa göre ilacını buyursun!
- 4399 Sonra birkaç çevik kapıcının Ferhat'ı bulmaya talip olması için emretti:
- 4400 Derhal birkaç atlı ve yaya yayılıp dağı taşı arasınlar.
- 4401 O işte çaba ve bağlılık göstereyinler, bulup getiren özel kaftan alsın!
- 4402 O an beş on bekçi ve kapıcı Ferhat'ı bulmak için atılırlar.
- 4403 Her biri bir yana aceleyle gider, dağ ve çöl geçerler.
- 4404 Emekten ve çalışıp çabalamaktan sakınmayıp birkaç gün iz sürerler.

Hüsrev'in adamının Ferhat'ı bulması

- 4405 Meğer bir gün bu altın renkli güneş motifi lacivert kubbeye parlaklık bıraktı.

- [176b] 4406 Rüzgârın yüzünü parlattı, âlemin nakşı ve resmi göründü.
4407 Gövdeler, ruhları bulmak için ufuktan “fâlıkul'l-işbâhi”²⁸⁸³ kandilini yakar.
4408 Elbette o aydınlık mumun nurundan yakın ve uzağın farkı belirdi.
4409 Şahın gönderdiği ulaklardan biri, uzaktan baktı ve ansızın gördü.
4410 Şöyle ki çölde bir adam dolanmaktadır. Hangi insan dev görünce bir an durur ki?
4411 Dağ ve ova âh ile yanmış, kanlı gözyaşından Nil ve Ceyhun nehirleri (kırmızıya) boyanmış.
4412 Havanın iksiri yüzünü altına çevirmiş, sevgi ateşi tenini kül etmiş.
4413 Sanki kılları taşa dikendir, sanki diken bedenine yasemin yaprağıdır.
4414 Her zaman dert ile âh çeker, Allah’a yakın melekler topluluğuna yol yapar.
4415 Bütün dertlerle korkusuz ve sevinçlidir; elbisesi yırtık, yüzü toprak ve içi temizdir.
4416 İnleyip ağlayıp feryat ederken, bu beyitlerin anlamını hatırlar.

Ferhat’ın münasip gazeli

- 4417 Zincir zincir olan zülfü boynuma sevda bağını saldığından beri, bela tuzağında başı dönmüş, rezil olmuş ve delirmiş olan benim.
- [177a] 4418 Onun ateşinin ayrılığı gözyaşı selimi çok kurutmasa, deniz dalgasını gözümden feleğin en üst noktasına kadar ulaştırırdım.
- 4419 Bana ne şekil ne de manadır, varlık Allah’ındır; çünkü aşk içinde Allah düşüncesi inkar edilir, sadece kendi düşüncesi (kalır).
- 4420 Gönül gözü onun hayaliyle karmaşıklıktan kurtulamaz; düzenbazların sarhoşuna uyduğu için, onu bırak, mücadeleyi ve kavgayı çeksin.
- 4421 Güzel yüzünün mumunun ışığından sürekli parlaklık bulsaydı, kelebeğin sabretmeye korkmadığını nasıl bilebilirdi?
- 4422 Zihnin sabah rüzgârının zülfünün havasından sersemleşince, zavallı, ağlayan ve yalnız bir kıl kadar hatırlasan ne olur ki?
- 4423 Onun gözü en başından akıl, sabır ve canın malzemelerini almıştır; gam ordusu ne bulur ki her an yağmalar.

²⁸⁸³ 6. En ‘am suresi 96: “O, karanlığı yarıp *sabahu çıkarandır.*”

Mesnevi

- 4424 Şahın elçisi bu hale şaşırır; kıl kadar bile söz söylemeye takat bulamaz.
- 4425 Sultanın arzusu varsa şudur: bu sultanlara han yaraşır, der.
- 4426 Bir müddet onu dinleyerek, ne demek istediklerini anlayarak arkasından yürür.
- 4427 Sonra yanına yaklaşıp selam verdi, pek çok lütf ile sözünü söyledi.
- 4428 Onun sürekli tekrarladığı sözü kesince, yüz hürmet göstererek onun adını sorar.
- 4429 Şîrîn'in canı için tatlı canını veren o zavallı Ferhat benim, dedi.
- [177b] 4430 Ona kavuşmaya yeteri kadar nasibim olmadığı için sevdiğim, hayalini bana zekât olarak verdi.
- 4431 O nasip için bekliyorum, imkânı olmasa da ümitliyim.
- 4432 Adımı öğrendin, şimdi benden uzak dur! Ölmüşten beter hastayı bırak, sen sağ ol!
- 4433 Haberci dedi ki ey Allah'ın kulu, gamdan kurtulmanın vaktidir!
- 4434 Şahların şahı yani Perviz selamlarını iletir, seni ister, lütfet, kendini çekme!
- 4435 Gizli sevgilinin, zatın olduğunu işitti, bir kez de olsa sana arkadaş olmak ister.
- 4436 Bu acı ve ızdıraplı işten seni kurtarıp sana Şîrîn'e giden yolu tatlılıkla açacak.
- 4437 Kara sevdalı Ferhat, haberciye cevabı şöyle verdi: Ey akıllı üstat,
- 4438 Havadan dolayı ansızın kılı koparılmazsa, şarkı ne hoş ahengle söyledin.
- 4439 Kederli kimseyle alay etmezsen, dertlinin arzusunu ne hoş bilirsin.
- 4440 Bu vadide bezmiş ve yârsız olan benim, halk benim yüzümden cihandan bıkmıştır.
- 4441 Yüzüm şeytanı görünce ürker, naram periye feryat ettirir.
- 4442 İn ve cin benden korktuğu için, hürmetli ve nazlı kişiler benimle sohbet eder mi?
- [178a] 4443 Can içenlerle dolu olan bu sahrada, nefesinde sazlığım, ateşe verme!
- 4444 Sonra o yeteri derecede çevik haberci, Ferhat'a şifa olacak bir cevap verir.
- 4445 Gerçek şu ki o cihanın adaletli hükümdarıdır, yeryüzünün ve gökyüzünün gözcüsüdür.
- 4446 Sultan beni sana hizmet edeyim ve selamı sana ulaştırayım diye gönderdi.
- 4447 Ben tek değilim, benim gibi yüzlerce var; ve senden ricada bulunmak için dosdoğru (buraya) gelmektedirler.

- 4448 Padişah, isteğe istekliyi ulaştırmayı bana nasip etmiş.
- 4449 Zahmet çek, şaha yüzünü göster; çünkü Hüsrev de seni görmeye seve seve taliptir.
- 4450 Nasıl ki can yüzünden beden diriye, kul da isteklerini sultan sayesinde bulur.
- 4451 Eğer Şîrîn sözünü tekrarlarsan, Perviz ile uçman gerekir.
- 4452 Ferhat, ey hayırlı dost, eli bağlı, ayağı kırık kulunum, dedi.
- 4453 Şimdi sözünde doğru olduğunu bildim, yüzünde merhamet cevherini gördüm.
- 4454 Âlemin boyun eğdiği (kişinin) emrine itaat ederim; ama onun huzurunda suçluyum ve bağışlanmayı dilerim.
- 4455 Ve beni bu şaşkın, zavallı, ağlayan, sersem ve inleyen halimde bırak!
- [178b] 4456 Her tür kendi türüyle uçar, hüma ile hümayun, kaz ile de kaz uçar.
- 4457 Bana Şîrîn'den o acı kaldı. Öldüren zehri içersem cana afiyetler olur.
- 4458 Hal böyleyken sultan kimdir, muhafız kim? Devadan ne derdi ne de dermanı seçebilirim.
- 4459 O bilgin haberci yine lütufla, pazarımı geçmez aranmaz etme, dedi.
- 4460 Gerçek şu ki o dinin nurudur, senin gözünden başka gönlüne de yakındır.
- 4461 İki alemdeki maksadın hakkı için, kullukta kulluk edenin hakkı için,
- 4462 Beni yanından isteğimi almadan gönderme, bir an sohbetinle şereflendir.
- 4463 Zatın olmadan gidemem, gönlüm ısrarcıdır; zahmet et, sultan beklemektedir.
- 4464 Ferhat yemini duyunca çaresiz kaldı ve o istikamete yönelerek yola koyuldu.
- 4465 Ondan sonra dergâh yolunu tuttular; ilk önce şahı haberdar ettiler.
- 4466 Şah, elinde kadeh, gönlünde pişmiş ve elinde ham aşk varken yalnız oturmaktaydı.
- 4467 Dağ, Ferhat için haşmetle gelir, kalabalık halk onun arkasından koşuşturur.
- 4468 Davranışlarını ve sözlerini, bela ile oluşmuş boyunu posunu seyrederdiler.
- [179a] 4469 Ancak o, bunlardan vazgeçmiş ve tertemiz olarak korkusuzca saltanat kasrına ulaştı.
- 4470 Nefesinin derdiyle insandan ve gamının meşguliyetiyle âlemden elini eteğini çekmiştir.
- 4471 O toplulukla şahın yanına çıkardılar; sanki heybetle kükreyen aslandır.
- 4472 Şahın kubbesine, tahtına ve tacına bakınca, hepsini bir saman yaprağı bile saymadı.
- 4473 Aşk hali öyle şaşkın etmişti ki kendini bilmezdi, sultan korkusunu ne bilsin?

- 4474 Şah emretti, ikramda bulundular; nazikçe lütuf ve ihsanda bulundular.
4475 Tahtın yanında bir yer hazırladılar; o aslan yere pençesini koyup oturdu.
4476 Etrafını mal ve hazineyle çevrelerler, altın ve gümüşle doldururlar.
4477 Allah ona bir cevher verdiği için altınla toprağı bir görürdü.
4478 Can cevherini bilen kişi, cihan hazinesinin bir kurumuş çamur toprağı olduğunu bilir.
4479 Sonra can cevheri sevgilinin katındadır, onun teni can için toprak gibidir.
4480 O yeteri miktardaki hazineden huzura kavuşanların, vefasız mala meyli olur mu?
4481 Altın, Ferhat'ın gözünde bir değer etmeyince Hüsrev dilinden inci ve cevher döker.

[179b]

Hüsrev'in Ferhat ile sohbeti

- 4482 Dedi: Öncelikle şehrin neresidir, üstat?
Söyledi: Gamlı yeryüzü ve sıkıntılarla dolu dünyadır.
4483 Dedi: Orada ne işle uğraşırlar?
Söyledi: Can satarlar, dert alırlar.
4484 Dedi: Akıllı olan, can satmaya yol demez.
Söyledi: O, aşğın değersiz lafidir.
4485 Dedi: Can olmayınca beden ne işe yarar?
Söyledi: Can sevgiliye kavuşur.
4486 Dedi: Aşk işi sana göre nasıldır?
Söyledi: Dokuzuncu gökten daha yücedir.
4487 Dedi: Peki, aşkın makamı neresidir?
Söyledi: canda ara ve insanda, kan sözünü kes!
4488 Dedi: Durumunu anlat ve açıkla.
Söyledi: Belirtisi belirsizliktir.
4489 Dedi: Âşık nefesinden bir işaret ver.
Söyledi: İstersen yolda can ver.
4490 Dedi: Bu acı ve şevkin ne zamana kadar?
Söyledi: Tâ ölünceye kadar sadece durmam!

- 4491 Dedi: Şîrîn ile tanışıyor musun?
Söyledi: Parıltı eskidendir.
- 4492 Dedi: Düşünde görmeği huy edindin mi?
Söyledi: Uyku şimdi bana düştür.
- 4493 Dedi: Niçin yanına gitmezsin?
Söyledi: Ay uzaktan gözlenir.
- [180a] 4494 Dedi: Bir gün sana gölge verirse...?
Söyledi: Ay'a bin yıl ışık veririm.
- 4495 Dedi: Onun gamı yüzünden başına taş yağsa...?
Söyledi: Hani taş? Hazırdır, işte baş!
- 4496 Dedi: Ondan gözüne ok deġse?
Söyledi: Yüz tane gözüm var; haydi çok atsın!
- 4497 Dedi: Ey kalpsiz bir an dur!
Söyledi: Gönlü süsleyen olmadan rahat olur mu?
- 4498 Dedi: Eġer canın cefası olursa...?
Söyledi: Gönlümün huzuru odur.
- 4499 Dedi: O kan dökücü, başını isterse...?
Söyledi: Hemen yükü boynumdan ayırayım.
- 4500 Dedi: Gel, Şîrîn'in aşkından uzaklaş!
Söyledi: Öldür, acele etme, sağ ol!
- 4501 Dedi: Bu hevesten vazgeç, kenara çekil!
Söyledi: Ölüme var, ama ona çare yok!
- 4502 Dedi: O sana yakışmaz, gam yeme!
Söyledi: Tasası daġ olsa yine de yerim.
- 4503 Dedi: Ona kol kuvveti fayda etmez!
Söyledi: Kaderimiz her neyse görelim!
- 4504 Dedi: Bir dostla daha kaynaş!
Söyledi: O iş dostlardan gelmez!
- 4505 Dedi: Biraz bekle, çünkü iş daha olgunlaşmamıştır.
Söyledi: Aşkta dinlenmek ne hoş utanmadır!
- 4506 Dedi: Bundan sana çare sabretmek oldu.

- Söyledi: Beden candan nasıl sabretsin.
- [180b] 4507 Dedi: Biri onun eteğine el uzatsa...?
Söyledi: Harmanını ateşe veririm.
- 4508 Dedi: Önünde korku var, dikkat et!
Söyledi: Âşık korkuyla nasıl huyundan vazgeçer?
- 4509 Dedi: O korkudan ödler patlar.
Söyledi: Ayrılığı çabadan daha korkunç değildir.
- 4510 Dedi: Bu yolda yol arkadaşısı ister misin?
Söyledi: Keşke ben bile olmasaydım.
- 4511 Şah (Ferhat'ın) sözüne cevap yetiştiremeyince, dönüp yakınlarına hitap etti.
- 4512 Ve toprağım tane tane suya karıştığından beri, bu şekilde hazır cevabı görmedim.
- 4513 Altın ve güçle buna çare yoktur, sert taşla istihareye yatalım.
- 4514 Ondan sonra ey hünerli adam, duydum ki mum ve mermer senin için birdir.
- 4515 Külüngü kâf harfine (aynı zamanda Kâf Dağı) vursan, nûn harfine döner; topuzun Elburz Dağları'na ulaşırsa çok uzak yerlere ulaşır.
- 4516 Yakın bir yerde bir büyük dağ vardır, öyle ki içimde onun yüzünden bir yanık vardır.
- 4517 Zaman zaman filan çölü gezinmek için yol ondan dolayı sarptır.
- 4518 O dağ içinden bir yol yapman gerekir, ordunun sığabileceği şekilde geniş ve bol yapmalısın!
- 4519 Sanatını açıkça göstermelisin, öyle ki o sert taş dümdüz yol olsun!
- [181a] 4520 İş için insan çok bulunsa da, onun senden başkasının işi değildir.
- 4521 Her bir hünerle, hamur ve mumla değil, altın ve lâl ile yüzük yapmak gerek.
- 4522 Şîrîn'i sevmek sana yemin olduğu için, bu yemin ikimizin arasında bağ olsun!
- 4523 Beni o amaca ulaştırırsan, ben de senin arzunu gerçekleştireceğim!
- 4524 Genç delikanlı Ferhat aslan gibi dedi ki ey hükmün önünde dağ için toz olan,
- 4525 vücudu zerreden az olan benim; yine de o sevgi güneşine secdem vardır.
- 4526 Onun şevkiyle dağı samana döndüreyim; ve o güneşle aya âh diyeyim.
- 4527 Ama şartım şudur ki bâri o tozu şah önüne getirdiğimde,
- 4528 Ben kötü bahtın her kötülüğünden vazgeçip Şîrîn'in şekerinden elini çeksin.
- 4529 Perviz Ferhat'a öyle bir bağırdı ki hemen kanını dökmek istedi.

- 4530 Yine Ferhat (Hüsrev'in) önündedir; bu şarttan çekinmek de nedir; o dağ kara taştır, toprak değildir.
- 4531 Eğer toprak olsaydı kesilebilirdi. Kesilse bile nasıl taşınır?
- 4532 (Hüsrev) hararetlenip "er ya da geç bu şart olsun ve eğer bu şarttan dönersem, bir hiç olayım" dedi.
- [181b] 4533 Bu sonsuz yolu bulup yürüdün; çaba göster, kuvvetini görelim.
- 4534 Sonunda şah şartında durmadığı için, sıkıntıya düştü, yol ibret oldu.
- 4535 Ey süre veren, gel; gayret ve çaba göster; zira yenilsen bile, ömrü ve zamanı yenemezsin!
- 4536 Sözüne sadık olan, Allah'ın huzurunda seçkindir; yemininde duranın mutluluk her zaman falıdır.

Ferhat'ın Şîrîn'in resmini taşın üzerine çizmesi

- 4537 Ferhat sevinçli bir şekilde yerinden kalkıp serser ve divane olarak aceleyle yazmaya girişti.
- 4538 Sonra onu bir büyük dağa götürdüler; ona Bisütun Dağı denir.
- 4539 Bütün taşlar sert olduğu için, çok cimrilerin gönlü gibi karaydı.
- 4540 Ferhat, bu olay yerinden çılgın rüzgâr gibi o dağa kadar koştu.
- 4541 Taş işini meslek edindiğinden, eline o kılıcı ve baltayı aldı.
- 4542 Tasvir ve resmi kaya şeklinde yaptı; öyle bir nakış ki nakkaş kâğıda çizemezdi.
- 4543 Kendisine arkadaşlık eden türlü türlü semboller yaptı; Bunlar, Gülgün, Şîrîn, Şah ve Şebdiz'di.
- 4544 Baltayla taş Şîrîn'in şeklini çizer; tıpkı Çinli Mani'nin Erjeng nakışı çizdiği gibi.
- [182a] 4545 Öyle bir çizdi ki birisi ansızın görse, âh diyerek nakşa hayran kalırdı.
- 4546 Rivayet edilir ki bahtı kara bir yiğit o resme hevesle âşık olur.
- 4547 Birkaç yıl karşısında hayran kaldı ve sonra derman olarak bir kuyruk bulundu.
- 4548 Annesi yüreğinin yağın eritti (çok kaygılandı) ve (ancak) o kuyruk kurdun ilacı oldu.
- 4549 Kuyruk derde derman olsa tuhaf mı? Çünkü buyruk şimdi kuyrukla oldu.
- 4550 Bu kuyrukla cihan tilkisi oyundur; binlerce kurda ve aslana oyun etti.

4551 Bedeli ucuzladıysa kuyruktan sakın; çünkü bu feleğin tavası onu doğrayıp eritir.

Ferhat'ın dağı kazmayla uğraşması ve ağlaması

- 4552 Ferhat nakış işinden kurtulunca, eline çelik gibi sert külüng ve kılıç aldı.
- 4553 Kaya kesmek için kol kuvvetini açtı, terazi olmadan avuca taşı atardı.
- 4554 Külüngünü çalmak için saz edince, dağın dilsizini ve suskununu dile getirdi.
- 4555 Tozu dağa sis yağdırır gibi taşa kılıç vururdu.
- 4556 Sanki dağ ile savaşırdı, taşa vuruşu kaya getirirdi.
- [182b] 4557 Önünde külüng varken pek çok parça döven, bir hisara burç ve sur olurdu.
- 4558 Seher vaktinden akşam erişinceye kadar taş ve kaya kesip dinlenmezdi.
- 4559 Ey gece, dağın gürültüsü keder ve gamdan kalabalık halkı toplar.
- 4560 Arzu çığırkanı yani Ferhat, figan davulunu çalıp feryat ederdi.
- 4561 Dumanından kara çadır oluşurdu; çadırın ipini buluta bağlardı.
- 4562 Felek oyunlar yüz ve gözlerini açıp dosdoğru bunun oyununu gözlerlerdi.
- 4563 Gidip o resmin önünde dururdu, eline ve ayağına yüzünü sürerdi.
- 4564 Taşta cevherden bir iz arardı, suya şekerden haber sorardı.
- 4565 Bir müddet o nakşa arkadaş olurdu, inilti sazına başlardı:
- 4566 Ey nakşı cihanın yüzüne mihrap olan, can mescidi senin şevkinle kan suyu doludur.
- 4567 Hüzün ve eziyeti feleğin cilasıdır; derdin belası onun derdinin devasıdır.
- 4568 Gümüş gibi beyaz göğüslü putsun ve tatlı dillisin. Niçin taş kalpli ve merhametsizsin?
- 4569 Zâtın taşta cevher gibi hareketsizdir; taşta cevher gibi gönlü yaralı olan benim.
- [183a] 4570 Arzunun ateşi içimde baş gösterdiğinden beri, su beni ağlar, ateş yanar, taş yanar.
- 4571 Bedeni kuruyken yaş haline getiren, benim vücudumu da aynı şekilde taşa döndürdü.
- 4572 Demir ve taş katı yüzümdür; çünkü ben taş ve demirden vefa umarım.
- 4573 Bin yıl bu taşa baş koysam da, senin elinden başıma taştan başka bir şey gelmez.
- 4574 Ne çok ağlayıp konuşurdu, o taştan cevap duymazdı.

- 4575 Gözyaşı dağa ve taşa yağa yağ, bu defa taşı bırakıp dağa koşardı.
- 4576 Resim gibi güzelin kasrının karşısında dururdu, uzaktan secde edip yere kapanırdı.
- 4577 Ey sabah esintisi, hasta gönlümün sığınağı nefesindir, dedi.
- 4578 Can ve gönül postacısı gibi gitmekteisin, sevgilinin tozuna can saçansın.
- 4579 Sevgilinin kasrı güneştir, yüce felektir; sabah esintisi güneşin önünde konuşur.
- 4580 Can sarayına yolculuk etmenin vaktidir, güneşe zerre kadar olan halinden haber ver.
- 4581 De ki ey âlemi aydınlatan güneş, işleri yoluna koyana cihanı yakan oldun!
- 4582 Büyük güneş âleme şahken, daha sonra güzel yüzü zerreden daha az bile kapamaz.
- [183b] 4583 Cihan gün ışığına muhtaçken, utanmaz, derviş evine gider.
- 4584 Ey can gülünün güneşi, zerre kadar örtü eziyetini kaldırsan ne olur ki?
- 4585 Şevkinle dopdolu yanarım, yerim uzaktır; çünkü kelebek ışığın gücüne dayanamaz.
- 4586 Ey saf ve temiz olan, onun için sana yakınlaşmam, çünkü yakınların yolu tehlikeli olur.
- 4587 Durağın canımdır diye yanlış söyledim; senin yakının ya da uzağın olmanın ne farkı var?
- 4588 Zâtının bizzat benden utandığını bilirim, çünkü yüreğinde sana yarar bir sevgilin var.
- 4589 Yalnız olan zavallıyı hatırlarsan ne olur ki? Bu divane dertliyi mutlu edersin.
- 4590 Zavallı sana senin güzelliğinin nasibi oldu; Garibi anarsan bu garip olmaz!
- 4591 Ağlayan, zavallı, kimsesiz ve hor olan benim; zatından başka yar da gam da değersizdir.
- 4592 Sen sevgilisin, şunu yerde bırakma! Sen de gam yiyensin (gamlısın), onu değersizleştirme.
- 4593 Gelmek için dilden/gönülden dudaktan tutayım; sen insaf et, Allah helal eder mi?
- 4594 Şîrîn Hüsrev'in hatıralarından bahsederken zavallı Ferhat feryatlar içinde kalır.
- 4595 Eğer dünya terazisi bir hile yapmazsa, neden senin için cevher benim için taş tartar?
- [184a] 4596 Eğer dünya bostanı bir tarafa meyilli değilse, neden sana süt bana kan verir?

- 4597 Sana dadının içirdiği şu süt ki senin servi ağacın o sütün havuzuna gölge salar.
- 4598 Süt şekerin içindir, mutlu et; bu kan denizinde boğulmayı hatırla!
- 4599 Gidişim o şükürle memnun olur; çünkü susamışa süt ve şeker fayda eder.
- 4600 Kuru dudaklı da olsam da dilim ıslaktır (yumuşak sözlüyümdür); ben bu zikrin sütüne kan saçarym.
- 4601 Ey haydut, helal ettim ama kanımı süt gibi içmen bana layık mı?
- 4602 Kötüysem ne var, kötülük etmedim; eğer ettiysem, kötülüğe yumuşaklık göster!
- 4603 Huzurunda özür dileyen olsam da seni sevmekten başka günahım yoktur!
- 4604 Eğer muhabbet günah olduysa, düzelt, bu derde şifa ver!
- 4605 Ya ayak basıp bu gamdan kurtar; ya da canımı vereyim, elini uzat!
- 4606 Bana yolunda ölmek kolay oldu; çünkü cana keder verdim, kedere de can verdim.
- 4607 Benden daha büyük zorluk olur mu? Çünkü dilime taş ve taşa gönül bağladım.
- 4608 Benim gibi sert mizaçlı hiç var mı? Öyle ki dağı inlettim, taşı âciz ettim.
- [184b] 4609 Güneşinle dağ zerre kadar bile gelmeyeceği için, gözüme ordu kalabalık gelse ne olur?
- 4610 Eğer ben kin almak için âh dersem, ne Şebdiz ne de Perviz, bütün âlem yanar.
- 4611 Ama o ateşten fazlasıyla korkarım, çünkü Şîrîn'in gönlüne sirayet eder.
- 4612 Şîrîn, Hüsrev ve Ferhat, üç isim de beşer harf ile yazılır.²⁸⁸⁴
- 4613 Üçünün de harfleri beş olduğu için, neden Perviz'e kullanması fazla olur?
- 4614 Ferhat'ın başkasına talip olması gerekir; bu hükümle mağlup ve galip var.
- 4615 Ama korkum şu ki talihsizlik ve tahkir bana, izzet ve talih düşmana geldi.
- 4616 Bir taht sahibi kime düşman olsa talihi açıktır; (düşman) ne kadar akıllı olursa olsun kurtulamaz.
- 4617 Şerbetinden sezerim ki bu aş bana zehir başkasına tatlı içecek olacaktır!
- 4619 Ben eğer bin yıl taş ve kaya kesersem, heves yolunda kenara çekilmem!
- 4620 Ama bu işi başıma saran, hesabı canımın yok olması içindir.
- 4621 Ondan sonra zamanla şikâyetim geçecektir; ama ben yok olacağım ondan bana ne.
- [185a] 4622 Aslan yüreğe pençesini geçirince, aslana ok ve kılıçla vurmak fayda etmez.

²⁸⁸⁴ Bu isimlerin Arap alfabesine göre harekesiz yazım kastedilmiştir.

- 4623 Düşman gönül delici bir şekilde yaralayınca, elinden tut, çünkü kılıcı atıldı.
- 4624 Kaygıdan bir an kurtulamadığım için, her insan mutluyorsa bundan bana ne!
- 4625 Kişi huy olarak güçsüz olursa, kendisi bedenini hiç sağlıklı dilemez.
- 4626 Ey hileli peri, deli gönlüme kıyma! Divaneysem bunda ne var, şeytan değilim!
- 4627 Kişi kayadan ve taştan insan yapar; insanı bulunca birlikte vakit geçirmez mi?
- 4628 Ben insan, sen insanın özü olduğuna göre; ben çalı çırpı isem, sen şimşir ağacının şahısın.
- 4629 Elbette altından yapılmış olanda altın gibi güzellik yok; her yıldızda güneş gibi ışık yok.
- 4630 Ey güzel sevgili, dertliyim, kederliyim; ateşe üzerlik bitkisi, bıçağa ise koyunum!
- 4631 Ayrılık ateşi gerekirse tütsü yaksın! Gerekirse kavuşma bayramına kurban etsin!
- 4632 Eğer cihanda kimsesizler çoksa, ne yazık ki benden daha kimsesiz kimse yok!
- 4633 Bu ateşte yanmış, pişmanlık, toz-toprak ve derde boyanmış kuru gövde benim!
- 4634 Bin yıl dağ ile taş gezersem, gönlümden başka kimse bana yoldaş değildir!
- [185b] 4635 Bin yıl bir bucakta dilsiz kalırsam, âhım ile arkadaş bu gözyaşımıdır.
- 4636 Ne hasta yatsam kimse kaygılanır ne de ölsem, ağzıma su damlatırlar.
- 4637 Dünyada it canlıyım (değersizim); zaten bu gözyaşı ve kan içinde koşturuyorum.
- 4638 Habercim giderken koşuştursa da, durağımın neresi olduğunu bilemem!
- 4639 İtin (de) yeryüzünde yeri vardır, timsahın sığınağı denizin dibindedir.
- 4640 Kuru ya da yaş yerde ağlayan ve hüznü olan benim, yerim ne toprakta ne de taştadır, belli değildir.
- 4641 Taşta gamdan kurtulmadığım için, gözyaşım gibi toprağa bedenimi karıştırırım.
- 4642 Beni ne taş ne de dağım çekmiştir; bu kara taştaki toprağım çekmiştir.
- 4643 Zihnim arzu rüzgârıyla doluyken, bu nasıl bir ateştir ki mumum sönmez!
- 4644 Melek yüzlüm, ben divane olsam da, ayrılık ateşine kelebeğim ben.
- 4645 Can, ateşin için tütsü kabı olduğundan bedenim yana yana kül oldu.
- 4646 Ey sevgili, külümü göğe çok savurma; çünkü ocakta ateş kül ile korunur.
- 4647 Ben sendeyim, bendeki varlık senindir; canda genişlik, bedende darlık buldum.

- [186a] 4648 Ben bu benlik ile ne kadar mest olmuşum; ne kadar çok sendeysem, o kadar puta tapanım.
- 4649 Bana ölüm sana yaşam geldiği vakit ben seninle bir olurum.
- 4650 Sabah oluncaya kadar bu şekilde âh ederdi, inlerdi ve üzüldü.
- 4651 Gece yeryüzünden yüzünü çevirince, gündüz yüzünü yüz naz ile sunardı.
- 4652 Her şuh gözlü, iffet yüzü bulsun; her dertliye hoppalık kokusu ulaşsın!
- 4653 Geceleri uyumayan Ferhat yine yüz dertle taş kılıç ve baltasını hızla vururdu.
- 4654 Gecedan sabaha kadar kanlı gözyaşı içinde, seher vaktinden geceye kadar da taş içindeydi.
- 4655 Öyle kuvvetle külüngü sallardı ki bugünkü dünkünden daha iyi olurdu.
- 4656 Dertli Ferhat'ın nasıl dağı kestiği cihanın her yerinde duyulmuş ki:
- 4657 Aşk ateşi içini ne şekilde yaraladı, o yarayla dağı nasıl delmek isterdi?
- 4658 Bilgili bilgisiz dört bir yandan gelip bunun halini seyrederdilerdi.
- 4659 O hali gören hayran olurdu; kimi ağlar, kimi de gülerdi.

Şîrîn'in Ferhat'ı görmek için Bisütun Dağı'na gitmesi

- [186b] 4660 Meğer günün mübarek olduğu bir gün, Allah ferahlık vermişti, mübarek olsun!
- 4661 Şîrîn şeker dudaklılarla oturmuştu, türlü hoşlukta ve tatlılıktaki sözler edilirdi.
- 4662 Kimi geçmiş sefalardan söz ederdi, onunla zihnini mutlu ederdi.
- 4663 Kimi gelecek sazdan söz açardı; çünkü şimdiden sonra gün uğurlu olacak.
- 4664 Her taraftan hikayeler tekrar edilerek, son iş olarak Ferhat ve dağ anıldı.
- 4665 Şeker saçan Şîrîn gülererek bugün Bisütun'a gideceğim, dedi.
- 4666 Ferhat'ın nasıl resim yaptığını göreyim; kol kuvvetini taş nasıl aktardığını göreyim.
- 4667 Derhal atış hazırlamalarını buyurdu, saba rüzgârına altın elbise giydirdinler.
- 4668 Meğer Gülgün o gün hazır değildi; hüma kuşuna başka bir padişahlara yaraşır (at) getirdiler.
- 4669 O gönül süsleyen servi, yerinden kalktı, dışarı yürüdü, sanki güzeller güzeli tavus kuşuydu.
- 4670 Servi ağacı aydan olur da, insan şeklinde tavus kuşu olursa bunda ne var?
- 4671 Gözünün bakışı, gözünü kırpması hep kinle doludur; saçının lülesi dinsiz dolandırıcıdır.

- 4672 Güneş ve aydan zarar görmemek için başlığın ucunu indirmiş.
- [187a] 4673 Közden kaftanı giymişse de, cübbe giyenlere merhaba der.
- 4674 Saflıkta sudan duru olsa da, çabuklukta rüzgârı geçirdi.
- 4675 Bununla taze ve suluydu, sanki hızlı süvari ve kuştı.
- 4676 Ne evlat yardım ederdi, ne de baba. Ata on adım birden attırırdı.
- 4677 Devlet atına şahane şekilde binince, seher yeli gibi gitti.
- 4678 Kimseyi yanında götürmedi, yolu tomar gibi kıvırdı.
- 4679 Gümüş tenli servi, Bisütun'a ulaştınca, bu sert dağı yaban gülü bağına çevirdi.
- 4680 O parlak güneş, yanağının yansımasından taşı lâl, dağı bedahşan yakutuna döndürdü.
- 4681 Elbette cansız Ferhat o lâl için, maden ocağının cevheri gibi taş çıkarırdı.
- 4682 Sevgilinin sert kalbiyle savaş halindeydi; bundan dolayı her zaman taşla savsın!
- 4683 Sevgilinin rızkının canının olduğunu bilirdi; erkek olan ekmeğini taştan çıkarır.
- 4684 Lâl kanını ne kadar çok ırmak ederdi; kazıp lâl yatağını bulamazdı.
- 4685 Seher vakti işe divaneydi, ama her günkünden biraz daha cesurdu.
- [187b] 4686 Sanki canının canından işaret ulaştığına gönlü ve canı tanıklık ederdi.
- 4687 O neşeyle öyle bir vururdu ki kayanın pek çok yanını götürürdü.
- 4688 İçinin ateşinden demir ısınmıştı, taş o demire mumdan daha yumuşak olmuştu.
- 4689 O yasemin saçan servi henüz gelmeden, rüzgâr onun tozundan amberli olmuştu.
- 4690 Aşığın zihnine müjde vermiş, dostun gezintisinden işaret getirmişti.
- 4691 Ve o ağlayan âşık bu rüzgârdı, gönül derdinden haberdar olmuştu.
- 4692 Ferhat, rüzgârdan o kokuyu duyunca, candan dua etti ve aferin dedi.
- 4693 Bu haldeyken birden başını kaldırdı, bir ayın dağda tecellisini gördü.
- 4694 Ay ne demek, belki âlemi aydınlatan güneştir, yüzünü görenin günü uğurlu olur.
- 4695 Işınından sert taş yarıldı, nurundan dağ parça parça oldu.
- 4696 O an dehşete düşmüş Ferhat mahvoldu, şaşkın ve sersem olarak secde etti.
- 4697 Bu hayretten dolayı az kalsın sevgilinin önünde canını teslim ediyordu.

- 4698 Güzel yüzün lütfu ihsanda bulunmanın heyecanıyla, yine o yok oluştan uyandırdı.
- [188a] 4699 Ve ey kendini bilmez, ne yatıyorsun? Ayağa kalk! Canlanma vaktidir, ölme, kalk!
- 4700 Bir bakışla ebedi hayatı bul, bir bakışla iki yüz can ve cihan bul!
- 4701 Ona rüyada bile bakmak isterdin, aklını topla, gözünü aç, işte burada hazır!dır!
- 4702 Sonra âşık o yakınlık ile coşkunluğa kapıldı, bu mahvolma ve şükür içinde aklı başına geldi.
- 4703 Şîrîn'in lâlinden haberdar olunca, o taş içinde bir cevher olduğunu işitti.
- 4704 Sanki susamış dudak tatlı suyu, yanlış söyledim (sanki) ölü ölümsüzlük suyunu buldu.
- 4705 Tatlı dilli ve katkısız, saf şeker olan şah, beraberinde bir şişe gül suyu getirmişti.
- 4706 O can bağışlayan, kadehi tazelemiş, ağız suyundan gül suyu ve şeker yapmıştı.
- 4707 (Kadehi) sunuverdi: Ey coşkunlukla dolu divane yürü, mutlu ol, benim hatırım için iç!
- 4708 Bu içmeyle can vakti hoş olur, bize birkaç ilgi çekici şiir dinlet!
- 4709 Mest olmuş Ferhat, sarhoş gibi bir oraya bir buraya gidip (Şîrîn'in) atı önünde başını (yere) koydu.
- 4710 Kadehi alıp içince can buldu, yarım saatte sonsuz yaşamı buldu.
- 4711 Öyle bir şerbet ki Şîrîn gibi sâkî olsun; içen kalıcı ömrü bulsa tuhaf mı?
- [188b] 4712 Sözüne sevecen arkadaş bulunca bu terciibende başladı.

Ferhat'ın terciibent okuması

- 4713 Ey Rab, bu ne tanıdık candır ki iki cihanı da aydınlatır.
- 4714 Senle yürüyen nasıl bir şahıdır ki geçişi sırasında ay sultanı hizmetindeki fakirdir.
- 4715 Öyle bir aydır ki nurunda dünyayı gören Güneş Süha yıldızıdır (gözü keskindir).
- 4716 Öyle bir kadeh sunar ki yudumunun her damlası tükenmeyen çeşmedir.
- 4717 Öyle bir izzet olur ki feleklerin en üst noktasının değeri bile onun ayağının toprağından daha değersizdir.
- 4718 Onun cevherinin tozundan her zerre, yüz güneşin gözüne tutyadır (sürme taşının göze sürülen tozu).

- 4719 Saçının düğümlerinin her birisi çözülemeyen can düğümünü çözendir.
4720 Kadeh ve bir ele baş aldım, aşka adım atana davettir.
4721 O kadehte can gözüyle gördüğüm cihanı gösteren aynadır.
4722 Ve bu diyar içinde kimse yoksa git ara! Kim varsa (o) sevgilidir.
[189a] 4723 Aferin! Ne hoş şahlara layık güzel yüz ki ilahi nurun ışığıdır.
4724 Yüzünü aya benzeten, hakkıyla mahiyetini anlamaz.
4725 Sırtını ve ayağını iki cihana da dayasın; bu şahın sığınağı kimindir?
4726 Onun ayrılık gecesiyle kara gönlüm saçında yolu kaybetse tuhaf mı?
4727 İşte her gün âh ile ulaştım, o lütuf için her günahı yıkadı.
4728 O kâinata sığmayan şah, sarayı virane üzerine kurdu.
4729 Derviş şimdi onun yüzünün izine dokun; çünkü ama sana padişahlık tacı oldu.
4730 Ayağının toprağı için canımı terk et ki başlığı feleklere ulaştırsın.
4731 Gönle ve cana çoktandır sorarım; ikisi de şahitlik eder.
4732 Ve bu diyar içinde kimse yoksa git ara! Kim varsa, (o) sevgilidir.
4733 Ey uğurlu ve mübarek sâkî, bu yarı sarhoşa dolu kadehi sun!
4734 Şu kadehten bir yudum (içince), Arap diyarında Elest Meclisi'ne bin kez düştü.²⁸⁸⁵
[189b] 4735 Allah için sarhoşum, kendimden geçir! Onu pek çok kendine tapana sunma!
4736 Saçının değil, gönlümün kırığını sor, kırık ne kadar doğru olabilir ki?
4737 Endamının servisi nasıl azat olmaz; çünkü özgür olan her zaman doğru olur.
4738 Bakışın dedi ki menekşe kıl ile deste haline getirilse canım senin zülfüne dolanırdı.
4739 Bakışın gönül derdine ölüm dedi; hastaya ne hoş hasta cevabıdır.
4740 Bir var bir yok aşk gamı yeter bana; artık ne “yok”a ne de “var”a bakarım.
4741 Zülfünle bağa bağlandığımdan beri, bu kadar kırık beste öğrendim.
4742 Ve bu diyar içinde kimse yoksa git ara! Kim varsa, (o) sevgilidir.
4743 Ey sâkî, tükenmeyen şarap sun ki bacağı bir adımda arşa ulaştırayım (arşa ayak basayım).
4744 Musikideki rahatfeza (makamı) ne rahattır ki ruha sonsuz hayat vermektedir.
4745 Onun lezzetinden öyle bir şerbet olur ki gönlünün tadı damağı can zevkini alır.

²⁸⁸⁵ Meclis-i Elest: Kuran-ı Kerim'de geçen, Allah'ın ruhları yarattıktan sonra *alastu bi-rabbikum* “ben sizin rabbiniz değil miyim” sorusunu sorduğu meclis.

- 4746 Kaşın gözünle ittifak ettiğinden beri âlem fitneyle doludur.
- [190a] 4747 Âhım feleğe bir ateş bıraktı, bundan dolayı güneşi yaktı.
- 4748 Gam ve iştiyakı şerh edersem taşın içi taşar, dağ dağılır.
- 4749 Bununla takatim tak eder (dayanacak gücüm kalmaz); cihan kuşağı gücüme dayanamaz, (yırılır).
- 4750 Âlemin başı sonu yokluktur; bütün süslü kemerleri ne içindir?
- 4751 Bu işareti anladysan, can ile cihan denilen kocakarıyı boşa!
- 4752 Ve bu diyar içinde kimse yoksa git ara! Kim varsa, (o) sevgilidir.
- 4753 Ey âlemin canı ve canın âlemi, insan soyu senin adımında halinden memnundur.
- 4754 Ruh ayeti²⁸⁸⁶ senin bedeninden okundu; en büyük isim senin yüzünde yazıldı.
- 4755 Ölümsüzlük suyu, senin dudağına susamıştır; çenene zezem kuyusu senin çenen için coşkuludur.
- 4756 Saçın mucizde Musa'nın *a.m* asasıdır; dudağın diriltmede Hz. Meryem'in Mesih'idir.
- 4757 Sâkî, şimdi yine bir kadeh getir; çünkü Cem Sultan bile can verip ulaşamadı.
- 4758 Bu kadehin bir damlası damlarsa, cennetteki Kevser havuzu cehennem ateşi saçar.
- [190b] 4759 Eğer cennet denilen yer onsuз olursa, gözüne nem bile olmayan serap görünür.
- 4760 Âlem sadece karşılıklı konuşma ile doludur; her kim bunu bilirse dilsiz kalır.
- 4761 Ve bu diyar içinde kimse yoksa git ara! Kim varsa, (o) sevgilidir.
- 4762 Can kuşu cihana tutulmayıp eşliğini kuş yuvasına çevirdi.
- 4763 Mukaddes gökte uçarken, yem ve ev hevesini avladı.
- 4764 Yani, onun zülfünün halini görünce, Simurg iken ev kuşuna döndü.
- 4765 O izi belli olamayan yüzün güzelliğinden, gözüm senin yüzünde işaret görür.
- 4766 Gönül o işarete yüz can verir, sevgiliye ulaşan canda kalır mı?
- 4767 Dil ve can hazinesi ve aşk cevheri, sonsuz hazine ve viranedir.
- 4768 Ey sâki, ruhun gıdasını getir ya da gidene can gıdasını ulaştır!
- 4769 Bu sefa vaktinde maddi ve manevi şeyleri âşık gibi bağışlayayım.
- 4770 İki kâinatın da varlığını oynatmak için, şu şarkıyı mırıldanırım.

²⁸⁸⁶ 15. Hicr suresi 29: "Onu düzenleyip ruhumdan içine üflediğim zaman, onun için hemen saygıyla eğilin, demişti".

- [191a] 4771 Ve bu diyar içinde kimse yoksa git ara! Kim varsa, (o) sevgilidir.
4772 Eğer beden kıl kadar zahmet çekerse, can ve gönül arzu etmekten kesilmesin!
4773 Ey şah “şeylillah” (Allah için bir şey) senin eşiğindir, edepsiz dilenciye affet!
4774 Küstahlığa sebep lütfundur; o yüzden ümidimi kesmem.
4775 Âlem nasıl lütfunu ummasın, çünkü gazaptan rahmetinin geçişi var.
4776 Gece gündüz seninle seni özlüyorum; halim tuhafıklardan dolayı tuhaf oldu.
4777 Sâkî, üzüm şarabını sunuver! Çünkü üzüm kanıyla kan kaynadı.
4778 Lâlinin niteliği nasıl bir şeydir ki altından taze inci akıtır.
4779 Çalgıcı ses ver ki Şeyhî'nin canı ten elbisesini sevincinden yırtsın.
4780 Sabah ve akşamını o ezgi için hazırlasın; Acem'den ve Arap'tan yüzünü çevirsin.
4781 Ve bu diyar içinde kimse yoksa git ara! Kim varsa, (o) sevgilidir.
- [191b] 4782 O derviş tercübendi tamamlayınca güzeller güzeli şah kendinden geçti.
4783 Biraz o halde hayran kaldıktan sonra salına salına kasrının yolunu tuttu.
4784 Altın çekmekten bedeni ağırlaştı; cevher çekmekten atı yoruldu.
4785 Rivayet edilir ki bu dağdan inerken atının ayağı bir hata yaptı.
4786 Yanındaki at değil de altın dağı olsa, gümüş dağı çekerken yorulurdu.
4787 Âşık görünce, o çevik maşuk rüzgârdan toprağa yük bırakmak ister.
4788 Yerinden rüzgâr gibi kalkıp koştı atın karnına girdi, boynunu tuttu.
4789 Allah rüzgârını uğurlu yapınca, at ile binicisini götürdü.
4790 Pek çok övgülerle ve hürmetle, kasrına kadar izzetle ulaştırdı.
4791 Onun atının nalını felek gibi kendine taç edinip her adımda Miraç'ın kudretini görürdü.
4792 Mübarek şahını tahtına bıraktı, sonra yüzünü kulluğuna döndü.
4793 İzine yüz sürerek dağına geldi, sıradan dertle dağına geldi.
4794 Yine işini düşündü; külüngünü ve baltasını eline aldı.
- [192a] 4795 Sanki taş ve dem savaşmaktaydı; taş ve dağ onun âhına şarkı söylerdi.

**Bir kocakarının Şîrîn'in öldüğüne dair yalan haber vermesi ve
(Ferhat'ın) Şîrîn aşkıyla ölmesi**

- 4796 Cihanın büyük şahı Hüsrev her zaman Şîrîn'in halinin nasıl olduğuna dair haber almak isterdi.

- 4797 Aşk içinde dürüstlüğe önem verdiği için, o işi araştırması için pek çok casus tutmuştu.
- 4798 O ay nerede dolaşırsa, hemen şahı bilgilendirirlerdi.
- 4799 Gönülsüzün gönül diyarına nasıl gittiğine dair cihan kumandanına haber verildi.
- 4800 O âlemi karıştıran cazibeli kadın, o divaneye nefes verdiğiinden beri,
- 4801 bedeni kuvvet, yüreği yağ tutmuştur; dağ gözlerine zerre kadar bile görünmez.
- 4802 Canında korku ve çekince olmadığı için, zevki ve neşesi arttı.
- 4803 Sefasından dağa öyle bir vurur ki kayadan toz halinde savrulan taşlar göğe ulaşır.
- 4804 Külüngünün tutacak kısmı bu kuvvetten dolayı Bisütun Dağı'nı zavallı etmezse buna şaşılır.
- 4805 Bisütun Dağı'nın öyle bir lütfu var ki Elburz Dağları'na bir zerre kadar bile (lütuf) bırakmaz.
- 4806 Şah bunu duyunca hatırlayıp dert yandı, cihan gözlerine karanlık oldu.
- [192b] 4807 Huzuruna birkaç yaşlı büyüğü çağırdı; bu durumun çaresi ve yolu nedir, dedi.
- 4808 Bilginler dedi ki ey akıllı sultan, dilersen bu zorluğun bağı çözülür.
- 4809 Kullarından bir haberciyi yolla; ona ansızın Şîrîn öldü desin.
- 4810 Yabancı ve tanıdıktan haberi öğrenince, birkaç gün işi bırakır.
- 4811 Bir daha çare bulunana kadar (bu böyle devam eder); kötülük ertelenince hayra döner.
- 4812 Hilekâr bir kocakarı bulurlar; öyle bir kadın ki bu Şeytan, aldatmayı bundan öğrenirdi.
- 4813 Taş kalbi kara, şeytanın karısıdır; derisi kurumuş kemik üstündedir.
- 4814 Elinde tesbih, başında baş örtüsü (vardır), ancak kötü cin gibi kötülüğe rehberdir.
- 4815 Aynı zamanda yüzü ekşi, sözleri acıdır; dilinden hayırlı bir söz çıkmaz.
- 4816 O kötü sözü ona öğretirler; sus payı olarak birkaç altın ve gümüş verirler.
- 4817 Öyle bir dil ki can gözünü bağlar; böylece göz görünce doğrunun yüzünü örter.
- 4818 İlimin araştırmacısı ne kadar dikkatlidir; (ama) altını görünce Kaf Dağı'nı görmez.
- 4819 Sonra o akbaba gibi mavi gözlü kadın, kara karga gibi kötü gözlü kadın,

- [193a] 4820 Buyruğu alınca o yola meyletti; cansız, Bisütun Dağı'na ulaştı.
4821 Gelip Ferhat'ın yanına oturdu; biraz sızlandı ve iç çekti.
4822 Dedi ki ey zavallı, bunca zahmet, gece gündüz canına eziyet ve meşakkat kimin içindir?
4823 Sevgilinin lâl gibi olan dudağına susamış gönüllü olduğum için, dağı ve taşı parçalarım, dedi.
4824 Dikenden gül, taştan saf su veren, bana bu dağda güzel yüzü gösterdi.
4825 Sonra o kötü işler yapan (kadın) bir soğuk âh dedi; Şîrîn öldü, Ferhat'ın haberi yok.
4826 Eyvah, hani o yasemin tenli servi? Ölüm rüzgârından toprağa yıkıldı.
4827 Hani o nazlı, cilveli sevgili? Gaddar felek ona nasıl kıydı?
4828 Hani o ay ve güneşten daha bahtlı şah? Öyle ki güneşle ay onun için yandı.
4829 Bedenini gözyaşları ile yıkadılar; abir ve amber kokularını üstüne koydular.
4830 O saf cevher toprakla karıştı; elbise yerine canlarını yırttılar.
4831 Dedi ve hasretle ağıt yaktı; yılan gibi dilinden zehir yağdı.
4832 Bu şaşkınlık o yanak içindir, dedi; kötü söz nasıl yanıp kendini köz etmedi?
[193b] 4833 Zavallı, o an onun zülfünü ve benini anınca, yüzü kararıp nasıl dili tutulmadı.
4834 Ferhat o sözü işitince, sanki öldüren zehri içti.
4835 Bağından fırlayıp kurtulmuş gibi külüngünü elden ve kendini dağdan aşağı bıraktı.
4836 Kayadan kara dağ gibi yıkıldı, eyvahlar ve hasretle âh dedi.
4837 Yere kapandı; Şîrîn hani, dedi; bu acıyla tatlı canı verdi.
4838 Bu dar yuvadan kuşu daralmıştı, havadan arş yöresine doğru yol aldı.
4839 Canının örtüsünün ten olduğunu bilirdi, örtüsü gitti, azabı kaldırıldı.
4840 Zamanın işi her zaman böyledir; canı alır, âhı ve ağlamayı verir.
4841 Ve rüzgârın adeti ve usulü şuydu ki dikenî gül eder, gül yaprağını da sert eder.
4842 Bu ateşten pek çoklarını yaralar; öyle ki yakarken mumu söndürür.
4843 Bu şerbetten sineler kahırla dolmuştur; öyle ki tattırırken şekeri zehir yapar.
4844 Malın, gücün, yiğitliğin; ateş, rüzgâr ve su gibidir, vaziyeti anla!
4845 Daha önce bekası olmayanın bundan sonra da olmaz; ona akli eren nasıl bakacak?
[194a] 4846 Ey gönül, gaflet içinde uyuma, kalk, uyanık olanların makamına adım at!

- 4847 Çünkü toprak altında çok yatacağın, bedeninin yaprak içinde toz olacak!
- 4848 O zamanı an ki oradan eksik kalasın; âlemin devranı adını unutsun!
- 4849 Bu kırk elli yıl için memleketten uzaklaşmak da ne? Ateş yakarsın, âlemi ateşe verirsin.
- 4850 Değil elli, altı bin yıl bile geçse azı çoğu bir olur, bil!
- 4851 Sertlikte sert taş gibi olursan, zaman kılıcı seni paramparça edecektir.
- 4852 Ve eğer mesela demirden daha sert olursan, ölüm canını ateşe atıp mum edecektir.
- 4853 Yerden taze gül bahçesi bitse tuhaf mı? Zaten orada bunca taze gül bahçesi bulunur.
- 4854 Ne kardeşler kanı döküldü, yeter; çünkü orada iki kardeş kanı bitti.
- 4855 Siyavuş'un kanı yerden çıkarsa buna şaşılmaz; çünkü oraya mert adamlardan nice Siyavuş girdi.²⁸⁸⁷
- 4856 Nasıl bir zerredir ki tozu bile şiddetli rüzgârdır; Kisra (Noşin-revan) başıdır ve Büyük İskender'in bacağıdır.
- 4857 Feleğin sahraya saçtığı nasıl bir katedir; Cem'in ve Feridun'un gözyaşıdır.
- 4858 Yüzü gül, yanağı lale, taze olsa da; hepsi gönül dumanı ve yürek kanıdır.
- [194b] 4859 Kızıl gülde insan kanı yoktur; bu gül bahçesinde yiğit adam kanı yoktur.
- 4860 Eyvah, bu köhne dünyanın dönüşünün ne kadar, gidişatının da nasıl olduğunu bilir.
- 4861 İnsan onun yavaş yavaş yok oluşunu nasıl anlarsın? Çünkü onun turunu tamamladığını gören göz kalmaz.
- 4862 Eğer hikmette kanıt yazan olursan, ve eğer göğün dolanmasına casus olursan;
- 4863 bu yazının tehlikeli olması mümkün değil, ilmin akıl gözüyle idrak edilir.
- 4864 Yüz ilim içinde ilim sahibi olan, vakti gelince karıncadan bile daha âcizdir.
- 4865 Yedi ülke elinde bin yıl kalsa, sonunda elde bir üç yıl kalır, bil!
- 4866 Gel, elden gitti, elden gideceği için bil; o yapmadan yap, çünkü zaten yapacaktır.
- 4867 Geçmiş canlarda ölüm için kaygı yoktur; ancak kaybedilene dert ve hasret çoktur.
- 4868 Yolun olan bu dokuz kapılı candan, o dokuz başlı yilandan korkma!

²⁸⁸⁷ Siyavuş: Babası Kâvus'tan sonra ve oğlu Keyhüsrev'den önce Doğu İran'da egemenlik süren, kıskırtılma sonucu Efrasiyab tarafından öldürülen güçlü bir hükümdar. Ayrıntılı bilgi için bk. Nimet Yıldırım, *Fars Mitoloji Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2008, s.632.

- 4869 Birlik gerekirse bu çokluğu gider, dirilmek gerekirse ölümden önce öl!
4870 Nefesler üstümüzdedir, hesaplar; doğru iş yapan her an işini düşünüp hesaplar.
4871 Aşksız olan nefes zevksizdir, şevksiz olan gönül kurumuştur.
[195a] 4872 Ölümden mutlu olmayı dilersen, önce aşkla Ferhat olman gerekir.
4873 Ferhat'ın aşkını rivayet edenler, işittik ki bir hoş hikaye oluşturdular:
4874 O sanatçı, baltanın sapını her zaman nar ağacından yapardı.
4875 Bundan dolayı yardımcısı odur, eline aldığı emrini yerine getirir.
4876 Bir o aşk ateşiyle (nār) hasta olduğu için, külüngün sapını nar (nār) ağacından yapardı.
4877 O kötü sözü kadından işitince, serseri hayattan ümidi kesti.
4878 İçi dışı ciğeri aydınlatan ateşle dolup külüngü dağ başından attı.
4879 Meğer düştüğü yer nemli topraktı, iyice gömüldü, toprağı yırttı.
4880 Tabiatı, Allah'ın emriyle kazandığı için, o sırada (topraktan) hoş bir nar ağacı bitti.
4881 Narı getirdi, çünkü ferman şu şekildeydi; yense her derde derman olurdu.
4882 Aşk yolunda bedel ödediği için, aşk adamından bu mucize tuhaf değil.

Ferhat'ın vefatı hakkında mesnevi

- 4883 Ferhat, hevesi uğruna can verince yeryüzündekilerden (fânilerden) feryat göğe ulaştı.
[195b] 4884 Şîrîn duyunca kederlendi, yazık, ne zavallı Ferhat, dedi.
4885 O servi, bu kurtuluş için inledi; bahar bulutu gibi çok ağladı.
4886 Sitemden yarayı göklere ulaştırdı; böylece bir bülbül bu çimenlikten kötü oldu.
4887 Gönlünde ikiyüzlülüğü olmadığı için, gelip toprağı üzerinde yas tuttu.
4888 Sonra o toprağa hazine ve mallar koydu; yüksek bir kubbe yapmaları için emir verdi.
4889 Bütün âşıklar orayı yol edindi, ziyaret yeri ve dilek yeri edindi.
4890 Kim hangi ihtiyaç için ulaşırsa, sadakat ile varınca elde edilirdi.
4891 Aşk uğruna can verdiği için, euhu aşk ile ebediyen şad oldu.

Destanın başlangıcı

- 4892 Ey seher kuşu, nağmeler vaktidir, gel! Bahar geldi, can rüzgârı zamanıdır.
- 4893 Gül bahçesinin meclisi, nağme yapraklarıyla doludur; hoş maceradır, sular gelip dinler.
- 4894 Cihan seher rüzgârından dolayı güzel kokmaktadır, çimenler taze gül yaprağından dolayı nurludur.
- 4895 Şimdi gel, sen de coş; kafesteysen ne var, zaman zaman coşkunluğa kapıl!
- [196a] 4896 Gönül ve can korosunun şarkıcısından, sefa sürmeyi sevenlerin arayıcılarından.
- 4897 Özleyen ruh, nefesinden rahata kavuşsun; uşşak makamı vakti sesinle oluşsun.
- 4898 Bu ızdırap ve şevk içinde öyle saz çal ki can kuşu senin sesine uçsun!
- 4899 Kuru sevda cihan düşüncesidir; gürültü ve kavga sevdaya ne kazandırır?
- 4900 Kurunun ve acının gamından geç; beyni Şîrîn hikayesiyle tazele!
- 4901 Hüsrev bu haberi işitince, yaptığına pişman oldu, âh dedi.
- 4902 Her zaman onu düşünürdü ve işin sonunda o korkuya ulaştı.
- 4903 Ey birader, hayırlı ya da kötü, yaptığımı unutma; zerre zerre karşılığını bulursun!
- 4904 Huzuruna özel bir kâtip çağırdı; öyle iyi bir yazıcı ki güzel söz söyleme denizinde dalgıçtı.
- 4905 Misklenmiş gül suyunu ezmeleri, kâfur kokusuna amberden örtü tutması için emretti.
- 4906 Kalem, gülden ve şekerden bir sayfa yazsın; baş sağlığı dilemek için Şîrîn'e mektup yazsın.
- 4907 Önce onun adını söyledi ki adı Hak'tır; öncekilerin tümüne zikri derstir.
- 4908 Âlemin hükümdarlarının hükümdardır ve âlemin sultanı onun hükmüne kuldur.
- [196b] 4909 Dilerse âlemde “yok” olanı “çok” eder, dilerse “çok” olanı bir anda “yok” eder.
- 4910 Bu gökyüzü, yeryüzü ve rüzgâr, bütün âlem, onun mükemmelliğinde azdır, zerreden bile az.
- 4911 Sonra, saf ve temiz ermişler onun adını andılar; böylece o anmayla canlar yaratılır.
- 4912 Ondan sonra zarif sözler ve işaretle sözler yazar; böylece gözler dolar, içler yanar.

- 4913 Çünkü gönül bağlayan Şîrîn güzeller şahıdır; tatlı gülüş, bal ve sütün içindendir.
- 4914 Ona her zaman şeker tatlı yaraşır, onu incitene lânet yaraşır.
- 4915 Dostu için yas tuttuğunu işittim, taze gülün nergis gibi gözü nemlenmiş.
- 4916 Gam yükü salınan servisini eğip bükmüş, erguvanı safrana dönmüş.
- 4917 Sümbüllerini yasemin toplayan yapmış, güllere kaküllerini düzelttirmiş.
- 4918 Yıldız, onun nurunun doğuş yerini bürümüş, Akrep burcunun kalbi ayından uzak kalmış.
- 4919 Söğüdün kemendinin bağını çözmüş, gül ile lalenin bağını açmış.
- 4920 Feryat ederek yârini hatırlayarak cihanı yaktı.
- 4921 Vefa ve dostluğun şartı; kadim dostlardan bir dost sahibi olmaktır.
- [197a] 4922 O dağı yıkan kuvvetli hamal gidince, onun canına gam dağı konuldu.
- 4923 Zavallının da artık inlemesi gerekir, cihan nerede ki onun için kan ağlasın.
- 4924 Bir âşık acılarıyla gidince, yüklerce ibret alınmaz mı?
- 4925 Ona sevinen ondan beter olsun, ruhu rahmet suyuyla ıslansın!
- 4926 Ey dost, o bedenden uzak olsak da, sen can için incinmişiz.
- 4927 Gamdan dolayı güçsüz düştüğünü duyduk; gençsin, canına çok eziyet etme!
- 4928 Ne aşkmiş, bu taş gönlün gibi sert; öldü ama onun toprağını terk etmezsin.
- 4929 Eziyetten öldürmek gerekmezdi, öldürünce, bunca gamla ne elde ettin?
- 4930 Kaygılan, çünkü kanını sen içtin; tozunu çek, onun yaşam suyunu sen içtin!
- 4931 Onun toprağına bin yıl yüzünü sürsen de (af dilesen de), binlercesine karşılık alamayacaksın.
- 4932 Bu yüzden, canına eziyet etmen, bazen âh deyip bazen sabretmen daha iyidir.
- 4933 Saf olan, canı gamdan arındırır; çünkü gam ateşi ten mumunu eritir.
- 4934 Er ya da geç dünyanın işi böyledir; ne yiğit yaşlı, ne de şahı fakirdir.
- [197b] 4935 Ölüm üzerine yaşam oluştu, bu evde kimse ebediyen kalmaz.
- 4936 Ey gönlü aydınlatan, zâtın güneş, o yıldızdır; gün yüzünü açsa yıldız ortadan kaybolur.
- 4937 Zâtın mum, o ağlayan kelebektir; kelebek çaresizce muma ulaşırsa yanar.
- 4938 Zâtın taze bağ, o kuru yapraktır; yaprak bağına toprak olursa ne olur ki?
- 4939 Zâtın ateştir. O nağmeli sesler çıkaran ise udundur; ud ateşe değince yanmaz mı?

- 4940 Gülbahçenden bir erkek kuş uçtuysa, pek çok bülbül o bağa köstek olur.
- 4941 Ve eğer denizden çiy eksildiyse, Fırat ve Dicle her zaman çiy verir tasalanma!
- 4942 Yıldız eksildiyse, senin ayına baksın; gündüz olunca kandil ne işe yarar ki?
- 4943 Diken gittiyse, yaban gülü sağ olsun; şeker azalmasın, Şîrîn sağ olsun!
- 4944 Yazıcı mektubu yazıp katladı, şah mektubu eline aldı ve mührünü bastı.
- 4945 Perviz, çevik bir postacının eline vererek götürmesini buyurdu.
- 4946 Şahın mektubu Şîrîn'e ulaştınca, o ay, külahını göğe döndürdü (sevinçten havalara uçtu).
- 4947 (Hüsrev) mührünü kalp içinde güneş olarak bastığı için, (Şîrîn mektubu) öpüp gözüne sürdü, mührünü açtı.
- [198a] 4948 Görünce ciğerleri misk kokusuyla doldurmuş; lâkin şekerleri zehirli yapmış.
- 4949 Gül açmış, çevresine diken saçmış; yüreğe nur içinde ateş saçmış.
- 4950 Söylediği zarif sözler can eritir, yürek kana doyunca demirsi örsünü eritir.
- 4951 Okudukça kanı kaynadı, zehir olsa da canı gönülden içti.
- 4952 Biz Allah'a tevekkül edelim, zorluklara tahammül edelim, dedi.
- 4953 Çünkü o, Kâdir (kudretli), Aziz (yüce) ve Müntakim'dir (intikam alan).
Âlemde övgüler alıcı başka kimdir?

Meryem'in vefat etmesi ve Şîrîn'in Hüsrev'e taziye mektubu yazması

- 4954 Ey ibret alan, şimdi özen göster, kudret sahibi (Allah) bak bakalım neler gösterecek?
- 4955 Uğurlu kalem şahı Şîrîn'e, o acılarıyla dolu mektubu gönderince,
- 4956 Takdiri ilahi, Meryem de bu dünyayı terk etti.
- 4957 Her can en sonunda ecel kadehini içer. İster istemez ona da sunuldu.
- 4958 Şîrîn Hz. Meryem'in orucunu o kadar tuttu ki İsa *a.m* bayramı gamsız yaşamı buldu.²⁸⁸⁸
- 4959 Ve şah da Meryem'den kurtuldu; Hz. Meryem'in hurma ağacı gibi sevindi ve mutlu oldu.²⁸⁸⁹

²⁸⁸⁸ bk. 2783. beyit.

²⁸⁸⁹ Hz. Meryem, İsa'ya *a.m* hamileyken doğum yaklaşınca bir hurma ağacına dayanır. Umutsuzluğa kapıldığı ve ölmeyi arzuladığı o anda bir ses ona ağacı silkesini ve hurmalardan yemesini söyler. Ayrıntılı bilgi için bk. M[ustafa] Âsım Köksal, *İslam Tarihi, Hz. Muhammed ve İslâmiyet*, 2. Cilt, Köksal Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 311.

- [198b] 4960 Ama hükümdardan dolayı kederli görünüp bütün âdetleri uygulayarak yas tuttu.
- 4961 Tahtı ve tacı bırakıp yas tuttu, bir ay kadar gök rengi elbise giydi.
- 4962 Şîrîn bu haberi duyunca, bazen aklına gül, bazen de diken geldi.
- 4963 Bir şeyden dolayı mutlu ve sevinçlidir ki o da diken ve çerçöpün artık yolundan uzak olmasıdır.
- 4964 Sonra bir sebepten dolayı gönlü mahzundu; çünkü akıllı olan bilir ki o gün (ölüm günü) herkese ulaşır.
- 4965 O ay, otuz gün şahın gönlü için, mutluluğa karşı elini kısalttı.
- 4966 Bu huri, yara iyileştiren merhemini ulaştırıp Meryem'in yasını tuttu.
- 4967 Ondan sonra şahın mektubuna cevap yazmanın doğru olduğunu düşündü.
- 4968 İşe hazır, doğru ve güzel konuşan (Şîrîn), çabuk ve yavaş lâl yüzlü kuşu eline aldı.
- 4969 Karanlık denizden örtüyü kaldırdı; çünkü hayat pınarının kapı açıcısı odur.
- 4970 Bu âciz denize o lâl rengi, güvercindir; uçup konmak için gümüş kanat edindi.
- 4971 Denizi kurutmaya çalıştıkça, gagasından kâfur ağacına misk kokusu saçar.
- 4972 Ne hoş giden haberci ki kılı yüz kez yarıp iki gönlün ağzından bin kez konuşur.
- [199a] 4973 Misk kokulu saçı, yürek kanıyla ezdi, yüreğinden sayfa kesti ve yazdı.
- 4974 Söze şeker kamışı gibi ip bağlayınca, şeker kalıbı onun lezzetinden eridi.
- 4975 Gönlünde olan zarif söz ve imâlî anlatımla, kalem diliyle (keskin diliyle) alay ederek göz kırptı.
- 4976 Mektubun başında) yaratanın adı yazar; çünkü bütün günahları affeden odur.
- 4977 Âlemin Kerim'i (ikram edeni), Halık'ı (yaratıcı) ve Cabbar'ı (her şeye cebredek güçte olan); insanın Rahim'i (affedeni), Razık'ı (rızk vereni) ve Settar'ı (günah örteni) odur.
- 4978 Cömertliği, insanları oluşturdu; dileğini söyleyene sadakatle verir.
- 4979 Cihan ve canın hepsini yapandır, hepsinin yalvarış ve yakarışlarından uzaktır!
- 4980 Kulluğu hak etmeyen kula rızık verir, renksiz ve kalemsiz tahta yâkut yazar.
- 4981 Yer ve gök, in ve cin, kuş ve balık; hepsi zâtının tevhidinin tanığıdır.
- 4982 Denizde ya da dağ içinde olsun fark etmez, kimseyi ebediyen gam içinde bırakmaz!
- 4983 İzzet sahibini değersiz eder; fâniye her zaman yardımcı olur.

- 4984 Kullar onu zikretmeyi unuttunca, zaman zaman uyandırmak için kulak bükür.
- 4985 Bazen rahatı bazen de sıkıntıyı nasip eder, bazen de hazine bağışlar.
- [199b] 4986 Yaratılış yolu bozularak değişmiştir, bütün basiret sahipleri bu durumu bilir.
- 4987 Bu âlemin devri bu yüzden çift renklidir; bazen Anadolu bazen de Zengî'dir.
- 4988 Birini kederli, birini mutlu eder; biri adaleti biri sıkıntıyı bulur.
- 4989 Karganın gecesi baykuşa gündüzdür, eşeğin ölümü ite düğündür.
- 4990 Akıllı adam ker zaman işin hakkını işin ehline vermek gerektiğini öğretir.
- 4991 İşte akıllı ve bilgili olana çare, gözlünü rüzgâra arkadaş etmesidir.
- 4992 Bu kadehin yudumundan coşkunluğa kapılmasın, hangi şerbet sunulursa içsin.
- 4993 Zamanın zihin sahibi, ufukların güneşi, beta ve gama yıldızlarının en üst noktasının üzerine kubbe yaptırır.
- 4994 Felekler yüksekliğine merdivendir, melekler devletine bekçidir.
- 4995 Cennet, yüksek mevkînin türbesidir; tahtının bahçeleri cennetteki Tuba ağacının yeşilliğidir.
- 4996 Cihan var oldukça, o padişah olsun; hükümdarların başına başlık sahibi (hükümdar) olsun.
- 4997 Bu devrin şahlığı onun olduğu için, bilgisi de onun kadar olmalıdır.
- 4998 Bu sofranın liderine zaman derler; nasibe bazen şeker bazen zehir koyar.
- [200a] 4999 Âlemin işinden haberdar olmuştur; öyle ki kismette bazen taht bazen de savaş olur.
- 5000 Bu evde sözü geçen gece ve gündüzdür; onda bazen yas bazen de düğün zarurîdir.
- 5001 Eğer şahın gelini için ferman buyurursa, sağ olsun, sultan ne kadar çok düğün ziyafeti verir.
- 5002 Eğer toprak Meryem'e mekan olduysa, İsa'nın *a.m* tahtı dünyadır, korku değildir.
- 5003 Bundan dolayı yer onu yemek için acele etti, çünkü şahlar her lokmadan aceleyle doyar.
- 5004 Hoş bir sofa olsa da o sohbet dostu doymuş olduğu için sultan gam yemesin.
- 5005 Bir gül bahçesine daha gitsin, bir gönül alan güzele daha baksın.
- 5006 Oradan uzaklaşana ne yazık! Diri olana yeme-içme eksik değildir.

- 5007 Şaha o hazine için eziyet etme; genç olduğu için, hazine de ona yaraşır.²⁸⁹⁰
- 5008 Kaygılanma; çünkü insan gamı kaldıramaz. Hiçbir insan âlemin tasasını kaldıramaz.
- 5009 Hz. Meryem yaraya merhem olur, ancak İsa'nın *a.m* nefesine tedavide gam düşmesin.²⁸⁹¹
- 5010 Hz. Meryem'in konuşmasını bırakman daha iyidir; İsa *a.m* olsan da işin özünü göremezsin!²⁸⁹²
- 5011 Ayın bahtı harap olduysa, güneş şahın tahtını terk etmesin!
- [200b] 5012 Yıldız eksilirse, ay bâki kalır; gündüz olunca kandil söner.
- 5013 Ölen için kimse ölmemiştir; daha çok ağlayanlar bulmamıştır.
- 5014 Sana ömür (olsun)! Kim doğduysa ölecektir, bugün olmazsa yarın ölecektir.
- 5015 Ölü, haykırma, âh ve feryat sevmez; dua, sabır ve şükürle memnun olur.
- 5016 Deniz gibi şahsın, Cem Sultan'ın kadehini tut; Dicle nehrinden bir damla eksilt.
- 5017 Gönlünüzden hüznü uzaklaştırın! Gözden gittiği gibi candan da gitsin.
- 5018 Eline şarap al; ebedi itibarını oluştur. Rüzgârın senin bir kılını almasından sakın!
- 5019 Tek parça incisin, yalnız olmalısın; cevhersin, saf, katışıksız ve eşsiz olmalısın.
- 5020 Güneşsin, yalnız kaldıysan ne var? Kulunuz size eş değildir.
- 5021 Eğer kuşa aynı dertten muzdarip başka bir kuş çift olursa, zâtın simurgdur (otuz kuştur) ve simurg tek olur.
- 5022 Avını kaçırdıysan, yayını gevşetme; çünkü sahra çimen yiyen ceylanla doludur.
- 5023 Eteğinden bir tane düşse ne var? Âlemin ambarı senin harmanınla doludur.
- 5024 Cana diken saldıysa, bırakma; karşılığa bak, bir güle bin ilkbahar verir.
- [201a] 5025 Âlem döngüsü eğer bir bedeni aldıysa, sen bâki kal; çünkü âlemin canı sensin.

²⁸⁹⁰ Farsçada *genc* "hazine" anlamına gelmektedir. Burada hem şahın genç oluşuna hem de hazineye layık oluşuna değinilmiştir.

²⁸⁹¹ İsa'nın *a.m* hastaları iyileştirip ölüleri diriltmesi mucizesine telmihte bulunulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bk. M[ustafa] Âsım Köksal, *İslam Tarihi, Hz. Muhammed ve İslâmiyet*, 2. Cilt, Köksal Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 315-316, 320-321.

²⁸⁹² Meryem'in *a.m* susma orucunda konuşmaması ve İsa'nın *a.m* o konuşmadan da onu anlamasına telmihte bulunulmuştur. bk. 2783. beytin dipnotu.

- 5026 Hz. Meryem gibi kederlenme; İsa *a.m* sağ olsun; eğer putlar kırılırsa Kısra Sarayı sağ olsun!
- 5027 Şah ayın mektubunu okuyunca, bir gülümseyip bir âh dedi.
- 5028 Dedi ki ne diyelim, dedikleri doğrudur; bu sözün pek çok harfi bin derstir.
- 5029 Cevabı budur; savaşı bizimle değildir; kerpiçten ölçü taşı karşılıktır derler.
- 5030 İntikam almak cihanın işidir, intikam alandan intikam alınır ve intikam diyen intikam işitir.
- 5031 Bu söz doğru olsa da insan gülüp söyler; küpe küp deyince de küp bile “düb” (ay) der der.

Hüsrev’in Şâvur’u Şîrîn’e göndermesi ve Şîrîn’in onu azarlaması

- 5032 Şahların şahı matem üzüntüsünden kurtulunca, içkiyle gönlünü sevindirdi.
- 5033 Meryem’in önüne koyduğu engel gidince İsa *a.m* gibi saf ve her şeyden sıyrılmış olur.
- 5034 Yolundaki diken ve eziyetler ortadan kalktığı için, gül bahçesi zevkinin olmasının vaktidir.
- 5035 Şîrîn arzusu zihnine ulaşıp dünya denilen yer gözünde daraldı.
- 5036 Şâvur’u yalnız olarak yanına çağırdı, iltifat edip güler yüz gösterdi.
- [201b] 5037 Dedi ki ey can derdinin dermanı Şâvur, ne zamana kadar sevgiliden uzak kalacağım?
- 5038 Ayrılık gamı içinde, yüreğim ateş ve bağırim kan içinde ne zamana kadar kalayım?
- 5039 Pek çok kahırla kanı kana katayım, canı cana ulaştırmanın vaktidir.
- 5040 Ruhunu bedene, lâli sandığına getirir gibi o ayı bir gece bu burca getir.
- 5041 Hangi lütufları biliyorsan o şekilde selam gönder, ne şekilde biliyorsan sözünü öyle söyle!
- 5042 Kabahatimi biliyorsun, kabahat içindeydim; bazen yârenle bazen de adak ileydim.
- 5043 Kapısında kuluyum, bu önceden köle olan beni kabul etsin.
- 5044 Ama beni sözünle âciz duruma düşürme; kendinden getirir gibi söyle!
- 5045 Nakkaş şahın fermanı üzerine baş üstüne dedi; bir nakış nakşedeyim ki aferin densin.
- 5046 O an padişahlara yaraşır kaftanı giydi, resim gibi güzelin kasrına doğru yola çıktı.

- 5047 Vardı, Şîrîn'in önünde yere kapandı, sonunda dualar ve övgüler etti.
- 5048 Konudan konuya atlayıp sırrı açığa çıkardı; gönlünden geçene başladı.
- 5049 Dedi ki izzet ve baht, uğurlu talih ve hayırlı fal yine kendini gösterdi.
- [202a] 5050 Yolundaki engel yıkıldı, duvar gitti; dikenin eziyeti yolundan uzaklaştı.
- 5051 Namusundan biraz feragat etse ne var, Perviz'in canı çok önceden hızlıca yanmıştır.
- 5052 Kalk şimdi, devlet atına binip git; her zaman arzuna ermişsin, arzuna kavuş!
- 5053 Zahmetsizce şahın yanına gidelim, canı can sohbetine kavuşturun.
- 5054 Peri yüzlü bu sözle üzüldü, sonra Şâvur'â öfkelenip ağır sözler söyledi.
- 5055 Dedi ki dilsiz, ey utanmaktan çekinmez; ey Hak'tan utanmaz, kendi yüzünden utan!
- 5056 İnsanın ne bulursa yemesi doğru değildir, dile hangi söz gelirse söylemek doğru değildir!
- 5057 İçini dışın gibi hiç saf değildir, ne insafsızsın, Allah insaf versin!
- 5058 Tahtı, tacı ve yuvamı kaybettim; (şimdi de) canımı kaybetmemi mi istiyorsun?
- 5059 Ey gönle eziyet eden cefakâr, Şîrîn'in ızdırabından haberdar değilsin.
- 5060 Eğer yağlı ve tatlı yaraşırsa bunda ne var? Ben o yağlı ile bu tatlıya tokum!
- 5061 Nakkaşsan ne var, renklerle oynama; çünkü nakşım pek çok karışık renkliyi serseme çevirir.
- 5062 Bana düşman olana yabancı değilim, çağrılmadan giden rüzgâr değilim!
- [202b] 5063 Kurtuluşu kargaşayla değiştirmiş olsam da, cevherimi neden yok pahasına vereyim?
- 5064 Ona cihanın canı derdim; şimdi cihanımı aldı, kastı candır.
- 5065 Belayı kendi elimle başıma aldım, çünkü güzel diyerek bir ejderhayı sevdim.
- 5066 Beğenmiş olsam da âşık değilim, hata ettim, pişmanım; ne yapmalıyım?
- 5067 Onunla gönül eğlendirdim, tek kalmadım; yalandan gülmüştüm, gerçek sandı.
- 5068 Bu pazarımdan öylesine sıkıldım; yemin et dersen Dadar'a (adaletli Tanrı) ve yüzü üzerine (yemin ederim ki bu böyle).
- 5069 Terazi iki başlıdır, iki kez ölçmek gerekir; birinde gümüş sikke ve birinde altın vardır.
- 5070 Ona kıl kadar sevgi beslesem, saçımı süpürge ve elimi kürek ederdim.
- 5071 Beni kapısına lâyık görmeyince, zorla mı kapısına düşeyim?

- 5072 Kime kulaksa en sonunda sana gözdür; benim gönlüm olmadığı için, başından sonuna neler çektim.
- 5073 Bir arşın bez ile benim adım kadındır; bin erkekten daha çok çaba sarf etmedim mi?
- 5074 Bilirsin, ne çok kez ağladım ve gönlüm incindi; âciz ve gamlı olarak buraya geldim.
- 5075 O insafsız, kötü güneş, bir kuru selamla dahi mutlu etmeye takat bulamadı.
- [203a] 5076 Bu şekilde beni yüz cefa gününde bıraktı, çünkü eğer güneşe vefaya yüzünü açmaz.
- 5077 Eğer vefanın önceliklisi dostluksa, cefanın son aşaması usanmaktır.
- 5078 Vefa bulmak için vefa gösterin, gönülden meyletmek için candan merhaba deyin, dediler.
- 5079 Kim vefasızsa cefayla doludur; vazgeçin, çabalamak boşunadır.
- 5080 Tuz ekmek hakkını gözetmez, zahmetten geriye bu can acısı kalır.
- 5081 Tuz, yüz yanık ile bende yaraya dönmüştür, o sazı bir ezgi için çalar.
- 5082 Ben rast makamını bin perdeden çaldım, o şimdi perdeyi tam tersi gösterir.
- 5083 Gam her an neyimle mücadele etse de sesimdeki ahengi bozmadım.
- 5084 Gam ve hatırlama ile mutlu olan benim; o, yılda bir hatırlasa ne var?
- 5085 Beni bu kasırdan dışarı davet etme, cennet olsa ayak basmam.
- 5086 Ne Şâvur ne de hükümdar bu kasra gelsin, kasrı sarsan o zorlukla yaşayayım.
- 5087 Benim içim dışım bu kaynakta lâldir, bu ateş içinde pençeye nal koymuşum.
- 5088 Sihirle beni etkileyeceğini sanma; çünkü Babil halkı gözlerimden korkar.²⁸⁹³
- [203b] 5089 Pek çok adam elimde eşek olur, ayı sağarsam önümde inek olur.
- 5090 Bana sakın destan satma, mest olduğumu sanma! Çünkü destanıma Rüstem'in eli bile değmez.
- 5091 Değil Hüsrev, şahın Feridun olsa dahi ayın parlaklığına denk olmaz!
- 5092 Bu keman kaşımdan yan bakışımın okunu atarsam, o vuruşa Hz. Hamza'nın ok çantası kurban olur.
- 5093 Bu kemendin bağını kıl kadar bile çözersem, (ateşte yanmayan) semender gibi atını ateşe atsin.

²⁸⁹³ Babil şehri eski Mezapotamya'nın en ünlü ve en büyük şehridir. Kuran'da da adı geçen şehir, büyücülük faaliyetlerinin yoğun olarak görüldüğü bir coğrafya olmuştur. bk. 2. Bakara suresi 102.

- 5094 Bu mest eden ceylan ne kadar güçsüzse, buyursam erkek aslanı çabucak yakalar.
- 5095 Rüyama uykusunu bağlamasını söylesem, bu toprağa her an suyunu akıtır.
- 5096 Derhal gözyaşlarımın Gülgün'una buyursam, Perviz ve Şebdiz hemen birbirini geçer.
- 5097 Seher vakti dertle etrafa âh bırakırsam, dergahın kubbesi gözüne dar gelir.
- 5098 Eğer o taç sahibi bize muhtaç değilse, biz de gözü aç değiliz, gözünü aç!
- 5099 O kadar çok sabredebim ki o usul bilmez dost, yüz özürle "Allah'tan af ve mağfiret dilerim" diyerek gelsin.
- 5100 Kemende çok başıboş düşmese de ateş bu toprağa su gibi geçer.
- 5101 Yanlış söyledim, rüzgârla dolmak olmaz; ateş ve su bir arada kalmaz.
- [204a] 5102 Benim kudretim yeryüzü, o gökyüzüdür, gök ile yeryüzünün bir araya gelmesi (sadece) zandır.
- 5103 Kavuşma ummayan ayrılıktan korkmaz, yolu doğru olan zindandan korkmaz.
- 5104 Yüğü olan eğer haramiden hüznölüyse, fakir ve iflas eden hırsız bakımından emniyettedir.
- 5105 Ben kuş değilim ki bağlasınlar, doğan kuşu simurgu nasıl avlasın?
- 5106 Bu tuzak bana cahilliğimden dolayı geldi, bilirim tuzağı sonunda keserim.
- 5107 Eğer dik başlı Şebdiz daha hızlıysa, bu Gülgün'un huyu da daha serttir.
- 5108 Eğer o dua edeni, başlık sahibi yaparsa (bir mevkiye getirirse), şahlara yaraşır başa takılan külah kölemdir.
- 5109 Meryem'in ağacı hurma ağacı olsa da şekerim, haracı olgun hurmalardan alır.
- 5110 Bu acı derde İsa *a.m* merhem olamaz; çünkü Şîrîn pişirir, Meryem yer.
- 5111 Elbette çok hazine sahibi ayaklar altına düşer, çünkü nasipsiz harabede mal bulmuştur.
- 5112 Ben kendi kendime ettim, bu yol arkadaşımın (kabahati) değil; gönül çevir, ama gönüldeştten (sevgiliden) çevirme!
- 5113 Yoldan çıkma benim kötü gönlümden dolayı oldu, kendi elimle ayağıma balta vurdum.
- 5114 Gönül belası başa az değildir, ipek giyenlere kaba yünden yapılan giysi giydirir.
- [204b] 5115 Sevgili vefasız olduğu için, gönül zalim oldu; bu gönle düşmanım, o sevgiliye de yabancıyım.

- 5116 Elbette ben ne ettiysem kendime ettim, şüphe yok! Delilik insan için sürekli değildir.
- 5117 Ondan sonra kaşı Çîn'i gösterir, bakışları da Hıtay'ı işaret eder.
- 5118 Şâvur'a dedi ki ey ahmak adam, şaha benim dilimden pek çok gerçeği söyle!
- 5119 Şöyle ki eğer şah aşk oyununu ileri sürerse, onun aşkı oyun değildir de!
- 5120 Eğer Şîrîn'e tutuldum derse, de ki (sen ancak) kendi hevesine vefalısın.
- 5121 Eğer o bayrama arkadaş olayım derse, de ki Meryem'in orucunu tutmaya devam etsin.
- 5122 Eğer o sabah için ağlamaktayım derse, de ki gece uzundur, uyanık kalma!
- 5123 Eğer hoş hoş kucaklayayım derse, de ki bu iş senin rüyandır, unut!
- 5124 Eğer o ay yanağını yanağıma koysun derse, de ki şah yanakla karşı karşıya olmaz.
- 5125 Eğer topa vurup meydan alayım derse, zülfümün onun yüzüne çevgen vuracağını söyle!
- 5126 Eğer onun dudağını anmayı iş edineyim derse, ağzından başka diş bileme de!
- 5127 Eğer onun lâl gibi dudağının huyunu bilirim derse, ağzının suyunu yutmaya devam etsin.
- [205a] 5128 Eğer onun şekerine diş geçireyim derse, inci tanesi kanda, gonca kandandır de!
- 5129 Eğer fermanıma itaat etmezse, de ki ferman senindir, ey henüz olgunlaşmamış olan, vazgeç!
- 5130 Ey nazlı, sırrımı bırak açığa çıkarma! Yalvarması olmayana (Allah'a) yalvarayım.
- 5131 Kıymet göstermediğini hatırlayasın; hizmetçinsem bile azat et!
- 5132 Banu'nun öğüdü bazen kızarak bazen utanarak bu lütuf ileydi.
- 5133 Kervanı söyleyince kahrı geçti, yükü hafifledi ve öfkesi uçtu.
- 5134 Yavaşça şöyle dedi: Ey konuşan, senin bilgindeki cehaleti kimse göremez.
- 5135 Zaman zaman şahı görürsen sıradan lütufta bulun, bu kuldan bir selam ile haber gönder.
- 5136 De ki Şîrîn der ki ey sevgisiz ve kindar, Şîrîn'e beslediğin o aşk, zevk ve sohbet nerede?
- 5137 Söz, karar, yemin ve ant nerede? Hey iman olmanın, o yeminler yalan mıydı?

- 5138 Karşımda sürekli âh dedikçe, (bu hayatta benim için) bir sen bir de Allah (var) demez miydin?
- 5139 Cennet bahçesi yüzüme yüzünü açsa, yine alıcısı olmam demez miydin?
- 5140 Dışın gibi içini de güzel sanırdım, kendim gibi sözünü gerçek sanırdım!
- [205b] 5141 Tecrübe ettik, arzularının peşinden giden dostmuşsun, nefsinin arzusuyla boş konuşanmışsın!
- 5142 Nefsinin arzusunu gözeten kişi, adını gönüllerde nasıl temizlesin?
- 5143 Bu yolun lâıyığı ikilik değildir, ya arzunun çizgisinden (gideceksin) ya da sevgilinin rızasını (alacaksın).
- 5144 Dostlukta uyuyan devlet gibisin, gönül bağlamakta cihan gibisin!
- 5145 Sevgilin olmadığı için sana sevgili oldum, işle meşgul olunca beni işe yaramaz ettin.
- 5146 Kibirde gözünde cevherdim, bu kadar meşguliyetinin arasında niye toprak olayım?
- 5147 İşini akıllıca yapan her çalışan, özür borçlu olduğu kişiye mükemmel lütufta bulunmalıdır.
- 5148 Ey gönlü aydınlatan, ateşinden ısınmadım, gece gündüz insafsızlığının dumanını çekerim.
- 5149 Can adaletsizlikle daha hoşnut ise, ateşte yanmaktansa duman daha iyidir.
- 5150 Belalı, yeter, canı ateşe ver! Çünkü yanığı tekrar yakmak hoş değil!
- 5151 Her yaktığım bu ateşten, güneş tutuştu ve ay harmanı yaktı.
- 5152 Senin gamından dolayı bedenimdeki her damar yılandır, kendi kirpiğim gözüme diken sokar.
- 5153 Ne gece uykum, ne de gündüz huzurum var; ne senden gelen zerre kadar merhametim var.
- [206a] 5154 Gözyaşım ve âhımın ateşinin yanında, deniz bir nem, cehennem bir nefestir.
- 5155 Geminin ateşten olduğu bu denizde, bana hem cehennem hem de cennettin.
- 5156 Ben gamı kenara bırakmadım ki gözyaşına çokça gemi süreyim.
- 5157 Ayrılığın karanlığında şaşkın olan benim; öyle ki yaşam suyunu cehennemden umarım.
- 5158 Bu böyleyken rahat olur mu? Ömür evi dardır; sabır atı aksaktır, nasıl ilerlesin?
- 5159 İşten geriye gönül ve can ipi kaldı, sakın ipin ucunu kaçırmayasın!
- 5160 Ölümlü hasta eğer Cemşid olursa, ölünce sağlığından da ümit kesmez!

- 5161 Aşkta tahammül etme toyluktur; övünmek, aşığı kötü şöhrettir.
5162 Aşığın içinde sabır ile korku, avuçta rüzgâr, kalburda su gibidir.
5163 Hikmet akla kılavuz olsa da aşk gamı o hakikatlerin dışındadır.
5164 Aşk atının hızlı süvarisi, aynı zamanda akıl işinin baştan çıkarıcısıdır.
5165 Şîrîn, aşk içinde gam çektikçe, sevdiğini över, kendine lânet eder.
5166 Tatlılık ile acı ve zehri; Hüsrev'den başka dünya kahrı budur.
[206b] 5167 Şâvur, yere kapanıp eşiği öptü (icazet almak için eğildi) ; o dost için bu destanı okudu.
5168 Aşkın gibi aklın da çoktur; ayrıca boyun gibi fikrin de uzundur.
5169 Her sözün güzel ve düzenli, yerli yerindedir; sözlerin güzel yüzün gibi nurla doludur.
5170 Şâvur ondan sonra vaziyetini saklayıp izin verilmeyince söze başlamadı.
5171 Hoş sözü tartmasaydı, vezinle güç gösterisinde bulunurdu.
5172 Söz cevherdir, toparlamak gerekir, altın gibi sayıp ondan sonra harcamak gerekir.

Şâvur'un Şîrîn'in azarlamasını Hüsrev'e anlatması

- 5173 Nakkaş büyük bir utanç ve mahcubiyetle gözyaşını renklendirip şaha vardı.
5174 Gizli olan her ne varsa açıklığa kavuşturdu, o serüveni baştan sona anlattı.
5175 Perviz duyunca perişan oldu, yaptığı her şeye pişman oldu.
5176 Bu derdin dermanı nedir, ben ettim; eşimi kendi elimle harap ettim, dedi.
5177 O seçkin sevgiliyi çok incittim, ya Rab, ne yüzle onun yüzüne bakacağım!
5178 Güzel Şîrîn'ime çok zorluk çıkardım, bana ağlamayı ve ona zorluğu verdim.
[207a] 5179 Ne yazık cihan için canı sattım, cansız beden için cananı (sevgiliyi) sattım!
5180 Bahar, sıcağa vardı, toza bıraktım; ilacı zehre, devayı derde sattım.
5181 Gönül ve can dostunu kendime düşman ettim; düşman bile bunu yapmaz, ben yaptım!
5182 Şu sevgilin işi faydalı olmaktır, sözü düşmanlara gönül bağlatmaktır.
5183 Derviş, bu yetki sana nereden geldi ki kendi sevdiğinin gönlünü yaralarsın?
5184 Sonra o kadar ağladı ve inledi ki göz pınarından akan kan deniz oldu.
5185 Âhının gözyaşı denize ve göğe ulaşıp güneş ve ay ona acıdı.
5186 Şâvur'a; ey vefalı dost, yine çaresizce o sevgiliye yalvar.

- 5187 Kılıcını keskin görürsen siper alma; çünkü onun hamlesi hikmet taşır.
- 5188 Yumuşak huyluda dik başlılık çok olur; savaşta bedeli ne kadar da kötü ödetir.
- 5189 Bana ne derse şu an bülbülüm; onun yüzünden kötü ve acılıyım, utanç içindeyim.
- 5190 Onun yanında günahtan başka özrüm yok; mahcubiyettir, zatından bağışlanmayı dilerim.
- 5191 Reddetsin ya da kabul etsin, bu bütün kabahatimle onun kölesiyim.
- [207b] 5192 Hata kuldan, bağışlama sultandan olsun; ihsan kaynağıdır; lütuf ondan olsun!
- 5193 Onun yanında beni gibi yüzüm karadır; perişanlıkta onun zülfü gibiyim.
- 5194 Yanağının rengi gönül yıkıntısıdır; gözyaşımın inci tanesi lâl gibi dudağının rengindedir.
- 5195 Süzerek bakışından ayrı düştüğüm için öyle mest olmuşum ki içmeden şaraba taparım sanırlar.
- 5196 Yaralasa da sefasından oh derim; ancak ayrılık ateşine takatim yok.
- 5197 Aşk işinde usanma olur da gönül incinmesi ağlamadan olmaz!
- 5198 De ki ey şah, suçumuzu bildik , affet; günahlarla dolu kulunuz, “Allah’tan af ve mağfiret dilerim”.
- 5199 Buna müstahak dilenciyiz, zekatını kesme! Bir kere sürçen atın ayağı kesilmez!
- 5200 Bu ay o güneşe bu şekilde pek çok özür ve yalvarma gönderdi.
- 5201 Gönlü dinlendiren sevgili, o özrü kabul etmedi; bu kadar yalvarmayla boyun eğmedi.
- 5202 Ne kadar çok ısınıp yağ sürerdi; böylece taş gönlünü yumuşatırdı.
- 5203 Resim gibi güzel sevgili, hiddetli kükremeyle gamla dost olup gam yemezdi.
- 5204 O yalvardıkça (Şîrîn) nazlanırdı, sözüne karşılık onu azarlamaya başlardı.
- [208a] 5205 Aşk ve sevda galip, gönlü dinlendiren sevgilisine candan talip olsa da;
- 5206 cihan sahibinin de o cana talip olmasını isterdi.
- 5207 Çok saygı göstererek merasim yapsaydı, büyük hürmette bulunarak mihr verseydi.
- 5208 Sultan, derdine ansızın derman bulursa diye çok ihtiyatlı davranırdı.
- 5209 Atı bırakıp bir derde daha düşsün, gönül bir toza daha bulaştırsın!
- 5210 Hüsrev şaşkın, ciğeri yanık, gözleri inlemeli ve ağlamaklı olarak kalır.

- 5211 Yerinde duramazdı, uyku uyumazdı; şarap içmezdi ve yemek yemezdi.
5212 Nişanının yüzüne oku ulaştırmak için ne şekilde tedbir alacağını bilemezdi.
5213 Ne utancını bırakabilirdi ne de sevgiliye gidip yalvarabilirdi.
5214 Kuru bir kürt namusu tuttururdu, saf olduğu için Türk gibi tortuyu içerdi.
5215 Elbette maşuk olana naz yapmak adet olduysa, âşık da sonunda nefret eder.
5216 Özellikle maşuk ve âşık olabilmesi için, aşka yalvarma ve naz yaraşır.

Hüsrev'in Şeker'in vafasını işitmesi

- [208b] 5217 (Hüsrev) bir vakit odasında bir iki ay yüzlü ile oturmuştu.
5218 O ay yüzlülerin her biri Allah'ın bir ayetidir, güneş ve ay harflerini parmakla gösterirler.
5219 Şah bunların yüzüne hiç bakmayıp dizini bağlamış ve başını eğmişti.
5220 Bazen ağlardı, bazen de sızlanırdı; bazen âh deyip göğsünü döverdi.
5221 O çapkın güzellere, şeker dudaklılardan ve ay parçalarından biri,
5222 Ayağa kalktı dedi ki; ey âlemin şahı, âlemin ayı senin huzurunun köşesidir.
5223 Devletin meydanda çevgen oynamakta olduğu için, dönen dünya bir top kadar bile değildir.
5224 Bahtın ayı, nurunu yayınca parlak güneşin zerre kadarı bile az değildir.
5225 Cihanın cansın, her zaman var ol! Bu baht ve devlete daima yâr ol!
5226 Eğer âlem tozla dolsa yakışmaz, deniz gönlüne zerre kadar gam yakışmaz.
5227 Yeryüzü kavga ve muhakeme ile dolsa, sen feleksin, sana âlemde kaygı yok!
5228 Hangi derdin dermanı yok ki? Sadece ve sadece ecelden kaçmanın imkânı yoktur.
5229 Buyurursan bir haberi hatırlatayım; böylece şah birazcık sevensin.
[209a] 5230 Hüsrev müsaade etti. Şâvur konuştu: Hânım, senin izinin tozuna canım feda olsun!
5231 Maiyetinde bir ay yüzlü vardır; öyle bir ay ki güneş bile ona eş değildir.
5232 O ay, gece yüzünü gösterse, görenler o geceyi seher vakti sanırlar.
5233 Ve eğer gündüz vakti yüzünden örtüsünü kaldırırsa, güneş yüz sarartıp kendinden geçer.

- 5234 Zeliha gibi çenesini gösterse, çukur (çene çukuru) binlerce Yusuf'a *a.m* zindan olur.²⁸⁹⁴
- 5235 Lâl rengindeki yakuta sefayla güler, sümbülleri Hıta miskiyle çözer.
- 5236 Gülün her hırkası onun yanağından dolayı dikenlidir; onun dudağından dolayı goncanın ömrü az olur.
- 5237 Servi, çimenlikte alına salına dolaşsa, çam fıstığı ağacı şaşkına döner, ardıç ağacı hayran kalır.
- 5238 Bedeni gümüş renginden dolayı yasemin gibidir; tatlılığından dolayı adı Şeker konmuş.
- 5239 Öyle bir şeker ki gül onun gülüşünün kuludur; şeker de kölelerinden bir tanesidir.
- 5240 İsfahan şahlarından bir ay yüzlüdür, Tatarlar gelince yuvadan ayrı düşmüştür.
- 5241 Gönül, felek kazasından bu yurda, yani Anadolu'ya, cihan kazasından taşraya düşen kahra boyun eğdirsin,
- 5242 Meryem onu küçük yaşta sevmiş, ruhuna İsa *a.m* gibi dost edinmiş.
- [209b] 5243 Binlerce ikramla candan besleyip bir an bile ondan ayrı kalamazdı.
- 5244 Şahı canından daha tatlı sevdiği için, bu ayı şahtan çok saklardı.
- 5245 Cihan değişmeye niyet edince, hizmetçisine bir vasiyette bulundu.
- 5246 Dedi ki şahı bilirim, Şîrîn'siz yapamaz; bu bülbül o yaban gülü olmadan duramaz.
- 5247 O ezgiye saz çaldığını, eski perdesinden ses verdiğini görürseniz (Şîrîn'i hatırladığını görürseniz),
- 5248 şevk ve sefayı Şeker'den tattırın, böylece güzellik ve kıymetin nerede olduğunu görsün.
- 5249 Şeker şerbetinden içince, Şîrîn sevdasını unutsun.
- 5250 Ey şah, yücelik onun hakkıdır, çünkü (Allah) ona güzel yüzü vererek (onun yaratılışını) tamamladı.
- 5251 Öyle ki göğün altında onun gibisi yoktur; insan ve peri değil, huri ve melek seviyesindedir.
- 5252 Şah işitince gerçekten meyli oldu, çünkü Şîrîn'den dolayı hayli hüznü vardı.

²⁸⁹⁴ *Çâh-ı zenah* "çene çukuru" olarak da bilinen çâh, aşığı büyüleyen bir kuyu gibi düşünülmüştür. Zaman zaman Yusuf'un *a.m* kuyuya atılmasına da atıfta bulunularak çâh-ı Yusuf olarak da kullanılmaktadır. Aşk Zeliha, çene çukuru ise âşığın (Yusuf'un) içine düştüğü bir kuyudur. Ayrıntılı bilgi için bk. İskender Pala, "Çâh-ı Yusuf", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 8. cilt, Ankara, 1993, s. 186.

- 5253 Gamından dolayı o kadar çok bela başına gelmişti ki kendini mükafatlandırmak istedi.
- 5254 O büyücü bu anlamda söylemiş; aşkın kavgası içindedir diğer aşk.
- 5255 Sonra o gece dinlenmedi ve rahatlamadı, birkaç gün bu düşünce içinde kaldı.
- [210a] 5256 Acilen (hizmetkarlarına) bir haber olup olmadığını sorup öğrendi; meğirse o ay, övdüklerinden daha da iyiydi.

Hüsrev'in Şeker ile sohbet etmesi

- 5257 Şahların şahı bir gece yalnız oturuyordu, utanma perdesini yüzünden kaldırdı.
- 5258 İçkili eğlence hazırlanması için buyurdu; ömrü daha ne kadar boşa harcayalım dedi.
- 5259 Lezzetli kadehi eline aldı, içkiden dolayı gelen ağrı ve sersemlik gözünden başına çıktı.
- 5260 Gümüş servi, misk kokulular; hepsi Venüs alınlı ve ay yüzlüler oturdular.
- 5261 Buyurdu; binlerce hürmetle, çok ikram, lütuf ve ilgi göstererek,
- 5262 can ateşini, o yükteki şeker ağızlıyı (Şeker'i) oraya getirsinler.
- 5263 O an o hareket edince perinin kanat döktüğü bir tavus yüzlü gördü.
- 5264 Saçının kıvrımı amber saça saça, yanağının parlaklığı güller aç aça,
- 5265 Zülfünün kemendi düğüm açtıkça, bağı, gönlün boynunda yaprak olurdu.
- 5266 Kıyıp gözünün bakışına baksa, felek celladı sinisini tutamazdı.
- 5267 Ayı getirmiştir, gezer, sanki servidir veya sanki cennetteki Tuba ağacı hüma kuşunu gezdirmektedir.
- [210b] 5268 Gül ve şekerdir, ama gül suyu elinde,; ateş şekline bürünmüş, ama elinde su vardır.
- 5269 Şah önünde eğilip başını yere koydu, görenler övgüler yağdırıp aferin dediler.
- 5270 Şah da sonunda bakınca dedi ki Şeker'de tatlılıktan eser var.
- 5271 Şîrîn'in zehrinden ne kadar coşarım; şarap, süt ve şeker içelim.
- 5272 Bu şahın balından tatlanalım, belki böylece Şîrîn ateşi hızlanır.
- 5273 Yine tatsızlık etme, insan olana eşeklik yakışmaz, der.
- 5274 Ama ne yapayım ki o alaycı güzel, şakayı ve nazı çok abarttı.
- 5275 Âlimleri beğenmezken, nasıl bir kadın için âciz olayım?
- 5276 Vefa erkekliktir, kadın vefalı mıdır? Kadın tarafından tahkir edilmeye gayreti olmasın.

- 5277 Erkek aslan pençemde çil kuşu olurken, ceylanın beni avlaması reva mıdır?
5278 Utanıp sıkıldığını görmediğim için, sıkıntısını ve cefasını nasıl hesaplayayım?
5279 Zehire nasıl tahammül edeyim? Şeker mezesinden yiyelim.
5280 Şah bu düşünceyle Şîrîn'in gamından Şeker'e katarak gece vakti eğlendi.
[211a] 5281 Yiyip içerek akşamı sabaha katıp Şeker zevkiyle kadehini içti.
5282 Şîrîn diyerek palude tatlısını yese de, Şeker mezesini kana bulanmış yerdi.
5283 Perviz şah, birkaç gün sonra şekerli bal olan Şeker'den sıkıldı.
5284 Şîrîn acısı yine başına vurdu, Şîrîn'in gücü onu mahzun ve ağlamaklı etti.
5285 Şîrîn'den ayrı mum gibi nemli olmuş, suda şeker gibi teni eritti.
5286 Hasta Şeker'de şifa bulsa ne olur? Ona Şîrîn'den ayrı bu zehir gibi gelir.
5287 Şeker tatlılığın yerini tutmaz, tatlı helva şekerle yağlı olur.
5288 Şîrîn ve şeker bir oldu deme; Şeker kamıştan meydana gelir, Şîrîn'in yeri ise candır.
5289 Şîrîn'in balının mumu yandığı kabı yakar, çubuk ve şeker onda duman olmalıdır.
5290 Şirin olan her su cana hayat verir; şeker, su görünce ise yok olur.
5291 Ay parlak olmazsa son günü olur, Şeker, Şîrîn olmazsa acı olur.
5292 Akli olan ilk bakışta anlar; şekere hürmet şirindendir (tatlılığındandır).
5293 Tatlı olmayan şekeri yiyen eğer papağan bile olsa tat alamaz/ Şîrîn'in adının olmadığı bir Şeker'i papağan bile yese tat alamaz.
[211b] 5294 Güzellik şehrinin padişahı Şîrîn'dir; Şeker gibi bin kapıcısı olur.
5295 Taze Şîrîn'in dudağından şifa uman, Şeker'den derdine derman bulur mu?
5296 Şahın Şîrîn'siz canı acı oldu; Şeker, ızdırabının ilacı olmadı.
5297 Gönül darlığından dedi ki ey gönlü sıkılmış, vaktim nasıl şeker gibi dar olsun?
5298 Canımın sevdiği Şîrîn olunca, onun varlığı olmadan tatlı can gerekmez!
5299 Dilimde sürekli Şîrîn zikri vardır; eğer cihan şekerle dolsa bana gerekmez.
5300 Yerin her bitkisi şeker olursa bile, Şîrîn balı olmayan hayat gerekmez!
- Şâvur'un [Hüsrev'i] Şîrîn'den caydırması ve Şîrîn'in yalnızlığından dolayı ağlaması**
- 5301 Halini tane tane hesap ederken, Hüsrev yine bir şiir daha yazdı:
5302 Şîrîn o kasır içinde halktan uzaktır; ona üzülen sadece Şâvur'dur.

- 5303 Zavallı ve kimsesizin bir sohbet arkadaşı olur, derdine çare yarasına merhem olur.
- 5304 Onu, sohbetinden mahrum bıraktığımız için, gurbetinden dolayı darlanır.
- 5305 Yalnızlık güneşinden zulüm görse, eski dostunu hatırlasın.
- [212a] 5306 Şâvur'a her zaman kapıda ol, artık Şîrîn'in yolunu gözleme, dedi.
- 5307 O güneş yârsız ve yalnız kalınca, ay dönüşünü Ülker takım yıldızıyla doldurdu.
- 5308 Uzak olmaktan, yalnızlıktan ve terkedilmiş, unutulmuş olmaktan hasretle bunaldı.
- 5309 Cevherden lale incisi akıttı, gözyaşı yerine deniz akıttı.

Yalnızlık hali hakkında

- 5310 Bir gece hali tamamen değişir; o gece ona bir yıl gibi gelir.
- 5311 Onun gibi gece soğuk ve karanlıktı; öyle ki sanki cihan katran ve zifte battı.
- 5312 Kara gönül gibi karanlık ve soğuk, kötü arkadaş gibi sevgisiz ve kederlidir.
- 5313 Yüzü siyah bir çadır bürünmüş, kuş ve balık uyku anında kalmış.
- 5314 Felek gece zencisini kucaklamış, güneş doğduğu yolu unutmuş.
- 5315 Samanyolu o kadar çok saman saçmıştı ki yıldızlar geçmeye yol bulamazdı.
- 5316 İnci gibi parlak her yıldız gözlerini açıp parlar; böylece gece Satürn'ü inciyi kapatmaz!
- 5317 O yolda gece ipe yakalanmış, tutulunca da feleği bir gülme almış.
- [212b] 5318 Felek perde çarmıhı sermişti, duvar çivisi sanki yıldızdı.
- 5319 Cihan gaflet uykusuna tutulmuş, halk halinden haberdar değildi.
- 5320 Meğerse âlem bu âlemini bırakıp ömrünü başka âlem için hazırlamış.
- 5321 Sultanlar davulu nasıl vurulur? Eskilerin horozu ne diye bağırır?
- 5322 Duyduk ki hortlak gece yol kestiği için, horoz kendi bucağında Allah ile kalır.
- 5323 Ne geceydi, bunca dev hır güre edip (kavga edip) horoz tekbir sesi çıkarmazdı.
- 5324 Şîrîn o gece ağlamaklı ve gönlü daralmış olarak kalıp yeryüzü ve gökyüzüyle savaşıyor.
- 5325 Gözü yıldız gözlemekten kamaşmış, gecenin renginden gönlü kararmış.
- 5326 İnlüyor der ki ey zaman, bu gece mi ya da ebedi bir bela mı?

- 5327 Bu kara gece midir yoksa siyah yılan mı? Karanlık gece midir ya da kan emici zenci midir?
- 5328 Gönül nura ulaşamaz; çünkü bu zencinin yüzü gülmez, ışıdamaz.
- 5329 Bazen ey felek bu gece sana ne oldu da dönüşün bu kadar geçe kaldı, der.
- 5330 Hareket halinde olan binekten indin mi yahut bir yerde çivilendin mi?
- [213a] 5331 Meğerse benim âhımdan yolun tutulmuş, dumanımdan seher vaktin tutulmuş.
- 5332 Ve der ki bir gece, sen bir yıl mısın? Sen bana gün yüzüne engel misin?
- 5333 (Yüzümdeki) ben gibi olan senin kara halini tutayım, niçin bahtım gibi her şeyin beladır?
- 5334 Gam ordusunda gözcü değilsen, kararıp durma bir an yüzüme gül!

Şîrîn'in mumla konuşması

- 5335 Gecedden parlaklık nuru görmeyince, mum derdini yaksın diye dilini uzattı.
- 5336 Ey bağrım gibi yanan zavallı, yüreğim gibi ateşle yüklü zavallı,
- 5337 Şevk ateşiyle tutuşmamışsan, niçin sararıp ağlayarak döşeklere düştün?
- 5338 Madem ki sen de başını ortaya koydun, zaten ateşin gözyaşının sırrını açığa çıkarır.
- 5339 Ey gönlü aydınlatan, bu geceden sabaha kadar ağlama ve yanma benim halime midir?
- 5340 Ve eğer başında aşktan ateş varsa, gel, başımızla oynayalım, inat etme!
- 5341 Senin ateşin sabah vakti söner; sabah vakti ben âh sabahı zamandan yanar.
- 5342 Sen bir nefese bile tahammül edemezsin, ben konuşsam iki âlemi yakarım.
- [213b] 5343 Bu yanmak sana hiç olmazsa bir gecedir, yanmak ve ağlamak bana her gece ve gündüz olur.
- 5344 Senin dumanının durağı evin damıdır, benim dumanım gökyüzüne ulaşır.
- 5345 Eğer bir şahtan ayrıldıysan, ne kadar çok tatlı suratlı olduğunu görürsün.
- 5346 Ben o şahtan uzak güçsüz ve ağlamaklıyım; bu Şîrîn kimsesiz ve yalnızdır, yanarım.
- 5347 Ayağının üzerinde sabit bir şekilde durmuşsun, karara zaman zaman yanıp sönersin.
- 5348 Bu ateşin benim sabrımı ve dengemi aldı; varlığımı yaktıkça yok olmaz, çoğalır.
- 5349 Senin içini bir iplik yakar, benim bu kıl kadar olan canımın ateşi dağ gibidir.

5350 Yanan sende dildir (mumun içindeki iptir), bende ise candır; elbette bu gökyüzü o halattır.

Şîrîn'in kelebekle konuşması

5351 Tutkuyla kederlenip saz çalarken kelebek bir muma sohbet arkadaşı olur.

5352 Ey mazlum, söyle, ne hoş yanarsın! Sanki can suyunu ateşe katarsın.

5353 Yüzün pazarı sana nasip olduğu için, canıgönülden alıcı olursan tuhaf mı?

5354 İnsanın sevgiliye can vermesi karşılıklıdır; çok kolay olur, çünkü bire yüz bulur.

[214a] 5355 Âşık benim, bin gönül can versem, değil kavuşmaya, ayrılığa bile değersiz görürüm.

5356 Sevgilinin nurunun şevkine uçtuğun için, neden bu alev acısından kaçarsın?

5357 Şu ateş eline vermişim, yakarım; öyle ki gelse yedi cehennemi yakarım.

5358 Sen aşk ateşine serserisin, yakarsın; öyle ki bir periyi nazla yakarsın.

5359 Meğerse bende kanat ateştendir; bu yüzden kanattan vazgeçip ateşe uçarım.

5360 Senin gözünde can yüzü apaçıktır, onun işareti işaretsiz olmasıdır.

5361 Bundan dolayı o işarete can saçansın, ayrıca dine aşkla isim ve işaretsin.

5362 Ben o vakit canı ateşe atmıştım, çünkü ne ad ne de işaretten anlardım.

Günün tavsifi Şîrîn'in yakarışı

5363 Bu halde inleyip âh derken, seher rüzgârı ruhuna ulaştı.

5364 Sabah nuru içini aydınlattı, gündüz kandili dışını gül bahçesine çevirdi.

5365 Sabırlı, er ya da geç zafere ulaşır; horoz "sabır ferahlığın anahtarındır" der.

5366 Sabah vaktinin huzuru ne hoş andır ki ilahi hazine o sırada bahşedilir.

[214b] 5367 Hüzünlere ruhlar taliptir, onun fethi için anahtar sabah duasıdır.

5368 Seher vakti gök kapıları açılır, uyanık olanlara zahmetler saçılır.

5369 İzzetli can takdis ve tevhid inancına sahiptir, mutlu gönül tesbih ve temcid okur.

5370 Gafleti kekeletmeyen her dil, Rabbine hamd, şükür eder, minnet duyar.

5371 Giden gönüller eğer tesbih okuyan iseler, dilsiz olan nasıl tesbih okusun?

5372 Yok olamaz, melekler yanılıyorlar; dilek dilsizler için de vardır, bilirler.

5373 Can içinde tekrar edilen sözdür, gönülle yapılan tasdik de delilidir.

Şîrîn'in Allah'a yalvarması

- 5374 Şîrîn o sabahın sefasını sürünce, gecenin sıkıntısını ve eziyetini unuttu.
- 5375 Gönlünden evhamlar ve kuruntular gitti; içindeki heyecan ve takat coştı.
- 5376 Rabbine usulünce namaz kılıp yüzünü toprağa koyup dua etti.
- 5377 Der ki ey kadim, doğru yolu gösteren, saf nur, yıldızların yol göstereni ve feleklerin hükümdarısın!
- 5378 Bütün yaratılanlar sen olduğun için var, her şeye sahiptin; var ve yok olan her şeyin hepsi sendendir.
- [215a] 5379 Cihanda var olanlar eğer çokluk gibi görünürse, var olan senindir, geri kalan her şey yokluktur.
- 5380 Ne varlığının başlangıcı ve sonu vardır, ne de zatında evham ve endişe barınabilir.
- 5381 Eğer her bir kılım bin dil olursa, her biri bin yıl sana tesbih okur.
- 5382 Hamdının yüz binde birini söylesem, yerine varmaz, yerinde kalırım.
- 5383 Şükürün içinde dilsiz olanlar kâmillerdir, ne yazık ki azım ben, zerreden bile az!
- 5384 Ey Allah'ım, zayıf, hor ve ağlamaklıyım; kötülüğümden dolayı eşiğinde utanç içindeyim!
- 5385 Ne sabretmeye mecalim vardır ne de tahammül etmeye halim kaldı.
- 5386 Bu derdimin tozu bile dağı bile kıl kadar bırakmaz; kıl kadar canım dağı kadar derdi nasıl çeksin?
- 5387 Ey yaradan, gam yolunun sonuna ulaştır! Dert ateşi eritti, dermana ulaştır!
- 5388 Kerem denizinden bir parça ver; beni gam denizinde boğulmaktan kurtar!
- 5389 Canım kadere boyun eğmiş olsa da alnımıza yazıldın bir kere, değişmez!
- 5390 Mahv u ispat kitabı senin elindedir, ihtiyacı olan sana yalvarıp yakarır.

Yakarış kasidesi

- [215b] 5391 Ey Allah'ım seven gönüldeki sevgi ve vefa hakkı, safa sabahı sabah vaktindeki sadakat ve huzur hakkı,
- 5392 şevk ateşinde yandığı acı ve yakarma için, zevk suyuna doymuştaki büyüyüp gelişme hakkı,

- 5393 Can zavallı ve yorgun, ümitsiz ve ağlamaklı iken, gaybın şifahanesinden gelen deva hakkı,
- 5394 İlgisizlik gamından akan kanlı yaş için, kan denizine varan tanıdık hakkı,
- 5395 Şevk ateşinde kalp eriten saf yürek için, kıymetsiz toprağı cevhere döndüren kimya hakkı,
- 5396 Günahkarın çektiğı dert ve âh için, içten ve samimi olanların riyasız davranışının hakkı,
- 5397 Felek dönüşünden geçen şu ok için, mazlum canların ettiği dua hakkı,
- 5398 Ezel Meclisi'ndeki ruh bağışlayan kadeh için, yani Elest vakti geçen macera hakkı,²⁸⁹⁵
- 5399 Rahmet ve hiddet veren şu lütuf ve kahırdan, ona gönüldeki candaki korku ve rica hakkı,
- 5400 Güzel yüzünden ayrılma ve zâtının nurun parıltısı için, Kibriyâ'nın (Allah) izzet, yücelik ve ihtişamının hakkı,
- 5401 Güzel yüzünün aynasının ışınından erişen Ay ve Güneş yüzündeki ışık ve nur hakkı,
- 5402 O parlaklık ve sevilenin yüzündeki saç lülesi için, yani sabah ve akşam sevinç ve keder hakkı,
- 5403 Enbiyanın canının çektiğı cefa ve eziyet için, ve evliyaya gelen belanın şiddeti hakkı,
- [216a] 5404 Şeyhi'nin perişan zihni gibi çaresiz, dert, gam ve belalara müptelalık hakkı,
- 5405 Ben güçsüze acı! Bu gamdan kurtar! Kalanı kendi düşüncesidir, sen Allah hakkı,

Mesnevi

- 5406 Bu şekilde gözyaşları içinde toprağı yüzünü koyup riyasız çok dua etti.
- 5407 Sözü, derdi ve âhı sadakatle olduğu için, ilahî ihsan ve lütuf ona ulaştı.
- 5408 O an talihin kandili yandı, saadet gözü uykusundan uyandı.
- 5409 Niyazı, Hüsrev'in gönlüne tesir ederek içini felek gibi alt üst etti.
- 5410 Seher vakti içtenlikle olan dua, kalpte ve yürekte seher vaktinden keskindir.

²⁸⁹⁵ bk. 4734. beytin dipnotu.

Hikâyenin başlangıcı

- 5411 Ey hakikatler sırrını bilen, gözünü aç! Hakikatlerden başka anlaşılması güç şeyleri de açıkla!
- 5412 Konuşmaya mecalin olduğu için dilini kıpırdat! Bilirsin, konuşmaya halin kalmayacak!
- 5413 Cihanda konuşanlar herkeştir; ama memba temelindeki nimet yeridir.
- 5414 Cam yakuta gıpta etse ne var? Saf ve tatlı olan, acı ve tuza benzemez.
- [216b] 5415 Âlem söz cevheriyle dolu olsa da sarraf bilir ki her dolu olan inci değildir.
- 5416 Kıymet bakımından sıçan otu ile altın bir değildir; billur ve mermer özünü belli eder.
- 5417 Kuaför bile yanağı ve beni süsler; yüce Allah'ın güzel yüzü ve süsü nerede?
- 5418 Nakkaş da güzel resim yapar, ama ârif onu sevgili edinmez!
- 5419 Kanı olan her şey güzellik değildir; güzel diye cazibesi olan cana derler.
- 5420 Ancak nerede olduğunu anlayanlar onu bilir, çünkü melekler can sırrını anlar.
- 5421 Ayna, kıskançlık pasından temizlenmezse, nakşını idrak etse bile hata olur!
- 5422 Peri yüzlüleri görse şeytan sanır; akıl meleği (Cebrail) ona hile ve derttir.
- 5423 Sözün gamsız ve coşkulu olması gerekir, gönül ve can perdesinden saz çalması gerekir.
- 5424 Ve söylendiği an kanı kaynatsın, buzluk gibi değil ki canı soğutsun.
- 5425 Sana söyleyecek çok şey vardır, sen değerini söyle! Biri bin kez söyleme; binlerden birini söyle!
- 5426 Bilirsin devrin padişahı nüktedandır, gücün yettiğince tatlı olmak için çabala!
- 5427 Sonra bol bol öv ve bravo de; çünkü o, Hüsrev ile Şîrîn sözünü anlar.

[217a] **Şîrîn'i avlamak için giden Hüsrev hakkında**

- 5428 O sabah, Çin padişahı, çimen toplamada altından çadır tutar.
- 5429 Karanlık yuvası yağmalansın diye felek yaygısına tuğra yazıldı.
- 5430 Âleme ilahi nur saçıldı, şah adaleti cihanı sevindirdi.
- 5431 Sonra o zamane adaletin izlerinden dolayı, yeryüzünü gökyüzüne benzetti.
- 5432 Hüsrev seher vakti şaşkın ve sersem olarak kalktı; nefsinin sevdasıyla ağlamaklıydı ve gönlü daralmıştı.
- 5433 Kendine, ey ahmak kahraman, hakkı batıl ve batılı hak sanırsın.

- 5434 Aşk ve sevgi mücadelesi edersin, kuru namus ve gayret gözetirsin.
- 5435 Gerçekten sözünde durmayan ve kötü zan sahibisin; gerçek şu ki yolunda yalansın.
- 5436 Aşkta tahammül etme toyluktur, övünmek âşık için kötü şöhrettir.
- 5437 Şimdi kalkıp gururunu hiçe sayıp sevgiline git, bu olmayan sevdayı bırak, o var olana git!
- 5438 Gözünün kanını içerse helal et; onun sözü senin canını alırsa akıt!
- 5439 Zülfü zincir atarsa boynunu ver; bakışları ok atarsa yüreğini tut!
- [217b] 5440 Eğer kabul ederse, canına canı buldun (demektir); farz et ki öldürdü, sonsuza kadar dirildin, (demektir).
- 5441 Onun huzurunda günde bin kez ölünce, onun için bir bayrama kurban ol!
- 5442 Sır, bu zikretme sırasında açığa çıktı; halka ava niyetlendim dedi.
- 5443 Birkaç gün gezip dolaştı; ordunun çölün yolunu tutması gerekir.
- 5444 O an savaş sesini feleğe ulaştırarak davulu ve nefiri çaldılar.
- 5445 Âlemlerin başı gökyüzüne, atların ayağı toprak altına ulaştı.
- 5446 Cihan, kavga sesini hatırlayıp dert yanar; havanın yüzeyi tozdan karanlık olur.
- 5447 Şah için padişah çadırı kuruldu, uğurlu bahtı bulunca oturdu.
- 5448 Başında Keykubad'inki gibi eğri başlık, elinde gerçek Cem Sultan tabiatlı kadehi.
- 5449 İmparator, hakan ve hükümdar, şahlar olsalar da önünde köle gibi koştururlar.
- 5450 Güneş, kılıcını omzunun üzerine kaldırmıştı; ay onun huzurunda kulakta halka olmuştu.
- 5451 Direfş-i Gaviyanî'yi başının üzerine koyup ayın gölgeliği nasıl bulut olur.
- 5452 Altın silah, altın kemerli kullardan (bir orduydu); sanki altın duvardan bir kaleydi.
- [218a] 5453 Çıplak kılıç ve çıplak baltadan dikilmiş, değmekten sevgi çekilmiş.
- 5454 Sağ ve sol on on beş mil yerden, hiçbir insan geçmeye yol bulamaz.
- 5455 Gökten bir iğne düşecek yer, kılıç ucundan başka duracak yer yoktu.
- 5456 Çavuş ve muhafız iki bin atlı, iki koldan koş ve yolumdan çekil diye bağırır.
- 5457 Davullar altında bin fil yürürdü; öyle ki sesinin feryadı yüz mil giderdi.
- 5458 Bu kavganın büyüklüğünden nice fersah yeryüzü korkup taş üstüne taş dokunurdu.

- 5459 Saka, kolları sıvayıp beş on bin gitti, yolda toz kalkmasın diye sahraya su saçar.
- 5460 Şah önünde yüz elli seçkin hizmetli, yolu gül suyu ile ıslatırlardı.
- 5461 Sonra tütsü kabını tutan yüz elli çekici (kadın), abîr ve öd ağacını ateşe verirlerdi.
- 5462 Böylece ülkenin şahı yürüdükçe beyni hoş kokulardan güzel kokardı.
- 5463 Lal ile süslenmiş on bin at yedekte çekilerek götürülür, hepsinin çivisi altın ve gümüş naldır.
- 5464 Böylelikle sultan sağda solda dolaştıkça o gümüş ve altından yol boyunca düşsün.
- 5465 Ve o zamanın fakiri ve yoksulu bulsun; çünkü onun nasibi olmuştur.
- [218b] 5466 Dua edip devrin şahı yine bu yolda gezinmiştir, desinler.
- 5467 Şah bu merasim ile şehirden çıktı, güneşten ay atının nalını öptü.
- 5468 Cihan sultanlarının, şahların şahının nereye gittiğini bilmediklerinden ötürü sıkıntıları artmıştır.
- 5469 Bozkırı ve dağ tepesini beş on gün gezdi, işi gezinme ve avlanma olmuştu.
- 5470 Hafif kanatlı doğan uçunca, cihanda keklik ve güvercin bırakmadı.
- 5471 Ok yarasının eziyeti felekten toprağa kartal ve akbabayı bıraktı.
- 5472 Kaplan ve aslana kılıçla o kadar (güçlü) vurdu ki aslan ancak gökte kalabildi dediler.
- 5473 Avlayıp avlansa da, gönül can avına hazırlanırdı.
- 5474 Bir yerden bir yere gidip avlanarak, ayın burcuna yükünü yakınlaştırdı.
- 5475 Hüsrev, Şîrîn kasrına bir fersah kalınca, durup altın çadırı kurdurdu.
- 5476 Cihan hazinesiyle amberle dolunca, havanın elbisesi misk kokulu çember oldu.
- 5477 Ay gelini cilve yapmak için feleğini abanoz ağacı gibi kasır şeklinde süsler.
- 5478 Şahların şahı, gelininin kasrına karşı, ertesine güne kadar ay gibi kadeh tutar.
- [219a] **Hüsrev'in Şîrîn'in kasrına sarhoş gelmesi**
- 5479 Gündüz aşkına gece candan çıkınca, güneş yakutu yatağından göründü.
- 5480 Sanki dünyanın membası tutuşup yanmıştı, hava boğmaca hastalığına yakalanıp morarmıştı.²⁸⁹⁶

²⁸⁹⁶ Boğmaca, hastalarda morarma yapan bir hastalıktır.

- 5481 Âlemin doktoru nabzına elini koyup o an felekten gözü sürmeliye niyet etti.
- 5482 Sanki şahın hasta canı sıhhat buldu, zihnine vuslat kokusu erişti.
- 5483 Seher vaktine kadar içkiden dolayı baş ağrısı devam etti, eline lezzetli kadehi aldı.
- 5484 Sevinçli, pek çok dolu (kadeh) içince, sabır elbisesini çekiştirip yırttı.
- 5485 Her şeyin üstünde şah Şebdiz'ine binip sevgili kasrına sarhoş olarak yöneldi.
- 5486 Arzu sazında canı ve gönlü rakkastı, yanında çok çok özel bir iki kul (vardı).
- 5487 O an haber Şîrîn'e ulaştı, dediler ki yüce şah şimdi geldi, hazır ol!
- 5488 Sevincinden canı coşkunluğa kapılsa da, korkusundan kanı kaçtı (rengi attı).
- 5489 Çünkü o ün ve namdan, bu zamansız geliş ve yönelişten sakınırdı.
- 5490 Sonra bu işin önlemini, hisarın kapısını bağlatarak aldı.
- [219b] 5491 Yüzde yüz güzel hizmetçiler taş koydular, hepsi Venüs görünümünde ve Ay gibiydi.
- 5492 Her birinin elinde dolu bir tabak, inci kıymetinde altın, yakut ve lâl (vardı).
- 5493 Meydan bir iki mil güzel, atlas ve altın süslemeli nasinç ve diba kumaşı döşetti.
- 5494 Gül suyu ile çevresini ıslattı, misk, amber ve öd ağacından tütsüledi.
- 5495 Kendisi kasrın damına ay gibi doğdu, gözü ve gönlü su ve ateş doluydu.
- 5496 Gözyaşından kan denize yol yapmış, o ay kan içinden bir şahin beklerdi.
- 5497 Gözü sürme renginde bir toz gördü, öyle ki gönül aynasına pas giydirirdi.
- 5498 Parlak sabah toz toprak içinde belirdi, tıpkı çalı çırpıdan, taze gül bahçesi oluşması gibi.
- 5499 Şahların şahı binlerce hücum ile ay gibi buluttan çıkıp geldi.
- 5500 Başında padişaha yaraşır süslü taç, vücudunda parıltılı mücevherli elbiseler (vardı).
- 5501 Kendisi hüma kuşuna, atı kartala benzer ya da sanki aslan üzerinde güneşe binerdi.
- 5502 Yanağında misk kokulu yazı yazılmış; tozundan yakutu süslemişti.
- 5503 Sanırsın ki gül ile menekşe açılmış veya taze laleye amber saçılmıştı.
- [220a] 5504 Dudağında mücevher sandığını gizlemiş, içi doludur, dışı amberli lâl taşıdır.
- 5505 Yanağından damla damla can akmıştır, adı terdir, ama tane tane incidir.

- 5506 Elinde bir deste nergis oynatırdı; nergis, onun gözünün mest edişinden yorgun düşmüştür.
- 5507 Altından kemerliler çevresini sarmış, sanki şah güneştir, bunlar da aydır.
- 5508 Şîrîn, şahı bu nurla görünce aya feryat eden âhı ulaştırdı.
- 5509 İçinde aşk sevdası coşardı, yerinde duramadı, yıkıldı, bayıldı.
- 5510 Kendini toplayınca elden kurtuldu, bu gazelden diline mana geldi.

Şîrîn'in münasip bir gazel okuması

- 5511 Şah yine yüz izzetle gelir, güneşle konuşan ay gelir.
- 5512 Onun devletinde mübarek bahtı bulalım, çünkü o mübarek şah gelmektedir.
- 5513 Pek çok ayak tabanı ayrılığa bassın, cihanın koruyucusunun yardımcısı gelmektedir.
- 5514 Cennet esintisi onun izine yüzünü sürer, yani onun önünden yol habercisi gelir.
- 5515 Onun aşkını gizleyeyim derim, ne yapayım? İstemesem de âh gelir.
- [220b] 5516 Onun zülfünün gölgesinden ayrıldığımdan beri, gözüme ay ve güneş siyah gelmektedir.
- 5517 Bütün buyruklarına boynum kıldan incedir, ancak maalesef ibadetim günah gelmektedir.
- 5518 Kanlı yürek düşünce denizine dalıp katı gönlüne aheste aheste söylerdi:
- 5519 Eğer kasrına gelmesi için yol verirsem, ne yaparım? Şahların şahı hırslı, sarhoş ve kendinden geçmiştir.
- 5520 Ben eğer onun her buyruğuna boyun eğersem, Veys gibi kötü şöhrete sahip olurum.²⁸⁹⁷
- 5521 Ve eğer reddedersem, buna mecalim yoktur; onun ayrılığına sabretmeye halim kalmadı.
- 5522 Gücüm yettiğince durumu toparlayayım, fazlaca çalışıp sorayım.
- 5523 Hilem kalmadığı için, mazur görüleyim; kulların töhmetinden uzak olayım.
- 5524 Hüsrev, kasra mutlu ve sevinçli varınca, diba kumaşından halı üzerinde bir vakit yürüdü.
- 5525 Ayakta duranlar padişahı karşıladılar, inci ve cevher saçtılar.

²⁸⁹⁷ Veys ve Râmin hikayesine gönderme yapılmıştır. Veys, başka biriyle evliyken çocukluk arkadaşı ve aşkı Râmin ile aşk yaşar. Ayrıntısı için bk. Nimet Yıldırım, *Fars Mitoloji Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2008, s.714-715.

- 5526 Ne kadar çok hürmet gösterme ve merasim varsa, beklemeksizin onun hizmetine sunarlar.
- 5527 Şah, kilitli demirden bir kapı görür, yapı (sanki) kara taştan göğe yükselmek istemiş (gibidir).
- [221a] 5528 Ne kapıdan sevgilisine gidecek yol bulur, ne de geri ordusuna dönebilir.
- 5529 Şaşakalır, ne yapacağını bilemez; ne kalabilir, ne de gidebilir.
- 5530 O perilerden birini, yüzü ve sözü güzel olanı ve kıymetlisini çağırır.
- 5531 Der ki Şîrîn bizden ne acı gördü ki aferin yerine lânet eder.
- 5532 Şahlar huzurunu yapmaya gelmişiz, niçin karşımızda kapısını kilitler.
- 5533 Şîrîn'in yanına bu kuldan (benden) gidip ona selam ve hizmet ulaştır.
- 5534 Söyle; kapıda bir kul yok, bir sultan var; huzurunda bir an misafir olmak ister.
- 5535 İzin verirsen kalalım ve eğer reddedersen bizzat dönelim.
- 5536 Cimri adam yol üzerine yapı yapmaz; cömert olan da konuk için kapı kapamaz.
- 5537 Senin kendi güzellik sofran hoş tattır; kapının misafirlere ekmekle dolu olması gerekir.
- 5538 Beni reddetme, çünkü günahsızım; başımı eğip geldim, affedilmek isterim.
- 5539 Ve eğer taş eşikte dahi yer gösterirsen, senin kapınmış gibi o eşığe başımı koyayım.
- 5540 Size ısrar etmek doğru olmasa da, ama bir kez görmeyince de gitmek olmaz.
- [221b] 5541 Kapıda durmayı istemeyiz, müsaade et ayakta (da olsa) bir kez görelim.
- 5542 Şah ağlayarak söylediği her sözde, ay içeriden işitip âh derdi.
- 5543 O fitne çıkarana, mübarek olana şöyle buyurdu: Ey hüma kuşu, hemen şahın yanına uç!
- 5544 Orada mücevherlerden halılar döşet; periler buhur, misk ve öd ağacından kokular hazırlasın.
- 5545 Sonra o altınla süslenmiş sandalyeyi koy, direğin dibinde şahın karşısında dur!
- 5546 Benim ağzımdan övgüler oku; de ki kulun yani Şîrîn,
- 5547 ağzı, senin gamından tatlı değil, acıdır; hiçbir hikmette ilacı bulunmaz!
- 5548 Bu kasrın bekçisi ve gözeteni, şahın önünde başını eğerek yeri öper.
- 5549 Sonra der ki ey genç bahtlı ve cihanı kuşatan, başlığının köşesi gökyüzünü tutar.

- 5550 Eğer misafirsenez, nazlanmayın; çünkü o naz edenler size sırlarını açarlar.
- 5551 Gönlünüzden kibri ve kini kaldırın, nereyi gösterirlerse oturun!
- 5552 Bu makamda bir süre dinlenin; zaten o şen sevgili karşı kubbededir.
- 5553 Gelip yer öpünce sözünüzü söyleyin; kalanını bilemem, zâtınız bilir.
- [222a] 5554 Padişah, hüma kuşu gibi sevinçli çıktı; piyadelerini şah taşının önüne kale olarak koydu.
- 5555 Bütün merasim usullerini düşündü, sonra Şîrîn'in olduğu yere kadar yürüdü.
- 5556 O şeker dudaklı, yer kaygısını çözünce, yiyecekler hazırlayıp gönderdi.
- 5557 Kokulu yiyecek, gül suyu ve şarabı; dudağından şekerini, yanağından gül suyunu (gönderdi).
- 5558 Ondan sonra ayına süsler hazırladı, güneşin örtüsüne gölge yaptı.
- 5559 Resim gibi güzel kadın, kendisini bu şekilde nakşetti; öyle bir nakış ki rengi Çin'in av hayvanını şaşkına çevirir.
- 5560 Öyle bir süs ki cennettekiler onu bulsa, huriler, ayağının tozunu süsler.
- 5561 Şah kin okunu yüreğine saplayıp misk kokulu kaşının kavisine toz koydu.
- 5562 Hüsrev'i büyülemek ve âşık etmek için, gözü cadısına büyü öğretti.
- 5563 Sultanın canı önünde top olsun diye zülfünün eline çevgen vermişti.
- 5564 Saçından halka halka kement yaptı; böylece kaçarsa boynuna ipi bırakabilecekti.
- 5565 Şahın bir yıllık haracını almak için, (kadının) güzelliği ay gibi başa tacını taktı.
- 5566 Başından ayağına kadar almak için girdi; böylelikle varını yoğunu o hileyle alacaktı.
- [222b] 5567 Bir parmağıma dersem, ele al; cihan bundan dolayı alını al etmiştir.
- 5568 İşaret, eziyet, yan bakış ve işve doludur, acele acele yerinden kalkarak geldi.
- 5569 O hoş servi, bu hücumla şahın yanına tek başına salına salına yürüdü.
- 5570 İki sevgili gönüllerini bir etmek için, hemen hemen kimse kalmadı.
- 5571 Şah dururken yıldız gibi göz dikmiş, güneş ansızın burç üzerinde doğmuş.
- 5572 Yüz saf cevheri beraberinde getirmişti; onların her bir tanesi güneşten daha parlaktı.
- 5573 Tutup sandığının bağını çözdü, başını eğip şahın ayağına saçtı.
- 5574 Hüsrev o cennet nurunu görünce, yaratılışı melek gibi nur oldu.

- 5575 Ve zaten nurun gözü nurla dolunca, nurlu göz “*nûrun ‘alā nûr*”u (nur üstüne nur)²⁸⁹⁸ okur.
- 5576 O ateş veren, bu nurdur dedi; meğerse bu cennet kasrının hurisidir.
- 5577 Bu ateş ve nur gönlünü atıp kendini sandalyeden aşağı attı.
- 5578 Onun güzelliği istemeden kendinden geçirdi, sultansa bunda ne var, o bile secde etti.
- 5579 Şîrîn’e özür dileyerek dua etti; başını kaldırdı, merhaba dedi.
- [223a] 5580 Dedi ki ey özgür servi, her zaman taze kal; kötü rüzgâr budağına ilişmesin!
- 5581 Cennet bağına süs sendendir, feleğin tepesine gölge senden gelsin!
- 5582 Nimet ve cömertlikle bizi mahcup ettin, bunca lütuf ve keremle bizi utandırdın!
- 5583 Yaratılışı ve lütfü ölçsüz verince, güzel yüzün gibi güzel ve taze tuttun!
- 5584 Yoluma o kadar çok cevher saçtın ki Şebdiz’in nalı lâl ile doldu.
- 5585 Sanki zavallı ve kimsesize ihsan ve iyilikte bulunuyormuş gibi o şah hemen ağırlansın ve ona ikramda bulunulsun.
- 5586 Cömertlikte hiçbir şeyi eksik etmedin, yüce dağlar kadar boynuma yük koydun.
- 5587 Ama bu kapıyı yapmaya sebep nedir? Gerçi hatamız çoktur, ama şimdi sebep nedir?
- 5588 Gönlün açık ve canın huzurlu olduğu için, kapınızın kilitli olması uygun mudur?
- 5589 Bizi toprak gibi aşağıda hor gördün, tahtını felek gibi yukarıda tuttun.
- 5590 Güneşsin, yüksekliğini biliriz; yeter, güzelliğini toprağa bırak!
- 5591 Kapında misafiriz, engel niyedir; cömert olanlar konuğu geri çevirmez.

Şîrîn’in cevap vermesi

- [223b] 5592 O gönle huzur veren, cevabı şaha şöyle verdi; senin fermanına in ya da cin, herkesin boynu kıldan incedir.
- 5593 Ayağından gerdan çeken her baş, ok ve baltadan kaçıp kurtulmasın!

²⁸⁹⁸ 24. Nûr suresi 35: “Allah göklerin ve yerin nûrudur. Onun nûrunun misali, içinde kandil bulunan bir kandilliktir. Kandil bir cam içindedir, cam inciye andıran bir yıldızdır; (bu kandil) doğuya da batıya da ait olmayan, yağı neredeyse ateş dokunmasa bile ışık veren mübarek bir zeytin ağacından yakılır. *Nûr üstüne nûr*. Allah nûruna dilediğini kavuşturur. Allah insanlar için misaller veriyor, Allah her şeyi hakkıyla bilmektedir.”

- 5594 Hangi göz senin yüzünden ayrı düşmek ister? Aydınlığı arayıp hiç bulmasın.
- 5595 Üstünlük taslayarak beni ayıplama! Güzelliğini kullanarak benimle çok alay etme!
- 5596 Adım, senin aşkınla âlemde bayraktır; bayrağın yüksekliği başın tepesine ayaktır.
- 5597 Yolun tozu toprağı ben olduğum için, şahın tozu yukarıya kalksa ne olur?
- 5598 Hintliyi eve bekçi yapanlar, herkese hükmederler.
- 5599 Âlemde çok başarılı hükümdar sensin, sarayına gözcülük etmek benim işimdir.
- 5600 Ey şahım, eğer havanın en üstünde hüma kuşuysam, değersizim, elinin altı, ayağının toprağıyım.
- 5601 Ve hürmet bilen, misafire karşı kapı kapamaz dediniz.
- 5602 Huzurunda misafir değildir, avlanmaya geldi; av ister, yoksa bağlanmak değil.
- 5603 Misafir olduğun için sana yer göstermişiz; misafirin kaldığı yer umduğu gibi olmaz!
- 5604 Konukluğun gözüm içindedir ne içeri ne de dışarıdadır; işte ben kul, senin karşında duruyorum.
- [224a] 5605 Eğer reddedirse ya da kabul ederse, ona fuzuli misafir gerekmez.
- 5606 Kapı kilitlemek meselesinde de haklıdır; çünkü sarhoş adama gitmek hatadır.
- 5607 Ben samimi dost olursam zâtın sarhoş olur; parmak ne ki sözümüze el koyulur (hakkımızda dedikodu çıkar).
- 5608 Sen beni kandırarak destan yazmak, şeker gibi sarhoşların mezesi yapmak istersin.
- 5609 Gül gibi koklayıp elinden bırakmak, şeker gibi tadıp gönlünden bırakmak...
- 5610 Ey şahım, haydi Şeker'e ezip ufalamayı ve gücü; çünkü Şîrîn baldır, kötülük ve tuzluluğı sevmez.
- 5611 İki sevgiliye bakanda gönül yoktur, iki kibleye kulluk edenler de akıl yoktur.
- 5612 İkizler ile Yay burcunun iki yüzü varsa bunda ne var? Şah güneştir; bu yüzden güneşin burcunun bir olması gerekir.
- 5613 İki alemde benim kiblem yüzündür, gece gündüz secde ettiğim yer yıldızındır.
- 5614 Senin bin kibleye duan vardır, ama bir dinde namazın kabul olur mu?
- 5615 Mezhep çok ancak Hak birdir, bağlı olan çoktur ama bağlı olunan birdir.
- 5616 Meşku sarayının içi, miskli ceylanla doludur, bu zavallıyı aslana av etme!

- 5617 Beni şah sarayı gurbete düşürdü; bundan dolayı bu taşlık yer bana ev oldu.
- [224b] 5618 Bu taşın topraklığını kabul ettim, çünkü cevherimin paklığını korur.
- 5619 Balçık topraktan olduğu için âdidir, (ama) temiz olduğu için başa koyarlar.
- 5620 Bilene saflık ve temizlik yakışır, şah olana utanmazlık yakışmaz!
- 5621 Bana ayak sana baş; sana bu Kisra Sarayı, bana taş nasip oldu.
- 5622 Seyretmek için zamana toplanan, tuzağa düşmüş bu âşık kuş benim.
- 5623 Papağan yaratılışıma demirden zincir vurduğum için, yalnızlığa anka kuşu gibi razıyım.
- 5624 Feryadım gece gündüz güneş ile ayı yakar; kuş ve balık iniltimden uyuyamaz.
- 5625 Rengim ve kokum gülden taze ise ne var? Tabiatımı çalı çırpı yarasıyla oluşturdu.
- 5626 Diken, bana bu yara içinde hoş bir gül gibidir, âlemde ne merhem ne de gül bahçesi olsun.
- 5627 Ömür bu beş gün içinde ya sofradır ya da kan olursa; alçak dünya nasıl geçersen ömür de öyle geçer.
- 5628 Bu yol bir nefes gibi geçtiği için, duracak yer ne dikendir ne de çadırdır.
- 5629 Sen devam et, güzel kadınlarla, bazen bal bazen de şekerlerle zamanını yaşa!
- 5630 Saltanat tahtında nazlanırsın, aşk ve yalvarma mücadelesi edersin.
- [225a] 5631 Nasıl bir âşıkısın ki işin gücün eziyet ve sıkıntıdır; nasıl bir maşukum ki yolum vefadır.
- 5632 Beni hangi huyunla mutlu ettin? Hangi bir gün iyilik ile yad ettin?
- 5633 Kime bir gün dahi selam gönderdin? Haberi hangi elçiyle gönderdin?
- 5634 Gamımdan hangi gönlün gamlandı? Ayrılığınla hangi kaftanını yırttın?
- 5635 Sen mutlu bir şekilde şeker dudaklılarla şarap içerdin; Şâvur yazar, Ferhat baltayla vururdu.

Hüsrev'in yalvarması

- 5636 Mübarek şah dönüp sevgiliye dedi ki; ey şeker dudaklı ay, gül yanaklı servi,
- 5637 güler yüzün her zaman gülsün, gönlünde çalı çırpı yarası az olsun.
- 5638 Zekiyim, dudağından dolayı zevk benimdir, ahmaklar gerdanından uzak olsun!
- 5639 Ne söylersen söyle bana can sığınağıdır, gönlü nasıl kınarsan kına can yemeği gibi gelir.

- 5640 Saf, katıksız zehri olan ayıplaman vardır; içinde de içilecek su çeşmesi vardır.
- 5641 Yüce Allah seni yüce yarattığından, aşağı ya da yüce demeye cesaretim yok ki.
- 5642 Ama servi gibi olan boyun yücedir, cana gereklidir; yüce boyun yeter, yükseğe ne gerek var?
- [225b] 5643 Gönlün yeryüzünü süsler ama bana ulaşmaz; âhım gökyüzüne ulaşır ama sana ulaşmaz.
- 5644 Âhım cevherler serpip saçar, bu hisara nasıl bir sıçrayışla çıksın?
- 5645 Kârün hazinesini bana saçınca, (sen de beni) Kârün gibi aşağılık etme!²⁸⁹⁹
- 5646 Kapında halka gibi yük vermesen, eşiğinde felek gibi halka olayım.
- 5647 Bu eşikte kulakta küpe olan ben olduğum için, senin gamından omzundaki gerdanlık halka gibidir.
- 5648 Senin eziyetinden canım boğaza ulaşırsa (ölsem), kapındaki halka elimden gitmesin!
- 5649 Saçın boynuma bağladığım zincirdir, zülfünün lülesi kulağımı bırakır mı?
- 5650 Ey sevgili, cefayı haddinden fazla verme! Âşığı belalarla kınama!
- 5651 Çünkü er ya da geç ben kulun zihninden senin için yanlış bir şey geçmedi.
- 5652 Eğer işlediyse hani şahın affı? İnsan günahı eski gelenektir.
- 5653 Küçüklerin işi suç ve hatadır; ulu yolda gidenlerin ise affetme ve bağışlamadır.
- 5654 Ey gönle huzur veren, çok yiğitlik gösterme; çünkü ben (zaten) sana boyun eğmişim, huzur ver!
- 5655 İyilerin kötü yola sapması doğru değildir, insanın yapabileceği her şeyi yapması doğru değildir.
- [226a] 5656 Kendi izzetini koruyan kişi, halka da hürmet etmelidir.
- 5657 Yanlış söyledim, ihanet her yöndendir, kapında bin kez zâtın olmadan kurulmuş saltanattandır.
- 5658 Eğer niyetin bana sıkıntı vermek ve sitem etmekse, devam et; çünkü bunların hepsi bana lütuf ve ikram gibi gelir.
- 5659 Ve eğer şahlık yüzünden nazlanırsan, kavga etmem, beni daha değersiz kulun olarak kaydet!
- 5660 Ve eğer kanımı yere dökmek istersen, canım acele et! kılıç tut hânım!

²⁸⁹⁹ bk. 413. beytin dipnotu.

- 5661 Her iki âlemde de bana yâr olan sensin, gönlüme huzur veren ve gönlü kendine bağlayan gönül sensin!
- 5662 Bedenime, can gözüme nur sendendir, senden dolayı yaralansam bu bana reva mıdır?
- 5663 Bana dağlar kadar eziyet etsen doğru değildir, ama reddetmene asla gücüm yoktur.
- 5664 Sen de biliyorsun ki senin yüzün, gönül yüzüne vakitli vakitsiz seyirlik yerdir.
- 5665 Başkasına iltifat etsem bunda ne var? Benim asıl maksadım senin aşkındı.
- 5666 Meryem’le görünürde gülüşürdüm, içten içe ise bağrımı paramparça ederdim.
- 5667 Şahlığın yapısı zarar görmesin diye bu övülmeyecek davranışı sakladım.
- 5668 Kalleş ve arsız bir utanmaz değildim ki seni ve beni âleme açıkça ilan edeyim.
- [226b] 5669 Ey şah, eğer hevesimin yolundan gitmediysem, yiğitlik ve şahlık bunu gerektirdiği içindir.

Şîrîn’in cevap vermesi

- 5670 O güzellik güneşi, ay yüzlü şaha binlerce nazla cevap verdi.
- 5671 Dedi ki her zaman padişahlık için amaçlarına ve arzularına ulaşmış ol, bu dünya var oldukça var ol!
- 5672 Yedi iklim seninle imar olmuştur, dokuz gezegene nur senden ulaşsın.
- 5673 Eşiğinde şunlar daha aşağıdır; kimi hükümdar kimi de Çin hakanıdır.
- 5674 Ondan sonra söyledi ve yeri öptü; ben garibe bu acıma ve alay etmeler yeter!
- 5675 Sonra bu şekerken zehir saçmak, ve açılmış sırrı açmak yetsin artık!
- 5676 Atlı asker ve orduyla ava çıkmak, açıkça Şîrîn’e minnet etmek...
- 5677 Bilirsin, senin şahlığına zararı yoktur; zavallıyla dalga geçersin.
- 5678 Yeter, rüzgâr ver, köylü değilim! Yeter, sığsın; çünkü bu havai uçmaz!
- 5679 Dilini yağlayıp çok bağlama; savaşmak fitneli sözden daha iyidir.
- 5680 Yağlıyla tatlı yemek istersin, birinden doymadan diğerini istersin.
- [227a] 5681 Yağlıyla tatlı yakışırsa bunda ne var? Ben o yağlıyla bu tatlıya sütüm!
- 5682 Kötü namı Şîrîn hoş dosttur; tatlı ve yağlı olmadan ona boyun eğdiremez.
- 5683 Siz de bilirsiniz ki bu oyundan çok vardır; büyü ve hilenize bir sınır yoktur.
- 5684 Sen öyle bir ırmaksın ki sonun yoktur; denizsin, gizli dibin görünmez.
- 5685 Ben hoş, temiz ve akan bir suyum; içinde ne varsa apaçık bellidir.

- 5686 Sedef gibi dış olan kalp sendedir, kin sende denizin dibi gibidir.
- 5687 Kaba olan sözden vazgeç; çünkü sarhoş olanın sözleri de sarhoş edici olur.
- 5688 Konuşurken sözü tartıp söylemek gerekir; çünkü söylense kol kuvveti döndürmez.
- 5689 Ben güçsüze bu söz gibi binlercesini söyler, çalgıcılar bir kez de arkadaş için çalar.
- 5690 Gönlüme hoş nefesini çok vurma; çünkü boş kandil içinde ateş yanmaz!
- 5691 İnsan hileyle gökyüzüne çıkmaya yol bulamaz, hiç kimseye büyü ile kavuşulmaz!
- 5692 Yaşam suyu olan su benim, sen ateşsin, o ateşin adı tazelikdir.
- 5693 Ey şahım, ben şükredenlerdenim, halime bak! Şîrîn balını bırak, Şeker avlayan ol!
- [227b] 5694 Acı aşının şarabı Şîrîn (aynı zamanda tatlı) değildir, Şekerdan şerbet yapıp gül suyunu saç!
- 5695 Mizacın tatlı içeceği kurutunca, sana ilaç olabilmesi için şekerin taze olması gerekir.
- 5696 Böylece elem kalpten ve ciğerden gitmez; gülbeşeker tatlısından yapılan macunumsu ilaç faydalı olur.
- 5697 Ey Rab, aradan sis nasıl kaldırılır? Çünkü ben ayna tutarım, zâtın ise kılıç tutar.
- 5698 Aynaysam bunda ne var? Dikkat et! Çünkü her kirpiğimde keskin hançer vardır.
- 5699 Karşımda çok yiğitlik taslama! Çünkü zülfümdeki saç tellerinin her biri bir ejderhadır.
- 5700 Yanağımı nur sanma, o can ateşidir; elimin rengi kına değil, kandır.
- 5701 Zülfün gibi adım da kıvrım kıvrımdır; gözüm gibi kapımın da kilitli olması gerekir.
- 5702 Sıkıntılarla dolu olduğum için, yüreğimin yaralı olması daha iyidir; ben geçen olduğum için, kapımın da bağlı olması daha iyidir.
- 5703 Ey dost, semer gibi yük taşıyan gönülde dudağım şekerdir, kapım da Semerkant kapısı gibidir.
- 5704 Bütün işimin kapısını ben tutsam da hisarın kapısını ben kapamış değilim.
- 5705 Kapı ne ki! Kale duvarı dahi olsa ne kadar yüksek olursa olsun seni saçımla yukarı çekdim.
- 5706 Senin için zülfüm gibi korkusuz olurdum, ama zâtın bu ippte cambaz değildir.

- [228a] 5707 Siz bu yolda zahmet çektiniz; sultansınız lutf ederseniz ne var?
5708 Ancak bu gece uygun değildir; çünkü sohbet evimiz تنها değildir.
5709 Gerdan elması henüz olgunlaşmamıştır; dudak şeftalisi hamdır, toplanmaz!
5710 Bostan narı hazır değildir, bostandaki gül bahçesi çalı çırpı doludur.
5711 Bu yemek senin ateşinde çoktandır kaynar, ama bu yelin suyudur, henüz pişmedi (daha sadece bir hevestir, yel gibi gelir geçer, henüz olgunlaşmadı).
5712 Odana dön, bu gece kederlenme! Çünkü zorla yapılan misafirlik hoş kaçmaz.
5713 Her iş vakti gelmeyince bitmez; bunu bilen kişi vakitsiz iş yapmaz!
5714 Ey şah, horozu gör ki ansızın vakitsiz ötse, kanat çırparken başı oynar.

Hüsrev'in yakarışı

- 5715 Hüsrev gördü ki o alaycı maşuk inledikçe hiç de az nazlanmaz.
5716 Şeker içine bazı şikayetler katıp Şîrîn'e dedi ki ey son derece yakıcı olan,
5717 başıma taç ve tacıma cevhersin; gönülde aynasın canda idraksın.
5718 İçime dert ve derdime devasin; bedenime ruh ve ruhuma belasın.
[228b] 5719 Pek çok nükte okuyla savaşırsın, pek çok yerme taşıyla vurursun.
5720 Hançerini çok keskinleştirme, ordunu dağıt, barış yapalım.
5721 Ok atma; ben ok ve balta tutmam. Yayını gevşet; çünkü ben siperi bırakmışım.
5722 Beni helak ettin, koluna kuvvet! Allah affetsin, ne hoş lütuf ve iyiliktir.
5723 Kötü yaratılışa sahip olmak, yolu iyi olanları rütbesiz bırakmak iyi değildir.
5724 Ben senden dolayı gam yemedim, bu kadar aşağılanmayı niye çekeyim?
5725 Eşiğinde bekçiyim, tutayım; eve bırak, sıranda ne kadar durayım?
5726 Kapın cennettir, eziyeti sen edersin; kimse cennette azap görür mü?
5727 Cennet meyveleri hazır olgunlaşmış; budaklar da birbirlerine kavuşmuş.
5728 Bu bağ içinde buğday yediğimiz için, işimiz neden Adem *a.m* gibidir, vay!
5729 Ey huri, cennet kapısını bir lahza aç! Kusurumuzu biliriz, özrümüzü kabul et!
5730 Membâmız altınla doludur, neden iflas edelim? Büyük İskender susamıştır, ama yaşam suyu boşa gitmiştir.
5731 Sen Şîrîn (tatlı) olduğun için sözün acı olmamalı; tatlıdan acı söz gelmesi uygun düşmez!
[229a] 5732 Çok kötülük ve acıya güç kullanma; tatlı, tuzlu olunca acı olur.

- 5733 Eğer eziyet taşına başımızı tutmuşsak, yeter, şişeyi kır, gönlüm taş değildir!
- 5734 Dikkat et, bir gün bana dost olursun; gözün gibi yanımda mest olursun.
- 5735 Zülfünü ve benini tutunca her gece, bana senin hayalini gösterir.
- 5736 Nazlılardan olan gönlün nazlı olsa da, korksun; çünkü şahin pusuda beklemektedir.
- 5737 Bilgide kıl yarıp incelikleri görensın. Neden saçın gibi dinden vazgeçmişsin?
- 5738 Eski yemini unutmak olur mu? İntikam bu dünyada kalır mı?
- 5739 Her işin aslını öğrenmek isteyenler sonunda aradıklarını bulurlar; bundan dolayı tuzlu ve tatlı isteyenler de istediklerini bulurlar.
- 5740 Mum neden sararıp gözyaşı akıtır; yoksa Şîrîn'in ayrılığında dolayı ateş mi bastı?
- 5741 Şeker kamışı canı neden düğümledi? Yoksa Şîrîn yolunda kemer bağlayanlardan mı oldu?
- 5742 Niçin hurma ağacının yüreği dikenlerle doldu? Yoksa Şîrîn'e tutuldu mu?
- 5743 Senin sütünün de tadı tatlı (Şîrîn) olduğu için, onu bulunca canlı yüreği kan dolar.

Şîrîn'in cevap vermesi

- [229b] 5744 O tavus yüzlü papağan yine mücevher sandığından şeker dudağını açtı.
- 5745 Şeker ne zaman can geçidini sökse, cevherler kestirip inciler dökerdi.
- 5746 Bu nasıl bir cihan döngüsüdür ki yer ve gök, in ve cin, beden ve ruhtur.
- 5747 Cihanın hâkimi cihanın canı olsun; cihan ve can kul, o da sultanı olsun.
- 5748 Saadet, onun sarayının bekçisi; iyilik, onun katının arkadaşıdır.
- 5749 Benim gönlümde şahın tozu çoktur; yüreğimde iyileşmez dert çoktur.
- 5750 Şimdi işte nazlansın ve ululuk göstereyin; bize şahlık ve büyüklük göstereyin.
- 5751 Gururun da başından gitmedi, ne yazık ki aşkta huzurun yoktur.
- 5752 Aşk derdi, naz ve hürmeti kaldırmaz; aşk oyunu, yalvarma ve âcizliktir.
- 5753 Yiğit olanlar aşkı başa iletir, dertsiz olanlar inlemeyi nereden bilsin?
- 5754 O göklerde uçan kuş bendim, can bahçesinde kanat açardım.
- 5755 Soğuk yaylalara uçardım, yazı Nisan, kış vaktini ilkbahar ederdim.
- 5756 Yanağımdan taze gül suyunu beklerken, bu taştan şişenin gül suyu oldum.
- [230a] 5757 Kendi elimle evimi barkımı terk ettim, kaderimde ne varsa yaşadım.

- 5758 Ermen ülkesi nerede, Medayin şehri nerededir? Yaratılan zamanda olmaktan başka çareleri yoktur.
- 5759 Kayadan kasır ve balçıktan mezar içinde, zorluk içinde nasıl azap çekeyim?
- 5760 Arkadaşım keder ve gam yakınımıdır; işim ağlamak ve gözyaşım sohbet arkadaşımıdır.
- 5761 Bu bütün eziyet ve zorluk, belalı canıma sıkıntı ve cefalar senin içindir.
- 5762 Sayıkladığım zamanlarda adını yad ederim, ürkersem sana feryat ederim.
- 5763 Ve sen bir lütuf gösterip beni yad etmedin, beni bir davranışınla bile mutlu etmedin.
- 5764 Ve o iltifatı hatırlayıp sevineyim, bunu teselli edinip bir müddet avunayım.
- 5765 Tutayım, benden hiç iş gelmesin; böylece senin yüzünden gönüller karmakarışık olsun.
- 5766 Zamana o kadar çok yalvarayım ki duamın okunu hedefine ulaştırabileyim.
- 5767 Kader okuna canımı teslim etim, zaten ölmüşüm; ölümden öte korku var mı?
- 5768 Başımda güzellikten dolayı bir sevinç var; içimdeki huzursuzluk şevkli olmaktadır.
- 5769 Ayrıca güzelliğim güneşten daha parlak ve kudretim felekten daha bahtlıdır.
- [230b] 5770 Ayrıca lâlîm suyu cevherden döker, ve yanağım parlaklığını aydan alır.
- 5771 Ve Hindularım ateşe taparlar ve taze güllerim canlar kaparlar.
- 5772 Ve gonca güllerimden saklanır, misk sünbüllerimden utanır.
- 5773 Ve yaşam suyu benim balımdır, şeker benim tozumdan armağan bekler.
- 5774 Ama şeker sözü olan Şîrîn'dir adım; ve ihsanım her sofraya nimettir.
- 5775 Güneşin ışığına kelekler benden dolayı gelir, ay beni görürse divane olur.
- 5776 Rüzgârım, reyhanların ruhunu alır, eşsiz incim cevherin bağrını deler.
- 5777 Nazlı serviyim, endamım başına buyruk davransa bunda ne var? Cihandan bir isteğim yok, seçkinim.
- 5778 Çin diyarı kaşım için haraç öder; bakışım Hıtay'dan vergi alır.
- 5779 Zülfümün ucunu zincir edince, aslan ne ki ayı ve güneşi yaralarım.
- 5780 Dudağım yakuta parlaklığımı gösterse, Bedahşan lâlî parmağımı ısırır.
- 5781 Cennet huri dolu olsa da, bunlara nur olan yüzümün ateşidir.
- 5782 Eğer şeker balımın sütkardeşiyse, bu sütün şerbeti yaşam suyudur.
- [231a] 5783 Mehtap ışığı bütün tazeliğiyle elime su dökse yine de benim değerime yakışmaz.

- 5784 Bakışımın sivri ucu can alıcı olsa da, emin olan gönüllere emniyettir.
- 5785 Yakarışım çoksa nazım da çoktur, belim azdır (incedir), ama azım çoktur.
- 5786 Lebim gibi şeker saçan olsam da, zülfüm gibi nazlanırım.
- 5787 Yanağım nerede kan dökerse, altın nice lâl ve erguvanı satar.
- 5788 Bu sarhoş edici nergis kan yiyici olsa da, pek çok kişinin kanına el uzatmaz.
- 5789 Huyum, gözümde âşık öldürmektir; çünkü aşktan sarhoş olan yiğit, ateş ve korku bilmez.
- 5790 Toz kadar canlar kaşımın kavisi kadar bile değildir, gözümün okuna su gibi kanlar bile azdır.
- 5791 Git, kanına girme, bağışlamak yoktur; zaten bu kandan benim boynumda çoktur.
- 5792 Ben demir can taş gönül edindim; elbette o gönle layık olan bu candır.

Hüsrev'in yalvarıp yakarması

- 5793 Hüsrev yine güler yüz göstererek sevgiliye çok yüz döndürme dedi.
- 5794 Bana güzelliğinin miktarını anlatma; ok kitabının bölümlerini ve kısımlarını okuma!
- [231b] 5795 Çünkü canımın defteri zaten onunla doludur, pek çok harfi cihandan daha büyüktür.
- 5796 Zâtın aynada güzel yüzünü gördü, demir insanın mükemmelliğini nereden bilsin?
- 5797 Senin yüzünü gözümün aynasına sor; çünkü o senin yıldızını yüzlerce gün gözler.
- 5798 Saçının vasfı ardı ardına yazılırsa, o uzun uzun cihan ömrünü tüketir.
- 5799 Güzelliğinden çıkan manalar açıklanınca, insanın onu anlaması enderdir.
- 5800 O güzel yüze ay ve güneştir dersem, bunlar onun ay yüzünün yanında aşağıdır.
- 5801 Şeker yükü o zamandan beri dardır, çünkü senin lâl gibi dudağın için bu taş maden yatağı oldu.
- 5802 Servi o zamandan beri ayağı kırık bir şekilde yatar; çünkü senin endamın ağaç budayan oldu. (onun boyunu posunu aldı götürdü)
- 5803 Parlak narın körpe olunca elma ve yaseminde tazelik kalmadı.
- 5804 Gonca, senin hoş esintinden koku sürünür, gülün her sabah ağzı sulanır.

- 5805 Ayağının tozu için bir kusur söylersen, bir zerresini iki cihan karşılığında alırım.
- 5806 Saçının kıl kadar kıymetini göstersen, onun kıvrımı için tüm İran'ı veririm.
- 5807 Güzel yüzün İrem bağı²⁹⁰⁰ gibidir, ondan dolayı sana kavuşmak imkânsız oldu.
- [232a] 5808 Yalnız güneş, güzellikle olsan da, ey güzel ay, kendini çok görme!
- 5809 Bir kişinin kendini görmesi çok değildir, çünkü göz yarası gönüllere çok ulaşır.
- 5810 Ay ve güneş, güzel yüzlüye gurur yaparken her zaman eksiklik ve alçalmaya uğrarlar.
- 5811 Ömür ve güzellik hazinesi sonsuza kadar kalmayacağı için, onunla gururlanıp beddua alma!
- 5812 Eğer güzellerin eğlencesi cefaysa, iyilerin işi de iyiliktir.
- 5813 Büyükler kullara hışımla ve heybetle yaklaşırsa, arada bağışlama ve şefkat gösterirler.
- 5814 Güzellik güneşi, savaşı bırak, barış yap! Tıpkı yüzün gibi parlaklığı gönlünde de bırakma, (dışarı ver)!
- 5815 Eski dostuna zulmetme, pek çok düşmanımı sevindirme!
- 5816 Şahsan kullarına gümüş ve altın ver, ve eğer tatlıysan bal ve şeker ver!
- 5817 Padişahım demeyen kulunum. Yeter, dök kanımı, zaten günahsızım.
- 5818 Kapımı aç ve yine kilitle! Yeter, azarlama kitabını açıkla!
- 5819 Ve eğer kapı açmak, zavallının üstüne şefkat suyu saçmak mümkün değilse,
- 5820 en azından güzel yüzünün örtüsünü kaldır, güzellik güneşini bir zerreden saklama!
- [232b] 5821 Ve gözüme tecelli nuru ulaşsın; böylece gamlı can teselli bulsun.
- 5822 Ayıplama taşı beni susturur mu? Çünkü deniz gibi coşku içimdedir.
- 5823 Eğer aşktan perişan olmuşsam, aklımı sen aldın. Ayıpla, çünkü başlığımı sen aldın.
- 5824 Ferahlık verensin, çünkü senin şekerin var, pişir; saf yakutla amberin var.
- 5825 Gönül alma vaktidir, nazı uzatma; sevgi vakti geldi, aşk oyunu oynama!
- 5826 Barış emniyetinin olduğu vakitte savaşıyor kişi, ne bilimden ne de kültürden anlar.
- 5827 Vefanın ilk şartı dostluksa, cefanın sonu da bezginliktir.

²⁹⁰⁰ bk. 113. beyitin dipnotu.

- 5828 Azarlama haddini aşınca savaşa döner, toprak sertleştikçe taşa döner.
5829 Öfkesinden gökyüzüne taş yağdıran kişi, başının ağrısına şarkı söyler.
5830 Âşık yandığı için onu mest sanma, elinin tekini tutanı elsiz sanma!
5831 Yeter, Hüsrev'in üzerine acımasız taşı dök! Ferhat gibi taşla ezmektesin.
5832 Her şahıs öncesinden beri tek çeşit değildir, beş parmak elde birlikte çıkmadı.
5833 İş açılınca, bu pusudan ne elde edilir, herkes kilimini sudan çıkarır.
[233a] 5834 Lâl gibi dudağını sandığının içinde Ay için sakla! Güneş gibi burcunda yalnız otur!
5835 Hilal gibi kaşlarının düğümünü çöz, dolunay ışınını zırhtan kurtar!
5836 Ve ben kendi geldiğim yolu bilirim, yine halimle olabilirim.
5837 Şîrîn'in acısını ne kadar içersen, bir tatlı sözüne daha kulak vereyim.
5838 Bir sâkî ile daha dost olayım, bir içkiden daha gönlü sarhoş edeyim.
5839 Benim tuttuğum söz, bazen bıkip bazen de bakındığım eski sözdür.
5840 Ve eğer yolcuya yol arkadaşı değilse, kime arkamı döneyim ki arkamdan taş atmasın?

Şîrîn'in cevap vermesi

- 5841 Şîrîn yine dudağından mührü kaldırdı, süt çeşmesini olgun hurmadan akıttı.
5842 Olgun hurma nedir ki lâl sandığını açardı, ne çok süt, şeker ve cevher saçardı.
5843 Genç bahtlı şahların şahı konuştu: Ey Feridun başlıklı, İskender tahtlı,
5844 Yüce endamına devlet elbisesi yaraşır, güçlü pazına karşı feleğin yayı güçsüz kalır.
5845 Seni kötü sanan, kendi başına süngü gönül, sonra kılıç el değdiresin.
[233b] 5846 Dolu kadeh elinde sürekli olsun, böylece değersiz kulların Cem meclisini düzer.
5847 Sonra ateş öyle hızlandı ki, Perviz'e dedi ki ey inatçıların başı,
5848 madem ki şahsın, şah olana aşk oyunu gerçekten mecazî bir zahmete katlanmadır.
5849 Bu aşk işi o âşıkta gerçekleşir, böylece âlemde sadece maşuku olur.
5850 Ferhat can verdiyse, beni kınama! Zavallı ölüyü iyilikle hatırla!
5851 Şununla âşıkların başı oldu; çünkü bana ahiretlik bir kardeşti.

- 5852 Onda imanlılık ve nefesine hakimlik o kadar çoktu ki yüzümün eserine dahi çabucak bakmadı.
- 5853 Ondan binlerce hürmet gördüm, zatından bir selamı bile işitmedim.
- 5854 İşi olgun hurma vermek olan dikenler, yemişi olmayan serviden daha iyidir.
- 5855 Kişinin canını koruyan demirden zırh, kanını dökecek altın oktan daha iyidir.
- 5856 Sırları açığa çıkarmayan karanlık gece, ayıpları istemeden ortaya çıkaran gündüzden daha iyidir.
- 5857 Sevginin temellerini kendi elinle harap ettin, şimdi binasını onarmak istemektesin.
- 5858 O toprak bu balçıkla sıvanmaz, o çadır bu çubuklarla durmaz.
- [234a] 5859 Gönül ve can şişesini hangi maksatla kırdın? Çoğu cam kırılırsa düzelmez.
- 5860 Artık benden sevgi ve aşk umma, sefa ve zevk içindeki sohbetlerimi bekleme!
- 5861 Çünkü o gördüklerin bende kalmadı; bu gülde gülüş gitti, diken kaldı.
- 5862 Tut ki şiddetli ve soğuk bir rüzgâr geldi, gül bahçende bir taze gül kopardı.
- 5863 Ya da dağ tepesinden bir sel geldi, tozu toprağı senin yolundan uzaklaştırdı.
- 5864 Ben o sırada şahtan elimi yıkamıştım (şahtan vazgeçmişim), çünkü (şah) beni sarhoş edip Aras Nehri'ne bırakıp gitti.
- 5865 Ayıplama tufanı beni boğdu, yükünü kenara çek, sen sağ salim kal!
- 5866 Sanırım Perviz'in ava niyetlendiği o gün, Şebdiz beni düşürmüştü.
- 5867 Baykuş gibi yıkıntıların arasında kalan benim, demir gibi taş zindan içinde olan benim!
- 5868 Beni bu taşta usanış ve güçsüz olarak bırak! bir iki taş daha dik ki mezar olsun.
- 5869 Hayattayken korkuyu arttırıp ölümden önce ölmeyi huy edinsem.
- 5870 Düğünden vazgeçtim, benim için yas tut! Yüreğin dayanmazsa bağrına taş bas!
- 5871 Ateşin süratli değildir, çok alevlendirme! Sözünü edep çerçevesinde söyle, yani sus!
- [234b] 5872 İnsan güçlük ve zorluk etmesin; er ya da geç sadece kendi rızkını yer.
- 5873 Av oyunu helal rızk idi; leş yiyen akbabayı ne yapsınlar?
- 5874 Bu fitne çıkaran Şîrîn'den gönlünü çek! Lezzetliyse bunda ne var? Öldürücü zehirdir.
- 5875 Onun için adım destanda Şîrîn'dir; çünkü tatlı cihanda oyunlar oynarım.
- 5876 Bezen şarap gibi acı kadeh sunarım, bazen de maksadım şeker gibi tatlıdır.

- 5877 Gülsuyuyum, huyumu acı yapsam bunda ne var! Gül suyu ağıda acı tat bıraktığında iyidir.
- 5878 Saf şarabım, gören bayılmaz; ama onu yıllarca koklayan ayılmaz.
- 5879 Ünüm tatlılıkla yayıldığı için, konuşmada tadım acı olursa da edişe edilmez.
- 5880 İki tatlı bir yerde öd eder, sirke ve bal ile şarap ve şeker hoş olur.
- 5881 Ondan sonra biraz yandı, sözünü kaba saba dile getirdi.
- 5882 Ve ondan dolayı halka yol göstericidir, cihana can ve cana parlaklıktır.
- 5883 Bu dönen yüce kale hakkı için, o kaleye vali olanın hakkı için,
- 5884 gök, güneş kasır ve huri hakkı; mum, alev, ateş ve ışık hakkı,
- [235a] 5885 Tertemiz Cabbar (her şeye gücü yeten Allah) için, bu kara toprağın saf zemini için,
- 5886 Şu hiçbir zaman yok olmayacak Bâkî (ebediyen kalacak Allah) hakkı, şu sonu olmayan canlı (Allah) hakkı,
- 5887 şöyle ki aramızda başlık parası, helal, din ve adetler merasimi olmayınca,
- 5888 adın ne kadar yedi kıtanın şahı olsa da, benden isteğın bitmeyecektir.
- 5889 o bostan servisi binlerce nazla söyledi ve yerinden salınarak kalktı.
- 5890 kendi başına süslenerek, şahın huzurunu kaçıarak,
- 5891 saçını bazen toplayarak bazen de açarak; yüzünü bazen örterek bazen de açarak,
- 5892 başlığının eğri peçesini düzgün ederek, canıgönülden ama alttan alta isteyerek,
- 5893 belini böğrünü oynatarak, büyü ve sihir kazanını kaynatarak,
- 5894 o parlak ay söylenip gitti, şahı Ülker takım yıldızı gibi bıraktı.

Hüsrev'in Şîrîn'in kasrından mahzun bir biçimde geri dönmesi ve Şâvur'a şikâyet etmesi

- 5895 Gümüş (gibi parlak) dişi geyik yavrusu, çimenlikte yayılıp şebnem altına yer verdi.
- 5896 Binlerce yeşillik yiyen ceylan bu yeşilliğe ağızları sütle dolu halde ulaştı.
- [235b] 5897 Misk torbasını o kadar savurdular ki cihanın dört bir yanı misk kokusuyla doldu.
- 5898 Şahların şahı, ahu gözlü aydan uzaktır; büyülenmiş genç gibi hayret içinde kalır.
- 5899 Şarapla birlikte akli başından gidip kuru yolları gözyaşıyla çamur etmiştir.

- 5900 Ağlar ve üzgün bir halde ordusuna yöneldi; azarlama ve alaycı sözlerden bağı kanla doluydu.
- 5901 Tekrar ardına bakarak gider, peri yüzlü sevgilinin affını bekler.
- 5902 Ne kadar yalvardıysa fayda etmedi, sert taşı kıvrınca yassı olmadı.
- 5903 Dilini kılıçtan daha keskin yaptıysa da ne taştan, ne de bizzat içten bir kıl kesti.
- 5904 İçi dışı öyle darlanıp gider, öyle ki kendi gölgesiyle savaşmak ister.
- 5905 Şebdiz'in ayağı kırılınsın ya da ansızın karşısına düşman çıksın diye dua eder.
- 5906 Böylece beklemesi için bir bahane olsun, can derdine derman bulsun.
- 5907 Şahların şahı, yanarak, ağlayarak, inleyerek ve âh diyerek orduya ulaştı.
- 5908 Akli başından gitmiş ve kendinden geçmiş bir halde çadırına girip âh diyerek öylece suskun biçimde oturdu:
- 5909 Kimsenin yüzüne bakmazdı, cihan nakşına gönlü akmazdı.
- [236a] 5910 Emretti; Şâvur oraya yalnız geldi. Sadece ikisi kaldı, diğerlerine çıkmaları için emretti.
- 5911 Yalnız kalınca şükrettiği ya da şikayet ettiği ne varsa bütün hikayesini anlattı.
- 5912 Şöyle söyledi: sorma, o utanmaz güzel sevgili, beni devası olmayan ne derde uğrattı.
- 5913 Ne insandan ne de Allah'tan utandı, etmedik sıkıntı ve cefa bırakmadı.
- 5914 Başlığımı lale gibi yere bıraktım, çünkü servi önünde af dilemek için durdum.
- 5915 Yüzüme nergisimi hiç açmadı, menekşe gibi hiçbir başı karmakarışık etmedi.
- 5916 Gece olunca bir aydınlık vermedi, her derde deva ilaç olan mumiya ilacını ufalayıp içirmedi.
- 5917 Dilini ok ve baltadan daha keskin edip daha beterinden ağzına ne gelse söyledi.
- 5918 Güneş ve ay gibi hangi sözü söylediysem, onun yanında bir saman yaprağı kadar bile etmedi.
- 5919 Mahbubun işareti cefa olsa da, bu kadar da kalıcı olmamalıdır.
- 5920 Eğer sevgili sevgiliyi yaralarsa bunda ne var? Ama bu şekilde paramparça ederek olmamalıdır.
- 5921 Elbette benim de bu bedende canım vardır; işaretim, bu keskin ve sert mizaçtır.
- 5922 Eğer güzel yüzü âlemin güneşiyse, onun hilali benim güneşimi hüznlendirdi.

- [236b] 5923 Gami sabır burcundan yücedir, harap olmuş gönül bunun nasıl bir şey olduğunu bilir.
- 5924 Kötü çocuğun huyunu dadısına sor, kötü komşuyu komşusuna sor!
- 5925 Onu dost sanırdım, düşmanın tâ kendisiymiş; can afeti değil, can ve bedenmiş.
- 5926 Bana edeceği bir lütuf bin kahrına değmez, panzehirse bunda ne var, zehrine değmez.
- 5927 Neden dikenden bostanı bilmeyecek güzel bir kadına can ülkesini vereyim?
- 5928 Mert kişi, kalles köprüden geçerken suyunu içmektense boğulmak daha iyidir.
- 5929 Temiz olan aç (kişi), âciz ve muhtaç bir şekilde cimriye el açmaktansa ölümü yeğ görür.
- 5930 İncinin aslı tertemiz sudan olduğu için, kim topraktan (bir şey) istese toz bulur.
- 5931 Nam ve namusuna dikkat eden şu anka kuşu güzel olsa bile çift tavus edinmez.

Şâvur'un Hüsrev'i teselli etmesi

- 5932 Şâvur şah önünde yere kapanıp yanar ateşine kâfur suyu saçtı.
- 5933 Ey şahım, bu sertlikten daha keskin olma! Onun keskinliği kendiliğindedir.
- 5934 Nazı vahşilikten ayırabilen demiştir ki âşık kavgasının şimşeği maşuktur.
- [237a] 5935 Tatlı tartılınca ısınır, tatlının mizacı sıcaklıkla ilgilidir.
- 5936 Güzellerde sert mizaçlılık şaşılacak şey değildir; tıpkı aynalardaki sert yüzlülük gibidir.
- 5937 Naz için maşuktan vazgeçilmez, çünkü nazlıdan nazlı naz olur.
- 5938 Gül dikensiz olmaz, adet budur; altın ve cevher kilidi demirdendir.
- 5939 Keder seli olmasın istersin; dağ gibi sabit adımlı olmak gerekir.
- 5940 Vakitli vakitsiz ilerleyen, her yelin önündeki bu yolda dağ olursa da saman dökmez.
- 5941 Arzuyu elde edememede arzu olması daha iyidir, çünkü amber hamlıkta hoş koku olur.
- 5942 Ey şahım, ayla oynamak olmaz; güneşe Türk ya da Arap gibi davranmak olmaz!
- 5943 Elbette kadındır, telaş etme! Mehtap gibi bir görüntü gelecektir.
- 5944 Ay ile kadın tek bir yapıdan olur; ve kapıdan kovsan bacadan iner.
- 5945 Sanma ki o bu gamdan uzaktır; binlerce sen gibidir, lâkin sabırlı ol!

- 5946 Bir taş olsa cefa dağından iner, sen ona el uzatsan da o, eli boş bırakır.
5947 Ve eğer bela yolunda yerden diken bitse, sen etek toplarsın, o ten giyer.
[237b] 5948 Hiç olmazsa bu gece sabretmek gerekir, gönlü ve canı zorlamak gerekir.
5949 Çünkü sabırla her zorluk kolay olur, sabırlı insan derdine derman bulur.
5950 Talih, sürekli aynı durumda olana çıkmaz; avcı her zaman ava denk gelmez.
5951 İş ne kadar zor olursa o kadar açılır, hasta ağırlaştıkça sıhhat bulur.
5952 Izdırıp süresinin geçici olduğunu sezmekteyim; arzu edilen şey yakın zamanda elde edilir.
5953 Bu vaatle şahı sevindirirdi, gönlünün harabını yeniden imar ederdi.
5954 Talih yüzüne ben olsa da, talih bahtiyarlık olup o fal olurdu.
5955 Pek çok oyuncakla söylenen fal doğru gelir; çünkü baht hoş halli olur.

Hüsrev'in gitmesinden Şîrîn'in pişman olması ve şahın arkasından gitmesi

- 5956 Hüsrev gidince, gönlü aydınlatan Şîrîn ağlamalardan hasta olup ve ateşler içinde kalır.
5957 Göğsüne taş ve taşa başını vurur, toprağa kan, kana da gözyaşını karar.
5958 Suyu doymuş nergis laleyi ıslatır, tufan ilkbaharı suya boğar.
5959 Yine eski gamını tazeledi, ölçüsüzce feryat etti ve ağladı.
[238a] 5960 Kuru bir gayrette kalsa da, onun bağırmasını bilmeyen hayretler içinde kaldı.
5961 Şaha ettiğine pişman oldu, o gittiği için ilk olarak korku içindeydi.
5962 Sabrı, gücü ve aklı kalmadığı için, yerinden sarhoş ve kendinden geçmiş olarak doğruldu.
5963 Gönlü sıkılmış, süratle giden Gülgün'un eyerini çekti; yanağı, atı, elbisesi ve gözyaşı gül renkliydi.
5964 O mübarek sevgili yalnız bindi, sanki rüzgâr ve ateş üzerinde oturan suydu.
5965 Kendisini şahın kulları şeklinde hazırlamıştı ve yüzünü gizlemişti.
5966 Kılıç belinde, mızrak elindeydi; önünde sevdiği ve dilinde Rabb'i vardı.
5967 Kaşı pergel gibiydi, yolu inceydi; karanlık saçı gibi gecesi de karanlıktı.
5968 Dünyayı dolaşan, yani Gülgün (gül renkli) gösterişli attır; öyle bir gider ki taştan ses çıkarır.
5969 Şebdiz'in izine düşüp hızlıca gitti, tan ağarmadan önce bu ordugaha gitti.

- 5970 Gözcülerin dillerini tutmuş olduklarını, kahramanların uyku kahrında kaldıklarını görür.
- 5971 Uyku sarhoşluğu asker bölüğünü basmış, mehtap afyonu hepsini sarmış.
- 5972 Şâvur'un gözü uzaktan karşı taraftan görünen bir atlıya ilişti.
- [238b] 5973 O melek huylu şakalar yaparken şahın gözlerini uyku tutmuştu.
- 5974 Kullardan kimse bilmeden, kalkıp bu atlıya doğru yola koyuldu.
- 5975 Onunla buluşup ey peri, kimsin diye sordu. Ve dedi ki peri değilsen, burada durma, yürü git!
- 5976 Ve şeytan ve cin burada kanat döker diye, zâtın kimdir ki serseri bir baş tutar.
- 5977 Şîrîn bakınca Şâvur'u tanıdı, o güzel kadın, Gülgün'dan salınarak indi.
- 5978 Nakkaş nakşın vaziyetini çok tuhaf bulur; sırrı açığa çıkarmak için daha ileri yürür.
- 5979 O ayın güneş yüzünü görünce başlığını göğe kaldırdı, yüzünü yere eğdi.
- 5980 Ey (Şîrîn) dedi: ayak toprağın gözlere ciladır, zikrin ve fikrin de nurludur.
- 5981 Gönül, canı olanlarla bir edince ne hoş geldin, ne hoş yaptın!
- 5982 Şîrîn lütufla iltifatlar edip biraz Şâvur'a övgüler yağdırdı.
- 5983 Ona hikayesini, gönül derdini ve can tasasını anlattı.
- 5984 Yüreğinin acısını açıkladığını, şaha mest edici sözler söylediğini,
- 5985 şahın gitmesine tahammül edemediğini, yaptığına pişman olduğunu,
- [239a] 5986 dilin öfkeden iyi şeyler söylemediğini, özür dilemek için kalkıp geldiğini,
- 5987 ve dedi ki işin düzeldiğini gör; çünkü tanıdık tanımadık hiç kimse (bu işle) uğraşmadı.
- 5988 Seni sığınak edinmek isterdim, işte şimdi kader beni sana ulaştırdı.
- 5989 Bundan sonra korkusuz oldum, her işi zâtına teslim ettim.
- 5990 Ama zatından hiçbirisi zor olmayan iki isteğim var:
- 5991 Biri şu ki şah yiyip içmeye niyet edince eğlenmek için yeme içme meclisi hazırlasın.
- 5992 Beni bir köşede gizlice sakla! Şaha benimle ilgili işareti belli etme!
- 5993 Böylece onun yeme içmesini, büyüklüğünü ve nazını göreyim; ruh okşayan güzel yüzünü açayım.
- 5994 İkincisi; ben âcize giden yolu bulunca, nikah ve evlilikle bana eş olsun!
- 5995 Bunları yaparsan (Hüsrev'e) kulluk ederim ve eğer yapmazsan, çekip giderim.

- 5996 Şâvur maksadı anlayınca, her buyruğun gözlerime nurdur, dedi.
- 5997 Kaba saba şu kadar yeminler etti ki gönlü bağlanmış sevgili ona inandı.
- 5998 Daha sonra ilk olarak Gülgün atına yer ayarladı, gül yanaklının önüne düşüp onu alıp götürdü.
- [239b] 5999 Şahın birkaç hususi çadırı vardı, öyle çadırlar ki şahtan başkasına yolu yoktu.
- 6000 Şahın karşısında olan bir (çadıra) götürdü, Güneş ile Ay'ı karşı karşıya getirdi.
- 6001 O çadırın içine Şîrîn'i yerleştirip kapısını kapayıp çıktı.
- 6002 Gündüze ve bahta aferinler okuyup sevinçli olarak şahın başının ucuna geldi.
- 6003 Bazen bülbül gibi bağı tavaf etti, bazen de ışığını arttırır gibi onun mumu oldu.
- 6004 Şahların şahı uykusundan mutlu uyandı, ay gibi göğe doğru başını kaldırdı.
- 6005 Şâvura övgüler yağdırdı: Ey dost, ben uykudayım, uyanık baht ise huzurundur.
- 6006 Gözsüz olduğu için, uyur, cihanı görmez; devlet nişanı uyanığa ulaşır.
- 6007 Ama dinle; güzel bir rüya gördüm, eğer rüya gerçekleşirse mahbup gördüm.
- 6008 Ve cennet içinde dahi benzeri olmayan bir bağ içinde gezinmekteydim.
- 6009 Kudretimi melekten daha çok görürken, elime ansızın gökyüzünden ay indi.
- 6010 O ay ile düşünür ve üzerine kafa yorarım. Sen bilginsin, rüyamı tabir et!
- 6011 Şâvur bu şekilde tabir etmeye başladı: bağı nurla dolu olan baht nuru sensin!
- [240a] 6012 O ay Şîrîn'dir, kalesi de gökyüzüdür; gökyüzünden inip sen güneşe eş ve denk olur.
- 6013 O, yüzü gibi fikri de aydınlattığı için, zâtına sevgili ve yol gösteren olacaktır.
- 6014 Çok şükür ki sonu hayırlı oldu, gel şimdi sefaya kadeh turalım.
- 6015 Buyur, seherde neşe meclisi olsun; şafaktan şarap ve aydan kadeh olsun.
- 6016 Nur kayığı Nil Nehri'ne düşünce, kâfur denizi cihanı doldursun.
- 6017 Altın kayık, lâl gibi kızıl denizde gezmiş; sefalar yelken, yeme içme de çapa olsun.
- 6018 Belada boğulma dünyanın gamıdır, bu denizden kurtuluş o gemidir.
- Hüsrev'in seher vakti Şîrîn arzusundan sohbet açarak meclisi süslemesi**
- 6019 Bunlar bu şekilde konuşurken, güneşin hacmi gökyüzü kemerine Cemşid tahtını koydu.
- 6020 Elbette her âdet düzelmez, ayna gibi âlem sarayını süsler.

- 6021 Doğuda nimet sofrasını dökse de, rahmet lütfu batıya kadar ulaştı.
- 6022 Efendi ve kul bu sofraya için hazırlandı, in ve cin, zengin ve yoksul bu sofraya sayesinde doydular.
- 6023 Perviz şah rüyasının şevkiyle kalktı, divan yerini hemen hazırlamaları için buyurdu.
- [240b] 6024 Muazzam bir yüksek divan hazırladılar, öyle ki gölgesine ayı ve güneşi alabilecek boyuttadır.
- 6025 Kurdukları çadır o kadar yüksek ki gökyüzü bile ondan alçaktır derler.
- 6026 Otağın başı feleklere ulaştı, kötü gözler tutulup toprağa vardı.
- 6027 Pehlivanlar kapıda hazır beklediler, kutlu zamanda doğan hükümdarlar yerlerine oturdu.
- 6028 Şahın çevresinde Yüz tane tatlı huylu dizilmişti, sanki altın kılıca kayış olmuşlardı.
- 6029 Kapıcı, çavuş ve bekçinin makamı, şaha karşı, değil mil, fersah (kadar uzak) olsun.
- 6030 Gümüş yüzlü sâkiler yürüdüler, lâl ölçer, altın kadeh oldu.
- 6031 O kadar bol nimet sunuldu ki Umman Denizi boşalsa (bu nimetlerle) dolardı.
- 6032 O kadar öd ağacı ve amber tütsü yapıldı ki Hindistan'ın haracı tütsü kabının masrafı eder.
- 6033 Yiyecek şeker olunca sofraya yeni bitti, o vakit halka (gitmeleri için) müsaade edildi.
- 6034 Eski (dost) Şâvur ve birkaç edebli dost şah ile kaldı.
- 6035 Yakınlarından oluşan özel bir meclis kuruldu ve orada Venüs çalgıcı, Ay da rakkas oldu.
- 6036 Sonra Baribed, tutkuyla yanarak saz çaldı, hüzünlü bir sesle şarkıya başladı.
- [241a] 6037 O İsa *a.m* nefesli udu ateşe verince, yürekten çıkan gönül dumanı Davud'a *a.m* ulaştı.
- 6038 Negisa çengine tekrar vurup nefes bakımından İsa *a.m* musika çalgısını çaldı.
- 6039 Şîrîn, Ermen ülkesinde meclisi kurup merasimi hazırlayınca onu şaha bağışlamıştı.
- 6040 Bâribed hangi mecliste saz çalsa, Negisa çeng ile arkadaş olurdu.
- 6041 İki de ahenkli nağme ve şarkı söyledikçe dünya o coşkunlukla feleğe girerdi.
- 6042 Bunlar çeng ve udu aynı anda çalınca, şeker udun ağzını ateşte yakardı.

- 6043 Sanki uda şekerler katarlardı; yürekleri ney gibi delerlerdi.
- 6044 Bol ışıklı bir mum olan otağı, Şâvur kelebek gibi dolanırdı.
- 6045 Şîrîn Şâvur'a çadır önünde çengin yerini hazırlaması için işaret verdi.
- 6046 Ve içerideki perdeden ses olarak ne çıkarsa, bu dıştan ona göre saz düzecekti.
- 6047 Güzel kadın, vaziyetini nasıl anlatsa, şarkıcı sözünü öyle söyler.
- 6048 Şâvur Negisa'yı hurinin (Şîrîn'in) içinde olduğu cennet katına alıp getirdi.
- 6049 Bu perdeden söyledi: Ey nağmeler bülbülü, candan gelen ses ne der gönülden dinle!
- [241b] 6050 O şarkıyla sazı aynı anda çal; ama çok sakın, sırrı sakla!
- 6051 Bu perde neva makamıdır, şarkısına rast makamını oku; karşı gelme, çünkü o istenecektir.
- 6052 Bu tarafta mest eden bülbül Bâribed, diğer tarafta Negisa'nın çengi elindedir.
- 6053 Şah o iki bülbülü hayretler içinde izler ve seslerini birbirinden ayırırdı.
- 6054 Fal ve talih bunların dilinden neyi açıklar, vaziyeti görelim dedi.
- 6055 Resim gibi güzel sevgili, Negisa ile beraber musikiye katılıp yavaş yavaş sırrı açıkladı.
- 6056 Sözünü çalgıcıya anlatınca (Negisa) gazeli şu şekilde okudu:

Negisa'nın Şîrîn'in ağzından gazel okuması

- 6057 Bana senin kapından başka sığınacak yer bulunmadığı için, işte eşîğinin tozu benim için secde yeridir.
- 6058 Eşîğinde gözyaşı bana şifacı olsaydı, ama çare yok, özrüm bana günahdır.
- 6059 Ey güzel yüzlü padişah, fakire göz kulak ol! Yaratanın rahmeti bana senin rahmetinin güneşidir.
- 6060 Şimdi kavuşma taneni dök; çünkü cefanın ateşi ömür denen harmanını yakarsa, bu bana saman yaprağı bile değildir.
- 6061 Yanağının çizgileri hangi gün daire çizdi ki bana nokta gibi yol, halka ay gibidir.
- [242a] 6062 Feryat! Çünkü bu lale yanaklı servinin mest eden nergis gibi gözleri, gurur şarabını içip bana bakmaz.
- 6063 Bu sıkıntı ve eziyete şefkat yoksa, vay bana; bu dert ve hasrete acımazsan, âh bana!

Mesnevi

- 6064 Gazel, o sözü kesmeden bu mesneviyle durumu anlattı.
- 6065 Dedi ki ey devletin gözü, sen bir an uyuma; saadetli yüzü seyret!
- 6066 Ey ümit sabahı, ayrılığın dağını aş; çünkü güneş can ülkesini aydınlattı.
- 6067 Ey kara bahtım, yüzünü bir an ağart; çünkü eşyalarım sultan tahtına ulaştı.
- 6068 Ey talihli, başında sıkıntı bırakma; güçlüsün, bu güçsüzlük nedendir?
- 6069 Ey el, ferahlık kadehini tut ki gam testisi kırılsın.
- 6070 Gözyaşım deniz, bedenim gemidir; şahım, lütuf rüzgârının nefesidir.
- 6071 Ciğer yaralı, yürek kanlıdır; merhamet et; çünkü avın zayıftır.
- 6072 Ey çevik servi, yüzümü toprak ettim; gölgen bu toprağı temizlese ne olur?
- 6073 Ben bedenimi (zaten) yok ettim, sen canın tam üstüne bassan ne olur?
- [242b] 6074 Dün böbürlenerek ben emirim dediysem, bugün kapında işte böyle hor ve hakirim.
- 6075 Dost, saçım boynumda misk kokulu iptir; peçem, kirpiğim kılıç ve kefendir.
- 6076 Ağzım, küçük olduğu için nazlandıysa, büyüklere küçük suçlar vız gelir.
- 6077 Dilim, konuşurken keskin dişler olduysa, imci onu susturdu ve lâl zindan oldu.
- 6078 Gözüm, körlüğü terk edince ben gibi (simsiyah) gözü denizde boğdu.
- 6079 Kaşım senin karşında yay tutarsa; sen de yay tut, ok at!
- 6080 Ve eğer zülfüm senin sözünden baş çektiyse (sözünü dinlemediyse), zülfümün başını kestim ki senin ömrüne ömür katılsın.
- 6081 Eğer belim, senin koluna av olmadıysa, saçım onun boynuna zincir ve ip geçirdi.
- 6082 Yılan, Süleyman *a.m* gibi saldırışına doymadıysa, serçe Simurg kuşuyla aynı güçte değildir.
- 6083 Ne yazık, büyük dağ köşke sığmaz; felek bu yerle kuyuya sığmaz!
- 6084 Nasıl bir baş ki kapıcı dairesi bile olamaz; sultanın ayağına saçılan para bile etmez.
- 6085 Yakışmazsam, en azından senin eline su dökeyim; bırak, huyum izini yüzüme çalmak olsun!
- 6086 Ve eğer yüzüm değmezse toprak olmasın, bırak zülfüm taş eşiğini temizlesin.
- [243a] 6087 Öd ağacını ve şekeri tütsülemezssem, canım bir köşede dardağan darısı yakar.
- 6088 Âlemin bu eşikte hacmi küçüktür, bana acıyan ve bağışlayan bu lütfu bol kapıdır.

- 6089 Ben kabahatimi özür dileyerek geçireceksem, özrümü hangi dil ile söyleyeyim?
- 6090 Ey şah, talihli kaderini yazan demiş ki talihli bir elçi yolda hızlı ilerler.
- 6091 Ben o mübarek aya sahip olan elçiyim; cihanı bir gecede dolaştım.
- 6092 Can seninle yalnız kalmak isterdi, sana gizli bir haberim vardı.
- 6093 Haberimi iletme, selamımı ağızdan ağıza söylemek için uçup geldim.
- 6094 Senin ateşinden mum gibi gözyaşı döküp, ayak bastım ve ortaya başımı koydum.
- 6095 Hayalin eğer işimi zayıflatırsa, eteğini gözyaşımla tutayım.
- 6096 Yüz çizgilerin kanıma kemer bağlarsa, yeridir, canıma çizgilerin çizilsin.
- 6097 Bu aşk ilmi bana canımı ve bedenimi zâtına teslim etmeği öğretti.
- 6098 Bilirim ne istersen yaparsın; biraz daha fazla tutarsan sen bilirsin.
- 6099 Bu söz Negisa'nın ağızından çıkınca, şahların şahı mest oldu, hayran kaldı, akli başından gitti.
- [243b] 6100 Feryat edip aceleyle söyledi: Ey Baribed, o şeker saçan, bu balın cevabındadır.
- 6101 Halimin dili hangi hikâyeyi anlatırsa, gazelde o olayı açıkla!
- 6102 Baribed o an uduyla sazına ateşi ve âhı şarkı ederek udu eline aldı.
- 6103 Bilindik bir makamdan şiirini okuyup uşşak makamını neva perdesinden ("ra" sesi) muhayyer perdesine ("la" sesi) döndürdü.

Baribed'in Hüsrev'in ağızından gazel okuması

- 6104 Dost esintisi midir ya da can havası mıdır; zihni tazeleyen gönül alanın kokusu mudur?
- 6105 Cilve yüzüne kavuşma müjdesi veren, hayal değilse şefkatli Ay mıdır?
- 6106 Saadet yıldızı şeref burcunda mı doğdu ya da ezeli lütfu ve ansızın baht mıdır?
- 6107 Büyük İskender'in karanlıkları gezip dolaşıp ulaşmadığı çeşme, bu susamış canına o Hızır'dan akar mı?²⁹⁰¹
- 6108 Lâli bize emniyet yüzüğünü gösterse de gözü kanıma kıyar, zerre kadar emniyet olur mu?
- 6109 Sırça gönül gam taşına nasıl bir işaret olur? Gözümün cevheri seyirir, hayırdır? Bu bir işaret midir?

²⁹⁰¹ bk. 2609. beyitin dipnotu.

6110 Cihanda benim için başımı sokacağım başka sığınak olmadığından, eğer elbisemin kolu ele gelmezse eşik olur mu?

Mesnevi

- [244a] 6111 Gazel tarzında kudretini gösterdikten sonra sözünü mesnevi tarzında söyledi.
- 6112 Seher vakti aşk şarabını içtim, bu şerbet neşesiyle coştum.
- 6113 Sonra o coşkuyla ruhum dolaştı ve o dolaşmayla fetihler kazandım.
- 6114 Cennet bağına kadar ulaştım, gözüm nurani yaratılışa takıldı.
- 6115 Nur olsa da, ateşe verendir; gönül açıcıdır ama sonunda ateşe atandır.
- 6116 Sanki hisara girmiş bir hazinedir; cevher gibi sert taşta yer edinmiştir.
- 6117 Gözü gönlü açık, kapısı kapalıdır; tavrı doğru ve sözü kırıcıdır.
- 6118 Bağı cennet yemişleriyle doludur, her budağı taze ve olgundur.
- 6119 Elma diyerek gönlü ateşlere verdi ve hurmayla doluyken bize diken verdi.
- 6120 işte o bağa bülbül yerine olan benim, gül yerine dikenleri görürüm.
- 6121 Zihnim, dost esintisini mi buldu? Mumum, hayalî hazineyi mi gördü?
- 6122 Bu akarsu hangi yaşam çeşmesinden akar? Bu koku hangi bostan güllerinden gelir?
- 6123 Seher vakti Çin ceylanı gelince, çadırın etrafı ceylanın göbeğindeki misk kokulu torba ile doldu.
- [244b] 6124 Cennet rüzgârı esince, bağ ve bozkırı kışkanılacak güzellikteki bahçeye çevirdi.
- 6125 Meğer devlet talih mumunu yaktı, gam kelebeği (bu mumda) kanatlarını yaktı.
- 6126 Yaşam suyu coşunca bize sonsuz ömrü verdi.
- 6127 Güneş tavusu kanat açınca Cemşid'in gül bahçesi nurla doldu.
- 6128 O servinin atı dolaşınca, gölgesinde yücelik bulduk.
- 6129 Şîrîn'in konuşması şeker saçar; öyle ki Perviz cevap vermekte âciz kalır.
- 6130 Şarabı, o tatlı balı sununca, her yer coşar.
- 6131 O alaycı ceylan avcısına nazlanırken kendi tuzağa düştü.
- 6132 Destan hilesini yaparken el sundu mu? Saklı ve dokunulmamış dururken mest oldu mu?
- 6133 Dumanım penceresine ulaştı mı ki âhım onun harmanını ateşe verdi.

- 6134 Ya da gözyaşlarımın akan kana bakıp gitti; kanlısı olduğu için eteğini tuttu.
- 6135 Gözlerinin sihrine ant içerim ki Bâbillilerin dilini bağlayan odur.
- 6136 Baş döndürücü zülfüne ant içerim ki gönül ve can ateşini tutuşturur.
- [245a] 6137 Servi gibi boyu üzerine yemin ederim ki gölgesini bıraksa yeri nurla doldurur.
- 6138 Ve elime onun yolunun toprağı gelirse, o padişahı başıma taç edeyim.
- 6139 Ben eğer bütün kabahatlerimle kabul edilsem, cihana şah, ona da değersiz bir kul olayım.
- 6140 Gel ey (sevgili) can derdine derman zatındır. Buyur, dervişine ihsan kapındır.
- 6141 Atlılarla donatılmış padişahım demem, senin huzurunda günahlarla doluyum, özür dilerim.
- 6142 Şahlığın sefası gamla değildir, elbette ne kadar söylersen o kadar belası vardır.
- 6143 Yürek kan doldu, göz nasıl (gözyaşı) dökmessin? Hangi zalim bana kendimi yandırmasın?
- 6144 Yürek yarıldı, nasıl kaybolmayayım? Hangi kâfir bana acımaz ki?
- 6145 Yüce boyuna elimi nasıl ulaştırabilirim ki beni ayrılık ayağına aşağıya attın.
- 6146 Saçının düğümünde işim bağlandığından, sayılamayacak kadar çok hesabımı sana kesti.
- 6147 Bâribed'in nefesinden şarkı kesilince Negisa yine eline çengi aldı.
- 6148 Bu gazelin şaha müjde vermesi için Şîrîn'in sözünden işaret geldi.

Negisa'nın Şîrîn'in ağzından gazel okuması

- [245b] 6149 Gözüm ve gönlüm güzel yüzünün güneşinden aydınlandığı için, saçının parlaklığı ve karmaşıklığından kıl kadar canıma ne kaygı olur ki?
- 6150 Kapın yüce cennettir, çünkü rahmet kapısından girdik. Âsi olsak da bizi ayrılığın gazabından kurtar.
- 6151 Gözüm, lâl ve cevher hazinesini ciğerden candan almıştır, hazinelerden bu kadar armağan sana çoktur.
- 6152 Duman rengindeki lale kadehte erguvan renkli şaraptır; ateşinde hangi kan damladıysa benim bağrımın kebabındandır.
- 6153 Bahar tazeliğinin vasfı, cennet süsünün açıklaması; hepsi senin güzellik kitabından bir bölümmüş.
- 6154 Ey devlet gözü, gel, bir an yüzü rahatsız et ki bu uykudaki baht ansızın uyansın.

6155 Bak ey ölümsüz sâkî, ufukları mest ettiğin için, bize lütfun şarabından bir yudum bağışlasan ne var?

Mesnevi

- 6156 Gazel güçlü fikirle bitince, meclisi mesneviyle şereflendirdi.
- 6157 Ey can yakınındaki parlak mum, gönül bağı içindeki taze gül bahçesi,
- 6158 Ayak izinin tozu gözümün sürmesidir, gözünün yarası başımın diyetidir.
- 6159 Yüzünün bostanı cennetin ilkbaharıdır, yüz hattının reyhanı cennetteki kevser suyunun çimenliğidir.
- 6160 Bana senden uzak olan hayat gerekmez, cihan ve canla birlik gerekmez.
- [246a] 6161 Ne içtin ki yüzün böyle nura dönmüş; o iki fitne (göz) serseme dönmüş.
- 6162 Bunun gibi güneşten uzak olduğum için, kendimi helak etsem yeridir.
- 6163 Ey peri yüzlü, güneşimin halini sorarsan, yüzünün ayına karşı ayna tut!
- 6164 Ayna, senin yüzüne bakarak gönlümün senin gözünden ne kanlar yuttuğunu anlatır.
- 6165 Ey Çin putu, yanlış söyledim, bırak, bakma; çünkü kendini güzel gören kendini görendir.
- 6166 Haydi, o aynayı tam karşısında tutma; çünkü o hangi nakşa baksa etkilenir.
- 6167 Sana benim gözüm aynadır, yeter; zaten yüzünden başka yüz göstermez.
- 6168 Sen hoş iç; tatlı şarap bensiz acıdır; tatlı hayat bana sensiz acı oldu.
- 6169 Ey gönlü aydınlatan, ne hoş kısmet ki cansız zehir bana panzehir oldu.
- 6170 Kimsesiz ve ağlar bir vaziyette kalınca sen bana ister istemez sevgili olursun, sanırdım.
- 6171 Hüzünlü can, sıkıntının esiri olunca, onu koruyup yardımcısı olasın.
- 6172 Şimdi baht atından inip yaya kalınca, el tutacak yerde ayak alırsın.
- 6173 Bu güçsüzü azarlamak, sana sevgilim diyeni ağlatmak niye?
- [246b] 6174 Ceza kesmek gözünün âdeti olsa da günahsız cana kıymak kötü olur.
- 6175 Gözüm senden (dolayı böyledir), gül dikenini bulsa bunda ne var, hiç olmazsa bir kez daha yüze güler.
- 6176 Kapına mecburen eşya taşıdım; çünkü şahsın sert güneştir, yüzün zordur.
- 6177 Yüreğimde yağımı hapsedemedi; işte bu kandilimi bu yüzden bu rüzgâra çıkardım.

- 6178 Ey yar, mahruma merhamet etme vaktidir; çünkü gaddar felek her zaman aynı şekilde kalmaz.
- 6179 Şimdi dost olalım, nazlanma! Dün gittiği için, bugün yarına kalmaz.
- 6180 Bugünün işini yarına bırakma, ömür ve zamanın acelesini bilirsin.
- 6181 Dostluk dünyası dostu hiç kalmadığı için, ne şehir halkını ne de padişahı bırakır.
- 6182 Ecele yarım saat kala, hoş amel olarak elinden ne gelirse yap!
- 6183 Kötülükten kaçmak hoştur, iyi gün fırsatında hoş geçirelim.
- 6184 Ey gönlü parlatan, bahar vaktidir ve cihan her mevsimi Nevruz yapmaz.
- 6185 İnsanoğlu hangi gülü koklamazsa, sonbahar gelince havayı alır.
- 6186 Gül suyu, gül döneminde elde edilir; çünkü vakti geçince suyu toprak alır.
- [247a] 6187 Ey devlette pazarı olan, gel! İşleri kesat olandan çok fazla elini çekme!
- 6188 Gücün yettiğince revaçta olmayan hayvanı satın al ki belki bir gün rüzgârı bulur.
- 6189 Dürüst, her zaman kıymetli olursa, mağlup sarsılınca zaman zaman işe girer.
- 6190 Değersiz bulduğunu yabana atma; gönül ve can akçesini cihana satma.
- 6191 Amacım, can memleketini çok aramamdır; yaşam suyu sana kavuşmaktır.
- 6192 Eşiğinden yüksek ya da alçak fark etmez, ok atsa ve kılıçla vursa yine de yüzümü dönmem.
- 6193 Bu eşikte işimi açıkladığım için, ya işim hallolsun ya da başımı vereyim.
- 6194 Şimdi hâtıramı çaldığım hangi söz ki çalgıcının perdesinden ses verirdim.
- 6195 Ben her nefesi bu yolda nasıl tutayım? İşte şimşek gibi perdemi açtım.
- 6196 Hayaline sözümü nasıl söyleyeyim? Güzel yüzüne yüzümü açmam gerekir.
- 6197 Gözüme sürmenin tozunu süreyim, bazen öpücük bazen de senin derdini alayım.
- 6198 Başının ucunda acı şarabı ben içeyim, uyku sarhoşluğu seni kaplasın.
- 6199 Lâl dudağından öyle süt ve bal tadayım ki bir gözün gülüp bir gözün ağlasın.
- [247b] 6200 Bu muma mührünü öyle nakşedeyim ki ne elin ne de elbisenin kolları hissetmesin.
- 6201 Belini öyle sarayım ki elim senin bir kılını dahi oynatmasın.
- 6202 Canım, senin teninden öyle sefa sürsün ki gören senin gömleğinden saçmasın.
- 6203 Eğer bu iş bir an elimden gelirse, her dikenim bir taze gül bahçesi versin.

- 6204 Ey Allah'ım, bu rüyamı hayra çevir; bana hayrını, şerrini ise başkasına gönder.
6205 Negisa çengi öyle bir ateşe verdi ki sanki şahın canı udunu ateşe verdi.
6206 Başından ayağına kadar yakasını yaktı, elini koyup yakasını yırttı.
6207 Baribed dedi ki acele et, yardım et; beni boğdu, bu sele set vur!
6208 Ateşime su saçmazsan yandım, kandile yağı dökmezsen söndüm.
6209 Baribed durumunu ney gibi yaptı, yine udunu akort etti.
6210 Coşturucu kulla saz düzenleyip münasip bir gazele başladı.

Baribed'in münasip bir gazel okuması

- 6211 Gece saçının karanlığını bu perişanlığına uzattıysa, işte bugün adaletinin yüzü canını bağışladı.
[248a] 6212 Onun bakışından başıma sürekli ok ve kılıç yağsa, hüküm onundur, kul onundur; fermanına boynumuzu uzattık.
6213 Cihan, kaşının yayını eline alamazken öldürdüğünü görünce eğilip fermanına rahmet eder.
6214 Şeker balı hangi dille ağzından işaret verir; çünkü tatlılığın ayeti onun şanına inmiştir.
6215 Deli gönlüm saçma sapan konuşana âsadır, zülfün serttir; yenildikçe daha iyi vurur, aferin çevgenine!
6216 Susamış gönlüm kan yutar, lâline karşı gelmez; bakışının okuyla Hazar Denizi'ne benzer, kanına susamıştır.
6217 Dert, bela ve aşkla ne kadar çok dermandayım? Eğer bu derdi cihan dermanına verirsem, namert olayım.

Mesnevi

- 6218 Gazel, yedi ayetten oluşan Fatiha suresiyle bitince, bu mesneviyle sayfaları okur.
6219 Ve ey can bahçesinin taze servisi, gönlün gül bahçesinin güzel sülünü,
6220 güzel yüzün canın aydınlaticısıdır, hayalin göz denizinin tanıdığıdır.
6221 Dudağın can dertlisinin tabibidir, gönlün cennet gülünün bülbülüdür.
6222 Tozun feleğin göğsünde dolunaya baş tacıdır; melek âhalisine şevkin Miraç zevkidir.

- 6223 Cennet senin süsünle süslenmek ister, cennetteki Tuba ağacı senin yüceliğinden temenni eder.
- [248b] 6224 Ezelde zülfün ve benin kapında can kuşuna öyle tane tane saçtı.
- 6225 Ve gözlerin yüz yerden ok atarsa, gözüm üstüne bir kere bakmayım.
- 6226 Eğer kapından sıkıntı, dert ve gam varsa, bunlar bana lütuf, ihsan ve iyiliktir.
- 6227 Eziyetinden inlerim sanma; canı çektikçe cefa çekerim.
- 6228 Verdiğin keder ile nefes bağlarım deme; vadem dolunca beladan ulaşamam.
- 6229 Nazlı sevgili olduğundan, nazını kesme; çünkü gönül okşayanın her işi nazıktır.
- 6230 Gönül yakan olman bana ne dosttur ki ben söze saza saz düzenlemişim.
- 6231 Zâtın olmadan şarap içmek can zehridir, sürahi gibi yüreğim kanla doludur.
- 6232 Aşkınla coşmuş şarap küpü gibiyim, ağzıma mühür vurup susarım.
- 6233 Dilim tutuldu, canım yaratılışa ulaştı; başım açıldı, bırak kanım dökülsün.
- 6234 Ey put gibi güzel kadın, özür dileyeni bağışla; çünkü bir günah için her gün âh çeker.
- 6235 Bu ağlayanı ve yaralı gönüllüye merhamet et; çünkü her sözünde yüz kez yanar ve ağlar.
- 6236 Hangi harfîm (sözüm) zâtına yakışmazsa üstünü çiz; çünkü kulun işi hatadır.
- [249a] 6237 Kapının taşından başka sığınağım yok, gözümün yaşından başka şefaât edenim yok!
- 6238 Eşikten bir taş vermezsen ne var? Ben (o) taş eşikten başımı ayırmam!
- 6239 Sarayını gözlerimle sulayayım, ayağının toprağını yüzümle süptüreyim.
- 6240 Gönül hastası sitemden can çekişir, inlemezse ne var, lütuftan iste!
- 6241 Ve ey şah, eğer istemeye utanırsan, zaman zaman senin gönlüne düşsem yeter.
- 6242 Sevdiğim, benim senden iki cihanda isteğim şu ki beni unutmayıp anmandır.
- 6243 Kulak selamından mahrumsa bunda ne var? Gönül ve can ancak senin hatırlamanla tazedir.
- 6244 Ey dost, gamından gamlıyım demem; ben bu yolda kimim? Toprağım, ey dost.
- 6245 Âşık olan benim, derdi ve gamı bana bırak! Sen maşuk olduğun için, sana kaygı yoktur!
- 6246 Cihanın dönüşü ebediyen sürmeyeceği için, ey can, gel, zamanı hoş geçir!
- 6247 Yarım saat bu vefasız cihanda, güç yettiğince o eğlence ve sefa içinde...!

- 6248 Dünya ve zaman çok hızlı geçtiği için, bizim ne namımız kalır ne de bizden bir eser kalır.
- 6249 Kül hazır olunca ateşte yatmak olmaz; iyi günü kötüye satmak olmaz.
- [249b] 6250 Bendeki geçici yapı bozulsa, sonsuz hayat sana olsun.
- 6251 Gam sonbaharı seni toprak etse de, bağından yaprak hiç eksilmesin.
- 6252 Ben kaygılanmayan aşk esiri olursam, haydi sen de baht ve tahtının emiri ol!
- 6253 Baribed'in sözü inci saçan olunca, bu sesle nağmeler düzüp söyledim.
- 6254 Can zihni ezgiyle tazelendi, gönül gamı nağmeyle azaldı.
- 6255 Bu tazelik Şîrîn'in mumunu yaktı, arzu ateşi aklının yağın eritti.
- 6256 O özgür servi, o denli âh çekti ki o âh ile şah feryat etti.
- 6257 Hüsrev'e Şîrîn'in sesi ulaşınca, yüz kez yanarak Şîrîn'e dost olur.
- 6258 Şîrîn hangi perdeyle sırrı açarsa, Perviz o ahenge ses olur.
- 6259 O dertten âh yükseldikçe, bu da figanlar ve inlemeyi hızlandırır.
- 6260 Şöyle ki sesi dağda vücut bulup sonra o karşılığı yankıdan alsın.
- 6261 Âşıklar (bu sesi) aynı anda duyunca çalgıcıların sıkıntısı yok oldu.
- 6262 Çadırda şahtan başkasının olmayacağına dair durumu Şâvur'a işaret etti.
- [250a] 6263 Hüsrev, sabır elbisesini parçaladığı için (artık sabrı kalmadığı için), bu sese karşı sevinçle atıldı.
- 6264 Tahtından kalkıp dergâha yöneldi, durumdan haberdar olan Şâvur da rüzgâr gibi yanına geldi.
- 6265 Elini tuttu, dedi ki, acele etme, sakın (ol)! Göğe ulaştın, biraz yerini muhafaza et!
- 6266 Şîrîn aşkı onu korkusuz yapmışsa da, koruyucusunu görünce ayağını büküp bekledi.

Hüsrev ile Şîrîn'in birbirlerine kavuşması

- 6267 Sonra Şâvur, çadırın ağzını açtı; ve onun doğusundan o nur göründü.
- 6268 Binlerce izzet, naz ve rütbeyle, sefa, nur, parlaklık ve ihtişamla,
- 6269 O gül serpen, salınarak yürüyüp şimşir şahının önünde eğildi.
- 6270 Şah, devlet başını ayağına kapanmış görünce, saadet okunu kendi yayında gördü.

- 6271 “Elif” harfini “lâm” harfine döndürüp sevgilinin karşısında iyice ezildi; o iki dal “lâm-elif” harfi gibi birbirine dolandı.²⁹⁰²
- 6272 Yol tozunu ayağından eline alıp o devlet başlığını başına koydu.
- 6273 Cevher olduğundan yerin gözümdür, baş tacı olduğundan adımını üstüme bas, dedi.
- 6274 Şîrîn âcizliğinden ne hizmetler etti; şah da o hizmetlerin birine her taraftan binlerce karşılık verdi.
- [250b] 6275 El ayak öpüşerek dize gelince, işleri kalkarak ağza geldi.
- 6276 Şah, şekeri ararken, Şîrîn biraz yüzünü ekşitir.
- 6277 Melik şaşırır; o gül renkli servim niçin mutlu olması gerekirken gönlü sıkılmıştır?
- 6278 Şâvur, şahın mumuna gizlice söyledi: bu ay tutulmasını mazur gör!
- 6279 Çünkü bu kan dökücü sevgili tâ şimdiye kadar iyi adla yaşamını sürdürdü.
- 6280 Sultan’ın üstünlük fırsatı bulduğu bugün, o harfine parmak konmasından (adının kötüye çıkmasından) korkar.
- 6281 Şah o işveyi canıgönülden beğendi, zîra iffet dost, can da bilgili olur.
- 6282 Sonra sevgilinin gönül gamının kendisinden uzaklaşması için ant içti, çok yemin etti.
- 6283 Dedi ki ben düğün ve merasim, binlerce izzetle mehir sözleşmesi yapmadan,
- 6284 Can düğümü mehirlenmişse, cevher sandığının mührüne el koymam.
- 6285 Şîrîn, bu söz ve yeminle mutlu oldu; Ülker takım yıldızı Ay’dan gülüp düğümü gösterdi.
- 6286 Lâl’e boş, manasız hayatını akıtarak gümüş ele altın ayağı (kadehin tutacak yeri) alır.
- 6287 Şah aşk küpüne düşüp çoşunca sevincinin önünde eğildi.
- [251a] 6288 Bakışları göz kırparak, zülfü büyü yaparak
- 6289 yine tatlılıkla iş yapmaya, gönlü yumuşatıp kendine bağlamaya başladı.
- 6290 Yanağı ateş nurunu yeniden yaktı, güçsüz gönülü yine ağlamaya bıraktı.
- 6291 Yakuta lâlî yine dalgıç etti, sümbül yine gül üzerinde rakkas oldu.
- 6292 Dudağı yine o içkiyi tutar, öyle ki onun bir yudumu sâkileri sarhoş eder.
- 6293 Süsleri öyle coşturur ki sesi çalgıcıların aklını alır.

²⁹⁰² Arap alfabesindeki “elif” harfi dümdüzdür, “lâm” harfi ise “elif” harfinin alttan kıvrılmış halidir”. “Lâm-elif” harfi ise bu iki harfin birbirinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur”.

- 6294 Şah bülbülü dosttan gül koklayınca, kabuğundan gülün çıktığı gibi o da gamdan çıkar.
- 6295 Nergislerini güle öyle dökmüştü ki sanki kirpiklerini öylece dökmüştü.
- 6296 Lâle bazen gülle aynı renk olur, bazen de gül sümbülle tutulup bağlanır.
- 6297 Bazen goncayla lâli, bazen de balla sütü sümbülle arkadaş eder.
- 6298 Bazen şimşir ağacını serviye meylettirir, bazen de billura gümüşü kayış eder.
- 6299 Bazen Büyük İskender gibi kâinatı gezer, bazen de Hızır gibi ölümsüzlük suyunu içer.
- 6300 Bazen ayrılık gecesini zikrederler, bazen de kavuştukları güne şükrederler.
- [251b] 6301 Bazen, öpücük, kucaklama, işve ve naz; bazen de lütuf, vefa, ikram ve ağırlama.
- 6302 Bazen ayrılık azabından şikâyet, bazen de gam macerasını hikâye etmek.
- 6303 İki ateş ve su, ateşte ve suda bir araya gelince pusuda hiçbir şey kalmadı (her şey ortaya çıktı).
- 6304 Ay çalgıcı, güneş de içki dağıtan olunca; mutluluktan başka geriye ne kalır ki?
- 6305 O iki havai, sabah oluncaya kadar sadakatle zevk ü sefa sürerler.
- 6306 Seher vaktinden sonra akşam olunca, bunlar kadehin dönüşünü sonlandırmadı (içmeye devam ettiler).
- 6307 Zevk, sefa ve yiyip içme süreliydi, yedi gün akşamı sabah etmişlerdi.
- 6308 Ancak sohbet sade ve temizdi; dudakların yakınlaşmasından başka bir yakınlaşma yoktu.
- 6309 O içecek o kadar tat vermişti ki başka lezzetler unutulmuştu.
- 6310 Şah yedinci gün ayın geri kendi evine dönmesi için buyurdu.
- 6311 Tâ ki sultan düğün ve merasim yapıp ayını yine burcunda dolaştırıncaya kadar.
- 6312 Sonra o şah yeniden kalesine döndü, cevher gibi taştan hazine edindi.
- 6313 O gümüş tenliye kese taş olunca, zevk akçesinden zamanın eli daraldı.

[252a] **Hüsrev'in Medayin'e yönelmesi**

- 6314 Felek altın yelkeni dikince, gümüş kayıkların işareti kalmadı.
- 6315 Cihan, nuru denizde batırdı; denizin dalgası batıya ve doğuya ulaştı.
- 6316 Şah, davulların gürlemesi için buyurdu; ordu deniz gibi coştı.
- 6317 O, göçüp Medayin şehrine gitti; yine kendi başkentine vardı.

6318 Tahta oturdu, adalet ve doğruluğu sağladı; cihanın dört bir yanı yeme-içme ve mutlulukla doldu.

6319 Sevinç şehrini inşa etti, düğün için gerekli şeyleri hazırladı.

Günün tavsifi, düğün yapma ve Hüsrev'in hazinelerinin tavsifi

6320 Bir sabah, âlemin gelini yüz renk ve al ile elini boyarmış.

6321 Başına al duvağı bürüse de yüzünün aklığı onu nur gibi yapar.

6322 Felek gelini, bahtı uğurlu yapıp altından taç takar; firuze renkli taht, altın taç takar.

6323 Cihan zevk ve sefa ile dolmuştu; sanki zamana düğünün temelini atmıştı.

6324 Zamanı hoş geçir; o gece bugündür deme! Kişinin ömrü her gece gündüz bugündür.

[252b] 6325 Hüsrev-i Perviz seher vakti uyandı, o gün bütün gecelerden daha hızlı kalktı.

6326 Köşk tâkının kurulması için buyurdu; divan vakti gökyüzünü eğdi.

6327 Ay, o baht güneşliye taç olmuştu, Cemşid gibi tahta oturmuştu.

6328 Büyükler ve mevki sahibi insanlar, felekten daha şanlı, güneşten daha parlak toplandı.

6329 Şahın yüzü mum gibidir, Medayin şehrinin Zerdüşt rahipleri de kelebek gibi (onun etrafında) toplanır.

6330 Herkesin hissesini paylaştırdıktan sonra ortaya Şîrîn mevzusunu attı.

6331 Dedi ki bana vefalı sevgili olan Şîrîn'dir; ne iyilik etsem yakışır.

6332 Hevesimin ateşini bununla toprak ettim; arı su gibidir, benden daha temizdir.

6333 Bu âşıklıkta el değmemiş ve namuslu olarak yürür, melek bile o cennete girmeye izin alamadı.

6334 Gonca ve gülün dost olması bana onun çift, sevgili ve yakınım olması uygun mudur?

6335 Eğilip bütün iltifatları etti; ay güneşin yakını olur dediler.

6336 Herkes, dua etti, hamd ve övgüde bulundu; mübarek olsun dedi.

6337 Sonra yedi kıtanın şahı emretti ki takvimle uğraşanlar, uğurlu vakti hesaplasınlar.

[253a] 6338 Bunlar, saadet ve baht saatini bulsunlar; böylece kutlu ve hayırlı nikah kıyılısın.

6339 Gök bilimciler mübarek bir vakit bulunca, tam o anda mübarek sultan,

6340 hazinelerin mührünü açmalarını buyurdu; Medayin şehri hazineyle süslendi.

Hazinelerin tavsifi

6341 Şahın saklı kırk hazinesi vardı; öyle hazineler ki biri bile toplanırken herhangi bir şekilde zarar görmemiş.

6342 Hepsinin adı ve niteliği bellidir; tarihler boyunca âşikar olmuştur.

6343 Birinin adı Badâverd²⁹⁰³ hazinesidir; diğeri Gâvî²⁹⁰⁴ ve öbürü Keykubâdî'dir.

6344 Biri Kânî ve diğeri Şâyegânî'dir; hepsini karşılıksız bulmuştur.

6345 Badâverd nedir? Yani “rüzgâr getiren”dir; ülke kazanıp getiren değildir.

6346 Bu adın sebebi onun mübarek şah olmasındandır; çünkü Anadolu'yu fethetmek için yanağını uzatmıştır (fethetmeye niyetlenmiştir).

6347 O, kayseri İstanbul'a bırakıp kaçmasın diye hisar inşa etmişti.

6348 Bir süre sonra kayserin etrafı kuşatıldı, baktı ki kale ve sur çare etmez.

6349 Kendi şehrinin kavminin hazine, mal ve süsten neyi varsa,

[253b] 6350 kumaş, mal ile birlikte insanlar da koyup bin beş yüz gemiyi doldurdu.

6351 Böylelikle dayanıklı bir adaya götürsünler, kendisi de onların arkasından oraya gitsin.

6352 Yelken açınca çare bulunmadı; rüzgâr gelip hepsini kıyıya savurdu.

6353 Hüsrev hepsini tutup geçirmiş, o hazinenin adını “rüzgâr getiren” koymuş.

6354 Genc-i Gâvî nasıldı diye sorarsan, rivayet eden onu şöyle anlattı:

6355 Yol bilmeyen bir köylü çalışırken, ansızın sabanına bir halka takılır.

6356 Onu kazıp bir güzel inceleyince, sonunda bir hazine bulundu.

6357 Öyle bir hazine ki insan rüzgârı kullansa, onun vasfı anlatılmaz, sayısı hesaplanmaz.

6358 Ve onda elmas ve kırmızı yakuttan mücevher satrancı buldular.

6359 Sultan onu alınca, meşhur oldu; ülkede adına Genc-i Gâvî denildi.

6360 Bu şekilde kırk hazinenin daha özü anlatılırsa, bu bölüm uzar.

6361 Şah o hazineler kapısını açtı, cevher hazinesini toprak gibi saçtı.

²⁹⁰³ Badâverd hazinesi: Hüsrev'in hazinelerinden biridir. Bizanslıların kaçırmak için gemiye yükledikleri bu hazineye, ters esen bir rüzgarla Hüsrev'in bulunduğu tarafa gittiği için “rüzgarın getirdiği” anlamında bu ad verilmiştir.

²⁹⁰⁴ Genc-i Gâvî: İran padişahı Cemşid'in sekiz hazinesinin ismidir.

Taberi tarihinde Hüsrev'in tahtının tavsifi

- [254a] 6362 Şah için yüksek bir taht kurarlar, öyle bir taht ki âlem gibi nakşolmuştur.
6363 Yerde ve gökte yüz olarak ne varsa, hepsini onda şekle bürünmüşlerdir.
6364 Dokuz babadan ve dört anadan doğmuştur, ataları ve kolları hepsi mevcuttur.
6365 Bütün sabit ve hareket eden yıldızlar, anlaşılması güç olan şeyler toplanmış, orada sabitlenmiştir.
6366 Cevherden öyle sanatlar oluşturmuşlar ki gece gündüz şahın bilgisi vardı.
6367 O tahta bakan sanki cihanı görür, âlemin tahtasındaki harfleri okur.
6368 Şah, Büyük İskender gibi geçip durdu; arzuladığı için bu tahta ve bahta şans verdi.
6369 Sağa on bin altın ve sola hepsi mücevher olan on bin sandalye konuldu.
6370 Bunlardan dört sandalye kendi önüne, tahtının yakınına konuldu.
6371 Birine Çin imparatoru, aslı Kanojalı olan bir Hint hükümdarı oturdu.
6372 Bir sandalyede kayser salimdi; birisinde ise âlim Bozorgümid vardı.
6373 Yemen sultanı, Mısır ve Suriye şahı; hepsi onun kulları ve ordusuydu.
6374 Kimisi kolda kimisi ise karşıda uzakta sandalyede oturmuştu.
- [254b] 6375 Yeryüzünü ve gökyüzünü sofraya yapıp topraktan toprağa sofrayı serdi.
6376 Deniz ve karada, kuş ve balıktan ne varsa, o sofrada tam manasıyla hazırды.
6377 Gönül, insan payını nasıl açıklasın? Sineğe sığır, sivrisineğe fil dokundu.
6378 Şahın önüne serilen has nimetlerin neler olduğunu söyleyeyim, zahmet etme!
6379 Gözü mavi olan bir at kulunu anasından doğunca keserlerdi.
6380 Kanı gül suyu ve güzel kokulu olsun diye onu, koyun sütüyle beslerlerdi.
6381 Odunu birkaç yük öd ağacı ve sandal ağacı olan tandır ve hamur teknesini hazırlarlardı.
6382 O ateşte pişirip kebab ederlerdi, kim onun bir tarafını yese yüz (yıl) yaşardı.
6383 Mücevherler, taze inci, lâl ve yakut; hepsi ruha ve kalbe kuvvet ve mutluluk olur.
6384 Miskalle değil, rıtl ile her gün kebaba un edip katarlardı.
6385 Hüsrev'e tatlı sofraya, bütün altın giysiler ve eşyalar gelirdi.
6386 Şahların şahı, birkaç lokma yerdі; hangi muhtaca gözü dokunsa,
6387 eşyaları altından ve tandır gümüşten olan o büyük sofrayı bağışlardı.
- [255a] 6388 Lacivert gökyüzü seher vakti sabah tandırına sarı ateş koysun.

- 6389 Sonra tandırı ve her şeyi donatılmış öyle güzel bir sofralarlardı.
- 6390 Düğün ziyafeti değil, o sofraya ona her gün böyleydi; inanmazsan onu sofraya seren bilir.
- 6391 Yemeği kimin önüne koydularsa, bu seçkin ya da bu halktan diye ayırmadılar.
- 6392 Yenip dıştan geçen her hayvan eti, altınla ve gümüşle süslemişlerdi.
- 6393 O kişi önüne de koyarlardı; sona kalan her şey onundu.
- 6394 Yemeğini yer ve altını götürürdü; gerekirse gider, gerekirse otururdu.
- 6395 Takdir-i ilahi geldiğinde, o şahıslara ait eşyalar fayda etmedi.
- 6396 Kişiye şeref adaletin verdiği iledir; adalet ve kerem var olanlarıdır.
- 6397 Geliri olan kişiyi, bağışçı eder; Ay'a nur varınca onu parlak eder.
- 6398 Buhar ulaşmazsa bulut yağmur yağdırmaz; nem olmazsa çöl, ateşi ortaya çıkarmaz.
- 6399 Cihan hükmünü toplayanlar, haracını gelir diye harcarlar.
- 6400 Alınca geri vermek gerekir; eğer vermezsen alma bari sessiz dur!
- [255b] 6401 Bugün kendi isteğinle ikram et ki yarın ister istemez bizzat alırlar.
- 6402 Saltanat cimri adama yakışmaz, yalnız akbabaya bu leş yetmez!
- 6403 Kapını açık tut, bir gün kaparlar; ne kadar bağrına bassan da kaparlar.
- 6404 O cimriye büyük bir beddua haktır. Böylece sıkıntı çekip diğerlerine hazine bırakır.

Hüsrev'in Şîrîn'i Medayin sarayına getirtmesi

- 6405 Nihayet şah, o nazlıya saygıdan dolayı eşyalarını yeniledi.
- 6406 Malzemelerle ve davullarla donatılmış on bin Arap atı buyurdu.
- 6407 Siyah gözlü ve genç yaşta, ayaklarında mücevherlerden halhal olan on bin deve,
- 6408 ayrıca ateş gözlü, gece renkli, yürüyüşlerine dolunayın hayran kaldığı on bin katır,
- 6409 Her biri bir bostan narı olan kız oğlan kız bin hizmetçi, hepsinin içeceği lâl renginde ve yiyeceği mest edicidir.
- 6410 ayrıca bin tane Türk ve Anadolu kaftanı giyen, zülfü çember, kulağında küpe olan güzel bin kul,
- 6411 devenin, katırın yüküne övgü; çünkü bütün üzerindeki eşyalar cevherdendi.

- 6412 Yüz bin şöhretli kadın vardı; öyle bir şöhret ki beylerin gönlü onların gözlerine tutulmuştu.
- [256a] 6413 Yüz binden fazla asker coştı, sanki feleğin Venüs'ü coşkunluğa kapıldı.
- 6414 O kadar bol miktarda saçmışlardı ki çöl gümüş ve altınla dolmuştu.
- 6415 Bazen sağa bazen sola bakıp sevgilisinin şehrine ulaştı.
- 6416 Medayin şehrini, resimler ve resim gibi güzel kadınlarla dolu olan Çînîn put tapınağını, Şîrîn'e mehir olarak verdi.
- 6417 Sanki Cemşid gibi Feridun'un tahtına ulaştı ya da Güneş, Koç burcuna geldi.
- 6418 Her âdet ve gelenek yerine getirilince Zerdüşť rahiplerinin usulüne göre başlık parası alınır.

Hüsrev'in Şîrîn'le evlenmesi

- 6419 Saadet, bir nimet sofrası pişirir; vakti gelince de onu sahibine nasip eder.
- 6420 Talih eli altından başlığa bir değdikten sonra şah onu başına koyar .
- 6421 Dalgıç, denizden inci çıkarır; boyunlarda kulaklarda özel olur.
- 6422 Şîrîn'e gül suyu hazırlanınca, Perviz haberdar edildi.
- 6423 Gülsuyu ne ki? bu candan şerbeti iç; böylece gam ve ayrılık zehrini unutasın.
- 6424 Şah yeme-içmeye niyetlenince yine o gece meclisi donattı.
- [256b] 6425 Şîrîn iyi nam istediğinden, Hüsrev'e gizli bir haberi vardı:
- 6426 Bu gece öyle bitmeyen bir kadeh ki sâkî, olarak lâlim sana bu gece yeter.
- 6427 Şarap tutkunu, Ay tutkunu ol! Acı ve tuzluyu bırak, tatlıyla (aynı zamanda Şîrîn) mest ol!
- 6428 Sarhoş gece ne kadar zevk alsan da seher vakti hatırlayınca düş gibi gelir.
- 6429 Muradına karşılık bulan biri, sarhoş olduğu için pişman olmaktan kurtulamaz.
- 6430 Şahın hoşuna gitti, can onundur; nasıl hüküm verdiyse ferman onundur, dedi.
- 6431 Perviz, o nasihati çok beğendi; ama vakit nefesine hâkim olma zamanı değildi.
- 6432 Neşelenme ve yiyip içme zamanıydı; coşku vakti, coşma zamanıydı.
- 6433 Baribed'in sesi, Negisa'nın sesi, Venüs gibi sefalar vermişti.
- 6434 Şah, Şîrîn hatırasıyla acı şarabı öyle içer ki dağa saman bile demez.
- 6435 Altın gemilerden denizler içip eli bulut gibi cevher dökerti.
- 6436 Erguvan renkli kadehi o kadar içti ki meydandaki gül bahçesi suya doydı.

- 6437 Gecenin sunduğu (şarabın etkisi) geçince, sultan her gece bir öncekinden daha mest ve sarhoş olur.
- [257a] 6438 Vakit gelince, damat sevinçli ve mutlu bir şekilde gelininin yanına gider.
6439 Lale ve gül bir araya gelsin diye, salınan servi saraya doğru yola çıkar.
6440 Dost o kadar çok zevkten mest olur ki sanki güller üst üste götürülmüştü.
6441 Perişan halde ve aklı başından gitmiş olarak götürürler; sanki dağınık zülûf götürürler.
6442 Şîrîn yatak odasında öğrendi ki şahların şahı kendinde değildir ve sarhoştur.
6443 Yanında anasının ninesi yaşında, yaşlanmış bir kocakarı vardı.
6444 İki memesi boşalmış, tulum torbasına benzer; dudakları küf olmuş, tulum peynirine benzer.
6445 Dizinden güç, gözünden nur gitmiş; yüzünden parlaklık, sözünden şenlik gitmiş.
6446 Sırtı ve bağı ağaçtan yay gibidir (kıvrılmıştır), derisi zehirle dolu, acı kavun gibidir.
6447 Yüzündeki kara benleri sanki kara çividir; dişinin üzerinde de sarı sıçan otu kalmıştır.
6448 Kolluğundan kesip ağız edinmiştir; genişliğiyle ağız ne demek, dar deredir.
6449 Kirpiği dökülmüş, gözü açık kalmış; belalar başına yüklerce dökülmüş.
6450 Büyüleyici ay, ihtiyara biraz süs ve altın takıp şaha gönderir.
- [257b] 6451 Sarhoşluğunu latifeyle sınar, ateşliğini bu suyla dener.
6452 Bulutu Ay'dan seçebilir mi, gölgeden Güneş'i fark edebilir mi?
6453 Kocakarı şahın gözüne görününce, sanırsın ki şahın yüzüne kar attılar.
6454 Aklı ve canı o kadar mest oldu ki gökyüzünden nasıl kaçacağını bilmedi.
6455 Ama öyle hayal kurardı ki o gül yüzlü bülbül böyle gelmez.
6456 Bu ay mı ya da ejderha mıdır; eyvahlar olsun, karga mı yahut hüma kuşu mudur, dedi.
6457 Tavus desem değil, tilkiye benzer; gül bahçesi değil, kuru çalılığa benzer.
6458 Sarhoşluktan yoluma dev mi çıktı veya o peri bana hile mi yaptı?
6459 Nasıl tatlı ki o zehirden daha acıdır; toku ezer ve açtı öldürür.
6460 Mest eden cin, o dereceye gelmiş ki o sultan yaradılışlıya (Şîrîn'e) elini uzattı.
6461 Kocakarı sızlanmak için ruhunu alçalttı; can acısıyla feryat etti.

- 6462 Dedi ki canım oğlum, öldüm, yetiş, yardım et! Babanın canını, ananın canını geri gönder!
- 6463 Şîrîn kocakarının bağışını iştince, o resim gibi güzel kadın gülerek kalkıp geldi.
- [258a] 6464 Peçesini kaldırıp yüzünü gösterdi, ay gibi örtüsünden doğdu.
- 6465 Ay ne ki güneş bile onun nuruna muhtaçtır; ayağının tozu ayın tepesine taçtır.
- 6466 Servi cinsi kaftan giyse servi derdim, şekerli içecek gülden olsa gül derdim.
- 6467 Cennet rüzgârı, onun yolunda can verip devlet dostu onun eşiğine yaslanır.
- 6468 Saf suyunun damlası canlar dökerdi; tozu yaşam çeşmesini dökerdi.
- 6469 Gözü ok atar, lâl gibi dudağı taş tutar; yani ok ve taşla savaşı.
- 6470 Hak, güzel yüzünün alametini nur yapmış; böylece parmak onun harfine kalem vurmasın (yazmasın).
- 6471 Yanağı lalenin ateşini keskin eder; gül, o yanağın utanmasından ter döker.
- 6472 Saçı ay ve güneşin gölgesidir, ama yaşam suyunun tercümanıdır.
- 6473 Saba yeli her zaman onun tozu için izin ister; böylece cennete parlaklık, huriye nur iletebilir.
- 6474 Teni tazeliğinden sanki taze güldür; suyu şekerliğinden can şerbetidir.
- 6475 Şarap gibi gönülden toz, toprak alıcıdır, rahatlatıcı ilaç gibi candan dert alıcıdır.
- 6476 Sanki cennetten parlak, hoş bir tavus kuşu gelir; tavus değil, yüce servinin Ay'ıdır.
- [258b] 6477 Hüsrev, sevgilinin cilvesini görünce, sanki divane yeni ay bulmuş gibi oldu.
- 6478 Şeytanı kaçırdı, periye yöneldi; Venüs'e yüzünü dönüp Jüpiter'e yöneldi.
- 6479 Bu cadı ve mest edici bakışla, bazen efsun bazen de efsaneyle,
- 6480 aklı başından gitmişe o kadar çok içki içirdi ki şahın olmayan aklını rüzgâra savurdu.
- 6481 Bu haldeyken gözünü uyku tuttu, bilirsiniz, sarhoş olanın huyu böyledir.
- 6482 Bir müddet sonra seher vaktinin izleri geldi; şahların şahı güneş gibi başını kaldırdı.
- 6483 Cihanda en büyük arzusunu yanında gördü; iki âlemin zevkini kendi canında gördü.
- 6484 Hızır ölümsüzlük suyuna kavuşmuş gibi, can ölü bedene ulaşmış gibi.

- 6485 İflas edenin hazineye rastlaması gibi, zavallı ve hastanın cana yakın birini bulması gibi.
- 6486 Boynunu gevşek bağa bırakmış, belini billur gibi kemerle bağlamış.
- 6487 Taze gül, gümüş (tenli) şah, serviye meyillidir; yaseminler yasemin üzerine bağlanmıştır.
- 6488 Şarap kadehi baş ağrısına ulaştı, gül harmanı onun kenarına ulaşmıştır.
- 6489 Gümüş gibi beyaz nar göğsüne dokunmuştu, hazinesine cevher dolmuştur.
- [259a] 6490 Menekşe, güle ihtiyaçlarını arz eder, gonca “ertelemede felaket vardır” diye çağırır.
- 6491 Şahın sabrı ve mecali kalmamıştı, sanki çınara servi dalı dolaşmıştı.
- 6492 Canı gibi, akan bağına bastı; imanı gibi sinesinde yer ayarladı.
- 6493 Hangi ruhun bundan daha iyi bir fethi olur güne yâr ile (içtiği) sabah içkisiyle başlar.
- 6494 O mest olmuş bülbül bostana girip gülle şekeri meze olarak yedi.
- 6495 Ondan sonra şeftaliye diş geçirdi, taptaze yemişler topladı.
- 6496 Bazen elmadan meze yaptı, bazen de ateşle aşk oyunu oynadı.
- 6497 Şahın doğanı bazen elden yükselmek isteyip eliyle güvercinin kanını dökmek istedi.
- 6498 Keklik bazen işve ve naz yaptı; bundan dolayı doğanın göğsü uçtu.
- 6499 Bir süre sonra kalede mücadele oldu, bu serüvenden başka çare yoktu.
- 6500 Ceylan, son aslana da boynunu verdi; “ey Allah” sesleri meşeyi doldurdu.
- 6501 Şah, kilitli sandıklı bir kale bulur; değil insan, melekler bile ona el sürmemiştir.
- 6502 İçi, ruha ve cana mutluluk ve güçtür; lâl mührü ve yâkut anahtarı dışındadır.
- [259b] 6503 Muhafıza kalesini teslim edince, şah elmasla sandığın mührünü kaldırdı.
- 6504 Sabah yelinin taze goncayı yırtması gibi, ya da oymacının incinin kılıfını açması gibi.
- 6505 Meğer Hızır karanlıktan dolayı siyah renkliydi, bundan dolayı yaşam çeşmesine balık bıraktı.
- 6506 Akik taşlarından mili, gümüş sürme kabı (vardı); (içeri) girince can gözüne cevher çekti.
- 6507 Hedefe ok attı demem, şeker dudağına süt ırmağı geldi.

- 6508 Cana can, derde dert kavuştu; sanırsın ki Süleyman *a.m* yüzüğünü buldu.²⁹⁰⁵
- 6509 Mehdi *a.m* sedefteki parçayı mercana çevirdi, böylelikle ateş ve suyun bir yerde antlaşması olur.
- 6510 Tuhaftır ki rüzgâr ve ateş hile yaptı, böylece zincefr ve cıva döşek nakşoldu.
- 6511 O ne hoş bir iksirdir ki o (en büyük yaratan) Allah, cıvadan insan gibi cevher yaratır.
- 6512 Ay ile güneşi kucak kucağa yaratıp, üç gün üç gece mest olmuş ve akli başından gitmiş olarak yatarlar.
- 6513 Sabah kalkınca Yezdan'a (Allah) şükrettiler, Hakk'a binlerce kez hamd ettiler.
- 6514 Gittiği yolda gayreti ve çabası olduğu için, Şîrîn çok adaklar ve yeminler tutmuştu.
- 6515 O kadar çok mal ve hazine paylaştırdı ki her dilencinin gözünü doyurdu.
- [260a] 6516 (Şah), bir seher vakti odasında oturdu, güneş gibi dolunay olmuş ay yanındaydı.
- 6517 Buyurdu, bütün efsunla uğraşanlar geldiler; Hümayun (mübarek), Gülendâm (gül endamlı) ve Şekernaz (şeker gibi nazlı).
- 6518 Her usulü yerine getirince, her birine bolca bahşiş verdi.
- 6519 Hümayun adlı güzeli Şâvur'a verdi; sanki saf şarabı içkiden sersem olana verdi.
- 6520 Baribed Negisa'yı eş olarak aldı, çünkü ailesi ailesine münasiptir.
- 6521 O on özel gönlü kendilerine bağlayan güzellerin her birini kendine has hizmetçilerinin yakını yapar.
- 6522 Mehin-banu'nun ülkesini, her ne varsa fermanı yazıp Şâvur'a ikram etti.
- 6523 Devlet bahtla bilindiği için, Şâvur o yüzden çok yapılar inşa etti.
- 6524 Ve şimdi o ülkelerdeki yapılardan kalan eserler hala var olduğunu iştiriz.
- 6525 Sen iyiliklerini unutma dost! Elbette her işin mükafatı vardır.
- 6526 Ondan sonra Hüsrev'in gece gündüz her işi, yazı ve kış sefa ve eğlenceydi.
- 6527 Padişahlık ve gençlik muradı, yaşam bundan daha iyi olur mu?
- 6528 Bir süre sonra ömrünün sonlarına geldi, her anını Hac ve Umre görürdü.
- [260b] 6529 Bahtın baki olmadığını bilirdi, devlet gider, canda onun ayrılığı kalır.
- 6530 Cihanın en sonunda onu yutacağını anlardı, cihan onu yemeden önce o cihanı yedi.

²⁹⁰⁵ Bk. 704. Beytin dipnotu.

- 6531 Ey Allah'ım, âlemde tapınılan sensin; her şey mevcut olmasa da sen mevcutsun.
- 6532 Her adalet senden dolayı hepsinindir, bütün arzular senden dolayı kolaylıkla olur.
- 6533 Şeyhi'ye de can muradı, (Şeyhî'nin) bütün arzularına Sultan Murad'ı (aynı zamanda sultanın muradı) ulaşır.
- 6534 Nitekim Hüsrev'e arzusunu verdin, ona Şîrîn gibi sevgili verdin.
- 6535 Devlet, taht ve murat verince, ey (kerem sahibi) Allah'ım, bağışımı sonsuz et!
- 6536 Her nimetin Hak tarafından seçilmiş olsa da, hepsinden de daha iyisi ömür, din ve mülktür.
- 6537 Ey tek ve kudret sahibi Allah, Ona bol miktarda mal, din ve çok ömür ver!

Sorulara giriş

- 6538 Ey beden menziline canı takip eden, gel! O tuttuğun yollar tehlikeli yerlerdir, dikkat et!
- 6539 Heves, hırs ve şeytan hırsızdır; acaba gafil yatan can kurtulur mu?
- [261a] 6540 Yolu Hindistan seferi olanın düşü Mekke'ye ulaşmaktır.
- 6541 Hilekâr çoktur, sakın aldanma! Pek çok "lâ-havle"²⁹⁰⁶ diyenler İblis'in tâ kendileridir.
- 6542 Yazı yazma dünyasını kendine yol edinen, pek çok yalan dolanla dolu olana kolayca hayran olur mu?
- 6543 Yol kılıçtan keskin, kıldan incedir; ona şüphe yok ki kuruntu karanlığında yürünmez!
- 6544 Yol hazırlığını gönülden yaparsan, hikmet kandilini kesinlik ve doğruluk nurunda yak!
- 6545 Salahı arttır; şeriati yoluna koy; ilim ve amel kanadını iki yanına al.
- 6546 Nefis terbiyesi atının hızlı süvarisi ol, bela ve gam yolunda yaşamaya devam et!
- 6547 Dünya varlığını ilk basamakta bırak; ikinci seferde nefisini terk et!
- 6548 Böylelikle bir lütfun nurundan doğru yol bulunsun, son başlangıçta aşikar olsun.
- 6549 Bedenden ayrılmak ruha kavuşmaktır, ebedi yol fânilikte açık olur.

²⁹⁰⁶ "Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm" (Güç ve kuvvet ancak yüce ve büyük Allah'ındır).

- 6550 Bağını sıkılaştırınca bir Şey elde edemedin; kemeri ve bağı kesince kavuştun!
- 6551 Gel Şimdi imalı anlatımının diğer manasını yorumla! Bu özetin biraz ayrıntısını anlat!
- 6552 Perviz'e mecali açıkla, bütün vaziyetleri tatlılıkla söyle!
- [261b] 6553 Sultan birkaç gün bu fâni evde sefa ve yiyip içerek zamanını geçirdi.
- 6554 Bazen sarı tahtada tavla oynardı, bazen de Şebdiz'le mertlik taslardı.
- 6555 Baribed, Şahı her zaman dinleyip bazen Şîrîn'le kucaklaşırdı.
- 6556 Bu taht, Baribed, Şîrîn ve Şebdiz; Perviz, bu dördünü bir arada gördü.
- 6557 Noşın-revan'dan işaret olan, geçmişte gördüğü rüya, gönlüne düşer (aklına gelir).
- 6558 Devletinin sona yaklaştığını sezer; eksilme ve yok olma yakındır.
- 6559 Çünkü bu bağdaki akıllı olanlar Şunu bilir ki her baharın bir sonbaharı vardır.
- 6560 Hilal, dolunay olmaya doğru artınca, dolunay da eksilmeye meyleder.
- 6561 Gün sona doğru yaklaşınca, tamamlanır, ancak bu aynı zamanda günün yok olmasıdır.
- 6562 Bu toprağı ve suyu ne oluşturursa oluştursun, fânilik ateşinden harap olmuştur.
- 6563 Şah, bu düşüncenin rengine boyanmışken, karada ak görüp âh çeker.
- 6564 Bu, adı kara haberci olan bir aktır. Ömür harcı onunla karışmaz.
- 6565 Sakalının yeşilliginde beyazlığı gördü, yaşam bağı gözlerine kıl oldu.
- [262a] 6566 Bu vardan yoka doğru giden yol bir kıl gibidir, bil! Söze ne gerek var, ak kıl bizzat (gelir).
- 6567 Siyah yüzde beyaz kılı bulunca akıllı olan bir kıl kadar bile ömre ümit bağlamaz.
- 6568 Bağın havası güzel ve iç açıcı olur, gelişen ruh ne kadar nem alır.
- 6569 Çimenlikte kuru rüzgâr esince, misk tozunu kara toprağa say!
- 6570 Saçın, misk ve amber olursa sevinme! Değerimen, yüz kâfurunu çabucak yapar (öğütür).
- 6571 Değerimenden sevgiliye ait toz konunca o toz, insan silkinince gider.
- 6572 Bu cansız felek nasıl bir değerimendir ki saçtığı toz yüz suyla bile yıkanmaz!
- 6573 Yiğitlik, karışıklık ve kötülüktür, başta sevdadır; kavgayla doludur, ondan sonrası da gûnahtır.
- 6574 Büyüklük, yiğitten kavgayı alır, sevdayı baştan alıp seli sürer.
- 6575 Bir pîre yiğit der, bu nasıl iştir? Yâr, yaşlanınca benden kaçacaktır.

- 6576 Dosta dedi ki o kaygıyı canından çıkar; çünkü sen bizzat yaşlanırsan, ondan kaçarsın.
- 6577 Çünkü çocuk yaşlanacaktır. Genç ile yaşlı soğuk havada ikisi de karla aynı seviyededir.
- 6578 Pamuksu kefenin kulak verdiği gibi, kulaktaki pamuk ölü selâsını (sen de) işit!
- [262b] 6579 Hüsrev çimenliğinin yasemin bahçesi olduğunu, yaseminin menekşe rengine ağladığını görünce,
- 6580 Yazık, ölüm alameti, fânîlik ve yok olma ilinin armağanı geldi.
- 6581 Yazın kışı, devrin dönüşü geldi; gündüzün gecesi, günün bozulması olur.
- 6582 Cihan hallerini düşünüp şaşkınlık denizi onu biraz boğdu.

Hüsrev'in Bozorgümid'e yüce yaradan hakkında soru sorması

- 6583 Bütün çarelerden ümidini kesince, Bozorgümid'i çağırttı.
- 6584 Dedi ki ey hikmet ve faziletle donatılmış, bugün âlemde ilimle uğraşmaktasın.
- 6585 Cehaletin sıkıntısından gönlüm yorulmuştur; eğer şeref ilim ise, ben hor ve mahcubum.
- 6586 Karanlık gönlümün gözüne nur ver; böylelikle can yüzü o nurla sevinsin.
- 6587 Beni dünyada neler olup bittiğinden yeryüzünün durması, dünyanın hareketinden haberdar et!
- 6588 Bu birkaç şeyi düşünerek ağlamaktayım; zihnim dağınık, aklım başımdan gitmiştir.
- 6589 Biri şu ki önceleri Hakk'ı bilmezdim; bu düğümün nasıl olacağını çöz!
- 6590 Onun varlığının vacip olduğunu işitirim; bütün tanıdıkların secdeleri onadır.
- [263a] 6591 Ancak aklım hor ve aşağılık kaldı; o tertemiz nur ne olduğunu bilemez.
- 6592 Bana o Hakk'ı, tarikattekillerin onu nasıl bildiğini dosdoğru açıkla.

Bozorgümid'in cevap vermesi

- 6593 Bilge dedi ki ey âlemin sultanı, cihan beden, âlemin canı da zatındır.
- 6594 Bu ilme akıl, fikir ve idrak yetişmez; kılı binlerce kez yarsalar da şüphe duyulmaz.
- 6595 Binlerce âlim, bilgili ve idrak sahibi kimseler her tarafta "biz seni tanımadık"²⁹⁰⁷ diye çağırır.

²⁹⁰⁷ bk. 87. beytin dipnotu.

- 6596 Yeni eskiyi nasıl anlasın? Geçici olan kalıcı olanı etraflıca anlayabilir mi?
- 6597 Bilge, bilinmeyeni açıkça ortaya koyduğunda, zıddıyla ya da benzeriyle konuyu aydınlatır.
- 6598 Allah'ın zıttı ve benzeri olmadığı için, o her şeyin sahibi olan Allah dosdoğru bilinebilir mi?
- 6599 Hal böyleyken bu ünsü²⁹⁰⁸ gör diye buyurur ki ini ve cini bilmek için yarattım.
- 6600 Kimse bir iş için bilmem deyip durmasın, gücü yettiğince tereddüt etmeden çabalasın!
- 6601 O tertemiz inananlar der ki kulun idrak etmedeki âcizliğini anlamak âcizliktir.
- 6602 Zâtının ilmi aklı hayretler içinde bırakınca, akıl selamet nurunu onun sıfatıyla bulur.
- [263b] 6603 Olumlu ve olumsuz vasıfları, güzel yüzüne hürmet için naatları bilsin.
- 6604 Sonra işin âlimine baksın, (baktığı) her işte pek gayretliyi (Allah'ı) görsün.
- 6605 Bilsin ki âlemin tahtasında yazı yazılırsa tasvir ve nakış o olur.
- 6606 Her şey ondandır, onundur; dalgası çok olsa da denizin bir olduğunu bil!
- 6607 Ey Hak'ı arayan, gel, doğru olmayan sözü kes! Doğruyu söyle; çünkü Hak doğruyu mutlaka bilir!

Hüsrev'in ilk yaratılan hakkında soru sorması

- 6608 Hüsrev yine sorar: Ey hikmet pîri, canına rahmet, canımı uyardın!
- 6609 Bana önceki yaşamı anlat; ilk yaratılan nedir, açıkla!

Bilgenin cevap vermesi

- 6610 Bilge der ki ey şah bu ilmi de Allah'tan başka kimse bilemez!
- 6611 Kişi birkaç yıl yaşadığı (ömrü) bile şüphe etmekten geri duramaz.
- 6612 Bu binlerce yıldan önceydi; Hayy (ebedi ve hakiki hayat sahibi) ve Kayyum (varlığı hep devam eden) neyi yarattı? Bu yaratma kime malum oldu?
- 6613 Ama hikmet yüzündeki sırrı keşfeden, o perdeden şu kadar ses verir.
- [264a] 6614 Öyle ki orada diyar içinde yaşayanlarda, bu bütün kesretten hiçbir eser yoktu.

²⁹⁰⁸ **Üns:** Allah'ın tecellisine mazhar olan sûfilerin kalplerinde Allah'ın yüzünü müşâhade etmeleri ve hiçbir korku halinin kalmadığı reca (ümit) ve bast halinden öte sahv (uyanıklık) içinde Hak ile huzurda bulunmaları durumudur.

6615 Âlemin o Vâcid'i (istediğini her zaman bulan) ve Kahhar'ı (şirk koşanları kahreden), Âlim (her şeyi bilen), Kâdir (her şeye gücü yeten), yüce Hallâk (her şeyi yaratan) vardı.

Akl-ı küll'ün (bütünlüklü akıl) tavsifi

- 6616 Aracısız ilk önce yarattığı nurlu bir cevherdir; adı akıldır.
- 6617 Cihana ve cana maksadın aslı odur; bütün var olanlar onun varlığıyla olmuştur.
- 6618 Ebed ona taht ve ezel mülkü tac olmuştur; bütün halk ona, o da Allah'a muhtaçtır.
- 6619 ilahiler kitabının yazısına kalemdir, melekler ordusu üzerine bayraktır.
- 6620 Ona kimi melekler “yüce ruh” (ilk yaratılan ruh Muhammed *a.m*) derler, kimileri de kerem sahibi, Allah'a en yakın melektir, derler.
- 6621 Şeyhler, mana insanını çağırırlar; onun nefesine İsa'nın *a.m* dirilten nefesini okurlar.
- 6622 Bilgenin adı ona akl-ı külldür (ilk yaratılan nur); hangi kavmin ülkesi dense ona uzanır.
- 6623 Dini ebedi olacak bir kavim gelecek; o cevhere Muhammed nuru diyecek.
- 6624 Peygamberlere vahiy ve ilham ulaştırır; evliyalara lütuf nurlarından verir.
- 6625 Yüce Allah, ona üç yer verdi; biri en şerefli olmak, biri ortada olmak, diğeri de en aşağı olmak.
- [264b] 6626 Ey Allah'ım, “en şerefli olma” özelliği, hem herkesten daha yakın hem de en tanıdık olmaktır.
- 6627 Ortada olma, kendini bilmektir. En özel olan da kendini “imkân”²⁹⁰⁹ bilmektir.
- 6628 Yaratan, büyüklerden ikinci akılı yarattı ve onun aşağılığından dokuz feleği yarattı.

Nefs-i küll'ün (bütünlüklü nefis) tavsifi hakkında

- 6629 Kendini bildiği için bir cevheri tertemiz yarattı; bundan dolayı idrak sahibi insanlar ona nefs-i küll derler.
- 6630 Bu şahın haysiyeti de yücedir; aklın hitabı her zaman onadır.
- 6631 Gökleri hareket ettiren ve idare eden odur; nüfusu bir buyruğuyla oluşturdu.

²⁹⁰⁹ İmkan: varlığı ve yokluğu zaruri olmama, var olması veya yok olması câiz olma.

- 6632 Bedeni, bedene ait her türlü özellikten arındırılmıştır; nasip, sınır ve yer-yön hususunda her şeyden arındırılmış yaratılıştadır.
- 6633 Atlas felek iradeyi ondan alır; kubbe kemeri onunla hayat bulur.
- 6634 O, kulaksız işiten ve dilsiz güzel söz söyleyendir; yüce gönüllere İsa *a.m* nefesidir.
- 6635 Kulağı akla, dili cihanadır; o ortalıkta tercümana benzer.
- 6636 Hakk'ın akla vahiy ve ilham olarak yaptığı her şeyi o alıp halka ihsan ve bağış olarak verir.
- 6637 Bütün alimler, takva sahipleri ve kullar, ayaksız koşturup ondan irşad (Hak yolunu göstermesini) ister.
- [265a] 6638 Âlemdelikler, onun önünde diz çökmüştür; bunlar öğretenlerdir, diğerleri öğretilenlerdir.
- 6639 Kimine ilim ve faziletleri öğretti, kimine sanatların aslını anlattı.
- 6640 Konuşan ruhlar ondan gelmiştir; iradeler ve büyüme dirilerde ve ağaçlardadır.
- 6641 Deniz odur, geriye kalanlar damlalardır; sedef denilen şey ondan oluşan damlaların inci olmasıyla olur.
- 6642 Bunun da şaha açıklaması uzundur; gökyüzü ve yeryüzü görünenden daha fazladır.

Hüsrev'in tüm yaratılanlar hakkında soru sorması

- 6643 Hüsrev dedi ki ey sırlara vâkıf olan, sözün incidir, zihnin ise inci saçandır.
- 6644 Bilirsin; tüm yaratılanların Hak tarafından nasıl meydana getirildiği ve düzenlendiği bellidir.
- 6645 Felekteki gök cisimleri niçin sürekli dönerler? Bu toprağın merkezi neden ayaktadır?
- 6646 Yıldızlar onun zâtından ötürü mü böyle yürürler ya da bineklere binici olurlar mı?
- 6647 Seyitlik gökyüzüne bunların mıdır? Hayır ve saadet bunlardan mı gelir?
- 6648 Her yıldızın bir cihan olduğunu, tek başına bir yeryüzü ve gökyüzü olduğunu işitirim.

Bilgenin Hüsrev'e cevap vermesi

- [265b] 6649 Bilge der ki biz de çok kez işittik ki bu talep edilen şeyin ikna edici bir delili yok.

- 6650 Yaratılışlardan daha yüce olan âlemlerdir; onun halinin nasıl olduğunu (kendisine soru sorulamayan) Allah bilir.
- 6651 Bir kişi aydınlığı içinden dışına vuran bir sırça saray görse,
- 6652 dışarıdan bakıp içinin nasıl olduğunu söylese, içini görünce söylediği sözlerin çoğundan utanır.
- 6653 Kapalı saray olan gökyüzü budur; dışından içini tahmin etmek şüphedir.
- 6654 O, insan aklı için yol olmamıştır; çünkü o cihanın icadının sırlarını bilir.
- 6655 Cihanı nasıl yarattığı bilinseydi, onu aklın kavrayacağı şekilde yarattırdı.
- 6656 Ancak o yol için akıl harcayanlar (akıl yürütenler, düşünenler), bu şekilde zikirle rivayet ettiler:
- 6657 Akıl yapabileceklerinden haberdar olduğunda, Allah “heyula”yı sınırları belirleyen yaptı.
- 6658 Basit nuru gözle görülür hale getirip ilk önce çepeçevre kuşatan feleği yarattı.
- 6659 Bütün cisimleri ve cansız cisimleri kapsar, rivayet eden hiç kimse görünenin ötesini bilemez.
- 6660 Onu kimi en yüksek kimi de en uzak diye adlandırır ve bazı bilginler de ona tam olan (bütün) beden derler.
- 6661 Bir adı atlas felek, diğer adı sınırları belirleyendir; ilahını hem mukaddes sayan hem de onu yüceltendir.
- [266a] 6662 Bütün yerleri ve sınırları kuşatıp kainata merkez tayin eder.
- 6663 Cisimler âleminin bir sonu var mı diye sorarsan, başlangıç ondandır, son da onadır.
- 6664 Belki bütün yaratılmış olanlara baksan, çöldeki halka ona ölçü olur.
- 6665 Şeriat dili ona yüce gök der, büyüklüğüne insan aklı ermez.

El-buruc (burçlar) feleğinin tavsifi hakkında

- 6666 Sonra ikinci olarak aklın üç tarafı zâtı yaratılınca bilindi.
- 6667 İkincisinden akıl ve nefes ortaya çıktı, sekizinci felek de üçüncüsünden belli oldu.
- 6668 Onun bir adı “çarh-ı sevabit (duran yıldızlar)”dır; diğer adı o da hareket etmeyen, duran “mükevkeb (yıldızlarla donatılmış)”tır.
- 6669 O bazen zâtu'l-buruc olarak adlandırılır, bazen de ilham sahipleri ona “kürsî (dokuzuncu felek)” derler.
- 6670 Üstat onu on iki lütuf edip her lütfu bir burc ile yad eder.

- 6671 Yine her burçta bir talih yıldızının şekline göre adı meydana gelir.
- 6672 Onun meydanında yıldızlar sayılamaz, pek çok akıllı onda kayboldu.
- 6673 Ancak gözlemciler, bin yirmi gök cisminin yakınlığını gök bilimci yıldız yorumcuları bulmuş.
- [266b] 6674 Hak üçüncü akıldan dördüncü akılı, nefsi ve yedinci feleği yarattı.
- 6675 Bu düzenlemeyle dokuz felek on akıl oldu; gidilecek yollar çoktur, ama en doğru anlatış budur.

Yedi gezegen, burçlar ve feleklerin hareketi hakkında

- 6676 Yedi felek üzerine hâkim yedi gezegen, o on iki burcun etrafında dönerler.
- 6677 Yedisinin elinde yedi kıta vardır; Mâlik (her şeyin sahibi Allah), mülkü (kâinatı) bunlara teslim etti.
- 6678 Yedinci gezegende Satürn ışığıdır ve onun evi Oğlak burcu ve Kova burcudur.
- 6679 Biri feleğe hâkim olsa da, bütün dünyaya uğursuzluk ondan gelir.
- 6680 Altıncıda yücelik Jüpiter'indir. Cihan pazarına saadet saçar.
- 6681 İlimler faziletle feleğe hükmederler, çünkü adının Yay burcu ve Balık burcu olmasına razıdır.
- 6682 Mars beşinci göğe yerleşti; Koç burcu ve Akrep burcu onun kontrolü altındadır.
- 6683 Adı Mars gezegeni olsa tuhaf mı? Çünkü kan dökücü, zalim ve cesurdur.
- 6684 Dördüncüde nur çeşmesi olan Güneş vardır ki zamane âlemi güzelleştirdi.
- 6685 Her tan vaktinde zenci ordusuna (zifiri karanlığa) kılıç sallar; şah olduğu için bineği Aslan (burcu) oldu.
- [267a] 6686 Üçüncü felekte Venüs saz düzüp felekler meclisine dost oldu.
- 6687 Boğa burcu, kötülüğü olmayan bir rakkase kadın gibi olduğu için; ganimeti teraziyle (ölçülü bir şekilde) / Terazi burcu ile aldı.
- 6688 Merkür, ikinci feleğe katiplik edip İkizler burcu ve Başak burcunu yönetir.
- 6689 Mutluluğu görünce mutlulukla yardım eder, uğursuzu bulunca uğursuzla iş yapar.
- 6690 Ay, önceki feleğin hükümdarıdır; yıldızlar şahı güneş, o da veziridir.
- 6691 Eşek, ancak kavgayla yürüse de, hepsinden daha çabuk ve koşarak yürür.
- 6692 Venüs'ün otuz yılda döndüğünü Güneş bir yılda dolandır.

- 6693 Ay, bir ayda onun etrafında dönüşünü tamamlar; işin içinde olduğundan beri bu pergel böyledir.
- 6694 Ama yüce felek bir gece ve gündüzde hepsini döndürüp kendisi de döner.
- 6695 Bil ki zaman, bu cümbüşün miktarıdır; böylece saat, gün, hafta ve yıl oluşur.
- 6696 Yıldız suda Balık burcu gibi değildir; yüzündeki kaş gibi dümdüzdür, anla!
- 6697 Felek döndükçe onunla birlikte yıldız da döner; binek dolaşınca binen de dolaşır.
- 6698 Feleklerin hareketinin iki tane adı vardır: Biri kasrî, diğeri irâdî`dir.
- [267b] 6699 Kasrî şudur: Dokuzuncu bir kez dönünce engelsiz ve mânisiz hepsini döndürür.
- 6700 İrâdî şudur: her biri ten verip her gün belli bir devri dönerler.
- 6701 Değirmen taşı üzerindeki bir karınca, o dönünce tam tersi yönünde dönse,
- 6702 o karıncayı döndürse de karınca az çok yol alır.
- 6703 Feleklerin örneği çevresi oranındadır. Davranışı ve sözü anlarsan odur.
- 6704 Bunları akılsız ve cansız cisimler sanma; çünkü hepsi canlıdır, akıllı ve iradelidir.
- 6705 O akıllı insan gibidir; akıllı ne demek, belki de her işinde mükemmeldir.
- 6706 İsteyerek yaptıkları bu cümbüşten her birinin belli bir adı vardır.
- 6707 O yöneliş bu cihana değildir, yüce akıllara benzemeye çalışmaktır.
- 6708 Şerefli kimsenin isteği kıymetsiz olmaz, hoş olanın kaba olana meyli yoktur.
- 6709 Aşığın maşuku istediği gibi, âşık istediğine kavuşmayı dilesin.
- 6710 Bunlar şevkle toplanır, Hak aşkıyla sema dönerler.
- 6711 Sübhan`ın (bütün kusur ve noksanlardan uzak olan Allah) emri bunlara ulaşınca, bunlar fermana isyan etmediler.
- [268a] 6712 Feleğin durumu hakkında bu kadar söz kâfidir, kalanı şüphe, kuruntu ve kararsızlıktır.

Hüsrev`in dokuzuncular hakkında soru sorması

- 6713 Hüsrev dedi ki ey Allah`ın pîri, sözün cana aydınlık bahşeder.
- 6714 Ey dost, beni birazcık mutlu ettin; “esir” cevherinin ilminden haberdar ettin.
- 6715 Tabiatla ilgili konuşmaya başla; atalarımı anlattın, şimdi de senden sonra gelen soyundan bahset!
- 6716 Unsurların esaslarını, felekten sonra nasıl ortaya çıktıklarını açıkla!

- 6717 Ateş, rüzgâr ve toprak birbirlerine zıt olan şeylerdir; nasıl bir araya geldiler ve bunca çocukları doğdu?
- 6718 Bilge der ki bu ilmi de gerçek anlamda sadece Allah bilir.
- 6719 Göklerin anahtarları onun elinde oluşu için, gök cisimleri ona tâbi ve onun kuludur.
- 6720 Bu şekilde dört düşmanı bir araya getirip düzenler; böylece bunca binlerce düzenin ortaya konusu doğar.
- 6721 Eflatun (Platon) bu hikmette şaşkın ve hayret içinde kalmıştır; nefis ile can nasıl birleşmiştir?
- 6722 Bütün çevik ve akıllı filozoflar sebeplerini açıklayarak bu denli söyler.
- 6723 Ve onuncu aklın adı akl-ı fa'aldir; unsurlar âleminden çok çalışan olmuştur.
- [268b] 6724 Yaratılışlar ondan dolayı öyle tertemizdir; öyle ki ilk varlık için gök cisimleri ve feleklerdir
- 6725 Ondan sonra kudretli yaratıcı (Allah) hepsinden önce unsurların "heyula"sını (ilk cevher) yarattı.
- 6726 Ona bu dört suret lazım oldu; onun için çalışanlar, ateş, su, rüzgâr ve topraktır.
- 6727 "Heyula" (ilk cevher) her birini kabul etti; biri gitse, diğeri onun yerine gelir.
- 6728 Eğer var olma ve yok olmayı işittiyeş, adı birbirine dönme halidir.
- 6729 Esasların kaynakları bu dördünden meydana geldi; cisimlerin âleminin sonu yoktur.
- 6730 Ateşin tabiatı sıcak ve kurudur; bundan dolayı ulaştığını yakar kurutur.
- 6731 Havanın tabiatını sorarsan sıcak ve tazedir; ateş ve suyun ortası, durduğu yerdir.
- 6732 Ey birader, onun altında soğuk ve de ıslak olan sudur; göreceli olarak ağır olur.
- 6733 Hayy (ebedi hayat sahibi Allah) ve Kâdir (kudretli Allah) şuna hüküm verdi ki dünya yeryüzünde hiç uçmasın!
- 6734 Hepsinden daha aşağıdaki yer kuru ve de soğuktur; o temiz yaradılışlı ağır ve sıkıcı okur.
- 6735 Bunlardan gelen derece de onundur; ancak âlemin merkezi onundur.
- 6736 Bu dört esas ile bu dokuz feleğin hepsini birbirinden tertemiz eder.
- [269a] 6737 Merkezin çevresinin ortası şu an doludur; yaratmada hiç boşluk yoktur.
- 6738 Ey şah, bunların sınırlarını sorma; tamamını Allah'tan başka kimse bilemez!
- 6739 Onların yaratılması tamamlanınca o toprak, suyuyla sallanmış.

- 6740 Sonra en iyisini anlayana kadar geri dönüp yükseldi.
- 6741 İnerken şeref burcunda yorulunca; uğurlu yıldızlar ve onların sapması tam tersi yönde oldu.
- 6742 Sonra Allah'ın hikmetinin gereği ulaştı; yerin dörtte biri su ile ansızın açıldı.
- 6743 Ve hayvanlar ve bitkiler ortaya çıktı; o içinde bulunulan çeyrek halka mesken olur.
- 6744 Kâdir (kudretli Allah), Sâni'nin (yaratan) yarattı; daha sonra unsurlar birbiriyle uyumlu bir şekilde hareket etti.
- 6745 Ufak parçalar yaratılış olmak için yani fayda etmek için bir araya toplandı.
- 6746 Sıcaklık ve soğukluk işi yapan oldu; rutubet ve kuruluk bunu kabul etti.
- 6747 Ağırılık ve hafiflik; dağıtmak tutmak ve soğutma ile yanma birbirinden oluştu.
- 6748 Birbirlerinin şiddetini kırdılar; galibin kuvvetini zayıflattı.
- [269b] 6749 İş ve işten sonraki etki tamamlanınca, bu hale bir orta hal gelir.
- 6750 Bilge, o ortaya çıkana mizaç der; doğru yolda olanlar da onu "kemal" diye adlandırır.
- 6751 Bu oluşumun sonu yoktur; ayrıca ayrıştırmanın da sonu yoktur.
- 6752 Ancak onlar üç çeşit oldular; insanlar ona "mevalid-i selase" (bitki, hayvan ve maden alemi) derler.
- 6753 Birincisini madenler, ikincisini bitkiler, üçüncüsünü de insanlar ve hayvanlar olarak yarattı.
- 6754 Tahtında türlü türlü olan her birini, pek çok şahısları ve sınıfları meydana getirdi.
- 6755 Ve eğer ayrıştırma bu şekilde sayılırsa, ömür için sayılar sayılmaz olursa,
- 6756 Hak, bunların her birini üç mertebeye bölerek, mükemmel bir ihtişam ile yarattı.
- 6757 Biri aşağı, biri mükemmel biri de orta derecededir, iyi dinle; çünkü tek tek açıklanmaktadır.
- 6758 Kimi maden ve kaya kimi kum ve çakıldır; ortadaki kal madeni, gümüş ve bakırdır.
- 6759 Kemalinde altın, lâl ile yakut; ruh ve kalbe kuvvet ve uğur olurlar.
- 6760 Bitkilerin en küçüğü ottur, o tohumla değil de yaş yerden biter.
- 6761 Ortancası elma ve şeftali ağacıdır; kimi tatlı kimi acı olur.
- [270a] 6762 Bu türün en iyisini sorarsan, kâmil insanlar ona hurma ağacı demişlerdir.

- 6763 Ve canlıların pek çok meziyeti vardır; yemişi olmayan bu ağaç da bir tanesidir.
- 6764 Erkeğinden her bir dişinin yumurtalığına nasıl ulaşır?
- 6765 Birinin başına bir felaket gelse, gövdesi kurur, takatsiz kalır.
- 6766 Orada ortaya çıkan bir kadın varsa, o (erkek) işi varmış gibi ona meyleder.
- 6767 Onun bir meziyetini daha söylemişler; öyle ki akıllı insan işitince hayrete düşer.
- 6768 Şöyle ki biri birine yâr olur, öyle meyleder.
- 6769 Başka ağacı dost edinmiş gibi yemiş vermez, meğer bundan dolayı utanır.
- 6770 Aşk ve sevgi meziyetini tutar; bu ağaçta o keramet çoktur.
- 6771 O hayvandan bile daha âciz kalmıştı; çünkü (hayvan bile) yerini bırakıp başka yere gitmez.
- 6772 Şeriat dili bu yüzden işe karışıp bu ağaç için hurma ağacının en cömerdi demiştir.
- 6773 Hayvanların değersiz böcek ve sinektir; çalı çırpı gibi ölür giderler.
- 6774 Ortancası yabani hayvanlar ve dağdaki kuşlardır; insan topluluğu ona yakın değildir.
- [270b] 6775 Terbiye edilmiş it doğan gibi eğitilidir; nitekim eğitilmiş insanla dost ve arkadaş olur.
- 6776 Bunlardan (şunu) anla! Yol yordam öğrenmeden kim neyi görse yol öğrenmek ister.
- 6777 Gördüğü durumu gerçekleştirmek ister; onun gorili maymun gibidir.
- 6778 Bu insan kendi âlemine yakın olur, onun bütünü insanın çok azına benzer.
- 6779 Bu ortadaki derecelerin sınırı yoktur; öyle ki düşünen türlü tuhafıklar bulur.
- 6780 Mizaca doğru ölçülülük olmaz; bunu anlamayan için uygun olmaz.
- 6781 Yani unsurlarla beraber olsun, vasıflarının kıymeti eş olsun.
- 6782 Birisi eksilterek engel olmasa, her birisi aslına döner.
- 6783 Tutunmaz ve bağılılık gider; cisimleri birbirlerinden ayrılmış olarak bulur.
- 6784 Kim yapacak olsa mekânı yapmazdı; kim söyleyecek olsa bundan başka fani olmasaydı der.
- 6785 Uygun ölçülülük olunca kısmet de yüce ve iyi olur.
- 6786 Doğru ölçülülük yaklaştıkça, kamil insanın mizacı da oluşmuş olur.
- 6787 Sonra nefis ve ruha kabiliyet, türlü türlü fetihlere de feyiz verici şeylerden bulur.

- [271a] 6788 Bitkiler ölçülülüğe ondan yakındır; çünkü pek çok nefis ona havale olur.
- 6789 Adı, namı, onu sergileyenden ortaya çıkmıştır. Zaten biri birine benzetilerek yaratılır.
- 6790 Bu üç nefis bedenle birlikte irade ve hareket layıkıyla ondadır.
- 6791 Bu bölümü ayrıntılı şekilde öğrenmek isteyen için hikmet kitabı okuması gerekir.
- 6792 Âlem bu üç şeyden meydana geldiği için, insanın yaratılması vücuda yakın oldu.
- 6793 Cihanda çok topluluklar hüküm sürdüler; kimi hayvan kimi can oğlu candı.
- 6794 Bundan dolayı alın yazısı şöyle emretti: İnsanın kulluğunu her şeyden sonraya bıraktı.
- 6795 Bu devletin hükmüne şah o olduğu için, bu görünen guruh ve dergah onundur.
- 6796 Evin binasının bütün düzeninin, süslemesinin ve temellerinin tam tamına olması gerekir.
- 6797 Böylelikle şah orada izzetle oturur; devletine hükmü hikmetle verir.
- 6798 Sonra yere ve göğe Hallak'ın (yaratıcı) emri ulaştı; ufuklar Allah zikriyle doldu.
- 6799 Bu bütün işler cihan için şartlardır; amacın bütün cihana ulaşması gerekir.
- 6800 Yaratılmışlar inci gibi dizilmelidir; böylece bütün bunlar orada düzenlensin.
- [271b] 6801 İki âlemde olan ne varsa, o gün hepsini toplar.
- 6802 Vasıtalar gelip son ön oldu; onunla bu ayrıntılı kısaltılmış kitap olur.
- 6803 Bu devlete şah ve halife odur; işten çıkarma, işe tayin etme ve her vazife onundur.
- 6804 Felekler bu haberle coştı, melekler çokça coşkunluğa kapıldılar.
- 6805 Habercinin suyu, toprağı ve güneşi nedir? Gelen mutlaka bunlardan dolayı fesatçı oldu.
- 6806 O Alım (her şeyi bilen Allah), Hayy (ebedi ve hakiki hayat sahibi) ve Kayyum (varlığı hep devam eden) buyurdu: Bilmedikleriniz bana malum olur.
- 6807 Garip olan şu ki onu yarattığımda sizin secde eden, onun secde edilen olması gerekir.
- 6808 Sonra yaratma, emirle tek bir şey haline geldi ve sonunda mizacına uygun oldu.
- 6809 Öyle ki hiçbir oluşum ölçülülükte ondan daha yakın değildir.
- 6810 O âlemin Hallak'ı (yaratıcı), kudret eliyle insanı aynı hamurdan yoğurdu.

- 6811 Akıllar, yıldızlar, felekler hareket eden oldular; böylece ruha konuşup düşünen, çalışkan akıl verdi.
- 6812 Gerçekte Hak ruha üfledi; böylece iki âlemi de fethetti.
- 6813 Melekler onu görüp kendilerinden geçtiler; hepsi varlık önünde secde ettiler.
- [272a] 6814 Meğerse lânet olası şeytan kibre kapıldı; ateşten olduğu için nuru görünce secde etmedi.
- 6815 En büyük insan olarak adlandırılan bu âlem, akıllar, nefis, cisim ve en büyük felektir.
- 6816 Bütün âlem bir avuç su ve çamurdan oluşmuştur; hepsi birleşince adı âlem oldu.
- 6817 Zihninde yıldızlarla felekler vardır; ruh ve melekler, akıllar ve nefstir.
- 6818 Bu dört unsur sanki dört esastır; (bunlar) safra, sevda, balgam ve kandır.
- 6819 Kemikler dağlar, ırmaklar damarlardır; beden yeryüzüdür, kıllar onun üzerinde ot gibi biterler.
- 6820 Ruhların kimi herkes tarafından beğenilen ruhlardır, kimi cimriye kimi kötüye benzer.
- 6821 Melek emindir ki emreden İblis daima hile yapar ve aldatır.
- 6822 Yırtıcı hayvanlar dört ayaklı hayvanlar meziyetinde oldu; bunları ortadan kaldıran ganimetler bulur.
- 6823 Âlemin bütün parçaları incelense, âlemde kat kat fazlasını bulur.
- 6824 Akıllı olan, mantıklı bir şekilde düşününce, nefsin ufuklara timsal olduğunu bilir.
- 6825 Ve eğer görünüşte ufuklar yüce olsa da, manada şerefli olan insandır.
- 6826 Zaten yıldızlar ve feleklere hiçbir yol yoktur ki onun derecesinden yukarı olsun.
- [272b] 6827 İnsana o kudreti Hak vermiştir; bu sayede gökyüzünün en üstüne sancak diker.
- 6828 Ama insanoğlunda kusurlu ve münasip mertebeler çoktur.
- 6829 Kişinin görünüşü birbirine benzese de, nitelikte sınırsız derecede farklılıklar vardır.
- 6830 Şu gruptakiler buna uygundur; hayvan gibi “*bal hum azaldır*”²⁹¹⁰ (hayvandan daha aşağıdadır)”.

²⁹¹⁰ 7. A’raf suresi 179: And olsun biz, cinler ve insanlardan, kalpleri olup da bunlarla anlamayan, gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen birçoklarını cehennem için var ettik. İşte bunlar hayvanlar gibi, ***hatta daha da aşağıdadırlar.*** İşte bunlar gafillerin ta kendileridir.

- 6831 Akıl ve idrak, insanı toprak gibi olan özelliğinden dolayı tertemiz edeceğini bilmemiştir.
- 6832 Bunlar, yıldızlar ve feleklerin âşık olduğu o cevheri kaybettiler.
- 6833 O himmetleri boğaz çatlağıdır, hayvandan daha ahlaksızdır dense, tuhaf mı?
- 6834 Emredici nefse sürekli yardım edip yaralı nefsi kırıp merhem sürerler.
- 6835 Beş on günlük eve gönül bağlayıp o sonsuz nimetleri terk ederler.
- 6836 Ne şevk ve marifet ne de zevk ve hikmet; ne iffet, ne diyanet ne de ibadet...
- 6837 Meyvesi boşalmış ağaç gibidir; farklılık kerpiç taşından kolay olur.
- 6838 Bundan dolayı bunların vücudu taşır; cehennem ateşinin yanıp tutuşması budur.
- 6839 Allah'ı bilmeme ve onun yolundan sapmanın utancı, onun canına türlü türlü azap edecektir.
- [273a] 6840 Ayrıca bunlar zaman zaman bundan da öte hâkirlikten haberdar olurlar.
- 6841 Bazen uykuda bazen uyanık olurlar; bazen iş sahibi bazen işsiz olurlar.
- 6842 Bazen beden evini inşa ederler, bazen de ruhun makamını yad ederler.
- 6843 Bunlar bazen nefis sahipleri olurlar; bazen ateş bazen de su bulurlar.
- 6844 Marifetten nefis hazzı alırken nefisle ilgili şeyler için bedene uyarlar.
- 6845 Bu cihandan o cihana varınca ziyan olmaktan kaçamazlar.
- 6846 Nefsinin esiri olan kötü yaratılıştaki kalınca Hak zikri gelip onun yardımcısı olur.
- 6847 Zulümlerden onun boynuna yük binince bazı iyilikler gelip onu hafifletir.
- 6848 Ne kadar çok kötü huyluluğu yol tuttuysa da onun kahrını görür, sonra saadete ulaşır.
- 6849 Ama o vakit gönül ehli katında fazla ya da az gafletle geçti.
- 6850 Kerim'in (lütfu bol olan Allah) merhamet etmesi için yalvararak onu büyük bir hüsrân olarak görürler.

Kitabın yazarının (Şeyhî) vefatı ve kitabın Beyazid bin Mustafa tarafından tamamlanması

- [273b] 6851 Ey bilgi kadehini içenler, bu hikmet incilerine kulak verenler, bilin!
- 6852 Size bir acıklı hikaye anlatayım; öyle bir hikaye ki ondan herkes kendine bir pay çıkarır.
- 6853 Bu rivayetin nasıl olduğunu işittik; bu yüzden bu hikaye meydana geldi.

- 6854 Allah buyruğu Hakk'ın çizdiği kader ve padişah emri o zaman geldi.
- 6855 Ey cevher satan ve kanaatkar adam, gitme vaktidir, dükkanı topla!
- 6856 Eğer bu cevher yatağına ulaşmak istersen, elbette canını vermeye kıyman gerekir.
- 6857 Eğer dostu görmek istersen, bu parlak toprağı gözden çıkar!
- 6858 Hal ve tavır diline arkadaş olayım dersin, konuşma dilinden bahsetme!
- 6859 Can devletinin kurulmasını istersen, ten ülkesini bırak rüzgâr elinden alsın.
- 6860 Ne çok söz ve gazel, ne çok nağmeli söz; ne çok sonu gelmez arzu, ne çok konuşma!
- 6861 Nasıl bir fikir, düşünce ve plan; nasıl bir şiir, yazı ve ifade?
- 6862 Ne kadar da çok geçmiş sözleri ezberlersin? Geleceğin nasıl olacağını bilmen gerekir!
- 6863 Hikmetinden konuşursun; böylelikle bu akıl mumunun kılavuzu olur.
- [274a] 6864 Benim kendi hikmetimi dil anlatmaya yetmez, sen anlatırsan bu benzersiz olur.
- 6865 Nizami bu sözü söylemediğı için, ahenge dikkat edeceksen sen de söyleme!
- 6866 Ve hikmet müminin kaybettiğı şey oldu; sırrı kim bulsa başkasına söylemez!
- 6867 Eğer anlamadıysan bu bölümü bırak! ve eğer anladıysan o kitabı açma!
- 6868 Sen bu sırrın açığa çıkmasını istersin; böylece her cahil ve bilgili onu alıp çiğner.
- 6869 Bazen kâinattaki esir cevherinin ilmine arkadaş olursun, bazen de tabiatla ilgili şeylerden bahsedersin.
- 6870 Bazen yıldızları yorumlarsın bazen de çok parlak yıldızlardan müjde umarsın.
- 6871 Bazen feleklerin dönüşünün işini gücünü, bazen de bu toprağın merkezinin sabitliğini,
- 6872 bazen gökyüzünün sınırları belirleyen olduğunu, bütün şeylerin mucidi olduğunu (yorumlarsın).
- 6873 Yedi gezegen, on iki burç dolaşmaktadır; nasıl yaptı da bu dört esas oluştu?
- 6874 Bu dört esastan üç oğlan meydana geldi; önce ve sonra nasıl ortaya çıktı?
- 6875 Bunları açıklamak istersin; birini söyleyip binini bırakırsın.
- 6876 Bu ilmimin denizinin ucu yoktur; yüzme bilmeyen kişi hiç olmazsa girmesin.
- [274b] 6877 Herkese sadece az bir miktar verildi, bu az şeyle sırrın keşfedilmesini istersin.

- 6878 Topraktan olan beden, tertemiz canı nereden bilsin? Çünkü topraktan olan yine toprağın halini bilir.
- 6879 Can denilen binekle felekler gezilir; toprak seti şehre bırak ki sen tertemiz olasın.
- 6880 En sonunda bu arzu ve hevesten geç; can kuşunu toprak kafesten uçur.
- 6881 Bu söz bilinmeyen bir tercümandan gelince Şeyhî'nin ruhu candan çıkıp gitti.
- 6882 Bu fani evden eşyalarını ayırdı, sonsuzluk evinde tahtını kurdu.
- 6883 Kendisine zindan ve zincirin ten olduğunu gördü, kurtuluşuna canı gönülden sevinir.
- 6884 Bu karanlık kuyudan kurtulup cennetlik nur olsa yeridir.
- 6885 Zıtlar kahrından kurtuluşa erip sonsuz hayatı sefa içinde geçirir.
- 6886 Ruhü Hak etrafında gezinip her bir nefeste bin fethi bulur.
- 6887 Bu dünya ona da kahr çektirdi, sevgisini uçurdu ve zehir içirdi.
- 6888 Onun da azline yazı yazdılar, onun adına da kalem kırdılar.
- 6889 Eline ölüm fermanı sunuldu, hayat nakışı tahtadan kazındı.
- [275a] 6890 Dünya şu macundan yedirdi; öyle bir macun ki Lokman (Hekim)²⁹¹¹ bile bir lokma yiyince can verdi (vefat etti).
- 6891 Dünya ona bu şekilde afyon yedirdi, öyle ki Eflatun (Platon) bile onu yiyip rezil olmuştur.
- 6892 Bu şerbetten ona da bir damla içirdi, bu oyundan ona da nasibini verdi.
- 6893 Ten yakan felek ve cansız dünya sonunda onu da toprak ve toz etti (tuz buz etti, mahvetti).
- 6894 İnsandan hiç korkusu ve vehmi olmadığı için, kime derse, nazarını ona değildir.
- 6895 Ama ne çare! Zamane dünyasının âdeti böyledir.
- 6896 Sevinci gam, adaleti sitemdir; devası zehirdir, varı yokluktur.
- 6897 O, şeker balı kime tattırdı da sonunda tekrar zehir içirmedi?
- 6898 Kimin eteğine tohumları doldurdu da harmanını ateşe vermedi?
- 6899 Tatlı balı yemiş olan hangi padişah, zehir içip tatlı canı vermez?
- 6900 Kime bir su testisi sunmuş da bu dönme dolap gibi olan dünya onu toprak etmemiştir.
- 6901 Rüstem gücü kime nasip olmuş da Cem'in sırtı gibi boyunu bükmemiştir?

²⁹¹¹ Lokman Hekim: Kıymetli sözleri ve hikayeleriyle ün salmış efsanevi hekim ve filozof.

- 6902 Süleyman *a.m* âlemini kime verdi de yüzüğünü dev çalması?²⁹¹²
- [275b] 6903 Kimin başına padişah tacı koydu da sonra tahtını paramparça etmedi.
- 6904 Hangi güneş ve ay bugün tam olup da yarın eksilmez ve yok olmaz?
- 6905 Taze gül hangi bağ içinde defter açıp da sayfaları kuruyup eksilmez.
- 6906 Felekler gül bahçesinde hangi goncayı besledi de sonra onun gömleğini yırtmadı?
- 6907 Hangi susam ağacı özgür bitti ve yükseklere kadar uzandı matem elbisesini geri giydirdi?
- 6908 Üzerinde sarı renk olmayan hangi nergis var? Yürekte derdi olmayan hangi lale var?
- 6909 Bu kan içici ev bu yüzden soğuktur; ne zaman sıcak olsa pazarı dağıtır.
- 6910 Bundan dolayı hazine ve onun bekçisi vefasızdır; sen doğru oturunca, hemen kalk der.

Kalem ve Sultan Murad bin Muhammed Han'ın (Çelebi Mehmet'in oğlu II. Murat) zikri hakkında (Allah) devletini daim etsin

- 6911 O merhum ve mağfur göçtüğü için, Yüce Allah bahçesini nurlandırın.
- 6912 Şah ya da dilenci olsun, onu anınca "rahmetullah (Allah'ın rahmeti)" demelerini dileriz.
- 6913 O yerde yatıkça, Allah onun ömrünü âlemin şahına versin!
- 6914 Cihan bahşeden, yedi kıtanın güneşi, devletin yüzü onun sayesinde nurludur.
- [276a] 6915 Büyük İskender bahtında, Dara mertebesinde, Süleyman *a.m* tahtına sahip, Kisra (Noşin-revan) adaletine sahiptir.
- 6916 Baş odur, âlem ona ten gibidir; ey Rabb'im, bu başın bir kılıcı bile azaltma!
- 6917 İşaret etse Rüstem gibi saldıran odur ve eğer eğlense Cem Sultan gibi sohbet eden odur.
- 6918 Eğer âlem demir kılıçla onunsa, altın kadehle Cem Sultan'ın devleti onundur.
- 6919 Kan onun kılıcından akan şimşektir, düşmanın bağı şafak gibi kandır.

²⁹¹² Bir gün Süleyman *a.m* yüzüğünü çıkarıp hanımı Cerâde'ye emanet eder. Şeytan, Süleyman suretinde gelerek Cerâde'ye "mührü bana ver" der. Şeytanı Süleyman sanan kadın mührü ona verir. Şeytan yüzüğü parmağına takınca diğer şeytanlar, cinler ve insanlar onun itaatına girerler. Süleyman gelip yüzüğü isteyince Cerâde ona "sen Süleyman değilsin, sen yalancısın" der. Süleyman *a.m* bu durumun kendisi için bir imtihan olduğunu anlar. Ayrıntısı için bk. Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî, *Taberî Tefsiri*, [Tercüme: Hasan Karakaya, Kerim Aytekin], 1. Cilt, Hisar Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 285-286.

- 6920 Kılıcının perdesi eteği yırtsa, ona karşı olan sağ, dost düşman olur.
- 6921 Ateş, onun suyunun renginin korkusundan demir karnını yurt edinmiştir.
- 6922 Ay yüzlü, kılıcı parlatsa, düşman ruhları onun menzili olur.
- 6923 Kılısız kartal üç tüyle donanınca karınca, gözüne mil çeker.
- 6924 O Ay'ın, çomağı gökyüzüne doğru giderse, Ülker takım yıldızının Başak'ını (burcunu) dağıtır.
- 6925 Kelb-i ekber (güney yarımküredeki bir takım yıldızı) onun ipiyle bağlıdır; dübb-i asgar (Küçükayı takım yıldızı) onun halkası içinde kalmıştır.
- 6926 Eğer lütfunun suyu inatçı olmasaydı, güneş kahrından ay gibi sızardı.
- 6927 Adaletin üzerindeki karanlık örtüyü kaldırdı, dindeki küfür peçesini kaldırdı.
- [276b] 6928 O padişah, cihan denen bahçede yaprağı adalet, meyvesi ihsan olan bir ağaçtır.
- 6929 Cömertlik ve adalet sesi ses verse, Hâtem sağır, Noşin-revan sersem olur.
- 6930 Felek şaha karşı sofraya kurmasın; çünkü ay yuvarlağından başka ekmeği yoktur.
- 6931 O iyi görünümlü, insanlara bağış yapınca, yeşil deniz (cennet), gözüne yeşil gelir.
- 6932 Binlerce inciye ve cevheri eliyle verse, cömertlikte tırnağı bile terlemez.
- 6933 Allah'ın yardımını, lütuf bakımından öyleydi ki Güneş onun üzerine (ışığını) vurur.
- 6934 Ayakta kalana ihsanda bulununca, toprak ve altın elinde yerle bir olur.
- 6935 Hevesinin ateşiyle coşan her baş, Süleyman *a.m* tahtına sahip olsa bile yel olsun (yok olsun).
- 6936 Yusuf'a *a.m* karşı mahcup olan her göz, Yakup *a.m* gözü bile olsa kurusun.
- 6937 Onun eşiğinde toprak olmayan her yüz, güneş bile olsa ateşte yansın.
- 6938 Onu överken taze olmayan her söz, inci ve cevher bile olsa suya düşsün.
- 6939 Onun zikriyle meşgul olmayan her ağzın lâl taşı bile olsa yeri yaş olsun.
- 6940 Onu öven şiiri ezberlemeyen her dil, hazineyle dolu olsa bile toprak baş üzerindedir (toprak olur).
- [277a] 6941 Her an onun ateşine odun olmayan her nefes, Davud'un *a.m* nefesi (sesi) bile olsa yok olsun.
- 6942 Güneş, nuru, onun yüzünün ateşinden alır; Ay, onun zülfünün gecesinde bekçidir.
- 6943 Ay, yüceliği servi ağacıyla buldu; güneş, onun zülfüyle Hint kılıcını tutar.

- 6944 Yüzdeki çiller, gülüşle goncasını doldurdu; sedef sözle hokkasını inci yaptı.
- 6945 Bu yedi kıta eğer yetmiş olsaydı, ona toprak olmayan kıta rüzgâr olurdu (yok olurdu).
- 6946 Bu Bayezid o şaha kul olsa da, ona dua etmeye layık değildir.
- 6947 Şahtan korkuya akıllar ermezken insan onun bu kudretine nereden akıl erdirsin?
- 6948 Onun övgüsüyle gazele başlansın veya onun vasfı hakkında söze başlansın.
- 6949 Bu nüsha eksik kalmasın diye, baştanbaşa şahın zikriyle tamamlandı.
- 6950 O dolunay, her eksikliğiyle ona meyledince o zaman bir bütün olur.
- 6951 Başkasının kabulü ve reddi hoş değildir; ama şahın kabulü gönül alıcı olur.
- 6952 Çünkü devrin şahı dünyalara bedeldir; fazilet, hüner, ilim ve amel doludur.
- [277b] 6953 Satürn hayra ne kadar çok şarkı söyler, Venüs ne kadar çok çengleri birbirine vurur.
- 6954 Güneşin yüzü ne kadar da çok parlak olur, ayın dolunayı ve hilali ne kadar da çok olur.
- 6955 Jüpiter ne kadar da çok mutluluğu doğurur, Merkür ne kadar da çok lütuf için döner.
- 6956 Dokuzuncu feleğin tacı, sekizinci feleğin tahtı, cihanın kulu, cihanı koruyan yardımcısıdır.

929 yılı, Şevval'in 21'inden 29'una kadar olan günlerde (02-10 Eylül 1523) istinsah edilmiştir.

5. DİZİN/SÖZLÜK

- āb** (<F.) su 3459, 3573, 4079, 4100, 5095, 5392, 5930, 6739; güç, kuvvet (Steingass: 1a); **āb-ı hayāt** ölümsüzlük suyu 682, 1038, 1665, 1994, 2025, 6299, 6472; **āb-ı hayvān** ölümsüzlük suyu 990, 2064, 2938, 3104, 3147, 3193, 3287, 3781, 3868, 4246, 4248, 4755, 4930, 5157, 5730, 5782, 6484; **āb-ı kāfūr** kâfur suyu 5932; **āb-ı kevser** cennetteki Kevser ırmağının suyu 1755; **āb-ı rahmet** rahmet suyu 4925; **āb-ı revān** akıp giden su 1303, 1943, 3875; **āb-ı revāne** akıp giden su 871, 1663, 2881; **āb-ı rū** (mcz.) onur, şeref 3008; **āb-ı rūşenā** berrak su 1630; **āb-ı rūşenāyī** berrak su 1312; **āb-ı Zemzem** Zemzem suyu; Kabe yakınındaki kuyudan çıkan kutsal su 687; **āb-ı zindegān** ölümsüzlük suyu 633, 3382; **āb-ı zindegānī** ölümsüzlük suyu 5692, 5773, 6126, 6191
- ‘**abā** (<A.) aba; bir çeşit kaba kumaş 505; *bk. ehl.*
- ‘**abā** (<A.) cübbe 4673
- ābād** (<F.) âbat, bayındır, kurma, oluşturma **ābād ét-** kurmak, oluşturmak 566, 788, 996, 3793, 5953, 6562, 6842; **ābād eyle-** kurmak, oluşturmak 27, 567; **ābād kal-** bâki kalmak 613; **ābād kıl-** inşa etmek, imar etmek 1915, 2146, 6319; **ābād ol-** kurulmak, meydana gelmek 228, 6859
- ‘**abd** (<A.) kul 179
- abdāl** (<A.) derviş 4782
- ‘**abdu'llāh** (<A.) Allah'ın kulu ‘**abdu'llāh-ı enşār** Allah'ın yardım ettiği kul 182
- ‘**abeş** (<A.) abes, akla ve gerçeğe aykırı olan 121
- ābgīne** (<F.) sırça, billur 709
- ‘**abher** (<A.) nergis 978, 2618
- ābī** (<F.) suda olan *bk. burc*
- ābidār** (<F.) sulu **ābidār ét-** sulamak, su vermek 570; **ābudār** 4675
- ‘**abīr** (<A.) çeşitli otların karıştırılmasıyla elde edilen hoş koku 975, 4829, 5461
- ābnūs** (<F.<Yun.ebenos) abanoz; sert, siyah bir ağaç türü 1163, 1675, 2065

abo	abo; bir ünlem 2336
ābudār (<F.ābdār)	<i>bk. abidār</i>
‘ āc (<A.)	fildişi 1163, 1675, 2065, 2067, 4024
‘ ācāyib (<A.)	acayip, tuhaf 1060; ‘ <i>acāyib-dīde</i> tuhaf görünümlü 981
‘ aceb (<A.)	acaba 67, 469, 475, 480, 604, 625, 758, 1157, 1785, 2625, 2960, 2993, 3006, 3397, 4424, 4549, 4711, 4853, 5353, 5978, 6053; ‘ <i>aceb ol-</i> acayip kalmak, tuhaf kaçmak 4776
‘ acel (<A.)	acelelik 3888
‘ Acem (<A.)	Acem, İnan topraklarından olan kimse 479, 2215, 2216, 2242, 2273, 2280, 3624, 3664, 3706, 3725, 3747, 3758, 3794, 4040, 4780
acı- (<*hāçı-)	acımak, ağrı çekmek 961, 1908, 3972
acı (I)	acı, tatlı olmayan 3940
acı (II) (<*hāçıĝ)	acı, ızdırap verici 963, 982, 1038, 1394, 2397, 3360, 3509, 3972, 3977, 4174, 4815, 5080, 5110, 5531, 5547, 5731, 5837, 5876, 5877, 5984, 6168, 6446, 6459, 6461, 6761; <i>acı ol-</i> acılaşmak, acı çekmek 5296;
acılık	acı olma hali 4065, 4837, 4955; <i>acılık gel-</i> acı hale dönüşmek 3226
acılı	acılı 3642
‘ āciz (<A.)	aciz, zavallı 7, 305, 692, 1118, 6129; ‘ <i>āciz kal-</i> aciz kalmak 1820, 2224, 2250, 4282, 6601; ‘ <i>āciz kıl-</i> aciz duruma düşürmek 878, 4608; ‘ <i>āciz ol-</i> zavallı olmak, bir şey yapamamak 2494
‘ acūze (<A.)	kocakarı 4751, 4812
‘ acz (<A.)	acizlik 89, 326, 6601
aç (<*āç)	aç, tok olmayan 336, 743, 765, 767, 768, 791, 2285, 2318, 2860, 3790, 3940, 3959, 4272, 4701, 5098, 5729, 5818, 5835, 5929; <i>aç kal-</i> aç kalmak 3755; <i>aç kıl-</i> aç bırakmak 371; <i>aç ol-</i> aç olma hali 3934
aç-	açmak; (baĝlı bir şeyi) çözmek 35, 201, 585, 938, 1213, 1301, 1315, 1464, 1618, 1660, 1673, 1699, 1772, 1874, 1937, 2021, 2307, 2318, 2430, 2618, 2814, 2858, 2918, 3005, 3123, 3192, 3202, 3205, 3304, 3322, 3524, 3583, 3712, 3718, 3939, 4241,

	4553, 4562, 4936, 5233, 5264, 5265, 5573, 5744, 5754, 5819, 5842, 5891, 5915, 6011, 6115, 6127, 6195, 6196, 6267, 6340, 6352, 6361, 6504, 6867, 6905; <i>bk. mühr, rāz, söz</i>
açdur-	açtırmak 2, 232
açıklık	açıklık 2692
açıl-	açılmak 220, 925, 1180, 1244, 1533, 1543, 1914, 2097, 2254, 2292, 2856, 3070, 3081, 3490, 3820, 4117, 4217, 4919, 4949, 5368, 5503, 5675, 5833, 5951, 6233, 6742; (<i>mec.</i>) üzerindeki sıkıntı kalkmak, ferahlamak 1872
açuk	açık 4365, 5588, 6117; açuk dut- açık bırakmak 4, 6403; açuk kal- açık kalmak 6449
ad (<*āt)	ad, isim 27,31, 69, 436, 441, 505, 514, 518, 551, 552, 553, 554, 555, 557, 614, 619, 621, 622, 623, 624, 662, 663, 682, 803, 819, 956, 988, 998, 1004, 1037, 1068, 1435, 1483, 1679, 1716, 1717, 1877, 2088, 2239, 2263, 2332, 2405, 2443, 2954, 2969, 3078, 3373, 3374, 3521, 3526, 3573, 3605, 3675, 3889, 3928, 4070, 4175, 4221, 4244, 4428, 4432, 4538, 4612, 4848, 4907, 4911, 5073, 5142, 5238, 5293, 5456, 5505, 5596, 5692, 5701, 5762, 5774, 5875, 5879, 5888, 6279, 6342, 6343, 6346, 6359, 6412, 6564, 6616, 6622, 6661, 6668, 6668, 6671, 6681, 6683, 6698, 6706, 6723, 6728, 6750, 6789, 6815, 6816, 6888; ad ur- ad koymak, adlandırmak 6353
‘ad (<A.)	saymak 86; ‘ad ol- sayılmak 6755
ada (<*ātag)	ada 6351
a‘dā (<A.) (tk. ‘adū)	düşmanlar 8, 6720; <i>bk. ervāh</i>
Ādem (<A.)	Adem peygamber 317, 406, 494, 2611, 5728
ādem (<A.)	insan 22, 54, 99, 199, 229, 230, 432, 442, 443, 493, 507, 515, 658, 684, 713, 893, 1273, 1346, 1602, 1823, 1890, 2087, 2149, 2150, 2194, 2321, 2367, 2406, 2464, 2661, 2698, 2762, 3009, 3036, 3343, 3448, 3500, 3546, 3597, 3641, 3735, 3756, 3821, 4044, 4173, 4248, 4384, 4410, 4470, 4627, 4753, 4859, 4977, 5008, 5089, 5116, 5454, 5536, 5606, 5652, 5913, 5949, 6377, 6501, 6511, 6621, 6665, 6775, 6792, 6794, 6810, 6816, 6827; ādem demi insan nefesi 779; <i>bk. ibn</i>

‘adem (<A.)	yokluk 39, 2698, 4750, 6896; ‘ <i>adem èt-</i> yok etmek 6073; <i>bk. milk</i>
ādemī (<F.)	insanoğlu, insan 2495, 3376, 3739, 4221, 5273, 6350, 6894
ādemīzād (<F.)	insandan domuş, insan gibi 1095, 4624, 4628
‘ades (<A.)	mercimek 99
‘ādet (<A. ‘āda)	âdet, usul, tarz 256, 644, 1539, 2172, 3925, 4137, 4841, 5938, 6848; ‘ <i>ādet èdin-</i> alışkanlık edinmek 4206; ‘ <i>ādet ol-</i> alışkanlık olmak 5215
adım (<*ātım)	adım 4676, 4791
‘ādī (<A.)	bayağı, değeri olmayan; sıradan 5929
‘ādīl (<A.)	adil, adaletli 734
‘adl (<A.)	adalet, doğruluk 5430, 3613, 3601, 5431, 6211, 6927, 6896, 3056, 2481,855, 788, 669, 905, 917, 2175, 1967, 628; ‘ <i>adl èt-</i> adaletli davranmak 380, 746; ‘ <i>adl ehli</i> adalet sahibi kimseler 3695; ‘ <i>adl kıl-</i> adaletli davranmak 734, 736, 6318; ‘ <i>adl vèr-</i> adalet dağıtmak 3958
‘adlu	adı olan, tanınan, bilinen 2215
‘adū (F.<A.aduw)	düşman 643, 2234, 3662, 6919
āfāķ (<A.) (tk ufķ)	ufuklar; insanın kendi nefsi dışındaki gözle görülen bütün varlık alemi 3154, 3539, 4993, 6155, 6798, 6824, 6825; <i>bk. milk</i>
‘afāka’llah (<A.)	“Allah affetsin!” 5722
āfāt (<A.) (tk. āfet)	felaketler, belalar 74; ‘ <i>āfāt çek-</i> başına bir felaket gelmek, belaya uğramak 5253
āferīde (<F.)	yaratılmış 1405
āferīn (<F.)	aferin, iltifat, takdir; yaratan, yaratma 4288; ‘ <i>āferīn bād</i> aferin olsun; bravo! 554, 4078, 4297, 4692, 6002; ‘ <i>āferīn èt-</i> aferin demek, takdir etmek, yaratmak, ihya etmek 1120, 2262, 3787; ‘ <i>āferīn bād èt-</i> aferin olsun demek, takdir etmek 1337; ‘ <i>āferīn kıl-</i> aferin demek, takdir etmek 6335
āferīniş (<F.)	yaratılmışlar, bütün mahlukat 3787; <i>bk. sur, tarīķ</i>
āfet (<A.āfa)	afet, felaket, kötü olay 2091, 2102, 2138, 2323, 2630, 5925; ‘ <i>āfet èr-</i> bela ulaşmak 1914; ‘ <i>āfet èriş-</i> bela ulaşmak 6765

āfetī (F.)	felaket, bela 4066
āfitāb (<F.)	güneş 616, 1332, 1343, 1360, 1371, 1462, 1676, 1759,1773, 1946, 2035, 2132, 2253, 2603, 2695, 2723, 2747, 2752, 2772, 2841, 2960, 3056, 3175, 3231, 4525, 4581, 4584, 4694, 5200, 5501, 5558, 5670, 5814, 5820, 6149, 6452, 6914
‘afv (<A.)	af, bağışlama 3607, 5652; ‘afv ét- affetmek, bağışlamak 339, 382, 939, 4976, 5198; ‘afv eyle- affetmek, bağışlamak 362, 3709, 4773
afyon (<F.efyün)	afyon, uyuşturucu bir ot 1082, 6891; afyon-ı mehtāb (mcz.) mehtabın afyonu 5971
ağ- (<*āğ-)	çıkmaq, yükselmek 269, 2747, 3544, 3655, 3775, 3986, 4575, 5495
ağaç (<yığaç)	ağaç 299, 643, 728, 1172, 1183, 1218, 1267, 1756, 1801, 1975, 2862, 3379, 3769, 3935, 4874, 4876, 4880, 5109, 6446, 6761, 6763, 6769, 6770, 6772, 6837, 6928
āgāh (<F.)	uyanık, bilinçli, haberdar 169, 611, 721, 1570, 3296, 3302, 4041, 6264; āgāh ét- haberdar etmek, bilgi vermek 117, 721, 841; āgāh eyle- haberdar etmek, bilgi vermek 2087, 3885, 465; āgāh kıl- haberdar etmek, bilgi vermek 1862, 4798; āgāh ol- haberdar olmak, bilgisi olmak 288, 449, 1309, 1584, 2000, 2380, 2662, 3715, 4014, 4050, 4825, 4901, 5620, 5974, 6281, 6442, 6657, 6840; āgāh aynı anlamda 1347
āgāhlık (F.+T.lık)	haberdar olma, bilme 3997; āgāhlığı ol- her şeyden haberi olmak 4997
ağart-	ağartmak, beyazlatmak 6067
āgāz (<F.)	başlama, başlangıç āgāz ét- başlatmak 957, 1260, 2228, 5204; āgāz eyle- başlamak 5048, 6948; āgāz kıl başlamak 973
ağdur-	yükseltmek, yukarı çıkarmak 2272, 4555
ağıl (<*āğıl)	ağıl 918
ağılu (<*āğu+lu)	zehirli 2337
ağır (<*āğır)	ağır 1844, 1923
ağırlan-	ağırlaşmak, ağır olmak 4784
ağız (<*āğız)	ağız 371, 509, 572, 673, 695, 920, 924, 1023, 2057, 3003, 3107, 3124, 3205, 3461, 3766, 4097, 4152, 4636, 5126, 5127,5547,

	5877, 5896, 5917, 6076, 6093, 6093, 6214, 6232, 6275, 6448, 6939; ağız aç- ağzını açmak 3257; ağız edin- ağız olarak kullanmak 6448; ağız şulan- ağzı sulanmak, özenmek 3090, 4276, 5804; ağızına vèr- ağzına koymak, sunmak 210; ağızını aç- ağzını açmak, konuşmaya başlamak 992
ağızlı	ağzı olan 3342
ağla-	ağlamak 1204, 1642, 1644, 3103, 3510, 3810, 3871, 4022, 4570, 4574, 4885, 5013, 5220, 6199; <i>bk. kan</i>
ağu (<*āgu)	zehir 2431, 4161, 4831, 5279, 6459; ağu èt- zehir etmek 1870
ağyār (<A.) (tk. ğayr)	yabancı, başkası, başkaları 8, 355, 1667, 1798, 1977, 5115
āh (<F.<A.avh)	ah sesi; gam, keder 745, 782, 1570, 3015, 3037, 3099, 3806, 3876, 3918, 3954, 3965, 4104, 4320, 4348, 4411, 4635, 4727, 4747, 4795, 5154, 5185, 5331, 5407, 5508, 5643, 5644, 6102, 6133, 6147, 6256; āh èt- ah çekmek, kederlenmek 1644, 1699, 2023, 2414, 2492, 2594, 2596, 3012,3018, 3486, 3831, 3885, 3965, 4190, 4319, 4327, 4526, 4610, 4650, 5341, 5542, 5908; āh eyle- ah çekmek, kederlenmek 3903, 4050, 4545, 4901, 4932, 5027, 5220, 6563; āh kıl- ah çekmek, kederlenmek 3035,3043, 3808, 4251, 4825, 4836, 5138; āh-ı 'alāle dertten dolayı çıkan ah sesi 6259; āh çek- ah çekmek, ah demek 1808, 4414; āh èt- ah çekmek, ah demek 1803, 6234, 3510; āh kıl- ah çekmek, ah demek 2825; āh şal- ah diye ses bırakmak 5097
aḫaf (<A.)	çok hafif 277
aḫas (<A.)	çok özel 157, 6627
aḫbār (<A.)	haberler 695
'ahd (<A.)	ahd, yemin, ant; zaman, devir 4536, 5037, 6285, 2495, 2739, 3578, 4535, 5738, 5774, 6117; 'ahd èt- yemin etmek, ant içmek 1466, 2902, 3106, 3970, 4092, 5426, 5839, 6282; 'ahd kıl- yemin etmek, ant içmek 1047, 6514; 'ahdı ol- yemin etmiş olmak 6509; 'ahd-ı vilāyet eyle- tahtı yerine bırakma sözü vermek 941; 'ahdı şı- yemini bozmak 795; 'ahduya tur- sözünde durmak 3670; <i>bk. şı-</i>
aḫdar (<A.)	yeşil; <i>bk. baḫr</i>
'ahd-nāme (<F.)(A.+F.)	antlaşma metni 3711
āhen (<F.)	demir 488, 709, 1155, 3819, 4200, 4392, 4572, 4572, 4795

āheng (<F.)	ses, şarkı; yönelme, niyet etme 2857, 3001, 3367, 3630, 3965, 4131, 4438, 6051, 6258; āheng ét- şarkı söylemek 782, 2198, 3843, 4320, 4795, 5083; āheng kıl- şarkı söylemek 3113,3318, 5468, 5829, 6102, 6953; āheng vēr- ses vermek, ses çıkarmak 6929; āheng-i şahrā sahraya yönelme, niyet etme 1740
āhenīn (<F.)	demirden yapılmış 3635, 5938
āhenīn-süm (<F.)	demir tırnaklı 1065, 1550
āheste (<F.)	yavaş 1411, 2896
āhīr (<A.)	son 38, 71, 272, 362, 1061, 2354, 3474, 3761, 5077, 5827; āhīr-ı kār işin sonu 4664, 4902
āhīret (<F.<A.āhīra)	ahiret 557
āhīrethīk (F.+T.lık)	ahiretlik, ahiret zamanı ortaya çıkan 5851
āhīrī (<F.)	en sonuncu 2103
āhīrsüz (A.+T.süz)	sonu olmayan, sonsuz 3549
ahkām (<A.)	yıldızlardan çıkarılan anlamlar, yorumlar 2534, 6673
ahlāk (<A.)	ahlak 474
ahlaṭ (<A.)	insan vücudunda farz olunan dört unsurdan (safra, sevda, balgam, kan) her biri 6718
ahmak (<A.)	ahmak 5118, 5433
Ahmed (<A.)	övlümüş anlamındaki son peygamber Muhammed <i>a.m</i> için kullanılan ad 86, 434, 485, 494, 672, 703
ahsen (<A.)	en güzel 954
ahsent (<A.)	aferin, bravo 1072, 2123, 3482, 4723
ahşam (<Soğd.?)	akşam 2823; ahşam ér- akşam olmak 4558, 6306
ahtar-	yenmek, altetmek 2530
ahter (<F.)	yıldız 2530, 2786, 2986, 4327
āhū (<F.)	ceylan 913, 2565, 2709, 2825, 3192, 3211, 5022, 5094, 6123, 6131; āhū-çeşme ceylan gözlü 1141; āhū-yı nahcīr av ceylanı 2020
āhūr (<F.)	ahır āhūr-ı hāş özel ahır 1866

aḥvāl (<A.) (tk. ḥāl)	haller, durumlar 300, 305, 1448, 3966, 4103, 4267, 4357, 6582; <i>aḥvāl-ı ḡayb</i> bilinmeyen durumlar; insanın idrak edemeyeceği hadiseler 612
aḥyār (<A.) (tk. ḥayyir)	hayırlı, faziletli, kâmil kimseler 424
aḥz (<A.)	alma, alış <i>aḥz ol-</i> kabul edilmek, alınmak 334
aḳ-	akmak 987, 1192, 1239, 1642, 1755, 1798, 1849, 2314, 2623, 3736, 3894, 4074, 5184, 5394, 5909, 6122
aḳ (<*āk)	ak, beyaz 6321, 6563, 6565, 6564, 6566; <i>aḡ ol-</i> ak olmak, beyazlamak 2122
aḳçe	akçe; bir tür madeni para 1718
‘aḳd (<A.)	düğüm, bağ; evlilik müessesesi, nikah 50, 4719, 5994, 6146, 6285, 6338; <i>‘aḳd ét-</i> düzenlemek, tanzim etmek 1161, 4243; <i>‘aḳd-ı kâbīn</i> mehir sözleşmesi; nikahta erkeğin kadına verdiği mal veya para 6283
aḳdem (<A.)	daha yakın <i>aḳdem ol-</i> yakınlaşmak 678
‘ākıl (<A.)	akıllı, akli başında olan 713, 737, 967, 1106, 1391, 2225, 2398, 2399, 2420, 2445, 2530, 3009, 3817, 3914, 4357, 4390, 4437, 4484, 4616, 4808, 4964, 4991, 5147, 5611, 6559, 6567, 6672, 6705, 6722, 6767, 6824; <i>‘ākıl ol-</i> akli başında olmak 6705
aḳıt-	akıtmak 387, 482, 990, 2081, 2436, 2884, 3193, 3809, 3858, 4079, 4778, 5095, 5309, 5841, 6286
‘aḳīkīn (<A.)	akik taşları 6506
‘aḳl (<A.)	akıl 79, 94, 274, 285, 305, 501, 814, 1190, 1203, 1337, 1345, 1441, 1602, 1620, 2024, 2033, 2202, 2526, 2829, 2966, 3291, 3431, 3878, 3887, 3980, 3981, 3982, 3983, 4313, 4845, 4863, 5163, 5168, 5292, 5899, 6255, 6454, 6480, 6591, 6602, 6630, 6635, 6636, 6654, 6655, 6665, 6666, 6667, 6674, 6811; <i>‘aḳl ehli</i> akıllılar 2227, 4356; <i>‘aḳl ér-</i> akli ermek 108; <i>‘aḳl ḳıl-</i> düşünmek 303; <i>‘aḳl ur-</i> bir şeyi akıl ile bulmak 70; <i>‘aḳl vèr-</i> düşünmek taşınmak 2942; <i>‘aḳla mümkin ol-</i> olabilirliği olmak 289; <i>‘aḳl-ı cüzvī</i> kıt akıllı 304; <i>‘aḳl-ı dānā</i> bilgili 1848; <i>‘aḳl-ı evvel</i> Allah’ın yarattığı ilk varlık 6724; <i>‘aḳl-ı fa‘āl</i> maddi varlığı meydana getiren ve akıllar mertebesinin son halkası olan akıl 6723; <i>‘aḳl-ı küll</i> alemlerin kendisinden oluştuğu Allah’ın ilk

	yarattığı nur 523, 6622; ‘ <i>aql-ı s̄anī</i> ’ ikinci akıl 6628; ‘ <i>aql-ı rābi</i> ’ dördüncü akıl 6674; <i>bk. s̄ürüş</i>
aqlık (<*āq+lık)	aklık, beyazlık 2722
aqlī (F.)	akla uygun, akla yatkın 128
‘aḳreb (<A.)	Akrep burcu 4918, 6682
aḳreb (<A.)	daha yakın 82, 395, 3590, 6626, 6809; <i>aḳreb ol-</i> yaklaşmak, yakın olmak 141, 6786
‘aḳreblık (A.+T.lık)	yakınlık 3589
‘aks (<A.)	yansıma, görüntü 2889, 2932, 4680; ‘ <i>aks-ı z̄ūtī</i> ’ z̄atın yansıması, görüntüsü 454
aḳṣā (<A.)	en son, son had <i>aḳṣā-yı ḡāyāt-ı kerāmāt</i> kerametlerin en son raddesi 107
aḳṣām (<A.) (tk. ḳısm)	kısımlar, bölümler 819
aḳvāl (<A.) (tk. ḳavl)	sözler 366
al (<*āl)	al rengi, kırmızı 1787, 5567
al-	almak 266, 530, 557, 618, 638,689, 701, 715, 894, 1052, 1083, 1197, 1235, 1263, 1267, 1509, 1529, 1934, 1950, 1990, 2050, 2106, 2230, 2231, 2289, 2333, 2350, 2387, 2394, 2425, 2466, 2555, 2557, 2778, 2793, 2853, 2956, 2971, 3001, 3153, 3178, 3219, 3241, 3353, 3393, 3512, 3588, 3691, 3694, 4011, 4112, 4391, 4401, 4423, 4483, 4552, 4621, 4678, 4710, 4720, 4794, 4875, 4944, 4968, 5018, 5025, 5064, 5065, 5109, 5125, 5259, 5348, 5438, 5483, 5565, 5566, 5566, 5567, 5776, 5805, 5823, 5998, 6024, 6048, 6147, 6151, 6172, 6186, 6197, 6260, 6272, 6286, 6293, 6359, 6400, 6400, 6401, 6568, 6633, 6636, 6687, 6702, 6844, 6859, 6868; <i>bk aṣāḡa, bād. dād, ḡirdāb, ilenç, kīn, menzīl, murād, rāh, zād</i>
āl (<A.)	aile 418, 541, 1019, 3540, 4753, 5566, 6320; <i>āl-ı ādem</i> insanoḡlu 621
a‘lā (<A.)	en üst, en iyi 2993, 3004, 6150, 6740,6827; <i>a‘lā-yı maḳāmāt</i> en üst makam, mertebelerin en yücesi 107; <i>a‘lā-yı mūntehā</i> en üst makam 524
ālā (<A.) (tk .elā)	ihsanlar, nimetler 234
alacūḡ (<Moḡ.)	çadır 5858

‘alaf (<A.)	hayvan yemi 1964; ‘ <i>alaf-ḥ̣ār</i> yem yiyenler; hayvanlar 242, 3935; ‘ <i>alaf-ḥor</i> yem yiyen; hayvan 2195
alāğuz	ara bozucu, boşboğaz (DS: 175b) 2391
a‘lālīk (A.+T.lıḳ)	üstünlük, yücelik 279
a‘lām (<A.) (tk. ‘alem)	sancaklar, bayraklar 3716, 4010
‘alāmet (<A.)	alamet, işaret 1945, 2581; ‘ <i>alāmet eyle-</i> alamet yapmak, işaret etmek 569
ālāt (<A.) (tk. ālet)	aletler 6385, 6387, 6411; ‘ <i>alā't-tafşīl</i> ayrıntılı bir şekilde 456
alay (<Yun.alayi)	alay, askeri birlik 2294, 3724
‘alāyim (A.) (tk. ‘alāmet)	alametler 4532
‘alayka wa ‘ala'n-nabiyyi'l-kirāmī (A.)	“sana ve kerem sahibi peygambere (Muhammed <i>a.m</i>)” 2
alçak	alçak, aşağıda 6025
alda- (<*āлта-)	aldatmak 242
aldan- (<*āлта-n-)	aldanmak 321, 3611, 3813, 6541
aldur-	kaptırmak 704
‘ale'l-ıtlāḳ (<A.)	ayırım olmaksızın, genel olarak 147
‘ale'llāh (<A.)	Allah ile, Allah yolunda 5322
a‘lem (<A.)	bilme <i>a‘lem ol-</i> bilmek 694
‘alem (<A.)	sancak 441, 876, 3747, 5445, 5596, 5596, 6619
‘ālem (<A.)	âlem, dünya 22, 31, 39, 48, 54, 77, 77, 83, 90, 171, 175, 199, 210, 302, 338,372, 397, 411, 424, 432, 436, 441, 455, 552, 556, 605, 658, 663, 710, 715, 728, 779, 785, 794, 798, 814, 837, 904, 929, 942, 960, 974, 1040, 1101, 1164, 1346, 1352, 1364, 1389, 1428, 1435, 1467, 1631, 1759, 1977, 1986, 2044, 2047, 2126, 2140, 2140, 2141, 2200, 2252, 2292, 2344, 2358, 2406, 2426, 2489, 2502, 2607, 2651, 2661, 2677, 2698, 2702, 2722, 2762, 2814, 2826, 2841, 2843, 2914, 3009, 3036, 3047, 3144, 3154, 3160, 3187, 3197, 3201, 3274, 3274, 3335, 3346, 3347, 3437, 3441, 3445, 3529, 3546, 3691, 3787, 3824, 3911, 3921, 3971, 4024, 4044, 4155, 4187, 4187, 4190, 4190, 4194, 4292, 4406, 4454, 4470, 4581, 4582, 4610, 4694, 4746, 4750, 4753, 4753, 4760, 4775, 4800, 4849, 4908, 4909, 4953, 4977, 4999, 5008,

5023, 5025, 5222, 5226, 5227, 5320, 5320, 5320, 5342, 5415, 5430, 5481, 5596, 5599, 5626, 5668, 5849, 5922, 6020, 6088, 6320, 6362, 6367, 6531, 6542, 6542, 6584, 6593, 6595, 6605, 6615, 6663, 6723, 6729, 6778, 6792, 6810, 6815, 6816, 6823, 6902, 6913, 6916, 6918; *‘ālem dut-* alemi fethetmek 707;

‘*ālem-ārāy* (<F) (A.+F.) âlemi süsleyen 2226, 2502

‘*ālemce* (A.+T.ce) âlem kadar, dünya büyüklüğünce 2100

‘*ālem-efrūz* (<F) (A.+F.efroz) âlemi aydınlatan 645, 1759, 2841, 4581, 4694; *bk. ‘ayn, bāzār, devrān, ehl*

‘*ālem-penāhā* (<F) (A.+F.) “ey âlemin koruyucusu” 2426, 4043

ālet (<A.) alet, malzeme, araç, bir işi yapmak için kullanılan nesne 254, 6406; *ālet-i rezm* savaş malzemeleri 3628; *bk. tekvīn*

al-faḫru faḫrī (A.) “fakirlik övüncümdür” 498

al-ḥamdulillāh (A.) elhamdülillah; “Allah’a hamd (olsun)” 36

alıcı alıcı 4953, 6475

alın- alınmak 2218, 6186

alış alış 2861

‘*Alī* (<A.) dördüncü halife 538

‘*ālī* (<A.) yüce, ulu 453, 1928, 2079, 4486, 6785

ālī (<F.) safran renkli (Steingass:96b) 1021

‘*ālī-himmet* (<A. ‘*ālī-himma*) yüce ihsan, büyük lütuf 3010; *bk. ‘arş*

‘*ālim* (<A.) âlim; bilen 155, 3531, 3693, 6372, 6595, 6604, 6637

‘*Alīm* (<A.) “her şeyi bilen Allah” 42, 146, 538, 6615, 6806

Allāh (<A.) Allah 121, 138, 143, 144, 169, 169, 457, 694, 721, 745, 760, 2027, 2055, 3887, 5138, 6618, 6657, 6798, 6913

‘*allāme* (<A.) çok bilgili ‘*allāme-yi cihan* cihanın allamesi 4352

alp yiğit 3595

alt alt 1471; *altunda* altında 729, 1001, 1599, 5457, 6732; *altın* altından 95 *altundan* aynı anlamda 6392

altı altı (rakam) 1747, 2951

altı biḡ altı bin (sayı) 4850

altun	altın 1535, 1954, 2746, 2944, 3394, 3583, 4138, 4142, 4225, 4237, 4818, 5463, 5855, 6314, 6435; <i>altun</i> aynı anlamda 95
ālū (<F.)	pis, ahlaksız 6833
‘ām (<A.)	âvâm tabakası, halk tabakası 4040; <i>bk. ḥāṣ u ‘ām</i>
a‘mā (<A.)	âmâ, gözleri görmeyen 1256
‘amel (<A.)	amel, iş 237,381, 542, 841, 1713, 1715, 1791, 2173, 2958, 3864, 5159, 5396, 6182, 6545, 6952
‘āmī (<A.)	halk, sıradan insanlar 1355, 6391
‘āmīl (<A.)	çalışan, hizmet eden 155, 3154, 3529, 5147, 6584
āmīn (<A.)	âmin; “öyle olsun!” 33
ammā (<A.)	ama, fakat 1397
‘ammāl (<A.)	çok çalışan, durmadan çalışan 6723, 6811
‘Amr-ı ezrak (<F.) (A.+A.)	Yemen hükümdarı (Husrev-i Perviz’in döneminde) 2219
āmūzūgār (<F.āmozgār)	öğreten, öğretici 817
ān (<F.)	cazibe, alım, güzellik 5419
ana	anne 3952, 3909, 6462, 649, 2384, 4548, 6364, 6379, 6443
‘anā (<A.)	meşakkat, güçlük, zorluk 2185, 3952, 5761
‘anāşır (<A.) (tk. ‘unşur)	unsurlar 560, 839, 1482, 6723, 6744, 6781
anbār (F<A.)	ambar 2352, 5023
‘anber (<A.)	amber; güzel kokulu bir nesne 652, 1363, 1416, 1986, 2377, 2618, 2734, 2791, 2798, 2848, 3144, 3247, 4205, 4689, 4829, 4905, 5264, 5494, 5503, 5824, 5941, 6032, 6570
‘anber-āmīz (<F.) (A.+F.āmēz)	amber taşıyan, amberli <i>‘anber-āmīz ol-</i> amber kokmak 4689
‘anber-nesīm (<F.) (A.+A.)	amber kokulu rüzgâr 4205
anca	anca, o kadar 2541, 4847, 4997
ancaḳ	ancak 139, 158, 2207, 2230, 3170, 3296, 3690, 5472, 5615, 5849, 6718
ancılayın	onun gibi 1869
and	ant, yemin 810, 4464, 2739, 5881, 6136

anda	onda 135, 148, 474, 518, 526, 543, 596, 873, 998, 1094, 1139, 1151, 1201, 1203, 1216, 1219, 1260, 1296, 1325, 1424, 1455, 1484, 1490, 1704, 1898, 2260, 2539, 2594, 2616, 2873, 2893, 3021, 3517, 3536, 3592, 3640, 3665, 3817, 3829, 4008, 4137, 4210, 4235, 4260, 4853, 4854, 4859, 4945, 5000, 5070, 5250, 5289, 5293, 5366, 5372, 5544, 5852, 5910, 6046, 6048, 6358, 6363, 6365, 6523, 6614, 6672, 6766, 6790, 6797, 6800
andan	ondan 70, 73, 75, 77, 93, 235, 260, 315, 439, 457, 736, 762, 766, 955, 1055, 1266, 1304, 1344, 1527, 1718, 1815, 1858, 2218, 2383, 2423, 2539, 2790, 3118, 3283, 3348, 3349, 3426, 3432, 3537, 3551, 3609, 3867, 4098, 4241, 4244, 4506, 4517, 4621, 4812, 4900, 4912, 4925, 4987, 5172, 5192, 5208, 5243, 5567, 5795, 5853, 5989, 6025, 6382, 6573, 6576, 6606, 6633, 6637, 6640, 6641, 6663, 6679, 6769, 6788, 6809, 6914; andan ötrü ondan ötürü 237; andan ötürü: 4171; andan-dahı ondan bile 3348
‘andelīb (<A.)	bülbül 770, 6221
anı	onu 63, 66, 165, 184, 289, 350, 439, 528, 536, 603, 754, 760, 822, 1047, 1072, 1082, 1114, 1140, 1208, 1229, 1342, 1525, 1527, 1530, 1550, 1631, 1647, 1727, 1760, 1899, 2076, 2079, 2095, 2129, 2142, 2244, 2339, 2389, 2412, 2424, 2466, 2698, 2850, 2974, 2978, 3204, 3306, 3467, 3547, 3632, 3688, 3761, 3846, 4190, 4201, 4356, 4363, 4385, 4592, 4735, 4889, 4902, 4914, 5003, 5181, 5242, 5286, 5304, 5418, 5420, 5682, 5735, 5799, 6039, 6185, 6321, 6354, 6356, 6359, 6380, 6390, 6530, 6559, 6650, 6655, 6670, 6692, 6807, 6813, 6850, 6893, 6900
anın	onun 233, 463, 561, 622, 804, 3859, 4586, 5875; krş. anıy
‘anķā (<A.)	Anka (kuşu) 2076, 3990, 4189, 5623, 5931
‘ankebüt (<A.)	(dişi) örümcek 57
anlar	onlar 507, 720, 1059, 3540, 4209, 5420, 6752, 6840
an-nāru walā'l'ār (A.)	“Utançtansa ateşi yeğlerim” anlamındaki Arapça atasözü 3445
ansuz	onsuz 2698, 4183, 4759
anta'llazī tafarrada bi'l-fazli wa'l-‘ulā (A.)	“faziletle ve şerefle diğerlerinden ayırdığı sensin!” 499
‘anterlen- (A.+T.len-)	kahramanlık göstermek 3423

anuŋ	onun 46, 156, 536, 1448, 4997, 5933, 6212, 6393, 6430, 6606, 6735, 6795, 6803, 6918; anuŋ'çün bundan dolayı 166, 231, 236,457, 467, 476, 516, 576, 647, 1028, 1031, 1155, 1676, 1685, 1814, 2054, 2145, 2634, 2705, 2706, 2855, 3445, 3475, 3542, 3604, 3890, 4044, 4204, 4208, 4335, 4539, 4682, 4828, 4875, 4923, 5003, 5191, 5361, 5807, 6730, 6772, 6794, 6838, 6909, 6910; anuŋda onun da 6888; anuŋ-dahı onun da, onun bile 2348; anuŋiçün bunun için 1918, 2574, 5328; anuŋla onunla 436, 456, 556, 621, 1432, 1782, 2073, 2234, 2488, 4211, 4662, 5067, 6564, 6802; kırş. anın
aŋ- (<*āŋ-)	anmak, hatırlamak 518, 555, 1399,1493, 1998, 3073, 3801, 3807, 3807, 3826, 3965, 4020, 4156, 4175, 4190, 4590, 4833, 4848, 5764, 6242, 6428, 6912
aŋa	ona 37, 41, 82, 102, 127, 173, 241, 259, 278, 284, 407, 447, 467, 478, 529, 552, 560, 634, 652, 654, 731, 745, 814, 817, 857, 941, 1006, 1036, 1048, 1054, 1068, 1073, 1097, 1098, 1217, 1240, 1268, 1285, 1301, 1307, 1401, 1477, 1532, 1705, 1722, 1725, 1738, 1742, 1778, 1869, 2087, 2182, 2229, 2230, 2349, 2425, 2452, 2491, 2509, 2515, 2531, 2533, 2623, 2651, 2975, 3023, 3082, 3208, 3291, 3344, 3383, 3484, 3570, 3634, 3696, 3763, 3945, 3971, 3975, 3995, 4108, 4156, 4178, 4318, 4372, 4392, 4477, 4501, 4503, 4538, 4701, 4757, 4809, 4811, 4816, 4827, 4845, 4855, 4925, 4957, 4998, 5000, 5006, 5064, 5178, 5185, 5253, 5302, 5310, 5367, 5399, 5422, 5560, 5605, 5783, 5811, 5983, 5997, 6046, 6077, 6139, 6390, 6534, 6537, 6590, 6616, 6618, 6620, 6622, 6625, 6629, 6630, 6660, 6663, 6664, 6665, 6669, 6693, 6724, 6726, 6731, 6733, 6740, 6750, 6752, 6766, 6767, 6774, 6788, 6831, 6832, 6887, 6891, 6892, 6913, 6916, 6922, 6933, 6945, 6950
aŋarı	öteye 3330
aŋdan	ondan 6631
aŋıl-	anılmak, zikredilmek 555, 1817, 2954, 4664, 6248
aŋla-	anlamak, idrak etmek 477, 768, 919, 1316, 1371, 1388, 2962, 3267, 3369, 4112, 4268, 4352, 4426, 4724, 4844, 4861, 5362, 5420, 5427, 5977, 6530, 6551, 6696, 6776, 6780, 6940
aŋsuzda	ansızın 5905

aņu yaņu	hatırlayıp dert yanmak 4806, 5446
aņul	yavaş, sakin; <i>aņul aņul</i> yavaş yavaş 3893
apar-	alıp götürmek, kaçırmak 1447, 5890
‘ ār (A.)	utanma 4505, 5213; ‘ <i>ār dut-</i> utanmak 4588, 6769; ‘ <i>ār ét-</i> utanmak 3445; ‘ <i>ār eyle-</i> utanmak 4583, 6241
ara (<*hara)	ara 1196, 1385, 1623, 1749, 1925, 2599, 3519, 3547, 4150, 5262, 6351, 6439, 6745, 6853
ara- (<*ārga-)	aramak 106, 803, 1369, 1385, 1585, 1623, 1925, 2333, 2442, 2534, 4192, 4400, 4564, 5594, 6191
‘ Arab (<A.)	Arap 479, 607, 2219, 2232, 3539, 4734, 4780
arada	mahalde, yerde; esnasında; ortada, meydanda 340, 1238, 1493, 1669, 1928, 2672, 2693, 2788, 3083, 3729, 3981, 4604, 5101, 5330, 5813, 6499, 6556
aradan	oradan, aradan, esnadan 1558, 2093, 2430, 3199, 4848, 5006, 5697, 6261
‘ araķ (<A.)	ter 751
‘ araķrīz (<F) (A.+F.rēz)	ter dōken 627, 6471
aralıķ	aralık, ara yer 1663, 2224, 3323
ārām (<F.)	huzur, rahat 1051, 3433, 4253, 4309, 6587; <i>ārām ét-</i> bir yere yerleşmek, durmak 453, 1238, 1598, 1622, 1738, 3252, 3683, 3753, 3898, 4558, 6682; <i>ārām eyle-</i> bir yerde durup dinlenmek 1504, 1893, 2685; <i>ārām göster-</i> istirahat için durmak 1504; <i>ārām kıl-</i> durup dinlenmek 1112, 2368, 2817, 3333, 3623, 4497, 5255, 5552, 5654, 6368
ārāmıgāh (<F.)	türbe, ziyaret 1211, 4995
‘ ar‘ar (<A.)	ardıç ağacı 5237
Aras	Aras nehri 96, 3078, 5864
ārāyiř (<F.)	süs, ziynet 341, 2201, 2875, 3616, 6223; <i>ārāyiř ét-</i> süslemek, bezemek 1875; <i>ārāyiřini düz-</i> süslenmek püslenmek 5890
‘ araz (<A.)	kendi kendisine var olmayıp görülmesi için bir asla muhtaç olan şey 2066

ard (<*hart)	art, arka 94, 351, 477, 877,914, 1559, 1797, 1845, 2139, 2601, 3059, 3876, 3881, 3901, 3947, 4037, 4426, 5901, 6351
a‘ref (<A.)	en tanıdık 6626
arğun	yorgun 1139
arhun	yavaş yavaş, aheste aheste 5518, 6055; <i>arhun arhun</i> aynı anlamda 1758
arhunlık	yavaşlık, yavaş 5134
arı (<*ārīg)	arı, saf 2689, 3255, 4933
arın-	arınmak, 261, 490
arıt-	arıtmak, saflaştırmak 2689
‘ārız (<A.)	yanak 1303, 2931, 5502
‘ārī (<A.)	temiz, soyutlanmış 5929
‘ārif (<A.)	ârif, irfan sahibi 5411
arķ (<*ārīķ)	ark, kanal 4273
arķa (I)	arka taraf 692, 2283, 2976, 3326, 3678, 5840, 6446; <i>arķasın ur-</i> sırtını bir yere yaslamak 1624
arķa (II)	sırt 2057
armağan (<F. ?)	(Clauson: 232a) armağan, hediye 530, 1426, 1431, 1434, 1477, 2582, 2807, 4098, 5773, 6151, 6580
arpa	arpa 2191, 2192, 2193
arşlan	aslan 920, 2825; <i>krş. aşlan</i>
‘arş (<A.)	gök, göğün dokuzuncu katı 48, 453, 1813, 2961, 4203, 4486, 4743, 5885, 6665, 6872; <i>bk. meydān</i>
arşun	arşın; bir ölçü birimi (Tietze: 201b) 2309, 5073
art-	artmak 6560
artuķ	başka, gayri; fazla, ziyade 333, 1631, 2535, 2718, 3756, 4323, 4520, 4613, 4634, 4923, 6237, 6413
artuķlar	öbürleri, başkaları 6404
artur-	arttırmak 722,855, 872, 5869
aru (<*ārīg)	arı, saf 5885, 6332; <i>aru ķil</i> saflaştırmak, temizlemek 18; <i>krş. arı</i>

‘arūs (<A.)	gelin 661, 2847, 5001, 5477, 5478, 6322, 6438
arż (<F.<A.arđ)	yeryüzü 3585, 6642
‘arż (A.) (I)	gösteriş 6642; ‘arż <i>ét-</i> göstermek 5232
‘arż (A.) (II)	sunma, sunu ‘arż <i>ét-</i> sunmak 863, 1016, 1378, 2066, 2435, 2843, 3022, 3576, 3696, 4446, 4449, 4651, 6093; ‘arż <i>eyle-</i> sunmak, yapmak, etmek 1619, 2039, 2171, 2637, 3424, 4141, 4196; ‘arż <i>ol-</i> sunulmak 3482; ‘arża <i>ķıl-</i> sunmak 784, 2237, 3582; ‘arż-ı <i>hācāt eyle-</i> ihtiyaçlarını söylemek 6490
‘arż (F.<A.‘arđ) (III)	genişlik 3585
ārzū (<F.)	arzu, istek 3385, 4448; <i>ārzūlar ét-</i> istemek, dilemek 329
ārzūmend (<F.)	istekli 4448
aş-	asmak 50, 1218, 2097, 2957, 6929; <i>aşa ko-</i> asıp bırakmak 1172, 1199
‘aşā (<A.)	asa, baston 60, 481, 2038, 2039, 2160; ‘aşā-yı <i>Musā</i> Musa’nın asası 4756
aşabtu fa'z-zam (A.)	“taahhüt ederim” 671
Āşaf (<A.)	Süleyman peygamberin veziri <i>Āşaf-ı devrān</i> devrin Asaf’ı 2247
āşaf (<A.)	vezir 2897
aşah (<A.)	en doğru 6675
āsān (<F.)	kolay 571, 1117, 4281, 4395; <i>āsān eyle-</i> kolaylaştırmak 4232; <i>āsān ol-</i> kolay olmak 732,1827, 4280, 4606, 5949, 6542
āsānlık (F.+T.+lık)	kolaylık 4212
āşār (<A.) (tk. eşer)	eserler 448, 2842, 5270, 5431,6482
āsāyiş (<F.)	huzur, emniyet 3616, 3950, 5153, 5826, 5890; <i>āsāyiş ét-</i> sükunet bulmak 1875
‘ases (<A.)	gece bekçisi 6942; ‘ases <i>ol-</i> gece bekçiliği yapmak 102
aşfiyā (<A.) (tk. şafi)	ermişler 405
aşhāb (<A.) (tk. şahib)	yakınlar, sahipler 881, 4442, 4511, 6843; <i>aşhāb-ı dil</i> gönül ehli, gönlüyle hareket edenler 6849; <i>aşhāb-ı tarīkat</i> tarikata girmiş olanlar 110, 6592
asıl-	asılmak 4531; <i>asıl-</i> aynı anlamda 1126

‘āṣī (<A.)	asi 60, 100, 334, 396, 530, 6150 ‘ <i>āṣī ol-</i> : 338, 2682
āsitān (<F.)	eşik, dergâh 2961, 2980, 3351, 3866, 3496, 5167, 6110
āsiteyn (<F.)	<i>bk. āstīn</i>
āsiyā (<F.āsyā)	değirmen 6571
‘asker (<A.)	asker 3628
aşl (<A.)	asıl, kök, cevher, kaynak; bir şeyin tâ kendisi, zâtı 145, 294, 316, 727, 1278, 1300, 1365, 2043, 2169, 2210, 2243, 2385, 2688, 3427, 3438, 3527, 3541, 3600, 4380, 5739, 5930, 6360, 6371, 6639, 6729, 6782; <i>aşl-ı maḳşūd</i> maksadın özü, aslı 6617; <i>aşl-ı mevcūdāt</i> yaratılanların kaynağı 458; <i>aşl-ı nebat</i> bitkilerin kökü 1665; <i>aşl-ı yel</i> rüzgârın kaynağı 1153
aşlan	aslan 55, 1471, 1552, 1647, 1651, 1656, 1720, 2795, 3111, 3584, 4060; <i>krş. arslan</i>
āsmān (<F.)	<i>bk. āsumān</i>
aşnām (<A.) (tk. şanem)	putlar 322, 463
‘aşr (<A.)	asır, çağ 818, 916, 1046
aş-şabru miftāhi'l-farac (A.)	“sabır, sıkıntıdan sonra gelen sevincin anahtarıdır” 5365
aşşı (<*āsiğ)	fayda, yarar 194, 1731, 2495, 2529, 4622; <i>aşşı et-</i> fayda sağlamak, yaramak 815, 4069, 5902; <i>assı</i> aynı anlamda 3340
āstīn (<F.)	elbisenin kolu, yen 6110; <i>āsiteyn</i> 6200
āsūde (<F.)	rahat, huzurlu 4025; <i>āsūde ol-</i> rahat olmak 3930
āsumān (<F.)	gökyüzü 1250, 1487, 1868, 2314, 2889, 2981, 3655, 3866, 5102, 5344, 6025, 6375, 6648, 6653 <i>āsmān</i> aynı anlamda 4445, 5324, 6454; <i>āsumāne</i> aynı anlamda 4148, 5431
āsumāngīr (<F.)	gökyüzünü kuşatan, tutan 4159, 5549
āsumānī (<F.)	gökle ilgili 771
āsumān-taht (<F) (F.+A.)	gökyüzü tahtlı; tahtı yüce 1941
aşvāt (<A.) (tk. şavt)	sesler <i>aşvāt-ı refī‘āt</i> itibarlı sesler 43
aş (<*āş)	yemek 791, 1566, 1820, 2431, 3164, 3642, 3644, 3685, 3892, 3904, 3932, 3977, 4617, 5056, 5694, 5711, 6066
aş- (<*āş-)	üstünden geçmek 392, 594, 1877, 2386, 3749, 3948, 4211, 4517, 6611

aşa	aşağı <i>bk. baş</i>
aşağa	aşağı, alt 1066, 2414, 5570, 5589, 6734; <i>aşağa al-</i> alçaltmak 6441
aş'ār (<A.) (tk. şî r)	şiiirler 4131, 4347
'āşık (<A.)	âşık 1039, 1088, 2007, 2509, 2613, 2635, 3054, 3132, 3210, 3817, 3833, 3876, 3902, 3982, 4201, 4352, 4359, 4484, 4489, 4508, 4546, 4690, 4691, 4691, 4702, 4787, 4924, 5161, 5162, 5215, 5216, 5355, 5436, 5631, 5789, 5830, 5849, 6245, 6261, 6709, 6832; <i>'āşık ol-</i> aşık olmak 5066
'āşıkāne (<F)(A.+F.āne)	aşıkça, aşık gibi 1191, 1687, 4769
āşikār (<F.)	âşikār, açık, belli 465, 4108; <i>āşikār et-</i> aşikar etmek, ortaya etmek 562, 3991
āşikārā (<F.)	âşikār olarak, belli belirgin, açıkça 2428, 3328; <i>āşikārā kıl-</i> apaçık etmek 3714; <i>āşikārā ol-</i> ortaya çıkmak 4358
āşikāre (<F.)	açıkça, âşikāre 1234, 1872, 4519, 5442, 5666 <i>āşikāra</i> aynı anlamda 1425, 5676; <i>āşikāre et-</i> açığa vurmak 4259
āşinā (<F.)	tanıdık, yakın 1008, 1312, 1630, 2840, 3218, 4713, 6103, 6220, 6857; <i>āşinā kıl-</i> yakınlaştırmak 6; <i>āşnā</i> aynı anlamda 6590
āşinālık (F.+T.lık)	tanıdık olma, yakınlık 1322, 3227, 4335, 4491
āşināvār (<F.)	tanıdık gibi 1138
āşināyī (<F.)	bildik, bilindik 3476, 4219; <i>āşināyī ol-</i> aşına, yakın, tanıdık 968
āşiyān (<F.)	<i>bk. āşyān</i>
āşnā (<F.)	<i>bk. āşinā</i>
aştāb (<F.)	telaş (Steingass: 63a); <i>aştāb eyle-</i> telaş yapmak 5943
āşūb (<F.)	kargaşa <i>āşūb-ı zamāne</i> zamanın kargaşası 1732
āşufte (<F.)	perişan, sevdalı 1765, 5823
āşufte-ḥāl (<F) (F.+A.)	perişan bir halde 1379
āşufte-kār (<F.)	baştan çıkmış, akli başından gitmiş 5164, 6588
āşyān (<F.)	kuş yuvası 2959, 2980 <i>āşiyān</i> aynı anlamda 2815, 4762
at	at 626,631, 648, 882, 897, 1296, 1474, 1475, 1520, 1557, 1616, 1647, 1648, 1669, 1723, 1746, 1748, 1802, 1844, 1864, 1866, 2088, 2135, 2295, 2295, 2376, 2491, 2501, 2585, 2606,

	2629, 2761, 2784, 2794, 4035, 4677, 4709, 4784, 4785, 4788, 4791, 5052, 5158, 5164, 5199,5209, 5445, 5467, 5501, 5963, 6172, 6546
at-	atmak, fırlatmak 509, 512,869, 881, 1655, 1677, 1804, 1910, 1953, 2381, 2629, 2757, 2827, 3152, 3236, 3320, 3365, 3681, 3910, 4108, 4553, 5092, 5362, 5439, 5721, 6109, 6225, 6305, 6469, 6923; <i>bk. şubh-gerd, yaban</i>
ata	baba 649, 789, 794, 825, 1451, 1560, 1657, 1729, 1863, 1877, 1999, 2155, 2157, 2230, 2476, 2512, 2513, 2518, 2680, 3587, 3604, 3660, 3666, 3694, 3895, 3944, 4667, 4675, 4676, 6364, 6462
‘aṭā (<A.)	verme, bağış, ihsan 339,343, 357, 700, 1413, 2533, 3601, 4098, 5192, 5653, 6535
atdur-	attırmak 56
āteş (<F.ātiş)	ateş 269, 570, 683, 904, 1219, 1262, 1314, 1560, 1568, 1767, 1982, 2693, 2811, 2987, 2987, 3175, 3412, 3414, 3414, 3981, 4130, 4758, 4758, 4939, 5100, 5268, 5272, 5340, 5495, 5690, 5847, 6136, 6510, 6730, 6843; <i>āteş bırak-</i> ateşe vermek 2199; <i>āteş düş-</i> ateş düşmek 2023; <i>āteş ur-</i> ateşe bırakmak 1825, 1854, 1976, 2360, 2392, 2630, 4443, 5150, 5461, 5740, 6037, 6898; <i>āteş-i bād</i> rüzgârın ateşi 6510
āteş-engiz (F.ātiş-engēz)	ateş saçar 1219
āteş-ḥāne (<F.)	ateşe tapanların ibadet yeri, Mecûsi tapınağı 2362
āteşlik (F.+T.lık)	ateşlik, yakıcılık 6451
āteş-perest (<F.)	ateşperest, ateşe tapan 904
atıl-	atılmak 1557, 1799, 2135, 2433, 2963, 4623, 4676, 4789, 6263
‘āṭıl (<A.)	işlemeyen, işlevini yerine getirmeyen ‘ <i>āṭıl ol-</i> dışlanmak, dışında kalmak 160
‘aṭiyye (<A.)	armağan, ihsan 2141
atlan-	ata binmek 2663
aṭlas (<A.)	üstü ipek altı pamuk bir kumaş cinsi 49, 1069, 3924, 4072
atlu	atlı 4400, 5972, 5974
at-tavḥīdu isḳāti'l-izāfāt (A.)	“tevhid, izafeti iptal eder” 119

av	av 1470, 1548, 1555, 1736, 1770, 1867, 1877, 2588, 2713, 2782, 2802, 2807, 2823, 5764, 5866; <i>av kııl-</i> avlanmak 3996 <i>ava atlan-</i> av için ata binmek 866
‘ avālm (<A.) (tk. ālem)	âlemler 6650
āvāre (<F.)	avare, başı boş kimse 3458, 5404
āvārelik	avarelik, başı bol olma 358, 4172
āvāz (<F.)	ses 414, 513, 958, 1258, 2281, 2298, 2308, 2549, 2880, 2949, 2968, 2987, 3067, 3157, 3197, 3221, 3635, 6036, 6050, 6257, 6463, 6500; <i>āvāz çık-</i> ses çıkmak 6046; <i>āvāz ʔt-</i> seslenmek 1334, 3524; <i>āvāz vʔr-</i> seslenmek 286, 549, 917, 2971, 3190, 3772, 4242, 5247, 6194, 6613; <i>āvāza getür-</i> dile getirmek 4554; <i>āvāz-ı Dāvūd</i> Davud peygamberin sesi 6941; <i>āvāz-ı halhāl</i> halhal sesi 1328; <i>āvāz-ı tekbīr çıkar-</i> tekbir diye bağırarak 5323
āvāze (<F.)	ses, bağırma, feryat 592, 3259, 3786, 4348, 4349; <i>āvāze-yi nev biraḥ-</i> yeni bir bağırış çıkarmak 942
āvāzelendür-	dillendirmek 19
avcı	avcı 5950
avcılık	avcılık 2810
‘ avd (<A.)	geri dönme ‘ <i>avd eyle-</i> geri dönmek 6740
avla-	avlamak 870, 2713, 2802, 3204, 5277, 2598
‘ avrat (<F.<A. ‘ avra)	avrat, kadın 999, 2404, 2406, 2744, 3378, 3423, 3463, 3672, 3830, 4173, 5073, 5275, 5276, 5276, 5943, 5944; ‘ <i>avrat baṣ-</i> kadına sahip olma, onu elde etme 3377
‘ avratlık (F.+T.+lık)	kadınlık 3371
avuç	avuç 464,1652, 2357, 2850, 3902, 3928, 4299, 5162, 6816
‘ avvād (<A.)	ud çalan kimse, udî 3092
aw adnā (A.)	“daha yakın” 203
ay (I)	ay (zaman) 802, 3183, 4283, 6693
ay (II) (<*hāy)	ay, kamer 52,235, 626, 703, 808, 812, 1012, 1019, 1130, 1182, 1237, 1333, 1339, 1357, 1408, 1452, 1453, 1453, 1489, 1496, 1546, 1552, 1643, 1708, 1775, 1846, 1944, 2021, 2040, 2051, 2052, 2085, 2094, 2620, 2622, 2638, 2694, 2734, 2754, 2756, 2797, 2820, 2822, 2874, 2935, 2940, 3148, 3153, 3195, 3229,

	3231, 3233, 3532, 3575, 3877, 3901, 4278, 4494, 4724, 4828, 4942, 4961, 5012, 5040, 5089, 5151, 5217, 5224, 5267, 5401, 5450, 5451, 5516, 5565, 5775, 5779, 5800, 5810, 5944, 6009, 6010, 6012, 6163, 6278, 6311, 6397, 6465, 6472, 6512, 6954; ay yüzlü yüzü ay gibi parlak olan 2940, 5217
ayak	ayak 44, 690, 919, 1081, 1246, 1296, 1474, 1787, 1844, 2165, 2301, 2365, 2550, 2761, 2853, 2900, 2927, 2944, 2973, 2976, 2983, 3238, 3241, 3393, 3428, 3454, 3471, 3534, 3704, 3771, 3820, 3852, 3864, 3865, 4071, 4305, 4305, 4365, 4563, 4605, 4785, 5113, 5199, 5445, 5560, 5566, 5573, 5593, 5597, 5805, 5905, 6172, 6206, 6266, 6269, 6275, 6286, 6407, 6465, 6637, 6934; ayağ 1184, 2010, 2912, 3027, 3168, 3388, 3819, 4032, 5347, 5541, 5621; ayağ uzat- ayak uzatmak 2441; ayağına baş ko- önünde eğilmek 1950; ayağ baş- ayak basmak 1089, 1114, 5085; ayağda kal- ayakta kalmak 2708
‘ayāl (<A.)	benzer, eş 471
‘ayān (<A.)	belli, âşikâr 115, 666, 1298, 5360, 5685; ‘ayān ét- belli etmek, açığa vurmak 5992; ‘ayān ol- belli olmak, aşikar olmak 6548
a‘yān (<A.) (tk. ‘ayn)	şehrin ileri gelenleri 2390, 2411
‘ayār (<A. ‘iyār)	ayar 3481
‘ayb (<A.)	ayıp, kusur 5191, 6139; ‘ayb ét- ayıp etmek 684; ‘aybı aç- ayıp olanı ortaya çıkarmak 5856
aydın	aydınlık 1578, 3148, 4369; aydın ét- aydınlatmak 3539; aydın ol- parlak olmak 5291
āyet (<A.āya)	ayet 1040, 1044, 3285, 6214; āyet-i rūḥ ruh ayeti 4754; āyet-i Ḥaḳ Hak ayet; Allah’ın ayeti 5218
ayıl- (<*ād-ıl-)	ayılmak 3410, 5878
ayır-	ayırarak 2694, 3950, 6053
āyīn (<F.)	merasim, tören; âdet, töre, yol, kanun 1880, 2893, 4960, 5467, 5555, 5631, 6020, 6039, 6117, 6518, 6895; āyīn ét- merasim yapmak 5207, 6311
āyīne (<F.)	ayna 231, 703, 706, 921, 1182, 1298, 1659, 1668, 2044, 2615, 3233, 4320, 4721, 5401, 5421, 5697, 5698, 5796, 5797, 5936, 6020, 6163, 6164, 6166

āyīne-veş (<F.)	ayna gibi 3229, 6020
aylak	aylak 1006
‘ayn (<A.)	göz, bakış; pınar, kaynak 525, 950, 4863, 5360; ‘ayn <i>issī</i> göz sahibi (basireti olan) 126; ‘ayn-ı ‘ <i>adl</i> adalet pınarı 710; ‘ayn-ı ‘ <i>ālem</i> alemin gözü 2149; ‘ayn-ı <i>cān</i> can gözü 6220, 6506; ‘ayn-ı <i>cihān</i> cihanın gözü 4027; ‘ayn-ı <i>ḥaḳ</i> hak göz, hakikat gözü 581; ‘ayn-ı <i>ḥayvān</i> yaşam pınarı 4969; ‘ayn-ı ‘ <i>ināyet</i> lütuf kaynağı 343; ‘ayn-ı <i>nūr</i> nur gözü 5575; ‘ayn-ı <i>rāḥat</i> kolaylıkla 3369; ‘ayn-ı <i>tevhīd</i> tevhidin gözle görülebilen kısmı 134; ‘ayn-ı <i>vaşl</i> kavuşma kaynağı 3042
ayna anzal (A.)	“nerede ineyim?” 527
ayran	ayran 3388
ayrıl-	ayrılmak 1445, 1511, 2297, 2327, 2514, 3402, 5516; <i>bk. başār</i>
ayrılık	ayrılık 3049, 3877
ayru	ayrı 688, 1189, 1564, 3401, 3850, 3952, 4460, 5285, 5286; <i>ayru dūş-</i> ayrı düşmek, ayrı kalmak 5240; <i>ayru ol-</i> ayrı olmak 5243
ayruḳ	ayrı, başka, öbür 157, 1176, 1468, 1781, 1912, 2513, 2593, 2711, 2716, 4376, 4389, 4617, 4618, 4668, 4740, 5166, 5379, 5665, 6309, 6638, 6769 6951,; <i>ayruḳ ol-</i> başka olmak 6784; <i>ayruḳ</i> aynı anlamda 1494
ayruluk	ayrılık 2116, 3474
‘ayş (<A.)	yaşama, yaşayış 3028
‘ayyār (<A.)	düzenbaz, hilekâr 4420
‘ayyāre (<A.)	çapkın 5221
az (<*āz)	az 970, 971, 1634, 2214, 2669, 3462, 3548, 3788, 3822, 3932, 3937, 4850, 5114, 5715, 5785, 5785, 6702, 6877 6877; <i>az u çoḳ</i> az ya da çok 2284
az- (<*hāz-)	yoldan çıkmak, dalalete düşmek 1395
āz (<F.)	aç gözlülük, hırs 3932
a ‘zā (<A.a ‘dā)	parça 152, 6818
‘azā (<A.)	yas, matem 4906; ‘ <i>azāyı dut-</i> yas tutmak 4083
azacuk	azıcık, birazcık 842

āzād (<F.)	âzâd, özgür, serbest 1184, 1415, 4109, 4624, 4885, 6907; <i>āzād êt-</i> özgür bırakmak, azad etmek 3405, 5141; <i>āzād ol-</i> özgür kalmak 3400, 3915, 4552, 4737, 4959, 6884; <i>bk. serv</i>
āzāde (<F.)	özgür, hür 1048
a‘zam (<A.)	en büyük, en yüce 309, 310, 427, 696, 2148, 2652, 3661, 4579, 5487, 6083, 6615, 6665, 6825; <i>bk. çarh, ism, rūh</i>
āzār (<F.)	azarlama, paylama <i>āzār kıl-</i> azarlamak 6173; <i>āzār-ı dil</i> gönül kırıklığı 3836, 5197
āzārlik	incinme, incitme 3334
azdād (<A.)	birbirlerine zıt olanlar 6717, 6885
Āzer (<F.)	İbrahim peygamberin babası 489
āzer (<F.)	ateş 263
Azerpāyicān (F.)	Azerbaycan 2538
‘azīm (<A.)	çok büyük 2733, 6387, 6850
azīm (<A.)	muazzam 519
‘azīz (<A.)	aziz, yüce 1739, 4304; <i>‘azīz êt-</i> yüceltmek 4052
‘Azīz (<A.)	yüce olan Allah 4953
‘azīzü'n-nefs (<A.)	yüce nefsi 550
‘azl (<A.)	ayırma, çıkarma, görevden alma, bir tarafa koyma 156, 2173, 3921, 6803, 6888
‘azm (<A. ‘adm)	kemik <i>‘azm-ı remīm</i> çürümüş kemik 2845
‘azm (<A.) (I)	yola çıkma, bir yere yönelme <i>‘azm êt-</i> (bir yere) yönelmek, yola koyulmak 2092, 2227, 4150, 4783, 5485, 4838, 5442, 6424; <i>‘azm eyle-</i> gitmek 4022; <i>‘azm kıl-</i> (bir yere) yönelmek, yola koyulmak 3628, 3872; <i>‘azm-ı dergāh êt-</i> dergaha yönelmek, dergah yolunu tutmak 6264; <i>‘azm-ı dergāh eyle-</i> dergaha yönelmek, dergah yolunu tutmak 4465; <i>‘azm-ı dergāh kıl-</i> dergaha yönelmek, dergah yolunu tutmak 1584; <i>‘azm-ı meydān</i> meydana yönelme 2742, 2773; <i>‘azm-ı meydān kıl-</i> meydana yönelmek 3716; <i>‘azm-ı şahrā êt-</i> çöle doğru yola koyulmak 5443; <i>‘azm-ı yār êt-</i> sevgilinin olduğu yere yönelmek 3987
‘azm (<A.) (II)	azim, çaba 571, 2151, 3252, 3623; <i>‘azm-ı huşk</i> kurutma çabası 4971

'azm (<A.) (III)	niyet etme, yönelme 3075, 4124; ' <i>azm-ı işret ét-</i> yiyip içmeye niyet etmek 5991; ' <i>azm-ı şikār</i> ava niyet etmek 2829
āzmāyiş (<F.)	tecrübe, deneme <i>āzmāyiş kıl-</i> tecrübe etmek 965
azmış	yoldan çıkmış, dinden çıkmış kimse 1463, 1634
bāb (<A.) (I)	kısım, bölüm 1365, 5794, 6150, 6153, 6360, 6791, 6830, 6867; bāb-ı maḳṣūd hedeflenen bölüm 1465,
bāb (<A.) (II)	kapı 4, 1734, 4041, 5818, 6088; <i>bk. fetḥ</i>
Bābil (<A.)	Babil Bābil ehli Babil şehrinde olanlar 5088, 6135
bāc (<F.)	vergi, haraç 2425, 2479, 3959, 4024; bācı al- vergi almak 5778
baca	baca 5944
bād (<F.)	yel, hafif rüzgâr 696, 1190, 2942, 3144, 3484, 4692, 5258, 6569; bād al- havasını almak, bir şey elde edememek 6185; bād çek- rüzgâr çekmek 2865; bād ol- yok olmak 1413; bāda vèr-yok etmek, kaybetmek 2443, 6480; bād-ı behiştī cennet rüzgârı 6124; bād-ı dimāğ zihin rüzgârı 3733; bād-ı ḥazānī hazan rüzgârı 2144; bād-ı hevā bedava, karşılıksız, gereksiz yere 92, 1513, 5290; bād-ı pā çevik ve çabuk koşan at 1412, 2758; bād-ı peymā çok hızlı giden 1757; bād-ı şabā serin ve tatlı esen bahar rüzgârı 686, 2758; bād-ı şarşar şiddetli ve soğuk esen rüzgâr 1550, 2135, 3652, 4856, 5862; bād-ı seher seher vakti esen rüzgâr 1701, 4894; bād-ı sehergāh 5363; bād-ı seherḥīz seher vakti esen rüzgâr 1068, 1794; <i>bk. āferīn, şūret</i>
bādām (<F.)	badem 3858
Bād-āverd (<F.)	Hüsrev'in hazinelerinden birinin adı 6345
bāde (<F.)	şarap, içki 1190, 1252, 1263, 2150, 2942, 3029, 3140, 3252, 3291, 3412, 3484, 3848, 5018, 5032, 5258, 5838, 5899, 6015, 6231, 6292, 6480
bādībān (<F. bādbān)	yelken 6314
bağ (<*bāğ)	bağ, düğüm 1441, 4835, 4940, 5573
bāğ (<F.)	bağ, bahçe 55, 113, 664, 883, 892, 925, 936, 1039, 1444, 1713, 1737, 1741, 1931, 2144, 2144, 2486, 2558, 2655, 2767, 2813, 3024, 3077, 3135, 3284, 3819, 3819, 3820, 3820, 4938, 5581, 5649, 5807, 6003, 6011, 6114, 6118, 6120, 6157, 6251, 6550, 6559, 6565, 6568, 6928; bāğ-ı bahar bahar bahçesi 2293 bāğ-ı

	<i>cennet</i> cennet bahçesi 1463, 2867; <i>bāğ-ı firdevs</i> cennet bahçesi 1816, 3496; <i>bāğ-ı nesrîn</i> yaban gül bahçesi 4679; <i>bāğ-ı ravza</i> cennet bağı 668; <i>bāğ-ı rızvân</i> honutluk, rıza bahçesi 1850; <i>bāğ-ı zamâne</i> devrin bahçesi 659
bağır	bağır 1015, 1085,1655, 1756, 1872, 2045, 2363, 2827, 3303, 3599, 3666, 3807, 3870, 5038, 5336, 5666, 5776, 5870, 5900, 6152, 6403, 6446, 6492, 6919; <i>bağrı delin-</i> bağı delinmek 656; <i>bağrı sökül-</i> bağı sökülme 2972; <i>bağrın yak-</i> bağı yakmak 1035; <i>bağrum karar-</i> bağı kararmak, acıdan kalbi siyahlaşmak 3094
bağışla-	bağışlamak, affetmek 421, 793, 923, 934, 1510, 2654, 4024, 6039, 6387, 6713
bağla-	bağlamak, sarmak; kapamak; (kapı vb.) kilitlemek 1053, 1237, 1542, 1669, 2177, 2621, 3257, 3442, 3871, 3878, 4171, 4275, 4607, 4817, 4974, 5095, 5532, 5606, 5679, 5818, 6096, 6228, 6296, 6486; <i>bk. bël</i>
bağlan-	bağlanmak, düğümlenmek 211, 522, 1031, 2346, 2754, 3271, 3891, 4741, 6146
bağlat-	bağlatmak 5490
bağlı	bağlı 1756, 2480, 3788; kilitli 5527, 5588, 5702
bāğubān (<F.bāğbān)	bahçıvan 3135
bahā (<F.)	değer, kıymet 230, 1429, 2114, 2806, 4141, 4225, 4629, 4717, 5131, 5248, 5699, 6158,
bā-ḥaber (F.) (F.+A.)	haberli, bilen 495, 4478
bahāne (<F.)	bahane <i>bahāne de-</i> bahane söylemek 5805; <i>bahāne et-</i> bahane etmek 599, 4053; <i>bahāne eyle-</i> bahane bulmak 1470; <i>bahāne ol-</i> bahane olmak 2554, 5906
bahār (<F.)	ilkbahar 63, 653, 1009, 1247, 1415, 1445, 1479, 1965, 2144, 2831, 2868, 2913, 2965, 3163, 3284, 3860, 4892, 5180, 6153, 6184, 6559; <i>bk. ebr</i>
bahārī (<F.)	bahar gibi 3144, 3282
bahāsuz (F.+T.suz)	kıymetsiz, değersiz 6190
baḥīl (<A.)	cimri 5536

baħr (<A.)	deniz; büyük nehir 9, 13, 42, 84, 90, 104, 111, 112, 207, 351, 425, 449, 450, 511, 529, 598, 632, 660, 674, 688, 698, 1080, 1309, 1821, 1994, 2058, 3281, 3476, 3477, 3479, 3552, 3596, 3730, 3736, 4598, 4969, 4970, 5184, 5518, 6016, 6031, 6220, 6315, 6376, 6582, 6876.; <i>baħr-ı aħdar</i> yeşil deniz, cennet (Steingass: 157b) 660, 6931; <i>baħr-ı ‘ayn</i> göz denizi 6220; <i>baħr-ı ħayret</i> hayret denizi 207; <i>baħr-ı kân</i> maden denizi 2058; <i>baħr-ı Nîl</i> Nil denizi 6016; <i>baħr-ı ‘Ummân</i> Umman denizi 3596, 6031; <i>baħr-ı vahdet</i> vahdet denizi 511
baħş (<F.)	baħşetme, bağışlama, verme 6670; <i>baħş ét-</i> baħşetmek 2253; <i>baħş eyle-</i> baħşetmek 4985; <i>baħş kıl-</i> baħşetmek 6670; <i>baħş ol-</i> baħşedilmek 5366
baħşāyiş (<F.)	verme, bağışlama 341, 3950, 5153
baħşende (<F.)	bağışlayan, veren <i>baħşende eyle-</i> bağışçı yapmak 6397
baħşîş (<F.)	baħşîş, bağışlama 3797 <i>baħşîş ét-</i> baħşîş vermek, bağışlamak 4136, 6518
baħt (<F.)	baht, talih, şans 672, 697, 712, 1889, 787, 994, 1278, 1573, 1841, 1953, 2013, 2606, 2231, 2422,631, 2027, 2441, 2681, 3086, 2585, 1091, 3341, 3431, 3457, 3570, 4528, 3698, 3757, 3956, 4028, 4049, 5224, 6327, 6002, 6011, 3415, 5333, 6067, 6368, 6523, 6106, 3780; <i>baħt-ı bîzār</i> usanmış baht 6005; <i>baħt-ı ħufte</i> uykulu baht 2151; <i>baħt-ı meh</i> ay bahtı 5011; <i>baħt-ı meymûn</i> uğurlu baht 5447; <i>baħt-ı sa ‘îd</i> mübarek baht 5512
baħtiyār (<F.)	mutlu <i>baħtiyār ét-</i> mutlu etmek 2873
baħtlu (F.+T.+lu)	bahtlı, şanslı 4828, 5769, 6328
bā ‘iṣ (<A.)	gönderen, uyarıcı 825
baħ-	bakmak 259, 273, 517, 665, 687, 896, 1172, 1203, 1264, 1269, 1298, 1303, 1404, 1559, 1637, 1646, 1667, 1797, 1800, 1803, 1912, 2134, 2625, 2804, 2962, 3229, 3230, 3564, 3713, 3803, 4074, 4076, 4158, 4158, 4238, 4313, 4337, 4472, 4740, 4845, 4942, 5219, 5266, 5852, 5901, 5909, 5977, 6165, 6166,6367, 6664; <i>baħa bil-</i> bakabilmek 1489
baħım	bakım 1186, 1391, 1428
baħımından	bakımından, açısından 2584
baħın-	bakınmak 5839

baķır	bakır 6758
Bākī (<A.)	“ebedi ve ölümsüz Allah” 5886
bākī (<A.)	baki, sonsuz ebedi 40, 85, 601, 714, 1293, 2547, 2998, 3028, 3053, 4711, 4743, 5025, 5811, 6155, 6426, 6529, 6885; bākī kal- baki kalmak 6304; <i>bk. hayāt, vech</i>
bal	bal 1564, 3224, 3509, 4057, 4065
bāl (<A.) (I)	kalp, gönül, yürek 2174
bāl (<F.) (II)	kanat 2034
bāl (<F.) (III)	boy, pos, endam yāl u bāl boy pos, endam 4468
bal hum azal (A.)	“hayvandan daha aşağıda” 243, 6830
bal wa lā-malā (A.)	“ve ne de doluydu” 526
bālā (<F.)	üst, yüksek; yüce, âli; boy, kâmet 223, 278, 4068, 5641, 5642, 6145, 6192, 6476; bālā kıl- yükseltmek 5641
bālālık (F+T.+lık)	yükseklik 279, 5590, 5595
balçık	balçık, çamur 297, 1232, 5858; balçuk 3362
balgam	balgam 6818
balık (<*bālık)	balık 411
bālīg (<A.)	ergin, erişen 2375; bālīg ol- ulaşmak, erişmek 2439
balta	balta 5113
bām (<F.)	çatı, dam 2667
bandur-	bandırmak, batırmak 3849
bāng (<F.)	ses, seda bāng-ı ceres zil sesi 93
Bānū (<F.)	Mehin-banu 1509, 1954, 2075, 2662, 2670, 2699, 2739, 3017, 3885, 3923, 5132
baña	bana 394, 763, 1097, 1098, 1286, 1423, 1441, 1454, 1456, 1459, 1510, 1638, 1649, 1808, 1815, 1898, 1912, 2025, 2077, 2119, 2120, 2121, 2289, 2396, 3097, 3315, 3361, 3368, 3424, 3451, 3456, 3460, 3470, 3488, 3489, 3530, 3593, 3693, 3822, 3837, 3877, 4018, 4162, 4298, 4419, 4448, 4457, 4492, 4595, 4596, 4606, 4615, 4617, 4618, 4620, 4621, 4624, 4649, 4740, 4824, 5062, 5088, 5090, 5106, 5112, 5116, 5155, 5178, 5189, 5332, 5343, 5595, 5621, 5626, 5639, 5643, 5645, 5658, 5661, 5663,

	5665, 5734, 5735, 5794, 5850, 5851. 5926, 6057, 6058, 6059, 6060, 6061, 6062, 6063, 6097, 6143, 6144, 6160, 6168, 6169, 6170, 6204, 6226, 6230, 6245, 6331, 6334, 6458, 6592, 6609, 6806
bār (<F.) (I)	yük 269; <i>bār vèr-</i> yük vermek 5646
bār (<F.) (II)	yemiş, meyve 692, 6928
bārān (<F.)	yağmur 3094, 6398
Barda´ (<A.)	yer ismi 1963, 1968
bardaḡ	bardak 4189
bārīgāhı (<F.bārgāh)	yüce divan, saray 4728, 6024
Bārī (<A.) (II)	yaratan, muktedir 4040
bārī (<F.) (I)	öyleyse, keşke, hiç olmazsa 794, 921, 971, 1639, 2139, 2209, 2553, 3278, 3627, 3988, 4156, 4197, 4527, 4670, 5343, 5820, 5948, 6175, 6876; <i>bāri</i> 5068, 6400
Bāribed (<F.)	Farsça bir isim 2954, 2966, 2988, 3000, 3088, 3099, 3180, 3188, 3832, 4114, 4131, 4139, 6036, 6040, 6052, 6100, 6102, 6147, 6207, 6209, 6253, 6433, 6520, 6555, 6556
Bāribed-nām (<F.)	Baribed adlı 958
bārik-bīn (<F.)	ince görüşlü, incelikleri görebilen 1390, 3174, 3845, 5737
barḡ (<A.)	şimşek 181, 632, 1062; <i>barḡ ur-</i> şimşek çakmak 16, 943; <i>barḡ-ı lāmi´</i> parlayan şimşek 179; <i>barḡ-ı revān</i> akan şimşek 6919; <i>barḡ-ı sūr´at</i> şimşek hızında 1744; <i>barḡ-ı şimşīr</i> şimşir ağacının şimşeği 3648
barḡı-	parlamak 607
barḡı-vār (F.bārḡvār)	şimşek gibi 480
barmaḡ (<barḡak)	parmak 468, 482, 673, 1770, 2834, 3178, 4265, 5567, 5607, 5780, 5832, 6280, 6470; <i>barmaḡ ur-</i> parmakla göstermek 5218
bārū (<F.)	kale duvarı, sur 4004
bārū-būn (<F.)	kale duvarının dibi 2366
bas-	basmak 324, 2207, 2223, 2257, 2300, 2338, 2732, 3377, 3428, 3471, 3870, 4605, 5870, 5971, 6273, 6403, 6492; <i>basa dut-</i> basılı tutmak 1226

baṣ (<A.)	dirilme 2843
başar (<A.)	bakma, görme, göz, bakış, idrak 1303, 2514, 5717; başar eyle- bakmak 525; başardan ayrıl- gözden uzak düşmek 2157
başıl-	tahkir edilmek, yenilmek 5276
başîr (<A.)	basiret sahibi, anlayışlı 44
başîret (<F.<A.başîra)	basiret, görüp idrak etme yetisi 108, 586
basîṭ (<A.)	basit, sade; yayılmış gibi düz olan yer, engebesiz arazi 275, 276
başṭ (<A.)	uzun uzun anlatma başṭ eyle- uzun uzun anlatmak 2024
baş	baş 344, 573, 635, 655, 656, 675, 810,865, 894, 910, 928, 943, 978, 1155, 1190, 1226, 1277, 1443, 1474, 1586, 1629, 1695, 1731, 1787, 1801, 1809, 1811, 1811, 1822, 1834, 2067, 2089, 2119, 2165, 2223, 2258, 2273, 2289, 2292, 2302, 2310, 2318, 2371, 2462, 2488, 2492, 2507, 2738, 2751, 2769, 2912, 2973, 2976, 2994, 3049, 3117, 3210, 3313, 3382, 3484, 3507, 3599, 3676, 3694, 3704, 3749, 3754, 3771, 3785, 3870, 3930, 3948, 3979, 3986, 3991, 4050, 4102, 4122, 4227, 4303, 4355, 4365, 4386, 4495, 4495, 4570, 4573, 4573, 4693, 4709, 4720, 4814, 4878, 5065, 5114, 5219, 5259, 5284, 5340, 5445, 5448, 5451, 5500, 5565, 5566, 5579, 5593, 5619, 5621, 5714, 5717, 5751, 5753, 5757, 5768, 5829, 5845, 5899, 5915, 5946, 5957, 6002, 6004, 6026, 6068, 6080, 6080, 6084, 6110, 6138, 6158, 6193, 6198, 6206, 6212, 6233, 6238, 6270, 6321, 6449, 6482, 6573, 6648, 6765, 6903, 6916, 6916, 6935; baş aç- başında her ne varsa (örtü, kavuk vs.) çıkarmak 4370; baş biraḳ- başını eğmek 2414; baş çek- başına buyruk hareket etmek, itaatsizlik etmek, karşı gelmek 1568, 2587, 5777; baş çek- ön ayak olmak, başta gitmek 2488; baş çıkar- başını göstermek 4147; baş dut- baş tutmak, baş koymak 5733; baş iste- baş istemek, ölmesini istemek 4499; baş ko- baş koymak, ölüm pahasına yapmak 2761, 3991, 5269, 5338, 6094, 6269; baş ol- baş ,öncü olmak 5851; baş şal- başını çıkarmak 2863; baş taşu ur- başı taşu vurmak, yaptıḡından pişman olmak 910; baş ur- eğilip selam vermek 831, 2005, 2073, 2123, 2426, 2878, 2900, 2971, 2981, 3027, 4237, 4265, 4305, 5045, 5539, 5573, 6287; baş üzre baş üstüne!, emredersiniz! 1865; baş vèr- ölmek 1093, 1384, 6193;

	<i>başa elter-</i> başa ulaştırmak 1130; <i>başa getir-</i> yanına getirmek 3253; <i>başa toprak koy-</i> yardım dilemek 3656; <i>başdan aş-</i> boyunu geçmek 1080; <i>başdan aşa</i> tümüyle, baştan aşağı 3382; <i>başdan çıkar-</i> baştan çıkarmak 1114; <i>başın kırtar-</i> ölmekten kurtulmak 1735; <i>başına hāk koy-</i> başına toprak koymak 1572; <i>başundan gétme-</i> başından gitmemek, kaybetmemek 1518;
başar-	başarmak 1089, 2419, 2482
başla-	başlamak 1857, 3066, 3176, 3199, 6289; <i>bk. hurüş</i>
başlu	başlı 4868
başluluk	başlılık 5188
başsuz	başsız 2365
bat-	batmak 3017, 3148, 3865, 5311
bātil (<A.)	batıl, doğru ve sahih olmayan 219, 581, 609, 744, 3690, 5433; bā[ti]l 5433; <i>bk. zemm</i>
bātinī (<A.)	içle ilgili, sırta ilgili 469
baṭrīk (<F.)	patrik 1136
baṭṭāl (<A.)	kahraman 5433
bay (<*bāy)	zengin 2191, 3783, 4062, 6022
bayağı	bayağı, sıradan 1217, 1260, 2071, 4793
Bāyezīd	Sultan Bayezid [Yıldırım] 6946
bayıl-	bayılmak 5878
baykuş	baykuş 4178, 4989
baykuşlayın	baykuş gibi 5867
bayrak	bayrak 3856
bāz (<A.) (I)	geri, gerisin geriye 6907
bāz (<F.) (II)	oyun <i>bāz-ı hunhor</i> kan içici bir oyun 4052
bāz (<F.) (III)	doğan <i>bāz-ı eşheb</i> ala doğan 676; <i>bāz-ı hevāyī</i> havada olan doğan 3204; <i>bāz-ı şikār</i> avlanılacak doğan 5873
bāzār (<F.)	pazar, bir şeyin çok olduğu yer 904, 2050, 4459, 5068, 5553, 6187, 6680; <i>bāzār-ı 'ālem</i> dünya denen pazar 2574; <i>bāzār-ı harb</i> savaş alanı 2329; <i>bāzār-ı şanem</i> put pazarı 489

ba'zı (<A. ba'ḍ)	bazı 454, 2564, 2954, 5716, 6620, 6660, 6847
ba'zısı	bazısı 2228
bāzī (<F.)	oyun, eğlence bāzī kıl- oynamak 946; bāzī ét- (oyun) oynamak 5942; bāzī vēr- oyun etmek 4550
bāzīçe (<F.)	küçük oyun 228, 5683, 5955
bāzū (<F.)	pazı 4394, 5171, 5722, 5844; <i>bk. zūr</i>
bebr (<F.)	böbür deneni hayvan, kunduz 869, 1058, 1519
becid	acele, çabuk, derhâl 1836, 3873, 4400; becid dut- üzerine düşmek, ısrar etmek 1921, 2249
becid (F.be+A.cidd)	gerçekten, ciddi olarak 1974
bed (<F.)	usta (Steingass: 160b) 3180
bed-ahḍ (F.+A.)	kötü zaman, bozuk devir <i>bk. eyyām</i>
bedahşān (<F.)	Bedahşān deneni değerli bir tür yakut 1032, 4680; <i>bk. la'l</i>
be-Dādār (<F.)	adaletli manasına gelen Tanrı'ya 5068
bed-baḥt (<F.)	bedbaht, talihsiz 1455, 2681
beden (<A.)	beden 2365, 2678, 3665, 4005, 4236, 6819
bed-gümān (<F.)	kötü düşünceli, zannı kötü olan 5435
bed-ḥūylıḳ (F.+T.lıḳ)	kötü huyluluk 3826
bedī' (<A.)	benzersiz, eşi benzeri görülmemiş bedī' ol- benzersiz, ender, görülmemiş olmak 2650, 5799, 6864
bedīdār (<F.)	aşık bedīdār kıl- aşık etmek 876, 2001
bedīhī (<F.)	apaçık 833, 4712
bedī' ü'ş-şekl (<A.)	eşine az rastlanan bir şekil 260
be-dīzār (<F.)	yüzü üzerine, yüzüne 5068
bed-kīş (<F.bed-kēş)	zalim, acımasız, merhametsiz 2337
bed-mest (<F.)	körkütük sarhoş 3399
bed-mihr (<F.)	sevgisiz 5136, 5312
bed-nām (<F.)	adı kötüye çıkmış 906, 4177, 5682; bed nām ol- adı kötüye çıkmış olmak 3375, 3760, 4155, 5520; bed-nām ét- adını kötüye çıkarmak 2402;

bed-nāmlık (F.+T.lık)	adı kötüye çıkmış olma 5161
bedr (<A.)	dolunay 517, 1408, 1643, 2734, 3149, 3154, 3862, 5835, 6560, 6950, 6954; <i>bedr ol-</i> dolunay olmak 2920, 6516, 6560; <i>bedr-i kāmīl</i> dolunay 3154, 6560, 6950
bedter (<F.)	daha kötü 58
beg (<*bēg)	bey 2216, 2442, 3558, 3575, 3616, 3782, 6412
be-ğāyet (<F.)	fazlasıyla, aşırı derecede 4611
begen-	beğenmek 1262, 1623, 1926, 2894, 3084, 3620, 3924, 5275, 6281, 6431
beglik	beylik 2419, 2482, 3794
be-ḥaḳḳ-ı Dāver-i dānā-yı esrār (A.)	“sırları bilen en adil ve insafli olan (Allah)’ın hakkı için” 1382
be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı Muḥammed (A.)	“Muhammed’in nurunun hakkı için” 547
behāyim (<F.)	dört ayaklılar 243, 236, 6822
be-her-ḥāl (<F.) (F.+A.)	her durumda, her halde 2522, 3376, 4201, 4397
behişt (<F.)	cennet 2194, 3010, 5574, 5581, 6114, 6153; <i>behişt-i cāvidān</i> sonsuz cennet 2401; <i>behişt-i cāvidānī</i> sonsuz cennet misali 241
behiştī (<F.)	cennet misali 5155, 5727
Behrām (<F.)	sözcük anlamı olarak Mars, Merih yıldızı anlamına gelen Sasani İmparatorluğunun meşhur komutan 2245, 2272, 2294, 2317, 2390, 2391, 2402, 2436, 2506, 2540, 2679, 3424, 3588, 3589, 3693, 3708, 3727, 3742, 3756, 3757, 3778, 4080, 4083; <i>Behrām-ı Çübīn</i> (değnekten yapılmış olan anlamında) Behram’ın lakabı, 2239, 2262, 2279, 2409, 2676, 3514, 3587, 3625, 3684, 4053, 4055; <i>Behrām-ı Gūr</i> (yaban eşeği avlamayı seven Behram anlamına gelen) Behram’ın lakabı 3761
Behrāmiler	Behram tarafında olanlar 3744, 3748
behre (<F.)	nasip, kısmet 585, 1404, 1810, 3758, 3760, 4055; <i>behre eriş-</i> nasiplenmek, nasibini almak 846, 1718; <i>behre bul-</i> nasip olmak 2573
be-Ḥudā (<F.)	Allah’a, Allah için 4735
beḳā (<A.)	kalıcılık, bakilik 342, 697, 3890, 3931, 4313, 4716, 4845; <i>beḳā-yı milk</i> devletin kalıcı olması 827

bekle-	muhafaza etmek, korumak 1750, 3057, 3680, 6265
bel (<A.)	tam tersine (Steingass: 195b) 2542
belā (<A.)	bela 244, 376, 410, 1595, 1614, 2160, 2201, 2866, 3368, 3369, 3509, 4171, 4328, 4370, 5065, 5114, 5326, 5333, 5404, 5650, 5718, 6142, 6217, 6228, 6449
belāgat (<A.)	belagat, etkin ve güzel söz söyleme 584, 843
belā-keş (<F.) (A.+F.)	bela çeken, eziyet ve sıkıntı çekmiş 5150
belālu	belalı 1636, 3299, 5761
belāsuz	belasız 2174
bèlek	hediyeye, armağan 2389, 2721
Belh	Belh şehri (bugünkü Afganistan'ın sınırları içindedir) 2266, 2271
belī (<F.)	elbette, evet, peki 10, 436, 494, 608, 1144, 1862, 2500, 2636, 3462, 3761, 4287, 4336, 4408, 4629, 4681, 5111, 5116, 5215, 5350, 5792, 5921, 5943, 6142, 6856
beliñle-	ürkmek, şaşırarak, korku ile sıçramak 1646, 4441, 5762
belki	belki 771, 802, 1893, 2311, 2419, 4694, 6664, 6705
Belķīs (<A.)	Süleyman peygamber döneminde yaşamış olan Sebe ülkesinin (Habeş) melikesi 1117, 2642, 2795, 2938
Belķīs-vār (<F.)	Belkıs gibi 1432
bellūr (<A.)	billur 5416; <i>krş. billūr</i>
bellü	belli, açık 275, 1322, 3615, 3634, 4383, 4640, 6644
belür-	belirmek 808, 1076, 1416, 2217, 3291, 4408, 5416, 5498, 5684, 6276
belürt-	göstermek 5813
bem (<A.)	telli çalgıların en ince ve en kalın teli 662
ben	ben (1. teklik kişi zamiri) 9, 11, 344, 356, 394, 544, 589, 1092, 1109, 1116, 1304, 1392, 1395, 1447, 1455, 1457, 1464, 1493, 1649, 1736, 1864, 2034, 2085, 2250, 2358, 2766, 3038, 3039, 3103, 3125, 3194, 3302, 3303, 3309, 3349, 3365, 3367, 3379, 3390, 3393, 3395, 3399, 3401, 3402, 3403, 3423, 3429, 3449, 3457, 3488, 3490, 3491, 3505, 3592, 3686, 3695, 3818, 3822,

3990, 3992, 4016, 4017, 4019, 4126, 4128, 4155, 4156, 4167, 4229, 4417, 4429, 4440, 4440, 4447, 4510, 4523, 4525, 4526, 4528, 4569, 4572, 4591, 4600, 4610, 4619, 4621, 4628, 4628, 4633, 4640, 4641, 4644, 4648, 4649, 5060, 5072, 5073, 5082, 5084, 5105, 5112, 5116, 5151, 5156, 5157, 5176, 5181, 5341, 5342, 5346, 5355, 5357, 5362, 5383, 5405, 5520, 5523, 5597, 5599, 5600, 5604, 5607, 5622, 5638, 5647, 5651, 5654, 5674, 5681, 5685, 5689, 5692, 5693, 5697, 5702, 5704, 5721, 5724, 5754, 5779, 5792, 5836, 5839, 5864, 5867, 5870, 5921, 5994, 6005, 6073, 6089, 6091, 6120, 6139, 6162, 6167, 6195, 6197, 6198, 6230, 6238, 6244, 6245, 6250, 6252, 6283, 6585

be-nāgāh (<F.) ansızın 3111

be-nā-ḥaḩ (<F.) (F.+A.) haksız yere 3618; *bk. gūyende*

be-nāmet (<F.) onun adına 569

benāt (<A.) (tk. bint) kızlar 2847

benātu'n-na 'ş (<A.) Büyükayı denen yıldız kümesi 1497, 3152

benātu'n-na 'şivār (<A.) Büyükayı yıldız kümesi gibi 1357

bencileyin benim gibi 4447

bend (<F.) (I) bağ, düğüm, ip; engel, set, mani 130, 869, 1055, 1331, 1547, 1549, 1672, 1722, 2516, 2645, 2656, 3212, 3352, 3452, 4090, 4919, 5093, 5265, 5564, 6883, 6925; **bend ét-** bağlamak 1722, 2604; **bend kul-** bağlamak 5623; **bend ol-** bağlanmak 5741; **bend-i belā** bela bağı 2457; **bend-i cism** beden bağı 311; **bend-i ta'alluḩ** bağlılık kemeri 353

bend (<F.) (II) suyun önünü tutmak için konulan set **bend-i ḥāk** toprak set 6879

ben-daḩı ben de, ben bile 4510, 4523

bende (<F.) kul, köle 208, 832, 993, 1000, 1101, 1184, 1631, 1632, 2005, 2084, 2647, 2649, 3371, 3443, 4099, 4160, 4218, 4647, 4741, 5081, 5108, 5239, 5317, 5350, 5359, 5861, 6486, 6719; **bende kul-** kul, köle yapmak 1027

benden benden 394, 757, 1381, 2721, 2737, 3422, 4020, 4154, 4169, 4432, 4442, 4588, 4607, 4632, 5765, 5775, 5860, 5888, 5992, 6332, 6575

bende-ḥāne (<F.) köle evi 2649

benefşe (<F.)	menekşe 1180, 1416, 1761, 2719, 2851, 2917, 3271, 4738, 5503, 5915, 6490, 6579; <i>benefş</i> 1132
be-ne-kām (<F.)	ne maksatla, hangi amaç ile 5859
beng (<F.)	ban otu denen keyif verici ve uyuşturucu bitki 1082, 1342
beni	beni 358, 372, 396, 1460, 1512, 1574, 1784, 2117, 3420, 3450, 3458, 3694, 3821, 4166, 4177, 4267, 4446, 4455, 4462, 4523, 4570, 4642, 5044, 5058, 5071, 5085, 5145, 5277, 5388, 5538, 5608, 5617, 5632, 5668, 5722, 5763, 5822, 5865, 5866, 5868, 5912, 5992, 6063, 6145, 6207, 6251 , 6587, 6714;
benlik	benlik 4648
bennā (<A.)	mimar 1929; <i>bennā-yı üstād</i> usta mimar 1915
bensüz	bensiz 6168
beñ	ben; vücuttaki siyah nokta 1018, 6447
beñiz	beniz, yüzün rengi 1974, 2866, 2945
beñdeş	benzer, muadil, eş <i>beñdeş kıl- benzetmek</i> 2889
benze-	benzemek 1146, 1880, 2293, 2626, 2755, 3149, 3543, 4235, 4236, 4571, 5414, 5501, 6216, 6444, 6457, 6635, 6778, 6820
benzet-	benzetmek 1821, 2945
ber(r) (<A.)	kara, toprak 42, 84, 368, 698, 3281; <i>ber</i> 6376
berāber (<F.)	beraber 629, 2284, 2801, 3729, 3747, 5231, 5832; <i>berāber ol-</i> birlikte olmak 1349, 2438, 2638, 2929, 6781
berāt (<F.)	ferman 325, 2348, 3283, 6889
berāy (<F.)	için, maksadıyla 3580
berāzer-zāde (<F.)	erkek kardeşinin çocuğu 2075
Bercīs (<F.)	Jüpiter 644, 3776
berd (<A.)	soğuk 6734
Berda´ (<F.)	Büyük İskender zamanında yaşamış Nuşaba tarafından yönetilen ülke 1008, 1963, 1968
ber-der (<F.)	kapı dışarı <i>ber-der ol-</i> kapı dışarı olmak 484
ber-düş (<F.ber-doş)	omuz üstünde, omuz üstüne 863, 2275, 5647, 5450

be-renc (<F.)	sıkıntıya, eziyete <i>be-renc ol-</i> sıkıntıya düşmek, zahmet çekmek 4144
berg (<F.)	yaprak 92, 113, 300, 976, 1247, 3745, 3857, 4413, 4472, 4841, 4893, 4894, 6060, 6928; <i>berg-i keh</i> saman yaprağı 5918; <i>berg üz- yaprak koparmak</i> 1445
bergeşte (<F.)	yüz çevirmiş 2523
bergüstüvān (<F.)	savaşlarda atlara giydirilen zırh 3249
Berhemen (<F.)	Brahman; Hint kutsal dininde yüce varlık 671
beri	<i>bk. berü</i>
berī (<A.)	kurtulmuş olan, uzak ve güvende olan <i>berī gir-</i> kurtulmak 1373; <i>berī kııl-</i> kurtarmak, arındırmak 397
berīd (<A.)	haber getiren, postacı, ulak 4578; <i>berīd-i hümā</i> haber getiren Hüma kuşu 4119
berk	sağlam, katı 1247, 1542, 2995, 4852, 4928, 6351; <i>berk eyle-sağlamlaştırmak</i> 3352; <i>berk kııl-</i> sağlamlaştırmak 4367, 6835; <i>berk ol-</i> sağlam olmak 311, 353; <i>berķ</i> aynı anlamda 1024
ber-ķarār (F.+A.)	aynı durumda, aynı kararda üzerinde kararlılık, sabit olma 5950, 6178
berkit-	sıkılaştırmak, sağlamlaştırmak, kilitlemek 1669, 2282, 3579, 6550
ber-seng (<F.)	taş üzerinde 4230
ber-ser (F.) (F.+A.)	baş üzerinde 6940
berūn (<F.)	dış; iç karşıtı 17, 1500, 5163
berü (<*bērü)	beri 917, 1089, 3330, 4743, 5801; <i>beri</i> 1381, 4605; <i>bk. vēr-</i>
berzah (<A.)	geçit 1807
bes (<F.)	yeter, kafi; sadece 104, 169, 5675
beste (<F.)	bağlı, düğümlü <i>beste ol-</i> bağlamak, düğümllemek 6338; <i>bk. nahl, şikeste</i>
beşāret (<F.<A.bişāra)	müjde 2558, 4110, 6870; <i>beşāret bul-</i> müjde almak 3710; <i>beşāret eyle-</i> müjdelemek 2770; <i>beşāret kııl-</i> müjdelemek 310, 954, 1484; <i>beşāret ol-</i> müjde olmak 2079; <i>beşāret vēr-</i> müjde vermek 4011, 4690, 6148; <i>beşāretler buyur-</i> müjdelemek 801

beşer (<A.)	beşer, insan 3565, 4670, 6640
beşinci	beşinci 6682
be-takdîr (F.) (F.+A.)	takdir etme, beğenme 5066; <i>bk. emr</i>
beter (<F.bedter)	beter, daha kötü 2869, 4162, 4432, 5917; <i>beter</i> 3863; <i>beter ol-</i> daha kötü duruma düşmek 4925
bevvâb (<A.)	kapıcı 4402
beyâbân (<F.)	çöl, sahra 271, 1124, 1850, 1884, 2599, 3999, 4403, 6398, 6414; <i>beyaban-ı muğaylân</i> dikenlerle dolu çöl 369
beyân (<A.)	açıklama, anlatma 72, 6757, 6864; <i>beyân ét-</i> açıklamak, anlatmak 307, 3530, 4488, 6552, 6592, 6609; <i>beyân eyle-</i> açıklamak, anlatmak 6716; <i>beyân kıl-</i> açıklamak, anlatmak 75, 1491; <i>beyân ol-</i> açıklanmak 5799; <i>beyâna gel-</i> açıklanabilmek 666; <i>beyân-ı bî-nihâyeti ét-</i> sonu gelmez açıklama yapmak 1045; <i>beyânı ét-</i> açıklama yapmak 115, 650
beyâz (<A.beyâd)	beyaz <i>beyâz-ı ravza</i> cennet bahçesinin beyazı 2882
beydağ (A. <F.peyâde)	satrançta piyale taşı, piyon (Steingass:218b) 1018, 1723, 5554
beyt (<A.) (I)	beyit 566, 568, 1039, 3502, 3915
beyt (<A.) (II)	ev, yuva <i>beyt-i mâl:</i> ahır 753
Beytu'llâh (<A.)	Allah'ın evi, Kâbe 419
beyzâ (<A.beyda)	yumurta 212
bez (<F.)	tepe 2803
beze-	süslemek 21, 255, 605, 1032, 1738, 2381, 2883, 3707, 4023, 4292, 5477, 5643, 6020, 6024
bezen-	süslenmek 801, 1952, 4111, 5258, 6326, 6340, 6424
bezl (<A.)	esirgemedi bol bol verme 722
bezm (<F.)	meclis; eğlenmek için toplanma 646, 707, 807, 1882, 2498, 2821, 2829, 2847, 2857, 2978, 3029, 3628, 4893, 5258, 5846, 6156, 6424; <i>bezm dut-</i> meclis düzenlemek 634, 1407; <i>bezm eyle-</i> meclis düzenlemek 6917; <i>bezm sür-</i> mecliste eğlenmek 1534; <i>bezm-i dilâvîz</i> cezbedici meclis, eğlence 1971; <i>Bezm-i Ezeldeki</i> Ezel meclisi 5398; <i>bezm-i halvet</i> yakınlardan oluşan meclis 6035; <i>bezm-i işret düz-</i> yiyip içilecek meclis düzenlemek 5991; <i>bezm-i nêşâf</i> neşe meclisi 6015; <i>bezm-i şafâ</i>

	safta meclisi 2742; <i>bezm-i ŧubūh</i> iki meclisi 2068; <i>bezm-i ŧāh</i> ŧah meclisi 4111
b�l (I)	insan v�cudunun orta yerinde bulunan g�g�sle karın arasında kalan b�lge 18, 885, 913, 1022, 1024, 1138, 1331, 2153, 2542, 2972, 3704, 5785, 5893, 5966, 6081, 6201, 6486; <i>b�l bağla-</i> ehemmiyet vermek, hazırlanmak 2939; �mitle bağlanmak 3257
b�l (II)	meni, sperma 1153
b�sle-	beslemek 2423, 3209, 3768, 3936, 6380, 6906
b�slet-	besletmek 5243
b�ŧ (<*b�ŧ)	566, 810, 1452, 1453, 1456, 1747, 1834, 2166, 2371, 3557, 4329, 4345, 4402, 4613, 5627, 5459, 5469, 5832, 6835
b�z	bez 1844, 2343, 5073
bıak	bıak 3935
bı-	bıkmak 5839
bıın	b�g�r 5893
bınar	pınar 871, 1583, 1664, 1666, 1821, 1942, 2459, 2881, 5184
bıra-	869, 1033, 1252, 1322, 1571, 1651, 2308, 2457, 2462, 2603, 2772, 2810, 3111, 3212, 3316, 3742, 4061, 4176, 4405, 4672, 4747, 4787, 5471, 5609, 6133, 6180, 6347, 6486, 6866; <i>bırağ-</i> 787, 1224, 1328, 1547, 1580, 2161, 3352, 3425, 3452, 3750, 3757, 6927; <i>bk. t�b</i>
bıtrık (<F.)	patrik 3518
b�-‘ağl (F.) (F.+A.)	akılsız 2612, 3060, 3464, 5908, 6704
b�-aŧl (F.) (F.+A.)	asılsız 2681
b�-‘ayb (F.) (F.+A.)	kusursuz 1409
b�-bah�ne (<F.)	bahanesiz 1856
b�-b�k (<F.)	korkusuz, ekinmeden 390, 2793, 3019, 3136, 3298, 3630, 3728, 4042, 4415, 4469; <i>b�-b�k ol-</i> korkusuz olmak, ekinmemek 313, 3982
b�-bedel (<F.) (F.+A.)	bedelsiz, paha biilmez 516, 6952
b�-beğ� (<F.) (F.+A.)	sonu olan 3773
b�-b�m (<F.) (<F.)	korkusuz <i>b�-b�m kıl-</i> korkusuz yapmak 5989

bī-cān (<F.)	cansız, ölü 914, 2601, 2612, 3060, 3872, 4252, 4681, 4820, 5179; bī-cān ét- cansız bırakmak, öldürmek 1647, 2803, 3349; bī-cān kıt- öldürmek 3654; bī-cān ol- ölmek 1731, 3734, 4485
bī-cinn (<F.) (F.+A.)	cinsiz 1117
biç-	biçmek 1507, 2309, 3754
bī-çārelīk (F.+T.lık)	çaresizlik 358
bī-çāre (<F.) (F.+A.)	biçare, çaresiz 7, 528, 550, 1632, 2456, 3044, 3458, 4249, 5404
bī-çāre-şekl (<F.) (F.+A.)	çaresiz görünme 1111
bī-çün (<F.)	sorgulanmayan 76, 105, 148, 528, 6650
bī-dād (<F.)	adaletsiz; adaletsizlik, eziyet, zulüm 2461, 2830, 3765, 5057, 5075, 5148, 5149, 5305, 5831; bī-dād kıt- eziyet etmek, zulmetmek 2190, 3045, 5815
bī-dahl (<F.) (F.+A.)	dışında bī-dahl ol- dışında kalmak 6564
bīdār (<F.)	uyanık, uyanmış 3490, 6005; bīdār ol- uyanık olmak 3187, 6841; bīdār aynı anlamda 6005; bīdār eyle- uyandırmak 4698; bīdār ol- uyanmak 6154; bīdār tur- uyanık kalmak 5122
bid‘at (F.<A.bid‘a)	kötü alışkanlıklar 2479
bidāyet (<A.)	başlangıç 6548, 6663
bī-derd (<F.)	dertsiz 4073; bī-derd ol- dertsiz olmak 4198, 5753
bī-dest (<F.)	elsiz 5830
bī-dil (<F.)	gönülsüz, kalpsiz 4372, 4497, 4799, 5072; kara sevdalı, âşık 4437
bī-dil-ārām (<F.)	gönlü süsleyenin yokluğu 4497
bī-dīn (<F.) (F.+A.)	dinsiz 4671
bī-dūd (<F.)	dumansız 4164
bī-edeb (<F.) (F.+A.)	edepsiz 4773; bī-edeblik ét- edepsizlik etmek 385
bī-endāze (<F.)	ölçüsüz 5583; bī-endāze eyle- ölçüsüz, çok yapmak 3321; bī-endāze kıt- ölçüsüz yapmak 2568, 5959
bī-ğam (<F.)	gamsız 2104, 4958; bī-ğam ol- gamsız olmak 1293
bīğānalık	yabancılık 1335, 5394
bīğāne (<F.)	yabancı 902, 1312, 2450

- bī-ġaş (<F.) (F.+A.)** *bk. bī-ġış*
- bī-gerd (<F.)** üzerinde toz olmayan, açık 4372
- bī-ġış (<F.) (F.+A.)** katışıksız,saf, temiz 3297; **bī-ġaş**
- bigi** gibi 31, 105, 242, 273, 508, 516, 540, 561, 632, 639, 672, 742, 748, 2726, 2730, 2731, 2763, 2764, 2775, 2801, 2810, 2827, 2870, 2898, 2927, 2939, 3062, 3102, 3185, 3187, 3216, 3225, 3251, 3257, 3312, 3317, 3324, 3326, 3359, 3417, 3430, 3468, 3546, 3573, 3621, 3622, 3643, 3708, 3737, 3741, 3836, 3852, 3855, 3856, 3873, 3874, 3879, 3900, 3935, 3953, 3987, 4017, 4086, 4097, 4124, 4159, 4218, 4300, 4384, 4479, 4539, 4555, 4578, 4601, 4629, 4641, 4677, 4678, 4711, 4788, 4814, 4819, 4831, 4835, 4836, 5033, 5044, 5057, 5100, 5140, 5144, 5168, 5169, 5172, 5193, 5242, 5294, 5297, 5310, 5311, 5312, 5333, 5336, 5404, 5424, 5539, 5554, 5565, 5571, 5574, 5583, 5589, 5609, 5623, 5628, 5646, 5647, 5686, 5686, 5701, 5706, 5728, 5734, 5737, 5786, 5814, 5822, 5834, 5867, 5876, 5914, 5915, 5967, 5980, 6003, 6013, 6043, 6061, 6078, 6094, 6162, 6195, 6209, 6232, 6264, 6316, 6329, 6332, 6361, 6428, 6435, 6446, 6475, 6482, 6484, 6485, 6492, 6504, 6511, 6516, 6534, 6696, 6705, 6775, 6800, 6819, 6830, 6837, 6916, 6919; *krş. gibi*
- bī-ġüneh (<F.)** günahsız 4386, 4387; **bī-ġünāh** 5538, 5817
- bī-h'āb (<F.)** uykusuz **bī-h'āb kal-** uykusuz kalmak 3859
- bī-haber (<F.) (F.+A.)** habersiz 3033, 3509; **bī-haber ol-** haberi olmamak 4264
- bī-hād (<F.) (F.+A.)** sınırsız 4257, 6779; **bī-hād ol-** sınırsız olmak 6829; **bī-hādd** 1884, 2802
- bī-hamdi'llāh (<A.)** “çok şükür” 6014
- bī-hamdi'l-vāḥīdi'l-aḥadi'l-kaḍīmī (A.)** “kadīm, tek, eşsiz olanın övgüsüyle” 1
- biḥār (<A.) (tk. baḥr)** denizler **biḥār-ı 'afv** af denizleri 403
- bī-hār (<F.)** dikensiz 3297, 4164
- bī-hāşıl (<F.) (F.+A.)** elde etmeme, mahrum olma 1455; **bī-hāşıl ol-** elde edememek 320, 6550
- bī-hazān (<F.)** sonbaharsız 1479
- bī-hemtā (<F.)** eşsiz, benzersiz 5019
- bī-hengāme (<F.)** zamansız 5489

bī-ḥīle (<F.)	hilesiz 2233
bī-ḥimmet (<F.) (F.+F. ḥimmet <A. ḥimme)	yardımdan yoksun 243, 3378, 3945; bī-ḥimmet ol- yardımdan yoksun olmak 320
bī-ḥod (<F.)	kendinde olmayan 5519, 6442, 6480; bī-ḥod eyle- aklını başından almak 4735
bī-hūş (<F. bī-hoş)	aklı başından gitmiş 5908, 6441, 6512; bī-hūş kal- aklı başından gitmek 4696; bī-hūş ol- aklı başından gitmek 1336, 1690, 2199, 2296, 3720, 4247, 5509
bī-ḥürmet (<F.) (F.+F. ḥürmet <A. ḥurma)	hürmetsiz bī-ḥürmet etmek hürmetsizlik yapmak 756
bī-‘illet (<F.) (F.+F. ‘ illet <A.‘ illa)	nedensiz, sebepsiz 339
bī-irādet (<F.) (F.+F. irādet <A.‘ irāda)	iradesiz 5578
bī-kām (<F.)	arzusundan mahrum kalmış bī-kām et- arzusundan mahrum bırakmak 2456
bī-kāmlık	isteğini elde edememe 5941
bī-kār (<F.)	işlemez bī-kār et- işlemez hale getirmek 2033, 5145; bī-kār kıll- işlemez hale getirmek 1916 bī-kār ol- işlemez hale gelmek 6841
bī-ḳarār (<F.) (F.+A.)	sabit olmayan, değişken, darmadağınık 3396
bī-kerān (<F.)	uçsuz bucaksız, sonu olmayan 105, 694
bī-kes (<F.)	kimsesiz 100, 922, 3358, 4322, 4591, 5303, 5346, 5585, 6170; krş. hīç
bī-ḳıl (F.+T.)	bk. ‘uḳāb
bī-kibr (<F.) (F.+A.)	kibri olmayan 462
bikr (<A.)	dokunulmamış, el değmemiş 6132, 6333
bil-	bilmek 42, 75, 89, 106, 113, 138, 147, 169, 191, 225, 258, 274, 277, 282, 494, 495, 497, 563, 594, 603, 610, 714, 768, 966, 970, 1099, 1278, 1287, 1290, 1296, 1344, 1355, 1385, 1393, 1465, 1467, 1473, 1490, 1526, 1560, 1575, 1579, 1593, 1606, 1630, 1631, 1633, 1648, 1691, 1703, 1745, 1788, 1843, 1879, 1886, 1887, 1896, 1909, 1910, 1993, 2001, 2055, 2055, 2060, 2085, 2201, 2210, 2224, 2235, 2409, 2415, 2417, 2466, 2507, 2514, 2527, 2648, 2662, 2698, 2708, 2711, 2740, 2866, 2874, 2892, 2942, 2952, 2990, 2996, 3009, 3030, 3052, 3313, 3337, 3370,

3457, 3500, 3503, 3504, 3505, 3506, 3507, 3508, 3509, 3526, 3530, 3545, 3547, 3592, 3600, 3608, 3621, 3632, 3688, 3693, 3739, 3840, 3883, 3931, 3980, 4052, 4073, 4155, 4167, 4167, 4179, 4190, 4239, 4263, 4266, 4270, 4271, 4280, 4331, 4334, 4345, 4352, 4356, 4359, 4374, 4421, 4432, 4439, 4453, 4473, 4478, 4483, 4588, 4638, 4683, 4741, 4751, 4760, 4810, 4839, 4850, 4860, 4865, 4866, 4964, 4986, 5041, 5042, 5074, 5127, 5198, 5212, 5213, 5246, 5256, 5292, 5372, 5412, 5415, 5420, 5426, 5529, 5553, 5553, 5590, 5601, 5664, 5677, 5683, 5713, 5729, 5753, 5789, 5796, 5826, 5836, 5923, 5927, 5960, 6098, 6098, 6180, 6390, 6454, 6481, 6529, 6559, 6566, 6589, 6591, 6592, 6599, 6600, 6606, 6607, 6610, 6626, 6627, 6629, 6650, 6653, 6654, 6659, 6695, 6718, 6738, 6791, 6806, 6824, 6831, 6851, 6851, 6862, 6867, 6867, 6878, 6878; *krş. bak-, dur-, kon-, ol-, yalvar-*

bilād (<A.) (tk. beled) memleketler, diyarlar 855, 6622

bilā-şek (<A.) şüphesiz 6600

bilā-şübhe (<A.) şüphesiz 138

bile (I) birlikte 314, 2090, 2231, 2373, 2378, 2385, 2404, 2743, 2962, 3044, 3052, 3075, 3510, 3586, 3659, 3746, 3890, 3896, 4001, 4235, 4236, 4468, 4705, 5572, 5899, 6393, 6603, 6605, 6627, 6646, 6697, 6790

bile (II) bile, dahi, de 1500, 1656, 1923,

bile al- beraberinde almak 3998

bilekli bilekli 2944

bilesinde beraberinde, yanında 1221, 2333, 2583, 4678

bili *bk. bilü*

bilin- bilinmek 261, 289, 2043, 2147, 2372, 3011, 3585, 6598, 6655, 6666

biliş tanıdık 554, 4810, 5987

biliş- tanımak 1792

bi'llāh (<A.) billah 2024, 3364, 3873

billūr (<A. bellūr) billur 1025, 1330, 1332, 1643, 1671, 1766, 3272, 6298, 6486; *krş. bellūr*

bilmelü	bilinmiş 286
bilmez	ilmeyen 594
bilü	bilgi 2247, 5737; bilü 1317
bilüsüzlük	bilgisizlik 2627
bīm (<F.)	korkusuz 390, 5767
bī-maḫṣūd (<F.) (F.+A.)	isteğine kavuşmamak bī-maḫṣūd ol- isteğine kavuşmama 3367
bī-ma' nā (<F.) (F.+A.)	manasız 1286, 1290
bīmār (<F.)	hasta 3124, 4376, 4739, 5951
bī-māye (<F.)	özsüz, mayasız bī-māye ḳal- özsüz kalmak 1814
bī-men' (<F.) (F.+A.)	engelsiz 6699
bī-mesāvī (<A.)	kötülüksüz 6687
bī-meyl (<F.) (F.+A.)	meyli olmayan 4596
bī-minnet (<F.) (F.+A.)	sıkıntısız, tasasız 1742, 2868, 3142
bī-muḫābā (<F.)	korkusuzca 2234
bin- (<*bīn-)	binmek 891, 1470, 1539, 1552, 1591, 1648, 1657, 1744, 1751, 1757, 1773, 2132, 2476, 2489, 2537, 2572, 2595, 2626, 2758, 2793, 3313, 3513, 3523, 3557, 3660, 3741, 4677, 5485, 5501, 5964
bin (<A.)	ibn sözcüğünün kısaltılmış şekli 6793
binā (<A.)	inşa 2185, 3931, 5667, 5857, 6796; binā ol- oluşmak, kurulmak 4935
bīnā (<F.)	gören 1625; bīnā ḳıl- görmek 1256
bināgūṣ (<F.bünāgoṣ) bk. būnāgūṣ	
bī-nem (<F.)	nemsiz 4759
bī-nemeklik (F.+T.lik)	tatsızlık bī-nemeklik èt- tatsızlık çıkarmak 5273
bīnende (<F.)	görebilen, basiret sahibi, idrak edebilen bīnende-yi cūyende-yi ḫaḳ gerçeği arayan basiretli (kimse)217
bī-neng (<F.)	namsız, şöhretsiz 4177
bī-nevā (<F.)	nasipsiz, sessiz; sesi olmayan, sessiz 348, 530, 5111

bī-nihāyet (<F.) (F.+F.nihāyet<A.nihāya)	sonu olmayan 13, 2894
bī-niṣān (<F.)	işaretsiz 164, 4188, 4765, 5360
bī-niṣānlık	işaretsizlik, alametsizlik 76, 4488
bī-niyāz (<F.)	isteği, ricası olmama 98, 4979, 5130, 5777; bī-niyāz ol- isteği, ricası olmamak 4146
bī-nūr (F.+A.)	nursuz, ışısız 246, 1401
biḡ	bin 48, 80, 91, 104, 293, 302, 349, 389, 593, 678, 734, 752, 830, 946, 1001, 1015, 1034, 1050, 1062, 1082, 1246, 1334, 1454, 1620, 1660, 1863, 2033, 2036, 2181, 2187, 2253, 2283, 2286, 2332, 2529, 2636, 2686, 2702, 2710, 2719, 2746, 2957, 3034, 3183, 3467, 3478, 3497, 3504, 3593, 3594, 3609, 3718, 3877, 3913, 3922, 3937, 4076, 4136, 4138, 4139, 4168, 4171, 4195, 4342, 4350, 4367, 4494, 4550, 4573, 4619, 4634, 4734, 4865, 4931, 4972, 5024, 5028, 5073, 5294, 5345, 5355, 5381, 5425, 5441, 5457, 5459, 5614, 5657, 5689, 5926, 6274, 6409, 6410, 6595, 6875, 6886
biḡ beş yüz	bin beş yüz 6350
biḡ biḡ	binlerce 424, 3253, 3448, 4096, 4931, 6594, 6612, 6720, 6932
biḡ bir	binde bir 4300; <i>krş. biḡde biri</i>
biḡ yigirmi	bin yirmi 6673
biḡ yüz	bin yüz 2237
biḡde biri	binde bir 1152, 2110, 2394, 3879; <i>krş. biḡ bir</i>
biḡlerde biri	binlerde biri 181, 5425
bī-pāk (<F.)	temiz olmayan 3695
bī-pāyān (<F.)	sonu olmayan 336, 4533
bī-pāye (<F.)	rütbe, makam bī-pāye kılmak rütbesiz bırakmak 5723; bī-pāye ol- rütbesiz bırakmak 2252
bī-perde (<F.)	utanmaz bī-perde kılmak utanmaz yapmak 945
bī-perdelik	utanmazlık 947
bir (<*bīr)	bir (rakam); herhangi biri 9, 10, 12, 13, 45, 53, 54, 66, 81, 83, 90, 104, 123, 128, 135, 172, 185, 193, 223, 235, 249, 260, 263, 271, 282, 290, 302, 306, 325, 340, 349, 389, 441, 442, 451, 452,

466, 468, 496, 510, 514, 523, 529, 549, 566, 567, 568, 572, 589, 591, 593, 597, 611, 619, 643, 649, 651, 660, 711, 726, 728, 730, 734, 751, 753, 756, 757, 763, 798, 802, 818, 830, 858, 863, 870, 882, 883, 888, 892, 925, 956, 958, 960, 962, 964, 968, 974, 977, 980, 985, 989, 998, 999, 1005, 1012, 1061, 1063, 1082, 1083, 1084, 1085, 1097, 1108, 1109, 1112, 1126, 1135, 1146, 1147, 1150, 1153, 1168, 1172, 1174, 1202, 1216, 1218, 1227, 1239, 1246, 1249, 1303, 1304, 1307, 1321, 1323, 1335, 1338, 1339, 1346, 1349, 1353, 1355, 1364, 1374, 1383, 1386, 1394, 1402, 1421, 1427, 1428, 1440, 1454, 1456, 1480, 1499, 1520, 1531, 1543, 1556, 1587, 1588, 1616, 1622, 1623, 1624, 1647, 1659, 1660, 1662, 1666, 1669, 1674, 1690, 1712, 1724, 1737, 1744, 1745, 1747, 1748, 1749, 1755, 1756, 1757, 1758, 1773, 1791, 1808, 1821, 1831, 1834, 1841, 1846, 1848, 1854, 1863, 1898, 1899, 1913, 1915, 1918, 1919, 1925, 1927, 1928, 1934, 1954, 1962, 1976, 1980, 1992, 1994, 1996, 2017, 2033, 2036, 2043, 2048, 2075, 2077, 2088, 2096, 2100, 2107, 2110, 2113, 2116, 2121, 2149, 2151, 2152, 2181, 2182, 2187, 2188, 2189, 2190, 2194, 2207, 2226, 2238, 2242, 2261, 2275, 2283, 2285, 2322, 2337, 2339, 2342, 2350, 2354, 2357, 2362, 2368, 2371, 2378, 2392, 2397, 2404, 2405, 2421, 2448, 2456, 2461, 2462, 2464, 2469, 2489, 2504, 2511, 2535, 2553, 2573, 2599, 2601, 2608, 2634, 2636, 2639, 2650, 2653, 2666, 2686, 2692, 2693, 2697, 2702, 2706, 2707, 2710, 2719, 2730, 2744, 2746, 2751, 2755, 2756, 2758, 2778, 2786, 2787, 2804, 2814, 2820, 2823, 2826, 2828, 2833, 2858, 2872, 2873, 2877, 2879, 2918, 2924, 2930, 2940, 2945, 2947, 2948, 2957, 2967, 2970, 2971, 2977, 2991, 2997, 2998, 3006, 3007, 3009, 3034, 3039, 3050, 3071, 3074, 3076, 3079, 3092, 3097, 3108, 3111, 3116, 3121, 3123, 3134, 3137, 3141, 3143, 3149, 3153, 3168, 3184, 3185, 3190, 3200, 3202, 3203, 3204, 3205, 3207, 3208, 3209, 3210, 3211, 3217, 3219, 3221, 3222, 3224, 3229, 3232, 3234, 3235, 3236, 3241, 3245, 3247, 3261, 3270, 3274, 3277, 3282, 3321, 3333, 3340, 3344, 3349, 3355, 3374, 3375, 3405, 3423, 3473, 3513, 3517, 3519, 3523, 3537, 3539, 3548, 3559, 3571, 3591, 3593, 3623, 3648, 3658, 3661, 3670, 3678, 3687, 3697, 3699, 3751, 3756, 3765, 3766, 3767, 3769, 3772, 3773, 3821, 3826, 3874, 3903, 3922, 3925, 3928, 3934, 3943, 3981, 3989, 3997, 4004, 4006, 4023, 4032, 4041, 4084, 4124, 4134, 4138, 4140, 4150, 4171,

4180, 4188, 4213, 4221, 4228, 4237, 4249, 4251, 4253, 4258, 4263, 4278, 4283, 4284, 4292, 4299, 4342, 4344, 4350, 4367, 4372, 4373, 4378, 4382, 4383, 4392, 4395, 4400, 4403, 4405, 4410, 4422, 4435, 4462, 4472, 4477, 4489, 4494, 4497, 4504, 4514, 4516, 4538, 4546, 4547, 4557, 4616, 4624, 4633, 4635, 4660, 4693, 4700, 4705, 4720, 4747, 4757, 4809, 4811, 4812, 4825, 4850, 4865, 4873, 4876, 4880, 4886, 4888, 4904, 4909, 4924, 4940, 4945, 4961, 4963, 4964, 5000, 5005, 5016, 5018, 5023, 5024, 5025, 5040, 5045, 5065, 5073, 5075, 5081, 5084, 5101, 5135, 5138, 5154, 5199, 5209, 5217, 5218, 5223, 5229, 5231, 5243, 5245, 5257, 5263, 5271, 5275, 5278, 5301, 5303, 5310, 5313, 5330, 5332, 5334, 5342, 5343, 5345, 5347, 5349, 5351, 5354, 5356, 5358, 5381, 5388, 5416, 5441, 5455, 5475, 5484, 5486, 5492, 5493, 5497, 5506, 5524, 5527, 5534, 5540, 5541, 5552, 5559, 5565, 5567, 5570, 5572, 5612, 5614, 5615, 5622, 5628, 5632, 5633, 5668, 5689, 5729, 5734, 5763, 5764, 5795, 5805, 5832, 5837, 5838, 5848, 5851, 5853, 5862, 5863, 5868, 5880, 5903, 5915, 5916, 5918, 5926, 5927, 5944, 5946, 5960, 5972, 5991, 5992, 6008, 6024, 6052, 6065, 6067, 6087, 6091, 6153, 6154, 6155, 6175, 6188, 6199, 6201, 6203, 6225, 6234, 6238, 6242, 6265, 6320, 6351, 6356, 6362, 6372, 6379, 6381, 6382, 6386, 6389, 6403, 6419, 6420, 6427, 6429, 6437, 6439, 6443, 6501, 6509, 6516, 6521, 6555, 6556, 6559, 6566, 6567, 6575, 6577, 6583, 6589, 6606, 6611, 6616, 6623, 6625, 6629, 6648, 6651, 6661, 6668, 6670, 6671, 6692, 6693, 6694, 6699, 6700, 6701, 6714, 6745, 6749, 6753, 6757, 6763, 6765, 6766, 6767, 6816, 6852, 6861, 6886, 6890, 6891, 6900, 6916, 6928; **bir ét-** bir haline getirmek, birleştirmek 3086; **bir kıl-** bir haline getirmek, birleştirmek 2342, 5981; **bir ol-** bir haline gelmek, birleşmek 2283, 2635, 5002

bir bir	bir bir, tek tek 3537, 4269, 6757, 6789
bir kaç	birkaç 1039, 1980
bir neçe	birçok 2163, 4404, 5118, 6788
bī-rāh (<F.)	yolunu kaybetmiş, (...)’nın yolundan gitmeyen 4048, 5099, 5669; (<i>mcz.</i>) çaresiz 3750
bī-raḥm (<F.) (F.+A.)	merhametsiz 2395
bī-rayb (<F.) (F.+A.)	şüphesiz, kuşkusuz 250

birbiri	birbirini 2297,2299, 2612, 2613, 2623, 2794, 2816, 2921, 2921, 3002, 3133, 3141, 3563, 3637, 3729, 3898, 5727, 6053, 6512, 6736, 6744
birden	birden 4676
biregü	bir kimse (TS: 588) 2462, 6651
bī-renc (<F.)	sıkıntısız, dertsiz 4163; <i>bī-renc ol-</i> sıkıntısız olmak 1864
birez	biraz 60,98,560, 579, 870, 1139, 1185, 1253, 1534, 1555, 1871, 1893, 2386, 2452, 2586, 2768, 2781, 2788, 2800, 3198, 3246, 3315, 3568, 3671, 3884, 3891 2773, 3898, 3911, 3962, 3973, 4015, 4050, 4102, 4231, 4426, 4565, 4783, 4821, 5132, 5881, 5982, 6276, 6348, 6450, 6499, 6551, 6582
birez gün	birkaç gün 810, 3910, 3955, 4181, 5283, 6553
birez müddet	bir müddet 2054, 3535, 6528
birezden	bir süre sonra 1190, 1440, 2808, 6482
biri	biri 70, 125, 129, 136, 176, 181, 266, 266, 286, 318, 374, 374, 375, 376, 377, 452, 496, 540, 558, 729, 740, 940, 946, 955, 1001, 1029, 1049, 1050, 1152, 1174, 1506, 1524, 1750, 1837, 2207, 2332, 2372, 2566, 2614, 2614, 2617, 2617, 2618, 2619, 2619, 2620, 2794, 2795, 2796, 2924, 3478, 3527, 3594, 3609, 3634, 3691, 3691, 3793, 3879, 4168, 4361, 4409, 4988, 4988, 5069, 5221, 5239, 5425, 5530, 5680, 5680, 6199, 6274, 6341, 6343, 6343, 6344, 6371, 6371, 6518, 6625, 6679, 6698, 6706, 6727, 6757, 6768, 6768, 6875
biri biri	birbiri 740,1838, 2327, 2367, 2442, 2615, 2616, 2633, 2637, 2780, 3022, 3063, 3112, 3243, 3275, 3296, 3361, 3730, 5096, 6728, 6747, 6748
birik-	birleşmek, bir araya gelmek 1492, 5102, 6303
birinci	birinci 4163
birisi	birisi 318, 387, 1989, 2003, 2126, 2286, 2794, 3793, 6000, 6372, 6782
bī-riyā (<F.) (F.+A.)	riyasız 5396
birkaç	birkaç 269, 6588
birkaçı	birkaçı 1230, 1324, 2228

birle	ile, birlikte 25, 176, 1535, 2322, 2643, 3032, 3173, 3777, 3779, 4012, 4041, 4076, 4149, 4223, 4254, 4474, 4526, 4829, 5173, 6849
birlik	birlik 3162, 4869, 6160, 6721; <i>birlik �t-</i> bir olmak 4649
biry�n (<F.)	kebab 887, 3643, 4314, 5210, 6382; <i>biry�n �t-</i> kebab etmek 6382
b�-s�m�n (<F.)	değersiz 345
bis�t (<A.)	halı 276, 872, 4089, 5544; <i>bis�t-ı</i> 'arz yeryüzü halısı 841; <i>bis�t-ı �arlı</i> felek denen halı 280
b�-seb�t (<F.) (F+A.)	sözünde durmayan 5435
b�-sebeb (<F.) (F+A.)	sebepsiz 375; <i>b�-sebeb kıl-</i> sebepsiz yapmak 339
b�-semen (<F.) (F+A.)	değersiz 1006
b�-ser (<F.)	başsız <i>b�-ser � p�</i> başsız ve ayaksız 4382
bi-smi'll�h (<A.)	bismill�hirrahm�nirrahim sözünün kısaltılmış şekli 1, 35
B�sut�n (<F.)	�ran topraklarında bir dağ ismi 4665, 4679, 4804, 4820
b�-s�z (<F.b�-soz)	yanmayan, ateşsiz <i>b�-s�z ol-</i> yanmamak 1759
biş-	pişmek 3644, 5711
b�ş (<F.)	fazla 45, 6849
b�şe (<F.)	orman 1604, 2802
b�-şekk (<F.) (F+A.)	şüphesiz 250
b�-şerm (<F.)	utanmaz, arlanmaz 3399, 3420
bişir-	<i>bk. biş�r-</i>
b�-şom�r (<F.)	sayısız 3553, 6146
biş�r-	pişirmek 53, 5824, 6419; <i>bişir-</i> 5110
bit- (I)	bitmek, sona ermek 186, 1711, 3445, 3581, 3798, 4226, 4853, 4854, 4880, 5556, 5603, 5713, 6760
bit- (II)	(bitki) bitmek, ortaya çıkmak 296, 360, 608, 806, 1179, 1244, 2717, 2869, 3089, 3205, 3221, 3809, 5832, 5947, 6398, 6760, 6766, 6819, 6907
b�-t�kat (<F.) (F+A.t�ka)	takatsiz, g�cs�z <i>b�-t�kat ol-</i> takatsiz kalmak, g�cs�z olmak 6765

bī-tekellūf (<F.) (F.+A.)	zahmetsiz 5053
bī-ten (<F.)	bedensiz 3872
bī-terāzū (<F.)	terazisiz 4553
bī-teşvīş (<F.)	saf, başkasıyla karışık olmayan 1409
bī-tevaḳḳuf (<F.) (F.+A.)	beklemeden 2476, 5526
biti	yazı 2408, 2471, 6090
bī-tīġ (<F.)	kılıçsız 634
bī-tīr (<F.)	oksuz 634
bitür- (I)	(bitki) bitirmek 2619, 2687, 2727, 4223
bitür- (II)	bitirmek 1144, 1181, 3051, 3685, 3892, 6398
bī-vaḳt (<F.) (F.+A.)	vakitsiz, zamansız 5713, 5714
bī-vaşıta (<F.) (F.+A.)	vasıtasız 6616
bī-vech (<F.) (F.+A.)	sebepsiz, nedensiz 1055, 2037
bī-vefā (<F.) (F.+A.)	vefasız 1691, 4171, 4480, 5079, 5115, 6247, 6910
bī-vefālīk	vefasızlık 4184
bī-yār (<F.)	yarsız, dostsuz, arkadaşsız 589, 1282, 4440, 5145, 5307
biz	biz (1. çoġul kişi zamiri) 3, 325,327, 328, 330, 341, 343, 448, 472, 546, 548, 719, 1235, 1275, 1335, 1351, 1386, 1400, 1580, 1589, 1595, 1722, 1903, 1912, 2078, 2171, 2190, 2288, 2413, 2416, 2496, 2543, 2641, 2671, 2671, 2673, 2723, 2765, 2965, 2983, 3030, 3105, 3124, 3181, 3184, 3200, 3207, 3213, 3337, 3339, 3340, 3524, 3525, 3600, 3671, 3771, 3827, 3910, 3912, 3941, 3942, 3949, 3974, 4015, 4054, 4055, 4098, 4188, 4228, 4290, 4351, 4708, 4952, 5029, 5098, 5098, 5531, 5582, 5589, 5750, 6108, 6119, 6126, 6150, 6155, 6248, 6649
bīz (<F.)	<i>bk. müşk</i>
bī-zād (<F.) (F.+A.)	rıziksız, yiyeceksiz 589
bī-zār (<F.)	aġlamayan, inlemeyen 5197
bīzār (<F.)	bezmiş, usanmış 4440, 5868; <i>bīzār eyle-</i> usandırmak 4698; <i>bīzār ol-</i> usanmak 489, 2151, 3432, 5068, 5197, 6154; <i>bīzār tur-</i> usanmış durmak 5122

bīzārlan-	sıkılmak, usanmak 3334
bīzārlıķ	usanma, sıkılma 5077, 5827
bī-zebān (<F.)	dilsiz 5371
bī-zūr (<F.)	güçsüz 4394, 5346, 5868, 6173, 6290
boğ-	boğmak 3942, 6078
boğın-	kendisini boğmak 4176
boğul-	boğulmak 5928
bol	bol 1634, 2590, 4518, 5427, 6606; bol ol- bol olmak 4207
borc (<Soğd. purç)	borç 2351, 2349
bostān (<F.)	bostan 429, 770, 1179, 2892, 2915, 2962, 3024, 3039, 4596, 6159, 6494; bositān 2879, 3286, 3496, 5927
boş (<*bōš)	boş 4277
boşal-	boşalmak 190, 886, 1075, 2346, 3109, 3544, 4310, 6031, 6444
boşan-	(at) koşum takımından sıyrılmak, kurtulmak; (bağlı olduğu yerden ayrılmak, fırlayıp çıkmak 882, 4835
boy (I)	boy, aile, kabile 1617
boy (II)	boy, endam 1037
boyun (<*bōym)	boyun 12, 1015, 1252, 1443, 1580, 2338, 2351, 2400, 2656, 3212, 3322, 3352, 3452, 3615, 3704, 3998, 4417, 4499, 4788, 5265, 5564, 5586, 5649, 5791, 6075, 6081, 6486, 6847; boyun 6074, 6212, 6421, 6500; boyun vēr (ölmek için) boynunu vermek 5439
boya-	boyamak 3037, 6320
boyan-	boyanmak 1570, 4411, 4633, 6563
boyınca	boyunca 2194
boz-	bozmak 310, 675, 1992, 2708
bozıl-	<i>bk. bozılmak</i>
bozul-	bozulmak 478, 3905; bozul- 6250
bögür	vücutun iki yanında kaburgalarla kalça kemiği arasında kalan kısım 2154
börk	börk, başlık 1542, 1546, 1731, 2154, 2221, 2751

böyle	böyle 226, 303, 752, 767, 1145, 1154, 1305, 1403, 1582, 3420, 3542, 4179, 4458, 4840, 5158, 6354, 6455, 6599, 6646
böyük	büyük 12
bu (<*bō)	bu 107, 142, 145, 146, 226, 307, 311, 961, 1465, 1539, 1552, 2227, 2416, 2815, 2998, 3274, 3350, 3371, 3390, 3431, 3473, 3764, 4137, 4425, 4527, 4615, 4934, 4998, 5166, 5435, 5792, 6653, 6675, 6699, 6768; bunu bunu 4760, 5713; bunlar bunlar 630, 1224, 1872, 2327, 2754, 4034, 5507, 5995, 6647, 6843; bunun bunun 378, 478, 483, 484, 2622, 3061, 3879, 4562, 4658, 6162, 6642; bununla bununla 3826, 4675, 4749, 5851, 6332; buna buna 316, 1913, 3634, 4513, 6830
bu resme	bu şekilde 1156, 1234, 1436, 1608, 1614, 1743, 1748, 1757, 1922, 1975, 2109, 2470, 3100, 3108, 3180, 3406, 3687, 3696, 3849, 3871, 4115, 4437, 4512, 4650, 5200, 5406, 5920, 6011, 6360, 6656
bū(y) (<F.)	koku 1035, 1037, 5941
bucağ (<*būçgak)	bucak 1136, 4630, 4635, 5322
buçuk	buçuk; kısa müddet 2546, 4383, 4710, 6182, 6247
buçuk sā'at	yarım saat 332
bu'd (<A.)	uzaklık 82, 284, 362, 4353
budağ	budak 925, 1172, 1193, 1199, 1218, 1724, 1737, 2716, 2864, 5580, 5727, 6118
buğday	buğday 2191, 2192, 2193, 2194, 3754, 5728
buğur (<bu+uğur)	bundan sonra, bu defa, şimdi 1614, 2371, 3461, 4453, 4575
bugün	bugün 448, 472, 901, 1220, 1235, 1291, 1346, 1392, 1401, 1464, 1689, 2124, 2147, 2356, 2357, 2417, 2449, 2463, 2465, 2466, 2701, 2961, 2993, 3160, 3529, 3663, 3670, 3671, 3841, 3870, 4044, 4655, 4665, 5014, 6074, 6179, 6180, 6211, 6280, 6324, 6401, 6584, 6904
buhār (<A.)	buhar 54, 269, 664, 4312, 6398
buhl (<A.)	cimri, pinti 4539; buhl ol- cimri olmak 728, 764
buhūr (F.<A. bahūr)	buhur, tütsü 1986, 3145, 5544; buhūr ét- buhur yakmak 1250, 4631, 5494; buhūr eyle- buhur yakmak 1103, 6087; buhūr ol- buhur olmak 6032

bul-	bulmak 80, 105, 130, 135, 143, 150, 154, 173, 221, 231, 232, 245, 247, 297, 310, 318, 319, 372, 413, 436, 496, 497, 517, 527, 536, 586, 602, 603, 621, 621, 630, 633, 680, 681, 687, 725, 761, 779, 963, 989, 1047, 1214, 1270, 1271, 1278, 1306, 1325, 1426, 1484, 1577, 1630, 1709, 1811, 1871, 1913, 2064, 2094, 2095, 2120, 2125, 2169, 2202, 2317, 2341, 2401, 2478, 2498, 2501, 2556, 2560, 2573, 2582, 2681, 2739, 2790, 2822, 2823, 2840, 2879, 2982, 3012, 3025, 3057, 3073, 3086, 3127, 3134, 3135, 3136, 3158, 3216, 3218, 3243, 3267, 3277, 3278, 3392, 3443, 3462, 3479, 3504, 3674, 3758, 3763, 3788, 3804, 3813, 3868, 3903, 3950, 4028, 4192, 4209, 4282, 4318, 4335, 4399, 4401, 4402, 4407, 4423, 4450, 4533, 4627, 4647, 4652, 4684, 4700, 4704, 4710, 4711, 4712, 4812, 4903, 4958, 4988, 5011, 5013, 5056, 5111, 5286, 5315, 5354, 5390, 5440, 5447, 5454, 5465, 5512, 5528, 5560, 5594, 5739, 5743, 5906, 5930, 5951, 6121, 6128, 6175, 6188, 6190, 6280, 6338, 6339, 6344, 6345, 6358, 6420, 6477, 6485, 6501, 6508, 6528, 6567, 6602, 6633, 6644, 6673, 6689, 6721, 6779, 6783, 6787, 6812, 6822, 6823, 6843, 6866, 6886, 6904, 6943; <i>bk. destūr, encām, felāh, ḥalāṣ, iḳbāl, mecal, meyl, murād, ṣafā, taḡayyur, tebāh, vāfir, yol</i>
bū'l-‘aceb (<A.)	tuhaflıklar 4776
bulan-	kafası karışmak (Clauson: 337b) 1871
bular	bunlar 257, 423, 585, 1222, 1254, 1324, 1555, 1586, 1860, 2116, 2285, 2588, 2638, 2798, 3256, 4469, 5219, 5781, 5800, 6019, 6042, 6306, 6370, 6647, 6677, 6704, 6710, 6711, 6711, 6735, 6738, 6754, 6756, 6776, 6805, 6822, 6832, 6840, 6875
bulaş-	bulaşmak 2805
bulaşdur-	bulaştırmak 5209
bū'l-heves (<A.)	kararsızlık, maymun iştahlılık 531, 5141, 6712
bulın-	bulunmak 131, 283, 331, 1340, 1471, 1731, 2174, 3427, 3433, 4203, 4324, 4336, 4520, 5547, 6057, 6525, 6729, 6800; <i>bulun-</i> aynı anlamda 4203, 4547
buluş-	buluşmak 2741, 5975
bulut	bulut 271, 975, 1703, 2846, 3306, 4384, 5499, 6435; <i>bulud</i> aynı anlamda 664, 3657
būm (<F.) (I)	yurt, bölge, ülke (Steingass: 208a) 2218, 3626, 5241

būm (<A.) (II)	baykuş 3582
bunca	bunca 48, 115, 293, 390, 756, 971, 1581, 2187, 2188, 2205, 3056, 3392, 3423, 3945, 4822, 4853, 4929, 5323, 6717, 6720
bunculayın	bunun gibi 3510, 3550; buncılayın aynı anlamda 2056
bunda	bunda, burada 324, 1455, 1910, 2616, 3459, 3817, 4260
bundan	bundan 70, 1209, 1453, 1648, 1775, 2446, 3863, 4607, 6493
bungāh (<F.)	çadır 4048
buñal-	bunalmak 1878, 3952, 3973, 5308
bur-	burmak, bükme 3179
burāk (<A.)	son peygamber Muhammed'in <i>a.m</i> miraca çıkarken bindiği at 480
burç (<A.)	Zodyak üzerinde yer alan on iki takım yıldızından her biri 1552, 1653, 2478, 2707, 5040, 5612, 6503, 6670, 6676, 644, 3775, 5474, 6417, 2052, 2573, 2641, 6311, 1592, 2531, 5923, 2953, 2708, 2952, 6106, 6873, 5834, 6671, 2951; burc-ı ābī Kova burcu 1753, 1768
burhān (<F.)	kanıt, delil 126, 166, 249, 426; burhān-ı ḥaḳīḳat gerçeğin kanıtı 426; burhān-ı ḳāḳū 'en keskin delil 249
būriyā-bāf (<F.)	hasır dokumacısı 4072
burḳa' (<A.)	burka 1054, 1055, 4672, 5892
burūc (<A.) (tk. burc)	burçlar 3155
buruṣ-	buruşmak 6443
būs (<F.bos)	öpme būs ḳıl- öpmek 5674
būse (<F.bos)	öpücük 3126, 3134, 3140, 3273, 3345, 3398, 6197, 6301
busu	pusu 5833, 6303; krş. pusu
but (<F.)	put 321, 463, 490, 2577, 3364, 4568, 6165
but-ḥāne (<F.)	puthane; putların bulunduğu yer 321, 6416
but-perest (<F.)	putperest 4648
buṭūn (<A.)	gizlilik 72
būy (<F.)	koku 2840, 4356, 4692, 5482, 5625, 6104; būy-ı ḥiffet hoppalık kokusu 4652; būy-ı viṣāl kavuşma kokusu 4116; bk. ḥoş būy

buyruk	buyruk 1905, 4270, 4549, 5520, 5996
buyur-	buyurmak 182, 234, 438, 542, 737, 872, 897, 898, 899, 966, 1187, 1200, 1213, 1262, 1292, 1297, 1305, 1357, 1499, 1749, 1907, 2006, 2010, 2017, 2068, 2072, 2092, 2099, 2263, 2291, 2294, 2369, 2375, 2381, 2390, 2402, 2411, 2427, 2594, 2753, 2777, 3032, 3084, 3126, 3134, 3140, 3200, 3273, 3309, 3345, 3398, 3446, 3522, 3557, 3701, 3705, 4087, 4114, 4227, 4291, 4398, 4474, 4667, 4888, 4905, 4945, 5094, 5096, 5229, 5258, 5261, 5543, 5910, 6015, 6023, 6140, 6197, 6301, 6310, 6316, 6326, 6340, 6406, 6517, 6599, 6806,
Buzurcmihr (<A.)	Noşin-revan'ın başbakanı 821
buzurgâne (<F.)	buzurg makamınca; (buzurg: musikide bir makam) 3002
Buzurg-ümiz (<F.)	Husrev'in akıl hocası 819, 821, 831, 1728, 2524, 3659, 3737, 6372, 6583
bühtân (<F.)	iftira 4168
bük-	bükme 209, 6266
bükül-	bükülmek 2153, 2972
bülbül (<F.)	bülbül 685, 771, 974, 1258, 1445, 1686, 1691, 1737, 1834, 2104, 2858, 2861, 2866, 2880, 2984, 3044, 3066, 3070, 3172, 3205, 3206, 3258, 3299, 3346, 3805, 3900, 4200, 4886, 4940, 5246, 6003, 6049, 6052, 6053, 6120, 6294, 6455, 6494; bülbül-āvāz bülbül ötmesi 3172
bülend (<F.belend)	yüksek 2645, 6128; bülend ét- yükseltmek 564, 6259
bünāgūş (<F.bünāgoş)	kulak memesi 1764; bināgūş 1543
bünyād (<F.)	yapı, oluşum, temel 2708; bünyād ét- inşa etmek oluşturmak 3849; bünyād eyle- inşa etmek , oluşturmak 567, 613; bünyād kıt- aynı anlamda 6319; bünyād ol- oluşmak 27, 2146, 4204; bünyād ur- inşa etmek, temel atmak 228, 789, 1090, 1167, 2830, 6323; bünyād-ı fānī geçici yapı 6250
bürāder (<F.birāder)	erkek kardeş 6732; bürāzer 4903
bürehne (<F.berehne)	çıplak 508, 4306
büri-	bürümek 1977, 2752, 2814, 4918; bürü- 212, 3291, 5507, 6321
bürüt-	bürütmek, kaplamak 49

bürke (<A. birka)	su birikintisi 4331
bürrān (<F.)	keskin 3118, 3719
bürüdet (F.<A. bürüda)	soğukluk 6746
bürü-	<i>bk. büri-</i>
bürün-	bürünmek 1320, 1607, 1776, 5313
Cabbār (<A.)	“her şeye cebredecek güçte olan (Allah)” 384, 4977, 5885
cāfi (<A.)	cefa eden, eziyet eden 1107
cağ (<Erm.)	parmaklık, korkuluk (TüS: 342a) 5858
cāh (<A.)	mertebe, mevki, makam 195, 1185, 1418, 2004, 2383, 2453, 2477, 3561, 6083
cāhid (<A.)	çaba gösteren, din için savaşan 183
cāhil (<A.)	cahil 2398, 2399, 2420, 3464
cahīm (<A.)	cehennem 244
cālī-nüvis (<F.) (A.+F.)	kanıtı olan <i>cālī-nüvis ol-</i> kanıtı olmak 4862
cām (<F.)	kadeh 696, 978, 1107, 1197, 1894, 1979, 2008, 2069, 2150, 2304, 2305, 2511, 2783, 2964, 3023, 3128, 3233, 3263, 3264, 3372, 3408, 3411, 3833, 3839, 3976, 4706, 4710, 4721, 4957, 4992, 5016, 5259, 5483, 5846, 6069, 6152, 6367, 6426, 6436, 6851, 6918; <i>cām dut-</i> kadeh tutmak, içki içmek 1047, 1422; <i>cām sür-</i> içki içmek 1238, 2407, 3023, 4112; <i>cām kıl-</i> içki içmek 5281; <i>cām-ı Cem-nihādī</i> Cemşid tabiatında kadeh 5448; <i>cām-ı Cemşīd</i> Cemşid’in kadehi 695; <i>bk. devr</i>
cāme (<F.)	elbise 3700
cāme-ḥāb (<F.)	uyku elbisesi, gecelik 1241
cāmi ‘ (<A.)	barındıran, kapsayan, toplayan 496; <i>cāmi’ ol-</i> toplamak 6801
cāmid (<A.)	cansız 162
cān (<F.)	can, ruh 5, 72, 148, 208, 340, 355, 395, 404, 436, 443, 561, 578, 582, 600, 639, 649, 651, 662, 683, 798, 804, 847, 854, 894, 986, 1030, 1043, 1051, 1082, 1087, 1106, 1123, 1128, 1170, 1226, 1248, 1281, 1298, 1299, 1316, 1317, 1322, 1329, 1359, 1381, 1397, 1399, 1405, 1410, 1424, 1426, 1439, 1509, 1515, 1523, 1527, 1576, 1727, 1742, 1789, 1806, 1806, 1818, 1825, 1838,

1865, 1878, 1886, 1886, 1886, 1902, 1908, 1910, 1939, 1975, 1976, 1990, 1994, 2025, 2036, 2048, 2097, 2122, 2181, 2189, 2199, 2207, 2259, 2261, 2280, 2289, 2362, 2364, 2401, 2410, 2466, 2552, 2562, 2578, 2582, 2605, 2620, 2628, 2630, 2654, 2677, 2700, 2725, 2726, 2736, 2774, 2828, 2839, 2876, 2959, 2964, 2985, 3016, 3036, 3040, 3046, 3046, 3046, 3047, 3049, 3093, 3134, 3196, 3208, 3215, 3216, 3225, 3262, 3263, 3264, 3267, 3301, 3319, 3327, 3329, 3338, 3359, 3385, 3433, 3444, 3478, 3486, 3497, 3500, 3503, 3534, 3551, 3567, 3608, 3644, 3664, 3746, 3798, 3827, 3833, 3833, 3836, 3840, 3872, 3882, 3882, 3909, 3915, 3923, 3945, 3963, 3976, 3987, 3989, 3992, 4015, 4045, 4045, 4095, 4108, 4120, 4149, 4169, 4191, 4194, 4195, 4201, 4242, 4249, 4261, 4311, 4325, 4333, 4335, 4336, 4343, 4351, 4354, 4362, 4367, 4371, 4373, 4387, 4429, 4429, 4449, 4487, 4498, 4506, 4587, 4606, 4647, 4683, 4686, 4686, 4686, 4692, 4710, 4713, 4730, 4731, 4738, 4751, 4753, 4762, 4766, 4779, 4802, 4822, 4830, 4837, 4839, 4852, 4867, 4868, 4891, 4911, 4922, 4926, 4927, 4932, 4933, 4951, 4979, 5007, 5017, 5024, 5025, 5039, 5039, 5051, 5053, 5064, 5064, 5078, 5150, 5179, 5179, 5205, 5206, 5225, 5230, 5243, 5244, 5286, 5296, 5298, 5298, 5349, 5350, 5353, 5362, 5386, 5389, 5397, 5399, 5403, 5419, 5420, 5424, 5438, 5440, 5440, 5479, 5482, 5486, 5488, 5563, 5588, 5642, 5700, 5717, 5718, 5741, 5746, 5747, 5761, 5771, 5790, 5795, 5855, 5882, 5906, 5921, 5927, 5948, 6087, 6096, 6107, 6129, 6149, 6151, 6160, 6191, 6202, 6205, 6211, 6216, 6224, 6227, 6231, 6233, 6281, 6282, 6423, 6454, 6462, 6462, 6475, 6483, 6492, 6508, 6529, 6538, 6557, 6576, 6593, 6608, 6608, 6617, 6713, 6793, 6839, 6878, 6881, 6883, 6899; *cān al-* can almak, öldürmek 2312, 3944, 4840, 5660; *cān at-* can vermek, canlandırmak 2095, 2662; *cān bağışla-* canını bağışlamak 2654; *cān bul-* hayat bulmak, yeniden dirilmek 4086; *cān dök-* öldürmek 3657; *cān ét-* canlandırmak 1939, 2539; *cān ehli* camı, ruhu olanlar 5981; *cān halka ér-* ölmek 5648; *cān kulağı* can kulağı 93, 614; *cān kurtar-* can kurtarmak 6539; *cān tart-* can çekişmek 6240; *cān u dilden* canıgönülünden 1160, 1739; *cān u gönülünden* canıgönülünden 2265; *cān ulaş-* can ulaşmak, can gelmek 6484; *cān vèr-* can vermek 701, 1168, 2653, 2845, 3095, 3353, 3908, 4096, 4188, 4248, 4489, 4605, 4606, 4766, 4883, 5354, 5355,

5850, 6467, 6890; *cān vēriş-* karşılıklı can vermek 2299; *cāna boyan-* ruha dokunmak 1071; *cāna ér-* cana ulaşmak 4174; *cāna kıy-* cana kıymak 6174; *cāndan birağ-* canından çıkarmak 959; *cāndan çıkar-* canından çıkarmak 5058; *cān-ı Betül* Betül'un (Fatıma'nın) canı 539; *cān-ı şīrīn vēr-* tatlı canını vermek, ölmek 4429; *cānı kaç-* tadı kaçmak 2412; *cānı teslim kııl-* ölmek 4697; *cānın dök-* canını almak, öldürmek 2828; *cān kuşu* can denilen kuş 973; *bk. 'ayn-ı nağd, hırz, yurd*

cānān (<F.) (I) canan, sevgili 976, 1869, 2207, 2545, 3216, 3270, 4095, 4333, 4336, 4485, 4697, 4766, 5053, 5179, 5298, 5354, 5356, 6468, 6477

cānān (<F.) (II) (cān+ān) canlar 4479

cān-bağş (<F.) can bağışlayan 995, 1450, 4131, 4706

cānbāz (<F.) cambaz; canıyla oynayan 2060, 5706

cān-dirāz (<F.) can (ömür) uzatan 856

cān-feşān (<F.) can saçan 2764, 4578, 5361; *bk. hil'āt*

cān-fezā (<F.) cana hayat veren 5290

cānī (<A.) (I) canı, kan dökken 6279

cānī (<F.) (II) candan sevilen, sevgili 3493

cānib (<A.) yan, taraf 2922, 3087, 3682

cānkeş (<F.) can çeken 1029, 4443

cānlu canlı 4637

cān-nevāz (<F.) ruh okşayan 5993

cān-perver (<F.) ruha ferahlık veren 2653; *cān-perver ét-* gönül ferahlatmak 2917

cān-sitān (<F.) can alıcı 5784

cānsuz cansız, canı olmayan 1713, 2365, 3665, 3941, 6169, 6893; *cānsuz ét-* canından etmek 1512; *cānsuz kal-* ölmek 2345

cānver (<F.) canlı, hayatta olan 986, 2804, 2828

cārüb (<F.) süpürge 188, 189, 1104

cāsūs (<A.) casus 57; *cāsūs eyle-* casus yapmak 612; *cāsūs ol-* casus olmak 4862

cavcū (<F.cūcū)	paramparça <i>cavcū kıł-</i> paramparça etmek 6903
cāvidān (<F.)	ebediyet, sonsuzluk 2355; <i>cāvidān ol-</i> ölümsüz olmak 561, 2997; <i>cāvidāne</i> sonsuza kadar, ebedi 2004, 2143, 2355, 4767, 5326;
cāvidānī (<F.)	ölümsüz, ebedi 3493, 5440, 6126, 6246; <i>cāvidānī kıł-</i> sonsuza kadar kalmak 4935; <i>cāvidānī kıł-</i> ölümsüz yapmak 6535; <i>cāvidānī ol-</i> ölümsüz olmak 5919; <i>bk. behišt, hayāt</i>
cavķ (<A.)	topluluk, grup (Steingass: 378b) 1057, 4414, 4896, 6222
cāyigāh (<F.cāygāh)	makam, yer 4639
cāzū (<F.)	cadı 1030, 1909, 4165, 5562, 6479; <i>cāzu-yı mekkār</i> hilekar cadı 1916
ceb (<A.cayb)	cep 2221, 3759
cebr (<A.)	cebir, zorlama; tamir, onarma 4015, 5086; <i>cebr ét-</i> zorlamak 865, 2122, 3827, 4932, 5948; kırık bir şeyi onarmak, düzeltmek 2454; <i>cebr ol-</i> tamir olmak 2380
cebrī (<F.) (A.+F.ī)	zorla 1893
cedd (<A.)	dede 953, 966; ata 3425; <i>cedd-be-cedd</i> nesilden nesile 1430
Ceddī (<A.)	Oğlak burcu 3152, 6678
cefā (<A.)	cefa, eziyet, sıkıntı 1284, 3402, 3489, 3506, 4098, 4328, 4498, 5076, 5077, 5374, 5403, 5648, 5660, 5761, 5812, 5827, 5913, 5946, 6060, 6227; <i>cefā çek-</i> cefa çekmek 1613; <i>cefā ét-</i> eziyet etmek 492; <i>cefāsın tart-</i> cefasını çekmek 2444;
cefākār (<F.)	cefakâr, eziyet veren 3034, 5059
cefālu	cefalı, cefa çeken 3827
cefā-pīše (<F.)(A.+Fpēše)	eziyeti huy edinmiş olan, zalim 2213
cehālet (<A.cahāla)	cehalet , bilgisizlik, bilmeme 815, 6585
cehd (<A.)	çaba, gayret 574, 795, 1426, 1466, 2416, 2495, 3578, 3670, 3900, 6514; <i>cehd éde bil-</i> çaba gösterebilmek 2166; <i>cehd ét-</i> çabalamak, gayret etmek 1735, 1883, 2439, 2533; <i>cehd eyle-</i> çabalamak 2229, 3669; <i>cehd kıł-</i> çaba göstermek 4535, 5426
cehennem (<A.<İbr.)	cehennem 668, 729, 3732, 4758, 5154, 6838
cehennem-veş (<F.) (A.+F.)	cehennem gibi 3732

cehl (<A.)	cehalet, bilgisizlik 261, 355, 385, 927, 3505, 3514, 5134, 6839
celāl (<A.)	büyüklik, yücelik 78, 90, 376, 1991, 5250, 6603
celeb (<F.)	cariye (Steingass: 367b) 2115
celeblık (F.+T.lik)	celeb: fahişe (Devellioğlu: 130b); celeblık kıl- (<i>mec.</i>) rezilce davranmak 385
celīs (<A.)	birlikte oturacak, sohbet edecek arkadaş celīs edin- arkadaş edinmek 1938
cellād (<A.)	cellat 5266
cem ´ (<A.)	toplanma, bir araya gelme, getirilme; topluluk, cemiyet 456, 1142, 3628, 3756, 4219, 6341,; cem ´ ét- toplanmak 1060, 1345, 1485, 2520, 2610, 3583, 4125; cem ´ eyle- toplamak 514, 1337, 1438; cem ´ ol- toplanmak 332, 2442, 2643, 3617, 3814, 4179, 6329, 6717, 6816; cem ´ olın- toplanmış olmak 3802
Cem (<F.)	efsanevî İran şahı Cemşid (İran mitolojisinde şarabın mucidi olarak gösterilir) 701, 2783, 2964
cemā ´at (F.<A.cemā´a)	cemaat, topluluk 2743
cemādāt (<A.) (tk. cemād)	cansız cisimler 464, 6704
cemāl (<A.)	(tabii) güzel yüz 23, 123, 376, 605,658, 661, 672, 738, 812, 976, 995, 1013, 1020, 1021, 1045, 1247, 1343, 1408, 1444, 1639, 1991, 2032, 2034, 2155, 2251, 2479, 2576, 2611, 2646, 2656, 2703, 2712, 2824, 2981, 4118, 4159, 4220, 4421, 4582, 4723, 4765, 4824, 5169, 5250, 5400, 5401, 5583, 5796, 5800, 5807, 5810, 5820, 5922, 5993, 6105, 6149, 6196, 6220, 6470, 6603, 6954; cemāl-ı Zu'l-celālī yüce Allah'ın güzel yüzü 5417; cemāl-i pür-kemāl mükemmel yüz 1488
cemāne (<F.)	kadehten taşan kısım (www.parsi.wiki.com) 3409
Cem-cām (<F.)	Cemşid'in kadehi 617
cemī ´ (<A.)	bütün, hepsi 496, 6872; cemī ´-i kemālātı mükemmel olan her şey 514
cem ´iyyet (<A.cami´iyya)	bütünlük cem ´iyyet-i zāt zatın bütünlüğü 154
Cem-şoĥbet (F.)	Cemşid gibi güzel sohbet eden 6917; bk. püşt
Cemşid (<F.Cemşēd)	(Şehname'de adı geçen efsanevi) İran şahı 2679
Cemşid-fikret (<F.) (F+A.fikra)	Cemşid Sultan fikrinde 699

- Cemşid-rif'at (<F.) (F+A.rif'a)** Cemşid Sultan huylu 2589, 3566; *bk. gūlzār*
- cenāb (<A.)** hazret 83; şeref, haysiyet 6630
- cenāḥ (<A.)** taraf, yan 2300, 3636; *cenāḥ èt-* iki yanına almak 6545
- ceng (<F.)** kavga, savaş, mücadele 1017, 2237, 2522, 3442, 3724, 4420, 4682, 5814, 5828, 6691; *ceng aç-* savaş açmak 4301; *ceng èt-* savaşmak 1651, 2248, 3113, 4795, 5324, 5826, 6469; *ceng eyle-* savaşmak 2224; *ceng kıl-* savaşmak 214, 2234; *ceng ol-* savaş çıkmak 6499; *ceng ur-* kavgaya tutuşmak, savaşmak 5083; *cenge düş-* kavgaya tutuşmak, savaşmak 1017; *cenge gir-* savaşa girmek 3643; *cenge giriş-* savaşa kalkışmak 2317
- cennet (<F.<A.canna)** cennet 92, 1338, 1362, 2942, 2998, 3005, 3184, 3219, 5726, 6333
- cennet-ābād (<F.) (A.canna+F.)** cennetin imarı 2883
- cennet-efrūz (<F.) (A.canna+F.efroz)** cenneti aydınlatan 1249
- cennet-şifat (<F.) (<A.canna+A. şifa)** cennet yüzlü 1755
- cerāḥat (<F.<A.cirāha)** yaralanma 4154; *cerāḥat kıl-* yaralamak 3319; *cerāḥat ur-* yaralamak 680
- cesed (<A.)** ceset 1713
- cevāb (<A.)** cevap 1350, 2109, 3003, 3018, 3022, 3267, 3311, 4159, 4246, 4265, 4437, 4511, 4512, 4574, 4739, 4967, 5029, 6100, 6129; *cevāb vèr-* cevaplamak 579, 1596, 4444, 5592, 5670
- cevāhir (<A.) (tk. cevher)** mücevherler 34, 560, 562, 1745, 1900, 1934, 1989, 2790, 2924, 3784, 4145, 4299, 6383, 6407
- cevāmi' (<A.) (tk. cāmi')** camiler 780
- cevāriş (<A.)** macun biçimindeki ilaç 5696
- cev-cev (<F.)** tane tane, paramparça (Steingass: 377a) 2137, 4512, 5301, 6903
- cevher (<A.)** mücevher 200, 561, 575, 864, 978, 1437, 1848, 2067, 2376, 2789, 4304, 4453, 4478, 4479, 4681, 4718, 5063, 5415, 6411
- cevher-fürüş (<F.) (A.+F.füroş)** cevher satan, kuyumcu 6855
- cevherī (<F.)** mücevher gibi olan, cevherle süslü 1162, 1429, 1848, 2067, 4047, 5544, 5500

cevlān (<A.)	gezinme, gezinti 2816; <i>cevlān �t-</i> gezinmek 2788; <i>cevlān kıl-</i> gezinmek 631, 6886; <i>cevlān ur-</i> gezinmek, dolanmak 3686, 5263
Cevne (<F.)	Güneş (Steingas: 379a) 6933
cevr (<A.)	sıkıntı, zahmet, eziyet 690, 1611, 2190, 3867, 3867, 4176, 4567, 4584, 4822, 4988, 5374, 5403, 5403, 5631, 5658, 5733, 5761, 5913, 6226, 62277; <i>cevr �ek-</i> zahmet çekmek 3897; <i>cevr �t-</i> eziyet etmek 2673, 4927, 5663; <i>cevr tart-</i> sıkıntı çekmek 2444, 5278
cevşen (<F.)	zincir ve puldan yapılan örme zırh 2276, 3440, 3636, 5855
Cevzā (<A.)	�kizler burcu 5612
Ceyh�n (<A.)	Amu Derya adıyla bilinen Afganistan'da Pamir dağlarından doğup Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ı geçerek Aral g�l�ne dökülen 2550 km uzunluğunda Orta Asya'nın en uzun nehri (Ferhengname: 98a) 96, 387, 2153, 2222, 4411
ceyş (<A.)	asker, ordu 3262, 3636
cezā (<A.)	ceza <i>cezāyı �ek-</i> cezayı çekmek 4083
cezb (<A.)	kendisine çekme <i>cezb eyle-</i> cezbetmek, kendine çekmek 3194
cezbe (<A.)	heyecan, coşkunluk 98, 4698
cezm (<A.)	anlama, kavrama, idrak etme 2829
cibill� (<A.)	doğuştan gelme <i>cibill� ol-</i> doğuştan olmak 815
Cibr�l (<A.)	Cebrail <i>Cibr�l-i Em�n</i> itimat edilen Cebrail 33
cidd (<A.)	gayret, çaba 349, 795, 1466, 2029, 2416, 2495, 3578, 6514; <i>cidd �t-</i> gayret etmek 1289, 1883; <i>cidd göster-</i> �aba göstermek 4401; <i>cidd kıl-</i> gayret etmek 4535
c�fe (<A.)	leş 4200, 6402
ciger (<F.)	ciğer, gönül, yürek, i� 2, 23, 911, 1808, 1819, 2180, 2315, 2584, 3019, 3177, 3190, 3643, 3731, 4858, 4948, 5410, 5696, 6037, 6043, 6151; <i>ciger dut-</i> ciğeri siper etmek 5439
ciger-h�n (<F.)	kanlı ciğer 2591, 3348, 4182, 5518; <i>ciger-hun kıl-</i> ciğeri kanatmak 2421, 4049
ciger-reşk (<F.)	i�ten i�e kıskanma 2117

- cigersüz (<F.cigersoz)** ciğer yakan 3015
- ciger-tāb (<F.)** ciğeri aydınlatan 4878
- cihān (<F.cehān)** cihan 61, 72, 151, 195, 245, 276, 289, 403, 434, 436, 475,494, 562, 606, 619, 628, 670, 697, 698, 736, 788, 970, 982, 1027, 1051, 1213, 1299, 1361, 1428, 1523, 1527, 1542, 1613, 1674, 1676, 1692, 1727, 1742, 1760, 1760, 1874, 1878, 1937, 1939, 1961, 1970, 2174, 2248, 2268, 2357, 2425, 2475, 2481, 2491, 2511, 2545, 2610, 2622, 2686, 2697, 2750, 2752, 2842, 2842, 2867, 2872, 2876, 2928, 2996, 3006, 3037, 3134, 3143, 3215, 3217, 3301, 3385, 3408, 3433, 3439, 3455, 3504, 3601, 3603, 3690, 3764, 3790, 3909, 4048, 4049, 4053, 4160, 4268, 4299, 4333, 4440, 4632, 4713, 4762, 4920, 5030, 5064, 5064, 5144, 5179, 5225, 5275, 5413, 5413, 5430, 5470, 5567, 5747, 5777, 5795, 5805, 5875, 5882, 6006, 6016, 6091, 6110, 6139, 6190, 6247, 6323, 6530, 6635, 6648, 6655, 6707, 6793, 6799, 6845, 6845; **cihān-ı müntakım** intikam alan dünya 2469
- cihān-baḡş (<F.)** cihan bağışlayan 995, 2982, 6914
- Cihān-baḡt (<F.)** cihan bahtlı anlamındaki kişi adı, (*mec.*) çok şanslı 3172, 3217
- cihānbān (<F.)** cihanı koruyan 6956
- cihānbīn (<F.)** cihanı gören 1847, 3587, 6367; *bk. çeşm*
- cihāncūluḡ (F.+T.luḡ)** cihanı istemek 3578; **cihāncūlīḡ** 3436
- cihāndār (<F.)** dünyaya sahip olan 4056, 4993
- cihān-dāver (<F.)** cihanın hakimi 5747
- cihāne (<F.)** cihan, dünya 2069
- cihāngīr (<F.)** cihangir; dünyayı zapteden 634, 995, 1522, 1747, 2317, 2601, 2709, 2810, 3115, 3278, 3418, 3908, 4034, 4159, 5549; *bk. ehl*
- cihān-kām (<F.)** cihanı arzulayan 617
- cihānkeş (<F.)** cihanı avlayan 1029
- cihān-nümā (<F.)** cihanı gören 4715, 4721
- cihān-penāh (<F.)** cihanı koruyan 5513
- cihān-peymā (<F.)** dünyayı dolaşan 5968
- cihān-sālār (<F.)** cihanın başı 1903

cihānsūz (<F.cehān-soz)	cihanı yakan 4581
cihān-veş (<F.)	cihan gibi 2213
cihāt (<A.) (tk.ciha)	cihetler, yönler, taraflar 840, 6662, 6666
cihāz (<A.)	eşyalar, malzemeler 6405
cihet (<A.)	yan, taraf, yön 97, 811, 1966, 2073, 2217, 2951, 3888, 3962, 5657, 6274, 6625, 6632, 6844
cihetsüz	yönü olmayan 447
cilā (<A.)	parıltı 1303, 4299, 4567, 5980; cilā bul- parlamak 23
cilve (<F.)	cilve 3154, 6105, 6477; cilve kıt- cilve yapmak 5477
cīm (<A.)	cim harfi 1021
cin(n) (<A.)	cin 438, 461, 1117, 1432, 1827, 3720, 4442, 4981, 5746, 6599; cin 1228
cinān (<A.) (tk. cennet)	cennetler 727
cināyet (F.<A.cināya)	ağır suç 912, 2962
cinnī (<F.)	cin taifesine mensup olan varlık, cin 1173, 1208, 1261
cins (A.<Lat.)	cins, tür 4456, 6762
cirm (<A.)	hacim 113, 299, 6019, 6088
cism (<A.)	beden, varlık 132, 469, 793, 1399, 1405, 1581, 1673, 2064, 2182, 2259, 2559, 3301, 3564, 4334, 4413, 4571, 4754, 4801, 5040, 5238, 5746, 6070, 6484, 6549, 6632, 6660, 6790, 6842, 6844; cism-i 'ālem alemin varlığı 651; cism-i küll bütün halinde tamam olan beden 6660
cismānī (<F.)	bedenle ilgili 6632
civār (<A.)	civar, etraf 6886
cizye (<A.)	vergi 3789
cū(y) (<F.)	ırmak 4258, 4285, 4759, 5684, 6507
cūd (<A.)	İnsanların ihtiyaçlarını bildirmelerine meydan vermeden lütufta, ihsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik 47, 259, 627, 660, 1626, 4044, 4978, 5400, 5400, 5582, 5582, 6396, 6396, 6532; cūd et- ihsanda bulunmak, cömert davranmak 361; bk. kevn

cuhūd (<A.)	Yahudi 606
cūluḡ (F.+T.Juḡ)	<i>bk. cüst</i>
cur‘a (<A.)	yudum 2256, 2304, 2511, 2550, 2726, 3287, 3408, 3409, 4492, 4716, 4734, 6155, 6292, 6892
cūş (<F.coş)	coşkunluk 3066, 1988, 6113; cūş ét- coşmak, coşkuyla hareket etmek 450, 687, 845, 1057, 1080, 1368, 1687, 1764, 2007, 2296, 2912, 3142, 4371, 4895, 5488, 5509, 5711, 6126, 6130; cūş eyle- coşmak, coşkuyla hareket etmek 1269, 1327, 2578, 2911, 3126, 3720, 3976, 4951, 6316; cūş ḡıl- coşmak, coşkuyla hareket etmek 577, 4100, 4992, 5271, 5375, 5871, 6112, 6413, 6804; cūşa ḡel- coşkunluḡa kapılmak 2385, 2844, 2916, 3197, 3596, 4702; cūşa ḡetür- coşturmak 4132, 4309
cūşān (<F.coşan)	coşkun, coşan 1220, 3730, 4755, 6935; <i>bk. ‘Ummān</i>
cūşiş (<F.)	coşku 4364
cūyān (<F.)	arayan 1838
cūyende (<F.)	arayan 4896
cūbbe (<A.)	cūbbe 2862, 3982, 5634, 1123, 2948, 3019
cūllāb (<A.) (<F.gül+āb)	gül suyu 298, 1069, 1685, 2885, 3091, 3122, 3122, 3380, 3380, 3477, 3710, 3710, 3858, 4705, 5268, 5557, 6422; cūllāb ét- gül suyuna çevirmek 1684, 6423
cūmle (<A.)	hepsi, bütün 69, 290, 332, 338, 427, 625, 667, 724, 733, 853, 1002, 1484, 1626, 1631, 1684, 2411, 2426, 2448, 2551, 2697, 3292, 3569, 3788, 4979, 4986, 5215, 5270, 5464, 5704, 6352, 6364, 6369, 6389, 6517, 6552, 6590, 6617, 6664, 6679, 6799, 6800, 6816
cūnbiş (<F.)	hareket, kımıldama 735, 908, 1650, 2482, 2691, 3543, 5812, 6587, 6609, 6695, 6698, 6706, 6790; cūnbiş eyle- hareket etmek, kımıldamak 4504; cūnbiş ḡıl- hareket etmek 3625, 6744; cūnbiş vēr- hareket sağlamak 2365
cūnd (<A.)	asker cūnd-i ḡaḡ gerçek, doğru asker 216
cūnūn (<A.)	delilik 1724
cūrm (<A.)	suç 334, 5653, 912, 104
cüst (<F)	araştırma, arama cüst ü cū araştırıp soruşturma 3407; cüst-ü-cūluḡ arama, araştırma 6276

cüvān (<F.)	genç 1576, 2148, 4927, 5898
cüvān-baht (<F.)	genç bahtlı; bahtı açık 617, 1941, 3909, 4390, 5549, 5843
cüvān-devlet (<F.) (F+A.dawla)	genç talihli; talihi açık 4039
cüvān-dil (<F.)	genç gönüllü 2974
cüvānī (<F.)	gençlik 2142, 2144, 3013, 5692, 6527
cüvān-merd (<F.)	temiz, asil ve cömert yaratılışlı, mert, yiğit kimse 991, 1784, 4039, 4524, 6734
cüvān-sāl (<F.)	yaşı genç olan 6407
cüvān-şekl (<F.) (F.+A.)	genç görünümlü 1253
cüvān-taht (<F.)	tahta yeni oturmuş 4039
cüz (<A.)	kısım, parça 457
cüzā (<A.)	ayrı 218, 1513, 4322, 3048, 5594; cüzā düş- ayrı düşmek, ayrı kalmak 1836, 3483; cüzā ét- ayırmak 4169; cüzā kı- ayırmak 6; cüzā ol- ayrı kalmak 5345; cüzā bul- ayrı düşmek 3040
cüzālīk (A.+T.lık)	ayrılık 2115, 3227, 4335
çābūk (<F.)	hızlı; hızlı, çevik (kimse) 986, 5256
çābūk-bāzlık (F.+T.lık)	el çabukluğu, dalaverecilik 6288
çābūk-süvār (<F.)	hızlı koşan süvari; süratli binici 429
çāç (<F.)	tahıl yığıcı 3755
Çāçī (<F.)	Çaç (bugünkü Taşkent çevresi) şehrine ait olan 2153
çādır (<F.çāder)	çadır 4148
çağır- (<*çāqır-)	çağırarak 87, 183, 1228, 2358, 2359, 2942, 3258, 5456, 6490, 6595
çağla-	coşkun bir şekilde ortalığı kaplamak, coşmak 1642
çağrış-	çağrışmak 3878, 5321
çāh (<F.)	kuyu 6083, çāh-ı zemzem Zemzem kuyusu 4755; çāh-ı zulmānī karanlık kuyu 6884
çaķ	ta, tamam (TS: 795) 2627
çāk (<F.)	yırtılmış, yırtık 3650, 3728, 4415, 4250, 4509, 1543, 3982, 6504, 2948, 4239, 3019, 6906, 2862, 6920; çāk ét- yırtılmak 685, 1572, 3007, 4313, 4879, 6206; çāk eyle- yırtmak 4779,

	5634, 3298, 3487, 5484, 6263; çāk kıl- yırtmak 3127; çāk ol- yırtılmak 1911, 1810, 78, 575, 1399
çākaçāki	patırtı, gürültü, ses 2308
çāker (<F.)	kul, köle, bende 208, 638, 832, 2015, 2786, 6956
çal- (I)	müzik aleti çalmak 2953, 5444
çal- (II)	sürmek 6085
Çalab	Tanrı, yaradan 319,433, 2642, 3214
çālāk (<F.)	çevik, acele hareket eden 4444; <i>bk. çüst, peyk, serv</i>
çālāklik (F.+T.lik)	çeviklik 4674
çalın-	müzik aleti çalınmak 893, 2291, 3596, 3682, 3743, 4560
çapın-	saldırmak 3112
çār (<F.)	dört 532, 533; çār u nāçār ister istemez, çaresizce 327,1569, 3576, 5186, 6170, 6401
çāre (<F.)	çare, derman, çözüm 333, 2026, 3331, 6583; çāre bul- çare bulmak 1775; çāre bulun- çare bulunmak 1326; çāre eriş- çaresi olmak 6352; çāre ét- bir şeye çare olmak 6348; çāre kıl- çaresi olmak 358
çāresāz (<F.)	çare bulucu 1111
çāresāzī (<F.)	çare bulma 3273
çarḥ (<F.)	felek, dünya, zaman 49, 209, 226, 430, 451, 631, 660, 675, 692, 878, 993, 1063, 1107, 1551, 1567, 1597, 1618, 1677, 1784, 1917, 2001, 2014, 2065, 2065, 2170, 2275, 2275, 2302, 2342, 2360, 2493, 2496, 2673, 2734, 2753, 2776, 2798, 2838, 2984, 3023, 3037, 3150, 3238, 3247, 3648, 3716, 3716, 4054, 4089, 4147, 4319, 4551, 4579, 4579, 4827, 5185, 5317, 5444, 5477, 6041, 6178, 6322, 6388, 6572, 6587, 6628, 6633, 6658, 6661, 6668, 6674, 6675, 6681, 6686, 6688, 6690, 6694, 6815, 6890; çarḥ ur- dünya dönmek 1917; çarḥ-ı atlas atlas felek 6633, 6661; çarḥ-ı a'zam yüce felek 660, 6694; çarḥ-ı bed-aḥter kötü tarihli felek 1567; çarḥ-ı cān-gerd can dolaşan felek 1784; çarḥ-ı cān-keş can alan felek 2360; çarḥ-ı cānsuz cansız felek 6572; çarḥ-ı devvār dönen felek 2001, 2496; çarḥ-ı ekber büyük felek 6815; çarḥ-ı ġaddār gaddar felek 2170, 2673, 4827, 6178; çarḥ-ı gerdān dönen felek 1551, 6890; çarḥ-ı gerdūn

	dönen felek 2493; <i>çarh-ı kâyim</i> yerinde kalan 1917; <i>çarh-ı lâcüverdî</i> lacivert rengindeki felek 6388; <i>çarh-ı mînâ</i> sırça renkli felek 2838; <i>çarh-ı muhîf</i> çepeçevre kuşatan felek 6658; <i>çarh-ı muṭabbak</i> katmanlar halindeki felek 226; <i>çarh-ı sābi</i> yedinci felek 6674; <i>çarh-ı serkeş</i> inatçı felek 675; <i>çarh-ı sevābit</i> duran, hareket etmeyen yıldızlar 6668; <i>çarh-ı tāsi</i> dokuzuncu felek 6628; <i>çarh-ı zirih-pūş</i> zırh giymiş felek 878
çārmih (<F.)	çarmih 5318
çārpā (<F.)	dört ayaklı (hayvanlar) 230, 533; <i>çārupā</i> 1002
çāšnīgīr (<F.)	çeşnici 3347, 4245
çāšt (<F.)	kuşluk vakti 3011
çatlat-	çatlatmak 3179
çav	ses, haber 2713, <i>çav ét-</i> haber vermek 2512, 3996; <i>çavi çık-</i> şöhret bulmak, tanınmak 6359
çavuş	çavuş, birlik komutanı 5456, 6029
çecek	çiçek 2848, 2862, 2916, 3081
çehre (<F.)	yüz, çehre 585, 799, 1404, 2603, 3005, 3642, 3650
çek-	çekmek; (asker, ordu vb kuvvetler) sevk etmek, göndermek 214, 250, 365, 508, 876, 985, 1058, 1399, 1499, 1604, 1652, 1708, 1835, 2158, 2338, 2342, 2390, 2777, 2862, 2866, 2873, 2975, 3015, 3048, 3141, 3242, 3298, 3305, 3383, 3446, 3626, 3865, 3865, 3867, 4004, 4146, 4313, 4350, 4420, 4642, 4657, 4668, 4784, 4786, 4882, 4930, 5033, 5072, 5129, 5148, 5403, 5484, 5561, 5705, 5724, 5865, 5963, 6061, 6080, 6206, 6506; <i>bk. el, bād, baş, çeri, mīl, ser</i>
çekdür-	çektirmek 1831
çekil-	çekilmek 2159, 3189; (sofra, yemek) serilmek 6378
çekin-	çekinmek 1814
çelīpā (<F.)	istavroz 1137
çemāne (<F.)	Kral Cemşid'in kadehi (Steingass: 399a) 2069
çemen (<F.)	yeşillik, çimen, bahçe 686, 874, 977, 1053, 1133, 1249, 1251, 1686, 2881, 3071, 3222, 4886, 5237, 5428
çemengāh (<F.)	çimenlik olan yer 1576

çemengir (<F.)	çimen tutan, çimen yiyen 5022, 5896
çenâr (<F.)	çınar ağacı 6491
çenber (<F.)	çember 209, 946, 1363, 2734, 2798, 3247
çeng (<F.) (I)	telli bir çalgı 893, 900, 1058, 1058, 2228, 2511, 2967, 2970,2979, 2987, 2988, 2988, 3001, 3099, 3099, 3150, 3188, 6038, 6040, 6042, 6045, 6045, 6052, 6052, 6147, 6205, 6953; çeng ur- çeng çalmak 782, 6953
çeng (<F.) (II)	pençe 868; el çeng ur- (bir şeyi) eline almak 6102
çengâl (<F.)	pençe 2307
çengî (<F.)	zil ve def çalarak oynayan kadın, rakkâse 6687
çepeçevre	çepeçevre 1305
çerb (<F.)	yağlı, semiz; uygun, yumuşak 5060, 5680, 5681; çerb ét- yağlamak 2714; çerb eyle- yağlamak; yumuşatmak 3146, 5679, 6289; çerb ol- yağlanmak 5287; <i>bk. harîf</i>
çerert-	(göz) açılıp parlamak (TS: 860) 1554
çerert-	(göz) açıp parıldatmak 5316
çeri (<*çerig)	asker, ordu 216, 1554, 2218, 2237, 2293, 2296, 2364, 2435, 2504, 2639, 3112, 3117, 3582, 3585, 3720, 3726,3751, 4381, 4423, 5334, 5971, 6316, 6413; çeri çek- asker yollamak 2218, 2248
çeşm (<F.)	göz 1483, 1679, 2804, 3874; çeşm-i âhū ceylan gözü 2710; çeşm-i cihân-bîn cihanı gören göz 1578; çeşm-i mihrüban şefkatli göz 1264; çeşm-i Ya 'kūb Yakub'un gözü 6936; çeşm-i zahm nazar değmesi 1055, 6894
çeşme (<F.)	kaynak, pınar, çeşme 584, 1670, 1670,1680, 1680, 1782, 1819, 2627, 3008, 3095, 3106, 4279, 4283, 4716, 5898, 6122; çeşme-yi nūr nur pınarı 3861, 6684; çeşme-yi hayvân yaşam pınarı 2654, 3104, 6468, 6505; çeşme-yi hūn kan çeşmesi 387; çeşme-yi nâb saf ve temiz çeşme 1774; çeşme-yi nūş içilecek çeşme 3359; çeşme-yi nūş-âb içme suyu çeşmesi 5640
çeşmelü (F.+T.lü)	çeşmeli, çeşmesi olan 1826
çeşmesâr (<F.)	çeşmesi, pınarı çok olan yer 1666, 1821
çeşnî (<F.)	tat çeşnî vèr- tat vermek 6309

çetr (<F.)	çadır 5313, 5428, 5475; <i>çetr-i hümāyūn</i> padişah otağı 3658, 5447; <i>çetr-i zūhal</i> Zūhal yıldızının çadırı 841
çetük (<F.?)	kedi (Clauson: 402b) 919; <i>çetük ol-</i> kedi gibi (ürkek) olmak 848
çevgān (<F.)	at üzerindeyken yerdeki topa değnekle vurarak oynanan bir tür oyun 596, 1358, 2038, 2328, 2745, 2746, 2748, 2753, 2769, 2774, 2778, 2778, 2788, 2789, 2792, 2793, 2797, 2819, 4054, 5125, 5223, 5223, 5563, 6215
çevir-	<i>bk. çevür-</i>
çevre	çevre, etraf 754, 1149, 1264, 1799, 2881, 3810, 4949, 5507
çevür-	çevirmek 1815; <i>çevir-</i> 3247; <i>bk. yüz</i>
çeyin	omuz 4147
çeyne-	çiynelemek 3305, 3166, 3595, 6868
çık-	çıkma 623, 688, 859, 942, 1255, 1373, 1470, 1545, 1783, 1933, 1949, 2168, 2204, 2538, 3111, 3308, 3341, 3403, 3418, 3480, 3481, 3605, 3762, 3984, 4266, 4339, 4855, 5159, 5259, 5284, 5467, 5479, 5554, 5644, 5676, 5879, 5905, 6001, 6294; <i>bk. istikbāl; çıka gel-</i> çıkagelmek 5499
çıkār-	çıkarmak 482, 946, 1427, 1830, 1900, 2163, 2337, 2404, 3373, 3450, 4143, 4683, 5058, 5833, 5968, 6177, 6421
çıkıl-	çıkılmak 2313
çıkırık	çıkırık, ipi sarmaya yarayan döner eksen 2405, 2410
çın (<F.<Çin.chěn)	tam, doğru; <i>çın-şubhıdem</i> tan yerinin ağardığı zaman 1165
çınār (<F.çenār)	çınar 2863
çın-seher (<F.)	seher vakti 636, 2830
çırāġ (<F.çerāġ)	mum, kandil 44, 399, 510, 597, 1017, 1818, 3146, 3158, 4067, 4408, 4643, 5012, 5775, 6003, 6121, 6177, 6208, 6255, 6544, 6863; <i>çırāġ ʿet-</i> mum yapmak, ışık vermek 5, 600; <i>çırāġ-ı milk</i> devlet kandili 1706
çi ... çī (<F.)	kim ... kim, ne ... ne 643, 831, 2121, 2192, 3232, 3237, 3773, 3819, 4458, 5628
çi ger (<F.)	... olsa da, olmasına rağmen 131, 705, 722, 748, 1025, 1048, 1283, 1416, 1621, 1989, 2049, 2078, 2193, 2229, 2503, 2526, 2977, 3020, 3119, 3305, 3319, 3373, 3436, 3649, 3727, 4083,

	4162, 4262, 4357, 4431, 4628, 4644, 4951, 5004, 5059, 5083, 5282, 5415, 5449, 5473, 5488, 5615, 5619, 5733, 5736, 5786, 5788, 5808, 5922, 6021, 6266, 6536, 6691, 6735, 6946; çi-ger 123, 1111, 1562, 2483, 2572, 2634, 3479
çift (<F.)	çift 2382, 3575, 5931, 6334; çift ol- çift olmak 5021, 6012
Çin	Çin 1562, 1637, 3759, 4228, 5117, 5559; <i>bk. nāfe</i>
çin (<F.)	toplama 5428
çin (<F.)	kıvrım, büküm, lüle 3192, 5806; çin ét- buruşturmak, kıvrım kıvrım yapmak 3387
çine (<F.)	kuş yemi çine kıl- yem yapmak 2193
Çinī (<F.)	Çinli 4023
çinī (<F.)	çini, pişmiş kilden yapılan, üstü sırlı ve süslü (eşya) 2275, 2343, 2853, 2877
çivit (<F.)	Çin, Hindistan ve Yemen’de yetişen, bir bitkiden elde edilen mavi renkli toz boya 1708
çiz-	çizmek, resim yapmak 98, 1319
çobān (<F.)	çoban 742, 746, 2339, 3588, 4260; çobān-ı insān insan çobanı 746
çobānlık (F.+T.lık)	çobanlık 2419
çok	çok 109, 123, 385, 445, 446, 546, 650, 861, 867, 965, 1108, 1156, 1325, 1828, 1900, 1915, 2214, 2208, 2254, 2543, 2761, 2977, 3129, 3293, 3462, 3519, 3553, 3578, 3893, 3970, 4000, 4496, 4520, 4632, 4867, 5111, 5188, 5406, 5587, 5615, 5683, 5711, 5749, 5791, 6151, 6248, 6282, 6541, 6649, 6675, 6702, 6793; çoğ 1929, 2286, 2373, 2440, 2669, 2964, 3548, 3883, 4067, 4142, 4288, 4850, 4885, 4909, 5013, 5785, 6191, 6523; çoh 970, 3937, 4731; çoğ eyle- çoğaltmak 4909; çoğ ol- çoğalmak 5348
çokluk	çokluk 4869; çokluk 5379
çomak	çomak 3733, 3745, 5453, 6924
çök	diz çök ur- diz çökmek 4031
çök-	bulunduğu seviyeden aşağıya doğru inmek, çökmek <i>bk. diz</i>
çöz-	çözmek 5093, 5235

çözük	çözölmüş 1485
çüb (<F.)	değnek, sopa 2339, 2676, 3588, 4054, 4055
Çübîn (<F.)	(değnekten yapılmış olan anlamında) Behram'ın lakabı 2339, 2679, 4047, 4054; <i>bk. Behrām</i>
çul (<A.)	çul; kaba örgölü dokuma 1069
çü (<F.)	çünkü 13, 28, 35, 36, 47, 75, 147, 172, 187, 189, 260, 303, 327, 348, 363, 388, 395, 423, 458, 462, 465, 479, 527, 532, 538, 542, 563, 577, 593, 595, 597, 601, 614, 663, 708, 710, 734, 744, 769, 786, 803, 806, 809, 814, 816, 844, 867, 875, 878, 893, 905, 912, 942, 945, 947, 972, 1016, 1020, 1046, 1047, 1063, 1068, 1071, 1090, 1109, 1156, 1178, 1183, 1198, 1207, 1224, 1236, 1242, 1248, 1274, 1279, 1296, 1301, 1336, 1342, 1345, 1350, 1355, 1358, 1371, 1398, 1399, 1407, 1410, 1439, 1441, 1457, 1461, 1475, 1479, 1528, 1535, 1592, 1596, 1606, 1638, 1654, 1673, 1678, 1689, 1731, 1732, 1742, 1765, 1772, 1829, 1836, 1851, 1864, 1866, 1875, 1892, 1905, 1924, 1932, 1945, 1954, 1967, 1984, 2022, 2033, 2050, 2080, 2142, 2147, 2157, 2170, 2194, 2203, 2231, 2253, 2256, 2257, 2283, 2335, 2355, 2369, 2375, 2406, 2413, 2440, 2454, 2473, 2528, 2529, 2560, 2562, 2637, 2662, 2672, 2681, 2682, 2716, 2725, 2728, 2739, 2744, 2745, 2769, 2770, 2785, 2832, 2875, 2897, 2923, 2963, 2985, 2994, 3000, 3024, 3039, 3065, 3068, 3086, 3099, 3107, 3115, 3121, 3132, 3154, 3164, 3166, 3180, 3198, 3205, 3218, 3228, 3231, 3233, 3249, 3253, 3257, 3261, 3311, 3323, 3325, 3330, 3354, 3359, 3360, 3363, 3421, 3449, 3468, 3483, 3505, 3506, 3525, 3526, 3545, 3547, 3555, 3559, 3579, 3581, 3592, 3602, 3608, 3620, 3627, 3674, 3676, 3678, 3686, 3695, 3739, 3746, 3750, 3780, 3798, 3819, 3828, 3845, 3931, 3932, 3957, 3972, 3982, 3983, 3998, 4028, 4045, 4049, 4055, 4057, 4067, 4081, 4093, 4100, 4146, 4147, 4173, 4179, 4223, 4229, 4231, 4243, 4259, 4270, 4294, 4301, 4326, 4337, 4371, 4398, 4419, 4420, 4428, 4430, 4432, 4442, 4464, 4472, 4481, 4522, 4541, 4552, 4554, 4587, 4597, 4609, 4612, 4623, 4641, 4651, 4677, 4692, 4708, 4712, 4764, 4787, 4789, 4797, 4802, 4811, 4833, 4834, 4861, 4864, 4880, 4882, 4890, 4891, 4901, 4946, 4947, 4955, 4962, 4984, 5027, 5032, 5034, 5071, 5145, 5149, 5223, 5244, 5247, 5249, 5278, 5289, 5307, 5335, 5353, 5356, 5374, 5407, 5412, 5449, 5475, 5479, 5523, 5556, 5574, 5583, 5588, 5591, 5607,

5623, 5641, 5645, 5654, 5695, 5701, 5702, 5715, 5724, 5728, 5731, 5767, 5779, 5803, 5804, 5811, 5822, 5830, 5833, 5848, 5879, 5895, 5911, 5914, 5955, 5956, 5962, 5981, 5996, 6006, 6010, 6013, 6016, 6041, 6056, 6089, 6110, 6111, 6134, 6146, 6149, 6150, 6156, 6162, 6172, 6181, 6186, 6193, 6194, 6218, 6229, 6230, 6245, 6249, 6261, 6263, 6266, 6270, 6287, 6294, 6304, 6313, 6330, 6339, 6346, 6356, 6419, 6442, 6477, 6503, 6506, 6514, 6518, 6535, 6550, 6560, 6577, 6579, 6583, 6601, 6602, 6685, 6687, 6749, 6865, 6881, 6894, 6910, 6911, 6947

çün (<F.)

çünkü, madem ki, ne vakit ki, ... dığı zaman 34, 55, 76, 105, 148, 149, 166, 231, 246, 261, 269, 277, 316, 339, 361, 444, 469, 475, 500, 501, 516, 521, 525, 528, 545, 556, 578, 624, 647, 670, 700, 725, 795, 873, 955, 964, 1055, 1058, 1067, 1113, 1153, 1155, 1212, 1270, 1273, 1311, 1393, 1412, 1471, 1486, 1504, 1505, 1533, 1550, 1552, 1698, 1718, 1724, 1784, 1830, 1855, 1862, 1868, 1890, 1907, 1922, 1940, 1984, 1985, 2029, 2053, 2086, 2108, 2115, 2116, 2146, 2169, 2211, 2262, 2266, 2341, 2364, 2380, 2384, 2394, 2434, 2437, 2452, 2470, 2514, 2529, 2555, 2592, 2636, 2658, 2715, 2726, 2729, 2781, 2804, 2813, 2817, 2818, 2836, 2893, 2900, 2915, 2918, 2949, 2960, 2988, 3008, 3021, 3113, 3165, 3196, 3214, 3223, 3234, 3295, 3308, 3408, 3454, 3465, 3507, 3508, 3544, 3623, 3679, 3716, 3757, 3821, 3840, 3848, 3850, 3868, 3872, 3907, 3926, 3951, 3986, 3997, 4002, 4018, 4078, 4104, 4115, 4138, 4155, 4204, 4208, 4230, 4308, 4334, 4335, 4354, 4358, 4360, 4613, 4622, 4624, 4628, 4679, 4682, 4703, 4710, 4721, 4737, 4775, 4818, 4820, 4823, 4866, 4875, 4876, 4877, 4883, 4915, 4922, 4929, 4942, 4944, 4974, 4997, 5007, 5115, 5131, 5156, 5224, 5250, 5298, 5304, 5322, 5354, 5476, 5524, 5532, 5575, 5597, 5628, 5647, 5780, 5930, 5979, 5991, 5994, 6037, 6052, 6057, 6073, 6205, 6246, 6253, 6257, 6273, 6275, 6314, 6359, 6368, 6400, 6418, 6422, 6424, 6425, 6429, 6438, 6453, 6523, 6561, 6599, 6650, 6681, 6741, 6794, 6795, 6838, 6853, 6895, 6897, 6901, 6910, 6934

çün-ki (<F.)

çünkü, madem ki, ne zaman ki 94, 325, 519, 1152, 2017, 2072, 2096, 2287, 2439, 2506, 3133, 3452, 3948, 4887, 5447, 6033, 6598, 6666, 6792; *bk. çünkim*

çün-kim (F.+T.)

çünkü, madem ki, ne zaman ki 805, 3621, 5732; *bk. çünki*

çürük	çürük 4143
çürüt-	çürütmek 2717
çüst (<F.)	hızlı ve çabuk 595, 615, 1873, 4271, 6691; uygun, yaraşır 5844; çüst ü çābūk çabuk hareket eden, çevik 1745; çüst ü çālāk aceleyle, hızlıca 88, 1224, 1520, 2192, 3630, 4537
da	de, da bağlacı; dahi 1097, 3683, 6892
dad (<*tāt)	tat 5879; <i>krş. tād</i>
dād (<F.)	adalet, doğruluk; şikayet, sızlanma 583,789, 855, 2463, 3792, 3793, 3794, 4621, 4988, 5075, 5305, 5774; dād al- adalet bulmak 2830, 2872; dād et- adaletli davranmak 788; dād eyle- sızlanmak, şikayet etmek 6461; dādı kııl- adaleti sağlamak 6318; dādı vēr- adalet dağıtmak 3958
dādār (<F.)	adaletli hükümdar dādār-ı cihān dünyanın adaletli hükümdarı 4445
dağ	dağ 2628, 2736, 4657; dağ-ı hasret hasret dağı 2832
dāğ (<F.)	yanık, yanık yarası 4516; dāğ ur- yakmak, yaralamak 1087, 2470, 4657, 5349; dāği ko- yaralamak 1441
dağıt-	dağıtmak 2838
dağlu (F.+T.lu)	yaralı 1756
dahı	dahi, da, de, bile, ayrıca 115, 193, 272, 317, 350, 351, 353, 442, 719, 721, 836, 883, 969, 986, 1067, 1098, 1202, 1217, 1236, 1260, 1283, 1385, 1402, 1414, 1469, 1493, 1503, 1687, 1694, 1695, 1722, 1798, 1901, 2001, 2044, 2046, 2061, 2088, 2107, 2134, 2326, 2330, 2348, 2349, 2405, 2406, 2418, 2489, 2541, 2608, 2614, 2630, 2731, 2740, 2926, 3060, 3099, 3124, 3326, 3345, 3348, 3372, 3373, 3412, 3528, 3535, 3541, 3563, 3589, 3678, 3712, 3718, 3723, 3801, 3912, 4015, 4175, 4180, 4181, 4198, 4504, 4505, 4510, 4523, 4607, 4613, 4731, 4800, 4811, 4895, 4923, 4956, 4957, 4959, 5005, 5031, 5131, 5206, 5209, 5215, 5239, 5270, 5301, 5306, 5338, 5372, 5417, 5418, 5601, 5664, 5675, 5703, 5751, 5767, 5769, 5770, 5771, 5772, 5773, 5774, 5793, 5812, 5837, 5838, 5860, 5868, 5987, 6079, 6175, 6259, 6332, 6360, 6524, 6527, 6610, 6630, 6642, 6649, 6668, 6702, 6718, 6767, 6787, 6790, 6858, 6865, 6887, 6893, 6940
dahılar	başkaları 744, 763

daḥl (<A.)	gelir, harç <i>daḥl eyle-</i> müdahil olma 6772
daḥl (<A.)	müdahale, karışma 6399
dā'ī (<A.)	dua eden, duacı 747, 1102
dā'īlık (A.+T.lık)	dua etme 6946
daḳ-	takmak 913, 1580, 2029, 2749; <i>krş. taḳ-</i>
daḳāyık (<A.) (tk. daḳīka)	anlaşılması güç şeyler 774, 5411, 6365
daḳīkadān (A. daḳīka + F.dān)	incelikleri bilen 665
dal (<*ṭāl)	dal 6271; <i>krş. ṭal</i>
dāl (<A.)	dal harfi 618
ḍalal (<A.)	sapkınlık, doğru yoldan şaşma 1043
ḍāllīn (<A.)	sapkın, yolunu şaşırmış 548
dam (<*ṭām)	ev üstü çatı, (<i>mcz.</i>) ev 4763, 5598; <i>krş. ṭām</i>
dām (<F.)	tuzak, ağ 2020, 2086, 2810, 3818, 3990, 4061, 4253, 4254, 4417, 5106, 6131; <i>dāma dūş-</i> tuzağa düşmek 5622; <i>dām-ı şest</i> balık tutmaya yarayan bir tür tuzak 1681
dāmād (<F.)	damat, güveyi 6438
dāmen (<F.)	etek, uç, kenar 2705, 3192, 3270, 4507, 5023, 5779, 6898
dāmen-keşān (<F.)	nazlanan 5786
dānā (<F.)	bilgili, bilen 819, 967, 1349, 1625, 2421, 2996, 3006, 3542, 3940, 4658, 4808, 4991, 5106, 6010, 6643, 6660, 6868; <i>dānā-yı esrār</i> sırlara vakıf olan 6643
dāne (<F.)	tane, adet, miktar; tohum, habbe 295,360, 516, 998, 2687, 2717, 3006, 3546, 3755, 5019, 5572, 6060; <i>dāne dāne</i> tane tane 1761, 5505, 6224; <i>dāne-yi bür</i> şifalı tohum 296; <i>dāne-yi ḥırs</i> hırs tohumu 515
dāniş (<F.)	bilim 5826
daḅ	tan vakti 6685; <i>krş. ṭaḅ</i>
dār (<A.)	ev, bina, yer, mahal 3841; <i>dār-ı dūnyā</i> dünya denilen ev 4056, 4287; <i>dār-ı fenā</i> geçici olan yer 342; <i>dār-ı gaddār</i> gaddar mekan 4062; <i>dār-ı hun-ḥor</i> kan içici yer 6909; <i>dāru'l-gāfilīn</i> gaflette bulunanlar 323; <i>dāru'l-milk</i> bir sultanın hüküm sürdüğü

	şehir 6317, 6415; <i>dāru'l-milk-i Ermen</i> Ermen ülkesi 1947; <i>dāru'ş-şifā</i> hastane 5393
dār (<F.)	ağsap, tahta 2170
dārā (<F.)	hükümdar 5377
Dārā (<F.)	Pers İmparatorluğunun en büyük hükümdarı <i>Dārā-[rā]y</i> Dara fikirli; onun gibi düşünebilen 617
Dārā-mertebet (<F.) (F.+F.mertebet < A.martaba)	Dârâ gibi yüce mevkiye sahip 6915
darb (<A.)	dövüş, kavga 983, 4556, 4687, 4803
darbet (<A.darba)	vurma 2324
dārū (<F.)	ilaç 3919
dārügîr (<F.)	kavga, mücadele 2260
dāsītān (<F.dāstān)	destan, hikaye 784, 2562, 3201, 3217,3260, 3495, 4363, 4371, 5167, 5875; <i>destān</i> 695, 1040, 1099, 2858, 4168, 5090, 6132; <i>destān düz-</i> hikaye söylemek 5608; <i>destān êt-</i> destan yapmak 1692
dāsītānī (<F.)	destansı 3013
datlu	tadı olan, lezzetli 3644, 5874
da'vā (<A.)	mücadele; mesele, olay 1290, 1692, 3008, 4058, 5434; <i>da'vā êt-</i> itiraz etmek; bir meseleyi öne sürmek 654, 5119; <i>da'vā kı-</i> mücadele etmek 5630; <i>da'vacı ol-</i> itiraz etmek 4170;
da'vāgāh (<F.) (A.+F.)	olayın geçtiği yer 4540
davar	davar 1951
da'vāt (<A.) (tk. da'vā)	gizli şeyler, sırlar <i>da'vāt-ı hafıyyāt</i> gizli şeyler, sırlar 43
Dāver (<F.)	adaletli ve insafli Allah 949
dāver (<F.)	adaletli ve insafli hükümdar 3695
da'vet (F.<A.da'va)	davet, çağırma 406, 460, 464, 470, 520; <i>da'vet êt-</i> davet etmek, çağırma 465, 5085; <i>da'vet eyle-</i> davet etmek, çağırma 466; <i>da'vet kı-</i> davet etmek, çağırma 462
da'vī (<A.)	dua eden 5108
Dāvūd (<A.)	güzel sesiyle bilinen peygamber. Zebur kendisine indirilmiştir. 487, 778, 2039,2988, 6037; <i>bk. i'cāz, āvāz, elhān</i>

dāye (<F.)	dadı, bir çocuğa bakan ve süt veren cariyeye 4597; <i>krş tūye</i>
dāyim (<A.)	her zaman, daima, sürekli 739, 786, 885, 1283, 1387, 1704, 1917, 2705, 3054, 3163, 3613, 4536, 4682, 5084, 5306, 5580, 5671, 6645
dāyimā (<A.)	daima 1248, 2527, 3363, 3439, 6630
dāyimī (<A.)	kalıcı, daimi 759
dāyir (<A.)	daire <i>dāyir eyle-</i> daire şeklinde döndürmek 1063; <i>dāyir ol-</i> daire olmak 272
dāyire (<A.)	daire 274, 2977, 6061
de	de (bağlaç) 3131
debert-	eşelemek, kurcalamak, araştırmak 1079
debret-	titretmek, sallamak 1369
dede	dede 3944
def (<A.)	tef, vurmali bir çalgı 3178
def^c (<A.)	defetme, kovma, başından savma 431; <i>def^c et-</i> defetmek, başından savmak 1595, 3032; <i>def^c-i şer</i> kötü şeyleri uzaklaştırma 3797; <i>def^c-i ecel</i> eceli kovma; ecelden kaçma 5228
defter (<F.<Yun. diphtheri)	defter 2037, 2520, 3538, 5795, 6905
deg-	değmek 972, 1428, 1863, 2129, 2158, 2566, 3099, 3329, 3375, 3383, 3475, 3497, 3913, 3916, 3917, 3918, 3919, 3920, 3921, 3922, 4144, 4246, 4292, 4502, 5783, 5926, 6086, 6377, 6420
deger	değer 897
degin	değın, -e kadar 2094, 3599, 3989
degir	değer 5425
degir-	değirmek 3467
degirmen	değirmen 2192, 3546, 6570, 6572, 6701
değiş-	değişmek 1896, 4916
degme	çok, fazla, pek çok 531, 593, 1355, 2420, 2421, 3479, 4557, 4687, 4735, 5028, 5100, 5788, 5795, 5859, 6542
degşür-	değiştirmek 1788, 5063, 5245

degül	değil 45, 101, 132, 191, 218, 338, 389, 402, 460, 498, 535, 551, 559, 587, 652, 688, 730, 902, 937, 1050, 1160, 1265, 1284, 1286, 1299, 1349, 1364, 1402, 1428, 1451, 1590, 1603, 1605, 1611, 1681, 1725, 1765, 1785, 1792, 1837, 1861, 1893, 1897, 1909, 1944, 2229, 2232, 2391, 2394, 2450, 2509, 2516, 2542, 2581, 2625, 2635, 2794, 2832, 3008, 3052, 3147, 3302, 3326, 3333, 3335, 3335, 3338, 3339, 3395, 3404, 3425, 3441, 3456, 3461, 3464, 3477, 3590, 3645, 3835, 3905, 3939, 4019, 4058, 4175, 4184, 4286, 4315, 4447, 4509, 4520, 4530, 4616, 4624, 4626, 4634, 4668, 4786, 4850, 4863, 4882, 5002, 5006, 5020, 5057, 5059, 5062, 5066, 5091, 5098, 5098, 5105, 5112, 5114, 5116, 5119, 5143, 5150, 5223, 5224, 5251, 5302, 5319, 5334, 5337, 5355, 5416, 5419, 5424, 5547, 5602, 5663, 5668, 5678, 5694, 5700, 5704, 5706, 5708, 5723, 5733, 5790, 5809, 5811, 5819, 5832, 5840, 5852, 5871, 5919, 5920, 5925, 5936, 5975, 5990, 6029, 6060, 6082, 6105, 6246, 6345, 6384, 6390, 6431, 6457, 6476, 6499, 6501, 6529, 6600, 6696, 6707, 6760, 6946, 6951
degür-	değirmek 5088, 5845; <i>bk. selām</i>
dehān (<F.)	ağız 1809, 3351
dihī (F.+ī)	köylü, köye ait 833
dehr (<A.)	dünya, felek, zaman 477, 1016, 1107, 1880, 2174, 2278, 2360, 2815, 2838, 3053, 3475, 3869, 3904, 3916, 4057, 5241, 5480, 5758, 6679, 6684; <i>dehr-i ḥarām</i> haram dünya 2178; <i>dehr-i yārī</i> dostluk dünyası 6181; <i>bk. Kārūn, ehl</i>
dehşet (<A.dahşa)	dehşet, büyük korku 79
dek (I)	dek, kadar 841, 941, 1240, 1474, 1705, 2042, 2095, 2531, 2623, 3023, 3060, 3069, 3113, 3187, 3291, 3304, 3343, 3407, 3484, 3557, 3592, 3754, 3758, 3975, 4002, 4108, 4273, 4490, 4540, 4654, 4790, 4811, 5037, 5119, 5339, 5478, 5543, 5555, 5566, 5830, 6021, 6279, 6400, 6415, 6600, 6740; <i>krş. degin</i>
dek (A.) (II)	hile, oyun 1909, 2581
dekin	beyhude, abes, boş (TS: 1065) 3362 <i>dekin ét-</i> boşu boşuna yapmak 227
del-	delmek 1085, 1655, 2343, 5776, 6043

delil (<A.)	delil, kanıt; kılavuz, yol gösteren, rehber 47, 174, 175, 1463, 5373, 5377, 6649, 6863; delil-i haqq gerçek ve doğruluğu tartışılmaz delil 426
delim (<*tēlim)	çok, fazla 446, 982, 997, 2352, 2444, 5207
delin-	delinmek 2321, 2972
delü (<*tēlü)	deli 1724, 3365, 4315, 4626, 6215
delülük	delilik 5116
delür-	delirmek 1376, 4268
Delv (<A.)	Kova burcu 6678
dem (<A.) (I)	kan 5203, 6134, 3245
dem (<F.) (II)	nefes; bir nefes kadar olan an, zaman, vakit, (<i>mcz.</i>) ömür 302, 409,411, 466, 470, 504, 546, 621, 720, 1159, 1688, 2140, 2199, 2504, 2546, 2686, 2686, 2698, 2846, 2950, 3034, 3146, 3195, 3245, 3245, 3256, 3274, 3303, 3333, 3333, 3387, 3392, 3392, 3739, 3751, 3801, 3821, 3840, 3877, 4099, 4323, 4377, 4433, 4435, 4443, 4470, 4489, 4577, 4580, 4769, 4892, 4897, 4909, 5039, 5154, 5217, 5313, 5320, 5334, 5341, 5342, 5366, 5391, 5524, 5534, 5552, 5689, 5764, 5801, 5825, 5825, 6065, 6067, 6070, 6154, 6195, 6265, 6324, 6324, 6473, 6528, 6547, 6621, 6923, 6941; dem dut- bir an durmak 4410; dem ét- muhabbet etmek, bahsetmek 4594, 4627; dem ur- bahsetmek, konuşmak 88, 493, 1242, 1420, 3245, 4081, 4579, 5342, 6869, 6858; vakit gelmek 4650; dem vēr- nefes vermek, konuşmak 2872, 3911; dem-i Aḥmed Hz nefesi 487; dem-i bād-ı şabā saba rüzgârının estiği vakit 2870; dem-i Dāvūd Davud'un nefesi 19, 2968; dem-i ḥayā utanç vakti 536; dem-i ḥvaş hoş vakit 5690; dem-i 'ıyş yiyip içme zamanı 4081; dem-i 'ineb üzüm kanı 4777; dem-i Murtaẓā Ali'nin nefesi 539; dem-i vaşl kavuşma anı 2697; dem-i zūr kuvvetli nefes 3761; <i>bk. ferhunde, 'İsā</i>
demādem (<F.)	her vakit, daima 686, 1295, 1370, 1702, 2652, 3804, 3832, 4099, 4152, 4190, 4414, 5138, 5154, 6555
dembedem (<F.)	daima, her zaman 498, 639, 1078, 3015, 3684, 3808, 4098, 4153, 5810, 6212, 6840
demdeme (<A.)	hiddetle kükreme 5203
demīde (<F.)	yetişmiş, ortaya çıkmış 2086

demsāz (<F.)	dost, sırdaş, arkadaş 6257; demsāz eyle- dost edinmek 564, 4166, 6050; demsāz ol- dost olmak 487, 773, 783, 4565, 5351, 6040, 6179, 6261, 6686
demür	demir 414, 708, 1113, 1114, 1146, 2297, 2435, 3583, 3597, 3633, 3639, 3743, 4688, 4688, 4852, 5527, 5623, 5792, 5796, 5855, 5867, 6918, 6921
denā'et (<A.danā'a)	alçaklık, âdilik 828
dendān (<F.)	diş, dişler 1033, 1761, 6077; dendān ur- diş geçirmek, ısırarak 3082, 3416, 5128 dendān-ı şūne ur- tarak dişlerini geçirmek, taramak 1761
deng (<F.)	şaşkın, sersem 1207, 1341, 2551, 4183, 4266, 4296, 5297, 5432, 6408, 6721; deng èt- şaşkına çevirmek 1164, 5061, 5559; deng kal- şaşırmak 2080, 2224, 2556, 2607, 4696, 5237; deng ol- şaşırmak 1342, 6929
denīyyü'n-nefs (<A.)	alçak nefisli, aşağılık 2996
deñe-	denemek 3824, 5141, 6451
deñiz	deniz 574,627, 660, 987, 1065, 1364, 2130, 2256, 2931, 3280, 3598, 4971, 5154, 5226, 5496, 5684, 5686, 6017, 6070, 6078, 6315, 6421, 6435, 6606, 6641; deñiz dök- deniz kadar gözyaşı dökmek 1583
deñlü	denli, kadar 45, 138, 281, 283, 287, 361, 389, 585, 675, 940, 1011, 1099, 1121, 1367, 1451, 1883, 1986, 2167, 2207, 2262, 2314, 2370, 2448, 2457, 2520, 2665, 2699, 2704, 2803, 2865, 2874, 2885, 2888, 2929, 3352, 3569, 3617, 3665, 3734, 3755, 3791, 3929, 3938, 3977, 4101, 4381, 4616, 4736, 4958, 5094, 5201, 5315, 5472, 5526, 5724, 5852, 5888, 5897, 5951, 5997, 6032, 6151, 6309, 6403, 6436, 6440, 6455, 6515, 6613, 6712, 6722, 6848
dep-	(atı) ileri sürmek; hücum etmek 1557, 1794, 2335, 2784, 3742, 3746
depele-	çiğnemek, ezmek, öldürmek 5831, 6459
depelen-	öldürülmek 2464
depren-	kımıldamak, hareket etmek 1750, 2297, 3663
depret-	kımıldatmak, hareket ettirmek 2046, 2273, 3747, 5412, 6201

der' (<A.)	deri veya telden zırh 3007
der (<F.)	kapı 566, 1847, 3841, 4074, 4132, 4299
der	ter 2732, 5505; <i>krş. ter</i>
derāgūş (<F.derāgoş)	kucaklama 3492; <i>derāgūş ét-</i> kucaklamak 3359; <i>derāgūş eyle-</i> kucaklamak 2978, 6201; <i>derāgūş kıl-</i> kucaklamak 3142, 4149, 4311, 5123, 5314, 6512; <i>derāgūş ol-</i> kucaklanmak 2580
derāmed (<F.)	gelirli, geliri olan 6397
derbaht (<F.)	verme, bağışlama; oynatma <i>derbaht ét-</i> vermek, bağışlamak 486, 2364, 4769; oynatmak 2966, <i>derbaht ol-</i> verilmek, bağışlanmak 3979
derbān (<F.)	kapıcı 1482, 1734, 3817
Derbend (<F.)	Derbent, bugünkü Dağıstan'da bulunan şehir 1000
derc (<A.)	toplama, bir araya getirme <i>derc ét-</i> toplamak , bir araya getirmek 2860, 6399; <i>derc kıl-</i> toplamak , bir araya getirmek 5172; <i>derc ol-</i> toplanmak , bir araya gelmek 6365;
derd (<F.)	dert, sıkıntı, keder 29, 58, 367, 697, 1106, 1375, 1508, 1633, 1701, 1703, 1785, 1833, 1938, 1956, 2026, 2180, 2244, 2539, 2544, 2570, 2571, 2591, 2596, 2692, 3012, 3035, 3079, 3368, 3403, 3458, 3486, 3502, 3804, 3804, 3808, 3831, 3850, 4049, 4107, 4132, 4251, 4347, 4358, 4414, 4458, 4470, 4567, 4633, 4653, 4691, 4739, 4793, 5037, 5097, 5208, 5295, 5303, 5335, 5422, 5718, 5752, 5906, 5949, 5983, 6140, 6197, 6217, 69087; <i>derd ol-</i> dert olmak 549; <i>derd vèr-</i> dert vermek, üzme 3768; <i>derde uğra-</i> başına bir dert açılmak 1281; <i>derde uğrat-</i> derde uğratmak 5912; <i>derde vèr-</i> derde vermek, derde bırakmak 5180; <i>derdi çek-</i> dert çekmek 5386; <i>derd-i gerd</i> toz kadar küçük dert 5386; <i>derd kıl-</i> sıkıntı vermek 5396; <i>derd-i ser ét-</i> başının derdi olmak, sıkıntı vermek 1956
derdā (<F.)	ey dert! 3503
der-dest (<F.)	elde, elde tutmuş halde 6052
derdimend (<F.derd-mend)	dertli 4439, 4630, 4652, 6221; <i>derdmend</i> 346, 1635, 2201
dere	dere 271, 1558

dergāh (<F.)	dergah, huzur, makam, eşik 100, 392, 1952, 2759, 3702, 4009; dergāh kıl- dergah 3965 kurmak; <i>bk. taht, tāk</i>
der-gil (<F.)	çamurun içinde dergil kal- çamura saplanmak 480
der-güş (<F.der-goş)	kulakta 2602, 5450, 5647, 640, 863, 1764, 6410, 6578
der-ḥāst (<F.)	istek, talep 2116, 5892; der-ḥāst ét- istemek, istekte bulunmak 2991; der-ḥāst ol- istenmek 6051
derhāl (<F.)	derhāl, hemen 1328, 2663, 2777, 3446, 4833
derhem (<F.)	karmakarışık, dağınık; üzüntülü, incinmiş 1105, 3417; derhem ol- üzülmek 5054; derhem ur- üzülmek 686, 3983
deri (<*tēri)	deri, ten 1194, 2579, 3117, 4813
déril-	toplanmak, bir araya gelmek 290, 1712, 1873, 1908,2287, 2369, 2411, 3286, 3560, 3584, 3956, 6328, 6745
derk (<A.)	anlama, kavrama, idrak etme 180
der-kār (<F.)	işin içinde olma der-kār ol- işin içinde olmak 5145, 6693, 6841
der-kemīn (<F.)	pusuda, pusuda bekleyen 5736
der-kūh (<F.koh)	dağda 1925
derle-	derlemek, toplamak 2866
dermān (<F.)	derman, çare 1281, 1633,1703, 2539, 2876, 3358, 3358, 3488, 4324, 4374, 4458, 4547, 5037, 5176, 5228, 5387, 5906, 6140, 6217, 6217, 6508; dermān bul- derman bulmak 2244, 5208, 5295, 5949; dermān érür- derman ulaştırmak 2064; dermān kıl- derdine derman etmek 949; dermān ol- derman olmak 4549, 4881
dermeyān (<F.)	ortada dermeyān étmişdi ortaya koymak 2781
der-pey (<F.)	ardında, peşinde 1519, 1554, 4467; der-pey ét- arka arkaya sıralamak 3651
der-piç (<F.)	kıvrık, katlanmış der-piç ét- kıvrırmak, buruşturmak 1503, 4678; der-piç kıl- kıvrırmak, buruşturmak 1763
derrāk (<A.)	çabuk idrak eden, çok anlayan 6595
derūn (<F.)	iç 17, 1500
dervāze (<F.)	dervaze, büyük giriş kapısı 3259, 3786, 4348
dervīş (<F.dervēş)	derviş 379, 2652, 4583, 4729, 5183, 6140

- deryā (<F.)** deniz 8, 277, 336, 2296, 2435, 2549, 2552, 3194, 3262, 3447, 3477, 3479, 3597, 3633, 3634, 3634, 3637, 3749, 3751, 3942, 3942, 4189, 4418, 4904, 4904, 4941, 4982, 5016, 5155, 5185, 5309, 5388, 5388, 5394, 5394, 5822, 6016, 6016, 6018, 6316, 6643, 6643; *deryā-yı* ‘*Ummān* Umman Denizi 2435
- der-yāb (<F.)** haberdar, bilen 6422
- deryā-şıfat (<F.)** deniz gibi, denize benzeyen 5016
- deryūze (<F.)** dilencilik 3786
- derzī (<F.)** terzi 4272
- dest (<F.)** el 78, 2184, 2223, 3640, 4120; *dest bul-* yardım bulmak 2720, 6429; *dest érür-* yardım ulaştırmak 6145; *dest şun-* yardım için elini uzatmak 6132; *dest ur-* tutmak, yakalamak, el ile kavramak 5094, 6069, 6292; *dest urul-* el koymak 5607; *dest uzat-* el uzatmak 5788; *dest-i muṭlaḳ* mutlak el 6280, 6933; *dest-i Rüstem* Rüstem’in eli 5090; *bk. ez, zır.*
- dest ber-dest (<F.)** üst üste, kat kat 807, 3081, 6440
- destān (<F.)** *bk. dāsītān*
- destār (<F.)** sarık 4062
- deste (<F.)** deste, demet *deste ol-* deste haline getirmek 4738; *deste-yi gül* gül destesi 807; tutulacak yer, kabza, sap 4874, 4876
- deste-beste (<F.)** eli kolu bağlı, bir şey yapamaz durumda olan 2604, 4452; *deste-beste kıl-* bir şey yapamaz duruma getirmek, elini kolunu bağlamak 2257; *bk. rüz*
- dest-efşānlıḳ (F.+T.lıḳ)** el açma *dest-efşānlıḳ eyle-* elini açmak 2863
- destgīr (<F.)** yardımcı, elden tutan 328, 3309, 3393, 4160, 4875, 6266, 6956; *destgīr ol-* yardımcısı olmak 4983, 6171, 6846; *destegīr* aynı anlamda 3238, 3357; *destigīr* aynı anlamda 5513
- destibūs (<F.dest-bos)** el öpme *destibūs ét-* el öpmek 4091
- destigīr (F.dest-gīr)** *bk. destgīr*
- destikeş (F.dest-keş)** tutmak, çekmek 6213
- destūr (<F.)** izin, müsaade 178, 989, 6473; *destūr bul-* izin elde etmek 1345, 5170, 6333; *destūr dile-* izin istemek 2005, 4085; *destūr ol-* izin

olunmak 6033; *destür vèr-* müsaade vermek 711, 2145, 3295, 5910

- destüburd (<F.dest-burd)** kuvvet, üstünlük 4533
- deşne (<F.)** hançer *deşne ur-* hançerlemek 4387
- deşt (<F.)** bozkır 271, 1604, 2012, 2598, 2802, 2867, 3077, 4312, 4346, 4365, 5469, 6124
- devā (<A.)** deva, çare 546, 697, 1998, 2026, 3964,4370, 4458, 4548, 4567, 5180, 5393, 5718, 5912, 68963; *devā kııl-* çare olmak 1157; *devā um-* çare ummak 1701
- devām (<A.)** devamlılık, kalıcılık 747
- deve** deve 3999, 6407, 6411
- devende (<F.)** koşarak giden, hızlı 2472, 6691
- devlet (F.<A.dawla)** devlet; talih, baht 470, 615, 623, 658, 690, 712,761, 813, 994, 1047, 1100, 1522, 1532, 2257, 2379, 2415, 2477, 2523, 2768, 3031, 3426, 3427, 3613, 3780, 4054, 4125, 4994, 5223, 5225, 5408, 5512, 6187, 6558; *devlet-i fer* güçlü devlet 702; *devlet-i nūgāh* ansızın gelen talih 1843
- devletlü** devlet sahibi; talihli 2700, 3269, 5369
- devr (<A.)** kendi eksenini etrafında dönme; zaman 272, 364, 717, 2033, 2114, 2527, 3023, 3034, 3234, 3473, 3545, 3904, 3978, 4004, 4034, 4081, 4567, 4848, 4860, 4861, 4987,4997, 5307, 5465, 5952, 6028, 6186, 6246, 6581, 6700; *devr èt-* dönmek 993, 1784, 3182, 3703, 6248; *devr ètdür-* döndürmek 2944; *devr eyle-* dolanmak, dönmek 274, 997, 3287; *devr kııl-* dönmek 450; *devr sür-* zaman geçirmek 5629; *devr-i bī-müdüārā* şakası olmayan zaman 3714; *devr-i cām* kadehin elden ele dolaşması 6306; *devr-i çarḥ* feleğin dönüşü 5671; *devr-i deyr* dünyanın dönüşü 270; *devr-i dīvān* divan vakti, toplanma zamanı 4033, 6326; *devr-i dūlāb* dönmedolabın dönüşü 6900; *devr-i eyyām* geçip giden zaman 268, 1691, 2685, 4008; *devr-i ḥīre* boş, faydasız dünya 714; *devr-i kamer* dolunay 6408; *devr-i kāyin* yaratılan dünya 5758; *devr-i kıyāmet* kıyamet zamanı 3540; *devr-i zamāne* şimdiki zaman 3547; *devr-i zāmānī* zamane, günümüz 6246; *devr-i zamān* zamane, içinde bulunulan devir 6895

devrān (<A.) (tk. devr)	dünya, felek; zaman 21, 28,248, 597, 609, 698, 962, 993, 2168, 2831, 2860, 3065, 3065, 3068, 3676, 3944, 4051, 4140, 4194, 4194, 4596, 4637, 4848, 4851, 5025, 5466, 5746, 6248, 6587, 6952; <i>devrān kıt-</i> dönmek 6692; <i>devrān sür-</i> zaman geçirmek 6553; <i>devrān-ı 'ālem</i> dünyanın dönmesi, zamanın akışı 4848, 5025; <i>devrān-ı cihān</i> cihan döngüsü 5746; <i>devrān-ı nevrūz</i> Nevruz zamanı 2831; <i>bk. rū</i>
devre (<A.)	çevre, etraf 1149
devvār (<A.)	daima dönen, çok dönen 6676; <i>devvār ol-</i> daima dönmek 6693
deycūr (<F.)	karanlık 3041, 3867
deylem (<F.)	İran'ın kuzeyinde yaşayan halk 691
deyr (<A.)	manastır; dünya, insanlık âlemi 262, 1135, 1138, 1149, 2362, 3517, 4860, 4987; <i>deyr-i mağāre</i> mağarada bulunan manastır 2019; <i>deyr-i mağār</i> aynı anlamda 1255
deyyār (<A.)	kişi, fert, şahıs 491, 1667, 1798, 4722, 4732, 4742, 4752, 4761, 4771, 4781, 5570, 6614
dē- (dē-)	demek, söylemek 86, 108, 119, 121, 166, 184, 193, 194, 194, 233, 241, 252, 262, 292, 356, 476, 498, 500, 519, 526, 527, 527, 532, 538, 552, 572, 581, 620, 671, 671, 689, 689, 711, 718, 726, 755, 757, 762, 767, 798, 804, 831, 890, 916, 930, 969, 989, 991, 1011, 1023, 1025, 1059, 1072, 1073, 1081, 1088, 1107, 1154, 1208, 1233, 1246, 1254, 1268, 1275, 1281, 1299, 1301, 1323, 1325, 1326, 1344, 1346, 1351, 1352, 1356, 1379, 1384, 1389, 1394, 1408, 1440, 1444, 1447, 1462, 1496, 1498, 1521, 1553, 1566, 1574, 1589, 1625, 1641, 1642, 1644, 1648, 1695, 1707, 1722, 1729, 1733, 1740, 1741, 1744, 1750, 1784, 1787, 1815, 1823, 1824, 1826, 1840, 1852, 1865, 1867, 1879, 1880, 1892, 1901, 1907, 1909, 1916, 1917, 1921, 1956, 1958, 1966, 1988, 2006, 2017, 2024, 2032, 2083, 2097, 2098, 2100, 2112, 2123, 2155, 2171, 2226, 2246, 2249, 2261, 2262, 2272, 2281, 2284, 2290, 2309, 2336, 2349, 2356, 2358, 2359, 2393, 2400, 2413, 2415, 2417, 2422, 2426, 2443, 2462, 2465, 2467, 2468, 2474, 2489, 2496, 2502, 2509, 2581, 2625, 2629, 2644, 2667, 2671, 2686, 2697, 2713, 2724, 2741, 2761, 2765, 2795, 2824, 2868, 2871, 2895, 2899, 2905, 2958, 2979, 2997, 3035, 3036, 3038, 3041, 3047, 3058, 3100, 3130, 3165, 3200, 3209, 3211, 3213, 3224, 3229, 3233, 3234, 3260, 3266, 3299, 3300, 3312, 3336,

3339, 3342, 3342, 3347, 3348, 3350, 3352, 3357, 3361, 3362, 3364, 3364, 3377, 3385, 3395, 3406, 3419, 3429, 3429, 3445, 3446, 3448, 3454, 3456, 3462, 3463, 3482, 3487, 3492, 3501, 3521, 3526, 3529, 3550, 3556, 3587, 3598, 3614, 3684, 3702, 3739, 3760, 3794, 3794, 3863, 3885, 3908, 3923, 3967, 3974, 3993, 4009, 4012, 4032, 4078, 4085, 4088, 4103, 4115, 4131, 4137, 4141, 4179, 4215, 4217, 4219, 4235, 4255, 4268, 4274, 4290, 4379, 4382, 4385, 4390, 4433, 4452, 4482, 4483, 4484, 4484, 4485, 4486, 4487, 4488, 4489, 4490, 4491, 4492, 4493, 4494, 4495, 4496, 4497, 4498, 4499, 4500, 4501, 4502, 4503, 4504, 4505, 4506, 4507, 4508, 4509, 4510, 4514, 4524, 4577, 4587, 4665, 4692, 4704, 4739, 4800, 4807, 4808, 4809, 4823, 4831, 4832, 4837, 4884, 4907, 4950, 4952, 4998, 5028, 5028, 5029, 5030, 5031, 5034, 5045, 5049, 5056, 5064, 5068, 5078, 5095, 5101, 5118, 5120, 5121, 5122, 5123, 5124, 5125, 5126, 5127, 5128, 5133, 5134, 5138, 5139, 5168, 5174, 5176, 5186, 5189, 5203, 5222, 5230, 5254, 5258, 5269, 5270, 5288, 5297, 5306, 5382, 5419, 5422, 5425, 5425, 5433, 5466, 5472, 5518, 5531, 5567, 5576, 5601, 5636, 5641, 5657, 5674, 5716, 5746, 5793, 5800, 5847, 5889, 5912, 5917, 5934, 5975, 5987, 5996, 6025, 6049, 6054, 6064, 6074, 6090, 6100, 6141, 6142, 6165, 6173, 6196, 6207, 6228, 6244, 6253, 6273, 6278, 6335, 6378, 6391, 6430, 6434, 6456, 6466, 6495, 6507, 6541, 6576, 6580, 6584, 6593, 6600, 6623, 6643, 6652, 6713, 6762, 6767, 6852, 6858, 6865, 6865, 6894, 6912

dérnek	topluluk, bütün olma 2747, 3592
dêrşür- (<*dêr-)	toplamak 3322, 4701, 5891, 5947
dêlici	delen, delici 4623
dên-	denmek, söylenmek 26, 35, 516, 2433, 3605, 4068, 4538, 5045, 6622, 6833
dênil-	denilmek, denmek 543, 3108, 5688, 6357, 6359
dêṅ (dê-ṅ)	haydi, haydi bakalım 4496
dêr-	toplamak, derlemek 2161, 2716, 2344, 2974, 3136, 3617, 3447, 4559, 5196, 5515
dêyü	diye, diyerek 314, 1221, 1796, 2122, 2904, 2992, 3996, 4056, 5065, 5282, 6119

dınma-	tınlamamak, aldırış etmemek 2462
dıraḥşān (<F.)	parlak 63
dıraḥtistān (<F.)	ağaçlık alan, orman 1663
dırnaḳ	tırnak 6932
dībā (<F.)	ipek kumaş 1174, 1581, 2260, 5493; <i>bk. ferṣ</i>
Dicle (<F.)	Dicle nehri 4941, 5016
dīdār (<F.)	yüz, çehre 1216, 6464; <i>krş. dīzār</i>
diger (<F.)	diğer 2493, 2591, 3713, 5254, 5310
diger-gün (<F.)	başka türlü, başka şekilde, değişmiş durumda 2493, 2591, 3713, 3751, 5310
dihiş (<F.)	ihsan etme, verme, bağışlama 3794
dik-	dikmek 2903, 3717, 4072, 4262, 5571, 5868, 6314
dīk (<F.dēk)	kazan, tencere 5893
diken	diken 1575, 1640, 1812, 2571, 2918,3045, 3401, 3440, 4413, 4413, 4824, 4943, 5854, 5927, 5947, 6120, 6203
dikensüz	dikensiz 2104
dikil-	dikilmek 5453
dikin-	kendisi için dikmek 3982
dīḳḳat (A.)	dikkat 611, 3844, 4818
dīḳḳat-bīm (<F.)	dikkatli bakan 844
dil (<F.) (I)	gönül, can 18, 28, 235, 404, 432, 573, 578, 582, 600, 692, 804, 956, 987, 1159, 1268, 1304, 1359, 1599, 1979, 1988, 2069, 2118, 2158, 2280, 2306, 2899, 2902, 2958, 2979, 3021, 3100, 3327, 3338, 3348, 3384, 3404, 3461, 4117, 4119, 4123, 4213, 4360, 4466, 4481, 4568, 4593, 4607, 4815, 4831, 4975, 5142, 5297, 5373, 5375, 5609, 5661, 5679, 5703, 5903, 5966, 5970, 6101, 6214, 6221, 6289, 6290, 6635; <i>dil ü cāndan</i> cangönülден, çok isteyerek 596, 2483, 3620; <i>dil ü cānla</i> cangönülден, çok isteyerek 788, 2545, 2919, 3260; <i>dil-i Betül</i> Betül'ün (Fatıma'nın) gönlü 539; <i>bk. cān, ehl</i>
dil (II)	dil 219, 302, 695, 1189, 2467, 2899, 3513, 3569, 4568, 4607, 4817, 4972, 5056, 5118, 5299, 5350, 5381, 5412, 5546, 5917,

5986, 6054, 6077, 6089, 6377 *dil aç-* ağzını açmak, bir şey söylemeye başlamak 2979; *dil dutuldu* dili tutulmak, konuşmamak 6233; *dil uzat-* dil uzatmak, kötü sözler söylemek 3731; *dile al-* ağzına almak, bahsetmek 2562, 4152; *dile getir-* söylemek 5881; *diline gel-* diline gelmek, söylemek üzere olmak 5510; *dilin depret-* dilini hareket ettirmek, konuşmaya çalışmak 563, 1341; *dilin dut-* dilini tutmak, konuşmamak 2347; *dil yatı* dil ustalığı 3507

- dilārā (<F.)** gönlü süsleyen sevgili 1555
- dilārām (<F.)** gönle huzur ve rahatlık veren 962, 1112, 5201, 5205, 5592, 5654, 5661; *dil ārām* aynı anlamda 1051
- Dil-ārām (<F.)** Kişi adı 3215
- dilāver (<F.)** yürekli, cesur 6683
- dilāvīz (<F.dilāvēz)** gönlü kendine asan sevgili, gönlü çeken 1783, 1907, 2775, 2808, 2930, 3200, 3779,4131; *bk. bezm*
- dilāzār (<F.)** gönlü incinmiş 489, 5074
- dil-bağı** söyleme kudretini engelleyen 4816
- dilbend (<F.)** gönlü bağlanmış, aşık 4913, 5997
- dilber (<F.)** gönlü kendine çeken güzel 1129,1734, 1851, 2600, 2759, 2821, 2919, 2920, 4311, 5221, 5528, 5629, 6519
- dilcūylık (F.+T.lık)** gönül çekicilik 3826
- dildār (<F.)** gönlü kendine bağlamış olan, sevgili 1112, 1785, 2759, 2896, 3238, 3490, 3527, 4009, 4210, 5183, 5274, 5661, 5997, 6521
- dildār (<F.)** gönlü kendine bağlayan sevgili 2591, 2632, 2699, 2759, 2896,3297, 4009, 5037, 5274, 5997
- dildārılık** gönlü kendine bağlama 3338, 5144, 5182, 6289
- dile-** dilemek, arzu etmek 311, 327, 492, 601, 651, 721, 855, 1358, 1371, 1375, 1512, 1522, 1585, 1622, 1639, 1730, 1831, 1905, 2196, 2441, 2470, 2522, 2675, 2690, 2709, 2772, 2774, 2797, 2845, 3227, 3331, 3353, 3574, 3586,3612, 3613, 3618, 3660, 3699, 3815, 3836, 3985, 4020, 4435, 4529, 4625, 4657, 4701, 4787, 4808, 4872, 4909, 5058, 5253, 5534, 5541, 5660, 5680, 5939, 5986, 6092, 6098, 6473, 6497, 6709, 6777, 6856, 6857, 6859, 6868, 6875, 6877, 6912

dilefgār (<F.)	gönlü yaralı, aşık 589, 4094, 4182; <i>dil-efgār ol-</i> gönlü yaralanmak 1074; <i>dil-figār</i> 6235
dilefrūz (<F.dil-efroz)	gönle aydınlık veren 5339, 6169, 6184, 1508, 2077, 2098, 2644, 2771, 2934, 3015, 3042, 3213, 3415, 4936, 5148, 5956
dilek	dilek 362, 2721, 3434, 5372
dilenci	dilenci 1121, 1214, 6515
dilfigār (<F.)	<i>bk. dilefgār</i>
dil-fürūzān (<F.)	gönlü parlayan 3062
dilgīr (<F.)	gönlü incinmiş 1927
dil-ḥasta (<F.)	gönlü yorgun 327
dilīr (<F.)	yürekli, cesur 1406, 2240, 3121
dilkeş (<F.)	gönlü cezbeden, çekici 985, 1767, 2203, 3460, 4130, 4708, 5461, 6951
dilkü	tilki 1720, 3166, 6457
dilnūvāz (<F.)	gönül okşayan 6229
dilpezīr (<F.)	gönlün kabul edeceği, makbul <i>dilpezīr ét-</i> makbul yapmak 504
dilirīş (<F.)	gönlü yaralı 379; <i>dilirīş ét-</i> gönlü yaralamak 5183
dilsitān (<F.)	gönül alan, gönlü kendine bağlayan 3013, 3260, 3286, 4799, 5005, 6104
dilsüz (<F.dilsoz)	yürek yakan, çok ızdırap veren 1297, 6230
dilsüz	dilsiz, konuşmayan 773, 5372, 6634
dilşād (<F.)	gönlü sevinçle dolu; <i>dilşād ét-</i> mutlu etmek, sevindirmek 5953; <i>dilşād ol-</i> mutlu olmak, sevinmek 3765, 5229
Dilşād (<F.)	gönlü sevinçle dolu anlamına gelen Farsça bir isim 3171, 3213
dil-şikeste (<F.)	gönlü kırık 4569
dil-teng (<F.)	gönlü daralmış 4027, 4079, 5324, 5432, 5963; <i>dil-teng ol-</i> gönlü daralmak, sıkılmak 5468, 6277
dil-tenglik	sıkılma, daralma 5297
dil-yağı	gönül yağı; bir isteği yaptırmak için birine verilen para, hediye, altın vs. 4816

dimāġ (<F.)	beyin; şuur, akıl 1076, 1159, 1220, 1688, 1986, 2510, 2593, 3144, 3146, 3284, 3397, 3413, 3492, 4116, 4124, 4312, 4364,4422, 4643, 4690, 5035, 5462, 5482, 6104, 6121, 6254, 6817
din-	dinlenmek, bir müddet durup rahatlamak 4130, 5255
dīn (<A.<F.dēn)	din 433, 462, 703, 741, 1509, 2996, 5361, 5614, 6623, 6927; <i>dīn etegi</i> din eteği, dinin kaideleri 350, 769; <i>dīn kardeşleri</i> aynı dine mensup olanlar 764; <i>dīn serveri</i> dini lider 752; <i>bk. dünyā, tārek</i>
dinç (<*tīnç)	zinde <i>dinç ol-</i> dinç olmak 1864, 3617
diñ-	susmak, sükut etmek 6147
diple-	dinlemek 217, 467, 2208, 3259, 3620, 4262, 4371, 4426, 4893, 6007, 6049
diñlen-	dinlenmek, bir müddet beklemek 1125, 1139, 1616, 1749, 4505,4505
dip (<*tūp)	dip 5545
dīr (<F.)	(vakit olarak) geç 4934, 5365
direfş (<F.)	bayrak, sembol <i>direfş-i Gāviyānī</i> Dahhakın zulmüne karşı ayaklanan Gāve adındaki demircinin önlüğünden yaptığı ve İranlılarca kutsal sayılan meşin bayrak 5451
direfşān (<F.)	parlak 63
direk (<*tire-k)	direk 1025, 1773, 5545
direksüz	direk olmadan 48
direng (<F.)	oyalanma, durup bekleme 3978
dirhem (<A.)	dirhem; gümüş sikke 5069
diri (<*tir-i)	diri, canlı; kalıcı 552, 651, 794,1733, 3354, 3354, 4194, 4315, 4450, 5006, 5886; <i>diri dut-</i> canlı tutmak 2836
dirīg (<F.dirēġ)	esirgeme, kıyamama; pişmanlık 4633, 4836, 5006, 6580; <i>dirīg ēt-</i> esirgemek 754, 829; <i>dirīg eyle-</i> sakınmak,esirgemek 1162, 4404; <i>dirīg ol-</i> kıyamamak 731
dirigā (<F.dirēgā)	eyvah!, çok yazık! 380, 1885, 2698, 3488, 3493, 3916, 4189, 4632, 4826, 4860, 5179, 5383, 5751, 6083, 6456
diril-	dirilmek 1545, 2997,3127, 3891, 3940, 4188, 4699, 5440, 5709

dirilt-	diriltmek 551
dirlik	hayat, ömür, yaşam 2686, 3162, 3675, 4649, 4869,5869, 6160
diş (<*tış)	diş 743, 2432, 3807, 4143, 5686, 6447; diş bile- diş bilemek 3166, 5126; diş koy- diş koymak, diş bırakmak 1711; diş ur- ısırmak, yemek 1851, 3136, 3892, 5110, 6495; dişden geç- dişten geçmek, çiğnenmek 6392
dişi	kadın, dişi 1306, 1711, 3675, 6764, 6766
dit- (<*tit-)	(yün vs.) lif lif yapıp kabartmak 1746
ditre-	titremek 895, 1774, 2632, 2931,3656, 3860, 4251
dīv (<F.dēv)	şeytan 59, 704, 1501, 1816, 3722, 5968, 4033, 4441, 6478
dīvān (<F.)	divan, büyük meclis 2390, 2411, 4042, 6023; <i>bk. devr</i>
dīvāne (<F.dēvāne)	divane, mecnun, deli 1911, 2712,4179, 4378, 4389, 4396, 4626, 4644, 4685, 4800, 5775, 6477; divāne eyle- deliye çevirmek 1273; dīvāne ol- deli olmak, mecnuna dönmek 1401
dīvānelik	divanelik 2563, 3120
dīvār (<F.)	duvar 566, 1847, 3841, 4132, 5452
diyānet (F.<A.diyāna)	din, diyanet 347, 741, 828, 6836
diyār (<F.)	diyar, memleket, ülke, belde 491, 1131, 1425, 1667, 1798, 1946, 1946, 1965, 3985, 3985, 4383, 4722, 4732, 4742, 4752, 4761, 4771, 4781, 6614
diz (<*tiz)	diz 3280, 6445; diz çök- diz çökmek 6638; dize gel- dize gelmek, ayağına gelmek 6275; diz çök- diz çöküp oturmak 4214; diz dik- dizini bağlamak 5219
diz-	dizmek 1257, 2290, 2851
dīzār (<F.)	yüz, çehre 92, 791, 2121, 2994, 3005, 3020, 3039, 5353, 5781, 6154; dīzār aç- yüzünü göstermek 1479, 5139; <i>krş. dīdār</i>
dizdār (<F.)	kale muhafızı 6503
dizgīn (<F.)	dizgin 1412, 1556, 1624, 1992
doğun-	dokunmak 668, 934, 1084, 1645, 5458; doğun- 4142, 6489
dolaş-	dolaşmak 1024, 2822, 3333, 4738
doņ-	donmak 1239

dositāne (<F.dostāne) dostça 3260

dost (<F.) dost, arkadaş 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1996, 2073, 2138, 2445, 2445, 2963, 2996, 3243, 3357, 3427, 3835, 3836, 4322, 4504, 4504, 4690, 4921, 4926, 5167, 5181, 5703, 5815, 5925, 6075, 6104, 6121, 6244, 6281, 6294, 6440, 6920; **dost ol-** dost olmak 3946; **dostkām** arzulanan dost, sevgili (Steingass: 554a) 3836; **dost-kāmī** dostun arzusu (Steingass: 554a) 2073, 3243; *bk. vişāl*

dostdār (<F.) dostu olan, dost sahibi 4921

doy- doymak 403, 4950, 6082

dög- dövmek, vurmak 1822, 3115, 3487, 3851, 3884, 4314, 4557

dögil- dövülmek 5321

dögün- dövünmek 1571

dök- dökmek 34, 640, 674, 676, 851, 928, 930, 1026, 1188, 1189, 1339, 1420, 1436, 1900, 1943, 2045, 2111, 2163, 2366, 2706, 2738, 2791, 2828, 2888, 2904, 3186, 3279, 3409, 3640, 3766, 3784, 3807, 3864, 3943, 3953, 4036, 4101, 4384, 4386, 4481, 4529, 4888, 5263, 5660, 5745, 5770, 5787, 5817, 5831, 5855, 5940, 5976, 6021, 6060, 6143, 6295, 6375, 6435, 6468, 6497, 6930; *bk. cān, kan, ḫān*

dökdür- döktürmek 5829

dökül- dökülmek 1983, 2153, 2159, 3165, 3304, 3752, 4284, 4854, 6031, 6233, 6449; **dökil-** 1028, 1707, 1768, 3642, 3745

dölen- temayül göstermek 3962; sükunet bulmak, huzura kavuşmak 2384

dön- (<*tön-) dönmek 226, 532, 543, 1469, 1563, 1565, 1569, 1781, 1803, 1857, 1881, 1917, 1942, 2095, 2126, 2368, 2433, 2437, 2581, 2736, 2823, 2842, 2914, 2976, 3511, 3551, 3622, 3682, 3862, 3876, 3941, 4511, 4532, 4709, 4783, 4811, 5535, 5636, 5712, 5828, 5883, 5995, 6161, 6192, 6645, 6694, 6697, 6697, 6699, 6701; *bk. maḥmūr, mu'allāḫ*

döndür- döndürmek, çevirmek 950, 1013, 1458, 1984, 3050, 3324, 5688, 6204, 6225, 6694, 6702; **dönder-** 4057, 5112, 6699; *bk. yüz*

dönebil- dönebilmek 1769, 5528

dönül-	dönülmek 230
dönüş	dönüş, kendi etrafında dönme 6871
dönmeklik	dönme hali 6728
döndür-	döndürmek 4946
dördüncü	dördüncü 961, 4081, 6684
dörit-	türetmek, yaratmak 48
dört (<*tört)	dört 293, 619, 619, 649, 723, 789, 954, 963, 1005, 1010, 3513, 6364, 6370, 6556, 6717, 6720, 6726, 6729, 6736, 6818, 6873, 6874
döş (<*töş)	göğüs, sine 626
döşe-	döşemek 1662, 1844, 4274
döşek	döşek 5337, 6510
döşen-	döşenmek 1256, 1572, 3924, 4089
döşet-	döşetmek 5493, 5544
döy- (<*töz-)	tahammül etmek, dayanmak, sabretmek 300, 1554, 1581, 1610, 2896, 3007, 3042, 3870, 4165, 4749, 5870, 5985
dū (<F.)	iki 2009, 2038, 2527, 5069; dū 'ālem (F.) iki âlem; bu dünya ve ahiret 45, 205, 219, 442, 470, 2657, 3031, 4316, 5613, 6242, 6483; dū cihān (F.) iki cihan; bu dünya ve ahiret 208, 4725, 1043, 1298, 1302; dū kevn (F.) iki kainat; bu dünya ve ahiret 505, 4770
du 'ā (<A.)	dua 33,694, 796, 856, 1493, 1594, 3309, 3443, 5367, 5766; du 'a èt- dua etmek 1122, 5397, 5579, 6336; du 'ā eyle- dua etmek 2766 du 'ā kııl- dua etmek 492, 1233, 1337, 1533, 2010, 2013, 2660, 4087, 5047, 5406, 5466, 5905; <i>bk. ehl</i>
dūd (<F.)	duman 54, 4858, 5148, 5289, 5344, 6037
dūde (<F.)	mürekkebin yapımında kullanılan is 1163
duḥān (<A.)	duman 61, 3037, 4561
duḥānī (<F.)	duman rengi 4148, 5331, 5344, 6133, 6152
dūn (<A.)	alçak, aşağı, âdi 5800; dūn ko- aşağılık etmek 5645; dūn ol- aşağı kalmak, âdileşmek 6891
dūn-perver (<F.) (A.+F.)	aşağılık şeyleri seven 2213; <i>bk. dünya</i>

Dū-peyker (<F.)	İkizler burcu 6688
dur-	yapmakta olduğu hareketi kesmek; kalkmak 273, 1122, 1215, 1243, 1266, 1324, 1494, 1534, 1538, 1624, 1744, 1748, 1818, 1875, 1881, 1955, 2070, 2093, 2154, 2205, 2332, 2460, 2490, 2785, 2937, 3063, 3244, 3343, 3454, 3471, 3523, 3619, 3724, 3746, 4046, 4346, 4490, 4699, 5121, 5154, 6132, 6232, 6325, 6400; duru bil- durabilmek 1769
dūr (<A.)	uzak 245, 469, 937, 1574, 1920, 4030, 4067, 4154, 4322, 4384, 4585, 4926, 5302, 5898; dūr düş- uzak düşmek 2054; dūr ét- uzaklaştırmak 2155, 3930; dūr kı- uzaklaştırmak 2253; dūr ol- uzaklaşmak 3041, 3774, 4287, 5037, 5523, 5945, 6162
durak	durak, menzil 2486, 3549, 3820
durd (<F.)	tortu 3687, 3770, 5214
durıcı	kalıcı 2235
dūrlık	uzaklık 5308
durrāc (<A.)	turaç, çil keklik 2860
duru	duru, saf 5824; krş. tūru
duru-	durdurmak 6275
dūş ber-dūş (<F.)	omuz omuza 1259
dūşīze (<F.)	bakire, el değmemiş 1192
dut-	tutmak 154, 272, 459, 636, 648, 685, 707, 708, 727, 808, 903, 1035, 1036, 1055, 1167, 1192, 1649, 1674, 1700, 1727, 1727, 1829, 1844, 2032, 2035, 2038, 2040, 2154, 2246, 2266, 2276, 2298, 2343, 2383, 2420, 2431, 2457, 2467, 2532, 2565, 2690, 2816, 2840, 2859, 2970, 2977, 3056, 3118, 3283, 3335, 3338, 3348, 3350, 3351, 3375, 3404, 3417, 3442, 3552, 3585, 3609, 3677, 3725, 3742, 3753, 3796, 3876, 3925, 4067, 4114, 4252, 4271, 4312, 4346, 4364, 4364, 4442, 4501, 4561, 4623, 4801, 4958, 4966, 5016, 5049, 5076, 5121, 5223, 5283, 5317, 5333, 5428, 5478, 5583, 5697, 5704, 5721, 5725, 5765, 5830, 5840, 5862, 5946, 5973, 5976, 6014, 6095, 6098, 6134, 6163, 6172, 6195, 6212, 6265, 6469, 6757, 6924, 6943; bk. 'ār, bas-, dem, ham kenāre, meydān, pas, ruḥ, rāh, tasa, yol, yük, yüz; krş tūt-

duta gör-	tutmaya devam etmek 3351
dutıl-	<i>bk. dutul-</i>
dutiş-	<i>bk. dutuş-</i>
dutrağ	tutuşturucu 6136
dutsağ	tutsak 2372
dutul-	tutulmak 1654,1726, 1791, 2373, 3084, 4762, 4924, 5317, 5691, 5858, 6026, 6131, 6278; <i>dutul-</i> 2373, 3021, 3270; <i>bk. rāh, seḥergāh, şomār</i>
dutuş-	tutuşmak 1419, 3444, 4939, 5151; <i>dutuş-</i> 2431
duy-	işitmek; duymak, hissetmek 2553, 4117, 4692; <i>krş. tuy-</i>
dūzah (<F.dozah)	cehennem 375, 1807, 1928, 2106, 5155
düb(b) (<A.)	ayı <i>dübb-i aşgar</i> Küçükayı takım yıldızı 6925
dücā (<A.)	gecenin karanlığı 52
dügün	dügün 3577, 2184, 5870, 6319, 6323, 4989, 5000, 6324
dükeli	hepsi 6722
düken-	tükenmek 3934
düket-	tüketmek 5798
dükkān (<A.)	dükkan 2161, 6855
dümük	meşgale, iş, güç 4064
dün (<*tün)	gece 102, 197, 951, 1511,1627, 1640, 2300, 2734, 2836, 3160, 3193, 3195, 3877, 5000, 5232, 5326, 5327, 5343, 5967, 6300, 6325, 6581, 6694; içinde bulunulan günden bir önceki gün 3160; <i>dün ér-</i> gece olmak 1563, 2327, 3055, 5916; <i>dün eriş-</i> gece olmak 2077; <i>dün gün</i> gece gündüz, durmadan 1366, 1380, 1748, 2173, 5624, 6366; <i>dün ü gün</i> gece gündüz, durmadan 226, 837, 967, 1003, 1699, 1971, 2137, 2179, 2331, 2801, 4776, 4822, 5613, 6512, 6526; <i>dünegün</i> gece gündüz, sürekli 1235, 1519
dünki	dünkü 901, 908, 1220, 1225, 4655
dünüvv (<A.)	yakınlık <i>dünüvv-i haş</i> özel bir yakınlık 527
dünyā (<A.)	dünya 90, 98, 102, 186, 197, 242, 348, 350,553, 601, 662, 830, 2179, 2189, 2195, 2617, 2996, 3006, 3243, 3918, 3940, 4065,

	4144, 4769, 5035, 5738, 6547; <i>dünyā vü dīnī</i> dünyevî ve ilâhî meseleler 4769; <i>dünyā-yı dūn</i> alçak dünya 5627; <i>dünyā-yı ğaddār</i> gaddar dünya 242; <i>bk. ħar, tab</i> ˆ
düp	dip, temel 5031
düpdüz	dümdüz 3708, 3712, 3718, 3783, 4447, 4519, 4562, 6696
dür- (<*tūr-)	dürmek, katlamak; toplamak 1026, 2838, 2926, 3024, 3512, 3848, 3993, 4944, 5510
dür(r) (<A.)	inci 65, 790, 1026, 1162, 1239, 1330, 1642,1701, 1766, 1989, 2130, 2992, 3082, 3175, 3854, 5019, 5316, 5505, 5745, 6077, 6641, 6851; <i>dürreyn-i ezhereyn</i> iki parlak inci, güneş ve ay 539; <i>dürr-i kelām-ı Hakk</i> Allah'ın inci gibi olan sözleri 511; <i>dürr-i meknūn</i> henüz ortaya çıkmamış, çok kıymetli inci 4135; <i>dürr-i semīn</i> çok değerli, pahalı inci 425; <i>dürr-i yetīm</i> bir sedefte tek başına oluşan büyük ve iri inci 5776
dürbār (<F.)	inci saçan 6643
dürc (<F.)	mücevher kutusu, sandık 299, 902, 1537, 1989, 2041, 2707, 2720,2849, 3277, 3621, 4291, 5040, 5504, 5573, 5744, 5834, 5842, 6284; <i>dürc-i cān</i> can sandığı 1577; <i>dürc-i muḳaffel</i> kilitli sandık 6501; <i>bk. mühr</i>
dürdāne (<F.)	inci tanesi 902, 1506, 2543, 5128, 5194
dür-efşān (<F.)	inci saçan 4248, 6253
düril-	dürülmek 3538
düriş-	çabalamak 836, 1112, 1456,1891, 2166, 2434, 3901, 3943, 5522, 6600; <i>dürüş-</i> 133, 601, 1883, 3422, 3880, 3881, 4169, 4533
dürlü	türlü 293, 861, 1436, 1538, 1830, 1900, 2049, 2755, 4385, 4543, 4661, 6779, 6787, 6839
dürrī (<F.)	inci gibi parlak 539, 5316
dürt-	sürmek 5202
dürüg-āmīz (<F.dürüg-āmēz)	yalanla karışık <i>dürüg-āmīz ét-</i> yalanla karışık söylemek 1860
dürüst (<F.)	dürüst; doğru 291, 3762, 4013, 4625, 6117; <i>dürüst ol-</i> dürüst olmak; doğru olmak 4736, 5859, 6189

dürüş-	<i>bk. düriş-</i>
dürüşdür-	toplamak 3909, 4048
düş (<*tüş)	düş, rüya 964, 1421, 1587, 1639, 2580, 3489, 4492, 4492, 4701, 5123, 6010, 6023, 6204, 6428, 6540, 6557
düş-	düşmek 196, 642, 847, 935, 1081, 1181, 1189, 1678, 1932, 2345, 2450, 2717, 2981, 2986, 3107, 3312, 3414, 3439, 3751, 3850, 3866, 3892, 4064, 4069, 4171, 4176, 4331, 4734, 4879, 5023, 5071, 5100, 5209, 5317, 5337, 5455, 5464, 5480, 5712, 6016, 6241, 6557, 6938; düşe tur- sürekli düşmek, yalpalamak 3892; <i>bk. ayru, ceng, cüdā, korhu, zāğ</i>
düşmen (<F.)	düşman 56, 492, 512, 632, 1013, 1302, 1419, 1603, 1726, 2213, 2162, 2227, 2257, 2418, 2445, 2461, 2550, 2632, 2675, 2684, 3243, 3320, 3425, 3438, 3442, 3447, 3454, 3704, 3738, 3742, 3836, 3946, 4155, 4623, 5074, 5115, 5181, 5182, 5241, 5815, 5925, 5969, 5998, 6287, 6920
düşür-	düşürmek 5866
düşvār (<F.)	zor, güç 4396, 5990; düşvār ol- güç olmak 1826, 4281, 5951
dütüz-	koku vermek için bir şey yakmak, tütsülemek 2848, 3144
düyür (<A.) (tk. deyr) âlemler	510
düz	düz, doğru 33, 1287, 3052, 6910
düz-	düzmek, hazırlamak, tertip etmek; yaratmak; oluşturmak 61, 289, 289, 297, 325, 453, 557, 648, 809, 986, 1020, 1056, 1110, 1257, 1396, 1741, 1866, 1904, 2068, 2128, 2283, 2438, 2493, 2748, 2774, 2848, 2876, 2890, 2958, 3026, 3188, 3189, 3628, 3678, 3858, 3993, 4002, 4024, 4275, 4277, 4278, 4475, 4521, 4780, 5301, 5417, 5558, 5846, 6023, 6038, 6045, 6103, 6381, 6511, 6655; <i>bk. elhān, kār, sāz, sūz, sermaye, pirāye</i>
düzel-	düzelmek 6020
düzen	düzenleyen 3616
düzet-	hazırlamak 879, 1003, 1486, 1538, 2874, 2946, 3675, 3843, 5320, 5625, 5965, 6111, 6392
düzül-	tertipleilmek 2893, 4897
düzün-	süslenmek 1174

ebābīl (<A.)	ebabil kuşu 56
ebʿad (<A.)	daha uzak 82
ebe	nine 6443
ebed (<A.)	ebed, sonu olmayan 83, 2552, 2628, 3989, 4891, 4982, 6618, 6835
ebkem (<A.)	dilsiz, lâl 80, 5383; <i>ebkem ét-</i> dilsiz etmek 693
ebnā (<A.)	oğullar <i>ebnā-yı ādem</i> insanoğlu 6828
ebr (<F.)	bulut 543, 3639, 6398; <i>ebr-i bahār</i> bahar bulutu 429; <i>ebr-i bahārī</i> bahar bulutu 4885; <i>ebr-i miskīn</i> âciz bulut 1772
ebrişüm (<F.)	bükülmüş ipekten iplik, ibrişim 3818
ebrū (<F.)	kaş <i>ebrū-yı kemānkeş</i> kavisli kaş 1029
absāt (<A.)	çok basit 277
ebter (<A.)	eksik, noksan, sonuçsuz <i>ebter étmiş</i> eksik yapmak 2037; <i>ebter kal-</i> eksik kalmak 6949; <i>ebter ol-</i> eksilmek 6905
ebvāb (<A.) (tk. bāb)	kapılar 35
ebyāt (<A.) (tk. beyt)	beyitler 3986, 4130, 4416
ecdād (A.) (tk. cedd)	ecdat, atalar 3431
ecel (<A.)	ecel 2186, 2309, 3640, 3769, 3922, 4957, 6182
ecelsüz (A.+T.süz)	ecelsiz, ecel olmadan 3673
ecnās (<A.) (tk. cins)	cinsler, çeşitler 6752
ecrām (<A.) (tk. cirm)	cansız cisimler; gök cisimleri 6659, 6673, 6783; <i>ecrām-ı eflāk</i> gök cisimleri, yıldızlar 6645; bk. <i>ḳurb</i>
ecsām (<A.) (tk. cism)	cisimler 6659, 6663, 6729
eczā (<A.) (tk. cüz)	parçalar, kısımlar 6745, 6823; <i>eczā-yı ʿālem</i> âlemin parçaları 6823
edā (<A.)	verme 6260
edeb (<A.)	edep 5871
edepsüzlük (A.+T.süz+lük)	edepsizlik 4379
edep-perver (<F.) (A.+F.)	edebi seven, edepli 6034

ednā (<A.)	en küçük, en değersiz 6628, 6760; <i>ednā-yı müttekū</i> sopalarm en basiti 524
edvār (<A.) (tk. devr)	devirler, çağlar 2954
ef'āl (<A.) (tk. fi'l)	fiiller, eylemler 138, 140, 141, 151, 1094, 4170, 6604
ef'ālī (A.+ī)	eyleme dayalı 136
efgān (<F.)	figan, feryat 2957, 3070, 4923, 6259; <i>efgān èt-</i> feryat etmek 5184, 3596, 4416
efgār (<F.)	yaralı, mecruh <i>efgār èt-</i> yaralamak 4373
efgende (<F.)	çaresiz 832, 993
efkār (<A.) (tk. fikr)	fikirler, düşünceler 71, 5380
eflāk (<A.) (tk. felek)	felekler, gökler; gök cisimleri 252, 256, 438, 678, 772, 2475, 3254, 3679, 4010, 4239, 4717, 4730, 5377, 6026, 6698, 6703, 6724, 6736, 6811, 6826, 6832, 6871, 6879, 6906; bk. <i>ejderhū, fark, hargāh, lu 'bet-bāz</i>
Eflāk	Eflak, bugün Romanya sınırları içinde olan yer 638
Eflātūn	Eflatun; Platon 6891; <i>Felātūn</i> 6721
efrād (<A.) (tk. ferd)	fertler, şahıslar 6755
Efrāsiyāb (<F.)	(Şehname'de adı geçen) efsanevi şah 2723
efrenc (<A.)	Avrupalı 691
efsāne (<F.)	efsane 907, 973, 1078
efsār (<F.)	yular 635
efser (<F.)	taç 484, 697, 1733, 2014, 2084, 3450, 3802, 6956; <i>efser ol-</i> taç olmak 635
efser-perest (<F.)	taca tapan 2084
efsūn (<F.)	efsun, sihir, büyü 907, 1082, 1319, 1367, 1388, 1861, 1909, 2021, 2048, 2543, 4167, 5562, 5691, 64799; <i>efsūn oku-</i> efsun okumak, sihir yapmak 1030
efsūs (<F.)	yazık, eyvah! 2028; bk. <i>tanız</i>
eg-	meyletmek 2129
eger (<F.)	eğer 73, 79, 80, 153, 157, 222, 258, 290, 292, 300, 301, 334, 337, 349, 367, 387, 655, 711, 724, 858, 894, 954, 1184, 1300,

	1306, 1375, 1394, 1424, 1432, 1484, 1592, 1789, 1793, 1819, 1820, 1825, 1832, 1961, 2087, 2278, 2350, 2363, 2723, 2742, 2961, 3007, 3053, 3274, 3303, 3314, 3348, 3367, 3370, 3401, 3447, 3469, 3481, 3613, 3670, 3936, 3971, 4161, 4195, 4451, 4573, 4595, 4610, 4619, 4634, 4862, 4931, 5002, 5011, 5021, 5026, 5107, 5121, 5122, 5123, 5124, 5125, 5126, 5127, 5128, 5129, 5191, 5208, 5345, 5365, 5371, 5381, 5520, 5550, 5600, 5605, 5658, 5823, 5935, 6007, 6076, 6856, 6857, 6867, 6917, 6926, 6945; ya da, veya 4216, 4279, 4903, 4982, 5651, 5872; <i>eger ... eger</i> ya ... ya ... 5627, 6192
egerçi (<F.)	her ne kadar, ...dığı gibi, nasıl ki 124, 135, 218, 255, 359, 396, 493, 712, 790, 1263, 1287, 1383, 1561, 1806, 1871, 2028, 2047, 2138, 2212, 2226, 2384, 2569, 2934, 2973, 3008, 3120, 3129, 3157, 3230, 3292, 3318, 3381, 3388, 3553, 4066, 4067, 4187, 4236, 4520, 4600, 4603, 4645, 4670, 4673, 4926, 5009, 5109, 5163, 5197, 5205, 5360, 5540, 5784, 5960, 6108, 6115, 6606, 6679, 6702, 6829, 6845
egil-	eğilmek 2972, 3240, 6213
egin	sırt 1138, 2072
egir-	(yün, iplik vs.) dolamak 2405
egirt-	etrafını çevirmek 2271
egle-	oyalamak, beklemek 1316, 1323
eglen-	oyalanmak, beklemek, bir süre bir yerde kalmak 1139, 3536, 3542, 3552, 4279, 5906
egri (I)	eğri 1393, 1387, 1393
egri (II)	yün eğirmeye yarayan araç 2405
ehl (<A.)	bir yere mensup olan topluluk 323, 370, 602, 727, 949, 995, 1325, 2701, 3111, 3197, 3992, 4280, 4351, 4539, 5114, 5851, 6419, 6520, 6520, 6830; <i>ehl-i 'abā</i> cübbe giyenler 4673; <i>ehl-ādemi</i> insanoğlu 592; <i>ehl-i 'āqıl</i> akıl sahibi, akıllı 2424; <i>ehl-i 'ālem</i> âlem adamı, insan 621, 6638; <i>ehl-i bñiş</i> basiret sahibi 4986; <i>ehl-i cennet</i> cennetlik olanlar 5560; <i>ehl-i cihāngīr</i> cihan fatihi 2075; <i>ehl-i dehr</i> dünyadakiler, insanlar 1718; <i>ehl-i dil</i> gönlü olanlar 967, 3239, 4191; <i>ehl-i du 'ā</i> dua edenler 3612; <i>ehl-i günāh</i> günahkar 5396; <i>ehl-i Bābil</i> Babilliler 5088; <i>ehl-i hācāt</i> ihtiyaç sahipleri 5390; <i>ehl-i hāsed</i> kıskanç olanlar 1713; <i>ehl-i</i>

ḥikmet hikmet sahipleri 124, 290; *ehl-i ḥiss* idrak edebilenler 160; *ehl-i hüner* hüner sahibi, sanatçı 610; *ehl-i idrak* idrak sahipleri 6629; *ehl-i ilhām* ilham sahipleri 6669; *ehl-i ‘ilm* âlimler 290; *ehl-i ‘ināyet* cömert olanlar 497; *ehl-i irşād* doğru yolda olanlar 6750; *ehl-i islām* müslümanlar 906; *ehl-i kemāl* kemale ermiş olanlar 129; *ehl-i kuds* kutsal olanlar 3182; *ehl-i nāsūt* insanoğlu 14; *ehl-i nāz* nazlılar 6405; *ehl-i nāzenīn* nazlı olanlar 1980; *ehl-i nübüvvet* peygamberler 466; *ehl-i rāy* fikir sahipleri 2502; *ehl-i sa‘ādet* mutlu olanlar 1539, 4206; *ehl-i şavāmi‘* tapınakları olanlar 780; *ehl-i sāz* şarkıcı, müzisyen 958; *ehl-i şādī* mutlu olanlar 2125; *ehl-i şevḳ* şevkli olanlar, istekliler 118; *ehl-i takvā* takva sahipleri 348; *ehl-i takvīm* takvim ilmiyle uğraşanlar 6337; *ehl-i tarīkat* tarikatte olanlar 218; *ehl-i tecrīd* kalbini arındırmış olanlar 184; *ehl-i tedbīr* yönetimde, idarede olanlar 2238; *ehl-i telbīs* hilekar, dalavereci 4812, 6541; *ehl-i tevfiḳ* tevfiḳ sahipleri 308; *ehl-i vefā* vefalılar 2124; *bk. Rāy*.

ehliyyet (F.<A.ehlīya) kabiliyet, yeterlik 2517

ehven (<A.) daha kolay 41

ejdehā (<F.) ejderha; büyük yılan 60, 481, 2038, 2174, 2806, 3513, 3591, 5065, 5699, 6456; *ejderhā* 2306, 3941, 3721, 4063; *ejderhā-ya eflāk* felekler ejderhası 701

ejder (<F.) ejderha, yılan 481

ejderhā (<F.) *bk. ejdehā*

ekber (<A.) en büyük 6815

eknāf (<A.) (tk kenef) taraflar, yönler 1661, 5897

ekrem (<A.) en cömert, lütuf sahibi 427; *ekrem ol-* lütuf sahibi olmak 679; *ekremü'n-naḥl* hurma ağacının en cömerti 6772

ekşer (<A.) çok fazla, birçok 283, 6652

eksil- eksilmek 4231, 4941, 4942, 6251; *eksül-* 5012

eksük eksik 725, 2264, 2535, 5586; *eksük ḳal-* eksik kalmak, eksilmek 6771; *eksük ol-* eksilmek 684, 4216

eksül- *bk. eksil-*

ekşi ekşi 961, 4815

el	el 152, 488, 509, 513, 574, 590, 597, 690, 709, 729, 733, 864, 873, 895, 919, 978, 1001, 1036, 1038, 1081, 1192, 1263, 1267, 1296, 1398, 1441, 1534, 1587, 1599, 1650, 1763, 1791, 1885, 1979, 2008, 2057, 2058, 2069, 2160, 2165, 2230, 2233, 2256, 2304, 2340, 2432, 2467, 2467, 2492, 2532, 2664, 2705, 2708, 2778, 2793, 2809, 2853, 2860, 2925, 2956, 2971, 3001, 3122, 3124, 3241, 3263, 3270, 3299, 3389, 3393, 3411, 3429, 3488, 3498, 3588, 3591, 3606, 3700, 3738, 3743, 3866, 4112, 4176, 4197, 4224, 4259, 4277, 4288, 4466, 4528, 4552, 4563, 4573, 4605, 4623, 4720, 4794, 4814, 4835, 4865, 4865, 4866, 4875, 4944, 4945, 4965, 4968, 5018, 5065, 5070, 5089, 5113, 5159, 5176, 5189, 5259, 5268, 5357, 5390, 5448, 5483, 5492, 5506, 5563, 5567, 5609, 5648, 5655, 5700, 5757, 5783, 5830, 5832, 5846, 5857, 5890, 5946, 5966, 6009, 6085, 6110, 6138, 6147, 6182, 6200, 6201, 6203, 6206, 6265, 6272, 6286, 6313, 6320, 6420, 6435, 6497, 6677, 6719, 6859, 6889, 6932, 6934; el aç- el açmak, yardım etmek 5929; el bir ét- el birliği etmek 1089; el çek- vazgeçmek, ilgiyi kesmek 5129; el ér- gücü yetmek 6247; el kıo- el koymak, el sürmek 6284; el ur- eline almak, el sürmek, dokunmak 3441, 4507, 5481, 5573, 5660, 6501; el öp- el öpmek 639; el uzat- el uzatmak 6460; el vèriş- uğraşmak, mücadele etmek 2112; el ele yapışmak 5727; elden çıkar- elden çıkarmak, yitirmek 3864; elden gel- yapabilmek, gücü yetmek, 6203, elden var- ellerin arasından sıyrılıp kurtulmak 5510; ele al- eline almak 4305; ele getir- ele getirmek, yakalamak, bulmak 4233; ele gir- eline almak, tutmak, yakalamak 3416, 3428; eline al- eline almak, tutmak 1201, 4541; el yu- el çekmek, vazgeçmek 1943, 1994; eli ser-dest ol- 5680
elā (<A.)	gözünü aç, dikkat et, bak! 698, 5411, 6155
elbette	elbette 1088, 2744; elbetde 278, 6525
Elburz (<F.)	Elburuz dağları (İran) 4515, 4805
elçi (<Moğ.)	elçi 4424
elem (<A.)	elem, keder 5696
Elest (<A.)	“ben değil miyim” (Allah’ın ruhları yarattıktan sonra sorduğu Ben sizin Rabbiniz değil miyim” sorusunun kısaltması) 5398; bk. meclis
elfāz (<A.) (tk. lafz)	sözler, lafızlar 780, 1045

elḥaḳ (<A.)	gerçekten, hakikaten 5252
elḥān (<A.) (tk. laḥn)	nağmeler, ezgiler, melodiler 414, 4114, 6049; <i>elḥān</i> 4892; <i>elḥān düz-</i> nağmeler söylemek 6253; <i>elḥān-ı Dāvūd</i> Davud'un nağmeleri 4114
el-ıyş (<A.)	oh be! 2098
elif (<A.)	elif harfi 618, 3830, 6271
elli	elli 3594, 4849, 4850
elma	elma 6119, 6496
elmās (<A.<Yun. adamas)	elmas 575, 6358, 6503
elvān (<A.) (tk levn)	renkler 1628
em	çare, merhem 2950, 3804, 5009, 5180; <i>em ét-</i> çare olmak 5110; <i>em ol-</i> merhem olmak 5303
emān (<A.)	kurtuluş, emniyet, emniyetli, güvende; yardım 739, 861, 2302, 6108, 3947, 5784; <i>emān bul-</i> emniyette olmak, kurtulmak 2175; <i>emān iste-</i> kurtulmayı dilemek, yardım istemek 3656
emānet (F.<A.emāna)	emanet 425
emāret (F.<A.emāra)	bir emir yönetiminde bulunan yer 2232, 3984
emcek	meme 6444
emek	emek, zahmet, eziyet 48, 754, 1885, 4404, 5080
emīn (<A.)	emin, güvenilir, emniyette 532, 2472, 2684, 4233, 5548, 5104, 5784
emīr (A.)	emir, baş, lider 2371, 3312, 6252, 6690, 6074; <i>emīr-i şer'</i> şeriat lideri 426; <i>emīr-i tūcidār</i> taç sahibi emir 224
emīrā	ey emirim!, ey liderim! 2426
emmāre (A.)	emreden, emredici 6821, 6834
emn (A.)	emniyet, güven 584, 861, 3789
emr (A.)	emir 656, 1000, 3957, 4454, 6682, 46, 691, 732, 6711, 4880, 752, 3493, 6798, 6794, 6808, 6854, 522, 3215; <i>emr ét-</i> emretmek 4399; <i>emr eyle-</i> emretmek 1549, 6337; <i>emr-i taḳdīr</i> kaderin emri, alın yazısı 1725; <i>emr-i taḳrīr</i> buyruk, emir, yapılması için emredien söz 6631
emvāc (A.) (tk. mevc)	dalgalar 4189

enāniyyet (Osm<A.anāniya)	gurur 356
enār (<F.)	nar 299, 6814
enbiyā (<A.) (tk. nebī)	enbiya, peygamberler 99, 405, 423, 428, 5403, 6624; <i>bk. ḥatm</i>
enbūh (<F.)	kalabalık 2802, 3447, 3584, 4467, 4559, 4609
encām (<F.)	son, bitiş, tamamlanma 5380; <i>encām bul-</i> tamamlanmak 3023; <i>encām ol-</i> son bulmak 1622; <i>encām vēr-</i> sonlandırmak 6306
Encāz (F. Encār?)	bölge ismi 1000, 1007
encüm (<A.) (tk. necm)	yıldızlar 256, 3744, 5377, 6672, 6690, 6811, 6826, 6832
encümen-tāb (<F.)	meclisi aydınlatan 1462
endām (<F.)	endam, boy, pos 3506, 4252, 4263, 4309
endāze (<F.)	ölçü 5029, 5583; <i>endāze eyle-</i> ölçmek 3321
endīşe (<F.endēşe)	düşünce 572, 598, 956, 1064, 1828, 2432, 3831, 4191, 4899, 4902, 5518; <i>endīşe kııl-</i> düşünmek 1719, 3276, 4794
endūh (<F.)	gam, keder, üzüntü 4502, 4559, 4982, 5939; <i>endūh ol-</i> üzülme 1604
enā (<A.)	ben 356
engübīn (<F.)	bal 2172
engüşter (<F.)	yüzük 864, 1476
engüştüvāne (<F.)	parmak gibi 2310
enīn (<A.)	inleme, inilti 356, 3635; <i>enīn kııl-</i> inlemek 933
enīs (<A.)	dost, arkadaş <i>enīs edin-</i> dost edinmek 1938; <i>enīs et-</i> dost etmek 2546
eniyyet (<A.anīya)	benlik 356
enşār (A.)	(yardım) ordu <i>enşār-ı fetḥ</i> fetih ordusu 667; <i>bk. ‘abdu’llāh</i>
envā’ (A.) (tk. nev’)	çeşitler, türler 6754
envār (A.) (tk. nūr)	nurlar 151, 171, 496, 94, 800, 943, 2995, 6624; <i>envār ḥol-</i> nurla dolmak 886; <i>envār-ı fetḥ</i> fetih nurları 677
enver (A.)	çok parlak 2236, 5224; <i>bk. ḥurşīd</i>
eṅ	en (üstünlük belirtir) 1831, 4392
eṅek	çene 4755

epsem	dilsiz, konuşmayan; sakin, sessiz 6265, 689, 5055, 6265; <i>epsem ol-</i> dilsiz olmak, konuşamamak 4635, 4760
er (<*hēr)	yiğit, mert; erkek; kişi, adam 194, 319, 553, 1011, 1144, 1192, 1383, 1458, 1606, 2056, 2213, 2285, 2367, 2724, 2740, 3371, 3377, 3378, 3498, 3537, 3643, 3672, 3672, 3675, 3752, 3980, 4059, 4173, 4683, 4855, 4859, 4882, 4940, 5073, 5086, 5928, 6574
erġanūn (F.)	org 880
erġuvān (F.)	erguvan 880, 3242, 4916, 5787, 6436
erġuvān-ḥadd (<F.) (F.+A.)	erguvan yanaklı 1175, 3572
erġuvānī (F.)	erguvan renginde 2854, 3954, 6152
eri-	erimek 301, 2579, 3861, 4974
erit-	eritmek 4261, 4548, 5285, 5387, 6255
Erjeng (F.)	Mani'nin resim kitabı 1109, 4544
erkān (A.) (tk. rükn)	esaslar, direkler, temeller; yol, yöntem, usul 5555, 5887, 6418, 6729, 6736, 6818; <i>erkān èt-</i> temel yapmak 252; <i>erkān-ı 'anāşır</i> unsurların esasları 6716
erlen-	erkeklik taslamak, erkekliğini göstermek 3423
erlik	erkeklik, mertlik 2405, 3377, 3684, 5276
Ermen	Ermenistan 998, 1006, 1746, 1829, 2128, 2539, 2590, 5758, 6039, 1698, 3511, 3829, 2555; <i>bk. Kūhisār, milk</i>
ervāḥ (A.) (tk. rūḥ)	ruhlar 4407 <i>ervāḥ-ı a 'dā</i> düşman ruhlar 6922; <i>ervāḥ-ı aşfiyā</i> seçilmiş ruhlar 501; <i>ervāḥ-ı lāhūt</i> manevi ruhlar 14; <i>ervāḥ-ı melek</i> melek ruhları 3182; <i>ervāḥ-ı nefise</i> herkes tarafından beğenilen ruhlar 6820
erzāk (A.) (tk. rızķ)	rızıklar <i>erzāk-ı ḥalk</i> yaratılanın rızıkları 677
erzān (F.)	değersiz, ucuz; uygun, layık 5355; <i>erzān kıl-</i> ucuzlatmak 854, 1158; <i>erzān ol-</i> ucuzlamak 3856, 4551;
erzānī (F.)	layık, değer, uygun; <i>erzānī èt-</i> layık görmek, uygun bulmak 3790; <i>erzānī kıl-</i> layık görmek, uygun bulmak 1834, 2142
es-	esmek 1591, 2128, 2896, 6569
esās	esas, temel 675, 741, 4127, 5857, 70, 2143, 4225, 6796

esbāb (A.) (tk. sebeb)	sebepler; vasıtalara 588, 1003, 2176, 3085, 4002, 6319, 6385, 6389, 6395, 6722
esed (<A.)	aslan 1653
esen	sıhhatli, sâlim 1731, 1868, 3446
eşer (<A.)	iz, işaret 195, 4099; eşer kalma- eser kalmamak, hiçbir izi kalmamak 4099; eşer kıt- iz bırakmak 1319, 1610; eşer vèr- işaret vermek 2553; eşerler al- izler almak 3159; eşerler eyle- iz bırakmak, etkisini hissettirmek 3265
esir (<A.)	esir 2295, 2298, 2371,3238, 3357, 3393, 3400, 4160, 6171, 6252, 6846; esir ol- esir olmak 1726
esirge-	esirgemek, korumak 3038, 3095, 6171, 6234
eşirriyyât (A. eşir<Yun.)	kâinattaki esir cevherinin ilmi 6714, 6869
eskân (<A.)	sabit olanlar, hareket hâlinde olmayanlar 252
eski	eski 3946, 5959
eski-	eskimek 350
eşnâf (<A.) (tk. şımf)	sınıflar 6754
esrâr (<A.) (tk. sır)	sırlar 612, 1372, 1625, 1728; esrâr söyle- sırları anlatmak 1351
estağfiru'llâh (<A.)	“Allah’tan af ve mağfiret dilerim” 5099, 5198
eş-	koşturmak 5449
eşbâh (<A.) (tk.şebâh)	vücutlar, gövdeler 4407
eşedd (<A.)	şiddet eşedd-i belâ belanın şiddeti 5403
eşek	eşek 5089; eşeg 4989
eşeklik	eşeklik, (mcz.) aptalca bir iş yapma 5273
eşhâş (<A.) (tk. şahş)	şahıslar 6754
eşk (<F.)	gözyaşı 4302, 5185, 5694; eşk-i Ferîdün Feridun’un gözyaşı 4857
eşkâl (<A.) (tk. şekl)	şekiller 286, 1620, 3846; eşkâl et- şekil vermek, oluşturmak 1628
eşme	pınar, kaynak 1311
eşref (<A.)	en şerefli 6625
eşyâ (<A.) (tk. şey)	eşya, nesnelere 233; bk. tedbîr

et	et 1195, 3305, 3641, 3644, 3734, 3735, 3767, 4071, 4077, 6392
etek	etek 1017, 2184, 3335, 6134, 533, 3333, 3428, 2058, 3854, 6095, 3389, 3304, 3322, 5947
etmek	ekmek 53, 791, 2717, 3466, 3894, 3934, 3939, 4272, 4683
eṭrāf (<A.) (tk. ṭaraf)	etraf 163, 273, 2227, 2278, 2773, 4285, 4656, 6318; eṭrāf-ı bahār bahar çevresi 2914
ev	ev 189, 306, 398, 398, 688, 759, 890, 899, 899, 1501, 1992, 2103, 2121, 2185, 2355, 2652, 2782, 3549, 3765, 3772, 4127, 4583, 4935, 5000, 5158, 6553, 6678, 6835, 6842, 6882
evbāš (<A.) (tk. vebeš)	serseriler, külhanbeyleri; mest olmuş, aşkından divaneye dönmüş 3666, 4237, 4709
evc (<A.)	en üst nokta, doruk 277, 790, 4418; evc-i asumān gökyüzünün en üst noktası 284, evc-i felek feleğin en uç noktası 587; evc-i hevā havanın en üstü 5600; evc-i şeref en şerefli, çok itibarlı 3155
evet	evet 3339
evhām (<A.) (tk. vehm)	evham, kuruntular 599, 2205, 5375, 5380
evḳāt (<A.) (tk. vaḳt)	vakitler 3986, 6432
evlād (<A.) (tk. veled)	evlat 6717
evliyā (<A.)	evliya 99, 428, 5403, 6624
evrād (<A.) (tk. vird)	tekrarlanan sözler; okunması adet edinilmiş sure ve dualar 4428; evrād edin- dualar edinmek 780
evrāk (<A.) (varaḳ)	evrak 6905
evṣāf (<A.) (tk. vaṣf)	vasıflar evṣāf-ı beşer insan vasıfları 74
evṣaṭ (A.) (tk. vaṣaṭ)	ortada, vasat 6625
evvel (<A.)	evvel, ilk, önce 37, 38, 71, 339, 440, 493, 571, 784, 1710, 2018, 2218, 2235, 2393, 2647, 3128, 3203, 3368, 3380, 3389, 3426, 4103, 4359, 4423, 4482, 4541, 4907, 5072, 5077, 5174, 5292, 5827, 5845, 5961, 5998, 6530, 6547, 6589, 6609, 6616, 6802, 6874
evvelā (<A.)	öncelikle, ilk olarak 12, 6658
evvelī (<A.+F.ī)	öncesine dayanan, eskiden 4491

evvelki	evvelki, önceki 5043, 6690
eydil-	söylenmek 3289
eye	sahip 3928, 4983
eyit-	eyitmek 120, 185, 554, 713, 753, 823, 953, 1325, 1372, 1451, 1510, 1517, 1790, 1902, 2004, 2027, 2056, 2251, 2462, 2475, 2525, 2596, 2715, 3027, 3215, 3527, 3531, 3661, 3689, 3814, 3823, 3881, 3992, 4043, 4108, 4234, 4429, 4459, 4482, 4483, 4484, 4485, 4486, 4487, 4488, 4489, 4490, 4491, 4492, 4493, 4494, 4495, 4496, 4497, 4498, 4499, 4500, 4501, 4502, 4503, 4504, 4505, 4506, 4507, 4508, 4509, 4510, 4532, 4581, 5119, 5120, 5121, 5122, 5123, 5124, 5125, 5126, 5127, 5128, 5129, 5136, 5198, 5273, 5326, 5329, 5332, 5442, 5534, 5546, 5549, 5843, 6265, 6552, 6610, 6649, 6660, 6718, 6750, 6752, 6784, 6875, 6910
eyle	öyle 43, 2343, 2875, 2876, 3549, 3593, 3609, 5698, 6202, 6434, 6693
eyle-	eylemek, yapmak 28,33, 33, 43, 44, 54, 56, 61, 81, 150, 213, 291, 461, 481, 513, 518, 536, 714, 719, 751, 957, 1049, 1063, 1091, 1273, 1380, 1410, 1606, 1655, 1664, 1690, 1716, 1747, 1776, 1787, 1877, 1905, 1911, 1922, 1927, 1965, 2062, 2118, 2136, 2194, 2235, 2319, 2367, 2453, 2455, 2465, 2491, 2512, 2522, 2532, 2875, 2957, 2964, 3035, 3104, 3116, 3126, 3136, 3141, 3179, 3219, 3229, 3231, 3343, 3348, 3392, 3409, 3417, 3481, 3509, 3603, 3606, 3626, 3655, 3685, 3707, 3726, 3735, 3784, 3802, 3826, 3834, 3845, 3877, 3964, 3995, 4005, 4015, 4036, 4038, 4057, 4086, 4110, 4133, 4184, 4206, 4264, 4273, 4277, 4367, 4444, 4473, 4655, 4680, 4817, 4898, 4917, 4920, 4967, 5001, 5195, 5204, 5490, 5570, 5592, 5847, 5876, 5899, 5904, 5917, 5968, 6025, 6047, 6184, 6199, 6200, 6201, 6216, 6224, 6240, 6293, 6295, 6297, 6366, 6384, 6389, 6426, 6481, 6498, 6513, 6724, 6733, 6768, 6794, 6933; <i>bk. ābād, āgāh, āh, āsān, āvāz, āgāz, ‘azm, bahşende, bī-endāze, bīzār, ceng, cūş, çoğ, çāk, çerb, dād, da`vet, dest-efşānlık, divāne, dūd, endāze, eylük, ferāmūş, feryād, ğadr, gülşen, güm, hamāyil, hayrānlıg, hāşıl, haberdār, haṭā, hoşnūd, hāk, hīz, hūnāb, kem, kurbān, ma`zūr, muhkem, mātem, mūnacat, nāz, nūş, pertāb, pūr, pāk,</i>

pārsālik, rahmet, rahşende, rām, red, rāhat, rūşen, şayd, secde, sūd, şehmāt, tafşıl, ta 'bīr, tahrīr, tefsīr, tenakķul, terk, tārāc, tāze, 'urs, vāşıl, yoĝ, yād

- eylet-** hazırlatmak, yaptırmak 4306, 6832
- eyleyse** öyleyse 2417
- eylük** iyilik 1694, 1695, 2399, 2418, 3226, 3339, 3501, 3605, 3958, 5632, 5812, 5850, 6525, 6847; *eylük eyle-* iyilik yapmak 3343, 6331
- eymān (<A.) (tk. yemīn)** yeminler, antlar 4013, 5037; *bk. nakż*
- eyni (A.)** “nerede?” 133
- eyü** iyi 410, 557, 797, 982, 1694, 1695, 1695, 2403, 3343, 3675, 3797, 5655, 5723, 5812, 5986, 6183, 6249, 6279; *eyü et-* iyi etmek, iyi şeyler yapmak 909
- eyvān (<F.)** köşk, kasır, çardak 1953, 2478; *eyvān-ı Kısra* Kısra köşkü 2454; *bk. tāķ*
- eyyām (<A.) (tk. yevm)** günler, zaman, devir 2183, 2817, 2831, 4344, 6432; *eyyām-ı bed- 'ahd* kötü zamanlar 2171; *eyyām-ı sa 'dī* kutlu devirler, zamanlar; *bk. devr*
- Eyyüb (<A.)** sabrıyla bilinen peygamber 410
- ez (<F.)** -den, -dan *ez-seri-dest* kaba, nezaketsiz 5687
- ez-** ezmek 1436, 1685, 4905, 4973
- ezā (<A.)** eziyet, cefa *ezā gör-* eziyet çekmek 3040
- ezber (<F.)** ezber 283; *ezber et-* ezberlemek 3239, 6940; *ezber kıl-* ezberlemek 6862
- ez-ber (<F.) (F.+A.)** topraktan 1809
- ezel (A.)** ezel; ebed karşıtı 83, 793, 3390, 3989, 359, 1715, 5832, 6224
- ezelī (A.+F.ī)** öncesi olmayan 6106
- ezgi** ezgi, melodi 4780, 5081; *ezgi* 5247
- ezher (<A.)** daha parlak 162
- ezil-** ezilmek 4243
- eziyyet (F<A.azīya)** eziyet, sıkıntı, cefa *eziyyet erür-* eziyet vermek 3606

ezrak (<A.)	mavi 6379
édil-	yapılmak, edilmek 555, 2433
édin-	elde edip hazırında bulundurmak, temin etmek, sağlamak 523,1657, 1775, 2089, 2221, 2445, 2499, 2501, 3792, 3986, 4300, 4791, 4889, 4902, 4970, 5242, 5617, 5792, 5869, 5931, 5988, 6091, 6116, 6312, 6520, 6823; <i>bk. mařlũb, mařbũb, menzil, pĩŖe</i>
ėki (<*ėki)	iki 186, 195, 470, 518, 522, 706, 888, 977, 1025, 1394, 1453, 1489, 1531, 1790, 1791, 2206, 2236, 2242, 2299, 2330, 2352, 2353, 2368, 2613, 2614, 2615, 2634, 2635, 2693, 2722, 2785, 2826, 2890, 2922, 2945, 3002, 3063, 3084, 3086, 3087, 3132, 3168, 3218, 3417, 3513, 3527, 3537, 3547, 3578, 3623, 3633, 3635, 3637, 3678, 3682, 3712, 3723, 3729, 3730, 3743, 3793, 4033, 4225, 4228, 4274, 4299, 4713, 4854, 4972, 5069, 5217, 5342, 5456, 5486, 5493, 5570, 5611, 5805, 5868, 5880, 5990, 6053, 6161, 6271, 6303, 6305, 6444, 6545, 6667, 6676, 6698; <i>ėki ˘alem</i> iki ˘alem; bu dũnya ve ahiret 437, 2697, 3821, 373, 624, 2043, 2833,3847, 4461, 5661, 6801, 6812; <i>ėki cih˘an</i> iki cihan; bu dũnya ve ahiret 761
ėki biş	iki bin 5456
ėki yũz	iki yũz 2528
ėkileyin	ikinci kez 931, 2265, 2660
ėkilik	iki olma durumu 1492, 3162, 5143
ekin	ekin 882, 891, 897, 1243; <i>ekin</i> 1507
ekinci	ekinci, ekin iŖiyle uđraŖan, ifti 2687, 3306
ėkinci	ikinci 957, 5994, 6547, 6666, 6688, 6753
ėkisi	ikisi 317,738, 2614, 3060, 3141, 3528, 3635, 3796, 4731, 5910, 6041, 6577
ėkiz	ikiz 740
ėl-	dokunmak, iliŖmek 1193, 6555
ėl (<*ėl)	diyar, ũlke, memleket; halk 719, 801, 934, 1092, 1617, 1718, 1876, 1912, 1920, 1926, 1952, 1999, 2094, 2114, 2229, 2388, 2402, 2406, 2447, 2576, 2706, 2713, 3390, 3430, 3441, 3458, 3592, 3599, 3617, 3994, 4172, 4360, 5062, 5160, 6359, 6524,

	6580; <i>ël getir-</i> ülke getirmek 6345; yabancı 903, 1288, 2467, 3501; <i>ëlden çık-</i> diyardan gitmek 1567; <i>ëlden ële</i> bir diyardan bir diyara 719, 2447
ëlet-	iletmek 2557, 2178, 2666, 2983, 4063, 5753, 6899, 1097, 1846, 2555, 2695, 4234, 4309, 4790, 4945, 5474, 6000, 6048, 6441; <i>krş. ëlt-</i>
ëlt-	iletmek 342, 1433, 2334, 3760, 4098, 4182, 4515, 5156, 6351, 6473; <i>bk. kenār; krş. ëlet-</i>
ëltür-	göndermek, ulaştırmak 999, 2074, 4418
ëmdi	şimdi 141, 224, 247, 782, 1468, 1594, 2125, 2895, 4729, 4757, 5052, 5437, 6014, 6060, 6551; <i>krş. ëndi</i>
ën- (<*ēn-)	inmek 874, 1077, 1276, 1571, 1616, 1622, 1623, 1867, 2641, 2793, 3207, 3544, 3562, 3660, 4079, 4768, 4785, 5944, 5946, 5977, 6009, 6012, 6214, 6749
ëndi	şimdi 1286, 3870, 4954; <i>krş. ëmdi</i>
ëniş	iniş 2136
ër (<*ēr)	erken 2469, 4216, 4532, 4934, 5365, 5651, 5872
ër- (<*ēr-)	ermek, ulaşmak 13, 93, 181, 189, 290, 303, 305, 317, 354, 440, 501, 520, 523, 542, 546, 588, 668, 686, 710, 790, 810, 843, 954, 1064, 1065, 1070, 1076, 1084, 1085, 1090, 1098, 1125, 1125, 1190, 1193, 1227, 1384, 1398, 1449, 1452, 1487, 1504, 1520, 1548, 1559, 1621, 1656, 1690, 1702, 1705, 1716, 1737, 1743, 1809, 1833, 1839, 1852, 1858, 1868, 1899, 1940, 1950, 1994, 2022, 2031, 2063, 2085, 2111, 2152, 2194, 2281, 2284, 2335, 2408, 2449, 2463, 2471, 2478, 2495, 2497, 2508, 2536, 2599, 2638, 2640, 2661, 2722, 2897, 2904, 2905, 2950, 2960, 2980, 2982, 2984, 2985, 2987, 2994, 2997, 3031, 3078, 3125, 3193, 3194, 3196, 3234, 3252, 3277, 3278, 3307, 3331, 3508, 3533, 3537, 3540, 3547, 3558, 3595, 3606, 3614, 3624, 3633, 3662, 3721, 3744, 3926, 3931, 4003, 4042, 4081, 4108, 4279, 4283, 4301, 4344, 4369, 4373, 4388, 4467, 4480, 4496, 4512, 4652, 4679, 4686, 4689, 4727, 4757, 4757, 4766, 4782, 4788, 4799, 4803, 4892, 4902, 4911, 4937, 4939, 4964, 5035, 5183, 5185, 5240, 5344, 5365, 5388, 5393, 5403, 5452, 5480, 5487, 5524, 5533, 5581, 5643, 5643, 5672, 5765, 5803, 5809, 5810, 5821, 5825, 5862, 5896, 5910, 6006, 6026, 6037, 6107, 6123, 6228,

	6247, 6257, 6265, 6312, 6397, 6398, 6417, 6438, 6460, 6482, 6507, 6533, 6566, 6580, 6581, 6647, 6665, 6679, 6730, 6742, 6764, 6798, 6802, 6808, 6808, 6846, 6848, 6852, 6853, 6854, 6856, 6881; <i>bk. el, gündüz, halk, hārāb, sir 'a, va 'de</i>
èrit-	eritmek 597, 2676, 4551, 4933, 4950, 5395
èrik-	sıkılmak (Clauson: 226a) 1492
èriş-	erişmek, ulaşmak 112, 630, 644, 674, 719, 752, 998, 1085, 1131, 1152, 1153, 1173, 1215, 1219, 1430, 1456, 1718, 1728, 1729, 1735, 1754, 1759, 1813, 1891, 2029, 2078, 2091, 2096, 2112, 2164, 2166, 2301, 2329, 2477, 2559, 2593, 2668, 2893, 2895, 2922, 2938, 2965, 2984, 3163, 3216, 3226, 3392, 3554, 3561, 3637, 3640, 3725, 3759, 3775, 3785, 3799, 3866, 3881, 3929, 4041, 4075, 4113, 4284, 4284, 4321, 4324, 4340, 4469, 4534, 4820, 4883, 4946, 5047, 5173, 5328, 5363, 5401, 5407, 5441, 5445, 5482, 5487, 5709, 5713, 5727, 5863, 5907, 6021, 6067, 6114, 6118, 6133, 6264, 6315, 6395, 6420, 6422, 6438, 6443, 6462, 6484, 6488, 6488, 6594, 6709, 6711, 6744; <i>bk. behre, gündüz, maşşūd, nişān</i>
èrişdür-	ulaştırmak 624, 1426, 4096, 5053, 5212
èrkek	erkek 1306, 2794, 6764
èrte	ertesi gün 1452, 3407, 3754, 5478
èrür-	ulaştırmak 110, 465, 607, 890, 941, 1135, 1210, 1216, 1250, 1260, 1487, 1813, 1868, 1886, 1962, 2021, 2091, 2139, 2295, 2590, 2592, 2627, 2642, 2859, 2959, 3064, 3116, 3132, 3232, 3389, 3967, 4010, 4227, 4341, 4448, 4515, 4730, 4743, 4747, 4768, 4886, 5039, 5444, 5508, 5766, 6415, 6540, 6624, 6811, 6887, 6894; <i>bk. rāh, yol</i>
èrüş-	erişmek, ulaşmak 2299, 6185
èrüşdür-	ulaştırmak 5988
èşik (<*ēşik)	eşik, kapı 79, 80, 373, 542, 831, 2659, 3816, 4773, 5539, 5646, 5673, 5725, 6057, 6058, 6086, 6088, 6192, 6238, 6467, 6937; <i>èşik</i> 677, 4762, 5384, 5647, 6193
èşit-	işitmek 219, 614, 718, 1033, 1145, 1327, 1384, 1424, 1551, 1707, 1786, 1870, 1876, 1947, 2075, 2169, 2222, 2272, 2385, 2431, 2492, 2506, 2653, 2718, 2775, 2843, 2911, 3311, 3522,

3625, 3825, 3972, 4012, 4086, 4109, 4140, 4244, 4249, 4251, 4347, 4349, 4435, 4464, 4514, 4574, 4703, 4806, 4873, 4877, 4884, 4915, 4927, 5030, 5175, 5252, 5322, 5542, 5853, 6524, 6578, 6590, 6648, 6649, 6728, 6767, 6853

ëŒitdr-

dinletmek, iŒitmesini sağlamak 4708

ëŒk

bk. ëŒik

ëŒr-

eŒelemek 4075

ët- (<*ë̄t-)

yapmak, etmek; yaratmak 10, 21, 30, 47, 111, 146, 160, 162, 194, 234, 364, 394, 423, 440, 463, 481, 670, 688, 718, 720, 720, 744, 792, 813, 889, 909, 1055, 1056, 1082, 1157, 1170, 1189, 1239, 1254, 1259, 1432, 1433, 1519, 1522, 1574, 1680, 1692, 1740, 1764, 1848, 1856, 1863, 1889, 1907, 1918, 1942, 1970, 1971, 1971, 1975, 1978, 2020, 2028, 2037, 2050, 2056, 2071, 2108, 2170, 2183, 2242, 2291, 2322, 2411, 2447, 2455, 2456, 2458, 2460, 2487, 2498, 2503, 2508, 2513, 2529, 2546, 2627, 2721, 2773, 2803, 2819, 2829, 2835, 2847, 2931, 2932, 2953, 2991, 3002, 3006, 3019, 3020, 3031, 3054, 3058, 3129, 3143, 3145, 3148, 3162, 3165, 3193, 3221, 3275, 3414, 3418, 3452, 3458, 3488, 3498, 3498, 3501, 3509, 3541, 3563, 3577, 3580, 3623, 3687, 3692, 3776, 3804, 3825, 3875, 3883, 3954, 3989, 4018, 4021, 4070, 4099, 4105, 4124, 4131, 4134, 4152, 4181, 4193, 4197, 4213, 4258, 4278, 4283, 4286, 4288, 4294, 4319, 4326, 4340, 4341, 4392, 4430, 4476, 4518, 4538, 4571, 4602, 4626, 4653, 4684, 4706, 4816, 4866, 4874, 4876, 4903, 4947, 5045, 5059, 5067, 5070, 5082, 5112, 5116, 5171, 5176, 5181, 5280, 5395, 5396, 5515, 5529, 5542, 5544, 5564, 5567, 5655, 5694, 5695, 5707, 5735, 5755, 5866, 5873, 5880, 5892, 5903, 5913, 5942, 5961, 5985, 5995, 6124, 6132, 6138, 6182, 6213, 6271, 6274, 6276, 6288, 6291, 6316, 6375, 6389, 6416, 6464, 6509, 6523, 6570, 6628, 6629, 6631, 6769, 6784, 6797, 6812, 6893; *ëde gel-* yapmaya gelmek 5532; *ëde gör-* yapıvermek 1099, 3847, 4866, 5658; *bk. ëbäd, ëbidär, 'adl, ëferin-bäd, ëgäh, ëgöz, äh, äheng, 'anber, äram, äräyiŒ, äŒikär, äŒäyiŒ, äyün, ävöz, äzäd, bahtiyär, bend, beyän, böz, bî-cän, bî-edeblik, bî-hürmet, bî-käm, cän, cebr, celse, ceng, cenäh, cevlän, cöz, çäk, çerb, çıräg, däd, def', deng, der, derbaht, derç, derd, deste, dilŒäd, du 'ä, dürög-ämiz, dür, ebkem, ebter, efgär, enis, eyü, ezber, fark, fazl, ferämüŒ, feryäd, fikr, gamz, gavgä,*

ğayret, gengel, göz, ğurūr, gūş, güç, gülşen, güzend, hāk, hākister, hākisār, halās, halvet, handān, harc, hās, havāle, hayr, havz, hazer, helāk, hēlāl, hırman, himmet, hizmet, hīz, hizmetler, hoqqa, hoş, huruş, huşūmet, hürmetler, irak, ibdā', ifrād, ihmal, intizār, isār, iş, işārāt, i'ādet, ihtiyār, ittifāk, 'izzet, jenk, ker, kifāyet, kābīn, kan, kaşd, kaşr, kış, maqşūd, mālāmāl, merdi, merg, mu'aţtar, muqadder, mükerrer, müstecāb, , nā-bedīdār, naħcīr, nāz, nazār, nefret, nevāl, nisār, nişane, nūş, pāsubān, pend, perhiz, pertāb, perdāht, pervāz, perver, peyām, pür, pāk, pīç, raqīk, rāy, ref', refīk, remz, rīv, rīzān, rūşen, savaş, sergerdān, serkeşluk, seyr, seyrān, sirayet, söz, şabr, sabūh, şayd, seyrāb, şoħbet, şubūh, şilāh, şād, şaħş, şefkat, şerh, şikār, şükr, tarumar, ta'cīl, taharrük, tahfīf, tahrīr, tahsīn, taqdīr, tarab, tarīk, tarh, taşadduk, taşvīr, tedbīr, tefhīm, tefsīr, teftiş, tekrar, temessük, temāşā, tenakkul, teng, ter, terk, tevfir, tuman, tāze, vaşf, yaman, yavuz, yād, zencīr, zer, ziyan, zīkr

étdür-	yaptırmak, ettirmek 395
év- (<*ēb-)	acele etmek 689, 2397, 3320, 3380, 3434, 3889, 4333, 4500, 5003, 5660, 6265; <i>ève éve</i> acele acele 5568
éviş	acele etme durumu 6180
éy	ey 34, 90, 106, 217, 328, 500, 516, 544, 550, 580, 599, 658, 696, 698, 713, 721, 752, 758, 760, 770, 823, 831, 905, 906, 916, 953, 991, 1090, 1158, 1335, 1352, 1372, 1374, 1389, 1440, 1444, 1462, 1480, 1510, 1522, 1523, 1529, 1574, 1579, 1582, 1625, 1686, 1865, 1867, 1902, 1956, 1960, 1962, 2083, 2101, 2106, 2113, 2123, 2125, 2138, 2164, 2171, 2189, 2197, 2198, 2226, 2251, 2281, 2356, 2489, 2525, 2544, 2644, 2649, 2655, 2671, 2677, 2700, 2765, 2824, 2871, 2896, 2905, 3027, 3036, 3042, 3047, 3095, 3164, 3185, 3244, 3246, 3247, 3302, 3326, 3333, 3341, 3357, 3359, 3385, 3387, 3476, 3482, 3524, 3529, 3587, 3599, 3661, 3693, 3695, 3796, 3812, 3814, 3833, 3841, 3863, 3872, 3875, 3909, 3945, 4009, 4095, 4118, 4119, 4122, 4159, 4185, 4205, 4219, 4255, 4256, 4290, 4298, 4390, 4433, 4437, 4452, 4497, 4514, 4524, 4535, 4566, 4577, 4581, 4584, 4586, 4601, 4626, 4646, 4699, 4707, 4733, 4753, 4773, 4808, 4822, 4846, 4892, 4903, 4926, 4936, 4954, 5037, 5055, 5059, 5118, 5129, 5130, 5134, 5136, 5148, 5186, 5198, 5222, 5297, 5326,

5329, 5336, 5339, 5352, 5377, 5411, 5433, 5543, 5549, 5580, 5636, 5654, 5669, 5703, 5714, 5716, 5729, 5808, 5814, 5843, 5847, 5975, 5980, 6005, 6049, 6059, 6065, 6066, 6067, 6068, 6069, 6072, 6090, 6100, 6140, 6155, 6157, 6163, 6165, 6169, 6178, 6184, 6187, 6219, 6234, 6241, 6244, 6246, 6537, 6538, 6584, 6593, 6607, 6608, 6610, 6643, 6713, 6714, 6732, 6738, 6851, 6855

- fa‘‘āl (<A.)** işleyen, etkin, aktif, çalışan, faal 138, 6604, 6811
- fağfūr (<F.)** Çin imparatoruna verilen isim 4030, 5449, 6371
- fāhīr (<A.)** ihtişamlı, övülmeye değer 3380
- fahır (<A.)** övünme, iftihar 507; *fahır-ı halk* yaratılmışların övünç kaynağı 500
- fā‘il (<A.)** işi yapan, eden, fail 384; *fā‘il ol-* işi yapan olmak 6746
- fā‘iliyyet (F.<A.fa‘ilīya)** bir işi yapan durumda olma 139
- fa-innī mā ḥalaqtu bāḥīlan (A.)** Sad sūresi (38/27) 223
- faḫīr (<A.)** zavallı, aciz, biçare 3309, 328, 5465, 346, 5104, 4076, 6059
- fāl (<A.)** fal 658, 2664, 3555, 3698, 4536; *fāl-ı meymūn* uğurlu fal 2536, 3341, 3658; *fāl-ı sevd* uğurlu fal 1657
- falaḫ (<A.)** alaca karanlık *falaḫda ḫal-* seher vaktinde kalmak 1310
- fālḫul‘l-iṣbāḥi (A.)** (6. En‘ām sūresi 69) 4407
- fānī (<A.)** fani, ölümlü, gelip geçici 40, 85, 601, 759, 2872, 4334, 6553, 6784, 6882; *bk. pīr*
- fāriḡ (<A.)** vazgeçmiş 3525, 3349; *fāriḡ ol-* vazgeçmek, bırakmak 2986
- fāriḡ-dil (<F.) (A.+F.)** gönlü rahat 720
- fāriḡu‘l-bāl (<A.) (A.+F.)** kanatsız, kanadından vazgeçmiş 4120, 5359
- farḫ (<A.)** başın tepe kısmı 468, 864, 2042, 3153, 4717, 5581, 5596, 6073, 6273, 6465; *farḫ-ı çarḫ* feleğin en tepesi 3967; *farḫ-ı eflāk* feleklerin en tepesi 776; *farḫ-ı farḫadeyn* Beta ve Gama yıldızlarının en üst noktası 4993; *farḫ-ı felek* feleğin en tepesi 667; *farḫ-ı šāh* şah başı 6420; *farḫına ḫo-* başına geçirmek 6272
- farḫ (<A.)** fark, üstünlük 154, 324, 4408, 4587; *farḫ ét-* farketmek 591, 1024, 1562, 2300, 2640, 5934, 6452; *farḫ eyle-* ayırt etmek 121; *farḫ olun-* farkedilmek 598

Fārūḳ (<A.)	ikinci halife Ömer'in lakabı, "adaletli" 535
farziyyet (F.<A.farzīya)	farz olma durumu 448
faş (<A.)	yüzük kaşığı (yüzüğün içindeki taş) 157
faşāhat (F<A.faşaha)	düzgün ve doğru ifade yeteneği 4904; <i>faşāhat vēr-</i> güzel bir biçimde anlatmak 20
faşīh (<A.)	güzel ve etkili konuşan 6634; <i>faşīh ol-</i> güzel ve etkili konuşmak 693
faşl (<A.)	bölüm, kısım, devre 1007, 145, 1010, 2169, 1365, 2243, 6184, 6360, 6153; <i>faşl-ı terdüd</i> makbul sayılmayan kısım 1465
faşşād (<A.)	cerrah (Steingass: 930b) 895, 2312
fāş (<F.)	meydana çıkarma, ortaya koyma <i>fāş ét-</i> meydana çıkarmak, ortaya koymak 989, 5338, 5668, 6193; <i>fāş kııl-</i> meydana çıkarmak, ortaya koymak 3841; <i>fāş ol-</i> ; meydana çıkmak, apaçık görünmek 464, 5978, 6877
fātihā (<A.)	"açan" 36
fazāyil (<A.) (tk. fazīlet)	faziletler 6639
fazīhat (<F.<fazīha)	rezillik , rüsvalık 3886, 3914; <i>fazīhat ol-</i> rezillik olmak 3600
fazīlet (<A.<fazīla)	fazilet, erdem 593
fazl (F<A.fazl)	iyilik, lütuf, kerem 101,230, 347, 357, 381, 3601, 6584, 6681, 6952; <i>fazl ét-</i> iyilik yapmak, lütufta bulunmak, cömert davranmak 361, 380
fazla (F.<A.fazla)	fazla 101
fehm (<A.)	anlayış, anlama, idrak 6594; <i>fehm ét-</i> anlamak, idrak etmek 447, 595, 4262, 5799, 6703; <i>fehm eyle-</i> anlamak, idrak etmek 168, 6596
felāh (<A.)	kurtuluş, selamet <i>felāh bul-</i> selamet bulmak 3248, 4129
felāhan (<F.)	sapan; taş atmaya yarayan alet 56
Felāṭūn (<F.)	<i>bk. Eflāṭūn</i>
felek (<A.)	felek, dünya, gökyüzü 53, 278, 568, 845, 851, 1102, 1161, 1363, 2200, 2255, 2296, 2520, 2549, 2707, 2907, 3025, 3543, 3648, 3702, 3760, 3835, 4301, 4747, 4994, 5227, 5251, 5471, 5481, 5769, 6004, 6009, 6012, 6328, 6686, 6716, 6804, 6817; <i>felek-</i>

	<i>taht</i> felek gibi yüce tahtlı 617; <i>felekvār</i> felek gibi 25, 4791, 5409, 5589, 5646; <i>felek-rif'at</i> felek yüceliğinde 834
fellāh (<A.)	ekin işiyle uğraşan, çiftçi 959, 1243
felsefe (<A.)	felsefe 3519
fen(n) (<A.)	fen, ilim 844, 4864
fenā (<A.)	fanilik, gelip geçici olma 714, 2185, 2998, 3890, 3931, 6549, 6562,6580
fer(r) (<F.)	parlaklık, aydınlık, nur; nüfuz, şan, şeref, iktidar 1012, 1052, 1104, 1338,1859, 2536, 2779, 3624, 3920, 5091, 5264, 5417, 5499, 5569, 6268; <i>fer dut-</i> parlaklık vermek 740; <i>ferri kal-</i> parlaklığı kalmak 2935
ferāġ (<A.)	rahatlık, huzur 3158
ferāġat (F.<A.farāġa)	vazgeçme, bırakma, vazgeçmeden dolayı gelen huzur 352, 584, 1071, 2176, 4470; <i>ferāġat bul-</i> vazgeçmek, vazgeçmeden dolayı huzur bulmak 2344, 3407; <i>ferāġat göster-</i> vazgeçmek 4153; <i>ferāġat vēr-</i> vazgeçmesini sağlamak, vazgeçirmek 397
ferah (<A.)	ferah, sevinç 971,1245, 2007, 2108, 3109, 3209, 3290, 4110, 4121, 4415, 5484, 6069; <i>ferah dut-</i> ferah tutmak 1902; <i>ferah ol-</i> ferah olmak 4051
ferahnāk (A.+F.nāk)	sevinçli 2939, 4042, 3209, 4415, 5484, 4963, 4084, 4537, 390
ferāmūş (<F.ferāmoş)	unutma 3129; <i>ferāmūş èt-</i> unutmak 1294, 5314, 6423; <i>ferāmūş eyle-</i> unutmak 4311; <i>ferāmūş kıl-</i> unutmak 3942, 2607, 4296, 4984, 4038, 5123, 5249; <i>ferāmūş ol-</i> unutulmak 6309
ferc (<A.)	çatlak, yarık 6833
ferd (<A.)	tek, bir, eşsiz, benzersiz 2319, 6537; <i>ferd ol-</i> eşsiz olmak, tek olmak 5021
ferdāşt (<F.)	parlatma <i>ferdāşt èt-</i> parlatmak 3011
feres (<A.)	at, beygir 95
Ferhād (<F.)	Ferhat; Hikâyede Şîrîn'e aşıkolan ve onun uğruna canına kıyan karakterin ismi 29, 4204, 4233, 4237, 4261, 4288, 4295, 4308, 4362, 4399, 4402, 4429, 4437, 4467, 4481, 4524, 4594, 4653, 4656, 4681, 4696, 4709, 4873, 4884
ferheng (<F.)	kültür 5826

- ferhunde** (<F.) uğurlu, mübarek 5049
- ferhunde-dem** (<F.) uğurlu vakit 797
- ferhunde-ahter** (<F.) uğurlu yıldız 616, 799, 2101, 3074
- ferhunde-hāme** (<F.) uğurlu kalem 4955
- ferhunde-ṭālī** (<F.) (A.+F.) uğurlu talih 2083
- Ferīdūn** (<F.) İran'ın destansı hükümdarı 5091
- Ferīdūn-fer** (<F.) Feridun gibi muktedir 617, 2608
- Ferīdūnī** (<F.) Feridun'a yaraşır biçimde 5843
- Ferīdūn-menzilet** (F.) (F.+<A.manzila) Feridun makamına sahip 3566; *bk. eşk*
- ferlü** (F.+T.+lü) şanlı 6328
- fermān** (<F.) ferman, buyruk 291, 1152, 1922, 6854, 6711, 5045, 5517, 6212, 6213, 5129, 5592; *fermān bul-* emralmak 762, 4820; *fermān èt-* ferman vermek, emretmek 257, 5001; *fermān èr-* ferman gelmek 483, 793; *fermān ol-* ferman olmak 2642; *fermān sür-* söz sahibi olmak, hakimiyeti olmak 6793; *fermān vèr-* ferman vermek 990
- fermān-ber** (<F.) ferman götüren, ferman ileten 1531
- fermān-pezir** (<F.) fermana uyan 4160, 4875
- ferrāş** (<A.) süpüren 265, 2852; **2.** hizmetçi 4037, 5460; **3.** seren, yayan 251
- ferruḥ** (<F.) mübarek, uğurlu 4792
- ferruḥ-ahter** (<F.) uğurlu yıldız 2083
- ferseng** (<F.) fersah (3 millik uzaklık ölçüsü) 5458, 5475, 6029
- ferş** (<A.) serilen şey, halı, kilim; (*mcz.*) yeryüzü 48, 212, 1847, 1849, 2647, 2864, 4203, 5885; *ferş-i dībā* ipekten halı 1662, 5524; *ferş-i mīnā* sırça kilim 1256
- fertüt** (<F.) ihtiyar, bunak 1240
- feryād** (<F.) feryat, imdat 2459, 2463, 4883, 5015, 2463, 4204, 4594; *feryād dūş-* feryat etmek 6256 *feryād èt-* feryat etmek 169, 2002, 2461, 2865, 3045, 3510, 4416, 4560, 6100; *feryād eyle-* feryat etmek 4920; *feryād kıl-* feryat etmek 2082, 2947, 3018, 3502, 3765, 3879, 5762, 6461; *feryād kop-* çığlık kopmak 4308; *feryād şal-* çığlık atmak 4249

feryādires (<F.feryād-res)	feryat edenin imdadına yetişen 100, 1636
ferz (<F.)	satranç oyununda vezir taşı 1722; <i>ferzīn</i> 1723
ferzāne (<F.)	filozof, âlim, bilgin 4255, 4270, 4459
ferzend (<F.)	oğul, erkek çocuk 894
fesād (<A.)	fitne, fesat, karışıklık, kötülük 5063, 6581, 6728; <i>fesāda var-fesada</i> karışmak 2164
feşāhat (F.<A.fasāha)	düzgün ve doğru ifade 843; <i>feşāhat bul-</i> düzgün ve doğru ifade etmek 3021
fesāne (<F.)	efsane 1501, 2016
feṭānet (F.<A.faṭāna)	kavrayış, zihin açıklığı <i>feṭānet dut-</i> kavramaya çalışmak 3520
feth (<A.)	fetih, açma 32,215, 431, 478, 1657, 2379, 2502, 2999, 3883, 4041, 5367; <i>feth eyle-</i> fethetmek 6346; <i>feth ol-</i> fethedilmek 312; <i>feth-ı bāb</i> kapı açma 4969; <i>bk. enṣār</i>
fetret (F.<A.fatra)	fetret, karışıklık, iktidarsızlık dönemi 2217
fettāh (<A.)	fetheden, açan 35
fettān (<A.)	fettan, baştan çıkarıcı 1314, 2614, 3825, 4800
fettānelik	fettanlık 2563
fevk (<A.)	üst, yukarı 97
fevt (<A.)	kaybetme, elden kaçırma 4867; <i>fevt ol-</i> geçmek 6186
feylesūf (<A.)	filozof 3529, 6722
feyyāz (<A.)	feyiz verici 6787
feyz (<A.)	kerem, nimet, lütuf, bereket 34, 664, 1364; <i>feyz èt-</i> bağışlamak, ihsan etmek 6155; <i>feyz kıl-</i> bağışlamak, ihsan etmek 6636
fezā (<A.)	gök, gökyüzü; geniş ova, geniş alan, geniş yer 502, 1932, 1963, 4763, 5035
finduk (<E.Yun.pontikón káryon)	findık 2975, 3857
fırka (<A.)	bölük, cemaat, taife 379
fidā (<A.)	feda 731, 1865, 2609; <i>fidā kıl-</i> feda etmek 408; <i>fidā vèr-</i> feda etmek 473; <i>fidā ol-</i> feda olmak 5230

fiġān (<F.)	figan, feryat 935, 2302, 3728, 4250, 4560, 5015, 5624, 5959, 6062; fiġān ʔt- haykırmak, ızdırapla baġırmak 2915; fiġān eyle- haykırmak 5326; fiġān kıl- haykırmak 6227
fıkr (<A.)	fikir, dūşünce 17, 103, 303, 234,573, 609, 612, 641, 665, 1024, 1441, 1514, 1966, 2417, 2731, 3168, 3276, 3514, 3995, 4962, 5168, 5280, 6013, 6156, 6563, 6588; fıkr ʔt- dūşünmek, tefekkür etmek 2244, 964, 6611, 3549, 4967, 262, 3759, 6779, 6824; fıkr eyle- dūşünmek, tefekkür etmek 70; fıkr kıl- dūşünmek, tefekkür etmek 4374; fıkr ol- dūşünölmek 1981
fıkret (F.<A.fıkra)	dūşünme, dūşünce 6824
fi'l (<A.)	hareket, davranış, eylem, iş 192, 257, 293, 380, 853, 981, 1714, 2783, 2806,3291, 3366, 3569, 5731, 5763, 6604, 6705; fi'l eyle- hareket etmek, davranmak, yapmak 2685; fi'l-i perī peri işi 1275
fil (A.<F. pīl)	fil 3658, 3742, 3936, 4236, 5457
fi'l-cümle (<A.)	sonuçta, velhasıl 5215, 5270
fi'l-meşel (<A.)	mesela 4852
fi'lu'llāh (<A.)	Allah'ın yaptıkları 137
fırāk (<A.)	ayrılık 379, 1835, 1995, 2591, 3473, 3838, 4083, 4418, 4644, 5195, 5195, 5521, 5634, 5740, 6066, 6529, 6549
fırāvān (<F.)	çok, bol, aşırı 1060, 1136, 1964, 2263, 2435, 2668, 3518, 6414, 6518, 6537, 3147, 3998, 3999, 6031
fırdevs (<A.)	cennet 92, 1444, 2879, 2993, 3004, 3039, 5139, 5576, 6150, 1104, 2666, 6473, 2879, 2993, 3004, 6150
fırdevsī (A.+F.ī)	cennet gibi 3206
fırışte (<F.)	melek 237, 1513, 2179, 3208, 5574, 6821; fırışteh 454, 1103, 1340
fırık (<A.)	Hak yolundan sapma, ahlaksızlık 6839
fitne (<A.)	fitne, fesat, karışıklık 1076, 2047, 4025, 4420, 4746, 6161; fitne gözlü baştan çıkaran 1186
fitne-engīz (<F.fitne-engēz)	fitne çıkaran 2392, 1200, 1324, 2512; fitne-engīz fitne çıkaran 5543
fi't-ta'hīri āfāt (A.)	“ertelemede felaket vardır” 6490

fuḥṣ (<A.)	haddini aşma, ileri gitme fuḥṣ ét- haddini aşmak 3421
fuḳā'a (<A.)	patlatma 3722
fulān (<A.)	falan, filan 1738, 4517
Fūr (<F.)	Kanoja (Hindistan'da bir şehir) kralı (Steingass: 941b) 6371
furāt (<A.)	tatlı su 1809, 5016; Fırat nehri 4704, 4941,
furḳat (F.<A.furḳa)	ayrılık 1833, 1940, 2126, 3043, 3045, 3053, 3503, 3509, 3988, 5441, 6145, 6150, 6300
furṣat (F.<A.furṣa)	fırsat 2628, 3278, 3663, 3671, 3740, 5708, 6183; furṣat gözet- fırsat kollamak 2821; <i>bk. vaḳt</i>
furun (<Yun.phournos)	fırın 3894
fuzūlī (<A.)	gereksiz, fuzuli 1967, 5605
füccār (<A.)	günahkâr 543
fürce	açıklık, yarı fürce kı- yarmak 2042
fürce (<A.)	açıklık, aralık 5993; fürce kı- açmak, aralamak 1056
fürü' (<A.) (tk. fer')	bir kimsenin kendisinden sonra gelen çocukları, torunları 6364, 6715
fürū-dāşt (<F.)	(ses) azaltmak 3011
fürüg (<F.)	nur, parlaklık, ışık 3158
fürüzān (<F.)	parlak fürüzān kı- parlatmak 3449
füsün (<F.)	sihir, büyü 1501, 1861, 4165
füsünger (<F.)	efsunla uğraşan, büyücü; büyüleyici 1318, 5254, 6450
füsünsāz (<F.)	efsun yapan 6517
füsürde (<F.)	donuk, donmuş 551, 4195
fütüh (<A.) (tk .feth)	fetihler, zaferler 35, 2024, 2068, 2374, 2826, 2833, 3064, 5365, 6113, 6493, 6787, 6812, 6886
fütür (<A.)	bezginlik, gayretsizlik 1516
fütüvvet (F.<A.futuwa)	yiğitlik, mertlik 853, 2246
füzün (<F.)	fazla 2016, 5168, 6642
ḡabḡab (<A.)	çenenin alt kısmı, gerdan 2620, 2748, 2774, 5638
ḡabī (<A.)	anlayışı kıt olan, kalın kafalı, ahmak 824, 5638

ġaddār (<A.)	gaddar 2353, 2395; <i>bk. çarġ</i>
ġadr (<A.)	hainlik, vefasızlık 2513; ġadr eyle- vefasızlık etmek 3827
ġāfil (<A.)	gaflet içinde bulunan 1771, 1890, 2355, 3464, 4699, 6539; ġāfil ol- gaflet içinde bulunmak 320, 744, 2871, 3876
ġaflet (F.<A.ġafla)	gaflet; bilmeme, Hak'tan habersiz olma 4846, 5319, 5370, 6849
ġāh (<F.)	zaman, vakit ġāh u bī-ġāh vakitli vakitsiz 1603, 2741, 4137, 4212, 4517, 5664, 5940
ġāhī (<F.)	bazen 256, 860, 1310, 1354, 2008, 2172, 5042, 5132, 5220, 5891
ġalaṭ (<A.)	yanlış 1292, 5657
ġalbīr (<A.)	kalbur; elek 3902, 5162
ġālib (<A.)	galip, kazanan 137, 3983, 5205, 4614, 6748; ġālib ol- kazanmak 3292
ġam (<Fr. gamme)	musikide sekiz sestem meydana gelen ses dizisi 1597
ġam (<A.)	gam, keder, tasa 379, 409, 413, 674, 684, 739, 1285, 1679, 1756, 1972, 2175, 2176, 2206, 2501, 3109, 3400, 3459, 3469, 3821, 3964, 4001, 4153, 4176, 4231, 4325, 4350, 4377, 4433, 4470, 4495, 4559, 4605, 4641, 4740, 4929, 4933, 4988, 5026, 5038, 5152, 5156, 5163, 5203, 5253, 5280, 5394, 5405, 5547, 5634, 5647, 5923, 5945, 5959, 6018, 6142, 6226, 6244, 6245; ġam çek- kederli olmak, acı çekmek 5165; ġam düş- kederli olmak 5009; ġam ét- üzölmek, kederlenmek 4650; ġam göster- kederli görünmek 4960; ġam götür- üzüntüyü kaldırmak 979, 5008; ġam ol- kederlenmek 996; ġam yé- üzölmek 5004, 5026, 5203; ġam-ı dīrīn eski, kadim keder 2022; <i>bk. āb, ġarġ</i>
ġamām (<A.)	bulut 674
ġamġīn (<F.) (A.+F.)	gamlı, kederli 346, 2190, 4255, 5821; ġamġīn ol- kederlenmek 4884
ġamġūsār (<F.) (A.+F.)	gam gideren 2501
ġamġhor (<F.) (A.+F.)	gam yiyen, üzülen 3822; ġamġūr 4592
ġamġorelik (A.+F.+T.lık)	üzölme, gam yeme 4172
ġamġore (<F.) (A.+F.)	gam yeme, üzölme 5302; ġamġāre 3822
ġamġorlık (F.+T.lık)	gam yeme, üzölme 5724

- ġamīn** (<F.) (A.+F.) gamlı 1627
- ġammāz** (<A.) göz kırpan, kaşla gözle işaret eden 888, 3335, 4671
- ġammāzlık** (A.+T.lık) gammazlık 6288
- ġamnāk** (<F.) (A.+F.) gamlı, kederli 1520, 1572, 2152, 3487, 6244; **ġamnāk kal-**üzülmek 246; **ġamnāk ol-** kederlenmek 3855, 5634
- ġamsuz** (A.+T.suz) gamsız, tasasız 5423
- ġamz** (<A.) göz kırpma, işaret etme; laf taşıma, ispiyonlama **ġamz ét-**gammazlamak, ispiyonlamak 1710; göz kırpmak 4975; **ġamz eyle-** işaret etmek 5117
- ġamze** (<A.) yan ve süzerek etkileyici bakış 845, 1468, 3007, 3020, 3235, 3266, 3268, 3317, 3318, 3825, 3839, 4165, 4482, 4671, 4739, 5117, 5195, 5266, 5439, 5778, 5784, 6212, 6216, 6288, 6479
- ġanāyim** (<A.) (tk. **ġanīmet**) ganimetler 2369, 6822
- ġanī** (<A.) zengin, doymuş olan 768, 3309; **ġanī ol-** doymak 4140
- Ġanī** (A.) yaratılanların bütün ihtiyaçlarını karşılayan ve her şeye sahip olan anlamında esmâ-i hüsnâdandır 328, 371, 5378
- ġanīmet** (F.<A.ġanima) ganimet 2147, 3025
- ġarām** (<A.) işkence, eziyet (Steingass: 883a) 2285
- ġarāmet** (F.<A.ġarāma) bedel ödeme 4350, 4882; **ġarāmet çek-** bedelini ödemek 2078
- ġarāyim** (<A.) (tk. **ġarīm**) alacaklı 2369
- ġarāyib** (<A.) (tk. **ġarīb**) tuhaflık, şaşılacak şey 3553
- ġarāz** (<A.) garez, kötü niyet, kin 830, 1465
- ġarb** (<A.) garp, batı 513, 727, 983, 2291, 3637, 3785, 6315
- ġāret** (F.<A.ġāra) yağma, talan 2232, 2269, 3541; **ġāret ét-** talan etmek 3984
- ġarīb** (<A.) garip, kimsesiz, zavallı 589, 922, 3358, 3396, 4322, 4422, 4455, 4590, 4591, 4923, 5303, 5393, 5585, 5674, 5819, 5850, 6485, 770, 4589, 4590, 5465; garip, tuhaf **ġarīb ol-** tuhaf olmak, şaşılmak 590
- ġarīm** (<A.) alacaklı 2351, 4073
- ġarķ** (<A.) boğulma, batma; (*mcz.*) bir şeyle aşırı dolmuş olma, bir şeye batmış olma 688, 4598; **ġarķ ét-** boğulmak, batmak 5865, 6016;

	<i>ġarġ eyle-</i> boġulmak, batmak 3953, 6207, 6582; <i>ġarġ ol-</i> boġulmak, suya batmak 416, 388, 598, 632, 751, 1675, 2640, 3719; <i>ġarġa var-</i> boġulmak, batmak 351, 5394; <i>ġarġa vèr-</i> boġmak, batırmak 2436, 6315
ġarġa (<A.)	boġulmuş 3098
ġarġ-āb (F.) (A.+F.)	suya batmış, boġulmuş; suya batma, boġulma afeti 3948, 5388, 6018; <i>ġarġ-āb kıt-</i> suya batırmak, boġmak 5958; <i>ġarġ-āb-ı ġam</i> gam denizinde boġulmuş 5388
ġarrā (<A.)	gösterişli, şaşalı 1134, 3191, 3289
ġarrān (<A.)	kükreyen 3234, 4471
ġāv (<F.)	öküz, sığır 242, 3935; <i>ġāv-ı semīn</i> şişman öküz 2805
ġavġā (<F.)	kavga, dövüş, mücadele 397, 1071, 1076, 2176, 2326, 2347, 3374, 3637, 4420, 4899, 5227, 5446, 5458, 6573, 6574; <i>ġavġā èt-</i> mücadele etmek 4056; <i>ġavġāya düş-</i> kavgaya düşmek; kavga etmek 352
Gāvī (<F.)	<i>bk. Genc</i>
Gāvī (<F.)	Boġa burcu 6687
Gāviyānī (F.)	<i>bk. direfş</i>
Gāv-māhī (<F.)	Ay Öküzü denilen efsanevi yaratık 852
ġavġa (<A.)	çukur 2130
ġavvāş (<A.)	dalgıç 574, 2549, 3476, 3479, 4193, 4904, 6291, 6421; <i>ġavvās-ı rūh-ı ġuds</i> mukaddes ruhun dalgıcı 511
ġayb (<A.)	gözle görülmeyen manevi âlem 599, 3520, 3531, 5393
ġaybet (<A.)	ortada görünmeme 1870
ġaybī (A.+F.ī)	bilinmeyen, meçhul 440, 599, 6881
ġāyet (F.<A.ġāya)	çok, pek çok, aşırı, son derece; son 732, 5716; <i>ġāyet bul-</i> son bulmak 84
ġaym (<A.)	bulut <i>ġayma ur-</i> buluta bağlamak 4561
ġayr (<A.)	başka, diġer 6,139, 142, 163, 173, 281, 365, 371, 386, 392, 637, 735, 950, 1775, 2908, 3072, 3833, 3833, 3834, 4027, 5190, 5910, 6167, 6204, 6262, 6262, 6308; <i>ġayr-ı ma'lūm</i> malum

	olmayan, bilinmeyen 281; <i>ğayr-ı senā</i> övgünün dışında, övmekten başka 365
ğayret (<A.)	gayret, çaba; heves, istek (Steingass: 901a) 2740, 3117, 3444, 4373, 4509, 5960; <i>ğayret ét-</i> gayret etmek 2386, 3727, 5073; <i>ğayret ol-</i> gayreti olmak 5276
ğayretlü (A.+T.lü)	gayretli 4173
ğazā (<A.)	akın 637; <i>ğazā kıl-</i> akın etmek 214
ğazab (F.<A.ğadab)	gazap, hiddet, intikam duygusu ile karışık öfke 318, 2398, 2400, 6150, 335, 4775, 5829, 5986; <i>ğazab kıl-</i> hiddetlenmek 5399
ğazāl (<A.)	geyik yavrusu, ceylan 1579, 2986, 3235, 5616, 5895; <i>ğazāl-ı Çîn</i> Çin ceylanı 1177
ğazanfer (<A.)	kahraman ve cesur 2339
ğazel (<A.)	gazel 565, 1988, 2958, 2986, 3092, 3108, 3180, 3289, 3832, 3871, 3871, 4123, 5510, 6056, 6064, 6101, 6111, 6148, 6156, 6218, 6860, 6938, 6948
gebr (<F.)	mecusi, ateşperest, ateşe tapan 906
geç-	geçmek 240, 260, 271, 587, 614, 765, 765, 1065, 1067, 1153, 1209, 1236, 1348, 1555, 1558, 1797, 1884, 1937, 1953, 1996, 2102, 2136, 2147, 2222, 2315, 2344, 2367, 2430, 2545, 2599, 2763, 2802, 2930, 3085, 3301, 3301, 3861, 3940, 4002, 4066, 4215, 4333, 4345, 4348, 4403, 4501, 4528, 4661, 4850, 4867, 4900, 5096, 5133, 5315, 5398, 5454, 5627, 5627, 5628, 5687, 5911, 5928, 6368, 6437, 6826, 6849, 6880; vazgeçmek, bırakmak 3162, 5870; <i>bk. hoş, ög</i>
geçen	geçmiş zaman 2674
geçmiş	geçmiş, önceden yaşanmış 2562, 4662, 6557
geçür-	geçirmek 1010, 1611, 2590, 3956, 4622, 5274, 6089, 6946
gedā (<F.)	dilenci, yolsul, fakir 471, 544, 3300, 3345, 4382, 4386, 4714, 4773, 4934, 5199, 6912
geh (<F.)	zaman zaman, bazen 50, 52, 53, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 256, 267, 441, 709, 773, 910, 1053, 1204, 1234, 1368, 1577, 1659, 1800, 1822, 2002, 2008, 2065, 2171, 2172, 2528, 2799, 2815, 3067, 3135, 3271, 3350, 3440, 3515, 3763, 3771, 3823, 3830, 3855, 3881, 4170, 4327, 4932, 4987, 4998, 5000, 5329, 5876,

5891, 6003, 6299, 6415, 6497, 6841, 6869, 6870, 6871; **geh gāh** zaman zaman 117, 5347, 6241, 6840; **geh geh** zaman zaman 1505, 1606, 2572, 2651, 2695, 3345, 4895, 4984, 5135, 6189; **geh gehī** zaman zaman 4098

gehī (<F.)

bazen 51, 55, 59, 255, 267, 709, 778, 910, 1053, 1143, 1204, 1269, 1310, 1354, 1368, 1800, 1822, 1936, 1981, 2002, 2171, 2324, 2528, 2591, 2594, 2799, 2852, 3067, 3264, 3272, 3273, 3440, 3515, 3763, 3770, 3771, 3814, 3830, 3851, 3855, 3880, 4098, 4170, 4932, 4962, 4985, 4998, 4999, 5000, 5042, 5132, 5220, 5629, 6003, 6197, 6296, 6297, 6298, 6300, 6301, 6302, 6496, 6498, 6554, 6555, 6669, 6841, 6842, 6843, 6871, 6872; **gehī gāh** zaman zaman 5027; **gehī gehī** zaman zaman 5839, 6479, 6841; *bk. geh.*

gel-

gelmek 106, 131, 141, 217, 224, 247, 282, 285, 574, 695, 770, 853, 915, 1089, 1129, 1138, 1151, 1158, 1166, 1178, 1267, 1268, 1288, 1312, 1326, 1403, 1453, 1460, 1468, 1588, 1592, 1598, 1647, 1686, 1690, 1700, 1758, 1815, 1850, 1879, 1910, 1912, 1916, 1929, 2005, 2006, 2086, 2183, 2198, 2209, 2256, 2270, 2282, 2386, 2393, 2403, 2438, 2485, 2488, 2544, 2571, 2644, 2653, 2771, 2809, 2828, 2844, 2923, 3046, 3051, 3066, 3180, 3222, 3251, 3280, 3290, 3300, 3301, 3308, 3361, 3380, 3389, 3390, 3422, 3429, 3430, 3461, 3476, 3524, 3534, 3674, 3674, 3699, 3803, 3841, 3872, 3873, 3874, 3875, 3876, 3877, 3878, 3990, 4073, 4085, 4093, 4123, 4175, 4185, 4205, 4279, 4330, 4500, 4504, 4521, 4535, 4573, 4593, 4609, 4609, 4615, 4619, 4658, 4793, 4821, 4866, 4887, 4892, 4895, 4962, 5056, 5086, 5099, 5357, 5511, 5512, 5513, 5514, 5515, 5516, 5517, 5538, 5553, 5602, 5655, 5765, 5790, 5836, 5917, 5943, 5955, 5981, 5986, 6002, 6014, 6093, 6140, 6154, 6182, 6187, 6246, 6275, 6385, 6417, 6430, 6439, 6455, 6476, 6517, 6538, 6551, 6583, 6607, 6623, 6727, 6757, 6805, 6847, 6931; *bk. cūş, çik-, hūş, vāz*

gel (<F.)

bk. gil

gelecek

gelecek olan, gelmesi beklenen 4663

geleci (<Moğ.)

söz, laf 1394, 3360, 4815, 5731

gelin

gelin 6320

gelin-

gelinmek 5937; *bk. vāz*

geliş	geliş 2272
gelle (<F.)	sürü 742; <i>gelle gelle</i> sürü sürü 2318
gellebān (<F.)	çoban 1148, 4209
gemi (<*kēmi)	gemi 411, 3948, 6018, 6070, 6435; <i>gēmi</i> 6350; <i>gemi sür-</i> gemi sürmek 5156
genc (<F.)	hazine 35, 317, 413, 425, 431, 608, 655, 1121, 1214, 1413, 1762, 1923, 2264, 2393, 2526, 2560, 2702,2707, 3865, 4144, 4146, 4307, 4478, 4480, 4767, 5007, 5007, 5476, 5702, 5811, 6116, 6121, 6151, 6151, 6340, 6341, 6353, 6360, 6361, 6485, 6515, 6940; genç 6577, <i>genc-i</i> 'adem yokluk hazinesi 361; <i>Genc-i Bād-āverd</i> Hüsrev'in hazinesi 6343; <i>genc-i ilāhī</i> ilahi hazine 5366; <i>genc-i Kārūn</i> Karun'un hazinesi 315, 413, 5645; <i>Genc-i Gāvī</i> Cemşid'in hazineleri 6354, 6359
gencīne (<F.)	hazine 313, 317, 1213, 3919, 6361, 6489
gencūr (<F.)	hazine bekçisi 3169, 6910
gendü	kendi 150, 152, 153, 305, 395, 895, 909, 937, 1822, 1822, 1887,1900, 2445, 2513, 2523, 2682, 2731, 3040, 3230, 3305, 3441, 3454, 3586, 3850, 3863, 3973, 4387, 4835, 4944, 5120, 5152, 5165, 5183, 5433, 5656, 6627, 6883
gendülikden	kendiliğinden 1075, 5933
gendüm (<F.)	buğday 99, 3546
gendüsi	kendisi 3522
gendüzi	kendisi 1231, 1270, 1333, 1438, 1491, 1538, 1784, 1889, 2607, 2629, 3189, 3498, 3762, 3763, 3814, 3851, 4296, 5233, 5510, 5809, 6165
gendüzün	sen kendin 5044, 2467, 3420, 3422
gene	gene, yine 339, 965, 973, 1206, 1233, 1235, 1242, 1326, 1449, 1497, 1573, 1595, 1790, 1881, 1929, 2013, 2132, 2170, 2198, 2263, 2368, 2437, 2531, 2566, 2567, 2568, 2587, 2628, 2674, 2819, 2952, 2959, 3017, 3063, 3065, 3066, 3175, 3176, 3177, 3252, 3258, 3259, 3286, 3287, 3288, 3289, 3290, 3511, 3679, 3730, 3849, 4112, 4113, 4116, 4254, 4269, 4530, 4653, 4757, 4794, 4983, 5049, 5273, 5284, 5466, 5528, 5744, 5786, 5818,

	5836, 5841, 5895, 5959, 5995, 6057, 6147, 6209, 6292, 6311; <i>gène</i> aynı anlamda 2062, 2518
gengel (<F.)	gönül eğlendirme <i>gengel èt-</i> gönül eğlendirmek 5067
ger-	germek 945, 1017, 2316, 3638, 5318
ger (<F. eger)	eğer; ya, ya da 3772, 3773, 3837, 4738, 4982; <i>ger ... ger</i> 4934
gerçi (<F.)	her ne kadar, ... ise de 326, 391, 508, 510, 582, 629, 645, 721, 877, 923, 927, 1060, 2474, 2482, 2541, 2590, 2703, 3365, 3376, 3456, 4154, 4199, 4257, 4638, 4674, 4858, 5031, 5063, 5100, 5389, 5413, 5587, 5781, 5903, 5919, 6174, 6321
gerd (F.)	toz, toprak 689, 697, 1062, 1064, 1106, 1106, 1559, 2592, 3638, 4633, 5209, 5226, 6197, 6222, 6571; <i>gerd dut-</i> toz tutmak, tozlanmak 1668; <i>gerd èt-</i> toz duman etmek 2319; <i>gerd kon-</i> toz konmak 4016; <i>gerd kopar-</i> toz çıkarmak, toz oluşturmak 3455; <i>gerde vèr-</i> toza, toprağa bırakmak 5180; <i>gerd-i hürşîd</i> güneşin batmasıyla ondan geriye kalan toz, belli belirsiz iz 1563; <i>gerd-i râh</i> yolun tozu 5597, 6272
gerdân (<F.)	dönme <i>gerdân ol-</i> dönmek 3542, 3647
gerden (<F.)	gerdan 209, 1331, 5593
gerdiş (<F.)	dönme, dönüş 2830
gerdün (<F.)	felek, dünya; dönen 3638, 3713, 5672, 4567, 5002, 5773; <i>gerdün-ı dūn</i> alçak, aşağılık dünya 680, 3913; <i>gerdün-ı gerdan</i> dönen dünya 248, 5223
gerek	gerek, elzem 343, 572, 584, 588, 596, 759, 773, 829, 1109, 1248, 1282, 1383, 1733, 1742, 1793, 1805, 1827, 1834, 1857, 1898, 1918, 2169, 2197, 2514, 2535, 2543, 2990, 3119, 3161, 3196, 3449, 3466, 3525, 3603, 3661, 3672, 3816, 3817, 3823, 3848, 3887, 3895, 4072, 4124, 4125, 4126, 4127, 4128, 4129, 4173, 4255, 4385, 4396, 4451, 4518, 4614, 4631, 4869, 4872, 4923, 4997, 5019, 5041, 5069, 5147, 5172, 5289, 5423, 5443, 5520, 5537, 5612, 5656, 5688, 5701, 5939, 5948, 6196, 6394, 6394, 6400, 6791, 6796, 6799, 6807, 6856, 6862
gerek-	gerekmek, elzem olmak 929, 1733, 2185, 2994, 3329, 3360, 3388, 4315, 4929, 5298, 5299, 5300, 5605, 5731, 6160
gergeden (<F.)	gergedan 4236

gerizān (<F.)	kaçma, firar etme gerizān ol- kaçmak 2446; girizān 3745
germ (<F.)	sıcak 263, 1008, 1169, 1898,2574, 3323, 3376, 3416, 3419, 4198, 5148, 5935, 6731; germ ét- ısıtmak 904, 4133, 4186; germ eyle- ısıtmak 551; germ kıl- sıcak tutmak, ısıtmak 1223, 3455; heyecanlandırmak, coşturmak 3420; germ ol- sıcak olmak, ısınmak 521, 991, 1461,2074, 2329, 2900, 3240, 4224, 4532, 4688, 5202, 5935, 6909
germ-dil (<F.)	gönlü hararetli, kanı kaynamış 3323, 3419
getür-	getirmek 34, 118, 194, 807, 1117, 1187, 1200, 1201, 1229, 1306, 1385, 1385, 1550, 1923, 1957, 1992, 2131, 2275, 2371, 2424, 2453, 2499, 2668, 2745, 2753, 2850, 2925, 2995, 2998, 3030, 3051, 3105, 3330, 3459, 3569, 3632, 3870, 4098, 4197, 4254, 4291, 4401, 4527, 4556, 4705, 4757, 4768, 4881, 5040, 5044, 5262, 5267, 5572, 6353, 6864
getürt-	getirtmek 2079
gevde	gövde 4633, 6765; gövde 3734
gevher (<F.)	cevher, mücevher 30, 297, 559, 574, 576, 656, 706, 826, 963, 975, 1028, 1256, 1537, 1706, 1786, 1989, 2158, 2159, 2159, 2532, 2665, 2688, 2720, 2929, 3153, 3209, 3209, 3210, 3241, 3277, 3479, 3481, 4036, 4296, 4481, 4595, 4767, 4767, 4784, 4830, 4830, 5395, 5416, 5525, 5572, 5618, 5842, 5938, 6284, 6435, 6511, 6623, 6832, 6932, 6938; gevher-i hāş saf, katışıksız cevher 574, 3479, 3481; <i>bk. kān</i>
gey	çok, pek 311, 908, 1004, 1519, 1621, 2363, 3517, 4222, 5178, 5809, 5978, 6050
geyik	geyik 1034, 1558, 1651, 2809, 2827
gez-	gezmek 1077,1149, 1320, 1754, 2094, 2570, 2598, 3077, 4172, 4382, 4634, 5267, 5469, 6017, 6299
gez (ET. kez) (I)	ağaçtan yapılan ok 1652
gez (II)	kez, defa, kere 450, 983, 2284, 3536, 4037, 4344, 5074, 5200, 5441
gezle-	hedefe ok atmak 3061
geçe (<*gēçe)	gece 44, 889, 899, 1014, 1077, 1241, 1363, 1421, 1422, 1505, 1528, 1583, 1611, 1776, 2267, 2361, 2455, 2499, 2580, 2817,

2835, 2837, 2902, 3011, 3026, 3050, 3052, 3056, 3069, 3069, 3143, 3181, 3182, 3183, 3184, 3185, 3186, 3187, 3191, 3192, 3193, 3194, 3195, 3196, 3244, 3253, 3276, 3277, 3293, 3354, 3412, 3516, 3712, 3715, 3838, 4213, 4651, 4654, 4654, 4726, 4989, 5040, 5122,5232, 5257, 5311, 5316, 5322, 5323;, 5324, 5325, 5327, 5329, 5332, 5335, 5339, 5343, 5374, 5708, 5735, 5856, 5948, 6424, 6426, 6428, 6437, 6437, 6942; *gèce èr-* gece olmak 945, 3682, 1310, 2326, 2812, 2835, 3068, ; *gèce èriş-* gece olmak 879, 1565; *gèce èt-* geceye döndürmek, birinin içini karartmak, çok üzme 2156; *gèce ol-* gece olmak 1569; *gèce gündüz* gece gündüz, durmadan 49, 227, 2330, 2434, 2743, 3901, 4382; *gèceyi güne kat-* gece gündüz demeden yapmak 2267

gècelik	gecelik, gece süresi boyunca 6091
gèç (<*gèç)	(vakit olarak) geç 2469, 3890, 4216, 4279, 4532, 5329, 5651, 5872
gèder-	ortadan kaldırmak, yok etmek 969, 3330, 6574
gèñince (<*kèñ+ince)	büyüklüğünce, fazlaca 1460, 5522
gèñiş	geniş 69, 4518
gèñişlik	genişlik 4647
gèñlik	genişlik 6448
gèñlü	<i>gèñlü gèñsüz</i> ister istemez 2449
gèrçek	gerçek 553, 5067, 5140, 5435
gèrü	yine, tekrar, sonra, artık 128, 176, 183, 362, 599, 728, 742, 783, 892, 902, 930, 1223, 1225, 1337, 1438, 1441, 1569, 1712, 1763, 1769, 1944, 2350, 2361, 2433, 2787, 2799, 2891, 2930, 3015, 3170, 3267, 3321, 3899, 4035, 4066, 4131, 4186, 4275, 4346, 4444, 4459, 4479, 4582, 4698, 4792, 4964, 5168, 5186, 5301, 5411, 5461, 5555, 5793, 5901, 5989, 6034, 6036, 6038, 6260, 6289, 6290, 6291, 6306, 6310, 6312, 6317, 6369, 6389, 6400, 6408, 6410, 6424, 6608, 6660, 6666, 6671, 6738, 6740, 6878
gèt- (<*kèt-)	gitmek 95, 131, 159, 186, 526, 720, 750, 961, 1094, 1218, 1231, 1269, 1333, 1369, 1381, 1424, 1434, 1453, 1492, 1496, 1502, 1534, 1559, 1591, 1605, 1746, 1747, 1772, 1795, 1829, 1836, 1839, 1879, 1881, 1885, 1898, 1942, 1943, 1999, 2053, 2114,

2127, 2136, 2267, 2447, 2464, 2488, 2514, 2517, 2529, 2598, 2610, 2801, 2835, 3046, 3051, 3333, 3429, 3446, 3464, 3466, 3483, 3484, 3511, 3516, 3549, 3552, 3586, 3615, 3733, 3872, 3873, 3874, 3874, 3874, 3875, 3876, 3877, 3878, 3996, 4027, 4048, 4049, 4094, 4104, 4105, 4143, 4253, 4329, 4334, 4336, 4403, 4463, 4638, 4839, 4866, 4866, 4869, 4924, 4943, 5017, 5017, 5033, 5050, 5233, 5375, 5457, 5529, 5540, 5648, 5655, 5696, 5751, 5861, 5864, 5894, 5899, 5901, 5904, 5956, 5961, 5968, 5969, 5985, 5995, 5998, 6134, 6179, 6261, 6317, 6394, 6445, 6529, 6571, 6727, 6773, 6855, 6857; *bk. qarār, mecal, nişān, öz*

- gèy-** giymek 769, 1174, 1212, 1320, 1540, 1546, 2067, 2260, 2276, 2311, 2404, 2410, 2776, 3316, 4673, 4961, 5046
- gèydür-** giydirmek 5114, 5497, 6907
- gèyen-** giyinmek 1783, 2749
- gèyesi** giysi 1540, 4961
- gèyür-** giydirmek 1123, 2621, 4148
- ğıdā (<A.)** gıda, yiyecek-içecek 809, 3936; *ğıdā èt-* gıda olarak saymak 4207
- ğılāz (<A.)** kaba saba 5881, 5997
- ğıll (<A.)** sahtekarlık, aldatma (Steingass: 891a) 944; *ğıll u ğış* sahtekarlık, hile, aldatma 3567, 4143
- ğılmān (<A.)** cennette hizmet eden delikanlılar 2941, 3087
- ğınāsuz (A.+T.suz)** şarkısız, şarkı söylemeden 2150
- ğırīv (<F.)** feryat, figan, bağırma 2298, 3722, 5457; *ğırīv ètdür-* feryat ettirmek 4441
- ğırīvān (<F.)** bağırıp çağırın, feryat eden 2303, 3730
- ğış (<A.)** aldatma, hile, hilekarlık *bk. ğıll*
- gibi** gibi 83, 740,858, 919, 924, 976, 979, 1022, 1113, 1118, 1124, 1164, 1173, 1176, 1177, 1178, 1194, 1220, 1261, 1266, 1273, 1314, 1328, 1379, 1389, 1407, 1437, 1468, 1470, 1472, 1473, 1496, 1509, 1516, 1558, 1561, 1563, 1580, 1599, 1605, 1659, 1671, 1672, 1705, 1737, 1746, 1755, 1803, 1805, 1806, 1895, 1935, 1996, 2028, 2034, 2048, 2058, 2062, 2063, 2076, 2090,

	2093, 2097, 2099, 2141, 2153, 2158, 2187, 2199, 2267, 2277, 2296, 2307, 2318, 2339, 2354, 2361, 2422, 2518, 2570, 2571, 2595, 2612, 2659, 3055, 3251, 3548, 4252, 4928, 5645, 6399; <i>krş. bigi</i>
gīç (<F.)	ahmak 3814
giçi	küçük 923, 2526, 3957, 4206, 5242, 5653, 6076
giçilik	küçüklük 6076
gil (<F.)	kil, çamur, balçık 432, 1160, 1189, 1371, 1419, 2165, 3480, 3875, 3893, 5619, 5759, 5899, 6816
gil-ālūd (<F.)	kile bulaşmış 2361
gilim (<F.)	kilim 4071, 5833
gir- (<*kīr-)	girmek 858, 879, 883, 891, 892,907, 932, 947, 952, 1137, 1150, 1178, 1224, 1373, 1652, 1678, 1920, 2003, 2010, 2070, 2093, 2099, 2204, 2279, 2412, 2776, 2862, 3150, 3256, 3280, 3448, 3653, 3679, 3697, 3701, 3876, 4042, 4084, 4087, 4235, 4277, 4299, 4339, 4481, 4788, 4855, 5048, 5566, 5791, 5908, 6041, 6110, 6116, 6138, 6150, 6189, 6494, 6506, 6876; <i>bk. berī, toy</i>
girān (<F.)	ağır 3242
girānlık	sıkıntı 6068
gird (<F.)	yuvarlak, çember <i>gird-i diyār-ı hāk</i> toprak diyarının çemberi 272
girdāb (<F.)	girdap; <i>girdāb al-</i> girdap almak, girdaba tutulmak 3948
girde (<F.)	bir çeşit pide, gözleme; <i>girde-yi māh</i> (<i>mec.</i>) dolunay 2196
giriftār (<F.)	tutulma 5319, 5337; <i>giriftār kal-</i> tutulmak 244
giriḥ (<F.)	düğüm 850, 1654, 5835, 2039, 2621, 3316, 4719; giriḥ ur-düğümlemek 5741
giriḥ-güşā (<F.)	düğüm açan 4719
giriş-	girişmek 2299, 4180
girişme (<F.)	naz, işve, kaş ve gözle yapılan işaret 3268, 3022, 3318
girizān (<F.)	<i>bk. gerizān</i>
girpük	kirpik 3854, 5152, 5698, 6295, 6449; <i>girpik</i> aynı anlamda 6075
giryān (<F.)	ağlayan 887, 914, 4295, 4314, 5210; <i>giryān ol-</i> ağlamak 4659

girye (<F.)	ağlama, ağlayış 5339
gīsū (<F.gēsū)	omza dökülen uzun saç 1331, 1775, 2038
gişi	kişi 282, 751, 1306, 1335, 1342, 1344, 1527, 1969, 2215, 2322, 2434, 2653, 2868, 3163, 3342, 3373, 3383, 3605, 3672, 3674, 3675, 3696, 3934, 3940, 3943, 4072, 4379, 4520, 4625, 4627, 5031, 5056, 5142, 5354, 5655, 5656, 5691, 5713, 5788, 5809, 5826, 5829, 5833, 5872, 6324, 6357, 6393, 6397, 6571, 6611, 6876
givir-	sokmak, geçirmek 4289, 4471
giyāh (<F.)	ot 4342, 4995
gizle-	gizlemek 1206, 1208, 1288, 1372, 1561, 2500, 2850, 5515
gizlen-	gizlenmek 2555, 2855
gizlü	gizli 608, 1998, 2001, 3714, 3865
ğonca (<F.)	gonca 64, 2855, 236, 6504, 6297, 6944
ğonca-ħande (<F.)	açılmış gonca 1374
ğonca-leb (<F.)	gonca gibi kırmızı ve kapalı (çok gülmeyen) dudaklı 1417
ğonca-veş (<F.)	gonca gibi 2579
göç-	göçmek 1209, 1236, 6317; göç eyle- göçetmek 2537
göçür-	ortadan kaldırmak, yok etmek 3568
göger-	yeşillenmek 5480
gögercin	güvercin 1592, 2782, 6497
gögüs	gögüs 1822, 2316, 3487, 3851, 3884, 4314, 4821, 5957; gögsin ger- göğsünü germek 3595; gögsin ötür- iç geçirmek, iç çekmek (Clauson: 68a) 4821; gögsin ur- göğsünü dövmek 5220
gök (<*kōk)	gök, gökyüzü 269, 547, 670, 874, 1085, 1110, 1340, 1348, 1429, 1853, 2111, 2272, 2297, 2313, 2381, 2747, 2874, 2953, 3132, 3148, 3655, 3721, 3933, 4043, 4121, 4147, 4354, 4646, 4803, 4819, 4862, 4883, 4886, 4946, 4961, 4981, 5102, 5368, 5455, 5472, 5527, 5691, 5746, 5754, 5829, 5979, 6265, 6363, 6631, 6664, 6678, 6682, 6798, 6924
gökçek	güzel, şirin, hoş 5140
göl (<*kōl)	göl 1317, 3875

gölge	gölge 1067, 1561, 1562, 2367, 2994, 5904; gölge ét- gölge yapmak 1179
gömül-	gömülmek 4879
gönder-	göndermek 2472, 3206, 3599, 4462, 4955, 6204
gönül-	yönelmek, istikamet almak 787, 1119,1211, 1582, 2051, 3290, 3470, 4324; gönel- 2094, 3250, 4048, 4922, 5900; gönül- 3465
gömlek	gömlek 4148, 4316
gönül	gönül, yürek, kalp 5,310, 488, 549, 637, 671, 680, 684, 820, 867, 968, 979, 1075, 1128, 1203, 1220, 1245, 1248, 1263, 1302, 1317, 1381, 1442, 1502, 1516, 1516, 1521, 1575, 1578, 1627, 1727, 1743, 1812, 1854, 1894, 1902, 1937, 2048, 2189, 2230, 2233, 2282, 2283, 2380, 2482, 2559, 2562, 2569, 2578, 2655, 2709, 2716, 2733, 2839, 2858, 2861, 2953, 2995, 2999, 2999, 3000, 3066, 3098, 3102, 3255, 3329, 3412, 3420, 3455, 3486, 3486, 3500, 3551, 3567, 3621, 3665, 3678, 3800, 3828, 3863, 3870, 3878, 3882, 3955, 4096, 4099, 4130, 4203, 4255, 4317, 4350, 4362, 4367, 4369, 4460, 4463, 4498, 4539, 4577, 4611, 4626, 4634, 4682, 4686, 4726, 4736, 4745, 4813, 4887, 4928, 4964, 4965, 4975, 4991, 5078, 5113, 5115, 5202, 5226, 5325, 5391, 5399, 5409, 5486, 5495, 5518, 5551, 5577, 5588, 5634, 5637, 5639, 5643, 5690, 5701, 5717, 5733, 5736, 5749, 5765, 5784, 5792, 5809, 5814, 5909, 5948, 5953, 6049, 6117, 6119, 6149, 6164, 6215, 6241, 6412, 6475, 6544, 6557, 6586, 6634; gönüli bulan- gönlü bulanmak 4371; gönüli dolan- canı sıkılmak 1871, 2384; gönül bağla- gönlünü kaptırmak 4308; gönül cânıla içtenlikle 1924; gönül düz- gönül almak 3328; gönül ü cāndan canıgönülden 2027; gönül ü cânıla canıgönülden 1957
gönüldeş	gönüldeş; birbirini seven 1197, 5112
gönülsüz	gönülsüz, istemeden 1263, 3580, 3664, 3805, 3900
gör-	görmek 14, 44, 95, 137, 138, 147, 152, 163, 205, 221, 232, 260, 271, 282, 283, 319, 334, 370, 380, 463, 471, 477, 528, 602, 750, 804, 826, 932, 936, 937, 952, 962, 982, 997, 1091, 1095, 1169, 1170, 1183, 1207, 1225, 1228, 1229, 1231, 1272, 1274, 1279, 1289, 1303, 1307, 1323, 1324, 1333, 1342, 1350, 1358, 1373, 1375, 1377, 1381, 1403, 1403, 1404, 1421, 1434, 1456, 1461, 1469, 1475, 1476, 1478, 1480, 1490, 1491, 1494, 1495, 1514,

1519, 1552, 1587, 1590, 1596, 1622, 1639, 1646, 1647, 1651, 1659, 1667, 1696, 1706, 1711, 1732, 1755, 1758, 1764, 1772, 1773, 1779, 1798, 1842, 1851, 1911, 1919, 1924, 2030, 2034, 2044, 2059, 2068, 2100, 2102, 2108, 2114, 2118, 2119, 2144, 2149, 2168, 2170, 2260, 2285, 2285, 2302, 2335, 2360, 2409, 2412, 2441, 2444, 2447, 2464, 2496, 2511, 2523, 2530, 2534, 2578, 2582, 2601, 2607, 2608, 2638, 2640, 2653, 2664, 2672, 2685, 2725, 2730, 2739, 2756, 2760, 2764, 2780, 2782, 2787, 2805, 2806, 2808, 2812, 2868, 2879, 2883, 2892, 2921, 2931, 2934, 2941, 2988, 2999, 3004, 3005, 3034, 3039, 3056, 3079, 3101, 3121, 3210, 3214, 3217, 3218, 3323, 3331, 3363, 3365, 3384, 3419, 3438, 3451, 3471, 3484, 3485, 3507, 3553, 3562, 3564, 3575, 3749, 3754, 3762, 3816, 3839, 3845, 3897, 3904, 3978, 4033, 4068, 4071, 4072, 4073, 4141, 4161, 4163, 4235, 4253, 4276, 4285, 4313, 4337, 4342, 4367, 4398, 4409, 4410, 4421, 4441, 4453, 4492, 4503, 4533, 4545, 4659, 4666, 4693, 4694, 4721, 4764, 4765, 4787, 4791, 4817, 4818, 4818, 4861, 4948, 5010, 5071, 5134, 5135, 5177, 5187, 5232, 5247, 5248, 5263, 5269, 5278, 5286, 5290, 5305, 5335, 5345, 5355, 5422, 5497, 5508, 5527, 5531, 5540, 5541, 5574, 5714, 5715, 5724, 5726, 5757, 5775, 5796, 5808, 5809, 5853, 5861, 5878, 5929, 5970, 5979, 5987, 5993, 6006, 6007, 6009, 6046, 6054, 6120, 6121, 6165, 6202, 6213, 6266, 6270, 6324, 6341, 6348, 6452, 6477, 6483, 6528, 6556, 6563, 6565, 6579, 6599, 6604, 6651, 6652, 6671, 6689, 6776, 6777, 6813, 6814, 6848, 6857, 6883;
bk. ır-, kıl-, vèr-

görin-

bk. görün-

görk

güzellik 2701, 2751

görün-

görünmek 287, 312, 531, 870, 1264, 1286, 1320, 1561, 1607, 1662, 1767, 2236, 3004, 3748, 3784, 4406, 4801, 6453; **görin-** 220, 528, 679, 1200, 1321, 1602, 1835, 2031, 2121, 2934, 3806, 4759, 5379, 5972, 6795

göster-

göstermek 98, 203, 233, 367, 479, 1208, 1235, 1289, 1307, 1459, 1485, 1507, 1620, 1634, 2191, 2935, 2964, 3318, 3324, 3424, 3684, 4533, 4824, 5082, 5224, 5234, 5539, 5551, 5603, 5610, 5750, 6108, 6111, 6285; **gösder-** 4147, 5780, 6167; *bk. yol*

götrül-	ortadan kaldırılmak, kalmamak; götürülmek 3199, 3466, 4839, 5034, 6440; götril- 5697;
götür-	götürmek; kaldırmak 4, 1333, 1343, 1377, 1547, 1900, 2008, 2405, 2430, 2479, 2603, 2619, 2681, 2727, 2900, 3332, 3501, 3628, 3734, 3949, 3959, 4584, 4687, 4789, 4969, 5008, 5257, 5450, 5551, 5619, 5752, 5820, 5841, 5874, 6004, 6394, 6464, 6482, 6503, 6927; <i>bk. yüz</i>
gövde	<i>bk. gevde</i>
göyen	yanan 3435, 5150
göyin-	yanmak 388, 1041, 1683, 4077, 4570, 4912, 5341, 5350, 5830; göyün- 2994, 4411, 4828, 5881, 6143, 6208
göynük	(<i>mec.</i>) acı, keder 4924, 5351
göynüklü	(<i>mec.</i>) yanık, acılı, kederli 1280, 1808, 2971, 3190, 6852; göynüklü 5336
göyün-	<i>bk. göyin-</i>
göz	göz 4, 9, 16, 24, 96, 233, 245, 312, 342, 343, 387, 420, 432, 506, 528, 586, 655, 671, 684, 688, 811, 849, 859, 913, 939, 962, 1026, 1026, 1030, 1031, 1031, 1033, 1034, 1052, 1075, 1086, 1087, 1088, 1103, 1120, 1198, 1200, 1204, 1210, 1219, 1231, 1264, 1301, 1304, 1310, 1314, 1315, 1321, 1336, 1373, 1433, 1451, 1454, 1477, 1511, 1516, 1574, 1583, 1644, 1660, 1679, 1699, 1700, 1705, 1705, 1707, 1768, 1772, 1782, 1815, 1821, 1823, 1850, 1888, 1891, 1916, 1937, 1942, 1959, 1973, 1974, 1990, 2028, 2028, 2057, 2147, 2155, 2156, 2158, 2160, 2168, 2248, 2256, 2270, 2316, 2347, 2357, 2414, 2418, 2458, 2459, 2460, 2559, 2596, 2605, 2623, 2623, 2739, 2760, 2761, 2762, 2824, 2825, 2834, 2860, 2902, 2903, 2993, 3005, 3010, 3041, 3050, 3059, 3061, 3081, 3096, 3098, 3101, 3137, 3174, 3198, 3212, 3217, 3218, 3236, 3263, 3292, 3294, 3320, 3334, 3394, 3406, 3412, 3476, 3590, 3599, 3626, 3649, 3674, 3712, 3712, 3738, 3762, 3806, 3867, 3868, 3875, 3906, 3972, 3984, 4095, 4095, 4101, 4102, 4127, 4130, 4147, 4158, 4219, 4220, 4262, 4265, 4270, 4276, 4299, 4300, 4314, 4321, 4323, 4332, 4338, 4340, 4341, 4418, 4420, 4423, 4460, 4481, 4496, 4496, 4562, 4609, 4671, 4701, 4718, 4721, 4746, 4759, 4765, 4780, 4797, 4801, 4806, 4817, 4817, 4861, 4912, 4947, 5035, 5072, 5088,

	5097, 5098, 5098, 5146, 5152, 5156, 5210, 5259, 5266, 5309, 5316, 5325, 5408, 5438, 5495, 5497, 5506, 5516, 5562, 5571, 5575, 5594, 5604, 5662, 5734, 5789, 5790, 5797, 5797, 5809, 5821, 5972, 5973, 5980, 5996, 6026, 6065, 6070, 6078, 6095, 6108, 6109, 6114, 6117, 6135, 6143, 6149, 6151, 6158, 6158, 6164, 6167, 6174, 6175, 6197, 6199, 6225, 6225, 6237, 6239, 6273, 6379, 6412, 6445, 6449, 6453, 6469, 6481, 6515, 6565, 6586, 6857, 6923, 6931, 6936; göz dut- göz koymak 859; göz ér- görmek, gözü ilişmek 1472, 1709, 2031, 2887, 3083; göz ü kulağ ur- can kulağıyla dinlemek 1955; gözden tolin- gözden kaybolmak 1340; gözden yıvın- gözden kaybolmak 1261; gözi kal- gözü kalmak 1201, 2357; gözi tokin- gözü değmek 6386; gözi tol- gözleri dolmak 2080; gözün aç- gözünü açmak 1433; gözün çıkar- gözünü çıkarmak 2512; gözün ur- gözünü ayırmak 1206, 2694
gözedle-	gözetlemek 2598
gözel	güzel 883, 1050, 1545, 1564, 1960, 2158, 3027, 3108, 3289, 5178, 5812, 6410
gözet-	gözetmek 248, 259, 275, 277, 715, 1238, 1283, 1459, 1647,2030, 2197, 2338, 2540, 2837, 3133, 3137, 3415, 3515, 3714, 4008, 4077, 4144, 4954, 5080, 5142, 5434, 5496, 5611, 5931, 6134
gözü	ayna 162, 3955, 5497, 5717
gözi yaşı	göz yaşı 4829, 5406, 6058
gözle-	gözlemek, beklemek 11, 308, 318, 352, 476, 901, 966, 1288, 1451, 1478, 1652, 1797, 2196, 2482, 2594, 2807, 2822, 3724, 3770, 3919, 4562, 5306, 5325, 6865
gözlen-	gözlenmek 4493
gözlü	gözlü 1186, 4819, 6408
gözsüz	gözsüz, gözü olmayan 6006
ğubār (<A.)	toz, ince toprak 224, 921,1668, 2014, 3312, 3652, 4527, 4578, 4718, 5502, 5863, 6468, 6571; ğubār ét- toz haline getirmek 653; ğubār ol- toz olmak 716
ğufrān (<A.)	affetme, merhamet etme ğufrān-ı Kerīm Allah'ın merhameti 6850

ġul (<A.)	kötü cin, hortlak, şeytan ġul-ı bāde mest eden cin 6460
ġulām (<A.)	köle, kul, bende 640, 898, 2602, 5452, 5846
ġulġul (<F.)	gulgul; bir ses taklidi 1258, 6053
ġulüvv (<A.)	ayaklanma ġulüvv-i 'ām halk ayaklanması 2456
ġün (<F.)	tür, çeşit, nevi; <i>bk. diger</i>
ġūr (<F.ġor)	mezar; susuz ova, çöl (Steingass: 1101b) 2803, 3685, 3761, 5759, 5868
ġurbet (A.)	gurbet 1635, 1998, 3530, 5304
ġūristān (F.)	mezarlık 2803
ġurrān (<A.)	kükreyen 2490
ġurre (<A.)	parlaklık, nurlu olma 1134, 1390, 5402; sabahın ilk ışıkları, fecir 2656
ġurūb (<A.)	yavaş yavaş yok olma 4861
ġurūr (<A.)	gurur 3627, 5751; ġurūr ét- gurur yapmak 5810; ġurūr eyle- gurur yapmak 6062
ġūsifend (<F.gosifend)	koyun 4630
ġuṣṣa (<A.)	gam, keder, hüzn, tasa 674, 969, 970, 972, 1279, 1323, 1354, 2209, 3290, 4097, 4415, 4606, 4900, 4927, 5008, 5983, 6228; ġuṣṣa vēr- keder vermek, üzme 4606
ġuṣṣalan- (A.+T.lan-)	tasalanmak 2384
ġūṣ (<F.ġoṣ)	kulak 626, 3638; ġūṣ būr- kulak bükme 4984; ġūṣ ét- dinlemek 845, 1368, 6555, 6851; ġūṣ eyle- dinlemek 4247, 4250; ġūṣ kul- dinlemek 577, 880, 2080, 2729, 4100, 4834; ġūṣ ol- kulak vermek, dinlemek 581, 6578; ġūṣ ur- kulak vermek, dinlemek 5837; ġūṣ vēr- kulak vermek, dinlemek 65; ġūṣ-ı māh ayın kulağı 50
ġūṣbergūṣ (<F.)	kulaktan kulağa 1259
ġūṣimāl (<F.goṣmāl)	kulak bükme, ikaz ve tembih etme 1729, 2989; ġūṣimāl vēr- telli sazları akort etmek 6209
ġūṣuvāre (F.goṣvāre)	küpe 1544
ġūy (<F.goy)	top 2745, 2746, 2799; ġūy-ı dü ġīsū iki saç tomarı 2038
ġūyende (<F.)	şarkıcı, söyleyen 4896; ġūyende-yi haḳ gerçeği söyleyen 217

güyī (<F.goyī)	söz, laf 968
güç (<*kūç)	güç, kuvvet; zor, müşkül 4844, 5071, 5426, 5712, 6188, 6445; güç ét- zorluk çıkarmak 857, 860 ; güç yét- güç yetmek 5522, 6600
güft (<F.)	söz, laf güft ü gū karşılıklı söyleşme, konuşma 3407, 4760
güftār (F.)	söz, kelam 366, 3421, 6129
gühahkār (<F.)	günahkār 543
güher (<F.)	cevher, mücevher 2891, 3202, 4292, 5019, 5644, 5717, 5745, 6273
güher-bār (<F.)	cevher yağdıran, cevher yüklü olan 455, 3482
güher-pāk (<F.)	saf cevher 1543
güher-pāş (<F.)	cevher saçan 992; <i>bk. hoş</i>
güher-rīz (<F.güher-rēz)	cevher saçan güherrīz ét- cevher saçmak 5584
güher-tāb (<F.)	parlayan cevher 1778
güher-veş (<F.)	cevher gibi 4569, 6116, 6312
gül (<F.)	gül, çiçek 62, 806, 873, 1006, 1009, 1227, 1244, 1245, 1248, 1305, 1416, 1445, 1609, 1671, 1761, 2037, 2091, 2618, 2619, 2619, 2719, 2727, 2787, 2861, 2866, 2887, 2918, 2945, 2984, 3043, 3044, 3081, 3206, 3242, 3258, 3271, 3297, 3299, 3346, 3398, 3401, 3857, 3875, 3918, 3954, 4584, 4906, 4915, 4917, 4919, 5024, 5050, 5236, 5264, 5625, 5626, 5771, 5772, 5804, 5861, 5862, 6122, 6186, 6221, 6295, 6296, 6466, 6474, 6487, 6490, 6494, 6905; gül-i nesrīn yaban gülü 5246; gül yüzlü yüzü gül gibi kırmızı olan 1274, 6455
gül-	gülmek 391, 676, 1533, 2839, 2861, 3051, 3299, 3911, 4056, 4665, 5031, 5067, 5235, 5328, 5637, 5666, 6175, 6199, 6285, 6463
gül-āb (<F.)	gül suyu 930, 1671, 1682, 1845, 1849, 1932, 2885, 3228, 4706, 4905, 5460, 5494, 5557, 5694, 5756, 5877, 6186, 6380
gül-berg (<F.)	gül yaprağı 3138, 4841, 4894; gül-berg-i nesrīn yaban gülünün yaprağı 1533
gül-bün (<F.)	gül fidanı gülbün-ı nev taze gül fidanı 1181
gül-deste (<F.)	gül buketi 1053

göl-endām (<F.)	göl endamlı 1175, 3506
Göl-endām (<F.)	Kişi adı 3205, 6517
gölgün (<F.)	göl renkli gölgün ét- gül renkli yapmak 51
Gölgün (<F.)	Farsça özel isim 2088, 2090, 2091, 2134, 2624, 2796, 2801, 2913, 3249, 3250, 5096, 5107, 5963, 5977, 5998
gölgüne (<F.)	allık 2848, 2913
gölgüne-vār (<F.)	allık gibi 2913
gölhān (<F.)	ocak 2361, 2558
gölistān (<F.)	göl bahçesi 55,98, 2655, 2787, 2933, 2965, 2984, 3859, 4893, 4940, 5005, 5862, 6436
gölüş	gölüş, gülme 2272
göl-nār (<F.)	nar çiçeği 1985, 2105
göl-pāş (<F.)	göl serpen 6269
göl-reng (<F.)	göl renkli 1164, 2585, 2606, 4079, 5963, 6277
göl-ruh (<F.)	göl yanaklı 2631, 3109, 4217, 5636, 5998
gölsüz	göl olmadan, gölsüz 3805, 3900
göl-şeker (<F.)	göl yaprağından yapılan tatlı; gülbeşeker 3939, 5696
gölşen (<F.)	göl bahçesi 2571, 3080, 3025, 2195, 770, 3205, 61, 774, 4095, 1444, 4859, 6906; gölşen ét- gül bahçesine çevirmek 2887, 5364; gölşen eyle- gül bahçesine çevirmek 17, 488, 1640; gölşen kıl- gül bahçesine çevirmek 3148; gölşen ol- gül bahçesine dönmek 2839, 2907; gölşen-i hayāt hayat denen gül bahçesi 1044; gölşen-i hazrā yeşillikler içinde gül bahçesi 3193
gölü (<F.)	boğaz 6833
gölügīr (<F.)	boğazı tıkayan 907
gölümsin-	gölümsemek 5027; gölümsün- 3319
gölzār (<F.)	göl bahçesi 1178, 2813, 2918, 3269, 5710, 6219; gölzār ol- gül bahçesi olmak 4158; gölzār-ı Cemşīd Cemşīd'in gül bahçesi 6127; gölzār-ı dehr devrin çiçek bahçesi 659
güm (F.)	kayıp güm eyle- kaybetmek, yok etmek 2187, 6832; güm kıl- kaybetmek 4726; güm ol- kaybolmak, yok olmak 3744, 6144, 6672

gümān (<F.)	zan, şüphe 284, 1265, 5102, 6653; gümān èlet- şüphelendiğini göstermek 1721
gümiş	gümüş 1025, 1328, 2944, 3272, 3583, 4970, 5463, 6314, 6381, 6392
güm-rāh (<F.)	doğru yoldan sapmış 367
gün (<*kūn)	gün, gündüz 44, 2094, 2796, 2871, 3558, 3895, 3913, 4936, 5000, 5232, 5441, 5800, 5866, 6061, 6694, 6700, 6801; günden güne günden güne 1446, 3577, 3992, 2122, 3877, 658, 3181, 6390, 3989, 6300, 2440, 1246, 2465, 2734, 6561, 6581; güne dün kat- geceyi gündüze katmak 1608; güneş 53, 162, 812, 926, 1019, 1102, 1446, 1489, 1511, 1511, 1665, 2052, 2621, 2907, 3026, 5305, 5612, 5775, 6012, 6059, 6328
günāh (<F.)	günah 392, 4603, 2214, 6234, 362, 403, 546, 4727, 4976, 5652, 928; güneh 386, 5190; günāha koy- günaha sokmak 3125
günahkār (<F.)	günahkar 343
günbed (<F.)	kümbet, kubbe 2200, 3773; günbed-i pīrūze mavi kümbet; gökyüzü 2831, 4026
günce	günlerce 5797
güncişk (<F.)	serçe kuşu 868
gündüz	gündüz 1052, 1077, 1077, 1422, 1543, 1611, 1776, 2156, 2156, 2254, 2499, 2837, 3016, 3016, 3041, 3050, 3052, 3244, 3244, 3253, 3516, 3712, 4651, 4989, 5233, 5364, 5479; gündüz eriş- sabah olmak 5012; gündüz ér- sabah olmak 2935; gündüz ol- sabah olmak 4942; <i>bk. gèce</i>
güneh (<F.)	<i>bk. günāh</i>
günehsüz	günahsız 6174
güneş	güneş 113, 645, 1013, 1067, 1101, 1339, 2051, 2252, 2580, 2756, 2920, 4381, 4580, 4747, 5020, 5511, 5590, 5942, 6472, 6684, 6942, 6943
güng (<F.)	dilsiz, suskun 692, 4554
güni	kıskançlık, haset 808, 1665
günki	günkü 4685
günlük	günlük 3557, 6835

gürbüz (<F.)	gürbüz; iyi gelişmiş, serpilmiş 2211
gürg (<F.)	kurt 4550
gürüh (<F.güroh)	gürüh, topluluk, cemaat 6774
gürz (<F.)	gürz, topuz 2308, 2324, 3652, 4515, 3723
güşād (<F.)	açılış, açma güşādi bul- açılmak, ferahlamak 2125, 2480, 3788
güşāde (<F.)	açılmış, açık, ferah 2575; güşāde ol- ferahlamak, açılmak 2150
güşāyiş (<F.)	ferahlık, açıklık güşāyiş kıt- ferahlatmak, ferahlık vermek 4660
güt-	takip etmek 1370
güvāh (<F.)	şahit, delil, tanık 4981
güvāhī (<F.)	şahitlik, tanıklık 1743, 2059, 4731
güvāyī (<F.)	tanıklık, kanıt 968
güz (<*küz)	güz mevsimi 2965, 3920
güzāf (<F.)	beyhude, boş, abes 3602
güzāfen (<F.)	boşu boşuna 226
güzār (<F.)	<i>bk. güzer</i>
güzend (F.<gezend)	musibet, bela, zarar, ziyan 890, 1055, 1210, 2516, 5677; güzend érür- zarar vermek, bir musibete uğratmak 2965; güzend ét- zarar vermek, bir musibete uğratmak 1055, 1103, 1247, 5397
güzer (<F.)	geçme, geçiş 3819; güzār ét- geçmek 6547; güzer kıt- geçmek 240, 268, 321, 1730, 2202, 2624, 2993, 4095, 5005, 6124; <i>bk. ten-güzār</i>
güzergāh (<F.)	güzergah 5628
güzīde (<F.)	güzide, seçkin 981, 1389
güzīn (<F.)	güzin, seçkin 423, 723, 755, 1980, 3594, 3602, 4288, 4536, 5177, 6536
ḥāb (<F.)	uyku; ḥāb 5095, 6154; ḥāb tut- uyku tutmak 3294; ḥāb-ı ḥūb güzel, iyi uyku 6007; ḥāb-ı ḥargūş tavşan uykusu 1034 <i>bk. ḥord</i>
ḥāce (<F.)	hoca, öğretici; efendi, sahip 544, 2113, 2682, 3421, 3661, 3783, 6022; ḥoca 3156, 6593

ḥān (<F.)	sofra; nimet, lütuf 6930; ḥān dök- sofrayı kurmak 1697, 3640; ḥān 2261; <i>krş. ḥon</i>
ḥār (<F.)	hor, hakir, âciz 7, 242, 346, 3458, 3935, 4591, 5327
ḥā (<A.)	ha harfi 518
ḥab (<A.)	tane, tahıl tanesi 236
ḥāb (<F.)	<i>bk. ḥāb</i>
ḥabbe (<A.)	en ufak şey; zerre 2350
haber (<A.)	haber 198,1079, 1719, 1876, 1878, 1947, 2661, 2904, 3710, 4014, 4050, 4267, 4302, 4901, 6804; ḥaber ét- haber göndermek 2454; ḥaber bil- haberi olmak 93, 2098; ḥaber kıł- haber göndermek 4580; ḥaber vèr- haber vermek 1386, 2077, 2553, 3159, 4188, 6164
ḥaberci (A.+T.)	haberci, ulak 6564
ḥaberdār (A.+F.dār)	haberdar 71, 2691, 5059, 5319, 6714; ḥaberdār eyle- haberdar etmek 1351, 1460; ḥaberdār kıł- haberdar etmek 1118, 1728; ḥaberdār ol- haberdar olmak 1347, 4330, 4691, 4703, 4962, 4999
Ḥabeş	Bugün Etiyopya olarak bilinen ülke 1562
Ḥabīb (<A.)	son peygamber Muhammed <i>a.m</i> 490
ḥabīb (<A.)	sevilen, sevgili 417,3836, 4430, 4578, 5165, 5402, 6242
ḥabīr (<A.)	haberi olan, haberdar 1348, 4809
ḥabīs (<A.)	kötü, alçak, fesat kimse 6820
ḥabs (<A.)	hapis 6177
ḥacālet (<A.ḥicāla)	utanma, çekinme 386, 5173, 1178, 5055, 5190; ḥacālet ol- utanmak, çekinmek 3669
ḥacāt (<A.) (tk. ḥācet)	hacetler, ihtiyaçlar 3696
ḥacc (<A.)	hac 6528
ḥacer (<A.)	taş 1933
ḥācet (F.<A.ḥācā)	ihtiyaç, herhangi bir şey için gerekli olma, lüzum 823, 2672, 3420, 3914, 3938, 4300, 4315, 4450, 4899, 5642, 5990, 6566
ḥācetgāh (<F.)	dilek yeri 4889

ḥācib (<A.)	kapıcı 4399, 6029
ḥacīl (<A.)	maḥcup, utanmış 550, 2247, 3323, 6585; <i>ḥacīl kıl-</i> mahcup etmek 5582
ḥad(d) (<A.)	sınır, derece 4,86, 105, 392, 594, 1045, 1080, 1604, 2386, 2585, 2606, 2668, 2763, 2864, 3302, 3444, 3634, 3953, 3999, 4066, 4257, 5274, 5557, 5683, 5919, 6414, 6460, 6480; <i>ḥadd bul-</i> sınıra ulaşmak 84; <i>ḥaddan aş-</i> sınırı aşmak 5828; <i>ḥadden aşur-</i> sınırı geçmek, aşırı yapmak 5650
ḥadd (<A.)	yanak 51, 158, 281, 1302,1977, 2848, 2913, 2918, 3102, 4832, 4858, 5194, 5770, 6471, 6471; <i>ḥadd-ı gül-nār</i> nar çiçeği renkli yanak 479; <i>ḥadd-ı nema</i> gelişen, büyüyen yanak 522
ḥadeng (<F.)	ok 868, 1651, 2596, 2710, 6469, 3235, 3317; <i>ḥadeng-i ğamze</i> bakışlardan atılan ok; etkileyen bakışlar 1029
ḥadeş (<A.)	kirlilik 121
ḥādım (<A.)	hademe, hizmetçi 3697, 4084
hādī (<A.)	doğru yolu gösteren 5377
ḥādiş (<A.)	yeni 168, 6596
ḥadīş (<A.)	hadis 785, 4185, 4363, 6101; <i>ḥadīs-i nefy</i> “lâ ilâhe illallah” hadisindeki “lâ ilâhe (ilah yoktur)” sözü 120
ḥaḍrā (<A.)	yeşil 2270, 6931
ḥafā (A.)	gizlilik 116
ḥafaḳān (<A.)	yürek sıkıntısı 1300
ḥafif (<A.)	hafif 275
hafta (<F.)	hafta 1927, 6695
hāhunā (<A.)	işte tam buramızda! 527
ḥāk (<F.)	toprak 30,265, 266, 331, 443, 559, 1059, 1996, 2117, 2304, 2996, 4133, 4478, 4512, 4717, 4730, 4830, 4879, 4931, 5600, 5885, 5930, 6026, 6072, 6186, 6239, 6244, 6562, 6857, 6934; <i>ḥāk èt-</i> toprak etmek 4042, 6900; <i>ḥāk eyle-</i> toprak etmek 4084, 6072, 6332; <i>ḥāk ol-</i> toprak olmak 330, 2359; <i>ḥake sür-</i> toprağa sürmek 2081; <i>ḥāk-ı ḥasīs</i> kıymetsiz, bayağı toprak 5395; <i>ḥāk-ı pāy</i> ayağın toprağı, tozu 4125, 5980; <i>ḥāk-i Āl-i ‘Abā</i> Āl-i Abâ’nın (Muhammed <i>a.m.</i> , kızı Fâtıma, damadı Ali, torunları

Hasan ve Hüseyin) toprağı 542; *hāk-i hor  t-* bayağı toprağı çevirmek 359; *hāk-i r h* yolun toprağı, tozu 3929, 6138; *hāk-ı reh* 3928; *bk. merkez*

- h k(k) (<A.)** ger ek, doğru 121, 162, 163, 167, 167, 218, 218, 408, 412, 414, 416, 417, 419, 420, 541, 594, 620, 814, 1088, 1119, 1265, 1392, 1724, 1811,2351, 2400, 2735, 3195, 3500, 3506, 3812, 4092, 4445, 4460, 4461, 4597,4817, 5028, 5031, 5080, 5250, 5391, 5392, 5393, 5394, 5395, 5396, 5397, 5398, 5399, 5400, 5401, 5402, 5403, 5404, 5405, 5433, 5882, 5883, 5884, 5886, 6607, 6772; *h k ol-* ger ekleşmek, oluşmak 5849; *h kkin ko-* hakkını bırakmak 2469; *h k-ı hizmet* hizmet hakkı 4294; *h k-ı ni met* nimet hakkı 603; *h k-ı tev id* tevhid hakkı 110;
- H k(k) (<A.)** Hak, Allah 3, 115, 147, 435, 436, 447, 534, 604, 609, 700, 718, 732, 1514, 1627, 2533, 3531, 3783, 4202, 4477, 4593, 4907, 4952, 5055, 6513, 6536, 6589, 6592, 6644, 6710, 6886; *H k teb rek* Allah m barek etsin! 781, 2674, 4660; *H k-ı mu lak* varlığı sabit ve daimi olan Allah 6718
- h k n (<F.<T.kağan)** hakan, kağan 831, 2237, 4030, 4046, 5449; *h k n-ı  in*  in hakanı 5673
- h k yık (<A.) (tk.h k kat)** hakikatler, ger ekler 225, 774, 5163, 5411
- h k-ıduğı (A.+T.)** hak s z , doğru s z 966
- h k  (<F.)** topraktan yapılış, toprak gibi; topraktan yaratılış insan; aşağılık, hor (Steingass: 441a) 270, 772, 4479, 6878, 6880; *h k  kal-* aşağılık, hor kalmak 6591
- h k kat (<A.)** hakikat, ger ek, doğru 110, 155, 218, 435, 449, 1887, 2060, 2446, 2711, 3548, 3928, 4194, 5435, 5848, 6592, 6598, 6610, 6718, 6812; *bk. burh n*
- h k k  (A.+F. )** hakiki, ger ek, doğru 630, 4197, 6780, 6786, 6809
- h k m (<A.)** bilgin, bilge, filozof 603, 818, 2225, 2525, 2715, 3523, 6597, 6610, 6622, 6649, 6679, 6718, 6750
- h k m (<A.)** h kim, h kmeden *h kim ol-* hakim olmak, h kmetmek 458, 3531 *H kim-i mu lak* mutlak bilgi sahibi Allah 3690
- H k m (<A.)** hikmete sahip olan Allah 257;
- h k r (<A.)** hakir, itibarsız, değersiz 346, 506, 1961, 2667, 6074; *h k r  t-* değersizleştirmek 4983

ḥākisār (<F.)	toz toprak içinde kalmış, perişan, hakir 1805
ḥākister (<F.)	kül <i>ḥākisār ét-</i> küle döndürmek 570, 4412; <i>ḥākister ol-</i> küle dönmek 4645
ḥakkāk (<A.)	maden, taş vb. üzerine şekiller yapan sanatkar 6504
ḥaḳḳınsuz	haketmeyen 4980
ḥāklik	topraklık, topraktan olma 5618
ḥal' (<A.)	soyma, çıkarma 483
ḥal (<A.)	bir durumu çözme, çözümleme; bağlı olan bir şeyi açma, çözme 3841; <i>ḥal ol-</i> hallolmak 4243, 5954, 6284; <i>ḥal olun-</i> hallounmak 285
ḥāl (<A.)	hal, durum 155, 225, 293, 304, 368, 418, 556, 767, 767, 768, 785, 965, 1020, 1228, 1274, 1421, 1452, 1615, 1637, 1837, 1857, 1861, 1862, 1973, 1993, 2000, 2002, 2061, 2412, 2496, 2581, 2638, 2683, 3014, 3022, 3092, 3201, 3295, 3555, 3693, 3731, 3830, 3905, 3914, 3997, 4010, 4097, 4361, 4385, 4398, 4424, 4455, 4488, 4580, 4764, 4776, 4796, 4844, 4986, 5193, 5301, 5310, 5319, 5333, 5339, 5522, 5693, 5693, 5735, 5830, 5836, 6054, 6101, 6163, 6209, 6224, 6262, 6552, 6552, 6611, 6650, 6652, 6712, 6714, 6749, 6777, 6862, 6878; <i>ḥāl ḳal-</i> hal kalmak, gücü kalmak 563, 5385, 5521, 5412; <i>ḥāl ḳul-</i> (meseleyi) çözmek 6589; <i>ḥāl u ḳāl</i> hal ve sözler; hal ve hareketler 6703; <i>bk. vaşf</i>
ḥāl (<F.)	ben; yüzdeki yuvarlak, siyah nokta 1977, 4833, 5193, 5333; <i>ḥāl-ı gerdān</i> yuvarlak ben 306
hal atā (A.)	“onun gibisi gelmedi” 538
ḥalāş (<A.)	kurtuluş 6883; <i>ḥalāş ét-</i> kurtarmak 396; <i>ḥalāş eyle-</i> kurtarmak 15, 358; <i>ḥalāş bul-</i> kurtuluşu bulmak 130, 334; <i>ḥalāş ol-</i> kurtuluşu olmak 1442, 2682
ḥālāt (<A.) (tk.ḥāl)	haller, durumlar 3986, 5375
ḥalāyık (<A.)	kul 332, 519, 724, 5523
ḥalel (<A.)	eksiklik, bozukluk, fesat 18; <i>ḥalel bulma-</i> zarar gelmemek 5667
ḥālet (F.A.ḥāla)	hal, nitelik 150, 1753, 2208, 2581, 2662, 3883, 4473, 4473, 4659, 4783, 5363, 6481
ḥalḥāl (<A.)	halhal 863, 6407; <i>bk. āvāz</i>

Hālīk (<A.)	yaradan, Allah 1156, 4977; hālīk-ı a'zam yüce yaratan 519
hālīş (<A.)	saf, katışıksız hālīş ét- saflaştırmak, katkısız hale getirmek 200
hālī (<F.)	boş 482, 1358, 1377, 1977, 2245, 2475, 2989, 3180, 3939, 3974, 5417, 6737, 6837; hālī ol- (bir şeyden) yoksun olmak, o şeysiz olmak 1977, 6611, 6262, 6429, 6845; hālī olun- (bir şeysiz) bırakılmak 4420
hālī (F.) (<A.hāl)	şu an, şimdi 6737
halife (<A.)	halife 414, 750, 6803
Halīl (<A.)	“dost” manasına gelen, İbrahim peygamber için kullanılan ad 407
Halīl'ullāh (<A.)	“Allah’ın dostu” İbrahim peygamber 99
hālīş-derūn (<F.) (A.+F.)	saf yürek 5395
hālīyā (<A.)	şimdi, şimdiki halde 1841
halk (<A.)	halk, yaratılanlar, insanlar 67, 328, 5656, 435, 718, 765, 2323, 2772, 3606, 3991, 4090, 4467, 4559, 4978, 5442, 5302, 5882, 6636, 6743; yaratma, yaratılış 41, 155, 3545, 3766, 6792; halk ét- yaratmak 176, 439; halk-ı nū-sipūs övgüye değer olmayan yaratılış 5667
halk (<A.)	boğaz; <i>bk. cān.</i>
halka (<A.)	halka; küpe 640, 850, 1764, 1765, 2602, 3654, 5450, 5648, 5649, 6355; halka-yi mīm mim harfindeki yuvarlak 1020; halka halka halkalar halinde 5564
Hallāk (<A.)	yaradan, Allah 444, 6798, 6615, 6725, 6810; Hallāk-ı ekber yüce yaratan 6511
halṭ (<A.)	bir şeyi başka bir şeyle karıştırma halṭ-ı ālet kıl- nesnelere birbirine karıştırmak 253
halvet (F<A.halwa)	yalnız kalma ya da biriyle baş başa kalma 1078, 1486, 1728, 4377, 6516, 4082, 5217, 6157, 2455, 3679, 4289; hiçkimsenin olmadığı تنها yer 2455; halvet ét- yalnız başına kalmayı sağlamak 2011; halvet ol- yalnız başına ya da biriyle baş başa kalmak 1356, 5911, 6092
halvet-neşīn (<F.) (A.halwa+F.)	yalnız başına oturma 5607

ḥalvet-sarāy (<F.) (A.ḥalwa+F.)	yalnızlık sarayı <i>ḥalvet-sarāy-ı ḥāş</i> kişiye özgü yalnız kalınan saray 528
ḥam (<F.)	eğri, bükülmüş, kemer gibi, yay biçiminde <i>ḥam dut-</i> yay biçiminde eğilmek 692; <i>ḥam ét-</i> yay gibi eğmek 4916; <i>ḥam kıl-</i> yay gibi eğmek 6901
ḥām (<F.)	ham, olgunlaşmamış 599, 898, 2964, 3384, 3834, 4466, 4505, 5129, 5709; <i>ḥām ol-</i> ham olmak, olgun olmamak 2363
ḥamāka Allāh (A.)	“Allah seni korudu” 4119
ḥamākat (F.<A.ḥamaḳa)	ahmaklık 927; <i>ḥamākat ol-</i> ahmak olmak 1881
ḥamāyil (<A.)	bağlanan şey, kayış 3272, 6028, 6487; <i>ḥamāyil eyle-</i> bağlamak, kayış etmek 6298; <i>ḥamāyil kıl-</i> bağlamak, kayış etmek 637
ḥamd (<A.)	hamd 103, 5382; <i>ḥamd ét-</i> hamd etmek 5370, 6336; <i>ḥamd-ı firāvān eyle-</i> bolca hamd etmek 6513
ḥāme (<F.)	kalem 26, 2111, 2163, 3463, 4229, 4955, 6888; <i>ḥāme düz-</i> yazmak, kaleme almak 4906
Ḥamel (<A.)	Koç burcu 2478, 3589, 3777, 6417, 6682
ḥāmid (<A.)	şükretme, hamd etme <i>ḥāmid ol-</i> şükretmek, hamdetmek 445
Ḥamīd (<A.)	“övgüye layık olan” Allah 434
ḥamīr (<A.)	hamur, maya 4521
ḥamiyyet (F.<A.ḥamīya)	milli şeref, haysiyet, fazilet 2522; <i>ḥamiyyet eyle-</i> şerefini koruma gayreti göstermek 3511; <i>ḥamiyyet kıl</i> milli şerefi koruma gayreti göstermek 2229
ḥamle (<A.)	hamle 1061, 2490, 5187
ḥāmlıḳ	hamlık, yeterince olgunlaşmama, toyluk 5161, 5436, 5941
ḥammāl (<A.)	hamal 4922
ḥammām (<A.)	hamam 3233, 3383
ḥamr (A.)	şarap 354, 1296, 1979, 2007, 2578, 2854, 3110, 3833, 3916, 6112, 6168
ḥāmūn (<F.)	geniş ova, sahra 4411
ḥāmūş (<F.ḥāmoş)	susmuş, sessiz 3942, 4038, 5871, 5908, 6232; <i>ḥāmūş ét-</i> susturmak 5822; <i>ḥāmūş kal-</i> suskun kalmak 1690

han	han, kağan 619, 924, 11060, 903, 2334, 2372, 2385, 2394, 2396, 2582, 2985, 3038, 3046, 3350, 5230, 5660; han-ı bed-rāy kötü niyetli han 2294
hān (<F.)	<i>bk. h̄ān</i>
hān (<F.)	konak, han 1515
hançer (<A.)	hançer 214, 643, 5698, 5720
hand (<F.)	gülme, gülüş 3398, 4439
handān (<F.)	gülen, şen, neşeli 659, 873, 1248; handān ét- güldürmek, neşelendirmek 774; handān ol- gülmek, neşelenmek 4659
hande (<F.)	gülme, gülüş 5239
hāne (<F.)	hane, yuva, ev 269
hānedān (<F.)	hanedan 2985
hānumān (<F.hānmān)	ev bark, yuva, aile 1515, 2985, 1523, 1999, 5058, 5429, 5757
hār (<F.)	diken 1178, 3043, 3435, 3506, 3896, 3916, 5498, 5628; hār u has çalı çırpı 1832, 4628, 5625, 5710, 6773; hār u hāşāk diken ve çöp, çerçöp 2690, 4963; hār-ı has özel diken 5498
har (<F.)	eşek 3893; har-ı dünyā dünya eşiği 777; har-ı 'İsā İsa'nın eşiği 480; har-tab '-ı dünyā dünyaya bağlı, dünyaya önem veren eşek 2197
harāb (<A.)	harap 1315, 5953; harāb ét- harap etmek 4127, 5857; harāb étdür- harap ettirmek 900; harāb ol- harap olmak 996, 5923; hārābı ér- harap olmak, sonu gelmek 6562
harābāt (<F.)	kerhâne 4196
harāc (<A.)	haraç, vergi 1428, 2425, 2479, 2617, 3959, 4024, 4292, 5109, 5565, 6032, 6399; harācı vēr- haraç vermek 5778
harām (<A.)	haram 2737; harām ol- haram olmak 3345, 3451, 3833
harāmī (<A.)	harami, hırsız 2285, 4601, 5104, 6539
harāret (F.<A.harāra)	sıcaklık, hararet 6746
harb (<A.)	savaş, harp 983, 3681, 2260, 2331, 4682, 2278, 2319; harb ét- savaşmak 4556, 5719
harbegāhı (A.+F.gāh+T.ı)	süngü yeri, süngü alanı 3681

ḥarc (<A.)	masraf, para 6032; ḥarc ét- sarfetmek, harcamak 829, 1921, 6399, 6656; karıştırmak 2726; ḥarc eyle- harcamak 1901; ḥarc kıl- harcamak 5172; <i>bk. vekīl</i>
ḥāre (<F.)	sert (taş için) 4539, 4841, 5180; <i>bk. seng</i>
ḥarem (<A.)	yakın olan, samimi dost 681, 4354; ḥarem-i ruḥ ruha yakın olan 504
ḥarf (<A.)	harf; söz, laf; zanaat 365, 518, 665, 693, 735, 1044, 1108, 1353, 2036, 2163, 4484, 4612, 4613, 5028, 5218, 5607, 5795, 6236, 6253, 6280, 6470; ḥarf ét- konuşmak 5639; ḥarf urucı konuşan 5511; ḥarf-be-ḥarf harf harf 3239
ḥargāh (<F.)	büyük çadır, otağ 801,1952, 1978, 2594, 2886, 3084, 3679, 3707, 4023, 5628, 5908, 5999, 6795; ḥargāh-ı eflāk felekler otağı 3679; <i>bk. ṭarf</i>
ḥargūş (<F.ḥargoş)	tavşan 4060; <i>bk. ḥāb</i>
ḥarīdār (<F.)	alıcı, müşteri 4449; ḥarīdār ol- alıcı, müşteri olmak 5139, 5353
ḥarīf (<A.)	içki ve eğlence arkadaşı, dost; sanat arkadaşı, meslektaş 1108, 1377, 1980, 5689, 5760, 6402; ḥarīf-i cerb hoş sevgili 5682
ḥarīk (<A.)	yangın 1108
ḥarīm (<A.)	yabancılara yasak olan yer 101
ḥarīr (<A.)	ipek 1168, 1207, 3572, 4076, 5114; ḥarīr-endām ipek endamlı 3572
ḥarīş (<A.)	hırslı, aşırı istekli 5519
ḥarivār (<F.ḥārvār)	eşek gibi 882
ḥar-mühre (<F.)	deniz kabuğu 598
ḥārsuz (F.+T.)	dikensiz 5938
Hārūn (<A.)	Musa peygamberin kardeşi 315, 413
Hārūt (<A.)	Kur'an-ı Kerim'de (2. Bakara suresi 102) adı geçen melek; sihirci, büyücü anlamında kullanılır 1916
ḥar-zehre (<F.)	eşek öldüren, yabancı defne ağacı <i>bk. pūr ḥar-zehre</i>
ḥāş (<A.)	has, birine ve bir şeye özgü, özel, seçkin 157, 576, 882, 898, 2281, 3150, 4304, 4401, 4904, 5460, 5486, 5999, 6336, 6378, 6391, 6521; ḥāş ét- birine özgü yapmak, özel yapmak 396, 460;

	<i>ḥāṣ ol-</i> has olmak 6421; <i>ḥāṣ u 'ām</i> seçkin ve sıradan halk, herkes 802, 2116, 2403, 4040, 6396; <i>ḥāṣa 'āma</i> herkese 178, 3711, 5598, 6033; <i>bk. gevher, ḥār</i>
ḥas (<F.)	dal veya ot kırıntısı, çöp 236; <i>ḥas u ḥāṣāk</i> çalı çırpı, çerçöp 775
ḥaṣā (<F.)	çakıl taşları 520
Ḥasan (<A.)	Muhammed'in <i>a.m.</i> torunu 540
ḥaseb (<A.)	asalet 1365
ḥased (<A.)	kıskançlık 1714, 5421, 594, 1712, 1715, 1851, 2392, 1653; <i>ḥased ilt-</i> kıskanmak 2536; <i>ḥased kııl-</i> kıskanmak 4026
ḥāsekī (A.ḥāssa+F.gī)	gözde cariyeye 980, 2597, 6521
ḥasen (<A.)	güzel 1714
ḥāṣıl (<A.)	hasıl olan, meydana gelen, ortaya çıkan 122, 192, 625, 1455, 1484, 2722, 2832, 2998, 3005, 3008, 3355, 3873, 4485, 4899, 4929, 5833, 6750; <i>ḥāṣıl eyle-</i> elde etmek, edinmek 3882; <i>ḥāṣıl kııl-</i> gerçekleştirmek, oldurmak 149, 249, 1356, 1450, 2517, 4523; <i>ḥāṣıl ol-</i> meydana gelmek, ortaya çıkmak 133, 3886, 4260, 4457, 4890, 5952
ḥaṣīn (<A.)	sağlam, kuvvetli 2684
ḥasīs (<A.)	cimri; kıymetsiz, âdi 5929, 6404, 6820; <i>ḥasīs ol-</i> cimri olmak 6708; <i>bk. ḥūk</i>
ḥāṣiyyet (F.<A.ḥāṣiyya)	bir şeye has nitelik, onda bulunan tesir, meziyet 172, 232, 839, 1490, 4778, 6763, 6767, 6770, 6822
ḥaṣm (<A.)	düşman 682, 2338, 3718, 4615, 4616
ḥaṣr (<A.)	sınırlı ve dar bir şeyin içine alma 6738
ḥasret (F<A.ḥasra)	hasret 409, 935, 1565, 1588,1940, 1972, 1998, 3094, 3098, 3305, 3472, 3487, 3798, 4049, 4106, 4831, 4836, 5308, 6063
ḥasretā (<F.)	ey hasret! 3503
ḥasret-nāme (A.+F.)	hasret mektubu 4094
Ḥassān (<A.)	Hassan bin Sâbit (ö.680?), Muhammed'in <i>a.m</i> şairi olarak tanınan sahabe 843

h̡asta (<F.)	yorgun; hasta 1387, 1411, 3030, 3267, 4246, 4375, 4577, 4739, 4876; <i>h̡asta ol-</i> yorgun düşmek 5506; <i>h̡asta-dil</i> gönlü yorgun, üzgün 550, 6585
h̡astalan- (F.+T.lan-)	hastalanmak 1895
h̡asūd (<A.)	çok kıskanç 606, 1390
h̡āṣā (<A.)	hāṣā! 775, 1641
h̡aṣem (<A.)	bir kimsenin yanında bulunan adamları, maiyeti 4000
h̡aṣmet (F.<A.h̡aṣma)	h̡aṣmet, azamet 1418
h̡aṣv (A.)	gereksiz, lüzumsuz söz 18
h̡aṭ (<A.)	<i>bk. h̡aṭṭ</i>
h̡aṭā (<A.)	hata, yanlış 261, 339,343, 357, 365, 700, 1562, 2474, 2533, 2795, 3361, 3759, 4098, 4587, 4704, 5101, 5192, 5421, 5587, 5606, 5651, 5653, 6165, 6236; <i>h̡aṭā eyle-</i> hata yapmak 515, 4785; <i>h̡aṭā kıl-</i> hata yapmak 5066
h̡aṭar (<A.)	tehlike 74, 2009, 3119, 3403
h̡aṭarlu (A.+T.lu)	tehlikeli 575, 760
h̡aṭarnāk (<F.) (A.+F.nāk)	tehlikeli 4863; <i>h̡aṭarnāk ol-</i> tehlikeli olmak 4586
h̡aṭāsuz (A.+T.suz)	hatasız 1298, 2877
H̡atāyī (<F.)	Hata'ya (bugün kuzeybatı Çin'e denk gelen bölge) ait olan, oraya özgü 1984
h̡ātem (<A.)	yüzük (Wehr: 227a) 157, 639, 673, 704, 1431, 6508, 6902
H̡ātem (<A.)	7. yy'ın başında yaşamış, Eski Arap kabilelerinden cömertliğiyle ünlenmiş bir şair 6929; <i>H̡ātem-i Tay</i> 2241
h̡āṭır (<A.)	hatır, zihin, hafıza; itibar, bir kimsenin üzerindeki saygılı etki 558, 653, 1105, 1222, 2009, 2384, 2391, 3384, 3403, 3460, 4014, 4016, 4145, 4226, 4372, 4662, 5404, 5651, 6643
h̡āṭır-ābād (<F.) (A.+F.)	sonu olmayan itibar 1413; <i>h̡āṭır ābād kıl-</i> sonu olmayan bir itibar oluşturmak 5018
h̡ātif (<A.)	gaybden seslenir gibi haber veren melek <i>h̡ātif-i cān</i> gönülden gelen ses 549, 6049

ḥatm (<A.)	sonlandırma, tamamlama, bitirme ḥatm ét- sonlandırmak, tamamlamak, bitirmek 786, 6218; ḥatm ol- sona ermek, bitmek 474, 6156, 6949; ḥatm-ı enbiyā peygamberlerin sonuncusu 535
ḥaṭṭ (<A.)	hat, çizgi, yazı 661, 1984, 3285, 3844, 5143, 6061, 6096, 6159; ḥaṭ 250, 4863; ḥaṭṭ-ı Cevzā İkiizler burcu hattı 3777; ḥatt-ı hayāt hayat çizgisi 2348; ḥaṭṭ-ı istiva ekvator 517; ḥaṭṭ-ı küsūf güneş tutulması çizgisi 1709; ḥaṭṭ-ı miskin misk kokulu yazı 5502; ḥaṭṭ-ı sebze yeşil yazısı 1044; ḥaṭṭ-ı vüçūd alın yazısı, kader 665; ḥatt-manzar seyretmeye değer çizgi 2977
ḥātūn (<F.)	seçkin kadın 6687
ḥavādiş (A.) (tk.ḥadīse)	olaylar, hadiseler 122; ilgiyle karşılanan haber 2963
ḥavāle (<A.)	havale, yönlendirme, başkasına devretme ḥavāle ét- havale etmek 2182, 5616; ḥavāle kıl- havale etmek 372, 1097, 3857; ḥavāle ol- havale olmak 1579, 3235, 4395, 6788
ḥavālet (F.<A.ḥavāla)	havale, başkasına devretme 254
ḥavālī (<A.)	çevre, civar, yöre 1928, 2370, 3791
ḥavārī (<A.)	havari 4966
ḥavf (<A.)	korku 104, 347, 1774, 2282, 4802, 5399, 6894
ḥāvī (<A.)	içine alan, kapsayan 6659
ḥavl (<A.)	kudret, güç 192, 6111
ḥavz (F.<A.ḥawḍ)	havuz 871, 1663, 1666, 1803, 2059, 2881, 2888, 2931, 2932, 4275, 4277, 4278, 4283, 4284, 4285, 4597; ḥavz-ı kevser cennetteki Kevser ırmağı 1670, 2120, 4276
ḥavz (<A.)	derin düşünce; ḥavz ét- derin derin, enine boyuna düşünmek 1848
ḥay (<A.)	<i>bk. ḥayy</i>
ḥay(y) (<A.)	canlı, diri 6640, 6704
Ḥay(y) (<A.)	“bütün varlıkların hayat kaynağı olan, her zaman var olan” Allah 40, 2733
ḥayā (<A.)	utanma, sıkılma 536, 2732, 2866, 3021, 6471, 627, 3332, 5257, 2114, 5278; ḥayā kıl- utanmak, çekinmek 3421; <i>bk. dem</i>
ḥayāl (<A.)	hayal 600, 683, 1228, 1228, 1275, 1302, 1421, 1590, 1607, 1639, 1823, 1938, 1990, 1990, 1992, 1993, 1993, 2498, 2902,

3489, 3492, 3811, 3811, 3838, 4019, 4019, 4082, 4149, 4311, 4311, 4339, 4355, 4420, 4430, 5095, 5735, 6095, 6105, 6196, 6220; *ḥayāl-i dīv* şeytan hayali, şeytanın karaltısı 1275

ḥayālāt (<A.) (tk.ḥayāl) kuruntular 2205, 5375

ḥayālī (<A.) hayalî 1135, 2130, 6121

ḥayāsuz (A.+T.suz) utanması olmayan, utanmaz 5668, 5912

ḥayāt (F.<A.ḥayā) hayat 40, 2609, 4247, 4704, 294, 300, 3500, 5300, 6889; *ḥayāt-ı cāvidān* sonsuz, kalıcı hayat 4334, 4700; *ḥayāt-ı cāvidānī* sonsuz, kalıcı hayat 6250; *ḥayāt-ı bāḳī* kalıcı hayat 4744; *ḥayāt-ı serseri* başboş hayat 4877; *ḥayāt sür-* hayat sürmek, yaşamak 6885; *bk. āb*

Ḥaydar (<A.) “aslan” manasına gelen dördüncü halife Ali için kullanılan ad 537

ḥayf (<A.) hayıflanma, üzülmeye *ḥayf ét-* hayıflanmak, üzülmek 735

ḥayf (<A.) zulüm, haksızlık *ḥayf-ı ḥūn-ı nā-ḥaḳ* haksız yere yapılan kanlı zulüm 2460

ḥayfā (<A.) yazık! 4884

ḥāyil (<A.) bir şeyin önünü kapayan, ileriye görmeyi engelleyen şey, engel 4211, 5332

ḥayin (<A.) hain 2406, 2448, 2519

ḥayl (<A.) (I) at sürüsü; süvari 437, 459, 667, 948, 5676; *ḥayl-ı müsevvimīn* nişanlı, işaretli süvariler 512

ḥayl (<A.) (II) düşünce, hayal 274

ḥaylī (<F.) hayli, epey, çok 1202, 2136, 4418, 5252, 6804

ḥayme (<A.) çadır 273, 1952, 1969, 2960, 3084, 3752, 4561, 6262

ḥayr (<A.) hayır; iyi ve makbul olan iş 554, 670, 950, 1450, 2581, 3646, 3774, 3797, 4021, 4811, 6109, 6204, 6204, 6953; *ḥayr bād* hayrolsun! 4021; *ḥayr ét-* hayra çevirmek 1251, 1817; *ḥayr gelme-* hayır gelmemek 4815; *ḥayr ol-* hayırlı olmak 1945, 6014; *ḥayr-ı maḳdem* gelişin hayırlısı 670; *ḥayru'l-beşer* insanların en hayırlısı (Muhammed *a.m*) 233, 417, 495, 726

ḥayrān (<A.) hayran; şaşkın 81, 345, 1207, 1341, 1353, 2551, 2720, 3033, 4183, 4295, 4314, 4365, 4455, 4547, 5157, 6277, 6542, 6721;

ḥayrān ét- hayran etmek 4473, 6602; *ḥayrān ḳal-* hayran kalmak, şaşkına dönmek ,1770, 2556,2612, 3060, 4285, 4374, 4545, 4783, 5210, 5237; *ḥayrān ol-* hayran olmak 1203, 1368, 4659

- ḥayrānlıḳ** (A.+T.lıḳ) hayranlık 391; *ḥayrānlıḳ eyle-* hayranlık beslemek 2863
- ḥayret** (F.<A.ḥayra) hayret, şaşkınlık 87, 935, 1226, 1565, 1602, 2223, 2640, 3371, 3472, 4697, 5529; *ḥayret baş-* hayretler içinde kalmak 3727; *ḥayretde ḳal-* hayrete düşmek, şaşkırmak 80, 5898, 5960
- ḥayvān** (<A.) hayvan, canlı varlık 81, 252, 302, 465, 520, 3095, 3573, 5743, 6122, 6392, 6743, 6753, 6763, 6771, 6773, 6793, 6830, 6833; *bk. āb*
- ḥazān** (<F.) güz, sonbahar 63, 1007, 1479, 3860, 6185, 6251, 6559
- Hazar** (<F.) Hazar Denizi 6216
- ḥazāyin** (A.) (tk.ḥazāine) hazineler 5367, 6151, 6340
- ḥazer** (A.) sakınma, çekinme, korkma 851, 1719, 1747, 1788, 1795, 1876, 2009; *ḥazer ḳıl-* çekinmek, sakınmak, korkmak 321, 2040, 3302, 3932, 3941, 4165, 4366, 5736, 6598; *ḥazerler ét-* sakınmak 1708
- ḥāzır** (<F.<A.ḥādır) hazır 1350, 2250, 2790, 4495, 5727, 6604; *ḥāzır ol-* hazır olmak 983, 1862, 5487, 6022, 6027; *ḥāzır-ı vaḳt* uygun zaman, münasip bir vakit 3279
- ḥāzin** (<A.) hazinedar, hazine muhafızı 1637
- ḥazīn** (<A.) üzüntülü, gamlı 1279, 1285, 4640, 5104, 6036, 6171; *ḥazīn ḳıl-* 5284;
- ḥazāine** (<A.) hazine 312, 337, 1864, 1951, 2526, 2669, 4136, 6312, 6356
- ḥazm** (<A.) metanet, sebat, dirayet 4022
- Hāzır** (<F.<A.Hādır) ölümsüzlük suyuna erişen ulu kimse 1464, 1740, 2846, 2997, 3104, 3193, 4247, 6107, 6299, 6505; *krş. Hızır*
- Hāzır-veş** (F.) Hızır gibi 1740, 2997, 6299
- ḥazret** (<A.ḥadžra) huzur, kat, nezd; muhterem, saygıdeğer 385, 386, 445, 535, 615, 942, 1357, 2054, 2393, 3667, 4022, 4446, 5190, 5533, 6370
- ḥazḳ** (<A.) haz, zevk, keyif 2790, 6844
- hebā** (<A.) heba, ziyan olma, boşa gitme 5079; *hebā ét-* heba etmek 512

hediyeye (<A.)	hediyeye 2141
heft (<F.)	yedi 532, 875, 3978, 4309, 5888; heft iklīm yedi kıta 916, 6337, 6945; heft kişver yedi ūlke 616, 691, 1360, 6914; heft-i şāh iklīm yedi kıtanın şāhı 5888
heftād (<F.)	yetmiş 6945
helāk (<A.)	helak, yok olma, ölme helāk ēt- helak etmek, yok etmek 322, 369, 5722, 6162; helāk eyle- helak etmek, yok etmek 3932; helāk ol- helak olmak, yok olmak, ölmek 103; helāk-ı cān canın helakı, ölüm 1732, 4620; helāk-ı cism bedeninin helakı, ölüm 4333
helāl (<A.)	helal; iyi, hoş; bravo, aferin! helāl ēt- helal etmek 3345, 4601; helāl eyle- helal etmek 2178, 5438; helāl ol- helal olmak 4593
helālī (A.+F.ī)	helal olan 5873
hele (<F.)	bilhassa, özellikle, sonunda, her şeyden önce 1789, 1824, 1854, 2626, 4727
helvā (<A.)	helva, tatlı 898, 2714, 3225, 3379, 3380, 3381, 3383, 3435, 3643, 4162, 4162, 4163, 4164, 4164, 4243, 4388, 4388, 5287, 5287
hem(m) (<A.)	üzüntü 1105
hem-āğūş (<F.hem-āgoş)	karşılıklı kucak açma hem-āğūş ol- kucaklaşmak 6555
hemān (<F.)	o (işaret sıfatı); derhāl, hemen, takriben 446, 1155, 1434, 1501, 1693, 1773, 1829, 1906, 2011, 2134, 2244, 2395, 2476, 2504, 2537, 2554, 2563, 2806, 2905, 2913, 2989, 3115, 3189, 3314, 3413, 3471, 3701, 3828, 3925, 4111, 4232, 4402, 4543, 4696, 4798, 4880, 5043, 5046, 5263, 5408, 5428, 5444, 5487, 6102, 6703, 6705, 6771, 6833, 6854
hemānā (<F.)	güya, sanki 1553
hemān-dem (<F.)	o an, o anda 1122, 2134, 2476, 2913, 2989, 3115, 3471, 3701, 4232, 4696, 4798, 4880, 5046, 5263, 5408, 5444, 5487, 6102, 6854
hem-āvāz (<F.)	sesleri birbirine uygun olan, arkadaş 3088; hem-āvāz ol- aynı sese sahip olmak 4166, 6258
hem-cins (<F.) (F.+A.)	cinsteş, aynı cinsten 4456
hem-çünin (<F.)	bu şekilde, aynı şekilde 1024

hem-dem (<F.)	birlikte vakit geçirilen, canciğer dost 317, 683, 684, 685,974, 1133, 1239, 2955, 2968, 4001, 4323, 4328, 4377, 4635, 5004, 5203, 5242, 5303, 5305, 5760; hem-dem ét- dost etmek 4991, 3242, 6297; hemdem kıł- dost yapmak 6042; hem-dem ol- dost olmak 2574, 3378, 3983,4318, 4435, 5121, 6334, 6775, 6858, 6869
hem-derd (<F.)	aynı derde sahip olan arkadaş, dert ortağı 5021
hem-dest (<F.)	birlikte çalışan, ele ele veren, ortak 3399; hem-dest ol- aynı şeyi yapmak, işe ortak olmak 2305, 3110, 3140, 5734, 5838; <i>bk. der</i>
hemen (<F.)	hemen, derhâl 2428
hemîn (<F.)	bu (işaret sıfatı); hemen, her zaman 435, 2172,2997, 3297, 3501, 3593, 4082, 4297, 4317, 4353, 4635, 4921, 5080, 5585, 5938, 6088
hem-‘inān (<F.)	atbaşı gibi birlikte olan arkadaş 5748
hemîşe (<F.)	her zaman 1115, 2688, 2692, 3698, 3704, 3792, 4737, 4815, 4874, 4914, 5052, 5225, 5637, 5950, 6189
hem-nefes (<F.) (F.+A.)	sıkı fıkı arkadaş 1133, 1423, 1636
hem-püşt (<F.)	sırt sırta vermiş arkadaş hem-püşt ol- arkadaş olmak 3325
hem-rāh (<F.)	yol arkadaşı 4328; hem-rāh ét- yol arkadaşı yapmak 4389; hem-rāh ol- yol arkadaşı olmak 3702; <i>bk. ħak</i>
hem-rāz (<F.)	sırdaş 2088; hem-rāz ol- sırdaş olmak 773, 1589
hem-reng (<F.)	renkleri bir olan hem-reng ol- aynı renkte olmak 6296
hem-sāye (<F.)	komşu 5924
hem-ser (<F.)	eş, zevc veya zevce 58, 224, 697, 740, 5994, 1480, 3182; hem-ser ét- eş yapmak 3574; hem-ser ol- eş olmak 2505, 2597, 2801, 3312, 3735, 6781
hemşir (<F.)	aynı sütü içmiş, sütkardeş 4245
hemşire (<F.)	sütkardeş 4208, 5782
hem-tāy (<F.)	benzer, eş, denk 5020; hem-tāy ol- denk olmak 6012
hem-tāyī (<F.)	benzer olma, eş olma, denk olma 5020
hem-terāzū (<F.)	aynı terazide olan hem-terāzū ol- aynı terazide olmak, (<i>mcz.</i>) aynı kefedede olmak 381

hem-tîr (<F.)	beraber ok atılan arkadaş 4228
hem-zür (<F.)	aynı güçte, aynı kuvvette olan 6082
hengām (<F.)	zaman 5622; <i>hengām-ı çemen</i> çimen mevsimi 1686; <i>hengām-ı şām</i> akşam yemeği vakti 3252
hengāme (<F.)	gürültü, patırtı 3993, 4186, 4559; <i>hengāme-yi serd</i> soğuk zaman 991
hengāmegîr (<F.)	çığırkan, gürültücü 4560
henüz (<F.)	henüz, şimdi 924, 925, 1131, 1415, 4123, 4689, 5082, 5709, 5750
her (<F.)	her 10, 12, 13, 16, 35, 42, 47, 108, 137, 143, 155, 156, 159, 169, 172, 175, 176, 211, 221, 223, 224, 225, 232, 238, 276, 336, 344, 366, 368, 370, 372, 387, 394, 395, 452, 458, 467, 471, 496, 497, 506, 517, 534, 541, 558, 566, 568, 590, 606, 608, 611, 648, 660, 670, 721, 744, 760, 772, 782, 783, 826, 828, 841, 844, 849, 909, 946, 947, 949, 988, 997, 1001, 1003, 1035, 1044, 1148, 1150, 1174, 1193, 1214, 1217, 1244, 1282, 1294, 1301, 1355, 1383, 1420, 1423, 1454, 1506, 1540, 1613, 1620, 1621, 1793, 1804, 1817, 1857, 1862, 1866, 1954, 1969, 2021, 2073, 2217, 2163, 2226, 2250, 2266, 2360, 2361, 2380, 2420, 2427, 2493, 2495, 2522, 2566, 2605, 2673, 2746, 2749, 2804, 2805, 2806, 2884, 2891, 2893, 2897, 2918, 2924, 2951, 2952, 2979, 3006, 3056, 3070, 3071, 3076, 3101, 3131, 3149, 3155, 3163, 3199, 3200, 3202, 3213, 3214, 3256, 3325, 3376, 3434, 3436, 3469, 3473, 3474, 3482, 3493, 3558, 3609, 3610, 3644, 3654, 3693, 3696, 3705, 3830, 3835, 3843, 3859, 3877, 3925, 3965, 3980, 4002, 4006, 4020, 4076, 4125, 4137, 4168, 4192, 4201, 4280, 4281, 4317, 4368, 4393, 4397, 4423, 4456, 4503, 4528, 4624, 4629, 4652, 4658, 4664, 4685, 4716, 4718, 4719, 4727, 4760, 4791, 4840, 4870, 4902, 4941, 4957, 4990, 5003, 5014, 5083, 5095, 5151, 5152, 5169, 5175, 5236, 5300, 5316, 5343, 5381, 5415, 5520, 5572, 5657, 5698, 5713, 5735, 5739, 5774, 5804, 5832, 5833, 5940, 5949, 5989, 5996, 6020, 6118, 6130, 6184, 6195, 6203, 6229, 6234, 6235, 6274, 6324, 6384, 6387, 6390, 6393, 6418, 6437, 6473, 6515, 6518, 6525, 6526, 6528, 6532, 6536, 6559, 6583, 6595, 6604, 6622, 6648, 6670, 6671, 6685, 6700, 6705, 6706, 6801, 6803, 6852, 6866, 6868, 6886, 6909, 6941, 6950

her bir	her bir 2371, 2730, 2755, 2756, 2758, 4032, 4292, 4403, 4521, 5218, 5381, 5492, 6521, 6700, 6727, 6754, 6756, 6764, 6782
her çi bād-ā-bād (F.)	her ne olursa olsun 3991
herāyīne (<F.)	mutlaka, elbette 2893, 6020
her-dem (<F.)	her zaman, her vakitte 1035
hergiz (<F.)	asla 71, 139, 305, 3961, 4608, 5663, 6809
herkes (<F.)	herkes 3645
herze-gū (<F.)	yarasız, faydasız top 6215
hest (<F.)	var 3033, 4266, 4740
hevā (<A.)	heves, arzu, tutkunluk, aşk; hava 15, 51, 98, 216, 322, 345, 396, 509, 570, 663, 686, 887, 975, 987, 1005, 1008, 1227, 1406, 1419, 1896, 1898, 1898, 1913, 1919, 1927, 1932, 1937, 1937, 1963, 2128, 2202, 2301, 2316, 2346, 2483, 2846, 2931, 3010, 3078, 3145, 3147, 3262, 3284, 3369, 3370, 3432, 3513, 3544, 3607, 3834, 3853, 3963, 3984, 3990, 3993, 4091, 4120, 4124, 4186, 4320, 4328, 4336, 4336, 4412, 4422, 4438, 4439, 4501, 4546, 4560, 4570, 4619, 4643, 4763, 4763, 4838, 4883, 5035, 5120, 5141, 5141, 5432, 5446, 5476, 5480, 5486, 5669, 5742, 6104, 6255, 6332, 6539, 6568, 6731, 6880, 6935
hevā-ceyş (<F.) (F.+A.)	heves ordusu 3984
hevādār (<F.)	hevesli, aşık, tutkun 2955, 4091; <i>hevādār ol-</i> tutulmak, aşık olmak 5120, 5742
hevāyī (<F.)	keyif ve arzusuna göre hareket eden, akli havada olan 2419, 5678, 6305
heves (<A.)	heves, arzu, istek 15, 345, 2346, 6880
hey	hey! 2336, 3038, 5037
heybet (<A.)	heybet, ululuk, azamet 636, 2602, 2611, 2811, 3624, 3718, 4471, 5458; <i>heybet ét-</i> heybetli davranmak 5813
hey'et (<A.)	dış görünüş, şekil, suret 1171, 4397
hey'et (<A.)	topluluk 4471
heyhāt (<A.)	heyhat, ne yazık! 2205

heyülā (<A.<Yun.hulé)	kendisinden her şeyin var edildiği ilk madde, ilk cevher; manevi olmayan, maddî 14, 6657, 6725, 6727; <i>heyülā-yı 'anāşır</i> unsurların (ateş, hava, su, ateş) ilk cevheri 6725
hezār (<F.) (I)	bin 526, 541, 725, 2704, 2858, 5243, 5896
hezār (<F.) (II)	bülbül 3918, 4121, 5189
hezārān (<F.)	binlerce 526, 992, 1334, 1353, 1413, 1620, 2109, 2354, 2779, 2903, 3244, 3276, 3567, 3822, 4168, 5234, 5261, 5499, 5670, 5853, 5889, 5945, 6268, 6283
hezl (<A.)	latife 228
hıffat (F.<A.hıffa)	hafiflik 276, 6747
hıkd (<A.)	gizli düşmalık, kin 594, 605; <i>hıkd-ı ihvān</i> kardeşlerin beslediği kin 605
hılāl (<A.)	kürdan 3862
hıl'at (F.<A.hıl'a)	padişahların giydiği, işlemeli, kıymetli kaftan 243, 1923, 2263, 4401, 6907; <i>hıl'āt-i cān</i> can kaftanı; canı kaplayan kaftan 483
hıll (<A.)	helal 3842
hımār (<A.)	eşek, merkep 592
hınk (<F.)	kır at <i>hınk-i çarh</i> feleğin kır atı 50, 1756
hır	kavga, çekişme <i>hır ol-</i> kavga etmek, çekişmek 5323
hırāmān (<F.)	salına salına yürüme 1177, 1183, 1329, 4783, 5237, 5889, 6269, 6439; <i>hırāmān ol-</i> salına salına yürümek 2915, 5569
hırāsān (<F.)	korku, endişe, kaygı 3111
hıredmend (<F.)	akıllı, anlayışlı 713, 823, 3899
hırfet (F.<A.hırfa)	iş, uğraş 1108, 2820
hırka (<A.)	hırka 62, 685, 1224, 5236
hırman (<F.)	harman 99, 1188, 1243, 1818, 2195, 2196, 2241, 2360, 3006, 3853, 4507, 5023, 6060, 6133, 6488, 6898; <i>hırman ét-</i> harman yapmak 2887; <i>hırman ol-</i> harman olmak 998; <i>hırman-ı şefā'at</i> şefaatharmanı; şefaatharmanın diğerlerinden ayrılma işi 515
hırş (<A.)	hırs 371, 2188, 2193, 2202, 3432, 3932, 6539

hırz (<A.)	emin yer, içinde mal saklanılan yer <i>hırz-ı cān</i> canın sığındığı yer 622, 704; <i>hırz-ı revān</i> can sığınağı 5639
hışm (<A.)	hışım 925, 927, 2319, 2321, 2403, 2408, 3319, 3449, 3483; <i>hışm êt-</i> hışımda bulunmak 5813
Hıtā	Hıta (bugünkü kuzeybatı Çin) ülkesi 1353, 2220, 2334, 3192, 3211, 5117, 5778
hıtāb (<A.)	hitap 579, 1350, 3267, 3311, 3386, 4043, 5204, 6630; <i>hıtābı êt-</i> hitap etmek 2109, 4574; <i>hıtābı kıl-</i> hitap etmek 4246, 4511
hıtāyī	Hıtay (kuzey Çin) ülkesinden olan 3387, 3843
hıyām (<A.) (tk.hayme)	haymeler, çadırlar 2366
hıyel (<A.) (tk.hīle)	hileler, aldatmacalar 3201
Hızr (F.<A.Hadır)	ölümsüzlük suyuna erişen ulu kimse 1042, 2064, 2547, 2609, 2938, 3095, 6484; <i>krş. Hezr</i>
hicāb (<A.) (I)	örtü, perde; (<i>mec.</i>) utanma duygusu, hayâ 1676, 2035, 3009, 4584, 4839, 4969, 6464, 6839, 6927
hicāb (<A.) (II)	utanma, sıkılma 94, 1371, 3199
hıcr (F.<A.hacr)	ayrılık 1454, 1940, 1991, 1998, 2570, 3042, 3044, 3048, 3227, 3391, 3468, 3840, 4019, 4509, 4726, 5157, 5196, 5355, 5513, 6423, 6423
hicrān (<A.)	ayrılık, ayrılık acısı 4355, 4631, 5038, 5103, 6302
hiç (<F.hēç)	hiç 75, 101, 163, 498, 573, 921, 1503, 1559, 1586, 1667, 1763, 2089, 2273, 2327, 2349, 2463, 2469, 3618, 3627, 3676, 3790, 3814, 3821, 3905, 3926, 3978, 4216, 4279, 4532, 4625, 4678, 5057, 5112, 5219, 5547, 5586, 5594, 5651, 5715, 5765, 5872, 5915, 6181, 6304, 6659, 6737, 6894
hiç birisi	hiç birisi 5990
hiç kes (<F.hēçkes)	hiç kimse 101, 105, 3355
hidāyet (F.<A.hidāya)	doğru yol, hak yolu 472, 492, 937, 1043; <i>hidāyet êr-</i> doğru yolu bulmak 6548; <i>bk. tevfk</i>
hıddet (<F.<A.hıdda)	hıddet 3315
hikāyet (<F.<A.hikāya)	hikāye 1040, 1696, 2208, 2210, 6302, 6853; <i>hikāyet êt-</i> anlatmak 1145, 2484, 785, 2061; <i>hikāyet eyle-</i> anlatmak 5911; <i>hikāyet kıl-</i> anlatmak 4873, 5983

- hikmet (F.<A.hikma)** hikmet 4, 68, 180, 253, 537, 584, 711, 712, 819, 829, 833, 838, 1010, 1981, 3550, 3551, 3601, 4078, 4862, 4954, 5163, 5547, 6544, 6584, 6608, 6613, 6721, 6791, 6797, 6836, 6851, 6863, 6864, 6866; **hikmet dut-** hikmete sahip olmak 842
- hikmet-āmīz (<F.) (A.+F-āmēz)** hikmet taşıyan, hikmetli 5187
- hikmet-āmūz (<F.) (A.+F-āmoz)** hikmet öğreten 68, 712; *bk. ehl*
- hilāf (<A.)** zıt olma, karşı olma 283, 316; **hilāfın dut-** karşı çıkmak 3602; **hilāf-ı rāstī** doğruluğun zıddı 1027
- hilāfet (F.<A.hilāfa)** hilafet, halifelik 755
- hilāfınca** tersine, aksine 6741
- hilāl (<A.)** hilal 926, 1013, 3862, 4090, 5835, 5922, 6560, 6954
- hīle (<A.)** hile 944, 1711, 5691; **hīle kıl-** hile yapmak 1716; **hīle kal-** hilesi bitmek 5523
- hīle-pervāz (<F.) (A.+F.)** hilekar 1318
- hilm (<A.)** yumuşak huyluluk 415, 827, 2212, 2398
- hīmāyet (<F.<A.hīmāya)** himaye, koruma 609, 4474; **hīmāyet ét-** korumak 1041
- himmət (F.<A.himma)** himmet; yardım, Allah'ın yardımı 236, 264,459, 472, 671, 1122, 1362, 1467, 2029, 2256, 3591, 3593, 3945, 4805, 6833; **himmət ét-** yardım etmek 756, 1460; **himmət kıl-** yardım etmek 29
- hind (<F.)** Hint, Hindistan halkından olan 5598
- Hindistān (<F.)** Hindistan 6540; **Hind** aynı anlamda 6032
- Hindū (<F.)** Satürn gezegeni 5316
- hindū (<F.)** Hinduizm dininden olan 5771; yüzdeki ve vücuttaki ben 6078
- hirāsān (<F.)** korkan, korkak **herāsān** 4280; **hirāsān ol-** korkmak 1719, 2222
- hīre (<F.)** şaşkın, hayran 4060; **hīre ol-** şaşırmak 5325
- hīsāb (<A.)** hesap 4213, 5794; **hīsāb ét-** hesap etmek 1725; **hīsāb eyle-** hesap etmek 5301; **hīsāb kıl-** hesap etmek 6146; **hīsāba al-** hesaba almak, hesaplamak 860, 2885; **hīsāba gel-** hesaplanmak 2377
- hişār (<A.)** hisar 1113, 1146, 1332, 4006, 4557,5490, 5644, 5704, 6116; **hişār ét-** hisar yapmak 6347
- hiss (<A.)** his, duygu 132, 1795; **hiss-i nazar** bakma hissi 1795

hişse (<A.)	hisse, pay 971, 972, 2541, 6330, 6377, 6852; hişse vèr- pay vermek 2167
hīş (<F.)	akraba 3943
hīz (<F.hēz)	hız hīz èt- süratle gitmek 4665; hīz eyle- süratle gitmek 750, 1230, 3581
hīzerān-düm (<F.)	Hint kamışı (bambu) gibi uzun kuyruk 1065
hīzerān-ḳadd (<F.) (F.+A.)	Hint kamışı boylu 1175, 3572
hīzmet (F.<A.hīdma)	hizmet 330, 396, 829, 1140, 1183, 2768, 2939, 4003, 4446, 4979, 5526, 5533; hīzmet èt- hizmet etmek 327, 918, 1950, 2070, 2651, 2670, 2961; hīzmet eyle- hizmet etmek 1739, 2766, 2908, 3646, 4096
hīzmetkār (<F.)	hizmetkar, hizmetli 2003, 3421, 4267; <i>bk. ḥaḳḳ</i>
ḥod (<F.)	bizzat, kendi, dahi 173, 286, 311, 354, 594, 655, 823, 824, 1118, 1198, 1424, 1454, 1477, 1484, 1602, 1850, 1906, 2103, 2172, 2239, 2285, 2364, 2587, 2710, 2798, 2815, 2876, 3052, 3163, 3355, 3368, 3375, 3382, 3443, 4194, 4419, 4477, 4588, 4735, 5405, 5535, 5537, 5836, 5903, 5925, 5995, 6401, 6566, 6576, 6864
ḥod-benlik (F.+T.lik)	bencillik 354
ḥodbīn (<F.)	kibirli, mağrur 703, 1198, 2239
ḥodperest (<F.)	kendine tapan, kendini beğenmiş 354, 4735
ḥod-rāy (<F.)	kendi fikriyle iş gören, dik kafalı 4419
ḥod-rāyhīḳ (F.+T.hīḳ)	dik kafalılık 5405
ḥoḳḳa (<A.)	hokka; cam ya da topraktan yapılmış kapalı küçük kap; (<i>mcz.</i>) ağız 706, 1468, 1618, 2849, 3764, 6267, 6444; ḥoḳḳa-yı ḥargāh çadır hokkası 6267
ḥoḳḳabāz (<F.)	hokkabaz, hilekar 1618, 3764
ḥoḳḳabāzī (<F.)	hokkabazlık ḥoḳḳa-bāzī èt- hokkabazlık yapmak 1468
ḥon (<F.)	sofra 53, 91, 1097, 1362, 2180, 3467, 5004, 5537, 5627, 5774, 6021, 6022, 6375, 6376, 6385, 6387, 6419; ḥon-ı ḥikmet hikmet sofrası 534; ḥon-ı mu ‘cizāt mucizeler sofrası 521
ḥon-sālār (<F.)	sofranın başı, lideri 4998

hor (<F.)	hor, hakir, değersiz 5619, 6691; hor baq- hor görmek 224; hor ét- hor etmek, aciz duruma düşürmek 3692, 4592, 5589; hor kal- hor kalmak 1820, 6591; hor kıl- hor etmek, aciz duruma düşürmek 4052
Horāsān (<F.)	İran'ın doğusunda ve kuzeydoğusunda yer alan bölge 2222, 2271, 2430; <i>bk. menşur</i>
hord (<F.)	yiyecek, yiyinti 3770; hord u h'āb yiyecek ve uyku 236
horlık	horluk, bayağılık, değersizlik 5724
horos (<F. huros)	horoz 5321, 5322, 5323, 5365, 5714
horyad (<Yun.)	hoyrat 1193
hoş (<F.)	hoş, güzel, latif 1283, 2139, 3124, 3222, 3327, 3373, 3376, 5690, 5941; hoş bāş hoş ol! 2113, 5141; hoş ét- hoş etmek 1221; hoş eyle- hoş yapmak 1107; hoş geç- hoş geçmek 556, 1291, 6183, 6246; hoş gel- hoş gelmek 2725; hoş gör- hoş görmek 1140, 2142, 4289; hoş hevā kıl- hoş bir havaya çevirmek 504; hoş hoş çok hoş 5123; hoş kalıñuz hoşça kalınız! 1496; hoş kıl- hoş yapmak 577; hoş ol- hoş olmak 4708, 5880
hoş-dem (<F.)	hoş vakit 4753; hoş dem ol- hoş vakit geçirmek 22, 2762
hoş-dil (<F.)	hoş gönüllü 2148
hoş-güvār (<F.)	lezzetli, tatlı 1083, 5259, 5483
hoş-ḥāl (<F.) (F.+A.)	durumu iyi, memnun hoş-ḥāl ol- hali hoş olmak 5955
hoş-ḥülū (<F.) (F.+A.)	hoş karakterli 911
hoşluk (F.+T.lık)	hoşluk 3410; hoşluk 3921
hoşnūd (<F.)	hoşnut, memnun 5149; hoşnūd eyle- hoşnut etmek 2200; hoşnūd ol- hoşnut olmak 4599
hoštenbīn (<F.)	kendisini güzel gören 6165
Hotan	bugün Çin'in Uygur özerk bölgesinde bulunan bir şehir 1035, 2527; <i>bk. milk</i>
Hotan-ḥātūn	Hotan hanım 3171, 3211
hū (<A.)	O (Allah) 340, 2596
hū (<F.)	huy 1414, 2128, 3336, 4508, 6174

ḥub (<F.)	güzel, hoş 1051, 2376, 3215, 4141, 5065, 5530, 5583, 5931, 5936
ḥubluk (F.+T.lık)	güzellik 5768
ḥüb-nefes (<F.) (F.+A.)	güzel nefesli 3078
ḥubus (<A.) (tk. ḥabīs)	kötü kimseler 322
ḥuceste (<F.)	uğurlu, hayırlı, meymenetli 2257, 2575, 3003, 3699, 4452, 4733, 5049, 5964, 6338; ḥuceste tāli (F.) uğurlu talih 799; bk. <i>yār</i>
Ḥudā (<F.)	Allah 177, 261, 591, 1152, 1282, 2142, 2867, 2876, 3206, 3227, 3612, 3689, 3702, 3790, 4359, 4419, 4419, 5405, 5913, 6598, 6839; Ḥudā 1594
ḥudāvendān (<F.)	hükümdarlar, sahipler 4908
Ḥudāyā (<F.)	Ey Allah'ım! 3, 325, 354, 394, 624, 3948, 6204, 6531; Ḥudāyā 27
ḥudāyī (<F.)	Allah'a mensup, ilahi 937, 4433, 6537, 6713
ḥufte (<F.)	uykuda, uyumuş, yatmış 2151, 6154, 6841; ḥufte ur- yatırmak, eğmek 6326; bk. <i>baht</i>
hulk (<A.)	helak, yok olma, ölme 3614
hulq (<A.)	doğuştan olan huy, yaratılış, tabiat 504, 519, 534, 540, 659, 998, 5583, 6233
ḥulūl (<A.)	içine girme, nüfuz etme 161, 163; ḥulūl-ı şübhe şüphenin nüfuz etmesi 159
ḥum (<F.)	küp 2964, 3916, 6232, 6287
ḥumār (<A.)	içkiden sonra gelen baş ağrısı ve sersemlik 1409, 3398, 3409, 3989, 5259, 5483, 6488; ḥummār 3916
ḥūn (<F.)	kan 21, 688, 1016, 1036, 1300, 2180, 2460, 2911, 3266, 3833, 4855, 4858, 5394, 6071
ḥūn-āb (<F.)	kanlı su, kanlı gözyaşı 4566; ḥūnāb eyle- kanlı gözyaşları döktürmek 2117; ḥūn-āb kıl- kanlı gözyaşları döktürmek 4339
ḥunāk (<A.)	boğmaca hastalığı 5480
ḥūn-ālūde (<F.)	kan bulaşmış, kanlı 5282
ḥūn-behāsı (F.+T.sı)	kan pahası, diyet 6158

ḥūn-feṣān (<F.)	kan saçan 4600
ḥūnḥor (<F.)	kana susamış, gaddar 2461, 5788; ḥūn-ḥ'ār 5327
ḥūnī (<F.)	kan dökmeye alışık, zalim 6683
ḥūn-rīz (<F.ḥunrēz)	kan dökücü, zalim 1219, 3825, 1483, 1888, 1922, 4499
ḥūr (<F)	huri, cennet kızı 2106, 5576, 5729
ḥūr (<F.)	güneş 6805
ḥurd (<F.)	küçük, ufak 3166, 3770; ḥurd ét- ufalamak, parçalamak 2320
ḥūrī (<A.)	huri, cennet kızı 2875, 3208, 4966, 5560, 2941, 1742, 1853; ḥūrī 1059, 6473; ḥūr-ı 'ın gözünün siyahı çok siyah, beyazı çok beyaz huriler 1161; ḥūr-ı miskīn zavallı huri 1483
ḥurkat (F.<A.ḥurka)	yanık, yanıklık, yanma 6747
ḥurmā (<F.)	hurma 3435, 4243, 6119
ḥurrem (<F.)	şen, sevinçli, gönül açıcı 659, 870, 974, 1285, 1502, 1902, 1963, 2144, 2148, 2184, 2879, 3551, 4959, 5524, 5552, 6004, 6438, 6568; ḥurrem ét- sevindirmek 295, 5430; ḥurrem ol- sevinmek 22, 1924, 4109, 4220
ḥursend (<F.)	tok gözlü, kanaatkar 5623
ḥurşīd (<F.ḥurşēd)	güneş 1941, 2573, 2679, 2753, 3625, 3779, 3803, 4582, 4680, 4715, 4993, 5224, 5808, 5922; ḥurşīd-i cihānbīn cihanı gören güneş 1497; ḥurşīd-i enver çok parlak güneş 1567; <i>bk. ṭāvūs</i>
ḥurşīdibaht (<F.ḥurşēd-baht)	baht güneşi gibi olan 6327
ḥurşīdimanzar (<F.) (F.ḥurşēd+A.)	seyredilmeye değer güneş 3074
ḥurşīdisīmā (<F.) (F. ḥurşēd+A.)	güneş yüzlü 1757
ḥurşīdītal'at (<F.) (F. ḥurşēd+A.ṭal'a)	güneş yüzlü 2589, 3566
ḥurşīd-rif'at (<F.) (F. ḥurşēd+A.rif'a)	güneş gibi yüksek, yüce 699
ḥurūc (<A.)	çıkma, çıkış ḥurūc ét- çıkmak 2220
ḥurūf (<A.) (tk.ḥarf)	harfler, sözler 1709, 6367
ḥurūş (<F.ḥuroş)	coşma, gürlleme, çağlama 1988, 2023, 3066, 6432, 3132, 6316, 2296; ḥurūş ét- coşmak 4895, 6130, 6293, 6413; ḥurūş eyle- coşmak 6804; ḥurūş kı- coşturmak 577, 3880; ḥurūşa başla-

	çoşmaya başlamak 2923; <i>hurūşa bırak-</i> coşkunluğa bırakmak 3197; <i>hurūşa gel-</i> coşkunluğa kapılmak 4132
hurūşān (<F.)	çoşan, çağlayan 2303, 3730
husrān (<F.)	hüsrān, zarar, ziyan 1726, 6850
Hüsrev (<F.)	Sasani padişahı II. Hüsrev (hük. 596-628) 816, 824, 938, 1074, 1366, 1396, 1430, 1435, 1696, 1716, 1717, 1757, 1836, 1850, 2453, 2503, 2589, 3074, 3128, 3240, 3550, 3562, 3564, 3627, 3686, 3724, 3757, 3850, 3897, 4594, 5166, 5426, 5562, 6257, 6385, 6425, 6526, 6534; <i>Hüsrev-i Pervīz</i> Hüsrev-i Perviz; Şah Hüsrev 803, 1888, 2626, 3586, 6325; <i>Hüsrev-i şāh</i> Hüsrev şah 866, 1862, 3775
husrev	padişah 5426, 6899
husrevā (<F.)	ey padişahım 2426; ey Hüsrev 4043
husrevāne (<F.)	padişahlara yaraşır şekilde, şahane 29, 871, 1553, 1663, 2749, 2881, 3700, 5046
husrevānī (<F.)	hükümdara layık 4028
husrev-āyīn (<F.)	padişahlara yaraşır şekilde 2133, 2577
husrevī (<F.)	padişaha yaraşır 5500
husrevlhk (F.+T.lhk)	padişahlık 804
huşşād (<A.) (tk.hāşid)	kıskanç kimseler 1716
huşūmet (F.<A.huşūma)	düşmanlık <i>huşūmet et-</i> düşmanlık etmek 382
huşūşā (<A.)	bilhassa, özellikle 834, 2505, 3013, 3135; <i>huşūşā kim</i> 5216
hūş (<F.hoş)	akıl, şuur 1269, 2923, 5823, 5908; <i>hūşa gel-</i> akılı başına gelmek 2916, 4702
Hūşe (<F.)	Başak burcu 6688; <i>Hūşe-yi pervīn</i> Ülker takım yıldızında bulunan Başak burcu 6924
hūşe (<F.)	başak, başak demeti, salkım 296
hūşeçīn (<F.)	başak toplayıcısı 99, 515, 647, 2241
huşk (<F.)	kuru 263; <i>huşk eyle-</i> kurutmak 5695; <i>huşk ol-</i> kurumak 668, 4302
huşkī (<F.)	kuru 6569
huşk-leb (<F.)	kurumuş dudak 4600

Ḥūt (<A.)	Balık burcu 6681
ḥuṭbe (<A.)	hutbe 202; <i>ḥuṭbe-yi devrān</i> devrin hutbesi 569
ḥuṭūr (<A.)	hatıra gelme, fikre doğma <i>ḥuṭūr ét</i> -hatıra gelmek 5651
ḥūy (<F.)	huy, tabiat, karakter 2409, 2448, 5107, 5127, 5625, 5632, 5924
Ḥuzāvend (<F.)	“her şeyin sahibi” Allah 4419, 6598
ḥuzāvend (<F.)	efendî, sahip, hükümdar 713, 894, 4448, 4908
Ḥuzāvendā (<F.)	ey Allah’ım! 5384
ḥuzūr (<F.<A. ḥuḍūr)	huzur, iç rahatlığı 247; <i>ḥuzūr bul-</i> huzur bulmak 586
ḥuzūr (<F.<A.ḥuḍūr)	kat, yan, nezd 1961, 4214, 5751
hücre (<A.)	küçük ve dar yer 3917
hüdhüd (<A.)	çavuş kuşu, ibibik 57, 1116, 2898
ḥükm (<A.)	hüküm, hakimiyet, emir, buyruk 326, 468, 561, 655, 669, 710, 762, 1066, 2220, 2265, 2427, 2440, 2449, 2506, 2834, 4051, 4270, 4303, 4524,4614, 4908, 6399, 6744, 6795, 6797; <i>ḥükm ét-</i> hükmetmek 5598; <i>ḥükm eyle-</i> hükmetmek 6430; <i>ḥükm kıl-</i> hükmetmek 6733; <i>ḥükm-i ‘adl</i> adalet hükmü 630; <i>ḥükm-i mäh</i> ayın hükmü 1852
ḥükmi-fermāy (F.) (A.+F.)	buyuran 2506
hüm	korkutarak zorbalıkla bir şey elde etmeyi anlatır (DS: 2449b) 2187
hümā (F.)	Hüma; Kaf Dağı’nda yaşayan efsanevi kuş 2132, 2959, 2980, 3204, 4128, 4456, 4668, 5267, 5501, 5600, 6456; <i>hümā-yı ferruḥ</i> uğurlu hüma kuşu 1272; <i>bk. berīd</i>
hümām (<A.)	gayretli, çok çaba gösteren 428
hümāyün (<F.)	kutlu, mübarek, saadetli, padişahlara layık 5543
Hümāyün (<F.)	Husrev’in çalgıcısının ismi 3171, 3203
hümāyün-çehre (<F.)	mübarek yüzlü 799
hümāyün-mertebet (<F.) (F.+A.martaba)	mübarek mertebede, padişahlara layık mertebeli 3566
hümāyün-ṭal‘at (<F.) (F.+A.ṭal‘a)	mübarek yüzlü 616, 699

hüner (<F.)	hüner 567, 610,826, 2213, 3653, 3797, 4141, 4142, 4221, 4521, 6952; <i>bk. ehl</i>
hüner-düşmen (<F.)	hünerli düşman 2213
hünermend (<F.)	hünerli 4142, 4221
hünerver (<F.)	hünerli 4256, 4514
hürmet (<F.<A.hurma)	hürmet, saygı 2188, 2388, 3505, 5656, 4790, 2404, 2721, 400, 473; hürmet ét- hürmet etmek 2070; hürmet eyle- hürmet etmek 1739
hürmetlü (F.+T.lü)	hürmetli 622, 3519, 4304
hürmetsüzlük (F.+T.süz+lik)	hürmetsizlik, saygıda kusur etme hürmetsüzlük ét- hürmetsizlik etmek, saygıda kusur etmek 2396
Hürmüz (<F.)	Sasani şahı Hürmüz (<i>hük.</i> 579-590) (787, 788, 2222, 2238, 2378, 2395, 2409, 2418, 2429, 2431, 2453, 2455, 2470, 2473; Hürmüz-i hām kamil olmayan Hürmüz 2402; Hürmiz-i şāh Şah Hürmüz 801; Hürmüz-i şāh 2383
Ḥüseyn (<A.)	Muhammed'in <i>a.m</i> torunu (626-680) 540
hüsn (<A.)	güzellik 123, 294, 659, 808, 1014, 1039, 1044, 1161, 1162,1338, 1363, 1402, 1415, 2036, 2082, 2106, 2566, 2609, 2752, 2767, 2907, 2969, 3006, 3009, 3056, 3490, 3558, 4590, 4765, 5537, 5565, 5578, 5769, 5794, 5799, 5808, 6059, 6153
hüşyār (<F.hoşyār)	sarhoş olmayan, ayık hüşyār ét- ayılmak 355; hüşyār ol- ayılmak 3139
hüşyārlan- (F.+T.lan-)	ayılmak 3334
hüveydā (<F.)	belli, apaçık, âşikar 3231; hüveydā ol- apaçık olmak, ortaya çıkmak 1308
hüviyyet (F.<A.hüwīya)	Allah'ın hiçbir şekilde nitelenemeyen mutlak hakikati 167
hüzün (<A.)	hüzün 1016, 3568
ıl	yıl 3577; (krş. Azerice)
ılan	yılan 2356, 4831; (krş. Azerice)
ılsuz	yılsız 2104; (krş. Azerice)
ılduz	yıldız 52, 835, 1052, 1196, 1498, 1582, 1643, 2254, 2771, 2822, 2837, 2837, 2874, 2906, 2927, 2935, 2940, 3149, 3150, 3191,

	3698, 4629, 4936, 4942, 5012, 5315, 5318, 5325, 5571, 5613, 5797, 6106, 6648, 6696; (krş. Azerice)
ırmızganmaçlık	uyuklama 1645
ır- (<ET.adır-)	ayırarak, uzaklaşmak 2156, 2623, 2624, 2694, 4499, 6238, 6282, 6882; ıra gör- uzaklaştırmaya bakmak, uzaklaştırmak 2351
İrāk (A.)	Irak ülkesi 3837
ırak	uzak 70, 81, 282, 1800, 1920, 1926, 2206, 2323, 2400, 3327, 4031, 4181, 4209, 4408, 4409, 4576, 4587, 4963; ırağ ét- uzaklaştırmak 5, 600, 1838, 3998, 5863; ırağ eyle- uzaklaştırmak 5017; ırağ ol- uzaklaşmak 3401, 3800, 4432, 4500, 4918, 5050, 5638; ırağ 1096, 1321,1564, 1943, 2921, 3304, 3952, 4298, 4344, 4368, 4493, 5126, 5346, 5972, 6160, 6374; ırağ düş- uzak düşmek 2157
ırıl-	uzaklaşmış olmak 2327, 3403
ırmaç (<*İr-)	ırmak 1311, 1919, 2459, 4287, 4684, 6819
ıs	<i>bk. ıssı</i>
ıdır-	ısırmak 1770, 2492, 5780
ıdırmaç	ısırılmış, dişlenmiş şey (DS: 2492b); ıdırmaç kıl- ısırmak 1643
ıdırarla-	emanet etmek 1447, 1843
ıra (<aşra)	öte taraf (TS: 1979)1236
ıssı	sıcak 1611, 4366, 6730; ıs 2162
ıssın-	ısınmak 2145
ışı-	ışımak 5328
ışık	ışık 2221, 2310
ışık (<A.)	aşk 684, 782, 1076, 1466, 1504, 2500, 2542, 2544, 2610, 2635, 2691, 2692, 2692, 2728, 2990, 3110, 3161, 3223, 3262, 3336, 3368, 3376, 3453, 3814, 3980, 3981, 3981, 3983, 4093, 4185, 4190, 4192, 4194, 4194, 4196, 4197, 4202, 4303, 4308, 4334, 4362, 4466, 4487, 4500, 4505, 4720, 4872, 4873, 4876, 4891, 4928, 5119, 5136, 5168, 5205, 5216, 5254, 5340, 5361, 5479, 5515, 5596, 5665, 6217, 6232, 6266, 6287, 6710, 6770; ışık ehli aşıklar 4353, 4889; ışık-ı nāz naz aşkı 5752

‘iřķbāzī (<F.)	aşk oyunu 3273; ‘iřķibāzī 5119, 5752, 5848; ‘iřķibāzī <i>ķıl-</i> aşk oyunu oynamak 6496
‘iřķsuz (A.+T.suz)	aşksız 4871
‘iķr (<A.)	ıtır, güzel koku 6380
‘ivaż (<A.)	bedel, karřılık 830, 2416, 4134, 5029; ‘ivaż <i>ķıl-</i> karřılık vermek 3670; ‘ivaż <i>ol-</i> karřılık olmak 4931; ‘ivaż <i>ķör-</i> karřılıđını görmek 5024
ıķtırāb (<A.)	ızdırap 579, 3883
i‘ādet (F.<A.i‘āda)	ıade etme, geri gönderme; <i>i‘ādet ēt-</i> geri göndermek 3151
‘ibādāt(<A.) (tk.ibādet)	ibadetler 734
‘ibādet (<F.<A.‘ibāda)	ibadet 88, 235, 337, 6836
‘ibādet-ķāne (<F.) (A.+F.)	ibadethane 948
‘ibārāt(<A.) (tk.‘ibāret)	-den oluşanlar, -den meydana gelenler 109, 123
‘ibāret (<F.<A.‘ibāra)	sadece -den meydana gelmiş, ancak bu 82, 3268
ibdā‘ (<A.)	yaratma, meydana getirme <i>ibdā‘ ēt-</i> yaratmak 6612, 6754
İblis (<A.)	ıblis, şeytanın melek ikenki adı 102, 4812, 6541, 6821
ibn (<A.)	oğul <i>ibn-i ādem</i> insanoğlu 676
ibrām (<A.)	ısrar etme, zorlama <i>ibrām ēt-</i> ısrar etmek 5540
‘ibret (<F.<A.‘ibra)	ıbret, ders ııkarma 1156; ‘ibret <i>dut-</i> ıbret almak 901; ‘ibret <i>ķut-</i> mucize iıermek (Steingass: 834a) 811; ‘ibret- <i>i rāh ol-</i> yolda ıbret olmak 4534
‘ibret-nümā (<F.) (A.+F. -nümā)	ders veren 4222
ibtilā (<A.)	ımtihan, denenme; bir řeye karşı gösterilen aşırı dūřkünlük, tutku 410, 1614; <i>ibtilāya ķo-</i> ımtihan etmek, denemek 2457
ıcād (<A.)	ıcat, yeni bir şey ortaya koyma <i>ıcād eyle-</i> ıcat etmek 361; <i>ıcād ķıl-</i> ıcat etmek 6616; <i>ıcād-ı cihān</i> cihanın ıcadı, ortaya koyulması 6654
i‘cāz (<A.)	herkesi aciz bırakan řey, mucize 4756; <i>i‘cāz-ı Dāvūd</i> Davud’un mucizesi 3176
ıcāzet (<F.<A.ıcāza)	ızin, müsaade 3032; <i>ıcāzet buyur-</i> müsaade etmek 5535; <i>ıcāzet var-</i> ızin olmak 2006; <i>ıcāzet vēr-</i> ızin vermek 1906, 1586, 3465, 4157, 5230

iclāl (<A.)	saygı gösterme, ağırlama 3563
icmāl (<A.)	kısaltma, özetleme 6551; icmāl ét- özetlemek 3563
ictimā' (<A.)	toplanma, bir araya gelme 2696, 3475; ictimā' ét- toplanmak 6710
iç	iç 21, 73, 154, 188, 313, 445, 491, 495, 529, 567, 636, 665, 765, 818, 842, 844, 887, 910, 939, 951, 952, 997, 1032, 1171, 1196, 1280, 1341, 1480, 1483, 1502, 1519, 1536, 1539, 1542, 1612, 1756, 1758, 1760, 1762, 1798, 1894, 1919, 1920, 1925, 1927, 1935, 1978, 2009, 2104, 2105, 2108, 2113, 2137, 2390, 2442, 2442, 2487, 2510, 2570, 2570, 2588, 2784, 2851, 2912, 3042, 3142, 3167, 3207, 3294, 3383, 3479, 3518, 3546, 3676, 3686, 3697, 3705, 3732, 3769, 3811, 3852, 3972, 4006, 4017, 4023, 4100, 4105, 4110, 4151, 4273, 4337, 4396, 4415, 4419, 4516, 4518, 4570, 4637, 4654, 4657, 4688, 4693, 4702, 4703, 4722, 4732, 4742, 4748, 4752, 4761, 4771, 4781, 4797, 4847, 4864, 4878, 4891, 4898, 4913, 4947, 4949, 4982, 5038, 5057, 5083, 5087, 5140, 5161, 5162, 5210, 5255, 5349, 5364, 5373, 5375, 5383, 5409, 5436, 5442, 5496, 5498, 5504, 5509, 5604, 5616, 5626, 5640, 5648, 5685, 5690, 5716, 5718, 5728, 5751, 5759, 5768, 5822, 5867, 5903, 5904, 6008, 6136, 6157, 6502, 6614, 6651, 6652, 6653; içinden geçür- içinden geçirmek; içten düşünmek 1892
iç-	içmek 924, 1053, 1221, 1291, 1294, 1422, 1819, 1972, 2007, 2073, 2150, 2305, 2307, 2552, 2578, 2685, 2733, 2737, 2833, 3132, 3243, 3281, 3400, 3468, 3768, 3811, 3840, 3868, 4206, 4457, 4601, 4710, 4711, 4930, 4957, 5195, 5211, 5214, 5438, 5484, 5635, 5928, 6062, 6168, 6198, 6299, 6435, 6436
içerden	içeriden 5542
içerü	içeri 947, 2003, 3697, 4084, 6046
içil-	içilmek 3290, 4260
içre	içinde, içine 67, 183, 464, 514, 660, 663, 679, 726, 757, 758, 874, 936, 988, 1147, 1354, 1456, 1513, 1926, 2149, 2166, 2169, 2243, 2259, 2402, 2571, 2869, 2954, 3369, 3521, 3685, 4196, 4345, 4410, 4656, 5165, 5254, 5302, 5600, 5604, 6001, 6342, 6905, 6925
içün	için 5122

içür-	içirmek 298, 1083, 1683, 2025, 2181, 2964, 3568, 3770, 3989, 4597, 5916, 6480, 6887, 6892, 6897
‘îd (<A.)	bayram 3214, 4388, 5121, 5441; ‘îyd-ı ‘İsā İsa’nın bayramı 4018, 4958; ‘îyd-ı nevrūz Nevruz bayramı 3283; ‘îyd-ı vaşl kavuşma bayramı 4631
idbār (<A.) (tk. depr)	talihsizlik, bahtsızlık 2528, 4615
idrāk (<A.)	idrak, anlama kabiliyeti, anlayış 78, 162, 231, 246, 1064, 6601, 6831; idrāk ét- idrak etmek 94; idrāk kıl- idrak etmek 5421; idrāk olun- idrak olunmak 4863; <i>bk. ehl</i>
‘iffet (<F.<A. ‘iffa)	iffet, namus 2740, 6281, 6836
iflāh (<A.)	selamete çıkma iflāh bul- selamet bulmak 1346
iflās (<A.)	iflas 4985
ifrād (<A.)	diğerlerinden ayırma, tek yapma 6751, 6755; ifrād ét- ayırmak 142, 146
ifşā (<A.)	açığa vurma, ortaya dökme ifşā ol- ortaya çıkma 6868
iftirāk (<A.)	ayrılık 3475; iftirāk ét- ayrılmak 2696
igne	iğne 2309, 2310, 2343, 5455
ihānet (<F.<A.ihāna)	ihanet 5657
ihāta (<A.)	iyice kavrama, anlama ihāta ét- tamamen kavramak 111, 168
ihdinā (<A.)	“bizi yönlendir, ilet!” 548
ihlāş (<A.)	samimi bağlılık, tam doğruluk; Allah’a riya ve şirkten uzak bağlılık; saf, halis olma 4199, 5410; ihlāş göster- bağlılık göstermek 4401; ihlāş bul- saf, hâlis olmak 3481
ihmāl (<A.)	ihmal ihmāl ét- ihmal etmek 1921; ihmāl kıl- ihmal etmek 2249
ihsān (<A.)	bağışlama, lütuf, kerem, iyilik 732, 746, 905, 954, 2657, 2899, 3325, 3358, 4474, 5407, 5585, 6140, 6226, 6928; ihsān ét- bağışlamak, iyilik yapmak 1628; ihsān eyle- bağışlamak, lütufta bulunmak 940; ihsān kıl- bağışlamak, lütufta bulunmak 792, 2387, 6934
ihtilāfāt (<A.) (tk.ihtilāf)	farklılıklar 6829
ihtilāṭ (<A.)	kafa karışıklığı ihtilāṭın gèder- kafa karışıklığını gidermek 3514

iḥtirāk (<A.)	tutuşup yanma 2341, 4747, 5480; iḥtirāk ol- tutuşup yanmak 2696
iḥtirām (<A.)	saygı, hürmet 5853
iḥtirāz (<A.)	çekinme, sakınma, kaçınma 378; iḥtirāz ét- sakınmak 6050
iḥtişāş (<A.)	(bir şey) özel olma iḥtişāş bul- özel ilgi görmek 1866, 2072
iḥtiyār (<A.)	seçme, seçim 4063, 5515, 1904, 6401; iḥtiyār ét- seçmek 2873, 3992, 4129; iḥtiyār édin- kendine seçmek 4307; iḥtiyār vèr- karar vermek, seçim yapmak 362
iḥtiyārī (A.+F.İ)	mecburi olmayan, isteğe bağlı olan 1893
iḥtiyāţ (<A.)	tedbirli ve ölçülü davranma, sakınma 1292, 4802; iḥtiyāţ kul- tedbirli ve ölçülü davranmak 5208; iḥtiyāţ ét- tedbirli ve ölçülü davranma 3514
iḥyā (<A.)	ihya, diriltme, yeniden canlandırma 3248, 4756; iḥyā kul- ihya etmek 416; iḥyā-yı dīn dini yeniden canlandırma 669; iḥyā-yı Mesīhā İsa'nın (ölüleri) diriltmesi 3196
‘iḳāb (<A.)	eziyet, azap 5471, 5568; ‘iḳābı ét- eziyet etmek 868, 5726
iḳāmet (<F.<A.iḳāma)	ikamet, oturma 1971, 3816
iḳbāl (<A.)	talih; saadet, mutluluk; parlak ve yüksek mevki 241, 2086, 2528, 3086, 3570, 4615, 4995, 5049, 6125, 6420; iḳbāl bul- mutlu olmak, saadeti yakalamak 2663; iḳbāl ét- talihli yapmak 2529
iḳlīdis-güşā (<F.)	Öklid'i çözen 4222
iḳlīm (A.<Yun.klima)	ülke, diyar; yeryüzünün yaşanabilir yedi bölgesinden her biri 822, 903, 952, 998, 1060, 1730, 1875, 2078, 2245, 2371, 2440, 2519, 2566, 3300, 3923, 4032, 4865, 5672, 6522; <i>bk. yēdi</i>
iḳrāh (<A.)	zorlama 3300
iḳrām (<A.)	ikram, ağırlama 5261, 6301; iḳrām ét- ikramda bulunmak, ağırlamak 1486, 1738; iḳrām ol- ikram olmak 5585
iḳrār (<A.)	tasdik etme, kabul etme iḳrār ol- tasdik olmak 5373; iḳrār vèr- tasdik etmek, kabul etmek 3576
iḳsīr (<A.)	iksir 30, 4412, 6511
iḳtidā (<A.)	tābi olma, birini örnek alıp ona uyma iḳtidā eyle- tābi olmak, 507

ıktizā (<F.<A. ıktidā)	gerek, lüzum ıktizā-yı hikmetu'llah Allah'ın hikmetinin gereği 6742
‘ ilāc (<A.)	ilaç 1896, 3905, 4398, 5296, 5547, 5695
ilāh (<A.)	ilah, Tanrı 1211, 3556, 6661
İlāhī (<A.)	Ey Tanrım! 7, 344, 1632, 1635, 6619, 6626, 6854
ilāhī (<A.)	ilahi, tanrıya ait 233, 309, 358, 371, 385, 400, 431, 820, 934, 1808, 4723, 4976, 5387, 5407, 5430; <i>bk. genç, taqđır</i>
ilāhī-nāme (<F.) (A.+F.)	ilahiler kitabı 6619
i'lām (<A.)	bildirme, anlatma i'lām ét- bildirmek, anlatmak 3830, 4010; i'lām eyle- bildirmek, anlatmak 2379, 2389, 3711; i'lām kı- bildirmek, anlatmak 1929
ile	ile, birlikte 15, 17, 19, 27, 126, 171, 172, 180, 293, 294, 380, 381, 390, 399, 1151, 1291, 1349, 1418, 1637, 1694, 1885, 1937, 1948, 2011, 2128, 2225, 2323, 2388, 2458, 2521, 2706, 2719, 2721, 3140, 3390, 3458, 3480, 3561, 3659, 3802, 3958, 4172, 4436, 4471, 4846, 4988, 5201, 5261, 5402, 5632, 5666, 5838, 5955, 6228, 6479, 6798, 6950
ilen-	lanet etmek, beddua etmek 1573, 3973
ilenç	beddua 3617, 6404; ilenç al- beddua almak 5811
ilerü	ileri 1088, 1769, 2644, 3381, 4427; ilerü dut- bir şeye devam etmek, sürdürmek 944; ilerü tut- 3668
ilerürek	daha önce, daha ileri 5978
iley	ön 915, 2154, 4003, 5269
ilgü	çalılık (Timurtaş, 1963: 84) 6457
ilhām (<A.)	ilham ilhām ét- ilham yapmak 6636; ilhām-ı ilāhī ilahi ilham 1743; <i>bk. ehl</i>
ilin-	ilinmek, ilişmek, dokunmak 1268, 5580
illā (<A.)	illā illā-yı zāt Allah'ın zatındaki “illā” (<i>illā'llāh</i> 'taki <i>illā</i>) 187
illā'llāh (<A.)	“ancak, sadece Allah var” illā'llāh Mevlā Mevla'nın tek Allah olması 186
‘ illet (<A.)	illet, hastalık 4398
‘ illiyyīn (<A.)	gökyüzünün en yüksek yeri 6827

‘ilm (<A.)	ilim 81, 84, 112, 128, 131, 169, 239, 415, 694, 789, 816,825, 827, 1641, 3526, 3529, 4185, 4258, 4818, 4863, 6097, 6584, 6585, 6594, 6610, 6718, 6876; ‘ilm ehli ilimle uğraşanlar, âlimler 126; ‘ilm-i tevḥīd tevhid ilmi 131; ‘ilm-i zāt (Allah’ın) bizzat ilmi 6602
‘ilmī (<A.)	bilgiye dayalı, ilimle ilgili 109
iltifāt (<A.)	iltifat <i>iltifāt èt-</i> iltifat etmek 5665; <i>iltifātı kııl-</i> iltifat etmek 3668
imām (<A.)	dört halifenin ünvanı; İslamda görüş ve fikirleriyle öncü olan kimse 424, 755
imāmet (F.<A.imāma)	halifelik, din liderliği 425, 756
īmān (<A.)	iman 340, 1509, 4013, 6492; <i>īmān vèr-</i> iman vermek 3353
īmānlu (A.+T.lu)	imanlı 4013
īmānsuz (A.+T.suz)	imansız, imanı olmayan 5037
‘imāret (<F.<A.‘imāra)	kurma, inşa etme, bayındır etme 1915, 2177; bulunduğu yeri bayındır duruma getiren cami, medrese, hastane vb. yapılar 4222, 6523, 6524 <i>imāret ol-</i> mamur, bayındır kalmak 3541
īmīn (<A.)	emniyet ve güven içinde, korkusuz 1603, 4025, 4868
imkān (<A.)	imkan, olanak 111, 257, 291, 2668, 3846, 4318, 4431, 5228, 6627, 6657; <i>imkān ḳalma-</i> imkan kalmamak, olanaksız olmak 1341
imtiḥān (<A.)	imtihan, sınama <i>imtiḥān èt-</i> sınamak, denemek 3340
imtizāc (<A.)	uyuşma, uygunluk 6808; <i>imtizāca gel-</i> uyumlu olmak 6780
in	in, yabani hayvanların kendilerine edindiği yuva 2683
‘īn (<A.)	<i>bk. ḥūr</i>
‘inād (<A.)	inat <i>‘inād èt-</i> inat etmek 2537
in‘ām (<A.)	lütuf, ihsan, iyilik 460, 2951, 5585, 6624; <i>in‘ām èt-</i> lütufta bulunmak, iyilik yapmak 1929; <i>in‘ām eyle-</i> lütufta bulunmak 940; <i>in‘ām kııl-</i> lütufta bulunmak 6636; <i>in‘ām-ı envār</i> nurların lütfu 6624
inan-	inanmak 2739, 3106, 3611, 3631, 3727, 3913, 5997, 6390
‘inān-keşīde (<F.) (A.+F.)	zapt edilmiş, kontrol altına alınmış 501

‘ināyet (F.<A.‘ināya)	lütuf, ihsan, iyilik 13, 34, 258, 402, 609, 722, 941, 1119, 1637, 2015, 2258, 4698, 5748, 6070, 6106, 6548; ‘ināyet ét- ihsan etmek 912; ‘ināyet kı- ihsan etmek 927
ince (<*yīnçge)	ince 1024, 6543
incelik	incelik 1023, 1391
incit-	incitmek 1581, 3618, 5177
incü	inci 574, 1643, 3394, 5930, 6421, 6800
inek	inek 5089
infī‘āl (<A.)	bir fiilden etkilenme 293, 6749
innī lā uḥibbu'l-āfilīn (A.)	En’am sūresi (6/76) 323
ins (<A.)	insan 438, 461, 681, 1432, 3720, 4442, 4981, 5251, 5592, 5746, 6022, 6599
inşāf (<A.)	insaf 916, 944, 3958; inşāf ét- insaf etmek 4593; inşāf vēr- insaf etmek 2494, 3975, 5057
insān (<A.)	insan 165, 460, 921, 4326, 5796, 6815, 6825; insān-ı kāmīl olgunluğa ulaşmış insan 155; <i>bk. çobān</i>
inşā (<A.)	yazma, kaleme alma inşā kı- yazmak, kaleme almak 1039
intihā (<A.)	son, nihayet 529
intiḳām (<A.)	intikam 3607, 3840, 5738; intiḳām al- intikam almak 2675; intiḳām ét- intikam almak 5030
intiḳār (<A.)	bekleyiş, bekleme 1975, 2137, 2138, 2139, 2763, 3062, 3921, 4431; intiḳār ét- beklemek 3988; intiḳār-ı rāh ét- yol gözlemek, birinin gelmesini beklemek 1699
iḡen	çok, bol 320, 1963, 2802, 3337, 4064, 4068, 4092, 4198, 4646, 4927, 5013, 5274, 5354, 5595, 5645, 5654, 5679, 5793, 5808, 5815, 5871, 6187
iḡende	çok 690, 1790, 5690, 5699, 5720, 5732
iḡle-	inlemek 3177, 3179, 6240
ip	ip 4176, 4367, 5706
iplik	iplik 5349
irādāt (<A.) (tk.irāde)	iradeler 6640, 6704

irādet (F.<A.irāda)	irade 6790
irādī (A.+ī)	iradeyle ilgili, bilinçli olarak 6698, 6700; <i>irādī ét-</i> isteyerek, bilinçli olarak yapmak 6706
Īrān (<F.)	İran 895, 2235, 3556, 3788
Īrān-zemīn (<F.)	İran toprakları 3629
İrem (<A.)	cennet, dünya cenneti 113, 5807
‘irfān (<A.)	anlayış, bilme, bilgi 5134; <i>‘irfān-şıfat</i> irfana sahip olan 89
irşād (<A.)	doğru yolu, hak yolunu gösterme 4538, 6637; <i>irşād bul-</i> doğru yolu bulmak 142; <i>irşād kıl-</i> doğru yolu göstermek 4464
‘Īsā (<A.)	İncil’in kendisine indirildiği peygamber 672, 1042, 2783, 2846, 2968, 2988, 3146, 3573, 3801, 5026, 5033, 5110, 5242, 6037; <i>‘Īsā bin Meryem</i> Meryem oğlu İsa 2464; <i>‘Īsā dem</i> İsa’nın nefesi 592, 4153, 5009; <i>bk. ‘ıyd, mūsūkār</i>
īṣār (<A.)	ikram etme, esirgemedenden verme <i>īṣār ét-</i> ikram etmek, esirgemedenden vermek 6522; <i>īṣār kıl-</i> ikram etmek, esirgemedenden vermek 6401
īṣbāt (<A.)	ispat etme, kanıtlama <i>īṣbāt ét-</i> ispat etmek, kanıtlamak 187; <i>īṣbāt-ı Kıdem</i> Kıdem’in (öncesi olmayan Allah) ispatı; onun var olduğunu ortaya koyma 120; <i>bk. maḥv</i>
İsfendiyār	İsfendiyar; Şehnâme’de adı geçen kahraman 1457
isfīdāc (<A.)	üstübeç; boyacılıkta kullanılan kimyevî bir madde <i>isfīdāc ét-</i> üstübeç ile boyamak 52
İskenderī (<F.)	İskender gibi, onunla ilgili 5843
ism (<A.)	isim, ad 310; <i>ism-i a zam</i> en büyük isim; Allah 704, 4754
‘işmet (F.<A.‘işma)	namuslu olma, iffet, ırz temizliği 409, 2735
İsrā (<A.)	yürütme, gönderme <i>İsrā gēcesi</i> Muhammed’in <i>a.m</i> göğe yükseldiği gece 524
issi	sahip 604, 858,891, 897, 898, 899, 1611, 4616, 4954, 4990, 5098, 5104, 5111
issüz	ıssız, sahipsiz, kimsesiz 1926
iste-	istemek, arzu etmek; aramak, iz sürmek 319, 352, 725, 754, 758, 848, 1078, 1206, 1208, 1308, 1369, 1523, 1524, 1562, 1569,

1720, 1803,1828, 2062, 2115, 2146, 2177, 2463, 2486, 2595, 3004, 3048, 3103, 3353, 3612, 3673, 3709, 4164, 4233, 4281, 4335, 4404, 4447, 4487, 4489, 4493, 4510, 4722, 4732, 4742, 4752, 4761, 4771, 4781, 5206, 5608, 5739, 5857, 5930, 5988, 6425, 6607, 6709, 6762, 6791

- istidlāl (<A.)** delillere dayanarak sonuca varma, çıkarım 128
- istiġfār (<A.)** tövbe etme, bağışlanmayı dileme *istiġfāra tur-* tövbe etmek 3706, 5914
- istiġnā (<A.)** gönül tokluğu, tokgözlülük 92
- istihāre (<A.)** istihare; yapılacak işin hayırlı olup olmadığını bilmek için abdest alıp dua okuyarak uyuma *istihāre kıl-* istihareye yatmak 4513
- istikbāl (<A.)** karşılama; gelen kimseyi karşılamaya çıkma 2663, 3559; *istikbāla çık-* geleni karşılamaya çıkmak 1949
- istimālet (<F.<A.istimāla)** gönlü bir tarafa meyletmek, cezbetme; vaatlerle avutma *istimālet et-* vaatlerle avutmak 3669; *istimālet vēr-* vaatlerle avutmak 2280
- istiṭāʿat (<F.<A.istiṭāʿa)** kudret, güç yetme, tâkat 326, 582
- ʿiṣyān (<A.)** isyan, karşı gelme 378; *ʿiṣyān gel-* isyan etmek 6711; *ʿiṣyān et-* isyan etmek 2428
- iş (<*İṣ)** iş 137, 237, 248, 303, 365, 384, 468, 721, 723, 735, 786, 810, 837, 908, 950, 954, 984, 1003, 1057, 1080, 1089, 1130, 1211, 1251, 1265, 1266, 1278, 1347, 1383, 1383, 1440, 1495, 1566, 1570, 1584, 1711, 1793, 1820, 1824, 1826, 2056, 2125, 2250, 2364, 2365, 2372, 2380, 2403, 2421, 2433, 2470, 2482, 2494, 2495, 2556, 2563, 2627, 2691, 2727, 2736, 2815, 2820, 2878, 2897, 3017, 3052, 3120, 3276, 3422, 3434, 3434, 3437, 3488, 3578, 3581, 3589, 3605, 3609, 3610, 3667, 3685, 3749, 3751, 3792, 3798, 3885, 3887, 3892, 3966, 3969, 4051, 4066, 4072, 4215, 4226, 4232, 4271, 4278, 4280, 4281, 4282, 4286, 4322, 4379, 4395, 4401, 4436, 4486, 4504, 4520, 4520, 4541, 4552, 4654, 4685, 4797, 4870, 4901, 4934, 4962, 4990, 4990, 4999, 5030, 5123, 5147, 5164, 5175, 5176, 5182, 5197, 5606, 5631, 5653, 5713, 5728, 5739, 5760, 5765, 5812, 5833, 5849, 5854, 5951, 5987, 5989, 6095, 6180, 6189, 6193, 6193, 6229, 6236, 6275, 6463, 6525, 6526, 6587, 6599, 6766, 6799, 6823; *iş açıl-*

- iş açılmak, iş rast gitmek 3891; *iş başa var-* iş hallolmak, iş çözülmek 1093; *iş edin-* iş edinmek 3136; *iş et-* iş etmek, iş yapabilmek 2397, 3665, 5713; *iş kıl-* iş yapmak, iş edinmek 5126; *iş vër-* 2365
- ‘İş (<A.) yiyip içme, yaşama 855, 1222, 2568, 2830, 3065, 3293, 3484, 3494, 3838, 3897, 4110, 4958, 5280, 6307, 6424; ‘İş *et-* yiyip içme, zevk alarak yaşama 1422; ‘İş *kıl-* yiyip içmek 977; ‘İş *ü zevk* yiyip içme, zevk alma 1403; ‘İş *ü zevkū et-* yiyip içmek, eğlenmek 1252; ‘İş-ı *cāvidān* sonsuz yaşam 4710
- işārāt (<A.) (tk.işāret) işaretler 109; *işārāt et-* işaretler etmek 123
- işāret (<F.<A.işāra) işaret 118, 518, 1903, 2079, 2362, 4110; *işārāt et-* işaret etmek 2770, 4011, 6870; *işāret bil-* işaret olarak görmek 578; *işāret ediş-* işaretleşmek 3268; *işāret eriş-* işaret gelmek 6148; *işāret érür-* işaret göndermek 4690; *işāret eyle-* işaret etmek 6045, 6262; *işāret kıl-* işaret etmek 991, 1497, 2956, 2970; *işāret ol-* işaret olmak 6557; *işden ol-* işten olmak, işi bırakmak 4810; *işe dur-* işe girişmek 1924; *işe gir-* işe karışmak, bir şeye müdahil olmak 3440
- işbu işte bu 1909
- işkence (<F. şikence) işkence, bir kimseye yapılan aşırı eziyet 848, 2274
- işle- yapmak 193, 194, 735, 1234, 2056, 3469, 4602, 4870, 4954, 6555, 6777
- işlü bir işle, bir şeyle uğraşan 4825
- ‘işret (<F.<A. ‘işra) içki içme; eğlence, zevk; muhabbet 1010, 1972, 5281, 6526, 6553; ‘işret *kıl-* içki içmek 977
- ‘işret-engīz (A.+F.engēz) yarenlik, arkadaşlık eden 4115, 4543
- iştihā (<A.) iştah 521, 1195, 3164
- iştiyāk (<A.) özlem 4748
- iştiyākī (<A.+ī) özlemle ilgili 3053
- ‘işve (<A.) işve, cilve 3273
- it (<*it) it, köpek 58, 1232, 2295, 2659, 2683, 2724, 3305, 4637, 4639, 4989, 6775

itā'at (<F.<A.itā'a)	itaat 326; itā'at göster- bağlılığını göstermek 3366; itā'at kıl- itaat etmek 3576
'itāb (<A.)	azarlama, paylama 2403, 3386, 5204, 5640, 5818, 5828, 5900
iti	keskin 2408, 5410, 6543; (krş. Azerice)
i'tibār (<A.)	itibar, saygı gösterme i'tibār kıl- itibar etmek 4954; i'tibārı ko- itibar göstermemek 3627
i'tidāl (<A.)	ölçülülük, aşırı ya da az olmama, orta halde olma 630, 3057, 3905, 4077, 6788, 6809; i'tidāl ér- mülayim olmak, yavaşlamak 2845; i'tidāl ol- ölçülü olmak, kararında olmak 6780; i'tidāl-ı işlāhī uygun itidal 6785
i'timād (<A.)	itimat, güven 3631
ittifāḳ (<A.) (I)	rast gelme, tesadüf 1835; ittifāḳ ét- rast gelmek, tesadüf etmek 2341; anlaşmaya varmak, uyuşmak 4746
ittifāḳ (<A.) (II)	anlaşma, uyuşma 3473
ittifāḳī (A.+ī)	uyum içinde, anlaşmış 4746
ittihād (<A.)	bir olma, birleşme 161
iz (<*īz)	iz 680, 689, 1433, 1788, 3280, 4096, 4391, 4729, 4793, 5230, 5514, 5852, 5969, 6085, 6158
izā cā'al ḳazā (A.)	“Kader geldiğinde basiret gider” hadisinin kısaltılmış biçimi 3759
izāfī (A.+ī)	duruma bağlı, göreceli 6732
'izām (<A.)	büyükler, ulular, seçkin kimseler 427
'izār (<A.)	yanak 6061
i'zāz (<A.)	saygı gösterme, ağırlama 1612, 5207, 5243, 6301; i'zāz ét- saygı göstermek, ağırlamak 1486; i'zāz eyle- saygı göstermek, ağırlamak 6405; i'zāz ol- ağırlanmak 5585
izhār (<A.)	âşîkar etme, açığa vurma, meydana çıkarma 171, 2496; izhār ét- âşîkar etmek 402
izlāl (<A.)	alçaltma, küçük görme, tahkir etme 4615
izle-	izlemek, peşinden gitmek 1561, 1563
'izz (<A.)	şeref, değer, yücelik, itibar 241, 1185, 1334, 1418, 2004, 2721, 3561, 3928, 4118, 4442, 4615, 5049, 5400, 5752, 5993, 6268

- ‘**izzet** (<F.<A.‘**izza**) hürmet, saygı, ikram 90, 195, 338, 400, 498, 805, 1518, 1611, 1793, 1844, 2071, 2383, 2666, 3692, 4428, 4717, 4790, 4983, 5261, 5292, 5511, 5656, 6283, 6797; ‘**izzet ét-** hürmet etmek, saygı gösterip ağırlamak 2011, 2386, 2413
- ‘**izzetlü** (F.+T.lü) hürmetli, itibarlı 5369
- jāle** (<F.) jale, şebnem, çiy 3082, 5895; **jāl** 2854
- jeng** (<F.) pas, küf 5421, 5496; **jeng ét-** paslandırmak 4320
- ķabā** (<A.) önü açık duran kaftan, cüppe 1132, 1399, 1546, 1672, 4673, 4830; **ķabā-yı türkī** Türk işi cüppe 1541
- ķabāçe** (<F.) küçük kaftan, bir tür giysi 505
- ķabak** kabak 2853
- ķabāpūş** (<F.ķabāpoş) kaba (kaftan) giyen 6410; **ķabā-pūş ol-** kaba giymek 6466
- ķabar-** (<ķāpar-) artmak, şiddetlenmek 2326
- Ka‘be** (<A.) Kabe 4196
- Ka‘betu’llāh** (<A.) Kabe 490
- ķābil** (<A.) kabul eden, alan, olabilir, mümkün 2615, 3230, 3905, 4263; **ķābil ol-** kabul eden olmak, almak, mümkün olmak 6166, 6727, 6746
- ķābiliyyet** (<F.<A.ķābiliya) kabiliyet, yetenek 826, 1706, 6787; *bk.* **ķabūl**
- ķābīn** (<F.) nikāhta damat tarafından geline verilmesi taahhüt edilen para, mal vs.; mihr, başlık parası 5887; **ķābīn ét-** mihr vermek 5207; **ķābīn ol-** mihr olmak 6418; *bk.* ‘**aķd**
- ķabūl** (<A.) kabul 30, 508, 5605, 6951; **ķabūl ét-** kabul etmek 1966, 2516, 3620, 5043, 5201, 5618; **ķabūl eyle-** kabul etmek 2658, 3579, 5440; **ķabūl ol-** kabul olmak 5614; **ķabūl-ı ķābiliyyet** kendi alanında çok güçlü özelliklere sahip olduğunu kabul etme 139
- ķabz** (<F.<A.ķabđ) gönül daralması, manevi sıkıntı, darlık; el ile kavrama, tutma 3270, 4376.; **ķabz ét-** (bir malı) elde etmek, almak 6353
- ķabza** (<F.<A.ķabđa) (kılıç, silah vs.) tutulacak yer 2290, 3723
- ķaç-** kaçmak 749, 753, 758, 1080, 1178, 1209, 1235, 1492, 1560, 1796, 1825, 1831, 1842, 1877, 2227, 2252, 2367, 2423, 2490, 2530, 2601, 3113, 3324, 3328, 3382, 3428, 3432, 3599, 3657,

	3674, 3750, 3865, 3873, 3947, 4224, 5356, 5488, 5564, 5593, 6183, 6567, 6575, 6576, 6909; <i>bk. cān</i>
kaçan-kim	ne vakit ki, ne zaman ki 3134, 3140, 3428
kaçır-	kaçırmak 5022, 6478
kadar	kadar 1593, 2429, 2884, 3073, 3584, 3741, 3976, 4265, 4303, 4741, 4860, 5099, 5184, 5253, 5584, 5766, 6031, 6142
ḳadd (<A.)	boy 517, 542, 724, 1027, 1179, 1399, 2028, 3010, 3809, 4355, 5168, 5642, 5777, 5802, 5844, 6137, 6901
ḳadeḥ (<A.)	kadeh 2007, 3109, 3279, 3290, 5398
ḳadeḥ-veṣ (<F.) (A.+F.)	kadeh gibi 3647
ḳadem (<A.)	ayak, adım, uzunluk ölçüsü olarak bir adım 324, 797, 2042, 2650, 2910, 2985, 3392, 4717, 4743, 4753, 6272, 6547; <i>ḳadem baş-</i> ayak basmak 178, 670, 776, 6073, 6094; <i>ḳadem ḳıl-</i> adım atmak 1959, 2910, 4449, 4463, 5707; <i>ḳadem ur-</i> ayak basmak 2980, 4720, 4846
ḳademlik (A.+F.)	adımlık 5939
ḳader (<A.)	kader 1066, 2437
ḳādī (<A.)	hâkim, kadı 3395, 6681; <i>ḳādī ol-</i> kadı olmak, hüküm vermek 4170
ḳādīm (<A.)	kadim, eski, ezeli 168, 2733, 2955, 3431, 5377, 5652, 6596
ḳādir (<A.)	kuvvetli, kudretli 1156, 5530, 6537
Ḳādir (<A.)	“her şeye gücü yeten” Allah 41, 146, 257, 291, 949, 1625, 4286, 4953, 6615, 6725, 6733, 6744
Ḳadir (<A.ḳadr)	Kadir gecesi; <i>Ḳadr</i> 3149
Ḳadr (<A.)	<i>bk. Ḳadir</i>
ḳadr (<A.)	değer, kıymet, itibar 240, 517, 610, 660, 1027, 2255, 3183, 3283, 3500, 3504, 3621, 3649, 3835, 4199, 4201, 5102, 5769, 6009; <i>ḳadrı ol-</i> yapabilecek gücü olmak 2513; <i>ḳadr-ı mi‘rāc</i> miracın değeri 4791
Ḳāf	Kaf Dağı 4515; <i>Ḳāf u tā Ḳāf</i> Kaf Dağı’nın ötesi 710
ḳāf (<A.)	kaf harfi 46, 849, 4515
ḳafes (<A.)	kafes 15, 98, 2346, 3039, 4895, 6880; <i>ḳafaş</i> 772

kāfī (<A.)	kāfī, yeterli 2031, 3079, 4444
kāfir (<A.)	kafir 3247, 6144
kāfūr (<A.)	Hindistan ve Çin’de yetişen kâfur ağacından elde edilen güzel kokulu bir madde 1682, 2734, 3861, 4905, 4971, 6016, 6570; <i>bk. āb, kūrş</i>
kāğıd (<F.)	kağıt 4542
kağ-	<i>bk. kağ-</i>
kāh (<F.)	köşk, kasır 5086, 6083
kāh (<F.)	saman 1505, 2196, 4472, 5315, 5940, 6060, 6434; <i>kāh ét-</i> samana çevirmek 4526
Ḳahhār (<A.)	“kahreden, yok eden” Allah 6615
ḳāhir (<A.)	mahveden, kahreden 1107
kaḥr (<A.)	kahır, derin üzüntü, keder; perişan etme, helak etme 314, 334, 668, 675, 903, 1629, 1991, 2682, 3461, 3944, 5039, 5133, 5166,5241, 5399, 5926, 5970, 6848, 6885, 6887, 6926; <i>kaḥr ét-</i> kahretmek, perişan etmek 6822
kaḥramān (<F.)	kahraman 5970
ka’īl (<A.)	söyleyen, sözü nakleden <i>ka’īl ol-</i> söylemek, sözü nakletmek 6722
kāināt (<A.ka’ināt)	kainat 6299
ka-	vurmak, itmek 3112; <i>ka-</i> 513
kaḳı-	öfkelenmek, kızmak, paylamak 852, 896, 1822, 2320, 2397, 3328, 4529, 5054, 5894
kaḳıl-	vurulmak 3771
kaḳınc	öfke, hiddet 2401
kaḳum	kendi tüyü beyaz, kuyruğu siyah, kürkü değerli memli bir hayvan 1212
kākül (F.<Moğ.)	kakül 4917
ka- (<*ka)	kalmak 31, 96, 157, 242, 264, 281, 305, 340, 491, 553, 553, 665, 673, 715, 1118, 1203, 1271, 1317, 1341, 1443, 1454, 1520, 1588, 1615, 1633, 1691, 1828, 1917, 1955, 2053, 2211, 2311, 2350, 2355, 2451, 2468, 2468, 2492, 2588, 2628, 2720, 2899,

3053, 3059, 3062, 3118, 3296, 3297, 3393, 3446, 3538, 3540, 3545, 3592, 3615, 3615, 3676, 3795, 3831, 3864, 3935, 4007, 4016, 4094, 4195, 4306, 4345, 4547, 4594, 4766, 4806, 4861, 4865, 5020, 5080, 5159, 5255, 5307, 5313, 5324, 5329, 5405, 5472, 5475, 5529, 5553, 5570, 5730, 5861, 5861, 5910, 5956, 5960, 5970, 6034, 6170, 6178, 6179, 6181, 6303, 6393, 6447, 6529, 6641, 6712, 6846, 6925, 6939; *bk. ābād, bī-māye, cāvidānī, dergil, eṣer, ġam-nāk, ḥākī, ḥāl, ḥayrān, ḥayret, imkân, merdūd, muṣaḥḥaṣ, nā-maḥmūd, tan-, yadigâr*

ḳāl (<A.)	laf, söz 28,563, 593, 1857, 3021, 4424, 4468, 4972, 5412; ḳāl u ḳīl söz, konuşma 6566; ḳāl u ḳīl èt- dedikodu yapmak, bir şeyden bahsetmek 6863
kal´a (<A.)	kale 1001, 4007, 5452, 5883, 6012, 6312
ḳalaḳ (<A.)	büyük pişmanlık 6429
ḳalb (<A.)	kalp 200, 525, 534, 565, 944, 1683, 1982, 2203, 2289, 2333, 3481, 3636, 4918, 5410, 6383, 6759; ordunun merkezi (Steingass: 983a) 2300; ḳalb-ı cenāḥ iki yanın, iki tarafın kalbi ortası 2300; ḳalb-ı āgāḥ gönlü uyanık, her şeyin farkında olan 185; ḳalb-ı Murtaḏā dördüncü halife Ali'nin kalbi 539
ḳalbī lā yanāmū	"kalbim uyuma!" 476
ḳaldur-	kaldırmak 4693, 5579
ḳalem (<A.)	kalem 26, 365, 441, 442, 985, 1036, 1167, 1169, 2974, 3849, 4975, 6470, 6619; ḳalem çek- üstünü çizmek 6236; ḳalem ḳıl- yerle bir etmek 849; ḳalem ur- yazmak 5635, 6470
ḳalemsüz	kalemsiz 4980
ḳalender-vār (<F.)	kalender gibi 1093
ḳālīb (<A. ḳāleb)	kalıp 296; ḳālīb-ı ḳand şeker kalıbı 4974
ḳalın-	kalma işi yapılmak 3559
ḳalıḳlık	mihrlilik, geline verilen para veya mal 279
ḳal´ī (<A.)	kal madeninden yapılmış olan 6758
ḳalḳ-	kalkmak 3655
ḳalḳan	kalkan 748, 1085, 2275, 2316, 3595
ḳallāṣ (<F.)	kalles 1093, 1165, 5668

- kām (<F.)** arzu, meram, maksat 1197, 2230, 2982, 5876; *kām al-* umduğuna ve isteğine erişmek 2817, 3023; *kām ol-* arzusuna ulaşmak 4155; *kām u nā-kām* ister istemez 1254, 2335, 3468, 3535, 3760, 3818, 4008, 4957; *kām vēr-* isteğini vermek, arzunu yerine getirmek 4040, 6368
- kaşa-** kamaşmak 2891
- kamer (<A.)** kamer, ay 197, 648, 1185, 1672,1753, 1768, 1859, 2754, 2969, 3170, 3565, 4000, 4005, 4670, 5491, 5507, 5770, 6015, 6464, 6926, 6942, 6943; *bk. şakk*
- kamer-tāc (A.+F.)** ay taçlı, ay şeklinde ve onun gibi parlak tacı olan 834
- kāmet (<F.<A.kāma)** endam, boy 1183, 3508, 4354
- kaş** kamaş 297, 3089
- kāmīl (<A.)** kamil, mükemmel; ilim, fazilet, hüner bakımından belli bir olgunluğa erişmiş 112, 1090, 2225, 3529, 5383, 6584, 6705, 6757, 6778, 6786
- kāmīliyyet (<F.<A.kāmīliya)** mükemmellik, kamillik mertebesine ulaşma *kāmīliyyet bul-* mükemmelliğe ulaşmak 826
- kaṃu (<Soğd.)** hepsi, bütün, herkes 37, 38, 40, 69, 73, 85, 122, 123, 151, 174, 261, 335, 382, 401, 459, 476, 494, 530, 547, 623, 724, 728, 732, 747, 819, 833, 932, 967, 1000, 1054, 1194, 1312, 1418, 1546, 1548, 1585, 1597, 1641, 1739, 1856, 1908, 2113, 2124, 2164, 2180, 2349, 2412, 2415, 2480, 2519, 2548, 2563, 2701, 2718, 3076, 3157, 3174, 3366, 3427, 3460, 3474, 3560, 3567, 3570, 3608, 3690, 3782, 3788, 3834, 3944, 4035, 4103, 4107, 4198, 4316, 4326, 4356, 4360, 4377, 4415, 4539, 4750, 4858, 4889, 4907, 4964, 4976, 4979, 4981, 5191, 5260, 5378, 5517, 5555, 5658, 5761, 5783, 6139, 6153, 6325, 6330, 6335, 6342, 6365, 6373, 6385, 6409, 6411, 6531, 6532, 6533, 6536, 6606, 6614, 6618, 6626, 6637, 6659, 6662, 6704, 6725, 6734, 6794, 6796, 6813, 6816, 6823; *kaṃusı* hepsi, tamamı, bütünü 497, 693, 902, 1051, 1140, 2264, 2378, 2414, 2670, 2783, 3173, 3223, 3239, 3706, 4472, 5491, 5971, 6344, 6353, 6363, 6532, 6691, 6694, 6699, 6736; *kaṃu* aynı anlamda 5463
- kāmuğār (<F.kāmgār)** arzusuna ve isteğine kavuşmuş 5671; *kāmgār* 5052
- kāmūrān (<F.kāmṛān)** arzusuna, muradına ermiş, bahtiyar 2982, 5052

kāmurānī (<F.)	saadet, bahtiyarlık 241
қан (<*қән)	kan 64, 391, 416, 509, 632, 924, 1170, 1300, 1302, 1327, 1397, 1443, 1580, 1943, 2045, 2111, 2163, 2261, 2295, 2307, 2314, 2385, 2459, 2737, 2750, 2804, 2828, 2844, 2866, 3096, 3101,3101, 3105, 3105, 3263, 3348, 3350, 3350, 3363, 3641, 3644, 3653, 3719, 3734, 3809, 3831, 3876, 3943, 3954, 4105, 4386, 4387, 4411, 4487, 4529, 4596, 4598, 4601, 4637, 4654, 4684, 4777, 4854, 4859, 4930, 4950, 4951, 4973, 5038, 5039, 5039, 5128, 5184, 5419, 5438, 5488, 5496, 5660, 5700, 5787, 5788, 5790, 5791, 5817, 5855, 5957, 6096, 6108, 6152, 6164, 6216, 6216, 6231, 6233, 6380, 6497, 6818, 6919; қан ағла- kan ağlamak, derin üzüntü duymak 684, 4923; қана қы- ceza kesmek 6174; қан ал- kan almak, kanını akıtmak 2312; қан дök- kan dökmek; yaralamak veya öldürmek 1370, 1397, 1414, 3657, 3807; қан өт- öldürmek, kan dökmek 3349; қан қашан- kan işemek 1551; қан ол- kana bulanmak 2278, 3977; қан тол- kanla dolmak 6143; қан yaş kanlı gözyaşı 3809; қанума gir- kanıma girmek, (beni) kandırmak 3046
қан- (<*қән-)	su vb. şeylere doymak 3101, 5352
кән (<F.)	bir şeyin bol olduğu yer, kaynak, memba, maden yatağı 561, 1786, 1789, 2124, 2701, 3478, 4684, 5087, 5192, 5479, 5480, 6856; кән-і <i>gevher</i> mücevher yatağı 1499, 2058, 4007; кән-і <i>zer</i> altın yatağı 558; <i>bk. la 'l</i>
қанā'at (<F.<A.қанā'a)	kanaat, yetinme 352, 2719, 4146; қанā'at өт- kanaat etmek 3391; қанā'at қыл- kanaat etmek 2193
қанан	doymuş, fazlaca içmiş 602, 5392
қанат (<қәнат)	kanat 2683, 4070, 5754, 6127; қанат сал- kanat çırpmaq 5714
қанатлу	kanatlı 3513
қанд (<F.)	şeker 1158, 3090, 3100, 5109, 5128, 5703, 5880, 6087; <i>bk. қалыб</i>
қанда	nerede, nereye 297, 354, 393, 1244, 1576, 1633, 2377, 2421, 2700, 2741, 4487, 4531, 5248, 5745
қандан	nereden, nereye 1344, 1858, 4380, 5183, 6947
қанділ (<A. қанділ < Lat. candela)	kandil, mum 5408; қанділ-і <i>rüşen</i> parlak, aydınlık kandil 885

kanı	hani? nerede? 185, 582, 1452, 1692, 1786, 1802, 1881, 1884, 2854, 3371, 3493, 3494, 3495, 3496, 3497, 3736, 3812, 4058, 4059, 4495, 4826, 4827, 4828, 4837, 4923, 5037, 5136, 5417, 5420, 5424, 5652, 5758
kāni´ (<A.)	kāni, verilene razı olan 1996; kāni´ ol- inanmak 4019
Kānī (<F.)	Hikâyede geçen Hüsrev'in 40 hazinesinden birinin adı 6344
kanı	hangi 379, 680, 1141, 1575, 1579, 1904, 5594, 5632, 5634, 6166
kanı	hangisi 2224
kanlı	kanlı 4101, 5394, 6134
kānūn (<A.<Lat.)	kanun; telli bir müzik aleti 2990
kap-	kapmak; kaplamak; kapatmak 850, 1052, 1235, 2798, 3123, 3134, 3137, 5316, 5771
kap-	kapamak 6403
kapla-	kaplamak 3639, 5971, 6198
kaplan	kaplan 4061
kapu	kapı 330, 367, 372, 393, 418, 644, 677, 1119, 1146, 1150, 1449, 1464, 1545, 1842, 2005, 2096, 2097, 2177, 2411, 2673, 2680, 2771, 2818, 2903, 3055, 3300, 3465, 3523, 3524, 3583, 3680, 3690, 3699, 4020, 4085, 4180, 4234, 4306, 4338, 4339, 5043, 5071, 5306, 5368, 5490, 5527, 5528, 5532, 5534, 5536, 5537, 5539, 5541, 5587, 5588, 5591, 5601, 5606, 5646, 5648, 5657, 5701, 5702, 5703, 5704, 5705, 5726, 5729, 5818, 5819, 5944, 6001, 6027, 6057, 6074, 6110, 6117, 6140, 6150, 6176, 6224, 6226, 6237, 6361, 6403
kapulu	kapılı 4868
kar (<*kār)	kar 1933, 3639, 3920, 6577; kar ur- kar atmak 6453
kar- (*kār-)	karmak, birbirine karıştırmak 54, 3138, 4641, 5957
ka´r (<A.)	(deniz) derinlik, dip 5684, 5686; ka´r-ı deryā denizin dibi 4639
kār (<F.)	iş, fiil, amel 5704, 6146, 6203; kār düz- iş yapmak, çalışmak 6689; kār ét- fayda vermek, tesir etmek, tesir etmek 3798, 4503, 5409; kār kıl- iş yapmak, çalışmak 1074, 2395, 4373; krş. kārubār
karın	karın 411, 1240, 4788, 4007, 6921

ķara	kara, siyah 1147, 1157, 1164, 1240, 1379, 1573, 1619, 1628, 1640, 1889, 1983, 1984, 2111, 2118, 2119, 2122, 2763, 3396, 4023, 4101, 4147, 4210, 4530, 4539, 4561, 4642, 4726, 4813, 4819, 4836, 5312, 5327, 5333, 5527, 6067, 6447, 6563, 6564, 6569; ķara et- karartmak 1665; ķara ol- kararmak 1511; ķara yer toprak, mezar, kara toprak 924, 3767
ķaran-	lanet etmek, kotu soylemek 1573, 3973
ķarau	karanlık 1243, 1506, 1627, 1640, 2118, 4369, 5157, 5312, 5327, 5856, 6586; ķarau ol- karanlık olmak 3748, 4806, 5446
ķaraulıķ	karanlık 3147, 3868
ķarar-	kararmak 282, 4833, 5334
ķarar (<A.)	karar; bir yerde durma, sabit olma; istikrar, huzur 1083, 1113, 1990,3579, 3815, 4012, 4383, 5037, 5348, 6871; ķarar et- donup dolaşıp bir yerde durmak 1935, 2062, 5211; ķarar eyle- donup dolaşıp bir yerde durmak 3707, 4008; ķarar alma- perişan olmak, karmakarışık olmak 3987; ķarar ılın- kararlaştırılmak 3802; ķarar olun- olulu, dengeli olmak 3902; ķararı get- istikrarı bozulmak, perişan olmak 2763; ķararı al- huzuru kalmak 3043; ķararın al- dengesini bozmak, perişan etmek 4107; ķararın apar- huzurunu alıp goturmek 2049
ķarart-	karartmak 1983, 1974
ķaravaş	cariye 1485, 1736, 1895, 1908, 1934, 2113, 2754, 3170, 4000, 4157, 5131, 5245, 5491, 5546, 5604, 6409
ķaravul (<Moğ.)	gozcu, guvenliği sağlayan nobeti 5334
ķarayin (<A.) (tk. arine)	ipuçları, emareler 650
ķar-zmude (<F.)	gorgulu, gormuş gecirmiş 981
ķardaş	kardeş 740, 1573, 2382, 2462, 4854
ķarđa (<*ķarđa)	karga 4819, 4989, 6456
ķarı (<*ķarı)	yaşlı, ihtiyar; kadın, eş 1720, 4813, 4819, 4877, 6443, 6453, 6461, 6463; eski, kohne 5321
ķaribar (<F.ķaribar) bk. arubar	
ķarıl-	karılmak 2567

ķarınca	karınca 920, 1118, 2651, 2683,2898, 2939, 4864, 6701, 6702, 6702, 6923
ķarındaş	kardeş 1012, 3771, 5851
kārsāz (<F.kārsāz)	iş yapan, işeri yoluna koyan, becerikli 4581, 4979; <i>bk. āhur</i>
ķarış	beddua <i>ķarışlar vēr-</i> beddualar etmek 1889
ķarış-	karışmak 1262, 2299, 2854, 3173, 3175, 3637, 3725, 3730, 4512, 4830
ķarīb (<A.)	yakın 4353
ķarīn (<A.)	yakın; yakın kimseler 647, 764, 1049, 6335; <i>ķarīni ēt-</i> yakın yapmak, sultanın hizmetine vermek 6521
ķarn (<A.)	yüzyıllık zaman 445, 650, 1150
ķarpuz (<F.ķarbuz)	karpuz 1791
karramnā (<A.)	“bize lütufta bulundu” 239
kārsāz (<F.)	<i>bk. kārsāzi</i>
kārsāzī (<F.)	işleri yoluna koyma 1830
ķarşıla-	<i>bk. ķarşıla-</i>
ķarşu	karşı 870, 1662, 4332, 450, 926, 1778, 1815, 2612, 2616, 2632, 2633, 2779, 2937, 3081, 3091, 3258, 4214, 4330, 4344, 4547, 4576, 5478, 5545, 5552, 5601, 5946, 6000, 6029, 6163, 6216, 6263, 6930, 5138, 5699, 5532, 5604, 6079
ķarşıla-	karşılamak 1473, 1845, 2760, 3557, 3560, 4370, 5525; <i>ķarşıla-</i> 2920
ķarşulat-	karşılatmak 2386
ķarşurah	karşıdan, karşı taraftan 1321, 2921, 4344, 5972, 6374
ķarşusı	karşısı
ķaru	ihtiyar, yaşlı 6450
kārubān (<F.kārbān)	kervan 93, 3878, 5133
kārubār (<F.kārbār)	iş güç 1904, 2134, 2540, 3815, 3980, 4126, 4317, 6871; <i>kāribār</i> 3987
Ķārūn (<A.)	İsrailoğulları zamanında zenginliğiyle ün salmış biri 1413, 5645; <i>Ķārūn-ı dehr</i> Çağın Karun’u 2359; <i>bk. genc, māl</i>

kāruzār (<F.kārzār.)	savaş, cenk <i>kāruzārī ét-</i> savaşmak 2325
ķarva-	yakalamak, tutmak 882
ķaşd (<A.)	kasıt, niyet, amaç 1729, 2229, 2232, 2543, 3314, 5064, 5658, 5866; <i>ķaşd ét-</i> kastetmek, niyet etmek 877, 2222, 4978; <i>ķaşd-ı ekhal ķıl-</i> gözü sürmeliye niyet etmek, onu gözüne kestirmek 5481
ķasem (<A.)	yemin 5068
ķāşıd (<A.) (I)	isteyen, niyet eden 2634; haberci, ulak 6805
ķāşıd (<A.) (II)	haber götüren, postacı, ulak 4409, 4444, 4437; <i>ķāşıd ét-</i> ulak yapmak 1425; <i>ķāşıd-ı ķüst</i> hızlı postacı 4945
kāsid (<A.)	revaçta olmayan, sürümsüz, aranmaz olan 6188; <i>kāsid ķıl-</i> aranmaz sorulmaz yapmak, revaçtan düşürmek 4459
ķaşr (<A.)	kasır 642, 1469, 1534, 1738, 1907, 1922, 1928, 1930, 2095, 2096, 2106, 2143, 2143, 2145, 2555, 2559, 4002, 4003, 4006, 4108, 4157, 4343, 4344, 4368, 4369, 4469, 4576, 4579, 4783, 4790, 5046, 5085, 5086, 5475, 5478, 5485, 5495, 5519, 5524, 5548, 5576, 6782; <i>ķaşr ét-</i> kasra çevirmek 1918; <i>ķaşr-ı ābnūsī</i> abanoz ağacından kasır 5477; <i>ķaşr-ı Meşķū</i> Husrev'in Şîrîn için yaptırdığı saray 2112
ķaşrī (<A.)	dokuzuncu feleğin diğerlerini döndürmesi 6698, 6699
ķaşşāb (<A.)	kasap 2286, 3305, 3852
kāş (<F.)	keşke 4510
ķaş (I) (<*ķāş)	kaş 1315, 1352, 2605, 2963, 2999, 3174, 3316, 3320, 4147, 4300, 4746, 5117, 5561, 5778, 5790, 5835, 5967, 6079, 6213
ķaş (II)	kıymetli taş (Clauson: 669b) 1032, 6696
ķaşan-	işemek; <i>bk. ķan</i>
kāşāne (<F.)	büyük, süslü köşk 3026
ķaşuķ	kaşık 4284
ķat' (<A.)	kesme, kısaltma <i>ķat' ét-</i> kesmek, kısaltmak 1124, 4428, 6064; <i>ķat' ol-</i> kesilmek, kısaltmak 2546
ķat (I)	kat, sıra 4274

kat (II)	huzur, nezd, yan 43, 307, 386, 593, 602, 625, 830, 888, 893, 893, 967, 980, 1117, 1357, 1508, 1882, 1895, 1942, 2238, 2245, 2255, 2295, 2334, 2383, 2424, 2513, 2695, 3828, 3884, 3906, 4004, 4082, 4157, 4163, 4209, 4216, 4227, 4289, 4361, 4397, 4454,4462, 4477, 4479, 4486, 4536, 4603, 4807, 4821, 4904, 5036, 5053, 5139, 5190, 5193, 5217, 5231, 5441, 5533, 5543, 5555, 5734, 5800, 5918, 5990, 6048, 6141, 6370, 6443, 6849
kat-	katmak, eklemek 2267, 2567, 3100, 3516, 3974, 5039, 5280, 5716, 6043; <i>bk. gēce, gün</i>
kaṭarāt (<A.) (tk.kaṭre)	damlalar <i>kaṭarāt-ı teraḥḥüm</i> merhamet damlaları 545
katı	katı, sert, zor 765, 1139, 1557, 1609, 1669, 1799, 1878, 2053, 2374, 2408, 3358, 3384, 3677, 3870, 3895, 4289, 4539, 4572, 4607, 4608, 4682, 4813, 5177, 5188, 5244, 5518, 5828, 5902, 6176; <i>katı yüzlü</i> sert mizaçlı 4608
kaṭī' (<A.)	inandırıcı, ikna edici (Wehr: 777b) 6649
katılık	sertlik, zorluk, acı 4851, 4952
katır	katır 1748, 1951, 6408, 6411
katıraḥ	daha katı, daha sert 1096
katırğa-	sertleşmek, ağırlaşmak, zorlaşmak 5951
kātiblik (A.+T.lık)	katiplik 6688
kaṭil (A.)	katil 4162
kaṭl (A.)	öldürme <i>kaṭl èt-</i> katletmek, öldürmek 3944
kaṭrān (<A.)	katran 5311
kaṭre (<A.)	katre, damla 9, 13, 104, 403, 1684, 4187, 4716, 4758, 4857, 6468, 6641; <i>kaṭre kaṭre</i> damla damla 5505; <i>kaṭre-yi nīsān</i> Nisan (yağmuru) damlası 3103
kaṭtāl (<A.)	hunharca katleden, çok can alan 2518
kaṭviş-	kavuşmak 2477, 6508
kaṭvī (<A.)	güçlü, sağlam 7, 565, 1632, 2239, 2503, 2506, 5844, 6156; <i>kaṭvī kıl-</i> güçlü yapmak, güçlendirmek 1556;
kaṭvī-dil (<F.) (A.+F.)	sağlam gönüllü, güvenilir 2239
kaṭvī-rāy (<F.) (A.+F.)	sağlam fikirli 2239, 2506

ḳavl (<A.)	söz, kelam 192, 427, 981, 2783, 2958, 2966, 3108, 3360, 3366, 3460, 4123, 5037, 6056, 6099, 6111, 6148, 6148, 6285, 6860, 6938, 6948
ḳavm (<A.)	kavim 591, 810, 1829, 2242, 2273, 2280, 2554, 3112, 3552, 3608, 3664, 3669, 3747, 3944, 5971, 6349, 6622, 6623
ḳavs (<A.)	yay 2340
Ḳavs (<A.)	Yay burcu 1653, 6681
ḳavun (<*ḳāgun)	kavun 6446
ḳaya	kaya 1157, 1458, 1897, 1925, 2408, 4211, 4542, 4553, 4556, 4558, 4619, 4627, 4687, 4803, 4836, 5759, 6758
ḳayd (<A.)	kaygı, endişe, tasa 867, 1123, 2006, 2427, 3581, 5556; bağlama, bağlanma 5602; ḳayd ét- bağlamak 5105
kayfu'l-ḥāl (A.)	nasılsın? 4119
ḳayḡu	kaygı, endişe, tasa 340, 3051, 3838, 3839, 4109, 4502, 4624, 4636, 4867, 4930, 5008, 5227, 6149, 6245, 6576; <i>krş.</i> ḳayu
ḳayıḳ-	yüz çevirmek, sapmak 1797
ḳayır	çakıl 1481, 1714, 6758
ḳayır-	endişe etmek, kaygılanmak, tasalanmak 1123, 1458, 4016, 5879, 6252; <i>krş.</i> ḳayur-
ḳāyil (<A.ḳā'il)	inanan, kabul eden 127, 161; ḳāyil-i pāk saf ve temiz inananlar 6601
ḳāyim (<A.ḳā'im)	ayakta duran, varlığını sürdüren, var olan 1704, 3613, 6645; ḳāyim ḳal- ayakta kalmak, varlığını sürdürmek 3054; ḳāyim ḳıl- ayakta durdurmak, varlığını sürdürmesini sağlamak 4354; <i>bk.</i> ḳarḥ
ḳāyin (A.ḳā'in)	varlık, yaratılan, kainat 5758
ḳāyināt (<A.ḳā'ināt)	kainat 42, 46, 238, 325, 460, 693, 4192, 6662
ḳaynat-	kaynatmak 2435, 4777, 5424, 5893
ḳayşar (<A.<Yun. kaisar)	kayser, hükümdar 3555, 3559, 3561, 3564, 3571, 3574, 3577, 3582, 3586, 3599, 3802, 4012, 4030, 4174, 4960, 5086, 6347, 6348, 6372; ḳayşar-ı Rūm Anadolu kayseri 2218, 3582
ḳaytar-	geri dönmek 2336

ḳayu	kaygı, endişe 1695; <i>krş.</i> ḳayḡu
ḳayur-	kaygılanmak, tasalanmak, endişe etmek; ilgilenmek, önem vermek 1524, 2427, 3394, 3897, 5555; <i>krş.</i> ḳayır-
Ḳayyūm (<A.)	“kâim olan” Allah 6612, 6806
ḳaz (<*ḳāzan)	kaz 2287, 3773, 4456
ḳaz-	kazmak 4681, 4684, 6356
ḳazā (I) (<A.)	kader 512, 748, 1593, 1595, 2315, 2316, 2437, 3674, 4303, 5241, 5389, 5767, 6854; ḳazā-yı ḥaḳ Hakk’ın buyruḡu, hükmü, onun yazdığı kader 6854; hükmetme, emretme 3310; ḳazā-yı āsumānī ilahi emir 2267; zamanında kılınmayan namazın veya orucun telafisini kılma 3508
ḳazā (II) (<A.)	bölge, yer 866; ḳazā-yı ‘arş arşın olduḡu yer 4838
ḳazıl-	kazılmak 4156
ḳazın-	kazınmak 1163, 1536, 6889
ḳazıt-	kazıtmak 2348
kebāb (<A.)	kebab 1187, 1819, 3177, 6152, 6384
kebk (F.)	keklik 917, 1330, 2060, 5470; kebk-i derī iri ve güzel sesli keklik 1330
kebş (<A.)	koç kebş-i ḳurbān kurbanlık koç 408
kebūter (<F.)	güvercin 4970, 5470
kec (F.)	eḡri, çarpık 5083, 5448, 5892
kecbāz (<F.)	oyunla hile yapan, hilekar 3912
kef (A.)	avuç, elin iç kısmı 3178, 3723; keff 90, 674, 4553; kef ur- avuçlamak 2290, 4037
kefen (<A.)	kefen 913, 3127, 4315, 6075, 6578
kefenpūş (<F.kefenpoş)	kefen giyen 6578
keff (<A.)	<i>bk.</i> kef
keffāret (<F.<A.keffāra)	kefaret, karşılık 389, 1682
keh (<F.)	saman berg-i keh saman yaprağı 5918
kehanet (<F.<A.kehāna)	kehanet, taş falı 3520
Kehkeşān (<F.)	Samanyolu 5315

keklik (<*kēklik)	keklik 3261, 6498
kel	kel 2976
kelāg (<F.)	kuzgun 4200
kelām (<A.)	söz, ifade 46, 191, 2992, 4380, 4427, 4834, 6865; kelām kııl- söz söylemek, konuşmak 5041; kelam-ı Tur Tur Dağı'ndaki (Musa <i>a.m</i> ve Allah arasındaki) konuşma 412
kelb (<A.)	köpek Kelb-i Ekber Güney yarım kürede bir takım yıldızı 6925
kelef (<A.)	yüzdeki benekler, çil (Steingass: 1042b) 6944
Kelīm (<A.)	(kendisine söz söylenen, hitap edilen) Musa peygamber 412
Kelīmu'llāh (<A.)	(Allah'ın kendisine hitap ettiği) Musa peygamber 746
kelle (<F.)	baş, kafa, kelle 1656, 2318, 2328, 3647, 3755
kem (<F.)	eksik, noksan, az; değersiz, küçük, bayağı 9, 44, 45, 83, 132, 243, 338, 651, 690, 693, 735, 1616, 2005, 2354, 2406, 2680, 2832, 3299, 3346, 3404, 3619, 3756, 4081, 4484, 4525, 4582, 4717, 4848, 4910, 4943, 5006, 5016, 5224, 5383, 5383, 5600, 5846, 6088, 6139, 6773, 6778, 6849; kem eyle- azaltmak 741; kem kııl- azaltmak 6916; kem ol- azalmak 2981, 3378, 4004, 4220, 4886, 5006
kemāhī (<A.)	olduğu gibi, tam manasıyla, hakkıyla 233, 303, 820, 1002, 4724, 6376
kemāl (<A.)	bir kimsenin ilim, fazilet vb. bakımından tam olgunluğa ulaşması; mükemmellik, tamlık 158, 225, 693, 1021, 1090, 1488, 1940, 2605, 2963, 3533, 4220, 4910, 5250, 5796, 6561, 6759, 6904; kemāla ér- tamamlanmak, sona ermek 2126, 2992, 6558, 6749; kemāl ehli kemalet ermiş olanlar 6762; kemāl-ı 'ac tam bir acizlik 88; kemāl-ı 'aql mükemmel akıl 3336; kemāl-ı kevkebe mükemmel ihtişam 6756; kemāl-ı kudret tam anlamıyla kudret 90; kemāl-ı zevk mükemmel bir zevk 3130; kemal-ı bedr dolunayın tamamlanması 1013; kemāl-ı hadd derece, mertebenin tamamlanması 1466; kemāl-ı 'ilm ilmin tamamlanması 474; kemāl-ı 'izz tam anlamıyla şeref, değer, itibar 170; kemān-ı çāçī Çaç (Taşkent) yayı 1541
kemān (<F.)	yay 2029, 5092
kemāndār (<F.)	yay tutan kemāndār ol- yay tutan olmak 6079

kemankeş (<F.)	yay çeken; okçu 3007
kemānsāz (<F.)	keman yapan 3174
kemāzār (<F.)	az inciten 3619
kemend (<F.)	kement 869, 1547, 2604, 2827, 3212, 3352, 3452, 3453, 3650, 3650, 3654, 4919, 5093,5100, 5265, 5564, 6486, 6925; kemend ét- kement yapmak 1332
kemer (<F.)	kemer, kuşak 211, 1672, 5452; gök kubbe 886, 4036
kemer-gedā (<F.)	birine bağlı fakir, yoksul kimse 4714
kemīn (<F.)	pusu kemīn ét- pusu kurmak 869
kemīne (<F.)	hakir, aciz, zavallı 638, 1108, 1465, 2984, 4091, 4218
kemīngeh (<F.)	pusu yeri 1556
kemter (<F.)	1. daha değersiz, daha aşağı kemter ol- daha az olmak, azalmak 62542; daha az 2005, 3346, 5659, 5846;
kemterīn (<F.)	çok aciz, pek hakir, en küçük 1092, 5673
kenār (<F.)	yan, taraf, kenar 2781, 2975, 3080, 3141, 3298, 3398,3552, 3774, 3949, 5156, 5865, 6488, 6876; kenāra elt- kenara atmak 6352; kenār-ı baħr deniz kenarı 3516
kenāre (<F.)	kenar kenāre dut- kenara çekilmek 1801, 4501; kenāre tūt- 1751
kend (<Soğd.knd)	kent, kasaba 870, 889
kenīzek (<F.)	küçük sevimli cariye 1873
ker (<F.)	sağır ker ét- sağır etmek 3638
kerāmet (<F.<A.kerāma)	keramet 679, 1464, 4353, 4882, 6770; kerāmet kıl- lütfetmek, bağışlamak 341; keramet-i su su kerameti 1042
kerem (<A.)	kerem, lütuf, iyilik, ihsan, merhamet, cömertlik 32, 336, 357, 361, 427, 472, 473, 1302, 1464, 2650, 2910, 3245, 3392, 3469, 5388, 5582, 5658, 5707, 6088, 6226, 6240, 6396, 6933; kerem ehli kerem sahibi olanlar 5591; kerem göster- kerem göstermek, lütfetmek 2910; kerem kıl- keremde bulunmak 1442, 3874, 4434
Kerīm (<A.)	“kerem sahibi” Allah 3469, 3689, 4977, 6850
kerīm (<A.)	kerem sahibi, cömert 5536
Kerīmā (<F.)	ey kerem sahibi Allah 32, 6535

kerkes (<A.)	akbaba 3619, 3645, 4819, 5873, 6402; <i>kerkes-i murdārhor</i> leş yiyen akbaba 5873
kerr (<A.)	yeniden saldırma, yeniden hücum etme <i>kerr ü ferr</i> saldırma ve geri çekilme (Arapların savaş tarzı) (Steingass: 1019b) 545, 2779, 3624, 5499, 5569
kerre (<A.)	kere, defa 526
Kerrübî (<A.)	Allah'a yakın olan meleklerden her biri 4414, 6620
kes-	kesmek 350, 521, 897, 955, 1218, 3117, 3754, 4120, 4273, 4414, 4553, 4558, 4619, 4656, 4973, 5188, 5199, 5903, 6080, 6379, 6448, 6550
kes (<F.)	kimse 90, 105, 4322, 4487, 4591, 5346, 6170
kesād (<A.)	kesat; alışverişte durgunluk, işlerin az olması 5063; <i>kesād ehli</i> işleri kesat olan 6187
kesb (<A.)	kazanç, geçimini sağlamak için çalışma, emek harcama 833, 1214, 3797; <i>kesb ét-</i> kazanmak 4880, 6113, 6345; <i>kesb eyle-</i> kazanmak 247
kesdür-	kestirmek 5745
keşif (<A.)	kaba, iri 6708
kesil-	kesilmek 4531, 4810, 5199
kesr (<A.)	kırma, kırılma, zarar verme, rencide etme 478, 865, 2454; <i>kesr ol-</i> kırılmak 5026
kesret (<F.<A.kasra)	çokluk, bolluk, fazlalık; Allah'ın yarattığı mahukatın çokluğu, vahdetin karşıtı 138, 176, 6614
kesrî (A.+İ)	kırık olan 2380
keşf (<A.)	açma, açılma, meydana çıkma, ortaya çıkma 4353; <i>keşf ét-</i> ortaya çıkarmak, açmak 1618, 1857, 2943, 3699, 5048, 6258, 6464, 6613; <i>keşf eyle-</i> ortaya çıkarmak 2898, 3009, 5130; <i>keşf kıl-</i> ortaya çıkarmak 4365; <i>keşf ol-</i> açılmak, meydana çıkmak 16, 159, 225; <i>keşf ehli</i> kalp gözü açık olanlar, gayb âlemini bilenler 117; <i>keşf-i esrâr ét-</i> sırları açığa vurmak 5856
keşiş (<F.)	keşiş 1136; <i>kêşîş</i> 3518
keşke (<F. kâşkî)	keşke 6444; <i>krş. kâş</i>
keştî (<F.)	gemi 5155

kethuzā (<F.)	kahya 1282
kevākib (<A.) (tk. kevkeb)	yıldızlar 641, 839, 6365, 6646, 6870
kevkeb (<A.)	yıldız 835, 1185, 3181, 3778
kevkebe (<A.)	ihtişam 5400, 6268
kevn (<A.)	var olma, varlık, mevcudiyet 259, 6728, 6813; <i>kevn-i cān</i> canın varlığı 1398; <i>kevn ü mekân</i> kainat 198, 4728
kevneyn (<A.)	iki alem (dünya ve ahiret) 41, 47, 92, 149, 337, 459, 486
kevs̄er (<A.)	cennette bir nehir 668, 1664, 2882, 3089, 4758, 6159; <i>bk. havz</i>
key (<A.)	yarayı tedavi maksadıyla yakma <i>key ur-</i> yarayı tedavi etmek 955
keyf (<A.)	nasıl 133
keyfiyyet (F.<A.kayfiya)	durum, vasıf, nitelik 75, 1548, 6749
Keyhusrev (<F.)	İran hükümdarı 2723
Keykūbādī (<F.)	(İran hükümdarlarından biri) Keykubat gibi 6343
Keyvān (<F.)	Satürn 1482, 2340, 3806, 6678, 6953; <i>bk. mihr</i>
kēşik (<Mo.<T.)	sıra, nöbet 5725; <i>krş. kēşik</i>
kēşik (<Moğ.)	nöbet, sıra 2659; <i>krş. kēşik</i>
ķible (<A.)	kible 393, 447, 1128, 2635, 3326, 5611, 5613, 5614
ķiç	(sathî) arka 4059
ķıdem (<A.)	(varlığının başlangıcı olmayan) Allah 442
ķıdem (<A.)	geçmişi uzun zamana dayanma 39
ķıgır-	çağırarak, davet etmek, seslenmek 1915, 2245, 2699, 3906, 4807, 4904, 5036, 5530, 6583
ķıl	kıl 611, 611, 651, 1024, 1863, 2032, 2043, 2202, 2702, 2957, 2957, 2979, 3236, 4413, 4438, 4738, 5018, 5381, 5699, 5737, 6201, 6215, 6543, 6594, 6819, 6916; <i>ķıl aç-</i> kılı ikiye bölmek 850; <i>ķıl yar-</i> kıl yarmak, iyice düşünmek 1023, 1391, 4972; <i>ķıl ķıl</i> kıl kıl, bir bir 2974, 4263
ķıl-	yapmak, etmek; (Allah) yaratmak 55, 59, 63, 64, 66, 103, 124, 439, 457, 485, 489, 861, 881, 891, 903, 925, 1005, 1025, 1130, 1164, 1213, 1278, 1290, 1391, 1643, 1682, 1747, 1762, 1765,

1830, 1985, 2018, 2047, 2050, 2053, 2106, 2190, 2231, 2304, 2306, 2323, 2417, 2421, 2449, 2494, 2505, 2519, 2674, 2719, 2867, 2892, 2932, 3064, 3154, 3198, 3237, 3248, 3249, 3252, 3408, 3420, 3431, 3578, 3580, 3621, 3643, 3713, 3736, 3768, 3810, 3818, 3848, 3854, 3904, 3927, 3954, 3981, 4008, 4061, 4130, 4193, 4254, 4369, 4519, 4542, 4666, 4679, 4762, 4772, 4841, 4971, 4972, 5108, 5181, 5214, 5409, 5434, 5443, 5677, 5720, 5723, 5806, 5825, 5892, 5993, 6098, 6103, 6218, 6256, 6283, 6287, 6288, 6336, 6471, 6624, 6628, 6688, 6725, 6848, 6873, 6934, 6944;: *bk, ābād, āh, āheng, ārām, āšinā āzār, āğāz, av, berī, bir, bünyād, bāz, bī-bīm, bī-cān, bī-dād, bī-endāze, bī-pāye, bīnā, cāmi, cāvidānī, cavcū, cehd, cerāhat, cūş, cüzā-çāk, derç, du ‘ā, derāğūş, endīşe, enīn, erzān, erzānī, fāş, feryād, ferāmūş, fūrce, germ, gūş, güm, güzer, haber, hāl, hamiyet, havāle, hāşıl, hāşıl, harc, hazer, hor, hoş, hūāb, ışırmuk, ‘ışkıbāzī, inşa, irşād, kāsīd, kelām, konukluk, kūtāh, la ‘net ma ‘mūr, ma ‘zūr, meded, mevlūd, miskīn, mu ‘ayyen, murakka ‘, mu ‘tedil, mübārek, müdārā, münacat, münevver, mürebb, müşerref, müşk-endūd, māt, māye, naħcīr, nazār, negūsār, niyāz, nūş, perhiz, pervāz, pūr-sūz, pūr-āvīz, pīşe, rağbet, red, şabūh, secde, sed, sefer, ser-āvāz, ser-āğāz, seyr, şoħbet, şād, ta ‘līm, taħsīn, tecellā, tefhīm, tenakkuul, teslim, tezvīr, tāze, tīre, verhem, yas, yād, zehr-ālūd, zūr, zēndīgānī, zūr, zer; kıla gör-* yapmaya devam etmek 3613

kılc	kıl kadar 257, 1106, 1317, 1613, 4263, 4422, 4424, 4772, 5070, 5093, 5349, 5386, 5806, 6149, 6566, 6567
kılıç	kılıç 508, 632, 633, 637, 849, 1629, 2304, 2309, 2324, 2328, 2408, 2503, 2757, 3732, 3744, 3947, 4059, 4366, 4623, 5453, 5455, 5845, 5903, 5966, 6543, 6919, 6920, 6922; kılıç çeyneyiciler kılıç kullananlar 3595
killet (<F.A.kılla)	azlık, kıtlık 4294
kına-	kınamak, ayıplamak 5650
kına (<A. ħinnā)	kına 5700
kır-	kırmak 2368, 2504, 3753
kırān (<A.)	iki yıldızın aynı burçta birleşmesi kırān ét- (iki yıldız) birleşmek 2052, 2641, 2772, 3191

 kırk 	kırk 4849, 6341, 6360
 kırnak 	cariye 900
 kısalt-	kısaltmak 1974
 kısım (<A.)	<i>bk. kısım</i>
 kısım (<A.)	kısım 128, 1715, 3395; <i>kısım</i> 5832; <i>kısm ét-</i> paylaşmak 6330
 kısmet (<F.<A.kısma)	kısmet, nasip 124, 3107, 3390, 4985, 4999, 6632, 6785; <i>kısmet ét-</i> nasip etmek 6419; <i>kısmet kııl-</i> nasip etmek 4448; <i>kısmet ol-</i> nasip olmak 6169
 kısrağ 	kısrağ 1148, 1151
 kışsa (<A.)	hikâye, kıssa 969, 970, 1040, 1323, 1354, 1503, 1693, 1744, 2016, 2022, 2209, 3406, 4097, 4204, 4360, 4900, 5983, 6852; <i>kışsa söyle-</i> hikaye anlatmak 2167; <i>kışsa ko-</i> bir mevzudan bahsetmek 6330
 kış 	kış 1965, 1985, 3920, 5755, 6526, 6581; <i>kış ét-</i> kışa çevirmek 2397
 kışın 	kışın; kış mevsiminde 1008
 kışla 	kışın barınılan yer, kışlık yer 1963
 kıtāl (<A.)	katletme, öldürme 2331
 kıvan-	iftihar etmek, sevinmek, memnun olmak 614, 2670, 6570
 kıy 	kıyı, kenar, yan 4619
 kıy-	kıymak 4827, 5266, 6108, 6856; <i>bk. cān, kıan</i>
 kıyām (<A.)	namazın ayakta kılınan kısmı <i>kıyām eyle-</i> namazda kıyama durmak 446
 kıyāmet (<F.<A.kıyāma)	kıyamet 757, 4355; <i>kıyāmet 'arz ol-</i> kıyamet kopmak 388; <i>bk. devr</i>
 kıyās (<A.)	karşılaştırma, kıyas yapma 70; <i>kıyās ét-</i> karşılaştırmak, kıyas yapmak 1615, 2421
 kıyı 	kıyı 3947
 kıymet (<F.<A.kıyma)	kıymet, değer 205, 1428, 1793, 1848, 2730, 3504, 5416, 5492, 5806; <i>kıymet kıalma-</i> kıymeti kalmamak 1832; <i>kıymet olma-</i> kıymeti olmamak 2188; <i>kıymet vèril-</i> kıymet verilmek 730
 kıymetlü (F.+T.lü)	kıymetli, değerli 4304, 6189

ķız (<*ķīz) (I)	ķız 1012,1050, 1186, 1192, 1268, 1324, 1500, 1545, 1902, 2382, 2564, 2566, 3537, 3571, 3574, 3803, 4012, 6409; <i>bk. oğul</i>
ķız (II)	çok az, kıt 1050
ķız oğlan	bakire, henüz evlenmemiş kadın 1934
ķızar-	ķızarmak 3317, 5132
ķızıl	ķızıl 874, 4859
ķızlık	ķıtlık 765
ķi (<F.)	ķi 10, 12, 16, 22, 29, 31, 33, 37, 39, 41, 42, 43, 70, 77, 78, 81, 82, 83, 86, 89, 95, 99, 107, 111, 115, 116, 119, 121, 122, 125, 133, 134, 137, 141, 145, 146, 148, 150, 152, 155, 161, 162, 165, 167, 174, 177, 185, 191, 200, 211, 213, 215, 216, 221, 223, 224, 225, 231, 235, 236, 237, 242, 249, 251, 253, 260, 264, 270, 280, 284, 285, 288, 291, 292, 298, 299, 302, 304, 306, 310, 313, 329, 330, 340, 344, 355, 362, 366, 370, 379, 381, 382, 389, 394, 402, 407, 408, 414, 421, 435, 438, 441, 449, 452, 457, 460, 468, 489, 491, 494, 507, 508, 509, 510, 515, 518, 526, 528, 529, 534, 536, 537, 546, 547, 549, 550, 554, 556, 558, 559, 568, 569, 572, 580, 581, 588, 591, 596, 610, 612, 613, 618, 625, 646, 648, 650, 662, 671, 680, 682, 689, 691, 694, 695, 701, 709, 710, 723, 725, 732, 733, 736, 737, 739, 740, 742, 743, 745, 749, 751, 752, 761, 763, 772, 773, 775, 780, 782, 783, 784, 786, 791, 793, 794, 798, 810, 813, 814, 817, 822, 826, 828, 833, 854, 856, 857, 863, 889, 896, 899, 909, 912, 921, 927, 933, 935, 936, 938, 940, 941, 945, 946, 949, 950, 951, 953, 956, 958, 960, 962, 968, 970, 973, 974, 984, 991, 993, 998, 999, 1001, 1007, 1008, 1009, 1012, 1017, 1019, 1021, 1030, 1031, 1036, 1048, 1050, 1054, 1060, 1061, 1074, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1088, 1098, 1100, 1103, 1106, 1107, 1112, 1121, 1128, 1135, 1141, 1146, 1148, 1150, 1153, 1154, 1160, 1163, 1166, 1168, 1169, 1179, 1199, 1200, 1207, 1210, 1229, 1231, 1233, 1234, 1244, 1256, 1268, 1271, 1273, 1274, 1284, 1285, 1289, 1297, 1301, 1305, 1308, 1321, 1329, 1335, 1342, 1352, 1356, 1359, 1360, 1366, 1371, 1380, 1382, 1387, 1388, 1392, 1395, 1424, 1425, 1427, 1433, 1442, 1444, 1450, 1465, 1467, 1474, 1484, 1486, 1498, 1499, 1507, 1512, 1531, 1543, 1549, 1557, 1567, 1568, 1574, 1587, 1590, 1595, 1597, 1600, 1607, 1614, 1615, 1617, 1618, 1620, 1631, 1647, 1651, 1655, 1660, 1664, 1671, 1675, 1676, 1679, 1680, 1686,

1690, 1693, 1697, 1698, 1701, 1707, 1714, 1715, 1716, 1720, 1721, 1725, 1730, 1736, 1737, 1741, 1743, 1747, 1748, 1749, 1753, 1759, 1763, 1765, 1768, 1771, 1775, 1779, 1780, 1784, 1788, 1795, 1801, 1808, 1813, 1815, 1816, 1823, 1826, 1827, 1834, 1835, 1846, 1848, 1852, 1854, 1858, 1861, 1863, 1887, 1890, 1893, 1899, 1900, 1904, 1910, 1915, 1916, 1922, 1927, 1934, 1944, 1945, 1973, 1975, 1986, 1990, 2007, 2013, 2024, 2048, 2052, 2055, 2056, 2066, 2075, 2077, 2085, 2088, 2089, 2103, 2107, 2110, 2113, 2129, 2140, 2145, 2148, 2151, 2158, 2163, 2164, 2171, 2172, 2178, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2192, 2209, 2211, 2218, 2219, 2220, 2221, 2228, 2230, 2233, 2259, 2260, 2261, 2277, 2294, 2300, 2305, 2313, 2314, 2319, 2325, 2330, 2332, 2336, 2342, 2343, 2350, 2352, 2362, 2363, 2367, 2368, 2370, 2371, 2379, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2402, 2404, 2409, 2416, 2429, 2436, 2443, 2447, 2453, 2463, 2465, 2466, 2470, 2471, 2473, 2481, 2490, 2494, 2502, 2506, 2512, 2515, 2517, 2520, 2527, 2536, 2539, 2544, 2547, 2550, 2552, 2561, 2564, 2565, 2566, 2580, 2587, 2599, 2623, 2624, 2625, 2627, 2630, 2633, 2640, 2643, 2648, 2651, 2653, 2654, 2661, 2665, 2666, 2671, 2675, 2687, 2690, 2696, 2698, 2700, 2705, 2706, 2709, 2715, 2726, 2731, 2736, 2740, 2741, 2743, 2746, 2751, 2754, 2758, 2764, 2765, 2767, 2769, 2771, 2782, 2790, 2791, 2792, 2803, 2806, 2807, 2808, 2815, 2821, 2822, 2823, 2824, 2834, 2843, 2845, 2855, 2858, 2859, 2860, 2864, 2869, 2871, 2876, 2877, 2879, 2884, 2885, 2889, 2891, 2892, 2896, 2897, 2900, 2904, 2910, 2929, 2932, 2947, 2957, 2959, 2961, 2964, 2965, 2967, 2970, 2971, 2980, 2981, 2983, 2989, 2993, 2996, 2997, 3004, 3006, 3009, 3010, 3012, 3016, 3023, 3044, 3045, 3047, 3051, 3057, 3073, 3074, 3078, 3079, 3104, 3105, 3116, 3117, 3118, 3124, 3125, 3126, 3128, 3160, 3165, 3166, 3167, 3178, 3179, 3181, 3187, 3191, 3192, 3193, 3194, 3201, 3203, 3205, 3207, 3213, 3216, 3217, 3219, 3220, 3221, 3225, 3229, 3234, 3244, 3245, 3246, 3277, 3278, 3279, 3282, 3287, 3293, 3303, 3306, 3312, 3313, 3314, 3315, 3325, 3327, 3328, 3329, 3333, 3346, 3350, 3351, 3369, 3374, 3378, 3383, 3389, 3390, 3394, 3409, 3417, 3418, 3422, 3425, 3427, 3429, 3431, 3440, 3441, 3444, 3457, 3469, 3473, 3475, 3482, 3486, 3489, 3490, 3493, 3494, 3495, 3496, 3497, 3503, 3519, 3524, 3539, 3542, 3545, 3554, 3556, 3569, 3571,

3574, 3575, 3577, 3582, 3584, 3585, 3586, 3587, 3591, 3594,
3597, 3601, 3603, 3606, 3625, 3626, 3632, 3644, 3645, 3648,
3653, 3654, 3655, 3660, 3669, 3681, 3684, 3685, 3688, 3693,
3698, 3705, 3709, 3711, 3714, 3718, 3720, 3726, 3734, 3735,
3738, 3739, 3742, 3755, 3762, 3765, 3766, 3767, 3768, 3769,
3775, 3784, 3788, 3790, 3791, 3793, 3794, 3801, 3803, 3812,
3818, 3826, 3829, 3830, 3833, 3834, 3835, 3836, 3840, 3843,
3844, 3847, 3850, 3852, 3859, 3864, 3880, 3886, 3900, 3901,
3913, 3919, 3921, 3925, 3927, 3928, 3938, 3942, 3946, 3953,
3955, 3958, 3961, 3962, 3967, 3969, 3970, 3976, 3977, 3978,
3980, 3990, 3991, 3992, 3994, 3996, 4001, 4004, 4006, 4009,
4011, 4012, 4013, 4033, 4036, 4038, 4047, 4051, 4058, 4063,
4064, 4065, 4067, 4068, 4069, 4071, 4072, 4073, 4074, 4075,
4076, 4077, 4101, 4104, 4108, 4114, 4125, 4132, 4133, 4134,
4135, 4137, 4138, 4140, 4143, 4144, 4154, 4155, 4159, 4164,
4165, 4166, 4168, 4171, 4175, 4178, 4179, 4183, 4198, 4201,
4204, 4206, 4208, 4210, 4225, 4228, 4232, 4241, 4244, 4248,
4249, 4250, 4251, 4253, 4260, 4264, 4265, 4267, 4272, 4274,
4276, 4278, 4279, 4281, 4282, 4283, 4284, 4286, 4294, 4318,
4335, 4338, 4339, 4341, 4347, 4349, 4356, 4359, 4362, 4367,
4372, 4375, 4378, 4379, 4381, 4387, 4388, 4389, 4393, 4396,
4399, 4410, 4425, 4429, 4433, 4437, 4443, 4445, 4446, 4447,
4448, 4449, 4452, 4453, 4455, 4457, 4460, 4473, 4474, 4477,
4496, 4505, 4508, 4512, 4516, 4519, 4523, 4524, 4526, 4529,
4530, 4534, 4535, 4538, 4542, 4544, 4546, 4547, 4548, 4549,
4551, 4555, 4566, 4572, 4581, 4585, 4586, 4588, 4597, 4599,
4606, 4607, 4608, 4611, 4614, 4617, 4623, 4637, 4643, 4646,
4649, 4655, 4656, 4660, 4663, 4665, 4684, 4686, 4687, 4699,
4701, 4707, 4711, 4714, 4715, 4716, 4717, 4722, 4725, 4727,
4729, 4730, 4732, 4734, 4735, 4742, 4743, 4745, 4747, 4749,
4750, 4752, 4758, 4761, 4764, 4769, 4771, 4779, 4781, 4785,
4798, 4799, 4800, 4805, 4809, 4812, 4817, 4822, 4825, 4828,
4840, 4841, 4842, 4843, 4847, 4848, 4853, 4854, 4855, 4859,
4860, 4863, 4866, 4874, 4881, 4886, 4898, 4904, 4907, 4908,
4911, 4913, 4923, 4928, 4932, 4933, 4953, 4956, 4958, 4963,
4964, 4967, 4969, 4976, 4987, 4990, 4991, 4993, 4999, 5003,
5006, 5007, 5008, 5014, 5022, 5025, 5037, 5055, 5061, 5065,
5072, 5075, 5076, 5088, 5090, 5099, 5110, 5111, 5119, 5122,
5134, 5136, 5138, 5139, 5150, 5155, 5157, 5164, 5171, 5183,

5184, 5187, 5195, 5202, 5208, 5212, 5228, 5246, 5248, 5251, 5252, 5253, 5254, 5256, 5262, 5263, 5270, 5272, 5273, 5274, 5283, 5292, 5302, 5310, 5311, 5315, 5316, 5328, 5329, 5332, 5335, 5338, 5355, 5357, 5358, 5359, 5361, 5362, 5366, 5373, 5378, 5381, 5389, 5395, 5399, 5410, 5415, 5419, 5420, 5424, 5427, 5429, 5433, 5435, 5451, 5457, 5462, 5464, 5465, 5468, 5472, 5487, 5489, 5490, 5497, 5512, 5519, 5531, 5534, 5541, 5543, 5550, 5552, 5559, 5560, 5562, 5563, 5564, 5566, 5567, 5572, 5575, 5580, 5584, 5592, 5594, 5606, 5610, 5617, 5618, 5631, 5636, 5640, 5641, 5651, 5668, 5671, 5674, 5678, 5684, 5685, 5687, 5688, 5689, 5690, 5692, 5695, 5696, 5697, 5698, 5699, 5704, 5708, 5711, 5712, 5714, 5715, 5721, 5732, 5735, 5736, 5739, 5745, 5746, 5758, 5763, 5764, 5765, 5766, 5783, 5789, 5791, 5793, 5795, 5797, 5801, 5802, 5809, 5821, 5823, 5826, 5836, 5842, 5846, 5847, 5849, 5851, 5855, 5856, 5861, 5864, 5866, 5871, 5875, 5877, 5882, 5886, 5887, 5897, 5904, 5905, 5906, 5910, 5912, 5919, 5920, 5927, 5933, 5935, 5936, 5937, 5939, 5941, 5943, 5944, 5949, 5952, 5954, 5961, 5968, 5972, 5976, 5987, 5990, 5993, 5997, 5999, 6005, 6007, 6008, 6011, 6014, 6024, 6025, 6031, 6032, 6035, 6039, 6045, 6046, 6048, 6051, 6053, 6058, 6059, 6060, 6061, 6062, 6065, 6066, 6067, 6069, 6085, 6088, 6090, 6091, 6093, 6097, 6098, 6123, 6124, 6125, 6126, 6127, 6128, 6129, 6130, 6133, 6135, 6136, 6137, 6138, 6148, 6155, 6157, 6161, 6164, 6165, 6166, 6167, 6169, 6176, 6177, 6178, 6179, 6182, 6184, 6188, 6199, 6200, 6201, 6202, 6213, 6214, 6219, 6225, 6227, 6228, 6229, 6230, 6234, 6235, 6248, 6253, 6256, 6258, 6262, 6267, 6274, 6277, 6278, 6279, 6281, 6282, 6283, 6292, 6293, 6295, 6309, 6311, 6316, 6331, 6332, 6337, 6338, 6340, 6341, 6351, 6357, 6358, 6362, 6365, 6366, 6371, 6379, 6383, 6388, 6401, 6404, 6411, 6412, 6414, 6422, 6423, 6426, 6436, 6439, 6440, 6442, 6452, 6454, 6455, 6459, 6460, 6461, 6462, 6470, 6473, 6480, 6482, 6493, 6498, 6505, 6509, 6510, 6511, 6515, 6520, 6524, 6528, 6530, 6548, 6557, 6559, 6572, 6575, 6576, 6586, 6590, 6592, 6593, 6599, 6606, 6607, 6608, 6610, 6614, 6623, 6626, 6629, 6641, 6643, 6644, 6654, 6657, 6678, 6683, 6692, 6695, 6699, 6700, 6704, 6706, 6713, 6716, 6719, 6720, 6721, 6723, 6724, 6729, 6733, 6740, 6743, 6744, 6751, 6755, 6759, 6763, 6767, 6769, 6771, 6774, 6775, 6778, 6779, 6780, 6785, 6788, 6789,

6795, 6797, 6800, 6805, 6807, 6808, 6809, 6811, 6812, 6814, 6815, 6821, 6824, 6825, 6826, 6827, 6831, 6832, 6837, 6840, 6849, 6852, 6853, 6855, 6863, 6866, 6868, 6873, 6878, 6890, 6891, 6897, 6898, 6899, 6900, 6901, 6902, 6903, 6904, 6905, 6906, 6907, 6908, 6910, 6911, 6913, 6914, 6919, 6928, 6930, 6933, 6935, 6936, 6937, 6939, 6940, 6948, 6952, 6954, 6955

- kibr** (<A.) kibir 5551
- Kibriyā** (<A.) (yüce, ulu) Allah 93, 5400
- kifaf** (<A.) yaşamaya yetecek kadar rızık 584
- kifāyet** (<F.<A.kifāya) kâfi olma, yeteri kadar olma 1906; *kifāyet ét-* yetmek, kâfi olmak 1901
- ķīl** (<A.) söz, kelam 593, 4972; *ķīl ü ķāl* dedikodu, boş laf 193; *ķīl ü ķāl ķīl-* birinden bahsetmek 6047
- ķīlīd** (<F.) kilit 453, 3907, 5938
- ķim** kim (bağlaç) 11, 21, 26, 40, 42, 44, 45, 46, 89, 102, 104, 111, 112, 118, 120, 133, 142, 153, 160, 161, 163, 183, 184, 186, 219, 222, 235, 238, 245, 250, 251, 259, 264, 274, 275, 276, 277, 279, 283, 294, 295, 296, 307, 319, 365, 373, 403, 413, 417, 433, 455, 460, 466, 495, 513, 517, 520, 534, 535, 538, 543, 552, 555, 560, 573, 579, 583, 587, 635, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 680, 681, 690, 726, 731, 735, 739, 750, 759, 776, 779, 781, 846, 865, 869, 870, 884, 899, 922, 937, 961, 986, 991, 996, 1019, 1045, 1072, 1073, 1088, 1091, 1094, 1097, 1098, 1099, 1123, 1144, 1155, 1158, 1160, 1180, 1181, 1187, 1202, 1228, 1240, 1253, 1254, 1262, 1272, 1279, 1282, 1295, 1298, 1303, 1326, 1347, 1356, 1357, 1367, 1368, 1369, 1371, 1376, 1379, 1398, 1401, 1410, 1421, 1438, 1440, 1447, 1452, 1456, 1465, 1469, 1492, 1513, 1514, 1534, 1555, 1577, 1585, 1593, 1605, 1649, 1659, 1661, 1679, 1681, 1689, 1703, 1705, 1708, 1709, 1713, 1727, 1738, 1743, 1749, 1757, 1774, 1784, 1794, 1797, 1805, 1815, 1845, 1859, 1861, 1873, 1886, 1887, 1891, 1893, 1914, 1918, 1930, 1939, 1959, 2001, 2050, 2060, 2062, 2065, 2092, 2098, 2125, 2131, 2135, 2136, 2140, 2167, 2169, 2170, 2173, 2206, 2208, 2275, 2291, 2304, 2311, 2335, 2343, 2354, 2358, 2359, 2369, 2372, 2381, 2385, 2389, 2400, 2401, 2414, 2417, 2422, 2423, 2438, 2441, 2454, 2489, 2493, 2494, 2497, 2531, 2534, 2563, 2573, 2578, 2586, 2602, 2608, 2625, 2628, 2630, 2652, 2653,

2662, 2669, 2674, 2688, 2693, 2698, 2704, 2709, 2725, 2730,
2764, 2778, 2782, 2800, 2811, 2825, 2827, 2838, 2841, 2865,
2869, 2883, 2899, 2910, 2916, 2926, 2984, 2995, 3004, 3018,
3032, 3049, 3050, 3091, 3096, 3101, 3106, 3127, 3143, 3162,
3167, 3169, 3200, 3204, 3227, 3283, 3291, 3299, 3309, 3320,
3328, 3331, 3344, 3349, 3355, 3366, 3379, 3384, 3390, 3392,
3428, 3430, 3450, 3460, 3469, 3477, 3478, 3484, 3492, 3504,
3509, 3510, 3515, 3564, 3568, 3576, 3605, 3610, 3644, 3645,
3652, 3667, 3676, 3680, 3696, 3707, 3713, 3715, 3723, 3732,
3740, 3749, 3754, 3765, 3768, 3795, 3796, 3824, 3842, 3863,
3867, 3877, 3878, 3879, 3884, 3891, 3894, 3918, 3930, 3937,
3941, 3975, 3978, 3982, 3999, 4008, 4014, 4023, 4032, 4052,
4063, 4070, 4086, 4099, 4102, 4139, 4157, 4195, 4199, 4202,
4238, 4239, 4290, 4292, 4293, 4320, 4324, 4334, 4369, 4374,
4385, 4405, 4409, 4414, 4423, 4435, 4464, 4478, 4493, 4527,
4539, 4540, 4545, 4559, 4571, 4574, 4592, 4617, 4620, 4625,
4648, 4675, 4691, 4697, 4713, 4722, 4723, 4732, 4742, 4744,
4752, 4757, 4760, 4761, 4771, 4777, 4778, 4781, 4783, 4803,
4810, 4845, 4856, 4857, 4860, 4864, 4871, 4872, 4875, 4905,
4912, 4930, 4945, 4950, 4972, 4975, 4998, 5000, 5010, 5018,
5042, 5045, 5064, 5079, 5086, 5105, 5118, 5121, 5127, 5131,
5132, 5147, 5151, 5159, 5174, 5181, 5182, 5189, 5202, 5206,
5218, 5229, 5231, 5250, 5258, 5261, 5290, 5293, 5304, 5367,
5370, 5371, 5372, 5383, 5420, 5422, 5428, 5443, 5517, 5520,
5538, 5541, 5542, 5546, 5593, 5598, 5601, 5605, 5644, 5658,
5664, 5673, 5685, 5754, 5757, 5787, 5817, 5821, 5840, 5854,
5855, 5868, 5869, 5881, 5886, 5901, 5906, 5911, 5918, 5923,
5930, 5931, 5939, 5941, 5978, 5991, 6071, 6079, 6084, 6154,
6170, 6183, 6185, 6194, 6236, 6273, 6280, 6310, 6320, 6326,
6345, 6346, 6347, 6348, 6349, 6350, 6354, 6363, 6376, 6382,
6393, 6399, 6428, 6429, 6434, 6438, 6499, 6507, 6522, 6529,
6540, 6553, 6558, 6564, 6568, 6583, 6589, 6600, 6605, 6614,
6616, 6620, 6627, 6636, 6650, 6653, 6660, 6684, 6733, 6735,
6745, 6757, 6760, 6763, 6764, 6765, 6766, 6768, 6776, 6777,
6783, 6784, 6791, 6830, 6848, 6853, 6859, 6875, 6876, 6912,
6941, 6953, 6954, 6955

kim

kim (soru zamiri) 86, 96, 102, 159, 196, 259, 274, 312, 500, 544,
552, 620, 681, 715, 729, 759, 1578, 1580, 1727, 1995, 2320,
2414, 2422, 2857, 3076, 3430, 3457, 3654, 3743, 3766, 3767,

	3863, 3888, 4137, 4379, 4380, 4616, 4725, 4822, 4953, 5072, 5633, 5840, 5975, 5976, 6244, 6391, 6612, 6639, 6894, 6897, 6898, 6900, 6901, 6902, 6903
kimesne	kimse, hiçkimse 64, 262, 288, 1266, 1892, 1984, 2046, 3715, 3937, 4545, 4678, 5974, 6877; <i>krş. kimsene</i>
kimi	kimi, bazısı 67, 109, 1174, 1306, 1845, 2465, 2857, 2937, 3651, 3692, 3754, 4000, 4659, 4662, 4663, 5673, 6374, 6660, 6660, 6758, 6761, 6793, 6820
kimisi	kimisi 2755, 2937, 6374
kimse	kimse 71, 120, 334, 382, 383, 508, 675, 726, 857, 859, 1156, 2045, 2300, 2419, 2463, 2469, 2469, 2587, 2705, 3302, 3531, 3926, 3946, 3970, 4507, 4632, 4634, 4861, 4890, 4935, 4982, 5134, 5691, 5726, 5987
kimsene	kimse, hiç kimse 3926, 4636, 5013; <i>krş. kimsene</i>
kimsesüz	kimsesiz 4632
kimyā (A.)	kimya, iksir 30, 200, 432
kīmyā-naẓar (<F.) (F.+A.)	kimya bakışlı, büyüleyerek bakan 4298
kīn (<F.)	kin 1880, 5551, 5561; <i>kīn al-</i> öc almak 2778, 4610
kīne (<F.)	kin 462, 709, 891, 1655, 2162, 2344
ķīr (<A.)	katran, zift (Steingass: 997b) 5311
kirām (<A.)	şerefli, ulu kimseler 427
kiriş	kiriş (keman teli ya da yay teli) 2029, 2308, 2337
kirm (<F.)	böcek, kurt 6773
kīse (<F.)	kese 2856, 6313
Kisrā (<F.)	Sasani şahı Noşin-revan 717, 916, 2443
Kisrā-ma‘delet (<F.) (F.+A.ma‘dala)	Kisra (Noşin-revan) gibi adaletli 6915; <i>bk. tūķ</i>
kisvet (<F.<A.kiswa)	elbise, kılık kıyafet <i>kisvet-i zerrīn ur-</i> altın elbise giydirmek 4667
kīş (<F.)	ok mahfazası 512, 2749, 2750; <i>kīş-i Ħamza</i> Hamza'nın ok mahfazası 5092
ķişver (<F.)	ülke 3582, 3441, 3626, 3629

kitāb (<A.)	kitap 5390, 5794, 5818, 6153, 6791, 6867
kiyāset (<F.<A.kiyāsa)	uyanıklık, akıllılık, anlayışlılık 816
ko-	koymak, bırakmak 139, 164, 280, 302, 323, 340, 350, 505, 514, 548, 601, 609, 694, 745, 769, 787, 907, 1067, 1106, 1270, 1292, 1496, 1605, 1677, 1835, 2008, 2032, 2161, 2162, 2165, 2189, 2195, 2280, 2289, 2337, 2368, 2410, 2540, 2664, 2751, 2834, 2878, 2951, 3185, 3210, 3247, 3472, 3661, 3790, 3829, 3837, 3872, 3907, 3909, 3923, 3970, 3997, 4062, 4065, 4074, 4164, 4178, 4265, 4270, 4312, 4376, 4385, 4420, 4432, 4508, 4592, 4709, 4792, 4797, 4805, 4829, 4961, 4982, 5007, 5024, 5087, 5130, 5250, 5386, 543 5470, 5491, 5541, 5554, 5565, 5586, 5609, 5649, 5676, 5693, 5814, 5814, 5864, 5868, 5894, 5913, 6001, 6068, 6085, 6086, 6165, 6177, 6181, 6233, 6245, 6391, 6393, 6427, 6547, 6567, 6576, 6859, 6867, 6879; <i>bk. aş-, baş, dūn, oda; krş. koy-</i>
koça (<Çağ.<F.h̄āce)	yaşlı, ihtiyar (Räsänen: 274a) 4934
koça- (<kocal-)	yaşlanmak 6576
kocala-	yaş almak, yaşlanmak 6577
koçın- (<*kōçın-)	korkmak, çekinmek 2757
koḥ-	kokmak, koklamak 924, 1180, 2719, 2725, 3492, 5878; <i>koḥ-</i> 5609, 6185, 6294
koḥılan-	koku sürünmek 5804
koḥu	koku 1414, 1661, 1996, 2128, 3336, 3918, 5462
koḥula-	koklamak 3206, 3346
koḥ-	<i>bk. koḥ-</i>
kol (<*kōl)	kol 895, 938, 1812, 1851, 2274, 5456, 5459, 6081, 6374
kolay	kolay, emeksiz, sıkıntısız, zahmetsiz 1284, 2822, 3724
kon-	konmak, bir yerde durmak, yerleşmek, konaklamak 890, 1138, 1623, 1669, 1737, 1749, 1752, 1959, 2368, 2594, 2659, 2690, 2716, 2959, 3280, 3522, 3683, 3738, 4070, 4237, 4970, 5238, 5475, 5535, 6280, 6571, 6847; <i>kona bil-</i> konabilmek 1617, 1769, 5529; <i>bk. gerd</i>
kondu-	yerleştirmek 3568

konuğ	konuk, misafir 1957, 1960, 3465, 5536, 5591, 5601, 5603
konuğluk	misafirlik 5604, 5712; konuğluk kıl- misafir etmek 1855
konul-	konulmak 1147, 1982, 2936, 4922, 6369
kop-	meydana çıkmak, zuhur etmek 271, 2301, 2916, 2957, 3234, 3539, 5288; kopmak, ayrılmak 6721, 6771
kopar-	koparmak, çıkarmak, meydana getirmek, ortaya çıkarmak, 639, 3857, 4355
kopuz	kopuz 3179
korđ-	<i>bk. korđ-</i>
korđu	korku 340, 2714, 3045, 3350, 3657, 4508, 4508, 4509, 4615, 4902, 5103, 5162, 5488, 5789, 5869, 6921; korđu düş- korkmak 2586
korđusuz	korkusuz 3293
korđut-	korkutmak 3117
korđ-	korkmak 3656, 4611, 5088; korđ- aynı anlamda 2302
korđulu	korkulu 5961
koruğ	koruk; olgunlaşmamış üzüm 88, 898, 3892; koruğ aynı anlamda 3435; koruğ aynı anlamda 961
koş- (<*kōř-)	koşmak, yanına katmak, eşlik etmek için vermek 2089, 3593
kov-	kovmak 374, 1558, 2318, 2601, 2713, 5944
koy-	koymak, bırakmak 154, 921, 930, 1091, 1212, 1393, 1537, 1546, 1809, 2302, 2713, 2800, 2909, 3256, 3466, 3686, 3708, 3722, 4364, 4455, 4575, 5010, 5209, 5213, 5320, 5738, 6350, 6404; <i>krş. ko-</i>
kuy-	(sıvı) dökmek, akıtmak 5783, 6085, 6208
koyun (<*kōń)	koyun 743, 746, 753, 758, 2286, 2318, 3501, 3852, 3999, 6380; koyun aynı anlamda 756, 918
koz (<F.kavz<A.cawz)	ceviz 3773
kōhen (<F. kuhne)	yaşlı, yıllar görmüş geçirmiş 4807
kōhen-pīr (<F.)	yıllar görmüş geçirmiş ihtiyar 1253
kōhne (<F.)	kōhne 262, 4860

kök	kök 727, 728, 729
kömür	kömür 3597
köpri	köprü 3894, 5928
köseğü	kürek 5070
kösült-	ayağını uzatmak 4071
köşe (<F. gūşe)	köşe 532, 589, 1259, 2605, 2648, 2999,5222, 5549, 5992, 6087, 6130
köy (<F. kūy)	köy, mahalle, semt 879, 1617, 4124
köz (<*kōz)	köz 859, 4832
ķubbe (<A.)	kubbe 61, 4405; <i>ķubbe-yi eflāk</i> felekler kubbesi; gökyüzü 4113
ķuç- (<*kūç-)	kucaklamak, sarılmak 938, 1182, 1267, 1804, 2976
kūçek-dehen (F.<)	küçük ağızlı 3002
ķuçın- (<*kūçın-)	kucaklamak 1779
ķudret (<F.<A.ķudra)	kuvvet, güç, kabiliyet 68, 253, 401, 836, 838, 1156, 1689, 3183, 6827, 6947; <i>ķudret issi</i> kudretli 4954
ķuds (<A.)	Kudüs 3996
ķuds (<A.)	mukaddes, mübarek olma 4763
ķudsī (<A.+ī)	mukaddes, kutsal 16, 91, 466, 580, 681, 3206, 3996
ķudūm (<A.)	bir yerden gelme, bir yere ayak basma 1242
ķufl (<A.)	kilit 4241, 6502; <i>ķufl-ı zerrīn ur-</i> altın kilit vurmak, altın kilitle kilitlemek 1537
kūh (<A.) (I)	kamıştan yapılmış çardak kulübe 1025
kūh (<F.koh) (II)	dağ 1925, 3635, 4524, 4526, 4786, 4922, 6083, 6434; <i>kūh-ı 'azāb</i> azap dağı 860; <i>kūh-ı Bīsītūn</i> Bisütun dağı 4538, 4805; <i>kūh-efgen</i> dağ deviren, kuvvetli 4922; <i>kūh-ı Elburz</i> Elburz dağı 2320; <i>kūh-ı Kāf</i> Kaf dağı 1411, 4818; <i>kūh-ı lācūverd</i> lacivert dağ 1132; <i>kūh-ı Necd</i> Necd dağı 2922
kūhı-peyker (<F.koh-peyker)	dağ yüzlü 1499, 1550, 3652
ķūhī (<F.)	dağa ait 6774
kūhisār (<F.kohsār)	dağlık yer, dağ tepesi <i>kūhsār</i> 5469; <i>kūhsār</i> 8, 2105; <i>kūhisār-ı Ermen</i> Ermen dağlık bölgesi 1125

kūhisārī (<F.)	dağlık 5863
kūhsār (<F.)	<i>bk. kūhisār</i>
kul	kul 140, 144, 329,333, 365, 398, 638, 760, 836, 883, 892, 922, 927, 961, 1048, 1092, 1184, 1425, 1447, 1493, 1494, 1496, 1521, 1593, 1636, 1745, 1750, 2016, 2053, 2087, 2113, 2131, 2202, 2413, 2483, 2533, 2534, 2680, 2689, 2689, 2754, 2766, 2766, 2787, 2928, 2940, 3038, 3046, 3125, 3156, 3168, 3299, 3309, 3346, 3349, 3404, 3464, 3523, 3587, 3666, 3695, 3783, 3950, 3997, 4000, 4009, 4035, 4037, 4094, 4450, 4452, 4809, 4908, 4980, 4984, 5020, 5043, 5135, 5191, 5192, 5198, 5239, 5486, 5533, 5534, 5651, 5659, 5747, 5813, 5816, 5817, 5965, 5974, 6022, 6139, 6212, 6236, 6373, 6379, 6410, 6601, 6946
kulak	kulak 219, 581,1087, 1088, 1310, 1645, 1646, 1652, 2273, 2730, 3179, 3621, 5072, 5649, 6421, 6635, 6757; kulağ ol- pür dikkat dinlemek 4263; kulak dut- (bir nesneyi) kulağından/kulbundan tutmak 1437
kulaksuz	kulaksız 6634
kulavuz	kılavuz, yol gösterici, rehber 1278, 3512
kulkul (<A.)	su vb şeylerin çıkardığı ses 3258
kulluk	kulluk, kul olma durumu 325, 333, 1704, 4290, 4792, 4980, 6794; kulluğı kul- kulluk yapmak, hizmet etmek 333; kulluk et- kulluk yapmak, hizmet etmek 5995
Ḳulzüm (<F.)	Kızıldeniz 3634
kum	kum 1481, 1714, 6758
kumārī	Hindistan'daki Kumar burnundan olan 3144
kumāş (<A.)	kumaş 3924, 4272, 6350
kumrī (<F.)	kumru 1258, 2859, 2880, 2915
kur-	kurmak, oluşturmak, düzenlemek; inşa etmek; işleyecek duruma getirmek 796, 2497, 4316, 4728, 6025, 6039
kūr (<F.)	kör, gözleri görmeyen kūr et- kör etmek 1519, 4394
kur'a (<A.)	pay, nasip kur'a yut- nasibini, payını vermek 1098, 2256, 6892
ḳurb (<A.)	yakın, yakınlık 82, 203, 418, 4493, 6308, 6673; ḳurb-ı ecrām gök cisimlerinin yakınlığı 6673

ķurbān (<A.) (I)	kurban, yakın olma 792, 795, 1960, 4063, 5092; <i>ķurbān eyle-</i> kurban etmek 2311, 4631; <i>ķurbān ol-</i> kurban olmak 369, 2963, 5441; <i>bk. kebs</i>
ķurbān (<A. ķirbān) (II)	yay çantası (Steingass: 963a) 2337, 2750
ķurbet (<F.<A.ķurba)	yakınlık 331, 2498, 3072, 6308
ķurd	kurt 743, 920, 1720, 2192, 2318, 3156, 3166, 4061, 4548; <i>ķurt</i> 918
ķurdur-	kurduymak 5475
ķurı	<i>bk. ķuru</i>
ķurı- (<*ķūrı-)	<i>bk. ķuru-</i>
ķurıt-	<i>bk. ķurutmak</i>
ķurlu	kurulu 273
ķurre (<A.)	parlaklık, aydınlık <i>ķurretu'l-</i> 'ayn göz nuru, göz aydınlığı 475
ķurş (<A.) (I)	ateş konulunca güzel koku ve tütü için yakılan misk ya da amberden yapılmış tane (Kubbealtı: 1819a) <i>ķurş-ı kâfūr</i> kâfur tanesi 1683
ķurş (<A.) (II)	yuvarlak ve yassı nesne; yuvarlak ekmek 53, 1016, 1683, 2196, 6930; <i>ķurş-ı meh</i> ay yuvarlağı; dolunay 6930
ķurşa (A.)	ekmek 2193
ķurt	<i>bk. ķurd</i>
ķurtar-	kurtarmak 4436, 5835, 6150; <i>ķurtarı vèr-</i> kurtarıymek 4605; <i>ķurtarıvèr-</i> aynı anlamda 5388
	kurtarıymek
ķurtul-	kurtulmak 1796, 3756, 3762, 5593; <i>ķurtul-</i> 1715, 1914
ķuru-	kuru duruma gelmek; hayatini kaybetmek 3414, 4055, 4813, 4871, 6765, 6905; <i>ķurı-</i> 3307, 3533
ķuru	kuru 464, 793, 1016, 1078, 1975, 4223, 4571, 4633, 4640, 4899, 5075, 5214, 5434, 5899, 5960, 6457; <i>ķurı-</i> 300, 2553, 3008, 3093, 3280, 4938, 6730
ķurul-	kurulmak 1969, 2067, 2886, 3065, 3085, 3658, 5447, 6035
ķurut-	kurutmak 3694, 4418; <i>ķurıt-</i> 3306, 6730

kūs (<F.)	büyük davul 2298, 3596, 5321; kūs-ı harb savaş davulu 2291; kūs-ı mahmil toplanmayı haber etmek için çalınan davul 1968
kuşūr (<A.)	kusur, hata, suç, abahat, eksik, noksan; arta kalan miktar 253, 326, 2962, 3722, 5729
kuşūr (<A.) (tk. kaşr)	kasırlar, köşkler 2892,
kuş	kuş 1135, 1187, 1259, 1471, 1558, 1559, 1591, 1802, 1823, 2089, 2307, 2346, 2587, 2597, 2625, 2716, 2782, 3156, 3165, 3346, 3755, 3818, 4070, 4253, 4301, 4327, 4838, 4940, 5105, 5352, 5622
kuşa-	çevrelemek, etrafını sarmak 4034
kuşak	kuşak 2282
kuşan-	meyletmek, yapmaya girişmek 615, 3559, 4271, 4537, 4820; kuşanmak, giyinmek 3513, 6209
kuşat-	kuşatmak 2271
kut	uğur, talih, mutluluk, feyiz kut bul- feyz almak 4241
kūt (<A.)	yiyecek, rızık, besin, gıda 1329, 2041; kūt edin- yiyecek yapmak 1240; kūt-ı revān ruhun gıdası 1329, 2030, 4768; kūt-ı rūḥ ruhun gıdası 4768
kūtāh (<F.)	kısa 711; kūtāh kıl- kısaltmak 4965
kuṭb (<A.)	kutup; merkez, orta 840; kuṭb-ı āfāk-ı ḥalīfe halifelerin varlık âleminin merkezi 156; aynı grupta bulunanların başı, en büyüğü kuṭb-ı ebrār evliyaların en yücesi 182
kutlu	kutlu, bahtlı, mübarek, uğurlu 797, 2674
kuvā (<A.) (tk. kuvvet)	kuvvetler kuvāy-ı kalb 2030
kuvvet (<F<A.kuwa)	kuvvet, güç 108, 192, 401, 678, 853, 1329, 1467, 1689, 2041, 3007, 3424, 3569, 3631, 3632, 3727, 4801, 4804, 5722, 6383, 6502, 6748, 6759; kuvvet dut- kuvvetlenmek, güçlenmek 740, 2440; kuvvet ol- zor olmak 2628
kuvvetlü	kuvvetli 595
kuyı	kuyu 2461, 3947; kuyıya şal- kuyuya atmak 4060
kuyruk	kuyruk 2306, 3112, 3166, 4547, 4548, 4549, 4550, 4551
kūze (<F.)	testi 66, 3543, 6069, 6900; kūze-yi emrūd armut testisi 298

küdūret (<F.<A.ḳudūra)	bulanıklık, gam, tasa 939, 2202, 3974
kūf	kūf <i>kūf ol-</i> küflenmek 6444
küffār (<A.) (tk. kāfir)	kafirler 491
kūfr (<A.)	kūfür; Allah'ın varlığını inkar etme 3614, 6927; <i>kūfr ol-</i> Allah'ı inkar etmek 4419; <i>kūfr ehli-</i> Allah'ı inkar edenler; kafirler 741
Kūhistān (<F.Kohistān)	Horasan'ın güneyinde bulunan bölge ismi 1000; dağlık yer 3516
kūḥl (<A.)	sürme, göz boyası 2159, 3927, 4299
kūḥlī (A.+ī)	sürme renginde, siyah 1212, 1677, 3246
kūhsār (<F.kohsār)	<i>bk. kūhisār</i>
kūl	kūl 479, 925, 4646, 6249
kūll (<A.)	bütün, hep, tamamı, hepsi 457; <i>bk. 'aql, cism, nef</i>
kūlah (<F.)	kūlah, başlık 1542, 1546, 4946, 5914, 5549, 5892, 5979, 6272; <i>kūleh</i> 1430, 3930, 5108; <i>kūlāh-ı Keykubādī</i> Keykubad'ın kūlahı gibi 5448
kūleh-gūşe (F.)	kūlahın tepesi (Steingass: 1045) 4090
kūliçe (<F.)	kūlçe <i>kūliçe-yi meh</i> ay külçesi 521
kūlūḥ (<F.)	toprak parçası, kerpiç 5029
kūlüng (<F.)	ucu sivri taşçı kazması 4224, 4515, 4552,4554, 4557, 4655, 4794, 4804, 4835, 4876, 4878
kūnc (<F.)	köşe, bucak 1214, 1864
kūndürek (F.+T.+ürek)	daha ahmak, daha budala 1398
küp	küp 5031
kürbet (<F.<A.kurba)	acı, ızdırap 1833
Kürdī	Kürtlere özgü 5214
küre (<A.)	küre 6733
kürk	kürk 1731, 2221
kürsī (<A.)	makam, taht; arşın altında bulunan, yeri ve göğü kaplayan sekizinci felek 2067, 4030, 4202, 5545, 6372, 6374, 6369; <i>kürsi</i> aynı anlamda 1954, 2936, 4252, 5552, 5577
küstāḥ (<F.gustāḥ)	küstah 2352; <i>küstāḥ ḳıl-</i> küstah yapmak 329

küstāḥāne (<F.)	küstahça 3332
küstāḥlık	küstahlık 4774
küşte (<F.)	ceset 2313
lā (A.)	olumsuzluk ön edatı 187
lā ilāha illā huwa Allah (A.)	“Allah’tan başka ilah yoktur!” 185
lā ilāha illāllāh (A.)	Kelime-yi şahadet: “Allah’tan başka tanrı yoktur!” 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216
lā uḥşī ṣanāan (A.)	“seni övmeye gücüm yetmez” 86
la-‘amruka lawlāk u wa'zzuḥā (A.)	“senin ömrün üzerine andolsun ki sen olmasaydın ve Duhâ (suresi olmasaydı)” 500
lābe (<A.)	yalvarma 5200, 5201
lābud (<A.)	elbette, mutlaka; terkedilmesi mümkün olmayan, gerekli, zaruri 1529, 4226, 5000, 6805
lā-cerem (<A.)	hiç şüphesiz 2126
lācüverd (<F.)	lacivert 1677, 3024
lācüverdī (<F.)	lacivert renginde olan 2292, 4405
lāf (<F.)	laf, söz 4072; lāf ur- konuşmak 710, 2926; lāf u güzaf boş laf 3687
lā-fatā (A.)	“yiğit yoktur” 537
lafz (<A.)	söz 503, 711, 3341, 3463, 4137, 4264, 6944; lafz-ı hikmet hikmet sözü 603; lafz-ı zēhī hoş söz 4140
lāgar (<F.)	zayıf, şişman olmayan; uyuşuk, ağır hareket eden 2239, 4968
lā-ḥalā (A.)	“boş değil” 526
lā-ḥavla (A.)	lāhavle 6541
lahza (<A.)	an 964, 1112, 1613, 1616, 1797, 2011, 2411, 2706, 2997, 3040, 3131, 3195, 4402, 4423, 4497, 4840, 4990, 5189, 5729, 6203
lākin (<A.)	lakin, ama, fakat 2608
la‘l (<A.)	lâl; parlak, kırmızı renkli, kıymetli taş; lâl renkli dudak; lâl renkli şarap 63, 65, 806, 1026, 1032, 1113, 1414, 1786, 1961, 1982, 1983, 2107, 2609, 2850, 2926, 2944, 3082, 3090, 3097,

3263, 3271, 3811, 4248, 4681, 4684, 4703, 4778, 4823, 4968, 5040, 5127, 5194, 5504, 5770, 5801, 5834, 6108, 6151, 6199, 6216, 6286, 6291, 6297, 6426, 6469, 6759; *la 'l-ı Bedahşān* Afganistan'ın Bedahşān şehrinde işlenen çok değerli yakut 5780; *la 'l-ı güherpūş* cevherle kaplı lâl 640; *la 'l-ı kān* membadaki lâl 639

- lāl (<F.)** dilsiz 4554; *lāl ol-* dilsiz olmak, konuşmamak 4833
- la 'l-āmīz (A.+F-āmēz)** içine lâl karışan, lalli *la 'l-āmīz ol-* lalli olmak 5584
- lāle (<F.)** lale 62, 806, 1015, 2832, 2839, 2854, 3890, 4919, 5503, 6471
- lāle-ruḥ (<F.)** lale (gibi beyaz) yanaklı 6062
- lāle-ruḥsār (<F.)** lale (gibi beyaz) yanaklı 2099
- lāle-veş (<F.)** lale gibi 873, 4217
- lālezār (<F.)** lale bahçesi 2293, 2914, 3810
- la 'lileb (<F.la 'l-leb)** lâl dudaklı 3202
- la 'lī (<F.)** lâl renginde, kırmızı 6409
- la 'līn-kemer (<F.)** lâl rengi kırmızı kemer takan 4035
- la 'l-peymā (<F.)** lâl ölçer 6030
- lā-mekān (<A.)** belli bir yeri olmayan, mekandan münezzeh 76, 502
- lām-elif-veş (<F.)** lam-elif gibi 6271
- lāmi' (<A.)** parlayan, parıldayan 800, 835
- la 'net (<F.<A.la 'na)** Allah'ın rahmetinden mahrum olma 318; *la 'net kıl-* (Allah) birini merhametinden mahrum bırakmak 375
- lā-şey' (<A.)** çok basit ve değersiz 147
- Lāt (<A.)** Kabe'deki putlardan biri 4196
- laṭīf (<A.)** latif, hoş, güzel, nazik 2376, 2888, 3460, 3860, 6708
- laṭīfe (<A.)** latife, şaka 6451
- lavlāk (<A.)** "sen olmasaydın!" 438
- lā-ya'kıl (<A.)** kendinden geçmiş, sarhoş 6442
- lā-yezāl (<A.)** zeval bulmaz, bitmez, ebedi 5886

lāyık (<A.)	layık, yaraşır, uygun 332, 519, 528, 905, 2509, 2613, 2635, 3404, 3575, 5071, 5792, 6946; lāyık gör- layık görmek 760, 3570; lāyık ol- layık olmak 239, 535, 724, 931, 4201
lā-yuḥṣā (<A.)	sayılamaz 6672
lāzım (<A.)	lazım, gerekli lāzım ol- lazım olmak 6726
leb (<F.)	dudak 65, 683, 687, 1015, 1022, 1176, 1302, 1463, 2045, 2567, 2620, 2975, 3082, 3089, 3091, 3093, 3106, 3122, 3125, 3266, 3347, 3807, 4756, 5126, 5221, 5236, 5295, 5504, 5557, 5638, 5703, 5780, 5786, 6221, 6292
lebbeyk (<A.)	buyrunuz, ne emrettiniz! 368
lebīb (<A.)	akıllı, zeki kimse 5638
lehv (<A.)	faydasız iş, oyun, eğlence 349, 3439
lehvi-bāzī (<A.)	oyun oynama 1936
lem‘a (<A.)	parıltı, parlaklık 5335
leng (<F.)	topal, aksak 8, 2107, 3893, 5158
lenger (<F.)	gemileri durdurmak için denize atılan demir, çapa 207, 6017
lerzān (<F.)	titreyen, titrek 4252
leşker (<F.)	asker; ordu 216, 641, 2269, 2279, 2290, 3441, 3557, 3584, 3626, 3728, 5528, 5720, 5900, 5907, 6619; leşker çek- asker sevk etmek 3512, 3592, 3629
leşkergāh (<F.)	askerlerin toplandığı yer, ordugah 5969
let (<A.)	dayak, dayak atma, dövme 3632
leṭāfet (F.<A.leṭāfa)	letafet, güzellik, hoşluk 659, 3173
leṭāyif (<A.) (tk. laṭīfe)	latifeler, şakalar 5973
levḥ (<A.)	levha; üzerine yazı yazılan ya da resim çizilen yassı düz nesne veya yüzey, yaratılmışlar hakkında bütün bilgiyi kapsayan kitap 250, 820, 1169, 3842, 3847, 4310; levḥ-i zamīr iç levhası, insanın içinin aynası 665
leyl (<A.)	gece 39
Leylā (<A.)	Leyla (Leyla ile Mecnun hikayesindeki kadın karakter) 1367, 1379, 2048, 2614, 2922, 3009, 4347; Leylā-yı mecnūn mecnuna dönmüş, delirmiş Leyla 1379

lezzet (<F.<A. lazza)	lezzet, tat 1202, 4066, 3467, 4745, 4974; lezzet al- lezzet almak 335, 1079, 1159; lezzet-i cān can lezzeti 210
libās (<A.)	elbise, giyecek şey 1540, 2749, 3007
licām (<A.)	atın ağzına vurulan gem, dizgin licām-ı pehlüvān yiğitlere yaraşır dizgin 1530
lık (<F. lĕk)	lakin, fakat, ama 390, 2239, 2614, 3147, 4736, 4948, 5505, 5517
liķā (<A.)	yüz, çehre 342
liķā (<A.)	kavuşma, buluşma liķā ʿīdi kavuşma bayramı, kıyamet günü 369
likin (<F. lĕkin <A. lākinne)	lakin, fakat, ama 38, 570, 571, 825, 1405, 3455, 3524, 3805, 5945, 6115
li-mani'l-mulk (A.)	Mümin sûresi (40/16) 202
lisān (<A.)	dil, lisan 511, 580, 6864; lisān-ı şer ʿ şeriat dili 6665; lisānu'ş-şer ʿ 6772; lisānu'l-ḥāl hal ve tavır dili, beden dili 6858; lisānu'l-ķāl konuşma dili 6858; <i>bk. vecd</i>
loķma (<A.)	lokma 907, 1097, 2182, 3767, 5003, 6386, 6890
Loķmān (<A.)	Lokman Hekim 6890
lu ʿb (<A.)	oyun 1019, 1223, 1224, 1620, 2339, 2568, 2774, 2800, 3713, 3764, 4562
lu ʿbet (<F.<A. lu ʿba)	oyun oynanan şey, oyuncak, herkesi eğlendiren şey ya da kimse 1223, 4562, 6892
lu ʿbetbāz (<F.)	oyuncu 4239; lu ʿbetbāz-ı eflāk felekler oyuncusu 1224
lu ʿlū (<A.)	inci 640, 1033, 4007, 5309, 6383, 6504; lūlū aynı anlamda 2838, 4778
luṭf (<A.)	lütuf, ihsan, bağış, iyilik, cömertlik 29, 98, 329, 380, 390, 504, 514, 543, 627, 668, 784, 1170, 1630, 1855, 1866, 2109, 2766, 3237, 3311, 3556, 4011, 4116, 4156, 4276, 4427, 4459, 4698, 4727, 4774, 4775, 5041, 5132, 5582, 5583, 5763, 5926, 5982, 6021, 6155, 6926, 6955; luṭf ʿt- lütufta bulunmak 1041; luṭf ķil- lütufta bulunmak 792; luṭf işle- lütufta bulunmak 421, 923; luṭf-ı ʿām ʿt- sıradan, herkese yapılan lütufta bulunmak 5135; luṭf-ı kāmīl ķil- tam manasıyla lütufta bulunmak 5147
lūcce (<A.)	engin deniz lūcce-yi ʿUmmān Umman Denizi 3107

lūknet (<F.<A.lukna)	kekelemek, tutukluk yapmak gibi konuşma bozukluğu <i>lūknet vēr-</i> kekeletmek 5370
mā ‘abadnāk (A.)	“sana ibadet etmedik!” 88
mā ‘arafnāk (A.)	“seni bilmedik!” 87, 6595
ma ‘a (A.)	ile, birlikte, beraber <i>ma ‘a’l-kıışa</i> kıssayla birlikte 972
ma ‘ād (<A.)	geri dönüş, avdet 6581
ma ‘ādīn (<A.) (tk. ma ‘den)	madenler 301, 6753
ma ‘ānī (<A.)	manalar, anlamlar 25, 771, 1291, 3848, 4426, 5799
ma ‘ārif (<A.) (tk. ma ‘rifet)	irfanlar, ilimler, bilgiler 583
ma ‘būd (<A.)	kendisine ibadet olunan 260, 625, 948, 4461, 6531
mācerā (<A.)	macera, serüven, baştan geçen, vuku bulan olay ve hal 532, 3199, 4893, 5174, 5398, 6499
ma ‘cūn (<A.)	mâcun 6890
mādām (<A.)	mâdem, -dığı için 3233
māde (<F.)	dişi 2794; <i>māde</i> 3291
ma ‘den (<A.)	maden 255, 520, 6758
māder (<F.)	anne māder-i pīr yaşlı anne 3908
ma ‘dilet (<F.<A.ma ‘dila)	hakkaniyet, adalet 749
mādiyā (<A.)	kısrak 1152
ma ‘düm (<A.)	var olmayan, mevcut olmayan, yok 6531
mağāk (<F.)	kanal, hendek 265
mağār (<A.)	büyük mağara (Steingass: 1278a) 1150; <i>bk. deyr</i>
mağāre (<A.)	mağara 1146, 1147, 1149; <i>bk. deyr</i>
mağbūn (<A.)	aldanmış, kanmış, zarara uğramış 4049
mağfīret (<F.<A.mağfira)	günahları affetme, yargılama 3949
mağfūr (<A.)	Allah tarafından günahları bağışlanan (ölmüş kimse) 377, 6911
mağlūb (<A.)	yenilmiş, mağlup 4614
mağrib (<A.)	Güneş’in battığı yer, batı 3058, 6021

mağrūr (<A.)	mağrur, gururlu, kibirli 2268; mağrūr ol- mağrur olmak, böbürlenmek, gururlanmak 2441, 3774, 3763, 4075, 5811, 6814
mağrūrlik (A.+T.lık)	mağrurluk 5146
mağz (<A.)	beyin, akıl, düşünce 572, 2917, 3652, 4900
māh (<F.)	ay 430, 822, 1574, 1668, 1710, 1752, 1803, 1840, 1958, 2077, 2489, 2631, 2723, 2771, 2747, 2786, 2810, 3143, 3158, 3191, 3232, 3775, 3971, 5027, 5091, 5185, 5222, 5231, 5244, 5558, 5624, 5636, 5808, 5894, 5898, 5942, 5979, 6024, 6105, 6450; māhi-manzar görülmeye değer, görülesi ay 1142; māhi-manzūr beğenilerek bakılan ay 2083; māh-ı nev yeni ay, hilal 1911; māhi-peyker ay yüzlü; yüzü ay gibi parlak olan 691; māh-ı şifāb acele giden ay 2747; māh-ı tābān parlak ay 1498; māhi-çehre ay yüzlü; yüzü ay gibi parlak olan 846; <i>bk. hüküm</i>
māhā (<F.)	ay māh 5834
maḥabbet (<F.<A.maḥabba)	sevgi 5860
maḥal (<A.)	uygun, yerinde, münasip; yer, mekan 6830; maḥal koma- yer bırakmamak 2273; maḥall-ı secde secde edilen yer 2636
maḥāl (<A.) (tk.maḥal)	yerler, mekanlar maḥāl ol- yer, mekan olmak 1086, 3014
mā-ḥazar (A<.)	hazır olan, hazır bulunan, âmâde 1961, 3344
maḥbūb (<A.)	sevilen kimse, sevgili 1051, 1456, 2592, 2613, 2823, 3131, 3462, 4200, 5919; maḥbūb edin- sevgili edinmek 1046, 5418; maḥbūb-ı evliyā evliyaların sevileni 537
māhce	yeni ay, hilal 5918
maḥcūb (<A.)	örtülü, perdeli maḥcūb kal- örtülmek, perdelenmek 6936
maḥfi (<A.)	saklanmış, gizli 1234
māhıveş (<F.māhveş)	ay gibi 1476
māhī (<F.)	balık 1002, 1681, 1803, 2059, 3510, 3775, 4981, 5313, 5624, 6376, 6505
māhir (<A.)	mahir, usta 34
māhiyyet (<F.<A.māhiya)	mahiyyet, nitelik, öz 75, 172, 232, 839, 1490, 4724
maḥlaş (<A.)	kurtuluşa erilecek yer, sığınak 848
maḥlūḳ (<A.)	yaratılmış 250, 856, 6800; maḥlūḳ ol- yaratılmak 6666, 6609

- maḥlūqāt (<A.) (tk.maḥlūq)** yaratılanlar 152, 439
- maḥmil (<A.)** toplanmış heyet, meclis; toplanma yeri; deve, fil gibi hayvanların sırtına konan, karşılıklı oturacak yeri olan kapalı sepet 1056, 1237, 2592, 3878, 5474; **maḥmil koy-**karşılık olarak vermek, hediye sunmak 1899
- Maḥmūd (<A.)** övülmüş, methedilmiş, Muhammed *a.m* 434
- maḥmūr (<A.)** içkiden sersemlemiş olan kimse 3314, 6519; **maḥmūra dön-**serseme dönmek 6161
- maḥrem (<A.)** bir kimsenin sırlarını bilecek şekilde yakın dostu, sırdaşı, yakını; başkaları tarafından saklanan, duyulması istenmeyen, gizli 101, 893, 1377, 2544, 2548, 3828, 4323, 4361, 4377, 5760; **maḥrem ol-** yakın olmak 681, 6334
- māh-rū (<F.)** ay yüzlü 2936, 3406, 5260
- maḥrūm (<A.)** mahrum 377, 1455, 1564, 2451, 4462, 6178, 6243; **maḥrūm kal-** mahrum kalmak 101; **maḥrūm ol-** mahrum olmak 336, 470, 1641
- maḥrūr (<A.)** içi yanan, ateşli, sıcak 1683
- māh-sīmā (<F.)** ay yüzlü 6922
- maḥsūd (<A.)** kıskanılan, haset edilen **maḥsūd ol-** kıskanılmak 604
- maḥşūr (<A.)** etrafi çevrilmiş, kuşatılmış **maḥşūr kal-** kuşatılmak, etrafi çevrilmek 6348
- maḥsūs (<A.)** duyulmuş, hissedilmiş (beş duyu organıyla algılanan) 2044
- maḥşūş (<A.)** has, özgü 127, 166, 537; **maḥşūş-ı rahmān** Rahman'a (Allah'a) özgü 166
- māḥūd (<A.)** bilinen, adı geçen, malum 2416
- maḥv (<A.)** mahvolma, yok olma, yok etme 4702, 4698, 6580; **maḥv ét-** mahvetmek, yok etmek 1163; **maḥv ol-** mahvolmak, yok olmak 151, 2254, 4696, 4936; **maḥv u işbāt** kulun beşeri zaarflardan kurtulup iyi vasıflar kazanması durumu 5390
- maḥz (<F.<A.maḥd)** saf, katışıksız, hâlis 3834
- maḥzar (<F.<A.maḥdar)** sicil defteri, resmi rapor 201
- maḥzūn (<A.)** hazine, kasa vb.de saklanmış, korunmuş (para veya mal) 6341

maḥzūn (<A.)	mahzun, hüzünlü, gamlı 4079, 4964, 5900; <i>maḥzūn kal-</i> mahzun olmak, hüzünlenmek 4104
ma'īšet (<F.A.mā'īša)	yaşayış, yaşama, ömür 3610
maḳāl (<A.)	söz, laf 25, 28, 191, 1355, 2902, 6064
maḳālāt (<A.) (tk. maḳāle)	sözler 1860
maḳālīd (<A.) (tk. kilīd)	kilitler, anahtarlar <i>maḳālīdū's-semāvāt</i> göklerin anahtarları 6719
maḳām (<A.)	makam, mevki, mertebe 3, 178, 191, 377, 672, 1007, 1355, 1455, 1564, 2451, 2952, 2953, 3084, 3837, 4202, 4238, 4380, 4462, 4487, 4846, 6029, 6103, 6178, 6842
maḳar (<A.)	durulan, karar kılınan yer 6731
maḳbūl (<A.)	makbul, kabul edilir 936, 5191; <i>maḳbūl ol-</i> kabul edilmek 6139
maḳdem (<A.)	gelme, geliş 478
maḳhūr (<A.)	Allah'ın gazabına uğramış, kahredilmiş 377
maḳrūn (<A.)	ulaşmış, kavuşmuş, erişmiş 148
maḳşad (<A.)	maksat, istenilen, niyet, amaç 367, 525, 1837; <i>maḳşad-ı aḳşā</i> en son gaye 106
maḳsem (<A.)	taksim yeri, bölüştürülen, dağıtılan yer <i>maḳsem kıl-</i> taksim edilen yer yapmak 677
maḳşūd (<A.)	maksat, amaç, niyet, gaye; kastedilen, söylenilmek istenen 145, 149, 149, 434, 1626, 1883, 2375, 2516, 2542, 2722, 3278, 3427, 3527, 3864, 4190, 4268, 4461, 4523, 4523, 4890, 5048, 5996, 6483, 6533; <i>maḳşūd ér-</i> amacına ulaşmak 6799; <i>maḳşūd ét-</i> niyet edilen şey yapmak 649; <i>maḳşūd vèr-</i> niyetini gerçekleştirmek 4978; <i>maḳşūd-ı cihān</i> dünyanın gayesi 622; <i>maḳşūd-ı zūfī</i> asıl maksat, maksadın özü 5665; bk. <i>bāb</i>
maḳşūr (<A.)	tahsis edilmiş, birine özel olarak ayrılmış 1404
maḳta' (<A.)	bir şeyin kesildiği yer <i>maḳta' ériş-</i> kesilmek, kesintiye uğramak 4123
ma'kūs (<A.)	yolunda gitmeyen, uğursuz 2044
māl (<A.)	mal 731, 1001, 1906, 2188, 2233, 2245, 2370, 2376, 2394, 2664, 3583, 3791, 3795, 3816, 3998, 4381, 4395, 4480, 4844, 4888, 6687; <i>māl-ı Ḳārūn</i> Karun'un malları 315; bk. <i>beyt</i>

mālāmāl (<F.)	ağzına kadar dolu, dopdolu mālāmāl ol- ağzına kadar dolmak 3096
mālik (<A.)	bir şeye sahip olan (kimse); sahip mālik ol- sahip olmak 583
Mālik (<A.)	“her şeye sahip olan” Allah 3691, 6677
ma‘lūm (<A.)	malum, bilinen 1641, 6366, 6806; ma‘lūm et- bildirmek, haber vermek 2473, 4398, 5996; ma‘lūm eyle- bildirmek, haber vermek 167, 3555; ma‘lūm ol- bilinmek 304, 6612; <i>bk. ğayr</i>
ma‘mūr (<A.)	gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş 2145, 5672; ma‘mūr kıl- bayındır kılmak 6684; ma‘mūr ol- bayındır olmak 568, 738, 6792
ma‘müre (<A.)	mâmur yer, şehir vb. 6319
man dūnahu (A.)	ondan daha aşağı olanlar 507
ma‘nā (<A.)	mana, anlam 751, 1229, 1286, 1288, 1289, 1290, 1299, 1307, 1351, 1525, 2552, 2611, 2968, 2990, 3848, 3915, 4264, 4297, 4416, 4419, 5254, 5510, 6621, 6825
ma‘nāsuz (A.+T.suz)	manasız, manası olmayan 1287
mancınık (<F.)	mancınık 407
mānend (<F.)	benzer, eş 654, 3160, 3266, 3512, 3622, 3860, 6598
māni‘ (<A.)	engel, mâni 4019, 6699, 6782; māni‘ ol- engel olmak 4329
Mānī (<F.)	Mani; ünlü bir nakkaş 1109, 1168, 2876, 3005, 4230, 4544
ma‘nī (<F.<A.ma‘nā)	mani (nazım şekli) 843, 3324
mañşüb (<A.)	hamle 1721
mañşur (<A.)	Allah’ın yardımıyla galip gelen, zafere ulaşan 2505
manzar (<A.)	görüntü 1338, 1859, 5943
mār (<F.)	yılan 465, 608, 701, 1601, 1763, 3590, 3645, 3654, 3795, 3816, 3896, 3919, 3946, 4394, 5152, 5327; mār-ı ef‘ā engerek yılanı 3590; mār-ı gerze büyük başlı, zehirli yılan 1601; mār-ı merdüm-ħorden insan yiyen yılan 3946; mār-ı pīçān kıvrım kıvrım olan yılan 3654; mār-ı Žahħāk Dahhak yılanı 701
maraz (<F.<A.marad)	hastalık 2715; mar[aj]z-ı ruħ ruh hastalığı 503
ma‘reke (<A.)	savaş alanı, harp meydanı 2303
marġ (<F.)	bahçe (Steingass: 1216b) 1505

marğüb (<A.)	rağbet edilen, istenilen, arzu edilen 2718; <i>marğüb ol-</i> arzu edilen olmak 3131
maʿrifet (<F.<A.maʿrifa)	hüner, marifet; Allah'a erişme yolundaki dördüncü makam (şeriat, tarikat, hakikat, marifet); bilgi, ilim 87, 89, 95,160, 348, 811, 2526, 6836, 6844
maʿrifetsüz (F.+T.süz)	marifete sahip olmayan 447
maʿşiyetsüz (F.+T.süz)	günahsız 68
maşlahat (<F.<A.maşlaḥa)	fayda sağlayan şey, iş, mesele, husus 1091, 1456, 1966, 3580
maşrıḳ (<A.)	Güneş'in doğduğu yer, doğu 3717, 5314, 6021
maşrıḳeyn (<A.)	iki doğu kadar 4353
maʿşūḳ (<A.)	maşuk, aşık olunan 1092, 2613, 2635, 3054, 3269, 4353, 4787, 4787, 5215, 5216, 5631, 5715, 5715, 5849, 5934, 5937, 6245, 6709
māt (<A.)	mat etme, yenme <i>māt kıl-</i> mat etmek, yenmek 1018
maḫar-vār (A.+F.vār)	yağmur gibi 1768
maḫbūʿ (<A.)	güzel, hoş, latif 4135
mātem (<A.)	matem, yas 4966; <i>mātem dut-</i> yas tutmak 2184; <i>mātem eyle-</i> yas tutmak 4960
mātemzede (<F.)	yas tutan <i>mātemzede ol-</i> yas tutan olmak, yas tutmak 4915
maḫlaʿ (<A.)	(gök cisimleri, nur vs.) doğuş yeri, doğacak yer 677, 4918; <i>bk. nūr</i>
maḫlab (<A.)	istenilen, talep edilen şey, istek, talep 1837, 2025; <i>maḫlab bul-</i> isteğine kavuşmak 315; <i>maḫlab-ı aʿlā</i> en çok arzu edilen şey 106
maḫlūb (<A.)	talep edilen 135, 1459, 1484, 2633, 3131, 3705, 4425, 6649, 6708, 6709; <i>maḫlūb edin-</i> istek ve arzu duyulanı yapmak 1046; <i>maḫlūb-ı sulṭān</i> sultanın talebi, isteği 4425; <i>maḫlūb-ı ḫalīb</i> talibin arzu ettiği şey 1459
māverā (<A.)	görülen âlemin ötesi 158, 6659
mā-verd (<A.)	gül suyu 1481, 1849
mavzūn (<A.)	vezinle yazılmış, vezinli; ölçülmüş, tartılmış 4135, 4138, 4347
māye (<F.)	maya, öz, yaratılış, karakter 5723

māyil (<A.mā'il)	meyilli 161, 1771, 3272, 6487; māyil kıl- meyiletmek 6298; māyil ol- meyilli olmak 637, 1653, 6560, 6950;
ma'yūb (<A.)	ayıplanmış, kınanmış 4141
mā-zāġ (<A.)	"şaşmadı" 525
mazāhik (<A.)	gülünecek şeyler 1981
mazhar (<A.)	bir şeyin görüldüğü, tecelli bulunduğu yer 199, 238
māzī (<F.<A.mādī)	mazi, geçmiş 785, 6862
mazleme (<A.)	zulüm, haksızlık 1443
mazlūm (<A.)	mazlum; zulüme uğramış 745, 2451, 3615, 5352, 5397
ma'zūr (<A.)	özrü bulunan, mazareti bulunan 5147; ma'zūr eyle- kusuruna bakmamak, affetmek 5729; ma'zūr kıl- af dilemek 4293; ma'zūr ol- mazur görülmek, kusuruna bakılmamak 5523, 5935, 6162; ma'zūr tut- mazur görmek 6278
me'al (<A.)	mana, anlam 6552
me-bādā (A.)	"sakın, olmasın, zinhar!" 2628, 5018
mebālīġ (<A.) (tk. meblaġ)	meblâlar, paralar, akçeler 2375
meb'ūs (<A.)	Allah tarafından gönderilen, peygamber, nebi meb'ūs ol- Allah tarafından gönderilmek, peygamber olmak 457
mecāl (<A.)	mecal, güç, kuvvet; imkan, fırsat 563, 1086, 1452, 1615, 1990, 2032, 3014, 5385, 5412, 5521; mecālī bul- güç bulmak 158, 304, 4424; mecālī ġet- gücü, kuvveti gitmek 1274, 1637, 6491; mecālī kılma- mecali kalmamak 1770
mecāzī (A.+ī)	mecazla ilgili 3548, 4197, 5848
mecbūr (<A.)	bir şeye ya da birine bağlı, tutkun, düşkün 384
mecd (<A.)	büyüklik, ululuk, şan, şeref 103
mecestīdān (<F.)	El-Mecestī'yi bilen 4222
mechul (<A.)	meçhul, bilinmeyen 6597
meclis (<A.)	sohbet etmek, eğlenmek amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu 696, 1410, 2856, 3113, 3189, 4150, 4248, 6040, 6686; meclis-i hāş özel meclis 3288, 3494, 6035; Meclis-i Elest Elest meclisi 4734; meclis-i üns yakınlardan oluşan meclis 2546

mecmū (<A.)	hepsi, tamamı 568, 828, 4910, 6801; <i>mecmū</i> ^{‘-ı} <i>‘ālem</i> alemin bütünü 4910
Mecnūn (<A.)	Kays bin Mulavvah; deli 1367, 2614, 2922, 3009
Medāyin (<A.)	bugünkü Bağdat’ın güneydoğusunda kalan eski bir vilayet 803, 1453, 1459, 1478, 1479, 1734, 1839, 1874, 1898, 2060, 2063, 2094, 2152, 2240, 2436, 2442, 2448, 2475, 2538, 3629, 3780, 6317, 6329, 6340, 6416
meded (<A.)	yardım 2462; <i>meded ét-</i> yardım etmek 543, 3963; <i>meded ér-</i> yardım ulaşmak 779; <i>meded érgür-</i> yardım göndermek 20; <i>meded eyle-</i> yardım etmek 2459; <i>meded kıl-</i> yardımda bulunmak 1633, 2448, 3443, 6207, 6462; <i>meded um-</i> yardım beklemek 1594, 3332; <i>meded vër-</i> yardım etmek 295
meder (<A.)	kil, çamur parçası (Steingass: 1201b) 4478
medḥ (<A.)	övme, yüceltme 500, 4342, 6938, 6948; <i>medḥ ét-</i> methetmek, övmek 1072, 4288, 5982, 6336, 5427; <i>medḥ kıl-</i> methetmek, övmek 4087
medhūş (<A.)	ürkmüş, şaşkınlık ve dehşet içinde kalmış 1437, 4296, 4696, 5962; <i>medhūş kal-</i> dehşete düşmek 2080
Medīn (<A.Madyan)	Arabistan’da bir şehir 758
medīne (<A.)	şehir 750
mefhūm (<A.)	bir şey hakkında zihinde beliren düşünce 281
mefreş (<A.)	bir çeşit döşeme, yaygı 1241, 1982
mefṭūl (<A.)	bükülmüş, kıvrılmış 1030; bükülmüş pamuktan ip, fitil (Redhouse: 1929a) 885
mefṭūn (<A.)	mefṭun, tutkun, aşık 2047, 2614, 6412; <i>mefṭūn ét-</i> kendine aşık etmek, kendine hayran bırakmak 5562; <i>mefṭūn ol-</i> hayran kaymak, aşık olmak 1030
meger (<F.)	ancak, yalnız, fakat, illa, şu kadar ki, meğerki 93, 139, 179, 549, 587, 762, 779, 863, 882, 974, 980, 1402, 1421, 1587, 1619, 1685, 1743, 1752, 1853, 1976, 1983, 2037, 2039, 2040, 2044, 2045, 2046, 2076, 2089, 2107, 2275, 2302, 2382, 2461, 2573, 2643, 2841, 2995, 3074, 3143, 3182, 3277, 3282, 3366, 3390, 3490, 3640, 3653, 3680, 3756, 3801, 3858, 3903, 3967, 3996, 4023, 4282, 4286, 4378, 4389, 4405, 4572, 4660, 4668, 4879,

	5228, 5310, 5320, 5331, 5338, 5352, 5359, 5477, 5576, 5740, 5741, 5742, 5906, 5954, 6123, 6124, 6125, 6126, 6127, 6128, 6129, 6130, 6131, 6320, 6505, 6555, 6575, 6764, 6769, 6814, 6877
meges (<F.)	sinek 91, 1272, 3308, 4128, 6773
meh (<F.)	ay 1056, 1461, 1859, 1941, 2101, 2574, 3951, 4672, 4918, 6285, 6452; meh-i 'aşr ömrün ayı 1480; meh-i gerdün yuvarlak ay; dolunay 2602; meh-i nā-tamām tamamlanmamış ay, hilal 3835; meh-i nev yeni ay, hilal 1726, 3029, 4179, 4389, 6477; meh-i tībān parlak ay 1176
mehālik (<A.) (tk.mehleke) tehlikeli yerler	6538
mehcūr (<A.)	uzak düşmüş, ayrı düşmüş, unutulmuş, terkedilmiş, 1973, 4154, 5662
meḥcūrlik	unutulmuş, bırakılmış olma 5308
mehd (<A.)	(<i>mec.</i>) bir şeyin ortaya çıktığı, zuhur ettiği, gelişip büyüdüğü yer 1047
mehdī (<A.)	Allah tarafından doğru yola itilen, doğru yolda bulunan kimse 1047
meḥekk (<A.)	bir kimsenin ya da nesnenin değerini ölçmeye yarayan şey, ölçü meḥekk-i naḳd-ı kalb kalbin mihenk taşı, kalbin para ölçüsü 5 65
Mehīn Bānū (<F.)	Mehin-banu; Ermenistan melikesi 1508, 1517, 1523, 1565, 1570, 1586, 1882, 1947, 1956, 1958, 1970, 2070, 2080, 2557, 2560, 2661, 2671, 2677, 2690, 2735, 3884, 3886, 3901, 3903, 3951, 4106; Mehin-bānū 1004, 1046, 1060, 1596, 6522
meh-manzar (<F.) (F.+A.) görülesi, görülmeye değer ay	2589
meh-pāre (<F.)	ay parçası; ay kadar güzel 5221
mehperest (<F.)	aya tapan 6427
mehr (<A.)	dîni nikahta kadına verilmesi belirlenen para mal; başlık parası 6416; mihr aynı anlamda 6284
meḥreb (<A.)	sığımlacak yer, sığınak 8
meh-rū (<F.)	ay yüzlü 3571, 5240, 5670
mehtāb (<F.)	mehtap 1100, 3282; <i>bk. efyūn, nūr</i>

mehter (<F.)	yüksek rütbeli hizmetkar (Devellioğlu: 603b) 3538
meh-veş (<F.)	ay gibi 5495
mekān (<A.)	mekan 76, 4728, 6784
Mekke (<A.)	Mekke şehri 6540
meknūn (<A.)	saklanıp korunan, saklı, gizli 76; <i>bk. dürr</i>
mekr (<A.)	hile, düzen, aldatma 1712, 4812, 5608, 6132
mekş (<A.)	vergi, öşür <i>mekş al-</i> vergi toplamak 5778
mektüb (<A.)	mektup 3705
melāhat (<F.<A.malāha)	güzellik, hoşluk 2701, 3173, 5294
melāhī (<A.)	oyunlar, eğlenceler 431, 3439
melāl (<A.)	hüzün, keder 4567, 5017, 5252; <i>melālī çek-</i> hüzünlenmek, kederlenmek 605; <i>melālī kıł-</i> hüzünlendirmek, kederlendirmek 2130, 5922; <i>bk. zehr</i>
melāmet (<F.<A.malāma)	ayıplama, kınama, yerme, serzeniş; nefsi yerip kınayarak halkın iltifatlarından uzaklaşıp Hakk'a yaklaşmayı esas alan anlayış 2280, 3816, 4129, 4351, 5865; <i>melāmet eyle-</i> ayıplamak 3851; melamet felsefesine sahip olmak 3992; <i>melāmet kıł-</i> ayıplamak, kınamak 5823
melāmethik	ayıplama, kınanma 4359
melāyik (<A.) (tk. melek)	melekler 6813
melek (<A.)	melek 53, 240, 845, 1057, 1161, 1853, 2549, 2795, 3126, 3259, 4994, 5251, 5372, 6009, 6501, 6619, 6620, 6804, 6817; <i>melek yüzlü</i> yüzü melek gibi saf olan 4644; <i>bk. vaşf</i>
melek-ḥū (<F.)	melek huylu 681, 951, 3207, 5973
melek-manzar (<F.)(A.+A.)	melek görünümlü 2928, 3565
melek-miṣāl (<F.)(A.+A.)	melek misali 4301
melek-rū (<F.) (A.+F.)	melek yüzlü 1173
melekvār (<F.)	melek gibi 25
melīḥ (<A.)	güzel, şirin, sevimli 5419
melik (<A.)	melik, hükümdar, padişah 741, 854, 865, 888, 890, 964, 2061, 2070, 2092, 2148, 2807, 2821, 3123, 6277, 6372

- meliklik** (A.+T.lık.) hükümdarlık 3814
- melikzāde** (<F.) (A.+F.) şehzade 964
- melūl** (<A.) üzgün, mahsun *melūl ol-* üzgün olmak, mahzunlaşmak 4080
- memālik** (<A.) (tk. **memleket**) memleketler 383
- memleket** (<F.<A.mamlaka) memleket 2217, 2474
- men**´ (<A.) yasaklama, engelleme, önleme 2529; *men*´ *ét-* menetmek, engellemek, izin vermemek 545, 2339, 3819, 5304; *men*´ *eyle-* menetmek, engellemek, izin vermemek 5521
- menāķıb** (<A.) (tk. **menķıbe**) menkıbeler 538
- menāl** (<A.) bir kimsenin ele geçirdiği, sahip olduğu mal, mülk 556, 4122
- menāzil** (<A.) (tk. **menzil**) menziller 3155, 6922
- menba**´ (<A.) mamba, kaynak, pınar 1160; *menba*´-ı *kerem* kerem mambası 545
- menfi** (<A.) menfi, olumsuz 143
- menn** (<A.) *menn ü selvā* İsrailoğullarına gönderilen men adlı kudret helvası ve selva adlı bildircına benzeyen kuş 3381
- menşūr** (<A.) ferman 5429, 6522; *menşur-ı Horāsān* Horasan fermanı 2263
- menzil** (<A.) varılacak yer; dünya, cihan 95, 117, 532, 777, 1142, 1498, 1747, 1752, 1988, 2118, 2176, 2592, 2652, 2895, 2961, 3155, 3251, 4095, 4798, 6114, 6310, 6438, 6538; *menzil al-* ilerlemek, yol almak 324, 480, 3893, 5158; *menzil ét-* kalacak yer yapmak, bir yerde kalmak, yaşamak 1899; *menzil edin-* kalacak yer edinmek 1968; *menzil érür-* gidilen yere ulaşılmak 2055, 2538; *menzil eyle-* kalacak yer yapmak 3872; *menzil olun-* yerleşilmek, yerleşmek 1237; *menzil-be-menzil* bir yerden bir yere, baştan başa 1056, 3077, 5474
- merām** (<A.) istek, niyet, maksat 3243
- merātib** (<A.) (tk. **mertebe**) mertebeler 135, 6779, 6828
- mercān** (<A.) mercan; ılık denizlerde yaşayan kırmızı renkli hayvan 1410, 2041, 2933, 3093, 3478, 3807, 6509
- merd** (<F.) adam, insan; cesur, yiğit kimse 58, 1034, 3594, 3768, 4372, 4433, 4514, 4874, 5118; *merd-i kānī* kanaatkar 6855; *merd-i kār* iş yapacak adam 3593; *merd-i tedbīr* çare bulucu 1440

merdāne (<F.)	cesurca, yiğitçe 59, 99, 4685
merdānelik	yiğitlik 3120
merdī (<F.)	mertlik <i>merdī ét-</i> mertçe hareket etmek 6554
merdūd (<A.)	reddedilmiş, kabul görmemiş, defedilmiş, makbul sayılmayan 1465, 5191; <i>merdūd kal-</i> kovulmak, defedilmek 373
merdüm (<F.)	göz bebeği 1373
merdümlik	göz bebeği olmak 3874
merdüm-nüvāz (<F.)	göz bebeği okşayan 1253
meremmet (<A.)	tamir etme, onarma <i>meremmet kıl-</i> tamir etmek, onarmak 5857
merfū ' (<A.)	yükseltilmiş 568
merg (<F.)	ölüm 4739; <i>merg ét-</i> ölmek 4852
merḥabā (<A.)	merhaba 543, 4118, 5078; <i>merḥabā kıl-</i> selam vermek, merhaba demek 4673, 5579
merhem (<A.)	merhem 1702, 2897, 2950, 3036, 3037, 4318, 4966, 5009, 5626, 6834; <i>merhem ol-</i> merhem olmak 5303; <i>merhem ur-</i> merhem sürmek 680, 2374, 3331, 3800
merḥūm (<A.)	merhum, rahmetli 377, 6911
mer'ī (<A.)	saygı gösterilen, muteber 747
merkeb (<A.)	binek hayvanı, eşek 8, 583, 955, 1526, 2051, 2131, 4047, 4088, 5330, 6685, 6879
merkez (<A.)	merkez 270, 275, 840; <i>merkez-i 'ālem</i> dünyanın merkezi 6735; <i>merkez-i ḥāk</i> toprağın merkezi 6645, 6871
merküb (<A.)	binek hayvanı 6646
mermer (<A.)	mermer 708, 4224, 4514, 5416
Merrīḥ (<A.Mirrīḥ)	Mars gezegeni 643, 2450
mertebe (<A.)	mertebe, derece, makam, rütbe 125, 136, 165, 678, 1185, 3561, 6268, 6756
mertebet (<F.A.martaba)	mertebe, derece, makam, rütbe 6915
Merve (<A.)	Kabe'nin doğusunda yer alan iki tepelikten biri 420; <i>krş. Şafā</i>
Meryem (A.)	İsa peygamberin annesi; Husrev'in ilk eşinin adı 2783, 2968, 3146, 3573, 3801, 3969, 4018, 4150, 4152, 4153, 4159, 4179,

	4956, 4959, 4966, 5002, 5009, 5010, 5026, 5033, 5109, 5110, 5242, 5666; <i>bk. Mesîh, şavm</i>
mesâ (<A.)	akşam 5402
mesâfet (<F.<A.masâfa)	mesafe, ara, uzaklık 2323
mesâlik (<A.) (tk. meslek)	meslekler 6538
mescid (<A.)	mescit, ibadet edilen yer 4566
mescüd (<A.)	huzurunda secdeye varılan 2634, 6807
meşel (<A.)	ders alınacak küçük hikaye, kıssa 1088, 3200, 3201, 4852; <i>meşel düz-</i> ders verici kıssa anlatmak 4053
meşhûr (<A.)	büyülenmiş 5898; <i>meşhûr ét-</i> büyülemek 5562
Mesîh (<A.)	İsa peygamber için kullanılır 416, 606, 5002; <i>Mesîh-i Meryem</i> Meryem'in Mesih'i 4756
mesken (<A.)	mesken, ikamet edilecek yer 1005; <i>mesken ol-</i> kalacak yer olmak 6743
meskenet (<F.<A.maskana)	âcizlik 5752, 6274
mesned (<A.)	dayanılan, destek alınan şey, dayanak 756, 777; <i>mesned ol-</i> dayanak olmak 280
meşnevî (<A.)	mesnevi 565, 6111, 6156, 6064, 6218
mesrûr (<A.)	sevinçli, memnun, mutlu 4214; <i>mesrûr ét-</i> sevindirmek 1313, 1627; <i>mesrûr kııl-</i> mutlu etmek 24, 3063, 6586
mest (<F.)	mest, aşktan büyülenmiş; sarhoş 354, 1315, 1380, 4196, 4420, 4648, 4735, 5090, 5195, 5506, 6198, 6454; <i>mest ét-</i> mest etmek 3454, 5838, 6292; <i>mest eyle-</i> mest etmek 3146, 6155; <i>mest kal-</i> mest olmak, hayran kalmak 6099; <i>mest ol-</i> mest olmak, büyülenmek 685, 1205, 2199,3337, 3410, 5687, 5687, 5734, 6132, 6429, 6437, 6440, 6481; <i>mest-i şebâne</i> gece sarhoşu gibi, geceden kalma gibi 2901; <i>mesî-yi h'âb</i> uyku sarhoşluğu 5971
mestân (<F.)	mest olmuşlar, sarhoşlar 6409
mestâne (<F.)	mest olmuşçasına, sarhoşça 1221, 3334, 3483, 5984, 6479, 6494
mestânelik (F.+T.lık)	sarhoşluk 3120
mestlik (F.+T.lık)	mest olma hali, sarhoşluk 6333, 6458

- mestür (<A.)** örtülü, gizli, saklı 16, 989, 6132, 6333; *mestür ol-* gizli olmak 115, 1777, 3295
- mes'ūd (<A.)** mesut, mutlu, bahtiyar 3698
- meşā'il (<A.) (tk. meş'ale)** meşaleler 3680
- meşakkat (<F.<A.maşakka)** zorluk, zahmet, sıkıntı 4822
- meş'al (<A.)** meşale 1017
- meş'ale (<A.)** meşale 267
- meşāyih (<A.) (tk. şeyh)** şeyhler 6621
- meşgūl (<A.)** bir işle uğraşan, işi yapmakta olan 837, 1143, 2269, 2483, 3156; *meşgūl ol-* bir işle uğraşmak 837, 1143, 2429, 6939
- meşgūllık (A.+T.lık)** bir işle uğraşma, meşguliyet 5146
- meşhūr (<A.)** meşhur, namı yayılmış 988, 1435, 2954, 4360; *meşhūr ol-* meşhur olmak 4656, 5935, 6523
- meşiyet (<F.<A.maşīya)** irade 167
- meşk (<F.)** tulumdan yapılmış su kabı 6444
- Meşkū (<F.)** Husrev'in Şîrîn için yaptırdığı sarayın adı 1735, 1930, 2055, 2095, 2485; *Meşkū-yı hazrā* yeşil Meşku 1740; *Meşkūy-ı Pervīz* Perviz'in Meşku'su 1483; *Meşkū-yı şeh* şahın Meşku'su 5617
- meşreb (<A.)** su içilen yer 2025
- meşşāta (<A.)** kuaför 2848, 5417
- meşveret (<F.<A.maşwara)** fikir alma, danışma *meşveret et* fikir danışmak 3994
- me'vā (<A.)** sığınacak yer *me'vā kalma-* sığınacak yeri olmamak 3726
- mevāhib (<A.)** bağışlar, ihsanlar *mevāhib bul-* ihsanlar elde etmek 3519
- mevālid (<A.) (tk. mevlūd)** varlıklar, mevcudatlar *mevālid-i selāse* Tabiattaki bitki, hayvan ve madenlerden oluşan üç alem; tabiat alemi 6752
- mevc (<A.)** dalga 277, 987, 3597, 3598, 3633, 4418, 6315
- mevced (<A.müced)** yaratılan *mevced ol-* yaratılmak 6789
- mevcūd (<A.)** var olan, mevcut, yaratılmış 172, 260, 1626, 6364, 6396, 6531; *mevcūd et-* yaratmak 6807; *mevcūd eyle-* yaratmak 47; *mevcūd kıl-* yaratmak 4978; *mevcūd ol-* doğmak, yaratılmak 585, 6617

mevcūdāt (<A.)	var olanlar, yaratılanlar 439, 6644
mevkeb (<A.)	büyük bir zatın yanında atlı veya yaya giden heyet, alay 2051; geçit töreni 4714
Mevlā (<A.)	kâinatın efendisi Allah 3004, 4018
mevlūd (<A.)	doğmuş 649, 6364, 6753; mevlūd kı- doğurmak 6753
mevsim (<A.)	mevsim 1131
mevt (<A.)	ölüm 4501, 4867, 4935
mevvāc (<A.)	çok dalgalı 336
mevzu[‘] (<F<A.mawḏu[‘])	mevzu, konu 872
mevzūn (<A.)	ölçülmüş, tartılmış; vezinli; ahenkli, düzgün 1388, 1979; mevzūn ét- ahenkli yapmak 6041; mevzūn ol- tartılmak 4138, 5935
mey (<F.)	şarap 1227, 1294, 1972, 2998, 3257, 3265, 3297, 3647, 3839, 6198, 6519; mey-i gülgūn gül renkli şarap 1053
meydān (<A.)	mevdan, saha, oyun alanı 429, 493, 847, 1358, 2797, 6431, 6436; meydān dut- oyuna girmek 2745, 2792; meydān ét- oyunda yer almak 2753; meydān-ı ‘arş arş mevdanı, dokuzuncu göğün olduğu yer 502; <i>bk. yēdi</i>
meyl (<A.)	yönelme, eğilme; sevgi ve bağlılık duyma 809, 272, 1194, 3839, 5078, 6708; meyli bul- ilgi ve sevgi görmek 274; meyl ét- meyletmek, yönelmek 2877, 270, 4208, 4199, 6478, 6768; meyl eyle- meyletmek, yönelmek 6766; meyli ol- ilgisi olmak 948, 1202, 1645, 4395, 4480, 5252
meymūn (<A.)	uğurlu, kutlu, mübarek 2585, 2606, 6777; <i>bk. fāl, sā’at, vakt</i>
meyperest (<F.)	şaraba düşkün 5195, 6427
meyve (<F. mīve)	meyve 936
mezāhib (<A.) (tk. mezheb)	gidilen, benimsenen yollar 6675
mezāhir (<A.) (maḏhar)	ortaya çıkmış, zuhur etmiş şeyler, varlıklar 451
mezāk (<A.)	tat alma yeri, damak 4745
mezālim (<A.) (tk. maḏlime)	zulümler, haksızlıklar, eziyetler 3615, 6847
mezheb (<A.)	mezhep 5615
mezkūr (<A.)	zikrolunan, bahsi geçen 2954

mıknāṭīs (<A.)	mıknatıs 4200
Mısr (<A.)	Mısır 636, 765, 818, 2643, 6373
micmer (<A.)	tütsü kabı, buhurdan 5289, 4645, 6032
micmerdār (<F.) (A.+F.)	tütsü kabını tutan 5461
miftāḥ (<A.)	anahtar 35, 431, 2502, 5367
mīġ (<F.)	sis, duman 2277, 4555, 5697
mīḥ (<F.)	mıh, büyük çivi 5318, 5463, 6447
miḥen (<A.) (tk. miḥnet)	mihnetler, eziyetler, sıkıntılar 4025
mīḥlan- (F.+T.lan-)	çivilenmek, çakılmak; çivilenmişçesine kırıdayamaz duruma gelmek 5330
mihmān (<F.)	misafir, konuk 1378, 1865, 2658, 3640, 5602; mihmān ol- misafir olmak 1685, 1738, 1865, 1967, 1970, 5534, 5537, 5550, 5591, 5603, 5605
miḥnet (<F.<A.mihna)	sıkıntı, eziyet, zahmet 1614, 2110, 2119, 2592, 3451, 3470, 4328, 4350, 4482, 5952, 6063, 6171
miḥnet-ābād (<F.) (A.+F.)	sıkıntı, gam dolu yer; dünya 4482
miḥnet-serā (<F.)	mihnet sarayı; gönül 2119
mih (<A.) (I)	<i>bk. mehr</i>
mih (<F.) (II)	güneş 9, 10, 30, 49, 430, 663, 1016, 1420, 1439, 1578, 2014, 2641, 2667, 2708, 2792, 2912, 2981, 3404, 3461, 3571, 3737, 3806, 3812, 3835, 3835, 3970, 4367, 4412, 4525, 4526, 4609, 4672, 4718, 4828, 4947, 5075, 5075, 5076, 5136, 5185, 5218, 5312, 5391, 5467, 5624, 5884, 5922, 6024, 6335, 6887, 6904; mih <i>ur-</i> mühür vurmak, mühürlemek 6232; mih-i keyvān Satürn güneşi 3806
mih (<F.) (II)	sevgi, dostluk 1461, 2912, 5825, 5857, 5860
mīḥrāb (<A.)	mihrap; sevgilinin yay gibi olan kaşları 1352, 1790, 3326, 4566
mihribān (<F.mihrbān)	şefkatli, sevecen 6105
mihribāzī (<F.mihr-bāzī)	aşk oyunu 5825
mīḫāt (<A.)	bir iş için önceden belirtilen, kararlaştırılan yer 412
mīḫdār (<A.)	miktar 11, 4961, 6695; mīḫdār-ı keyfiyet vasıfların miktarı, değeri 6781

mīl (<A.)	mil; bir uzaklık ölçüsü 526, 4033, 5454, 5457, 5493, 6029; mīl-der-mīl mil mil, millerce; milim milim 1472, 4274
mīl (<F.)	mil; yontma, oyma işlerinde kullanılan ucu sivri kalem 269, 1025, 2158, 2159, 6506; mīl çek- birinin gözlerini kızgın mille kör etmek 2458, 6923; mīl koy- birinin gözlerini kızgın mille kör etmek 2458
milḥ (<A.)	tuz 5414
milk (<A.)	mülk, ülke, memleket, (<i>mcz.</i>) âlem, dünya 53, 72, 84, 486, 634, 715, 739, 741, 825, 1048, 1116, 1203, 1524, 2085, 2219, 2146, 2187, 2240, 2356, 2429, 2475, 2506, 2539, 2561, 2590, 2609, 2657, 2996, 3457, 3497, 3537, 3624, 3758, 3793, 3816, 3984, 4351, 5778, 5927, 6066, 6191, 6415, 6795, 6803, 6859, 6859, 6918; milk-i 'adem yokluk ülkesi 2176; milk-i āfāk ufuklar diyarı 1086; milk-i Barda ' Bardağ ülkesi 1008; milk-i dünyā dünya mülkü 3968; milk-i ecdād atalarının mülkü, devleti 2451; milk-i emāret emirlerin diyarı, mülkü 3984; milk-i Ermen Ermen ülkesi 1700, 1926, 1945; milk-i Hotan Hotan Ülkesi 1177; milk-i Īrān İran ülkesi 2508, 3788; milk-i Şām Şam ülkesi 2230; milk-i şarḥ şark memleketi 2436; 1697, 6677; mülk-i ezel sonsuz mülk 6618
milket (<F.<A.milka)	mülk, ülke, diyar 2702, 5806
millet (<F.<A.milla)	bir yerde bulunan kimselerin tamamı, herkes; aynı inançları paylaşan insan topluluğu 459, 3517; <i>bk. şem</i> '
mīm (<A.)	mim harfi 618, 1021; <i>bk. ḥalka</i>
min (<A.)	+dan min ba'd uzaktan 3662
mīnā (<A.)	cam şişe 61
minber (<A.)	minber 202
minḳal (<A.)	(hamur) tekne (ML: 148b-5) 1982, 6381; <i>bk. tennūr</i>
minḳār (<A.)	gaga 2307, 4971; minḳār ur- gagalamak 3139
minnet (<F.A.minna)	minnet; yapılan iyiliğe karşı teşekkür etme, şükretme 37, 1742, 1957, 2868, 3142, 5676; minnet ét- minnet etmek 5370; minnet ol- minnet olmak 3836
mīnū (<F.)	cennet 61
minvāl (<A.)	biçim, şekil, yol, tarz 6895

mīr (F.<A.emīr)	lider, emir, bey 2148, 3347
mi‘rāc (<A.)	miraç; Muhammed’in <i>a.m</i> göğe yükselerek Allah’la görüşmesi 523; <i>mi‘rāc-ı Muḥammed</i> Muhammed’in mirâcı 3196; <i>bk. ḳadr, zevḳ</i>
mīrende (<F.)	geçici olan, fâni (Ferhengnâme: 2674b) 4983
mişāl (<A.)	misal, örnek, gibi 212, 630, 648, 952, 1379, 1403, 2032, 4117, 4301, 4844, 5807, 6362, 6703, 6777
mişbāḥ (<A.)	kandil 431, 4407
misk (<A.)	misk; ceylan göbeğinde bulunan siyah renkli, güzel kokulu madde 26, 1180, 1930, 2040, 2791, 3145; <i>misk-i Ḥuḳā</i> Hıtaı ülkesinden bulunan kıymetli misk 5235; <i>misk-i huşḳ</i> kurumuş misk 1682; <i>müşḳ</i> 1035, 1195, 1682, 3192, 3228, 3336, 4971, 6569; <i>müşḳ-i bīz</i> Acem söğüdü, sultanî söğüt ağacı 4919; <i>müşḳ-bū</i> misk kokulu 5260
miskāl (A.)	yaklaşık 4.80 grama denk gelen bir ağırlık ölçüsü 4138, 6384
miskīn (A.)	aciz, zavallı 1547, 1880, 1973, 1983, 2621, 2827, 3078, 3303, 4822, 4970, 4973, 5336, 5616, 6486; <i>miskīn ḳıl-</i> aciz duruma düşürmek 3211; <i>miskīn ol-</i> aciz olmak 4422, 5897
miskīn (A.misk+F.īn)	misk kokulu 1483, 1983, 4973, 5476, 5561, 6075, 6123; <i>miskīn-nefes</i> misk kokulu nefes 686
mişli (<A. mişl)	gibi, misli 818, 5251, 6789, 6823
mīşe (<F.bīşe)	orman, sazlık; meşe 1828, 3111, 3234, 3584, 4223, 6500
mīve (<F.)	meyve 5727
miyān (<F.)	orta, ara, vasat 1674, 4077, 6757
miyān-beste (<F.)	işe hazır 4968
miyāne (<F.)	orta, ara, vasat 6761, 6774; <i>meiyāne</i> aynı anlamda 6758
mizāc (<A.)	mizaç, huy, karakter, yaratılış 399, 629, 682, 766, 767, 1038,1610, 1896, 3905, 3938, 4143, 4398, 4625, 4880, 5695, 5877, 6730, 6750, 6780, 6786, 6808; <i>mizāc ol-</i> huy olmak 6745
mīzān (<A.)	tartı, ölçü 4595
mīzer (<A.mi‘zer)	eşarp, şal, örtü (Redhouse: 2054a) 4814; <i>mīzer-ı nīli</i> çivit mavisi şal 1674

moğol	Moğol 2221, 2269
mū(y) (<F.)	saç 1023, 6570
mu‘allaḳ (<A.)	bir yere asılı veya bağılı olmadan, boşlukta havada duran mu‘allaḳ dön- sarhoş gibi bir oraya bir buraya savrulularak yürümek 226, 4709
mu‘allem (<A.)	eğitilmiş, terbiye edilmiş, öğretimli 6638, 6775
mu‘allim (<A.)	öğreten 503, 505, 6638
mu‘anber (<A.)	amberli, güzel kokulu 5504
mu‘asker (<A.)	ordugâh 667
mu‘aṭṭar (<A.)	güzel kokulu, ıtırılı 1159, 4894, 5557; mu‘aṭṭar ét- ıtırılı yapmak, güzel kokmasını sağlamak 1986; mu‘aṭṭar ḳıl- ıtırılı yapmak, güzel kokmasını sağlamak 3284; mu‘aṭṭar ol- güzel kokmak 2791, 5462
mu‘āyib (<A.)	kusurlu, ayıp 6828
mu‘ayyen (<A.)	belli, açık, belirli 176, 282, 306, 1049, 1215, 1483, 2243, 3673, 3888, 6342, 6706; mu‘ayyen ét- belirgin yapmak, açıklığa kavuşturmak 6700; mu‘ayyen édin- belirlemek, kararlaştırmak 1969; mu‘ayyen ḳıl- belirlemek 1005; mu‘ayyen ol- açık olmak, belli olmak 1150, 6667, 6743
mu‘azzam (<A.)	çok büyük, yüce, pek mühim, muazzam 2362, 3517, 4032, 6024
mu‘bed (<A.)	Zerdüşt dinine inananların dini, Mecusi rahibi 2225, 2226; mūbid 6329
mucāvīr (<A.)	komşu 1136
mu‘cid (<A.)	mucit, yoktan var eden, yaratıcı, Allah 39, 175; mu‘cid ol- mucit olmak, yaratıcı olmak 6872
mu‘ciz (<A.)	mucize 2056
mudām (<A.)	devamlı, süreli, daima mudām ol- devamlı olmak 1517
mufaṣṣal (<A.)	ayrıntılı, ayrıntılara girilerek anlatılan 6791; mufaṣṣal ol- ayrıntılı olmak 6802
mufid (<A.)	faydalı, yararlı mufīd ol- faydalı olmak 4358
muğ (<F.)	Zerdüşt dininden olan kimse, mecusi 1136, 1137
Mūgān (<F.)	Azerbaycan’da bir şehir 1009

muġān (<F.)	mecusiler 1250, 1320
muġann (<A.)	şarkıcı (Steingass Ar.: 1034b) 957
muġannī (<A.)	şarkıcı 1987, 2857, 2946, 3288, 6047
muġayyer (<A.)	değişim, değişme muġayyer ol- değişmek 5389
muġī (<F.)	mecusi, Zerdüşt 3518
muġnī (<A.)	doyurucu, tatmin edici olan 2990
muġabbet (<F.<A.maġabbet)	sevgi, muhabbet 1080, 1467, 2510, 2715, 3574, 3812, 4107, 4186, 4191, 4296, 4357, 4604, 5434, 6770
muġaddid (<A.)	sınırı, hududu belirleyen, sınırlayan 6661; muġaddid kıl- sınırları belirleyen yapmak 6657; muġaddid ol- sınırları belirleyen olmak 6872
muġāl (<A.)	muġāl ol- gerçekleşmesi imkansız olmak 1086, 3014
muġālif (<A.)	muhelif, aykırı, zıt, uygun olmayan 1837, 3837, 5082, 6701, 6920; muġālif ol- muhelif olmak, karşı çıkmak 2991, 6051
muġalled (<A.)	gelip geçici olmayan, kalıcı 31, 377, 433
Muġammed (<A.)	son peygamber 421, 433, 481, 493, 496, 607, 779; <i>bk. mi'rāc, nūr</i>
muġannes (<A.)	kalleş, namert 3643, 5928
muġarıflıġ (A.+T.lıġ)	zanaatkarlık 1108
muġayyem (<A.)	ordugah 667
muġayyer (<A.)	musikide tiz sekizlideki lâ sesi; muhayyer perdesi muġayyer kıl- muhayyer perdesiyle okumak 6103
muġdiş (<A.)	yaratan, yaratıcı 122
muġhib (<A.)	sevgi duyan, sevgi besleyen, dost 3053, 5391
muġiġ (<A.)	çepeçevre kuşatan, etrafı saran 6, 276, 4187, 5380, 6703, 6737; muġiġ ol- çepeçevre kuşatmak 6662; <i>bk. çarġ</i>
muġkem (<A.)	dayanıklı, sağlamlaştırılmış 309, 1924, 3417, 4004, 4006, 4879; muġkem ét- sağlamlaştırmak 1502; muġkem eyle- sağlamlaştırmak 741; muġkem ol- dayanıklı, sağlam olmak 132, 675
muġkemlik (A.+T.lıġ)	dayanıklılık, kuvvetlilik 1090

muḥliş (<A.)	samimi, içten, iki yüzlü olmayan 5396
muḥtâc (<A.)	muhtaç, bir şeye ihtiyaç duyan, yoksul 336, 768, 791, 1102, 1464, 3790, 3959, 4583, 5098, 5929, 6386, 6618; muḥtâc èt- muhtaç etmek 3938; muḥtâc eyle- muhtaç etmek 705; muḥtâc kıl- muhtaç hale getirmek 371; muḥtâc olun- muhtaç olunmak 2186, 3934; muḥtâc ol- muhtaç olmak 705, 6465
muḥtâl (<A.)	hilekâr, dalavereci 1228
muḥtâr (<A.)	dilediği gibi hareket eden, istediğini yapabilen 384, 3692
muḥtaşar (<A.)	kısa, öz 4097
muḥtelif (<A.)	çeşitli, farklı, türlü 3157
muḥterem (<A.)	muhterem, hürmetli, saygıdeğer 1739
muḥâbil (<A.)	karşılık, denk olma 1653, 2615, 3835; muḥâbil bul- karşılık bulmak 3230; muḥâbil dut- denk tutmak 6166; muḥâbil kıl- denkleştirmek 6000; muḥâbil ol- karşılıklı olmak, karşı karşıya gelmek; denk olmak 734, 1489, 2335, 3633, 4290, 5091
muḥadder (<A.)	Allah tarafından ezelde belirlenip takdir edilmiş, alın yazısında bulunan şey 359; muḥadder èt- kaderini tayin etmek, kaderini yazmış olmak 3183, 5389; muḥadder ol- kaderinde olmak 763
muḥaddis (<A.)	her türlü ayıp ve noksandan ayrılmış, yüce olan 6661
muḥârin (<A.)	bir yerde, bir arada bulunan, birlikte bulunan, yakın 6561
muḥarreb (<A.)	yakın, dost 181, 237, 404, 2238
muḥarrer (<A.)	karar verilmiş, kararlaştırılmış 820, 3995; muḥarrer ol- karar kılmak, karar vermek 3957
muḥayyed (<A.)	bağlı 5615; muḥayyed ol- bağlanmak 1095, 2669
muḥbil (<A.)	bahtı açık, talihli, ikbal sahibi 794, 936, 3405; muḥbil ol- ikbal sahibi olmak 4616
muḥır(r) (<A.)	gerçeği veya suçunu kabullenen, itiraf eden 928; muḥırr ol- itiraf etmek, suçunu kabullenmek 909
muḥîm (<A.)	kalıcı olan 146, 6596
muḥtebes (<A.)	aktarıma, iktibas edilme muḥtebes ol- aktarılmak, olduğu gibi faydalanmak 94
muḥtebis (<A.)	ateş yakmak üzere birinden ateş alan (Devellioğlu: 681a) 6942

muḳtedā (<A.)	rehber, lider, tabi olunan kimse 428
muḳtezā (<A.)	bir şeyin gereği olan, lüzüm olan şey <i>muḳtezā-yı ḥikmetu'llāh</i> Allah'ın himetinin gereği 288
mūm (<F.)	mum 1439, 4224, 4514, 4521, 4688 , 4852, 6200; <i>mūm ét-</i> muma döndürmek 414; <i>mūm ol-</i> mum olmak, ışık vermek 708
mumeccid (<A.)	yücelten 6661
mūmiyā (<F.)	mumya 5916
mūm-veş (<F.)	mum gibi 1169, 4133
munḥarif (<A.)	sapma, bir yöne kayma, doğru yönde gitmeme <i>munḥarif ol-</i> sapmak, doğru yolda gitmemek 2820
mūnis (<A.)	munis cana yakın 2499, 6485
Muntaḳīm (<A.)	“mazlumların intikamını alan” Allah 4953
muntazır (<A.)	bekleyen, gözleyen 2127, 4463
munzam (<A.)	katılan, eklenen, ek 697
mūr (<F.)	karınca 44, 59, 481, 1002, 3505, 3645, 3763, 3795, 4058, 6082
murād (<A.)	murat, talep, arzu, dilek; amaç, niyet, maksat 31, 45, 436, 437, 796, 929, 1096, 1096, 1962, 2000, 2232, 2711, 2963, 2982, 3344, 3373, 3456, 3526, 3528, 3533, 3882, 4269, 5142, 5888, 5952, 6191, 6429, 6527, 6535; <i>murād alma-</i> isteğini elde edememek 2737; <i>murāda eriş-</i> arzusuna erişmek 2672; <i>murādu bul-</i> maksada kavuşmak 3889; <i>murādın vēr-</i> arzusunu yerine getirmek; II. Murad'a kavuşturmak 625, 4175
Murād (<A.)	Osmanlı padişahlarından II. Murad 624, 6533; <i>Murād-ı cān</i> canın arzusu, can için değerli II. Murat 622
muraḳḳā' (<A.)	yamalı <i>muraḳḳā' kıl-</i> yamalı yapmak 62
muraşsa' (<A.)	mücevherlerle bezenmiş 62, 978, 1848, 2890, 5500, 5545, 6406; <i>muraşsa' étdür-</i> mücevherle donatmak 2789
mūrça (F.+T.ça)	karınca kadar, karınca gibi 91
murġ (<F.)	kuş 98, 770, 867, 2490, 2836, 2844, 2923, 4254, 4675, 4762, 4764, 4892, 4898, 4968, 4981, 5021, 6224, 6880; <i>murġ-ı şāḥusār</i> dallı budaklı ağacın kuşu 1779; <i>murġ-ı tayyār</i> uçan kuş 1600

murġān (<F.)	kuşlar 2857
murūr (<A.)	geçme, geçip gitme 267, 2183
Mūsā (<A.)	Musa <i>a.m</i> 315, 481, 778, 1464, 2038, 2547
musahḥar (<A.)	emir ve itaat altına alınmış, boyun eğdirilmiş 3181, 3528, 3957, 5389
muşāhib (<A.)	sohbet arkadaşı 2955
musallaṭ (<A.)	bir kimseye sıkıntı verecek şekilde üzerine düşen <i>musallaṭ eyle-</i> musallat etmek, bela etmek 2813
muşavver (<A.)	şekil ve suret verilmiş 666, 1405, 5268; <i>muşavver kıl-</i> şekil vermek, bir şekle bürümek 1216, 6363; <i>muşavver ol-</i> bir şekle bürünmek, şekil ve suret verilmek 1673, 2042, 3564
muşhaf (<A.)	Kur'an-ı Kerim 1044
muşır (<A.)	düşüncesinde ısrar eden, ayak direyen 4463
mūsīkār (<A.)	üflemeli bir çalgı <i>mūsīkār-ı 'İsā</i> İsa'nın musikârı 6038
Muştafā (<A.)	Muhammed'in <i>a.m</i> lakabı "seçilmiş" 20, 423, 514
müş (<F.)	fare, sıçan 919, 2352, 2353
muşahḥaş (<A.)	elle tutulur, gözle görülür, somut 2612; <i>muşahḥās kıl-</i> cansız, hareketsiz kalmak 3059
mū-şikāf (<A.)	meseleyi kılı kırk yararcasına araştıran 4818
muşt (<F.)	yumruk 3116
muṭā' (<A.)	emrine uyulan, itaat edilen 4454
muṭahhar (<A.)	paklanmış, arınmış; mübarek 405, 2882, 2688
muṭarrā (<A.)	göz alıcı, parlak 1134
muṭavvel (<A.)	uzun 4097, 5798
muṭayyab (<A.)	güzel kokular sürünmüş 1849
mu'tedil (<A.)	düşünce ve davranışlarda ılımlı, ölçülü <i>mu'tedil kıl-</i> ölçülü yapmak 399
muṭī' (<A.)	itaat eden, boyun eğen, tâbi olan kimse 507, 628, 733,813, 1101, 2427, 4454, 5517, 6719; <i>muṭī' ol-</i> birine tabi olmak 2508, 3789
muṭlak (<A.)	kayıtsız şartsız, kesin, mutlaka 2219, 2460, 5615, 6734; <i>bk. Hâkim, Haḳḳ</i>

muṭma'in (<A.)	şüphe ve korkulardan kurtulmuş, huzura kavuşmuş 6821
muṭrib (<A.)	çalgıcı 1297, 1997, 3294, 3494, 3772, 4113, 4779, 5689, 6035, 6056, 6194, 6261, 6293, 6304
muvāfık (<A.)	mufavık, uygun münasip; aynı şeyi destekleyenlerden her biri 1837, 2991, 4920; muvāfık ol- uygun olmak 239, 192, 3575
muvaḥḥid (<A.)	tevhid inancı olan, Allah'ın birliğine inanan 183
muvaṭṭan (<A.)	vatandaş, yerli, memleketli muvaṭṭan ol- yurt edinmek, bir yerin yerlisi olmak 6921
muẓāfāt (<A.) (tk. muẓāf)	bir şeyin ekleri, kolları, dalları 119
muẓaffer (<A.)	zafer kazanmış, galip 994, 2505, 3740
muẓaffer-fer (F.) (A.+F.)	iktidar ve nüfuz kazanmış 3740
muẓlım (<A.)	karanlık muẓlım eyle- karanlığa çevirmek 2268
mübāḥ (<A.)	yapılmasında sakınca olmayan mübāḥ ol- yapılmasında sakınca olmamak 2942
mübārek (<A.)	mübarek, kutlu, muhterem, uğurlu, hayırlı 21, 1105, 2131, 2664, 2906, 3315, 3341, 3782, 4016, 4226, 4660, 6336; mübārek bād mübarek olsun! 3782, 4093; mübārek gör- mübarek görmek 3555; mübārek kıl- mübarek etmek 781; mübārek ol- mübarek olmak 2674; mübārek ṭālī' mübarek talih 797
mübārız (<A.)	savaş meydanlarında teke tek dövüşen 2303
mübdi' (<A.)	yok iken var eden mübdi' ol- yok iken var etmek 260
mübeddel (<A.)	değiştirilmiş, bir başka şekle konulmuş mübeddel kıl- değiştirmek, dönüştürmek 1940
müberrā (<A.)	arınmış, arındırılmış 74, 6632
mübeşşir (<A.)	müjde veren, müjdecisi 4122
mübeyyen (<A.)	açıkça ortaya konan, beyan edilen 176, 6700; mübeyyen ét- açıkça ortaya koymak 6597; mübeyyen ol- açıkça ortaya konmak 6342
mübhem (<A.)	belirsiz 665
mü'bid (<A.)	Zerdüşt dinine inanan, Mecusi 6418
mübtelā (<A.)	müptela, tutkun, aşık 100, 2201, 2474, 3368, 5404, 5622, 5650

mücābāt (<A.) (tk. mücāb)	cevap, isteğe karşılık <i>mücābāt-ı gazel</i> gazele karşılık gazel söyleme 2979
mücānis (<A.)	aynı cinsten olan <i>mücānis ol-</i> aynı cinsten olmak 2499
mücāvir (<A.)	<i>ücāvirler (?) mücāvirler</i> komşular, yakında olanlar 1141
mücellā (<A.)	parlak, parlatılmış 3847; <i>mücellā kıl-</i> parlatmak, parlamasını sağlamak 4406
mücerred (<A.)	soyut, yalnız başına, soyutlanmış 82, 5033; <i>mücerred kıl-</i> uzaklaştırmak, soyutlamak 15; <i>mücerred ol-</i> soyutlanmak, yalnız başına kalmak 280, 777
mücessem (<A.)	cisim halinde bulunan, elle tutulur, gözle görülür 666; <i>mücessem eyle-</i> elle tutulur gözle görülür yapmak 6658
mücevher (<A.)	mücevher 873, 4030, 6369
mücmel (<A.)	kısa, öz, kısaltılmış, özetlenmiş 6802
mücrim (<A.)	suçlu, kabahatli 100, 922, 4454
müdüām (<A.)	devamlı, sürekli, daima 1057, 3833; <i>müdüām ol-</i> devamlı olmak 995, 3028, 5846;
müdüāmī (<A.)	devamlı olarak, sürekli 2331, 3966, 4796, 5950, 6307, 6821, 6834
müdüārā (<A.)	iyi geçinme, güler yüzlü olma, dost gibi davranma 2565; <i>müdüārā ét-</i> iyi geçinmek, güler yüz göstermek, dost gibi davranmak 717; <i>müdüārā kıl-</i> iyi geçinmek, güler yüz göstermek, dost gibi davranmak 2236, 5036, 5793
müdüāvā (<A.)	hastayı tedavi etme, bakıp ilaç verme 4358
müdbir (<A.)	bahtsız, bedbaht 510
müdde‘ī (<A.)	istek ve iddiasında inatla direnen 4421
müddet (<F.<A.mudda)	müddet 446, 560, 842, 1588, 3315, 3530, 3788, 3911, 3962, 5952, 6348
müdebbir (<A.)	tedbirli ve ihtiyatlı 150
müebbed (<A.)	sonsuz, ebedi, daimi 377, 433
mü‘eddeb (<A.)	terbiye edilmiş, terbiyeli 6775
mü‘eyyed (<A.)	kuvvetlendirilmiş, sağlamlştırılmış 31, 620
müferrih (<A.)	ferahlık veren 503, 3386, 4393, 5824

müferriḥ-nāme (F.) (A.+F.)	ferahlık veren kitap 26
müfessir (<A.)	müfessir, tefsirci 4363
müfid (<A.)	faydalı, yararlı müfid olma- yaramamak, faydalı olmamak 6395
müfliḥ (<A.)	selamete çıkan, kurtulan 4616
müflis (<A.)	parasız, pulsuz, iflas etmiş 1831, 3959, 5104, 5730, 6485
müfsid (<A.)	fesatçı 6 müfsid ol- fesat çıkarmak 805
mühendis (<A.)	mühendis 4221
müheyyā (<A.)	hazır, âmâde 588, 1003, 1582, 6376, 6389; müheyyā ét- hazırlamak 2485; müheyyā eyle- hazırlamak, hazır hale getirmek 1907; müheyyā kııl- hazırlamak 3085; müheyyā ol- hazır olmak 1949, 2919, 3288, 3642, 5710, 6422
mühlet (<F.<A.muhla)	mühlet; bir iş için verilen belirli süre 3530, 6182, 6528
müühr (<A.)	mühür 1169, 1439,1619, 2707, 4947, 5841, 6284, 6340, 6502; müühr ur- mühürlemek 2041, 4944; müührin aç- mühürünü açmak 4947; müühr-i düürc sandık mühürü 2708, 6503
müüjd (<F.)	müüjde 6105
müüjdegān (<F.)	müüjdeler 2557
mükāfāt (<A.)	mükafat mükāfāt ét- mükafatlandırmak 5253
mükedder (<A.)	kederli, gamlı, mahzun 1939, 2667, 3232; mükedder ol- kederlenmek 3528
mükemmel (<A.)	mükemmel 3862
mükerrem (<A.)	aziz, muhterem, saygıdeğer 404, 418, 672, 870, 1902, 3517, 6620, 6825
mükerrer (<A.)	tekrarlanmış 1028, 2646, 2904, 3995, 5299, 6897; mükerrer ét- tekrarlamak 1436; mükerrer ol- tekrarlanmak 2452
mükevkeb (<A.)	yıldızlarla donanmış, yıldızlı 6668
mül (<F.)	şarap, mey 979, 1189, 1409, 6488
mülākāt (<A.)	karşılıklı konuşma, görüşme 1450
mülāzım (<A.)	bir kimseye bağlılık gösteren, onun için sürekli çalışan 1704, 6726
mülemma^ç (<A.)	parıltılı, renk renk, alacalı 978, 2789, 2890, 5500

mülevven (<A.)	renk renk 1969
mülevveḡ (<A.)	pis, kirli, iğrenç 776
mülk (<A.)	<i>bk.milk</i>
mümeyyiz (<A.)	iyiyi kötüden doğruyu yanlıştan ayıran <i>mümeyyiz kıł-</i> iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırmak, seçkin duruma getirmek 172
mü`min (<A.)	mümin 905, 6866
mümkın (<A.)	mümkün 1590, 4863, 5819; <i>mümkün</i> 6655
mümsık (<A.)	cimri 6402
münācāt (<A.)	Allah'a dua, yakarma 412, 4196, 5390; <i>münācāt ét-</i> Allah'a yakarmak 1450; <i>münācāt kıł-</i> Allah'a yakarmak 3696
münaḡḡaş (<A.)	nakşedilmiş <i>münaḡḡaş ol-</i> nakşedilmiş olmak 985
münāsıb (<A.)	münasip, uygun 1005, 3092, 6828
müncer (<A.)	son bulan, sonuçlanan 697
münevver (<A.)	nurlu, aydınlık 405, 672, 1673, 2066, 2646, 2705, 2882, 2888, 3149, 3232, 3968, 4894, 5572, 5894, 5980, 6616, 6914; <i>münevver ét-</i> nurlandırmak 3284; <i>münevver kıł-</i> nurlandırmak 342, 1142, 1360, 3282; <i>münevver ol-</i> nurlanmak 3181
münezzeh (<A.)	eksiklik, kötülük vb. şeylerden arınmış, uzak kalmış olan 74, 97, 122, 6632
münḡarif (<A.)	doğru gitmeyen, yanlış yöne sapmış 1896
münīr (<A.)	aydınlatan, ışık veren, parlak 1659, 6013; <i>münīr eyle-</i> aydınlatmak 1777
müntehā (<A.)	son, nihayet 1045, 2983
müntehī (<A.)	bir şeye ulaşan, son bulan 95
mürde (<F.)	ölü, ölmüş 4195, 6484; <i>mürde ol-</i> ölmek 551
mürebb (<A.)	bir haberi yüksek sesle bildiren <i>mürebb kıł-</i> bir haberi yüksek sesle bildirmek 857
mürebbā (<A.)	terbiye edilmiş, eğitilmiş 2548
mürebbī (<A.)	terbiye eden, eğitimci 815
müreffeh (<A.)	bolluk ve refah içinde <i>müreffeh ol-</i> refaha kavuşmak 862

mürekkeb (<A.)	oluşturulmuş, birleştirilmiş 1036, 5169, 6809; mürekkeb ét- oluşturmak, birleştirmek 849; mürekkeb ol- oluşturulmak, birleştirilmek 6786
müretteb (<A.)	düzenli, tertip edilmiş, kurulmuş 1036, 1171, 1540, 2221, 2279, 2890, 5169, 5556
mürîd (<A.)	mürit 45, 623, 3882; mürîd ol- mürit olmak 3526
mürüvvet (<F.<A.muruwa)	iyilik ve ihsanda bulunma, cömertlik; mertlik, yiğitlik; insanca davranma, insanlık 474, 853, 2124, 2246, 3323, 3569, 5192, 5586, 5722; mürüvvet gör- destek ve iyilik görmek 1781; mürüvvet kıl- iyilik yapmak 2214
müsebbib (<A.)	“varlığa sebep olan” Allah 308
müsellem (<A.)	teslim edilmiş, verilmiş 769; müsellem ol- teslim edilmek 696, 2175
müselmel (<A.)	birbiri ardınca sıralanan, birbirine bağlı olan, zincir zincir 4417, 5798
müsevvâ (<A.)	eşit, aynı seviyede müsevvâ eyle- eşit, aynı seviyede yapmak 6810
müsevvîmîn (<A.)	<i>bk. hayl</i>
müslimîn (<A.) (tk. müslim)	Müslümanlar 753, 755
müstaḳbel (<A.)	gelecek, gelecek zaman 6862
müstaḳîm (<A.)	doğru, gerçek, hak; müstaḳîm şırâṭ doğru yol, İslamiyet 548
müstecâb (<A.)	kabul edilen 3 müstecâb ét- kabul etmek 2
müstehaḳ (<A.)	müstehak, hak etmiş, layık 3308, 5199; müstehaḳ ol- layık olmak 860
müstemend (<A.)	gamlı, dertli, zavallı 346, 1635, 4439,4589, 4630, 5677
müstemi‘ (<A.)	dinleyen, kulak veren 595
müsteṭâb (<A.)	hoşa giden, beğenilen, güzel 3386
müstetir (<A.)	gizlenen, gizli, saklı 4357
müsülmân (<F.)	Müslüman 905; müsülmân eyle- Müslüman yapmak 462
müsülmân-nâm (<F.)	Müslüman olarak adlandırılma, Müslüman olma 906
müşâbih (<A.)	benzeyen 134, 6829

müşārik (<A.)	beraber bulunan, ortaklık eden kimse 173
müşāvīr (<A.)	bilgisinden fikrinden faydalanılan kimse 988, 4103
müşebbeh (<A.)	benzetilen 1217
müşerref (<A.)	şereflendirilmiş, şerefli <i>müşerref eyle-</i> şereflendirmek 2650, 4462; <i>müşerref kıI-</i> şereflendirmek 1965, 2639, 2978, 4111, 6156; <i>müşerref ol-</i> şereflenmek, onur duymak 2785, 3558
müşevves (<A.)	karmakarışık, düzensiz 1314
müşfiķ (<A.)	şefkatli 2413
müşīr (<A.)	yol gösteren, kılavuz 383, 6013
müşk (<F.)	<i>bk. misk</i>
müşk-bū (<F.)	misk kokulu 5260
müşk-endūd (<F.)	misk kokulu <i>müşk-endūd kıI-</i> misk kokusuyla doldurmak 4948
müşkibār (<F.)	etrafa misk kokusu yayan <i>müşkibār ét-</i> etrafa misk kokusu yaymak 4124
müşkil (<A.)	zorluk, sıkıntı 285, 1621, 4211, 4232, 4607, 4808, 5949; <i>müşkül</i> 4280
müşkīn (<F.)	misklenmiş 4905
müşkül (<A.)	<i>bk. müşkil</i>
müştāk (<A.)	özleyen, özlem duyan 4776, 4897
müşterī (<A.)	müşteri, alıcı 1162, 4381
Müşterī (<A.)	Jüpiter gezegeni, Erendiz 641, 1476, 2050, 2329, 3028, 6478, 6680
müşterī-baht (<F.) (A.+F.)	Jüpiter bahtlı, çok bahtlı 834
müvecceh (<A.)	herkesin yöneldiği şey, makbul, münasip 122, 1217, 1966
müvelled (<A.)	doğurulmuş 6789
müverred (<A.)	gül açmış 1481
müyesser (<A.)	kolaylıkla olmuş, nasip olmuş 634, 3187, 3968, 4393, 6532; <i>müyesser ét-</i> nasip etmek 763, 1995; <i>müyesser ol-</i> nasip olmak 2379, 3528
müzāb (<A.)	eritilmiş, erimiş <i>müzāb ét-</i> eritmek, erimek 1778
müzd (<F.)	karşılık, bedel 3125, 3391

nāb (<F.)	halis, katışıksız, saf 4705, 6198
nā-bāb (<F.) (F.+A.)	kapısız 3326
nā-bedīd (<F.) (F.+A.)	meydanda olmayan, görünmez nā-bedīd ol- görünmemek 5807
nā-bedīdār (<F.) (F.+A.)	meydanda olmayan, görünmez 1173; nā-bedīdār ét- görünmez yapmak 2076
nabz (<A.)	nabız 3270, 5481
nacāk (<F. nāçeh)	balta, nacak 5453
nacīyyu'llāh (<A.)	Allah'ın selamete kavuşturduğu Nuh <i>a.m</i> 406
nāçār (<F.)	çaresiz 1282, 4937, 5856; nāçār ol- çaresiz olmak 4464
nādān (<F.)	bilgisiz, habersiz 81, 888, 1073, 1349, 1353, 2420, 2515, 4658, 6868
nādānlık (F.+T.lık)	bilgisizlik, habersizlik 391, 5106
nādī (<A.)	bağırان, çağırان, seslenen 5508
nā-ehl (<F.) (F.+A.)	bir işin ehli olmayan 370
nāfe (<F.)	ceylan göbeğindeki içi misk denilen güzel koku olan kese 3145, 3192; nāfe-yi Çīn Çin nāfesi 1661, 5897
nāfi (<A.)	faydalı, faydası olan nāfi ol- faydalanmak, yararlanmak 5696
nāgāh (<F.)	ansızın, birdenbire 144, 1198, 1644, 1705, 1721, 1758, 2000, 2334, 2455, 2641, 3111, 4041, 4409, 4545, 4693, 5571, 5714, 6386, 6555, 6742; nāgeh 1225, 3350, 4014, 4140, 4438, 4809, 5208, 6009, 6154; nāgehān 1813, 3625, 4249, 5862, 6106
nağme (<A.)	nağme, kulağa hoş gelen ses, ezgi 577, 3186, 4770, 4898, 6254
nā-ḥaḳ (<F.) (F.+A.)	haksız, hakka ve adalete uygun olmayan 2460
naḥcīr (<F.)	av; av hayvanı 913, 2601, 2317, 2565, 2757, 2810, 3418, 5022; naḥcīr ét- avlamak 2709, 3152, 5473, 5779; naḥcīr kıl- avlamak 1272, 3236; naḥcīr ol- avlanmak 6081; <i>bk. āhū, şayd</i>
Nāhid (<F.)	Venüs gezegeni, Zühre 3776
naḥīf (<A.)	zayıf, çelimsiz 7, 1632
naḥl (<A.)	hurma ağacı 5742; naḥl-ı ḥurma hurma ağacı 6762; naḥl-ı Meryem Meryem'in hurma ağacı 4959
naḥl-beste (<F.)	ağaç budayan 5802

nā-ḥoş (<F.)	hoş olmayan, nahoş 1913, 1927
naḥs (<A.)	uğursuz 1913, 3662, 6689; <i>Naḥs-ı aşğar</i> Mars gezegeni, Merih 6683
na‘īm (<A.)	nimete eren, ferah ve bolluk içinde olan 3599
na‘īmā (<F.)	“ey nimet ve bolluk içinde olan” (Allah) 380
naḫ[k]āre (<A.)	küçük davul <i>naḫāre çal-</i> davul çalmak 1949
naḫd (<A.)	kusurlu sözle kusursuz sözü ayırt etme, tenkit 2203
naḫd (<A.)	(māl) hazır olmak (ML: 71b-7) <i>naḫd ol-</i> (mcz.) hazır olmak 6249
naḫd (<A.)	elde bulunan para, akçe, kıymetli mal 2178, 3480, 6190, 6313; <i>naḫd ol-</i> satın alınmak 1158, 5353; <i>naḫd-ı cān</i> can malı (can mala benzetilmiştir) 6856; <i>naḫd-ı musavver</i> bir şekle girmiş varlık 3184
nākes (<F.)	alçak, aşağılık, bayağı kimse 236, 509, 2113
naḫış (<A.)	nakış, resim 5045
naḫkāş (<A.)	nakkaş, desinatör 251, 1032, 1353, 5061; <i>naḫkāş-ı çīnī</i> çini nakkaşı 2108; <i>naḫkāş-ı şūret-ger</i> suret çizen nakkaş 1395
naḫl (<A.)	başkasına ait bir fikri, sözü anlatma, aktarma, nakletme 2024; <i>naḫl eyle-</i> başkasına ait bir fikri, sözü anlatmak, aktarmak 6656, 6911; <i>naḫl-ı esmār</i> kıssaların nakledilmesi 1145
naḫlī (<A.)	aktarılarak, aktarma yoluyla 128, 129
naḫş (<A.)	eksiklik, noksanlık 4013, 5810, 6558, 6904, 6950
naḫş (<A.)	nakış, resim; görünüş, suret 566, 985, 1109, 1167, 1182, 1198, 1198, 1203, 1205, 1216, 1217, 1268, 1298, 1299, 1300, 1302, 1303, 1304, 1308, 1315, 1316, 1359, 1420, 1500, 2020, 2527, 2876, 2877, 3005, 3059, 3847, 3979, 4073, 4225, 4337, 4337, 4338, 4542, 4544, 4545, 4552, 4565, 4566, 5061, 5421, 5909, 6166, 6416, 6605, 6619, 6889; <i>naḫş ét-</i> nakşetmek 1021, 1297, 2877, 2903, 3846, 4230, 5559, 6200; <i>naḫş ol-</i> nakşedilmek 1075, 1302, 1439, 1536, 4310, 6362, 6510; <i>naḫş-ı Çīn</i> Çin nakışı 2108, 2123; <i>naḫş-ı cevher</i> cevher nakışı 1789; <i>naḫş-ı cihān</i> cihan nakışı 2049; <i>naḫş-ı çīnī</i> çini nakış 1166, 1538; <i>naḫş-ı nigīn</i> mühür nakışı 3787; <i>naḫş-ı pervāz</i> uçan nakış 1260

- nağş-beste** (<F.) (A.+F.) musikide bestenin iki mısrası okunduktan sonra terennüm edilen iki haneli şekilleri 3003; *nağşibeste* 2973
- nağşibāz** (<F.nağşbāz) nakışla oynayan, nakkaş, ressam 946, 1111
- nağşibeste** (<F.nağş-beste) *bk. nağş-beste*
- nağz** (<A.) bozma; *nağz-ı eyman* yemin bozma 4013
- naʿl** (<A.) nal; papuç 50, 626, 648, 814, 1499, 1746, 4791, 5467, 5584
- nālān** (<F.) inleyen 4455; *nālān ʿet-* inlemek 414; *nālān kııl-* inlemek 4608
- nāle** (<F.) inleme, inilti 674, 2458, 2986, 3502, 3635, 4565, 5753, 6259; *nāle düş-* inleme gelmek 932; *nāle ʿet-* 3018, 4416, 4650, 5363, 5907
- naʿleyn** (<A.) bir çift papuç, papuçlar 483, 484
- nāliš** (<F.) inleme, inilti 2861, 5624
- nām** (<F.) nam, isim, şan, ün 1316, 1910, 3372, 3785, 4976, 5489, 6789
- naʿmā** (<A.) nimet 234
- nā-maḥmūd** (<F.) (F.+A.) övgüden yoksun *nā-maḥmūd ḳal-* övgüden yoksun kalmak 373
- nā-maḥrem** (<F.) (F.+A.) sır verilmeyen, içli dışlı olunmayan, yabancı 859, 893
- namāz** (<F.) namaz 448, 3508, 5614; *namāzı ʿet-* namaz kılmak 5376; *namāz kııl-* namaz kılmak 2637
- nāme** (<F.) mektup; yazı; kitap 2111, 3700, 3701, 3993, 4186, 4946, 4967, 5027
- nāmerd** (<F.) namert, sözünün eri olmayan, korkak 6217
- nāmī** (A.) büyüyen, gelişen 6568
- nā-mihrübān** (F.) şefkatli olmayan, acımasız 3975, 4568
- nāmūs** (A.<<Yun.namos) namus 4797, 5051, 5214, 5434, 5931
- nā-muʿtedil** (<F.) (F.+A.) ölçülü olmayan, ölçüsüz 682
- nān** (F.) ekmek 6930
- nār** (<F. enār) nar 3417, 4881, 5710, 5803, 6409; *nār-ı sīmīn* parlak nar 6489
- nār** (<A.) ateş; cehennem 55, 2945, 3036, 3042, 3053, 3416, 3449, 4631, 4646, 4876, 4878, 5337, 5577, 5700, 5781, 6290, 6388, 6496,

	6562; <i>nār eyle-</i> kızdırmak, ateşe vermek 4075; <i>nār-ı Bū Leheb</i> Ebu Leheb'in ateşi 607
na' rā (<A.)	yüksek sesle bağırma, haykırma 2324, 3722, 3728, 4441; <i>na're</i> 4251
na're (<A.)	<i>bk. na' rā</i>
nārencāt (<A.) (tk. nārenc)	turunçlar 1319
nāreven (<F.)	taze, körpe (Steingass: 1371a) 5803
narḥ (<F.)	bedel, değer 4551, 5188
nās (<A.)	insanlar, halk 6752, 6778
naṣārā (<A.) (tk. naṣrānī)	Hıristiyanlar 3517
nā-sāz (<F.)	uygunsuz, uymaz, aykırı 957, 1588, 5956
naṣb (<A.)	işe yerleştirme, işe tayin etme 156, 6803
nā-sezā (<F.)	uygun olmayan, yaraşmaz, yakışmaz 6236
nāṣiḥ (A.)	nasihat eden 893
naṣīb (<A.)	nasip, kısmet 956, 1841, 2969, 3137, 4430, 4431, 4590, 5465, 6242; <i>naṣīb ol-</i> nasip olmak 529, 3933, 4590
naṣīḥat (<F.<A.naṣīḥa)	nasihat, öğüt 581, 712, 907, 3550, 3600, 3914; <i>naṣīḥat ét-</i> nasihat etmek 823; <i>naṣīḥat vēr-</i> nasihat vermek 3886
naṣrānī (<A.)	Hıristiyan 3521
naṭ' (<A.)	yemek ya da başka bir iş için serilen örtü 1619
nāṭiḥ (<A.)	konuşan, söz söyleyen 599, 6811; <i>nāṭiḥ ol-</i> konuşmak 693
nā-tüvān (<F.)	kuvvetsiz, güçsüz, zayıf 4927
nā-tüvānliḥ (F.+T.liḥ)	kuvvetsizlik, zayıflık 6068
nāvek (<F.)	küçük ok (Steingass: 1382a) 3061, 5561
nāy (<F.)	ney 2511, 2967, 3000, 5083; <i>krş ney, nēy</i>
nāyib (<A.)	vekil 2378
nāz (<F.)	naz 1194, 1334, 3203, 4651, 5358, 5670, 5752, 5785, 5825, 5889, 5934, 5937, 5993, 6268; <i>nāz ét-</i> nazlanmak 5204, 5659, 6076; <i>nāz eyle-</i> naz yapmak 3314, 5550, 5715, 6131, 6179; <i>nāz kes-</i> naz yapmayı bırakmak 6229; <i>nāz kul-</i> naz yapmak 3327;

	<i>nāz ehli</i> nazlı 933, 2564, 4146, 4827, 5130, 5736; <i>nāzı ko-</i> nazı bırakmak 646, 1378; <i>nāzı sür-</i> nazlanmak, naz yapmak 5630
nāzar (<A.)	bakış, bakma, göz atma 23, 196, 1771, 1776, 1878, 1891, 2040, 2157, 2514, 2855, 2891, 3072, 3073, 4700, 5270, 5292; <i>nāzar biraḥ-</i> bakış atmak, bakmak 1225; <i>nāzar ét-</i> bakış atmak, bakmak 452; <i>nāzar ır-</i> bakışlarını uzaklaştırmak 2624; <i>nāzar ḳal-</i> gözü kalmak 324; <i>nāzar ḳıl-</i> bakmak 673, 1201, 1205, 2043, 2914, 3971, 4397, 5005, 4409, 6059; <i>nāzardan git-</i> gözden kaybolmak 3055; <i>bk. ḥiss</i>
nāzara (<A.)	bakma <i>nāzāra ét-</i> bakış atmak, bakmak 1801, 3141, 3265, 4343; <i>nāzāra ḳıl-</i> bakış atmak, bakmak 1754, 1887
nāzargāh (<F.)	bakılan, nazar edilen yer 2824, 5664
nāzenīn (<F.)	nazlı 1279, 2805, 3327, 4827, 5736, 5937, 5937, 6229; <i>bk. ehl</i>
nāzır (<A.)	bakan, nazar eden 1650, 2250; <i>nāzır ol-</i> bakmak 3777, 4701, 6604
nāzīr (<A.)	benzeyen, eş 962, 1225, 2044; <i>nāzīr ol-</i> benzemek 6008
nāzīre (<A.)	nazire 3100
nāzm (<A.)	nazım 192, 292, 560, 571, 1981, 2167, 2992, 4135, 6644
nāzūk (<F.)	nazik 1305, 1610, 2562, 2896, 4271, 6229
nāzūklūk (F.+T.lūk)	naziklik 933
ne (<*nē)	ne, hangi 297, 718, 1731, 1858, 1879, 2018, 2102, 2119, 2168, 2181, 2182, 2321, 2417, 2564, 3038, 3038, 3768, 4134, 4135, 5513, 5542, 5560, 5634, 5918, 6046, 6084, 6144, 6185, 6194, 6274, 6428, 6448, 6572, 6935, 6936, 6938, 6939, 6940
ne resme	ne şekilde 1526, 1568, 2019, 2061, 2484, 3927, 4657, 4666
nebāt (<A.)	bitki 294, 300, 520, 1436, 1810, 2847, 2884, 3308, 5300, 6743, 6753, 6760, 6788
neberd (<F.)	savaş, cenk, mücadele, kavga 5254; <i>neberd ol-</i> savaşmak, mücadele etmek 3677; <i>neberd ét-</i> savaşmak, mücadele etmek 2326; <i>neberd ḳıl-</i> savaşmak, mücadele etmek 2319
nebī (<A.)	peygamber 181, 415, 443, 764, 824
ne-bīm (<F.)	korkusuz 5767
nebīz (<A.)	hurma ve kuru üzümünden yapılan bir tür şarap 5878

necāt (<A.)	kurtuluş, kurtulma 503, 6018, 6602; <i>necāt vēr-</i> kurtarmak, selamete kavuşturmak 5405; <i>necāti bul-</i> kurtuluşa ermek 1648, 6885
necm (<A.)	yıldız 3175, 5316; <i>necmeyn-i envereyn</i> iki parlak yıldız 539; <i>necm-i rāci</i> ' geri dönen yıldız 2531; <i>necm-i seyyār</i> hareket eden yıldız 1600; <i>necm-i tābān</i> parlak yıldız 452; <i>necm-i t̄ālī</i> ' uğurlu yıldız 6671; <i>necm-i zāhīr</i> görünen yıldız 2924
nedāmet (<F.<A.nedāma)	pişmanlık 4350
n'édem (<ne+édem)	ne yapayım? 5274, 5519
neden	neden 1347, 4596, 5741, 6645
ne-değlü	ne denli, ne kadar 675, 1011, 1604, 1615, 1921, 2249, 2287, 5094
nedīm (<A.)	sohbet arkadaşı, dost 22, 713, 980, 1014, 1435, 1980, 2015, 2544, 2955, 3028, 3431, 4328, 4786, 6034, 6467
nedür	nedir 137, 169, 195, 199, 277, 307, 309, 1516, 1785, 2188, 4374, 4778, 4807, 4899, 5028, 6609, 6805, 6818; <i>nedir</i> 4263
nefāyis (<A.) (tk. nefīse)	kıymetli, makbul ve güzel şeyler 1745
nefes (<A.)	nefes, soluk 90, 551, 772, 1133, 1423, 1513, 2188, 2346, 2546, 2968, 3014, 3039, 3185, 3186, 3214, 3375, 3765, 4779, 4870, 4870, 4871, 5229, 6038, 6886, 6941; <i>nefes ur-</i> nefes almak; nefes vermek, üfleme 103, 455
nefh (<A.)	can veren, diriltten nefes; üfleme 90; <i>nefha-yı 'Īsā</i> İsa'nın diriltten nefesi 2997, 6621; <i>nefh-i Mesīh</i> İsa'nın diriltten nefesi 6634; <i>nefh-i rūh</i> ruha üfleme 6812; <i>nefh-i şūr</i> surun (kıyametin kopacağını bildirecek alet) üflenmesi 1690, 2843
nefir (<A.)	boru şeklinde, nefesli bir müzik aleti 2298, 3722, 5444
nefis (<A.)	çok hoşça giden, çok güzel 2546
nefret (<F.<A.nafra)	nefret 2116, 3604; <i>nefret dut-</i> nefret etmek 5215; <i>nefret ét-</i> nefret etmek 2216
nefrīn (<F.)	beddua, lanet 555, 3361, 4914, 5165; <i>nefrīn ét-</i> lanet okumak, beddua etmek 3811, 3850, 5531; <i>nefrīn eyle-</i> lanet okumak, beddua etmek 491
nefs (<A.)	nefs, bir kimsenin öz benliği; bedene ait yeme içme ve ihtiyaçların bütünü; can, ruh 102, 103, 103, 132, 170, 214, 225,

	225, 231, 252, 322, 396, 504, 550, 1042, 2204, 2207, 2546, 2546, 2724, 2996, 3291, 3291, 3370, 3375, 3377, 3432, 3627, 3627, 5141, 5142, 5143, 6547, 6629, 6667, 6674, 6721, 6787, 6788, 6790, 6815, 6817, 6824, 6834, 6843, 6844, 6846; <i>nefs-i ferdāniyyet</i> tek olma 170; <i>nefs-i küll</i> kâmiliyete ulaşmış nefis 6629; <i>nefis</i> 103, 576, 2376
nefsānī (<A.)	nefse ait, nefisle ilgili 6844
nefy (<A.)	inkar etme, varlığını kabul etmeme; kelime-yi tevhidin lâ ilâhe” (Allah yoktur) kısmı <i>nefy ét-</i> “lâ ilâhe” demek 119; <i>nefy kıll-</i> inkar etmek, varlığını kabul etmeyip yok saymak 187; <i>nefy-i vücūd</i> varlığın inkarı 154
Negīsā (<F.)	özel isim 2969, 2978, 2988, 3001, 3011, 3088, 3099, 3188, 6038, 6040, 6048, 6052, 6055, 6099, 6147, 6205, 6433, 6520
negūsār (<F.)	ters yüz, tam tersi 3717; <i>negūsār kıll-</i> ters yüz etmek 876; <i>négūsār</i> aynı anlamda 3188
nehār (<A.)	gündüz, gün 39; <i>nehār-ı âlem</i> alemin gündüzü 417
nehb (<A.)	yağma, çapul 2232, 3541
neheng (<F.)	timsah 1065, 4639
ne-ķadar	ne kadar 4860
nekbet (<F.<A.nakba)	talihsizlik, musibet, felaket 290
n'em	neyim varsa, bütün sahip olduklarım 1515, 2658
nem (<F.)	nem 5154, 6398; <i>nem dut-</i> nemlenmek 295
nemā (<F.)	gelişme, büyüme, artma, çoğalma 808; <i>nemā bul-</i> gelişmek, büyüme 1612
nemek (<F.)	tuz 4154, 5080, 5081; lezzet, tat 5537
nemnāk (<F.)	nemli 3145, 4879
nemzede (<F.)	nemli <i>nem-zede ol-</i> nemlenmek 4915
neng (<F.)	ün, nam, şan, şöhret 2511, 2706, 3372, 4177, 4239, 5489
ner(r) (<F.)	erkek 3291, 4058, 5094, 5277; <i>nerre</i> aynı anlamda 3722
nerd (<F.)	tavla oyunu 4073, 6554
nerdübān (<F.)	merdiven 523, 1482, 2983, 4994

nergis (<F.)	nergis; zehirli bir süs bitkisi; sevgilinin gözü 930, 1257, 1771, 3061, 3081, 3859, 3953, 4079, 4915, 5915, 6295; nergis-i mest mest eden nergis (göz) 5788, 6062; nergis-i sîmîn gümüş gibi parlak nergis 1660; nergis gözlü nergis gözlü, büyüleyici bakışları olan 1274
nerm (<F.)	yumuşak 488, 2857; nerm ét- yumuşatmak 1169; nerm eyle- yumuşatmak 3001, 5202; nerm kııl- yumuşatmak 4133; nerm ol- yumuşamak 1223, 3240, 4224, 4688
neşh (<A.)	istinsah edilme, yazılma neşh ol- istinsah edilmek, yazılmak 1040
nesîm (<A.)	hafif hafif esen, hoş rüzgâr 659, 668, 1014, 1042, 1133, 1477, 1687, 2593, 2845, 2917, 2959, 3492, 4118, 4577, 4892, 5776, 5804, 6104, 6121, 6467; nesîm-i şimal kuzeyden gelen esinti 1996, 4116; nesîm-i behîşt cennet esintisi 5514; nesîm-i şubh sabah esintisi 974, 4579
nesl (<A.)	nesil, soy 1154
nesnâs (<A.)	goril, şempanze gibi türleri olan maymun cinsi 6777
nesne	nesne, şey, eşya 9, 221, 232, 652, 1217, 3793, 5379, 6303, 6588
neşr (<A.)	nesir 192
nesr (<A.)	akbaba; kartal 5471; nesr-i tîyir uçan akbaba 851, 2757
nesrîn (<F.)	yaban gülü 1009, 1037, 1133, 1832, 2583, 2853, 2880, 3071, 4029, 4943; <i>bk. bağ, gül</i>
neşür	Nesturi Hıristiyan 1137
neşâţ (<A.)	sevinç, neşe 872, 1251, 1292, 1612, 2568, 3792, 4687, 4802, 6432
neşter (<F.nēşter)	<i>bk. nîşter</i>
neşv (<F.)	gelişme, büyüme neşv ü nümâ büyüme, gelişme 5392; neşv ü nümâ bul- gelişmek, büyümek 522
neşve (<A.)	neşe, sevinç 2551, 3976, 6112
nev (<F.)	tür, çeşit 4963, 6762, 6755
nevâ (<F.)	ses, nağme, ahenk; musikide tiz sekizlideki “ra” sesi, neva perdesi 976, 1258, 2116, 2880, 2956, 3843, 4438, 4893, 4897,

	5083, 6103; <i>nevā bul-</i> ses bulmak 530; <i>nevā kı́l-</i> nağme söylemek 1987
nevāl (<A.)	nasip, talih, kısmet 372; <i>nevāl ét-</i> nasip etmek 3345
nevāle (<A.)	gerekli yiyecek, azık; talih, nasip; bağış,ihsan 372, 530, 1097, 2182, 3646, 4998; <i>nevāle-yi</i> 'afv af azığı 530
nevaziş (<F.)	okşama, gönül alma, iltifat etme 3237, 3386, 5825; <i>nevāziş göster-</i> gönül okşamak, iltifat etmek 4180, 5982; <i>nevāzişler kı́l-</i> iltifatlar etmek 2071
nevbahār (<F.)	ilkbahar 653, 5024, 5998, 6159; <i>bk. gülbun, meh</i>
nevbet (<A.)	nöbet 1997, 3910; <i>nevbet deg-</i> sırası gelmek 3536; <i>nevbet dut-</i> nöbet tutmak 3681; <i>nevbet eriş-</i> sırası gelmek 3223
nevcüvān (<F.)	genç 2842
nevcüvāne (<F.)	delikanlı, genç 2711
nevk (<F.)	sivri uç 5784
nevmîz (<F.)	ümitsiz 5393; <i>nevmîz kı́al-</i> ümitsiz kalmak, ümidi tükenmek 6583; <i>nevmîz ol-</i> ümitsiz olmak 1829; <i>nevmîd</i> aynı anlamda 1563
Nevrüz (<F.nevroz)	Nevruz bayramı 1366, 2906, 3214; <i>bk. 'ıyd</i>
nevrüz (<F.nevroz)	yeni gün 2841
nevrüzî (<F.)	müsikide nevrüzî makamında okumak 2958
ney	ney; üflemeli bir çalgı; kamış 782, 5288; <i>ney-i kı́and</i> şeker kamışı 5741; <i>nêy</i> 2987
n'eydügin	ne olduğunu 6378, 6591
neye	neye, hangi şeye 1622, 1973, 4199
neyi	neyi, hangi şeyi 319, 6776
nêyiçün	niçin 2186
neyistān (<F.)	kamışlık, sazlık 2392, 4443
n'eyler (ne+eyler)	ne eder, ne yapar 2496, 2989, 3160, 4942
neyreng (<F.)	<i>bk. nîreng</i>
neyse	ne ise 4269, 4503
ney-şeker-veş (<F.)	şeker kamışı gibi 4974

ney-şekker (<F.)	şeker kamışı 3089
nezd (<F.)	yan, huzur, kat 1936
neẓr (<A.)	adak, adak adama 792, 795, 5042; neẓr kıl- adak yapmak 6514
nêce	nice, nasıl, çok, pek çok 94, 113, 168, 187, 263, 289, 291, 595, 597, 885, 950, 983, 1272, 1290, 1335, 1360, 1374, 1459, 1466, 1526, 1568, 1759, 1777, 1858, 1890, 1976, 1993, 2006, 2019, 2102, 2360, 2485, 2687, 2725, 2726, 2995, 3009, 3108, 3695, 3825, 3878, 4118, 4183, 4362, 4486, 4506, 4531, 4637, 4656, 4657, 4666, 4737, 4775, 4799, 4860, 4861, 5057, 5278, 5297, 5697, 5759, 5787, 5842, 5923, 6047, 6109, 6143, 6144, 6145, 6195, 6196, 6354, 6377, 6430, 6459, 6589, 6592, 6596, 6644, 6650, 6655, 6716, 6717, 6721, 6763, 6860, 6873, 6874, 6955; krş. nêce
nêcesi	pek çoğu, nicesi 903, 3010, 3121, 3399, 4827, 5158
nêce	nice, ne kadar, pek çok 268, 360, 587, 695, 711, 989, 1202, 1308, 1368, 1369, 1634, 1745, 1748, 1891, 1934, 1980, 2046, 2113, 2189, 2190, 2237, 2285, 2286, 2427, 2438, 2599, 2787, 2828, 2829, 2948, 3018, 3051, 3097, 3161, 3165, 3166, 3304, 3306, 3423, 3430, 3450, 3460, 3465, 3510, 3550, 3593, 3661, 3687, 3732, 3756, 3879, 3889, 3912, 3988, 4060, 4062, 4374, 4394, 4400, 4490, 4547, 4550, 4574, 4648, 4650, 4684, 4797, 4818, 4855, 4940, 5001, 5037, 5038, 5039, 5061, 5074, 5089, 5156, 5188, 5200, 5202, 5255, 5258, 5271, 5275, 5279, 5345, 5443, 5458, 5484, 5513, 5627, 5705, 5719, 5725, 5746, 5837, 5902, 5955, 6173, 6381, 6386, 6427, 6541, 6568, 6595, 6611, 6672, 6860, 6861, 6862, 6953, 6954, 6955; krş. nêce
nêce-kim	ne kadar ki 3139
nêceler	pek çokları, pek çoğu 3889, 4842
nêceme	her ne kadar, ne kadar çok 1957, 2254, 2767, 2974, 3666, 4207, 4648, 6150, 6217, 6431
nêçün	niçin, neden 470, 550, 598, 1055, 1339, 1340, 1393, 1825, 1967, 2039, 2105, 2106, 2168, 2187, 2278, 3302, 3438, 3598, 3598, 4568, 4595, 4613, 4750, 5146, 5333, 5356, 5532, 5724, 5728, 5730, 5737, 5740, 5742, 5927, 6068, 6277, 6645
nêrden	nereden 3883

nère	nereye 1633, 1802
nêşe	niçin, nasıl, niye 1300, 1339, 2662, 4421, 4493, 5337, 5594; <i>krş. nêce</i>
nête	nasıl 164, 190, 328, 336, 586, 662, 764, 768, 2135, 2420, 2719, 3091, 3169, 3258, 3342, 3414, 3891, 4112, 4508, 4544, 4833, 4845, 5105, 5142, 5451, 5936, 5943, 6764, 6853
nête-ki	nasıl ki 673, 4885
nête-kim	nitekim 119, 252, 461, 474, 477, 807, 913, 1114, 1670, 1683, 1778, 1799, 2269, 2695, 2729, 2920, 3070, 3071, 3087, 3102, 3135, 3681, 3710, 3744, 3745, 3752, 4169, 4325, 4384, 4450, 4681, 4959, 5017, 5040, 5285, 5498, 5499, 6004, 6260, 6294, 6327, 6441, 6475, 6534, 6578, 6709, 6769, 6773; <i>nête-kim</i> aynı anlamda 1564, 5478; <i>krş. nête</i>
nêtesi	nasıl 1615, 2101, 2682, 3014, 3896, 4832, 5063
nêy	<i>bk. ney</i>
nıdd (<A.)	benzer, eş 6597
nidā (<A.)	seslenme, bağırma, çağırma 5960; <i>nidā-yı da 'vet</i> davet etme, çağırma 467
nifāk-āmīz (<F.) (A.+F.āmēz)	fitneyle karışık, fitneli 5679
niġāh (<F.)	bakış, bakma, nazar 6062
niġār (<F.)	resim gibi güzel sevgili 1246, 1301, 1304, 1326, 1850, 2967, 3491, 4104, 4136, 4234, 4337, 4406, 5636, 6416
niġārā (<F.)	ey sevgili! 4630, 5650
niġārīn (<F.)	resim gibi güzel sevgili 2108, 2901, 3277, 4136, 4269, 5977
nigehdār (<F.)	gözcü 4445
nigerān (<F.)	seyirci 1304
niġīn (<F.)	yüzük şeklinde mühür 1032, 6200
niġād (<F.)	huy, yaratılış, tabiat 3925, 4308
niġān (<F.)	gizli, saklı; sır 1308, 1425, 3799, 4108, 4182, 5442, 5666, 6278; <i>niġān êt-</i> gizlemek 5504, 5834
niġānī (<F.)	gizlice, gizli 1229, 1872, 1908, 2807, 3667, 4356; <i>niġānī gizle-</i> gizlice saklamak 5992

nihāyet (<F.<A.nihāya)	son 527; nihāyet bul- son bulmak 1696, 6751; nihāyet bulun- bir şeyin son bulması 6356
nihrīr (<A.)	tecrübeli, bilgili kimse 6595
niḳāb (<A.)	yüz örtüsü, peçe; örtü 1333, 1343, 1343, 2752, 3056, 4905, 5233, 5558, 5820, 6075, 6927
nikāh (<A.)	nikah 5994
nīk-maḥzar (<F.) (F.+A.)	iyi görünümlü 6931
nīk-nām (<F.)	iyi namlı, iyi adlı 6425
Nīl (<A.)	Nil nehri; 265, 387, 1675, 2458, 4411,
nīl (<F.)	çivit, çivit mavisini 1674, 1676, 2159,
nīlüfer (<F.)	nilüfer çiçeği 2732; nīlüfer aynı anlamda 3953
nīlüfer-āyīn (<F.)	nilüfer gibi 878
nīm (<F.)	yarım, yarı 1222, 2009, 2151, 3743, 4733
ni‘met (<F.<A.ni‘ma)	nimet 562, 604, 692, 730, 1948, 1964, 2388, 2668, 3374, 3467, 3503, 3599, 3617, 3913, 5413, 5556, 5582, 5774, 6021, 6031, 6378, 6419, 6536, 6835; ni‘meti vēr- nimet vermek 363; bk. ḥaḳḳ
nīm-hüṣyār (<F.nīm-hoṣyār)	yarı uyanık, yarı ayık 2151
nīm-mest (<F.)	yarı sarhoş 4733
nīreng (<F.)	hile, dalavere; tılsım, büyü nīreng ét- hile yapmak, büyülemek 4595; neyreng aynı anlamda (Steingass: 1441b) 4027
nīrengüsāzī (<F.)	hileci, dalavereci 3927
niṣāb (<A.)	yeteri derecede, istenilen oranda 4430
nīsān (<A.)	Nisan ayı 664, 5755
niṣār (<A.)	saçma, serpmeye, serpilme, saçılma 3784, 5644, 6084; niṣār édiṣ- saçmak, dağıtmak 2924; niṣār ét- saçmak, dağıtmak 562, 2665, 3153, 4125, 4305, 5525, 5645; niṣār eyle- saçmak, dağıtmak 2927, 4135; niṣār ḳıl- saçmak, dağıtmak 6414
nisbet (<F.<A.nisba)	nispet, oran, ölçü 82, 331, 2951, 6703, 6724; nisbet ol- ölçü olmak, ölçü olmak 6664
nīst (<F.)	yok 3033, 4266, 4740

nīṣ (<F.nēṣ)	iğne; zehir (Steingass: 1442b) 56, 4951, 3589, 5271, 6231; nīṣ êt- zehirlemek 786; nīṣ ur- zehir içmek 6899; nīṣ-i peşe sivrisinek iğnesi 1629
niṣān (<F.)	nişan, iz, işaret, belirti 72, 76, 164, 803, 1022, 1109, 1116, 1264, 1270, 1301, 1301, 1316, 1322, 1396, 1396, 1397, 1426, 1431, 1434, 1443, 1460, 1474, 1477, 1606, 1786, 1828, 1910, 2026, 2029, 2045, 2097, 2582, 2764, 3278, 3533, 4187, 4488, 4686, 4766, 5212, 5360, 5360, 5361, 5361, 5362, 5766, 5919, 5921, 5992, 6006, 6109, 6507, 6580; niṣān vèr- işaret vermek 1359, 1476, 1842, 4489, 6214; niṣāna èriş- işaret gelmek 796; niṣānu gêt- işareti gitmek 6314
niṣāne (<F.)	işaret, alamet, belirti 2497, 2976, 4765, 6109, 6248; niṣāne èt- işaret yapmak 2310; niṣāne ol- işaret olmak 1816
niṣeste (<F.)	oturan 5964
nīṣter (<F.)	iğne, diken gibi batıcı, ucu sivri şeyler 895; neṣter 2312
niṣāk (<A.)	kuşak 4749
nīyāz (<F.)	dua, yakarma, rica, yalvarma 378, 448, 856, 1250, 1378, 2198, 2564, 2637, 2898, 2946, 3067,5392, 5409, 5614, 5630, 5752, 5785; nīyāz èt- dua etmek, yakarmak 646, 3244, 4327, 5715; nīyāz eyle- dua etmek, yakarmak 1211, 6850; nīyāz kıl- dua etmek, yakarmak 5130, 5376; nīyāz ehli dua edenler, Allah'a yakaranlar 5550
niyyet (<F.<A.nīya)	niyet, istek, amaç, gaye 1548, 3613, 2517, 3508, 1971, 2229, 2521; niyyet èt- niyet etmek, istemek 1736, 2522, 3511; niyyet eyle- niyet etmek, istemek 3606; niyyet kıl- niyet etmek, istemek 3945, 5245
nizā (<A.)	çekişme, kavga, anlaşmazlık 5659
nizām (<A.)	nizam, düzen, tertip 33, 2952, 2992, 3057, 6865
Nizāmī (<F.)	Husrev ü Şirin'in yazarı İran'ın meşhur şairi 2167, 6865
nīze (<F.nēze)	mızrak, süngü 661, 850, 852, 2160, 2306, 2805, 5966; nīze ol- mızrak olmak 1629
noḳṣān (<A.)	noksan, eksik 812, 954, 2454, 6560
noḳṣa (<A.)	nokta 661, 1402, 2033, 6061; noḳṣa-yi cīm cim harfinin noktası 1020

- nöker** (<Moğ.) kul, köle 1951, 4035
- nucūm** (<A.) (tk. yıldız) yıldızlar 2889
- Nūḥ** (<A.) Nuh *a.m* 406, 491
- nuh** (<F.) dokuz *nuh felek* dokuz felek 240
- nūhī** (A.+F.i) yüce, mümtaz, seçkin 6774
- nuḥūset** (<F.<A.nuḥūsa) uğursuzluk 256, 3662, 6679; *nuḥūset bul-* uğursuzluğa uğramak 2439; *nuḥūset vèr-* uğursuzluk vermek 2340
- nuḳl** (<A.) içkiyle yenen yemek, meze 1187, 3123, 5279, 5282, 5557, 5608, 6409; *nuḳl-ı mestān ḳıl* sarhoş mezesi yapmak 5608
- nuḳlīsāzī** (<F) (A.+F.) meze yapan, mezeci *nuḳlīsāzī èt-* meze yapmak 6496
- nūn** (<A.) nun harfi 46, 849, 4515
- nūn wa'l-ḳalam** (A.) 68. Kalem suresi'nden bir bölüm (1/2) 781
- nūr** (<A.) nur, ışık 5,72, 108, 116, 245, 246, 246, 247, 247, 440, 452, 522, 547, 548, 586, 607, 645, 666, 835, 931, 1052, 1059, 1408, 1516, 1543, 1544, 1679, 1705, 1709, 1760, 1767, 1931, 1953, 2031, 2155, 2205, 2615, 2622, 2652, 2656, 2811, 2824, 2891, 2926, 2934, 2945, 3036, 3041, 3154, 3185, 3218, 3230, 3233, 3539, 3565, 3874, 4036, 4067, 4110, 4214, 4408, 4421, 4460, 4673, 4723, 4918, 5169, 5328, 5335, 5356, 5364, 5377, 5400, 5430, 5508, 5574, 5576, 5783, 6011, 6161, 6290, 6315, 6465, 6544, 6586, 6591, 6602, 6548, 6942; *nūr dut-* nur almak, ışık almak 738; *nūr eyle-* nurlandırmak, ışık vermek 6137, 6470; *nūr gèt-* nuru, ışığı kaybolmak 6445; *nūr ol-* nur olmak 5574; *nūr ur-* nur vurmak, ışık gelmek 1760; *nūr vèr-* nur vermek, aydınlatmak 1104, 4494, 6586; *nūr-ı a 'zam* ulu, yüce nur 444; *nūr-ı başıṭ* basit nur 6658; *nūr-ı binış* görme nuru 220, 287; *nūr-ı cemāl* güzel yüzünün nuru 453, 1043; *nūr-ı cennet-ābād* cennetlik nur 6884; *nūr-ı çeşm* göz nuru 2834; *nūr-ı dīde*; göz nuru 531; *nūr-ı ilāhī* ilahi nur 1352, 2576; *nūr-ı Kibriyā* Allah'ın nuru 190; *nūr-ı lāmi* ' parlak nur 496; *nūr-ı maṭla* ' doğmuş, tulu etmiş nur 1054; *nūr-ı mehtāb* mehtap ışığı 1462, 1766; *nūr-ı Muḥammed* Muhammed'in nuru 6623; *nūr-ı pāk* temiz nur 331, 559; *nūr-ı pertev* parlaklık nuru 189; *nūr-ı sāṭi* ' yükselen nur 179; *nūr-ı tecellī* Allah'ın tecelli nuru; sevgilinin yüzünü göstermesi 2993, 3004, 5821; *nūrun 'alā nūr* nur üstüne nur, âlânın âlâsı 1404, 5575; bk. *Muḥammed*

- nūrānī** (<A.) nurlu, mübarek, ışıklı 2035, 2276, 2615, 5575, 6114; **nūrānī ét-** nurlu yapmak 197; **nūrānī kııl-** nurlu yapmak 6321
- nūrayn** (<A.) iki nur 536; **nūreyn-i** 'ayn gözün iki nuru 540
- nūr-dīde** (<F.) (A.+F.) nur gözlü 953, 1389, 1405
- nūrīgüster** (<F.) (A.+F.) nur yayan 5224
- nūrī** (<F.) (<A.nūr) nurlu, parlak 3845
- nuşh** (<A.) nasihat, öğüt 3620, 3899; **nuşh ét-** nasihat etmek 1722
- nuşret** (<F.<A.nuşra) yardım; Allah'ın yardımı 510, 641, 661, 2288, 2502, 3663, 3671, 3740; **nuşret kııl-** yardım etmek 3604; **nuşret vèr-** yardım etmek 215
- nūş** (<F.noş) içme, içiş; içecek; tatlı şey; (sf.) tatlı 786, 1057, 3128, 3130, 3132, 3426, 3904,3919, 4080, 4708, 5281, 5695, 5993, 6130, 6231, 6287, 6409, 6424; **nūş ét-** içmek 314, 958, 1107, 1269, 1437, 3129, 3220, 3976, 4992, 5249, 5271, 6161, 6851; **nūş kııl-** içmek 880, 3126, 3380, 4707, 4834, 4951, 5837,6112, 6434; **nūş ol-** içilmek 2552, 6466; **nūş vèr-** içirmek, içki vermek 65; **nūş-ı cān** afiyet olsun, cana yarasın 633, 682, 4457; **nūş-ı şāfī** saf, katışıksız içecek 316
- nūşīn** (<F.noşīn) tatlı, hoş giden, hoş 2069
- Nūşīn-revān** (<F.noşīn-revān) Noşin-revan; Sasani şahı (II. Hüsrev'in dedesi) 718, 786, 952, 2211, 2382, 2481, 3525, 3601, 3603, 6557, 6929; *bk. kıut, serv*
- nūşūr** (<A.) öldükten sonra yeniden dirilme, mahşer 2843
- nuţfe** (<A.) meni, sperma; **nuţfe yèri** kadında yumurtalık 6764
- nuţk** (<A.) konuşma 65, 503; **nuţk-ı Mesīh-i Meryem** Meryem'in oğlu İsa'nın dile gelmesi 669
- nu'ūt** (<A.) (tk. na't) naatler 6603
- nübüvvet** (F<A.nubuwa) peygamberlik 430, 474, 513, 535, 1042
- nücüm** (<A.) (tk. necm) yıldızlar 2534, 3155, 3520, 6817
- nūfūs** (<A.) (tk. nef) nefesler, ruhlar, canlar 68, 3607, 6631, 6820; **nūfūs-ı nāţık** konuşanın nefesleri 6640
- nükte** (<A.) nükte, ince mana, söz 845, 1353, 1368, 3266, 3456, 3824, 4950, 5171, 5719, 5900; **nükte-yi nağz** zarif, söz 572

nüktedān (<F.)	nükte yapan 4185, 5426
nükte-perdāz (<F.)	nükte yapan, nükteli söz söyleyen 3203
nümāy (<F.)	gösteren, sergileyen 6789
nümüv (<A.)	büyüme, yetişme 6640
nüşā (<A.)	nüşa 1402, 6949
nüzl (<A.)	kalacak yer 1948; <i>nüzl-i derbān</i> kapıcı dairesi 6084; inme, iniş <i>nüzl-i 'İsā</i> İsa'nın gökten inmesi 2197
nüzül (<A.)	iniş 6741; <i>nüzül-ét-</i> inmek 2197
ocağ	ocak 4646
od (<*hōt)	ateş 255, 264, 407, 559, 572, 597, 629, 632, 782, 887, 925, 987, 1087, 1113, 1114, 1157, 1226, 1244, 1401, 1419, 1441, 1635, 1665, 1714, 1804, 1806, 1807, 1808, 1809, 1975, 2306, 2363, 2401, 2410, 2418, 2572, 2784, 2931, 2967, 2989, 3000, 3035, 3037, 3062, 3097, 3102, 3142, 3176, 3365, 3367, 3413, 3444, 3445, 3448, 3486, 3491, 3597, 3622, 3660, 3681, 3732, 3869, 3988, 4059, 4075, 4319, 4355, 4412, 4418, 4570, 4570, 4611, 4618, 4630, 4633, 4643, 4644, 4645, 4657, 4688, 4747, 4842, 4844, 4849, 4852, 4933, 4939, 5038, 5101, 5148, 5149, 5151, 5154, 5196, 5336, 5338, 5341, 5348, 5349, 5357, 5358, 5359, 5362, 5387, 5392, 5395, 5692, 5692, 5711, 5771, 5789, 5871, 5932, 5964, 6042, 6060, 6094, 6133, 6152, 6205, 6208, 6249, 6255, 6303, 6303, 6332, 6381, 6382, 6398, 6408, 6471, 6509, 6717, 6726, 6731, 6838, 6921, 6935, 6941; <i>od birağ-</i> ateşe vermek 4507; <i>od şal-</i> ateşe vermek 1975; <i>od ur-</i> ateşe vermek, yakmak 1674, 3648; <i>oda at-</i> ateşe atmak 5093; <i>oda ko-</i> ateşe bırakmak 3000; <i>oda ur-</i> ateşe bırakmak 1806, 1818, 3244, 3454, 1243, 6205; <i>oda yağ-</i> ateşte yakmak 2189, 2676; <i>oda yan-</i> ateşte yanmak 2738, 2827, 652, 6937; <i>od ehli</i> ateşte yananlar cehennemlik olanlar 421; <i>ot</i> 5359, 5155, 5087, 5352, 5262
oda	oda 5712
odun (<*hōtuŋ)	odun 1714, 3449
oğlağ	oğlak 757

oğlan	oğlan, oğul, erkek ocuk 798, 2422, 2468, 2515, 2744, 6409, 6577, 6874
oğrat-	uğratmak 591
oğrı	hırsız 5104
oğul	oğul, evlat 791, 794, 903, 1721, 2372, 2378, 2385, 2396, 2447, 2451, 2700, 3536, 3913, 4676, 6462
oğul kıız	kız oğlan kıız; bakire 1011
oğurla-	almak, hırsızlık yapmak 6902
oğ (I)	sevin, rahatlama vs. ifade eden ses taklidi 5196
oğ (II)	<i>bk. oğ</i>
oğı-	<i>bk. oğı-</i>
oğ	ok 512, 569,796, 850, 1557, 1650, 1656, 1799, 2026, 2028, 2029, 2309, 2310, 2312, 2323, 2337, 2433, 2497, 2605, 2750, 2963, 3320, 3533, 3595, 3646, 3653, 3681, 3729, 3910, 4059, 4366, 4496, 5719, 5721, 5766, 5790, 5794, 6079, 6216, 6270; <i>oğ</i> aynı anlamda 50
oğı-	<i>bk. oğı-</i>
oğın-	<i>bk. oğın-</i>
oğıt-	okutmak, ağırtmak 822, 4397; <i>oğıt-</i> aynı anlamda 4289
oğla-	ok atmak 4332
oğu-	okumak; ağırmak; sylemek, demek 374, 700, 1078,1465, 1706, 2048, 2110, 2667, 2858, 2961, 3281, 4342, 4347, 4377, 4951, 5167, 5369, 5575, 5689, 6367, 6466, 6621, 6660, 6734, 6750; <i>oğı-</i> aynı anlamda 222, 323, 694, 1016, 1082, 1367, 2660, 4135, 4186, 5027, 5546, 6002, 6457, 6791; <i>oğı-</i> 781
oğun-	okunmak 26, 3705, 4754; <i>oğın-</i> aynı anlamda 5062
oğıt-	<i>bk. oğıt-</i>
ol	3. şahıs işaret sıfatı 95, 2185, 6510; <i>o[l]</i> 6353
ol- (<*bl-)	olmak 13, 22, 25, 31, 36, 41, 79, 95, 100, 103, 107, 155, 173, 186, 206, 208, 211, 229, 230, 236, 245, 246, 251, 251, 254, 275, 284, 286, 299, 306, 309, 315, 316, 317, 337, 349, 351,

355, 366, 379, 379, 381, 381, 387, 394, 407, 408, 420, 438, 443, 448, 452, 455, 456, 458, 458, 460, 469, 469, 475, 475, 479, 483, 486, 500, 506, 520, 522, 525, 533, 541, 553, 595, 613, 618, 619, 629, 642, 644, 645, 647, 651, 652, 653, 654, 656, 656, 667, 682, 683, 690, 694, 695, 703, 703, 722, 725, 725, 725, 740, 743, 747, 768, 772, 780, 810, 813, 823, 851, 856, 859, 894, 921, 950, 956, 958, 960, 962, 971, 971, 992, 993, 1005, 1009, 1036, 1038, 1040, 1054, 1058, 1092, 1092, 1098, 1099, 1102, 1105, 1106, 1160, 1173, 1179, 1198, 1205, 1207, 1233, 1253, 1282, 1284, 1285, 1287, 1306, 1364, 1367, 1393, 1429, 1448, 1453, 1454, 1455, 1458, 1469, 1474, 1487, 1493, 1494, 1497, 1506, 1521, 1523, 1525, 1526, 1528, 1531, 1557, 1560, 1568, 1570, 1576, 1578, 1589, 1591, 1600, 1615, 1621, 1649, 1671, 1722, 1724, 1731, 1733, 1734, 1734, 1737, 1767, 1773, 1786, 1802, 1805, 1810, 1812, 1812, 1820, 1823, 1825, 1826, 1827, 1841, 1846, 1850, 1864, 1904, 1905, 1914, 1918, 1919, 1922, 1931, 1932, 1934, 1944, 1967, 1973, 1994, 2014, 2018, 2028, 2048, 2061, 2066, 2079, 2090, 2098, 2104, 2105, 2109, 2129, 2138, 2143, 2147, 2155, 2184, 2196, 2203, 2203, 2209, 2211, 2233, 2235, 2241, 2258, 2277, 2281, 2283, 2284, 2286, 2313, 2320, 2370, 2375, 2377, 2414, 2416, 2418, 2433, 2445, 2449, 2454, 2467, 2484, 2497, 2506, 2508, 2518, 2520, 2528, 2558, 2631, 2636, 2643, 2647, 2665, 2673, 2676, 2678, 2683, 2688, 2713, 2727, 2728, 2735, 2742, 2743, 2743, 2761, 2764, 2797, 2807, 2831, 2836, 2884, 2897, 2902, 2950, 2984, 2990, 2996, 2998, 3011, 3029, 3039, 3050, 3069, 3070, 3072, 3097, 3160, 3161, 3162, 3182, 3186, 3187, 3188, 3191, 3192, 3195, 3208, 3220, 3224, 3225, 3233, 3238, 3238, 3254, 3268, 3269, 3271, 3273, 3288, 3295, 3303, 3309, 3313, 3325, 3327, 3339, 3341, 3347, 3355, 3357, 3357, 3359, 3365, 3367, 3367, 3370, 3370, 3371, 3375, 3381, 3382, 3388, 3393, 3394, 3397, 3399, 3401, 3405, 3422, 3432, 3434, 3447, 3459, 3470, 3478, 3494, 3531, 3556, 3569, 3575, 3590, 3619, 3672, 3673, 3673, 3674, 3702, 3717, 3720, 3729, 3764, 3791, 3795, 3796, 3805, 3808, 3810, 3839, 3853, 3873, 3883, 3894, 3895, 3896, 3914, 3922, 3935, 3936, 3937, 3961, 3962, 3966, 3971, 3988,

3997, 4005, 4014, 4015, 4017, 4017, 4033, 4046, 4047, 4063, 4067, 4070, 4081, 4090, 4101, 4105, 4106, 4115, 4121, 4121, 4122, 4145, 4156, 4158, 4161, 4163, 4173, 4177, 4183, 4195, 4198, 4198, 4210, 4216, 4242, 4248, 4258, 4265, 4280, 4317, 4331, 4347, 4353, 4356, 4359, 4372, 4375, 4376, 4381, 4381, 4404, 4422, 4425, 4468, 4492, 4498, 4502, 4506, 4510, 4519, 4531, 4532, 4548, 4549, 4557, 4570, 4581, 4584, 4589, 4604, 4607, 4609, 4613, 4614, 4616, 4617, 4618, 4641, 4645, 4649, 4655, 4683, 4697, 4699, 4711, 4729, 4759, 4764, 4786, 4832, 4845, 4845, 4845, 4848, 4850, 4851, 4852, 4865, 4872, 4875, 4921, 4938, 4938, 4943, 4956, 4963, 4969, 4987, 5010, 5014, 5020, 5023, 5034, 5056, 5062, 5085, 5092, 5097, 5101, 5106, 5113, 5115, 5124, 5145, 5147, 5148, 5155, 5160, 5164, 5184, 5192, 5203, 5206, 5216, 5224, 5228, 5229, 5231, 5234, 5246, 5265, 5272, 5275, 5277, 5283, 5289, 5290, 5291, 5292, 5294, 5296, 5298, 5300, 5304, 5306, 5310, 5329, 5381, 5410, 5415, 5423, 5451, 5465, 5469, 5476, 5536, 5540, 5563, 5584, 5588, 5597, 5597, 5603, 5605, 5607, 5611, 5619, 5620, 5621, 5626, 5646, 5655, 5675, 5686, 5687, 5695, 5699, 5707, 5712, 5742, 5743, 5747, 5753, 5756, 5758, 5777, 5784, 5801, 5821, 5828, 5847, 5848, 5849, 5854, 5868, 5869, 5877, 5879, 5883, 5886, 5887, 5902, 5918, 5929, 5938, 5939, 5940, 5941, 5941, 5942, 5946, 5950, 5954, 5994, 6003, 6013, 6015, 6017, 6028, 6029, 6033, 6035, 6072, 6073, 6077, 6077, 6080, 6085, 6086, 6104, 6105, 6106, 6108, 6109, 6110, 6122, 6123, 6139, 6154, 6155, 6171, 6187, 6198, 6230, 6249, 6250, 6252, 6253, 6304, 6313, 6327, 6360, 6379, 6383, 6398, 6412, 6493, 6527, 6558, 6560, 6565, 6570, 6575, 6605, 6605, 6623, 6654, 6655, 6675, 6676, 6683, 6685, 6723, 6729, 6741, 6747, 6752, 6755, 6782, 6784, 6785, 6807, 6811, 6816, 6822, 6825, 6834, 6843, 6855, 6863, 6866, 6884, 6899, 6908, 6912, 6928, 6933, 6935, 6935, 6936, 6937, 6937, 6938, 6939, 6939, 6941, 6941, 6945, 6945, 6951, 6954, 6956; *bk. ābād, āgāh, āgāhlik, a'lem, 'ases, bed-nām, beraber, be-renc, beter, beşaret, bād, bāliġ, bī-derd, bī-hūş, bī-kār, bī-maқşūd, bī-niyāz, bī-sūz, bī-zār, bī-hāşil, bī-īākat, bīdār, bīhūş, bī-rāh, bīzār, cālī-nūvis, cāsūs, cāvīdān,*

cāvidānī, cērāḥat, çāk, dem, derbaht, çerb, demsāz, der-hāst, derkār, destgīr, dil-efgār, dil-teng, divane, dāyir, ebter, ekrem, epsem, erzān, ferd, ferāmūş, fikr, fāş, fā'ıl, gerdan, germ, gülşen, güm, gündüz, ğark, ğayret, ğāfil, ğāfil, ğālib, ğamgīn, ğamnāk, hem-dem, hem-dest, hem-rāz, hemser, hemterāzū, hirāsān, hüveyda, havāle, ḥayrān, hevādār, ḥurrem, ḥāl, ḥāsıl, ḥaberdār, ḥacālet, ḥalvet, ḥalāş, ḥandān, ḥoş, ḥoş-dem, ḥurrem, ḥāk, ḥākister, ḥālī, ḥālī, ḥāmid, ḥāş, ḥır, ḥīre, irak, imaret, ikrār, kem, kemter, kām, kāni', karayı, kābil, kābil, kāzī, lāl, lāyık, mağrūr, malik, ma'lūm, ma'mūr, ma'zūr, mahrem, mahrūm, maḥsūd, mesned, mesrur, mest, mevzun, meyl, meşhur, mevced, micmar, mihman, muvaḥḥan, mu'aḥḥar, mu'cid, muḥaddid, muḥāl, muḥkem, muḥtebes, muḥābil, mübarek, mübeyyen, müfsid, mükedder, münaḥḥaş, müyesser, mātem-zede, nāfi', naşīb, nāzır, nem-zede, nerm, nīze, nūr, payidar, perdāht, perdāz, pervane, perī-gīr, peyda, pinhan, pūr, pūr-nem, pūr-ḥaḥar-nāk, pāk, pāre, pīr, raḥḥaş, rencūr, revān, revāne, rāci', rām, rāzī, rencūr, rūşen, salık, sağ, seng, ser-keş, ser-mest, serfirāz, sezāvār, sācid, sīne-gūş, sağ, şudā', şamil, şehsuvār, şifā-sāz, şitābān, şād, şūr, tār, tar, telḥ, ter, tēz, tīre, tīz, üns, üstüvār, var, vāşıl, yağma, yeksan, yār, zāhir, zebūngīr, zıkr

ol	3. şahıs işaret zamiri 2731, 3377, 3762, 4199, 4498, 4841, 4875, 4969, 4976, 5373, 5692, 6135, 244, 288, 360, 434, 437, 1715, 1786, 6183, 6428, 6617, 6626, 6641
ol	3. şahıs kişi zamiri 37, 122, 128, 145, 156, 174, 183, 1787, 2230, 2356, 2401, 4991, 6606, 6638, 6795, 6803, 6838, 6913, 6916, 6917; o[l] 1305, 6391, 6807
olar	onlar 316, 2233, 3301, 6399
ol-beden	o beden 4926
olda	onda 2045
ol-dağı	o da 272, 2044, 2046, 2107, 3345
ol-dem	o sırada, o an 2085, 2532, 2675, 3033, 3641, 3926, 5203, 5864
olı bil-	olabilmek 3822, 5836
olı gel-	olagelmek, geçmişten beri süregelmek 4068

ol-kadar	o kadar 2429, 3584, 3976, 4303, 5099, 5184, 5253
ol resme	o şekilde, o tarzda, o üslupla 1074, 1714, 2580, 2987, 3486, 3577, 3585, 6720
olun-	olunmak 180, 326, 2116; <i>bk. hal, menzil</i>
on bês (<*ōn bēs)	on beş 2322; <i>on beş</i> aynı anlamda 5454
on bês biḡ	on beş bin 2377
on biḡ	on bin 2718, 5463, 6369, 6406, 6407, 6408
on êki	on iki 2951, 6670, 6873
on iki-gez biḡ	on iki bin 2284
on sekiz	on sekiz 3532
on üç	on üç 846
on üç biḡ	on üç bin 2215
on-gez	on kez, on defa 4037
onuncı	onuncu 3172, 6723
oḡ-	iyileşmek, düzelmek 5749, 5987
orta	orta, ara 857, 1176, 1188, 1704, 1801, 1848, 2769, 3947, 3991, 4211, 4215, 4522, 5338, 5887, 6094, 6330, 6627, 6731, 6737, 6749
ortalık	ortalık 6635, 6779
oşan-	usanmak 2216, 2716, 4172, 5055
oşaḡ	isteksiz, tembel, uyuşuk, üşengeç 1469; <i>oşaḡ ol-</i> isteksiz olmak 1921, 2249
‘Osmān (<A.)	üçüncü halife Osman 536
oş	işte, şimdi; ancak; çünkü 353, 379, 390, 513, 754, 924, 1087, 2359, 2959, 3220, 3446, 3492, 4354, 4495, 4600, 4617, 4727, 5487, 5604, 5711, 5750, 5988, 6057, 6074, 6120, 6127, 6130, 6177, 6195, 6211, 6243; <i>ošta</i> işte 928, 4701
ot (I)	ot 3414, 3938, 6760, 6819
ot (II)	<i>bk. od</i>
otaḡ	büyüklere mahsus çadır 2011, 3058, 2835, 6044

otlak	otlak, mera, yeşillik alan 743, 1127, 1148, 1579,4209, 4211, 4273, 4279, 4284
otlat-	otlatmak 1148
otur-	oturmak 707, 865, 873, 979, 1072, 1167, 1186, 1572, 1624, 1954, 1978, 2008, 2099, 2151, 2269, 2407, 2430, 2936, 2937, 3033, 3088, 3110, 3168, 3239, 3289, 3415, 3649, 3659, 3780, 4028, 4030, 4038, 4039, 4078, 4080, 4082, 4150, 4213, 4237, 4466, 4475, 4661, 4821, 5217, 5257, 5260, 5447, 5551, 5834, 5908, 6027, 6318, 6327, 6371, 6374, 6394, 6516, 6797, 6910
otuz	otuz 2094, 4965, 6692
oyan-	uyanmak 964, 1071, 3161, 3485, 3491, 5408, 6004, 6154
oyandur-	uyandırmak 4984
oyanuk	uyanık, gaflet içinde olmayan 4846, 5368, 6006
oyın	<i>bk. oyun</i>
oyna-	oyynamak 1304, 1567, 1721, 2769, 2800, 3676, 5714, 5875, 6554; güreşmek 2373
oynat-	oynatmak 3535, 3912, 4770, 5506, 5893
oyun (<*ōyun)	oyun 2493, 5875; <i>oyun</i> aynı anlamda 1271, 3764
oyuncağ	oyuncak 229, 684
öc (<*ōc)	öç, intikam 2078; <i>öc al-</i> öç almak, intikam almak 3673, 3769
ödet-	ödetmek 2349
ög	akıl, hatır, zihin 1639, 1725, 2344, 3447, 4701; <i>ögden geç-</i> aklını yitirmek 1348
ög-	övmek 1073, 2390, 5256
ögit-	<i>bk. ögüt-</i>
öğlen-	akıllanmak, akli başına gelmek 1139
öğren-	öğrenmek 3449, 4812, 6776
öğret-	öğretmek 843, 1031, 3764, 5562, 6821
ögül-	övülmek 1073
öğünc	övünç 4953

ögüş	çok 842, 983, 997, 1124, 1236, 1855, 1950, 2082, 2112, 2244, 2387, 2561, 3261, 3276, 3418, 3899, 3995, 4000, 4257, 4288, 4388, 4427, 4790, 5173, 5261, 5425, 5582, 5615, 5785, 6495, 6514, 6754, 6770, 6828
ögüt	ögüt, nasihat 1221, 3456, 4167
ögüt-	övätmek 3225, 3547; ögüt- aynı anlamda 2192
ögütle-	ögütlemek, ögüt vermek 3956
öl-	ölmek 552, 633, 1443,2448, 3349, 3405, 3937, 4086, 4315, 4432, 4490, 4606, 4636, 4699, 4809, 4825, 4869, 4928, 5013, 5014, 5160, 5441, 5850, 5869, 6462, 6773
ölç-	ölçmek 360, 570, 597, 2137
ölçer-	ateşi parlatmak için karıştırmak (TS: 3076) 6003
öldür-	öldürmek 2215, 2394, 2465, 2466, 3943, 4500, 4929, 4929, 5440, 5789, 5789, 6213, 6459
ölezi-	ölecek, sönecek hale gelmek, kuvvetini kaybetmek 1280; (krş. Uyg. <i>ölez bol-</i>)
ölü	ölü 2466, 2654, 3127, 3735, 4704, 5015
ölüm	ölüm 3673, 3675, 3914, 4282, 4649, 4826, 4869, 4872, 4989, 5767, 5869, 5929, 6580
ölümlü	ölümlü, fani 4246, 5160
‘Ömer (<A.)	2. halife Ömer 749
‘ömr (<A.)	ömür, yaşam 628, 697, 730, 731, 929, 1918, 1974, 2100, 2178, 2188, 2352, 2526, 2820, 2859, 2872, 2942, 2997, 3385, 3493, 3548, 3651, 3873,3873, 3873, 4711, 5258, 5798, 6168, 6324, 6528, 6537, 6755, 6913; ‘ömr geç- ömür geçmek 4396; ‘ömrî vër- ömür vermek 6126; ‘ömr harcı ömür harcı 6564
ön	ön, önce, ilk olarak 38, 73, 351, 439, 477, 477, 494, 501, 821, 912, 914, 917, 989, 1018, 1067, 1100, 1131, 1146, 1295, 1378, 1448, 1471, 1520, 1796, 1933, 2081, 2123, 2191, 2410, 2490, 2524, 2629, 2664, 2852, 2878, 2998, 3113, 3169, 3659, 3697, 3724, 3737, 3901, 3907, 3908, 3947, 4042, 4058, 4084, 4218, 4258, 4273, 4275, 4295, 4331, 4354, 4508, 4524, 4527, 4530, 4557, 4563, 4579, 4697, 4709, 4750, 4822, 5033, 5047, 5089, 5449, 5460, 5514, 5554,

	5563, 5914, 5932, 5940, 5966, 5998, 6045, 6378, 6391, 6393, 6638, 6725, 6813; öñdin önden, önce, ilk önce 494, 901, 1831, 2647, 2717, 4392, 4869, 5869, 6612; öñden aynı anlamda 4059, 5051; öñdüñki önceki 6609
öñ-	beklemek 3515; karşısına çıkmak 2369
öñürdi	ilk önce, evvel, ilk başta 3562, 4465; öñürdü aynı anlamda 689; (<i>krş. Uyg. öñtürti</i>)
öñürt-	ileri geçmek, takaddüm etmek 1067, 1266, 1795, 4674
öp-	öpmek 689, 939, 1120, 1204, 1267, 1439, 1534, 1958, 2057, 2265, 2660, 2664, 2739, 2793, 2793, 3122, 3125, 3210, 3299, 3906, 4022, 4947, 5167, 5467, 5548, 5553
öpüş-	öpüşmek 6275
ör- (<*hör-)	örmek 2321
ördek (<*hördek)	ördek 2287
ört	ateş, od ört ur- ateşe vermek, yakmak 4849
ört-	örtmek 594, 1371, 3322, 3335, 4817, 5891
örtül-	örtülmek 1232, 1914, 2496
örtü	örtü 1377
örtül-	örtülmek 3161
örtün-	örtünmek 4148
örü tur-	ayağa kalkmak, doğrulmak 1183, 3815, 4699, 5222
‘öşr (<A.)	onda bir oranında verilen vergi 1121
öt-	(kuş vb.) ötmek 1259, 3258, 5714
öte	öte, ileri, ilerideki 1209
ötrü	ötürü, dolayı 4960
ötür-	geçirmek 6353; <i>bk. göğüs</i>
öyke	öfke, hiddet, hışım 2402, 3446, 5133
öykin-	öykünmek, özenmek 2797, 5414
öyle	öyle 5939
öz (<*öz)	öz, kendi; gerçek, hakiki; saf, halis 40, 662, 705, 800, 825, 891, 902, 1005, 1046, 1104, 1198, 1261, 1271, 1271, 1279, 1331,

	1438, 1491, 1829, 1875, 2190, 2242, 2405, 2441, 2447, 2507, 2647, 2694, 2711, 2731, 2762, 2903, 3455, 3552, 3660, 3762, 3818, 3906, 3968, 4038, 4306, 4473, 4496, 4832, 4912, 5140, 5495, 5501, 5553, 5559, 5577, 5623, 5808, 5965, 5989, 5999, 6143, 6162, 6310, 6349, 6351, 6627, 6629, 6646, 6694; <i>özinden gêt-</i> kendinden geçmek 1376
özge	başka 1388, 1782, 3531, 4323, 4591, 4603, 5320, 5455, 5872, 5999, 6057, 6110, 6930
‘özr (<A.)	özür; kusur, kabahat, yanlış 386, 2675, 3321, 5042, 5042, 5099, 5190, 5200, 5201, 5986, 6058, 6089, 6089; <i>‘özr èt-</i> özür dilemek 1956, 2671, 5579; <i>‘özr dile-</i> özür dilemek 6089
‘özriḥ‘āh (<F. ‘özr-ḥ‘āh)	özür dileyen, affedilmeyi isteyen 4603, 5538, 6141, 6234
pā(y) (<F.)	ayak; dip, kök, temel 78, 1813, 1996, 2257, 2604, 2983, 2996, 3443, 4062, 4725, 4730, 5600, 6084, 6145, 6239, 6270; <i>pāy-ı ğayret</i> gayret ayağı 2223; <i>pāy-ı kân</i> membanın temeli 5413; <i>pāyına ser ur-</i> ayağına baş koymak, saygıdan başını birinin ayağına koyak; ayağını öpmek 635
pādāş (<F.)	mükâfat 6525
pādişāh (<F.)	padişah 40, 698, 999, 1543, 2192, 2415, 2576, 2687, 2688, 2690, 2728, 2888, 3079, 3083, 3209, 3255, 3689, 3695, 3847, 4109, 4361, 4415, 4469, 4586, 4830, 4911, 5019, 5033, 5377, 5572, 5619, 5685, 5817, 6059, 6138, 6141, 6308, 6332, 6629, 6724
pādişāhī (<F.)	padişahlık, padişaha yaraşır 4729, 6527, 6854
pāk (<F.)	temiz, pak 443, 931, 5019, 5885, 5930, 6878; <i>pāk èt-</i> temizlemek 162, 189, 322, 2687, 6831; <i>pāk eyle-</i> temizlemek 231, 5142, 6072, 6086; <i>pāk kıt-</i> temizlemek 776, 6736; <i>pāk ol-</i> temizlenmek 330, 2727, 5421, 6879
pāk bāz (<F.)	saf ve temiz olan kimse 2728
pāk-dāmen (<F.)	“temiz etek”, iffetli 2688
pākī (<F.)	temizlik 6591
pākīze (<F.)	temiz 1192
pāklik (F.+T.lik)	temizlik 4674, 5618, 5620
palās (<F.)	aba, çul, kaba yünden yapılmış giysi 1138, 5114

pālūde (<F.)	nişastalı bir tatlı 5282
pā-māl (<F.)	ayaklar altına alınmış, hakir görülmüş 2518; <i>pā-māl eyle-</i> ayaklar altına almak 3964; <i>pā-māl ol-</i> ayaklar altına alınmak 5111, 6271
pā-pest (<F.)	ayaklar altında ezilmiş <i>pā-pest kıl-</i> ayaklar altında ezmek, aciz bırakmak 3453
pāre (<F.)	parça 3123, 4557; <i>pāre pāre</i> parça parça 590, 1995, 2277, 2572, 2584, 3303; <i>pāre pāre ét-</i> parça parça etmek, küçük parçalara ayırmak 1872, 4851, 5666, 5920; <i>pāre pāre kıl-</i> parça parça etmek, küçük parçalara ayırmak 1084, 4343, 4823; <i>pāre pāre ol-</i> paramparça olmak, küçük parçalara ayrılmak 858, 4695
Pārs (<F.)	Fars 1697
pārsālīk (F.+T.+lık)	dinine bağlılık, takva sahibi olma, zahitlik 2115; <i>pārsālīk eyle-</i> dinine bağlı olmak, zahit olmak 2704
pās (<F.)	pas <i>pas dut-</i> paslanmak 1894, 3955
pāsubān (<F.pāsbān)	gece bekçisi, bekçi, gözetici 57, 580, 642, 1482, 4994, 5548, 5598, 5725, 5970
pāsubānlīk (F.+T.lık)	bekçilik, gözcülük 3275, 5599; <i>pāsubānlīk ét-</i> gece bekçiliği yapmak 5598
pā-şikeste (<F.)	ayağı kırılmış; acizlikten hareket edemez durumda olan 4452, 5802
pāyān (<F.)	son, nihayet 111, 3846, 5387, 5684
pāy-beste (<F.)	ayağı bağlı 4569; <i>pāyibeste</i> aynı anlamda 4068
pāye (<F.)	rütbe, derece, mertebe, makam 523, 2014; merdiven basamağı 3967
pāyibeste (<F.pāy-beste)	<i>bk. pāy-beste</i>
pāyidār (<F.)	kalıcı, devamlı, sabit <i>pāyidār ol-</i> kalmak, yaşamaya devam etmek 3703, 6546
peder (<F.)	baba 1876
pehlūvān (<F.pehlevān)	yiğit, cesur, kahraman 2332, 2745, 2281, 4031, 6027; <i>pehlevān</i> aynı anlamda 2238, 2240
pejmürde (<F.)	solmuş, tazeliği kalmamış 344

peleng (<F.)	kaplan 848, 869, 1065, 1065, 1519, 1547, 2596, 2710, 3337, 5472
penāh (<F.)	sığınacak yer, sığınak 100, 206, 392, 698, 960, 1128, 1518, 2673, 3556, 4577, 4639, 4725, 5513, 6057, 6110, 6237
penāhī (<F.)	sığınak 5988
penbe (F<.)	pamuk 2693, 6578
penc (<F.)	beş 532
pençe (<F.)	pençe 848, 1058, 3337, 3418, 3438, 3589, 3922, 4622, 5087, 5277
pend (<F.)	öğüt, nasihat 2516, 3017, 3620, 5132, 6431; pend al- nasihat almak 676; pend èt- nasihat etmek 1722, 2699; pend vèr- nasihat vermek 3886; pend-i bikri bekaret hakkındaki öğüt 2731
penhān (<F.)	gizli, saklı 37, 4385, 5174, 5684, 6092, 6425; penhān eyle- gizlemek, saklamak 1375; pinhān 2018; pinhān èt- gizlemek 1207; pinhān ol- gizlenmek 3868
per(r) (<F.)	kanat 2132, 2814, 4120, 6545; perr-i řāvūs Tavus kuşunun kanadı 2851
perāgende (<F.)	darmadağınık, toplu halde olmayan perāgende eyle- darmadağınık etmek 1993
perçem (<F.)	perçem 661, 1363, 4128
perdāht (<F.)	hamilik, koruma 486; perdāht èt- tamamlamak 3979; perdāht kıl- tamamlamak 2966; perdāht ol- bitmek, sonlanmak 2364
perdāz (<F.)	güzelleşme, süsleme, tezyin perdāz ol- güzelleşmek, süslenmek 2856
perde (<F.)	perde, örtü, peçe; engel, mani; utanma duygusu, ar; musikide makam, ses, sesin tizlik ve peslik derecesi 945, 946, 947, 957, 1370, 1373, 1543, 1597, 1830, 2430, 2952, 2991, 3072, 3332, 3837, 4029, 4237, 4238, 4239, 5082, 5247, 5257, 5423, 6046, 6049, 6194, 6195, 6258, 6464, 6504, 6613, 6920; perde-yi himmet himmet perdesi 564
perdebāz (<F.)	perde oynayan, oyuncu; musikişinas 946, 1597, 4238
perdebāzī (<F.)	musikide farklı perdelerde söyleme perdebāzī kıl- musikide perdeyle oynamak, perdeler arası geçiş yapmak 6055

perdedār (<F.)	kapıcı 57, 5294
perde-der (<F.)	perde yırtan, utanmaz 2692, 4357
perdesüzlük (F.+T.süz+lük)	utanmazlık 5620
pergār (<F.)	pergel 2033, 2528, 3844, 5967, 6693
perhīz (<F.)	perhiz; dinin yasakladığı şeylerden kaçınma, nefsinin tutma, haramdan uzak durma 3119, 3414, 3881, 5698, 5852, 6431; perhīz ét- bir şeyden elini çekme, ona el sürmemek; feragat etmek 1860, 2908, 4434, 5051; perhīz gösder- bir şeyden elini çekme, ona el sürmemek 5051; perhīz kıl- bir şeyden elini çekme, ona el sürmemek 947, 6187
perī (<F.)	peri; cin 1216, 1554, 1824, 1827, 2639, 3255, 4441, 5530, 5544, 5976; peri aynı anlamda 6478; <i>bk. fi'l</i>
perigīr (<F.)	peri tutan, peri gibi 1373; perī-gīr ol- peri tutan olmak 1253
perī-ḥad (<F.) (F.+A.)	peri yanaklı 1095
perī-ḥū (<F.)	peri huylu 3485
perīlik (F.+T.lik)	perilik 1373
perī-per (<F.)	peri kanatlı 1550
perī-peyker (<F.)	peri yüzlü 3565, 5054
perī-peyker (<F.)	peri yüzlü 2586, 2937, 5422
perī-rēv (<F.)	peri hilesi olan 4626
perī-rū (<F.)	peri yüzlü 2586, 5901
perī-ruh (<F.)	peri yanaklı 2608
perīṣān (<F.)	perişan; darmadağınık, karmakarışık 908, 1276; perīṣān ol- darmadağınık olmak, karmakarışık olmak 4014, 5175
perīṣān-ḥāṭır (<F.) (F.+A.)	zihni karmakarışık 6588
perīṣānlık (F.+T.lık)	perişanlık, karmakarışık olma 5193
perī-vār (<F.)	peri gibi 1012, 1173, 1216, 1372, 1783, 5975
perī-veş (<F.)	peri gibi 1262, 1825, 2630, 2811, 2928
Perī-zād (<F.)	Farsça özel isim 3171, 3207
perrān (<F.)	uçan, uçucu 345, 1600, 2490; perrān ol- uçmak 1110, 2586

- perr-^ʿuḳāb (<F.) (F.+A.)** kartal kanadı 1773
- pertāb (<F.)** atma, atılma, sıçrama 5644; **pertāb ét-** atmak 2342, 4878, 5577; **pertāb eyle-** atmak 2117, 5577; **pertāb ḳıl-** atmak 3016; **pertāb ol-** atılmak 4402
- pertev (<F.)** ışık, parlaklık 402, 547, 1181, 1953,2652, 2772, 2907, 3194, 4421, 4583, 4695, 4715, 4723, 6678; **pertev at-** ışık vermek 2889; **pertev ét-** ışık vermek 6922; *bk. nūr*
- pervā (<F.)** korku, çekinme, sakınma 3185, 4473; **pervāyı bul-** korkmak, çekinmek, sakınmak 4421
- pervāne (<F.)** geceleri ışık etrafında dönerek uçan küçük kelebek 456, 2712, 4644, 4937, 6125; **pervāne ol-** kelebek olmak, peşinde dolanmak 1401
- pervāz (<F.)** uçma, uçuş **pervāz ét-** uçmak 973, 1592, 2287, 2625, 2800, 3203, 4451, 4763, 4898, 5755; **pervāz eyle-** uçmak 2595; **pervāz ḳıl-** uçmak 917, 1588, 2060, 3251, 4456, 6498; **pervāz ol-** uçmak 3203; **pervāz ur-** uçmak 772, 1698, 2782, 3741, 5470, 5359; **pervāz-ı murğ-ı fikret** fikir kuşunun uçuşu, fikrin yayılması 502
- perverde (<F.)** beslenmiş, büyütülmüş, yetiştirilmiş 945, 1793, 6380; **perverde ol-** beslenmek, büyütülmek, yetiştirilmek 4256
- pervīn (<F.)** ülker takım yıldızı; süreyya 50, 1056, 1176, 2081, 6285
- Pervīz (<F.)** Sasani imparatoru II. Hüsrev 896, 973, 1639, 1728, 2454, 2644, 2808, 2930, 3016, 3419, 3564, 3574, 3684, 3748, 3881, 4451, 4612, 4613, 5847, 6422, 6552; **Pervīz-i bīgāne** konudan habersiz Perviz 2473; **Pervīz-i šāh** Şah Perviz 856, 2471, 3560, 3725; *bk. Hüsrev. šāh*
- pes (<F.bes)** yeter, kâfi 1423, 6607, 6712
- pes (<F.)** sonra, şu halde, öyleyse, şimdi 85, 97, 134, 236, 270, 441, 449, 451, 453, 720, 723, 784, 789, 837, 944, 992, 1124, 1143, 1173, 1549, 1716, 2050, 2163, 2296, 2389, 2397, 2429, 2439, 2532, 2536, 2816, 2836, 3126, 3221, 3248, 3552, 3563, 3577, 3594, 3711, 3736, 3751, 3849, 3994, 4015, 4079, 4202, 4304, 4399, 4427, 4487, 4538, 4702, 4819, 4825, 4888, 4911, 4912, 4932, 4953, 4991, 5054, 5184, 5255, 5360, 5427, 5431, 5490, 5545, 5549, 5602, 5847, 5998, 6113, 6267, 6282, 6312, 6337, 6405, 6559, 6604, 6742, 6751, 6787, 6798, 6808, 6932

pes andan	ondan sonra 1210, 1237, 1345, 1388, 1427, 1794, 2012, 2018, 2237, 2520, 2733, 3316, 3532, 3538, 3622, 3662, 3677, 4255, 4266, 4465, 4514, 4967, 5117, 5170, 5558, 5674, 5881, 6495, 6526, 6725
pest (<F.)	aşağı, alçak; adi, bayağı 877, 2550, 2667, 6145
pêşe (<F.)	<i>bk. peşşe</i>
peşimān (<F.)	pişman 908, 1276, 4105, 5066; <i>peşimān ol-</i> pişman olmak 2432, 2556, 3167, 4901, 5175, 5961, 5985
peşimānlık (F.+T.lık)	pişmanlık 3869
peşmīn (<F.)	yün, yünden yapılmış 3237
peşşe (<F.)	sivrisinek 6377; <i>pêşe</i> aynı anlamda 56
pey (<F.)	art, arka, iz 955, 2042
peyām (<F.)	haber 4182, 4368, 4796, 6092, 6093, 6425; <i>peyām êt-</i> haber vermek 5135; <i>peyāmu vèribi-</i> haberi göndermek 5633
peydā (<F.)	açıkta ve meydanda olan, zahir, aşikar 1308, 2616; <i>peydā ol-</i> aşikar olmak, görünmek 3847, 4385, 3231, 5479; <i>peydā olun-</i> aşikar olunmak, ortaya çıkmak 6099
peyk (<F.)	haber getiren kimse, haberci, ulak 2077, 3699, 4041, 4972, 5633, 6090, 6091; <i>peyk-i çālāk</i> çevik, hızlı hareket eden haberci 2152; <i>peyk-i haberber</i> haber götüren ulak 3729; <i>peyk-i kuddūs</i> mukaddes haberci 612; <i>peyk-i nesīm</i> nesim habercisi 2852; <i>peyk-i rāh</i> yol habercisi 5514; <i>peyk-i revende</i> giden, yolcu olan haberci 2472
peykān (<F.)	okun ucundaki sivri demir, temren 64, 1652
peyker (<F.)	yüz, çehre 5612, 6570; <i>peyker-i rûhāni</i> ruhani yüz 1299
peymān (<F.)	yemin, ant, söz 360, 1466, 3579, 3709, 4013, 5037, 5042
peymāne (<F.)	içki kadehi, şarap kabı 1257, 3026, 3105, 6030
peyvend (<F.)	bağ, ilgi, münasebet 3970, 4919; <i>peyvend ol-</i> bağ olmak 4522
peyvest (<F.)	sürekli, devamlı olarak (Steingass: 270b) 807
pīç (<F.)	kıvrım, büküm 3417, 6149; <i>pīç êt-</i> kıvrırmak, bükmek, eğmek 2273, 3821, 5219, 5915; <i>pīç eyle-</i> kıvrırmak, bükmek 1586; <i>pīç ol-</i> kıvrılmak 573

pīl (<F.)	fil 4235, 4236, 6377
pīr (<F.)	yaşlı, ihtiyar; önder, üstat 914, 2340, 2971, 2842, 3550, 4990, 6575, 6608, 6713; pīr ol- yaşlanmak 1927, 6575; pīr-i fānī ölümlü pir 642; pīr-i Ken 'ān Kenan ülkesinin büyüğü 409; pīr-i Pārsī-ḥ 'ān Farsça okuyan pir 1697; <i>bk.</i> māder
pīrāhen (<F.)	gömlek 6202, 6906; pīrehen aynı anlamda 4315
pīrāye (<F.)	ziynet, süs 2703, 5558, 5581; pīrāye düz- ziynetlerle süslemek, takı takmak 2620
pīrehen (<F.)	<i>bk.</i> pīrāhen
pīrlik (F.+T.lik)	pir olma, büyüklük, ululuk 6574
pīr-şekl (<F.)(F.+A.)	pir görünümünde 2974
pīrüz (<F.)	uğurlu, kutlu, hayırlı pīrüz ey[le]- uğurlu, kutlu yapmak 6322; pīrüz kıl- uğurlu, kutlu yapmak 363, 2841, 4789; pīrüz ol- uğurlu olmak 4026, 4663, 4694; pīrüz-ı rüz günün kutlusu, uğurlusu 1592
pīrüz-aḥter (<F.)	uğurlu yıldız 3779; <i>bk.</i> ferḥunde
pīrūze (<F.)	mavi renkli kıymetli bir taş; firuze 994, 2745, 6322
pīrūze-gün (<F.)	firuze renkli 6322; <i>bk.</i> yēdi
piste (<F.)	fıstık (gibi ağız) 1374
piste-leb (<F.)	fıstık dudaklı 2975
piş-	pişmek 2363, 2900, 3641
pīş (<F.)	ön, ön taraf 97
pīşe (<F.)	iş, meslek, uğraş 1276, 2432, 4191, 4229, 4794; pīşe edin- iş, meslek edinmek 3792, 4541; pīşe kıl- iş edinmek 3276
pīşkeş (<F.pēşkeş)	hediye, armağan, peşkeş pīşkeş çek- hediye vermek 2670
pīşüvān (<F.)	birinin yolundan giden, takip eden 3325
pişvā (<F.pēşvā)	önder, başkan, lider 428
piyāde (<F.)	yaya piyāde ol- (attan) inmek 5330
poht (<F.)	pişmiş 4466
post (<F.)	post, kabuk, deri, dış yüzey 3116, 6294
post-kende (<F.)	(<i>mcz.</i>) gamze 1374

pūlād (<F.)	çelik gibi sert 4552
pusu	pusu 1678; <i>krş. busu</i>
put (<F.)	put 1128, 1221, 1230, 1353, 1376, 1396, 6165
put-ḥāne (<F.)	putların bulunduğu tapınak 1273
putperest (<F.)	putperest, puta tapan 1205
pūyān (<F.)	koşan, koşucu 1838
pür (<F.)	dolu 1989, 2855, 3479, 3621, 5022, 5504; <i>pür ét-</i> doldurmak 296, 916, 1026, 2058, 2849, 3854, 6898; <i>pür eyle-</i> doldurmak 3241, 171, 298, 1410; <i>pür kııl-</i> doldurmak 2730, 2814, 3680, 5307, 6944; <i>pür ol-</i> dolmak 3090, 3636, 3647, 4089, 4151, 5227, 6500, 6798
pür-dāne (<F.)	tane dolu 1506
pür-ḡam (<F.) (F.+A.)	gamla dolu 1502
pür-ḥūn (F.)	kanla dolu 2304, 4117, 5900; <i>pür-ḥūn ét-</i> kanla doldurmak 51
pür-mehābet (<F.) (F.+A.mahāba)	heybetle dolu, heybetli 1004
pür-nūr (<F.) (F.+A.)	nurla dolu 1408, 1574, 2155, 3207, 6011, 6044; <i>pür-nūr ét-</i> nurla doldurmak 1627, 4003; <i>pür-nūr kııl-</i> nurla doldurmak 24; <i>pür-nūr ol-</i> nurla dolmak 1100, 6127
pür-‘anber (<F.) (F.+A.)	amberle dolu, amber kokulu <i>pür ‘anber ét-</i> amberle doldurmak 2917, 3186; <i>pür ‘anber ol-</i> amberle dolmak 5476
pür-āşūb (<F.)	karişıklık dolu, karmakarişik 2748
pür-āteş (<F.pür-ātiş)	ateşle dolu 1767
pür-āvīz (<F.pür-āvēz)	bir şeye ya da birine tamamen asılma, bağlanma <i>pür-āvīz kııl-</i> bir şeye ya da birine tamamen asılmak, bağlanmak 804
pür-belā (<F.) (F.+A.)	bela dolu 2201
pür-cām (<F.)	baştan başa cam olan, camla kaplı 1847
pür-cefā (<F.) (F.+A.)	cefa dolu 5079
pür-cirāḥat (<F.) (F.+A.cirāḥa)	yara dolu <i>pür-cirāḥat ol-</i> yarayla dolmak 2259
pür-cūş (<F.)	coşku dolu 4149, 4707
pür-derd (<F.) (F.+A.)	dertlerle dolu 1668, 3338

- pür-dūd (<F.)** dumanla dolu 4319; *pür-dūd eyle-* dumanla doldurmak 2200; *pür-dūd kıl-* dumanla doldurmak 3869
- pür-fitne (<F.) (F.+A.)** fitneyle dolu 3198
- pür-ğabğab (<F.) (F.+A.)** dolu dolu gerdan, dolgun gerdan 1417
- pür-gerd (<F.)** (mec.) üzüntüyle dolu, kederli (Steingass: 1078b) 5312
- pür-günāh (<F.)** günahkar 5198
- pür-ḥāb (<F.)** uyku uykulu yapmak 4339
- pür-ḥār (<F.)** dikenlerle dolu, dikenli 2105, 4210; *pür-ḥār ol-* dikenlerle dolmak 5742
- pür-ḥar-zehre (<F.)** yabani defne ağacı kaplı 4210
- pür-ḥazāyin (<F.) (F.+A.)** hazinelerle dolu 1479
- pür-kīn (<F.)** kinle dolu 4671, 5136
- pür-nān (<F.)** ekmek dolu 5537
- pür-nār (<F.) (F.+A.)** ateş dolu *pür-nār ol-* ateşle doldurmak 886
- pür-nāz (<F.)** nazla dolu 3221
- pür-nem (<F.)** nem dolu, nemli *pür-nem ol-* nemli yapmak 2762
- pür-nigār (<F.)** (musikide) nigār makamıyla dolu 2973
- pür-renc (<F.)** sıkıntı, eziyet dolu 5702
- pür-sāz (<F.)** saz ile dolu, çalgıyla dolu 783
- pür-sūz (<F.pür-soz)** acıyla dolu; yakıcı 885, 1249, 1508, 3598, 5956; *pür-sūz kıl-* acıyla doldurmak, yakmak 884; *pür-sūz ol-* acıyla dolmak, yanmak 3042
- pür-şeker (<F.)** şekerle dolu, şekerli *pür şeker ét-* şekerle doldurmak 3122
- pür-tāb (<F.)** ışıkla dolu, aydınlık *pür-tāb ét-* aydınlatmak 3016
- pür-zehr (<F.)** zehirli, zehirle dolu 6446
- püşt (<F.)** arka, sırt 698, 1518; *püşt-i 'arş* feleğin sırtı 209; *püşt-i Cem* Cemşid'in sırtı 6901
- püşte (<F.)** tepe, yığın 2313
- rā' (<A.)** ra harfi *rā'-ı rahmet* rahmet sözcüğün "ra"sı 618

Rab (<A.)	Rab, Tanrı, Allah 237, 395, 514, 547, 763, 1823, 1995, 2587, 3489, 4126, 4713, 5177, 5370, 5391, 5697, 5966, 6916
rabbānī (<A.)	kendini ve gönlünü Rabb'e vermiş, Rabb'e yürekten bağlı olan 2548
rabbi zidnī (A.)	“Rabbim, arttır!” 2552
rābi (<A.)	dördüncü <i>bk. aql</i>
rāci (<A.)	dönen, rücu eden; ... ile münasebeti bulunan <i>rāci</i> ‘ <i>bulun-</i> dönme; ... ile münasebeti bulunmak 3778; <i>rāci</i> ‘ <i>ol-</i> dönme 6782, 6955
rāg (<F.)	gülistanlık bahçe; dağ eteği 1009, 1127, 1575, 3077
rağbet (<F<A.rağba)	itibar, alaka, kabul; arzu, istek, meyil 1151, 2011, 2721, 4229, 4289, 5261; <i>rağbet gösder-</i> itibar etmek, isteyip alaka göstermek 2071; <i>rağbet kı-</i> itibar etmek, isteyip alaka göstermek 1222, 3223, 3608
rāḥ (<F.) (I)	yol 36, 1668, 3064; <i>rāḥ aç-</i> yol açmak 449, 490; <i>rāḥ al-</i> yol almak 6090; <i>rāḥ bul-</i> yol bulmak 4212, 5691; <i>rāḥ dut-</i> gitmek, ilerlemek 3750, 4048, 6924; <i>rāḥ dutul-</i> yol tutulmak, gidememek, bir engel çıkmak 5331; <i>rāḥ edin-</i> yola çıkmak, gitmek 4889; <i>rāḥ érür-</i> gideceği yere ulaşmak 6310; <i>rāḥ ét-</i> yol yapmak, yol kat etmek 3486; <i>rāḥ eyle-</i> yol yapmak, yol kat etmek 5496; <i>rāḥ kes-</i> yol kesmek 2455, 2825, 5322; <i>rāḥ kı-</i> yol yapmak, gitmek 4726; <i>rāḥ şapıt-</i> yolunu şaşırmaq; kötü yola sapmak 4331; <i>rāḥ tut-</i> yol tutmak, gitmek 5974; <i>rāḥ vèr-</i> yol vermek, gelmesine izin vermek 5519; <i>rāḥ-ı bī-rāḥ</i> çok fazla yol 4048; <i>rāḥ u bī-rāḥ</i> yol yol, yollar boyunca 1603; <i>rāḥ-ı žalāl</i> sapkınlık yolu 531; <i>rāḥ-ı ḥāş</i> hususi, özel yol 1442
rāḥ (<A.)	şarap 881
rāḥat (<F.<A.rāḥa)	rahat, huzur, sıkıntısız, sıkıntı vermeyen 1091, 2138, 3030, 3451, 3616, 4744; <i>rāḥat bul-</i> huzur bulmak 2423; <i>rāḥat eyle-</i> huzur vermek 398; <i>rāḥat kı-</i> huzur vermek 4985; <i>rāḥat ol-</i> rahata kavuşmak 4897; <i>rāḥat vèr-</i> rahat vermek 3319
rāḥatfzā (<F.) (A.rāḥa+F.)	musikide birleşik bir makam 4744
rāhib (<A.)	rahip 1140, 1321, 1323, 3519
Raḥīm (<A.)	“rahmet eden Allah 505, 4977

raḥm (<A.)	bağışlama, affetmek, merhamet, acıma <i>raḥm ét-</i> bağışlamak, affetmek, merhamet etmek 923, 3396, 5901, 6063, 6211, 6213; <i>raḥm eyle-</i> bağışlamak, affetmek, merhamet etmek 5405
Raḥmān (<A.)	“merhamet eden” Allah <i>bk. maḥşūş</i>
raḥmānī (<A.)	Allah ile ilgili, Allah’a ait 3888, 4118
raḥmatan li'l-‘ālamīn (A.)	“âlemlere rahmet içindir” (Enbiya suresi 21/107) 435
raḥmatu'llah (<A.)	Allah’ın rahmeti 6912
raḥmet (<F.<A.raḥma)	Allah’ın kullara merhameti, acıma ve esirgemesi 68, 91, 104, 401, 423, 6059, 6150; <i>raḥmet eyle-</i> merhamet etmek, bağışlamak 398; <i>raḥmet kıl-</i> merhamet etmek, bağışlamak 5399; <i>raḥmet-i ilāh</i> Tanrı’nın rahmeti 6059
raḥş (<F.)	gösterişli, güzel at 955, 2076, 5968, 5998; <i>raḥş-ı destān</i> destansı at 1551; <i>raḥş-ı manzūr</i> bakılası güzel at 2092
raḥşān (<F.)	parlak 4680, 5780
raḥşende (<F.)	parlayan, parlak <i>raḥşende eyle-</i> parlatmak, parlak yapmak 6397
raḥt (<F.)	eşya, malzeme; yola çıkarken alınan eşya, pılı pırtı 787, 899, 1091, 1992, 2161, 2873, 3169, 3244, 3425, 3750, 3909, 3985, 4093, 4423, 5333, 6067, 6176,6882; <i>raḥt edin-</i> eşya olarak sahip edinmek 4316; <i>raḥt-ı cān</i> can malzemesi 1992
rā‘ī (<A.)	yöneten, yönetici 747
ra‘iyyet (<F.<A.ra‘īya)	bir hükümdarın yönetimi altında olan halk 742, 747, 2518, 2523, 3616
raḳam (<A.)	rakam 442
raḳīb (<A.)	rakip 3137, 3829
rākib (<A.)	bir binek hayvanına binmiş olan, süvari 6697; <i>rākib ol-</i> bir binek hayvanını sürmek 6646
raḳḳāş (<A.)	rakkas, dans eden 2281, 2549, 3288, 3494, 4193, 5486, 6035; <i>raḳḳāş ol-</i> raks etmek 3150, 6291
raḳş (<A.)	raks, dans 1191, 1223, 2862; <i>raḳş ét-</i> raksetmek, dans etmek 3108; <i>raḳşa gir-</i> dansa başlamak 578
rām (<A.)	itaat eden, boyun eğen 1432, 1486, 1504, 3215, 3384, 4497, 5592, 6682; <i>rām ét-</i> boyun eğdirmek 5241, 5682; <i>rām eyle-</i>

	boyun eğdirmek 1530; <i>rām ol-</i> itaat etmek, boyun eğmek 1112, 1254, 2265, 2440, 2449, 2919, 4259, 5129, 5201, 5520, 5654
rāmī (<A.)	(ok vs.) atan, atıcı 1530
ra‘nā (<A.)	güzel, hoş, latif 3289, 5808, 6476; <i>bk. fāvūs</i>
ra‘nālık (A.+T.lık)	güzellik, hoşluk 5590, 5595
raşad (<A.)	bir gök cisminin hareketini yada gök olayını inceleme, astroloji <i>raşad aştābī</i> gök bilimciler 6673; <i>raşad ehli</i> gök bilimciler 6339
rāst (<F.)	doğru, düzgün, gerçek; musikide bir makam 2952, 2991, 4238, 5082, 5892; <i>rāst düz-</i> musikide rast makamında okumak 6051; <i>rāst eyle-</i> rast makamında söylemek 2116; <i>rāst ol-</i> doğru, düzgün olmak 1387, 4737, 6920
rāst-endāz (<F.)	(ok) düzgün atan 3174
rāsuḥ (<F.)	rastık (Steingass: 563a) 2849
raṭbu'l-lisān (<A.)	yumuşak sözlü 4600
rāvī (<A.)	rivayet eden 1154, 6354, 6659
ravz (<A.) (tk. ravza)	bahçeler 4275
ravza (<A.)	bahçe, çayır, çimen; cennet 341, 775, 2120, 2555, 2962, 3087, 4287, 5781, 6911; <i>ravza-yı cennet</i> cennet bahçesi 3087; <i>ravza-yı firdevs</i> cennet bahçesi 2962; <i>ravza-yı kuds</i> mukaddes bahçe 775
Rāy (<F.)	Hint hükümdarlarına verilen unvan <i>rāy-ı Hindī</i> Hint hükümdarı 6371; <i>Rāy ehli</i> (İran'ın) Rey şehrinden olanlar 1285
rāy (<A.)	fikir, düşünce; yol (Steingass: 567a) 647, 671, 2079, 2504, 3631, 3995, 4807, 5980; <i>rāy ét-</i> düşünmek 6010; <i>rāy kıl-</i> fikrini beyan etmek 2226; <i>rāy-ı muḳarrer eyle-</i> fikrini kesin olarak desteklemek 2452
rāyegānī (<F.)	karşılıksız, bedava 6344; <i>rāyegānī</i> aynı anlamda 2714
rāyet (<F.<A.rāya)	sancak, bayrak 3717
rāz (<F.)	sır 286, 1892, 3335, 3699, 5048, 5130, 6258, 6613, 6877; <i>rāz aç-</i> sırrı açmak 888, 1378, 1468, 5550, 5675, 6055; <i>rāzı al-</i> sırrı almak 2564; <i>rāzı sakla-</i> sırrı saklamak 6050; <i>rāzı vèr-</i> sırrı vermek 1382, 1384; <i>rāz-ı beste</i> kapalı, örtülü sır 3699

Rāzık (<A.)	“rızk veren” Allah 4977
rāzī (<F.<A.rāđī)	razı, kabul eden, boyun eğip rıza gösteren, hoşnut olan 3395; rāzī ol- razı olmak, kabul etmek 1715, 4170, 6681
re‘āyā (<A.) (tk. ra‘iyye)	halk 3960
rebāb (<F.)	bir tür telli çalgı 3177
rebābī (<F.)	rebap çalan kimse 3177
rebī‘ (<A.)	dörtte bir 628
recā (<A.)	ümit, emel, umma 5399; recā kes- ümit kesmek 104
recūliyet (<F.<A.recūliya)	erkeklik, adamlık 846
red(d) (<A.)	red, kabul etmeme, geri çevirme 509 748, 1073, 5605, 5663, 6951; red eyle- reddetmek, kabule etmemek 5535, 5538, 5591; red kııl- reddetmek, kabule etmemek 6462
ref‘ (<A.)	yüceltme, yükseltme ref‘ ét- yüceltmek 3032; ref‘ ol- yücelmek, yukarı kalkmak 133, 191
refīk (<A.)	yol arkadaşı, arkadaş 367; refīk ét- yol arkadaşı yapmak 3; refīk ol- arkadaş olmak 258
reg (<F.)	damar 2042
reh (<F.)	yol 4364
rehā (<A.)	kurtulma, kurtuluş 4641; rehā bul- kurtuluşa ermek, kurtulmak 4433
rehber (<F.)	rehber, kılavuz, yol gösteren 79, 203, 2015, 2258, 4814; rehber ol- rehber olmak 3586
rehbet (<A.)	korku 6947
reh-numūn (<F.reh-nemūn)	rehber, kılavuz 1442, 3437, 5163
reh-nümā (<F.reh-nemā)	rehber, kılavuz 3689, 5882
re‘īs (<A.)	önder, lider 576
remīde (<F.)	ürkmüş, korkmuş 2086; remīde kııl- ürktmek 953
reml (<A.)	kum üzerinde yapılan bir fal türü 2534, 3520, 3659
remz (<A.)	sembol, işaret 109, 2860, 3267, 4751, 4912, 4975, 5568, 5892, 6551; remz ét- işaret etmek, işaret vermek 1710, 5117, 6917

renc (<F.)	zahmet, eziyet, sıkıntı 244, 949, 1214,1581, 1614, 1831, 1959, 2182, 2185, 2560, 2910, 3470, 3617, 3896, 4144, 4144, 4163, 4163, 4449, 4463, 5007, 5296, 5707, 5761, 6063, 6341; renc al- sıkıntı çekmek 6404; renc kııl- sıkıntı vermek, eziyet etmek 4985
rencide (<F.)	incinmiş, gönlü kırılmış rencide kııl- incitmek 953
rencür (<F.)	hasta, dertli, rahatsız, sıkıntılı 3930, 4322, 4360, 4656, 4926; rencür düş- hastalanmak 2054; rencür ol- hastalanmak 1920
reng (<F.)	renk; biçim, tarz, şekil 766, 875, 992, 1109, 1167, 1174, 1300, 1304, 1395, 1397, 1538, 1676, 1708, 1984, 2020, 2049, 2066, 2500, 2527, 2755, 2840, 2903, 3736, 3849, 3978, 3979, 4027, 4036, 4980, 4987, 5194, 5559, 5700, 6563, 6579, 6921; reng oyna- hile yapmak, aldatmak; renklerle oynamak 5061, 6510; reng-i Habeş Habeş rengi, onlar gibi koyu esmer ten rengi 1528
reng-âmîz (<F. reng-âmêz)	renkli, rengarenk 1165, 2173, 5061
rengîn (<F.)	parlak renkli 2932, 3848, 4661, 5173
resen (<F.)	ip, urgan, halat 6075
resm (<A.)	âdet, usul, tarz, yöntem, yol, şekil; tören, merasim 42, 124, 696, 780, 789, 791, 861, 984, 1155, 1260, 1303, 1317, 1320, 1540, 1954, 2172, 2550, 3431, 3585, 3844, 3994, 4040, 4230, 4841, 4881, 5376, 5652, 6891; <i>bk. bu resme, ol resme, şu resme, şol resme</i>
resm (<A.)	resim 5559; resm ét- resmini çizmek 984, 1109; resm ur- resmini çizmek, resmetmek 2528
reste (<F.)	kurtulmuş, hür, özgür 1387, 1671, 4737
Resûl (<A.)	peygamber manasına gelir, Muhammed <i>a.m</i> için kullanılır 492
reşk (<F.)	kıskanma, haset; kıskançlığa sebep olacak nitelikte olan 1608, 1908, 1958, 1976, 2117; reşk-i ravza kıskanılacak güzellikteki bahçe 6124; reşk-i Revân-ı Kısra kıskanılan Noşin-revan 669; reşk ét- kıskanmak 2867, 3496, 3861
revâ (<F.)	layık, uygun, yerinde, münasip 731, 1810, 1817, 3048, 4425, 4601, 5143,5277, 5588, 5606, 5662, 5738, 6334; revâ ol- layık olmak, uygun, yerinde olmak 1790
revâk (<A.)	üstleri kubbeye örtülü kemerler topluluğu 601, 4750

- revān (<F.)** giden, yürüyen; akan; ruh, can 718, 784, 786, 952, 1329, 2200, 3471, 4578, 4599, 4768, 4891, 4925, 5685, 6461, 6502; **revān ét-** götürmek, akmak, ilerlemek 1381, 3408, 4891, 4835, 5438; **revān eyle-** akıtmak, çıkıp gitmek 3977, 6881; **revān ol-** gitmek, ilerlemek, yola koyulmak; akmak 25, 1553, 1598, 2135, 2266, 2345, 3147, 3525, 3655, 3781, 6107, 6697; **revān-ı aşfiyā** erenlerin ruhu 20; **revān-ı Keykubād** Keykubad'ın ruhu 3782; *bk. āb, kut, serv*
- revāne (<F.)** giden, yürüyen; akan **revāne ol-** yola koyulmak, gitmek; akmak 1470, 1501, 2063, 2538, 4002, 4677, 5046
- revānsuz (F.+T.suz)** ruhsuz, cansız 2345
- revende (<F.)** giden, yürüyen, gidici **revende ol-** gitmek, yürümek 6691
- revnaķ (<A.)** göz alıcı güzellik, parlaklık 6153
- revzen (<F.)** pencere 6133
- reyāhīn (<A.) (tk. reyhān)** reyhanlar 1134, 1241, 1244, 3159, 5776
- reyb (<A.)** şüphe, şek 440
- reyhān (<A.)** reyhan, fesleğen 1180, 1409, 1985, 2880, 3138, 6159
- rezm (<F.)** kavga, savaş, cenk 696, 707, 2783, 3716; **rezm ét-** kavga etmek, savaşmak 1407, 2325, 2829; *bk. ālet*
- rıdvān (<A.)** cennetin kapıcısı olan melek 3087
- rıtl (<A.) (I)** şarap kadehi (Steingass: 579b) 3242
- rıtl (<A.) (II)** ağırlığı ülkelere göre değişen ölçü birimi (Steingass: 579b, Wehr: 345b) 6384
- rızā (<F.<A.rıdā)** razı olma, kabul etme, hoşnut olma 1593, 5143; **rızā vēr-** rıza vermek, razı olmak 410, 972, 2316, 2741, 3344; **rızā ol-** rıza olmak, (birinin) rızası olmak 395, 929
- rızķ (<A.)** rızık, nimet, yiyecek 3165, 3342, 3466, 3933, 4683, 5872, 5873
- ri'āyet (<F.<A.ri'āya)** saygı, itibar, ikram, ağırlama **ri'āyet kıl-** saygı göstermek, ikramda bulunmak, ağırlamak 3960, 4474
- ric'at (<F.<A.ric'a)** geri dönme, geri gitme 2530
- rif'at (<F.<A.rif'a)** yücelik, yükseklik 240, 2707, 4994, 6223
- rihlet (<F.<A.rihla)** dünyadan ahirete göçme, ölüm 6889

rikāb (<A.) (I)	üzengi 626, 877, 1412, 1556
rikāb (<A.) (II)	huzur, kat, yan 5222, 5450, 5748
riḳāb (<A.) (tk. raḳabe)	boyunlar 501
rind (<F.)	içkiye düşkün, kalender, gönül ehli kimse 1093, 1137, 5668
rīsmān (<F.)	ip, halat; (<i>mcz.</i>) kaçış 5350, 6454
rīṣihand (<F.rīṣ-hand)	bıyık altından gülme, alay, dalga geçme 4439, 5677
rīṣte (<F.)	ip, halat 3854, 5159
rīṣvet (<F.<A.rīṣwa)	rüşvet 3959
rīv (<F.)	hile, düzen 1234, 1816; rīv ét- hile yapmak 1796, 2179; rīv eyle- hile yapmak 1233; rīv ḳıl- hile yapmak 1208, 6458; rīv ol- hile olmak 3256
rivāyet (<F.<A.rivāya)	rivayet 2330, 4546, 4785, 6853; rivāyet ét- rivayet etmek, anlatmak 4873; rivāyet ḳıl- rivayet etmek, anlatmak 785, 1145, 1697, 2210, 4363, 6354
riyā (<A.)	riya, ikiyüzlülük 190, 4199, 4887, 5406
riyāz (<A.) (tk. ravzā)	bahçeler, ravzalar 1188; riyāz-ı taht tahtın bahçeleri 4995
riyāzet (<A.)	az yiyip içme, çok ibadet etme suretiyle nefsi terbiye etme, ahlakı güzelleştirme riyāzat ehli riyazet felsefine uyanlar 3518
riyāzet-perver (<F.)	riyazat sever, riyazat sahibi 1531
riyāzī (<A.)	matematikle ilgili 820
rīzān (<F.)	dökülen, akan 1247; rīzān ét- dökmek, saçmak 3745
rīze (<F.)	kırıntı, ufak parça rīze rīze paramparça 2306; rīze rīze ol- paramparça olmak 852
rub´ (<F.)	dörtte bir, çeyrek 2977, 6742; rub´-ı meskūn yerleşilen yerin dörtte biri 6743
rūbāh (<F.)	tilki 4550; rūbeh aynı anlamda 4061
rū-be-rū (<F.)	yüz yüze, karşılıklı 3330, 5124
rūġan (<F.rūġan)	yağ 885
rūḥ (<A.)	ruh, can 203, 417, 456, 666, 881, 1400, 2068, 2826, 2833, 3031, 3064, 3248, 4744, 4897, 5040, 5242, 5363, 5776, 6502, 6568, 6759, 6787, 6811, 6881, 6886; Rūḥ-ı a‘zam yüce ruh

	(Muhammed <i>a.m</i>) 80, 6620; rūḥ-ı mahz saf ruh 606; rūḥ-ı mecrūḥ yaralı can 1702; Rūḥu'l-melek Cebrail 103; <i>bk. vişāl, zaḥm</i>
ruḥ (<A.)	satranç oyununda kale taşı 5554
ruḥ (<F.)	yanak 1019, 1021, 1181, 1475, 2024, 2090, 2914, 2932, 3810, 4680, 4858, 5124, 5124, 5236, 5264, 5505, 5963, 6493, 6842; ruḥ dut- yanağını bir yöne çevirmek, bir yere yüz tutmak, yönelmek 2476, 2759, 3158, 4009, 4792, 6346; ruḥ ur- yanağını koymak 5124
ruḥām (<A.)	mermer 2667
ruḥāmī (<F.)	altınla işli iyi ipek kumaş (Steingass: 571b) 898
rūḥānī (<A.)	manevi, uhrevi 2548, 3005, 5420
rūḥ-baḥş (<A.+F.)	ruh bahşeden 5398
ruhbān (<A.) (tk. rāhib)	rahipler 1136
ruhbān (<A.) (tk. rāhib)	rahipler 3518
ruḥsār (<F.)	yanak, yüz 2003
ruḥşāt (<F.)	izin, müsaade ruḥşāt bulun- izni olmak, izin verilmek 3133; ruḥşat dile- izin istemek 2821
ruḥ'a (<A.)	üzerine yazı yazılan deri ruḥ'a-yı dak deri üzerine vurularak yazılan yazı 6933
ruḥūm (<A.) (tk. raḥm)	rakamlar 2534
Rūm (<A.)	Anadolu; Anadolu halkından olan 636, 818, 2231, 2751, 2847, 3511, 3554, 3556, 3626, 3669, 3685, 3829, 3837, 5241, 6346
rūmī (<A.)	Anadolu halkından olan 3843, 4987, 3677, 3724, 3747, 3753
Rūs	Rus 638, 2847
rūsitāyī (<F.)	köylü 5678
rū-siyāh (<F.)	yüzü kara olan, esmer 5193
rusūl (<A.) (tk. resūl)	elçiler, peygamberler rusūl-ı rūḥ-ı perver ruhu koruyan elçiler 2904
rūşen (<F.)	parlak, aydınlık; aşikar, meydanda 6149; rūşen ét- aydınlatmak 3143, 5364; rūşen eyle- aydınlatmak 17, 1640; rūşen kıl- aydınlatmak 4095, 6066, 6597; rūşen ol- parlamak,

	aydınlanmak 663, 1659, 2839, 2907, 2993, 3230, 6549, 6954; <i>bk. tedbîr</i>
rūšenā (<F.)	aydın, ışıklı, münevver 968, 2840, 3476, 4713, 5882, 5916, 6220, 6651, 6713, 6857
rūšenālık (F.+T.lık)	aydınlık, parlaklık 4491; <i>rūšenālik</i> aynı anlamda 2704
rūšenāyī (<F.)	aydınlık, ışıklı olma 3218, 4219, 5594
rūšen-derūn (<F.)	içi aydınlık, tertemiz olan 844
rūšen-ter (<F.)	daha aydın, daha ışıklı <i>rūšen-ter eyle-</i> daha aydın, parlak yapmak 1688; <i>rūšen-ter ol-</i> daha aydınlık olmak 1446; <i>bk. tedbir</i>
ruṭab (<A.)	olgun, taze hurma 4164, 4245, 5109, 5841, 5842 <i>ruṭab vermek-</i> olgun hurma vermek 5854
ruṭabet (<F.<A.ruṭūba)	rutubet 6746
rūy (<F.)	yüz, çehre; satır, yüzey 3753, 4406; <i>rūy-ı devrān</i> yeryüzü 3719; <i>rūy-ı iffet</i> iffet yüzü 4652
rūz (<F.)	gün 363, 645, 2871, 2906, 3213, 3283, 3738, 3738, 3753, 4388, 4660, 4694, 5076, 6133; <i>rūz-ı hicrān</i> ayrılık günü 2016; güçü kuvvet (Steingass: 592b) 3459,
rūze (<F.)	oruç, oruç tutma 4388
rūze-baḥt (<F.)	günün kutlusu, mübareği 3956
rūzī (<F.)	rızık, azık; nasip, kader, kısmet 363, 5621; <i>rūzī eyle-</i> nasip etmek 3505; <i>rūzī kıl-</i> nasip etmek 3227, 6901; <i>rūzī ol-</i> nasip olmak 960
rūzigār (F.)	rūzgār 2137, 2540, 2812, 3282, 3961, 4406, 4789, 4841, 4991, 6188, 6357; zaman, devir 817
rūzubaḥt (<F.rūz-baḥt)	bahtlı gün, mübarek gün 3340
rūcū ' (<A.)	geri dönme 2341
rūkn (<A.)	bir şey ya da kimseye istekle meyletme 419, 533
rūkū ' (<A.)	namazda rükû etme 445; <i>rūkū 'êt-</i> namazda rükû etmek 4354
Rüstem (<F.)	Zaloğlu Rüstem 695, 696, 1407, 1457, 2247, 2279, 2332, 2611, 2777, 2783, 6917; <i>Rüstem-i Destān</i> Destanların Rüstem'i 2247; <i>Rüstem-i Zāl</i> Zal'ın oğlu Rüstem 2777

- Rüstem-âyîn (<F.)** Rüstem'in yaptığı gibi, onun adetince 2279
- Rüstem-şavlet (<F.)** Rüstem gibi saldıran, hücum eden 6917
- rüsvā (<F.)** kötülükle şöhret bulmuş, rezil, kepaze 3397, 4382
- rüsvâyî (<F.)** rezil halde bulunan 4417
- rütbet (<F.<A.ruṭba)** rütbe, makam, derece 6735, 6826
- sa 'ādet (<F.<A.sa 'āda)** saadet, mutluluk 256, 644, 800, 835, 1518, 1815, 2015, 2533, 2959, 3151, 3181, 3427, 3612, 3778, 4041, 4088, 5408, 5748, 6106, 6270, 6338, 6419, 6647, 6680, 6848; *sa 'ādet ver-* mutluluk vermek 3776; *bk. ehl*
- sa 'ādetlü (F.+T.lü)** mutlu 1449, 1960, 5512, 6065
- sā 'at (<A.)** saat 140, 797, 1246, 2953, 3189, 3195, 3662, 4710, 6338, 6339; *sā 'at kōp-* kıyamet saati gelmek, kıyamet kopmak 388; *sā 'at-ı meymūn* uğurlu zaman 2131
- Şabā** Saba ülkesi (Habeşistan) 1116
- şabā (<A.)** gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgâr 627, 1227, 1257, 1445, 2848, 3009, 3920, 4095, 4422, 4667, 6473, 6504, 6504
- şabāḥ (<A.)** sabah 2300, 2086, 3838, 881, 2826, 2833, 2836, 3685, 3720, 5402; *şabāḥ èt-* sabahlamak 6493; *şabāḥ ol-* sabah olmak 3248
- şabāḥu'l-ḥayr (<A.)** hayırlı sabahlar, günaydın! 3064
- şaban** saban 6355
- sābīk (<A.)** zaman olarak geride kalan, geçmiş 4907
- şabī (<A.)** erkek çocuk 824
- şābir (<A.)** sabreden, sabırlı 364, 5365
- şābit (<A.)** sabit, yerinde duran; doğruluğu ispatlanmış olan *şābit kıl-* sabit yapmak 143; *şābit ol-* sabit olmak 3246, 3671
- şābit-ḳadem (<F.) (A.+A.)** sabit adımlı, istikrarlı 120
- şabr (<A.)** sabır 347, 407, 410, 957, 1083, 1269, 1296, 1452, 1615, 1818, 2497, 2535, 3014, 3298, 3335, 3433, 3435, 3437, 3661, 3668, 3878, 3880, 3887, 3888, 3895, 3898, 3975, 3993, 4015, 4309, 4313, 4421, 4423, 4423, 4506, 5015, 5158, 5162, 5348, 5484, 5521, 5923, 5949, 6263; *şabr èt-* sabretmek 2122, 3827, 3663, 3889, 3900, 4183, 4506, 4932, 5385, 5948; *şabr eyle-* sabretmek

	1893, 2685; şabr kılma- sabır kalmamak 5962; şabr kıl- sabretmek 2531; sābr kıl- sabretmek 3975, 5099; şabr ol- sabrolmak 1991; şabr olun- sabretmek 3902; şabra dürüş- sabırlı olmaya çalışmak 4180; şabrı gêt- sabrı gitmek, sabrı kalmamak 6491; şabr issi sabırlı olanlar 1817
şabūh (<A.)	sabahleyin içilen içki, içecek 881, 2833; şabūhi êt- güne içkiyle başlamak 2826, 6493; şabūhi kıl- güne içkiyle başlamak 3064; <i>bk. bezm</i>
sab‘u'l-masānī (A.)	Kuran-ı Kerim’in ilk suresi olan yedi ayetten oluşan Fatiha suresi 6218
şabūr (<A.)	sabrı çok olan, sabırlı 5945, 5949
sācid (<A.)	secde eden 3326, 6807; sācid kal- secde etmek 445; sācid ol- secde eden olmak, secde etmek 2633, 2634
şaç	saç 1017, 1024, 1035, 1314, 1547, 1681, 1776, 2656, 2748, 2827, 3192, 3322, 3397, 3573, 3808, 3987, 4671, 4726,4736, 4973, 5070, 5264, 5564, 5649, 5737, 5798, 5806, 5891, 5967, 6075, 6081, 6146, 6149, 6211, 6472; saç aynı anlamda 1015,1180, 1462, 1485, 1542, 1762, 1895, 2032, 2035, 2046, 2702, 2712, 2774, 2976, 4719, 4756, 5705; saç-ı çevgān çevgan gibi olan saç 847
şaç-	saçmak 266, 664, 668, 875, 975, 1180, 1244, 1330, 1416, 1761, 1766, 1849, 1874, 1930, 2306, 2618, 2726, 2784, 2864, 2885, 2927, 2929, 3024, 3151, 3175, 3202, 3322, 3387, 3412, 3583, 3597, 3891, 4059, 4254, 4758, 4857, 4949, 4971, 5315, 5430, 5459, 5573, 5644, 5675, 5819, 5842, 5932, 6202, 6208, 6224, 6361, 6384, 6572, 6680; şaça şaça saç saç, saçarak 5264
şaçıl-	saçılmak 1681, 2790, 2842, 5368, 5503; şaçul- aynı anlamda 3783
sa‘d (<A.)	kutluluk, bahtiyarlık; uğurlu 1657, 2536, 3151, 3191, 3662, 4536, 6338, 6689, 6689, 6955; sa‘d ol- uğurlu, kutlu olmak 363, 5954
şad (<F.)	yüz sayısı 4700
şadā (<F.)	ses, seda 3635, 3638, 3773, 6260, 6433; şadā tol- ses dolmak 513
sāde (<F.)	süslü olmayan 1500

şadef (<A.)	midye, istiridye gibi içinde inci bulunan deniz hayvanı 65, 297, 516, 790, 3481, 4007, 5686, 6509, 6641, 6944
sa'deyn (<A.)	iki uğurlu yıldız Venüs ve Jüpiter 2052
şādīk (<A.)	sadık 3008, 3164, 3404; şādīku'l-va'd sözüne sadık olan 4536
şadīkâne (<F.)	sadıkça, samimice 1687, 2497
şādīklık (A.+T.lık)	sadıklık 663
sa'dī (A.+ī)	<i>bk. eyyām</i>
şadr (<A.)	göğüs, sine 3649, 6222
şāf (<A.)	saf, katışıksız, halis 2494, 3687
şaf(f) (<A.)	saf, sıra, yan yana düzgün biçimde sıralanma; askeriyede sıra, saf 2334, 2785, 3636, 4037, 5057, 6028; şaf bağla- saf bağlamak, yan yana dizilmek 1284, 3081; şaf çek- sıraya dizilmek 1955; şaf dut- saf tutmak, yan yana dizilmek 2639, 2937; şaf kıl- saf bağlamak, yan yana dizilmek 944; şaf lar yar- safları yarmak 2333; şaf şaf sıra sıra 2290, 3558, 3723, 4031
Şafā (<A.)	Kabe'nin doğusunda yer alan iki tepelikten biri; <i>krş. Merve</i> 420
şafā (<A.)	sefa, huzur, gözül rahatlığı; saflık, berraklık 20, 627, 1284, 1291, 2578, 2785, 2868, 3031, 3034, 3402, 3489, 3507, 3568, 3974, 4333, 4480, 4498, 4546, 4662, 4803, 5196, 5235, 5248, 5391, 5588, 6014, 6017, 6142, 6247, 6305, 6885; şafā bul- sefa sürmek 3426, 5374; şafā kıl- sefa sürmek 939, 2202; şafā sür- sefa sürmek 1613, 1833, 3068, 3369, 3462, 6202; şafā tol- huzurla dolmak 23, 3781, 3960; şafā vèr- sefa, huzur vermek 1700, 2729, 6433; şafā aşhābı sefa sürenler, gönül rahatlığı içinde olanlar 4896; şafā-yı Ka'be Kabe'deki huzur 687; şafā-yı şubhghāhī sabah vaktinin huzuru 5366
şafā-rīz (<F.) (A.+F.rēz)	sefa saçan 2542
şafha (<A.)	safha, devre 1365
şāfi (<A.)	temiz, halis, saf, katışıksız, 238, 1107, 1544, 1664, 1678, 2031, 2203, 3079, 3128, 3224, 3608, 3770, 6519; şāfi ,5214, 5878; <i>bk. nūş</i>
şafiyyu'llāh (<A.)	Allah'ın saf kulu Adem peygamber 406
şafra (<A.)	safra, öd 3383, 5880, 6818

şafvet (<F.<A.şafwa)	saffet, manevi temizlik, saflık 406
şag	sağ 73, 97, 591, 896, 1172, 1605, 1652, 1800, 2598, 2736, 3515, 4870, 5454, 5464, 6369, 6415; sağ 1868, 1920, 2627; şag'èt- sağ salim yapmak 2470; sağ ol- sağ olmak 2678, 4021, 4432, 4500, 4943, 4943, 5001, 5026, 5026
şag-	sağmak 4260, <i>bk. şağı, şağı</i>
sāgar (<F.)	içki kadehi 1197, 1293, 1979, 3029, 3105, 3410, 4733, 4733, 6015, 6488, 6488
şağı	<i>bk. şağı</i>
şağıcı	ağıtçı, ağıt yakan 3772
şağıl-	şağılmak 4279
şağın	(inek vs.) sağım 4257
şağır	şağır 5089
şağışla-	hesap etmek, düşünmek 4870
sağlık	sağlık 5160
şağırı	deri, post, kabuk 6446
şağı	ağıt 4831; şağı sağı- ağıt yakmak 1574, 1642; şağılar sağı- ağıtlar yakmak 3871
şahbā (<A.)	şarap 5880
Şahbān (<A.)	Cahiliye döneminde yaşamış şair 843
şahf (<A.)	sayfa 4185
şahfih'ānī (<F.) (A.şahf+F.ḥ'ānī)	sayfaları okuma 6218
şāhib (<A.)	sahip 536, 705, 1713
şāhib-aḥkām (<F.) (A.+A.)	yıldız yorumcuları 6673
şāhib-firāset (<F.) (A.+A.firāsa)	akıllı ve anlayışlı kimse 737
şāhib-ḥidāyet (<F.) (A.+A.ḥidāya)	hidayet sahibi olan 497
şāhib-kırān (<F.) (A.+A.)	uğurlu yıldızlar Venüs ve Jüpiter'in aynı burçta oldukları günde doğan, bu zamanda tahta çıkan başarılı hükümdar 650, 4031, 6027
şāhib-kırānlık (F.+T.lık)	çok başarılı hükümdarlık 5599

şāhib-külāh (F.) (A.+F.)	tac sahibi olan, hükümdar 430, 3439, 4969, 5108; şāhib-küleh 4391
şāhib-maʿrifet (<F.) (A.+A.maʿrifa)	marifet sahibi 348
şāhib-naẓar (<F.) (A.+A.)	basiret sahibi 610
şāhib-taht (<F.) (A.+F.)	taht sahibi 3457
şāhib-ṭaleb (<F.) (A.+A.)	talip olan, talep eden 578
sāhil (<A.)	sahil 112
şahn (<A.)	meydan, orta yer, saha, avlu 2882, 2984, 3269, 3647, 6672; şahn-ı Beytu'llāh Kabe avlusu 322; şahn-ı cennet cennet meydanı 5085; şahn-ı çemen yeşillik alan 1177; şahn-ı kil-ālūd kile bulaşmış meydan 2361; şahn-ı lācüverdi gökyüzü (sabah olmadan önceki lacivert renkli hali) 1535; şahn-ı mīnū sırça renkli meydan 2838
şahrā (<A.)	sahra, çöl 105, 1209, 1241, 1479, 1741, 1963, 2565, 2803, 3192, 3194, 3211, 4443, 4517, 4857, 5022, 5459, 6664; şahrā tut- çöl yolunu tutmak, çölde gitmek 4306; <i>bk. āheng</i>
saht-cān (<F.)	acımasız, taş kalpli 3969
saht-rūlīk (F.+T.lık)	sert yüzlülük 5936
sāʿid (<A.)	kolun dirsek ile bilek arasındaki kısmı (Devellioğlu: 914a); sāʿid-i sīmīn gümüş gibi parlak ve beyaz tenli kol 2943
saʿīd (<A.)	kutlu, uğurlu, mübarek 3214, 4388; saʿīd-i ebed sonsuza kadar mübarek olan kimse 196
sāḳ (<A.)	baldır, bacak 1813, 2943, 4743; sāḳ-ı Sikender Büyük İskender'in baldırı 4856
şakal	sakal 6565
saḳf (<A.)	dam, çatı, tavan 568, 1847, 2932; saḳf-ı hāne evin çatısı 5344
şakın-	sakinmek, çekinmek, uzak durmak 314, 764, 1527, 4551, 5656, 5667, 5839; şakın- 743, 745, 4387, 4508, 5159, 5734, 6541
şākī (<A.)	mecliste içki dağıtan kimse 3028, 3109, 3294, 3989, 4112, 4711, 4733, 4777, 6155, 6292
saḳīl (<A.)	ağır; sıkıcı, bunaltıcı 6734; saḳīl ol- ağır olmak 6732

sākin (<A.)	yerinde duran, hareketsiz; dingin, sakin sākin ol- sakinleşmek; durmak 579, 3156, 4102
sākiyān (F.) (tk. sāki)	içki dağıtanlar 6030
şaqqā (<A.)	su taşıyan kimse, saka 5459
şakla-	saklamak 1525, 5170, 5656, 2500, 5244, 2562, 2491, 2706, 4069, 5688, 626, 5618; şakla- 18, 1382, 2724, 5855; bk. rāz
şaklan-	saklanmak 4071, 4646
şal-	salmak, serbest bırakmak; yaymak, sermek 179, 264, 485, 632, 708, 872, 877, 1258, 1878, 1990, 2087, 2132, 2277, 2321, 2492, 2519, 2661, 2666, 2774, 3194, 3853, 4050, 4093, 4224, 4303, 4355, 4362, 4409, 4417, 4446, 4597, 4620, 4655, 5024, 5564, 5714, 5721, 5725, 6081, 6145, 6390, 6505; sal- 506, 6137; bk. kanat
şalā (<A.)	davet, çağrı; sela 471, 1259, 4720; şalā-yı mevt ölünün arkasından okunan sela 6578; şalā-yı nūş içmeye çağırma, içkiye davet 2844
şalābet (<F.<A.şalāba)	inanç ve ahlak üstünlüğünden doğan kuvvet, metanet şalābet bul- metanetli olmak, din kuvveti bulmak 1004
şalāḥ (<A.)	iyi duruma gelme, iyileşme; doğruluktan ayrılmama, dinin yasakladığı şeylerden kaçınma; huzur bulma 2703, 2998, 4129, 4184, 5063, 6545; şalāḥ et- düzeltmek, iyi durma getirmek 6545
şalāḥī (A.+ī)	iyileşme şalāḥī ol- iyileşmek, düzelmek 6785
salāmu'llāhi yā ḥayra'l-anāmī (A.)	“ey bağışlayanların en hayırlısı, selam olsun!” 2
sālār (<F.)	baş, başkan, kumandan 5847; sālār-ı cihān cihanın kumandanı 4799
şalāt (<A.)	Muhammed'i <i>a.m</i> övmek için okunan dua şalāt u selam 541
sāle (<F.)	yıllık, senelik, ...yaşında 811
şalın-	salınmak 3071, 3286
şalīb (<A.)	haç 1137; şalīb ehli haç ehli; Hıristiyanlar 1004
sālik (<A.)	bir tarikate girmiş olan, manevi yolculuğa çıkmış olan kimse; bir yola girmiş olan, yolu takip eden 135, 6538; sālik ol- bir yola girmek, yolu takip etmek 583
şālim (<A.)	sağlam, sıhhatli, sağlıklı 6372

- salṭanat** (<F.<A.salṭana) saltanat 700, 762, 3962, 4469, 5630, 5657, 6402
- şalvet** (<A.) saldırı, hücum 6082
- Sām** (<F.) Şehname'de adı geçen kahraman 2332
- Sāmānī** (<F.) Orta Asya ve doğu İran'da kurulmuş bir hanedanlık (875-999) 1693
- sāmi'** (<A.) işiten 6634
- şamūr** (<A.) samur kürkü 1212
- şan-** düşünmek, tasavvur etmek 95, 152, 153, 165, 169, 265, 308, 517, 824, 891, 1170, 1196, 1275, 1303, 1330, 1332, 1380, 1544, 1552, 1558, 1560, 1561, 1600, 1607, 1618, 1653, 1662, 1673, 1675, 1678, 1751, 1766, 1886, 1894, 2023, 2180, 2304, 2310, 2317, 2350, 2367, 2374, 2392, 2478, 2555, 2558, 2578, 2641, 2732, 2777, 2843, 2879, 2887, 2916, 2941, 3000, 3093, 3096, 3098, 3141, 3254, 3485, 3596, 3639, 3641, 3655, 3664, 3687, 3721, 3983, 4038, 4277, 4413, 4413, 4471, 4556, 4669, 4675, 4686, 4704, 4795, 4834, 5067, 5088, 5090, 5140, 5195, 5232, 5238, 5267, 5311, 5318, 5433, 5452, 5480, 5482, 5503, 5700, 5830, 5845, 5866, 5898, 5925, 5945, 5964, 6028, 6043, 6044, 6116, 6170, 6205, 6227, 6295, 6323, 6367, 6413, 6447, 6453, 6474, 6476, 6477, 6491, 6508, 6519, 6704, 6818; *san-* aynı anlamda 892, 2303, 3411, 3106
- şanā'at** (<F.<A.şinā'a) sanat, zanaat *şanā'at düz-* sanat yapmak 6366; *şanā'at ehli* zanaatkar 3823
- şan'at** (<F.<A.şan'a) sanat 576, 1438, 4191, 4223, 4259, 4483, 4519, 6639
- şanavber** (<F.) çam fıstığı 1037, 2863, 5237
- şanāyi'** (<A.) zanaat, iş, amel 249
- sancağ** sancak 876, 3649; *sancağ çöz-* sancak çözmek 1949; *sancağ ur-* sancak dikmek 6827
- şañ-** saplamak, batırmak 3177
- şandal** (<A.<F.sendel<Sans.) sandal, deniz teknesi 6381
- şanem** (<A.) put gibi güzel kadın, sevgili 6234
- şanem-şekl** (F.) (A.+A.) put görünümünde, onun kadar kusursuz güzellikte olan 1175

şanış-	düşünmek, taşınmak 1448, 2524
Sāni' (<A.)	“yaratana, halk eden” Allah 6628, 6744
şānī (<A.)	ikinci 2879
şanki (T.+F.)	sanki 1779, 2297, 2410, 2922, 2938, 3656, 3861, 5507, 5831, 5894, 6417
şankim	sanki 2987, 3059, 3094, 4007, 6766
şaḡa	sana 249, 260, 280, 332, 365, 394, 507, 516, 529, 534, 541, 581, 696, 700, 701, 708, 712, 781, 905, 906, 928, 960, 971, 1103, 1382, 1432, 1486, 1631, 1641, 1869, 1912, 2110, 2129, 2416, 2468, 2657, 2761, 3028, 3470, 3526, 3534, 3604, 3661, 4019, 4044, 4162, 4302, 4390, 4435, 4449, 4460, 4494, 4502, 4506, 4514, 4522, 4586, 4588, 4590, 4595, 4596, 4597, 4649, 4729, 4776, 5014, 5072, 5145, 5183, 5227, 5343, 5353, 5425, 5621, 5643, 5706, 5762, 5845, 5990, 6080, 6146, 6151, 6167, 6169, 6173, 6245, 6250, 6426
şapıt-	sapıtmak, şaşırmaq 1890
şarart-	sarartmaq 1974, 3094, 3571, 5233, 5337, 5740
sarāy (<F.)	saray 533, 660, 1846, 1928, 2183, 2718, 2724, 3917, 4150, 4580, 5599, 5748, 6020, 6239, 6651; <i>sarāy-ı milk</i> devlet sarayı 738; <i>sarāy-ı sır</i> sır sarayı 188; <i>sarāy-ı sırr-ı ḡalvet</i> yalnız kişinin kendisinin bildiği sırrın sarayı 580; <i>sarāy-ı teng</i> dar, küçük saray 1935
şarf (<A.)	kullanma, harcama 4613; <i>şarf eyle-</i> kullanmak 6357; <i>şarf kıl-</i> harcamak 2820
sarhoş (<F.)	sarhoş 1241, 3130, 3412, 6428
sarhoşluk (F.+T.lık)	sarhoşluk 355, 3410, 6451
şarı	<i>bk. şaru</i>
sāribān (<F.sār-bān)	deve sürücüsü 3878
şarp	sarp, zor, müşkül 2351, 4395, 4517
şarrāf (<A.)	sarraf 34, 3482
şarş-	sarsmak 2135, 5086
şarşar (<A.)	şiddetli ve soğuk esen rüzgâr 3745; <i>bk. bād</i>

şarşuk	sarsılan, sarsılmış, titreş 6189
şaru (<*şarig)	sarı rengi 874; <i>şaru</i> 6447
Sāsānī (<F.)	Sasani İmparatorluğu (224-651) 1693
şat-	satmak 1934, 2191, 2349,2511, 3616, 4483, 4484, 5090, 5179, 5590, 5787, 6190, 6249
şaṭḥ (<A.)	yüzey, yüz 568, 2977; <i>şaṭḥ-ı zemīn</i> yeryüzü 667
şaṭr (<A.)	satır 1044, 3281
şaṭvet (<F.<A.şaṭwa)	karşı konulmaz derecede zorlu kuvvet, güç 91, 400
sav (<*sāb)	söz, kelam 2588, 2823
şav-	savmak, başından atmak 1595, 3567
şavāb (<A.)	doğruluk, doğru 1596, 4967; <i>şavāb ét-</i> doğru yapmak, düzeltmek 4604; <i>şavāb ol-</i> doğru olmak 3387
savaş	savaş 5029, 5188; <i>savaşı ét-</i> savaşmak 5904
şavlecān (<F.)	sopa, çubuk 2798
şavlet (<F.<A.şawla)	bütün gücüyle saldırma, hücum 2324, 2779, 3631
şavm (<A.)	oruç <i>şavm-ı Meryem</i> Meryem'in orucu 4018, 4958, 5121
şavt (<A.)	ses, seda; şarkı 2291, 2948, 2988, 2990, 4264, 5457, 6041, 6253, 6263, 6433, 6929; <i>şavt-ı dāriḡīr</i> savaş sesi 5444; <i>şavt-ı hūş</i> aklın sesi 6293; <i>şavt-ı zārb</i> vuruşma sesi 2329; <i>şavt-ı zih</i> yay kirişinin sesi 1654
savul-	uzaklaşmak; uzaklaştırılmak, bertaraf edilmek; yol ver, çekil, yolumda durma! 3049, 4849, 5456; <i>krş. yort-</i>
savur-	savurmak 2241; <i>şavur-</i> aynı anlamda 4646
şay- (<*şā-)	saymak; bir şey yerine kabul etmek 868, 912, 4187, 4472, 5131, 5172, 6569, 6850; <i>say-</i> aynı anlamda 2270
şa'y (<A.)	hac esnasında Safa ve Merve tepeleri arasında gidip gelme 419
sa'y (<A.)	çalışma, çabalama, emek sarfetme 4404; <i>sa'y ét-</i> çabalamak 5079
şayd (<A.)	av, av hayvanı, avlanma işi 1539, 2086, 2291, 2800, 2837,2948, 2988, 2990, 3139, 3922, 4264, 5457, 5473, 5602, 5616, 6041, 6071, 6253, 6263, 6433; <i>şayd ét-</i> avlamak, avlanmak 867, 2605, 3204, 4763; <i>şayd eyle-</i> avlamak, avlanmak 4189, 5105, 5473;

	<i>şayd kıl-</i> avlamak, avlanmak 3761; <i>şayd ol-</i> avlanmak 1261, 4128, 4300; <i>şayd-ı kabāpūş</i> kaftan giymiş av 1034; <i>şayd-ı naḥcīr</i> avlanma 1522
sāye (<F.)	gölge 469, 506, 1041, 1759, 1814, 2132, 2255, 2960, 2994, 4355, 5516, 6024, 6072, 6128, 6452; Saye Han 2252, 2345; <i>sāye şal-</i> gölge bırakmak 2085, 4494, 6137
Sāye Hān	Hürmüz'ün düşmanı olan Turan hükümdarı 2234, 2268, 2289, 2333, 2335, 2343, 2364, 2378, 2382
sāyebān (<F.)	gölgelik; büyük çadır, otağ 2255, 2886, 2889, 2960, 5451, 6025, 6472
sāye-veş (<F.)	gölge gibi 1814
sayıkla-	sayıklamak 5762
şayıl-	sayılmak 1002, 6755
sāyir (<A.sā'ir)	seyir halinde olan, hareket eden 851
şayru	hasta 2678, 4432, 4636, 5160, 5286, 6240
şayruluḡ	hastalık 3049, 3474
şayyād (<A.)	avcı 3165, 6131
sāz (<F.)	her çeşit musiki aletine verilen isim; bir grup tarafından icra edilen musiki, musiki çalınan eğlence yeri 783, 1669, 2198, 3011, 3088, 3157, 3544, 3772, 3773, 4565, 4663, 5081, 5486, 6102; <i>sāz düz-</i> saz çalmak, sazlı sözlü eğlence düzenlemek 1597, 1987, 2228, 3002, 3832, 3912, 4238, 4898, 5247, 6036, 6046, 6230, 6686; <i>sāz düzet-</i> saz çalmak 6040; <i>sāz ét-</i> saz çalmak 4438; <i>sāz eyle-</i> saz çalmak, sazlı sözlü eğlence düzenlemek 4554, 6194; <i>sāz kıl-</i> saz çalmak, sazlı sözlü eğlence düzenlemek 5351; <i>sāz vēr-</i> saz çalmak 5423; <i>sāz u sūz</i> tutkuyla, aşkla ya da kederle yanmak 1689, 2198 <i>krş. sūz u sūz; sūz-ı 'ışk</i> aşk sazı 564;
sāzende (<F.)	musiki aleti çalan, çalgıcı 2947
sebaḡ (<A.)	bir olaydan çıkarılan ders; birbirini geçme gayreti 165, 751, 814, 2036, 4181, 4907, 5028
şebāt (<A.)	kararlılık gösterme, kararından ve sözünden dönmeme 571, 840, 3668, 3677, 5435 devamlılık, sürerlilik, kalıcılık 3618
sebeb (<A.)	sebep 306, 308, 375, 450, 4303, 4352, 4774, 4774, 5587, 6346

sebel (<A.)	göze inen perde sebebiyle bulanık görme hastalığı, katarakt 220
sebîl (<A.)	yol, tarik 174, 583
sebķ (<A.)	önüne geçme sebķ ét- önüne geçmek 1066
sebķat (<F.<A.sabķa)	önde bulunma, üstünlük sağlaması sebķat-ı rahmet rahmetin öne geçmesi, üstün olması 335, 4775
sebük (<F.)	hafif, ağırlığı az olan; çabuk, seri 2796, 3242, 5470
sebük-ķīz (<F.sebük-ķīz)	çabuk hareket eden, hızlı, çevik 2088
sebük-per (<F.)	hafif kanatlı 5470
sebz (<F.)	yeşil sebz ét- yeşertmek 4055
sebze (<F.)	ot, çimen, bahçe, yeşillik (Steingass: 648b) 774, 975, 1166, 1215, 1505, 2060, 2121, 2557, 2655, 3094,3818, 5895, 6219, 6565, 6579
sebbezār (<F.)	çimenlik, bahçe 858, 1131, 1255, 1754, 2019, 2873, 3025,5754, 6159, 6569
sebzistān (<F.)	çimenlik, bahçe 1236, 3083, 5896
secde (<A.)	secde 349, 1128, 1352, 1790, 2923, 3508; secde ét- secde etmek 1295, 4346, 4576, 6814; secde eyle- secde etmek 5578; secde ķıl- secde etmek 2632, 2780, 2922, 6813
secdegāh (<F.) (A.+F.gāh)	secde edilen yer, tapınak 5613, 1128, 1352, 6057
seç-	seçmek, ayırt etmek 611, 4196, 4329, 4458, 6452
sed(d) (<A.)	set, kalın duvar; engel, mani 748, 4257, 5033, 5050, 5591; sed ķıl- set çekmek, engel olmak 6207; sedd ét- set çekmek, engel olmak 2437
sefer (<A.)	sefer, yolculuk 213, 525; sefer ķıl- sefer yapmak, yolculuk yapmak 1730, 4580
seffāk (<A.)	kan dökmekten hoşlanan, zalim 6683
sefidāc (<F.sefidāc)	üstübeç 1675, 2849; sefidāc 1163
sefiħ (<A.)	malımı kaybedecek derecede zevk ve sefaya düşkün 2515
sefine (<A.)	gemi sefine-yi rūħ ruh gemisi 207
segbān (<F.)	köpek bakıcısı 831, 3588, 4458
segirdim	hızlı hızlı gitme 1063

segirt- (<*sēkir-t-)	hızlı hızlı gitmek, çabuk çabuk yürümek 631, 1063, 1324, 1330, 1799, 2770, 2920, 4638
seḥā (<A.)	el açıklığı, cömertlik 674, 724, 1364, 2212, 3792, 6929
seḥāb (<A.)	bulut 3194, 6452
seḥāvet (<F.<A.sahāwa)	el açıklığı, cömertlik 723, 726, 789, 2241, 3793, 6932
seḥer (<A.)	şafağın sökmek üzere olduğu vakit 204, 363, 417, 888, 1215, 1245, 1313, 2329, 2576, 2870, 3055,3061, 3063, 3069, 3070, 3411, 4654, 4685, 5410, 5410, 5432, 6015, 6325; seḥer çīn seher vakti 1661, 2746; seḥer yēli seher vakti esen rüzgâr 1599; seḥer-ḥīz seher vakti 627, 1215, 2857, 2870; seḥer-i maḥşer maḥşer günü seher vakti, maḥşer gününün sabahı 3187; <i>bk. bād</i>
seḥergāh (<F.)(A.+F.gāh)	seher vakti 745, 866, 2824, 3707, 3715, 3903, 4041, 5097, 5232, 6123, 6482, 6516; seḥergeh aynı anlamda 884, 1163, 1538, 1659, 1968, 2065, 2818, 2901, 3250, 3989, 5368, 5483, 6112, 6306, 6388, 6428; seḥergāh dutul- aydınlığı engellemek, güneşin doğmasını engellemek 5331
sehī (<F.)	doğru, düzgün, fidan gibi 3862
sehl (<A.)	kolay sehl ol- kolay olmak 1073, 5354, 6837
sehm (<A.)	korku, ürküntü, dehşet 3520, 3650
sehv (<A.)	kasten yapılmayan, yanılmaktan dolayı yapılan yanlış, hata 18, 349, 357; sehv ol- hata olmak 3508
sekiz	sekiz 1338, 1362
sekizinci	sekizinci 6667
sekrān (<A.)	sarhoş sarhoş olmak 2551, 6437
selām (<A.)	selam 541, 1426, 2908, 4091, 4181, 4380, 4446, 5075, 5135, 5533, 5853, 6243; selām degür- selam getirmek 6093; selām èt- selam vermek 918, 2127, 5041; selām eyle- selam vermek 4434; selām getir- selam getirmek 4182; selām işmarla- selam göndermek 5633; selām kııl- selam vermek 4368; selām vèr- selam vermek 4427; selām ol- selam olmak 906, 4351
selāmet (<F.<A.salāma)	tehlikeden uzak olma, güzenlik; sağlıklı olma, esenlik 2078, 2091, 3992, 4351, 5865; selāmet èr- sağ salim varmak 1945
selāsıl (<A.) (tk. silsile)	zincirler 3721

selāṭīn (<A.) (tk. sulṭān)	sultanlar 5321, 5468
selbī (A.+F.ī)	olumsuz, menfi 6603
selḥ (<A.)	kâmerî ayın son günü <i>selḥ ér-</i> son gün gelmek 3951; <i>selḥ ol-</i> son gün gelmek, son bulmak 5291
selsebīl (<A.)	içimi hoş latif su 1463
selvā (<A.)	<i>bk. menn</i>
selvet (<A. ḡervet)	servet 1078, 1356; <i>selvet vēr-</i> servet vermek, çok mal veya para vermek 3906
sem^ˆ (<A.)	kulak; söz dinleme 582, 1654, 2298
sem(m) (<A.)	zehir 682, 2805, 2950, 3500, 3804, 5180, 6896
semā (<A.)	gökyüzü 1126, 1480, 5445, 5643, 6642
semā^ˆ (<A.) (I)	duyma, işitme 24, 577, 685, 1191, 1223, 6261; <i>sēmā^ˆ</i> 880; <i>sēmā^ˆ ét-</i> duymak, işitmek, dinlemek 3150
semā^ˆ (<A.) (II)	mevlevi dervişlerinin yaptığı sema ayini <i>semā^ˆ ı ur-</i> sema ayini yapma 6710
semek (<A.)	balık 331; Balık burcu 1126
semen (<F.)	yasemin 1006, 1053, 3024, 3071, 3857, 5238, 6487; <i>semen-sīmā</i> yasemin gibi beyaz yüzlü 1129, 1175, 2600,2943, 3209, 3572; <i>semen-ber</i> yasemin gibi beyaz ve güzel kokulu göğse sahip olan 1037, 1175, 1771; <i>semen-çīn</i> yasemin toplayan 4917
semend (<F.)	güzel, süratli ve çevik at 1412, 2604, 5093, 5803, 6128
semender (<F.)	ateşte yanmadığına inanılan, ağzından ateş saçan efsanevî hayvanı 5093
semenzār (<F.)	yasemin bahçesi, yaseminlik 6579
semer (<Yun. samari)	semer 5703
ḡemer (<A.)	meyve, yemiş 6837; <i>bk. toḥm</i>
Semerḡandī (<F.)	Semer kantlı 5703
Semī^ˆ (<A.)	“her şeyi işiten” Allah 43; <i>Semī^ˆ -i da vet</i> her çağrıyı işiten Allah 1626
semīn (<A.)	şişman, besili; <i>bk. Gāv</i>

sen	2. teklik şahıs zamiri 97, 328, 395, 510, 527, 544, 681, 703, 706, 825, 919, 920, 934, 1094, 1116, 1426, 1455, 1460, 1464, 1490, 1510, 1513, 1574, 2051, 2085, 2156, 2157, 2465, 2466, 2709, 2772, 2899, 3040, 3050, 3346, 3367, 3371, 3378, 3390, 3401, 3402, 3403, 3429, 3458, 3593, 3603, 3605, 3695, 3874, 3909, 4045, 4047, 4156, 4177, 4593, 4604, 4628, 4926, 4930, 5025, 5378, 5405, 5425, 5589, 5608, 5629, 5635, 5684, 5692, 5726, 5763, 5792, 5823, 5865, 5946, 5947, 6012, 6098, 6168, 6170, 6245, 6252, 6525, 6576, 6864
senā (<A.)	övgü, övme, medh 86, 1431, 4342, 4790, 5383, 5427, 6940; senā eyle- övmek 519; senālar kıl- övgüler düzmek 2127
sence	sence 5945
sencileyin	senin gibi 1869
sen-dağı	sen de 1385, 1687, 4895, 5338
sendān (<A.)	demirci örsü (Wehr: 435a) 4950
sende	sende 1491, 2246, 2877, 3665, 4647, 4648, 5350, 5654, 5686
sendeki	sendeki 1402, 3545
senden	senden 13, 97, 370, 394, 744, 1525, 1631, 2252, 2716, 2897, 3525, 4520, 5153, 5378, 5390, 5581, 5662, 5672, 5724, 5765, 6160, 6175, 6242, 6532
senderūs (<F.)	cila yapmakta kullanılan bir tür reçine 2065
seng (<F.)	taş 3442, 3893, 4167, 4539, 4553, 4682, 5828, 5831, 6469; seng-i hāre çok sert taş 1084, 1181, 3784, 4513, 4519, 4695, 4851, 6116; seng-i hārā aynı anlamda 4259; seng-ber-seng taş üstüne taş 5458; seng-dil taş kalpli 3969; seng-i kühistān dağlık alanın taşı 1931; seng-i meder kerpiç taşı 1096, 6837; seng-i pāre parçalanmış taş 1544
sengīn (<F.)	taş gibi katı, sert 4053, 4568, 4679; sengīn-dil taş kalpli 4568
sengistān (<F.)	taşlık 2105, 5617 senin gibi
seni	seni 384, 996, 1473, 1525, 1527, 2107, 2899, 3302, 3535, 3608, 3824, 3826, 3908, 4434, 4447, 5025, 5138, 5641, 5661, 5668, 5705, 5988, 6011, 6198, 6531
senlik	senlik 1492

sensüz	sensiz 3873, 6168; <i>sensüz ét-</i> sensiz bırakmak 1512
senün	senin 32, 191, 329, 337, 356, 357, 366, 398, 922, 1092, 1420, 1464, 1477, 1486, 1486, 1515, 1517, 1967, 2187, 2427, 2658, 2702, 2710, 2826, 2833, 2899, 2908, 3245, 3320, 3395, 3400, 3442, 3664, 3691, 3740, 3910, 3945, 4647, 4649, 5129, 5341, 5344, 5349, 5360, 5379, 5537, 5599, 5614, 5651, 5761, 5801, 5802, 5824, 5226, 6092, 6153, 6191, 6251;
sepīd (<F.sepēd)	beyaz 6567
ser (<F.)	baş; önder; ön, ilk 1023, 2014, 3403, 3450, 3802, 4029, 4969, 5069; <i>ser tā ser</i> baştan başa 3167; <i>ser-te-ser</i> 2103; <i>serāser</i> baştan başa 629, 691, 1195, 1405, 1524, 1931, 2379, 2665, 2789, 3201, 3747, 6349, 6949; <i>ser çek-</i> yükselmek (Kubbealtı: 2777a) 4068; <i>serden ét-</i> baştan almak, gidermek 6574; <i>ser-i ‘arş</i> arşın en yüksek noktası 484; <i>ser-i Kistrā</i> Noşin-revan’ın başı 4856; <i>seri-tāc</i> taç 2585, 2606; ser çek- yükselmek 4068; <i>bk. derd, ez</i>
serā (<A.)	yeryüzü, toprak 588, 2298, 6375
serā (<F.)	saray 5858, 6653
serāb (<A.)	serap 3097, 3106, 4759
ser-āğāz (<F.)	başlama, başlangıç 1987, 2956, 3067; <i>ser-āğāz ét-</i> başlamak 783, 1191, 1297, 1689, 2946, 2948, 4113; <i>ser-āğāz eyle-</i> başlamak 4114; <i>ser-āğāz kıl-</i> başlamak 2956, 3092, 3832, 4565, 6036, 6948
serā-perde (<F.)	padişah çadırı, otağ 4029, 6026
serāsīme (<F.)	sersem, şaşkın 2291
ser-āvāz (<F.)	söz başı <i>ser-āvāz kıl-</i> söylemek, söze başlamak 3190
ser-bāz (<F.)	korkusuz, cesur 2856, 3161; <i>ser-bāz ét-</i> korkusuz yapmak 6266; <i>ser-bāz ol-</i> korkusuz olmak 5340
ser-bend (<F.)	kafaya sarılan 5108
ser-bülendī (<F.ser-belend)	yücelik, yükseklik 2645, 6128, 6943
ser-cümle (<F.) (F.+A.)	bütün, hepsi 2411, 6406
serçe	serçe 4189, 6082

ser-çeşme (<F.)	çeşme başı, su başı, kaynak, pınar 1311; <i>ser-çeşme-yi nūr</i> nurun kaynağı 1313, 4293; <i>serçeşme-yi saḥā</i> cömertlik pınarı 545
serd (<F.)	sert, katı; zor, çetin, zorlu, güç; soğuk 263, 3370, 3455, 4163, 4198, 5312, 6732; <i>serd ét-</i> sertleştirmek, katılaştırmak 5424; <i>bk. hengāme</i>
serdāne (<F.)	kaba, kırıcı bir biçimde 3419
serdār (<F.)	komutan, başkumandan 2724
ser-encām (<F.)	işin sonu, akıbet; başa gelen hal, olay, macera 268, 1238, 1622, 1691, 1839, 2407, 2610, 2832, 4112, 4957, 5106, 6014
ser-endāz (<F.)	korkusuz <i>ser-endāz ol-</i> korkusuz olmak 5706
ser-firāz (<F.)	başını kadıran, yükseklere ulaşan; seçkin, asil 2728, 5777; <i>ser-firāz ol-</i> üstün, seçkin olmak 4146; <i>ser-efrūz</i> 3221, 6907
ser-firāzī (<F.)	başına buyruk davranma, canının istediğini yapma 1936
ser-gerdān (<F.)	başı dönmüş, şaşkın, perişan, ne yapacağını bilmeyen 345, 4417, 4455, 6211; <i>ser-gerdān ét-</i> perişan etmek, şaşkına döndürmek 2788; <i>bk. ḥāl</i>
ser-gerdānlık (F.+T.lık)	perişanlık, sersemlik, şaşkınlık 370
sergeş (<F.)	baş döndüren 3981, 6136
sergeşte (<F.)	başı dönmüş, şaşkın 2523, 3981
sergüzeşt (<F.)	macera, serüven 2002, 2012, 6302
serheng (<F.)	bekçi 4402, 6029
serīr (<A.)	taht 2014, 4475, 6956; <i>serīr-i salṭanat</i> saltanat tahtı 415
serkeş (<F.)	inatçı, dik başlı, başına buyruk 1560, 1568, 1792, 1854, 5100, 5847; <i>serkeş ol-</i> inatçı, başına buyruk olmak 5340, 6926
serkeşlik (F.+T.lık)	inatçılık, başına buyrukluk <i>serkeşlik ét-</i> inatçılık etmek, başına buyrukluk yapmak 2076
ser-leşker (<F.)	komutan 2240
sermāye (<F.)	servet, varlık 2252, 2703; <i>sermāye düz-</i> servet sunmak 2620
sermerd (<F.)	sonsuz, ebedī 6623
ser-mest (<F.)	sarhoş 979, 1891, 2720, 3033, 3110, 3399, 4346, 5485, 5606, 5864; <i>ser-mest kıl-</i> sarhoş etmek 3453; <i>ser-mest ol-</i> sarhoş olmak 2305, 3140

ser-nāme (<F.)	başlık, bir yazının başlığı 4976
sernüvişt (<F.)	alın yazısı, kader 359
ser-pençe (<F.)	kuvvetli, zorlu, güç 3922, 4058
serpüş (<F.ser-poş)	başa giyilen başlık, külah 5823
ser-sebz (<F.)	yeşil başlı, taze, genç, yenilenmiş 1164
ser-sebze (<F.)	yeşil başlı, taze, genç, yenilenmiş <i>ser-sebze kıl-</i> yenilemek, tazelemek 1166
serserī (<F.)	serseri, başıboş, avare 1275, 1824, 5358, 5976
ser-tāc (<F.)	baş tacı edilen 6222
ser-tīz (<F.ser-tēz)	sivri uçlu, keskin <i>ser-tīz kıl-</i> (kılıç vb.) ucunu keskinleştirmek 3317
serv (<F.)	selvi ağacı; ince, uzun boylu sevgili 1183, 1184, 1329, 1576, 2003, 2133, 2583, 2915, 3221, 3272, 3862, 4205, 4597, 4670, 5237, 5267, 5636, 5642, 5854, 5889, 6062, 6128, 6137, 6219, 6269, 6277, 6298, 6439, 6466, 6476, 6487, 6943; <i>serv-i āzād</i> hür selvi ağacı 1027, 5580, 6256; <i>serv-i çālāk</i> hızlı selvi 6072; <i>serv-i dilārā</i> gönlü süsleyen sevgili 4669; <i>serv-i gül-endām</i> gül endamlı sevgili 2970; <i>serv-i hūrāmān</i> salına salına yürüyen sevgili 1598; <i>serv-i kadd</i> selvi boy 4737; <i>serv-i lerzān</i> titreyen selvi 3856; <i>serv-i nāz</i> nazlı selvi 5777; <i>serv-i nāzenīn</i> nazlı selvi 933, 2728; <i>serv-i ra'nā</i> hoş renkli, latif selvi 5569; <i>serv-i revān</i> salına salına giden uzun boylu sevgili 3875, 1842, 2030, 2063, 2557, 2655, 3286, 4916; <i>serv- revāne</i> salına salına giden selvi 2749; <i>serv-i semen-rīz</i> yasemin döken sevgili 4689; <i>serv-i semen-ten</i> yasemin gibi beyaz tenli sevgili 4826; <i>serv-i serkeş</i> başına buyruk selvi 2693, 2756; <i>serv-i sīmīn</i> gümüş tenli sevgili 4679, 5260
server (<F.)	başkan, önder, lider 2084, 2216, 2240, 3450, 3539, 3629, 3706, 3794, 4062, 4969; <i>server ol-</i> önder olmak 3537
serverlik (F.+T.lık)	önderlik, liderlik, yönetim 3377
serzeniş (<F.)	sitem 1889
setr (<A.)	gizleme, örtme, kapama 3336; <i>setr et-</i> örtmek, gizlemek 1229
Settār (<A.)	“kulların kusur ve günahlarını örten” Allah 4977

sev-	sevmek 889, 1011, 1509, 1705, 2242, 2689, 2728, 2731, 3437, 3567, 3898, 4163, 4256, 5015, 5065, 5242, 5244, 5610; <i>sev-</i> aynı anlamda 2804
sevābit (<A.) (tk. şābite)	gezegenler dışında kalan, yerinde durur gibi görünen yıldızlar 6365
sevād (<A.)	karanlık, siyahlık 244, 257, 1014
sevāķıb (<A.) (tk. şāķibe)	çok parlayan yıldızlar 641, 6870
sevdā (<A.)	sevda 397, 1076, 1220, 2347, 2507, 3413, 3834, 3986, 4303, 4378, 4393, 4417, 4899, 5249, 5432, 5437, 5509, 6574; <i>sevdāya dūş-</i> sevdaya tutulmak 352
sevgend (<F.)	yemin, ant 2733; <i>sevgend aç-</i> yemini bozmak 5997; <i>sevgend ēt-</i> yemin etmek 3970, 6135
sevgü	sevgi 959, 2500, 4522, 5070, 5453
sevin-	sevinmek 1261, 1533, 1883, 2374, 5764
sevinç	sevinç 2381, 2776, 5488
Şevr (<A.)	Boğa burcu 3152, 3776
sevret (<A.)	şiddet 1380, 6748
sevü	sevme, sevgi duyma 4603
seyl (<A.)	sel 2136, 4418; <i>krş. sēl</i>
seylāb (<F.) (A.+F.)	sel suyu 67, 3953, 4321, 5939
seyr (<A.)	yürüme, gidiş, dolaşma, ilerleme; yolculuk; sefer, seyretme; görülmeye değer, görülesi 308, 527, 772, 839, 1063, 1898, 2012, 2758, 3193, 4126, 4690, 4860, 4862, 5329, 5489, 6113, 6540, 6879; <i>seyr ēt-</i> ilerlemek, yolculuk yapmak, gitmek 22, 153, 524, 983, 1149, 1251, 1329, 1425, 1473, 1608, 2781, 3198, 4029, 5237, 5464, 6107, 6128, 6697; <i>seyr ētdür-</i> gezdirmek, dolaştırmak 5267, 6311; <i>seyr eyle-</i> gezmek, dolaşmak, gitmek 778, 1185, 1255, 2019, 4410, 4798, 6008, 6439; <i>seyr kıl-</i> gezmek, dolaşmak, gitmek 2173, 3058, 6701; <i>seyr ol-</i> gitmek, bir yere girmek, yol almak 163; <i>seyr-i çarħ</i> feleğin dönüşü 1411, 5397; <i>seyr-i rūħı kıl-</i> ruh dolaşmak 6113; <i>seyr-i semend-i srr</i> sır atının dolaşması, gezinmesi 502; <i>seyr-i şitābum</i> alelacele gidiş, çarçabuk yapılan yolculuk 1946
seyrāb (<F.) (A.+F.)	suya doymuş, ıslak; <i>seyrāb ēt-</i> ıslatmak 5958

seyrān (<A.)	gezip dolaşma; bakma, seyretme 1203, 1770, 6873; <i>seyrān ét-</i> gezip dolaşmak 774, 1110, 1600, 2768, 2773, 4285, 6692; <i>seyrān eyle-</i> gezip dolaşmak 5466; <i>seyrān kıl-</i> gezip dolaşmak 1703, 3075, 4365
seyyāh (<A.)	seyyah, seyahat eden 1346
seyyār (<A.)	yerinde durmayan, hareket eden 6365
seyyārāt (<A.) (tk. seyyāre)	gezegenler <i>seyyārāt-ı nūr</i> parlak, nurlu gezegenler 227
seyyāre (<A.)	gezegen 1472, 6873; <i>seyyāre ol-</i> gezegen olmak 3246
sezā-vār (<F.)	layık, uygun <i>seza-vār ol-</i> layık olmak 6331, 6520
séz-	sezmek 687, 816, 1261, 1319, 1685, 2563, 2630, 2691, 2709, 3515, 4184, 4617, 5070, 5952, 6558
sél (<A.seyl)	sel 267, 688, 987, 2314, 3736, 5863, 6207, 6574; <i>sél-i revān</i> akan sel 3736; <i>sèle vèr-</i> boşa harcamak 2846; <i>krş. seyl</i>
şı- (<*şī-)	(şişe vs.) kırmak; (<i>mcz.</i>) azaltmak, kısaltmak ; yenmek, mağlup etmek 900, 2504, 4535, 5733, 5859, 6748; ' <i>ahd u peymān şı-</i> yemin ve ant bozmak 4013
şıçra-	sıçramak 1520, 1556, 1649, 1656, 1783, 1794, 2775, 3741
şıçrat-	sıçratmak 1557, 1648
Şiddīk (<A.)	pek sadık olan anlamındaki birinci halife Ebubekir için kullanılan ad 534
şıdık (<A.)	doğruluk; sadakat; temizlik, saflık 1242, 1420, 4890, 4978, 5407, 6305; <i>şıdık-ı Şāvūr</i> Şâvur'un sadakati 2059
Şıfāhān	İsfahan 3837, 5240; <i>krş. Şıpāhān</i>
şıfat (<F.<A.şıfa)	hal, vasıf, özellik, nitelik; yüz, surat 2811, 2951, 6632, 6829
şıfāt (<A.) (tk. şıfat)	sıfatlar <i>krş. şıfat</i> 143, 144, 187, 238, 454, 2954, 4192, 6602; <i>şıfāt-ı Hāk</i> Allah'ın nitelikleri 142; <i>şıfāt-ı kāyinūt</i> kainatın nitelikleri 143;
şıfātī (A.+ī)	niteliklere ait olan 136
sığ-	sığmak 667, 1992, 5486, 4189, 4274, 4518, 4728, 5678, 5902, 6083, 6864
şığa-	sıvamak 2943, 5459
şığın-	sığınmak 394, 1641

sıgır	sıgır 3999, 6377
sığış-	sığışmak 1194, 2579
şihhat (<F.<A.şihha)	sihhat, sağlık 584, 2141, 2142, 3474, 3907, 5951; şihhat bul- sağlığa kavuşmak, iyileşmek 5482
şıkl (<A.)	ağırlık 3032, 6747
şın- (I)	kırılmak, parçalanmak; yenilmek, mağlup olmak 78, 2438, 3463, 4535, 5905, 6215, 6834; şın- aynı anlamda 4070
şın- (II)	sınamak, denemek 6451
şindu (<Çin.)	makas 2309
şınuk	mağlup, yenilmiş 3751, 3871, 4736, 6189
sır(r)	sır 16, 76, 101, 179, 182, 185, 262, 288, 449, 476, 524, 773, 1308, 1348, 1502, 1548, 3296, 3531, 3828, 3841, 3991, 5338, 5411, 5420, 5978, 6654, 6866, 6868; sırr-ı hāş özel sır 1355; sırr-ı kevn-i āferīnīş yaratılışın ortaya çıkış sırrı 287; sırr-ı naķş-ı āferīnīş yaratılış resminin, oluşumunun sırrı 220; sırr-ı tekvīn-i vücūd varlığın yaratılış sırrı 259; şır(r) aynı anlamda 216, 638
şırāt (<A.)	yol, düz yol 548; krş. müstaķim
sırça	sırça 6109, 6651; şırça 708
sıtmalu	sıtmalı, sıtma hastalığı olan 1913
şıva-	sıvamak 2804, 3545
sıvan-	sıvanmak 5858
şıvar-	sulamak 2195, 3732; krş. suvar-
şıyānet (<F.<A.şıyāna)	koruma, muhafaza 347; şıyānet bul- korunmak 828
sız-	sızmak 572, 6926
sızur-	sızdırmak 1087, 4618
sīb (<F.)	elma 1985; sīb-i ğabğab gerdan elması, gerdanın altında ele gelen dolgunluk 5709
sibā ^ˆ (<A.)	yırtıcı hayvanlar 6822
sicil(l) (<A.)	kayıt defteri sicill-i vücūd varlığın kayıt defteri, varoluşun kaydının tutulduğu defter 201

sidre (<A.)	Muhammed'in <i>a.m</i> Miraç gecesi yükseldiği yedinci kat gökte bir ağaç; (<i>mcz.</i>) sevgilinin uzun boyu 524, 2983, 4029
sifend (<F.)	<i>bk. sipend</i>
sih (<A.)	şiş 643
sihām (<A.) (tk. sehm)	sehimler, oklar 3650
sih-per (<F.)	üç tüyle donatılmış (Steingass: 711a) 6923
sihr (<A.)	sihir, efsun, büyü 1026, 1031, 1082, 1143, 1763, 1861, 2048, 3007, 3212, 4167, 4169, 5088, 6135; <i>sihr-i Bābīl</i> Babil şehrinde yapılan büyü 4165; <i>sihr</i> 2021
Sikender	Büyük İskender (M.Ö. 326-353) <i>Sikender kadr</i> İskender kıymetinde 990; <i>Sikender-veş</i> İskender gibi 6299, 6368; <i>Sikender-baht</i> İskender gibi bahtlı 6915; <i>Sikender-mertebe</i> İskender mertebesinde 699; <i>bk. sāk</i>
sikke (<A.)	sikke, para 569; <i>sikke ur-</i> para bastırmak 1717
silāh (<A.)	silah 847, 1669, 3118, 5452
silkin-	silkinmek 6571
sīm (<F.)	gümüş 1677, 1778, 2377, 2593, 4476, 4786, 6387, 6414
sīm-āb (<F.)	civa 66, 1778, 6510
sīmābugūn (<F.sīmāb-gūn)	civa renkli 1536
simāk (<A.) (tk. semek)	balıklar 331
simāt (<A.)	ziyafet 4089
simāteyn (<A.)	her iki taraf (Steingass: 695b) 4029
sīmīn (<F.)	gümüşten yapılmış, gümüş gibi 63, 1129, 1847, 2133, 2583, 2600, 2864, 2925, 2936, 2943, 2974, 3209, 3384, 4205, 4568, 5803, 5895, 6286, 6313, 6487, 6506; <i>bk. sāk'id</i>
sīmīn-ber (<F.)	gümüş gibi beyaz göğüslü 898, 1129, 2600, 4568
sīmīnlik (F.+T.lik)	gümüş olma 5238
sīmīn-ten (<F.)	çok beyaz vücutlu 3209, 3384, 6313
sīm-sīmā (<F.) (F.+A.)	gümüş gibi beyaz ve parlak yüzlü 6030
Sīmurğ (<F.)	Zümrüdü Anka olarak da bilinen efsanevi kuş 4764, 5021, 5105, 6082

sin (<Çin.ts'in)	mezar 4156
sīne (<F.)	sine, göğüs 1084, 1655, 2162, 2344, 3245, 4037, 4843, 6489, 6492,6498; sīne dut- sineyi heyecandan ikiye ayrılmaması için tutmak 5266; sīne-gūş ol- göğsünü açmak 1471; sīne ur- sinesine bastırmak, kucaklamak 1182
siṅek	sinek 6377
siṅir	sinir 897
sipāh (<F.)	asker, ordu 999, 2519, 3560, 3725, 5676, 6141, 6373; sipāh-ı zeng zenci ordu, zifiri karanlık 6685
Sipāhān	İsfahan 999; krş. Şıfāhān
sipās (<F.)	şükür, övgü, hamd 37
sipeh-sālār (<F.)	başkomutan, lider sipeh-sālār-ı dīn din kumandanı, din lideri 437
sipend (<F.)	üzerlik tohumu, dardağan darısı (tütsü olarak kullanılır) 1103, 1210, 1635, 6087; sifend 4630
siper (<F.)	siper, kalkan 206, 2315; siper şal- siper almak, kalkanını çekmek 5187
sipihr (<F.)	gökyüzü 16, 19, 49, 697, 2278, 2667, 6326, 6647, 6679, 6893; sipihr-i pür-çērāg mumla dolu gökyüzü, kızıla çalan aydınlık gökyüzü 884
sir ' (<A.)	asma budağı 1098
sīr (<F.sēr)	doymuş, tok 5060; sīr ol- doymak 5003
sīr-āb (F.sēr-āb)	suya doymuş 3095; sīr-āb ét- sulamak, suyla doldurmak 3859; sīr-āb ol- suya doymak 6436
sirāyet (<F.<A.sirāya)	sirayet, yayılma, tesir etme sirāyet ét- sirayet etmek 4611
sīret (<F.<A.sīra)	ahlak, dışa akseden davranış 405
sirişk (<F.)	gözyaşı serišk-i Cem Cemşid'in gözyaşı 4857
sirişt (<F.)	yaratılış, maya, mizaç, huy 359, 3208, 5574, 6114
sirke (<F.)	salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm, elma, limon vb. 2171, 5880
Sitanbol	İstanbul 6347

sitāre (<A.)	yıldız 1775, 3246
sitāyiş (<F.)	övme, övgü, medih <i>sitāyiş ét-</i> övmek 965; <i>sitāyiş kıl-</i> övmek 6005
sitem (<F.)	sitem 357, 2175, 2215, 4886, 4929, 5658, 6240, 6896
sitemkār (<F.)	sitemkar 3863
sitiz (<F.)	kavga, çekişme, mücadele <i>sitize ét-</i> kavga etmek, çekişmek 1629; <i>sitiz-i 'āşık</i> aşığın kavgası 5934
sivā (<A.)	Allah'tan başka varlıklar 6, 177
siyādet (<F.<A.siyāda)	efendilik, beylik, seyitlik 800, 835, 6647, 6680
siyāh (<F.)	<i>bk. siyeh</i>
siyāhat (<A.siyāha)	seyehat 1346
siyāhī (<F.)	siyah renginde olan 5313, 6505
siyāset (<F.<A.siyāsa)	ceza, özellikle idam cezası; yol, yöntem; siyaset 675, 737, 861, 901; <i>siyāset kıl-</i> cezalandırmak 1710
Siyāvūş (<F.)	Şehname'de adı geçen efsanevi kahraman 4855
siyeh (<F.)	siyah 5327, 6407, 6567; <i>siyāh</i> 4319, 5516
siyeh-çeşm (<F.)	siyah gözlü 6407
siyeh-gün (<F.)	siyah renkli 3639
siz	siz 833, 1281, 1862, 1956, 2417, 2648, 2671, 2671, 2672, 3339, 3340, 3538, 3541, 3600, 3911, 3912, 5020, 5540, 5550, 5683, 5707, 6807, 6852
şofra (<A.)	sofra 3466, 4089, 6375
şoğul-	suyu çekilmek, kurumak, pörsümek 6936
şoḥbet (<F.<A.şuḥba)	sohbet 872, 967, 1295, 1366, 1424, 1882, 1978, 2498, 3031, 3072, 3180, 3195, 3240, 3292, 3451, 3506, 3580, 3812, 4133, 4326, 4462, 5053, 5136, 5304, 5708, 5860, 6308, 6917; <i>şoḥbet ét-</i> sohbet etmek 1202, 1222, 1534, 2651; <i>şoḥbet kıl-</i> sohbet etmek 2545, 4442
şoḥbet-ḥane (A.+F.)	sohbet evi 5708
şok-	sokmak 5152

şol (<şöl)	sol 73, 97, 591, 896, 1172,1605, 1652, 1800, 2598, 2627, 2736, 3515, 5454, 5464, 6369, 6415
şoldur- (<*şöl-dur-)	soldurmak 3875
şoñ	son; arka (ön karşıtı) 38, 73, 477, 494, 821, 1067,1448, 1478, 2138, 2191, 2524, 3474, 3769, 3795, 4750, 5047, 6393
şoñra	sonra 2244, 5845, 2373, 3129, 3381, 3537, 4547, 6716, 6903
şoñuc	sonuç 4865
şor- (<*şör-)	sormak 106, 592, 620, 744, 751, 757,890, 1299, 1307, 1323, 1325, 1344, 1347, 1369, 1429, 1435, 1478, 1590, 1606, 1857, 1858, 1993, 2012, 2407, 2484, 3605, 3774, 3966, 4021, 4021, 4102, 4162, 4267, 4428, 4564, 4731, 4736, 4796, 5256, 5797, 5912, 5924, 6163, 6240, 6241, 6354, 6608, 6663, 6731, 6738; şora şora sora sora 1839
sorñ (<F.)	kızıl 2292; sorñ-ı zerd altın kızılı 1132
şoriş-	sormak, soruşturmak 5522
şovuķ	soğuk 1611, 1933, 2145,4071, 4366, 5755, 6909; sovuķ 1127, 4825
şovuķluk	soğuk hava 6577
sovut-	soğutmak 2162
soyin-	elbiseleri çıkarmak 2776
şoyul-	(elbise vs.) çıkartılmak 1672
sög- (<*sök-)	sövmek 1822
sögül-	sövülmek 1817
sögüt	sögüt ağacı 3456, 3856
sök-	sökmek 5745
söyin- (<sön-)	sönmek 4643, 5341, 5347; söyün- 6208
söyle-	217, 218, 467, 1028, 1170, 1372, 2579, 3268, 3495, 3600, 3731, 3899, 4119, 4427, 5044, 5118, 5553, 5918, 5973, 5984, 5986, 6607, 6715
söylen-	söylenmek 1876, 5424, 5955
söylet-	söyletmek 2198, 3020

söynüklü	sönük, sönmüş olan 1280
söyün-	<i>bk. söyün-</i>
söyündür-	söndürmek 4842
söz	söz; şarkı, türkü vb. mûsikî parçalarının metni, güfte 9, 19, 105, 126, 219, 307, 447, 472, 563, 564, 569,570, 571, 595, 600, 601, 613, 640, 676, 739, 742, 783, 1033, 1071, 1079, 1120, 1258, 1334, 1339, 1345, 1356, 1370, 1372, 1376, 1388, 1424, 1495, 1689, 1697, 1865, 1888, 1981, 2074, 2080, 2164, 2203, 2242, 2452, 2646, 2657, 2729, 2739, 2859, 2947, 3035, 3036, 3038, 3190, 3199, 3223, 3275, 3332, 3364, 3365, 3497, 3551, 3668, 3772, 3773, 3781, 3898, 3972, 4078, 4115, 4180, 4193, 4217, 4244, 4262, 4265, 4268, 4298, 4349, 4397, 4451, 4453, 4487, 4511, 4712, 4815, 4816, 4877, 4912, 4974, 5010, 5028, 5028, 5044, 5048, 5048, 5054, 5140, 5169, 5182, 5412, 5427, 5438, 5530, 5553, 5679, 5687, 5688, 5837, 5871, 5879, 5984, 6019, 6077, 6080, 6196, 6235, 6445, 6643, 6652, 6713, 6862; söz aç- söze başlamak, bahsetmek 1503, 2073, 3328, 4663; söz èt- söz etmek 3667; söz söyle- konuşmak 1410, 1469; söze gir- söze başlamak, konuşmaya başlamak 3228, 5170; sözi kes- sözü kesmek, konuşmayı bitirmek 6607; söz ehli konuşan, sözün sahibi 602, 2198, 5134, 5413
sözçe	söz gibi, söz kadar 5689
sözlü	sözlü, sözü olan, konuşan 4819
şu (<*şüb)	su; 255, 264, 266, 294, 330, 482, 559, 629, 633, 791, 924, 984, 987, 1038, 1069, 1080, 1182, 1192, 1239, 1481, 1535, 1544, 1591, 1630, 1664, 1671, 1678, 1679, 1681, 1683, 1684, 1685, 1714, 1755, 1758, 1762, 1764, 1774, 1783, 1798, 1803, 1804, 1804, 1805, 1805, 1806, 1806, 1807, 1808, 1887, 1896, 1927, 1932, 1933, 2153, 2250, 2597, 2732, 2767, 2846, 2865, 2882, 2931, 3078, 3083, 3089, 3097, 3102, 3285, 3477, 3546, 3597, 3598, 3611, 3622, 3641, 3648, 3732, 3853, 3858, 3861, 3902, 3977, 4074, 4277, 4277, 4564, 4570, 4636, 4674, 4844, 5100, 5101, 5162, 5285, 5352, 5459, 5685, 5692, 5711, 5819, 5833, 5864, 5928, 5964, 6085, 6208, 6303, 6332, 6474, 6572, 6696, 6726, 6731, 6732, 6742, 6926, 6938; şuya gir- suya girmek 1674; su aynı anlamda 887, 1760, 5290; şuya şal- suya bırakmak 878; suya vèr- suya bırakmak 654; şuv 6303

sū(y) (<F.)	yön, taraf, cihet sūy-ı kıdem ezeli , öncesi olmayan yön 179
su‘āl (<A.)	sual, soru 3022
su‘bān (<A.)	büyük yılan 60
şubaşı (<sü başı)	subaşı, komutan 4034
şubḥ (<A.)	sabah vakti 255, 266, 559, 629, 863, 924, 987, 1080, 1182, 1679, 1683, 1687, 1755, 1758, 1760, 1762, 1806, 1896, 1933, 2331, 2656, 2745, 2865, 2931, 3060, 3083, 3089, 3285, 3546, 3622, 3648, 3902, 4074, 4277, 4570, 4636, 4654, 5100, 5101, 5162, 5281, 5290, 5339, 5367, 5374, 5459, 5498, 5928, 6085, 6208, 6303, 6307, 6332, 6388, 6726, 6731, 3195; şubḥ ol- sabah olmak, gün ağarmak 1583, 2328, 3275; şubḥ ur- sabah olmak 1535; şubḥ-ı dilkeş gönül cezbeden sabah 1976; şubḥ-ı ḥizān sabahın erken saatleri 1247; şubḥ-ı şabā saba rüzgârının estiği sabah 5391; şubḥ-ı ümîz ümit sabahı 6066
şubḥ-gerd	sabahın dönüşü, sabah vakti şubḥ-gerd at- sabah olmak 881
şubḥidem (<F.) (A.+F.)	sabahleyin 1420, 3245, 4023, 4081, 4650, 5341, 5804; şubḥ-dem 663, 1242
şubḥigāh (<F.) (A.+F.)	sabah vakti 4577
şuca	su gibi 5790
suç	suç 923, 939, 3709, 5198, 6076
sūd (<F.)	fayda, kâr 4599; sūd eyle- fayda sağlamak 3869
sūd (<F.)	fayda, kâr 4164
şudā‘ (<A.)	sıkıntı, rahatsızlık, huzursuzluk 3032, 6261; şudā‘ ol- sıkıntı olmak 2017
şuffa (<A.)	Doğu tarzı evlerde kapının önündeki geniş alan, avlu 2666, 2785, 3917
şūfiyāne (<F.) (A.+F.āne)	sufi gibi 685
şuḥan (<F.)	söz, lakırdı, kelam 59, 1358
şuḥansāz (<F.)	laf cambazı 1318
şuḥan-ver (<F.)	düzgün ve güzel konuşan kimse 4968
şula-	sulamak 1845, 1919, 2916, 3894, 4893, 6239

şulh (<A.)	sulh, barış 2228, 3318, 5826; şulh ét- barışmak 5814; şulh eyle- barışmak 5720
sultān (<A.)	sultan 102, 505, 609, 610, 691, 732, 798, 905, 1903, 2005, 2124, 2408, 2483,2505, 2644, 2677, 2701, 2910, 3038, 3047, 3214, 3297, 3493, 3497, 3698, 3746, 3830, 4010, 4039, 4045, 4046, 4085, 4169, 4425, 4714, 4808, 4908, 5192, 5578, 5747, 6084, 6339, 6373, 6593; sultān-ı hūbān güzeller güzeli sultan 1196, 2742; sultān-ı serīr-i lācuverd lacivert tahtın sultanı 875; sultān-ı tarīkat tarikat sultanı 426
Sultān Murād bin Muḥammed Osmanlı padişahı II. Murat (<i>hük.</i> 1421-1444) 620	
sultānī (<A.)	sultanlara layık 3065
sultānlık (A.+T.lık)	sultanlık 383, 723, 760, 2419, 2140, 3813
sultān-nihād (<F.) (A.+F.)	sultan yaratılışı 6460
sultān-nişān (<F.) (A.+F.)	sultan yaratılışı 2928
sultānsız (A.+T.sız)	sultansız, sultan olmadan 5707
şulu	taze, solmamış 3365, 3379; <i>bk. yüz</i>
şummākiye (<A.)	bir yemek çeşidi 3641
şun-	sunmak 633, 1427, 2038, 2163, 2182, 2340, 2532, 2605, 3125, 3128, 3320, 3468, 4716, 4733, 4735, 4743, 4998,5876, 6119, 6130, 6509, 6900; şunu vēr- sunuvermek 3082, 4707, 4777
şun ' (<A.)	yaratma 3004, 4286, 6744; şun 'ı lā-yezāl bitip tükenmeyen iş, eser 1488; şun 'ı Mevlī Mevla'nın yaratması 140
şunul-	sunulmak 4957, 6889; şunul- 4992
şūr (<F.)	sur, kale duvarı 6348
sūr (<F.)	şenlik, şölen 3581, 6445
sūrāḥ (<F.)	delik sūrāḥ kıl- delik deşik etmek 2352
şurāḥī (<F.)	sürahi 3258
şurāḥī-veş (<F.)	sürahi gibi 6231
şüret (<F.<A.şūra)	görünüş, şekil, biçim; tarz, usul, yol; yüz, çehre 14, 177, 295, 393, 405, 679, 1171, 1229, 1230, 1286, 1295, 1307, 1309, 1351, 2047, 2611, 3324, 3419, 4426, 4546, 5418, 6825; şürete gel- şekle bürünmek 292; şüret-i bād rüzgârın sureti 984; şüret-i ÇİN

Çin sureti 1298; *şûret-i ma'nā* mananın sureti 1287; *şûret-i zāt* kişilerin görüntüsü 6829

şûret-bâz (<F.) (A.+F.) kukla oynatan kimse, kuklacı 3713

şûret-ger (<F.) (A.+F.) suret çizen, ressam 1111

şûret-perest (<F.) (A.+F.) surete tapan 1380

şurnā (<F.) zurna 3596

şuşa- susamak 2261, 6216

susak boş, manasız 6286

süsen (<F.) süsen bitkisi 1188, 1415, 2853, 3080, 3855, 6907

susmār (<F.) kertenkele 465

şusuz susuz, su olmadan 3102

suşurlab (<A.) usturlap 3659, 3738

su'ūd (<A.) uğurlu sayılan yıldızlar 1237, 6741

şuv *bk. şu*

suvar- sulamak 1312, 2767; *krş. şıvar-*

süz (<F.soż) yanma, yanık, ateş; acı, ızdırıp 1987, 2023, 2971, 3067, 3190, 3524, 4302, 5081, 5351, 6036, 6257; *süz et-* yanmak, acı çekmek 5907; *süz kıl-* yanmak, acı çekmek 6235; *süz u sâz* tutkuyla, aşkla ya da kederle yanmak (Steingass: 708b) 1892, 6230; *süz ü sâz düz-* tutkuyla ve kederle yanmak 646, 4327; *krş sâz.*

süzān (<F.sożān) yakan, yakıcı; yanan, yanıcı 3062, 3449; *süzān et-* yakmak 1854

süzende (<F.sożende) yakan, yakıcı 5716

Sübḥān (<A.) “her türlü kusurdan uzak olan” Allah 615, 6711

sübūtī (A.+ī) olumlu, müspet 6603

sücūd (<A.) secde etme, secde 10, 221, 4044, 4345, 4525, 6590; *sücūd et-* secde etmek 4218, 4344, 4354; *sücūda var-* secdeye varmak, secde etmek 444, 615, 4696

süd (<*sūt) süt 806, 3834, 4256, 4257, 4598, 4600, 6380

südsüz süt olmadan 4257

süfle (<A.) âdi, aşağılık, değersiz 2213

süfliyyât (<A.) (tk. süfliyye)	aşağılık, bayağı, değersiz şeyler 303
sühā (<A.)	Büyükayı yıldız kümesindeki en küçük yıldız (eskiden gözün keskinliği bu yıldızla denenirdi) 4715
Süheyl (<A.)	Canopus: güney yarım kürede yer alan büyük ve parlak bir yıldız 1551, 1645
sügsün	ense 2972
sükün (<A.)	durma, hareketsiz kalma, bir şey yapmama 3437
süküt (<A.)	susma, konuşmama, sessizlik süküt et- susmak 1596
Süleymān (<A.)	Süleyman peygamber 59, 91, 415, 485, 673, 704, 762, 1115, 1116, 1431, 1827, 2041, 2642, 2651, 2795, 2895, 2938, 3505, 3763, 3796, 4033, 6082, 6508, 6902; <i>bk. taht</i>
Süleymān-baht (<F.) (A.+F.)	Süleyman bahtına sahip 1115
Süleymān-devlet (<F.) (A.+A.dawla)	Süleyman gibi devleti olan 920
Süleymān-nām (<F.) (A.+F.)	Süleyman gibi namı olan 1827
Süleymān-taht (<F.) (A.+F.)	Süleyman gibi taht sahibi olan 6915
sünbül (<F.)	sümbül 930, 1015, 1133, 1188, 1416, 1761, 1771, 2618, 2619, 2619, 2719, 2880,2917, 3856, 4917, 5235, 5772, 6291, 6296, 6297
sünü	sünü, mızrak 2293, 2309, 2312, 2322, 3646, 3649, 3731, 5845
sühük	kemik 4064, 4813, 6819
süpür-	süpürmek 266, 6239
süpürge	süpürge 5070
sür- (<*sür-)	sürmek 204, 374, 920, 1018, 1052, 1148, 1197, 1204, 1748, 2065, 2267, 2288,2868, 2944, 3034, 3138, 3373, 3507, 3512, 3523, 3552, 3622, 3999, 4947, 5086, 6184, 6305, 6574; <i>bk. devrān, şafū</i>
sür‘at (<F.<A.sur‘a)	sürat, hız 180, 840, 1064, 2477; sür‘at kıl- sürat yapmak, hızlı gitmek 2530
sürç-	sürçmek, tökezlemek 5199
Süreyyā (<A.)	Ülker takım yıldızı 588, 1142, 1237, 5307
sürin-	sürünmek 1151

sürme (<F.)	göze çekilen sürme 4340; sürme çek- sürme çekmek 52
sürmedân (<F.)	sürme kabı 2160, 2850, 6506
sürür (<A.)	sevinç, sevinme 970, 1516, 2183, 2559, 3917, 5402, 6896
sürüş (<F.)	melek; Cebrail 3880; sürüş-ı 'akl akıl meleği, Cebrail 5422
sürü	sürü 2286
süst (<F.)	gevşek, zayıf, güçsüz 7, 595, 758, 1556, 1632, 2146, 2678, 3428, 3461, 5094, 5844, 6095; süst ol- güçsüz, zayıf olmak 4625
sütüde (<F.)	övülmüş, övülmeye değer bulunmuş 981
sütün (<F.)	direk, sap 4804
sütün (<F.)	sütun 849
süvâr (<F.)	atlı, binici 2767; süvâr ét- atla gitmek 2051; süvâr ol- ata binip gitmek 1500, 2583, 2777, 2913, 3075
süvâre (<F.)	atlı, binici süvâre ol- ata binip gitmek 1457, 2134, 3250
süveydâ (<A.)	kalpte gizlenen günah 6573
şâbâş (<F.)	şabaş, aferin, bravo 1950, 1072, 2123, 4142, 5045, 5269; şâbâş al- övgü, takdir almak 1384
şâd (<F.)	sevinçli, mutlu, memnun 855, 2190, 3789, 4624, 6318; şâd ét- mutlu etmek 996, 3405, 3782, 4255,4325, 4589, 4598, 4662, 4988; şâd eyle- mutlu etmek 1245, 5763, 6714; şâd kııl- mutlu etmek 5032, 5075, 5632, 5815; şâd ol- mutlu olmak 784, 2384, 2858, 3400, 4109, 4872, 4891, 4925, 5015
şâdân (<F.)	sevinçli, mutlu, memnun 3213; şâdân ét- mutlu etmek 1939; şâdân ol- mutlu olmak 4086, 6285, 6883
şâdıkâm (<F.)	isteğine kavuşmuş, sevinmiş 4177
şâdıllık (F.+T.lık)	mutluluk 972
şâdî (<F.)	sevinçli olma, mutluluk 1285, 1354, 2480, 3052, 3470, 3771, 3958, 4001, 4377; <i>bk. ehl</i>
şafak (<A.)	şafak 632, 706, 3029, 6015, 6919
şâfi (<A.)	şifa veren, iyileştiren 1664, 3079, 3128, 3224, 4444
şafi' (<A.)	şefaat eden 4454, 5190

şāgab (<A.)	huzursuzluk, dert, bela (Wehr: 475a) 5768
şāgaf (<A.)	tutkulu aşk 4262
şāgird (<F.)	öğrenci, talebe 576, 4228
şāḥ (<F.)	dal 6509; <i>şāḥ u ber-şāḥ</i> çeşit çeşit 329
Şāh (<F.)	Hüsrev Şah 4543
şāh (<F.)	şah, hükümdar; satranç oyununda en önemli taş 298, 544, 691, 696, 724, 731, 733, 734, 755, 822, 841, 870, 911, 916, 935, 1018, 1118, 1359, 1484, 1510, 1704, 1710, 1716, 1752, 1772, 1778, 1792, 1840, 1843, 1852, 1870, 1902, 1958, 2004, 2013, 2022, 2219, 2265, 2389, 2391, 2393, 2426, 2476, 2489, 2491, 2519, 2601, 2631, 2660, 2661, 2670, 2671, 2727, 2741, 2742, 2770, 2775, 2928, 2955, 2982, 3010, 3027, 3030, 3076, 3119, 3119, 3121, 3125, 3142, 3210, 3232, 3296, 3315, 3323, 3439, 3556, 3558, 3559, 3574, 3587, 3599, 3602, 3661, 3679, 3699, 3702, 3708, 3758, 3785, 3798, 3811, 3965, 3967, 3970, 3971, 4009, 4023, 4032, 4043, 4088, 4268, 4390, 4424, 4449, 4465, 4472, 4499, 4628, 4725, 4792, 4798, 4934, 4967, 5001, 5011, 5091, 5135, 5173, 5206, 5222, 5244, 5246, 5283, 5447, 5462, 5466, 5485, 5487, 5508, 5554, 5573, 5592, 5597, 5636, 5864, 5894, 5961, 6000, 6023, 6034, 6039, 6070, 6148, 6256, 6278, 6337, 6346, 6362, 6366, 6371, 6373, 6450, 6480, 6690, 6803, 6946, 6947, 6951, 6952; <i>şāh-ı emīn</i> güvenilir şah 425; <i>şāh-ı encüm</i> yıldızların şahı 1212; <i>şāh-ı ḥübān</i> güzeller güzeli şah 409, 2599, 3027, 3075, 3139, 4232; <i>şāh-ı hümām</i> gayretli şah 424; <i>şāh-ı kāmīl</i> mükemmel şah 736; <i>şāh-ı Kīsrā</i> Kısra (sarayının) şahı, Hüsrev 2380; <i>şāh-ı maḳşūd</i> arzu edilen, istenilen şah 1962; <i>şāh-ı naḥcīr</i> avlanacak şah 1780; <i>şāh-ı Pervīz</i> Perviz şah, Hüsrev 1941; <i>şāh-ı şāne</i> saman çatalı şahı (<i>mec.</i>)“Samanyolu” 1505; <i>şāh-ı şehīdān-ı Kerbelā</i> Kerbela şehitlerinin şahı (Hüseyn) 540; <i>şāh-ı yegāne</i> biricik şah 1487; <i>bk. fark, Hüsrev, Hürmüz, Pervīz; krş. şeh</i>
şāh māt (F.)	“şah öldü”, satranç 1721
şāhā (<F.)	ey şahım! 2771, 3739, 4085
şāhādet (F.<A.şāhāda)	şahitlik, tanıklık 177; <i>şehādet vēr-</i> şahitlik etmek 464
şāhān (<F.)	şahlar 4034
şāhāne (<F.)	şahane 4677

şahāne (<F.)	şahane, harikulade 1856, 3624, 4002
şāhbāz (<F.)	doğan 1587
şāhī (<F.)	şahlık; şaha ait 943, 960, 2507, 3085, 3234, 4111, 4342, 4723, 5108, 5430, 5652, 6395
şāhid (<A.)	şahit 520, 4913
şāhīn (<F.)	şahin 1061, 1199, 2595, 2775, 2800, 3139, 3251, 3261, 3741, 5736; <i>şāhin</i> aynı anlamda 5496
şāhinşeh (<F.)	şahların şahı 5428
şāhlık (F.+T.lık)	şahlık 679, 3997, 4997
şahş (<A.)	şahıs, kişi 755, 4625, 5832, 5855, 6176, 6396, 6852, 6931; <i>şahş êt-</i> vücut bulmak 6260
şāh-sīmīn (<F.)	gümüş tenli şah 6487
şahūsār (<F.şāh-sār)	dallı budaklı <i>bk. murğ</i>
şāh-zād (<F.)	şah gibi olan, şah olarak doğmuş 834
şāhzāde (<F.)	şehzade 1100, 2164, 2525
şakāyık (<A.)	çeşitli renkte olan bir süs bitkisi 1134, 2849
şākīr (<A.)	şükreden 364, 3261, 5693
şakķ (A.)	yarılma, yarık <i>şakķ-ı kamer</i> ayın yarılması 468
şāl (<F.)	şal 4076
Şām (<A.)	Suriye 636, 757, 2218, 2231, 3717, 6373
şām (<F.)	akşam 2231, 2331, 3057, 3753, 3838, 4780, 5281, 6307; <i>şām êr-</i> akşam olmak 3677; <i>şām-ı şirk</i> şirk akşamı 204
şāmil (<A.)	içine alma, kapsama içine almak, kaplamak, kapsamak 736
şān (<A.)	şan 164, 6214
şāne (<F.)	saman çatalı (Steingass: 725b) 1257; <i>bk. şāh</i>
şa‘r (<A.)	kıl 1777
şarāb (<A.)	şarap 880, 1083, 1187, 1992, 2074,2305, 2551, 3097, 3241, 3398, 3453, 4743, 5557, 5694, 6062, 6155, 6434; <i>şarāb-ı ‘ünnāb</i> üzüm şarabı 4777
şarķ (<A.)	doğu 513, 727, 983, 1946, 2291, 3637, 3785,6267, 6315

şart (<A.)	şart 1356, 1856, 2743 3578, 4527, 4530, 4532, 4534; <i>şart ol-</i> şart olmak, zorunlu, gerekli olmak 4532; <i>şart-ı edeb</i> edeb şartı 1781; <i>şart-ı şefâ'at</i> şefaath şartı 546; <i>şart-ı yūrī</i> dostluğun şartı, dostluğun gerektirdiği 4921
şast (<F.)	okun düzgün gitmesini sağlayan yüzük 1651; <i>şast ur-</i> şast geçirmek 2290
şa'şa'a (<A.)	şaşaa, parıltı 5400
şaşur-	şaşırmak 1788
şatranc (<A.)	satranç 1018, 6358
şavk (<A.)	ışık <i>şavk-ı tīb</i> parlayan şavk 1041
Şāvūr (<F.)	Farsça özel isim, Husrev'in sağ kolu 988, 992, 992, 1071, 1078, 1081, 1100, 1122, 1122, 1131, 1137, 1165, 1165, 1199, 1215, 1215, 1318, 1336, 1345, 1352, 1369, 1371, 1378, 1388, 1435, 1444, 1495, 1698, 1973, 2005, 2013, 2013, 2062, 2092, 2099, 2099, 2109, 2123, 2488, 2488, 2555, 2760, 2770, 2776, 2871, 2878, 2883, 2883, 2894, 2900, 2905, 2905, 2939, 2939, 3169, 3223, 3829, 3899, 3899, 3994, 4003, 4009, 4022, 4022, 4085, 4100, 4102, 4103, 4103, 4181, 4214, 4215, 4217, 4217, 4231, 4233, 4235, 5036, 5037, 5054, 5086, 5118, 5167, 5170, 5186, 5302, 5306, 5635, 5910, 5932, 5972, 5977, 5982, 5996, 6005, 6011, 6034, 6044, 6045, 6048, 6262, 6264 6264, 6267, 6278, 6519, 6522, 6523
şāyed (<F.)	belki, ola ki 5272, 6188
Şāyegānī (<F.)	II. Husrev'in hazinelerinden birinin adı 6344
şāzılık (F.+T.lık)	mutluluk, sevinç 2575, 4965, 6277, 6304; <i>şāzılık èt-</i> mutlu olmak, sevinmek 802
şāzī (<F.)	mutluluk, sevinç 2175, 6287; <i>şāzı</i> 2209, 3805
şeb (<F.)	gece <i>şeb-i Kādr</i> Ramazan ayına denk gelen Kur'an-ı Kerim'in indirildiği gece, Kadir gecesi 3183; <i>şeb-i vuşlat</i> kavuşma gecesi 3195; <i>şeb be-ḥayr</i> "iyi geceler" 2835, 3058; <i>şeb ü rüz</i> gece gündüz, durmadan 5148
şebā (<F.)	ey gece 4559
şeb-çırağ (<F.)	kıymetli taş, yakut (Steingass: 730b) 3241

- Şebdîz** (<F.Şebdēz) Hikâyede Husrev'in atının ismi 956, 1068, 1070, 1154, 1457, 1470 1521, 1526, 1528, 1549, 1568, 1568, 1590, 1599, 1646, 1656, 1783, 1794, 2050, 2088, 2089, 2090, 2091, 2499, 2537, 2595, 2624, 2626, 2777, 2796, 2801, 3249, 3250, 3446, 3446, 3741, 4543, 4610, 5096, 5107, 5107, 5485, 5584, 5866, 5905, 5969, 6554, 6556
- şeb-efrüz** (<F.şeb-efroz) geceyi aydınlatan 3143, 4036
- şebgîr** (<F.) geceyi tutan 5280
- şebhîz** (<F.şeb-ḥēz) gece kalkan, gececi 2836, 4653
- şebîh** (<A.) benzer, mümasil *şebîh ét-* benzetmek 5431; *şebîh ol-* benzemek 3862
- şebistân** (<F.) gece geçirilen yer, yatak odası 6442
- şeb-nem** (<F.) şebnem, çiy 1227, 1364, 1420, 4187, 4941
- şeb-reng** (<F.) gece renkli 1068, 1756, 6408
- şeb-rev** (<F.) gece yolcusu, gece giden 1017
- şeb-revâne** (<F.) gece yolcusu 3700
- şecâ'at** (<F.<A.şacā' a) yiğitlik, yüreklilik, cesaret 723, 789, 853, 2246
- şecer** (<A.) ağaç 520, 726, 6640
- şefâ'at** (<F.<A.şafâ' a) şefaath, bir suçun bağışlanması ya da isteğin yerine getirilmesi için aracı olma 544; *şefâ'at eyle-* şefaath etmek 4293; *şefâ'at um-* şefaath ummak 3391
- şefa'atcü** (F.+T.cü) şefaath eden 6088
- şeffâf** (<A.) şeffaf 2066, 2888, 2926
- şefî'** (<A.) şefaath eden 386, 6237; *şefî' ét-* bir suçun bağışlanması için aracılık etmek 911; *şefî' edin-* suçun bağışlanması için aracı edinmek 6058
- şefkat** (<A.şafaḳa) şefkat 473, 922, 2212, 2735, 5813, 5819, 6063; *şefkat göster-* şefkat göstermek 912; *şefkatler ét-* çok şefkatte bulunmak 2413
- şeftâlû** (<F.) şeftali 3416, 3136, 6495; *şeftâlû-yı leb* dudağın kalın ve etli olanı 5709
- şeh** (<F.) şah 28, 705, 715, 737, 872, 876, 929, 988, 1430, 1521, 1717, 1767, 1843, 1859, 1906, 1951, 1955, 1997, 2083, 2148, 2428,

	2456, 2503, 2535, 2556, 2589, 2627, 2763, 2765, 2940, 2947, 3011, 3074, 3092, 3118, 3122, 3218, 3262, 3325, 3404, 3563, 3576, 3658, 3717, 3779, 3799, 3928, 4019, 4087, 4130, 4174, 4240, 4292, 4386, 4391, 4471, 4705, 4913, 4955, 5003, 5007, 5016, 5045, 5118, 5240, 5244, 5296, 5345, 5346, 5449, 5482, 5532, 5548, 5565, 5569, 5585, 5670, 5749, 5848, 5890, 5953, 5965, 5973, 5984, 5992, 5999, 6002, 6028, 6029, 6205, 6262, 6269, 6341, 6430, 6453, 6491, 6497, 6555, 6630, 6642, 6685, 6930, 6949; <i>şeh-i hūbān</i> güzeller güzeli şah 4782; <i>şeh māt ét-şah</i> mat etmek, yenmek 1061; <i>şeh-māt eyle-</i> şah mat etmek, yenmek 3742; <i>krş. şāh</i>
şehā (<F.)	ey şahım! 523, 1276, 2684, 3424, 5250, 5600, 5610, 5693, 5933, 5942
şehbāz (<F.)	doğan 771, 2796, 3582, 4128, 4070, 5470; <i>şehbāz-ı sēpīd</i> beyaz doğan 2980
şehbāz-veş (<F.)	doğan gibi, doğan görünümlü 4301
şehd (<F.)	bal 3224, 3363, 5272, 5283, 5289, 5300, 5610, 5693, 5773, 5782, 5880, 6100, 6130, 6214, 6297, 6897
şehd-güftār (<F.)	bal sözlü, tatlı dilli 1158, 3364, 4240
şehd-nūşīn (<F.şehd-noşīn)	tatlı bal 6899
şehinşāh (<F.)	şahların şahı 188, 711, 1473, 1867, 1956, 1962, 1968, 2649, 2649, 2662, 2834, 3220, 3803, 3831, 4796, 4796, 5478, 5499, 5519, 5843, 5843, 5907, 6004, 6386, 6442, 6482; <i>şehinşeh</i> aynı anlamda 889, 1366, 2011, 2067, 3114, 3298, 4022, 4100, 4149, 4434, 5032, 5257, 5898, 6099
şehinşehlik (F.+T.lık)	şahlık, şahların şahı olma 3437, 3581
şehlik (F.+T.lık)	şahlık 2483, 3013, 3269, 3440, 3798, 3823, 3957, 5659, 5667, 5669 5677, 5750, 6142
Şeh-nevāz (<F.)	Kişi adı 3221; <i>Şeh-nūvāz</i> aynı anlamda 3172
şehper (<F.)	kuş kanadının en uzun tüyü 79, 212
şehr (<F.)	şehir 567, 801, 802, 861, 903, 934, 934, 988, 997, 1480, 1617, 1717, 1718, 1839, 1920, 1926, 1952, 2245, 2271, 2486, 2519, 3452, 3560, 3841, 3907, 3958, 3960, 3961, 4012, 4312, 4364, 4482, 5294, 5294, 5467, 5525, 5758, 6181, 6317, 6329 6340,

	6340, 6349, 6416, 6879; <i>şehr-i Medāyin</i> Medayin şehri 5758; <i>şehr-i yār</i> sevgilinin şehri 934, 5294, 5525
şehrī (<F.)	şehre ait 833
şehristān (<F.)	büyük şehir 1692
şehriyār (<F.)	hükümdar, padişah 2236, 3961, 4012, 5671, 6181
şeh-süvār (<F.)	çok usta binici 3716, 4789; <i>şeh-süvār ol-</i> çok usta binici olmak 4088
şehvānī (<F.<A.şahwa)	şehvetle ilgili 2715
şeh-vār (<F.)	şah gibi, şahlara layık 1863
şehvet (<F.<A.şahwa)	şehvet 230, 1151
şeh-zād (<F.)	şah olan zat, şah olan kişi 842
şehzāde (<F.)	şehzade 804, 977, 1048
şekāvet (<F.<A.şakāwa)	kötü yaradılışlı, kötü huylu olma 6846, 6848
Şeker (<F.)	Farsça özel isim 5248, 5270, 5283, 5288, 5295, 5694; <i>Şekker</i> 5280, 5286, 5610
şeker (<F.)	şeker 65, 809, 1037, 1069, 1079, 1187, 1374, 1414, 1684, 1688, 1933, 2180, 2812, 2969, 3073, 3123, 3261, 3840, 3858, 3939, 4243, 4244, 4261, 4564, 4705, 4906, 4948, 5287, 5292, 5629, 5675, 5696, 6043 6276; <i>şekker</i> 210, 4057, 4208, 4528 4598, 4843
şeker-āmīz (<F. <i>şeker-āmēz</i>)	şekerle karışık, şekerli 3266, 3317; <i>şekker-āmīz</i> 5283; <i>bk. teng</i>
şeker-bār (<F.)	şeker dağıtan, şeker saçan 1753, 3188, 4240
şeker-dil (<F.) (F+T.)	tatlı dilli 1028, 1350
şeker-feşān (<F.)	şeker saçan 5786
şeker-ḥand (<F.)	tatlı gülüş, gülümseme 3228, 4913
şeker-ḥāy (<F.)	şeker çiğneyen, tatlı 1944
şeker-leb (<F.)	şeker dudaklı 4661, 5635, 1345, 5636, 2577, 2729, 3311, 4205, 4212, 5556
Şeker-nāz (<F.)	Kişi adı 3172, 3219, 6517
şeker-nūş (<F.şeker-noş)	şeker yutan, tatlı 1294, 1327, 2911, 4240

şeker-pāş (<F.)	şeker saçan 4240
şeker-rīz (<F.şeker-rēz)	şeker saçan, pek tatlı 938, 1219, 1396, 1549, 2554, 2808, 2930, 3168, 3200, 4115, 4139, 4665, 6100, 6129; <i>şeker-rīz ol-</i> şeker saçmak 5272
şeker-sāz (<F.)	şeker yapan 4242
şekersüz (F.+T.süz)	şekersiz 3162
şeker-teng (<F.)	şeker dudaklı 1342, 1874, 4241, 5262
şekībā (<F.)	sabırlı 1621
şekk (<A.)	şüphe, zan (Wehr: 481b) 5; <i>şekke birağ-</i> şüpheyeye düşürmek 1717
Şekker (<F.)	<i>bk. Şeker</i>
şekker (<F.)	<i>bk. şeker</i>
şekker-āmīz (<F.şekker-āmēz)	<i>bk. şekker-āmīz</i>
şekkerīn-nūş (şekkerīn-noş)	şekerli, tatlı içecek 6466
şekkerlik (F.+T.lik)	tatlılık 6474
şekkersitān (<F.)	şeker olan yer 3495
Şekker-şikār (<F.)	Şeker'in peşinde koşan, onu elde etmeye çalışan 5693
şekl (<A.)	şekil, biçim, görüntü 285, 1137, 1147, 1620, 2179, 3565, 3713, 4542, 4670 5965, 6671; <i>şekl-i hilāl</i> hilal şeklinde 648; <i>şekl-i şūret</i> suret şeklinde 1289; <i>şekl-i zībā</i> güzel görünümlü 1621
şem´ (<A.)	mum 1463, 4937, 5335, 5351, 94, 2712, 2510, 6278, 4421, 5289, 4933, 645, 2034, 2155, 3185, 4219, 6125, 6157; <i>şem´ ol-</i> mum olmak, aydınlatmak 3679; <i>şem´-i ālem-efrūz</i> alemi aydınlatan mum 884; <i>şem´-i cem´</i> meclisi aydınlatan, meclisin mumu 1389; <i>şem´-i millet</i> milleti aydınlatan, milletin mumu 1706
şemāyil (<A.şemā´il)	huylar, tabiatlar 1602, 4117, 6028
şemme (<A.)	koklama; çok az miktar 1996, 2553, 4117, 6714
şems (<A.)	güneş 522, 679, 1196, 1653, 2818, 4405; <i>şems-i tābān</i> parlak güneş 1196; <i>şems-i zuḥā</i> kuşluk vakti doğan güneş 679
şem´-veş (<F.)	mum gibi 5285

şenā'at (<F.<A.şanā'a) kötülük, fenalık, alçaklık 3366	
şeng (<F.)	neşeli, şen şakrak, şuh (kadın) 2755, 3173
şengerf (<F.)	kırmızı renkli, zincifre denen boya (Steingass: 763b) 1536
şer' (<A.)	şeriat, İslam hukuku; kanun 433, 6545
şer(r) (<A.)	kötülük, fenalık 153, 319, 950, 1251, 1566, 2173, 2517, 4528, 4811, 4814, 4816, 4819, 4877, 4903, 5189, 5384, 5610, 5732, 6204 6573; <i>bk. def'</i>
şerār (<A.)	kıvılcımlar 607
şerāyıt (<A.) (tk. şerīta) şartlar 6799	
şerb (<F.)	ince keten 1581, 2260
şerbet (<F.<A.şarba) şerbet 298, 1098, 1664, 1833, 1870, 1874, 2729, 3126, 3130, 3220, 3354, 4296, 4617, 4843, 5249 6423, 6474, 6892	
şeref (<A.)	şeref 427, 506, 678, 790, 2052, 2072, 2478, 2531, 2573, 2641, 2940, 2959, 2999, 3149, 6106, 6396, 6585 6741; şeref bul- şeref bulmak 2768; şeref vēr- şeref vermek 624; <i>bk. evc</i>
şerer (<A.)	kıvılcımlar 1066
şerh (<A.)	şerh, uzun uzun anlatma, açıklama 694, 2016, 2022, 2031, 2208, 4748, 6153; şerh ét- şerh etmek, açıklamak 113, 302, 538, 940, 3526, 4097, 4261, 4488, 4488, 5411, 5818, 6047, 6054, 6377 6875; şerh eyle- şerh etmek, açıklamak 3731, 4097, 5794, 5984; şerh kıl- şerh etmek, açıklamak 1019, 2210; şerh ol- şerh olmak, açıklanmak 300, 3554; şerh olun- şerh olunmak 2243
şerī'at (<F.<A.şarī'a) şeriat 533	
şerif (<A.)	şerefli 733, 2376, 6708; şerīf ehli şerefli olanlar 418
şerik (<A.)	arkadaş 177
şerm (<F.)	utanma 904, 1774, 3199, 3376, 3399, 3420, 5173, 5189, 5278, 5384; şerm aç- utanmayı göstermek 2074
şermsār (<F.)	utangaç, mahçup 5189, 5384
şerze (<F.)	kükreyen 1601
şeş-	çözmek 1441, 1549, 1654, 1672, 3452
şeş (<F.)	altı 97, 532, 811
şeştā (F.)	altı telli saz, çeşte 3178

şeyüm (<F.)	altıncı 6680
şevk (<A.)	şevk, şiddetli arzu, istek, motivasyon 10, 399, 1577, 2549, 2569, 2584, 2720, 2870, 2994, 3020, 3114, 3348, 3453, 3799, 4149, 4151, 4272, 4303, 4490, 4526, 4566 4585, 5337, 5356, 6023, 6222, 6710; şevkı bul- büyük arzu duymak 1403; <i>bk. ehl</i>
şevk-engiz (A.+F.engēz)	şevk veren 4134
şevket (<F.<A.şawka)	büyüklik, ululuk, haşmet, heybet 678, 1532, 1948, 2779, 3237, 424, 3624 4106, 5750
şevkliğ (A.+T.lık)	şevk duyma 5768
şevksuz (A.+T.suz)	isteksiz, şevk olmadan 4871
şey (<A.)	şey, nesne 153, 174
şey li-llāh (<A.)	“Allah için bir şey” 3300
şeydā (<A.)	aşktan akli başından gitmiş, deli, divane 2616, 3397, 4346, 4382, 4385, 4537, 4589, 4707; şeydā kal- aşktan deli divane olmak 6099; şeydā kı- aşktan divaneye çevirmek 4177
şeydāyī (<F.)	divane olmuş olan 4417
şeyh (<A.)	şeyh şeyh-i ‘arīf bilgili şeyh 182
Şeyhī	yazarın adı 33, 104, 191, 213, 320, 542, 694, 969, 2195, 2992, 3950 4143, 4779, 5404, 6533, 6881
şey’in li-llāh (<A.)	“Allah için bir şey” 4773
şeytān (<A.)	şeytan 462, 6539; şeytān-ı mel‘ūn lanetlenmiş şeytan 6814
şeytānī (<A.)	şeytana ait, kötü 3888
şeytānlık (A.+T.lık)	şeytanlık, şeytanca davranma şeytānlık eyle- şeytanca davranmak 3653
şıkka (<A.)	parça 706
şiddet (F.<<A.şidda)	aşırılık 1611
şifā (<A.)	bedensel veya ruhsal bir hastalığın son bulması 2990; şifā eyle- şifa olmak, iyileştirmek 4604
şifāsāz (A.+T.sāz)	şifa eden şifā-sāz ol- şifa etmek 1007
şihāb (<A.)	kıvılcım, ateş parçası 2747, 3152

şikār (<F.)	av 771 1779, 1797, 2572, 2584, 2819, 3163, 3235, 3250, 3922, 3996, 5442, 5559, 5676, 5950; şikār ét- avlamak 2600, 3990, 4128; şikār eyle- avlamak 5474; şikār ol- avlanmak 1199; şikār kııl- avlamak 676, 2812
şikāyet (<F.<A.şikāya)	şikayet 2061, 2208, 2484, 5716, 5911, 6302; şikāyet ét- şikayet etmek 2396
şikence (<F.)	işkence 3438, 3688, 3865
şikeste (<F.)	kırık, kırılmış; mağlup olmuş, yenilmiş; kırılmış, incinmiş 1895, 2053, 2437, 2604, 2905, 2973, 2999, 3357, 4375, 4452, 4569, 4736, 4741, 5701, 5802, 6117; şikeste beste kırık dökük 1895; şikesti bul- kırılmak 6069
şimāl (<A.)	kuzey 3920
şimden gèrü	bundan sonra 3908, 4663; şimdiden gèrü 4129
şimdi	şimdi 1811, 2055, 2358, 2424, 3301, 3694, 3945, 4142, 4294, 4492, 4549, 5064, 5587, 6172, 6194, 6279, 6524
şimdiden gèrü	<i>bk. şimden gèrü</i>
şimdiki	şimdiki 3461
şimşād (<F.)	şimşir ağacı; sevgilinin boyu için kullanılır 3272; şimşād-ı āzād hür şimşir ağacı 3222
şimşīr (<F.şemşēr)	kılıç 1058, 1406, 2504, 2804, 2809, 3719, 4622, 5472, 5660, 6192; şimşīr šal- kılıç sallamak 6685
şī r (<A.)	şiiir 1191, 1979, 1979, 3003, 3100, 4115, 4708 4708, 6103, 6861, 6940
şīr (<F.şēr) (I)	aslan; Aslan burcu 919, 1547, 1650, 1655, 2490, 2709, 2757, 3114, 3234, 3235, 3237, 3238, 3418, 3922, 4058, 4243, 4471, 4550, 4622, 4913, 5094, 5277 5472, 6500; şīr-i bālīg genç aslan 702; şīr-i gurrān kükreyen aslan 2317; şīr-i merd-efgende aciz insanın aslanı 1780; şīr-i ner erkek aslan 3212; şīr-i nerr erkek aslan 1532; şīr-i serze kükreyen aslan 1601; şīr-i yegāne biricik aslan 1553
şīr (<F.) (II)	süt 2567, 3100, 3116, 3121, 3220, 4208, 4212, 4231, 4245, 4256, 4261, 5681, 5743, 5743, 5782, 5841, 6199, 6297, 6507

şî' rā (<A.)	Büyükköpek (Canis Major) ve Küçükköpek (Canis Minor) yıldız kümelerinde bulunan iki yıldız <i>şî' rā-yı deycūr</i> karanlık şî' ra 1777
şîrāne (<F.)	aslan gibi, cesurca 1552, 3265, 3337, 4524
şîre (<F.)	şıra, şerbet 809, 5782
şîr-efgen (F.şēr-efgen)	aslını yere seren 3119
Şîrîn (<F.)	Hikâyedeki kadın şahsiyet 1070, 1219, 1294, 1321, 1327, 1342, 1386, 1396, 1508, 1564, 1566, 1595, 1753, 1824, 1851, 2022, 2069, 2074, 2098, 2484, 2510, 2555, 2561, 2624, 2631, 2640, 2644, 2694, 2748, 2760, 2779, 2792, 2807, 2808, 2911, 2930, 3015, 3089, 3100, 3159, 3202, 3224, 3228, 3265, 3298, 3311, 3363, 3418, 3472, 3483, 3906, 3923, 3951, 3957, 4152, 4175, 4217, 4231, 4231, 4242, 4283, 4308, 4388, 4436, 4457, 4491, 4500, 4612, 4665, 4703, 4796, 4906, 4913, 4946, 4955, 5059, 5120, 5178, 5249, 5252, 5271, 5285, 5295, 5299, 5300, 5306, 5487, 5579, 5676, 5682, 5716, 5731 5742, 5743, 5774, 5837, 5874, 5875, 5956, 6012, 6148, 6149, 6255, 6331, 6416, 6422, 6555
şîrîn (<F.)	tatlı 28, 809, 938, 962, 969, 1037, 1158, 1294, 1423, 1424, 1835, 1865, 1874, 1933, 2554, 2567, 2577, 2714, 3279, 3315, 3128, 3360, 3361, 3364, 3495, 3497, 4161, 4164, 4207, 4215, 4240, 4244, 4362, 4568, 4661, 4705, 4837, 4914, 5060, 5287, 5290, 5292, 5293, 5298, 5547, 5680, 5681, 5681, 5695, 5732, 5739, 5743, 5816, 5875, 5876, 5880, 6028, 6168, 6168, 6289, 6385, 6427, 6459, 6899; <i>şîrîn ét-</i> tatlı yapmak, tatlandırmak 28;
şîrînkârlık (F.+T.lık)	tatlılık 6289; <i>bk. cān</i>
şîrînlık (F.+T.lık)	tatlılık 1696, 4436, 5166, 5238, 5287, 5426, 5879, 6214, 6552
şîrîn-liḳā (<F.) (F.+A.)	tatlı suratlı 5345
Şîrînsüz (F.+süz)	Şirin olmadan 5246, 5296
şîrînsüz (F.+süz)	tatlı olmadan 5682
şîrîn-şemāyil (<F.)	tatlı görünümlü 6028
şîrîn-zebān (<F.)	tatlı dilli 1158, 2577, 3364, 4240, 4568, 4705
şîr-perver (<F.)	süt sever, süt içmeye düşkün 2567
şîş (<*sīş)	(kebab) şîş 3177, 4077

şīşe (<F.)	şīşe 1372, 3253, 3254, 3255, 3255, 3256, 5733, 5756, 5859
şīşebāz (<F.)	şīşelerle oyun oynayan, hüner gösteren kimse 3254, 3927
şitā (<A.)	kış 1982
şitāb (<F.)	hızlı, aceleci (Steingass: 733b) 1411
şitābān (<F.)	koşan, acele giden, seğırten 271, 4403; <i>şitābān ol-</i> acele gitmek 1124, 1498, 2818
şīve (<F.)	işve 1367, 1688, 5568, 6281, 6301, 6498
şol resme	şu şekilde 2892; <i>krş. şu resme; resm</i>
şol-dem	o anda 444, 2661, 5481, 6033; <i>krş. dem</i>
şol-қadar	o kadar 2884, 3073, 6031; <i>krş. қadar</i>
şol-қadem	şu uzunlukta 3741; <i>krş. қadem</i>
şomār (<F.)	hesap, sayı 4620; <i>şomāri dutul-</i> sayısı hesaplanamamak 6357
şöyle	şöyle 43, 662, 1376, 1568, 1794, 2210, 3060, 3143, 4540, 5908, 6783
şu	şu 163, 361, 373, 389, 735, 940, 984, 1367, 1753, 1986, 2314, 2354, 2370, 2665, 2688, 2803, 2888, 2929, 3734, 3755, 3791, 3795, 3930, 3961, 3991, 4063, 4070, 4101, 4276, 4478, 4571, 4592, 4597, 4845, 4864, 4958, 5164, 5182, 5315, 5472, 5852, 5886, 5897, 5931, 5997, 6032, 6309, 6436, 6440, 6515, 6616, 6830, 6890
şu deqlü	şu kadar 2277, 2325
şu naқşa	şu şekilde 1072
şu resme	şu şekilde 1557, 1774, 1795, 1873, 2007, 2066, 2261, 2300, 2342, 2481, 2845, 2883, 2932, 3012, 3652, 3720, 4132, 4139, 4272, 4529, 4545, 4956, 5076, 6256, 6454, 6809
şu ‘ā’ (<A.)	ışın 1014, 4695, 5401, 5835
şuğl (<A.)	iş 582, 720, 4470
şūḥ (<F.)	neşeli, işveli, cilveli (kadın) 2755, 3824, 5927
şūḥıdīde (<F.şūḥ-dīde)	şuh gözlü, şuh bakışlı 4652
şuhūd (<A.)	gözle görülecek şekilde var olma <i>şuhūd et-</i> gözle görülecek şekilde var olmak 171

şular	şunlar 112, 160, 264, 583, 1048, 2305, 2358, 2359, 3610, 5218, 5598, 5673
şu'le (<F.)	alev, yalım 1854, 2361, 5356, 5884
şüm (<F.)	uğursuz, şom 1455
şür (<F.)	acı; karışıklık, gürültü, kavga, fitne 2510, 2588, 2748, 2808, 3015, 3825, 4303, 5059, 5189, 5284, 5732; şür ol- acı olmak 5732
şür-âb (<F.)	acı, kekremesi su 3477
şüre (<F.)	kötü, talihsiz 4528
şür-engîz (<F.şür-engêz)	fitne çıkarıcı 5874
şürîde (<F.)	perişan, karışık 1765; şürîde et- perişan etmek 1421; şürîde ol- perişan olmak 2865, 2916
şurū' (<F.)	başlangıç, başlama şurū' et- başlamak 1350; şurū'ı eyle- başlamak 6715
şurūh (<A.) (tk. şerh)	şerhler, açıklamalar 2024
şübhe (<A.)	şüphe 130, 132, 138, 222, 503, 6611; şübhe-yi 'akl akılda oluşan şüphe 503
şükr (<A.)	şükür 37, 347, 562, 692, 692, 854, 951, 2061, 2484, 2633, 3790, 3840, 4122, 4599, 4702, 5015, 5911, 6513 6513; şükr et- şükretmek 965, 5370, 6300; şükr eyle- şükretmek 363, 3783; şükr kıl- şükretmek 234
şükrâne (<F.) (A.+F.âne)	şükürle, şükrederek 4011, 4122, 4136
şükūh (<F.)	ululuk, azamet, haşmet 4467
şüste (<F.)	yıkanmış şüste kıl- yıkamak 1671
tā (<F.)	bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri veya zamanı anlatmak için kullanılır 83, 133, 270, 588, 1108, 1478, 1487, 2416, 3540, 4490, 4650, 6279, 6283, 6311, 6375
ta'ab (<A.)	sıkıntı, zahmet, eziyet 4772
ta'accüb (<A.)	şaşıрма, hayret etme ta'accüb kıl- şaşırmak, hayrete düşmek 1265, 2493, 2806, 2811
ta'ālā (<A.)	(Allah) "şanı yüce olsun" 85

ta'ālā ṣānahu 'ammā yaḳūlūn (A.)	(Allah) "kendi şanını bütün söylenenlerden daha yüce yaptı" 114
ta'alluḳ (<A.)	bağlılık, ilişki, bağ; dünyaya olan bağlılık, dünya sevgisi 132, 6550; <i>ta'alluḳ git-</i> bağlılık gitmek, bağ kopmak 6783; <i>bk. bend</i>
ta'allul (<A.)	yalandan bahaneler bularak işten kaçma 599
ṭa'ām (<A.)	yemek, aş 3164, 3645, 6033, 6391, 6394
ṭā'at (<F.<A.ṭā'a)	Allah'ın emirlerine uyma; ibadet, takva 92, 378, 582, 5517; <i>ṭā'at et-</i> ibadet etmek 332; <i>ṭā'at-ı ebrār</i> takvalı olanların ibadeti 402
ta'ayyun (<A.)	meydana çıkma, aşikar olma, belirme 173
ṭab' (<A.)	huy, mizaç, karakter, yaratılış 595, 232, 839, 1490, 3482, 5935, 6731; <i>ṭab'-ı 'azīzī</i> mukaddes yaratılış 307
tāb (<F.) (I)	aydınlık, parlak 2035, 2752, 2994, 3844, 5770, 5814, 6149; <i>tāba biraḳ-</i> aydınlık içinde bırakmak, parlatmak 2603, 2772
tāb (<F.) (II)	sıkıntı, endişe, ızdırap 3852
ṭabaḳ (<A.)	tabak 1377
ṭabaḳ-ḥor (<F.) (A.+F.)	tabağı silip süpüren, çok yiyen 1820
tābān (<F.)	parlak, ışıklı 2101, 2478, 2818; <i>bk. necm, şems</i>
ṭabāyī' (<A.) (tk. ṭabī'at)	huylar, yaratılışlar, karakterler 292, 6650, 6724
tābe (<F.)	tava 4551
tābende-manzar (<F.) (F.+A.)	parlak görünümlü 799
tābi' (<A.)	tābi olmak, birinin arkasından gitmek 2233
ṭabīb (<A.)	tabip, doktor 1375, 5481, 6221
ṭabī'ī (<A.)	doğa bilimleri 820
ṭabī'ıyyāt (<A.) (tk. ṭabī'ī)	tabiat 6715, 6869
ta'bīr (<A.)	tabir etme, yorma 6011; <i>ta'bīr eyle-</i> tabir etmek, yormak 6010
ṭabl (<A.)	davul 513, 917, 4560, 5321, 6316; <i>ṭabl-ı āsāyiş</i> asayiş davulu 3682
tāc (<F.)	tac 62, 705, 787,864, 978, 994, 1102, 1428, 1571, 1677, 2292, 2420, 2479, 2503, 2617, 2645, 2681, 3210, 3541, 3591, 3612, 3757, 4024, 4174, 4292, 4391, 4729, 4961, 5500, 5565, 5717,

	6322, 6903; <i>tāc-ı cihān</i> cihan tacı 211; <i>tāc-ı gürcuvānī</i> Gürcüvan (bugün Azerbaycan sınırları içindedir) tacı 1541; <i>tāc-ı Kısra</i> Noşin-revan'ın tacı 865; <i>tāc-ı Nerīmān</i> Neriman'ın (Rüstem-i Zal'ın dedesi) tacı 716; <i>tāc-ı ser</i> baş tacı 468, 6273
tācidār (<F.tācdār)	tac sahibi, hükümdar 1361, 3312; <i>tācdār</i> 1115; <i>bk. emīr</i>
ta'cīl (<A.)	acele ettirme; (işi) çabuklaştırma, hızlandırma 752, 1062, 2398, 1449, 2152, 2471; <i>ta'cīl ét-</i> acele etmek 1472, 3554
ṭad (<*ṭāt)	tat 1037, 1186, 2969, 4244, 5293, 5743
ṭadur-	tattırmak 534, 4843, 5248, 6897
tafşīl (<A.)	uzun uzun açıklama <i>tafşīl ét-</i> uzun uzun açıklamak 3563; <i>tafşīl eyle-</i> uzun uzun açıklamak 6551
ṭāg (<*ṭāg)	dağ 12, 268, 271, 414, 487, 1015, 1065, 1084, 1110, 1126, 1135, 1148, 1454, 1499, 1585, 1603, 1605, 1613, 1877, 1884, 1897, 1898, 1919, 1926, 1932, 2297, 2313, 2487, 2510, 2598, 2599, 2643, 2867, 2887, 3077, 3251, 3633, 3735, 3736, 3743, 4017, 4017, 4211, 4257, 4273, 4312, 4326, 4346, 4365, 4384, 4400, 4403, 4516, 4518, 4530, 4538, 4540, 4554, 4555, 4556, 4575, 4608, 4618, 4634, 4642, 4656, 4657, 4666, 4679, 4680, 4693, 4695, 4748, 4748, 4785, 4793, 4795, 4801, 4803, 4820, 4823, 4824, 4835, 4836, 4842, 4878, 5349, 5386, 5586, 5663, 5946, 6066, 6260, 6819
ṭāgāyyur (<A.)	değiştirme 4986; <i>ṭāgāyyur bul-</i> değiştirmek 766; <i>ṭāgāyyur vèr-</i> değiştirmek 1609
ṭāgca	dağ gibi, dağ kadar büyük 1106, 5386
ṭāgı	dahi, de, da 892; <i>krş. dahi</i>
ṭāgıl-	dağılmak 728, 1357, 2287, 3752, 4748
ṭāgıt-	dağıtmak 1006, 1619, 1656, 2747, 3652, 5720, 6747, 6909, 6924
ṭāglu	dağlı, dağlanmış, yaralı 5702
ṭāgyīr (<A.)	değişme 1638, 2053, 4284
taḥammül (<A.)	tahammül, dayanma 1834, 2400, 3887, 5161, 5436; <i>taḥammül ét-</i> tahammül etmek, dayanmak 3044, 4952; <i>taḥammül kal-</i> tahammül kalmak 3014; <i>taḥammül kıl-</i> tahammül etmek 5342, 5385; <i>taḥammül eyle-</i> tahammül etmek 5279

taḥarrük (<A.)	hareket, kimıldama <i>taḥarrük ét-</i> hareket etmek 6771
taḥayyur (<A.)	hayrete düşme, şaşma 351, 1309, 2412, 6582; <i>taḥayyur bul-</i> hayrete düşmek, şaşırmak 77
taḥayyül (<A.)	hayal kurma hayal kurmak 6455; <i>taḥayyül kıl-</i> hayal etmek 283, 285, 985
taḥfif (<A.)	hafifletmek <i>taḥfif ét-</i> hafifletme 6847
taḥiyyāt (<A.) (tk.taḥiyye)	namazda okunan “et-tahiyyatu” ile başlayan dua 446
taḥkik (<A.)	tahkik, sorgulama, araştırma 131; Hakk’a erme, Hakk’ı âlemde müşahede etme 3, 258, 308; <i>taḥkik vèr-</i> hakikati vermek, (Allah’ı bulmak için) doğru yolu göstermek 222
taḥkikī (<A.)	tahkik yoluyla, sorgulanarak 129
taḥmīr (<A.)	yoğurma, hamur haline getirme 6810
taḥrīk (<A.)	hareket ettirme hareket ettirmek 6631
taḥrīr (<A.)	yazı yazma, bir eser kaleme alma 6542, 6605; <i>taḥrīr ét-</i> yazmak 1168, 3285, 4542; <i>taḥrīr eyle-</i> yazmak 3842; <i>taḥrīr ol-</i> yazılmak 301, 1400
taḥsīn (<A.)	takdir etme, övme, alkışlama; aferin!, bravo! 2475, 2657, 2660, 5047,5269, 5546, 6411; <i>taḥsīn ét-</i> beğenmek, takdir etmek 1161, 4297, 5427, 5982; <i>taḥsīn kıl-</i> beğenmek, takdir etmek 2262, 2894, 3122, 4087
taḥt (<A.)	alt, aşağı <i>taḥtu'l-felek</i> göğün altı, dünya 5251; <i>taḥtu'l-livā</i> sancak altı 507; <i>taḥtu's-serā</i> toprak altı 2301, 5445
taḥt (<F.)	taht; hükümdarlık makamı 59, 189, 430, 672, 749, 755, 787, 865, 959,960, 994, 1091, 1115, 1571, 1677, 1734, 1813, 1841, 1953, 1953, 2013, 2067, 2161, 2166, 2253, 2430, 2441, 2443, 2450, 2476, 2521, 2534, 2591, 2645, 2645, 2873, 2890, 2891, 2930, 3085, 3086, 3169, 3425, 3505, 3527, 3555, 3570, 3602, 3659, 3694, 3757, 3758, 3775, 3780, 3909, 3956, 3985, 4024, 4028, 4030, 4039, 4079, 4093, 4111, 4174, 4792, 4961, 5002, 5011, 5589, 5630, 6019, 6067, 6252, 6264, 6318, 6327, 6362, 6367, 6370, 6417, 6554, 6605, 6754, 6882, 6903; <i>taḥta geç-</i> tahta geçmek, hükümdar olmak 1212; <i>taḥt-ı dergāh</i> dergah makamı 2886, 3808; <i>taḥt-ı gerdūn</i> dünya denilen makam 4089; <i>taḥt-ı kāvūs</i> hükümdar tahtı 2851; <i>taḥt-ı Kisrā</i> Kisra tahtı 2509;

taht-ı refi‘ yüce taht 1101; *taht-ı Süleymān* Süleyman’ın tahtı 716, 6935

- tahta** (<F.) tahta 2170,2348, 2534, 3659, 6367, 6605, 6889
- tahtıgāh** (<F.tahtgāh) hükümdar tahtının bulunduğu şehir, baş şehir 1868, 2381, 2471, 2477, 2507, 3559, 4361
- tahtıgīr** (<F.tahtgīr) tahtı zapteden, taht sahibi 1361
- tahtudār** (<F.tahtdār) taht sahibi 2170
- taḡ-** takmak 2756, 6450; *krş. daḡ-*
- ṭāḡ** (<A.) (I) dayanıklılık 4749; *ṭāḡ ét-* tak etmek, dayanacak güç bırakmamak 1997; *ṭāḡ ol-* son haddeye gelmek, tak etmek 1086, 1637
- ṭāḡ** (<A.) (II) kubbe, kümbet; kemer ve yarım daire şeklinde kapı ve pencere üstü süs 1482, 2478, 4750, 4472, 5552, 6019; *ṭāḡ ur-* kubbe yaptırmak 4993; *ṭāḡ-ı ‘ayyūk* gök kubbe, gökyüzü 2308; *ṭāḡ-ı dergāh* dergahın kubbesi 4251, 5097; *ṭāḡ-ı eyvān* sarayın süsü, revak (Steingass: 806b) 2886, 3781, 3806, 6326; *ṭāḡ-ı Kisrā* Kisra Sarayı, Muhammed’in *a.m* doğduğu gece çatlayıp yıkılan saray 478, 2999, 3590, 3968, 5621; *ṭāḡ-ı muḡarnes* kubbeyi andıran gökyüzü 6633
- taḡaddes** (<A.) (Allah) “mübarek ve yüce olsun” 85
- taḡarrub** (<A.) yaklaşma, yakına gelme 240
- ṭāḡat** (<F.<A.ṭāḡa) takat, güç, kuvvet 836, 1086, 1637, 1997, 4585, 4749, 5196, 5663; *taḡāt-ı hūş ḡalma-* akıl takatı kalmamak 5962
- taḡdīm** (<A.) öne alma ilerlemek, öne gitmek 3926
- taḡdīr** (<A.) takdir, beğendiğini söyleme; kader, alın yazısı 1638, 4956, 5066, 5988, 6395; *taḡdīr ét-* takdir etmek 3610; *taḡdīr ḡıl-* kaderi yazmak 6794; *taḡdīr-i ilāhī* Allah’ın yazdığı kader 4956, 5988, 6395
- taḡdīs** (<A.) Allah’ı şanına yakışmayan sıfatlardan tenzih etme, mübarek sayma 461; *taḡdīs ḡıl-* takdiste bulunmak 5369
- taḡlīd** (<A.) tasavvufta hal ve makam ehlini taklit etme, sözlerini söyleme ama onlar kadar olgun olmama 131; *taḡlīd ḡ‘ābı* taklid uykusu

taḳrīr (<A.)	sözle anlatma, ifade ve beyan etme 6861; taḳrīr ét- anlatmak, ifade etmek 2017; taḳrīr eyle- anlatmak, ifade etmek 301, 4231, 4269; taḳrīr ḳıl- anlatmak, ifade etmek 6101; <i>bk. emr</i>
taḳṣīr (<A.)	kusur etme, eksik yapma taḳṣīr ét- kusur etmek, yanlış yapmak 389
taḳvā (<A.)	takva 2998, 3007
ṭal (<*ṭāl)	(ağaç) dal 6491; <i>krş. dal</i>
ṭal-	(suya) dalmak 1309, 5518
ṭalāk (<A.)	boşanma, nikahın sona ermesi 4751
talaṭṭuf (<A.)	iltifat etme 5764
ṭalpın-	çırpınmak (Clauson: 493b) 1322, 3852; ṭalpın- 351
ṭaleb (<A.)	talep, istek 795, 335, 578, 1781, 4772; ṭaleb ḳıl- talep etmek, istemek 2115
ṭalebkār (<F.) (A.+F.kār)	talep eden, isteyen 5206
ṭālī' (<A.)	talih, baht; doğan, tulû eden 21, 658, 800, 835, 1729, 2083, 2369, 2439, 2575, 2771, 3748, 3748, 3779, 4028, 5049, 5950, 5954, 6054, 6068, 6090, 6091, 6337; ṭālī' ol- doğmak, tulû etmek 926, 2531; ṭālī' ét- doğurmak 6955; ṭālī' olun- doğmak 3778; ṭālī'-i nev yeni talih 4028; ṭālī'-i vaḳt dut- vaktin uğurlusunu hesaplamak 6337
ṭālib (<A.)	talip, talep eden, isteyen 117, 135, 137, 145, 149, 1301, 3292, 4614, 5205, 5367; ṭālib ol- istemek 4399
ta'ḳīl (<A.)	sebep bulma, bahane gösterme 159
ṭālī'lü (A.+T.lü)	talihli 6090
ta'ḳīm (<A.)	öğretme 813, 815, 837, 4816; ta'ḳīm ét- öğretmek 822; ta'ḳīm eyle- öğretmek 6097; ta'ḳīm ḳıl- öğretmek 461, 1400, 4990, 6056, 6639
ṭam (<A.) (I)	deniz (Steingass Ar.: 643b) 4148
ṭam (<*ṭām) (II)	dam, çatı; ev 642, 5495, 5725, 6882; <i>krş. dam</i>
ṭam-	damlamak 806, 1684, 3809, 6152
tām (<A.)	tam, kusursuz, eksiği olmayan 460
ṭa'm (<A.)	tat, lezzet 3073; ṭa'm-ı cān can lezzeti 5639

ṭamaʿ (<A.)	aç gözlülük, tamah 830, 4143
ṭamaḵ	damak 1530, 3179
ṭamaʿ kār (<F.) (A.+F.kār)	aç gözlü 2395
tamām (<A.)	tamam, bütün, eksiksiz 803, 2216, 2178, 2353, 2366, 2783, 4040,4960, 6336, 6738, 6950; <i>tamām ʿet-</i> tamamlamak, eksiksizce yapmak 1172, 1495, 1929, 1120, 1997, 4782; <i>tamām ol-</i> tamamlanmak 1495, 3548, 5888, 6739, 6796
tamāmī (<A.)	tamamen 2675
ṭamar (<*ṭamar)	damar 1327, 2385, 2844, 3653, 4758, 5152, 6819
taʿmīr (<A.)	onarım, yenileme, düzeltme <i>taʿmīr-i milk</i> devletin iyileştirilmesi 669
ṭamu (<Soğd.?)	cehennem 728, 2120, 2400, 5157,5357
ṭamzur-	damlatmak 4636
ṭaʿn (<A.)	kınama, ayıplama, yerme 594, 843, 852, 5822; <i>ṭaʿn ur-</i> kınamak, ayıplamak 5595, 5639
tanazzah zātuhu mimmā yuṣīrūn (A.) (Allah)	“bütün işaretlerden kendini tenzih etti” 114
ṭaʿne (<A.)	yerme, çekiştirme 5719
ṭaniṣ- (<F.?)	danışmak, müşavere etmek 1448, 2443, 2524, 3575, 3609
ṭaniṣıḵ (<F.+T.ıḵ)	akıl danışma <i>ṭaniṣıḵ eyle-</i> akıl danışmak 2225
ṭannāz (<A.)	herkesle eğlenen, alay eden 4166, 5274, 5715, 6131
ṭanuḵ	tanık, şahit 69
ṭanuḵluḵ	tanıklık 4686
ṭanz (<A.)	alay etme 4975; <i>ṭanz eyle-</i> alay etmek 5595; <i>ṭanz-ı efsūs</i> acıyarak alay etme 5674
ṭaṇ	şaşılacak şey, hayrete şayan 685, 3106, 3183, 4726, 4804; <i>ṭaṇa ḵal-</i> hayrete düşmek, şaşmak 1068, 1912, 6767
ṭaṇ	tan, şafak vakti <i>ṭaṇ at-</i> tan ağarmak, sabah olmak 2837; <i>ṭaṇ yēli</i> tan yeli, saba rüzgârı 1993; <i>krş. daṇ</i>
ṭaṇla-	şaşırmak 2409
ṭap	yeter, kafi <i>ṭap ol-</i> yetmek, kafi gelmek 1423

tap-	tapmak, kulluk etmek 393, 5611, 5771
tapıl-	bulunmak, mevcut olmak 1791
tapu	huzur, nezd, makam; zât, hazret; hizmet, vazife 393, 702, 704, 918, 1050, 1119, 1394, 1431, 1434, 1449, 1494, 1545, 2127, 2129, 2161, 2463, 2677, 2680, 2707, 3048, 3344, 3358, 3361, 3362, 3528, 3680, 3690, 4234, 4435, 4463, 4569, 4588, 4591, 4936, 4937, 4938, 4939, 5021, 5043, 5532, 5534, 5601, 5602, 5607, 5657, 5697, 5706, 5796, 5853, 5976, 5989, 6001, 6005, 6013, 6097, 6140, 6231, 6236, 6593
tar (<*tār)	dar 1022, 1740, 4838, 5097, 6448; tar ol- dar olmak, daralmak 5236
tār (<F.)	karanlık 3917; tār ol- karanlık olmak 3844
tura-	baştan sona dikkatle aramak 1585
tarab (<A.)	sevinmekten gelen coşkunluk, sevinç, sevinme 450, 578, 4779, 5768, 6041; tarab kııl- sevinip coşmak 3805, 5991; tarablar èt- sevinip coşmak 2975
tarabnāk (<F.) (A.+F.nāk)	sevinçli, coşkulu 87, 2948, 2862, 6263
tarabsāz (<F.) (A.+F.nāk)	coşkulu, coşturucu 1297, 5423
tārāc (<F.)	yağma, çapul 2617, 3938; tārāc èt- yağmalamak 3963; tārāc eyle- yağmalamak 2186
taraf (<A.)	taraf, yan 1964, 2294, 2639, 2940, 3155, 3636, 6052, 6595
tarāḳ (<A.)	bir gürültüden kopan ses 2308
taral-	daralmak 5035
tarāvet (<F.<A.tārāwa)	tazelik, körpelik tarāvet ḳalma- tazeliği kalmamak, solmak 5803
tarf (<A.)	etraf, taraf; uç, kenar tarf-ı ḥargāh çadırın etrafı 6123; tarf-ı küleh başlığın, şapkanın ucu, kenarı 4672; tarf-ı niḳāb örtünün kenarı, ucu 2603
tarfa (<A.)	göz kapağının bir kez açılıp kapanması tarfatu'l- 'ayn göz kapağını açıp kapayınca kadar geçen süre 41
tarḥ (<A.)	koyma, yerleştirme tarḥ èt- koymak, yerleştirmek 6875; tarḥ vēr- atma, bırakma 1019
tarıḳ- (<*tārıḳ-)	daralmak, bunalmak 1551, 1879, 2486, 3973, 5904

şarıl-	darılmak 4838
tārīḥ (<A.)	tarih 2542
řarīķ (<A.)	yol; takip edilen yol, usul 367; řarīķ ét- yol göstermek, yol tayin etmek 3; řarīķ-ı āferīniř yaratılış yolu 4986
tārīķ-dīn (<F.) (A.+A.)	dinden vazgeçmiş, dini terketmiş 1390, 3845, 5737
tarla	tarla 3307
tarlıġan-	daralmak, içi sıkılmak 5304
řarlıķ	darlık 69, 464
řarrār (<A.)	dolandırıcı, hilekar 4671
řarriķū (A.)	“vurun!” 501
şart-	çekmek; tartmak 3507, 3985, 4528, 4595, 5593,6074, 6227, 6227
şartil-	çekilmek 1232, 5453
tārumār (<F.)	perişan, karmakarışık, darmadaġınıķ tārumār ét- perişan etmek, darmadaġın etmek 1762, 3815, 3987, 4126; tārumār kıł- perişan etmek, darmadaġın etmek 4307
şarz (<A.)	tarz, şekil, usul 565, 3832, 6056, 6111
řās (<A.)	tas 2314; řās-ı semā gökyüzünün tası 51; řās-ı zerrīn altın tası 1507
tasa (<F. tāse)	tasa, üzüntü, kaygı 2431; tasa dut- tasalanmak 910, 1226, 1894
tařadduķ (<A.)	sadaka vermek tařadduķ ét- sadaka vermek 792; tařadduķ kıł- sadaka vermek 2560
tasalan- (F.+T.lan-)	tasalanmak 3973
taşarruf (<A.)	bir şeye sahip olma ve sahip olduġu şeyi kullanma yetkisi; bir nesneyi idareli ve dikkatli kullanma 3436; taşarruf ét- sahip olduġu malı istediġi gibi kullanmak 2561
taşavvur (<A.)	hayal, düşünce taşavvur ét- hayal etmek, düşünmek 3090
tařdiķ (<A.)	tasdik etme, doġru olduġunu söyleme tařdiķ ét- tasdik etmek, doġru olduġunu söylemek 222
tāsi‘ (<A.)	dokuzuncu 6699; bk. řarḥ

taşvîr (<A.)	resim, tasvir 1359, 1400, 2020, 3849, 4552, 6605; <i>taşvîr ét-</i> resmetmek, çizmek 1168, 3842
taş (<*taş) (I)	taş 464, 482, 488, 1080, 1110, 1113, 1114, 1147, 1151, 1155, 1155, 1157, 1169, 1458, 1502, 1585, 1603, 1624, 1746, 1811, 1897, 1925, 2118, 2119, 2258, 2306, 2462, 2532, 2579, 2869, 2887, 2929, 3253, 3547, 3599, 3749, 3870, 3895, 3924, 4005, 4099, 4101, 4110, 4142, 4151, 4210, 4223, 4223, 4225, 4237, 4272, 4274, 4330, 4337, 4400, 4413, 4495, 4530, 4541, 4544, 4555, 4556, 4558, 4564, 4569, 4570, 4571, 4573, 4573, 4574, 4575, 4575, 4607, 4607, 4608, 4619, 4627, 4634, 4640, 4641, 4642, 4642, 4653, 4654, 4680, 4681, 4683, 4688, 4703, 4748, 4748, 4795, 4803, 4823, 4824, 4878, 4928, 4980, 5029, 5202, 5491, 5527, 5539, 5604, 5618, 5621, 5719, 5733, 5733, 5756, 5792, 5822, 5831, 5840, 5867, 5868, 5868, 5870, 5902, 5903, 5904, 5946, 5957, 5957, 5968, 6086, 6109, 6238, 6312, 6651, 6652, 6701, 6838, 6939; <i>taş ol-</i> taş olmak, taşlaşmak, katılaşmak 3666
taş (II)	dış 73, 567, 1154, 2442, 5057, 5087, 5140, 5364, 5504, 6237, 6502, 6653; <i>taş ur-</i> dışarı vurmak, içindekini görünür kılmak 910, 2912, 6651
taş- (<*taş-)	taşmak 1155, 2869, 4748
taşı-	taşımak 6176
taşın-	taşınmak 4531
taşra	dışarı 4316, 4669, 5085, 6046, 6866
tat- (<*tāt-)	tatmak 2726, 5609, 6199; <i>tat-</i> aynı anlamda 982, 3644
Tatar (<Mo.)	Tatar 883, 2248, 2325, 5240
tatlı	tatlı 961, 982, 1394, 2397, 2700, 2812, 3162, 3219, 3359, 3360, 3379, 3509, 3940, 4174, 4242, 5731, 5837, 5935, 6761
tatluluk	tatluluk 3226, 4065
tatlurak	daha tatlı 5244
taṭvîl (<A.)	uzatma <i>taṭvîl bul-</i> uzamak 3554
ṭav(i)r (<A.)	tavır, tarz, usul 6111
ṭavāf (<A.)	tavaf <i>ṭavāf eyle-</i> tavaf etmek, etrafını dolaşıp ziyaret etme 270; <i>ṭavāf-ı Ka'be</i> Kabe'yi tavaf etme 368

tavaḳḳuf (<A.)	bekleme <i>tavaḳḳuf eyle-</i> beklemek 3630
ṭavar	davar, büyük baş hayvan 1002, 1749, 1750, 6188
ṭavāyif (<A.) (tk. ṭā'ife)	taifeler, topluluklar, gruplar 6793
ṭavf (<A.)	tavaf, etrafını dolaşmak <i>ṭavf ét-</i> tavaf etmek 6003
ṭavḳ (<A.)	gerdanlık 1252, 5647
ṭavşan	tavşan 2316, 2809
tāvūs (<F.)	tavus kuşu 91, 2813, 2816, 2984, 4128, 4670, 5188, 6476; <i>ṭāvūs-ı ḥurşīd</i> güneş tavusu 6127; <i>ṭāvūs-ı ra'nā</i> güzeller güzeli tavus 4669; bk. <i>perr</i>
ṭāvūsipeyker (<F.ṭāvūs-peyker)	tavus yüzlü 5263, 5744
ṭay	tay, at yavrusu 1153
ṭay(y) (<A.)	bükme, kıvrırma <i>ṭay ḳıl-</i> bükmek, kıvrırmak, dürmek 3651; <i>ṭayy ol-</i> kıvrılmak, dürülmek 201
ṭayak	değnek, sopa, dayak, destek 3704
ṭayan-	güvenmek, itimat 964, 3611
ṭāye (<F.)	dadı 5924; <i>krş. dāye</i>
ṭāyife (<A.)	grup, taife 108
ta'yīn (<A.)	gösterme <i>ta'yīn-i merkez ét-</i> bir şeyi merkez göstermek 6662
ṭāyir (<A.)	uçan <i>ṭāyir ol-</i> uçmak 6733
ṭayr (<A.)	kuş 3646, 3726, 6774
ṭayyār (<A.)	uçan 2076; bk. <i>murğ</i>
taẓarru' (<A.)	yakarmak, yalvarmak <i>taẓarru' ḳıl-</i> yakarma, yalvarma 948, 5766
tāze (<F.)	taze, yeni; körpe, genç 1239, 1245, 1415, 1417, 1446, 1755, 2544, 2859, 3860, 4188, 4207, 4212, 4223, 4256, 4349, 4349, 4853, 4938, 5498, 5580, 5583, 6118, 6157, 6203, 6219, 6243, 6474, 6495; <i>tāze ét-</i> yenilemek 6405; <i>tāze eyle-</i> tazelemek, yenilemek 3321; <i>tāze ḳıl-</i> tazelemek, yenilemek 1292, 2568, 5959; <i>tāze tāze</i> taze taze 3764; <i>tāze yüzlü</i> genç 1446
tāzele- (F.+T.le-)	tazelemek 6104

tāzelen- (F.+T.len-)	yenilenmek, tazelenmek; unutulmuş bir konuyu tekrar gündeme getirmek 19, 1573
tāzī (<F.)	Arap kavminden olan; siyah ve gösterişli olan Arap atı 614, 2376, 3313, 3893, 5942, 6406; tāzī aynı anlamda 1744
ta'zīm (<A.)	hürmet, saygı, ağırlama 3563, 5207; ta'zīm èt- hürmet göstermek, ağırlamak 3562; ta'zīm kıl- hürmet göstermek, ağırlamak 5526
tebāh (<F.)	harap tebāh bul- harap olmak 5011
teber (<F.)	balta 5721, 5593, 5917
tebrīd (<A.)	soğutma 6747
tecellī (<A.)	görünme, belirme, görünür olma, zahir olma; Allah'ın kudretinin yarattıklarının üzerinde görünmesi 2995; tecellī kıl- görünmek, belirme, zahir olmak; (Allah için) kudreti yarattıklarının üzerinde görünmek 140, 144, 148, 1758,1991, 2205, 4693, 6267
tecerrūd (<A.)	dünyaya ait şeylerden vazgeçip Allah'a yönelme 353
tedbīr (<A.)	tedbir, önlem, çare; üzerinde tasarruf etme, idare etme, yönetme 1143, 1144, 1440, 2429, 2524, 4375; tedbīr èt- tedbir, önlem almak; gerekli hazırlıkları yapmak; idare etmek, bir mesele üzerine kafa yormak 1089, 1712, 2565, 3610, 4258, 4378, 4392, 5212, 5473, 5490, 6010, 6631, 6688; tedbīr kıl- tedbir, önlem almak; gerekli hazırlıkları yapmak; idare etmek 1725, 5981; tedbīr ol- önlem olmak 3926; tedbīr olun- tedbir, önlem alınmak 4811; tedbīr eyle- gerekli hazırlıkları yapmak 3609; tedbīr-i ešyā eşyaların idaresi 152; tedbīr-i rüşen aşikar olan tedbir 2227; <i>bk. ehl</i>
tedrīs (<A.)	ders verme 461
te'ennī (<A.)	temkinli olma, ihtiyatlı davranarak acele etmeden iş görme 2398
teessūf (<A.)	teessūf etme, üzülme teessūf èt- teessūf etmek, üzülme 765
tefāhur (<A.)	övünmek 5161, 5436
tefāvūt (<A.)	farklılık 6837; tefāvūt olma- fark etmemek 278
tefekkūr (<A.)	tefekkür, düşünme, düşünce 235, 1317; tefekkūr èt- düşünmek 6582; tefekkūr kıl- düşünmek 248
teferruḡ (<A.)	birbirinden ayrılmış, ayrı düşmüş 6783

teferrüc (<A.)	seyretme <i>teferrüc èt-</i> seyretmek 1754, 3553; <i>teferrüc eyle-</i> seyretmek 321; <i>teferrüc kıl-</i> seyretmek 1488, 1666, 2096,3077, 3927, 5622, 6065
teferrücle- (A.+T.le-)	seyretmek 4468
teferrüd (<A.)	tek, eşsiz, emsalsiz 175
tefhîm (<A.)	anlatma, bildirme 837; <i>tefhîm èt-</i> anlatmak 6639; <i>tefhîm kıl-</i> anlatmak 6056
tefrîd (<A.)	soyutlanma, ayrılma <i>tefrîd ol-</i> soyutlanmak, diğerlerinden ayrı ayrı kalmak 134
tefrîṭ (<A.)	aşırı gitme, davranışlarda aşırıya kaçma <i>tefrîṭ èt-</i> aşırı gitmek 389
tefsîr (<A.)	tefsir, ayrıntılı yorumlama 3219, 4185; <i>tefsîr èt-</i> tefsir etmek, ayrıntılı bir şekilde yorumlamak 3285; <i>tefsîr eyle-</i> tefsir etmek, ayrıntılı bir şekilde yorumlamak 6101
tefsîriḥon (<F.) (A.+F.ḥ̣ān)	tefsirci, yorumcu 4185
teftîṣ (<A.)	sorma, soruşturma, işin aslını öğrenme <i>teftîṣ èt-</i> sorgulamak, soruşturmak 1094, 3966, 6356; <i>teftîṣ eyle-</i> sorgulamak, soruşturmak 1348; <i>teftîṣ ol-</i> sorguya çekilmek, incelenmek 2372, 6823
teg	gibi 1265, 2149, 2875, 3825, 4569, 4608, 6095
teḥî (<A.)	boş, dolu zıddı 77
te'ḥîr (<A.)	geciktirme, sonraya bırakma, erteleme 2878, 6794; <i>te'ḥîr èt-</i> ertelemek, sonraya almak 3926; <i>te'ḥîr olun-</i> ertelenmek 4811
teḥniyet (<F.<A.tahniya)	kutlama, tebrik etme 805
tekebbür (<A.)	böbürlenme 4076
tekellüf (<A.)	teklif etme, önerme; uğraşma, zahmete katlanma 2672, 5848; <i>tekellüf kıl-</i> teklifte bulunmak 2387, 2792
tekellüm (<A.)	konuşma, söz söyleme 6860
tekessür (<A.)	kırılma <i>tekessür èr-</i> kırılma gelmek, kırıklık yaşamak 766; <i>tekessür vèr-</i> kırılmak 1609
teklîf (<A.)	merasim, resmiyet <i>teklîf kıl-</i> merasim düzenlemek 5526

tekrār (<A.)	tekrar, yenileme <i>tekrār ét-</i> tekrarlamak 4094; <i>tekrār ol-</i> tekrarlanmak 4664, 5373
tekvīn (<A.)	yaratma, var etme <i>tekvīn-i ālet</i> nesneyi var etme 254
telakḳī (<A.)	kabul etme, anlayış <i>telakḳī ol-</i> saymak, öyle kabul etmek, öyle anlamak 6740
telaṭṭuf (<A.)	kibar davranma, lütuf ve incelikle muamele etme 4254, 4474; <i>telaṭṭuf göster-</i> iltifat etmek, kibar davranmak 5036; <i>telaṭṭuf kıl-</i> iltifat etmek, kibar davranmak 2387, 2561
telbīs (<A.)	hile, dalavere 102, 6821
telef (<A.)	yok etme, mahvetme, öldürme <i>telef dut-</i> yok etme tarafını seçmek, yok etmeyi tercih etmek 2423
telḥ (<A.)	acı 1294, 1423, 1566, 1972, 2074, 2271, 3265, 4152, 4161, 4215, 4436, 4825, 4900, 5166, 5879, 6427, 6434; <i>telḥ ét-</i> incitmek; acı etmek 4914, 5877; <i>telḥ eyle-</i> acı yapmak 3799; <i>telḥ ol-</i> acı olmak 3951, 3961, 5291, 5732, 6168
telḳīn (<A.)	telkin, bir fikri aşılama, zihne sokma <i>telḳīn ét-</i> telkin etmek, zihnine sokmak 3880; <i>telḳīn-i İslām</i> İslam fikrini aşılama 463
tilmīz (<A.)	öğrenci 821
temalluḳ (<A.)	gönül alma, sevgi gösterisinde bulunma gönül almak, sevgi gösterisinde bulunmak 792; <i>temalluḳ ét-</i> sevgi gösterisinde bulunmak 353
temāmet (<F.<A.tamāma)	tamamıyla 27
temāsil (<A.) (tk. temsīl)	temsiller, semboller 6824; <i>temāsil ét-</i> temsil etmek 4543
temāṣā (<A.)	bakıp seyretme, izleme; gezme 4517; <i>temāṣā ét-</i> bakıp seyretmek, izlemek; gezmek 1039, 1315, 4658; <i>temāṣā eyle-</i> bakıp seyretmek, izlemek; gezmek 867, 6415; <i>temāṣā kıl-</i> seyretmek 3254
temāṣāgāh (<F.) (A.+F.)	gezip dolaşma yeri, gezilecek alan 775, 3076
temcīd (<A.)	ululama, yüceltme; sabah namazından önce minarelerden belli makamlarda okunan ilahi 404, 5369
temennī (<A.)	istek, dilek, talep <i>temennī ét-</i> istemek, dilemek, talep etmek 6223; <i>temennī ol-</i> temenni olmak 3921

temessük (<A.)	tutunma, sıkı sıkı tutma <i>temessük ét-</i> tutunmak, sıkı sıkı tutmak 2535; <i>temessük kıl-</i> tutunmak, sıkı sıkı tutmak 6783
temiz (<A.)	temiz, saf 307
temyiz (<A.)	iyiyi kötüden ayırma 1011
ten (<F.)	ten; beden, vücut 1331, 1381, 1398, 1581, 1668, 1680, 1683, 1762, 1766, 1804, 1807, 1990, 2260, 2677, 3047, 3093, 3196, 3401, 3665, 3700, 3853, 3861, 3915, 3924, 4045, 4063, 4169, 4335, 4412, 4479, 4645, 4647, 4784, 4829, 4839, 4847, 5025, 5152, 5179, 5500, 5662, 5718, 5921, 5925, 5947, 6202, 6474, 6593, 6700, 6883; <i>ten-i hākī</i> topraktan beden 6878; <i>ten-i tenhā</i> tek başına, yalnız olarak 1751
tenağgum (<A.)	şarkı söyleme 1293
tenaqqul (<A.)	meze olarak yeme <i>tenaqqul ét-</i> meze olarak yemek 5279; <i>tenaqqul eyle-</i> meze olarak yemek 6494; <i>tenaqqul kıl-</i> meze olarak yemek 3264
tenāvül (<A.)	yeme içme; kazanma, elde etme <i>tenāvül ét-</i> yemek, içmek; elde etmek 874, 3264
tenbīh (<A.)	tembih 117
ten-dürüst (<F.)	sağlıklı 4625
tenezzül (<A.)	inme, iniş 6739
teng (<F.) (I)	(at) eyer (Steingass: 330a) 5963
teng (<F.) (II)	dar; (<i>mec.</i>) sıkıntılı; (<i>mec.</i>) ağız, dudak 8, 502, 2041, 3202, 3308, 3308, 3917, 3969, 4027, 4079, 4097, 5158, 5324, 5432, 5744, 5801, 6042, 6078, 6507; <i>teng ét-</i> dar etmek 2248; <i>teng eyle-</i> dar etmek 2429; <i>teng ol-</i> dar olmak 5297, 6277, 6313; <i>teng-i şe(k)ker</i> şeker dudak 3123, 3202, 5744; <i>teng-i 'ūd</i> udun ağzı, ucu 6042
teng-çeşmī (<F.)	körlük 6078
teng-dil (<F.)	gönlü daralmış, sıkıntılı 3969
ten-güdāz (<F.)	ten yakan 6893
tenhā (<F.)	yalnız, tek başına; ıssız 1582, 2485, 3221, 4322, 4422, 4589, 5019, 5036, 5307, 5346, 5569, 5808, 5834, 5910; <i>tenhā kal-</i> yalnız kalmak 2234, 2744

- tennūr (<A.)** fırın, ocak, tandır 55, 521, 887, 2717, 2900, 6381, 6387, 6388, 6389; *tennūr-ı çarh* feleğin tandırı 521
- tennūrivār (<F.) (A.+F.vār)** fırın gibi 886
- tenzih (<A.)** kusur ve günahlardan temizleme, temiz olduğunu söyleme 121
- ter (<F.)** taze; ferah; ter 2040, 3123, 3145, 3307, 3710, 3858, 4162, 4675, 4858, 4894, 5295, 5695, 6731; *ter ét-* tazelemek 1190, 1682, 1809, 2705, 2918, 3122, 4706; *ter eyle-* tazelemek 1688, 4900, 5494; *ter ol-* tazelenmek 1446, 3107,4276, 4925, 5285, 6254, 6932, 6938; *krş. der*
- terahhūm (<A.)** acıma, merhamet etme 4453, 6178; *terahhūm eyle-* acımak, merhamet etmek 6071; *terahhūm et-* acımak 6144; *terahhūm kıl-* acımak, merhamet etmek 5185, 6235
- terakķī (<A.)** yukarı kalkma, yükselme *terakķī kıl-* yukarı kalkmak, yükselmek 6740
- terāne (<F.)** nağme, ezgi, ahenk, ses 1191, 6254; *terāne eyle-* nağme okumak, mırıldanmak 4770
- terāzū (<F.)** terazi 2114, 4069, 5688; *terāzū ét-* tartmak 5171
- Terāzū (<F.)** Terazi burcu 6687
- terbiyet (<F.<A.tarbiya)** ince ve kibar davranma *terbiyetler kıl-* ince ve kibar davranmak 805
- tercī' (<A.)** terciibent, divan edebiyatında kullanılan bir nazım şekli 4712, 4782
- tercümān (<A.tarcamān)** tercüman 580, 6472, 6635, 6881
- tercümānlık (A.+T.lık)** tercümanlık 3275
- terdīd (<A.)** reddetme, geri çevirme *terdīd ét-* reddetmek, geri çevirmek 184
- terennūm (<A.)** hafif hafif şarkı söyleme, mırıldanma 6860
- terk (<A.)** terk etme, bırakma, vazgeçme, ayrılma 2474; *terk ét-* terketmek, bırakmak, vazgeçmek, ayrılmak 866, 1876,1970, 1999, 2282, 2428, 2813, 3750, 3985, 4092, 4104, 4317, 4367, 4956, 6078, 6835; *terk eyle-* terketmek 1091, 1542, 4107, 4126, 4928, 5011; *terk kıl-* terketmek 4730; *terkin ur-* terk etmek, vazgeçmek, ayrılmak 1277, 5079, 5757; *terk-i kār ét-* işi gücü bırakmak 1074

terkeş (<F.)	sırtta taşınan ok çantası 2750, 2756
terkīb (<A.)	birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme; bu birleşme sonucunda meydana gelen şey 305, 6751; terkīb ét- bir araya getirmek, birleştirmek 6720; terkīb kıł- bir araya getirmek, birleştirmek 560; terkīb ol- birleşmek, bir araya gelmek 292, 6800; terkīb-i basīf basit ve sıradan oluşum, meydana gelme 280
terlik	tazelik 5783, 6255, 6474
terre (<F.)	tere, ot, yeşillik 113, 1362, 2270
tertib (<A.)	hazırlık, hazırlama, düzenleme 2894; tertib-i ālem alemin düzenlenmesi (yaratılması) 229
tesbīd (<A.)	tespit, bir durumu şüpheye yer bırakmayacak şekilde belirleme, saptama 159
tesbīh (<A.)	Allah'ı takdis ve tenzih etme, her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme 3156, 5369; tesbīh ét- Allah'ı takdis ve tenzih etmek, "suphanallah" sözünü söylemek 5371; tesbīh kıł- Allah'ı takdis ve tenzih etmek, "suphanallah" sözünü söylemek 5381
tesbīhīh-ān (<F.) (A.+F.)	tesbih okuyan 5371
tesbīhlü (A.+T.lü)	tesbih eden, Allah'ı takdis ve tenzih eden 4814
tesdīs (<A.)	iki gezegenin arasında altmış derecelik mesafe bulunma durumu 3776
tesellī (<A.)	teselli, avunma tesellī bul- teselli bulmak 5821; tesellī èdin- teselli edinmek 5764
teşhīr (<A.)	sihir yapma, büyü yapma 1143, 3520
teskīn (<A.)	yatışma, dinme teskīn bul- teskin olmak, yatışmak 3315
teslīm (<A.)	teslim, götürüp verme; sahip olduğu şeyi terk etme, devretme teslīm ét- teslim etmek 2425, 4990, 6097, 6677; teslīm eyle- teslim etmek 6503; teslīm kıł- teslim etmek 2566, 3534, 3570, 3923, 4351, 5767, 5989; teslīm ol- teslim olmak 2648; teslīm-i fermān fermanın yerine götürülmesi 408
teşlīs (<A.)	iki gezegenin arasında 120 derecelik mesafe bulunması durumu 3776
teşbīh (<A.)	benzetme teşbīh ét- benzetmek 164; teşbih kıł- benzetmek 4724

teşebbüh (<A.)	zorla benzemeye çalışma 6707
teşehhüd (<A.)	namazda oturulunca “ettahiyyatu” duasını okuma 446
teşne (<F.)	susamış 545, 4599
teşne-dil (<F.)	susamış gönül; susamış dil 2610, 3091, 3710, 4823
teşne-leb (<F.)	susamış dudaklı 67, 1374; <i>bk. şeftālū</i>
teşrif (<A.)	şereflendirme 239; <i>teşrif-i hūş</i> özel, özenli şereflendirme 2072
teşvīş (<A.)	insan zihnini meşgul eden şey, karışıklık 4025, 5765; <i>teşvīş ko-</i> zihin karıştırmak 4226; <i>teşvīş vēr-</i> zihni bulanmak, karışmak 3422
tevārīh (<A.) (tk. tāriḥ)	tarihler 2169, 2243, 3521, 6342; <i>tevārīh issi</i> tarihçiler, tarih ilmiyle uğraşanlar 1154
tevbe (<A.)	tövbe 4129
teveccüh (<A.)	yönelme, yöneliş 6707
tevekkül (<A.)	tevekkül, işleri Allah’a bırakma 1123, 2027, 3887; <i>tevekkül kıl-</i> tevekkül etmek 3480, 4952
tev’emān (<A.) (tk.tev’em)	ikizler 739
tevessül (<A.)	sarıлма, baş vurma 3887; <i>tevessül kıl-</i> baş vurma, sarılmak 2027
tevfik (<A.)	Allah’ın yardımı 3, 937; <i>tevfik-i hidāyet</i> hak yolunda Allah’ın yardımı 258; <i>bk. ehl</i>
tevfir (<A.)	çoğalma; <i>tevfir ét-</i> çoğalmak 2322
tevḥīd (<A.)	Allah’ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu söyleyip kabul etme; “lâ ilâhe illallah” sözünü zikretme 4, 36, 107, 125, 127, 129, 130, 133, 134, 136, 137, 141, 142, 145, 148, 157, 159, 161, 165, 183, 184, 404, 490, 4981; <i>tevḥīd kıl-</i> tevhid inancına sahip olmak 5369; <i>tevḥīd-i ‘ām</i> genel, herkes için geçerli olan tevhid 129; <i>tevḥīd-i ‘aynī</i> gözle görülebilen tevhid 133, 134; <i>tevḥīd-i</i> <i>ef’āl</i> fiiller, eylemler tevhidi 137; <i>tevḥīd-i ḥaḳ</i> hak, doğru, gerçek tevhid 127, 165; <i>tevḥīd-i hūş</i> has, özel tevhid 130; <i>tevḥīd-i muṭlaḳ</i> mutlak tevhid 125; <i>tevḥīd-i şifāt</i> sıfat, nitelik tevhidi 141; <i>tevḥīd-i zāt</i> zâtın tevhidi 145, 4981; <i>tevḥīd-i zātī</i> zâtî tevhid 136; <i>bk. ‘ayn, ‘ilm</i>

te'vīl (<A.)	bir söz ve davranışa bilinen anlamının dışında başka anlam verme, başka bir mana ile yorumlama 6551
tevsen (<F.)	dik başlı at 5107
tezellül (<A.)	sallanma, zelzele <i>tezellül bul-</i> sallanmak 6739
tezerv (<F.)	sülün 2915, 6219
tezik-	sıçramak 1601
tezvīc (<A.)	evlendirme 3579
tezvīr (<A.)	yalan söyleme, yalan dolan; arabozuculuk, dedikoduculuk 2519, 6542; <i>tezvīr kıl-</i> yalan söylemek 1272
tezyīn (<A.)	süsleme, süslenme 6796; <i>tezyīn vēr-</i> süslemek 5502
tēz (<F.tēz)	tez, çabuk, hızlı, hızlıca 2050, 2023, 3719, 3890, 6259; <i>tēz ét-</i> hızlıca yapmak, hızlı hareket etmek 3545, 6259; <i>tēz ol-</i> hızlı olmak 287
tēz-reftār (<F. tēz-reftār)	hızlı giden; <i>bk. tīr</i>
tēzrek (F. tēz+T.rek)	derhâl, çarçabuk 1447, 5107
tēz-şūret (<F.) (F.tēz+A.şūra)	sabırsız biçimde, tez canlı 3419
tıfl (<A.)	küçük çocuk 1927, 2422, 5924; <i>tıfl-ı gāv-perver</i> sığır tarafından beslenen çocuk 702
tılsım (<A.tılesm)	tılsım, sihir (Wehr: 564b) 309, 310, 311, 1147; <i>tılsım ur-</i> tılsım koymak, tılsımlı yapmak 1319
tınāb (<A.)	çadırı kazığa bağlayan ip 273, 4561
tırāz (<F.)	süs, süsleme, ziyet <i>tırāz ét-</i> süslemek 1132
tırmuķ	tırmık 1643
tırnaķ	tırnak 900, 1155, 2702
ticāret (<F.<A.ticāra)	ticaret 213
tīg (<F.)	kılıç 56, 661, 928, 2009, 2277, 2505, 2756, 3118, 3441, 3498, 3506, 3743, 3744, 3744, 4541, 4552, 4851, 5187, 5450, 5767, 5855, 6918; <i>tīg ur-</i> kılıç vurmak, kılıç çekmek 643; <i>tīg-ı Hindī</i> Hint kılıcı 3743, 2276, 2321, 6943; <i>tīg-ı Keyānī</i> Keyan kılıcı 1541; <i>tīg-i dū dest</i> iki uçlu kılıç 877
tīhū (<F.)	çil denen kuş 5277

timār (<F.)	binek hayvanlarının bakımı; hastayı veya yarayı tedavi etme 1863; tīmār ʿet- tedavi etmek 4376
timsāl (<A.)	resim, suret, tasvir 1225
ṭīn (<A.)	çamur, balçık 815
tīr (<F.)	ok; (<i>mcz.</i>) sevgilinin kirpiği 748, 851, 1651, 2040, 2340, 2963, 3007, 3152, 5397, 5471; tīr-i ğamze bakış okları, delici bakışlar 5092; tīr-i ḥādīs hadis oku 206; tīr-i ḥūn-rīz kanlı kılıç 1085; tīr-i Merrīh Mars (Behram) oku 2341; tīr-i tēz-refṭār hızlı giden ok 2307
tīre (<F.)	karanlık, kara 5311, 5885; tīre kıl- karanlık yapmak 4060; tīre ol- karanlık olmak 5325
tiryāk (<A.)	panzehir 3919, 5926, 6169; tiryāk 313
tīše (<F.)	balta, kazma 1398, 2050, 2276,4229, 4230, 4541, 4544, 4653, 4794, 4874; tīše ur- balta vurmak 4223, 5635
tīz (<F.)	keskin 3825, 5187, 5698, 5720, 5903, 5917, 5921, 6077, 6471, 6910; tīz ol- keskin olmak 5933
tīzlik (F.+T.lik)	keskinlik 5933
ṭop (<F.)	top 493, 596, 847, 1358, 2328, 2748, 2753, 2769, 2774, 2790, 2797, 2778, 2746, 2819, 4054, 5563, 2747, 2788, 2798, 2791, 5125
ṭopça	top gibi yuvarlak 5223
ṭoĝ-	doĝmak 628, 1153, 3055, 3619, 3715, 5014, 5105, 6106, 6106, 6379, 6497, 6717, 6720, 6775, 6873; ṭoĝar gūn doĝan güneş 1232
ṭoĝra-	doĝramak 4272, 4551
ṭoĝru	doĝru 1388, 1393, 1394, 4453, 5103; ṭoĝrı 1393, 1727, 5955
ṭoĝruluk	doĝruluk 1386
ṭoĝur-	doĝurmak 1288, 1597, 2540
toḥm (<F.)	tohum 1153, 2687, 6760; toḥm-ı semer meyve, yemiş tohumu 495
ṭoḵ	tok; aç olmayan 768, 3939, 6459
ṭoḵsan biḡ	doksan bin 529

toğun-	dokunmak 3253, 4330
toğuz	dokuz 649, 4868, 5672, 6364, 6675, 6736; toğuz çarh dokuz felek 523; toğuz gök dokuz gök 1362
tol-	dolmak 190, 337, 861, 976, 1075, 1242, 1317, 1661, 2009, 2314, 2480, 2558, 2704, 2760, 3025, 3109, 3145, 3228, 3257, 3259, 3294, 3544, 3582, 3584, 3626, 3633, 3726, 3735, 3786, 3789, 3958, 3972, 3999, 4105, 4110, 4310, 4312, 4337, 4348, 4363, 4843, 4878, 4912, 5101, 5226, 5299, 5575, 5743, 6031, 6318, 6323, 6414, 6489; <i>bk. envār, şadā</i>
tolāb (<F.dolāb)	su kovası 66, 67; dönen şey, çark 3543, 3545
tolan-	dolanmak 1623, 1666, 1821, 2033, 2333, 2945, 6044
tolaş-	dolaşmak 3654, 6271, 6491
toldur-	doldurmak 64, 299, 855, 3026, 3766, 6350; <i>bk. ziyā</i>
tolu	dolu 64, 97, 198, 321, 541, 558, 582, 730, 830, 887, 1302, 2041, 2353, 2353, 2510, 2526, 2737, 2791, 2880, 2926, 3080, 3379, 3397, 3413, 3468, 3639, 3839, 3852, 3929, 3933, 4034, 4145, 4202, 4443, 4476, 4566, 4643, 4746, 4760, 5023, 5415, 5415, 5484, 5495, 5568, 5616, 5710, 5730, 5781, 5795, 5846, 6071, 6118, 6119, 6231, 6573, 6737, 6940, 6952; tolu ay dolunay 1232, 4090; tolu aynı anlamda 508
tomar (<Yun.)	tomar, boru şeklinde bükülmüş kağıt vs. 3512, 3651, 4678
ton (<*tōn)	elbise, kıyafet, giysi 724, 769, 1475, 1572, 1787, 1788, 2186, 2279, 2309, 2311, 2404, 2410, 2585, 2606, 3298, 3612, 3855, 4316, 4343, 4415, 4779, 5476, 5484, 5500, 5844, 5963, 6263
ton-	donmak 1427
tonan-	giyinmek 2755
tonuqluq	donukluk, kederlilik, keder 1855; tonuqluq et- kederlenmek 5712
toņuz	domuz 2288, 2336
toprak	toprak 54, 255, 264, 296, 297, 312, 344, 360, 506, 509, 629, 655, 1481, 1610, 1628, 2129, 2154, 2302, 2345, 2532, 2738, 2869, 2929, 3116, 3394, 3924, 3931, 3948, 4252, 4305, 4531, 4641, 4642, 4787, 4826, 4847, 4879, 4887, 4888, 4928, 4938, 5095, 5100, 5376, 5406, 5471, 5589, 5590, 5828, 5957, 6361, 6569,

	6717, 6726, 6893; toprak ol- toprak olmak, ölmek 708, 5146; toprak ét- toprak etmek, öldürmek 510, 1811; toprak kıl- toprak yapmak, öldürmek 6251; toprah aynı anlamda 4640
tosun (<*tōsun)	haşarı 3384
tosunluk	yiğitlik, delikanlılık tosunluğ ét- yiğitlik göstermek 5654
toy	eğlence toya gir- eğlenceye katılmak 879
toy-	doymak 1121, 811, 2357, 3644, 5004, 5680
toyun-	doymak 3577, 6022
toyur-	doyurmak 2264, 3394, 3959, 6515
toz	toz 432, 1433, 1446, 1477, 1601, 1610, 1700, 1959, 2300, 2357, 2659, 2909, 2934, 3010, 3280, 3459, 3655, 3738, 4340, 4341, 4369, 4391, 4555, 4689, 4856, 4930, 5230, 5560, 5597, 5805, 5930, 6057, 6158, 6465, 6473, 6572, 6893; toz kopar- toz çıkarmak 3598; toz ol- toz olmak 4847; toz ur- toz koymak 5561; toz 1334, 2760, 5497, 5446
toz-	toz etmek, toz gibi savrulmak 2301, 4803, 5459
tozca	toz gibi (küçük) 5790
tozut-	savurmak 1505, 3853, 5897; tozit- aynı anlamda 3929
töhmet (<F.<A.tuhma)	töhmet, suçlama 5523
töz	öz, cevher, asıl 5010
Ṭübā (<A.)	Cennetteki Tûba ağacı 2994, 3010, 4355, 4995, 5267, 6223
tüber (<F.tevber)	balta 3480
ṭudaḳ (ṭōtaḳ)	dudak 219, 2944, 3573, 4245, 4593, 4755, 6444
ṭudaş	rast gelme ṭudaş ol- rastlamak 1198, 3163, 6485
ṭūfān (<A.)	tufan 55, 5958; ṭufān-ı melāmet kınama, ayıplama tufanı 5865
ṭufayl (<A.)	binici, at sürücüsü 437, 459
ṭuğra	tuğra 5429
ṭūl (<A.)	uzunluk ṭūl-ı emel sonu bitmezz arzu 6860
ṭulū´ (<A.)	doğuş, doğma ṭulū´ ét- doğmak 1946, 5571, 6464
tuman	duman tuman ét- duman etmek 2336
ṭu´me (<A.)	yiyecek, azık 3645

tūn (<F.)	çok uzak yerler 4515
ṭur-	durmak, vakit geçirmek; kalkmak; gözlerini açmak, uyanmak 915, 932, 1165, 1184, 1218, 1245, 1277, 1313, 1328, 1495, 1508, 1828, 1917, 2008, 2010, 2125, 2576, 2659, 2748, 2776, 2818, 2870, 2901, 2912, 2935, 2939, 2966, 2989, 3027, 3087, 3169, 3411, 3614, 3614, 3701, 3737, 3884, 3892, 3974, 3980, 3993, 4032, 4037, 4038, 4088, 4150, 4227, 4233, 4534, 4536, 4537, 4563, 4576, 4669, 4699, 4846, 4969, 5052, 5067, 5119, 5334, 5347, 5432, 5437, 5455, 5483, 5525, 5541, 5545, 5571, 5604, 5628, 5725, 5889, 5974, 5975, 5986, 6023, 6028, 6264, 6325, 6513, 6600, 6910; ṭuru gel- kalkıp gelmek 2133, 5568, 5962; ṭuri gel- aynı anlamda 6463 bī-zār , düş- , istiğfār , ur-
Ṭūr (<A.)	Musa peygamberin Allah ile konuştuğu dağ, Tur-ı Sina 778, 1991; Ṭūr-ı Mūsā Musa'nın Tur Dağı 2995
turāb (<A.)	toprak 930, 2885, 3480, 3766, 6937
ṭuraḳ	durak, durulan, istirahat edilen yer 1009, 1575, 1741, 4587, 4638, 5344
Tūrān (<F.)	Şehname'de kral Feridun'un oğlu Tur'a düşen bölge 2220, 2508, 3789; Ṭūrān aynı anlamda 2235
ṭurıma-	duramamak, kalamamak 3747, 5509
ṭurıṣ-	savaşmak; çabalamak, çalışmak 3664, 5522
ṭurıt-	durdurmak 48; ṭurut- aynı anlamda 1646
ṭurre (<A.)	kıvırcık saç lülesi; alına düşen saç; saçak, püskül 1134, 1390, 2999, 4671, 5402
turş (<F.)	ekşi 3642, 4207
turşī (<F.)	turşu 3642
turş-rūluḳ (F.+T.luḳ)	ekşi yüzlülük 6276
ṭuru	duru, saf, berrak 1192, 4674; krş. duru
turunç (<F.)	turunç meyvesi 1417, 3416
ṭurut-	bk. ṭurıt-
turvanda (<F.tervende)	turfanda 3131

tuş (<*tūş) (I)	denk, eş, aynı derecedeki <i>tuş ol-</i> denk gelmek, rast gelmek, eş, aynı olmak 1321, 2580, 4940, 5950, 5972, 6007, 6114; <i>tuş kul-</i> (göz) takılmak, denk gelmek 1336
tuş (II)	yol, yön, cihet (TS: 1342) 6540
tut-	tutmak 1081, 1624, 2832, 3255, 3604, 4064, 4253, 4326, 4585, 4593, 4905, 5287, 5735, 5970, 6095, 6747, 6763, 6770; <i>bk. rāh, şahrā; krş. dut-</i>
tūti (<F.)	papağan 1737, 3495
tūtiyā (<F.)	sürme taşının göze sürülen tozu, tutya 432, 506, 1433, 4718, 5497, 6158, 6197
tuvaq	duvak 6321
tuy-	duymak, hissetmek 4264, 6200
tuz (<*tūz)	tuz 4066
tuzaq	tuzak 193, 1199
tuflu	tuzlu 1070
tümen (<Toh.?)	10.000 kişilik askeri birlik 3718
tünd (<F.)	sert, şiddetli, haşin 1526, 5847
tünd-ḥūluk (F.+T.lık)	sert mizaca sahip olma 5921; <i>tünd-ḥūluk</i> 5936
tündlik (F.+T.lik)	sertlik 5933
tündrek (F.+T.rek)	daha sert 5107; <i>tündürek</i> 1398
türk	Türk 691, 2221, 2443, 2751, 2847, 3387; yiğit, mert, kuvvetli kimse; köylü; Türk 5942; <i>türk-i bī-rāh</i> yol yöntem bilmeyen köylü 6555; <i>türk-i mest</i> aşktan sarhoş olmuş yiğit 5789
türkāne (<F.) (T.+F.āne)	Türk gibi 1546, 5214
türkī (T.+F.ī)	Türk'e ait olan 6410
Türkistān (T.+F.istān)	Türkistan 2220
türkzāde (T.+F.zāde)	Türk evladı, Türk soyundan olan kimse 2443
türlü	türlü 2380
tüvān (<F.)	güç, kuvvet, takat <i>tüvān ol-</i> güç bulmak, takati olmak 5075
tüvānā (<F.)	güçlü, kuvvetli, dinç 819, 1349, 6068
tüzet-	düzeltilmek 4917

‘ubbād (<A.) (tk. ‘abd)	kullar 6637
‘ubūdiyyet (<F.<A. ‘ubūdiyya)	kulluk 2909, 4461
‘ubūr (<A.)	geçme, geçiş 227
uca	kalça 2043
ucāc (<A.)	acı ve tuzlu (su) 5414
ucuz (<*ūcuz)	kolay, değersiz 1186
uç (<*hūç)	uç, kenar, kıyı 290, 661, 857, 1126, 1333,2343, 2451, 2483, 3339, 3592, 3599, 3769, 3843, 4516, 5455, 5543, 6002, 6198
uç-	uçmak 602, 1235, 1558, 1587, 1607, 1801, 1802, 2346, 2587, 3990, 4120, 4301, 4940, 4970, 5133, 5356, 5678, 5754, 6093
uçar	uçan 1135, 1471, 1591, 2307, 2587
uçık-	yükselmek istemek (TS: uçuk-3898) 5527, 6497
uçıl-	uçulmak 3820
uçmak (<Soğd.)	cennet 1853, 3004, 5729, 6008, 6476
uçuk	sara hastalığı 4252
uçur-	uçurmak 1698, 6880, 6887
‘ūd (A.)	odun, ağaç; öd ağacı; telli bir çalgı 652, 782, 1210, 1635, 1986, 2023, 2199, 2949, 2949, 2967, 2989, 3088, 3144, 3144, 3176, 3186, 3188, 3367, 4114, 4115, 4939, 5289, 5461, 5494, 5544, 6032, 6037, 6042, 6043, 6087, 6102, 6205, 6209, 6381, 6941; ‘ūd-ı nevākeş nağmeli sesler çıkaran ud 4939; bk. <i>teng</i>
‘ūdī (<A.)	ud çalan kimse, müzisyen 3000
‘udūl (<A.)	yoldan çıkma, sapma 6741; ‘udūl ét- sapmak 1967
‘ūd-veş (<F.) (A.+F.veş)	ud gibi 782; odun gibi 2949
ufuk (A.)	ufuk 926, 3151, 4407
uğın-	bayılmak 4176
uğ(u)r	yan, taraf, yol, yön 2456, 3135
uğra-	uğramak 1614, 1810, 1890, 1973, 2321, 3503
uğraş-	uğraşmak 5987
uğurla-	çalmak 1412, 3328

uğurluk	yol, yön 5317
‘ uḳāb (<A.)	kartal 1589, 868, 5471; ‘ uḳāb-ı bī-ḳıl kılsız, tüysüz kartal 6923
‘ uḳbā (<A.)	ahiret 186
‘ uḳde (<A.)	düğüm; (mec.) halletmesi güç, zor mesele 311, 1726, 4719, 6284, 6589; ‘ uḳde-yi ḥal durumu güç hallolacak mesele 6589; ‘ uḳde-yi tīr ok düğümü 1654
‘ uḳūbet (<F.<A. ‘ uḳūba)	ceza 382; ‘ uḳūbet ʿt- ceza vermek, cezalandırmak 2214
‘ uḳūl (<A.) (tk. ‘ aḳl)	akıllar 68; ‘ uḳūl ʿr- (bir işe) akıl ermek 6947; ‘ uḳūl-ı ʿāliyāne yüce, üstün akıllar 6707
ula- (<*ūla-)	bitiştirmek, katmak, ilave etmek, eklemek 3557, 5281
ulaḳ (<Mo.<T.)	ulak, haberci, postacı 614, 3557, 4638; at 3313
ulaş-	ulaşmak 2328, 2938, 3474
ulaşdur-	ulaştırmak 2331, 6307
ulfāş (<F.)	deve dikenini 2852
ulu	ulu, büyük; yüce; ileri gelen kimse 604, 810, 879, 911, 914, 923, 999, 1049, 1126, 1137, 1400, 1480, 1738, 2215, 2226, 2382, 2415, 2521, 2526, 3083, 3558, 3561, 3658, 3770, 3956, 3957, 4202, 4516, 4538, 5207, 5653, 5795, 5813, 5885, 6076, 6328, 6404, 6628, 6630, 6634
ululuk	büyüklük, yücelik 6665
‘ ulūm (<A.) (tk. ‘ ilm)	ilimler 6681
‘ ulviyyāt (<A.) (tk. ‘ ulviyye)	yücelik 304
um-	ummak 353, 544,609, 1634, 1939, 1946, 2128, 2418, 2622, 2645, 2674, 2764, 2876, 2909, 3667, 3918, 4141, 4370, 4572, 4775, 5103, 5157, 5295, 5603, 5756, 5773, 5860, 5901, 6870
‘ ummān (<A.)	çok büyük deniz, okyanus; Umman Denizi, Hint okyanusunun bir bölümüne verilen isim 2261, 3098; ‘ Ummān-ı cūṣān coşkun, köpüren, dalgalı okyanus 2303; bk. baḥr, deryā
‘ umre (<A.)	umre ziyareti 6528
umūr (<A.) (tk. emr)	işler umūr-ı mümkün mümkün, yapılması olası işler 838
un (<*hūn)	un 3225, 4167, 6384
Ungurus	bugünkü Macaristan toprakları 638

unut-	unutmak 767, 2766, 4033, 4848; <i>krş. unut-</i>
‘unşür (<A.)	birleşik bir cisim meydana getiren basit cisimlerden her biri 6815
unudıl-	unutulmak 555
unut-	unutmak 1879, 3813,4092, 4903, 5374, 5738, 6242, 6525; <i>krş. unıt-</i>
unutdur-	unutturmak 2481, 3603
ur- (<*hūr-)	vurmak, çarpmak; koymak, yerleştirmek; baskın yapmak, gasp ve yağma etmek; (ok) atmak; beyan etmek, ifade etmek; (merhem) sürmek; giyinmek, takmak 50, 54, 273, 493, 533, 575, 596, 663, 803, 895, 899, 910, 1169, 1358, 1530, 1560, 1806, 2154, 2235, 2288, 2320, 2332, 2363, 2375, 2432, 2535, 2710, 2746, 2790, 2799, 2851, 2912, 2967, 3099, 3112, 3116, 3217, 3443, 3455, 3594, 3648, 3723, 3761, 3866, 3884, 4054, 4054, 4153, 4225, 4475, 4496, 4515, 4554, 4555, 4573, 4622, 4623, 4650, 4687, 4725, 4729, 4779, 4788, 4803, 4842, 4852, 4966, 5030, 5079, 5081, 5090, 5113, 5125, 5125, 5222, 5439, 5472, 5513, 5545, 5576, 5586, 5589, 5660, 5690, 5741, 5840, 5850, 5957, 6019, 6038, 6079, 6115, 6115, 6192, 6205, 6206, 6215, 6362, 6370, 6388, 6507, 6651, 6882, 6903; <i>vur-</i> 2799, 6119; <i>bk. āteş, baş, bünyād, ceng, çeng, çök, dāğ, dem, derhem, diş, el, ğayme, girih, kadem, kalem, kar, key, lāf, mühr, od, tāk, tūşe, yêr</i>
urğun	vurgun, baskın, hücum 2269
urıl-	vurulmak 5030; <i>bk. dest</i>
urın-	takınmak, (taç vs.) takmak 6322
uruş-	vuruşmak, savaşmak 3664, 3943
‘urs (<A.)	düğün; düğün ziyafeti 2431, 3581, 6283, 6390; <i>‘urs êt-</i> düğün yapmak 6311; <i>‘urs eyle-</i> düğün ziyafeti vermek 5001
uruğ	soy, aşiret, kabile 883
urul-	(taht, minber vs. kurulmak) 202, 1952, 2886; (davul vs.) çalınmak 1968
urun-	giyinmek; kendi kendine dövünmek; gerçekleşmek, olmak 1571, 1675

uruş-	vuruşmak, savaşmak 3708
‘ uryān (<A.)	çıplak 509, 542, 2311, 4314; ‘ uryān ol- çıplak kalmak 1673
uşūl (<A.) (tk. aşl)	atalar, cetler 6364, 6715
uşat-	ufalamak, küçük parçalara ayırmak 5916
‘ uşşāk (<A.)	musikide bir makam 928, 1258, 1987, 2956,4897, 6103
ut-	(oyunda) yenmek, kazanmak; almak, elde etmek 4073, 5770
utan-	utanmak 2699, 2976, 3229, 5055, 5132, 5772, 5913, 6652
utandur-	utandırmak 5582
‘ Uṭārid (<A.)	Merkür gezegeni 647, 822, 3151, 3737, 3777, 6955
utul-	(oyunda) yenilmek 2373
uvaḳ	ufak 6745
uy-	uyumak 1720, 2488, 2829, 3350, 3773, 4420, 6844
uyar-	uyarmak, ikaz etmek 6608; ışığı parlatmak, yakmak 6125
uyḥu	uyku 964, 1422, 1891, 3407, 3485, 3490, 4338, 4492, 5153, 5211, 5408, 5973, 6005; uyḥu al- uykuya dalmak 951; uyḥu tut- uyuyabilmek 6481; uyḥuya var- uykuya dalmak, uyumak 3406
uyḥusuz	uykusuz 951, 3293
uyı- (<*ūdı-)	uyumak 2460, 3491, 4846,5211, 5624, 6065; uyu- 476, 1071, 1077, 5144, 6006
uz (<*ūz)	uygun, muvafık 2391; usta, mahir, dikkatli 2338
uzak	uzak 193
uzaklık	uzaklık uzaklık vēr- uzaklık vermek, uzak etmek 631
uzan-	uzanmak 2243, 6360, 6622
uzat-	uzatmak 690, 3667, 5335, 5825, 6211
uzluḳ	yumuşaklık, ihtiyat, hilim; barışma, sulh 3339, 4602; uzluḳ ét- ihtiyatlı davranmak 2399
‘ uzūbe (<A.)	tatlı ve saf olan (su) 5414
uzun	uzun 1861, 2016, 2239, 5122, 5168, 6080, 6642
‘ uzv (<A.)	uzuv, bir bütünün parçası, organ 153
ücāvīr (<A.)	<i>bk. mücāvīr</i>

üç	üç 125, 135, 1130, 2330, 4033, 4080, 4612, 4613, 4865, 6512, 6625, 6666, 6752, 6756, 6790, 6874, 6792
üç yüz on üç	üç yüz on üç 424
üçüncü	üçüncü 2744, 6753, 136, 145, 165, 959, 2334, 6667, 6674, 6686
üçyüz	üç yüz 1050, 2566, 2583, 2919, 2925; üç yüz aynı anlamda 2754, 2925
üçyüz biñ	üç yüz bin 2221
üftāde (<F.)	biçare, düşkün 993
üleşdür- (<*üleş-dür-)	paylaştırmak 1951, 3646, 3791, 6515
ülfet (<A.)	dostluk, muhabbet, ahbablık 618
ülker	gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan, yedi yıldızdan oluşan bir takım yıldızı 5894
ümīz (<F.)	ümit 390, 628, 1117, 1945, 2009, 2103, 2139, 3306, 3385, 6567; ümīz dut- ümidi olmak, umutlanmak 1944; ümīz kes- ümit kesmek 3907, 4774; ümīz üz- ümit kesmek 1594, 4877, 5160
ümīzivār (<F.ümīz-vār)	ümitli, ümidi olan 2139, 4431
ümmet (<F.<A.umma)	ümmet 459, 472, 473, 546
ümmī (<A.)	okuyup yazması olmayan kimse 505
ün (<*ün)	ses; ün, şöhret, nam 4015, 1232, 5446, 5968; ün 1601
üns (<A.)	yakınlık, arkadaşlık 411, 4702,; üns ol- yakın olmak 775, 6774
ün	<i>bk. ün</i>
ür- (<*hür-)	havlamak 2683
ürk-	ürkmek 1601, 2367, 2757, 5458
ürkek	ürkek, korkak 2794
üründü	seçilmiş, seçkin, güzide 1049
üst	üst, alt karşıtı 227, 485, 1168, 1522, 1619, 1840, 2010, 2834, 3803, 4813, 4829, 4870, 5538, 5819, 6225; <i>bk. yüz</i>
üstād (<F.)	üstat, bir işin ehli; öğretmen, hoca 566, 575, 819, 821, 842, 984, 1090, 1167, 1337, 1923, 2013, 2871, 2883, 2947, 3849, 4221, 4226, 4228, 4255, 4281, 4290, 4437, 4482, 6670; üstād-ı kāmīl

mükemmelliğe erişmiş üstat 2871, 4290; *üstād-ı hakkāk* hakkak ustası, maden, taş üzerine şekiller yapan sanatkar 575

- üstādsuz (F.+T.suz)** üstat olmadan 4281
- üstükuşşāt (<A.)** gök cisimleri 6719
- üstüvār (<F.)** sağlam, kuvvetli, dayanıklı *üstüvār ol-* kuvvetli olmak 3703; *üstüvār ét-* sağlamlaştırmak 4127
- üş-** üşüşmek, hep birden etrafında toplanmak 5622
- üşen- (<*üşen-)** üşenmek; çekinmek, korkmak; bıkmak 1617, 1720, 1763, 1877, 2693, 4064, 4366, 5489, 6280
- üştür (<F.)** deve 520
- üz-** kesmek, koparmak, kırmak 883, 892, 3721, 5862
- üzeñü** üzeñi 1296, 3471; *üzengü* 2338
- üzre** üzere, üzerinde 230, 309, 1184, 1420, 1642, 1792, 1890, 1959, 2059, 2258, 2276, 2313, 2680, 2780, 2890, 2912, 3027, 3168, 3546, 3658, 3760, 3931, 4032, 4227, 4270, 4797, 4887, 4935, 4993, 5347, 5451, 5501, 5524, 5536, 5541, 5571, 5831, 5964, 6291, 6487, 6619, 6676, 6701, 6733, 6895
- üzül-** üzülmek 4438, 4772
- 2120; *vaşl-ı dost* dosta kavuşma 3896; *vaşl-ı yār* yâre kavuşma 3988
- vācib (<A.)** vacip, yapılması gerekli olan; dinen fazdan sonra gelen, yapılması zaruri ilahi emir 234, 737, 828, 1236, 2515, 3895, 6590; *vācib gör-* gerekli görmek, gerekli olduğunu düşünmek 471, 817
- Vācid (<A.)** “istediğini istediği vakit bulan” Allah 6615
- vācid (<A.)** istediğini elde eden 127; *vācid ol-* isteğe kavuşmak 2633
- va‘d (<A.)** söz, vaat 966
- va‘de (<A.)** bir iş için verilen gerekli süre 1871, 5953; söz verme, taahhüt 3184, 3405,; *va‘de kıl-* süre vermek 4535; *va‘de ér-* vakti gelmek 6228
- vādī (<A.)** vadi 268, 484, 1328, 4178, 4210, 4440
- vāfī (<A.)** yeter, kafi 4480; *vāfī kıl-* kafi kılmak 46

vāfir (<A.)	çok bol 1923, 1964, 2393, 2560, 2790, 4145, 6537
vāh (<A.)	acıma, yakınma bildirir, yazık! 2171
vaḥdāniyyet (<F.<A. vaḥdānīya)	Allah'ın benzeri ve ortağı bulunmaksızın tek oluşu 170, 174
vaḥdet (<A.)	Alah'ın bir ve tek olması 47, 124, 174, 175, 176, 1493
vāhī (<A.)	boş, manasız, abes 303
vāḥid (<A.)	tek, benzeri olmayan, emsalsiz 127, 175, 177, 183
vaḥīm (<A.)	ağır 1913
vaḥş (<A.)	yabânî, ehlî olmayan hayvan 3646, 3726, 4326, 6774
vaḥşet (<F.<A. waḥşa)	vaḥşi olma durumu, vaḥşilik, yabanilik; yalnızlık; korku, dehşet 4442, 5934
vaḥşī (<A.)	yabani, yırtıcı hayvan 4326
vaḥy (<A.)	vahiy, ilahi haber, emir 6624; vaḥy kıt- (Allah) emretmek, buyurmak 461; vaḥy ét- vahiy göndermek 6636
vaḳār (<A.)	ağırbaşlılık 1411
vāḳı ' (<A.)	olan, vukû bulan 4810, 6671; vāḳı ' ol- meydana gelmek 2000, 2012, 6801
vāḳıf (<A.)	vakıf, haberdar, bilen, agah olan kimse 1837; vāḳıf eyle- haberdar etmek, bilgilendirmek 4267; vāḳıf ol- vakıf olmak, bilmek 262
vaḳt (<A.)	vakit, zaman, süre, (<i>mcz.</i>) ömür 34, 63, 364, 586, 709, 1058, 1284, 1526, 1982, 2087, 2113, 2635, 2923, 3065, 3378, 3434, 3454, 3739, 3874, 3990, 4020, 4060, 4201, 4294, 4558, 4699, 4897, 5034, 5236, 5297, 5398, 5713, 5825, 5826, 6178, 6180, 6184, 6185, 6186, 6431; vaḳt ère vakti gelmek 3739, 4294, 4864, 6419; vaḳt taral- vakit daralmak 320; vaḳt-ı furşat fırsat vakti 3133; vaḳt-ı meymün uğurlu zaman 6339
vālī (<A.)	vali 5883
vālīh (<A.)	sersem, şaşkın, şaşakalmış 2551, 3059, 4266, 5432; vālīh kal- hayret içinde kalmak, şaşmak 4230
var	var, yok karşıtı; varlık; sahip olunan şey, servet 10, 11, 71, 84, 98, 221, 222, 225, 253, 306, 316, 349, 366, 378, 382, 383, 392, 466, 481, 556, 563, 602, 608, 644, 721, 756, 795, 818,

833, 864, 899, 927, 980, 986, 1001, 1011, 1012, 1045, 1061, 1070, 1105, 1111, 1115, 1117, 1117, 1123, 1126, 1135, 1146, 1170, 1229, 1249, 1266, 1325, 1347, 1354, 1355, 1371, 1386, 1392, 1397, 1397, 1399, 1414, 1460, 1467, 1469, 1514, 1689, 1693, 1729, 1817, 1826, 1859, 1880, 1905, 1906, 1945, 1961, 1962, 2075, 2088, 2103, 2107, 2141, 2147, 2184, 2189, 2206, 2212, 2238, 2246, 2255, 2264, 2312, 2354, 2415, 2507, 2541, 2718, 2718, 2765, 2781, 2895, 2947, 2967, 3076, 3131, 3164, 3274, 3303, 3366, 3380, 3426, 3434, 3436, 3437, 3438, 3464, 3485, 3517, 3521, 3532, 3571, 3588, 3591, 3618, 3627, 3631, 3700, 3705, 3801, 3813, 3932, 4012, 4020, 4069, 4107, 4165, 4168, 4177, 4195, 4221, 4280, 4282, 4294, 4307, 4318, 4376, 4386, 4425, 4491, 4496, 4501, 4508, 4516, 4525, 4587, 4588, 4602, 4603, 4608, 4614, 4626, 4639, 4670, 4703, 4722, 4732, 4740, 4742, 4752, 4761, 4771, 4775, 4781, 4805, 4895, 5051, 5060, 5061, 5153, 5174, 5213, 5231, 5270, 5286, 5340, 5348, 5378, 5378, 5380, 5385, 5412, 5414, 5419, 5437, 5526, 5566, 5578, 5612, 5614, 5625, 5640, 5641, 5665, 5671, 5681, 5685, 5693, 5698, 5757, 5768, 5824, 5874, 5920, 5921, 5926, 5931, 5990, 5999, 6092, 6142, 6166, 6175, 6182, 6238, 6240, 6243, 6252, 6341, 6349, 6363, 6376, 6412, 6425, 6514, 6522, 6524, 6566, 6615, 6706, 6763, 6766, 6908; *var  t-* var etmek, yapmak 5652; *var ol-* var olmak, oluşmak, meydana gelmek, baki kalmak 3703, 4088, 4447, 5225, 5671

var-

gitmek, ulaşmak; başına geldiği sözcüklere “haydi, istersen, sakın” gibi anlamlar katar 282, 531, 1116, 1166, 1201, 1231, 1266, 1270, 1320, 1326, 1438, 1447, 1453, 1508, 1617, 1633, 1802, 1841, 1842, 1930, 2019, 2062, 2095, 2288, 2326, 2391, 2706, 2738, 2898, 3016, 3017, 3240, 3292, 3296, 3390, 3430, 3523, 3798, 3812, 3884, 4281, 4302, 4370, 4427, 4563, 4583, 4586, 4890, 4893, 4975, 5053, 5062, 5090, 5180, 5213, 5252, 5437, 5440, 5459, 5606, 5610, 5940, 5975, 6193, 6351, 6443, 6845; *bk. fes d, ğark, uyhu*

vara’ (<A.)

din  buyrukları yerine getirme, takva 676

varağ (<A.)

yaprak 2036, 2037, 4906, 4973

v rid t (<A.) (tk. v ride) kalbe gelen manalar, ilhamlar, feyizler 771

vāris (<A.)	vāris, kendisinden önce olan şeylerden nasıplenen kimse 825; vāris ét- vāris yapmak 537
varlık	varlık 69, 85, 261, 4310, 4419, 4647, 4770, 5378, 5379, 5379, 5380, 6547
varṭa (<A.)	mahcup olunca oluşan zorluk (Steingass: 1463b) 4534
vaşf (<A.)	vasıf, sıfat, nitelik; niteliklerini sayarak tarif etme 6,74, 76, 105, 109, 151, 182, 301, 308, 538, 666, 694, 1234, 1344, 1861, 1993, 2031, 3463, 3522, 4488, 4658, 5798, 6153, 6342, 6357, 6642, 6948; vaşf ét- anlatmak, ifade etmek 1604; vaşf ol- niteliklerini sayarak tarif etmek 3569; vaşf-ı hāl bir kimse ya da şeyin durumu, taşıdığı hal 1590, 1993, 4102, 4234, 6047, 6064; vaşf-ı hākī toprak gibi olan nitelik 6831; vaşf-ı melek melek gibi olma hali 587; vaşf-ı mesṭūr gizli vasıf 3521
vāşıl (<A.)	kavuşan; ulaşan, erişen 1455; vāşıl ét- ulaştırmak 4523; vāşıl eyle- ulaştırmak 3882; vāşıl ol- ulaşmak 149, 2722, 4485, 4890, 6550
vaşiyyet (<F.<A.waşīya) vasiyet	vaşiyyet kıl- vasiyet etmek 1736, 5245
vaşl (<A.)	kavuşma 96, 1827, 1834, 2902, 3043, 3044, 3054, 3354, 3391, 3427, 3467, 3509, 3527, 3840, 4430, 5355, 6060, 6191; vaşl-ı cān cana kavuşma 2125; vaşl-ı dilber sevgiliye kavuşma
vaṭangāh (A.+F.gāh)	vatan, yurt 1504, 1576
vāy	şaşkınlık, kızgınlık bildirmek için kullanılan anlam kuvvetlendirici söz 857, 1268, 2194, 2494, 3632, 5728, 6063
vāz (<F. bāz)	vazgeçme vāz gel- vazgeçmek 3524, 6076; vāz gelin- vazgeçilmek 5937
vāz' (<A.)	koyma, konulma; düzenleme, ortaya koyma; biçim, tarz, vaziyet 5170, 6675; vāz' ét- koymak, konulmak 2891; vāz'-ı nādūr ender bir ortaya koyma 4286; vāz'-ı naḳş naḳşın durumu, biçimi 5978; vāz'-ı tertīb düzenin ortaya konması 6720
vāzī' (<A.)	alçak, bayağı 733
vāzīfe (<A.)	vazife, görev 156, 6803
ve (<A.)	ve 173, 390, 557, 567, 1330, 1740, 1802, 1917, 2121, 2238, 2332, 2815, 3022, 3447, 4780, 5339, 5340, 5551, 6912; krş. vü

- ve ger (A.+F.)** ve eğer, şayet, gerçi, ... gerek ... gerek; ister ... ister ... 242, 286, 338, 349, 487, 491, 859, 1094, 1113, 1529, 1792, 1826, 2091, 2250, 2321, 2679, 2723, 3054, 3238, 3353, 3382, 3402, 3432, 3447, 3598, 3934, 4158, 4331, 4342, 4386, 4531, 4532, 4596, 4852, 4862, 4941, 5521, 5535, 5539, 5603, 5659, 5660, 5816, 5819, 5947, 6080, 6086, 6241, 6400, 6867, 6917; *krş v'eger, v'egernī*
- vebāl (<A.)** vebal, günah 1729, 3998
- vebāyī (<A.)** vebalı, bulaşıcı hastalığı olan 1913
- vecd (<A.)** bir şey karşısında duyulan hayranlık ve sevgiden dolayı kendinden geçme durumu 118, 4782; *vecde gel-* heyecan, hayranlık duyarak kendinden geçmek, coşkunluğa kapılmak 1295, 1790, 2632, 2780, 6813; *vecde getür-* hayranlık uyandırıp kendinden geçirmek 5578; *vecd-i hūl* kendinden geçme 932
- vecelsüz (A.+T+süz)** korkusuz (Wehr: *vecel* 1051a) 3673
- veç (<A.)** yüz, çehre; tarz, biçim, yol; sebep, vesile 85, 679, 5360, 5402; *vech-i arz* toprak yüzeyi, alan 3585; *vech-i bâkı* ebedi yol 6549; *vech-i dermān* derman yolu 1375; *vech-i eşref* en şerefli yol 6626
- vedā' (<A.)** veda, ayrılırken esenlikler dileme *vedā' et-* veda etmek 3475, 3599
- vefā (<A.)** vefa 2212, 5076, 2214, 3974, 4171, 4480, 5078, 3462, 827, 3607, 5077, 5827, 429, 827, 988, 1022, 2057, 3034, 3463, 4092, 4572, 4921, 5079, 5115, 3402, 5391, 6301, 6331; *vefā bul-* vefa görmek 3068; *vefā et-* vefalı davranmak 5078, 5276; *vefā kııl-* vefalı davranmak 714; *vefā gör-* vefa görmek, birinden vefa bulmak 2444
- vefādār (<F.) (A.+F.dār)** vefalı 2099, 2765, 5120, 5186, 6331
- vefāsuz (A.+T.suz)** vefasız 3812
- vefāt (<F.<A.wafāh)** vefat, ölme 4106
- v'eger (<F.) (A.+F.)** ve eğer, ve şayet 80, 301, 5233
- v'eger-çi (<F.) (A.+F.)** gerçi, nasıl ki, her ne kadar, ise de, ... olduğu gibi, ... yaptığı gibi 256

v'eger-nī (<F.) (A.+F.)	ve eğer, şayet ki 330, 1443, 1478, 1485, 2553, 3443, 4395, 5840, 5995
Vehhāb (<A.)	“bağışlaması çok olan” Allah 793, 1626
vehm (<A.)	evham, kuruntu, vesvese 78, 281, 281, 1064, 2282, 6594, 6712, 6894
vehn (<A.)	çöküntü, zayıflık 2217
vekīl-ḥarç (<A.)	eskiden saraylarda vb. yerlerde harcama ve masraflara bakan görevli kimse 265
velī (<A.)	Cenâb-ı Hakk’a yakınlık mertebesini kazanmış olan, Allah’ın dostu ve sevgili kulu 181
velī (<F.velē)	ama 97, 117, 126, 178, 313, 316, 554, 561, 713, 895, 941, 1011, 1025, 1047, 1061, 1217, 1283, 1316, 1356, 1383, 1649, 1779, 1863, 1962, 2041, 2179, 2373, 2592, 2696, 2714, 2720, 2896, 3020, 3030, 3072, 3120, 3129, 3146, 3274, 3305, 3324, 3329, 3396, 3565, 3615, 3937, 3969, 4019, 4020, 4142, 4155, 4230, 4295, 4357, 4373, 4454, 4527, 4611, 4615, 4620, 4621, 4685, 4926, 4960, 5004, 5044, 5166, 5206, 5268, 5274, 5413, 5418, 5420, 5540, 5587, 5642, 5663, 5706, 5711, 5758, 5774, 5785, 5878, 5990, 6007, 6050, 6058, 6396, 6431, 6455, 6472, 6613, 6675, 6694, 6825, 6828, 6849, 6895, 6946, 6949, 6951
velīk (<F.) (A.+F.lēk)	velâkin, ancak 3536
velīkin (<F.) (A.+F.lēkin)	velâkin, ancak 110, 130, 170, 180, 335, 790, 1023, 1370, 1391, 1711, 2047, 2474, 2523, 2541, 2649, 2973, 3532, 3628, 3641, 3709, 4431, 4469, 4601, 4814, 4867, 5196, 5488, 5708, 6308, 6591, 6656, 6673, 6735, 6752
v'er	ve eğer, ya da 853, 5652, 6828
verd (<A.)	gül 2583, 3024; <i>verd-i ḥadīka</i> bahçe gülü 407; <i>verd-i müsteṭāb</i> hoş, hoşça giden gül 32; <i>verd-i nesrīn</i> yaban gülü 2925; <i>verd</i> 3986
verhem (<F.)	ağır sözler 1105; <i>verhem kıl-</i> ağır sözler söylemek 3824; <i>verhem ur-</i> ağır sözler söylemek 5054
veşāyit (<A.) (tk. vāsīta)	vasıtalar, araçlar 6802
vesvās (<A.)	vesvese veren (şeytan) 3881

veyā (A.+F.)	veya 1639, 3404, 3721, 5267, 5501, 5503, 6417, 6458, 6646, 6948
veyāhod (<F.) (A.+F.)	veya 1589, 1675, 5330
Veys-veş (<F.Wēs-veş)	Veys ve Râmin hikayesindeki kadın gibi 5520
vezîr (<A.)	vezir 383, 2391, 6690
vezn (<A.)	vezin 4225, 5301, 5171
vêr- (<*bēr-)	vermek 59, 108, 266, 374, 375, 557, 576, 664, 725, 798, 897, 959, 968, 1034, 1050, 1116, 1121, 1190, 1197, 1303, 1386, 1620, 1701, 1702, 1743, 1831, 1901, 2025, 2045, 2059, 2173, 2181, 2230, 2245, 2289, 2350, 2422, 2491, 2617, 2654, 2661, 2721, 2776, 2975, 2989, 2992, 2996, 2999, 3214, 3227, 3311, 3476, 3484, 3573, 3691, 3701, 3740, 3768, 3789, 3795, 3867, 4018, 4076, 4098, 4116, 4134, 4138, 4159, 4232, 4293, 4325, 4334, 4437, 4477, 4596, 4605, 4686, 4731, 4744, 4751, 4816, 4824, 4837, 4840, 4941, 4945, 4980, 5063, 5258, 5357, 5563, 5678, 5806, 5816, 5895, 5916, 5927, 6119, 6203, 6217, 6238, 6398, 6400, 6400, 6500, 6519, 6534, 6535, 6537, 6625, 6769, 6827, 6902, 6913, 6932; <i>bk. baş, beşâret, bād, bāzī, cevāb, cān, destūr, eser, gūş, gūşimāl, inşāf, kām, kırtar-, lüknet, nişān, nūş, selvet, sāz, sīl, şahādet, tağayyūr, taḥḫīk, tekessür, yol, yel, āvāz, imān, ‘ām, haber, qarış; vèrê gör-</i> vere görmek, vermek, vermeye devam etmek 2351; <i>vèrelden berü</i> verdiğiinden beri 4800
vèribi-	göndermek, yollamak 2378, 2388, 2389, 2404, 2438, 3711, 3949, 4368, 4809, 5200, 5556, 6450
vèril-	verilmek 4799, 6877
vèriş-	karşılıklı vermek <i>bk. el vèriş-</i>
v'èy	ve ey, ey! (seslenme sözü) 90
vicdān (<A.)	vicdan 126, 166; (<i>esk.</i>) bulma (Kubbealtı: 3366b) 118
vilāyet (<F.<A.wilāya)	diyar, ülke, memleket 861, 430, 1042, 1047, 2480, 3789, 3925, 3960; <i>vilāyet dut-</i> ülke idaresini eline almak 2211
vildān (<A.)	kullar 2941
vīrān (<F.)	yıkık, yıkılmış, harap; (mec.) gamlı, kederli 2183, 2508, 3488, 4178, 5176, 5867

vīrāne (<F.)	yıkılmış, harap olmuş eski yapı; yanmış, yıkılmış yapılardan geriye kalan yıkıntılarla dolu yer 4325, 4728, 4767, 5103, 5111, 5194
vişāl (<A.)	kavuşma 1940, 2126, 2498, 3473, 5807; <i>vişāl vēr-</i> kavuşturmak 6105; <i>vişāl-ı dost</i> sevgiliye kavuşma 1995; <i>vişāl-ı rūh</i> ruha kavuşma 6549; <i>bk. būy</i>
vur-	<i>bk. ur-</i>
vuşlat (<F.<A.wusla)	sevdiğine kavuşma 1833, 3045, 3503, 5482, 6300
vü (F.<A. wa)	ve 6, 7, 40, 48, 85, 99, 100, 136, 181, 186, 223, 232, 238, 255, 295, 315, 322, 327, 328, 341, 355, 420, 433, 443, 469, 473, 541, 543, 544, 574, 589, 649, 674, 717, 733, 787, 797, 799, 812, 816, 820, 833, 856, 866, 871, 894, 909, 930, 938, 939, 967, 980, 981, 988, 1004, 1029, 1040, 1047, 1051, 1080, 1124, 1125, 1126, 1129, 1130, 1133, 1137, 1138, 1139, 1143, 1167, 1179, 1180, 1195, 1204, 1208, 1244, 1258, 1263, 1266, 1269, 1270, 1312, 1319, 1320, 1331, 1378, 1393, 1406, 1417, 1431, 1458, 1475, 1481, 1505, 1509, 1533, 1535, 1541, 1557, 1571, 1576, 1585, 1604, 1611, 1615, 1623, 1625, 1632, 1647, 1666, 1674, 1717, 1727, 1744, 1769, 1772, 1794, 1829, 1842, 1925, 1929, 1952, 1966, 1974, 1999, 2002, 2010, 2021, 2035, 2080, 2082, 2092, 2126, 2149, 2176, 2192, 2203, 2209, 2211, 2213, 2233, 2260, 2262, 2266, 2289, 2290, 2292, 2295, 2299, 2312, 2328, 2336, 2338, 2361, 2368, 2387, 2410, 2426, 2476, 2492, 2537, 2544, 2568, 2575, 2585, 2597, 2600, 2606, 2611, 2629, 2632, 2734, 2739, 2766, 2802, 2835, 2880, 2900, 2915, 2934, 2937, 2968, 2969, 3018, 3028, 3058, 3077, 3079, 3080, 3156, 3252, 3300, 3330, 3397, 3458, 3471, 3483, 3502, 3516, 3542, 3568, 3572, 3578, 1963 3584, 3601, 3611, 3668, 3698, 3704, 3752, 3783, 3792, 3843, 3860, 3879, 3920, 3923, 3935, 3957, 3966, 3973, 3993, 4001, 4011, 4034, 4058, 4087, 4111, 4129, 4168, 4174, 4196, 4201, 4203, 4210, 4211, 4272, 4275, 4283, 4287, 4312, 4314, 4316, 4322, 4328, 4358, 4360, 4365, 4371, 4375, 4377, 4380, 4381, 4382, 4403, 4416, 4541, 4567, 4575, 4615, 4650, 4692, 4750, 4767, 4769, 4790, 4802, 4821, 4831, 4835, 4912, 4921, 4961, 4973, 4975, 5015, 5047, 5070, 5132, 5133, 5151, 5178, 5184, 5185, 5211, 5227, 5255, 5274, 5312, 5363, 5377, 5465, 5469, 5495, 5530, 5548, 5605, 5669, 5674, 5744, 5760, 5860, 5889, 5907, 5963, 5965, 5966, 5982, 5983, 6001, 6015,

6022, 6041, 6094, 6106, 6115, 6117, 6118, 6268, 6301, 6303, 6307, 6308, 6323, 6334, 6336, 6342, 6343, 6344, 6348, 6358, 6363, 6364, 6373, 6385, 6406, 6410, 6439, 6446, 6454, 6459, 6479, 6491, 6498, 6526, 6527, 6539, 6546, 6553, 6562, 6580, 6603, 6618, 6642, 6659, 6695, 6741, 6758, 6783, 6785, 6818, 6854, 6929; *krş. u, ü, ve*

vücüb (<A.) yapılması gerekli, lüzumlu ve gerekli olma *vücüb-ı vācib* vacip olan, yapılması zorunlu olan şeyler 838

vücūd (<A.) varlık; var olma, bulunma; vücut, beden 10, 12, 47, 221, 221, 454, 606, 649, 670, 1364, 1626, 2176, 2632, 3040, 3047, 3054, 3903, 4044, 4045, 4310, 4525, 4571, 4978, 5298, 6073, 6590, 6617, 6739, 6792, 6838; *vücūda gel-* oluşmak, meydana gelmek 444; *vücūd-ı ğayr* başka varlık, diğer bir varlık 164; *vücūd-ı nefis* nefis varlığı 184; *vücūd-ı şāni* ‘yaradanın varlığı 249

vüķūd (<A.) yanıp ateş alma, tutuşma 6838

vüs’ (<A.) bir işi yapabilme gücü, kuvvet 836

vüs’at (<F.<A.wus’a) genişlik, bolluk 401

wa bismillāhi zī'l-manni'l-‘azīmī (A.) “ve yüce, ihsanı olan Allah’ın adıyla” 1

wa in min şay (A.) “her şey” (İsra suresi 17/44) 222

wa mā ramayta (A.) “ve sen atmadın” (Ali-imran suresi 3/125) 512

wa mā-ṭaġā (A.) “kalbin aldanmadı” (Necm suresi 53/17) 525

wa'llāhu a‘lam (A.) “Allah her şeyi bilir”, “Allah biliyor ki” 769, 2362

wallāhu'l-a‘lam (A.) “Allah biliyor ki” 229

wa'n-nacmi izā havā (A.) “battığı sırada yıldıza andolsun” (Necm suresi 53/1-2) 531

ya ya da, veya 666, 1841, 2631, 3635, 4605, 5327, 5602, 6193, 6456, 6504

yā (<A.) ya da, veya; ey! (hitap sözü) 45, 237, 282, 395, 547, 666, 763, 971, 1093, 1228, 1275, 1590, 1823, 1824, 1992, 1995, 2582, 2587, 2596, 2995, 3192, 3489, 4126, 4266, 4587, 4713, 4768, 5143, 5177, 5326, 5327, 5391, 5697, 5966, 6104, 6106, 6193, 6597, 6849, 6916

yā ḥātama'r-risālati (A.) “ey peygamberlerin sonuncusu” 499

yā aşrafa'l-varā (A.) “ey gelmiş geçmişlerin en şerefli” 499

ya ya ya ya da 3817, 3988
yaban	insan yaşamayan, ıssız yer yabana atma- önem verip üzerinde durmak 1886, 6190; yabana birağ- ıssız bir yere bırakmak 2725; yabana şal- ıssız bir yer yapmak, ıssız yere çevirmek 1816, 5617
yacan-	sakınmak, çekinmek, imtina etmek 636, 1525
yad (<*yāt)	yabancı 4810
yād (<F.)	anma, hatırlama; hatır 27, 100, 613, 3374, 3441, 3484, 4127, 4594, 4707, 4911, 5084, 6194, 6243 6434; yād ét- yad etmek, anmak, hatırlamak 894, 1657, 1694, 1836, 2002, 2733, 3017, 3502, 3551, 3809, 3879, 4021, 4297, 4422, 4451, 4589, 4598, 4662, 4911 5131, 5762, 6670, 6842; yād eyle- yad etmek, anmak, hatırlamak 5305, 4920, 2082, 2593, 5763; yād kıl- anmak, hatırlamak, hatırlatmak 3915, 4078 4416, 5084, 5229, 5632, 5850; yād ol- anılmak, hatırlanmak 554, 4204
yādigār (<F.)	yadigar 1361, 2501; yadigār kal- bir kimseden yadigar kalmak 794
yağ (<*yāğ)	yağ 597, 1087, 1195, 3224, 3388, 3501, 4067, 4071 4548, 4801, 5202, 6177
yağ-	(yağmur, kar vb.) yağmak 4495, 4831, 6212; yağa yağa yağarak, çok, durmadan yağarak 4575
yağdur-	yağdırmak 2323
yağı	düşman 2217, 2236, 2684, 3501, 3660, 6255
yağma	yağma, talan, çapul 2985, 4306; yağma ét- yağmalamak, talan etmek 2751, 4423; yağma ol- yağmalanmak 5429
yağmacı	yağma eden, yağmacı 2186, 3963
yağmacılık	yağmacılık 4065
yağmur	yağmur 267, 664, 736, 1703, 2315, 3639 3657, 3920, 4341, 4384
yaḥdān (<F.)	buzluk 5424
yaḥşı	iyi 1863, 3373
yaḥtulu	nurlu, aydınlık, parlak 1101, 5769, 6328
yāḥū (<A.)	“ey Allah” anlamında zikir sözü 1841, 6500

yāhod (<F.)	yahut, veya, ya da 265, 1093, 1096, 1170, 1600, 1607, 1824, 1841, 1853, 2289, 2312, 2642, 2938, 3489, 4345, 5863, 5905, 6134, 6456; yāhoz aynı anlamda 2297
Yaḥyā (<A.)	Yahya peygamber 416
yaḳ-	yakmak 79, 570, 706, 987, 1210, 1709, 1818, 2034, 2189, 2401, 2510, 2569, 2736, 2752, 2825, 3000, 3037, 3053, 3185, 3444, 3487, 3894, 4313, 4321, 4407, 4842, 4849, 4920, 5151, 5151, 5289, 5342, 5348, 5357, 5358, 5624, 6042, 6060, 6087, 6125, 6154, 6206, 6206, 6255, 6290, 6382 6544, 6730; <i>bk. od</i>
yaḳın	yakın, uzak karşıtı; akraba, tanıdık, dost 81, 1249, 1800, 2068, 2125, 2488, 2649, 3327, 4209, 4408, 4460, 4475, 4516, 4586, 4586, 4587 4697, 5474, 5952, 6370, 6544, 6558, 6778, 6788; yaḳın ol- yaklaşmak 1336, 1947, 6792
yaḳıncaḳ	yakın 1752
yaḳınlıḳ	yakınlık 1838
yaḳīn (<A.)	kesin ve sağlam bilgi; herhangi bir delile bağlı olmaksızın sadece iman kuvvetiyle görme 5, 532, 600
Ya ḳūb (<A.)	Yusuf peygamberin babası Yakup peygamber 2157, 2514; <i>bk. çeşm</i>
yāḳūt (<A.)	en meşhuru kırmızı renkli olan değerli bir taş 299, 1239, 1240, 2855, 2926, 2929, 2929, 3198, 3271, 4241, 4980, 5235, 5414, 5479, 5492, 5502, 5780, 5824, 6291, 6358, 6383, 6502, 6759; yāḳūt-ı aḥmer kırmızı renkli yakut 6358; yāḳūt-ı seyyāl akışkan yakut 3198
yāl (<F.)	<i>bk. bāl</i>
yala-	bir şeyin üzerinden dilini sürerek geçmek, yalamak, sıyrarak geçmek 919
yalan	yalan 553, 3405, 3796, 3910, 5037, 5067 5435
yalın	çıplak, üryan 4365; yalın 5453
yalıncaḳ	çıplak, üryan 5453
yaluḡuz	yalnız, tek başına; kimsesiz 1473, 1496, 1636, 2093, 2743, 3523, 4082, 5020, 6402; yaluḡuz 5964
yaluḡuzlıḳ	yalnızlık 5308, 5623; yaluḡuzluḳ 5305

yalvar-	yalvarmak, yakarmak, af dilemek 544, 3385, 5186, 5213, 5902
yalvarıcı	yalvaran 3430
yama-	yamamak 350
yaman	kötü, fena <i>yaman ét-</i> kötü, fena yapmak 2336
yan (<*yān)	yan, taraf, cenah 278, 1459, 1509, 2387, 2773, 2853, 3076, 3170, 3178, 3208, 3222, 3316, 3415, 3810, 4020 4687, 5486, 6483, 6516, 6832; <i>yanuğa kal-</i> yanına kalmak, yaptığının cezasını görmemek 2468
yan-	yanmak, alev almak, tutuşmak; kül haline gelmek 96, 388, 479, 683, 1280, 1564, 2111, 2786, 2949, 3035, 3097, 3176, 3413, 3414, 3491, 3806, 3808, 3972, 4075, 4077, 4585, 4610, 4633, 4645, 4832, 5051 5149, 5150, 5335, 5343, 5346, 5347, 5352, 5392, 5408, 5690, 5881, 6052; <i>bk. od</i>
yanar	yanan, ateş halinde bulunan 2418
yanış	yanma 3449
ya'nī (A.)	yani 134, 764, 822, 1318, 1512, 1525, 1763, 1767, 1768, 1846, 1883, 1982, 2133, 2316, 2436, 2577, 2769, 2792, 3057, 3074, 3201, 3263, 3324, 3646, 3779, 4047, 4091, 4128, 4205, 4302, 4434, 4560, 4764, 5202, 5397, 5398, 5402, 5514, 5546, 5871, 5968, 6345, 6351, 6469, 6745, 6781
yanķu	yankı 6260
yaņa	taraf, tarafa, tarafına, tarafında 851, 1230, 1318, 1320, 1335, 1501, 1598, 1670, 1698, 1700, 1904, 1941, 2063, 2137, 2268, 2407, 2589, 2639, 2786, 2890, 2901, 2940, 3683, 3689, 4403, 4464, 5306, 5569, 5974, 6924
yaņadan	taraftan, tarafına 1503, 1703, 2152, 4658, 4664; <i>yaņadın</i> 4369
yaņak	yanak 1104, 1462 1609, 1985, 3198, 5700, 5756, 5787, 6290
yaņaraq	daha ötede, öbür yanına 1926
yang	tarz, uslup, suret 1165, 3978, 5041, 5144, 5194, 5325; renk (TS: 4527) 1314, 2248
yaņıl-	yanılmak, iyice düşünmeden yapmak 4021, 5372
yaņu	<i>bk. aņu</i>

yap-	inşa etmek, kurmak; (elbise) dikmek; 1899 1922, 1928, 2309, 2481, 3603, 4338, 4888, 5587,; örtmek, kapamak 5536, 5601, 5704, 6001, 6403
yapıl-	yapılmak, edilmek 2146, 2204
yaprağ	yaprağ 255, 344, 1610, 1628, 2738, 3394, 3656, 3860, 4847, 4938, 4938, 6251
yapu	yapı, bina, inşaat; biçim, şekil; oluşum, yaratılış 2096, 2177, 3362, 5527, 5536, 5944
yapuş-	yapışmak 4229
yar	ağız suyu, salya 5127
yār (<F.)	dost, arkadaş; sevgili; yardım 934, 962, 977, 980, 1283, 1283, 1657, 1785, 1836, 2139, 2765, 2896, 3003, 3180, 3330, 3399, 3593, 3663, 3813, 3837, 3952, 3985, 4126, 4318, 4328, 4338, 4383, 4452, 4588, 4592, 4646, 4682, 4722, 4732, 4742, 4752, 4761, 4771, 4781, 4823, 4915, 4920, 5004, 5099, 5115, 5177, 5182, 5186, 5186, 5213, 5303, 5437, 5552, 5793, 5901, 5920, 5964, 5966, 6173, 6181, 6229, 6271, 6279, 6415, 6493, 6576; yār ét- yâr etmek 3688; yār kıl- yardım etmek 6689; yār ol- dost ve yakın olmak, yardımcı olmak, nasip olmak 814, 3532, 3795, 5225, 6170, 6775; yār-ı hem-dem samimi, yakın dost 1285, 3828; yār-ı huceste uğurlu, mübarek dost 2905; yār-ı kadīm kadim, eski dost 2015; yār-ı mahrem yakın arkadaş 4001; 4435; yār-ı vefā vefalı dost 1081
yar- (<*yār-)	yarmak, ikiye ayırmak, bölmek 611, 900, 1391, 5737, 6594, 6888; <i>bk. kıl</i>
yara (<*yara)	yara, vücutta meydana gelen kesik, yarık 4318, 4623; yara ur- yaralamak 5920, 6834; yāre 2026, 2897, 3331; yāre yāre yaralanmış, yaralar içinde 590
yara-	(işe) yaramak, fayda etmek; uygun olmak 573, 798, 1023, 1749, 1919, 4588, 6085, 6745
yarağ	hazırlık 1469, 1584, 1802, 1948, 2487, 2521, 2663, 3471, 3507 3549; yarağ ét- hazırlık yapmak 1548, 2355; yarağ eyle- hazırlık yapmak 3942; yarağ olun- hazırlık yapılmak 2092; yarağ kıl- hazırlık yapmak 6544
yārān (<F.)	dostlar 3822

yarar	yarar, fayda 1283
yararlık	faydalılık, faydalı olma 5182
yaraş-	yaraşmak, uymak, yakışmak, uygun düşmek 710, 943, 1105, 1282, 1869, 2251, 2686, 3208, 3360, 3436, 3785, 3821, 3981, 4178, 4914, 5007, 5060, 5226, 5273, 5620, 5620 5681, 5731, 6084, 6402
yaraşdur-	yakıştırmak 2479
yaraşuk	yakışır 3210; yaraşuk ol- yakışmak 5216
yarat-	yaratmak 39, 423, 6599, 6658, 6674, 6756
yardım	yardım yardım ét- yardım etmek 4676
yāre	<i>bk. yara</i>
yāren (<F.)	dost, arkadaş, sırdaş 1281
yarġu	muhakeme 5227
yarıl-	yarılmak, ikiye ayrılmak 1991, 3844, 3988, 4274 4695, 6144
yarın (<*yarın)	yarın 472, 1142, 1392, 1529, 2147, 2449, 2466, 3184, 3663, 3671, 3684, 4706, 5014, 6179, 6180, 6401, 6904
yārī (<F.) (I)	sevgiliye ait 6571
yārī (<F.) (II)	yardım, muavenet 333, 3688
yarlık	buyruk, emir, ferman 3338
yārlik (F.+T.lık)	dostluk 5144, 5077, 5827
yarı	yarı 3372
yas (<*yās)	yas, matem 1573, 2431, 3870, 5000; yas dut- yas tutmak 4961; yas ét- yas tutmak 5870; yas eyle- yas tutmak 3955; yas kııl- yas tutmak 4887
yaş-	yayın girişini gevşetmek 2223, 5022, 5721
yasa- (<Moğ.)	hazırlamak, düzenlemek, tertip etmek; yığmak 2279, 3728, 4278; yaşa- aynı anlamda 3636
yasaġ (<Moğ.)	yasa 896, 919
yaşan- (Mo.+T.n-)	hazır hale gelmek, dizilmek 3723
yasavul (<Moğ.)	muhafız 5456
yaşdan-	yaslanmak, dayanmak 3924, 6467

yāsemīn (<F.)	yasemin 806, 2849, 6487; <i>yāsemēn</i> aynı anlamda 1812
Yāsīn (<A.)	36. sure 781
yaşşı	yassı, basıl ve yayvan 5902
yaş (I)	gözyaşı; nemli, ıslak 388, 689, 923, 928, 928, 1370, 1580, 1679, 1768, 1943, 2090, 2130, 2153, 2414, 2458, 2525, 2761, 2762, 3098, 3599, 3694, 3839, 3864, 3874, 3876, 3954, 3977, 4099, 4101, 4102, 4298, 4321, 4323, 4341, 4411, 4418, 4571, 4575, 4635, 4637, 4640, 4641, 4654, 5014, 5096, 5154, 5156, 5194, 5309, 5338, 5394, 5496, 5760, 5899, 5957, 5963, 6070, 6080, 6095, 6134, 6237, 6760; <i>yaş akıt-</i> ağlamak, gözyaşı dökmek 5740, 6094; <i>yaş ét-</i> ıslatmak 1300; <i>yaş eyle-</i> ıslatmak 5173; <i>yaş kıl-</i> ıslatmak 5460
yaş (<*yāş) (II)	doğuştan itibaren geçen yıl 810, 812, 846, 3257, 5242
yaş-	kapamak, gizlemek 4582
yaşa-	yaşamak 3619, 6382
yaşın-	saklanmak 655, 5772
yaşır-	saklamak, gizlemek, örtmek, kapatmak 1343, 1521, 5820; <i>yaşur-</i> 1162, 1231
yaşıt-	gizlemek, saklamak 5965
yaşlu	nemli, ıslak, göz yaşı ile dolu 913
yaşur-	<i>bk. yaşır-</i>
yat (I)	kalkan, zırh vb. korunma aracı 1802, 1948, 2487, 2521, 2663
yat (II)	hüner, ustalık <i>bk. dil yatı</i>
yat-	yatmak 1241, 1624, 1699, 1804, 2464, 4073, 4636, 4699 4847, 4853, 5802, 6249, 6489, 6512, 6539, 6913
yatlu	kötü, fena 982, 2432, 2521, 3940, 4004, 4602, 5113, 5655
yatluluk	kötülük, fenalık 2399, 3226, 3605
yavaş	yumuşak huylu, halim (Kubbealtı: 3430a) 5188
yavu (<F. yāve)	kaybolmuş, yitik <i>yavu kıl-</i> kaybetmek, yitirmek 1438, 1577, 3 504
yavuz	kötü, fena 1031, 1103, 1210, 1233, 1276, 1574, 1694 1695, 1695, 1705, 1707, 1716, 1719, 1811, 2448, 3343, 3675, 3797,

	4220, 4832, 5113, 5188, 5312, 5580, 5845, 5924, 6026, 6174, 6249; yavuz ét- kötü bir şey yapmak, (iş) bozmak, harap etmek 909
yavuzluk	kötülük 2447, 3339, 5723, 6183; yavuzluk ét- kötülük yapmak 4602; yavuzluk kıl- kötülük yapmak 2399; yavuzluk 4602
yay (<*yā) (I)	yay; kaştaki kavis 796, 1557, 1599, 1650, 2028, 2223, 2290, 2337, 2497, 2963, 3152, 3320, 5022, 5561, 5721 5790, 5844, 6213, 6270, 6446
yay (<*yāy) (II)	yaz mevsimi 5755, 6526
yay-	yaymak 1555
yayağ	yaya 751, 4400; yayağ kal- yaya kalmak, at vs.den inmek 6172
yayıl-	yayılmak, etrafa dağılmak 727, 1585, 1718, 2247 4400
yayın (<*yāyın)	yazın, yaz vakti 1006, 1129
yayın-	dağılmak, uzaklaşmak 753, 1579, 1853, 5895
yaylağ	yayla 1006, 1127, 2487, 5755; yayla 1897
yaz (<*yāz)	ilkbahar 2859, 3920, 5755; yaz mevsimi 2397, 6581
yaz-	yazmak, çizmek, nakşetmek, resmetmek 26, 325, 986, 987, 1020, 1110, 1171, 1182, 1395, 1396, 1402, 1593, 2020, 2026, 2037, 2110, 2348, 2471, 2750, 3398, 3409, 3463, 3759 3844, 4544, 4666, 4748, 4906, 4912, 4944, 4967, 4973, 4976, 4980, 5418, 5483, 5659, 6090, 6522, 6888, 6933
yazı (I)	yazı 6861
yazı (II)	ova 3735; yazu aynı anlamda 96
yazıcı	yazıcı, kâtip 4904
yazıl-	yazılmak 1163, 2263, 2403, 2520, 3281, 4612, 4754, 5429, 5502, 5798 6096
yazu	<i>bk. yazı</i>
yazu	talih, nasip, kader, alın yazısı; yazılmış şey, yazı 3281, 3610, 4503, 4666, 5757
yed (A.)	el yed-i ğayb gayb eli 250; yèd-i kudret kudret eli 6810
yek (F.)	bir, tek, bir tane, eşsiz 516, 1332, 1751, 1887, 3609
yek-dāne (<F.)	biricik bir tane 5019

yeksān (<F.)	bir, eşit, müsavi; aynı seviyede 887, 4477; yeksān ol- eşit olmak; aynı seviyede olmak 5288, 6934
yek-süvāre (<F.)	eşsiz, eşi benzeri bulunmayan süvari 1332, 1751, 1887
yeldā (<F.)	Yelda gecesi, en uzun gece (21 Aralık) 3195
Yemen	Yemen ülkesi 2219, 6373
yemīn (<A.)	yemin, ant 3801; yemīn iç- yemin etmek, ant içmek 6282; yemīn kıt- yemin etmek, ant içmek 6137
yeṇ-	yenmek, kazanmak 2724
yeşer-	yeşermek 2119
yeşil	yeşil 874, 1628
yetīm (<A.)	yetim, öksüz 516; <i>bk. dürr</i>
yevm (<F.)	gün yevm-i kemāl gün bitimi 6561
Yezdān (<F.)	Allah 452, 854, 949, 965, 1450, 2525, 6513
yè- (<*yē-)	yemek yemek 767, 1077, 1221, 1342, 1566, 1819, 1972, 2006, 2180, 2353, 2356, 2685, 2714, 3165, 3167, 3342, 3380, 3435, 3685, 3767, 3852, 3932, 3938, 4502, 4502, 4930, 5003, 5008, 5211, 5282, 5293, 5680, 5728, 5872, 6382, 6386, 6394, 6530, 6530, 6890, 6891 6899; <i>bk. ğam</i>
yèdi (<*yēti)	yedi (rakam) 450, 6677; yèdi bahr yedi okyanus 1311; yèdi çarḥ yedi gezegen 226, 6676; yèdi gün yedi gün, hafta 1608, 1616; yèdi iklīm yedi kıta 813, 916, 1360, 2648, 3534, 6677; yèdi kalḳan gökyüzündeki yedi katman 2342; yèdi meydān göğün yedi katmanı 631, 1063; yèdi pergār yedi pergel, yedi gezegen 451; yèdi seyyār yedi gezegen 6676, 6873 yèdi seyyāre aynı anlamda 1608
yèdil-	yedekte götürülmek, birinin kılavuzluğunda gitmek 5463
yèdinci	yedinci 1618, 6310, 6678
yèdür-	yedirmek 3467, 3568, 3767, 6890, 6891
yèg	daha iyi 235, 555, 558, 736, 767, 1012, 1430, 1793, 1808, 1859, 2071, 2369, 2503, 2511, 2740, 2996, 2999, 3006, 3010, 3134, 3183, 3307, 3373, 3478, 3504 3675, 3676, 3939, 4015, 4655, 4932, 5010, 5206, 5256, 5679, 5702, 5854, 5855, 5856, 5877,

	5928, 5929, 5941, 6493, 6536; yĕg gr- daha iyi bulmak, tercih etmek 592, 671; yĕg ol- daha iyi olmak, tercih etmek 1528
yĕgāne (<F.)	yegane, biricik 1888, 2004, 2649
yĕgin	kuvvetli, şiddetli 678
yĕgirmi bir	yirmi bir 825
yĕgrek	daha iyi 759, 2055, 4154, 4173 5073, 5149, 6009, 6098, 6215, 6527
yĕl (<*yĕl)	yel, esinti, rzgār 91, 344, 504, 668, 689, 752, 1062, 1153, 1589, 1591, 1605, 1610, 2089, 2128, 2597, 2642, 2738, 2896, 2965, 3396, 3611, 3733, 3769, 3812, 3853, 3902 3930, 3949, 4341, 4368, 4370, 4643, 4674, 4677, 4691, 4787, 4826, 5101, 5162, 5711, 5940, 6070, 6177; yĕl ĕr- yel ulaşmak, çok hızlı olmak 1062; yĕl getür- rzgār getirmek 6345; yĕl ol- yok olmak 1413, 6935; yĕl ur- rzgār çıkmak 6352; yĕle gĕt- boşa gitmek, kaybolup yitmek 653, 1885; yĕle var- kaybolup yitmek, yok olmak; (mum) sönmek 716, 5012, 6941; yĕle vĕr- savurup telef etmek, boşa harcamak, yok etmek 264, 2846, 3176, 3491, 3505, 3602, 3867, 3889
yĕl-	yel gibi gitmek, koşmak, acele etmek, geçmek 689, 1153, 1277, 2046, 2642, 2760, 2852, 2965, 3389, 4003, 4637, 5100, 6637
Yĕl-getürmiş	“rzgār getiren” manasında özel isim 6353
yĕliř-	koşuşturmak 4467
yĕlken	yelken 6017, 6352
yĕlte	teşvik, iĒva (TS: 4516) 3733, 5113
yĕmek	yemek, taam 1077, 3164 3281, 3307, 3314, 3767, 3937, 5056, 5211
yĕm	yem 1069; yĕm vĕr- yem vermek, beslemek 1750
yĕmiř	yemiş, meyve, incir vs. 1007 1193, 1707, 1713, 3131, 3136, 3167, 3304, 3307, 3379, 5854, 6118, 6495, 6769
yĕn-	aĒzda iĒnenip yutulmak 4881, 6033, 6392
yĕndek	daima, sürekli, her zaman 3434, 5116; (krş. Uygurca <i>yindem</i>)
yĕne	yine, tekrar, yeniden 2093, 2793, 2819, 3260, 5511
yĕnĕ (<*yĕnĕ)	giyecek Şeylerin kol kısmı 3854

y�nlık	(giyecek) kolluk 6448
y�ni	yeni 793, 2797
y�nil-	hafiflemek 5133
y�nilen-	yenilenmek, tazelenmek 4151
y�p-	okşamak 2057
y�r	yer; yeryüzü; toprak; mevki, mekan; ülke, bölge 228, 273, 509, 509, 518, 547, 552, 608, 670, 692, 729, 753, 776, 805, 975, 1110, 1110, 1134, 1141, 1181, 1218, 1236, 1262, 1262, 1267, 1300, 1300, 1348, 1377, 1377, 1400, 1422, 1429, 1663, 1707, 1714, 1730, 1750, 1752, 1782, 1809, 1812, 1812, 1817, 1826, 1840, 1852, 1881, 1897, 1899, 1910, 1917, 1954, 1958, 1969, 2008, 2010, 2081, 2105, 2107, 2135, 2135, 2145, 2154, 2167, 2224, 2265, 2266, 2297, 2301, 2301, 2313, 2356, 2359, 2386, 2450, 2450, 2541, 2660, 2684, 2775, 2793, 2816, 2841, 2842, 2844, 2874, 2875, 2875, 2878, 2883, 2883, 2884, 2961, 3019, 3076, 3078, 3078, 3148, 3148, 3156, 3229, 3307, 3354, 3383, 3388, 3506, 3549, 3562, 3599, 3623, 3655, 3721, 3733, 3760, 3767, 3771, 3865, 3866, 3917, 3933, 3936, 3947, 3947, 4022, 4031, 4031, 4043, 4054, 4070, 4101, 4121, 4178, 4178, 4221, 4228, 4354, 4380, 4383, 4475, 4475, 4482, 4483, 4516, 4529, 4537, 4585, 4592, 4636, 4638, 4639, 4640, 4651, 4669, 4709, 4788, 4837, 4853, 4855, 4879, 4981, 5002, 5003, 5007, 5074, 5102, 5227, 5287, 5288, 5300, 5382, 5382, 5413, 5454, 5455, 5458, 5468, 5539, 5551, 5553, 5568, 5603, 5628, 5645, 5660, 5746, 5787, 5880, 5889, 5894, 5895, 5896, 5932, 5962, 5976, 6023, 6027, 6045, 6096, 6116, 6172, 6225, 6265, 6273, 6363, 6404, 6418, 6447, 6509, 6587, 6664, 6733, 6734, 6742, 6760, 6771, 6798, 6819, 6884, 6913, 6939, 6939; y�r �t- yer etmek, yer ayarlamak, kalacak yer sağlamak 5998, 6492; y�r eyle- yer etmek, yerleşmek 1935, 3653; y�r �p- başını yere koyup selam vermek, hürmet göstermek 989, 1100, 1958; y�re baş ur- başını yere koyup selam vermek 915, 4103; y�re elin ur- selam vermek için elini yere koyarak eğilmek, diz �okmek 4087; y�re geç- yerin dibine geçmek, yerle bir olmak 413; y�re r� ur- selam vermek üzere yüzünü yere koyup eğilmek 3697; y�re yüz s�r- selam vermek üzere yüzünü yere koyup eğilmek 2629; y�re ur- yere koymak, aşağıya bırakmak 852, 5914, 5979; y�re yüz ur-

	selam vermek üzere yüzünü yere koyup eğilmek 1122, 2100, 2251, 3701, 3706; yèrinden sıçra- yerinden sıçramak, hızla kalkmak 1606; yèrine var- mahaline ulaşmak 5382; yèrine yètür- 6518; yèr ehli yeryüzünde yaşayanlar, canlılar 4883; yèr yèr yer yer, bölüm bölüm, kısım kısım 1969, 2310; yèrlü yèrinde yerli yerinde, düzgünce 2817
yèr yüzi	yeryüzü 1339, 2356
yèrince	yerli yerinde 5169
yèrine	yerine, bir şey ve kimsenin yerini tutmak üzere 266, 408, 664, 859, 963, 990, 1370, 1524, 1536, 2159, 2160, 2809, 2909, 3362, 3657, 4142, 4343, 4830, 5309, 5531, 6120, 6727, 6768
yèrmür-	sızlanmak 3885, 4821, 5220
yèt-	yetmek, kafi gelmek; ulaşmak, varmak 805, 1227, 1638, 1829, 1901, 2266, 2267, 2286, 3351, 3516, 3552, 3876, 3914, 4298, 4299, 4300, 4301, 4302, 4303, 4740, 4854, 5150, 5590, 5642, 5674, 5675, 5678, 5733, 5817, 5818, 5831, 5969, 6167, 6188, 6241, 6402, 6418, 6426
yètmiş (<*yètmiş)	yetmiş 3425
yètmiş biñ	yetmiş bin 94
yètür-	ulaştırmak, eriştirmek; yetiştirmek, denk getirmek 812, 896, 1064, 1429, 1954, 2271, 3949, 4511, 6518; <i>bk. yer-</i>
yètürgen	birleştirilen, bir araya getirilen 443
yığ-	yığmak, bir araya toplamak 2370, 2669, 3755, 3933
yıgıl-	toplanmak, bir araya gelmek 1152
yık-	yıkmak, bozmak 2204, 4059, 3121, 3894
yıkıl-	yıkılmak 1336, 4252, 4826, 4836, 5050, 5509
yıl	sene, yıl 235, 445, 734, 1010 1062, 1454, 1834, 2046, 2354, 2535, 2965, 3034, 3195, 3257, 3375, 3383, 3755, 3877, 3913, 3922, 4350, 4494, 4547, 4573, 4619, 4634, 4635, 4849, 4850, 4865, 4931, 5084, 5310, 5332, 5381, 5878, 6611, 6612, 6692, 6695
yılan	yılan 4868
yıllık	yıllık, senelik 5565

yırt-	yırtmak 1207
yıvın-	kaybolmak <i>bk. gözden yıvın-</i>
yigit	yiğit, cesur, kahraman, genç erkek 2424, 2509, 3876, 4546, 4934, 6575
yigitlik	yiğitlik 1724, 2140, 3438, 4844, 5669, 6573
yit-	kaybolmak, zayi olmak 757, 1796, 2447, 2835, 3295
yitik	kayıp, zayi edilen şey 603; yitük aynı anlamda 6866
yitür-	kaybetmek, zayi etmek 3991
yyir	pis kokulu (TS: 4623) 1919
yok (<*yōk)	yok, var karşıtı; olmayan şey 9, 11, 38, 111, 124, 167, 177, 178, 251, 257, 291, 326, 333, 366, 386, 392, 529, 556, 593, 722, 790, 818, 867, 893, 1011, 1045, 1108, 1263, 1338, 1392, 1397, 1452, 1527, 1638, 1855, 1881, 1882, 1906, 2208, 2212, 2278, 2433, 2541, 3107, 3115, 3274, 3313, 3338, 3813, 3828, 3846, 3978, 4027, 4107, 4173, 4195, 4236, 4323, 4350, 4392, 4430, 4431, 4439, 4513, 4521, 4603, 4629, 4632, 4859, 4867, 4887, 4909, 5190, 5228, 5251, 5293, 5372, 5378, 5437, 5455, 5515, 5521, 5534, 5566, 5659, 5659, 5663, 5677, 5683, 5751, 5791, 5854, 5886, 5999, 6063, 6110, 6142, 6237, 6308, 6480, 6566, 6598, 6614 6649, 6708, 6737, 6751, 6826, 6894, 6904; yog eyle- yok etmek 4909; yog ol- yok olmak 4621, 5348; yoh aynı anlamda 748, 927, 1022, 1054, 1301, 1388, 3839, 4051, 4501, 4722, 4732, 4740, 4742, 4752, 4761, 4771, 4781, 4802, 5029, 5196, 6350, 6876, 6908, 6930
yohsa	yoksa, aksi takdirde 2164
yokaru	yukarı, yukarıya 1847, 5589, 5597, 5705, 6826, 6840; yokaru ak- göğe yükselmek 1066; yokarı aynı anlamda 5570
yokluk	yokluk, yok olma 5379
yoksul	yoksul, fakir 2191, 3783, 6022; yokşul aynı anlamda 890
yokuş	yokuş 2136
yol (<*yöl)	yol; yöntem, usul; hedef, amaç 8, 87, 95, 105, 345, 486, 509, 557, 591, 637, 760, 761, 1124, 1277, 1305, 1476, 1477, 1478, 1605, 1638, 1649, 1702, 1749, 1799, 1829, 1845, 1918, 1942, 1960, 1970, 1973, 2000, 2012, 2093, 2159, 2206, 2207, 2247,

	2266, 2345, 2437, 2464, 2689, 2766, 3470, 3472, 3512, 3515, 3553, 3557, 3875, 3892, 3979, 4074, 4096, 4199, 4324, 4340, 4342, 4443, 4489, 4510, 4533, 4586, 4606, 4619, 4678, 4820, 4868, 4882, 4883, 4963, 5034, 5050, 5103, 5143, 5314, 5387, 5435, 5460, 5464, 5466, 5584, 5655, 5669, 5707, 5741, 5836, 5863, 5899, 5940, 5947, 5967, 6195, 6244, 6460, 6467, 6514, 6546, 6656; yol aç- engelleri kaldırmak 102; yol bul- bir şeye ulaşmaya imkan ve fırsat bulmak 127, 719, 1644, 1649, 3780, 4006, 4229, 5994; yol dut- yol gitmek 1092, 1746, 3994, 6347; yol ét- amaç edinmek 6542; yol érür- bir çare bulmak 1125, 3758, 4157, 6317; yol göster- yol göstermek, kılavuzluk etmek 1634, 4184; yol gözle- birinin gelmesini beklemek 1974; yol kes- yol kesmek, gidiş yolunu tıkamak 1457, 2758; yol tüt- bir yolda gitmeye başlamak 3829; yol vèr- izin vermek, müsaade etmek 4080, 4338, 4436; yola düş- yola koyulmak 4329; yola git- yolculuğa çıkmak 889; yolda kal- gittiği yolda ilerleyememek 324; yol ur- (birinin) yoluna çıkmak 2179, 6458
yolcu	yolcu, yolda olan kimse 5840
yoldaş	yol arkadaşı 1934, 2089, 3313, 3895, 4322, 4510, 4634, 5112, 5141, 5312, 5840, 6525; yoldaş ét- yol arkadaşı yapmak 1119; yoldaş ol- yol arkadaşı olmak, birlikte yolculuk etmek 2258, 2587
yolın-	yolunmak, yolma işine konu olmak 3856
yollu	yolda olan 5653, 5723
yolsuz	yolu olmayan, yönünü kaybetmiş 2345, 4006
yonul- (<*yön-ul-)	yontulmak 1147
yorıl-	yorulmak 1621, 4786; yorul- 4784
yort	hüküm, nüfuz 2187
yort-	koş ve çekil! 5456; krş. savul-
yorul-	bk. yorılmak
yoşı-	yorulmak, zayıf düşmek 1748
yügür-	koşmak, hızlı gitmek; yürümek, gitmek, ilerlemek 1230, 1266, 1277, 1305, 1591, 1794, 1800, 2093, 3112, 4533 4540, 4788, 5555

yügriş-	koşturmak 2597
yön	yön, taraf, cihet 393, 5901
yönsüzlük	(<i>mec.</i>) ne yapacağını bilmemezlik 889
yöre	civar, etraf, bölge, mahal 8, 871, 1126, 1218, 1249 1494, 1623, 1925, 2649, 4275, 4476, 5494
yören-	dolaşmak, gezinmek 1667
yöri- (<*yōri-)	yürümek, gitmek, yol almak 87, 1177, 1472, 1554, 1670, 1730, 2219, 2248, 2258, 2294, 2365, 2759, 2765, 2873, 3113, 3114, 3472, 3524, 3708, 3728, 3740, 3746, 3787, 4464, 4669, 4707, 5340, 5629, 5791, 5928, 5975 6030, 6269; yörü- 390, 571, 707, 754, 1603, 2521, 2584, 2588, 2680, 2779, 3630, 4314, 4384, 4426, 4447, 5457, 5462, 5524, 5978, 6333, 6646, 6691
yörit-	yürütmek 49, 3109, 3306
yörigir-	yürüyerek gitmek, yürümeye devam etmek 5533
yörin-	yürünmek 6543
yöriyş	yürüyüş 6408
yörü-	<i>bk. yöri</i>
yörüt-	yürütmek 1293
yu- (<*yū-)	yıkamak 1098, 1109 1408, 1680, 1760, 1943, 2165, 2256, 2592, 2622, 4829, 6892; yuy- 1994, 4727; <i>bk. el</i>
yudın-	yutkunmak 3091
yudum	yudum 5864
yuğu	uyku 1644, 1646, 3185, 5319, 5970 6004; yuğu aynı anlamda 5313
yum-	yummak, (göz) kapamak 1660, 1937, 2347, 2418, 2860, 3005, 3712, 4147 4332, 4780
yumruk	yumruk 3115, 3121
yumşak	yumuşak 4074
yumurda	yumurta 2814
yun-	yıkanmak, yıkanma işine konu olmak 1038, 1684, 1804, 6572
Yünus (<A.)	Yunus peygamber 411

yurt (<*yurt)	yurt 743, 1209, 4849; yurt �t- yerleşmek, kalacak yer yapmak 918
Y�suf (<A.)	Yusuf peygamber 605, 765, 2157, 2514, 2611, 2643 5234, 6936
yut- (<*yüt-)	yutmak 391, 3348, 3363, 3591, 3831, 3941, 6164, 6216, 6530; yuda dur- yutmaya devam etmek 5127; <i>bk. �ur 'a</i>
yutdur-	yutturmak 60
yuva (<*�ya)	yuva 2816, 3156, 4838, 5240
yuvın-	kaybolmak, gizlenmek, silinmek 1796
yuy-	<i>bk. yu-</i>
y�b�set (<F.<A.yub�sa)	kuruluk 6746
yüce	yüce, ulu, azim, büyük 1179, 2707, 3649, 3702, 5586, 5844, 4486, 5642, 5923, 6145, 6650
yücel-	yücelmek; yükselmek 2004, 3769, 4069
y�k	yük 12, 1745, 1923, 3295, 3343, 3615, 4291, 4499, 4787, 4916, 4924, 5104, 5133, 5262, 5586, 5801, 5865 6381, 6411, 6847; y�k dut- dolu hale gelmek, alacağını almış olmak 5283; y�k yük yüklerce, çok fazla yük 6449
y�klen-	yüklenmek 4064
yüklü	yükü olan 5336; gebe 3715
yüksek	yüksek 5705
y�ksekl�k	y�ksekl�k 5596
yükün-	bir kimsenin önünde eğilmek, ona saygı göstermek 2921, 3562, 5269
y�m�n (<A. y�mn)	uğur, bereket 1251
y�n (<*y�n)	y�n 1746
yürek	yürek 890, 1387, 1807, 2026, 2571, 2911 2972, 3988, 4314, 4321, 4548, 4588, 4622, 4801, 4949, 4950, 4973, 5038, 5336, 5561, 5702, 5742, 5743, 5749, 5870, 5984, 6071, 6144, 6177, 6231, 6908; yüregi �op- yüreği parçalanmak, �ok �z�lmek 1226
y�z (<*y�z)	y�z, çehre 11, 24, 279, 349, 366, 391, 485, 558, 600, 655, 661, 672, 679, 680, 687, 688, 766, 800, 835, 911, 940, 943, 987, 1015, 1017, 1049, 1052, 1054, 1082, 1219, 1246, 1270, 1270,

1289, 1298, 1313, 1333, 1334, 1336, 1362, 1365, 1395, 1403, 1408, 1427, 1427, 1458, 1458, 1463, 1489, 1491, 1511, 1514, 1535, 1660, 1673, 1700, 1708, 1772, 1781, 1782, 1807, 1830, 1831, 1838, 1852, 1855, 1882, 1931, 1953, 1959, 1983, 2033, 2035, 2036, 2074, 2081, 2100, 2100, 2114, 2122, 2154, 2156, 2162, 2168, 2182, 2254, 2356, 2467, 2478, 2529, 2609, 2622, 2622, 2629, 2646, 2647, 2664, 2680, 2694, 2702, 2704, 2722, 2732, 2764, 2785, 2808, 2816, 2859, 2870, 2909, 2934, 2935, 3008, 3019, 3041, 3041, 3050, 3063, 3110, 3137, 3178, 3182, 3247, 3321, 3321, 3322, 3324, 3325, 3326, 3332, 3448, 3608, 3718, 3725, 3735, 3738, 3765, 3781, 3838, 3844, 3851, 3866, 3877, 3884, 3899, 3900, 3911, 3918, 3968, 4042, 4056, 4057, 4084, 4096, 4116, 4158, 4214, 4219, 4298, 4298, 4330, 4332, 4342, 4372, 4373, 4412, 4415, 4428, 4440, 4441, 4447, 4450, 4453, 4496, 4562, 4566, 4572, 4635, 4639, 4651, 4651, 4651, 4653, 4694, 4709, 4718, 4724, 4729, 4754, 4765, 4815, 4817, 4833, 4864, 4936, 4964, 5049, 5055, 5099, 5125, 5139, 5177, 5177, 5212, 5212, 5219, 5227, 5232, 5233, 5233, 5257, 5313, 5328, 5332, 5334, 5354, 5354, 5401, 5446, 5491, 5511, 5530, 5538, 5594, 5613, 5637, 5659, 5664, 5664, 5797, 5800, 5814, 5852, 5891, 5909, 5915, 5954, 5965, 5979, 5979, 5980, 6013, 6065, 6067, 6072, 6085, 6086, 6159, 6161, 6162, 6163, 6164, 6167, 6175, 6176, 6192, 6196, 6211, 6225, 6239, 6320, 6321, 6329, 6382, 6405, 6445, 6447, 6453, 6586, 6613, 6652, 6908, 6914, 6937 6942; **yüz aç-** yüzdeki peçeyi kaldırmak, yüzünü göstermek 5076; **yüz çevir-** yüz çevirmek, o tarafa bakmamak 3508/ **yüz çevür-**1815, 2446, 6478; **yüz dön-** yüzünü çevirmek, ilgilenmemek 4332; **yüz döndür-** yüz çevirmek, ilişkisini kesip ilgilenmemek 2283, 2330, 2366, 2434, 2473, 2529, 3402, 3448 3594, 3632, 3672, 3678, 3718, 4651, 5793 / **yüz dönder-**3757; **yüz dut-** yönelmek 2237, 3189, 3708, 3901; **yüz sür-** yüzünü sürmek, yüzünü dayamak 463, 1246, 1449, 2550, 2765, 2960, 3055, 3351 4096, 4227, 4340, 4391, 4793, 5514, 5548, gururunu hiçe saymak 5437; **yüz toprağa sür-** eğilerek selam vermek 915; **yüz ur-** yüzü bir yere dayamak, yönelmek, yola koyulmak 370, 1999, 2004, 2010, 2447, 2780, 2905, 3696, 4085, 4563, 4576, 4837, 4931, 5047 5167, 5376, 5406, 5932, 6335; **yüz üsti** yalnız, tek başına 836; **yüz yırt-** çok ağlamak 1571; **yüzi hâke ur-** selam vermek için yüzünü toprağa koymak 931; **yüzün yüzine ur-**

	yanak yanağa selamlaşmak, öpüşmek 1510; yüzine ur- yüzüne dokundurmak 1204; yüzi şulu onurlu, şerefli 911; yüz suyu (mcz.) onur, şeref 421, 674, 2738, 4125; yüze yüz karşılıklı 5354; <i>bk. ay yüzlü, gül yüzlü, katı yüzlü, melek yüzlü, taze yüzlü</i>
yüz (<*yüz)	yüz (sayı) 3329, 4274, 4766, 4931, 4972, 5076, 5081, 5457, 5491, 5572, 5956, 6028, 6235, 6257, 6572; yüz yüz yüzlerce 611, 4096, 5797
yüz-	(suda) yüzmek 1753, 4277, 6876
yüz-	yüzmek, derisini soymak 3117; yüze gör- yüzmeye devam etmek 3946
yüz biş	yüz bin 1041, 1121, 2965, 3670, 5082, 6412, 6413
yüz binde bir	yüz binde bir 940, 5382
yüz elli	yüz elli 5460, 5461
yüzdür-	yüzdürmek, derisini soydurmak 2445
yüzinden	sebebiyle, bakımından 16, 1351
yüzük	yüzük 1427, 1439, 1485, 4521, 6108, 6696
zab´ (A.)	sırtlan 465
zabṭ (A.)	tutma, elinde bulundurma zabṭ ét- tutmak 2420
zāc (<A.<F. zāġ)	demir sülfat 2849
zād (<A.) (I)	arttırma zād kıl- arttırmak 6545
zād (<A.) (II)	azık, yiyecek, rızık 557; zād al- azık almak, azığa sahip olmak 2872
za´ferān (<F.)	safran 3225, 4916
za´ferānī (<F.)	safran sarısı renginde 3954
zafer (<A.)	zafer 215
za´f (<A.)	zaaf, irade zayıflığı 327
zāġ (<F.)	karga 1017, 2813, 2814, 4166
zāhid (<A.)	takva sahibi 3184
zāhir (<A.)	âşikar, görünür, meydanda olan, açık ve belli 37, 562, 2018, 2616, 4356; zāhir ét- ortaya çıkarmak, âşikar etmek 2569, 5174;

	<i>zāhir ol-</i> aşık olmak, meydana çıkmak 451, 2217, 6716, 6874; <i>bk. necm</i>
zahîre (<A.)	erzak, zahire 714
zahiren (<A.)	görünüşte 2569
zahîrî (<A.)	saklı, gizli 498
zāhirî (<A.)	zahiri, açık, meydanda, 469, 750
zahk (<A.)	gülüş, kahkaha 6944
zahm (<A.)	yara 680, 1055, 2950, 3498, 3800, 3852, 4886, 4966, 5009, 5081, 5092, 5303, 5356, 5471, 5625, 5637, 5809, 6158, 6894; <i>zahm ur-</i> yaralamak 5196; <i>zahm-ı rûh</i> ruhun yarası 2374; <i>bk. çeşm</i>
zahme (<A.)	mızrap; yara 2950, 5081, 2950; <i>zahme ur-</i> (müzik aleti) çalmak, yaralamak 3178
zahmet (<F.<A.zahma)	sıkıntı, eziyet; güçlük, zorluk 398, 1214, 1609, 1884, 2102, 2110, 2112, 2590, 2767, 3030, 3503, 3532, 5032, 5034, 5050, 5368, 5829, 6585; <i>zahmet çek-</i> sıkıntı çekmek 761, 3897, 6378; <i>zahmet ét-</i> sıkıntıya düşürmek, eziyet etmek 1832
za'îf (<A.)	zayıf, güçsüz 7, 1632, 3423, 5405, 5689, 5994; <i>za'îf eyle-</i> zayıflatmak 6748
Zāl (<F.)	Şehname'de geçen ak saçlı karakter 695, 1240; <i>bk. Rüstem</i>
zāl (<A.)	küçük günah, yanılma 18
zālîm (<A.)	zalim, zorba 2268, 2451, 2461, 3614, 3615, 3693, 5115, 6143
zamān (<A.)	zaman 475, 796, 840, 982, 1022, 1359, 3385, 3473, 3796, 3975, 4193, 4840, 5766, 5802, 6323; <i>zamān-ı berķ</i> şimşek gibi zaman 1062
zamāne (<A.)	devir, zaman; içinde yaşanan zaman 29, 619, 715, 1101, 1505, 2069, 2084, 2143, 2434, 2473, 2901, 2982, 3409, 3533, 4148, 4621, 5326, 5431, 6248; <i>bk. devr</i>
zamîr (<A.)	(<i>mcz.</i>) kalp, gönül 1390
zamm (<A.)	arttırma <i>zamm ét-</i> arttırmak 478
zan(n) (<A.)	şüphe, kuruntu, şek; sanı, hüküm 319, 781, 6543, 6712

zār (<F.)	ağlama, inleme; ağlayan, inleyen; zayıf, güçsüz, dermansız 5542, 5393, 5956, 3396, 5346, 5384, 6588; zār eyle- ağlamak, inlemek 3964; zār kıt- ağlatmak, inletmek 1583, 4104, 5872, 6173, 6579; güç kullanmak 3043
zarāfet (<F.<A.zarāfa)	zerafet 3173
zarar (<A.)	zarar, ziyan 3939
zārb (<A.)	vurma, vuruş, dövme 986, 1058, 2260, 2278, 2319, 2320, 2331, 3733, 4556, 4687, 4803; zārb ur- vurmak, dövmek 5719, 6077
zārılık (F.+T.lık)	ağlama zārılık ét- ağlamak 2082
zārī (<F.)	ağlama, inleme 935, 3502, 3688, 3804, 5178, 5343, 5760, 5872, 5959; zārī ét- ağlamak, inlemek 2002, 5958, 3955, 4885, 5184; zārī kıt- ağlamak 5284, 6235; zārī ol- ağlamak 2325; zārī şal- kendini ağlamaya bırakmak, ağlamak 6290
zarīf (<A.)	zarif, ince, kibar 1406
zarūret (<F.<A.zarūra)	zaruret, gereklilik 1289, 3419, 6176
zāt (<A.) (I)	kişi, kimse, şahıs; bir şeyin ta kendisi, özü, öz varlık 6, 40, 74, 105, 141, 147, 148, 150, 447, 458, 458, 666, 3618, 4192, 5380, 5400, 6666, 6831; zāt-ı ekmele mükemmelliğe ulaşan kişi 514; zāt-ı kadīm ezelden beri var olan öz varlık (Allah) 146; <i>bk. illā</i>
zāt (<A.) (II)	sahip, malik zātu'l-burūc gökyüzü, sema 6669
zātī (A.+F.ī)	asıl, öz <i>bk. maşşūd, tevḥīd</i>
zāyi ' (<A.)	kayıp, yok olmuş, elden çıkmış (şey); ziyan olmuş, boşa gitmiş 5730; zāyi eyle- ziyan etmek, boşa harcamak 817; zāyi ko- telef etmek, ziyana uğratmak 328
zāyil (<A.)	sona eren, yok olan, devamlı ve kalıcı olmayan, fāni 168, 6596; zāyil ol- yok olmak, ortadan kalkmak; sona ermek 180, 1602, 2715, 5952
zebān (<F.)	dil, lisan 2714
zebān-bend (<F.)	dili bağlı, konuşması engellenmiş 6135
zeber (<F.)	üst; <i>bk. zīr</i>
zeberced (<A.)	cam parlaklığında, açık yeşil bir taş zeberced şekle zeberced görünümünde 66
zeber-dest (<F.)	el üstünde olan, hakim ve amir durumunda olan 5485

zebūn (<F.)	güçsüz, zayıf, aciz 4864, 5275, 6071, 6925; zebūn ét- güçsüz bırakmak, aciz etmek 4804
zebūngīr (<F.)	güçsüz, zayıf, aciz zebūngīr ol- güçsüz, aciz duruma düşmek 1780
zebūnlan- (F.+T-lan-)	aciz duruma düşürmek 5044
Zebūr (<A.)	Davud peygambere indirilen çeşitli ilahiler içeren kitap 19, 778
zecz (<A.)	engelleme, eziyet 3048, 3225, 3468
zeheb (<A.)	altın 4778
zihī (<F.zihē)	ne güzel!, ne hoş!, ne iyi! 36, 39, 40, 41, 85, 162, 241, 735, 904, 1273, 1338, 1455, 1661, 1679, 2056, 2140, 2311, 2547, 2997, 3004, 3204, 3216, 3220, 3269, 3556, 3718, 4137, 4139, 4140, 4141, 4505, 4723, 4739, 4884, 4972, 5366, 5722, 6169, 6511
zehr (<F.)	zehir 314, 316, 1810, 2271, 2964, 3840, 3919, 3932, 4162, 5166,5926, 6169, 6423, 6887; zehr-i k̄ātil öldürücü zehir 4457, 4834, 5874; zehr-i melāl keder zehri 2181; zehr-i nāb saf zehir 5640
zehrā (<A.)	parlak 3191
zehr-ālūd (<F.)	zehre bulaşmış, zehirli zehr-ālūd kıl- zehirli yapmak 4948
zehre (<F.)	öd, safra; cesaret, yiğitlik 78, 575, 1399, 1810, 2359, 3642, 3648, 3650, 3728, 4509, 5641
zekā (<A.)	zeka 816
zekāt (<F.<A.zakā)	zekat 2609, 3308, 4430, 5199
zelāzil (<A.) (tk. zelzele)	yer sarsıntıları, deprem 3012, 3721
Zeliḥā (<A.)	Züleyha olarak da bilinen Yusuf kıssasında geçen kadın 2643
Zeliḥā-vār (A.+F.vār)	Zeliha gibi 5234
zelzele (<A.)	zelzele, deprem, yer sarsıntısı 267
zemīn (<F.)	yer; yeryüzü; yer, mahal, bölge 1166, 1256, 1746, 2877, 4193, 4233, 4445, 5431, 5548, 5643, 6137
zemīn-peymā (<F.)	yeri ölçen, çok yolculuk eden 1062
zemistān (<F.)	kış 1099
zemistān-ḥāne (<F.)	kışlık ev 1964

zemm (<A.)	kötülüğünü söyleme, yerme zemm-ı bâḩıl batılı kötüleme 160
zemzem (<A.)	Zemzem suyu, Kabe yakınındaki kuyudan çıkarılan kutsal su 420; <i>bk. çāh</i>
zenaḩ (<F.)	çene 1417
zenaḩdān (<F.)	çene 5234
zenbūr (<F.)	arı 2172
zencīr (<A.zincīr)	zincir; halka 913, 1376, 1724, 1765, 3236, 1723, 3704, 4061, 4392, 5439, 2712, 1529, 6081, 5649, 2865, 1069; zencīr ét- bağlamak 4378, 5779; zencīr-i zūlf zülfün halkaları, lüleler 1376
zindegānī (<F.)	yaşam 4935, 6527; zindegānī kıl- yaşam sürdürmek 6279; <i>bk. āb</i>
zengī (<F.<A.zancī)	zenci 5314, 5327, 5328; 13. ve 14. yy.da başkenti Halep olan Kuzey Irak ve Suriye’de hüküm sürmüş beyliktir.) 2527, 4987
zengübār (<F.)	gök taşı 2277
zer (<F.)	altın; altın sarısı rengi 1069, 1961, 2232, 2475, 2850, 2855, 3819, 4023, 4145, 4393, 4477, 4521, 5069, 5452, 5464, 6414; zer ét- altına çevirmek 4412; <i>bk. kān</i>
zer (<A.)	acıتما, yaralama (Steingass: 613a) 5610; zer kıl- acıtmak 5872
zer-beft (<F.)	sırmalı kumaş 1174
zerd (<F.)	sarı renk; sararmış, solgun 875, 1677, 3024, 3768, 6908; <i>bk. sorḩ</i>
zerde (<F.)	tavla oyunu 6554
zerdī (<F.)	sarı renkli 2292, 6388
zer-nāsinc (<F.)	altın süslemeli nasinç 5493
zer-nigīn (<F.)	altın taşlı 864
zernīḩ (<F.)	sıçan otu, arsenik 963, 5416, 6447
zerrāt (<A.) (tk. zerre)	zerreler, küçük parçalar 467, 693
zerre (<A.)	çok küçük parçacık 9, 10, 12, 670, 2270, 2981, 3127, 4010, 4525, 4582, 4584, 4718, 4910, 5383, 5805, 5820; zerre gel- zerre kadar bile olmamak, değersiz olmak 1086; zerre zerre parça parça 4192, 4903

zerrece (A.+T.ce)	zerre kadar 247, 338, 402, 1105, 2129, 3041, 4609, 4801, 4805, 5153, 5224, 5226, 6108
zerrīn (<F.)	altın 50, 1474, 1660, 1847, 1953, 2067, 2746, 2778, 2853, 2925, 2936, 3029, 3249, 4035, 4047, 5428, 5475, 5545, 5895, 6028, 6286, 6385, 6394, 6411, 6420, 6918
zerrīnce (F.+T.ce)	altın gibi 4629
zerrīn-ķabā (<F.)	altın renkli kaftan 4035
zerrīn-kemer (<F.)	altın kemer takanlar 5507
zerrīn-na' l (<F.) (F.+A.)	altından nal 1474
zevāde (<A.)	erzak, azık, yiyecek 3933
zevāl (<A.)	yok olma, yok edilme, ortadan kalkma; bozulma, iyi durumdan kötü duruma düşme, alçalma 812, 1013, 2683, 5810, 5886, 6558, 6561, 6904; zevāl érme- zarar görmemek, bozulmamak 4672; zevāl gel- yok olmak 926
zevāt (<A.) (tk. zāt)	zatlar 151; zevāt-ı muħdisūt icat yapam kimseler, mucitler 147
zevķ (<A.)	zevk 118, 134, 399, 1222, 1291, 1978, 2480, 2541, 2547, 2569, 2579, 2637, 3031, 3033, 3066, 3090, 3114, 3126, 3129, 3799, 4151, 4802, 4895, 5034, 5136, 5281, 6428, 6440, 6483; zevķ al- zevk almak, keyif almak 4745; zevķ ét- eğlenmek 3108; zevķ-ı Mi' rāc Miraç'a çıkma zevki 6222; zevķ u temāşū eğlence ve gezme, hayattan zevk alacak şeyler yapma 1003
zevķī (<A.)	zevkle ilgili, zevk alınarak 109
zevķsuz (A.+T.suz)	zevksiz, zevk alınmayan 4871
zevraķ (<A.)	kayık 6016, 6017, 6314
zeyn (<A.)	süs, bezek 475, 5560; zeyn bul- süslenmek 2052; zeyn şal- süslemek 4029; zeyn ur- süslemek 4667
zeyrek (<A.)	anlayışlı, akli başında, zeki 1873, 3166
zīd(d) (<A.)	zıt, karşıt, tam tersi 6597, 6598
zīll (<A.)	gölge 749; zīll-ı hūmā Hüma kuşunun gölgesi 1813
zībā (<F.)	güzel, süslü 6219; zībā ét- güzelleştirmek, süslemek 294, 295
zībaķ (<F.)	cıva 6511
zībā-şūret (<F.) (F.+A.şūra)	güzel yüzlü 1290; <i>bk. şekl</i>

zift (<F.)	besili, semiz 1647, 2601
zıkr (<A.)	zikir, fikir, düşünce, anma 17, 103,237, 601, 1423, 1636, 1979, 2069, 2860, 3683, 4136, 4600, 4907, 4984, 5126, 5299, 6656, 6798, 6846, 6939, 6949; zıkr ét- zikretmek 778, 6300, 6715; zıkr eyle- zikretmek 573; zıkr ol- zikrolmak, hatırlanmak 1981; zıkri kııl- zikretmek 234
zillet (<F.<A.zilla)	aşağı olma, hakirlik, horluk 6840
zīn (<F.)	eyer 3249; zīn ur- eyer takmak 1296, 1412, 1723
zincefr (<F.)	kırmızı renkli doğal civa sülfür 6510
zindān (<F.)	zindan 2177, 2515, 4178, 5103, 5234, 5867, 6077, 6883
zinde-dil (<F.)	gönlü diri zinde-dil kııl- canlandırmak 399; zinde dil ol- dirilmek 3287
zīnet (<A.)	süs 2892, 3025, 4391, 6153, 6223; zīnet ét- süslemek 5560; zīnet eyle- süslemek 2875
zinhār (<F.)	sakın, asla 1382, 1392, 3364, 4020, 4074
zīr (<F.)	alt, alt taraf, aşağı 662, 5600; zīri-dest elin altında; birine tabi olan 1681, 2084; zīr ü zeber alt üst 5409
zīrā (<F.)	çünkü, şundan dolayı 82, 111, 116, 682, 733, 2409, 2740, 3279, 3293, 3374, 3601, 4051, 4375, 5575, 6952
zirih (<F.)	zırh 850, 2039, 2621, 3316, 5835
zirihpūş (<F.zirih-poş)	zırh giymiş 878, 2275, 2602
zīver (<F.)	süs 1213, 3029, 4291, 5463, 5463, 6293, 6349, 6450
ziyā (<A.)	ışık 52, 116, 376, 510, 3232, 4629, 5401; ziyā toldur- ışıklandırmak, ışıklar içinde bırakmak 547
ziyāde (<A.)	fazla, çok 3933; ziyāde eyle- fazlalaştırmak, arttırmak 2525; ziyāde ol- fazlalaştırmak 4802
ziyādet (<A.)	fazla, çok 337
ziyāfet (<A.)	ziyafet 1856
ziyān (<F.)	ziyan, zarar 2434, 3314, 3869, 6845; ziyān ét- ziyan etmek 3308, 3340; ziyān eyle- ziyan etmek 3382
ziyānkār (<F.)	çevresine sürekli zarar veren 3619
ziyāret (<F.<A.ziyāra)	ziyaret ziyāret kııl- ziyaret etmek 1255

ziyāretgāh (<F.) (A.+F.gāh)	ziyaret yeri 4889
zū- ‘aql (<A.)	akıllı 6704
zū-fünūn (<A.)	ilim sahibi, âlim 844, 4864, 5275
Zuḥal (<A.)	Satürn gezegeni 642, 2341, 3778, 6478
Zuḥal-kīn (<F.) (A.+F.)	kin tutan Saturn 3625
Zuḥal-taḥt (<F.) (<A.+F.)	Satürn tahtlı 834
zuhūr (<A.)	ortaya çıkma, görünme, belirme; (Allah) yeryüzünde tecelli etme 72, 116, 199, 440; zuhūra gel- ortaya çıkmak 451, 6874
zalām (<A.)	karanlık zalām-ı küfr küfrün karanlığı 204
Zū'l-ḳarneyn (<A.)	“iki boynuzlu” manasında Kehf suresinde (18. sure) geçen isim 4247
zulm (<A.)	zülüm 690, 2253, 2268, 3614, 4025, 6211; zulm ét- zulmetmek 2468, 3614, 3693, 3695
zulmānī (<A.)	karanlık, karanlık içinde, kara 15, 2035, 5967
zulmet (<F<A.zulma)	karanlık 5, 14, 246, 431, 1043, 1462, 1630, 2253, 3573, 4969, 5429, 6505, 6543, 6543, 6927
zulumāt (<A.) (tk. zulm)	karanlıklar 548, 3193, 6107
zunnār (<A.)	keşişlerin beline bağladığı kıldan kuşak 1138
zūr (<F.)	zor, güç, kuvvet 2533, 4513, 4655, 5284; zūr-ı bāzū kol kuvveti 381, 3611, 4069, 4503, 4553, 4666, 5688; zūr eyle- eziyet etmek, zorluk çıkarmak 5732; zūr kıl- eziyet etmek, zorluk çıkarmak 5178, 5872; zūr-ı Rüstem Rüstem’in kuvveti 6901
zübde (<A.)	bir şeyin en seçkin, en değerlisi 238
zücāc (<A.)	sırça, cam şişe 4024; zücāce 5414
zühd (<A.)	dünyaya rağbet etmeyip kendini ibadete verme, nefisten kaçınma, takva 347, 944, 2703, 2998, 3007, 4129, 5852
zühhād (<A.) (tk. zühd)	takva sahipleri 6637
Zühre (<A.)	Venüs gezegeni 646, 958, 1162, 1399, 1654, 2050, 2573, 2754, 2936, 2947, 2969, 2978, 3150, 3191, 3288, 3494, 4250, 5260, 5491, 6035, 6413, 6433, 6686, 6953

Zühre-cebīn (<F.) (<A.+A.) alnı Venüs gibi güzel olan (kadın) 5260 **Zühre-cebin**
4000

Zühre-āsā (<F.) (A.+F.) Venüs gibi 2978, 6433

Zühre-āyīn (<F.) (A.+F.) Venüs misali 2936

Zühre-didār (<F.) (A.+F.) Venüs görünüşlü 5491

Zühre-ruḥsār (<F.) (A.+F.) Venüs yanaklı 1461

zülāl (<A.) içilmesi güzel, tatlı, saf su 23, 96, 482, 1994, 2181, 2646,
2882, 3079, 3096, 3104, 4824, 6468

zülḥ (<F.) zülḥ 517, 661, 686, 690, 1014, 1030, 1041, 1043, 1104,
1220, 1379, 1421, 1511, 1580, 1764, 1993, 2128, 2763,
2764, 3182, 3212, 3236, 3316, 3352, 3357, 3396, 3399,
3815, 3834, 3838, 3990, 4097, 4126, 4301, 4417, 4422,
4738, 5125, 5193, 5265, 5439, 5516, 5563, 5649, 5699,
5701, 5706, 5779, 5786, 6080, 6086, 6136, 6215, 6288,
6410, 6942, 6943, 4741, 4764; **zülḥ-i berdūṣ** dağımık zülḥ
6441; **zülḥ-i miskīn** misk kokulu zülḥ 1257;

zümüröd (<A.) zümüröd, yeşil renkli değerli taş 1240, 1537, 2864, 3590, 4394

6. SONUÇ

Doktora tezimize konu olan eser, Şeyhî tarafından 15. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesi ile yazılan *Husrev ü Şîrîn* mesnevisidir. Elinizdeki çalışma, eser, yazarı ve nüshaları hakkında genel bilgiyi, yazı çevirimini, günümüz Türkçesine çevrimini, dil incelemesini ve son olarak dizin şeklinde hazırlanmış sözlüğünü içermektedir.

Husrev ü Şîrîn hikâyesi ilk kez Firdevsî (940-1020) tarafından Farsça olarak yazılan Şehnâme adlı eserde bir bölüm olarak yer almaktadır. Daha sonra Nizamî (1141-1209), hikâyeyi zenginleştirip genişleterek müstakil bir mesnevi haline getirmiştir. Eser pek sevilmiş, farklı yüzyıllarda farklı şairler tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Türkçe yapılan bu tercümelere Nizâmî'nin eseri temel alınmıştır. *Husrev ü Şîrîn* mesnevisi ilk kez Kutb adlı şair tarafından 1341/1342 yılında Harezmi Türkçesine çevrilmiştir. Eski Anadolu Türkçesiyle yapılan ilk çeviri ise Fahri'nin çevirisidir. Şeyhî'nin üzerinde çalıştığımız bu çevirisi ise vezindeki ustalık, sözcük zenginliği bakımından o dönemde yazılmış en iyi *Husrev ü Şîrîn* çevirisi olarak kabul görmüştür. Kaynaklarda Şeyhî'nin, birebir çeviri yapmaktan ziyade eseri âdeta yeniden şekillendirdiği, bu sebeple de eserin bir çeviri eser olmaktan ziyade bir uyarlama eser olduğu söylenegelmiştir. Tez çalışmamız boyunca eseri zaman zaman Nizamî'nin ve Firdevsî'nin eserleriyle karşılaştırdık. Bu hususta, Şeyhî'nin bazı beyitleri olduğu gibi çevirirken, diğer bir deyişle, beyitlere Farsçadaki orijinal şekillerine çok yakın Türkçe karşılıklar bulurken²⁹¹³, çoğu yerde kendine özgü bir dille, özgün ifadeler, tamlamalar ve deyişler kullanarak eseri özgün hale getirdiği söylenebilir.

Şeyhî, Germiyan Beyliği (1300-1429) sahasında yetişmiş, Osmanlı Sarayı'nda bulunmuş, İran'da eğitim almış, Hacı Bayram Veli'ye intisap etmiş, hekimlik yapmış bir şahsiyettir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda *Husrev ü Şîrîn* mesnevisinin zenginliği ve güzelliği daha anlaşılır olacaktır. Eser boyunca karşımıza

²⁹¹³ Ayrıntılı bilgi için bk. Funda Şan, “Şeyhî'nin *Husrev ü Şîrîn*'i ve Öncesinde Yazılmış *Husrev ü Şîrîn*'ler ile Karşılaştırması”, *Uluslararası Yulduz Türk Dili Sempozyumu*, BilgeSu Yayınları, Ankara, 2016, s.221-233.

çıkan ayet ve hadisler, dinî-tasavvufî kıssa ve ibareler, Farsça ve Arapça sözcük ve tamlama zenginliği; ama bunun yanında da pek çok Türkçe arkaik sözcük kullanımı, astrolojiden müziğe pek çok konuya ve ilme ait bilgiler... Eserde bulunan bütün bu meziyetler, elbette ancak Şeyhî'ninki gibi dolu dolu bir yaşam sonucunda ortaya çıkabilirdi.

Şeyhî'nin *Husrev ü Şîrîn*'inin güzelliği nüsha sayısından da anlaşılabilir. Eser, Türk dünyasında çokça sevilmiş olacak ki çalışmamız dâhilinde eserin yurt içinde ve yurt dışında toplam yüzün üzerinde nüshasını tespit etmiş bulunmaktayız. Nüsha tespiti yaparken daha önce Türkçe nüshalar üzerine mevcut bir çalışmanın olması hasebiyle yurt dışındaki bir nüshayı seçmeyi uygun gördük.

Çalışma boyunca yurt dışında Staatsbibliothek zu Berlin (Almanya), Universitäts- und Forschungsbibliothek Erfurt/Forschungsbibliothek Gotha (Almanya), Sächsische Landesbibliothek -Staats- und Universitätsbibliothek Dresden Bibliothek (Almanya), Paris Bibliothèque National de France (Fransa), Leiden Bibliothek (Hollanda), London British Museum (İngiltere), Biblioteca Vaticana (İtalya)'da bulunan nüshalar bizzat görülüp incelenmiştir. Diğer nüshalar için ise mevcut kataloglar taranmış, kaynaklarda nüshalar hakkında yer alan çelişki bilgileri olduğunda ise kütüphaneye iletişime geçilerek yanlış düzeltilmiş ve tezimize öyle ilave edilmiştir. Bütün bu nüsha araştırması sonucunda yurt dışında 80, yurt içinde ise muhtelif kütüphanelerde 50 adet Şeyhî'ye ait *Husrev ü Şîrîn* mesnevisi tespit edilmiştir. İstinsah tarihi belli nüshalar arasında en eski nüsha, H. 880 (1475) yılında istinsah edilen Avusturya Österreichischen Nationalbibliothek'te Nr. 651 kaydıyla bulunan nüshadır. İstinsah tarihi belli nüshalar arasında ikinci en eski nüsha ise British Library'de bizzat görüp incelediğimiz H. 890 (1485) istinsah tarihli Or. 3294 kodlu nüshadır. Yurt içinde istinsah tarihi belli olan nüshalar arasında ise en eski nüsha Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları arasında bulunan H. 887 (M. 1482) istinsah tarihi ile 253 numaralı kodlu nüshadır. Görülüyor ki istinsah tarihi belli nüshalar arasında en eski nüsha Şeyhî'nin ölümünden yaklaşık elli yıl sonra yazılmıştır. Bu durumda iki ihtimal söz konusudur; Ya tespit ettiğimiz ancak istinsah tarihini bilmediğimiz nüshalar arasında Şeyhî'nin bizzat yazdığı bir nüsha mevcuttur ya da müellifin kaleminden çıkan nüsha

tamamen kaybolmuş veya bizim bilmediğimiz bir kütüphanede keşfedilmeyi beklemektedir.

Çalışmamıza esas olan nüsha, Fransa Millî Kütüphanesi'nde (Paris Bibliothèque National de France) bulunan Turc 322 numarasıyla kayıtlı nüshadır. Daha önce nüshasının tıpkıbasımını bir önsözle birlikte yayınlamış olan Zajączkowski²⁹¹⁴, eser için söz konusu kütüphanedeki bütün nüshaları gördüğünü ve bu nüshanın en iyi nüsha olduğunu belirtmiştir. Bizzat yerinde incelediğimiz bu nüsha daha önce Zajączkowski'nin de belirttiği gibi nüshalar içinde en iyisi olarak değerlendirilebilir.

Nüsha, H. 929 yılının Şevval ayının sonlarında (Şevval'in 21'inden 29'una kadar olan günlerde 02-10 Eylül 1523) istinsah edilmiştir. 16.yüzyıla ait bir eser olduğunu gördüğümüz nüsha, aslında Eski Anadolu Türkçesinden Klasik Osmanlı Türkçesine geçiş döneminde kaleme alınmıştır. Müstensih, her ne kadar Şeyhî'nin 15. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesiyle yazmış olduğu bir eseri kopya ediyor olsa da zaman zaman kendi yüzyılının da dil özelliklerini eserine yansıtmıştır. Eser, yukarıda da değindiğimiz gibi Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış, bu sebeple de genel olarak Eski Anadolu Türkçesinde karşılaştığımız dil özelliklerini taşımaktadır. Ancak, mesela Eski Anadolu Türkçesinde çok belirgin bir kural olarak karşımıza çıkan düzleşme ve yuvarlaklaşma örneklerinin bu nüshada yavaş yavaş kaybolduğu, eklerin ve sözcüklerin büyük ünlü uyumu çerçevesinde yavaş yavaş uyuma girmeye başladığı ve Eski Anadolu Türkçesi dönemine bir aykırılık oluşturduğu görülmektedir.

İsmi bilmediğimiz müstensihin okunaklı bir nesih yazıyla 279 yaprak ve 13 satır olarak yazdığı nüsha, harekeli olması sebebiyle dil özellikleri noktasında bize hayli bilgi sunmaktadır. Kullandığı imla ile Farsçayı çok iyi bildiğini çıkardığımız müstensih, nüshayı yazarken özellikle Farsça sözcüklerin imlasında çoğu zaman Farsça okunuş özelliklerini dikkate almıştır. Örneğin Farsça birleşik sözcüklerde iki sözcük arasında yazılı olmayan sadece söylenişte bulunan bir "kapalı e" bulunmaktadır. Müstensih, okuyucunun sözcüğü doğru okumasını istemiş olacak ki

²⁹¹⁴ Ananiasz Zajączkowski, *Poemat Iranski Husrev-u-Sirin w wersji ocmanko-tureckiej Şeyhi: (Paris Bibliothèque National de France, A. F. Turc. 322)*, Pantstw. Wydaw. Naukowe, Warszawa, 1963.

iki sözcüğü bitiştirirken araya “esre” koymayı uygun bulmuş, böylece Farsçadaki orijinal şekliyle okunmasını sağlamıştır. Diğer bir örnek de, Farsçada esre ile yazılan ama okunuşta “kapalı e”ye tekabül eden harftir. Diğer metinlerde “i” ile yazılan bu sözcükler, bu nüshada zaman zaman “üstün” ile harekelenmiştir. Çünkü müstensih, bu harfin Türkçedeki /i/ sesinden ziyade /e/ sesine daha yakın bir ses olduğunu bilmektedir ve bunu okuyucuya da göstermek istemiştir. Buradan yola çıkarak müstensihin yazı dili yerine daha çok Farsça konuşma dilini esas alarak Farsça sözcüklerin imlasını oluşturmaya gayret ettiğini söyleyebiliriz.

Husrev ü Şîrîn hikâyesi bir aşk hikâyesidir. Ancak başkahraman Husrev’in (Husrev-i Perviz, *hük.* 596-628) Sasani İmparatoru olması, diğer bir deyişle gerçekten yaşamış bir şahsiyet olması sebebiyle hikâye aynı zamanda da az çok tarihi bilgiler içermektedir. Olay örgüsü her ne kadar Husrev ile Şîrîn arasındaki ilişki üzerine kurulmuş olsa da, metinde yer yer Husrev’in savaşları, düşmanları, babasıyla olan ilişkisi, babasının veziri Behram-ı Çubin ile olan çekişmesi ve devlet idaresi hakkında da geniş bilgiler yer almaktadır. Şîrîn için ise metinde Ermenli bir melikenin yeğeni olması dışında başka hiçbir bilgi yer almamaktadır. Bu sebeple Şîrîn’in gerçekten yaşayıp yaşamadığı konusunda kesin bir bilgi yoktur.

Aynı Şîrîn başka bir mesnevi olan *Ferhat ile Şîrîn* mesnevisine de konu olmuştur. Aslında *Husrev ü Şîrîn* hikâyesi içinde Şîrîn’e aşık olan ve onun aşkı yüzünden canına kıyan bir karakter olarak karşımıza çıkan Ferhat, başta Ali Şir Nevâyî olmak üzere pek çok şair tarafından bu hikayedeki sığ yerinden alınarak başka bir hikayenin baş kahramanı yapılmak suretiyle kahramanlaştırılmıştır. Bunda Ferhat’ın toplumun değer yargılarına daha uygun olması, Husrev’in Hz. Muhammed’in peygamberliğini tanımaması ve ondan gelen mektubu yırtması gibi sebepler etkili olmuş olmalıdır.²⁹¹⁵

Şeyhî, eserini padişaha sunamadan vefat etmiştir. Bu sebeple Farsça orijinal hikâyede yer alan bu mektup hikâyesi ve Husrev’in diğer eşi Meryem’den olan oğlu

²⁹¹⁵ Funda Şan, "Husrev ü Şirin Hikâyesi ve Husrev Karakterine Sosyal Değerler Açısından Bir Bakış," *Türk Dili Araştırmaları*, c.25, S.2, İstanbul, 2015, s. 217-228.

Şûriye tarafından öldürülmesi ve Şîrîn'in Husrev'in ölümü üzerine intihar etmesi gibi olaylar Şeyhî'nin eserinde yer almaz. Şeyhî yaşayıp eserini padişaha sunabilseydi bu kısımları eserine eklemek isteyip istemeyeceğini maalesef bilememekteyiz. Şeyhî'nin eseri, Husrev'in Şîrîn ile evlendikten sonra akıl hocası Bozorgümid ile felsefi konuşmayı yaptığı sırada sonlanmaktadır. Nüshaların çoğunda bu kısımdan sonra müellifin ölümü ve eserin Bayezid bin Mustafa tarafından tamamlanması diye bir bölüm bulunmaktadır. Cemâlî olduğunu bildiğimiz Beyazid bin Mustafa kaynaklarda Şeyhî'nin yeğeni olarak geçmektedir. Cemâlî, esere Farsça orijinalinde bulunan eksik kısımları eklememiş, sadece Şeyhî'nin ölümünü anlattığı bölüm ile padişaha övgü kısımlarını ekleyip eseri sonlandırmayı tercih etmiştir.

Sonuç olarak, tez konusu olarak ele aldığımız *Husrev ü Şîrîn* hikâyesi Eski Anadolu Türkçesi dönemi için mühim bir eserdir. Eserin 15. yüzyıl Türkçesiyle yazılmış olması sebebiyle yüzyılının özelliklerini net bir şekilde gördüğümüz eser, gerek dilbilgisi olarak gerekse kullandığı sözcük ve ifade bakımından bu alanda çalışanlar için ana kaynaklardan biridir.

KAYNAKLAR

- ABDULLAH, Fevziye, “Nizâmî-Şeyhî Husrev ü Şîrîn Mukayesesi”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, c.1, s.2, İstanbul 1950, s. 263-282.
- ADAMOVIĆ, Milan, *Floransalı Filippo Agenti'nin Notlarına Göre (1533) 16. Yüzyıl Türkçesi*, Çeviren: Aziz MERHAN, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- AFSHAR, Gola Mohsin SADRİ, *Persian Encyclopedical Dictionary I-III*, Farhang Moaser Publishers, Tehran 2009.
- AHTERÎ MUSTAFA EFENDÎ, *Ahterî-i Kebir*, [Hazırlayanlar: Ahmet KIRKKILIÇ, Yusuf SANCAK], Ankara 2009 [Arap harfli ilk baskı: İstanbul 1310 [1892].
- AKTAN, Bilâl, *Rûmî-Şîrin u Perviz (İnceleme-Metin-Dizin)*, Öncü Kitap, Ankara 2007.
- ALBÂNÎ, Muhammad Nâsiruddin, *Silsiletu'l-ahâdîsi'z-zaifa wa'l-mawzua wa asaruha's-sayyi' fi'l-umma*, I, Mektebetü'l-Maârif, Riyad, 2000 (H.1421/İlk baskı H.1379).
- ALBAYRAK, Nurettin, “Ferhad ve Şîrîn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.12, İstanbul 1995, s. 388-389.
- ALÎ NAZÎMÂ, FAİK REŞAD, *Mükemmel Osmanlı Lügati*, [Hazırlayan: Necat BİRİNCİ], Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul, 2002. [Arap harfli baskı: 1901].
- ALPAY TEKİN, Gönül, *Alî Şîr Nevâyî Ferhâd ü Şîrîn, İnceleme-Metin*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Anlara 1994 [İlk baskı: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1975].
- AUMER, Joseph, *Verzeichniss der orientalischen Handschriften der K. Hof. und Staats Bibliothek in München, n Deutschland, türkische Handschriften*, Otto Harrossowitz, Wiesbaden, 1970.
- AYDIN, Abdullah, *İlâhi Nurlar, İslâm Düşüncesi, Ahlâkı ve Peygamberin Mucizeleri, İmam Gazalî'nin Eserlerinden Seçmeler*, Aydın Yayınevi, İstanbul, 1967.
- AYVERDİ, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı Lügati*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 2007.
- BABA, Safer, *Tasavvuf Terimleri*, Keten Yayınları, İstanbul 1998.
- BAKAR, İsmail, *Sadberk Hanım Müzesi Kütüphanesi Hüseyin Kocabaş Yazmaları Kataloğu*, Vehbi Koç Vakfı, İstanbul, 2001.
- BALIĆ, Smail, *Katalog türkischen Handschriften der österreichischen National Bibliothek, Neuerwerbungen 1864-1994, mit einem Anhang: bosnaische Aljamiado-Handschriften*, 5. Band, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Dizi XII, S.13, Ankara 2006.

- BANGUOĞLU, Tahsin, *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1959.
- BAYRAKTAR, Nail, *Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları Alfabetik Kataloğu*, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, İstanbul, 1998.
- BİLTEKİN, Halit, “Şeyhî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.39, Ankara, 2010. s. 80-82.
- BLOCHET, E[dgard], *Catalogue des Manuscrits Turcs de la Bibliothèque Nationale*, Tome I-II, Paris, 1932, 1933.
- BRITISH LIBRARY, *List of Oriental Manuscripts (1909-1921) (Or. 6948-9034)*, yayımlanmamış katalog.
- CLAUSON, Sir Gerard, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford 1972.
- DAĞLI, Yücel, Cumhure ÜÇER, *Tarih Çevirme Kılavuzu I-V*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997.
- _____, E[min] Nedret İŞLİ, *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2001.
- DEHKHODA, Ali Akbar, *Logat-nâme*, Tehran, 1330 [M.1951].
- DENY, Jean, *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, (Çeviren: Ali Ulvi Elöve), Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2012. [yeniden dizilmiş baskı].
- Derleme Sözlüğü*, I-VI, Birleştirilmiş Tıpkıbasım, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2009. (İlk baskı: 1963-1982).
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 22. baskı, (Yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş şekli: 1993), Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2005. [ilk baskı 1970].
- DİLÇİN, Cem, *Süheyl ü Nevbahar, inceleme-metin sözlük*, Ankara, 1991.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir I-V*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003-2004.
- DMITRIEVA, L[iudmila] V[asilevna], *Opisanie türkskih rukopisey Instituta Vostokovedeniya*, Akademia Nauk SSSP, Moskva, III [I. cilt 1965, 2. cilt 1975], 1980. [Дмитриева, Л.В., Opisanie tyurkskikh rukopisey instituta vostoковедения, Академия наук СССР, Москва, 1980.]
- DOZY, R[einhart].P[ieter].A[nne], *Catalogues Codicum Orientalium Bibliotheca Academiae Lugduno Batavae*, vol. II, Brill, 1851.
- DURMUŞ, İsmail, Mustafa ÖZ, “Sahbân el-Vâilî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.35, Ankara, 2008, s. 511-512.
- ELMALI, Hüseyin, “Hassân bin Sâbit”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.16, Ankara, 1997, s. 399-402.

- EMİNOĞLU, Mehmet, *Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu*, Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya, 1997.
- ERDAL, Marcel, *Old Turkic Word Formation, A Functional Approach to the Lexicon*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1991.
- EREN, Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 1999.
- ERKAN, Arif, *Arapça-Türkçe Büyük Sözlük, el-Beyan*, Yasin Yayınevi, İstanbul, 2013.
- ERKAN, Mustafa, “Husrev ü Şîrîn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.19, İstanbul, 1999, s. 53-55.
- _____, Mustafa ÖZKAN, “Hoca Mesud”, *Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 18, İstanbul 1998, s. 189-191.
- ESED, Muhammed, *The Message of The Qur'an*, Dar Al-Andulus, Gibraltar, 1980 [Tercümesi; KOYTAK, Cahit, Ahmet ERTÜRK, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, İşaret Yayınları, 1996].
- FERDOWSI, Abolgasem, *Şahname [nüsha-yı Mesku]*, 4.bsk., Çaphane-yi Sitare Sebz, Tahran, 1393 (M.1977).
- FLEISCHER, Henricus Orthobius, *Catalogus Codicum Manuscriptorum Orientalium [Bibliothecae Regiae Dresdensis]*, Lipsiae, 1831.
- FLEMMING, Barbara, “Faḥris Ḥusrev u Şîrîn vom Jahre 1367, Eine vergessene türkische Dichtung aus der Emiratszeit”, *ZDMG*, 115, 1965, 36-64.
- _____, *Türkische Handschriften*, Teil I, Franz Steiner Verlag GMBH, Wiesbaden, 1968.
- _____, *Verzeichnis der orientalischen Handschriften in Deutschland, türkische Handschriften*, BAND XIII, Teil 1, Franz Steiner Verlag GMBH, Wiesbaden, 1968.
- FLÜGEL, Gustav, *Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothik zu Wien*, K. K. Hof-und Staatsdruckerei, Band I-III, Wien, 1865.
- GABAIN, Annemarie von, *Eski Türkçenin Grameri: Çeviren: Mehmet Akalın*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.
- GIBB, E[lias] J[ohn] Wilkinson], *A History of Ottoman Poetry*, volume I, London, 1958.
- GÖKALP, Haluk, “İntihar Kültürü ve Ferhad’ın İntiharının Divan Şiiri Anlayışına Etkileri” *Turkish Studies*, C.15, 2009, s. 493-517.
- GÖTZ, Manfred, *Verzeichnis der orientalischen Handschriften in Deutschland, türkische Handschriften*, BAND XIII, Teil 2, Franz Steiner Verlag Gmbh, Wiesbaden, 1968.

- GÜLENC, Halil, *Ferhengnâme-i Sadî*, Manisa, 2010 (Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- GÜLMEZ, Mevlüt, *Fahrî'nin Husrev ü Şîrin'i (2317-4683) Metin-Gramer-Sözlük*, Konya, 2003 (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- GÜLSEVİN, Gürer, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2007.
- _____, Erdoğan Boz, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.
- GÜRTAŞ, Ahmet, *Abdest, Ezan, Namaz Duaları ve Anlamları*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1996.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin, *Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri*, İstanbul, 2000. [İlk baskı: 1968]
- HAIM, S[oleiman], *Farhang Moaser Persian-English Dictionary*, 2. Edition, Farhang Moaser Publishers, Tehran, 2011. [1. baskı:1953]
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Hamseler Kataloğu*, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul, 1961.
- JOHNSON, Francis, *Dictionary Persian, Arabic and English*, London 1852.
- JUNKER, Heinrich, Bozorg Alavi, *Persisch-Deutsches Wörterbuch*, Kamangir Publications, Tehran, 1965.
- KANAR, Mehmet, "Nizâmî-i Gencevî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.33, İstanbul, 2007, s. 183-185.
- KARATAY, Fethi Edhem, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu I-II*, Topkapı Sarayı Müzesi, İstanbul, 1961.
- KAYA, Dursun, Müjgan Cumhur, *Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1999.
- KORKMAZ, Zeynep, *Türkiye Türkçesi, Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. baskı, Ankara, 2009. [İlk baskı: 2003].
- KÖKSAL, M[ustafa] Asım, *İslâm Tarihi, Hz. Muhammed ve İslâmiyet*, C.2, Köksal Yayıncılık, İstanbul, 1999 [İlk cildi ilk kez 1966'da basılmıştır].
- _____, *Peygamberler Tarihi I-II*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1985.
- KRAFFT, Albrecht, *Arabischen, persischen und türkischen Handschriften der K[aiserlich]. K[önigliche] orientalischen Akademie zu Wien*, Wien, 1842.
- KUT, Günay, "Cemâlî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul, 1993, s.316-317.
- KUTLUER, İlhan, "Felek", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 12, Ankara, 1995, s.303-306.

- KÜLTÜRAL, Zuhâl, Latif BEYRELİ, *Şerîfî, Şehnâme Çevirisi*, I-IV, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.
- MENINSKI, Franciscus à Mesgnien, *Thesaurus Linguarum Orientalium, Turcicae, Arabicae, Persicae, I-VI*, [Yayımlayan: Mehmet ÖLMEZ], Simurg Yayınları, İstanbul 2000.
- MERHAN, Aziz, “Türk Lehçelerindeki +lay/+ley, +layın/+leyin Ekleri Hakkında”, *Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, Bilkent Üniversitesi, Ankara, 2006, s. 13-21.
- _____, *Die ‘Vogelsprache’ Gülşehîs und die Anfänge der türkischen Literatur*, Pontus Verlag, Göttingen, 2003.
- _____, Funda ŞAN, *Eski Anadolu Türkçesi Notlar ve Metinler*, BilgeSu Yayınları, Ankara, 2016.
- MERLIN, R., *Bibliothèque de M. Le Baron Silvestre de Sacy*, volume iii, Paris, 1842.
- MOAYYAD, Heshmat, “Farhad”, *Encyclopedia Iranica*, volume IX, Bibliotheca Persica Press, New York, 1999, p.257-258.
- MUALLİM NÂCÎ, *Lügat-i Nâcî*, [Hazırlayan: Ahmet KARTAL], Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- MÜTERCİM ÂSİM EFENDÎ, *Burhân-ı Katî*, [Hazırlayanlar: Mürsel ÖZTÜRK, Derya ÖRS], Ankara 2000. [Eserin yazılış tarihi 1212 (M.1797)]
- NAMETAK, Fehim, *Katalog Arapskih Turских, Perzijskih i Bosanskih Rukopisa, Gazi Husrev-Begova Biblioteka u Sarajevu*, Sevezak četvrti, London-Sarajevo, 1998.
- NAVAVÎ, Abû Zakariyyâ Muhyiddin Yahyâ b. Şaraf b. Muri, *al-Azkar al-muntahab min kalami sayyidi ‘l-abrar*, 676/1277, 4. bsk., el-Mektebû‘l-İslâmiyye, İstanbul, 1955. [Türkçesi için bk. Abdulhalık DURAN, *el-Ezker Tercümesi: Peygamber Efendimiz ‘in mübarek sözlerinden seçilmiş zikirler*, İslâmi Neşriyat Yayınevi, Konya, 1973].
- NİŞANYAN, Sevan, *Sözlerin Soyağacı, Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*, Genişletilmiş, Gözden geçirilmiş 4. baskı, Everest Yayınları İstanbul, 2009.
- NİZÂMÎ, *Hüsrev ile Şîrîn*, [Farsçadan çeviren: Sabri SEVSEGİL], Kabalcı Yayıncılık, İstanbul 2012.
- _____, *Hüsrev u Şîrîn [nüsha-yi Vahid Destgirdi]*, 575 (M.1180-1181).
- NİZAMÎ, K[aliq] A[hmed], “Hüseynî Sâdât el-Gûrî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.19, 1999, s.24.
- ÖZ, Mustafa, “Zülfikar”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 44, Ankara, 2013, s. 553-554.
- ÖZKAN, Mustafa, “Hüsrev ü Şîrîn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 19, İstanbul, 1999, s. 56-57.

- _____, *Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş, Makaleler (Dil ve Edebiyat İncelemeleri)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.
- _____, “Şeyhî'nin Hüsrev ü Şîrîn'i ve Rûmî'nin Şîrîn u Pervîz'i”, *İlmî Araştırmalar*, S.9, İstanbul 2000, s. 179-192.
- _____, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, Genişletilmiş 3. baskı [İlk baskı: 1995]. İstanbul, 2009.
- ÖZTÜRK, Zehra, *Hacı Selim Ağa Kütüphanesi Türkçe Mesnevi Yazmaları Kataloğu*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul, 1995.
- PALA, İskender, “Çâh-ı Yusuf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.8, Ankara, 1993, s. 186.
- PARLATIR, İsmail, Georg HAZAI, Barbara KELLNER, *Catalogue of the Turkish Manuscripts in the Library of the Hungarian Academy of Sciences*, TUBA-Hungarian Academy of Sciences, 2007.
- _____, *Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'ndeki Türkçe Yazmaları Kataloğu*, TÜBA-Hungarian Academy of Sciences, Ankara, 2007.
- PERTSCH, Wilhelm, *Die orientalischen Handschriften der Herzoglichen Bibliothek zu Gotha, Zweiter Teil: Die türkischen Handschriften*, Druck Der Kais Kön. Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1864.
- _____, *Verzeichniss der türkischen Handschriften der königlichen Bibliothek zu Berlin*, A.Asher&Co., 1889.
- POPORA, Haso, *Catalogue of The Arabic Turkish, Persian & Bosnian Manuscripts in the Ghazi Husrev-Bey Library*, Volume XVI, London-Sarajevo, 2008.
- PROVERBIO, V[ania] Delio, *Turcica Vaticana*, Città Del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, 2010.
- RÄSÄNEN, Martti, *Versuch eines Etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen*, Helsinki, 1969.
- REDHOUSE, James Wilhelm, *Redhouse English-Turkish Dictionary*, İstanbul, 1890.
- RIEU, Charles, *Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum*, British Museum, London, 1888.
- ROSSI, Ettore, *Elenco Dei Manoscritti Turchi della Biblioteca Vaticana*, Città del Vaticano, 1953.
- RYPKA, J[an], "Zajączkowski, Ananiasz.: Najstarsza Wersja Turecka Husrev-u-Şîrîn Qutba, w wersji" *Orientalistische Literaturzeitung*, Akademie-Verlag, 59 [1/2], Berlin, 1964, s. 65-68.
- _____, "Zajączkowski, Ananiasz.: Poemat iránski, Husrev-u-Şîrîn w wersji ocmańsko-tureckiej Şeyhi", *Orientalistische Literaturzeitung*, Akademie-Verlag, May 1, 1966, Nr. 5/6, s. 262-265.

- S[ERDAROĞLU], Vildan Coşkun, "Tâk-ı Kisrâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 39, Ankara, 2010.
- SCHMIDT, Jan, *Catalogue of Turkish Manuscript in the Library of Leiden University and other Collections in the Netherlands*, volume I [17th-18th century], II [1800-1970], III [1970-2003], Legatum Warnerianum in Leiden University Library, Leiden, 2000, 2002, 2006.
- _____, *Catalogue of Turkish Manuscript in the Library of Leiden University and other Collections in the Netherlands, Minor Collections*, Brill, Leiden-Boston, 2012.
- SECCADÎ, Seyyid Cafer, *Lugât u istilâhât u tabirât-ı irfânî*, Tehran, 1934. (R. 1350), s. 144 [Türkçesi için bk. Hakkı Uygur, *Tasavvuf ve İrfan Terimleri Sözlüğü*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007.
- SEVORTYAN, E[dward] V[ladimiroviç], *Etimolojiçeskiy Slovar' Tyurkskih Yazıkov (Obşetyuretskiye i mejtyurkskiye osnavi na glasniye)*, I-VII, Moskow, 1974, 1978, 1980, 1989, 1997, 2000, 2003.
- SEYYİD MUSTAFA RASİM EFENDİ, *Tasavvuf Sözlüğü*, [Hazırlayan: Hasan KARA], İnsan Yayınları İstanbul, 2008.
- STACHOWSKI, Stanisław, *Osmanlı Türkçesinde Yeni Farsça Alıntılar Sözlüğü, Wörterbuch der neupersischen Lehnwörter im Osmanich-Türkischen*, [yayımlayan: Mehmet ÖLMEZ] Simurg Yayınevi, İstanbul, 1998.
- STEINGASS, Franz Josef, *Comprehensive Persian-English Dictionary*, 8, London-New York 1988 [1. baskı: 1892].
- _____, *The Student's Arabic-English Dictionary*, W.H. Allen, London, 1884.
- SURUÇ, Salih, *Kâinatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı*, C.2, Nesil Yayınları, İstanbul, 2009.
- ŞAN, Funda, "Hüsrev ü Şirin Hikâyesi ve Husrev Karakterine Sosyal Değerler Açısından Bir Bakış," *Türk Dilleri Araştırmaları*, C.25, S.2, İstanbul, 2015, s. 217-228.
- _____, "Şeyhî'nin Husrev ü Şîrîn'i ve Öncesinde Yazılmış Husrev ü Şîrîn'ler ile Karşılaştırması", *Uluslararası Yulduz Türk Dili Sempozyumu*, BilgeSu Yayınları, Ankara, 2016, s.221-233.
- Ş[EMSEDDİN] SÂMÎ [FRASHËRÎ], *Kâmûs-ı Türkî*, I-II, Der Saadet [İstanbul], 1317, 1318 [1990].
- _____, *Kâmûsu'l-A'lâm, Tıpkıbasım*, Kaşgar Neşriyat, C. I-V, Ankara, 1996, [İlk baskı: İstanbul, 1889-1896].
- et-TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed bin Cerir, *Taberî Tefsîri I-IX*, [Tercüme: Hasan Karakaya, Kerim Aytekin], Hisar Yayınevi, İstanbul, 1996.

- _____, *Tarih-i Taberî Tercümesi I-II*, Can Kitabevi, Konya, 1982 s. 499-501. [Arap harfli ilk baskı: İstanbul, 1875-1876 (H.1292)].
- TEKİN, Talat, *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Simurg Yayıncılık, Ankara, 1995 [İlk baskı: Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler, 1975]
- TANSEL, Fevziye Abdullah, “Ferhad ile Şirin.” *İslâm Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, C. IV, İstanbul, 1945, s. 565-66.
- Tarama Sözlüğü*, I-VIII, Türk Dil Kurumu, Ankara 1963-1977.
- TAVUKÇU, Orhan Kemâl, “Husrev ü Şîrîn Konulu Eserlerde Esas Kahraman olarak Husrev veya Ferhad’ın Tercih Edilme Sebepleri”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.14, Erzurum, 2000, s. 143-147.
- TEKİN, Talat, *Orhon Türkçesi Grameri*, Türk Dili Araştırmaları Dizisi, Ankara, 2000.
- TIETZE, Andreas, *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı [Sprachgeschichtliches und etymologisches Wörterbuch des Türkei-Türkischen]*, I (A-E), İstanbul 2002.
- _____, *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı [Sprachgeschichtliches und etymologisches Wörterbuch des Türkei-Türkischen]*, II (F-J), Wien 2006.
- _____, *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı, I-IV*, Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara, 2016.
- _____, *Wörterbuch der griechischen, slavischen, arabischen und persischen Lehnwörter im Anatolischen Türkisch [Anadolu Türkçesindeki Yunanca, İslavca, Arapça ve Farsça Ödünçlemeler Sözlüğü]*, [Derleyen: Mehmet Ölmez], Simurg Yayınları, İstanbul 1999.
- TİKEN, Kâmil, *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2004.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük*, Akçağ Yayınları, 3. baskı, Ankara, 2005. [İlk baskı: 1977].
- _____, “Fâtih Devri Şâirlerinden Cemâli ve Eserleri”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 9. Cilt, s.189-213.
- _____, “Husrev ü Şîrin ve Ferhâd u Şîrin Yazan Şairlerimiz”, *Türk Dili*, S. 10, 1952, s.15-21.
- _____, “Şeyhi ve Nizami’nin Husrev ü Şîrîn’lerinin Konu Bakımından Mukayesesi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi [TDED]*, S.10, 1960, s. 25-34.
- _____, “Şeyhî’nin Hüsrev ve Şirin’i Üzerine Notlar.” *Türk Dili*, S.25, 1953, s. 18-21.
- _____, *Şeyhî Hayatı ve Eserleri, Eserlerinden Seçmeler*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1968,
- _____, *Şeyhî’nin Hüsrev ü Şîrîn’i, İnceleme-Metin*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1963.

- _____, “Türk Edebiyatında Husrev ü Şîrîn ve Ferhâd u Şirin Hikâyesi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. IX, 1959, s. 70-80.
- TOLASA, Harun, *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Akçağ Yayınları, İstanbul, 2001. [ilk baskı:1973].
- TOPALOĞLU, Ahmet, Mehmet GÜRLEK, *Türkçede Fiiller ve Çatlıları*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2016.
- TORNBERG, C[arl] J[Johan], *Codices Arabici, Persici et Turcici Bibliothecae Regiae Universitatis Upsaliensis*, Impensis Regiae Universitatis Upsaliensis, 1849.
- TRAKO, Salih, Leyla Gazič, *Katalog Rukopisa Orijentalnog Instituta –Lijepa Knjizevnost*, Sarajevo, 1997.
- Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu*, Ankara, 2011.
- Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Mustafa Âşir Efendi Koleksiyonu*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1981.
- UNAT, Faik Reşit, *Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 6. baskı, 1988. (1. baskı:1940)
- ÜNVER, İsmail, “Mesnevi”, *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan şiiri)*, S. 415-416-417, Ankara, 1986, s. 430-563.
- ÜST, Sibel, “Hüsrev, Şîrîn ve Ferhâd Kahramanları Üzerine”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.51, Erzurum, 2014, s. 47-62.
- WEHR, Hans, *Arabisches Wörterbuch für die Schriftsprache der Gegenwart und Supplement*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1952. [A Dictionary of Modern Written Arabic, Wiesbaden 1961].
- YAZICI, Tahsin, “Deylem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.9, Ankara, 1994, s. 263-265.
- YILDIRIM, Nimet, *Fars Mitoloji Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2008.
- YILMAZ, Mehmet, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, Kesit Yayınları, 2013.
- YİĞİT, İsmail, “Osman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 33, Ankara, 2007, s. 438-443.
- ZAJĄCZKOWSKI, Ananiasz, *Poemat Iranski Husrev-u-Şirin w wersji ocmankotureckiej Şeyhi: (Paris Bibliothèque National de France, A. F. Turc. 322)*, Pantstw. Wydaw. Naukowe, Warszawa, 1963.
- ZENKER, Julius Theodor, *Türkisch-arabisch-persisches Handwörterbuch*, I-II, Leipzig, 1866, 1867.

WEB KAYNAKLARI:

<http://archivesetmanuscripts.bnf.fr>

<http://daten.digitale-sammlungen.de>

<http://diglib.hab.de>
<http://gallica.bnf.fr>
[http://ktp.isam.org.tr/](http://ktp.isam.org.tr)
<http://libraries.leiden.edu>
<http://orient-digital.staatsbibliothek-berlin.de>
<http://search.proquest.com>
<http://searchit.princeton.edu>
<http://staatsbibliothek-berlin.de>
<http://www.bsb-muenchen.de>
<http://www.db-thueringen.de>
<http://www.manuscripta-mediaevalia.de>
<https://mirlyn.lib.umich.edu>
<http://www.slub-dresden.de>
<http://www.tdk.gov.tr>
<http://www.ttk.gov.tr>
<http://www.vatlib.it>
www.almaany.com
www.archive.org.tr
www.iranicaonline.org
www.katalog.istanbul.edu.tr
www.kamus.yek.gov.tr
www.kuran.diyenet.gov.tr
www.lugatim.com
www.parsi.wiki
www.yazmalar.gov.tr

ÖZ GEÇMİŞ

E-Posta Adresi : sanfunda@hotmail.com

Telefon (İş) : 2123834442-4442

Telefon (Cep) : 05366266583

Adres : Yıldız Teknik Üniversitesi
Davutpaşa Kampüsü
Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü D Blok Oda Nr: 1037

ÖĞRENİM DURUMU:

Doktora (2012-2017)

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ/TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
BÖLÜMÜ/TÜRK DİLİ ANABİLİM DALI

Tez adı: Şeyhi'nin Husrev ü Şirin'i (İnceleme-metin-çeviri-dizin/sözlük)

Yüksek Lisans (2009-2011)

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ/TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
BÖLÜMÜ/YENİ TÜRK DİLİ ANABİLİM DALI

Tez adı: Üveys bin Hoca Osman bin Evliya'nın Amme Cüzü Tefsiri
(İnceleme-metin-sözlük)

Lisans (2002-2008)

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ
FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ/TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

GÖREVLER:

Araştırma Görevlisi (2011- ...) YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ/FEN-
EDEBİYAT FAKÜLTESİ/TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

YAYINLAR:

Dergi Makalesi

Diğer Uluslararası Hakemli Dergi

1. ŞAN, Funda Şeyhî'nin Husrev ü Şîrîn'inin Yurt dışı nüshaları”, *Türkiyat Mecmuası*, C.27, S.1, İstanbul, 2017. [Basım aşamasında]
2. ŞAN, Funda, “A Note on Šaboš Tradition in Hatay (Antioch)”, *Iran and Caucasus*, Volume 21, Issue 1, Leiden-Boston, 2017, pp.73-74.
3. ŞAN, Funda, “Husrev ü Şîrîn Hikâyesi ve Husrev Karakterine Sosyal Değerler Üzerinden Bir Bakış”, *Türk Dilleri Araştırmaları*, 25(2), 2015, s. 217-228.
4. ŞAN, Funda, “Ferhengnâme-yi Sa'dî Tercmesi'nin Kopenhag Nüshası Hakkında İlk Değerlendirme”, *Türk Dilleri Araştırmaları*, 23(2), 2013, s. 203-222.
5. ŞAN, Funda, “Üveys bin Hoca Osman bin Evliya'nın Amme Cüzü Tefsiri”, *Journal of Turkish Studies (JTS)*, 38, Boston-Istanbul, 2012, pp. 115-124.

Basılı Konferans Bildirisi

1. ŞAN, Funda, Şeyhî'nin Husrev ü Şîrîn'i: Öncesi ve Sonrası. Uluslararası Yıldız Türk Dili Çalıştayı. Yıldız Teknik Üniversitesi, 2016. (basılı bildiri)

Uluslararası Konferans Sunumu

1. ŞAN, Funda, About Syntax of Uveys bin Hoca Osman 's Tafsir of Amme Cuzu. East of West, West of East International Balcans Conference. Prizren, 2013.

Ulusal

1. ŞAN, Funda, “Husrev ü Şîrîn Hikâyesinin Toplumsal Değerler Açısından Yorumu ve Husrev Karakteri.”, *I. Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu*, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2014.

Kitap

1. MERHAN, Aziz, ŞAN, Funda, *Eski Anadolu Türkçesi Notlar ve Metinler*. Ankara, BilgeSu Yayınları, 2016.

Kitap Tanıtımı

1. ŞAN, Funda. “Mehmet Ölmez, Orhon-Uygur Hanlığı Dönemi Moğolistan'daki Eski Türk Yazıtları (metin-çeviri-sözlük), Ankara, 2012”, *Türkiyat Mecmuası*, C. 22, S. 2, İstanbul, 2012.
2. ŞAN, Funda. “Vahit Türk, Şaban Doğan, Yasin Şerifoğlu, Tarihî Türk Lehçeleri-Eski Anadolu Türkçesi Dersleri, İstanbul, 2011”, *Türkiyat Mecmuası*, C. 21, S.2, İstanbul, 2011.